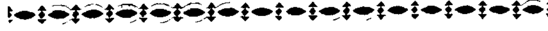
معارف عمومیه نظارتی

مفصّل

قاموس فلسفه

قاموس عمومی‌نك یالکز اصطلاحات فلسفیه اسـ
قسمنی شاملدر

مؤلفی

رضا توفیق

مطبعهٔ عامره — استانبول

۱۳۳۰

بعض ایضاحات

گچن سنه ظرفنده معارف ناظری شکری بك افندی طرفندن اتخاذ اولونان مصیب برقرار اوزرینه (اصطلاحات علمیه انجمنی) نامیله برهیئت مخصوصه تشکل ایتمش ودارالفنون کتبخانه‌سنده ایفای وظیفه‌یه باشلامشدی ؛ نته‌کیم حالاً وظیفه‌سنه غیرتله دوام ایتمکده‌در .

مملکتمزك اکثر متخصصین علوم و صنایعندن مرکب بولونان بوهیئت علمیه‌نك حیثیت خدمتی ووظیفه‌سی ، السنهٔ مترقیه‌ده جاری ومستعمل اولان برچوق تعبیرات علمیه وکلمات اصطلاحیه‌نك ، کندی لسانمزده مقابللرینی بولوب تعیین ایتمك وبناءً علیه مضبوط ومدون بر (قاموس اصطلاحات) وجوده کتیرمکدر .

واقعا بویله برنیت مستحسنه ، معارف نظارتنده ، چوقدنبری طوغمش وحتی ناظر سابق امراه افندی مرحوم ، اوته‌دنبری بر (محیط المعارف) وجوده کتیرمك ایچون صرف ماحصل ایتمشدی . فقط برقاموس اصطلاحات یاپیله‌مامسنه سبب ده مرحوم محترمك ، تك باشنه بویله بر ایشی باشارابیلمك خصوصنده‌کی امل و همتی وهله شایان تحسین اولان غیرتی ایدی . بوکون محققدرکه بویله براثری تك برکشی وجوده کتیره‌مز . علومك آنجق زمانمزده کورولن درجهٔ ترقیسی وساحهٔ معلوماتده ــ اوترقی سببیله ــ بالضروره حاصل اولان تقسیم اعمال ملاحظه اولونورده تعین ایدن شعبات علمیه‌نك ، یالکز جدول اسامیسی کوز اوکنه کتیریلیرسه ، درحال آکلاشیلیرکه بوکهکشان معلومات الك بویوك قفالرك بیله حوصلهٔ احاطه‌سنه صیغه‌میه‌جق درجه‌ده واسع برعالم معنادر ؛ حتی اجمالاً بیله احاطه اولونه‌ماز . بناءً علیه هربرینك فهرست اصطلاحاتی آیری آیری برلسان بیان تشکیل ایدر واو اصطلاحاتك متضمن بولوندوغی مسائل حقنده برکشینك صلاحیتله بیان رأی ایتمسی ممکن دکلدر . باشقه یرلردن ترجمه والتقاط صورتیله دخی اولماز ؛ چونکه بوکبی شیلری ترجمه ایده‌بیلمك یالکز برلسانی عادتا بیلمکله میسر دکلدر .

اوعلومی لایقیله بیلملی وهر برینك لسان مخصوصنی ده اویله بیلمه لی! حالبوکه، ایشته بو ، بر آدم ایچون ممکن اوله میه جق موفقیتلردندر .

معارف ناظر حاضری بك افندینك موفقیتی ، بوحقیقته قناعت ایدوب تقسیم اعماله لزوم کورمش اولماسنده در . ارباب صلاحیتك آنجق همات مشترکه سیله وجوده کله بیله جك اولان بویله برآثر ، بوشرطه تمامیٔ رعایتله میدانه چیقابیلیر .

مملکتك تمدن وترقیسنده معارفك نه قدر متنوع عوامل مؤثره احضار ایده بیله جکنی بحق تقدیر ایدن هرکس — امینم که — بو تشبثی کمال شکران ایله قارشیلایه جقدر . هله بوندن اك زیاده مستفید اوله حق کیمسه لر؛ بالخاصه منتسبین علومدر ؛ طلبه افندیلردر . نته کیم بوکتاب ، اونلرك تربیهٔ فکریه سنه خدمت ایده بیلمك ایچون وجوده کتیرلمشدر .

شبهه یوقدرکه اصطلاحات معینه دن محروم قالان لسانلر ایله نشر علوم وتعمیم معارف برمشکل ایشدر ؛ نانکور بر غیرتدر . حتی — هرهانکی بر لسانده اولورسه اولسون — برچوق اصطلاحات بولونسه ده ، معانیٔ معینه یه مخصص اولماسه ، اویله برلسانك ، نشر معارف نامنه تشویش افکاردن باشقه برخدمتی اوله ماز ؛ بناءً علیه ضرری فائده سنه غالب کلیر . بوادعامك حقلی اولوب اولمادیغنی آکلامق ایسته ینلر ، شوفقیر مطبوعاتمزده ، اوچ درت سنه دنبری فلسفه وعلم نامنه یازیلان مقالاتك — قیمت و حیثیت ذاتیه سنی براقوب ده — طوغروجه وصریح بر معنا افاده ایدوب ایده مدیکنی تحقیق ایله ملی درلر .

لکن ایی دوشونولورسه تبین وتحقق ایدرکه شمدی یه قدر بزم مملکتمزده افکار فلسفیه وحقایق علمیه نك — لزومی قدر ! — انتشار وتعمم ایده مه مش اولماسی ، کندی استعدادسزلغمزدن دکل ، بلکه لسان علمی مزك — مع التأسف — اوزون مدت اهمال ایدلمش بولونماسندندر . معلومات نظریه وحقایق مجرده ایله آز چوق الفت واستیناس ایتمش اولان دوات نادره نك بیله بر عقیدهٔ فلسفیه اوزرنده تألیف افکار ایده مه مه لری — اسباب سائره دن قطع نظر — برچوق اصطلاحات مهمه یه باشقه باشقه معناویرمکده اولدقلرندندر . حالبوکه

اصطلاحات علوم ، حد ذاتنده ، جامع الكلمدر ؛ اول امرده جزئی بر معنا فرقی حین مباحثه‌ده بویوك برمباینت افكاره سبب محض اوله‌بیلیر؛ وزاویهٔ اختلاف كیتدكجه آچیلیر .

مختلف مختلف منابع اجنبیه‌دن علی العجله التقاط معلومات ایتمك صورتیله تلقی ایدیلن افكار مفرقه‌یی ــ صرف شخصی بر نقطهٔ نظره توفیقاً ــ قناعت ذاتیه‌یه اویدورمق ؛ . . . یعنی بوسبوتون غریب بر شكل ایله مال ایدینمك ؛ . . . برتعبیر اصطلاحی‌یی ــ عاجل ومبرم برلزوم اوزرینه ــ لسانمزه نقل ایدركن عندی وكیفی برتقدیره كوره مختلف مختلف كلمه‌لرله ترجمه وادا ایتمك ؛ . . . اسلافمزك عینی موضعده ، عینی معنا ایچون قوللانمش اولدقلری كلمات معتبره‌دن غافل بولونمق كبی ــ غیرمقبول ــ بعض ضروراتك محظورلری ده نظر تأمله آلینیرسه ، لسان علمی‌مزده و ــ طولاییسیله ــ افكار ومعلوماتمزده كورولن قارغاشه‌لغك باشلیجه اسبابی تعیین ایدلمش اولور . معلومات صحیحه‌نك بودرجهٔ قحطنه نسبتله افكارك بوقدر بژمرده ومشوش اولماسی حقیقتاً شایان تأسفدر .

بو اطرادسزلغك ، متخصصین علومه بلكه اوقدر ضرری یوقدر ؛ چونكه بر متخصص كندی صلاحیت علمیه‌سی دائره‌سنده موضوع بحث اولان بر مسئله‌نك حیثیت اصلیه‌سنی بیلیر ؛ بیلدیكی ایچون ، قصورلی وبوروزلی تعبیرات آلتنده كیزله‌نن معانی‌یی استخراج ایتمكده دخی اوقدر كوچلك چكمز . فقط ، علمه هنوز انتساب ایدن كنجلر ایچون بو ترتیبسزلكدن مضر برشی یوقدر . طلبه افندیلرك مكتبلرده عینی سیاق واصول اوزره تعلیم وتربیه كورمه‌لری ــ ایشته بو حكمته مبنی ــ مطلوب وملتزم برغایهٔ اجتماعیه‌در . بوتون عالم مدنیتده ، معتبر ومسلم بعض حقایق صریحه ومعلومات یقینیه واردركه اونلر انسانیتك سرمایهٔ عرفانی وافراد بشرك مال مشتركی‌در . جماعات مختلفه‌ده تربیه‌لی آدملرك جمله‌سنك مجلهٔ اعتقاداتنی تشكیل ایدن اومعلومات مسلمه‌یی، طلبه افندیلر مكتبده (اجمالاً) اوكره‌نیرلر . چونكه بونلرك آنجق پك آزی بدیهیاتدندر ؛ پك چوغی استدلال ونظر وهله تجربه ایله منكشف اوله‌بیله‌جكی ایچون، تعلیم وتعلمه محتاجدر .

ایشته بو ساحهٔ معلوماتده تشتت اعتقاد و تردد افکار اولمامق اولادر . اساسا مکاتب عمومیه‌دن بکله‌نیلن تربیهٔ اجتماعیه‌نك برنجی شرطی بودر . الك بویوك فائده‌سی دخی بودر ! تربیهٔ اجتماعیه تعبیرینك ذاتاً متضمن بولوندوغی بو شرطه فضله اهمیت ویرلمه‌سنده باشلیجه ایکی سبب معقول واردر . شبهه یوق که تربیه‌دن مقصد اولا ، جریان حیاتی برمبدأ قویمه توفیقاً تنظیم ایده‌بیلمك ایچون لابد اولان دستورالعملی بولمق وقطعیاً تعیین ایتمکدر . بو دستور بهمه‌حال عموماً مقبول ومسلم بولونان احکام ومبادیٔ اساسیه‌یه مستند اولمق کرکدر . باشقه درلو اوله‌ماز ؛ چونکه هر بریمز ، عضویت اجتماعیه‌نك برجزء فردی ، بر حجره‌سی‌یز وروابط مختلفه ومناسبات متقابله ایله یکدیکرمزه باغلی‌یز . معاملاتمزده‌ده ملاحظاتمزده‌ده متقابلاً علاقه دارز . اوندن صوکره عینی فطرتده‌یز ؛ طبیعتاً عینی صورتده یارادلمشز . ایشته آره‌ده حد مشترك اولان حقایق مسلمه نه ایسه دستورلریمز انجق اونلرك شکل افاده‌سی اوله‌بیلیر . اوزاقدن یاقیندن منافع انسانیته تعلق بولونان مسائل مهمه‌ده معارضهٔ افکار وقوعه کلنجه ینه او دستورلر ، — طرفینجه مصدق ومسلم — برر حجت مشترکه حیثیتیله قائم بولونور . خلاصه هر آلیش ویریشده ، هر معامله‌ده تنظیم امور ایچون ، نصل بر معیار معتبر ، الزم ایسه ، مناسبات فکریه‌ده دخی — حق وباطلی تفریق ایدوب — الدانمامق وهله اکلاشه‌بیلمك ایچون برقسطاس قویم ایستر . فوصا حالنده، بو امنیه‌نك تحقیقنه امکان یوقدر ؛ چونکه بویله بر حالده هرکسك معیاری کندی نظر اعتباریدر ؛ اوده کیفی اولور ؛ هیچ اولمازسه عندی اولمقدن قورتوله‌ماز . حالبوکه تربیهٔ اجتماعیه‌نك غایهٔ مترقبه‌سی امر معاشده تألیف منافع ایسه ، طرز تفکرده‌ده توحید نظردر . ذاتاً علم بشرك متواطی ، یعنی وحدت نظره متمایل اولدوغی ، ترقیات ایله ثابتدر . کشفیات واقعه ، فرضیات متخالفه آره‌سنده دائما ائتلاف نقطه‌لری بولمش ونهایت ، جزئیات متشتته‌یی برکلیٔ عمومی تحتنه درج ایدرك ، معلومات متفرقه‌یی ضبط وربطه آلمشدر . مکتبلرده اوقونان کتابلر ، تاریخ ترقیات فکریه‌نك مضبطه‌لریدر . بونلر اثبات ایدییورکه هرکسك عینی شکل وصورت اوزره بیلمه‌سی ایجاب ایدن

بعض معلومات مؤسسه واركه سائرلرينك اساسلريدر . بونلرى هركس بيلمه‌ليدر . چونكه كندى حسابنه دوشونمك وحقيقته اصابت ايتمك هركسك كارى دكلدر . هله بومعلومات اساسيه خارجنده دوشونه‌بيلمك ، كيمسه‌نك حدى دكلدر . ذهن بشر او حدود اساسيه خارجنه چيقاماز . بونلرك اصطلاحاتى نه‌دن معين اولماسين ؟!.. بز بوخصوصده حالا غريب بروضعيتده‌يز : صانكه كندى سكه‌سى اولمايوبده هردرلو آقچه‌يه رواج ويرن ابتدائى وبدوى بر مملكت حالنده‌يز .

ايشته معارف نظارتنك همت واقعه‌سى اولا بونقطهٔ مهمه‌يه معطوف ، وصوكره‌ده بوغايهٔ اجتماعيه‌نك تأمين تحققنه مصروف بولونمشدر .

بنم ، ارباب مراقه وعلى‌الخصوص طلبه افنديلره تقديم ايتديكم بواثر ، عمومى (قاموس اصطلاحات) ك ياڭكز ايلك قسمنى تشكيل ايدن (فلسفه تعبيراتى) حقنده تعريفات مفصله‌يى شاملدر . ناظر بك افنديك قدر شناسانه تشويقاتى سايه‌سنده ، بواثر ، همان برقاچ آى ظرفنده وجوده كتيرلمش اولدى . او تشويق اولماسه‌يدى ، بيلمم ، بن بويله بركتاب ايچون اوغراشيرمى ايدم ؟ ! .. بوفعاليت مثمره‌يه ، اوقدرشناسلق سبب اولدوغى ايچون ، بن ، بوراده عهده‌مه ترتب ايدن وظيفهٔ تشكرى علناً ايفا ايدييورم .

شو قاموس فلسفى‌نك ترتيبنه كلنجه ، بعضى ايضاحات ويرملى‌يم‌كه ، اونك تأليفى اوغورنده معروض قالديغم مشكلاتك ماهيت وانواعنه دائر برفكر مجمل ويرمش اوله‌يم ؛ هيچ اولمازسه اثرك نقايص طبيعيه وضروريه‌سنه قارشى ، كندمى معذور كوستره‌بيله‌جك بروسيلهٔ مقبوله عرض ايده‌بيلمش اوله‌يم .

انجمنمزده بر لام‌الف وياخود بر تركيب مسئله‌سى ايچون تحدث ايدن مشكلات عارضيه‌دن بحث ايتمك ايسته‌ميورم . شو مقدمه‌نك نهايتنه طوغرو بومسئله‌لر ايچون البت برايكى سوز سويليه‌جكم ؛ فقط شمديلك اصطلاحاتى ترجمه ويا ايجاد ايتمكده معروض قالديغمز حقيقى وضرورى مشكلاته دائر بر فكر ويرمك ايستيورم .

اولا ، عصرلردنبرى فلسفه وعلومى اهمال ايتمش اولمقلغمز ، مشكلاتك

بر بویوك قسمنی تشکیل ایدییور . برملت ، ملکاتنك هانکی قسمنی زیاده استعمال ایدرسه او قابلیاتی اکماله سعی ایتمش اولور ؛ طبیعیدرکه لسانی دخی او وجهله اعمال ایدیلیر ، اوکا کوره یوغورولور واو شکل اوزره عرض کمال ایدر . بزده‌ده اویله اولمش !.. لسان ادبی ، خیلی مکمل بر مرتبه‌یه کلمش اولدیغی حالده لسان علمی وفلسفی‌مز ، سلطان سلیمان قانونی دورینه نسبتله فقیر، هم پك فقیردر. حالبوکه پارلاق وسورکلی برمدنیت فکریه وجوده کتیرمش اولان عربلرك لسانی اولا اصطلاحات فلسفیه وعلمیه‌سیله جالب نظردر . طبیعیدرکه بز او خزانهٔ مدنیتدن اصطلاحات لازمه‌یی آرایوب آله‌جغز ، ذاتاً دأب قدیممز بودر . اوندن صوکره بواحتیاجمزی تطمین ایده‌بیله‌جك یکانه لسانده اودر . فقط بو خصوصده‌ده مشکلات متعدده باش کوستریبور . اویله مشکلات که ، بویله بر تجربه‌یه کیریشمه‌دکجه ماهیتی اکلاشیله‌ماز .

بونلرك بر قسمنه ـ تاریخی ـ نامنی ویره‌جکم ، چونکه حقیقتاً بونلر، ترقیات فکریه ایله ، تقدیرات بشریه‌یه عارض اولان تبدلات ضروریه‌دن عبارتدر. غالبا ، زمان ایله واقع اولان کشفیات، حادثات حقنده‌کی اعتقادات مؤسسه‌یی ، حتی معتبر اولان نقاط نظری یواش یواش تعدیل ایدییور وفقط کلمات والفاظ او نسبتده چابوق تغیراته مستعد ومعروض اوله‌مادیغی ایچون، عینی کلمه‌یی دونکی معناسیله تلقی ایتمك یا کلش، هم بعضاً فنا بر یاکلش اولویور . بوکا بر مثال ویره‌یم :

بوکون فرضا (Sens commun) تعبیرینی اوروپا آثار فلسفیه‌سنده و (حس مشترك) تعبیرینی‌ده اسکی مؤلفات شرقیه‌ده کورن برکیمسه بوایکی ترکیبی یکدیکرینك عینی اولمق اوزره تلقی ایدر. وهیچ بر شبهه‌یه بیله‌محل کورمز . حالبوکه اسکیلرك تقدیرینه کوره (حس مشترك) بوسبوتون باشقه برشیدر . باطل بر فرضیهٔ پسیقولوژیه‌یه مستند بر معنادر . بوکونکی (Sens commun) تعبیرینه کلنجه حکمای اسلامك (عقل سلیم وطبع مستقیم) دیدکلری شیدر . کذلك ، هرکسك پك ایی بیلدیکی (عقل) کلمه‌سی ، اسکی کتابلرده کورولورسه ، بوکونکی معناسیله (Intelligence)

تعبیرینك مقابل معادلی ظن اولونورده دکلدر . آرسطونك (Intellect) دیدیکی جوهر مفروضدرکه باطل بر فرضیه محصولی اولدوغنده ذره قدر شبهه قالمامشدر . [حکمای اسلامیه فلسفه‌یی عربجه‌یه نقل ایدرکن بوکا عقل ، و (Intellect) دیمشلر] حالبوکه بزم لسانمزده (Intellect) ایله (Intelligence) لك بو مهم فرقی کوسترەجك بر کلمه ، حالا یوقدر . بوننکله برابر ، (Intellect) تعبیری بر فرضیهٔ باطله ومتروکه‌یه عائد ، کهنه بر کلمهٔ اصطلاحیه‌در؛ دیه قالدیروب آتامایز : پك بویوك برحیثیت تاریخیه‌سی وار.ر . ایکی بیك سنه انسانیت منوره او فرضیه‌نك اسیری قالمش وبوتون عرفان اونك حکمنه رام اولمشدر . اونك تاریخنی وماهیت معناسنی بیلمه‌لی‌یز که عینی خطایه بردها دوشمیه‌لم وخصوصیله اسکی فلسفه ایله زمانمز فلسفه‌سنك بویله مهم بر مسئلهٔ پسیقولوژیه‌ده نه صورتله وهانکی نقطه‌ده اختلاف اوزره بولوندوغنی اکلایه‌بیله‌لم .

بونك کبی دها برچوق مجبوریتلر وارکه عینی کلمه‌یی باشقه تعبیرلرله ادا ایتمکده‌کی معذرتی تفسیر ایدر . مثلا (Idée) هرکسك پك ایی بیلدیکی برکلمه‌در ، ولسان عادی‌ده فکر دیمکدر . لسان یونانیده قالب وصورت معناسنه کلن اصلی « ایذوس εἶδος » « ایذه‌آ εἰδέα در. » حیثیت تاریخیه‌سنه باقیلیرسه ، تصوفده (اعیان ثابته وصور علمیه) ، تاریخ فلسفه‌ده (مثل افلاطونیه) ، فلسفه‌ده (ماهیات) دیه ترجمه اولونمش واویله‌جه معروف قالمشدر. بوتون بوشیلر تحقیق اولونمەدن برکلمهٔ اصطلاحیه‌یی ترجمه‌یه قالقیشمق ـ اونك ایچون ـ طوغرو اولماز ؛ بزم اسکی فلسفه کتابلرنده (مبدأ فیاض) تعبیر شاعرانه‌سنی ایلك دفعه کورن آدم ، بو ترکیبك (Moteur immobile) دیمك اولدوغنی ، ذکاسیله کشف ایده‌مز . بطلمیوسك مشهور فلکیات سیستمنی بیلمه‌ینلرده ، اسکی علم هیئتده (Moteur immobile) لك ، (فلك اطلس) اولدوغنی ـ علم جفرله بیله ـ استخراج ایده‌مز . تاریخ فلسفه‌یی بیلمه‌لی ، هم ایی بیلمه‌لی‌که کلمات اصطلاحیه‌نك دونکی وبوکونکی قیمتلرینی حقیله تقدیر ایدرك ترجمه‌لرنده موفقیت ممکن اولسون .

حتى ، بعض اصطلاحات مهمه واردرکه باشلی باشنه برمسلك فلسفينك اسمیدر . (Réalisme) تعبیری کبی ! . . حالبوکه بو کلمه ، افلاطونك مذهب مخصوصنه نسبتله ملاحظه اولونورسه ، بوکونکی استعمالنه کوره معتبر اولان معناسنك تماميله ضدینی افاده ایدر . یعنی - بوکون ظن اولونه بیله جکی کبی - حقیقیون دکل ، خیالیون فلسفه‌سی دیمك اولور . مع‌مافیه بوکلمه ، بوکون ، بلکه هر زماندن زیاده رباتزد ومعروف برتعبیر اصطلاحی اولدوغی ایچون ، اونی قطعیاً ده کیشدیره‌مه‌یز ؛ اهمال ده ایده‌مه‌یز ! ینه عینی سببله‌درکه برطرفدن افلاطون فلسفه‌سنه نسبتله نه دیمك اولدوغنی تحقیقه مجبورز ؛ دیکر طرفدن ده زمانمز لسان فلسفیسنده اونك هانکی مسلك مخصوصه اشارت ایتدیکنی بیلمك وظیفه‌مزدر . بونك ایچون ده تاریخه مراجعت ایتمك واونك اخطاراتنه اهمیت ویرمك لازم کلیر . یوقسه معلوماتمز هرج ومرج اولور ، ایچندن چیقامایز .

انجق بوتحقیقانه کیریشدکدن صوکره اکلاشیلیرکه : تاریخی معناسیله (Réalisme) ، (ماهیات ذهنیه) نك استقلال وجودینه قائل اولان افلاطونك ، بومذهب فلسوسنه ویرلمش براسم مخصوصدر . بوکونکی معناسیله تلقی اولوندوغی تقدیرده‌دخی : (عالم خارجی‌نك استقلال وجودینه وحقیقت ذاتیه‌سنه) ایناتان فیلسوفلرك بومسلکنی اخطار ایدر برکلمهٔ اصطلاحیه‌در .

امینم که مسلکدن اولمایان کیمسه‌لر ، بوکلمه‌نك معنای تاریخیسنی وحیثیت حاضره‌سنی تبیین ایتمك ایچون کوستردیکمز بو تقیدات محافظه‌کارانه‌یی (فضوللق) ، ویاخود (عقلالق) اولمق اوزره تلقی ایدرلر ؛ و : [مادام‌که بر طرفدن (Réalisme) ، دیکر طرفدن ده (Idéalisme) کبی ایکی مشهور ومعتبر تعبیر وارمش ، ومادام‌که افلاطونك مسلکی - هرنه‌ایسه ؟! - برنوع ایده‌آلیزم دیمك اولویورمش ، او حالده یکدیکریله طابان طابانه ضد اولان شو ایکی مسلکك ماهیتنی افهام و اعلام ایتمك ایچون عینی تعبیری قوللانوبده ایکیسنه بردن (Réalisme) دیه‌رك شویش ذهن وتغلیط معنا ایتمك مناسبتسزلکنه نه‌لزوم وار ؟ . . نه مجبوریت وار ؟ . . برینی ، برینه ؛ دیکرینی‌ده دیکرینه تخصیصاً تعیین ایتمك ایله ایش بیتر ! . .] دیه اعتراضه

حاضرلانيرلر . فقط بز ، پك چوق امثالنی كوردوكمز بو درلو اعتراضلردن انجق ايكی شی اكلارز : اولا معترضك، مسلكه بيكانه بولوندوغنی، ثانياً قيصه دوشوندوكنی سه‌زينيرز، وبناءً عليه، ينه او كلمه‌لری قوللانديغمز كبی قوللانمقده دوام ايدرز . بيليرزكه :

افلاطون وامثالی اولان متفكرين ، ماهيت مجرده‌يی (حقيقت محضه) اولمق اوزره تلقی ايدر ؛ وبو تلقی، بزم اعتقادمزجه باطل اولسه بيله افلاطونك كندی نقطهٔ نظرنجه حق‌در . (بنم نظرمده حقيقت ماهيات‌در . اصل ، مادی شيلر خيال باطلدر !) ده‌ين بر فيلسوف ، حقيقتی انجق بو صورتله تلقی ايدييور ؛ ديمكدر . ايسته‌ديكی كبی تلقی ايتمكده‌ده مختاردر . بوطرز تلقيسی ايله ، بوسياق نظری ايله مسلك عموميسی آره‌سنده تناقض اولمادقجه اوكا برشی ده‌يه‌مه‌يز ! .... خلاصه ، (مذهبنه ! ؟ !) قاريشه‌مايز ! ... نته‌كيم : (حقيقت مستقله انجق ماده‌در !) ده‌ين بر ماترياليست دخی عينی صورتله وعينی سببله حقيقت دعواسنده بولونه‌بيلير ؛ مذهبنده حردر . يالكز ، اولسه اولسه ، هر برندن — شو دعوالرينی تحكيم ايچون — دلائل مقنعه طلب ايتمكده‌ده بزم حقمز واردر . بومسئله‌لر تجربه فوقنده بولوندوغی ايچون هر ايكيسی‌ده عينی قوتده دليللر ابراز ايده‌بيليرلر، وبناءً عليه هرايكيسی ده: (حقيقت ، بنم ديديكم كبی‌در !) ديه‌رك ادعاسنده مصرانه دوام ايده‌بيلير. بوخصوصده هيچ برمذهبه صلاحيت مستقله ويرلمه‌مشدر .

اوحالده ، افلاطون، كنديسی — ينه كندی اعتقادنجه ! — (Réaliste) بيلمكده محق اولدوغی كبی ، زمانمز لسان فلسفيسی دخی — كندی سياق نظرينه تبعاً — انجق شو، وياخود بو مسلكه (Réaliste) اسمنی ويرمكده محق ومختاردر. اكر فلسفه مباحثنی ومسالكنی حقيله تتبع ايدوب اوكرنمك ايستيورسه‌ق بزم برنجی وظيفه‌مز، بوكبی كلمه‌لرك دونكی معناسی‌ايله بوكونكی طرز تلقيسنی تدقيق وبر برندن تميز ايتمكدر . فقط تاريخ ترقيات فكريه‌ده برموجوديت كوسترمش وعصرلرجه ياشامش برتعبير مهمی فضولی اوله‌رق ده‌كيشديره‌مه‌يز؛ او ، درت حرفلك كلمه‌نك آلتنده قوجه برصفحهٔ مدنيه‌نك عوامل مهمه‌سندن بری كيزليدر .

لكن بو محافظه‌كارلغمزك بر مهم سببی دها واردر : (Réalisme) تعبیری ، یالكز اساتذۀ یونانیه وفلسفۀ متقدمه ایله علاقه‌دار دكلدر ، قرون وسطانك (سقولاستیق Scholastique) فلسفه‌سیله‌ده صیقی صیقی‌یه مربوطدر. بو نقطه‌یی‌ده تنویر ایتملی‌یم ؛ موضوع بحثمز ایچون پك كوزل بر مثال تشكیل ایدر .

معلومدركه فلسفه عالمنده قرون جدیده‌نك مظفر فاتحلری اولان (بەی‌قن Bacon) و (ده‌قارت Descartes) ه كلنجیه‌قدر اذهان متفكرینه حاكم اولان استادلر ، بالخاصه افلاطون ایله آرسطو ایدی .

قرون وسطی عرفانی ، تعلیمات دینیه‌نك كلیاً نفوذینه تابع ، وقطعیاً احكام ونصوص كنیسائیه‌نك حقیقتنه‌قائع اولمقله برابر ، بو ایكی داهی یونانی‌نك فسون تأثیرندن‌ده قورتوله‌مدیغی ایچون ، خرستیانلغك تعلیماتی دائره‌سنده ینه یونان فلسفه‌سی یاپمغه چالیشیور ؛ واوفلسفه‌نك باشلیجه‌مباحثی ، آغزنده چیكنه‌یوب طورویوردی . یكی بر فكر ابداع ایتمك قابلیتندن اولا ممنوع وصوكره بوسبوتون محروم قالان ذهنلرك بووضع غریب ایله ، اسكی فكرلری چیكنه‌یوب ، كه‌ویش كتیرمه‌سی ، نتیجه‌ده غریب بر خلیطۀ اعتقادیه‌یه وجود ویرمشدی‌كه (سقولاستیق) دیه تاریخ مدنیتده معروف و مشهور اولان (ضلالات عجیبه) ، ایشته بودر .

او وقتلر ، اذهان متفكرینی اشغال ایدن باشلیجه مسئله‌لردن بری ده‌ (جنس) ، (نوع) كبی كلیات مجرده‌نك ، مستقل بر وجود ذاتی‌سی اولوب اولمادیغنی تحقیق ایتمك ایدی . واسطۀ تحقیق‌ده انجق بحث وجدل ایدی .

تاریخ فلسفه‌ده (Les universeaux) نامنه معروف اولان دعوا ، طاقیله ، ایشته بومسئله‌یه متفرع بحثلردركه بزده (صورت جنسیه ونوعیه) مباحثی شكلنده جلوه كوسترمشدر . انسانه نسبتله انسانیت ، بیاض بر شیئه نسبتله بیاضلق كبی كلمات مجرده‌یی‌ده (كلیات معقوله) جنسندن اوله‌رق تلقی‌یه مجبوریت الویردیكی ایچون اونلركده بالذات موجود اولوب اولمادیغی ، عینی صورتله‌موضوع بحث ووسیلۀ مناقشه اولمشدی . بزده‌بونلره (معقولات ثانیه) دیرلردی . بونلر هپ افلاطونی‌لك ایله مشائی‌لك غوغالری ایدی .

مزاج فلسفیلری اعتباریله یکدیکرینه ضد تجلیات داهیانه کوسترن افلاطون ایله آرسطونك فلسفه‌لری دخی ـ طبیعی درکه ـ یکدیکرینه ضد ایکی مسلکك اوزمانلر ـ الك کوزل وهله الك مکمل نمونه‌لری ایدی. بو استادلرك تأثیری، حس اولوندوغندن بك زیاده وبك درینندی . خصوصیت مزاجك طرز تفلسفده بویوك بردخلی واردر ؛ اونك ایچوندرکه فلسفه شخصیدر ، وبو نقطهٔ نظردن اونی صنعته بکزه‌تنلر ، بوسبوتون حقسز دکللردر .

ایشته بو خصوصیت مزاج سببیله ایدی که (سنت اوغوسته‌ن St-Augustin)، (سن طوماداکه‌ن St-Thomas d'Aquin)، (سنت آنسه‌لم St-Anselme) وامثالی کبی ـ قرون وسطا خرستیان عالمنك ـ الك بویوك الهیون حکماسی، بو مسئله حقنده بهمه‌حال بر فکر مخصوص بیان ایتمك مجبوریتندن قورتوله‌مامشلردی ؛ وطبیعیدرکه بونلرك هر بری هر شیدن زیاده کندی مزاجنك تمایلاتنه منقاد اوله‌رق بر فکر بیان ایتمشدی . بو متفکرینك بر قسمی : (کلیات دیدیکمز «معقولات» ، باشلی باشنه موجود حقیقتلردر !) دستورینی ایلری سورمش ؛ دیکر بر قسمی‌ده اولکیلره تماماً معارض اوله‌رق : (کلیات، انجق صنوف ومقولات اشیانك اسملریدر ؛ اونلرك حیثیت مستقله‌لری یوقدر.) دیه ادعا ایدییوردی . برنجیلر ، کلیات معقوله‌نك حقیقت مستقله‌سنی ادعا ایتدکلری ایچون (Réalistes) نامنی آلمشلردی که اساساً افلاطونك تأثیرینه مغلوب اولانلر ، ایشته بونلردر . ایکنجیلر ، بو دعوانك باطل اولدوغنی بیان ایدوب کلیاتی صنوف حادثاتك (اسم جامع Nom collectif) لری عد ایتدکلری ایچون (Nominalistes) نامنی طاقنمشلردی که بونلر دخی آرسطونك تأثیرندن قورتوله‌مایانلردر . ذات مسئله‌یه کلنجه ، التی یوز سنه موضوع بحث اولدی ؛ مدهش مناقشاته سببیت ویردی وینه حالی اوزره براقلدی قالدی ایدی . حتی (Réaliste) ، (Nominaliste) تعبیرلری او قدر بویوك بر اهمیت کسب ایتدی که عادتا بر معیار مخصوص اولمق حیثیتنی قازاندی . قرون وسطا فیلسوفلرینك آرسطویه‌می ، یوقسه افلاطونه‌می منسوب اولدوغنی درحال اکلامق ایچون (Universeaux) مسئله‌سی حقنده نه حکم ویردکلرینه باقیلیردی چونکه بو مسئله‌یه دائر فکرینی بیان ایتمه‌ین

فیلسوف یوقدی . بوکون بیله بوایکی کلمه ، معتبر برمعیاردر. مثلا زمانمزك اك بویوك فیلسوفلرندن (جون ستوئه‌رت میل John Stuart Mill) و پروفسور(آلکساندەر به‌ین Profes. Alexander Bain) یازدقلری منطق کتابلرنده اسلاف حکمانی بونقطهٔ نظردن محاکمه ایدرلر وقرون وسطانك اك بویوك خطای فلسفیسی [بر کلمهٔ مجرده‌نك بهمه‌حال خارجده مستقلاً موجود برشیئه دلالت ایته‌سی‌حقنده‌کی اعتقاد] یعنی (Réalisme) اعتقادی اولدوغی ایچون ، زمانمزك منقدینی ، اسلافدن برینك، اولا (Réaliste) اولوب اولمادیغنه باقارلر وحقلری‌ده واردر ؛ زیرا زمانمز او اعتقادك باطل اولدوغنی کوسترمش و (Nominaliste) لره حق ویرمشدر .

شیمدی ، تاریخ مدنیتده بودرجه کسب اهمیت ایتمش، بودرجه ولوله‌یی موجب اولمش برتعبیری نصل اولورده ، فهرست اصطلاحاتمزدن آته‌بیلیرز؟.. نصل سیله‌بیلیرز ؟.. سیله‌مه‌یجه ، نه اولدوغنی لایقیله اکلامغه مجبورز. زیرا بوکلمه‌لرك آلتنده یاتان مسئله اوقدر مهمدر؛ اوقدر مهمدرکه بوکون قرون وسطانك آلتی یوز سنه بومناقشات بیهوده ایله وقت کچیرمش اولماسنی ، او دور حکماسنك یالکز لافزنلکنه، زوزکاسکنه عطف ایدنلر واوزمانك حکمتنی استخفاف ایله‌ینلر ، چوق دفعه‌لر عینی خطایه دوشیورلرده فقط بیلمیورلر . مثلا زمانمزده علوم اجتماعیه مناقشاتنده (اشخاص منفرده) یی حکمدن اسقاط ایدوبده جماعته برشخصیت مستقله ویرنلر ؛ (فرد یوقدر جماعت واردر !) ده‌ینلر ، افرادك مرتب بر هیئت مجموعه‌سندن عبارت اولان جماعتی بر (Entité عین ثابته) ظن ایدییورلر؛ صوکره سقولاستیق معناسیله (Réalisme) خطاسنه دوشدکلرندن کلیاً غافل بولوندقلری ایچون قرون وسطی ایله استخفاف ایدییورلرکه حقلری یوقدر . کندی تجربه‌مله تحقیق ایتمش اولدوغم بوحالت غفلت ، اوروپانك سوسیالیزمه میال اولان پك چوق مؤلفیننده‌ده کورلمکده‌در . بوده اثبات ایدییورکه ، اك اسکی واك مهم خطالرمز ، نکس ایدن خسته‌لقلر کبی‌در ؛ هم نقدر مزمن ایسه‌لر اوقدر قولای نکس ایدرلر وپك اهمیتسز وسیله‌لرله نکس ایده‌بیلیرلر. ایشته (Réalisme) خطاسی ، بویله پك مزمن اولانلردن بریدر. اوندن

توقی ایده‌بیلمك ایچون بهمه‌حال بوتعبیرك حیات تاریخیه‌سنی بیلمه‌لی یز؛ نصل ونیچون بویله مختلف وضد معنالره موضوع اولدوغنی لایقیله اکلامالی یز . اکلادیغمزکبی قالدیره‌مه‌یز؛ چونکه تاریخه حق ویریرز. مثلا بکا : (Réalisme) نه‌در ؟ دیه صورولسه ، بوسؤاله قطعی جواب ویرمزدن اول : (هانکی ره‌آلیزمی صورویورسك ؟ .. یونان قدیمه منسوب ایسه شو دیمکدر. قرون وسطایه‌عائد ایسه بو دیمکدر. زمانمز لسان فلسفه‌سنده‌ده بوکا دیرلر !) دیرم .

مع‌مافیه بوقدرله‌ده بوکلمه‌نك حسابنی بیتیرمش اولمایز. چونکه (نه‌سته‌تیق) بحثنده دخی (Réalisme) ك برخصوصی معناسی واردرکه فلسفهٔ عمومیه ایله علاقه‌دار بولونمقله برابر ینه خصوصی ومعین‌در . مثلا ، صنعت تصویر ورسمده طبیعتی همان عیناً ادا ایتمك معرفتی‌درکه آثار صنعتده مخیله‌نك دخل وتأثیرنی ارجاع ایتمك و مشاهده‌یه دها زیاده اهمیت ویرمکله اوله‌بیلیر . الی آخره ! ... بوبحث ایچون‌ده بوقدر تفصیلات یتر .

بعضاً ده پك معروف برکلمه‌یی برفیلسوف بوسبوتون باشقه برمعنا ایله تلقی ایدر ؛ حتی جمهور متفکرین عندنده مقبول ومعتبر اولان معنای اصطلاحیسنی اهمال ویا تبدیل ایدرك ، لغت معناسیله او کلمه‌یی قوللانیر ، واونکله یکی ومهم فکرلر بیان ایده‌بیله‌جك قدر بویوك بر فیلسوف ایسه ، افکار جدیده‌سی اکثریتله مقبول اوله‌رق اوکلمه‌یه یکی برحیثیت معنا ویره‌بیلیر. برچوق کشیلر ارتق او تعبیر معروفی یکی معناسی ایله قوللانمغه باشلار . بوده موجب تشویشدر وامثالی چوقدر. بونلری‌ده خودبخود ده‌کیشدیره‌مه‌یز وعینی کلمه‌نك مثلا (قانت) لساننده شو معنایه و دیکر بر فرقهٔ متفکرین لساننده بومعنایه دلالت ایتدیکنی ایچه اوکره‌نوب آکلامغه مجبورز. فرضا (Esthétique) ده‌نیلدیکی زمان بوراده هر کس اونی بیلیر و (حکمت بدایع ، فلسفهٔ صنعت) معناسیله تلقی ایدرکه طوغرودر . فقط بو تعبیرك برباشقه معناسی اولدوغنی بیلنلر ، مطلقا زمانمز تاریخ فلسفه‌سنی لایقیله تتبع ایتمش اولانلردر . زیرا (قانت Kant) اولا بو کلمه‌یی (فلسفهٔ حسیه Sensualisme) [*] معناسنده ، یعنی بوسبوتون باشقه حیثیتله قوللانمش وبو

[*] دها طوغروسی فلسفه‌ده (مبحث محسوسات) بابنه بو اسمی ویرمشدر . اسکی فلسفه‌لر میاننده افلاطون و توابعندن ماعداسی ، علی‌العموم (حسن beauté)

چوق متفکرین معاصرین دخی بو استاده اتباعاً عینی معنا ایله او تعبیری استعمال ایتمشلردر . مثلا ، (Avenarius) کبی !.. بناءً علیه ، بوصورت استعمالی‌ده دیکری قدر فلسفه‌ده معتبردر .

کلمه‌نك اصل یونانی‌سی اولان (αἴσθησις) لفظنك معناسی (طویغو ، حس) دیمك اولدوغنه نظراً (قانت Kant)بولفظی لغت معناسیله تلقی ایتمش واویله قوللانمش‌در . نته‌کیم (شوپنهائوور Schopenhauer) لساننده (Volonté) ارادت دیمك دکل ، (قوت) دیمکدر . (هربرت سپنسر Herbert Spencer) ایله (اوغوست‌قونت Auguste Comte) وبونك شاکردی (لیتره Littré) نك و (بەین Bain) ك اوزون اوزادی‌یه مناقشاتنه سبب ، (Général) و (Abstrait) تعبیرلرینه آز چوق فرقلی معنالر ویرمه‌لری اوشدر . الی آخره !..

شو برقاچ مثاله دها بك چوق امثالنی تردیف ایده‌بیلیردم ؛ فقط صانیرم که بعض وجوه ایله معدرتمی تسلیم ایتدیره‌بیلمك ایچون — ارباب انصاف نظرنده — بوقدری کفایت ایدر .

ایکنجی قسم مشکلات ، صرف بنیهٔ لسانه عائد اولان خصوصاته عطف اولونه‌بیلیر : معلومدرکه ترکجه‌مز . (بنیهٔ تشکلی یعنی عضویتی) اعتباریله ، ایکنجی درجه‌ده اولان لسانلردندر . بونلره (Langues agglutinantes) السنهٔ التصاقیه دیرلر . بودرلو لسانلرك باشلیجه صفت کاشفه‌سی ومحظوری ، کلمه‌لرك باش طرفنه (ادوات داخله Préfixes) آله‌مامه‌لری ویکی یکی کلمات مرکبه وجوده کتیره‌مه‌مه‌لریدر . حالبوکه اوروپا السنهٔ متمدنه‌سی بوقابلیتی چوقدن احراز ایتمشلردر . فرنکجه‌ده (in ، im ، dé ، re ، anti ،

مسئله‌سی صرف (حسی sensuel) بر نقطهٔ نظردن تلقی ایتمشلردی ؛ بو سیاق نظر دها زیاده مرغوب ومشهور اولمش بولوندوغی‌ایچون (حکمت بدایع) دیدیکمز شعبهٔ فلسفیه‌یه (ئەستەتیکی) دەنیلمش وبو تعبیر ، تحکم ایلمشدی . یوسه اصلاً معناسی شه (ادراکات حواسه عائد) فلسفه دیمکدرکه قانتك بوسوزدن تلقی ایتمش‌اولدوغی دکر ومعاده بودر . بناءً علیه کلمه‌یی ، قانت ینه اسکی معناسیله قوللانمش ، فقط فلسفهٔ صنعته تخصیص ایتمیه‌رك (مبحث معرفت épistemologie) ده (مدرکات حواس) دائره‌سی قاپلایه‌جق قدر تشمیل اتمشدر .

، aper ، ultra ، hyper ، ortho ، hypo ، méta ، supra ، con
super) و دهـا بوكبی بر چوق ادواتی بر كلمه‌نك باش طرفنه ویدالامقله
بر دكل ، بر سـلسلهٔ اصـطلاحات یاپیله‌بیلیر ؛ وآمریقـاده، فرانسـه‌ده،
انكلتره‌ده آیری آیری چالیشـان علمانك ، عینی معنا ایچون وضـع
ایتدكلری اصطلاحات ، عینی شكلده اولور. چونكه مادهٔ اصلیه‌سی روجه
ولاتینجه‌دن آلینیر ، ادوات ایسه هپ معلوم اولان شیلردر مثلا : -(concep
tion) ده‌كی (ception) مادهٔ اصـلیه‌سی یونانجه (σι επτω) كلمه‌سـندن
آلنمشدر كه (نظر) دیمكدر . بونك باش طرفنه (aper) ، (re) ، (dé) ادواتی
یاپشـدیرلدیغی كبی (aperception) ، (réception) ، (déception)
اولور وهر بری بر باشقه معنای معین افاده ایدر. ایسترسه‌كز برده (hyper)
كتیریرسـكز (hyperception) دیه بر اصطلاح ایجاد ایده بیلیرسـكز ؛
شوشرطایله‌كه بومعنایه دلالت‌ایده‌بیله‌جك بر كیفیت حقیقیه‌كوستره‌بیله‌سكز!

بزده بوممكن دكل ! . . هم كلمات اصطلاحیه‌مزی عربجه‌دن آلدیغمز
حالده‌ده یاپه‌میورز ؛ فضله اوله‌رق هر برینی باشـقه باشقه صللردن مشتق
كلمات ایله ترجمه ایدییورز . (thèse مدعا) ، (antithèse نقیض مدعا) ،
(parenthèse معترضه!؟) ، (hypothèse فرضیه) (synthèse تركیب)
دییورز . فرنكجه‌ده كلمات اصطلاحیه بر عائله ، حتی بر قبیله تشكیل ایدر . .
بزده سرسری افراد كبی قالیور .

اصلنی عربجه‌دن آلدیغمز حالده نه‌دن بویله اولمه‌میور ؟... عربجه رنجی
درجه‌ده مكمل‌السنهٔ متمدنه‌دندر. فقط (آری arienne) لسانلرك (ادوات
داخله)ایله یاپدیغی معرفتی، عرب وعلی‌العموم (سامی sémitique) لسانلری
(تعدیلات داخلیه modification interne) یاخود تعریب وصـیغه ایله
یاپیورلر ؛ یعنی مادهٔ اصـلیه‌نك حركاتنی تغییر ایله وعلی‌الخصـوص بابلرك
اشكالی وبناسیله یاپیورلر. (كبر) بویوكلك؛ (تكبیر ـ جناب حقه مخصوص
اولمق‌اوزره ـ بویوتمك)؛ (مكابره، سفسطه‌ومغالطه ایتمك) اولویور؛ حالبوكه
جمله‌سی‌ده عینی ثلاثی ماده‌دن مشتقدر . بوسببله‌دركه عینی ثلاثی‌یی هربابه
نقل ایدوبده یكی كلمه‌دخی ایجاد ایده‌میورز. انفعال بابندن و(كبر) ثلاثی سندن

(انكبار) ديه‌ميورز. انفعال بابنك بناسنى و (كبر) مصدرينك ذاتاً (متعدى) اولماديغنى تحقيق ايدنجه آكلايورزكه بوتلانى‌نك انفعال بابنه نقلى اساساً بيهوده اولوردى .

بوحالت، لسانك بنيۀ اصليه‌سندن ايلرى كليور وصرف (سامى) لسانلره مخصوصدر . (آرى) جنسندن اولان فارسى ، تماماً انكليزجه‌يه بكزر . (آمدن = كلمك) ؛ (بر آمدن = يوقارى كلمك يعنى نشوونما ايتمك) ؛ (بهم برآمدن = قارما قاريشيق اولمق) كبى كه بوراده برمصدرك ايكى ادات داخله بيله آلديغى واوكا كوره معانىٔ معينه اكتساب ايتديكى كورولور .

تركجه‌مزك بو درلو ترتيباته قابليتى يوق ؛ وبوتون تورانى لسانلر بويله، وبو درجه‌ده‌در. طبيعى‌دركه بوندن طولايى اصطلاح انجمنى اعضاسى مسئول ومعاتب اوله‌ماز .

بز، انجمنمزده بوتعبيراتى تعيين وبعضيلرينى‌ده وضع ايده‌بيلمك ايچون پك چوق چاليشدق ؛ وبو زحمتى ـ بالخاصه ـ توركلره خدمت اوغورنده اختيار ايتدك. زيرا عربلرك وياخود اوروپاليلرك بزه احتياجى يوقدر. فقط تعبيراتك همان جمله‌سنى ينه عربجه‌دن آلدق؛ چونكه بومجبوريتدن قورتولمق امكانى يوقدى.

بوحركتمز ، كندى انجمنمزده بيله بعض رفقاى محترمه‌جه موجب تنقيد و وسيلهٔ مناقشه اولدى . بزى لسان عربى‌دن استمدادـه مجبور ايدن ضرورات علميه وفكريه‌دن بوسبوتون بى خبر اولان اكثريت قارئين آره‌سنده، شوياپديغمز ، بلكه دها زياده شدتله تعريضاتى دعوت ايده‌بيلير . بونى بويله دوشونمكده معذورم ؛ حتى حقلى‌يم . اونك ايچون ، تعريضات ممكنه‌يه شيمديدن سد چكمك وهوسكار تنقيد اولانلرى آزيجق انصافه دعوت ايده‌بيلمك اميدينه قاپيله‌رق (تركجه ـ عربجه) مسئله‌سى حقنده برايكى سوز سويليوب ايضاحات لازمه‌يى اكمال ايتمك ايسترم .

توركلك حسياتنى تنميه ؛ توركلك حيثيتنى اعلا ؛ توركلك عنعناتنى احياء. الحاصل توركلكى وتوركلرى هروجهله تبجيل وحمايه ايتمكه چاليشمق جمله‌مزك وظيفۀ حميتى‌در . ممكن اولدوغى يرلرده ، ممكن اولدوغى شيلرده وممكن

اولدوغی قدر بو وظیفهٔ حمیتی، بن، کمال خلوص ایله ایفادن گری طورمادم.
هنوز مملکتمزده بویله برجریان یوق ایکن ، حتی ملیتپرورلکك شمه‌سی
یوق ایکن — بوندن اون بش سنه اول — هرکسه قارشی بو حسیات ملیه‌یی
مدافعه ایتدم؛ بوکون شدتله تورکلکه طرفدار اولان دوستلرمك اك نافذالکلم
اولانلری او وقت بکا معارض ایدی . مطبوعاتك قیوداتی میدانده‌در !
بناءً علیه کیمسه ادعا ایده‌مزکه بن تورکلکی و تورکجه‌یی ترویج ایتمك ایسته‌ینلره
قارشی بر وضعیت آله‌بیله‌جك فطرت و نیتده اوله‌یم!.. شعر ملی‌ده تورکلکك
اك صمیمی روحنی ، اك اصیل حسیاتنی سویلتمك طرفداری‌یم ؛ چونکه
ممکندر و لازمدر . فقط اصطلاح بحثنده بو ممکن دکلدر و اوقدرده لازم
دکلدر . بر کلمهٔ اصطلاحیه ترکجه اولمقله همان آکلاشیلماز . آکلایانلر ،
اونی تورکجه اولدوغی ایچون آکلامازلر؛ او اصطلاحك علاقه‌دار بولوندوغی
مسلکه ، علمه و یا صنعته منسوب اولدقلری ایچون آکلارلر. انجمنمزده
بو دعوامی بالتجربه و بالفعل اثبات ایتدمدی . (طوپارلاق ده‌لیکی)
و (زه‌وله)نك نه دیمك اولدوغنی صوردم ؛ بیلن اولمدی ایدی ! حالبوکه
بو کلمات اصطلاحیه خالص تورکجه‌در . کذلك چوجوقلرك وضع ایتمش
اولدقلری اویون اصطلاحاتندن (موم — دیرك) و (چورچوب) ترکیبلری
دخی تماماً تورکجه‌در. لکن استانبولده طوغمش و یاخود چوجوقلغی استانبولده
گچیرمش اولمایان تورکلر ، بو کلمه‌لرك نه دیمك اولدوغنی — معنای لغویلری
دلالتیله — کشف ایده‌مزلر. بونك نامعدود امثالی وار ؛ و بونلردن ماعدا
پك چوق کلمات اصطلاحیه دها وارکه اصلاً هیچ تورکجه اولمادقلری حالده
اربابی اونلری پك اعلا بیلیر؛ چونکه (لسان مسلك) عناصرندن اولمشدر.
(جیواطه) ، (پاراکه‌طا) و یوزلرجه امثالی کبی ! . .

اوحالده دعواء یك نظرده ظن اولوندوغی قدر جدی دکل!.. بوکون
مملکتمزده هرکسك قوللاندیغی لسانی تحلیل ایدرسه‌ك سرمایهٔ کلماتده یوزده
یتمشی‌نك اجنبی‌الاصل اولدوغی تبین ایدر . (صندالیه) ، (قاناپه)، (پرده) ،
(خالی)، (چارشاف)، (فراجه)، (بوتین)، (لاستیك) و دها پك چوقلری کبی
هرکسجه ، هرکون زبانزد اولان کلمه‌لرك حالا تورکجه‌سی بولونوب ترویج

ایدیلەمەمش ایکن، (وجدان اجتماعی)، (تکامل احلاقی)، (تردئ معنوی)، (وجود مطلق) کبی ترکیبات غامضەنك بزدن، صرف تورکجه مقابللرینی ایستەمك، یا شافادر، یاخود محالی ایستەمکدر. بالطبع انجمنمزده آچیقدن آچیغه بویله بر تکلیف قارشیسنده بولونمادق. چونکه تورك لسانلرنده بو کلمەلرك هیچ برینه تصادف ایتمك ممکن دکلدر.

سبیده معلوم، حتی مشهوردر:

بوتون حیات تاریخیەسنده، بوتون موجودیت اجتماعیەسنده جنکاورلکدن بویوك برخصلت کوسترمەمش، ظفردن بویوك برذوق طویمامش اولان تورك ملتی، نشئهٔ جهانکیری ایله فتوحات پشنده قوشمقدن فارغ اولەمامشکه — سورکلی برصورتده یعنی عصرلرجه متمادیاً — علم وفلسفه ایله اوغراشمعه وقت بولەبیلمش اولسون! بوسببلەدرکه وپك طبیعیدرکه خالص تورك لسانی فلسفه وعلم افادەسنه قابل اولەحق بر درجهٔ کماله ایرەمەمش!... آت صیرتندن اینوب رحله ودستکاه باشنه اوطورەرق چالیشمادقجه، بو، اولەماردی.

بالآخره، یعنی ساحهٔ فتوحاتنی توسیع ایدوبده مدنی ملتلرك حدودینه وارنجه، تورکلر اسلام ایله مشرف اولمش؛ ولسان دین ومدنیت اولان عربجەنك — بالضروره — نفوذ معنویسنه طوتولمش و آرتق اوندن قورتولەمامش. عربجه ذاتاً مکمل وزنکین برلسان علمی وفلسفی اولدوغی وبویوك بردفینهٔ عرفانه مالك بولوندوغی ایچون فلسفه وعلومه مستعد اولان تورکلر، اثرلرینی هپ اولسان ایله یازمشلردرکه بوده طبیعی وضروریدر. مدنیت فکریه ومعنویه؛ تربیهٔ دینیه واجتماعیه؛ تربیهٔ علمیه هپ عربجه اولونجه، کتبخانەلردەکی آثار دخی عربجه اولونجه، برتورك — ولوکه فارابی کبی داهی بر فیلسوف تحریر اولسون! — بوتون بو عواملك تأثیراتندن کندینی قورتاروبده، صرف تورکجه اولمق اوزره، یکی برلسان فلسفی ایجاد ایتمکه قالقیشەماردی. قالقیشسەده برشی یاپامازدی؛ چونکه عصرلرجه دوام ایدن پارلاق برمدنیتك اثر فیضی، بر آدم دکل، بیك آدم وجوده کتیرەمز. بوکا احتمال یوقدر.

فقط برشی دها واردی : اووقت (ناسیونالیزم) حسی، هیچ بریرده آدم عقللی بلیرمه‌مشدی. اوحس، انجق زمانمز مدنیتنده برعامل، بلکه مهم برعامل سیاسی اولمشدر . قرون وسطاده کرك شرق ، کرك غرب عالمنده جامعهٔ دینیه، جامعهٔ ملیه‌دن پك چوق قوتلی ایدی . اویله اولونجه ، محتاج اولدوغی اصطلاحاتی، کندی لسان مادرزادنده بوله‌مایان واساساً مدرسه‌ده عرب لسانیله تربیهٔ فکریه آلمش ولان برتورك عالمی ، پك طبیعی اوله‌رق کندی لسانی اهمال وعربجه‌یی ترجیح ایدرك استادلرینه امتثال ایدردی . اونك ایچوندرکه دنیاده‌صرف تورکجه اوله‌رق برفلسفه ، بر هندسه کتابی یازلمامشدر. حالبوکه فلسفه وعلومه خدمت ایتمش حتی شرف ویرمش بر چوق تورکلر واردر.

اوروپاده‌ده بویله اولمشدی : قرون وسطاده هرفیلسوف، هرعالم، اثرینی لاتینجه یازاردی . حتی قرون وسطایه قدر کیتمکه حاجت یوق . مشهور نیوتن ، قرون جدیده‌نك الك بویوك عالمی صاییلدیغی‌حالده وانکلیز اولدوغی حالده‌آثارعلمیه‌سنی لاتینجه یازمشدر. فضلانك هپسی بویله حرکت ایتمشدر؛ چونکه لسان مدنیت ودین ـ اوروپالیلر ایچون ـ لاتینجه‌در. حالا بوکون دارالفنونلرك پك چوغنده (تهز thèse) لر لاتینجه یازیلیر .

دیمك اولویورکه بوکیفیت، صرف بزه‌مخصوص برغریبهٔ ضلالت دکلدر. بالعکس بر حادثهٔ طبیعیه‌در . برحقیقت تاریخیه‌در . توران عرقنه منسوب اولان تورك ملتی یکیدن حیات تاریخیسنی یاشامغه باشلاسه وماضی‌ده تأثیراتنه منقاد اولمقدن قورتوله‌مادیغی عوامل مدنیه و شرائط سیاسیه و اجتماعیه دائره‌سنده ترقی‌ایتسه‌یدی ینه بوحاله کلیر وبونتیجه‌یه پیوسته اولوب قالیردی. تاریخده اولمش اولان شیلر ، انجق اوشرائط تاریخیه دائره‌سنده (اولاغان) شیلردر. بز، مهم برحقیقت تاریخیه‌نك بوکون‌دستورینی بیلیورز؛ [مدنیتی، هیچ برقوت مادیه یه‌نه‌مز!] یوکسك بردرجهٔ‌مدنیته ایریشه‌بیلمش برملت، ضعفه دوچار اولور ؛ قوای حیاتیه‌سنی اسراف ایله افنا ایتمش بولونه‌بیلیر؛ تردی ایده‌بیلیر . بوحالده کنج وتوانا برملتك یومروغنه طایانه‌ماز ؛ جزئی برصدمه ایله ییقیلیر، بلکه بردها قالقه‌ماز. فقط اونك بر مدنیتی، برمعنویتی

واردر . کندیسنی بر حمله‌ده دەویرن ملتی ، اومدنیتی ایله احیر ایدر ؛ او معنویتی ایله اسیرایدر. اوکا، کندی دینی، لسانی، آدابنی، اصول معیشتنی، ذوقنی، اعتیاداتنی، عرفانی قبول ایتدیریر. هرزمان، بو، بویله اوله‌کلمشدر. برکت ویرسین‌که بویله اوله‌کلمشدر، وحال احتضاره دوشن برملت‌متردیه‌نك تیترەك وزبون اللرندن ، مشعلهٔ مدنیت ، دهـا کنج ودینج اللره انتقال ایتمش وانجق بوسایه‌ده سونمه‌مشدر.

بویله اولماسـه‌یدی ، هرملت یکی باشدن وکندی کندینه تمدن وترقی‌یه مجبور قالسه‌یدی ، دها أیی اولمازدی : برعصرده وجوده کله‌بیلمش اولان فیض مدنیت واثر عمران، یکرمی عصرده تحقق ایده‌مزدی .

[اکرعثمانلی تورکلری وقتنده یتیشوبده قوی بردولت اسلامیه تأسیس ایتمسه‌یدی ، خلافت ومدنیت اسلامیه منقرض اولوردی !]

بوحقیقت تاریخیه ایسه، بزی یالکز معذور کوسترمکله قالماز . ادعامزه تماميله حق ویریر . چونکه مدنیت معناسنده، فلسفه وعلومده داخلدر . فلسفه وعلوم ایسه کندی اصطلاحاتنی‌ده شاملدر.

تحقیقات کوستربیورکه اسلاف کرامز اولان‌عثمانلی علماسی‌ده اصطلاحاتی عربجه‌دن لسـانمزه نقل ایتمکله عهده‌لرینه ترتب ایدن خدمتی ـ قدرتلری یتدیکی قدر ـ ایفا ایتمشلر .

آرتق برمدنیتی ـ همان اولدوغی کبی ـ طاقیله قبول ایتدکدن صوکره برترکیب اضافیده داخل اولان حرف تعریفی مسـئله یاپمق ، صحیحاً جدی برایش دکلدر . بوراده فیلسوف مشهور (لایب‌نیچ Leibnitz) ك تنبیهنی خاطرلامالی‌یز؛ زمانتك بالجمله علومنی احاطه ایده‌بیلمش اولان بوفیلسوف :

[پوریته‌ن puritain طاورانه‌جقسه‌ق ، (یعنی فرط تعصبله تصـفیه طرفدارلغنی کوده‌جکسه‌ك !) بونی لسان بحثنده یاپمامالی‌یز!] (*) دییور !

---

[*] Leibnitz دنیانك‌ك بویوك فیلسوفلرندندر. برنجی درجه‌ده ریاضی وحقوقشناس وعالم کلام اولان بوآلمان، مشهور (نیوتن Newton) ك معاصری ایدی . حساب تمامی وتفاضلی‌یی ایجاد ایتمکده (نیوتن)ه مشارکدر . (سر ویلیام هاملتن) مابعد الطبیعیات درسلرنده المان فیلسوفنك بوسوزلرینی نقل ایتمشدر. معلومدرکه (puritain)لر

(لایب‌نیچ)ك بوحقلی سوزلرینی اصطلاح ولسان بحثنده استشهاداً نقل وذکرایدن فیلسوف معاصر، (سرویلیام هاملتن Sir William Hamilton) بحثی صددنده اولدوغمز بومسئله‌یی حل ایدییور واصطلاح وضعنه مجبور اولانلره بردستور عمل کوستریيور :

(قواعد لسانیه‌یه قارئی مجبور بولوندوغمز رعایتی پایمال ایتمك فلسفه وعلم کلام علماسنه دوشمز !) دیه‌رك، لسانك حسن محافظه ایدلمه‌سی حقنده رعایتی الزم اولان شرطلردن کیمسه‌یی استثنا ایتمه‌مکله برابر، ضرورات فکریه وعلمیه‌یی‌ده جداً نظر دقته آله‌رق :

(فقط ، بر فیلسوف تحلیلات خصوصیه‌سنی واوندن استنتاج ایله‌دیکی بعض افکار دقیقه‌یی حقیله ادا ایده‌بیلمك ایچون فضولی برکله ویا براسلوب بیان ایجاد ایدرسه، أیی‌بیلملی‌درکه بویله برحق وصلاحیت مقدوح وشبهه‌لی کورولمش وهرطرفدن تسلیم اولونمامشدر . اوحالده بویله بر حقی استعماله قالقیشیرسه لسانك قواعدینه رعایتدن استنکاف ایتمه‌نك موجب اوله‌جغی مسئولیتدن کندینی قورتاره‌بیلمك ایچون ـ ایجاد و وضع ایتدیکی کلمهٔ اصطلاحیه حقنده ـ آچیقدن آچیغه بر سبب ضرورت کوستروب اونی مدافعه‌یه مقتدر اوله‌بیلملی‌در.) یعنی صرف کیفی اوله‌رق کله ایجاد ایدیله‌مز. دیمك ایستیور. طوغرودر. فقط بز بویله کیفی معامله‌لرك دهاشدتله علیهداری یز.

لفظ ومعنانك اهمیت اعتباریله تقدمنه دائرده پك کوزل سویلیور وسوزلری دستور اوله‌بیلیر :

(بر تعبیرك معناسنی کله‌نك طرز تلفظنه فدا ایتمك ، (فکر) ی طور ادایه تابع طوتمق ضلالات صریحه‌در .) دییورکه انجمنمزده (ترکیب) مسئله‌سی ایچون واجب‌الامتثال بر قانون اولمالی‌در . [**]

خرستیانلق دینی صفوت اصلیه‌سنه ارجاع غیرتیله فوق‌العاده بر تعصب اظهار ایتمشلردی. (لایب‌نیچ) ، تصفیه طرفدارلغنه ایهام ایچون کنایه طریقیله بوفرقه‌نك اسمنی ذکر ایدییور : [It is not in language, that we ought to play the puritain.]

(**) [It would be absurd to sacrifice meaning, to it's mode of utterance; to make thought subordinate to it's expression.]

مابعدالطبیعیات درسلری . ج (۲) Lectures on Methaphysics. V. II.

بوتون شو ویردیکم ایضاحات، آز چوق طوغرو ایسه، او حالده :

[اصطلاحات تورکجه اولملیدر ! . .]

دعواسی ، نه‌یه منجر اولور؟.. مادامکه بومعنالری ادا ایده‌جك خالص تورکجه کلمه‌مز یوقدر، اویله اولونجه، ـ اولسه اولسه ـ تورك صرفنه توفیقاً ترکیب یاپمق تمنی‌سنه تنزل ایدر !.. نصلکه اویله‌ده اولمشدر. بوکون جدی دوشونور برکیمسه یوقدرکه کلمات اصطلاحیه‌نك ساده تورکجه اوله‌رق تعیینی قولای برایش ظن ایده‌بیلسین !..

ترکیبلره کلنجه، بوزولماسی ممکن ومحظورات معانی‌دن سالم اولانلرینی بوزمغه چالشدق. یعنی بوخصوصده برتجربه یاپمش اولدق ! . . فقط بیلمم ایکی رکنی دخی عربی‌الاصل اولان وساده تورکجه‌ده مقابللری بولونه‌میان برترکیبی قیرمقله تورکجه‌لشدیرمش اولدقمی ؟.. یالکز شونی أیی بیلیورمکه تجربهٔ واقعه‌مز ، بعض ترکیبلرك بوزوله‌مایه‌جغنی کرکی کبی حس‌ایتدیردی. مثلا : فرنکجه‌ده (l'être absolu) و(nécessité évidente) ترکیبلرینه تماماً مقابل وهروجهله معادل اولمق اوزره بزم اسلافك آثارنده (وجود مطلق) و(لزوم بیّن) کبی‌مشهور ومهم ایکی ترکیب وار وتعبیرات‌اصطلاحیه‌دن اولمشدر . بونلردن أییسی بوله‌مایز . شمدی ، بونلری بوزوبده : (مطلق وجود) ، (بیّن لزوم) دیمکله تورکجه‌لشدیره‌بیلسه‌یدك بوقدر زحمتسز بر ایشده دوست خاطری صایمقدن قولای برشی اولمازدی. لکن أیی‌اولمادیغنی بز، پك ایی آکلادیغمزکبی هرکس‌ده تسلیم ایتدی . اولدوغی کبی براقدق. چونکه ایلك وظیفه‌مز ایسته‌دیکمزکبی ترکیب یاپمق‌دکل، آدم‌عقللی اصطلاح بولمقدر . لسان علم وفلسفه‌یی اعمال ایتمزسه‌ك ، مدنیت حاضره‌نك کمالات معنویه‌سنی الی‌الابد تورك ذهن اجتماعیسنه بیکانه براقمش اوله‌جغز ، یکی بر فکرنقل ایده‌میه‌جکز . تورکلکه قارشی بوندن بویوك جنایت اولماز . بز بو جهت مهمه‌یی دوشونویورز. [انکلیز ، المان ، فرانسز ماکنه‌لرینی حسب‌الضروره پك اعلا قوللانیورز استفاده ایدییورزده ، ینه عینی ضرورتله عرب کلمه‌لرینی قوللانجه نه‌دن کناه ایشله‌مش‌اولویورز ؟..] دیه دوشونولسه

جواب ويريله‌مزدی . خصوصا بوكلمه‌لری، بوثروت بيانی‌تملك ايتمك ايچون پاره دخی ويرميوررر .

خلاصه كرك انجمنمزده چاليشيركن، كركسه، اوطه‌مده‌بوكتابی تأليف ايدركن توركلره وتوركلكه خدمت‌ايچون اوغراشديغمی بردقيقه خاطرمدن چيقارمادم وبوصميمی حسك كوكله الهام ايلديكی غيرت و فكرمه بخش ايتديكی نشئه ايله چاليشدم . بونی بوتون خلوص قلبمله سويليورم.

ايشته، آنجق برمثال‌اولسون ومشكلات معروضه حقنده . ارباب مراقه برفكر ويره‌بيلسين‌ديه سرد‌ايتديكم شوتفصيلاتی، نظردقته آله‌رق اوكا كوره دوشونه‌لرينی قارئيندن رجا ايدرم. شونی‌ده اخطاره مجبورم‌كه بواصطلاحات، انجمنده اتفاق ويا اكثريت آرا ايله تعيين اولونمشدر . اكر بنده برصلاحيت مطلقه اولسه‌يدی وبوصلاحيتی — غريب‌اوله‌رق — هركس تسليم ايتسه‌يدی، بن بوكلماتك برقسمی بيلديكم. وبكنديكم كبی وضع وتعيين ايدردم . اونك ايچون‌دركه منقدلر ايله برچوق نقطه‌لرده برلشه‌بيليرم.اونی‌ده كيمسه'و نوتماملی كه انجمن، عامده صلاحيت مطلقه ادعاسنده بولونمامشدر ؛ و بولونه‌مازدی ؛ چونكه ترقی وتبدل، مدنيتك قانون اساسی‌سيدر. البت بواصطلاحات دخی ايلريده آز چوق دكيشه‌جكدر. وافكار ومعلوماتمزك ماهيتی تبدل ايتديكی نسبتده ده‌كيشمه‌ليدر .

بن، يالكنز تعريفات تفصيليه‌دن مسئولم؛ چونكه اوتعريفات تماماً بنمدر.

حتی اوقدركه، فلسفه لساننده بر مسئله‌ٔ غامضه‌نك ماهيتنی وياخود بر مسلك مخصوصك باشليجه شمائل امتيازينی اخطار ايده‌جك قدر مهم اولان بعض تعبيرات حقنده كمال دقت وتقيد ايله تفصيلات ويردم؛ وعلی‌الخصوص يالكنز طلبه افنديلره دكل، بومسئله‌لره بوسبوتون بيكانه اولانلره بيله — بوتعبيراتك متضمن اولدوغی — معانیٔ دقيقه‌يی، بر چوق علائق وروابطيله آكلاته‌بيلمك غيرتنی مقصد ايدينم . بونكله برابر لسان فلسفی‌يه ياقيشان اسلوب مخصوصی‌ده محافظه ايتمكه چاليشدم . اوسببله‌دركه مثلا :

(mysticisme)، (coufisme)، (panthéisme)، (antinomie)،
(subjectivisme)، (intuitionisme)، (représentationisme)،

(objectivisme) و دها بر چوق امثالی کبی کلمه‌لر حقنده ویردیکم تفصیلات، کرك فرانسز وکرك انکلیز آنسیقلوپه‌دیلرنده یوقدر؛ اولسه‌بیله بویله دکلدر. چونکه او بویوك اثرلر اولدقجه معلوماتلی آدملر ایچون یاپیلمشدر. بناءً علیه مسائل فلسفیه‌یی، نه‌سیاق نظرله تلقی ونه‌صورتله عرض ایتمش اولدوغمی آکلامق کوچ برشی دکلدر. عینی کلمه ایچون باشقه قاموسلره دخی مراجعت ایتمك ایله کیفیت تعین ایدر.

واقعا الك معتبر مأخذلردن استعانه واستفاده ایتدم؛ فقط شرق عالمنك خزینهٔ عرفاننه پك قیمتلی هدیه‌لر بخش ایدن حکمای اسلامی‌ده اهمال ایله‌مدم. بالعکس فلسفهٔ شرقیه واسلامیه‌یه عائد تتبعاتمدن، یکرمی سنه‌دنبری طوپلامش اولدوغم نوطلری، بوکون بوقاموسی وجوده کتیره‌بیلمك اوغورنده خرج ایده‌بیلدیکم ایچون، تام محلنه صرف ایتمش اولدم. بوندن فرضا یدی عصر اول کلمش براسلام حکیمی ایله بوکون الك بویوك اوروپا فیلسوفلرندن برینك عینی مسئله‌ده عیناً بیان ملاحظه ایتمش بولوندوقلرینی، چوق یرده صراحتاً کوستردم. ظن ایدرم‌که بوقاموس، فلسفه مراقلیلرینی — بر مدت ایچون اولسون — اغنا ایده‌بیلیر؛ صوکره — انشاالله — دها مکملنی تألیف ایده‌بیله‌جك ارباب استعداد یتیشیر.

بوکتاب، ارباب مراقه وخصوصا طلبه افندیلره برخدمت ایده‌بیلیرسه، امیدایتدیکم مکافاته نائل اولمش اولورم.

بوتون اصطلاحات فلسفیه بوقدرجقدن عبارت دکلدر؛ فقط آنجق تحصیل تالی احتیاجاتنی نظر دقته آلمغه مجبور بولوندوغمز ایچون بوقدرینی کافی ووافی کوردم.

رضا توفیق

(A) حرفی، (ادات نفی Préfixe négatif) اوله‌رق کلمات اصطلاحیه‌نك اوکنه وضع اولنور . اوتقدیرده اونی علی الاکثر (لا) ایله ترجمه وادا ایدرز . (Moral اخلاقی)، (Amoral لااخلاقی) کبی (غیر) ایله ترجمه ایدلدیکی یرلر واردر : (غیر مطرد Anormal) تعبیرنده اولدیغی کبی .

(منطق صوری Logique formelle) لسـاننده (قضیهٔ موجبهٔ کلیه Universelle affirmative) یه اشارتدر . بزده بونك اشارتی «م» در .

« A » حرفی بوندن باشقه مبدأ اتحادی کوسترمك ایچون‌ده قوللانیلیر . A = A دیرلر .

جودت پاشا مرحوم « معیار سداد » نده بومبدئی (واقع واقعدر) دییه کوستریبور . بورادەکی مساوات ، معادلات ریاضیه‌یی دکل مساوات منطقیه‌یی یعنی عینیتی ، اتحادی کوسترر .

قیاس شبه Ἀπαλωγή Abduction

Abduction

بوبرنوع قیاسدرکه کبراسی (یقینی Certain)، صغراسی ایسه آنجق محتملدر؛ یعنی برحکم احتمالی‌یی ناطقدر . بناءً علیه بوصورتله وبومقدماتدن ترتب ایدن بر قیاس آنجق صغرایه مساوی برحکم احتمالی‌یی ناطق برنتیجه ویره‌بیلیر. یعنی بویله برنتیجه، برحکم قطعی افاده ایتمز . مع‌مافیه بوقیاس ، حکماً احتمالات دائره‌سنی آشماق شرطیله برقیمت نسبیه‌یی حائزدر . مثلا : [قابل تعلیم اولان هرشی علم نوعندندر ؛ فضیلت قابل تعلیمدرکبی کورونیور. بناءً علیه فضیلتك علم نوعندن برشی اولمسی محتملدر .] کبی .

بومثالده کبرانك مفاد حکمی شبهه کوتورمز . قابل تعلیم اولان هرشی البته علم نوعندندر ؛ لکن فضیلتك قابل تعلیم اولمسی آنجق محتمل بر کیفیتدر . زیرا فضـائل موهوبه‌نك وجودی دلائل قطعیه ایله هنوز رد اولونه‌مامشدر. فضله اوله‌رق فضیلتك قابل تعلیم اولوب اولماسی کیفیتی‌ده قطعی برصورتده حل اولونمامش برمسئله اولدوغندن، چوق صو کوتورور بربحث تشکیل ایده‌بیلیر . اولسه اولسه فضیلتك قابل تعلیم اولماسی محتمل اوله‌بیلیر. او حالده نتیجه‌نك حکمی‌ده دائرهٔ احتمالاتی آشه‌ماز. بونوع قیاسك بعض احوال

وخصوصاتده برفضل حقیقیسی اوله‌بیلیر ؛ زیرا صغراسی ، نتیجه‌سندن زیاده محتمل برکیفیت بیان ایدیورسه البته دها قیصه بریولدن اثبات اولونه‌بیلدیکی ایچوندر . اوحالده صغرایی هرحالده بروجهله اثبات ایتمکه چالشمق ایجاب ایدر ؛ اوتقدیرده نتیجه کندیلکندن ثابت اولمش اولور . فرضا شومثالمزده فضیلتك حقیقةً قابل تعلیم اولدوغی اثبات اولونجه نتیجه قطعیاً طوغرودر .

قیاسده عمده اولان مقدمات ، مسلماتدن بولونمادقجه بوکونکی اصول فلسفه نظرنده بوتون مدعالر قیاس شبه درکه‌سنه اینر . زیرا نتیجه‌نك تحقق مقدمات قیاسك صحیح ومسلم اولمسیله مشروطدر . ایشته بوسببله‌درکه (تجربه) ، زمانمزده معیار حقیقت عد ایدلمشدر .

قیاس شبه اکثر سائر قیاسات ایچون مقدمات تشکیل ایده‌بیلیر . بونوع قیاسی اولا ارسطو منطقنك Premières analytiques (عربجه ترجمه‌سی تحلیل القیاس اسمیله معروفدر) قسمنده ذکر وتعریف ایلمشدر .

Aberration

ضلال Aberration

آلمانجه‌سی	Abirrung
انکلیزجه‌سی	Aberration
ایتالیانجه‌سی	Aberrazione

ضلال ، یولنی شاشیروب اوته‌یه بری‌یه طولاشمق وغائب اولمق معناسنه موضوعدر . (Aberration) دخی تماماً اومعناده‌در . لاتینجه (Aberratio) مصدرندن مشتقدر و یان چیزمك ، انحراف ایتمك دیمك دخی اولور . بو تعبیر مباحث دینیه‌ده کچرسه ، اووقت ، (مذهب حنیف یعنی طوغری یول) دن صاپان واکری یوله کیدن اعتقاد ، دیمك اولورکه ، بزده (رفض) لفظنك معنای لغویسی‌ده بودر ؛ یعنی طوغری یولی براقوب اکری کیتمك دیمکدر و (رافضی ، رافضیلك) تعبیرلری اوندن مشتقدر .

حکمت طبیعیه‌ده (تکدر) یعنی بولانمق ، بولانیق اولمق معناسنه کلیر و (مبحث ضیا) اصطلاحاتندندر . برعدسه‌دن مرور ایدرکن ، ضیای بیضانك انحلالی واو بیاض ضیایی ترکیب ایدن شعاعات مختلفه‌نك (زاویهٔ

رقصلرنده‌کی) فرق سببیله مختلف درجه‌لرده انکساری طولاییسیله حصوله کلیر برحادثه‌در . [قاموس اصطلاحاتك ریاضی قسمنه باقیکز .]

اعضـای آلیه‌دن برینك وظیفهٔ معینه‌سنی ایفـایه مانع اولان تشوش دخی ضلالدر : ضلال رؤیت (Aberration de la vue) ، برغریزه‌نك ضلالی (Aberration d'un instinct) کبی .

بوتعبیر برده طبابتده مستعملدر. (Aberration mentale) اصطلاحدر و (ضلال ذهنی) دیمکدر. اسباب موجبه‌سی ، شکل خصوصیسی نظر دقته آلنمیه‌رق علی‌الاطلاق اختلال عقلی‌یه بو اسم ویریلیر . ساده تورکجه‌ده قوللانیلان تعبیردخی تماماً عینی معناده‌در . (عقلنی غائب ایتمك ، صاپیتمق) دیرزکه ضلال‌عقلی دیمك ایستدیکمز آکلاشیلیر ، وتعبیرك معنای تشبیهیسنده مختلف لسانلرك متحدالرأی اولدوغی کورولور .

[تفصیلات ایچون قاموس اصطلاحاتك طب‌وفنون طبیعیه قسمنه‌باقیکز.]

Abnégation فراغت

Abnégation

آلمانجه‌سی	Entsagung
انکلیزجه‌سی	Self-denial , Abnegation
ایتالیانجه‌سی	Abnegazione

بوکلمه‌نك معنای لغویسی (Négation) دن کلیر وکندی منفعتنی انکار ایتمك معناسنه وارداولور. نته‌کیم انکلیزجه‌سی‌دهااوضحدر: (Self-denial) کندینی انکار دیمکدرکه منفعت ذاتیه‌یی نظر اعتباره آلمیه‌رق حرکت ایتمك تقدیرنده‌در . بز ، بوکا فراغت دییورز؛ فقط موضع استعمالنی حقیله‌تعیین ایتمك ایچون اولا شونقطهٔ مهمه‌یی اخطـاره لزوم واردرکه ، بوکله صرف (اخلاقی Moral) بر تعبیردر ، ومنحصراً منفعت ذاتیه ایله علاقه‌داردر. بناءً علیه (فلان آدم شوتشبثدن ویا بوایشدن فراغت ایتدی؛ چونکه یوزده ایکیدن فضله کار کتیرمیورمش!) دیدیکمز زمان، بوراده‌کی فراغت کلمه‌سنی (Abnégation) ایله ترجمه ایده‌مه‌یز . بالعکس بو موضعده قوللانیلان فراغت لفظی مقابل فرانسویسی اولان کلمه‌نك تماماً ضدیدر. کذلك ، بزه حکمت و اخلاق صوفیه‌دن میراث قالان فراغت معناسـنه‌ده اویماز (قید

ماسوادن فارغ اولمق) جملەسندە منظور اولان معنای فراغت کبی کە، (ترك دنیا) دیمك تقدیرندەدر. بونك کبی، (فراغ بال) ترکیبندەکی فراغ کلمەسنیدە (Abnégation) ایلە ترجمە ایدەمەیز. فراغبال (Quiétude,tranquillité) معناسندەدر . فرانسزجەدە بوکلمەدن بوکون منفهم اولان معنا، باشقەسنك منفعتی ایچون، بالارادە فدا کارلق ایتمکدر. بناءً علیە اصطلاحات اخلاقیەدندر.

A مثلا: (Patriotisme veut dire abnégation et sacrifice)جملەسنی: (حمیت، فدا کارلق واستحقار منفعت دیمکدر) دیە ترجمە ایدەبیلیرز. هرحالدە فراغت ایلەدە بومعنا ادا ایدیلەبیلیر؛ لکن بوکلمەنك مواضع مخصوصەیە کورە افهام ایدەبیلدیکی معانی آرەسندەکی فرقی ـ یوقاریدە عرض اولوندوغی وجهلە ـ نظر دقتە آلمق شرطدر .

Absorption **Absorption** استغراق، (ترك) تصوفدە

آلمانجەسی	Vertiefung
انکلیزجەسی	Absorption
ایتالیانجەسی	Assorbimento

لاتینجە (Ab-sorbere) ئەمك دیمکدر. اصطلاحدە بوکلمە علم تربیەدە وحکمت صوفیەدە بر معنای مخصوص اوزرە قوللانیلیر ؛ تربیە بحثندە : (ذهن ، اولانجە دقتنی طوپلایوبدە تحقیق مطلوب و ملتزم اولان برشی اوزرندە تکاثف) ایدرسە ، اوحالتە استغراق دەنیلیر . کویا نظر دقت بوتون موجودات سائرەدن قطع علاقە ایدرك یالکز حلی مطلوب ویاخود تحقیقی ملتزم اولان مسئلەنك ایچنە طالمش واوندە غرق اولمش اولویور . ذاتاً لسانمزدە بوحالت اوزرە بولونان برآدمە طالغین دیرزکە بر دوشونجە اونك بوتون نظر دقتنی جلب وجذب ایتمشدر ؛ اوقدرکە آرتق کوزینك اوکندە طوران شیلری کورەمز؛ یاخود آراردە بولەماز ؛ چونکە نظر دقتی اولانجە شدتی ایلە باشقە برنقطەیە یعنی دوشونجەسنە معطوفدر وبرشی آرایشی صرف میخانیکیدر. کوزسز بر (منساق Automate)[بوسوزە باقیکز !] کبی حرکت ایدر . صانکە او دوشونجەسی بوتون نظر دقتنی ئەممش ، مص ایتمشدر. ایشتە، روما لیلر، سیرا کوزا شهرینی استیلا ایتدکلری زمان

(سیراکوزالی آرسیمد Archimède de Syracuse) ی بو حل استغراقده بولمشلردی .

بومهندس شهیر ، یره قوم سرمش ، اوزرینه اشکال هندسیه رسم ایتمش ؛ دعوا حل ایتمکله مشغول بولونیورمش . لکن اوقدر استغراق حالنده ایمشکه ، علم وهنری سایه‌سنده اودرجه مهارتله مدافعه ایده‌بیلدیکی وطنی ـ عظیم برمحاربه‌دن صوکره ـ روماليلر ضبط و محله‌لرینه استیلا ایتمشلرده طویمامش . نهایت اوزرینه هجوم ایدن عسکرلری‌ده کورمیه‌رك : (اشکال هندسیه‌می بوزماییکز !) دیمش وکندیسی ئولدورمشلر .

ایشته استغرافك ـ بوشایان تأسف تاریخی‌مثالی ـ الك کوزل نمونه‌سیدر . علم تربیه‌ده بواستغراقه قابلیت نظر دقته آلنیر بر مسئله‌در . زیرا هرکس، کندینی اونوته‌حق ندر، نظر دقتی بر مسئله‌یه عطف ایده‌مز. آلمان‌فلاسفهٔ اخیره‌سندن مشهور (هربارت Herbart) ، (Absorption) ی (Réflexion) (مقابلی Opposé) اوله‌رق تلقی ایدییور. استغراقی‌روحك (Inspiration) ی ، یعنی تکاثفی ، ایچنه چکیلمه‌سی کبی قبول ایدییور. بوحالده روح ، یکی بر تجربه یاپارکن ، یکی بر شیئه حصر دقت ایلرکن موقتاً کندندن کچمش اولویور . کندینی اونوتمقله افکارینك طبیعی اولان ترتیب عادیسنی‌ده موقتاً اونوتویور ؛ واوحیرتبخش اولان حادثهٔ جدیده‌نك تماماً مجذوبی اولویور . (Réflexion تأمل) بوندن صوکره کلیورکه بو آرتق تماميله (مشعور Conscient) بر (ادراك دقیق Aperception) در. آکلاشیلیورکه ، بوراده هربارت (Inspiration) و (Expiration) تعبیرلرینی (قبض وبسط) معناسنده قوللانمشدر. کویا روح استغراق‌حالنده تکاثف ایدرك برنقطه اوزرینه طوپلانیور ، صوکره‌ده سلسلهٔ افکار ایله منبسط اولوب یاییلیور وآچیلیورمش کبی دوشونویور . روحك بو ایکی وضعیتنی آکلامق امر تربیه‌ده‌پك‌مهم برکیفیتدر. مربی اوکا کوره‌چوجوغك استعداداتنی تربیه ایدر .

بوتعبیرك تصوفده معناسی ، همان همان (وجد Extase) ایله برکی‌در. ذاتاً محررات صوفیه‌ده همان دائما بوایکی کله یکدیکرینه عطف تفسیر صورتیله

وارداوله کلشدر: (وجدواستغراق) دەنیلیر. (تفصیلات ایچون Panthéisme، Extase ، Aïdéisme سوزلرینه باقیکز !) (Absorption) حکمت طبیعیەدە و علوم حیاتیەدە دخی تعبیرات مشهورەدندر حکمتدە امتصاص ضیا بحثی مهمدر؛ ضدی (Émission) در . تفصیلات ایچون قاموس اصطلاحاتك حکمت قسمنه مراجعت ایدیکز .

Abstinence

Abstinence امساك

Enthaltung	آلمانجەسی
Abstinenza	ایتالیانجەسی
انکلیزجەسی فرانسزجەسی کبیدر	

لاتینجه (Abstineo) و یونانجه (Απέχομαι) ، برشیدن اوزاق طورمق معناسنه کلیر . اصطلاحده پرهیزکارلق وامساك دیمکدر . فلسفهٔ عملیەدە اکثریا زبانزد اولان تعبیرات اصطلاحیەدندر. علی الخصوص (حکمت صوفیه Çoufisme) دە و حکمت دینیه Philosophie religieuse) دە (زهد piété) ایله صیقی صیقی‌یه علاقەسی واردر . بوتقدیرجه امساك انجق برمقصد دینی واخلاقی اوغورنده (یمك، ایچمك ونکاح کبی) ضرورات طبیعیەدن اولان احتیاجات غریزیەدن کندینی محروم ایتمك ایچون بالارادت نفسنه تحکم ایلمکدر . بناءً علیه حوائج ضروریه ومشتهیات طبیعیەدن بالارادت محروم اولمق وبرغایهٔ دینیه واخلاقیه اوغورنده بومحرومیته قاتلانه‌بیلمك (امساك) در. امساکی امر ویا توصیه ایدن: فلسفیاتده (رواقیه Stoïcisme)، ادیان منزلەدە دخی (خرستیانلق Christianisme) در ؛ فقط (رواقیه) ایله دین نصرانیتك امساکی توصیه ایتمسنده کرك اسباب ومبادی ، کرکسه مقاصد وغایات بوسبوتون باشقه ، حتی بربرینه ضددر . (رواقیه) مذهب فلسفیسی امساکی توصیه ایتمکله روح بشری حوائج طبیعیه‌یه قارشی مستغنی ومحیطی ایچنده مستقل بولوندورمق ونفس انسانیه‌یی ، کندی کندینه مالك بردرجهٔ کمال وحریته ایصال ایتمك ایستیوردی . انسانك عزت نفسنی وشخصیت معنویەسنی ابراز ایدن حسیاتی ، صوك درجەدە تنمیه و تهییج ایدییوردی.

رواقیوندن مشهور (ئه‌پیقته‌ت Epictète) ، فلسفهٔ امساکك دستورینی ایکی کلمه ایله بیان ایتمش ، و : (ἀνέχου καὶ ἀπέχου یعنی تحمل أیله وامساك ایت !) دیمشدی . حالبوکه خرستیانلغك توصیه ایتدیکی امساکدن مقصد، تذلیل نفس وخشوع اولدوغی ایچون تماميله رواقیه مبدأنك ضدیدر. خرستیانلق معصیت اولی، یعنی (زلهٔ ادم le péché Original) سببیله انسانی بدایتاً آثم فرض ایدییور وحتی، هنوز طوغان وکناه ایشلمه‌مکه وقت بوله‌میان معصوملری بیله ـ اجدادینك وعلی‌الخصوص ابوالبشرك خطای واقعندن طولایی ـ ذاتاً کناهکار عد ایدییور ؛ وبناءً علیه آخرتده بویوك بر عذابه مستحق اولمامسی و اجدادندن موروث اولان کناهلردن ممکن اولدوغی قدر تنزیه نفس ایده‌بیلمه‌سی ایچون ـ اول امرده بو دنی دنیاده ـ تذلل ایتمه‌سنی، خوار وحقیر اولمه‌سنی ، لذائذ شهوانیه‌دن وحتی احتیاجات ضروریه‌دن بیله امساك ایدرك یاشاماسنی امر ایلیور . عالم آخرته معصوم اوله‌رق طوغمق ایچون ، بوراده ، بودنیاده نفی وجود ایتمك ، کندینی عذابه صوقمق لازم اولدوغنی بیلدیرییور. ایشته (زهد) ك توصیه ایتدیکی امساك بودرلودر . (Ascétisme و Stoïcisme سوزلرینه باقیکز) .

مع مافیه (بوددیزم Bouddhisme) و(براهمانیزم Brahmanisme) مذهبلرنده بو (زهد) واونك لازمهٔ اخلاقیه‌سی اولان بوامساك حدینی آشمش وطاقت بشریه‌نك تحمل ایده‌میه‌جکی بردرجهٔ اذیته واردیرلمشدر. کندینی بر آغاج دالنه باش اشاغی آصمق و آیلرجه اویله آچ وصوسز صاللانوب طورمق ؛ وجودینه یوزلرجه چیویلر میخلامق واونلرله برابر دیکنلر اوزرنده یاتمق ؛ کندینی اوموزلرینه قدر طوپراغه کومدوروب بر سنه ، اویله‌جه آچ وصوسز طورمق ، هند فقیرلرینك خارق العاده وطاقت بشریه فوقنده درجهٔ امساکلرینی کوستریر (Fakirisme) دیدکلری ایشته امساکك بودرجه‌سیدرکه (بدنه اذیت Mortification de la chair) اونك برنجی شرطیدر. زیرا (فقیریزم) اعتقادنجه حیات، بر (درکهٔ هبوط Décheance)، جماعت بشریه (سجن روح) در ؛ یعنی روحك جهنمیدر . طبیعت وهله بدن انسان ، روحك اك بویوك دشمنی وضدیدر . چونکه روح ، نورانی

وبسيط برجوهر مجرددر ؛ جسم ایسه ظلمانی وعناصردن مرکب برخلیطهٔ مزخرفه‌در . بناءً علیه اونی تعذیب وافنا ایتملی‌که روح مسعود اولسون.

بزم تصوفده بوفکر واعتقاد واردر. تحقیقات ایله ثابت اولمشدرکه بزه بو عقیده، طوغرودن طوغری‌یه هنددن دکل، [نوفلاطونیه Néoplatonisme] دن انتقال ایتمشدر. [بوسوزه باقیکز.] عالم اسلامك الك بویوك شاعر صوفی‌سی [مولانا جلال الدین رومی] نك (مثنوی) سنده بو اعتقاد تماميله بسط اولونمش وبالخاصه برحکایه‌ده (مرض موت) خلاصکار روح اولمق اوزره تعریف ایدلمشدر . بوتعریفه کوره ، وهرشیئك کندی اصلنه مشتاق اولماسی حکمتنه نظراً ، خسته‌لق دیدیکمز حالت غیر طبیعیه ، عناصر بدنك کندی اصللرینه رجوعی ایچون فرط اشتیاقندن ایلری کلیرمش . برخیال باطل بر اثر شعبده اولان بومستعار، بوموقت حیاتمز، ظلمانی‌الاصل اولان عناصر مادیه‌نك ترکیبی ایله قورولان (قفس تن) ده (مرغ روح) ی حبس ایدییورمش. روحك اصلی ده صرف الهی اولدوغی ایچون اودخی ، محبس جسمانیسندن برآن اول آزاد اولوب (روح کلی)یه قاووشمق واونده محو ومستهلك اولمق اشتیاقیله دائما چیرپینیورمش ، که بوچیرپینمه‌سی (عشق حقیقی) نشئه‌سی‌در. روح کلی‌یه قاووشمه‌سی و اونده محو و نابود اولماسی‌ده (فنافی‌الله) در . هند لسان تصوفنده (نیروانا Nirwânâ) بودر .

مرض موت، وبالجمله امراض، وجودمزك عناصر مادیه‌سنی یکدیکرندن آییروب (ترکیب جسمانیت) نی بوزمغه وبناءً علیه روحه محبس عذاب اولان بو (تن قفسی) نی قیرمغه چالیشدیغی ایچون لایموت والهی‌الاصل اولان مرغ روحك آزاد اولماسنه خدمت ایدییور . بناءً علیه خسته‌لق وئولوم بر فلاکت دکل ، بالعکس بروسیلهٔ سعادتدر . حتی اوندن توقی ایتمك شویله طورسون ، خسته‌لق ، کندیلکندن کلزدن اول اونی دعوت ایتمه‌لی وبدنی تعذیب وتخریب ایتمکه چالیشمالی‌درکه ایشته (ریاضت) دیدکلری‌ده بودر . بواعتقادك الك قیصه یولدن (فقیریزم) ضلالتنه پیوسته اوله‌جغنده‌ده شبهه یوقدر . بودوشونوش ، هنده منسوب اولمق حیثیتیله پك اسکی‌در . فقط اونی برعقیدهٔ فلسفیه شکلنه قویوبده مدافعه ایدنلر بالخاصه نوفلاطونی‌لر

اولمشدر . علی‌الخصوص (یامبلیکوس Jamblicus) در . سوریه‌لی اولان بومشهور آدم ، عصرنده اك بویوك عزیزلردن صاییلیردی و فوق‌العاده بر حرمته مظهریت قازانمشدی. خانقاه آچمش و برچوق مریدلر یتشدیرمشدی. اکثریا وجد وحال اوزره بولونوردی . [ئولمك (حیات جاودانی) یه نائل اولمقدر . وجد اثناسنده حس و شعوردن فارغ اولان بدن موقتاً ئولمش دیمکدر بوصورتله آزاد اولان روح ، وجود مطلق ایله بر آن تماس ایدییور؛ نامتناهی‌یی ادراك ایتمك سعادتنه مظهر اولویور . بو ، آنجق (جمال‌حقدن برغمزه) در . وصال حقیقی و ابدی ئولوم ایله ممکندر خسته‌لقلر ئولومی دعوت ودم وصالی تعجیل وتسهیل ایدر : اونك ایچون خسته‌لق، فلاکت دکل سعادتدر .] دیه تعلیمات مخصوصه‌ده بولونوردی .

نوفلاطونی‌لرك، اك‌بویوك وحقیقتاً داهی فیلسوفی (پلوتینوس Plotinus) ـ که زمانننك افلاطونی ایدی ! ـ تماماً بو اعتقادده بولونیوردی . حال احتضارنده کندیسنی زیارته کلمش اولان اودّا واحباسی: (نصل‌سك؟) دیه حال وخاطر صوردقلری زمان : [ایچمده‌کی الهی‌الاصل اولان جوهری آزاد ایتمك ایچون اوغراشیورم!] دیه‌رك کمال سکینتله‌جواب ویرمش‌ومرغ روحی قفس تندن قورتارمغه چالیشدیغنی اکلاتمق ایسته‌مشدر .

بوفکرلر عیناً بزم صوفیه‌ده واردر . حتی وجد واستغراق، هرشیدن فراغت‌ایله‌ممکن اولدوغی‌ایچون ئولومدن‌اول‌ئولمکدر. حیات جاودانی بودر.

حیات جاودانی، شیخ کاملدن سوأل ایتدم :
(ئولومدن اول ئولمکدر !) دەنجه انتقال ایتدم .

بیتی بومعنایه ترجمان اولور .

امساك ، ریاضتك اساسی‌در . افراطی (فقیریزم) درکه‌سنه واریر . نصل برملاحظهٔ فلسفیه ایله واردیغنی‌ده یوقاریده عرض ایتدم .

شرق وحتی مملکتمز بوفکرلرك تأثیرندن بوسبوتون قورتوله‌مامشدر. (تن قفسی) تشبیهی ، تصوف فلسفه‌سندن لایقیله خبردار اولمایان خلق آراسنده بیله مشهور اولمشدر . شعرای متأخریندن سامی پاشا ، نامق کمال

بك ، رجائی زاده اکرم بك ودها بك چوق محررین بو ترکیب صوفی‌یی استعاره اوله‌رق قوللانمشلردر .

زمانمز فلسفه‌سی حیاتی تعذیب ویا تحقیر ایتمکی برضلالت مدهشه‌اولمق اوزره تلقی ایتدیکندن فلسفهٔ صوفیه‌نك بو تعلیماتی اخلاق اجتماعیه‌جه پك مضر برعامل معنوی اولمق اوزره تلقی ایدر . حالبوکه معاصریندن بعض آوروپا حکمای صوفیه‌سی عینی عیننه (پلوتینوس)ك سوزلرینی تکرار ایدییورلر. مثلا آلمان حکیم صوفیسی Novalis ـ که دوستلری کندیسنی اعزهٔ خرستیانیه‌دن عد ایتمکه قدر وارمشلردر ـ تماماً بوفکر واعتقاده طرفدار اولمش و : [حیات ، روحك برخسته‌لغی‌در . احتراصاتك تهییج ایتدیکی برفعالیتدر . ئولمك بوتون بو خسته‌لقلردن آزاد اولمق وآرتق انسانلغك شروط مقیده‌سندن قورتولمقدر .] دیمشدرکه بوقاریده بسط ایتدیکم عقیده‌نك عیناً دستور افاده‌سیدر .

بناءًعلیه اوروپاده دخی وبوکون بیله بویله صوفیه اعتقادنده بولونان متفکرلر واردر . فقط اندر نادراتدندر. بوعقیده خلقه سرایت ایتمه‌مشدر. خلق ، (غوغای حیات ویاشامقله نجات) ، فلسفه‌سنه طرفداردر .

بوتون بوتفصیلاتدن شوکیفیته استدلال اولونملیدرکه بوکون ینه زمانمز فلسفه‌سنده (امساك) بر شرط مهمدر ؛ فقط صرف اخلاقی معناسیله تلقی اولونمقده‌در ؛ و ینه حیاتی حسن محافظه مقصدیله توصیه اولونور . مثلا [سفاهت وایچکی وذوقپرستلك، حیاتی قیصالتیر ووجودی برآن اول تخریب ایدر ؛ اونك ایچون بوطرز معیشتدن توقی ایتمه‌لی وبو شیلردن امساك‌ایلمه‌لی!] ده‌نیلیر . زمانمز، عقیدهٔ امساکی بیله چوق یاشامق و بختیار یاشامق ایچون توصیه ایدر. بناءًعلیه بولفظك‌معنای تاریخیسی‌ایله بوکونکی معنای‌اخلاقیسی تماماً ضددر. تفصیلات ایچون (صوفیه Çoufisme و Néoplatonisme) سوزلرینه باقیکز .

Abstrus

Abstrus مغلوم

هردرلو مسائل حقنده وصف اوله‌رق تطبیق ایدیله‌بیلیر بر تعبیردر . مسئله ، کرفت و مشوش اولورده عناصر اساسیه‌سی آره‌سنده‌کی روابط

قولایلقله تعیین ایدیله‌مزده اومسئله‌نك وضعیت طبیعیه‌سی بر چوق سببلردن و (مثلا سائر مسائل ایله من جهة علاقه ومشابهتندن) طولایی تقدیر وتحدید اولونه‌مازسه اونلره (مسائل مغلقه) دیرلرکه اکثریا بسیط اولمایوب مسائل غیرمتجانسه خلیطه‌سی اولدقلری ـ تحلیلی بر تحقیقدن صوکره ـ اکلاشیلیر ، وبو مغلقیتدن ناشی اکثریا یا کلش حکملر ویریله‌رك خطا وقوعه‌کلیر .

Aboulie فقدان ارادت

Aboulie

آلمانجه‌سی	Abulie, willenlosigkeit
انکلیزجه‌سی	Aboulia
ایتالیانجه‌سی	Abulia

بوتعبیر یونانجه‌دن آلنمشدر . (Βούλομαι) ایسته‌مك معناسنه‌در . باشده‌کی (a) دخی ادات نفی در . بناءً علیه (ایسته‌یه‌مه‌مك) دیمك اولور . اصطلاحده (فقدان ارادات) معناسنه تخصیص ایدلمشدر . بو بر مرض مخصوص اولمقدن زیاده ، (نوراسته‌نیا Neurasthénie) ، (اختناق رحم) و (تجنّن) کبی امراض عصبیه و روحیه ایله برابر وقوعه کلن (حالات مرضیه) دندر .

فقدان ارادت ایکی حال اوزره مشاهده اولونور. بریسی حرکته عارض اولان ارادتسزلك (aboulie motrice) ، دیکری‌ده صرف (عقلی aboulie intellectuelle) اولان ارادتسزلكدر . برنجیسنه مبتلا اولان کیمسه هیچ برعلامت (فلج paralysie) عرض ایتمدیکی حالده قیملدانه‌بیلمك ایچون ، جمله عضلیه‌سنی تحریك ایده‌جك قدر ارادتی قالمامشدر . کندی کندینه ییه‌مز ، ایچه‌مز ، البسه‌سنی کییه‌مز . حالبوکه یاشامق ایچون بو حرکتلری اجرایه مجبور بولندیغنی تعقل وملاحظه ایده‌مزدکلدر . مع مافیه بوسبوتون قابلیت حرکتدن محروم دکلدر . ماکنه کبی حرکت ایده‌بیلیر ؛ یعنی بر (منساق automate) درکه‌سنه دوشمشدر . لکن ارادی اولان حرکاتك هیچ بردورلوسنه مقتدر اوله‌ماز. اکلاشیلیورکه (تشبث initiative) قدرتندن کلیاً محرومدر .

عقلی اولان صورتنه کلنجه، بو ارادتسزلك برشیئه توجیه دقت ایدەمەمك قابلیتسزلکی ایله تجلی ایدر. بوحالده انسان، دقت ایچون جبر نفس ایدەمز؛ شدتله متأذی اولور. مثلا بو حاله کرفتار اولانلر برکتاب اوقویه بیلیرلر؛ حتی جهراً اوقویه بیلیرلر؛ فقط سلسلهٔ افکاری ضبط وتعقیب ایچون لابد اولان دقتك فقداننده ناشی اوقودقلرندن برشی اکلایه مازلر. اونك ایچون آمستردام اطباسندن (کوژ Guge)، بوحالته (aprosexie) تعبیرینی ترجیح ایتمشدرکه یونانجه معنای لغویسی دقته قابلیتسزلك دیمکدر. اطبا بو تجلیات مرضیه‌یی جملهٔ عصبیهٔ مرکزیه‌نك ضعفنه و قوای معنویه‌نك انحلالنه اسناد ایدییورلر. بو فرضیه طوغرو کورونور زیرا ارادی حرکتلرك ناظمی دماغدر.

بوندن باشقه برده (Aboulie Systématisée) دەنیلن برحال واردرکه یالکز بر صنف افعاله معطوفدر؛ فقدانك ایکنجی بر نوعی ده افعالده تناقض فکرینك افراطه وارماسندن عبارتدرکه بوکاده (Aboulie de résistance) دینیور.

Absence

Absence غیبت

Zerstreutheit	آلمانجه‌سی
Absent mindedness	انکلیزجه‌سی
Distrazione	ایتالیانجه‌سی

(حضور présence) ك ضدیدر. یوقلق، بر شیئك اساساً اولمامسی در، حالبوکه (غیبت) وار اولان بر شیئك، برمدت، و انجق بر مدت غیر معینه ظرفنده یوق اولماسی در. موجود اولان بر شیئك بوسبوتون یوق اولماسنه (فنا anéantissement) دیرلر. بناءً علیه بو تعبیر، (عدم صرف pur néant) ایله (فنا) آره‌سنده بر معنا افاده ایدر. مثلا (غیبت شعور absence de conscience) دیدیکمز زمان، شعوروحس اولا موجود ایکن، زائل و غائب اولمش معناسی آکلاشیلیر. و (absence du sens moral) دیدیکمز تقدیرده (حس اخلاقی‌نك) یعنی خیر و شر و مشروع، غیر مشروع بینی تمیزه خادم اولان حس مخصوصك غیبت

و زوالی مراد ایده‌رز . فیلسوف مشهور (بەقن Bacon) ك (table d'absence) سی ایچون (table) سوزینه مراجعت ایدیکز .

غیبت ، پسیقولوژی یعنی علم النفس تعبیرنجه ، ظروف و احواله مطابقتده بر نقصان سببیله محسوس اولان موقت و درین بر ذهن طالغینلغنه دیرلر .

L'absolu

L'absolu مطلق

Das absolute آلمانجه
The absolute انکلیزجه
L'assoluto ایتالیانجه

بو کلمه ، لاتینجه‌نك (ab+solvere) لغتندن آلنمشدر . علاقه‌دن چوزولمك ، روابطنی غائب ایتمك معناسنه کلیر . بیزانس فیلسوفلرینك (Tò απόλυτον) دیدکلری بودر . لاتینجه‌سی (absolutum) اولدوغنه نظراً یونانیدن مقتبس بولوندوغی آشکاردر . معنای اصطلاحیسنه کلنجه : هردرلو قیود وشروطدن ، هرنوع اضافات ومناسباتدن آزاده اولان شی دیمکدر . اصطلاحده مقابلی (اضافی Relatif) در . (بوکلمه‌یه باقیکز .) عربجه‌ده (اطلاق) ، حیوانك دیزکینی آلوب صالمق دیمکدر .

لسان فلسفه‌ده اوته‌دنبری زیاده بر اهمیتله قوللانیله‌کلن بو کلمه ، (وجود l'être) و کیفیاتی حقنده وصف اوله‌رق ایراد اولونور . فقط هیچ بر کیفیت معینه‌یه اشارت ایده‌مز . ایده‌بیلسه‌یدی ، کندی مضمون مخصوصنی نقض ایتمش اولوردی . حتی کیفیاته وصف اولمق اوزره تردیف ایدلدیکی زمان دخی ، لسان فلسفه‌ده معتبر ولان معناسنی ضایع ایتمش اولور . مثلا (عدالت مطلقه) ، (حسن مطلق) ، (وزن مطلق) ده‌نیلدیکی زمان ، بو ترکیبلرده صفت حیثیتیله داخل بولونان (مطلق) کلمه‌سی ینه اضافی بر معنا افاده ایدر . او معنا نه قدر کلی وعمومی اولسه‌ده ویاخود موجودات مجرده‌یه مختص بولونسه‌ده ! . . . بالخاصه فلسفه‌ده (وجود مطلق l'être absolu) ده‌نیلدیکی زمان ، (بذاته‌ولذاته en soi et par soi)

قائم و دائم بر (وارلق) مراد اولونور . یعنی (هر درلو شکل وصورتدن عری و هر نوع شرط و کیفیتدن بَری بر وارلق ، بر (وجود صرف) دیمك اولور. حکمای اسلام بوکا (وجود البحت) دخی دیمشلردرکه (وجود صرف = یالکز وارلق) معناسنه موضوعدر وبو تعبیر آثار اسلافده پك مشهوردر . تعریفنده (الوجود بماهو موجود ؛ ای ، من حیث هوهو ؛ غیرمقیدبشئی)دیمشلرکه ارسطونك (Tò ὂν ᾗ ὄντα) تعبیرینك ترجمه‌سیدر. (مبدأ وحدت principe du monisme) اساسنه موضوع اولان فلسفه‌لرك جمله‌سنده مابعد الطبیعیاتك اساسی و اك مهم مسئله‌سی (وجود مطلق) ك نه اولدوغنی بیلمك ، اونك (حقیقت ذاتیه) سنه عارف وواقف اولمقدر . تصوف ده ایسه (وصال communion) دخی اك بویوك مقصد و املدر . (تصوف mysticisme, çoufisme, théosophie) سوز-لرینه باقیکز .

وجود مطلق تعبیری بر چوق سؤ تفهماته سببیت ویرمشدر ؛ زیرا بونك بر معناسی‌ده (تام accompli) و (مکمل parfait) دیمکدر . او تقدیرده (ارسطو) نك (Tò ὅλον) و (Τo τέλειον) تعبیرلرینك تام ترجمه‌سی اولور . (سرویلیام هاملتن) و (جون ستوئت میل) بوتعبیرك بالجمله معانئ معتبره‌سنی تحقیق و تعمیق ایتمشلردر . بناءعلیه بوکون معنا فرقلرنده دها زیاده صراحت واردر . او سببله‌درکه زمانمز فلسفه‌سنده بو کلمه‌نك معنای اصطلاحیسی باشلیجه ایکی درلو تلقی اولونیور .

اولا ، (وجود مطلق) باشقه برشیله مناسبات وعلاقه‌سی اولمیان (وارلق) دیمك اولیور . بویله تلقی اولوندوغنه کوره وجود مطلق ، (علت اولی cause première) [بوتعبیره باقیکز !] اوله‌ماز ؛ واوله‌مامق لازمکلیر . زیرا (علت اولی) بهمه‌حال بر (معلول effet) ایستر .

برشیئك علت اوله‌بیلمه‌سی دیکر برشیئه علاقه‌سیله تصور اولونه‌بیلیر ؛ یعنی دیکر برشیئك‌ده اوعلت ایله معلول اوله‌بیلمه‌سنه متوقفدر . علت ایله معلول آره‌سنده (لازم ـ ملزوم) قبیلندن برمناسبت واردرکه بوکا فرانسز لساننده (rapport de nécessité) ، عربجه‌ده (تلازم) دیرلر . ایکی

شیئك ، ذهنده بربرینی استلزام ایتمه‌سنی ایما و بیان ایچون وضع اولونمش بر کلمه‌در . [association, nécessité سوزلرینه باقیکز !] اویله‌که بویله بر نسبتله یکدیکرینه مربوط اولان شیلرك برینی دوشونمك، دیکرینی درحال و بهمه‌حال خاطره احضار ایدر . بو بر اضافت لازمه‌درکه علی العموم (نسبت تضایف rapport de correlativité) تعبیریله دخی یاد اولنور .
[correlation سوزینه باقیکز !]

اوحالده (وجود مطلق) اولدوغی ادعا اولونان بر وارلغك ، (علیت علاقه‌سی rapport de causalité) ایله دیکر بر شیئه نسبت ومربوطیتی ، تعبیرك معنای حقیقیسی ایله متناقض دوشر بر تصوردر . بناءً علیه (وجود مطلق) ك (علت اولی) اولماسنی رد ایدنلر ، انجق بو نقطهٔ نظردن وانجق بوسببله رد ایتمشلردرکه بوصورتله رد ایتمك او وجودی انکار ایتمش اولمق صاییلماز . وجود مطلقك ، هردرلو روابط واضافتلردن بری اولماسنی شرط اصلی اوله‌رق قبول ایدن حکما ، بالضروره بو تعبیری (وجود یکانه) ، (وجودواحد) اوله‌رق تلقی‌یه مجبوربولونمشلردر . بوتون (moniste) لرك طرز محاکمه‌سی ، اوته‌دنبری بودر .

متقدمین یونانیه‌دن (پارمه‌نیدیس Parménides) ایله متأخریندن (سپینوزا Spinoza) بوفکرده ایدیلر. نته‌کیم، (وحدت وجود) طرفداری اولان صوفیه دخی عینی فکرده‌در. چونکه (تصوف) نظرنده دخی وجود حقیقی ، آنجق وجود مطلقدر واوده یکانه وارلقدر . تصوفده [التوحید، سقاط الاضافات] بومعنایه اشارتدر .

ایشته بویله عالم هستی‌ده (تك بر وارلق) تصور ایتمك ، حقیله قابل ادراك اوله‌مادیغی ایچون ، بووجود مطلق تصورینی باطلی بدیهی کورنلر اولمشدر. محاکمه‌لرنده بونتیجه‌یه پیوسته اولانلرك بر قسمی : [وجود مطلق ناقابل تصوردر !] دیمشلرکه بونلره (اضافیه relativistes) تسمیه اولونیور . دیکر برقسمی‌ده وجود مطلقی برخیال محال اوله‌رق تلقی ایدوب انکار ایلمش وصرف حادثات ایله اکتفا ایتمکی معقول کورمشدر . بونلره‌ده (شأنیه Phénoménistes) دیرلر . [بوتعبیرلره باقیکز !]

علم ، یعنی بیلکی دخی بیلن نفس ایله بیلینن شی آراسنده بر مناسبت ، براضافت اوله‌جغی ایچون [وجودمطلق لایعرف inconnaissable در] ؛ زیرا اونکله عقلمز آراسنده بر رابطهٔ علمیه اولسه‌یدی ، او دخی معلومات اضافیه‌مزك دائرهٔ احاطه‌سنه داخل اوله‌جغندن (وجود مطلق) اوله‌مازدی.

ایشته بورادنده آکلاشیلیورکه بو تعبیرك تعریف فلسفیسی ومضموننك صورت تلقیسی ، ذهنلری (لاادریه agnosticisme) حدودینه ـ بالمجبوریه ـ سوق ایتمشدر . بوکون (اضافیت علم بشر relativité de la connaissance humaine) حقیقتنی قبول ایدن فلسفه‌لرك وفیلسوفلرك ـ بلا استثنا ـ جمله‌سی‌ده (مابعد الطبیعات métaphysique) بحثنده (لاادریه) اعتقادنده درلر . هپ‌ی‌ده حقیقت اشیانك ، یعنی وجود مطلقك ممتنع الادراك اولدوغنی تسلیم و ادعا ایتمکده متفق‌الرأیدرلر . الهیون ومتشرعون‌ده بوزمره‌ده داخلدر. ذاتاً کتاب کریمده (لیس کمثله شی = اوکا بکزر برشی یوقدر !) بیورلمش و(تعالی شانه عمّا یصفون) ودها بر چوق آیات جلیله بومعنایی مؤید بولونمشدر . اونك ایچوندرکه حکمای اسلام (تفکروا فی آلاءالله ولاتفکروا فی‌ذات‌الله = اللهك نعمتلری‌حقنده دوشونوکز، ذاتی حقنده دوشونمه‌یکز!) تنبیهی اوزره صادر اولان قول پیغمبری‌یی دائما نظردقته آلمشلر و (ذات مطلقه) دن بحث ایتمکی (کستاخلق) و (ترك ادب) عد ایلشلردر .

فلسفه بالضروره بوندن بحث ایده‌بیلدیکی قدر ایدر . چونکه (ontologie مبحث وجود)ك باشلیجه موضوعی واك مهم‌مسئله‌سی اودر. فقط فلسفه‌نك بو مسئله حقنده بوتون ملاحظاتی ـ آز چوق معقول ـ بر فرضیه اولمق درکه‌سندن قورتوله‌ماز .

زمانمزك اك بویوك محررلرندن وفیلسوفلرندن متوفی (سرویلیام‌هاملتن Sir W. Hamilton) بومطلق تعبیرینی ارسطونك تلقی ایتدیکی معنا ایله قبول ایدییور . بوفیلسوفك اعتقادنجه دخی (مطلق) ، تام ، مکمل وقصورسز دیمکدر. ایکنجی معناسیده ـ اولجه ایضاح اولوندوغی اوزره ـ

هر درلو علاقه‌دن آزاده بر وارلق دیمکدر . (هاملتن) ، (نامتناهی l'infini) ایله بوتعبیر ارەسنده برمهم فرق تعیین ایدییورکه نامتناهی بحثنده ایضاح اولونمشدر . حالبوکه (دەقارت Descartes) واوندن صوکره کلن فیلسوفلر بو فرقی ادراك ایتمەمشلردی .

بومسئلەلردە همان تماميله هاملتنه اقتدا ایتمش اولان (هربرت سپنسر H. Spencer) دخی بر (وجود مطلق) قبول ایدییور و(اضافت علم بشر) ادعاسنده بولوندوغی حالده ، وجود مطلقی (علت اولی) اولمق اوزره دخی تلقی ایلیور . تعریفنه کانجه : [علت اولی ، هروجهله کامل ، کلّی وتام اولملی در ، وکندی ذاتنده بالجمله قوا وقابلیاتی شامل ومتضمن بولونمالی در . بناءًعلیه هردرلو قوانینك مافوقنده وماوراسنده اعتقاد ایدلملی در . خلاصه تعبیر معروفی اوزره (مطلق) اولمالی در .] دییور . بزم حکمای صوفیه‌نك تعریفی‌ده بونك عینی‌در ؛ محی‌الدین عربی‌نك فصوصنی شرح ایدن عبدالله بوسنوی مرحوم ، اوکتابك برنجی جلدنده : [حق ، اطلاق ذاتی‌سی وغیب هویت ولاتعینی اعتباریله احدیت ذاتیه ووحدت حقیقیه‌سنده ، وصف ونعتدن ، اسم ورسم وحکمدن منزهدر . هیچ بروصف ایله اونك اوزرینه حکم اولونماز :] دییورکه هرکسجه مقبول واك مشهور اولان تعریفدر . بوتعریفات مشهوره ومعتبره‌دە‌اساسی اولان فکردن آیرلیه‌رق ، مطلق تعبیرینك معناسنده بعض تعدیلات اجرا ایدنلر اولمشدر ؛ لکن بوفرقلرك اهمیتی یوقدر .

(مطلق) تعبیری اك زیاده مابعدالطبیعاتده ، اولانجه اهمیتنی کوستریر . حتی اسلافك اعتقادینه وقبولنه کوره مابعدالطبیعاتك (مبحث وجود ontologie) قسمنك باشلیجه موضوع بحثی (وجود مطلق) در .

لسان عادیده (مطلقا ومطلقیت اوزره) دەنیلدیمی ؟ . . موضوع بحث اولان بر شیئك سائر شیلردن قطع نظرله منحصراً تلقی ایدلمش اولدوغنی اشراب ایدر .

علوم مختصەدە دخی بوتعبیر ، مقابلی اولان (اضافی) کلمەسیله برابر

قوللانيلير . مثلا : (وزن مطلق) ، (وزن اضافى) كبى . فقط بوراده مطلق تعبيرينك معناسى ، فلسفه‌ده‌كى مضمونه توافق ايتمز. چونكه حكمت طبيعيه‌ده منظوراولان هركيفيت كبى وزن مطلق دخى برنوع وزن اضافيدر. بناءً عليه علومده مطلق تعبيرى‌ده نسبى‌در . يعنى مطلق دكلدر .

كائناتده برمبدأ وحدت آرايان فيلسوفلرك جمله‌سى ، [ايستر طبيعيوندن، ايسترسه صوفيون فرقه‌سندن اولسون] فلسفه‌يى ، مابعدالطبيعياته ارجاع ايدرلر . مابعدالطبيعياتك باشليجه موضوعى و غايه‌سى‌ده [وجود مطلقك طبيعت ذاتيه‌سنى كشف وتعقل ايده‌بيلمكدر] ديرلر . بوكا تحقيقات تجربيه ايله حساً موفق اولمق احتمالى اولماديغى كبى ، (ذات مطلقه) نك كنه وحقيقتنى عقل ايله‌ده آكلامق امكان خارجنده بولونديغى ايچون (مطلقيون les absolutistes) دائما (اسباب علم les moyens de connaissance)دن (حدس intuition) ه اهميت ويرمشلردر . زيرا وجود مطلق حقنده بر علم يقين تحصيلندن (حس sens) و (عقل intelligence) بزى مأيوس براقنجه وسائط علمدن انجق اوچنجيسى اولان (ضمير conscience) ه مراجعت ايتمك ضروريدر . فقط حقيقت مطلقه مسئله‌سنده بالكز الهامات وجدانيه‌يه مفتقر و منتظر بولونمق ، اربابنى طوغرودن طوغرويه تصوفه كوتورور و صوفيه‌نك (كشف ضمير) ديديكى اصول تحقيق دخى ، ايشته بو (intuition) در . شاعر صوفى فيضئ هندينك شو بيتى ، بو اصول ايچون موجز و مكمل بر تعريف ناطقدر .

در كشف حقايق سبق آموز ضميريم ؛
ترتيب دليل حكمارا نشناسيم .

يعنى : [حقايقى كشف ايتمكده بز كندى ضميرمزدن درس آلمشزدر. فيلسوفلرك (ترتيب دليل) اصولنى بيلمه‌يز . طانيمايز] دعواسندن مرادى، [حس و عقلك دلالتنه اقتدا ايدن حكما كبى حركت ايتمه‌يز ، بز حقيقتى (كشف ضمير) ايله بولورز و بيليرز .] ديمكدر . بوتون صوفيه‌نك اصولى — فى الحقيقه — بودر . مع مافيه هيچ تصوفله مناسبتى اولمايان، حتى تصوفدن

اجتناب ایدن معاصر فیلسوفلردن بر چوق متفکرین وجود مطلق بحثنده حسك شهادتندن و عقلك حکمندن اشتباه ایتمکله ، (کشف ضمیر) ه ایناتمقده مضطر قالمشلردر . مثلا وجود مطلقك یعنی اللهك عقل و حس ایله بیلنه‌میه‌جکنه قانع اولان (ویقتورقوزه‌ن Victor Cousin) ، کشف ضمیر ایله بولونه‌جغنی و بیلنه‌جکنی ادعا ایتمشدر . بوکا قارشی معاصری (سرویلیام هاملتن Sir W. Hamilton) معارضه ایده‌رك (ذات الهیه)نك وجداناً دخی منکشف اوله‌میه‌جغنی ـ بردعوا صورتنده ـ ایلری‌سورمش و (قوزه‌ن) ی رداً تنقید ایتمشدر . بو بحث فلاسفهٔ اسلامیه و متصوفه و آلهیون آره‌سنده اوزون اوزادی‌یه مناقشات سدیده‌یه سببیت ویرمش اولدیغی کبی ، اهل‌سنت ایله معتزله آره‌سنده‌ده غایت عنیف مجادله‌لره میدان آچشدر .

(وجود مطلق) تعبیرینه بدل بر چوق تعبیرات قوللانلشدرکه باقیلسه، اونی منفی بر صورتده تعریف ایتمك غیرتندن طوغمش کلمه‌لردر . (سپینوزا Spinoza) ، (جوهر Substance) دییور. (هه‌غل Hegel) ، (روح esprit) دییور . (هاملتن) ، (غیر مشروط وجود l'Inconditionné) دییور . الی اخره ! . . . نوفلاطونیلردن (پلوتینوس Plotinus) (روح عالم) دیر ایدی . نته‌کیم بزم صوفیه ، (نقطة الغیب) ، (حقیقة الحقایق) ، (کنز مخفی) ، (سرالاسرار) الی اخره ! . . . دیمشلردی‌که هپسی‌ده (وجود مطلق) دیمکدر .

Absolutisme مطلقیت اداره

Absolutisme

Absolutismus	آلمانجه
Absolutism	انکلیزجه
Assolutismo	ایتالیانجه

حکمت سیاسیه‌ده (absolutisme) اویله بر شکل اداره‌یه دەنیرکه تدویر و عمشیت اموردە هیچ بر شرطه رعایت ایتمز؛ حقوق امته ایستدیکی کبی تصرف ایلر . هیچ بر اعتراض ، هیچ بر قید قبول ایتمز . خلاصه ،

کیفی بر ادارهٔ مستبده‌درکه بوکا (ادارهٔ مطلقه) دیرلر . ضدّی ـ علی‌العموم ـ ادارهٔ مشروطه‌در . قرون اولاده بوتون حکومات عظیمه بو شکل اوزره مؤسس ایدی. یالکز یونان قدیم مدنیتی و رومانك ایمپراطورلقدن اولکی حالی مستثنادر . دور اخیر مدنیتك بر مهم علامت فارقه‌سی‌ده شکل اداره‌ده واقع اولان تبدل ، مشروطیتپرورانه‌درکه نیجه نیجه انقلابات خطیره سایه‌سنده و عصرلر سورن بر مجاهدهٔ متمادیه ایله ممکن اوله‌بیلمشـدر . بو انقـلاب عظیمك تحققنی تسهیل و تأمین ایدن عوامل مهمه‌یی تدقیق ایتمـك تاریخ مدنیتی ـ باسلیجه شروط و مؤثراتیله ـ تتبع ایتمك دیمك اولور . بونقطهٔ نظردن تکامل مدنیتی تتبع و تدقیق ایدن بر صنف حکما و علما واردر. بونلر ادعا ایدییورکه امر حکومتده اسکی شکل اداره‌نك تبدلی ، کیفی ویا تصادفی اولمامشدر ؛ ضروری اوله‌رق وقوعه کلمشدر . دور انتباهك ، دور اصلاحاتك و علی‌الخصوص علوم حقیقیه دائره‌سنده واقع اولان ترقیاتك بو خصوصده چوق دخلی اولمشدر . زیرا ترقیات علمیه ، ذهن بشری عنعنات قدیمه وعقاید باطله بویوندوروغندن اطلاق ایتدکدن ماعدا ، تطبیقات صناعیه‌جه بر چوق انکشـافاته دخی سبب محض اولویور . طبیعی‌درکه بو سـائقه ایله مدنیت مادیه الك اول تکمل ایتمکه باشلیور . عینی زمانده احتیـاجات دخی آرتیور . مالزمهٔ حیاتیه‌یی ترتیب واحضار ایده‌بیلمك اوغورنده میلیونلرجه انسـانلر منحصراً بر خدمت اجتماعیه‌یه وقف نفس و صرف عمر ایدوب کچینیورلر ؛ فابریقه‌لر ، بانقـه‌لر ، شمندوفرلر ، جمـاعتلر ، قومپـانیه‌لر ـ حسب‌الضروره ـ تشکل ایدییـور. دیمـك‌که بو سایه‌ده (صنوف اجتماعیه classes sociales) تولد ایدییور و حیات عمومیه‌نك دوام وبقاسی ایچون الك ابتدائی وفقط الك مهم والك مبرم وظیفه‌یی درعهده ایتدیکندن طولاییٔ او صنفلر حیثیتاً بویوك بر اهمیت قازانیور. بوکون مدنی بر مملکت ، عمله ، قومیسیونجی ، بویوك ، کوچوك تجار ، طبیب ، اجزاجی ، آووقات و دها بوکبی صنوفك خدمتندن مستغنی اوله‌رق یاشایه‌ماز . ایشته حیات اجتماعیه‌نك ادامه‌سنده پك مهم بر خدمتله مکلف اولان و جمهورناسی (یعنی اکثریت خلق) تشکیل ایدن بو صنوف اجتماعیه ـ کندی آغیرلغی ایله ، کندی قوتیله

ـ بر حیثیت قازانەرق، حقوق سیاسیەیەدە نائل اولویورکە (دەموقراسی) نك مبدأی بودر وزمین استنادیدە اکثریتی تشکیل ایدن (صنوف مرتبە) نك منافع حیاتیەسیدر . بونلرك حقوق طبیعیە و اجتماعیەسی ، ادارۀ مستبدەنك معاملات کیفیەسنە قارشی طورەبیلەجك قدر قوت وحیثیت کسب ایدنجە مطلقیت ادارە بقـا بولەمیور . فقط شوراسی شـایان دقتدرکە یالکز آمال خیالپرورانە وهیجان حسیات ایلە بوحیثیت اکتساب ایدیلەمیور . برمملکتدە جداً صـنایع و تجارت ایلریلەمش بولونمالی و اکثریت خلق امر معیشتدە کسب استقلال ایدەبیلەجك درجۀ سـعادتە مظهر اولەبیلمەلیدرکە تشبثات احرارانەسندە موفق اولەبیلسین ؛ یوقسە هر اختلال بر انقلاب حقیقی تأمین ایدەمز ! . . حکومتك معاونت وحمایتنە محتاج اولمیەرق کندی نەمەکی ایلە چکینوب یاشـایەبیلملیدر . بر ملت انجق او زمان مطلقیت ادارەیە قارشی قویەبیلیر . ایشتە پك مهم اولان بوشرط معاشی ، حکمای حقوقیون کمال جدیتلە نظر دقتە آلەرق بر دستور اولمق اوزرە عرض ایتمش و [برملتدە جمهور ناس ، معیشتجە مستقل اولمازسە ، ملت ، ادارۀ حر اولەماز] دیمشدر . اکر بودستور طوغرو ایسە ، تکاملات صناعیەنك وانکشافات تجاریەنك ، استحصال و تأمین حریتدە نە بویوك بر رول اوینـادیغی ، صراحتاً تعین ایدییور ، دیمکدر . حکمت سیاسیەدە معاصریمزك الك بویوك فیلسوفلرندن اولان (سرهنری مەین Sir Henri Maine) ، بومسئلۀ اجتماعیەیی لایقیلە تتبع ایتمش ودەمین خلاصةً عرض ایتدیکم نظریەیی هرکسە ـ الك اول ـ او بیلدیرمشدر . برچوق متفکرین وهلە فیلسوف مشهور (هربرت سپنسر H. Spencer) بونظریەیی تماماً قبول ایتمش و (سوسیولوژی) وحکمت حقوقە دائر وجودە کتیردیکی آثار معتبرەسندە (سرهنری مەین) ك نظریەسندن ذرە قـدر آیرلمیەرق بر چوق امثلۀ تاریخیە ، وقوعات سـیاسیە وحادثات اجتماعیە ایلە بو حقیقتی تأیید وتحکیم ایلمشدر .

(سرهنری مەین) ، جماعات بشریەدە (حال حرب état de guerre) ك معیشت ، اخلاق و تشکیلات سـیاسیە واجتماعیەیە الك بویوك بر تأثیر اجرا ایتدیکنی نظر دقتە عرض ایدییورکە بو کیفیت بوتون علمای اجتماعیون

عندنده مصدقدر : حتى [اقوام متفرقه‌یی (آتش ودمیر ایله par le fer et par le feu) یوغوروب اونلرك خلیطه‌سندن بیوك ملتلری وجوده کتیرن عامل اجتماعی ، سوركلی محاربات قدیمه‌در ؛] دیبورلر . میلاد عیسادن تقریباً بش عصر اول كلن (هه‌راقلیت Héraclites) دخی بوفكرده ایدی . و (حرب وضدیت هرشیئك باباسیدر) دیمكدن مرادی ، بوتون موجودات عالمده حتی جماداتده بیله بر كشمكش دائمی اولدوغنی ومعنای حیاتكده بوندن عبارت بولوندوغنی اكلاتمق ایدی . (داروین) بونك فلسفه‌سنی تأسیس ایتمشدر . (سرهنری‌مه‌ین) جماعات انسانیه‌ده معیشت اجتماعیه‌یی ایكی صورت اساسیه اوزره كورویور وهربرینه براصطلاح وضع ایدییوركه تعمیم ایتمشدر . برینه (régime militariste) ، دیكرینه (régime industrialiste) دیبور. بومدققه، ادعا ایدییوركه دولت وبوتون وجود امت، تهلكهٔ اضمحلاله معروض قالیرسه ، قوی دشمنلرك تجاوزات استیلاجویانه‌سنه قارشی ، افراد امت حقوق سیاسیه‌سنی ، وحتی حقوق اجتماعیه‌سنی بوسبوتون ضایع ایدر؛ حقوق طبیعیه‌سنك بر قسمندن بیله موقتاً محروم اوله‌بیلیر . محاربه‌ده تأمین موفقیت ایچون لابداولان (مركزیت‌اداره Centralisation du pouvoir) كركی كبی تأسس ایلر . بالطبع حریت قالماز . سپنسر (عدالت Justice) نام كتابنده ادعا ایدییوركه بوكبی تهلكهٔ فوق‌العاده هنگامنده ، هر شیدن اول وجود جماعتی ئولومدن قورتارمق الك محق اندیشه والك مبرم بر وظیفه اولدوغی ایچون ، مركزیت اداره ـ موقتاً ـ مشروع عد ایدلملیدر . اویله زمانلرده ملّت یكپاره اولمالیدر . بالعكس غائلهٔ حرب بر طرف اولونجه ، صلح ، طبیعتی ایله حریت وسعادتی اعاده ایدر . چونكه زیاده‌سیله مصرفلی اولان (régime militariste) چوق مدت دوام ایده‌مز ؛ زیرا اومصرفی فیض صناعت وبركت تجارت تأمین وتضمین‌ایده‌بیلیر . بناءً علیه صناعت، تجارت و زراعت كبی ـ صلح و صلاح حاله و حریتـه محتاج اولان ـ معاملات اجتماعیه‌نك پك اوزون بر مدت عاطل و مضمحل قالماسی ممكن دكلدر . حیات اجتماعیه‌نك باشلیجه شروطی حتی منابع فیض وقوتی بونلردر. حیات شخصیه‌ده دوران، ضعیف ودم، فقیر اولونجه، قدرت عضلیه وعصبیه‌نصل

مضمحل اولویورسه ، حیات اجتماعیه ایچون‌ده حقیقت عینیله اوله‌در . اومنابع قوت توکنجه ، اردولر یاشایه‌مار . ایشته بوسببله‌درکه صلح ایله برابر لوازم و شرائط مدنیت دخی کلیر . تجارت و صنایع عالمنده یکیدن فعالیت باشلار وحقوق وحیثیت افراد بالضروره ، مظهر رعایت اولور . صنوف اجتماعیه یکیدن وظیفه‌سنه صاریلیر . تشکیلاتنی اکمال ایدر ؛ قوت قازانیر، حریتنی اعاده ایدر وهردرلو معاملات کیفیه واداره مستبده‌یه قارشی قویه‌بیلیر. ایشته (سرهنری مه‌ین) ك واوکا تماماً تابع اولان (سپنسر) ك بوخصوصده اساس اعتقادی بودر ؛ وبو اعتقاد اکثریت حکما طرفندن تصویب وقبول اولونمشدر . تاریخ مدنیت اثبات ایدیورکه بوتون ترقیات فکریه ومدنیه اوزون مدت دوام ایدن صلح دورلرینك محصول سعادتیدر. (حکومات مستبده اداره‌سنده انکشافات مدنیه اولمامشدر) ده‌نیلمیور . بالعکس اولدوغنه پك پارلاق مثالار وار. هله صنایع نفیسه ، استبداد زمانلرده بلکه ده‌موقراسی دورلرنده‌کی درجه‌سندن دها زیاده ترقی وتعالی ایتمشدر . (یالکز یونان قدیمی استثنا ایتملدر) ؛ فقط شوراسی محققدرکه حکومات مستبده‌زماننده دخی انکشافات مدنیه وترقیات فکریه دائما صلح زمانلرینه مصادفدر. خصوصا بویوك فتوحاتی تعقیب ایدن (مدیدصلح دورلری) پك پارلاقدر . بوفیضی (impérialisme) ه عطف ایدنلر خطا ایدیورلر چونکه اصل سببی صلح واستراحت وبرکتدر . فتوحاتك غنائمی اکنجی درجه‌ده قالیر وبلکه ضایعات حربی تلافی ایده‌مز .

ایشته (industrialisme) ك مطابقت ومشروطیت اداره‌ایله مناسبتی بودر . ادوار قدیمه‌ده عموماً حکمفرما اولان شکل اداره بو (industrialisme) ك ترقیسی ، تعمیم و تحکیمی سایه‌سنده ده‌کیشه‌بیلمشدر . (فلسفهٔ قیم (la philosophie des valeurs) (بو تعبیره باقیکز) ده‌نیلن سیاق نظرك کاشفی (آوه‌ناریوس Avenarius)، تکامل مدنیتده بویوك بررول اوینایان اختلالات اجتماعیه‌یی، آمال انسانیه‌ایله احتیاجات حیاتك موازنه‌سزلکنه عطفاً تعریف ایدییورکه یوقاریده بسط اولونان ملاحظات فلسفیه ایله بو تعریفك علاقه‌سی واردر . محققدرکه ترقیات مدنیه احتیاجاتی آرتدیریور

وشبهه یوقدرکه اکثریت ناس غوغای معیشتده احتیاجات مبرمه‌سنی بیله تأمین ایده‌میور. حالبوکه آمال‌ووجدانلرده تولدی نه شرائط اجتماعیه‌یه ، نه حیثیته ، نه‌ده ثروته ، نه‌ده مرتبهٔ شخصیه‌یه باقیور . هرکسده وعلی‌الخصوص حوق شیلردن محروم اولان اکثریت ناسده دها زیاده ودها شدتله حصل اولیور. آوه‌ناریوسه کوره اختلالار بوموازنه‌سزلکلک صارصینتی‌لریدر؛ انقلابلر دخی اوصارصینتی‌لر نتیجه‌سنده کتلهٔ اجتماعیه‌نك آلدیغی یکی (موازنه‌وضعیتی)در.

Absolutisme

Absolutisme

آلمانجه	Aesthetischer Absolutismus
انکلیزجه	Aesthetic absolutism
ایتالیانجه	Absolutismo Estetico.

حکمت بدایع ، یعنی فلسفهٔ صنعتده مطلقیت طرفدارلغی بر عقیدهٔ مخصوصه اوزره تجلی ایدر . صنایع نفیسه‌ده (حسن) بحثنك ، اك مهم واك اساسلی مسئلهٔ فلسفیه‌یی تشکیل ایتدیکی معلومدر. شیمدی شو(حسن) دیدیکمز کیفیتك بر ماهیت مستقله اوله‌رق قبول ایدلمسی وکندی کندینه قائم بر موجودیت مطلقه کبی تلقی اولونماسی ، (نه‌سته‌تیقده مطلقیت طرفدارلغی) در. سواعتبار ایله حسن، هردرلو سکل وصورتندن وکسوت مادیتدن عاری بروارلق کبی تلقی ایدلمش اولویور، وعالمده کورلدکی ادراك وحس ایده‌بیله‌جك بر فرد آفریده اولمادیغی فرض ایدلسه‌بیله (حسن) دیدیکمز برحال وکیفیتك کندی کندینه وباشـلی باشـنه موجود بولونماسی لازمکله‌جکنه اعتقاد ایدیلیور، دیمکدر. بونك ضدی دخی (relativisme) یعنی (اضافیت حسن) طرفدارلغی‌در . بو ایکنجی مذهب بدیعی‌یه کوره، حسن دیدیکمز کیفیت محسوسه صرف (انفسی subjectif) برماهیتی حائزدر؛ وبنـاءً علیه انجق بزم کبی قابل حس وادراك اولانلرك کندی نفسـلرنده حصوله‌کلن بر حالت روحیه‌درکه بعض اسـبابی خارجیه‌نك تأثیریله متحدث اولور و احتمالکه رنك و سـکل وآهنکك حواسمز اوزرینه اجرا ایتدیکی برتأثیر مخصوصه پیدای‌شعور ایدیشمز بزه بویله برحس ویرییور. بواعتقاده

کوره ، مستقلاً موجود و بزم حس واعتقادمز خارجنده (حسن) نامنه بروجود مطلق یوقدر و اوله‌ماز .

ایشته بوده اضافیت حسن طرفدارلرینك خلاصهٔ اعتقادیدر. بودعوالر یالکز صنایع نفیسه موضوعاتنه منحصر دکلدر . حکمت اخلاق وحکمت حقوق‌ده دخی مطلقیت واضافیت طرفدارانی واردر ؛ ودعوالرینك شکلی اساساً بردر. مثلا اخلاق نامنه مطلق ومستقل برحقیقت وارمی ؟.. یاخود خیر محض ، شرمحض نامنه مستقلاً موجود بر شیلر وارمی ؟.. عدالت مطلقه وارمی ؟.. یوقسه بوتون بوکیفیات، معاملات بین‌البشریه‌دن طوغمش نسبی قاعده‌لرك و رابطه‌لرك برر دستور مجردی اولمقدن عبارتمی‌در ؟.. کبی مسائل‌ده اخلاقی ، عدالتی ، خیر وشری موجودات مستقله‌دن ویاخود حقایق مجرده وذاتیه‌دن عد ایتمك (absolutisme) اولور. عکسنه اعتقاد ایتمك (relativisme) اولور. (absolu éthique) تعبیرینه باقیکز !.. مشهور افلاطون کرك حسن ، کرکسه عدالت و خیر بحثنده مطلقیت طرفداری ایدی . حتی بو وادیده مطلقیت فلسفه‌سنك موجدی صاییلیر . بونقطهٔ نظردن افلاطونك مذهبنه (حقیقیه réalisme) ده‌نیلمشدرکه معنای تاریخیسی کلمه‌نك بوکونکی صورت تلقیسنه اویماز وتماماً ضد برمضمون اخطار ایدر . زیرا افلاطون بر (حسن مطلق)، بر (عدالت مطلقه)، بر (انسانیت مطلقه) قبول ایدردی وماهیات معقوله‌دن عبارت اولان بوشیلری حقیقةً ومستقلاً موجود ظن ایدردی . اونك ایچون بواعتقاده (réalisme) ده‌نیلمشدی. (بوکلمه‌یه مراجعت اولونه) .

Absolu (éthique) — فیلسوف هربرت سپنسرك قوللاندیغی بر ترکیبدرکه مشهور اولمشدر . بومتفکرك بوتعبیردن مرادی ، الك عمومی ونظری اولان (دستور اخلاقی) ایدی. زمان ومکانه، احوال وظروفه ، تربیه ودرجهٔ مدنیته، تشکیلات اجتماعیه ودها برچوق شروط خصوصیه‌یه کوره اعتقادات ومعاملات اخلاقیه‌ده اختلافات کورولویورکه طبیعی‌در . شوحاله نظراً بوخصوصیات ایله تعین وتجلی ایدن اخلاق انسانیه‌نك هیچ بری، عموم انسانیت ایچون (دستورالعمل) اوله‌ماز. زیرا اخلاق خصوصیه‌نك

جمله‌سی‌ده اضافی‌در وبعض اعراض واغراض ایله معلل‌در. بناءً علیه بوتون شو اخلاق مختلفه‌یی یکدیکرینه قیاساً مطالعه وتتبع ایتملک وجمله‌سنده مضمون ومکمون اولان حقیقت اساسیه‌یی کشف ایتمک صورتیله بر دستور عمومی بولمالی‌درکه ـ لاعلی التعیین ـ هر زمان وهر مکان ایچون ، هر ملت و هر فرد ایچون بر مبدأ قویم وبر دستورالعمل اوله‌بیلسین ! ایسته بودستوره واونك متضمن اولدوغی عقیدهٔ اساسیه‌یه سپنسر (absolute ethics اخلاق مطلقه) دییور واونی (قسطاس خیروشر critérium du bien et du mal) اولمق اوزره تلقی ایلیور . [اخلاقیون بو دستوره باقه‌رق اصلاح معنویاته چالیشه‌جقلری کبی واضع قانون دخی بودستورك مقتضاسی حکمندن قطعیاً آیرلمامق اوزره حرکت ایده‌جکدر ؛ وایتملیدر !] دییور ؛ حاصلی ، آکلاشیلیورکه سپنسر ، (général abstrait, idéal) بردستور حقنده مطلق تعبیرینی ـ فکرمجه یا کلش اوله‌رق ـ قوللانمشدر. علوم لسانده (زن مطلق) ، (صفر مطلق) تعبیرلرنده‌کی (مطلق) کلمه‌لرینك معناسی ینه اضافیدر. سپنسر دخی اوکلمه‌یی بویله قوللانمشدر. (اخلاق معاملات ناسدن طوغمش بر طاقم قواعد معاشرتدر) دەین سپنسر ، اخلاق مطلقه‌یی باشقه درلو اکلایه‌مازدی. بناءً علیه کلمه‌یی فلسفی دکل علمی معناسیله قوللانمشدر دیملی‌یز. اووقت یا کلش اولماز . بوفیلسوفه کوره (اخلاق مطلقه) دستورینی مکمل بر جماعت مخیله‌نك معاملاتنده کشف ایده‌بیلیرز. بویله بر جماعتك معیشت ومعاملات عمومیه‌سنده ایکی کیفیت مهمه منظور اوله‌بیلیر ؛ اولا : اویله بر جماعت کامله‌ده (خودکامانه égoïste) اغراض ایله (دیکرکامانه altruiste) مقاصد آره‌سنده‌کی ضدیت ونزاع تماماً برطرف اولمش بولونملی‌در . اویله تضاد بولونمامالی‌در . ثانیاً هردرلو حرکت ، المدن آزاده برذوق تأمین ایده‌بیلملی‌در . (انسانی ملك ، جهانی جنت) تصور ایتمدکجه بویله مسعود ، عفیف وکامل بر جماعت بولونه‌میه‌جغنی سپنسر هرکسدن ایی بیلیر. (الحالةهذه اویله بر جمعیت واردر ودنیانك فلان طرفنده‌در !) دیمك ایسته‌میور . اخلاق مسئله‌لرنده خط حرکتمزی توجیه ایده‌بیلمك ایچون بر (غایهٔ خیالیه) بر (دستور مجرد) کوسترمك ایستیور وبوایکی شرطی ، اودستورك ارکان اصلیه‌سندن اولمق

اوزره عرض ایدییور. اخلاقیون، حقوقیون بوایکی شرطی نظر دقته آلوب
هر زمان ایچون معیار اتخاذ ایتملیدر . دییور .

(Absolu (idéalisme فیلسوف مشهور (بارقلی Berkeley) ك
مذهب فلسفیسنه ویرلمش براسمدر . (تفصیلات ایچون idéalisme)
سوزینه باقیکز.)

Abstraction تجرید **Abstrait** مجرد **Abstraire** تجرید ایتمك Abstratcion

Abstrakt, Abgezogen.	المانجه‌سی
Abstract.	انکلیزجه‌سی
Abstratto.	ایتالیانجه‌سی

(Abstraction) لاتینجه (abs trahere) دن آلنمش برکلمه‌در . معنای
لغویسی (چکوب آلمق) (آییرمق) در. اصطلاح معناسنه کلنجه : برشیئك
بعض اوصاف وکیفیاتی ذهناً آییروب مستقلاً ملاحظه ویا مطالعه ایتمك ،
اوصاف وکیفیات مذکوره‌یی تجرید ایلمکدر . بوکلمه‌نك معناسی برقاچ درلو
تعریف ایدلمش ایسه‌ده تعریفات ممکنه‌نك جمله‌سنده‌ده اساس عینی عملیهٔ
ذهنیه‌در ؛ یعنی حقیقت حالده بر (کل مجموعی) تشکیل ایدن وبناءً علیه
یکدیکرندن بالفعل انفکاکی ممکن اوله‌میان اوصاف وکیفیاتی ویاخود جواهر
واعراضی بربرندن ذهناً آییروب ملاحظه ایتمکدر . اکلاسیلیورکه تجرید ،
برشیئی، برحادثهٔ طبیعیه‌یی حقیقةً وبالفعل عناصر اصلیه‌سنه تقسیم ایتمك دکل،
اوشی ویا او حادثه حقنده حاصل ایتمش بولوندوغمز (فکر معضل
idée complexe) ی ذهناً ارکاننه آییرمقدر . یعنی فعلاً اسیایی دکل ،
ذهناً مفهومات (notions) ی تحلیل ایدوب ارکانندن یالکز برینی ویا
برقسمنی نظر اعتباره آلمقدر .

کارکاه طبیعتده وقوعه کلن هر حادثه باشلی باشنه بر (کل مجموعی un
tout compact) تشکیل ایدر بر (وقعهٔ مشخصه un fait concret) در.
اوصاف وکیفیاتی مستقلاً مشاهده ایتمك ممکن دکلدر . حتی بعض کیفیات
واردرکه اونلرك بر جوهر ماده‌دن مستقل اوله‌رق وجودی تصور بیله

اولونه‌ماز. نته‌کیم ماده‌نك بعض کیفیات اصلیه‌دن مستغنی اوله‌بیلمسی دخی تعقل ایدیله‌مز. مثلا عالم حقیقتده ماده‌نك مکاندن، حرکتك کتله‌دن، شکلك جوهردن، قوتك ماده‌دن انفکاکی کورولمش برشی اولمدیغی کبی تعقل اولونه‌بیلیر برشیئده دکلدر. ماده‌یی دوشونورکن ابعادی دوشونمه‌مك اوله‌ماز. ابعادی‌ده مکانسز تعقل ایتمك قابل اوله‌ماز. ثقلت ومقاومت وحرکت بر ماده‌یه تعلق ایتمدکجه قابل تصور دکلدر. ـ حکمای اسلامك وعلی‌الخصوص منطقیونك تعبیرنجه ـ ماده‌نك تصور ماهیتنده بو عناصر فکریه‌نك جمله‌سی‌ده داخلدر؛ واونلر یکدیکرندن غیر قابل انفکاکدر. (تداعی association یه باقیکز) مع‌مافیه حقیقت حالده غایت معضل، یعنی روابط وعلائقی اعتباریله غایت کرفت اولان حادثات طبیعیه‌یی تدقیق امرنده بر سهولت اولمق ایچون (شبکهٔ حادثات Plexus des phénomènes)ده عینی جنسدن اولان کیفیاتی ـ سائرلرندن قطع نظرله ـ تتبع ایتمك ممکندر واصولدندر.

(موضوعات علوم objets des sciences) ده ختصاص وتمایز وتدقیق حادثاتده (تقسیم اعمال division de travail)، ذاتاً بویوزدن وقوعه کلمش وبوتجرید سایه‌سنده‌درکه معلومات بشر تنوع وترقی ایتمشدر. (تصنیف علومه باقیکز.)

سقوچیا فلاسفهٔ مشهوره‌سندن (دوغالدستبوارت Dugald stewart) تجریدی بونقطهٔ نظردن تلقی ایتمش وتعریفنده (تجرید، موضوع مطالعه‌مزی بسیطلشدیرمك ایچون یاپدیغمز برعملیهٔ ذهنیه‌درکه بزه معروض اولان مرکباتی تحلیلدن عبارت قالیر) دیمشدر. تجریدك اك بسیط وفقط اك کنیش معناسی صحیحاً بودر؛ وتدقیقات علمیه‌ده باشلی باشنه بر(اصول méthode) واسع تشکیل ایدر. مثلا هندسه، کائنات مادیه‌ده یالکز (حیز étendue) کیفیتی، (وخاصیات مکانیه propriétés spatiales) دن صاییلان اشکالی و اونلر آره‌سنده‌کی نسب مختلفه‌یی بالخاصه موضوع بحث ایدینمش و (جوهریت ومادیت substantialité, matérialité) مسئله‌لرندن صرف نظر ایلمشدر. کذلك (خاصیات تالیه propriétés secondaires) یی‌ده

قطعیاً اهمال ایتمشدر . اوسببله‌درکه مثلا بر مثلثك ویا بر کره‌نك تحته‌دن ویا ده‌میردن اولوب اولماسی مثلثیته ویا کرویته قطعیاً تعلق ایدر بر مسئله اولمدیغی کبی ، قیرمزی ویا بیاض اولماسنك‌ده اوشکللرك ماهیتیله اصلا علاقه‌سی یوقدر. حتی بوسبوتون‌ماده‌دن مجرد برجسم تعلیمی‌اولمسی اشکال مذکوره‌نك نسب ذاتیه‌سنی ، قیمت ومساحه‌سنی تعیین ایچون مرجحدر . کذلك فن ما کنه، کتلهٔ ماده‌یی بر نقطهٔ ریاضیه‌یه منجر قیله‌رق یالکز حرکتی هردرلو اشکال وتبدلاتیله تدقیق وتتبع ایتمکی موضوع بحث ایلمشدر. نته‌کیم حساب ، منحصراً کمیات عددیه‌یی و آره‌لرنده‌کی نسب مختلفه‌یی تدقیق ایلر. حکمت ، حادثات طبیعیه‌ده یالکز (تجلیات قوا manifestations de l'énergie) نی کیمیا ، انحلالات و ترکبات ماده‌یده (نسبت عنصریه rapport des éléments) نی ومرکباتك‌یالکز کیمیا نقطهٔ نظرندن‌اوصاف مخصوصه‌سنی تحقیق ایلر. الی آخره !.. حالبوکه علومك بویله جنس جنس آییروب موضوع بحث ایتدیکی حادثات ، عالم حقیقتده اویله آیری آیری وقوعه کلیر ومستقلاً قائم اولور کیفیاتدن دکلدر ؛ یکپاره‌در . بز اونلری آیری آیری تلقی ایدیورز دیمکدر .

فی‌الحقیقه تجرید، ذهنمزك ، دها طوغروسی آلات ادراکمزك قابلیات طبیعیه‌سندندر . بزم ایچون برنجی درجه‌ده (وسائط علم moyens de connaissance) دن معدود اولان (حواس les sens) حقنده فیلسوف (لارومی‌کیه‌ر Laromiguière) (تجرید ما کنه‌سی) تعبیر تشبیهیسنی قوللانمشدر؛ بوبرتشبیه شاعرانه اولمقدن زیاده برحقیقت صریحه‌در . زیرا حواسمزدن هر بری کائنات خارجیه‌ده انجق برجنسدن اولان (سلسلهٔ حادثات chaîne de phénomiènes) ی ادراك ایده‌بیلیور . ذاتاً اوصورتله تکون وتعضوایتمش، اوقابلیتله‌وجود بولمشدر. (حاسهٔ لامسه le tact) انجق (کیفیات ملموسه propriétés tactiles) و (حروریه calorifiques) نی احساس ایدییور . (باصره la vue) انجق (مبصرات sensations visuelles) ی ادراك ایدییور . (شامه sens olfactif) قوقولردن نفسمزی خبردار ایلیور. الی آخره !.. حالبوکه بو (مدرکات perceptions)ی یکدیکرینه

ارجاع ایتمك احتمالی یوقدر. انسان، کوزیله ایشیدەمز؛ قولاغی واسطه سیله ده قوقوطویه مز، لذت آله ماز. قوقو دخی رنك، رنك ده صدایه هیچ بر وجهله بکزه مز. اکثریا تداعی سببیله بری دیکرینی اخطار ایدرسه ده، طبیعة" ینه آیری آیری کیفیتلردر. فقط بویله آیری آیری شیلر اولمالری (حد ذاتنده en soi) موجودات مستقله دن اولدقلری ایچون دکلدر؛ حواسمزك او حادثاتی آیری آیری یعنی تجریداً تلقی ایتمش اولمالرندندر. یوقسه بو (خاصیات جنسیه propriétés génériques) نی عالم خارجیده مستقلاً کوروب تحقیق ایده مه یز. دیمك اولویورکه نفس الامرده برکل مجموعی تشکیل ایدن (عالم حقیقی le monde réel) ده حواسمز صحیحاً (خاصیات محسوسه propriétés sensibles) نی جنسلرینه کوره تجریداً ادراك وتلقی ایدییور. صوکره (مدرکه entendement) و (عاقله raison) مز، او کیفیاتی ذهنمزده (ترکیب synthétiser) ایدرك ـ خارجده (مشخص concret) برشیئك وجودینه ایناتمق ایچون وجدانمزه بر (اطمئنان conviction) الهام ایدییور.

بویله اولونجه تجرید، الك طبیعی والك اساسی قابلیتمزدندر.

(نظریهٔ علم théorie de la connaissance) بحثنده برنجی درجه ده اهمیتی حائز اولان بومسئله یی، آلمان فلاسفهٔ معاصرینندن مشهور (آدولف لانکه A.Lange) (تاریخ فلسفهٔ مادیه) نام کتابنك ایکنجی جلدنده کمال دقت وجدیت ایله مطالعه ایتمش وحواسمزك حادثات طبیعیه یی تجریداً تلقی وادراك ایتمه‌سی کیفیتنه اسناد محاکمه ایدرك، کائنات حقنده‌کی معلوماتمزك صرف نظری و تصوری اولمسی لازمکله‌جکنی شدتله ادعا ایلمشدر. (استحضاریه représentationisme ه باقیکز.)

بو نقطهٔ نظردن باقیلدیغی تقدیرده، یعنی بوتون مدرکات حسیه‌مزك وبناءً علیه معلوماتمزك بالطبع (انفسی subjectif) اولدوغنی قبوله مجبوریت الویردیکی تقدیرده اشیانی آیری وکیفیاتی آیری شیلرمش کبی دوشونمك البته طوغرو اوله ماز. چونکه (اشیا) دیدیکمز (موجودات متشخصه êtres concrets) دخی بو (سیاق نظر manière de voir) ه کوره

ماهيات معقوله‌دن عبارت قالير. ايشته بويله طوغرو دوشونن (فلسفهٔ نفسيه phil. subjective) طرفدارلرى (تجريد) تعبيرينك اسكى تعريفنى براز تعديله مجبور اولمشلر؛ و: (مضمحل اولمادقجه عناصرينه تفريقى ممكن اوله‌مايان برماهيتى دهناً پارچه‌لايوب عناصرينه آييرمق، تجريد ايتمكدر) ديمشلر. برمثال عادى ايله بومعنايى تصريح ايده‌لم كه حقيله اكلاشيلامادق برنقطه‌سى قالماسين حونكه پك مهمدر. بز، ادراك ايده‌بيلديكمز هرشيئى حواسمزك بزه عرض ايتديكى صورت اوزره بيله‌بيليورز. حدذاتنده، نفس الامرده اوشيئك نصل اولدوغنى قطعياً بيله‌مديكمز كى، باشقه قابليات ايله متمايز مخلوقات نظرنده عينى شيئك نصل اولمسى، نصل كورونمه‌سى لازمكله‌جكنه دائرده اصلا معلوماتمز اولمق ممكن دكلدر. علممز اضافيدر. (اضافيت علم relativite de la connaissance ه باقيكز) بناءً عليه (حقيقت اشيا la réalité des choses) يه دكل، انجق كيفيات اشيايه مطلع اوله‌بيليورز ديمكدر. اوحالده بزم نظرمزده هروجود مشخص، معقول برماهيتدن عبارت قالير. مثلا (ماده matière) وفرضا كتاب ديديكمز زمان، كتله ايله مكان، ثقلت، ابعادثلثه، شكل، رنك ودها بوكبى خاصيات محسوسه‌نك هيئت مجموعه‌سنى، هپ بردن مراد ايتمش اولورز كه بوعلممز اوماده، اوكتاب حقنده حاصل ايتمش اولدوغمز بر فكر معضلدر. ايشته بوكا اصطلاحده (مفهوم notion) (بوكلمه‌يه باقيكز!) ديرلر. بوفكرى مضمحل ايتمدكجه او ماده‌نك خاصيات اصليه‌سنى يكديكرندن آييره‌مايز. فى الحقيقه دمين سويله‌نلديكى كبى مكاندن منزه، ابعاد ثلثه‌دن مستغنى، شكل ورنكدن معرا بركتاب تصور اولونه‌ماز. اويله برماده دوشونوله‌مز. ايشته بومفهوم مركبك يالكز برعنصرينى، مثلا يالكز شكلنى، ياخود ثقلتى، ياخود كتله‌سى ويا رنكنى آيريجه مطالعه ويا ملاحظه ايدرسه‌ك اوعنصرى ماهيت كليه‌سندن تجريد ايتمش اولورز. (حادثات مشخصه phénomènes concrets) يى بويله عناصرينه آييره‌رق انجق برجنسدن اولان كيفياتى موضوع بحث ايدن علومه ـ بوسببله ـ (علوم مجرده sciences abstraites) ده‌نيلمشدر. مثلا (رياضيات les mathéma-tiques) بوقبيلدندر. كورولويوركه (تجريد)، اساساً (تحليل) دن باشقه

برشی دکلدر . اوندن طولایی اولسه کرکدرکه علوم مجردهنك (اصول méthode) ی اساساً (تحلیلی analytique) در . بر چوق فیلسوفلر وعلی‌الخصوص (هربرت سپنسر) بوادعاده‌در . علوم مجردده (ترکیب synthèse) اصولیده قوللانیلیر ایسه‌ده اساس دکلدر؛ سپنسرك ادعاسنجه انجق (vérification) ایچون ، اصول ترکیبیه‌یه مراجعت اولونور. مع‌مافیه ریاضیات عالیه‌ده ترکیب واردر . (méthode سوزینه باقیکز.)

بعض متفکرلر (تجرید) ایله (حل وتفریق dissociation) آره‌سنده برفرق مهم کورویورلرکه شایان قیددر. (بر کل مجموعی) اوله‌رق موجودیتی ادراك اولونان برشیئك مثلا برمیوه‌نك کندینه مخصوص شکلی ، رنکی ، رایحه‌سی ، طعمی واردر. بواوصافك هیئت مجموعه‌سی اومیوه‌نك مفهومی تشکیل ایدر ؛ وبومفهوم ذهنده استحضار اولونجه اومیوه خاطره کلیر . شمدی بز بواوصافی آیری آیری دوشونه‌بیلیرز. بوکا بعض متفکرلر تجرید دییورلر . حل وتفریق دییورلر . فقط مختلف رنکلرك خصوصیتندن قطع نظر ، یالکز علی‌العموم (رنك) کیفیتی ، یاخود علی‌العموم شکل ویا رایحه کیفیاتنی تصور ایدرسه‌ك، بوتصورمز، بوسوتون مبهم ونامعین بر (فکرت مجرده idée abstraite) اولور . ایشته اصل تجرید بوایکنجی عملیهٔ ذهنیه‌درکه ایکنجی درجه‌ده برتجرید دیمکدر وبونك محصولی انجق (جنسی générique) بر فکرعمومی ویریر. چونکه شومثالمزده لاعلی‌التعیین (رنك)، نه قیرمزی، نه‌صاری، نه‌ماوی، نه‌ده سیاه‌در. علی‌العموم (لون) دیمکدر . بوتقسیمه طرفدار اولانلر برنجی عملیهٔ ذهنیه ایله ایکنجیسی آره‌سنده اهمیتلی بر فرق کوستریورلر ، ودییورلرکه [برنجی سنده ، بر مفهومی عناصرینه تفریق ایتمش اولویورز ونتیجه‌ده اوصاف اشیایی آیری آیری دوشونمش اولویورز . فقط اوصاف مذکوره‌یی بالتجربه تحقیق ایتمك هنوز ممکندر . قیرمزی ، صاری ، ماوی رنکلری بالتجربه تحقیق ایدر کورورز ویکدیکرندن تفریق ایلیه‌بیلیرز. کذلك مثلثی، مربعی، دائره‌یی‌ده کوره‌بیلیرز ، جیزه‌بیلیرز وبربرندن تفریق ایده‌بیلیرز. بونلر هپ قابل ادراك وتعقلدر . لکن ایکنجی عملیهٔ ذهنیه ، اوصاف مذکوره‌نك خصوصیتنی‌ده

مضمحل ایدییور. ونتیجه‌ده غایت مبهم برفکر ویرییورکه نه‌بالتجربه تحقق ایده‌بیلیر ، نه‌ده بر خیال ایله ذهنده صورت بوله‌بیلیر ؛ مثلا : علی‌الاطلاق (رنك)، (شکل)، (قوقو) کبی. زیرا اوصاف خصوصیه ایله معین اولمادقجه نه‌بررنك ، نه‌برشکل ، نه‌ده بر رایحه حس ویا تصور اولونه‌بیلیر .

ایشته اصل تجرید، بوکبی افکار مجرده‌یه پیوسته اولان عملیهٔ ذهنیه‌در. دییورلر . بو فرق مهم (عمومی général) ایله (مجرد) تعبیرلرینك معنالرنجه تشوشی موجب اولمش وهرمجرد اولان فکر، برفکر عمومی‌میدر دکلیدر ؟ سوألی غایت جدی مباحثاته میدان آچشدر . (عمومی général ه باق) (تصنیف علوم classification des sciences) بحثنده فیلسوفلرك تألیف فکر ونظر ایده‌مه‌ملرینه باشلیجه‌برسبب‌ده تجریدك بوایکنجی معناسیله تلقی ایدلمه‌سی اولمشدر. (تصنیف علومه باق .)

انسانلرده بر قابلیت طبیعیه اولان تجرید ، حسدن صوکره باشلار وبناءً علیه ادراکدن‌صوکره کلیر. اولا برشیلر حس‌ایتملی‌که اونلرك صوکره بعضیسنی ، بعضیسندن آییرمق ممکن اولسون . (تعمیم généralisation) و (استدلال raisonnement) تجریددن صوکره باشلار . عملیهٔ تجریدده حافظه‌نك‌ده بویوك بر رولی اولدوغی محققدر. لسانك تجرید امرنده زیاده‌سیله دخلی اولدوغنی ادعا ایدنلر بوسبوتون حقسز دکلدرلر . فقط اك طوغروسی بو خصوصده‌کی خدمت مهمه‌سنه حصر نظر ایتمکدر. تجرید خصوصنده دکل، مجردات فکریه‌یی کمال صراحتله ضبط وقید وتعیین وتفریق خصوصنده لسانك پك بویوك ومستثنا برخدمتی محققدر. لسانده فی‌الحقیقه پك چوق کلمات مجرده واردر و بونلرك عددی مدنیت فکریه نسبتنده آرتار. تجریدده ومجرداتده مراتب ودرجات واردر. برفکر دیکرندن آز چوق مجرد اوله‌بیلیر.

مجردات فکریه‌یه ، حقیقتده وجود ویرمك ، پك بویوك بر خطادر . تاریخ فلسفه همان بوجنسدن اولان خطیئاتك فهرست عمومیسیدر دەنیلسه مبالغه اوله‌ماز . بونك اك مهم مثالی افلاطونك ، (ماهیاتی) موجودات مستقله‌دن و (اعیان ثابته) دن عد ایتمه‌سی ؛ قرون وسطی فلسفه‌سنك

قابلیات ذهنیه‌یی، (ملکات facultés) نامیله تشخیص ایدرك مستقلاً موجود وارلقلر کبی تلقی ایله‌سی؛ اسکی حکمای اطبانك اخلاط و کیفیات اربعه‌یه وجود ویروب صوغوغی، صیجاغی، رطوبت ویبوستی باشلی باشنه مستقل بر رموجود خارجی ظن ایتمه‌سی کبی مشهور وتاریخی یاکلشقلردر. بوخطادن دقتله توقی ایدلملیدر.

لسانده (اسم مجرد Ncm abstrait) تعبیری واردر؛ انسانه نسبتله انسانیت کبی. قیرمزی‌یه نسبتله قیرمزیلق، سرت برشیئه نسبتله سرتلك کبی که برطاقم کیفیاته آیریجه شخصیت ویرمك دیمکدر. حسابده (اعداد مجرده)، موضوعی تعیین اولونمامش بولونان عددلره دیرلر. یدی، طوقوز کبی. یدی غروش، طوقوز کشی دەنیلیرسه (غیر مجرد) اولور.

In abstracto بالتجرید، تجریداً مجرداً In abstracto

(اوروپا لسانلرنده هپ بو لاتینجه شکلی معتبردر.)

بوتعبیر (in re) یعنی حقیقتده و (in concreto یعنی مشخص اوله‌رق) تعبیرلرینه مقابل قوللانیلیر. بزده حکمای اسلام (نفس الامرده) ترکیبنی همان دائما (in re) لفظنه معادل اوله‌رق قوللانه‌گلمشلردر. (باسره) تعبیری‌ده چوق کچر وبر شیئی هیئت مجموعه‌سیله وبالجمله روابط وعلاقه‌لریله نظر اعتباره آلمق معناسنه کلیرکه بوده تماماً (in concreto) معادلیدر. (in abstracto تجریداً) برمحاکمه یوروتمك، ـ اصطلاح فلسفه‌ده، ـ بعض مبادئ مفروضه ویا مسلّمه‌دن بر طاقم نتیجه‌لر استخراج ایتمك و نتایج مذکوره‌نك نفس الامرده تحقق ایدوب ایده‌میه‌جکنه تقید ایله‌مه‌مکدر. حتی اونتایج منطقاً صحیح وسالم اولسه‌بیله کائناتده تحقق ایتمیه بیلیر. چونکه محاکمهٔ مجرده‌ده ذهن، برچوق جزئیات اموردن صرف نظر ایتمش اوله‌جغی ایچون حسابه آلنمیان او جزئیات، قیاسدن استخراج ایدیلن نتیجه‌نك تحققنه حائل ومانع اوله‌بیله‌جك عوارض مخصوصه‌یی تشکیل ایدر. البته طبیعتده وقوعه‌کلن حادثات، جزئیاتی اعتباریله تجربه‌مزك احاطه ایده‌میه‌جکی درجه‌ده نامعدود ونامحصور ومحاکمه‌مزك تقدیر ایلیه‌میه‌جکی قدرده غامض و معضلدر.

بودرلو محاکمه‌لرك اك بارز خطالرینی مثال اوله‌رق سقولاستیق فلسفه‌سنك تعلیماتنده کوره‌بیلیرز . فقط لاعلی‌التعیین بر نمونه عرض ایده‌یم :

[اکمل اشکال ، شکل دائره‌ویدر ؛ حرکت دائره‌ویه دخی حرکاتك اك مکمل صورتی‌در ؛ اجرام سماویه اجسام مکمله‌در . بناءً علیه بونلرك حرکاتی‌ده دائره‌وی اولمق لازمکلیر .]

ایشـده تاریخ علمده پك مشهور اولان بوقیـاس یاکلش بر محاکمهٔ مجرده‌نك ایی بر نمونه‌سیدر . بورادە اولا مقدمات مسلّم دکلدر . چونکه اشکالك اك مکملی دائره اولدوغنه دائر بردلیل قطعی یوقدر . کذلك اجرام سماویه‌نك، منحصراً سماوی اولملرندن ناشیء مکملیتنی ادعا ایتمك بر (دعوای مجرد) در . بومقدماتدن چیقاریلان نتیجه ایسه عالم حقیقی‌ده قطعیاً تحقق ایده‌مه‌مش وبالعکس هیـچ برمحرکك تام بر دائره اولدوغی کورولەمه‌مشدر . اکلاشـیلیورکه اجرامك تعیین محرکنده برنجی درجه‌ده تأثیر اجرا ایدن جاذبه قانونلری قطعیاً نظر اعتباره آلنمیه‌رق دهـا طوغروسی بیلنمیه‌رك محاکمه یوروتولمش یعنی اوکبی عوامل مهمه کلیاً اهمال ویاتجرید ایدلمشدر . بومقدمات، حقیقته مقرون اولمادیغی ایچون چیقاریلان نتیجه دخی وقوع حاله موافق دوشمه‌مشدر .

لسـان عادیده قوللانیلان (ادعای مجرد) تعبیری (In abstracto) دیدیکمز طرز محـاکمه‌یه توافق ایدر ؛ چونکه نفس‌الامرده تحقق ایدوب ایده‌میه‌جکی نظر اعتباره آلنمیه‌رق یوروتولمش عادی بر دعوا دیمك اولور.

مع‌مافیه بوطرزده اجرا اولونان محاکاتك مطلقا یاکلش اولماسی لازمکله‌جکنه حکم ایدلمه‌ملی‌در . ریاضیاتده وحکمت طبیعیه‌ده بوتون قانونلر بویله تجریدی بر محاکمه‌نك نتیجه‌سی‌در . ذاتاً قانون [ایکی حادثه آره‌سنده واقع برنسبت ثابته] دیمك اولدوغنه نظراً انجق مجرد بر حقیقت نسبیه‌نك دستور افاده‌سی اوله‌بیلیر . بناءً علیه جزئیات اموردن صرف نظر ایدر وعوارض مختلفه وممکنه‌یی حسابه آلماز . مثلا معروف اولان قانون مخصوصی موجبنجه ، ضیاء قطعاً خط مستقیم اوزره هرطرفه انتشار ایدر . فقط حقیقت حالده، ضیانك کامل برخط مستقیم اوزره انتشاری تحقیق اولونه‌بیلمش برکیفیت دکلدر . بوکاده سبب

اوقانونك نظری ومجرد اولماسیدر : منبع ضیا اوله‌رق برنقطهٔ غیرمادیه قبول ایتمه‌یی وهیچ بر درلو (اعوجاجاته perturbations) سببیت ویرمیه‌جك قدر (متجانس homogène) بر (محیط milieu) تصورایله‌سی، الحاصل عوارض ممکنه‌نك کافه‌سنی حسابدن خارج طوته‌رق بعض مقدمات بسیطه ومفروضه اوزرینه محاکمه یوروتمه‌سیدر . بناءً علیه بوطرز محاکمه دخی مقدمات مفروضه ومجرده اوزرینه مستنددر ؛ قانون نامنه عمومی وثابت برنسبت تعیینی مطلوب اولدوغی ایچون، اونی عوارض ممکنه‌دن بالکلیه تجرید ایتمك شرط اعظمدر. فقط بوقانون بهمه‌حال بر محاکمهٔ تجریدیه محصولی اولمقله برابر اوته‌کی یا کلش دکلدر . (قانون lois ماده‌سنه باقیکز.)

عباره آره‌سنده (abstraction faite de) جمله‌سنه تصادف ایدلدیکی تقدیرده (دن قطع نظر) دیه ترجمه اولونملی‌در.

Abstraites - concrètes *(sciences)*

علوم مجردهٔ مشخصه

تصنیف علوم بحثنه مراجعت ایدیکز .

Absurde

Absurde ممتنع

لاتینجه (ab surdum) دن کلمشدر. عقلك صاغیر طاوراندیغی یعنی تعقل ایده‌مدیکی شی دیمکدر. یونانیجه اصلی (ἄλογον غیرقابل تعقل) در. دخی ده‌نیر ایدی که (ἄτοπον نابمحل) ، یعنی (عقلده یری یوق) دیمکدر. بزده بوکا (مستحیل) و (ممتنع) دیمشلردر وایکنجی تعبیر دها مشهوردر. فلاسفهٔ اسلام امتناع کیفیتی ایکی صورت اوزره تلقی ایتمش ، وبرینه (امتناع عادی) دیکرینه (امتناع عقلی) دیمشدر. ایشته (absurde) اصل عقلاً ممتنع اولان شیدر . عادتاً ممتنع اولان شیلره فرنکجه‌ده (impossible غیر ممکن) تعبیری ترجیح اولونه کلمشدرکه بز اصلا مستحیل دیرز. بوفرقك بویوك اهمیتی واردر. زیرا بوکون بالفعل وبالتجربه ممکن اوله‌میان برشی ، مطلقا عقلاً ده ممتنع اولمق لازمکلمز . انجق شو کوردوکمز و تحقیق ایتدیکمز شرائط طبیعیه دائره‌سنده وقوعه کله‌میور

دیمکدر؛ یعنی اوشیئك وقوعی احتمالی ، او شرطلرك وجودی ایله غیر قابل توفیق بر کیفیت تشکیل ایدییور دیمکدر. یوقسه حدذاتنده ناقابل تعقل اولمیه‌بیلیر. شو تقدیره کوره بوسبوتون باشقه شرطلر تحتنده ، اوکیفیتك احتمال وقوعنی عقل تصور ایده‌مز دیمك چیقماز . مثلا جیوه دیدیکمز ماده‌نك بالجمله مرکباتی انسجهٔ عضویه‌یی تخریب ایدر. بناءً علیه بالفعل احتمالی یوقدرکه بر انسان ویاخود هرهانکی بروجود عضوی بودرلو مرکبات ایله تغذی ایده‌بیلسین ؛ حتی جزئی بر مقدارینی تناول ایتسین‌ده بهمه‌حال تلف اولماسین !.. کیفیت تجربةً ثابتدر وبرتك استثناسی کورلمه‌مشدر بناءً علیه حیات عضویه‌یی بوماده‌لرله توفیق وادامه ایتمك ممکن دکلدر؛ دیمکده حقمز واردر. فقط بوکیفیت حد ذاتنده ممتنعاتدن‌ده دکلدر. چونکه بنیهٔ عضویت باشقه درلو ترتب ایتمش بولونسه‌یدی و فرضا جیوه دیدیکمز ماده ، کلس وپوتاس کبی انسجهٔ عضویه‌نك عناصر لازمه‌سندن اولسه‌یدی ، او وقت، جیوه مرکباتی ، عضویتی تخریب وحیاتی افنا ایتمه‌کدن ماعدا، ادامهٔ حیات ایچون لازم بر غذا اولوردی . کذلك ، کونش اطرافنده شرقدن غربه حرکت ایدن کرهٔ ارضك ، عکسنه حرکت ایده‌بیلمه‌سی ممکن دکلدر ، مع‌مافیه عقل بویله بر حرکتی تصور ایده بیلمکدن عاجز اولمادیغی ایچون ، بوکا (ممتنع) دیه‌مه‌یز. حد ذاتنده تعقل اولونه‌ماز برحرکت دکلدر. فقط (درت ضلعلی مثلث) ، ممتنع‌در ؛ زیرا مثلث انجق اوچ ضلعلی بر شکل هندسیدن عبارت اوله‌بیله‌جکی ایچون ، درت ضلعلی اوله‌بیلمه‌سی شکلك ماهیت ذاتیه‌سیله متناقض و بناءً علیه ممتنع التعقل‌در . ذهن بویله برشیئی قطعاً ادراك ایده‌مز. نته‌کیم ابعاد ثلثه‌دن محروم بر مکان ، حیزدن مستغنی برماده، مکاندن مستغنی برحرکت دخی قابل تصور وتعقل اوله‌مادیغی ایچون ممتنعاتدندر . بر شیئك عینی زمانده هم وار همده یوق اوله‌بیلمه‌سی‌ده بو قبیلدن‌در.

شو مثاللر ایله تعریفات واقعه‌دن اکلاشیلیورکه (ممتنع) ، حد ذاتنده غیر قابل تعقل اولان بر شیدر ؛ اونك ماهیتنی تشکیل ایدن ارکان وعناصر فکریه یکدیکرینی پك صریح و واضح برصورتده نقض وافنا ایدرده اونك

ایچون ذهن اویله برشی دوشونه‌مز. کورولیورکه بوتناقض ذاتی‌نك صرف اولماسی‌ده شرطدر. چونکه پك چوق فکرلر واردرکه حدذاتنده ممتنع اولدقلری حالده ارکان اصلیه‌لری ارەسنده‌کی تناقض اساسی صریح ودفعةً مشهود اوله‌مادیغی ایچون اونلرك ممتنع اولدیغی درحال اکلاماق قولای دکلدر. بلکه بوامتناع ذاتی، محاکات منطقیه ایله استدلال واثباته محتاجدر. برشی، ممتنع وصفنه سایان اوله‌بیلمك ایچون، تصور ماهیتنه مانع اولان تناقض ذاتی یکدن ذهنه حارعالیدر؛ یعنی (بدیهی évident) اولملی در.

اصطلاحده (Réduction à l'absurde) ویاخود (Démonstration par l'absurde) تعبیرلری مشهوردر؛ وبر طرز احتجاجك اسمیدرکه بردعوا حقنده طوغرودن طوغرویه اقامۀ برهان ایدیله‌جکنه، اودعوانك نقیضنی اله آلوب امتناعنی اثبات ایتمك و بناءً علیه بالواسطه دعوانك صحتی تحکیم ایلك یولی‌در. اونك ایچون احتجاجك بودرلوسنه منطقیون اسلام (اثبات بالنقیض) دیمشلردر. فی‌الحقیقه نقیض قضیه‌نك ممتنع اولدیغی اثبات ایتمك، دعوایی ـ انجق بالواسطه ـ اثبات ایله‌مکدر. بو قاعده‌یی اك اول هندسه دعوالرینه تطبیق ایدن، مسهور (اقلیدس) اولمشدر. حتی (کتاب اقلیدس) ك (آلتنجی قضیه) سی بو طرز احتجاجك اك ایی نمونه‌سی اولمق اوزره مسهوردر. آریجه شایان دقتدرکه، متعارفه قبیلندن اولان قضایانك براهین منطقیه ایله طوغرودن طوغرویه اثباتی قابل اولمادیغی ایچون، (اثبات بالنقیض) طرزیله احتجاج اصولی ضروری کورولمشدر دەنیله‌بیلیر. (démonstration) ه باقیکز.

Académie

آقادەمیا Académie

المانجه	Akademie
انکلیزجه	Academy
ایتالیانجه	Accademia

(آقادەمی) یونان قدیمده (آتنه athènes) ده‌بر (gymnase یعنی ادمان یری) ایدی. اوراده آتنه کنجلری (ریاضات بدنیه (gymnastique

اجرا ایدرلردی . بو باغچه، مشهور قهرمانلردن (آقادەموس Academus ἀκαδημος) نامنه اضافتله ، اویله تسمیه اولونمشدی . بالآخره فیلسوف شهیر (افلاطون Platon)، شاکردلرینی دائما اومحلده طوپلایەرق درس ویرمکی عادت ایدنمش اولدیغی‌ایچون، اوراسی عادتا بر(مدرسه) اولمشدی. دها صوکرەلری افلاطونك تأسیس ایتدیکی مسلك فلسفی‌یه بو اسم علم اولدی ویرولرینه دخی (آقادەمی‌سیەن académiciens) دەنیلدی . آرتق تعبیر مذکور بو حیثیت معنا ایله تاریخ فلسفه‌یه کچوب اصطلاحات مشهورەصیرەسنه کیردی. شمدی علی‌الاطلاق (آقادەمی) دینلدیکی زمان، پارسده‌کی (انجمن دانش) خاطره کلیر ؛ فقط تاریخ فلسفەدە ، افلاطوندن (آنتیوکوس Antiochus(d'Ascalon))ە قدر امتداد ایتمك اوزره ـ درت عصرەشامل ـ بردور فلسفی آکلاسیلیر . مع‌مافیه بو دور فلسفی ، عینی اعتقاداتك تحکمی، عینی مسلککك بلا فاصله دوامی دیمك دکلدر . کرك اهمیتی ، کرك احکام واصول متمایزەسی اعتباریله یکدیکرندن آز چوق فرقلی بر طاقم مسالك فلسفیه ، آقادەمی تعبیریله علاقەداردر . اکلاسیلیورکه بو تعبیر ، تدریسات وتعلیمات واقعەنك ماهیت فلسفیەسنه رعایتله دکل، برموقعك اسمنه نسبتله وضع اولونمشدر . صوکره ـ افلاطونك مذهبنه وتعلیماتنه موافق اولسون اولماسین ـ اواستاده ادعای منسوبیت ایدن فرق متفکرینه ، علی‌العموم ، (آقادەمی‌سیەن) دیمك عادت اولمشدر . بناءً علیه بوتعبیرك حیثیت معناسی صرف اعتباریدر. ترقیات فکریه تاریخنده انجق بردورمخصوصه اشارت ایدر.

بعض مورخین فلسفه، اوچ آقادەمی قبول ایدیورلر ؛ یعنی آقادەمی تعبیرینك احاطه ایتدیکی اودرت عصرلق دور فلسفی‌یی ـ بربرندن ممتاز ـ اوچ مدرسه‌یه تقسیم ایدییورلر. برنجیسی افلاطونك آقادەمی‌سی؛ ایکنجیسی (آرکەسیلاس Arcésilas (de Pritane)) لكی؛ اوچنجیسی‌ده (قارنه‌آد Carnéade (de Cyrène))و(قلیتوماق Clitomaque (de Carthage)) ایله شهرت بولان مدرسەدر . برقسم منقدلر دخی (قارنه‌آد) دن صوکره کلن (فیلون Philon de Larysse) و (قارمید Charmide) لك تعلیماتنده احکام واصول اعتباریله برصفت متمایزه کوردکلرندن، بودوری، بردردنجی

آقاده‌می عدایتمك ایستیورلر. نته‌کیم‌دیکر برقسم مورخین دخی(آنتیوکوس)ك تدریساتی ایله بربشنجی آقاده‌می‌یه وجود ویرییورلر .

هرحالده افلاطون واونك مذهبنه منسوبیت اعتباریله بوتعبیرك حیثیتی تعیین ایتمك لازمکلیرسه انجق (برنجی دور) ، آقاده‌می عنوانه استحقاق قازانه‌بیلیر. بودور افلاطون ایله‌باشلار، واواستادك تعلیماتندن قطعیاً آیرلمیان (قسـه‌نوقرات (Xénocrate (de Chalcédoine) و (سـپوسیپ Speusippe که‌آتنه‌ایدر وافلاطونك‌یکنی‌در!)ایله‌دوام‌ایدر.بوحقیقی‌وصادق فلاطونیلردن‌صوکره‌کلنلر، حقیقتده افلاطونك وارث غیرمشروعی ایدیلر . زیرا : (عقل‌بشرك، حقایق اسیایه کسب‌اطلاع ایدوب ایده‌میه‌جکی) نه‌دائر تحدث ایلمش اولان او مهم دعواده (یعنی شـك ویقین le doute et la certitude مسئله‌سنده !) افلاطونك اعتقادی و تعلیماتی هردرلو شـبهه‌دن بری قاله‌جق درجه‌ده صریحدر. استاد، (یقینیون dogmatiques) دن ایدی: [حقایق اشیایه مطلع‌اولمق، انسان ایچون ممکندر ؛ فلسفه‌نك غایه‌سی وفیلسوفك وظیفه‌سی انجق بودر.] ده‌ینلردن‌ایدی. [prototype, entité, idée, platonisme, dogmatisme سوزلرینه باقیکز !]

حالبوکه برنجی آقاده‌می‌دن صوکره کلنلر (احتمالیه probabilisme) مذهبنی ترویج ایدرك افلاطونك تعلیماتنه رعایتسزلك کوستردیلر ؛ صوکره اونی بوسبوتون ابطال ایلدیلر . خلاصـه افلاطون واونك تعلیماتنه حرفیاً اتباع ایدن برنجی آقاده‌می منسوبینی بر (حقیقت ذاتیه)یه ایناتیر ، واوکا کسـب اطلاع ایده‌بیلمك امکاننه‌ده ایناتیردی . حالبوکه ایکنجی آقاده‌می باشلار باسلامز، اوحقیقت شبهه‌یه دوشـورولدی : [حقیقت یوقدر . وار اولدوغی فرض اولونسـه بیله اوکا مطلع اوله‌بیلمك ، بز، انسـانلر ایچون ممکن دکلدر . بناءً‌علیه بزم ایچون هیـچ برحقیقت یوقدر . اولسه اولسـه هرشی (مشـابه حقیقت) در . بربریله ضد نقیض اولان شـیلر بیله عینی درجه‌ده حقیقته بکزر. اویله‌اولونجه‌هرشی‌،انجق (احتمالی probable) در.] ادعاسی ایکنجی آقاده‌می‌دن اعتباراً اك مهم دسـتور حکمت اولمشـدی .

شاعر مشهور (عبدالحق حامد) بگك شو مصراعلری ایکنجی آقاده‌می اربابنك، یعنی (احتمالیه) مذهبنك دعواسنه تماماً توافق ایدر :

سیان کی، بیلمه‌مکله بیلمك ؛
قارداشلردن زیاده بکزر ،
یکدیکرینه یالانله کرچك [*]

تاریخ فلسفه‌ده مضبوط ومعلومدرکه ، مشهور (سقراط Socrate) ایله (سوفسطائیه les sophistes) آره‌سنده تحدث ایدن (شك ویقین دعواسی)، (مبحث علم épistémologie) ساحه‌سنده سورکلی مناقشاتی موجب اولمشدی. زمانمزه قدر انتقال ایدوب ده حالا قطعی بر نتیجه‌یه پیوسته اوله‌مایان بو معارضات فکریه، دها اووقتلر (فلسفی فرقه‌لر) ك وضعیتنی لایقیله تعیین ایتمشدی. ایکنجی آقاده‌می دورنده (یقینیون مدعاسی la thèse dogmatiste)نی کودنلر (رواقیون les stoïciens) [بو تعبیره باقیکز !] دیه مشهور اولان فرقه اربابی ایدی . معلوم اولدوغی اوزره بونلر ، رواقیه مذهبنك واضعی (زینون Zenon)ك پیرولری ایدیلر. بونلر مقابله‌سنده – بالطبع – (حسبانیون les sceptiques) دخی وار ایدی که اصل (ارباب شك) بونلردر. واقع اولان مناقشات شدیده ومدیده سایه‌سنده – آره‌ده مختلفٌ فیه اولان – مسئله‌نك موضوعی بر تعبیر وجیز ایله ضبط ایدلمش اولدی ، واوشکلده بزلره قدر انتقال ایتدی :

بو حادثات عالمنه هرایکی فرقهٔ حکما دخی(Φαντασία فانتاسیا)دیمکده اتفاق‌اوزره‌بولونیوردی. بولفظك معناسی(کورونوش)یعنی(phénomènes) دیمکدرکه (ظواهر مشهوده) مقامنده قوللانلشدر. شیمدی، بو(فانتاسیا، بوکورونوش، بوحادثات) عالمنك حقیقتنه عقل بشر – هرنه‌وجهله اولورسه اولسون – مطلع اوله‌بیلیرمی؟.. اوله‌مازمی؟.. ایشته دعوانك اساسی وطرفین آره‌سنده جریان ایدن مناقشات فلسفیه‌نك دستوراستنادی، بوسوألك متضمن اولدوغی مسئله‌ایدی. اوزمانلر، (رواقیه stoïciens) حکماسی (بوحقیقته

[*] بومصراعلر، (مقبر) نامنده‌کی اثرنده مندرجدر.

مطلع اوله بیلیرز !) دیه ادعا ایدییورلردی ؛ و(fantaisie cataleptique
Φαντασία Καταληπτική) دیدکلری بو ایدی که بو ترکیبده (cataleptique)،
لفظی (ممکن الاطلاع یعنی قابل تیقن) دیمکدر . رواقیونه معارض اولان
ایکنجی آقاده می اربابی ایسه ، بو (فانتاسیا یعنی عالم حادثات)ك (acataleptique)
اولدوغنی شدتله ادعا ایدییورلردی یعنی (غیر ممکن الاطلاع) ، غیر قابل
تیقن بر (معما) اولدوغنی سویلیورلر و بو دعوایی درلو درلو دلیللر ایله
اثباته چالیشیورلردی. بو اعتقاد، زمانمزده (آغنوستیسیزم agnosticisme)
فلسفه سنه منجر اولمش و صرف مابعدالطبیعیات دائره سنه ردوارجاع ایدلمشدر.
[agnosticisme لفظنه باقیکز !]

ایکنجی واوچونجی آقاده می نك فلسفهٔ مخصوصه سنده اصل اولان صفت
کاشفه وخصوصیت ممتازه ، (علم مطلق) طرفداری اولان (یقینیون) ایله
(شك مطلق) کردابنه دوشن (حسبانیون) فرقه لری آره سنده متوسط بر
وضعیت آلمش اولمسیدر . افلاطونك ایلك آقاده میسی (یعنی تعبیر معروفی اوزره
اسکی آقاده می la vieille académie) (rationaliste) ایدی. معقولات
مجرده یه ایناتیردی. حواسك شهادتنه قارشی شبهه ایتمکله برابر، فلاطون واتباعی
یقینیوندن معدوددر. حالبوکه ایکنجی واوچونجی آقاده می مؤسسلری وحقیقی
پیرولری، هم یقینیونه، همده حسبانیونه عینی شدتله معترض ایدیلر. حقیقت اشیایه
مطلع اولمق دعواسنده بولونان یقینیونك (وبالخاصه Zenon زینون وطرفدارلرینك)،
شو مغرورانه ادعالرینی رد ایتدکلری کبی ، کندی وارلغندن بیله تردد
ایده بیله جك درجه ده شبهه یه دوشن مشهور (پیرون Pyrrhon)طرفدارلرینك
طور غریبنیده طبع سلیمه قارشی باطل بدیهی کورویورلر، وحیات شخصیه
ومعاملات اجتماعیه مقتضیاتیله ده غیر قابل توفیق بولویورلردی . بناءً علیه
اوکاده عینی قوت وشدتله اعتراض ایدییورلردی . اونك ایچوندرکه ایکنجی
آقاده می نك الك مشهور استادی (آرکه سیلاس Arcésilas ؛ قبل المیلاد ۳۱۶ــ)
(پیرونیه Pyrrhonisme) علیهنه مناقشاتنده دوام ایتدیکی کبی ، کندی
معاصری و رواقیونك اوزمان، الك مشهوری اولان (تیمون Timon) ایله
طرفدارانه قارشی ــ کمال مهارتله ــ توجیه اعتراضات ایدییوردی. مدعاسی،

خلاصةالخلاصه شوکا منجر اولورکه : « هیچ بر خصوصده یقینی بر علممز یوقدر. فقط کندیمزدن شبهه‌یه دوشمکده‌ده مجبوریت یوقدر . بیله‌بیلدیکمز برطاقم حادثات وار؛ لکن اونلرك هیچ بری بر حقیقت ثابته عرض ایتمیور. اونك ایچون هرشی ، ـ اولسه اولسه ـ (احتمالی) در. »

بو (احتمالی Τὸ πιθανόν) تعبیرینی (آرکه‌سیلاس) وضع ایتمشدی که صوکره‌لری ، ایکنجی آقاده‌می مذهبنك نقطهٔ استنادی اولمق اوزره مشهور اولدی . ایشته افلاطونیلردن صوکره کلن آقاده‌می‌نك الك اساسلی صفت کاشفه‌سی بودر؛ یعنی (احتمالیه probabilisme) مذهبی‌در. [تفصیلات ایچون بوکلمه‌یه باقیکیز !]

آرکه‌سیلاس‌ك وفاتندن صوکره آقاده‌می‌ده درحال بویوك بر آدم یتیشه‌مدیکندن ، مدرسه‌نك حیاتی ، برمدت ، پك سونوك کیتدی . لکن تقریباً ایکی بطن صوکره (قارنه‌آد Carnéade (de Cyrène قبل‌المیلاد، ۱۲۵ ـ ۲۱۵) ظهور ایدیورنجه آقاده‌می ، بوسفر فوق‌العاده پارلادی ؛ و اوچونجی دورینی فتح ایتمش اولدی .

(قارنه‌آد) ك جداً بویوك بردهای جدلی‌سی واردی : ترتیب‌اعتراض واقامهٔ برهان معرفتنده پك‌ماهر وفطین برذکا ایدی . الزام خصم ایچون، همان دائما (قیاس‌مسلسل Sorite)ی [بولفظه باقیکز!] ترجیح‌ایدردی. بوفیلسوف احتمالیه مذهبنك حقیقی ناظمی و الك‌موفق مروجی‌در. بومذهبك الك شدید خصم طبیعی‌سی اولان رواقیونه قارشی ، (قارنه‌آد) دخی ـ اسلافی کبی ـ سدتلی برمجادله آچمش و اونلرك مبنای اعتقاداتنی رخنه‌دار ایلمشدی. الك فطین والك‌قوی دلیلی : (حواسك علم‌یقین افاده ایده‌بیلمه‌سی) ادعاسنه قارشی توجیه ایتدیکی صورت تعریضدر. (قارنه‌آد) ، (مدرکات سلیمه و صحیحه ایله غلطات حسیه آره‌سنده قطعی ومعین بر حد فاصل اوله‌مادیغنی) اساس مدعا اتخاذ ایدرك ایلری سورمش ، وآره‌ده درجات نامتناهیه اولدوغنی و اویله اولماسی ایجاب ایده‌جکنی اثبات ایچون بویوك بر غیرت وهله‌فوق‌العاده برفطانت ومهارت ابراز ایلمشدی . بوتون مقصدی‌ده (تحصیل یقین acquisition de la certitude) دعواسنده ، (مدرکات

حسیه perception des sens)نك سلامت وحقیقتنه استنادایدن رواقیونك بوخصوصده‌كی اعتقادینی تشكیك ایدرك ، فلسفه‌لرینك نقطهٔ استنادینی ییقمقدن عبارت ایدی . دعوانی بوزمین سپهه‌یه نقل ایتدكدن صوكره (حقیقتی باطلدن قطعیاً تفریق ایده‌بیلمك ایچون الزم اولان (قطاس critérium) غائب اولویوردی بناءً علیه حق وباطل بر برینه بكزه‌مكدن قورتوله‌میوردی . اوحالده دخی بودعواده ویریله‌بیله‌جك حكم ، احتمالات دائره‌سی آشه‌ماردی ، كه بوده قارنه‌آدك اساس ادعاسیدر . بونی حقایق عقلیه‌یه‌ده تطبیق ایدرك اونلری‌ده تشكیك ایتمشدی . [بویله بر حال تردد اوزره یاسامق واحتمال ایله حكم ایتمك حیات عملیه ایچون موجب مهالكدر !] دیه واقع اولان سوجدی اعتراضه پك كوزل حتی پك طوغرو بر جواب ایله مقابله ایتمش و : [حیات عملیه‌ده سائق حقیقی ، ارادتدر ؛ احتیاجات آنیه‌یه كوره انسانده حاصل اولان (میل) در. اوكافی !.. انسان او میلك اقتضاسنه كوره حركت ایدر] دیمشدی . یعنی رمانمز لسانجه ایضاح ایدیلیرسه میل غریزی (سوق طبیعی !) نی ، اعمالده سائق حقیقی عد ایتمش اولدوغی اكلاسیلیر . [تفصیلات ایچون probabilisme تعبیرینه باقیكز !]

(قارنه‌آد) دن صوكره (قلیتوماق Clitomaque) كلدی ؛ فقط استادینك عقائد شخصیه‌سنی قید وضبط ایدوب عینیله تعلیم ایلدی . اوكا هیچ برشی علاوه ایده‌مدی . آقاده‌می‌نك انحطاطی بوتاریخدن باشلار . بوندن صوكره (قارماداس Charmadas)، (مه‌لانختوس Melanchtus (de Rhodes))، (مترودور Métrodore (de Stratonice)) كی بعض حكما كلمش ایسه‌ده بو انحطاطه چاره ساز اوله‌مامشلر وآقاده‌می‌نك ضیای عرفانی‌سونمشدر. برآز دها صوكره‌كلن (فیلون Philon (de Larisse)) وهله (آنتیوكوس Antiochus) آقاده‌می‌نك مسلك متخذندن آیرلدقدن ماعدا رواقیونه - یعنی آقاده‌می‌نك الك مدهش تاریخی دشمنلرینه ! - بیله التحاق ایتدیلر ونهایت ، احكام اساسیه‌لری اعتباریله متناقض اولان مسالك معروفه‌یی‌ده تألیفه قالقدیلردی . بناءً علیه بودور انحطاطی آقاده‌می‌نك دوامی

کی قبول ایدوبده (دردنجی) و (بشنجی) آقادهمی‌یه وجود ویرمک
یاکلشدز . آقادهمی‌نك فلسفهٔ مخصوصه‌سندن غافل بولونمق‌در.

Accident عرض

Accident

آلمانجه	Accidentz = Zufallig
انکلیزجه	Accident
ایتالیانجه	Accidente

آرسطونك وضع ایتمش بولوندوغی اصطلاحات معروفه‌دن اولان بو کلمه‌نك اصل یونانی‌سی (Συμβεβηκός) درکه ساده تورکجه (اولاغان) شی معناسنه کلیر ؛ یعنی عارض اولان ، واقع اولان شی دیمکدر . بناءً علیه وقوعی ، (واجب nécessaire)، دائمی و (ذاتی essentiel) اولمایان شیلر (عرضی)در. فرنکجه‌سی ، لاتینجه (ad-cedere) دن کلمشدر ؛ دوشمك دیمکدرکه عربجه‌ده (وقوع) کلمه‌سی عینی معنایه موضوعدر. بونك مقابلی، مابعدالطبیعیات لساننده (جوهر substance) و (ذات essence)در. منطق‌ده (ذاتی essentiel) و (واجب nécessaire)در. برشیئك تصور ماهیتنده اساساً وذاتاً داخل اولان واو ماهیتدن انفکاکی ممتنع بولونان کیفیات اصلیه‌یه (ذاتی) دیرلر . بونلردن ماعداسنه (عرضی) دیرلر . بناءً علیه اعراضك وجود وعدمی برشیئك ماهیت ذاتیه‌سی ده کیشدیره‌مز. مثلا ماهیت انسانیه‌یه نسبتله (یعنی منطق نقطهٔ نظرندن انسانك حیوان ناطق اولماسنه کوره !) سیاه ویا صاری صاچلی، سیاه ویا مائی کوزلی اولمق، ویاخود قاعد ویا قائم بولونمق کبی احوال وکیفیات (اعراض) دن معدوددر . چونکه انسانك تصور ماهیتنده اوکبی کیفیاتك قطعاً دخل وتأثیری یوقدر . فقط (کیفیات ذاتیه) بویله دکلدر . زیرا برشیئك ماهیتی تشکیل ایدن اصل اونلردر . طبیعت انسانیه‌یه نسبتله قابلیت تعقل ونطق کبی. شخصیته نسبتله حافظه کبی .

آرسطو، بو (عرض) تعبیرینی همان دائما (جوهر = substance = Οὐσία) مقابله‌سنده ذکر واستعمال ایده‌کلدیکی ایچون بعض معاصر متفکرلر آرسطونك (جوهر) ینی (وجود محض) کبی تلقی ایتمشلر و (عرض) تعبیرینی‌ده

بوكونكى لسان فلسفى نك (حادثه phénomène) لفظنه ، معناجه معادل طوتمشلركه يا كلشدر . فلاسفهٔ معاصريندن ومنطقيون مشهورەدن متوفى (پروفسسور بهين Professor A. Bain) ودها بر چوق امثالى بو خطايه نظر دقتى جلب ايله هركسى تنبيه ايتمشلردر.

آرسطونك (جوهر) ى، هردرلو كيفياتدن عارى بر (وجود صرف) دكل ايدى . كيفيات اصليه‌سيله قائم برشى ايدى . بو كيفيات ذاتيه ، هيئت مجموعه‌سيله متصور اولونجه ذهنده ، اوشيئك ماهيتنى تشكيل وتمثيل ايدردى. برشيئك بويله بالجمله اوصاف اصليه‌سنى جامع اولان (فكر معضل idée complexe) اونك ، نوعما ، (وجود ذهنى être rationnel) سى اولمش اولوردى‌كه ـ منطق اصطلاحنجه ـ ماهيتى دها طوغروسى مفهومى بودر . [idée, notion سوزينه باقيكز !]

بناءً عليه سقولاستيق فلسفه‌سنده على‌العموم ومنطقده بالخصوص مهم بر حيثيتى حائز اولان بولفظى، بوكونكى فلسفه لسانده عينى درجه‌ده مهم اولان (حادثه phénomène) كلمه‌سيله بر طوتماملى‌در . برطوتانلر بويوك برخطايه اوغرارلروطوغرودن طوغرى‌يه سقولاستيق كريوه‌سنه دوشرلر. بوكون، محسوس ومشهود اوله‌بيلن هرشى (حادثه) جنسندندر. ايستر ماده، ايسترسه قوت نوعندن اولسون؛ ايستر برجوهر مفروضك كيفيات ذاتيه‌سندن معدود اولسون، ايسترسه اولماسين! شو ايضاحه كوره آرسطونك (عرض) لفظندن منفهم اولان معنانك نه‌قدر باشقه‌برشى اولديغى صراحةً تبين ايدر. [phénomène لفظنه باقيكز .]

زمانمز فلسفه‌سنده جوهر وعرض بحثى كلياً متروكدر. يالكز (عرض) كلمه‌سى ، (منطق صورى Logique formelle) [بوتعبيره باقيكز!] ده اصطلاحات مشهوره‌دن اولمق اوزره حالا معتبردر . (مقولات عشره Les dix catégories) [بوكلمه‌يه باقيكز!] دن برى جوهر ماباقى طوقوزى اعراضدر. سقولاستيق فلسفه‌سنده (جوهر وعرض) كلمه‌لرى پك مهم بر موقع اشغال ايتمشدى. جوهر، كندى كنديته قائم اولان شيئه ده‌نيرو (الذى يقوم بذاته) جمله‌سيله تعريف اولونوردى ؛ عرض ايسه انجق بر جوهرله

قائم بواوكا محتاج اولان احوال وكيمياته دەنيردی. اوروپا سقولاستيقلرينك (ens per se كندی كنديسه موجود)، ens in alio باشقەسندەموجود) تعبيرلری جوهر وعرضك عينی صورتلەتعريفيدر. [substance, essence, entité سوزلرينه باقيكز !]

حكمای اسلام ، تماماً جوهر ايله عرض تعبيرلرينك هودی آلتندە فلسفەيەمشغول اولمشلروعرضك، كندی كنديسنه قائماولەمامسی لازمكلەحكمی قبول وتسليم ايدنجه (قيامالعرض بالعرض) يعنی برعرضك ديكر برعرضله قائم اولەبيلمەسندە بالطبع امتناع عقلی اولدوغیدە ادعا ايتمشلردی. زيرا ، (قاضی عضدالايجی) نك (مواقف) نام كتابندە ديديكی كی (عرض) (حالّ) اولمق اعتباريله بر (محل معين) ە محتاجدر. بعض حكما عرضی ، محلندن انفكاك ايدەمز ديمشلر اويله اولونجه ديكر برعرضلەدە قائماولەماز؛ چونكه او (عرض ديكر) دخی حالّ اولدوغی ايچون كندی كنديسنه قائم دكلدر، يعنی اودە برمحله محتاجدر؛ ويه عينی سببلەدركه برعرض، برمحلدن ديكر برمحله دخی انتقال ايدەمز؛ ديه دوشونمشلر ؛ حالبوكه قاضی عضد ، انتقالنه احتمال ويرەبيلمور.

علیالعموم قرون وسطا سقولاستيقلرينك تعريفی ايشته بوايدی؛ فقط بونك آلتندن، حل اولونمامش مسئلەلر طهوره كلمشدر . زيرا بوتعريفه نظراً بعض كيفيات وحادثات عاديەيی ايضاح ايتمك ممكن اولەمامشدر. مثلااوزمانه كورە اعراضدن معدود اولان (حركت) و (سرعت) و (رائحەلر) و (طعوم) وبالجملەكيميات احساس، موضوع بحث اولمش : [سرعت، عرض اولمقله برابر حركته قائمدر . حالبوكه حركت دخی عرضدر . بناءً عليه قيامالعرض بالعرض ممكندر.] دەنيلمش. كذلك [ألمانك رائحەسی وآتشك حرارتی اطرافه انتشار ايدييور . بونی سبەسز حس ايدييورز . حالبوكه اوميوە ، وياخودآتش ، اولدوعی يردە طورويور . بونیدە كورويورز . بناءً عليه اعراضك بر محلدن ديكر محله انتقالنی انكار ايتمك حسی انكار ايتمك ديمكدر . بوايسه باطل بديهیدر.] ديه ادعا اولونمش! بوكبی اعتراضاته قارشی (قاضی عضد) وشارحی (سيد شريف) ، غايت غريب وقيصه بر

جواب ایله اکتفا ایدوب کچیور : [او اعراض انتقال ایتمیور ؛ مجاورت حسبیله انسان او اعراضی بالذات احداث ایدییور ؛ زیرا فاعل مختاردر .] ویاخود – حکمایه کوره – [عقل فعالك بر استعداد مخصوصی واردرکه مجاورت سببیله او کیفیاتی حاصل ایدر] دییورکه سقولاستیق اصولنه توفیقاً اجرا ایدیلان محاکمات فلسفیه‌نك الك عجیب، یعنی الك کوزل مثالنی تشکیل ایدر . Scholastique لفظنه باقیکز[!] (شرح مواقف) لك ایکنجی موقفی بالخاصه جوهر وعرضدن تفصیلاً بحث ایدر.

بوکونکی فلسفه بوتون بویهوده مناقشاته نهایت ویرمش اولدیغی ایچون (عرض) تعبیری یالکز (منطق) ده (ذاتی essentiel) مقابله‌سنده ذکر اولونور . انواعی‌ده واردر . اولاً (عرض لازم) ماهیتدن انفکاکی ممتنع اولان احواله دیرلر . مثلا انسانك ماهیتنده – هیچ اولمازسه بالقوه – قابلیت کتابت واردر. ایشته بوقابلیت (عرض لازم نوعندندر. ثانیاً (عرض مفارق) واردر وماهیتدن انفکاکی ممکن اولان احوالدندر . بونلرده یا (سریع الزوال) اولور؛ اوتانان برآدمك، محجوبیت سببیله‌قیزارماسی کبی؛ یا (بطیءالزوال) اولور، کنجلك واختیارلق کبی ، (عرض عام) دیدکلری کیفیت دخی برصنفك باجمله افرادینه (مقول) اوله‌بیلیر . بر(کلی)در. یعنی او افراد حقنده علی السویه سویله‌نه‌بیلیر ، عمومی برسوزدر . بزم بوتون منطق کتابلرنده و (تعریفات سید)ده (عرض عام) ایچون ویریلن تعریف ومثال عیناً سودر: [وهو کلی مقول علی افراد حقیقة واحدة وغیرها،قولاً عرضیا .] منطق کتابلرنده : [کالانسان ، والفرس والحمار. الخ] دیه مثال ویرلمشدر . بوراده تعریف طوغرو اولمقله برابر مثال موافق دکلدر . چونکه (انسان، فرس وحمار) کلمه‌لری بر اسم جامع اولمق اوزره (جنس حیوان) انواعندندر . حالبوکه جنس نوع، فصل، خاصه، بوتعریفدن خارج قالمق کرکدی که سید شریفك یوقاریکی تعریفه تذییل ایتمش اولدوغی ادعاده بودر: فی الحقیقه [قول عرضی قیدیله نوع ، فصل وخاصه ، تعریفده خارج قالیر] دییور . بونك تورکجه‌سی : (عرض عام) اویله بر وصفدرکه بوتون برصنف افرادی حقنده سویلنه‌بیلیر. مثلا (بالقحباق) ویاخود (رنجبرلك)

انسانك ماهيت اصليه‌سنده‌مطلقا داخل‌اولان كيفيات ذاتيه‌دن دكلدر. چونكه انسانى دوشوندوكمز زمان بهمه حال (بالقجيلق) و (رنجبرلك) خاطره كلمز وبوصفتلر انسانيتك شرائط لازمه‌سندن صاييلماز . بناءً عليه بونلر برر عرضدر. بونى بوتون برصنف افرادنده كورورسه‌ك، اوافرادك خصوصيات شخصيه اعتباريله فرقلرينه باقميه‌رق بووصفى اونلرك هربرينه اسناد وعطف ايده‌بيليرز. [كه منطق اساننده (مقول اولمق) ديدكلرى بودر.] اوتقديرده بو وصف، او صنف ايچون (عرض عام) اولور.

بوكون بومسئله‌لرى پك صريح وپك طبيعى بر نقطهٔ نظردن تتبع وتقدير ايتمك يولى بولونمشدر. زمانمز لسان فلسفيسنك، سقولاستيق لسانه قارشى بربويوك فضلى‌ده بووضوح وصراحتيدر . عصرمزك الك مشهور منطقيوننددن (وه‌ن Venn) عرضى پك كوزل واكلاشيله‌جق صورتده تعريف ايدييور. (منطق تدريجى Empirical logic) ناميله مشهور اولان كتابنده‌كى بيانات مخصوصه‌سنى تلخيصاً عرض ايدييورم :

« هرصنف اشيانك براسم مشتركى، بر اسم جامعى واردر ؛ وبواسمك متضمن اولدوغى اوصاف ، او صنفده داخل اولان هرفردده واردر. ذاتاً افراد متشخصه ارەسنده موجود اولان اوصاف مشتركه اوزرينه براسم جامع وضع اولونور. (تصنيف classification) [بوسوزه باقيكز!] ده دخى اساس بودر. لكن بواسم جامعك اخطار ايتديكى اوصاف مشتركه‌دن ماعدا ، اوصنف افرادينك آيرى آيرى هربرنده برچوق اوصاف متمايزه وخصوصيه اوله‌بيلير؛ واسم جامع بو اوصاف خصوصيه‌يى افهام ايده‌مز ؛ چونكه اودرلو خصوصياتى ماهيتاً متضمن دكلدر . فرضا انسان ديديكمز زمان ، اختيار ، كنج ، اوزون ويا قيصه بويلى خرستيان ياخود مسلمان (والى آخره ؛) كبى معنالره اشارت ايتمز. ايشته بودرلو اوصافك جمله‌سنه — منطق لساننده — اعراض وعرضيات ديرلر. چونكه بونلر اسم جنس معناسنده داخل دكلدرلر؛ وبعضاً موجود اوله‌بيليرلر بعضاً‌ده اولمايبويريرلر. بونلر ايكى قسمدر. بر طاقمى عينى صنفك بالجمله افرادنده بولونور بروصف عموميدر. بوكبى‌لرينه (عرض‌غيرمفارق inseparable accident) ديرلر.

فقط عینی صنفك بعض افرادنده بولونوبده بعضیسنده بولونمایان ویاخود عینی شخصده بعضاً بولونوبده بعضاً بولونمایان احوال وکیفیاتەده (عرض مفارق separable accident) دەنیر . (خستەلق کبی !) مثلا (باتقه قائمەسی) نظر دقته آلنیرسه ، بونده (کاغد اوزرینه مطبوع اولماسی) کیفیتی عرض لازم اولور ؛ کاغدك (شکلی ، رنکی ، قطعەسی ، تاریخ طبعی ، قیمتی) کبی کیفیات دخی عرض مفارق اولور . بوترتیبات تصنیف ایچون یاپیلیر، تصنیفده ، مجملاً تعریف ایچوندر . »

دییورکه ، بونون بر سقولاستیق کتبخانەسندن دها زیاده ـ بومسئله حقندهـ معلومات ویرر . لسان منطقده (fallacia accidentis = sophisme de l'accident) نامیله مشهور بر (سفسطه) واردرکه، بزاونی (سفسطه بالعرض) دیه عیناً ترجمه ایدەبیلیرز . بوده ـ یوقاریده تعریف ایتدیکم وجهله ـ اعراضدن معدود اولان بر حال وکیفیتی ، اوصاف ذاتیەدن اولمق اوزره تلقی ایدرك بو ظن اوزرینه قیاس یاپوب یاکلش بر نتیجه ایله حکم ویرمکدر . انسانلر باشقەلرینی محاکمه ایدرکن جوق دفعه بوخطایه دوشمکدن قورتولەمازلر. بو خطانك الك کثیرالوقوع والك مقدوح اولانی، برفردده واقع اولان برقصوری ویا برعارضهٔ اخلاقیەیی ـ اوآدمك منسوب بولوندوغی ـ جماعت ویاخود ملت افرادینك جملەسنه اضافةً تعمیم وتشمیل ایتمکدر . مثلا اوروپایه ایلك دفعه سیاحت ایدن برشرقلینك بریالانجی‌یه بر یانکسیجی‌یه تصادف ایتمەسی واونك اغفالاتنه قربان اولماسی اوزرینه [بوتون اوروپالیلر یالانجیدر وخیرسزدر] دیه حکم ایلمەسی بو قبیلدن بر سفسطەدر. زیرا بوقیاسك طوغرو اولەبیلمەسی ایچون ، اوروپاده هرکسك ـ محضا اوروپالی اولمق حیثیتله ! ـ یالانجی اولماسی مسلّم بولونمالی ؛ یعنی بوقباحت ، عوارض اخلاقیەدن اولمیوب (اوروپالیلق شانندن) بولونمالی ، وبوتون اوروپالیلرده بروصف مشترك اولمالیدر. حالبوکه هیچده اویله دکلدر.

کذلك ، کوروب کوروشدوکمز بش اون اوروپالینك صاری صاچلی ومائی کوزلی اولماسنه باقەرق : (بوتون اوروپالیلر قومرالدر !) دیه حکم ایدرسەك عینی سفسطەیه دوشمش اولورز . زیرا ، اولا : صاچك وکوزك

رنکی ماهیت انسانیه‌ده داخل اولان کیفیات ذاتیه‌دن دکلدر. ثانیاً: قومرال اولمق (اوروپالیلق شاننده ن) دکلدر. ثالثاً: بوتون اوروپالیلری کورمدیکمز حالده تشمیل حکم ایتمك یاکاشدر، چونکه فی الحقیقه قومرال اولمایانلری‌ده پك چوقدر.

اکلاشیلیورکه بو سفسطه، (نامشروع بر صورتده تعمیم حکم généralisation illégitime) ایتمکدن ایلری کلیور و بر نوع (استقرا خطاسی erreur d'induction) در. (induction و sophisme) سوزلرینه باقیکز. (conversion par accident) (conversion) انجون سوزینه باقیکز.

Achilles *(Argument d')* Achilles (*argument*)

(برهان) آشیل‌فس

یونان قدیمده میلاددن (٥٧٠) سنه اول، (قولوفون Colophon) شهرنده تولد ایتمش بولونان مشهور فیلسوف (قسه‌نوفان Xénophanes)، ایتالیایه هجرت ایتمش واوراده (ئه‌له‌آ Elée) شهرنده بر مدرسه تأسس ایلمشدی . بو شهر ، ایتالیانك سیچلیا اطه‌سنه مقابل دوشن جنوب شرقی ساحلنده کائن مستملکات یونانیه‌دن ایدی . ذاتاً (ئه‌له‌آ)نك معنای لغویسی (یونانستان) دیمکدر . فقط اصل یونانستانه نسبتله بوایتالیا مستملکه‌سنه ، او وقتلر، (بویوك یونانستان la grande Grèce) ده‌نیلیر ایدی . حالا تاریخ فلسفه‌ده بو تعبیر، اوزمان ایتالیاده مؤسس بولونان بویونان مستملکه‌سنه اشارت ایدر.

بو مدرسهٔ مشهوره‌نك کندینه مخصوص بر فلسفه‌سی واردی ؛ اربابنه (Eléates) ده‌نیلیر. [écoles سوزینه باقیکز] (ئه‌له‌آ) شهرنده طوغوب بو مدرسه‌ده یتیشن (زینون Zénon d'Elée) (مناظره و جدل dialectique) ده جربزهٔ فوق العاده‌سیله تمایز ایدرك تاریخ فلسفه‌ده بویوك نام براقمش بر آدمدر.

یونانستان قدیمك هرطرفنده چوقدن مدرسه‌لر تأسس ایتمشدی؛ بونلر میاننده (مدرسهٔ یونانیه Ecole ionique) اك شهرتشعار اولانلردن

بریدر . اوزمانلر (ایپونی Ionie) ، قلازومن شهری ایله برابر تکمیل ازمیرولایتی سواحلنی تشکیل ایدییور وبك بویوك فیلسوفلر یتیشدیرییوردی. بومختلف مدرسه‌لر اربابی آره‌سنده دخی مناقشه‌لره وسیله‌لر ظهور ایدییور وبالخاصه (آتنه) شهری بومحاضراته صحنه اولوریودی . (ئه‌له‌آتلر) ایده آلیست ؛ (ایپونیقلر) ماتریالیست ایدیلر . بناءً علیه، اعتقادات فلسفیه‌جه بوایکی مدرسه اربابی ، طابان طابانه ضد بر وضعیتده بولونیورلردی . بر چوق مسائل فلسفیه‌نك وجه تلقیسنده نقطهٔ نظر اختلافی ، بالطبع وبالضروره مدرسهٔ یونانیه اربابی ایله (ئه‌له‌آت) لری بر برینه قاپیشدرمش وآره‌ده شدتلی مناقشاتك ظهورینه و کرکین بر صورتده دوامنه سببیت ویرمشدی . او وقتلر (قسطاس حقیقت le critérium de la verité)، (تجربه l'expérience) اولمایوب (قدرت مخیله puissance de l'imagination) اولدوغی ایچون ، اینجه دوشونمك وهله جربزه ابراز ایتمك ، مباحثات فلسفیه‌ده غلبه‌یی تأمین ایده‌بیله‌جك وسائطك اك قوتلیسی عد اولونیوردی . بوقدرتلره مستثنا بردرجه‌ده مالك اولان (زینون Zenon) مدرسهٔ یونانیه‌نك احکام فلسفیه‌سنی جوروتمك ایچون برچوق مسائل ترتیب ایدوب حلّنی خصملرینه حواله ایله‌مشدی . (شاشیرتمه) قبیلندن اوله‌رق ترتیب ایدلمش بولونان بوتشکیکات، تاریخ فلسفه‌ده (les apories de Zénon) نامیله مشهوردر. بحثی صددنده بولوندوغمز (برهان آخیله فس) ده اونلردن بری واك مهمی‌در .

(مدرسهٔ یونانیه)، (مادیه matérialisme) مذهب فلسفیسنه پیوسته اولمش وحتی بوکونکی کوملجنه جوارنده وقتیله مؤسس بولونمش اولان (آبده‌ر Abdère) شهرنی ، تاریخده شهرتشعار ایدن (لوسیپ Leucippe و ذیمقراطیس Démocrites)ك تعلیماتیله بو (ماتریالیزم) ، (آتومیزم atomisme) شکلنه منجر اولمشدی. بناءً علیه بوفیلسوفلر هرشیئك ذره‌لردن مرکب ومتشکل بولوندوغنی تعلیم ایدییور و(اسباب علم moyens de connaissance) دن اوله‌رق دخی (حواسك شهادتی le témoignage des sens) نه اعتقاد ایلیوردی . حالبوکه (ئه‌له‌آتلر) تماماً بواعتقادی نقض

ایده‌جك تعلیماتده بولونیورلردی . اونلر نظرنده علم ایچون انجق ایکی واسطه واردی : [بری (حواس les sens)، بریسی‌ده (عقل la raison). حواس واسطه‌سیله تلقی اولونان معلومات ، خیالات باطله‌دن عبارتدر . بودرلو معلوماتمزك ، هیچ بری ، ثابت ، مستدیم ، قینی ، وبناءً علیه حقیقی دکلدر . حالبوکه عقلك وساطتیله ایدیندیکمز معلومات صحیحه ، یقینیاتدندر ، شبهه کوتورمز ، چونکه بالذات بدیهی شیلردر . (جزؤ کلدن اصغردر) کبی ! او حالده حادثات عالمك شوشکل ظاهریسنه ایناتمق عوامه وجهلایه یاقیشیر بر اعتقاددر . فیلسوفلر انجق عقلك کشف ایتدیکی حقایق ثابته ویقینیه‌یه ایناتملی‌درلر .] دییورلردی ؛ (زینون) بواساسه بنای محاکمه ایدرك دها ایلری‌یه کیتدی : مثلا « حرکت ، حساً ادراك اولونیورسه‌ده حقیله تعقل ایدیله‌بیلیر بر کیفیت دکلدر . عقل ، حرکت احتمالنی قبول ایده‌جك اولسه ، متحرك اولان برشیئك ، عینی زمانده عینی مکانده هم وار هم‌ده یوق اولماسی احتمالنی‌ده قبول ایتمکه مجبور قالیرکه بو ، عقل نظرنده باطل بدیهیدر ؛ چونکه حرکت ، بلا فاصله طی مکان ایتمك دیمکدر . فضله اوله‌رق حرکته کلن بر ماده ، طی ایده‌جکی مسافه‌نك هپسنی بردن قطع ایتمزدن اول یاریسنی واونکده یاریسنی ، واونکده یاریسی وبناءً علیه ـ الی غیرالنهایه ـ اقسامنی وکسورینی قطع ایتمك لازمکلیر . مسافهٔ مفروضه‌نك بوتقسیمنه عقلاً بر نهایت تصور اولونه‌میه‌جغی ایچون ، حرکت ، عقلاً ممتنع کورونور . واقعا حسمز شهادت ایدییورکه حرکت واردر ؛ فقط حسمز یالانجی‌دردر . حرکت برحقیقت دکل ، حسمزك برشعبده‌سی‌در ؛ برغلط حس‌در . یوقسه حرکتك عقلاً ، وقوعنی دکل ، احتمالنی بیله تصور ایتمك ممکن دکلدر . » دیمش ایدی . ایشته زینونك ترتیب ایتدیکی تشکیکاتك اکثریسی بوکبی ملاحظات فلسفه‌نك محصولیدر . طبیعی (برهان آخیله‌فس) دخی عینی دعوایه مستنددر .

سیمدی ، بوملاحظاتدن نصل اولوب‌ده بوفیلسوف ، مسئله‌لر چیقارمش ، واونلر حقنده برهانلر ترتیب ایتمش !.. اونی تدقیق ایده‌لم :

(زینون)، پك ایی آکلامش‌که ، بومبحثده اساس مسئله (ماده‌نك ، عقلاً الی غیرالنهایه انقسامه قابلیتی) در . ماده ایچون حال بویله اولونجه ،

تصـوراً ماده‌دن آیریله‌میان (مکان) ایچون دخی اویله اولمق ضروری‌در . وشبهه یوق‌که [ماده ومکانك الی غیرا نهایه انقسـامه قابلیتی] دعواسی ایله [ماده‌نك ناقابل انقسام ذرات صغیره‌دن مرکب اولماسی] اعتقادی ، تألیفی غیر ممکن ایکی عقیدهٔ متنـاقضه‌در . اوحالده (مدرسهٔ یونانیه) نك اسـاس فلسفه‌سنی تشـکیل ایدن (آتومیزم) دعواسنی طوغرودن طوغرویه رد وابطال ایتمکه چالشمقدن ایسه، ماده‌نك‌الی‌غیرالنهایه انقسامه قابلیتی اعتقادی اوزرینه بر مسئله ترتیب ایدوب، خصملرینك اوکنه آتیویرمك وذهنلرینی تشویش ایدوب افکار وعقاید متناقضه‌یی بربرینه قاتیویرمك دها پارلاق بر شی اوله‌جقدر ! . . ایشـته (شـاشیرتمه اویونی) اصل بوراده کیزلی‌در . فی‌الحقیقه زینون (aporie) لرینی بوتون بونیتله ترتیب ایتمشدر.

اولا سرعت فوق‌العاده‌یه تمثال اولمق اوزره ــ چویکلکی ایله مشهور اولان ــ یونان قهرمانی (آخیله‌فس Achilles)ی نظر ملاحظه‌یه آلمش . (برهان آخیله‌فس تعبیرینه سبب‌ده بوقهرمانك اسمی اولمشدر .) ثانیاًبطائت حرکتك هرکسجه معروف برنمونهٔ مجسمی اولان قپلومبغه‌یی تصور ایتمش. [بوقپلومبغه براز ایلریده (وفرضـا اون مترو فاصله ایله اوکده) بولونمق شرطیله آخیله‌فس ایله قپلومبغه شو یاریشنه باشـلاسه‌لر ، الی‌غیرالنهایه آخیله‌فس ، قپلومبغه‌یه یتیشه‌میه‌جکدر .] دیه ادعا ایتمش. حسك شهادتنه قارشی طوران شو دعوای غریبی اثبات وتحکیم ایچون دخی (زینون) ینه مکانك، (یعنی شو ایکی یاریشجیلر آره‌سنده موجود بولونان مسافهٔ فاصله‌نك) الی‌غیرالنهایه قابل تقسیم اولماسی‌امکانی‌اساس‌اتخاذ ایتمش، وخصمانه خطاباً شو(برهان)ی ایلری سورمش‌که اصل (argument d'Achilles) بودر :

(آخیله‌فس ، نه‌قدر حیزلی قوشـارسه قوشسون، طبیعی‌درکه قپلومبغه ایله کندی نقطهٔ حرکتی آره‌سنده موجود بولونان‌اون مترولق مسافه‌یی‌هیچ بردن وبرآنده آطلایه‌ماز. هرحالده او مسافه‌نك هپسنی قطع ایتمزدن اول ، هیچ اولمازسه، یاریسنی یعنی بش مترولق مقدارینی قطع ایتمه‌سی لازمکلیر . فقط بوطرز محاکمه‌یی او (بش‌مترولق مسافه) یه‌ده عیناً تطبیق ایتمکه‌مجبورز؛ یعنی اوبش مترولق ساحه‌یی‌ده قطع ایتمزدن اول، یاریسنی؛ واونك‌ده یاریسنی

واونكده ياريسنى والى غيرالنهايه دائما باقى قالان قسمك نصفنى طى ايتمسى ايجاب ايدر. كوروبورسكزكه مسئله نامتناهى يه قدر كيدييور ، چونكه بوتنصيفاته نهايت يوقدر. بناءً عليه ، قپلومبغه يه يتيشوب ، اونى كچمك شويله طورسون ، آخيله فس ، حركته بيله مقتدر اوله مامق لازمكله جكدر .»

حتى بوبرهانه — نوعما — برحيثيت رياضيه ويرمك ايچون ، اونى برشكل ديكرده دخى عرض ايتمشدركه اوده شودر :

« فرض ايدهلم كه آخيله فس ، آراده كى فاصله نك — ايلك حمله ده — اونده برينى قطع ايتسين. اوحالده برمترولق مسافه طى ايتمش بولونه جقدر. قپلومبغه دخى ، كندى اوكنده كى مسافه دن انجق بر (دهسيمترو) قطع ايتمش اوله جقدر. زيرا قپلومبغه نك (آخيله فس) دن اون دفعه بطى حركت ايتديكنى ذاتاً — فرضمز اقتضاسى ! — قبول ايتمشدك. اوحالده (آخيله فس) قپلومبغه يه كيتدكجه ياقلاشه جقدر. زيرا بوترتيب اوزره آراده كى فاصله كيتدكجه كوچوله جك ومثلا ايلك خطوه ده ($\frac{1}{10}$)، ايكن ، ايكنجيده ($\frac{1}{100}$) ، اوچونجى ده ($\frac{1}{1000}$) ، صوكره ($\frac{1}{10000}$) اوله جق ودها صوكره ($\frac{1}{n}$) اوله جق ، يعنى نامتناهى دوام ايده جكدر. چونكه بوكسوراتك شوسلسلهٔ مطرده سنه نهايت تصور ايديله مز. مع مافيه عينى نسبت ، ينه الى غيرالنهايه باقى قاله جغى ايچون قپلومبغه يى طوته ميه جقدر .

مسئله نك شو ايكى درلو وضعندن آكلاشيليوركه (زينون) شو برهان مشهورينى [متناهى بر مكانك نامتناهى برتقسيمه قابليتى !] ادعاسى اوزرينه تأسيس ايتمش واصل بونقطه ده اذهانى تشويش وتشكيك ايله مشدر. حالبوكه بر («مسافهٔ متناهه») الى غيرالنهايه قابل تقسيم اولسه بيله — حد ذاتنده — ينه بر (كميت متناهيه) اولمقدن قورتوله ماز . اوندن ماعدا بويله برتقسيم ، فعلى دكل ، انجق تصورى در . فضله اوله رق معهود مسافه يى طى ايتمك ايچون صرفى لازمكلان (زمان) دخى اويله در . يعنى [حد ذاتنده محدود اولمقله برابر — عينى صورتله — الى غيرالنهايه ، نظرى بر تقسيمه قابلدر .] فقط بويله اولدوغى حالده تكميل اومسافهٔ محدوده ينه اون مترولق برساحه دن عبارت قالديغى كبى ، بوتون زمان دخى بش دقيقه لق بر (مدت) ايچنده محصوردر. يعنى ، هرايكى سى ده مقادير متناهيه دندر. بناءً عليه (زينون) ك شو

(برهان سفسطی argument sophistique) سنده اساس اولان (نقطهٔ تشکیك)، (نامتناهی l'infini) ایله [نامتناهی تقسیمه قابل برکمیت متناهیه une quantité finie divisible à l'infini] ی بر طوتمق خداسنده وياخود حیله‌سنده‌در. اصل ذهنلری شاشیرتان جهت ایشته بوحیله‌اولمشدر.

بوحیله‌یی ـ ماهیتیله ـ الك اول کشف ایدن ومعهود برهانك برسفسطه‌دن عبارت اولدوغنی اورطه‌یه قویان (آرسطو Aristote) اولمشدر . مع‌مافیه پك اسکی زماندنبری الك بويوك فیلسوفلر، [هله منطق مباحثنده!] بوبرهانی تنقید ومناقشــه ایتمکدن کندیلرینی آله‌مامشلر ؛ حتی ایچلرنده بعضـلری بوسفسطه‌نك فسون تأثیرینه بیله طوتولمشلردی‌که (بەيل Bayle) کبی مهم بر فیلســوف‌ده بوزمره‌ده داخلدر . نته‌کیم معاصریمزدن (Gompertz غومپرتس) دخی بوبرهاندن‌اوزون اوزادی‌یه بحث‌ایتمش وسفسطه اولدوغنی قبول ایتمکله‌برابر، بوقاریده‌کی وجهله، اوکا ریاضی برشکل ویرلدیکی تقدیرده مسئله‌نك حلی ممتنع بر حالده قاله‌بیله‌جکنی سویله‌مشــدر . بونده آز چوق طوغرو برملاحظه وارسه، اوده حسك شهادتی ایله‌عقلك حکمی آراسنده‌کی مباینت فطریه واساسیه‌یه عائد اولان فکر وادعادر .

عصرمزك الك نافذالنظر فیلسوفلرندن (جون‌ستوئەت‌میل J. S. Mill) بوبرهانی (منطق) کتابنده لایقیله تنقید ایتمش وبوکتابك (سفسطه) یه عائد اولان باب مخصوصنده [بوا کلنجه‌لی منطق مسئله‌سنی]، (Sophisme de confusion) عدادینه ادخال ایله‌مشــدر . دیکر بعض منطقیون ایسه، (ignoratio elenchi) نوعندن برسفسطه عدایتمشلردر. [بوتعبیرات ایچون Sophisme سوزینه باقیکز.]

یونان قدیمك برچوق مباحث فلسفیه‌سنی ومناقشاتنی اولدوغی کبی شرقه نقل ایدن حکمای اسلام وبالخاصه (معتزله) ، برهان آخیله‌فس ایله مشغول اولمشلر. حکیم شهیر (قاضی عضدالایجی)، (مواقف) نام کتابنده بوبرهانی تمثیل ایدن مسئله‌یی، تام موقعنده ذکر ایتمشدر: اجســامك قابلیت انقسامی مسئله‌سنی تذکر ایدن (دردنجی موقفك مقصد ثالثنده) دعوا عیناً بســط ومناقشه اولونمشدر. (مواقف)کتابنی بويوك بروقوف ایله‌شرح ایدن‌مشهور

(سید شریف جرجانی) ، بوخصوصده بعض تفصیلات مهمه ویریبور ، و (بر مسافهٔ متناهیه‌نك اجزای غیرمتناهیه‌دن مرکب اولوب اوله‌میه‌جغی) بحثنده حکمای معتزله‌دن (نظّام) ایله (ابوهُذَیْل‌العلّاف) آره‌سنده بر مناقشه آچیلمش وعلّافك نظّامه قارشی برهان‌آخیله‌فس ایله مقابله ایتمش اولدوغنی نقل ایدییور . فقط غریبدرکه زینونك وبرهاننك قطعاً اسمی ذکر ایدلیور . مسئله بطی [قپلومبغه ؟ !] ایله سریع [آخیله‌فس ؟ !] دعواسی اوله‌رق علی‌الاطلاق موضوع بحث اولویور . حالبوکه بوتجاهله رغماً (سیّد) زینونك سوزلرینی همان عیناً نقل ایدییور:

« . . . اگر ـ نظّامك ذهابی وجهله ـ متناهی برمسافه، بالفعل اجزای غیر متناهیه‌دن مرکب اولسه‌یدی، متناهی بر زمانده اومسافه‌یی قطع ایتمك ممتنع اولوردی . زیرا مسافهٔ مذکوره‌نك یاریسنی قطع ایتمه‌دن اول ربعنی ، وتمام ربعنی قطع ایتمه‌دن اول دخی سکزده برینی وسکزده برندن اول‌ده، اون التی‌ده برینی و بو منوال مطّرد اوزره الی غیرالنهایه کسوراتنی قطع ایتمه‌سی لازمکلیر. بوکاده نامتناهی زمان ایستر وبناءً علیه (سریع) ایله(بطی) آراسنده برمسافهٔ قلیله اولونجه ـ اومسافه دخی غیر متناهی اجزادن مرکب بولونه‌جغی ایچون ـ متناهی برزمانده سریعك بطی‌یه ایریشمه‌سی قطعیاً ممکن اوله‌ماز . » دیه دعوایی نقل ایدییور . صوکره (ابوهذیل) ك بودعواسنه قارشی (نظّام) ك فنا حالده جوابدن عاجز قالمش اولدوغنی و (لاف ایله طفره فروشلغه صاپدیغنی) آکلاتیور وبوسفسطه‌نك حیله‌سنی تماميله بیلن سیّد شووجهله حکم ایدییورکه، تماماً ارسطونك ومیلك والحاصل مسئله‌یی طوغرو حل ایدنلرك ملاحظاتنه عیناً تطابق ایدر.

« . . . . بوطفره فروشلغه حاجت یوقدی . زیرا مسافهٔ مفروضه انجق بالقوه نامتناهی تقسیمه قابلدر ؛ بالفعل دکل ! . ثانیاً اومسافه‌یی قطع ایتمك ایچون لازم کلن زمان محدود دخی عینی صورتله بالقوه نامتناهی تقسیمه قابلدر. بناءً علیه بومقادیرك ینه‌جمله‌سی‌ده کمیّات محدوده ومتناهیه‌دن عبارتدر . نظّام، [نامتناهی] تعبیری ایله [نامتناهی‌یه قابل تقسیم اولان بر مقدار معیّنی] عینی شی ظن ایتمکله شاشیرمش وخطایه دوشمشدر. »

دیبورکه تماماً خطا دخی بودر. انکلیز فیلسوف معاصری مشهور (میل) ودها یك چوق امثالی هپ بویله حکم ایتمشلردر . سیّدك عصرلرجه اول بونی بویله‌جه بیان ایتمش اولماسی احاطهٔ علمیه وفطانت جبلّیه‌سنه دلالت ایدر.

ایشته بو کون بر (سفسطه) دن عبارت اولان (برهان آخیله‌فس) بودر . [Argument سوزینه باقیکز !] .

Accomodatice

Accomodatice *(sens)* اطباقی (معنای رموزی)

بر لفظه ــ ماوضع لهی خارجنده ــ بر معنا ویرمك ، یعنی او لفظك هرکسجه معروف ومشهور اولان معناسنی براقوبده ، کرك (تأویلاً)، کرکسه (یاقیشدیرمه) صورتیله اوکلمه‌یه دیکر برمعنا (اویدورمق Accomoder ؟!) حوق دفعه واقع اولمشدر واولور. ایشته (sens accomodatice) برکلمه‌یه ویریلن بو (معنای بعید) ه دیرلر . فرانسزجه‌ده بو تعبیر یکیدر ، و (accomodation) لفظندن آلنمشدر . [انجمن اصطلاحات] بوکلمه‌یی (اطباق) لفظیله ترجمه ایتمش اولدوغی ایچون ، اوندن مشتق بولونان (accomodatice) لفظنه‌ده (اطباقی) کلمه‌سنی ایجاد ووضع ایتمشدر . ظنمجه بو تعبیر غریبك اصطلاح اوله‌رق اقامه اولونمه‌سی بیهوده‌در ، زیرا بزم شرق مؤلفات صوفیه‌سنده وعلی الخصوص (باطنیه ésotérisme)حکمتنده (معنای باطنی) ، (معنای رموزی) ، (معنای تأویلی) کبی پك مشهور ترکیبلر واردرکه ذاتاً اصطلاح اوله‌رق مقبولدر . کتب مقدسه‌نك متنی ، معنای ظاهری ولغویسی ایله تلقی ایتمیوبده ، هرکلمه‌یی کیزلی برمعنایه اشارت اولمق اوزره قبول ایتلك واوکا کوره متن کتابه معنا اویدورمق (تأویل)در. مثلا (عرش) لفظنی (بدن انسان) ، (کعبه) یی (کوکل) معنالریله تلقی وتفسیر ایتمك کبی!.. (تصوف mysticisme, théosophie çoufisme)ده [بو سوزلره باقیکز !] بوطرز تفسیر ، بر (اصول) تشکیل ایتدیکی ایچون، (معنای تأویلی ورموزی) ، (sens accomodatice) مقابلی و معادلی اولمق اوزره اصطلاحات مشهوره صره‌سنه کچمشدر . بناءً علیه تصوفه متعلق اولان آثار ومؤلفاتده بو تعبیره تصادف ایدلدیکی تقدیرده (معنای

تأویلی) دیه ترجمه اولونمالیدر . فقط فرنکجه‌ده بوکلمه‌نك زمین تطبیق چوق دها واسع اولدوغندن استعمالی تصوف لسـانـنه منحصر قالمایه‌بیلیر . اوتقدیرده بزءبوکا (یاقیشدیرمه) دیرز؛ اگر یاقیشدیریلان معنا، بوسبوتون غریب دوشرسـه (اویدورمه) دیرز . (accomoder) ، ذاتاً برشیئی یکی بروضعه اویدورمق دیمکدر. لکن بونلر بزم لسانمزده اصطلاح صاییله‌ماز. بزده بوکلمه منحصراً حکمت صوفیه تعبیراتندندر .

Accomodation اطباق Accomodation

انکلیزجه فرانسزجه Accomodation

ایتالیانجه Accomodamento

هرهانکی بر آلتی (مثلا برفوطوغراف ماکنه‌سنی !) ـ لایق وجهله ـ قوللانمق ایچون ، قورمق ، دوزه‌لتمك ؛ الحاصل ، اوندن بکله‌نیلن خدمتك حقیله استیفا اولونه‌بیلمه‌سنی تأمین ایتمك ایچون اوکا بروضعیت مخصوصه ویرمك ، اونی (accomoder) ایتمك دیمکدرکه یوقاریده‌کی کلمهٔ اصطلاحیه بواصلدن مشتقدر . اصطلاحده معناسی ینه بوکا بکزر : برعضوك ـ ایفای وظیفه‌امرنده ـ محیطنه وخدمت جدیده‌سنه مطابقتی وبناءً علیه بوسبوتون یکی بعضی احوال وایجاباته کندینی اویدورمق ایچون یکی بروضعیت آلماسی کیفیتنه (accomodation) ده‌نیر . بوصورتله عضـو مذکور وظیفه‌سنی ، قابلیتی ـ آز چوق ـ تعدیل ایله کندینی محیطنه (اطبـاق ایتمش) یعنی اویدورمش اولویور ، دیمکدر .

بو تعبیر اولا صـناعتده اصطلاح اولمشـدی . صوکره (غریزیات ـ physiologie) علمنه دخی اوحیثیتله کچدی ، وبالخاصه (فوطوغراف آلتی آکدیران) کوزك وضوح رؤیتی مسئله‌سنده قوللانلدی . برنقطه‌نك واضحاً (یعنی یوصـلی وبولانیق اولمایه‌رق) کوروله‌بیلمه‌سی ایچـون ، اونقطه‌دن وارد اولان شعاعاتك بهمه حال (شَبَکه rétine) اوزرنده ، بر (مِحراقِ مُزدَوِج foyer conjugué) تشکیل ایتمه‌سی شرطدر : بو محراق نه‌ایلریده ، نه‌ده کریده اولمالیدر ؛ عکسی تقدیرده واضـح وبرّاق برنقطه یرینه بولانیق برداڑه کورونور . کورولن شیلرك اوراق ویاقین اولمالرینه

کوره ، کوزك (ضیایی کسر ایتمك قابلیتی réfringence) تبدل ایتدیکندن طولایی، عضو بصر محراق نقطه‌سنی تام برینه کتیرمك ایچون برعملیهٔ مخصوصه اجراسنه مجبور بولونیور ؛ — (واضح — nette) برخیال بولمق ایچون — عادتا برفوطوغرافجی‌نك؛ اوبژه‌قتیفی ایلری کری سورمه‌سنه بکزر برحرکت اجرا ایدییور . (عضلهٔ هدبیه muscle ciliaire) واسطه‌سیله (جسم بلّوری cristallin) نك (سطح خلفی face postérieure) سنی تعدیل ایدییور . ذاتاً بو کوجوجوك جسم بلّوری‌نك هرایکی سطحی‌ده برآز محدّب بولوندوغی ایچون، عضلهٔ هدبیه‌نك تقلص واسترخاسی (یعنی طوپلانوب کوشه‌مه‌سی) ایله محدبیتی آرتوب اکسیلیور و بوسایه‌ده محراق نقطه‌سی ، تام شبکه اوزرینه کتیرلمش اولویور . ایشته (accomodation) بوعملیهٔ فیزیولوژیه‌یه دیرلر. [تفصیلات ایچون قاموس عمومی‌نك علوم طبیعیه وطبیّه قسمنه مراجعت ایدیکز .]

بو (اطباق) کیفیتنك مباحث فلسفیه‌یه جهت تعلقی، پك مهم بر دعواده بر(دلیل قوی) تشکیل ایتمه‌سی اعتباریله‌در؛ اوده (ادراك مکان la perception de l'espace) مسئله‌سیدر . عجبا، مکانی (آنی اوله‌رق یعنی بلاواسطه immédiatement) وتعبیر دیکرله (تحدسی اوله‌رق intuitivement) می ادراك ایدییورزده (اوزاق) و (یاقین) فرقنی بیلیورز؟ یوقسه تعقل و (ومحاکمه inférence) نك بوخصوصده بردخلی اولویورمی ؟ . . . ویاخود مکان حقنده‌کی حسّمز، بسیط می‌در؟ . . یوقسه (مؤلّف combiné) می‌در ؟ . . . اکر بوحس، بلاواسطه و (دفعی اوله‌رق impulsivement)، آن واحدده، بزه خارجدن کلمش برشی ایسه، بر (ادراك طبیعی) در ؛ وبناءً علیه بسیطدر ، تحلیل اولونه‌مز . اویله اولمایوبده بعض مدرکات بسیطه‌یی ذهنمز بالآخره تألیف ایتدکدن صوکره بز، اوزاق ویاقین فرقنی آکلیورسه‌ق ، مکان حقنده‌کی علممز بر (ادراك کسبی perception acquise) در. [acquis تعبیرنده تفصیلاته باقیکز !] بو حیثیتله‌ده (مؤلّف)در. سائر(عناصر حسّیه élements de sensation) یی، ذهنمز تألیف ایتمش ومحاکمه واسطه‌سیله

بر (فکر) استخرج ایدوب بزه تبلیغ ایلمش دیمکدرکه بویله اولونجه بودرلو ادراکده ارادەمزك وعقلمزك کلیاً دخلی اولماسی لازمکله‌جکی محقق ومسلّمدر.

ایشته مسئله بودر و اوکاتعلق ایدن دعوالرك دستوری ده بودر. (مبحث معرفت épistémologie) بحثنده بو مسئله غامضه عظیم و سورکلی مناقشاته سبب اولمش؛ برطرفدن (تحدسیه intuitionisme دیکر طرفدن ده استحضاریه représentationisme) مذهبلرینه وجود ویرمشدر. [بوتون بوتعبیراته باقیکز !]

استحضاریونك اك بویوکلرندن اولان وحتی بومذهبك مؤسسی بولونان فیلسوف مشهور (بارقله Berkeley)، (نظریهٔ رؤیت théorie de la vision) حقنده (١٧٠٩) تاریخ میلادیسنده (یعنی بوندن ایکی یوز سنه اوّل) برمهم رساله یازمش و بودعوایی آچمشدی. مکانی تحسسی اوله‌رق دکل، انجق عقل ایله وبعدالمحاکمه (یعنی تفکری اوله‌رق) ادراك ایتمکده بولوندوغمزی؛ وهله (اوچونجی بعد la troisième dimension) ی یعنی (عمق = دەرینلك)ی، طوغرودن طوغرویه ادراك ایتمك ممکن اولمادیغنی ادعا ایله‌مش وعضو بصری تشکیل ایدن عضلات وسائر اقسام مختلفه‌نك فعالیتنی ذکر ایدرك بوخصوصده محاکمات ذهنیه‌مزك واراده‌مزك بویوك بردخل وتأثیری بولوندوغنی ده بیان ایتمشدی. ایچه برزمان صوکره واقع اولان تدقیقات وکشفیات علمیه (بارقله) نك بونظریه‌سنی تأیید ایتدی. [(مکان espace) و (افتکاریهٔ مطلقه absolu idéalisme) کلمه‌لرینه باقیکز .]

(accomodation) تعبیری، (فلسفهٔ طبیعیه philosophie naturaliste) ده دخی عمومی و مهم بر اصطلاح اولدی . (داروین Ch. Darwin) وطرفدارانینك آثاریله (استحالیه transformisme) [بوتعبیره باقیکز !] اعتقادی همان بوتون علمای متخصّصین طرفندن قبول وتصویب ایدیلنجه، (اجناس les espèces) ك تحوّلاتی وبوسایه‌ده بوسبوتون یکی انواع حصولی انطباق adaptation) [بو تعبیره باقیکز !] نظریه‌سیله تعریف اولونه‌بیلدی . بونظریه‌یه کوره علی العموم اجناس حیوانیه ونباتیه‌نك ، (ایجابات محیطه

circonstances ambiantes) یه و (محیط milieu) ك (شرائط جدیده nouvelles conditions) سنه توفیق حیات مجبوریتی ایله ، یاواش یاواش (استحاله transformation) یه دوچار اوله‌كلدكلری ادعا ایدیلیور. او حالده بو قابلیت انطباقدن كلیاً محروم بولونان جنسلر ، شرائط جدیده تحتنده یاشایه‌مادقلری ایچون — كیت كیده — محو ومنقرض اولویورلر ، یعنی (غوغای حیات la lutte pour la vie) ده دها (لایق apte) اولانلر بونلره غالب كلیور ومیدانی ، یاشامغه ألیق اولانلره قالیور ؛ دیمك چیقیور. [تفصیلات ایچون Darwinisme سوزینه باقیكز .]

بوكون (accomodation) ایله (adaptation) تعبیرلری آره‌سنده — علماجه — برفرق تعیین ایتمشدر. بر (عضو organe) ك ، یاخود بر (فرد individu) ك ییكی ییكی شرائط ووظائف حیاتیه‌یه كندینی اویدورمه‌سی كیفیتنی بیان ایچون (accomodation انطباق) تعبیری ترجیح اولونویور. بو استحاله یوزندن اكتساب ایدیلن قابلیات جدیده‌نك ارثاً انتقال ایدوبده مؤید ومشید اولماسنه وبناءً علیه بر (سجیهٔ عضویه caractère organique) تشكیل ایتمه‌سنده‌ده (انطباق adaptation) كلمه‌سی تخصیص ایدیلیور .

Accord *(méthode d')* (اصولی) وفاق

[(Concordance) كلمه‌سنه باقیكز .]

Achromatopsie عمای الوان

Achromatopsie	آلمانجه وفرانسزجه
Achromatopsia	انكلیزجه
Acromatopsia	ایتالیانجه

باصره‌نك برقصوری‌در ؛ ولادی اوله‌بیلیر ؛ كسبی اوله‌بیلیر . بو قصور ایله معلول اولانلر ، انجق بر درلو احساسات ضیائیه‌یه قابلدرلر . یالكز بیاض ضیا ایله كولكه كوره‌بیلیرلر . رنكلری حس ایده‌مزلر . بناءً علیه اونلر نظرنده رنكلرك بر طابلو ، بر فوطوغراف كبی كورونور .

بو قصورك ولادی اولماسی اندردر ؛ اولدوغی تقدیرده دخی حاسهٔ

بصریه‌نك دها باشقه علتلریله ، قصورلریله همان دائما مترافقدر . كسبی اولدوغی زمان، عصب بصری‌نك (تردی ضموریسی dégénérescence atrophique) حالنده مشاهده اولونور . بو حالده عمای تام (یعنی بوس‌بوتون كور اولمق) ایله (دالتونیزم Daltonisme) [بوتعبیره باقیكز !] آره‌سنده بر صفحهٔ مخصوصه تشكیل ایدر . او وقت بو حاله مبتلا اولانلر انجق صاری ایله ماوی رنكی حس ایده‌بیلیرلر . صوكره هیچ رنك كورمزلر ؛ دها صوكره دخی هیچ برشی كورمزلر : تماماً كور اولورلر . [تفصیلاتی ایچون قاموس عمومینك علوم طبیه قسمنه باقیكز .]

فلسفه‌ایله‌علاقه‌سی (مبحث معرفت épistémologie) مسائله‌وبالخاصه (ادراك perception) [بو تعبیرلره باقیكز !] بحثنه تعلقی اعتباریله‌در .

[(انفسیه subjectivisme) و (اضافیت علم relativité de la connaissance) تعبیرلرینه‌ده مراجعت ایدیكز .]

خلف طریقیله (A contrario)

هر لسانده لاتینجه‌سی قوللانیلیر .

بردعوای اثبات برشیئك ضدینی نظر اعتباره آله‌رق اقامه اولونان دلیله (Preuve a contrario) دیرلر . (contre-épreuve) دخی بودیمكدر و بوكون دها زیاده مستعملدر .

[برهان démonstration سوزینه باقیكز .]

نفی عالم مسلكی **Acosmisme** Acosmisme

كائناتك وجود حقیقیسنی انكار ایدن فیلسوفلرك ، اعتقادینی تلخیصاً تفهیم ایچون وضع اولونمش برتعبیردر . بو اعتقاده میل ایدنلر علی الاكثر وحدت وجوده قائل اولان صوفیه‌ایله (وحدتی moniste) فیلسوفلردر . بو ادعاده بولونانلره بالخاصه متشرعین والهیون اسناد الحاد ایتمشلردی . اوروپا فلاسفهٔ مشهوره‌سندن و متأخریندن (سپینوزا B. Spinosa) ، زماننك الهیونی طرفندن تكفیر ایدلدیكی كبی عالم اسلامده یتیشن حكمای صوفیه‌نك بلكه اك مشهوری اولان شیخ اكبر محی‌الدین بن عربی دخی متشرعین علمادن برچوقلرینك شدتلی تعریضاتنه هدف اولمش ایدی . بالخاصه تفتازانی

(رسالة فی وحدة الوجود) نام کتابنی شیخ اکبر علیهنده یازوب نشر ایتمش واونی شدتله تکفیر ایلمشدی . حالبوکه بو معامله محق دکلدر . زیرا (acosmisme) فلسفه‌سنك انکار ایتدیکی شی بالطبع شو کائناتك صورت محسوسه‌سی وهیئت ظاهره‌سی دکلدر ؛ انجق حقیقت ذاتیه‌سی و استقلال وجودیدر. بوندن بر واجب الوجودك ، بر وجود مطلقك وارلغنی انکار چیقماز . بالعکس [یکانه و حقیقی وارلق انجق بردر ، اوده (وجود مطلق) در ،] دیه اعتقاد ایتدکدن صوکره وانجق بو شرط ایله ! کائناتك استقلال وجودی انکار اولونه بیلیر. اوتقدیرده ماسوا (یعنی وجود مطلقدن ماعدا هرنه وارسه) هپ ظل زائل وخیال باطل قبیلندن اوله‌رق تلقی ایدیله بیلیر . وحدت وجود طرفدارلری وبوتون صوفیه هپ بو فکر واعتقادده درلر . فقط منکر وملحد دکلدرلر . صوفیه بو خصوصده ذره قدر شبهه‌یه محل براقمیه‌رق فکرلرینی کمال وضوح ایله بیان ایله‌مشلردر . محیی الدین بن عربی‌نك بو بحثده سیاق نظرینی ترویجاً وکندی سوزلرندن بعضلرینی نقلاً یازلمش اولان (وحدت وجود) نامنده بر رساله‌دن عیناً ذکر وایراد ایتدیکم شو جمله‌لر، ملاحظات واقعه‌می اثبات ایدر :

[واعلم باناّ لانقول بانّ جمیع الاشیاء معدوماتٌ ، غیر موجوداتٌ و انّما نقول انهاّ موجوداتٌ بوجودالله تعالی ، لابوجود اخرَ ؛ علی معنی : انّ وجودالله تعالی هوالقیوّم علی جمیع الاشیاء ، الی آخره ! . . .]

بوتون صوفیه‌نك فکری بودر ؛ (اشیا وموجودات محسوسه بوسبوتون یوق دیمك دکل ، فقط اونلرك وجودی هرآن عدمه مقارندر . زیرا هرآن متحولدرلر ؛ وکندی کندیلرینه قائم دکلدرلر . اقامهٔ حقله قائمدرلر . اونلرك وارلغی کولکه کبی‌در : بر (وجود ظلّی) در . اونلر ، وجود حقیقی اولان ذات مطلقه‌نك خیالات ظهوری ومرایای تجلیسی‌در .)

محیی الدین بن عربی‌نك بو فکرلرینی عثمانلیلر آره‌سنده غیرتله نشر ایدن مشهور اسماعیل حقی (حضرات خمس les cinq émanations) رساله‌سنده بو بحثه دائر لایقیله تفصیلات ویرمشدر. حتی هر متصوف بونی ایضاح ایتمشدر.

واقعا متشرعین [حقایق‌الاشیاء ثابتةٌ والعلمُ بها مُتَحَقَّقٌ] دستورینی مبحث معرفتده (مبدأ principe) اتخاذ ایتمش اولدقلری ایچون ، خارجده اشیانك حقیقتنی شبهه‌یه دوشورمك غیرتنك ، قسطاس علمی دخی حکمسز براقه‌جغنی وسوفسطائیه ولا ادریه وادیسنه یول آچه‌جغنی جدیتله ملاحظه ایده‌رك ، صوفیه‌یه فنا حالده بغض وعداوت کوسترمشلر . حالبوکه صوفیه حقایق اشیایی قطعاً انکار ایتمه‌مش ؛ بالعکس ، (مبدأ اول) ، و (حقیقة‌الحقایق) انجق (حق تعالی) در ! . . دیمکله اونی وحدانیت صمدانیه‌ده بولمش‌در . بوتون موجوداتك (صورمحسوسه formes sensibles) دن عبارت بولوندوغنی وبوتون بو صورتلرك حدوثنه ، قیام ودوامنه علت اولان وجود حقیقی‌نك (ذات‌مطلقه) اولدوغنی ، اوقدرصراحتله واوقدرتکرارایله سویله‌مشلردرکه اوسوزلری بورایه نقل ایتمکه بیله حاجت یوقدر . هانکی تصوف رساله‌سی آچیلسه ، اك اول بو بحث کوزه چارپار . بناءً‌علیه عالم اشیایه ، بو کونکی ایده‌آلیستلر کبی باقان صوفیه‌یی — بو سبیله — الحاد ایله اتهام ایتمك عظیم افترادر . [(panthéisme) و (mysticisme) سوزلرینه‌باقیکز !] نته‌کیم بر چوق‌بویوك‌فلسوفلر صوفیه وعلی‌العموم (موحدین les monistes) علیهنده واقع اولان اسناداتی وافترالری تنقید و تنقیح وبو فنا یاکلشلغی تصحیح ایتمشلردر . بومحققین میاننده اك بویوك آدملردن (ابوعلی‌الحسین بن سینا) ایله (جلال دوانی) و (سید شریف جرجانی) یی ذکر ایتمك کافیدر . هله اوروپا معاصرین فلاسفه‌سی علی‌العموم صوفیه‌یی بو خصوصده تزکیه ایله‌مشلردر .

بنم تحقیقمه کوره : آلهیون ومتشرعون وجود واجبی اثبات ایچون اثردن مؤثره انتقال‌صورتیله [preuve cosmologique تعبیرینه‌باقیکز] احتجاج ایتمکی ترجیح ایلدکلرندن طولایی، کائناتی‌انکار ایدن هرفلسفه‌دن شدتله انفعال ایتمشلردی . کندی نظرلرنده وجودی بداهةً ثابت اولان اثر خلقت ، انکار اولونجه اثردن مؤثره انتقال ایده‌بیلمك ایچون منطقاً نقطهٔ استناد قالمیوردی. اوندن طولاییدرکه دنیانك وجودینی انکار ایدن

حکمایی همان هر مملکتك متشرعینی والهیونی الحاد ایله اتهام ایتمشلردر . فقط طوغرو دکلدر . چونکه یکانه طریق اثبات بودکلدر.

بوکون (acosmisme) اعتقادی یالکز تصوف ایله دکل، (idéalisme) فلسفه‌سیله‌ده صیق صیقی‌یه علاقه‌داردر. [بو سوزه باقیکز .]

Acquis

کسبی **Acquis**

آلمانجه Erworben

انکلیزجه Acquisitive

ایتالیانجه Acquistato

کسبی، قازانلمش دیمکدر . فلسفهٔ طبیعیه واخلاقیه‌ده بعض خصائل ویا قابلیاته وصف اوله‌رق قوللانیلیر. بوحیثیتله (وهبی inné)، (congénital ولادی)، (ارثی héréditaire) ، (غریزی instinctif) تعبیرلرینه مقابل دوشر .

اسکیلرجه بو تعبیر معلوم ومعتبردی. اکثریا اخلاق کتابلرنده مذکوردر. (اخلاقك تربیه ایله قابل تغییر واصلاح اولوب اولمادیغی) بحثنده خصائل انسانیه‌نك کسبی ویاوهبی اولماسی باشلیجه برمسئلهٔ مهمه تشکیل ایدییوردی. چونکه ، خصائلك جبلّی تقدیرنده اخلاقك تربیه ایله قابل تعدیل واصلاح اوله‌بیلمه‌سی تسلیم ایدیله‌میوردی . بالعکس ، اخلاق اثر الفت وعادت ایسه ، تربیه ایله تبدیل وتصحیح اولنه‌بیله‌جکنه اینانیلیوردی . بالطبع بوایکی متناقض نظریه‌نك طرفدارلری واردی. مثلا شرقده اخلاقیونك اك بویوکلرندن معدود اولان مشهور شیخ سعدیٔ شیرازی:

(عاقبت کرك زاده کرك شود ؛ کرچه باآدمی بزرك شود .)

دیمکله تربیه‌نك اخلاق اوزرینه هیچ بر تأثیری اوله‌میه‌جغنی صراحةً ادعا ایتمش وخصائلك جبلّی اولدوغنه‌بیان قناعت ایلمشدر .

سلیمان قانونی دوری فضلاسنك مشهورلرندن وبالخاصه اخلاقیوندن اولان قینالی زاده علی افندی (اخلاق علائی) نام کتابنك مقدمه‌سنده

بومسئله‌یی دقتلیجه تتبع ایتمش ، واسلاف حکمانك بوبابده‌کی ملاحظه‌لرینی شو وجهله تلخیصاً نقل ایلمشدر .

(بومسئله‌ده حکمادن منقول اولان اقوال معتبره اوچ قولدر . بریسی اولدرکه، تبدیل خلق مطلقا امر ممتنعدر : برخاق‌که ذات آدمی‌ده حاصل اوله، اصلا تبدیلی نامقدور، وداراله‌سی غیرمیسردر. زیرا خلق‌امر طبیعی‌در، وامر طبیعی عوارضدن متأثر وموضعندن متبدل ومتغیر اولماز . ایکنجی قول اولدرکه خلق ، ایکی نوعدر : بریسی طبیعی‌در ؛ یعنی اصل خلقتده مرکوز ومجبولدر ؛ آنك تبدیلی ممتنعدر . بریسی‌ده (اُلفی) و (عادی)‌در ؛ یعنی مألوف ومعتاد اولمقدن حاصل‌اولور. وانك‌تبدیلی ممکندر الی‌اخره!..)

اکلاشیلیورکه قینالی زاده (اُلفی) و (عادی) تعبیری ایله بوکون بزم (کَسبی) دیدیکمز معنایی مراد ایدییور. (طبیعی) لفظی‌ده (instinctif) مقامنده قوللانلمش کبی‌در. هرحالده بواوچ کلمه دخی‌مواضع مختلفه‌یه تخصیصاً بوکون ینه استعمال اولونه‌بیلیر .

زمانمزده (داروینیزم Darwinisme) فلسفه‌سی ایله (علوم طبیعیه وحیاتیه Sciences naturelles et biologiques) ساحه‌سنده آچیلان مباحثات ، (اجناس معیّنه) نك ، بعض (عوامل facteurs) تأثیریله — غیر محصور برزمان ظرفنده — تبدل ایدوب ایده‌میه‌جکنه دائر برمسئلهٔ مهمه‌یه وجود ویرمشدی.[transformisme لغتنه باقیکز.] بوبحث برچوق‌مسائل تالیه‌یی دها قورجالادی، واونلری بوسبوتون باشقه ویکی برنقطهٔ نظردن تلقی ایده‌بیلمك یولنی آچدی، . بالضروره ورائت مسئله‌سی‌ده یکیدن اورطه‌یه آتیلوب تدقیق ایدلمکه باشلادی. اوصره‌ده ایدی‌که [حیات شخصیه‌اثناسنده کسب اولونان خصائلك ارثاً اولاد واخفاده انتقال ایده‌بیلوب ایده‌میه‌جکی کیفیتی] برسوأل شکلنده میدان بحثه کیردی. اکر خصائل کسبیه‌نك انتقالی تحقق ایدرسه، کیت کیده طبیعت عضویه‌ده مرکوز اوله‌رق اونلرك برباشقه (عرق race) وجوده کتیره‌بیلمه‌لری وبویله بر عرقك‌ده ایلریده یکی بر (جنس espèce) اوله‌بیلمسی معقول کورونویوردی .

اجناسك لايتغير اولدوغنی ادعا ايدن عالم مشهور (كوويه Cuvier) طرفدارلری ايله (داروين Darwin) نظريهٔ جديدهسنی قبول ايدنلر يكديكرينه مقابل وشدتله معارض بر وضعيت آلهرق عظيم بر مناقشه آچديلر. تدقيقات تجربيه و علوم طبيعيه ، (استحاليه transformisme) نظريهسنه حق ويردی. فقط عينی وسيلهٔ معارضه بوسفر استحاليه اربابی آرهسنه دوشدی. بر طرفدن تكامل فلسفهسنك بانيسی اولان (هربرت سپنسر) ، (كسبی اولان تغيرات عضويهنك وبر طاقم قابليات و خصائلك ارثاً انتقال ايتديكنی) ادعا ايدييور ، و : (انتقالی قبول وتسليم ايدلمدكجه ، استحالات عضويهيی ، اجناس جديدهنك ظهورينی ، الحاصل كيفيت تكاملی تعريف ايدهبيلمك ممكن اولهماز !) دييوردی . ديكر طرفدن ـ تكامل فلسفهسنه معتقد بولونان ـ آلمان علمای طبيعيوندن (وايسمان Weissman) ، بو طرز انتقالی انكار ايدييور ، و (وراثت Hérédité) ناميله نشر ايتديكی اثرنده وراثتك طوغرودن طوغرويه (حجيرهٔ منتشه Cellule germinative) واسطهسيله وقوع بولدوغنی ايلری سوروييوردی. وايسمان، (عضويت بالغه) ده، يعنی يتيشمش و كامل ايرمش بر وجودده ، عارضی اولهرق حاصل اولان تغيراتك ، حجيرهٔ مذكورهيه قطعاً تأثيری اولماديغنی تذكار ايدرك دعواسنی تحكيم ايلهمك ايستهمشدر. مع مافيه مسئله هنوز موضع تدقيق وصحنهٔ مناقشهدهدر علمای زمان آراسنده ، هرايكی نظريهنكده طرفدارانی موجوددر .

پسيقولوژی لسانده (بر حاسهنك ادراك طبيعيسی La perception naturelle d'un sens) ديندیكی زمان ، بر عضو حسينك (تهييج excitation) ندن ـ دفعةً وآنی اولهرق ـ حاصل اولان حس خصوصی sensation spécifique) مراد اولونور . كوزومزك بر رنك حس ايتمهسی كبی كه (بو فعل ادراك acte de perception) ده (ارادت شخصيه volonté personnelle) مزك دخلی يوقدر . بو رعامل خارجی (facteur extrinsèque) نك محض تأثيری دركه بز اونی ، بلا واسطه تلقی ايدرز . وقوع حال بويله اولمايوبده بو (اثرتهييج) ، بالواسطه حصوله كليرسه ، يعنی

طوغرودن طوغرویه خارجی برعاملك تأثیریله وقوعبولمـایوبده دیکر بر حسّك ایقاعی ایله پیدا اولوویریرسه ، بویله بالواسـطه حاصل اولان بر طویغویه‌ده (کَسبی acquis) دیرلرکه باقیلسه مدرکات طبیعیه‌نك (صدمهٔ تأثیری)دیمکدر. مثلا اوزاقدن آتشك قیرمزی رنکی کورمکله، صیجاقلغنی‌ده ـ عادتا ـ کورمش کبی اولورز. لیمون صیقلدیغنی کورمکله ، آغیزمز صولانیر ؛ عادتا نه‌کشیلکنی طاتمش کبی برحس طویارز . حالبوکه بومناسبتده (لامسه le tact) ایله (ذائقـه le goût) مزك علاقه‌سی اولمامشـدر . بو ایکی حاسه‌مزك آز چوق تهیّجی (باصره la vue) واسطه‌سیله‌در . ایشته بو مثالده طبیعی اولان مدرکاتمز ، آنجق کوزومزله تلقّی ایده‌بیلدیکمز حسّیاتدر . چونکه آتشـك رنکنی ، لیمونك شکلنی طوغرودن طوغرویه ادراك ایتمشزدر . دیکرلری ایسه بومدرکات طبیعیه واسطه‌سیله کسب ایتمش اولدوغمز طویغولردر؛ اونك ایچون بالواسطه وبالنتیجه حاصل اولان بوایکنجی نوع طویغولره (ادراکات کَسبیّه perceptions acquises) ده‌نیلمشدر . بناءً علیه بر (حاسه sens) نك (ادراك کسبی) سی، دائماً دیکر بر حاسّه‌نك (ادراك طبیعی) سی‌در . دیمك اولویورکه ادراکات کسّبیه ، حقیقت حالده حواس مخصوصه‌نك ادراکات صحیحه‌سی دکل ، مدرکات صحیحه وطبیعیه‌نك بالواسطه ایقاع ایتدیکی بر (خیال image) در [بوکلمه‌یه باقیکز !] بونك بوصورتله حصولنده تربیهٔ طبیعیه‌نك و (تداعی association) نك [بوکلمه‌یه باقیکز !] ، حتی محاکمات خفیه‌نك [inférence لفظه باقکز !] کلیاً دخلی واردر . قارشیمزده لیمون صـیقیلیرکن ملامح وجهیه‌مزك اشمئزازی وآغزیمزك صولانماسی ، محضا برمحاکمه ، یعنی بر (عملیهٔ ذهنیه opération mentale) نتیجه‌سیدر .

فلسفه مباحثنده‌ده بو (کسبی) تعبیری چوق کچر وپك اهمیتلی مسـائل ایله علاقه‌داردر . (مدرکات حسّیه‌مزك طبیعی ویا کسبی اولمالری) بحثی پك مهم وپك غامض برمسئله اطرافنده دوران ایدر . بونك بالخاصه زمین مناقشه‌سی ، (مبحث معرفت épistémologie) ك [بو تعبیره باقیکز !]

دائرهٔ صلاحیتنده‌در . حتی ـ دەیه‌بیلیرم‌كه ـ بسیقولوژی ، فلسفه‌یه بالخاصه بو نقطه‌ده تماس ایدر ؛ وفلسفه‌نك (نه‌پیسته‌مولوژی) ده‌نیلن قسمی بو نقطه‌ده اصل موضوع اشتغالنی بولور .

فلسفه‌ده مدركات حسیه‌نك طبیعی ویا كسبی اولماسی كیفیتی ، بالخاصه (علم بلاواسطه connaissance immédiate) و (علم بالواسطه connaissance médiate) مسئلهٔ مشهوره‌سیله صمیمیاً علاقه‌داردر . فقط ، بومسئله‌نك تضمن ایتدیكی مواد ، یالكز اركان واكوان حقنده‌كی افكار وحسیاتمزه تعلق ایدن خصوصی بحثلردر . یعنی (ماده matière) ، (روح esprit) ، (زمان le temps) ، (مكان l'espace) كبی (مبادی principes) یه دائر بزده موجود بولونان افكار وحسیاتك ، مدركات كسبیه ویا طبیعیه‌دن اولدوغنی ادعا ایدن ایكی فرقهٔ فلاسفه میانه‌سنده متحدث بولونان دعوایه متعلق‌در. مثلا ـ بوقاریده ایضاح وتعریف ایتدیكم وجهله ضیایی ویارنكی ادراك ایدیشمز (شبهه یوق‌كه !) دفعةً وبلا واسطه حاصل اولمش بر حس مخصوصدر . عجبا مكانی حس ایدیشمزده بوكا بكزر برشی‌می‌در ؟ ... یوقسه ، سائر حواسمزك مدركاتنی اساس اتخاذ ایده‌رك ـ ذهنمزك ـ بعدالمحاكمه تحصیل ایتدیكی برفكر واعتقادمی‌در ؟ .. (یعنی مكان حسی le sentiment de l'espace بزده برادراك طبیعی‌می‌در ؟ . یوقسه برادراك كسبی‌می‌در ؟ ...) ویاخود حكمای اسلامك تعبیر مشهورنجه : (مكان حقنده‌كی علممز ، برعلم ضروری‌می‌در ؟ . . یوقسه بر علم نظری می‌در؟ .) ایشته بو تعبیرات ایله علاقه‌دار بولونان اك مهم مسئلهٔ فلسفیه بودر؛ و بو سؤال ، ماده‌یه زمانه والحاصل بالجمله اركانه دخی تشمیل اولونمشدر . حتی (الله) ك وارلغی بالواسطه‌می ؟ . یوقسه بلا واسطه‌می حس ایتدیكمزه دائر (علم الهی théodicée)ده موضوع بحث اولان مسئله دخی ، ماهیتی اعتباریله اوته‌كینك عینی‌در ؛ باشقه برشی دكلدر ؛ چونكه (الله) اصل (مبدأ اول le premier principe) در. (absolu كلمه‌سنده (قوزه‌ن Cousin) و (هاملتن Hamilton) مناقشه‌سنه عائد تفصیلاته باقیكز !)

شـمدی ، ارکان اصلیه‌نك بلا واسـطه ادراك اولوندوغنی ادعا ایدن فیلسوفلره (حدسیون les intuitionistes) دیرلر . عکسنه اعتقاد ایدن فرقهٔ فلاسفه‌یه‌ده (استحضاریون les représentationistes) دیرلر. برنجیلرك (حقیقیه réalisme)، ایکنجیلرك‌ده (افکاریه idéalisme) فلسفه‌سیله صیقی صیقی‌یه علاقه‌لری واردر. آره‌ده جریان ایدن مناقشات، تماميله (تحدس intuition) و(استحضار représentation) مسئله‌سنه نظرله‌در، ومنحصراً اوکا تابعدر . مثلا (représentationiste-idéaliste) اولان معاصرین فلاسفه‌دن (جون ستوئه‌ت میل J. St. Mill) و (پروفسور آلکسانده‌ر به‌ین Prof. Alex. Bain) ، ـ معارضـلرینه قارشی مسـلکلرینی حقیله مدافعه ایده‌بیلمك ایچون ـ ارکانهٔ ـ انجق بالواسطه پیدای علم ایده‌بیلدیکمزی ادعا ایتمشلر وبودعوانك دلائل ثبوتیه‌سنی پسیقولوژی مباحثنده آرامشلردر. [تفصیلات ایچون représentation ، و espace کله‌لرینه باقیکز !]

(ادراکات کسبیه)ایله (احتساسات مرتبطه sensations connexes)یی، بر طوتمامالیدر . برعامل خارجی، فرضا برجسم ، عینی زمانده ایکی حاسه‌یه بردن اجرای تأثیر ایده‌بیلیر؛ وبوتأثیرات متخالفه، دائما مترافق بولونه‌بیلیر. مثلا (حس شامه l'odorat) ایله (حس ذائقه le goût) بویله‌در. اوقدرکه برشیئك قوقوسی طعمندن فرق ایتمك پك کوجدر؛ وبالطبع بوایکی حاسه‌دن برینك تهیجی، دیکر حسی‌ده برابر ایقاع ایدر وبویله‌جه ایکی طویغو بربرینه قاریشیر. ایشته بوکا (احتساسات مرتبطه) دیرلر . بونك برباشقه درلوسی‌ده اولور : بر حاسه‌نك شـدت تهیجی ، دیکر برحاسه‌یی‌ده تهییج ایده‌بیلیر . [پروفسـور (به‌ین Bain) بوکیفیتی برنوع (انشعاع rayonnement) ایله تعریف ایدییور.] مثلا بعضی کسکین صدالرویاخود غیجیرتیلر دیشلرده، معده‌ده، (ناحیهٔ قطنیه rég. lombaire) ده ناخوش برطویغو حاصل ایدر. بعض تماسلر، الك اوزاق اعضاده اورپرمه‌لر حصوله کتیریر. بونلر ادراکات کسبیه‌دن دکلدر. چونکه بوکبی احوالده انجق احتساسات آره‌سنده (مشارکت وتداعی association) واردر . حالبوکه ادراکات کسبیه‌ده مشـارکت ، (استحضارات ذهنیه représentations mentales) آراسنده‌واقعدر؛ یعنی

بالذات طویغولرده دکل، اوطویغولرك ایقاع ایتدیکی (خیال image) لرده اولور. بناءً علیه بر حاسه‌نك طوغرودن طوغرویه بر عامل خارجی ایله تهیّجندن حاصل اولان طویغو ، (بر حس حقیقی sensation vraie) در ، اویله اولونجه بر (ادراك طبیعی) در. اکر بوطویغو، برعامل خارجی‌نك طوغرودن طوغرویه عضو مخصوصنه تأثیریله وقوعه کلمه‌یوبده باشقه بر حاسه‌نك تهیج طبیعیسندن منبعث اولمش ایسه، (یعنی بالواسطه ایقاع ایدلمش ایسه !) ، اوطویغو بر (حس حقیقی) دکلدر ؛ بر حس حقیقی‌نك انجق خیالی‌در ؛ اویله بر(غلط حس illusion de sens) درکه بوسبوتون باشقه برعضوك صدمهٔ تهیجی ایله حاصل اولمشدر. ایشته اصل (ادراکات کسبیه) بوقبیلدن اولان طویغولردر . مثلا اوزاقدن کوردکمز برده‌نك سرینلکنی‌ده برابر کورمش اولوشمز کبی! یاخود برتابلوده مصوّر اولان شیلرك، یکدیکرندن اوزاق اولدوغنی کوروشمز کبی‌که بوبر خیالدر. زیرا ایکی بعدلی برسطحدن عبارت اولان طابلوده مصوّر اولان شیلرك جمله‌سی دخی عینی سطح مستوی‌ده‌در. یعنی طابلوده‌کی رسمك عمقی یوقدر. حالبوکه (کولکه وضیا clair-obscur) معرفتی‌ایله‌رسّام بزده‌بویله برغلط حس‌ایقاع‌ایدییور وایکی بعدلی بر منظره‌ده بز، اوچونجی بعدی‌ده کوریورز، ده‌رینلکی کورورکبی اولویورز. اونك ایچون بعض شیلری یاقین، بعضلرینی‌ده اوزاق‌کوریورز.

(ادراکات کسبیه)نك (حیّز، مفهومی la notion d'étendue) ایله علاقه‌سی واردر. بوکیفیت‌زیاده مهم‌وشایان نظردر. سقولاستیق فلسفه‌سنده (صور حسیّهٔ مشترکه sensibles communs) دیدکلری بوایدی .
[تفصیلات ایچون بوتعبیراته باقیکز !]

Acroamatique **Acroamatique** (درس!) شفاهی ، محرم ، مخصوص

اسلافدن بر طاقم فیلسوفلرك و محررلرك روایتنه کوره (مشّائیه péripatétisme) مسلکنك موجدی و آتنه‌ده (Lycée) مدرسه‌سنك مؤسسی‌اولان‌مشهور (ارسطو Aristote)، درسلرینی ایکی قسمه آییریرمش: صباح‌وقتلری بالخاصه کندی طلبه‌سنی جمع ایدرـوعوام ناسدن، یابانجیلردن

کیمسه‌یی بو دائرهٔ خصوصیته قبول ایتمه‌رك ـ یالکز ممتاز اولان او زمرهٔ سامعینه سرنستجه درس تقریر ایدرمش . مع‌مافیه علم و فلسفه‌یه منتسب اولمایان اکثریت ناسی دخی ، تعلیماتندن ـ ممکن اولدوغی قدر ـ مستفید ایده‌بیلمك ایچون (غالبا اوکله وقتلرندن صوکره !) افراد خلقدن مرکب بر جماعته‌ده آیریجه بر درس ویریرمش .

زمانمزك عمومی قونفرانسلرینی آکدیران بو (اقشام درسلری)، بالطبع، جماعت ناسك سویهٔ عقل و عرفانه موافق اولمق اوزره آچیق برلسان ایله تقریر اولونورمش ؛ موضوع اعتباریله‌ده هرکسی علاقه‌دار ایده‌جك مسائل و مباحثه متعلق بولونور ایمش . استاد یونانی‌نك خصوصی درسلرینه (داخلی = ἐσωτερικούς = ésotériques) و عمومی تقریرلرینه (خارجی = ἐξωτερίκους = éxotériques) دیمشلر وبالآخره محررات فاسفه‌سنی‌ده بوتقدیره کوره ایکی‌یه آییرمشلردر. ارسطونك بوطرز تدریسی بزه انتقال ایتمش می بیلمم ! شایان دقتدرکه اولا فاتح سلطان محمد زماننده مدرسه‌لر حقنده تنظیم اولونوب بالآخره قانونی سلطان سلیمان زماننده دها زیاده ضبط و ربطه آلنان نظامنامه‌ده تعیین اولونان مراتب و درجات ، بوکا پك بکزر ! (خارج !؟) ، (حرکت خارج) ، (داخل !؟) ، (حرکت داخل) ، (صحن ثمان) الی آخره . . . کبی مراتب تعیننده سلیمانیه جامع شریفنك بناسی نظر اعتباره آلنمش و تحصیلده ترقی خارجدن داخله برحرکت تدریجیه صورتیله تمثیل ایدلمشدر . طبیعیدرکه هنوز خارجده، یعنی مراتب تحصیلك ایلك قدمه‌سنده بولونان طلبه‌یه سطحیجه علوم آلیه مقدماتی کوستریلیر و داخله حرکت ایتدکه درسلر (موضوع اعتباریله) یوکسه‌لیر، دائرهٔ تدریس دخی اهمیت و خصوصیت کسب ایدردی . الك بویوك مرتبهٔ علمیه دخی (صحن ثمان مدرسلکی) پایه‌سی احراز ایتمك ایدی .

ارسطونك مدرسه‌سی و اصول تعلیمی حقنده واقع اولان تدقیقات تاریخیه‌دن آز چوق وضوح ایله آکلاشیلیورکه ، بو حکیم یونانی همان همان بزم اسکی مدرسه ترتیبنه بکزر بر طرزده تعلیماتده بولونورمش ؛ مختلف صنوف سامعینه کوره موضوع بحثی انتخاب وتعیین ایلر وهرصنف افرادینه

ـ على قَدَرِ عقولهم ـ سوز سويليه‌رك درس تقرير ايدر ايمش ! . . . بويله اولونجه كنديسنك محرم افكارى بولونان ممتاز شاكردانه ويرديكى درسلر ايله ، مدرسه باغچه‌سنه طوبلانان خلقه سويله‌ديكى سوزلر آره‌سنده ماهيت موضوع واسلوب بيان وطرز تقرير اعتباريله مهم بر فرق اولمق لازمكلير. فى‌الحقيقه بو ادعاده بولونانلر ، آز دكلدر . بعض مورخين فلسفه ، ادعا ايدييورلركه ارسطو عموم ايچون تقرير ايتمش اولدوغى درسلرى يازوب ضبط وقيد آلتنه آلديغى حالده ، برچوق مسائل مهمه حقنده افكار ذاتيه‌سنى انجق ممتاز طلبه‌سنه شفاهاً تبليغ ايله اكتفا ايتمشدر. بو خصوصى فكرلرى خلقه افشا ايتمكده محظور ، حتى تهلكه ملاحظه ايتديكى ايچون ، اونلر ، اك محرم شاكردانك حافظه‌سنده وديعه اوله‌رق قالمش و اورادن ـ ينه شفاهاً ـ يعنى نقلاً تعليم ايدلمش و صوكره ياواش ياواش انتشار ايله‌مشدر . ايشته اصل (سمعى acroamatique) اولان تعليماتى بوقبيلدن اولانلريدر. فى‌الحقيقه ، يونانئ قديم لسانده (ἀκροαματικούς) كلمه‌سى (ἀκροάομαι) مصدرندن مشتقدركه (ايشيتمك) ديمكدر. بو تعبير اصطلاحى‌نك منشأى‌ده بودر .

شو تقديرجه بو كلمه ، (ésotérique) دن دها خصوصى برمعنا افاده ايدر وبر فيلسوفك هركسه افشا وتعليم ايتمكدن چكينديكى و يالكز صميمى ومحرم بعض دوستلرينه شفاهاً تبليغ وتوديع ايده‌بيلديكى افكار واعتقاداته (وصف) اوله‌رق قوللانيلير .

شرقده پك چوق فيلسوفلرك بويله شفاهى تعليماتده بولوندقلرنده شبهه يوقدر و اسبابنى آكلامقده زور دكلدر . مثلا (ابن سينا) و بو حكيمك اثرينه اقتفا ايدن (ملا صَدراى شيرازى) نك محررات مشهوره‌سنه باقيليرسه تماميله ارسطو وفلاطونك افكارنى برلشديروب سقولاستيق اصولنه توفيقاً ترويج ايتمش اولدقلرى كورولور ؛ همده صراحةً كورولور . حالبوكه بو بويوك فيلسوفلرك اخصّ شاكردانى ـ حتى بالذات كنديلرى بيله ! ـ ادعا ايدييورلركه يازدقلرى اثرلر عموم ايچون (تعليمات رسميه) در . (زمانه

فلسفه‌سی‌در) . مسائل غامضه حقنده اعتقادات شخصیه‌لری، ـ مختصراً ؟ ! ـ بر رساله‌ده مندرجدر و (نسخه‌سی نایاب ! ؟) در .

اکلاسیلیورکه بونلر (acroamatique) بر طاقم تعلیمات خصوصیه اولمق کرکدر ! . .

ارسطو نامنه بزلره انتقال ایدن سلسلهٔ آثارك ، کندی قلمندن صادر اولدوغی محقق دکلدر. بالعکس، طلبه‌سی طرفندن ضبط اولونمش وبالآخره آز چوق تعدیلات وتصحیحاته اوغرامش محررات اولماسی احتمالی غالبدر . بو ملاحظه‌یه مبنی‌درکه استادك اثرلری ، نیجه عصرلردنبری (exotérique و (acroamatique) اولمق اوزره ایکی قسمه آییرلمشدی . بو آثارك شارحی ، مشهور (سیمپلیچیوس simplicius) [که میلاددن بش عصر صوکره کیلیکیاده طوغمشدی!] بوتقسیمك ایلك موجدیدر، ظن اولونیور. بوذات، بوایکی طاقم آثارك صفت کاشفه‌سی اولمق اوزره باسلیجه فرقلرینی‌ده تعیین ایدییور : (استاد، خواص شاکردانه تقریر ایتدیکی درسلرده موجز، جامع الکلم سوز سویلردی ؛ و ایضاحاته حاجت کورمیه‌رك تفصیلاتی کلیاً اهمال ، و مبادیدن مقاصده ؛ مقدماتدن نتایجه ـ کمال سرعتله طوغرودن طوغرویه انتقال ایدردی) دییور . شو روایته کوره فرق موضوعاتده اولمیوب اسلوب تقریر و شکل تدریسده اولمق لازمکلیر . حالبوکه مشهور (پلوتارخ Plutarch) : (ارسطونك خصوصی تعلیماتی حکمت ، طبیعیات و منطقه دائر ایدی ؛ خارجی درسلری‌ده بلاغت ، اخلاقیات و سیاسیاته متعلق بولونوردی) دیه ادعا ایدییورکه شوتقدیرجه دخی فرق، شکل تقریرده اولمایوب بالخاصه (موضوع بحث) ده ایمش ، دیمك چیقار .

(چیچه‌رون Cicéron) ، (ستترابون Strabon) ، (آمونیوس Ammonius) هپ (سیمپلیچیوس) کبی سویلیورلر ، یعنی برنجی ادعایه طرفداردرلر .

بوراده یالکز اهمیتلیجه بر نقطه وارکه شبهه آلتنده قالماملی‌در . عجبا ارسطونك شفاهی تعلیماتنده اکثریت خلقدن کیزلی طوتولماسی لازمکلن (اسرار انکیز mystique) برشی وارمی ایدی ؟ . . . مثلا بزده (باطنیه

یونانیلرده (les ésotériques)، یهودیلرده (باطنیهٔ حروفیه les cabalistes) (هرمزیه les hermétiques) الی آخره کبی صوفیانه فرقه‌لرك (اسرار mystères) ینه مشابه برشی وارمی ایدی ؟.. بو بر مسئله‌در .

ارسطونك حیاتنی لایقیله تتبع و تحقیق ایدن (بله‌قسله Blakesley)، بویوك انکلیز آنسیقلوپه‌دیسنده بو مسئله‌یه دائر شویله سویلیور :

(قطعیاً ثابت اولمشدرکه ارسطونك (acroamatique) اثرلری دیکرلرندن - موضوعاتك مغلق و اسرارانکیز اولمسیله دکل - فقط انجق (اصولی systématique) اولمسیله ممتازدرلر . یعنی بونلر مطرد و (متسق coordonné) بر منظومهٔ فلسفیه تشکیل ایدرلر . عوامه ویردیکی درسلر ایسه رابطه‌سز و مستقل بعض مسائل حقنده کلیشی کوزل مباحثاتدن عبارت قونفرانسلر نوعندندر!)

بو ادعا پك طوغرو کورونور ؛ زیرا ارسطوده تصوفك شمه‌سی بیله حس اولونه‌مامشدر. اوسبیله‌درکه بوکون اصطلاحده (acroamatique)، (ἐγκυκλίον encyclique) مرادفی اوله‌رق تلقی ایدیلیور؛ یعنی موجز، کلّی و عمومی درسلر معناسنه کلیور . حالبوکه (ésotérique) کله‌سی (اسرار انکیز تعلیمات صوفیه) معناسنه تخصیص اولونویور. [mysticisme، Çoufisme، ésotérique، mystère سوزلرینه باقیکز !]

Acte

Acte **فعل**

Act	انکلیزجه
That, handlung	آلمانجه
Atto	ایتالیانجه

بو تعبیر ارسطونك وضع ایتمش اولدوغی (ἐνεργεία) لفظك ترجمه‌سیدر. سقولاستیق [بو سوزه باقیکز !] scholastique فلسفه‌سنده بویوك بر اهمیتی واردی. بوکون تاریخ فلسفه‌ده ذکری کچر برلغتدر. لسان عادی‌ده وحقوقده‌ینه جاریدر؛ فقط (عمل action)، معناسنه کلیر (l'acte criminel فعل جنائی) کبی . [قاموسك حقوق قسمنه باقیکز .!]

ارسطو وقوع حادثاتی یعنی علی العموم تبدلاتی معقول بر صورتده تعریف ایده‌بیلمك ایچون بر نظریه دوسونمشدی : ذاتاً موجود اولان بر

شـيئك قوەدن فعله کچمکده اولدوغنی تصور و بیـان ایتمشـدی . (قوه Puissance)یه (δύναμις)، (فعل) ه دخی (ἐνέργεια) دییوردی .
بناءً علیه ارسطو اعتقادنجه تکوّن بالقوه موجود اولان بر شـیئك بالفعل وقوعی ایدی . فقط بو حکیم یونانی ، فعلی منحصراً حرکت وتبـدل ایله برطوتمیوردی . اونك نظرنده (وارلق) ذاتاً (فعل) دیمکدی ؛ ووجود (τὸ ὄν) دائما تکون‌ده اظهار استعداد ایده طورویوردی . یعنی (وجود) بلا فاصله قوەدن فعله چیقیور وبناءً علیه دائما تبدلده بولونیوردی. ایشـته لاینقطع واقع اوله‌طوران بوتبدل، ارسطو نظرنده (صیرورت devenir) دیمکدی . اکلاشیلیورکه ارسطو وارلغی حدذاتنده عاطل فرض ایتمیوردی . (بالقوه) موجود بر (وارلق) ایله آیریجه بالفعل بر ایکنجی وارلق دوشـونه‌میوردی . اکر بویله ایکی درلو وجود تصور ایتمش اولسـه‌یدی بالقوه وارا‌ولان برشیئی فعله‌کتیرمك ایچون براوچونجی وجوده احتیاجدن مستغنی قاله‌مازدی . او وقت‌ده تکوین ، دور وتسلسله دوشردی .

بالقوه و بالفعل تعبیرلری قرون و سـطی فلسفه‌سـنك همان هر بحثنه قاریشدیرلمش بولوندوغی ایچون‌فوق‌العاده زبانزد اولمش‌کلمات مشهوره‌دندر؛ بزم‌لسانمزده دخی ارسطونك تقدیرایتمش اولدیغی معنا اوزره تعین ایتمشدر. (مشائیون Péripatéticiens) [بو سوزه باقیکز !] فلسفه‌سیله بزه عیناً انتقال ایتمش اولسه کرکدر . مثلا برمیشـه آغاجی ، اونك میوەسی اولان پالاموده بالقوه موجوددر؛ فقط پالاموده عاطل دکلدر؛ زیرا اونك‌استعداد ذاتیسی برمیشه آغاجی وجوده کتیرمکدر. میوەده بو قابلیت فعلیه هرزمان واردر . او تخمك فیلیزلنوب نشوونما ایتمه‌سی ویواش یو ش اغاج اولمه‌سی ، دال‌بوداق صالیویرمه‌سی، پالاموده بالقوه‌موجودومندمج اولان‌استعداداتك فعله چیقمه‌سی دیمکدر. ایشته بوحرکت، (صیرورت) در؛ تکون ، دائمی بر صیرورتدر. ارسطونك نظرنده (عقل) دخی طبقی بویله‌در : عقل‌ده‌کی استعداد ذاتی ، حقیقتی ادراك ایتمك وبو فعالیتی ایله محظوظ اولمقدر. اونده بالقوه موجود اولان بواستعداد دائما تجلّی ایتمکده وتجلّی‌ایتدکجه انکشاف ایلکده‌در. ایشـته عقلك اسـتعدادات ذاتیه‌سی بویله قوەدن فعله چیقمقده

دوام ایتدکچه عقل تکامل ایدر. ارسطونك (intellect) دیدیکی بودر .
[تفصیلات ایچون بوکلمه‌یه باقیکز .]

Actif

Actif فاعل

وعلی، بالذات اجرای فعل ایدنه دیرلر؛ ضدی (منفعل passif) در.
دیکر برضدی‌ده (عاطل inerte) در.

بو تعبیرلر دخی ارسطونك تعلیماتیله شهرت بولمش وقرون وسطاده سقولاستیق فلسفه‌سنده خیلی زبانزد اولمشدر . حتی ارسطونك (مقولات عشره les dix catégories) سندن بریده (فعل action) در .
[catégories سوزینه باقیکز .]

زمانمز فلسفه‌سی بوتعبیره تکرار مراجعت ایدرك اونی یکی برحیثیت ایله قوللانمشدر . مثلا بر (حادثهٔ فاعله phénomène actif) وبر (حادثهٔ منفعله Ph. Passif) تعبیرلری بوکونکی علم روح لساننده جاریدر ؛ وپك اهمیتلی مباحث فلسفیه‌ده بوترکیباتك ذکری کچر. (حادثهٔ فاعله) بالذات فعالیته دەنیلدیکی کبی، فعالیتده بولونان بروجودده او فعالیت سببیله حاصل اولان تغیراته دخی دەنیلیر. بالعکس یالکز خارجدن کلن عواملك تأثیراتنه معروض قالان بر وجودك انفعال وتأثری بر (حادثهٔ منفعله) در. مثلا ضیا ورنك ویاخود صدا ویا حرارت حس ایتمك بر حادثهٔ منفعله‌در . چونکه ارادت ذاتیه‌مزك بوادراکده قطعاً دخلی یوقدر. حالبوکه بربرینه‌نسبتله دها اوزاقده ویا دها یاقینده بولونان متشابه‌الاشکال ـ ایکی شیئی کوروب مسافه فرقنی ادراك ایتمك بر (حادثهٔ فاعله) در ؛ زیرا بودرلو ادراکده بزم کندی ارادتمزك دخلی اولدیغی ، بوکون ارتق شبهه کوتورمز بر حقیقت علمیه‌در.
[accomodation, acquis سوزلرینه باقیکز !]

(نظریهٔ علم Théorie de la connaissance) [بوسوزه باقیکز!] مسئله‌سنده بوتعبیراتك پك مهم مباحث ایله علاقه‌سی واردر. عالم خارجی‌یه تعلق ایدن علممز عجبا بزده دفعةً و(بلاواسطه immédiatement) می حاصل اولویور ؟.. یوقسه بالواسطه‌می ؟.. بوسوأل فلسفه‌دەاك بویوك مسئله‌لردن برینی تشکیل ایدر. بوکا فیلسوفلر ایکی درلو جواب ویردکلری ایچون ،

(مبحث معرفت épistémologie) [بوسوزه باقیکز!] ده دخی ایکی مذهبه آییرلمشلردر. برقسمی (علم تحدسی connaissance intuitive) طرفدار- لریدرکه حکمای اسلام بوکا علم ضروری دیرلردی !، دیکر بر قسمیده (علم استحضاری connais. représentative) طرفدارلریدرکه بوکاده بزده علم نظری دیرلردی ! [بوسوزلره باقیکز!]. بوبحثك شرح مواقفده اوزون اوزادی‌یه مناقشاتی کچر.

بو ایکی فرقهٔ فلاسفه آره‌سنده آچیلان وحالا دوام ایدن دعوانك نقطهٔ استنادی ، کیفیت ادراکده ارادت و محاکمه‌مزك دخلی اولوب اولمامسی مسئله‌سیدر . ادراکك ، یعنی ایلك بیلکی‌نك بر (حادثهٔ فاعله اولوب اولمامسی‌دره.

بو مسئله‌ده (سرویلیام هاملتن) ایله مشهور (جون ستوئه‌ت میل) آره‌سنده واقع اولان تعارض اعتقاددن ناشی (میل) پك مهم براثر یازمش و (علم استحضاری) یه طرفدارلغنی اظهار ایتمشدر. (بهین A. Bain) دخی میلك اعتقادنده‌در. بوفیلسوفلر دعوارینی تحکیم ایچون کیفیت ادراکده ارادت ومحاکمه‌مزك بالخاصه دخلی اولدیغنه دائر تحلیلات پسیقولوژیه (analyses psychologiques) نك ویردیکی معلوماته استناد ایتمشلردر. [représenta- tionisme سوزینه باقیکز.]

کذلك (facultés actives) ویاخود (f. Passives fonctions actives) ملکات فاعله) و(fac. passives ملکات منفعله) تعبیرلریده صوك زمانلرده چوق قوللانلمغه باشلامشدر. دقت، ارادت ملکات فاعله‌دندر؛ چونکه نفسك بالذات تشبثی وتوجهی ایله ممکن اوله‌بیلیر . (حس ، sensation) ملکات منفعله‌دندر ، چونکه بو حالده نفس ، یالکز عوامل خارجیه‌نك تأثیراتی تلقی ایتمکله قالیر . بونك کبی ، مثلا : تقلص عضلی طوغرودن طوغرویه جملهٔ عصبیه‌نك تأثیر ارادتی ایله واقع اولورسه (actif) صاییلیر ؛ خارجی ویابانجی برعاملك ، فرضا جریان الکلتریقی‌نك تأثیریله اولورسه (passif) اولور . اکلاشیلیورکه ارادت نفسك دخلی اولوب اولمامق بوخصوصده علامت فارقه‌در. [facultés, acquis actuel سوزلرینه باقیکز!]

اسلام فیلسوفلرینك آثارنده وعلی‌العموم قرون وسطانك سقولاستیق فلسفه‌سنده (intellct actif) مسئله‌سی برنجی درجه‌ده اهمیتلی بر بحث تشکیل ایدر. ارسطونك ایجاد ایتدیکی برنظریهٔ مشهوره‌یه علم اولان بوتعبیر دخی استاد یونانی‌نکدر . بونی بزم شرق فیلسوفلری (عقل فعّال) دیه ترجمه ایتمشلر وبویله‌جه‌ده مشهور اولمشدر. (ابن سینا) ، (ابن رشد) ، (الغزالی) کبی عالم اسلامك کبار حکماسی آره‌سنده تحدث ایدن اکثر مناقشاتك اساسی ـ نهایةالنهایه ـ (عقل فعّال) حقنده بعض اختلافته منجر اولور. [تفصیلات ایچون intellct سوزینه باقیکز!]

Action

Action فعل

لسان عادیده فعل ، ایش دیمکدر ؛ دها طوغروسی بر ایشك طرز وصورت وقوعنه اشارت ایدر برتعبیردر . اقتصاد لساننده (حصه سندی) معناسنه کلیر .

فلسفه‌ده، ارسطونك (مقولات عشره) سنده داخل اولمقله مشهوردر که مقابلی (passion انفعال) در . [catégories یه باقیکز .]

لسان علمده (réaction عکس فعل ، عکس تأثیر) مقابلی اوله‌رق قوللانیلیر واهمیتی مسلم اولان (مبادی Principes) دندر. [بوسوزه باقیکز.] بومبدأ، (La réaction est opposée et égale à l’action) دستوریله ادا ایدلمشدر . غازاتك تضییق اولونمسنده بوکیفیت عادتا حس اولونور . مع مافیه عمومی بر پرنسیب درکه تحقیقات وتطبیقاتی، علم ماکنه‌نك (دینامیق dynamique) قسمنه عائددر .

(Principe de moindre action فعل اصغری مبدأی) دخی واردر ، حتی بونی برمبدأ اولمقدن زیاده بر قانون اولمق اوزره تلقی ایدن برچوق علما بوکا (la loi de la moindre résistance مقاومت اصغریه قانونی) دخی دیمشلردر. (بونك ماهیتنی مختصراً اکلاتمق ایچون بر مثال ایله تعریف ایده‌یم : مثلا، توتر بخار، واپورك قازانی پاطلاده‌جق اولورسه اوقازانك جدرانده هانکی نقطه، بخارك تضییقنه الك آز مقاومت کوستریبورسه

مطلقا اورادن پاطلاق ویریر . ایشته (مقاومت اصغریه) تعبیرینه سبب بوکیفیتك تحققیدر. فقط اوقازانك سطح داخلیسنه توتربخارك اجرا ایتدیکی فعل تضییق ، نظر دقته آلینیر ، ومسئله اونقطهٔنظردن تذکر اولونورسه ، اکلاسیلیرکه توتر بخار، قازان جدارینك بالخاصه الك ضعیف نقطه‌سنه اصغری بر تأثیر اجرا ایتمکله قازانی پاطلاده‌بیلیر . ایشته (فعل اصغری) تعبیرینه سبب دخی بو نقطه‌نك هرشیدن اول ملاحظه اولونماسیدر . کویا طبیعت برتأثیر اجرا ایدرکن قوتنده تصرف ایدییورمش و الك آز مصرفله ایش کورویورمش کبی دوشونلر دخی بولوندوغی ایچون مقاومت اصغریه مبدأی (قانون تصرّف loi de parcimonie) [بوسوزه باقیکز!]ك برشکل‌دیکرده دستور افاده‌سی اولمش اولویور .

(علت غائیه cause finale) ، [بوتعبیره باقیکز !] طرفداری اولانلر بوقانونی کندی سیاق نظرلرینه کوره تفسیر ایدییورلر ؛ چونکه ، فی‌الحقیقه حادثات طبیعه‌یی معقول برصورتده تعریف ایده‌بیلمك ایچون کندی عندی دوشونجه‌لرمزی طبیعت کلّیه‌یه عطف ایده‌جك بروضعیت فکریه آلیرسه‌ق بهمه‌حال (علت غائیه) یه قدر واریرز و مجبوری اوله‌رق واریرز ؛ ایشته طبیعتك ، قوتنده تصرف ایدوب اسرافاتدن چکیندیکنی فرض ایتمك ، علت غائیه فرضیه‌سنه دوشمکدر. بوده ، طبیعته عقل وفکر وارادت اسناد ایتمدکجه اوله‌ماز . حالبوکه روح علم ایله بوفرضیه‌نك توفیقی قابل دکلدر .

هرحالده که قانون ، که پرنسیب حیثیتیله تلقی اولونان بو کیفیت ، عندی بر فرضیه ایله تعریف اولونمقدن زیاده میخانیکی بر صورتده ایضاح‌ایدیله‌بیلیر؛ و (مقاومت اصغریه) تعبیرینی ترجیح ایتمك اولادر ، زیرا (moindre action) تعبیری ، قوتده‌ویاعملده برنوع تصرف، برنوع ئه‌قونومی معناسی اشراب ایتدیکی ایچون ذهنلری شاشیرتیور وطبیعت هرحرکتنده اول باول مقتصدانه برصورتده طاورانوب قوتی تصرف ایتمك خصوصنی دوشونویورمش کبی برظن ایقاع ایدییورکه اساساً یاکلشدر . بوپرنسیبی هرهانکی‌جنس‌حادثات ساحه‌سنده‌تتبع‌ایتسه‌ك کوروزکه میخانیکی‌برصورتده تعریف ایتمك، علت غائیه فرضیه‌سنه دوشمکدن اولادر وچوق دها‌معقولدر.

مثلا بر آغاجك كوكلرى ير آلتنده حجره بحجره ايلريليه‌رك انتشار و تشعب ايدر ؛ فقط بر جذرك ايلريله‌مه‌سنده وجهۀ استقامت بالطبع مقاومتك اك آز اولدوغى طرفه طوغرودر . برطاشه تصادف ايدرسه ، طبيعى اونى دەلوب كچه‌مز ، ايته‌مز ، يانندەكى يوموشاق ورطيب طوپراغه طوغرو يوروروطاشك اطرافنى طولاشير . اونك ايچون اغاج كوكلرى اويله عجائب يامرى يومرو برسكل آلير . شمدى دوشونه‌لم : كرك زمان ، كركسه قوت اعتباريله ، طبيعتك بونده تصرفى نه‌در ؟.. بالعكس جذرلر خط مستقيم اوزره نشوونما بولامش ، وبعض موانعك حيلولتندن ناشى اعوجاجاته مجبور بولونه‌رق انتشار ايتمش اولدوغى ايچون ، دها زياده زمان وقوت صرف اولونمش ديمكدر . بناءً عليه تصرف فرضيه‌سى بوراده تحقق ايده‌ميور اوحالده بوسياق نظر ، صرف عندى برظنّه مقارن اولدوغى ايچون باطلدر . بومبدأى الك اول كشف ايدن ذات (موپرچيوس Pierre-Louis Maureau de Maupertius) دركه بويوك فرەدەريقك نظرتوجهنى قازانمش ، حتى فرانسز اولدوغى حالده ، اونك نفوذيله براين آقادەميسى رئيسى اولمشـدى . فقط ايكنجى درجه رياضيوندن صاييله‌بيلن بوذات ، بوكون فيلسوفلر ميانده ذكر بيله ايدلميور .

فعل ، (ارادت volonté) و(حيات vie) ك اك باهر وظاهر تجليسى‌در . بوفعاليتى قواى ماديه‌نك (محصله résultante) سى كبى قبول ايدوب (دماغ le cerveau) ك (فعل ووظيفه fonction) سى اولمق اوزره تلقى ايتمك ، (ماديّه matéralisme) فلسفه‌سنك اساس ادعاسيدر . ماده‌نك فعاليت ذاتيه‌سى انكار ايدوبده هرنوع فعل وحركتى مستقل برروحك قابليت ذاتيه‌سى كبى تلقى ايتمك (روحيه spiritualisme) فلسفه‌سنك مبدأ اعتقاديدر . بو ايكى مذهب آرەسنده توكنمك بيلمه‌ين مناقشات و اختلافاتك ، همان جمله‌سى‌ده نهايت تحقيقده بوايكى ضد دعوايه منجر اولور . [تفصيلات ايچون (matérialisme) و (spiritualisme) سوزلرينه باقيكز !] اجتماعيات وبولتيقه لساننده مشهور اولان (réaction) لفظى ايچون (agir) كلمه‌سنه مراجعت ايديكز !

Actuel فعلى ، حالى

سقولاستيق تعبيراتندندر ؛ قرون وسطى حكماسى بو لفظك تعريفنده (quod est in actu) ديمشلردى كه ارسطونك (τὸ ὄν κατ'ἐνέργείαν) سوزلرينك عيناً ترجمه‌سى‌در . (او شى كه حال فعاليتده‌در) ديمك اولور . حكيم يونانى‌نك بو خصوصده فكرى شـو ايدى : بالقوه موجود اولان بر شيئك وجودى هنوز انجق ممكندر؛ اوامكان دائره‌سنى آشوبده قوه‌دن فعله كچرسه ، او وقت حقيقتاً موجود اولور . مثلا بر بوغداى دانه‌سـنده نشوونما قابليتى انجق امكان دائره‌سنده موجوددر؛ چونكه هنوز بالقوه موجوددر؛ فقط شرائط لازمه‌يى جامع بر زمين مساعد بولوبده بالفعل نشوونما باشـلايجه ، او قابليت فى‌الحقيقه اثبـات وجود ايدر . بناءً عليه (actuel) ، — شوتقديره كوره — (حقيقى réel) معناسى‌ده متضمن بولونيور ؛ چونكه بزم ايچون حقيقتى ثابت اولان شى اول امرده تأثيريله بالفعل اثبـات وجود ايدن شيدر . او سـببدن طولايى‌دركه (actuel) حال حاضرده موجود ويا واقع اولمقده بولونان حادثات وكيفياته ديرلر. او تقديرده دخى اوياه بر شى بهمه‌حال بزه اجراى تأثير ايدرك موجوديتنى — حالاً ! — احساس واثبات ايلر. لسان عاديده دخى معناسى ذاتاً بودر.

(نظريهٔ علم Théorie de la connaissance) بحثنده (actuel) لفظى بو صـوك زمانلرده پك بويوك بر اهميت قازانمشـدر . حقـايق اشـيايه بلا واسطه (يعنى طوغرودن طوغرويه حواسمز دلالتيله) مطلع اوله‌بيليرمى‌يز ؟ . اوله‌مازمى‌يز ؟ . . سـؤال مشهورينه قارشى ، زمانمز فيلسوفلرى ابتدا : اسـاسلى بر نقطه‌ده اتفاق ايتمشـلر ؛ « (علم بلا واسطه connaissance immédiate) ، انجق (حالى actuel) اوله‌بيلير؛ حالى اولان شى‌ده بهمه‌حال (حقيقى réel) اولمق كركدر . » قضـيه‌سنى ايلرى سورمشلردى. بناءً عليه : يالكز شوآن واحدده طويدوغمز ، تلقى ايتديكمز شيلر انجق (actuel) در ؛ وانجق اونلر بزه برعلم ضرورى افاده ايدر . زيرا انجق اونلرك حقيقتى شبهه كوتورمز ؛ بوندن ماعدا بيلديكمز شيلرك

جمله‌سی‌ده یا حافظه‌مزك مودوعاتندندر؛ یاخود عقلمزك محاكماتیله ـ بالاستدلال ـ حاصل ایتدیكمز افكار و ملاحظات قبیلاندندر . حالبوكه معلوماتمزك یالكز (تحدسی intuitif) [بو سوزه باقیكز!] اولان قسمنه تماميله وبلا تردد اعتماد ایده‌بیلیرز. زیرا انجق اونلر (حس صمیمی sens intime) مزك یعنی وجدانمزك شهادتیله مصدقدر . یالكز اونلر بسیطدر ، غیر قابل تحلیلدر وبو حیثیتله بالجمله معلومات ممكنه‌مزك عناصر ومبادیسنی ، یعنی اركان ابتدائیه‌سی تشكیل ایدرلر؛ چونكه یالكز اونلر (actuel حالی) درلر .»

دیمشلردر . بوكون هر فیلسوف بو نقطه‌ده متفق‌الرأیدر . یكدیكرینه طابان طابانه ضد وشدتله معارض اولان مذهب اربابی بیله علم ضرورینك مبدأ معلومات اولدوغنی و انجق (actuel حالی) اوله‌بیله‌جكنی ادعا ایدییورلر . مثلا (هاملتن) و اوكا شدتله معارض اولان (میل) كبی كه هر ایكیسی‌ده بومسئله‌ده فكرلرینی عیناً وصراحةً بیان ایتمشلردر .

زیاده‌سیله دقته شایاندركه كیفیت علم بحثنده بوسیاق نظره اتباع ایتمك ، فیلسوفلری(phénoménisme حادثیه) زمیننده برلشدیرمشدر . یعنی بوكون هر فیلسوف شو حقیقتی قبول ایدییوركه ، ایچنده بولوندوغمز شو (كائنات Univers) انجق بر(عالم حوادث Monde phénoménal) در. بز بوعالمك (حقیقت ذاتیه réalité essentielle) سنی بیلمیورز ؛ بیله‌میورز ! بیلسه‌یدك ، حقیقت بحثنده (مختلفٌ فیه Problématique) بر مسئله قالمایه‌جغی ایچون فلسفه‌یه‌ده حاجت قالمازدی . بیلدیكمز ، صرف حادثاته واونلرك صور واشكالنه متعلق شیلردر . باقیسی هپ بو عناصر علمیه‌دن كندی محاكماتمزله استخراج ایده‌بیلدیكمز ، عندی ونسبی بر طاقم فرضیاتدركه اونلری محض حقیقت صانیرسه‌ق پك فاحش بر خطایه دوشمش اولورز . شبهه‌سز بیلدیكمز بر شیلر وارسه اوده انجق كندی حسیات وتأثرات (حاضره Actuelles ! ؟) مزدر . بوده اثبات ایدییوركه بوتون معلوماتمز relatif) در ؛ هم (حادثاته منحصر phénonénal) در ؛ همده (انفسی‌الطبیعه Subjective par sa nature) در . یقیناً استشعار ایده‌بیله‌جكمز مدركاته ، كلنجه ، اونلر انجق (حالی actuelles) در .

ایشته زمانمزده علی‌الاطلاق حاکم بولونان و (علم بشرك اضافیتی Relativité de la connaissance humaine) دستوریله یاد اولونان بو فلسفه‌ده (actuel) تعبیرینك نه‌قدرمهم برحیثیتی حائز اولدوغی کورولویور. [تفصیلات وایضاحات خصوصیه ایچون (Relativisme, subjectivisme سوزلرینه باقیکز .]

لسان علمده بو کله ، مقابللری اولان (potentiel) ، (virtuel) تعبیرلری ایله برابر قوللانیلیر . (حکمت طبیعیه physique علماسی بو لغتلری (énergie قدرت) کله‌سی ایله برابرقوللانیرلر. (énergie poten- tielle قدرت مکنیه) ، هنوز قوه‌ده اولان قدرت وقابلیته دیرلر . مثلا باروتده مکین اولان تو ترکی‌که جزئی برقیویلجم ایله تظاهر ایدر واووقت (énergie actuelle) اولور وآثار فعلیه حصوله کتیریر . کذلك بر ساعت زنبره‌کی دخی قدرت مکنیه‌نك قدرت فاعله‌یه تحول ایتمسنه ای بر مثال عرض ایدر. (virtuel) ایله (potentiel) آره‌سنده معناجه فرق یوقدر . فقط علمای ریاضیه بو قدرت مکنیه‌نك انواعنی تعیین ایدرك هربرینه براسم‌وضع ایتمشلردر. مثلا (énergie chimique قدرت‌کیمویه) باروت مثالنده اولدوغی کبی ! (énergie de position قدرت وضعیه) بر نقطه‌یه نسبتله یوکسکده بولونان برماده‌نك بالقوه حائز اولدوغی قابلیت کبی! مثلا یوکسکده بولونان برصو کتله‌سنك وضعاً حائز اولدوغی قوت کبی‌که شلاله صورتنده قدرت فاعله‌یه تبدل ایدر . الی‌آخره ! . . بو (قدرت مکنیه) صورتلرینك جمله‌سی‌ده لدی‌التحقیق (énergie de position) ه منجر اولویور . حتی قدرت کیمویه بیله ، عناصر مادیه‌نك برصورت مخصوصه اوزره ترتبنه عطف اولونه‌رق تعریف ایدلدیکی ایچون ، اوده (قدرت وضعیه) انواعندن بری اولمق اوزره قبول ایدیلیور .

پسیقولوژی‌ده ، برخاطره ، (actuel حالی) اولور. اکر شو آنده یاد ایدیلوبده احیا اولونورسه ! تذکر اولونمازسه ، (virtuel) صاییلیر ، یعنی بالقوه موجوددر، لکن‌انجق بعض وسیله‌لرله تکرار احضار واحیا اولونه‌بیلیر دیمکدر . کذلك هرکس لسانی انجق بالقوه (virtuellement) بیلیر ؛

چونکه بیلدیکی لسانی ترکیب و تشکیل ایدن بالجمله کلماتك هپسی بردن، آن واحدده! کیمسه‌نك ذهننده مستحضر دکلدر. کیمسه بوتون بر لسانك بالجمله کلماتی برآنده استشعار ایده‌مز؛ فقط لزومنه و صره‌سنه کوره هر کله‌یی خزانهٔ حافظه‌سندن آلوب احضار ایده‌بیلیر، و سویلر؛ اووقت حالاً (actuellement) بیلمش اولور.

حدت حواس

فرانسزجه	Acuité des sens
انکلیزجه	Acuteness of senses

حواسك کسکینلکی دیمکدر. اوته‌دنبری مؤلفات شرقیه‌ده (حدّت) کله‌سی بومعنا ایله تلقی اولونه‌رق لسان اصطلاحه کچمشدر. (حدت ذکا) تعبیری مشهوردرکه فارسیدن بزه انتقال ایتمش اولان (زیرك) لفظی بومعنایه کلیر. یالکز، بو کله‌نك معنای اصطلاحیسنده یا کیلماملی در: حدّت حواس، فرط حسّاسیت دیمك دکلدر؛ برحاسّه‌نك ـ حد اوسط فوقنده au dessus de la moyenne ـ فاروق اولماسی، یعنی محسوسات آره‌سنده‌کی اینجه فرقلری تمیز ایده‌بیلمه‌سی‌در. برانسان خسته اولور وبوسببله فوق‌العاده (حسّاسیت sensibilité) آرتار؛ چونکه (حواسنك قابلیت تشنّجی irritabilité des sens) آرتار. مثلا، اك خفیف بر (حزمهٔ ضیا faisceau de lumière)یه کوزی تحمل ایده‌مز؛ اك خفیف برچیتیردیدن (سامعه l'ouïe) سی متأذی اولور. حدّت حواس دیدیکمز قابلیت تمیز، بویله بر حسّاسیت مرضیه دکلدر. کوز، اکر، رنکلرك اك نازك (نوآنس nuance) لرینی فرق ایده‌بیلیرسه، (حاسهٔ بصر حادّدر) ده‌نیلیر. قولاق، اك اینجه سس فرقلرینی تمیز ایده‌بیلیرسه سامعه‌نك حادّ اولدوغی تحقق ایدر. خلاصه حدت حواس، «بربرینه پك یاقین اولان ایکی طویغونك فرقنی برآنده تمیز ایده‌بیلمك قدرتی» در. برحاسّه‌ده بوقدرت آرتمادیغی حالده حسّاسیت فوق‌العاده زیاده‌لشه‌بیلیر؛ بوحسّاسیتك اربابنه فائده‌سی یوقدر، حالبوکه حدت حواس بویوك برصنعتکار اولمق ایچون

الزمدر : حتی (دهای هنروری) ایچون بو ، برنجی شرطدر . التی یوز کشیلك بر (اورکسترا orchestre) طاقمنی اداره ایدن بر آدمك ، او ـ باش دوندوروجی ـ هنگامهٔ آهنك آره‌سنده ، بر (دیه‌ز یاخود به‌مول Dièze ou bémol یعنی یارم سس) فالصوسنی حس واخطار ایتمه‌سی ، سامعه‌نك حدّتنه برکوزل مثال تشکیل ایدر . کذلك ، صارارمش بر صارماشیق یاپراغی کورور کورمز ، همان مختلف بویالری مناسب مقدارده قاریشدیره‌رق ، او (قوری ـ یاپراق) رنکنی تعیین ایدیویرن بر رسّامك شوقدرتی ، باصره‌نك حدتنی اثبات ایدر . بوقابلیت ، بعض (مراکزعصبیه‌نك centres nerveux) و او مرکزلره پیوسته اولان (اعصاب محیطه nerfs périfériques) نك رقت ، صحت ومکملیتنه دلالت ایتدیکی ایچون جبلّی اولدوغی ادعا ایدلمشدی . مع مافیه (کسبی acquis) [بو تعبیره باقیکز !] اوله‌بیله‌جکنه دخی قناعت ایدنلر واردر ؛ زیرا (اعما aveugle) لرك پارمقلرنده شایان حیرت بر (حدّت لمس acuité tactile) اولدوغی محققدر . مجیدیه غروشنك قالب اولوب اولمادیغنی ، بر تماسده فرق ایدن کورلر نادر دکلدر . کذلك ، فرانسه‌ده بعض (شراب مخمّنلری) واردرکه ، آغزلرینه بریودوم شراب آلدقدن صکره اونك جنسنی ، قاچ سنه‌لك اولدوغنی (غرادو) سنی ، یعنی اسپرتوسنك مقدارینی ، حتی بعض عناصر کیمیویه‌سنی بیله تعیین ایده‌بیلیورلر . ایشته بو (dégustateur) لر دخی (حدّت ذائقه acuité du goût) نك اك کوزل نمونه‌سنی عرض ایدرلر . لکن کورلرك اللرنده ، بونلرك دیللرنده تحقق ایدن بو (حدت حس) حد ذاتنده نه‌قدر جبلّی وفطری اولسه بیله ، شبهه یوقدرکه تربیه‌نك دخی بونده بر درجه‌یه قدر دخل وتأثیری واردر ؛ دینیله‌بیلیر .

بو تعبیرك فلسفه ایله علاقه‌سی (ئه‌سته‌تیق ـ esthétique ـ بدیعیّات) ه صیقی صیقی‌یه مناسبتی اعتباریله‌در . بدیعیات مباحثنده (الهام inspiration) و (ادا expression) مسئله‌لری برنجی درجه‌ده مهمدر . (صنعتکار artiste) ایله (هنرور virtuose) فرقی ـ اعتقادمجه ـ (الهام) و (حدّت حواس) کیفیتلرینه مستنددر . کائنات حضورنده ادنا وسیله‌ایله فوق‌العاده بر

(هیجان طبیعی émotion normale) یه قابل اولانلر صنعتکارلردر وبو قابلیت هیجان émotivité)، الهامك اصل منبعیدر . لکن شو مهم فرق وارکه صنعتکارك هیجانی ، هرکسك کی عقیم وأبتر دکلدر.(مُبدِع) در : مطلقا مادی بر (آثر œuvre) وجوده کتیرر.بواثره (احسن تقویم اوزره!) بر کسوهٔ مادّیت افاضه ایده‌بیلمك قابلیتی، اصل (هنرورلك virtuosité)ك برنجی شرطی ومعرفتیدر . بوکا اصطلاحده (ادا expression) دیرلر . ایشته براثری ادا خصوصنده (حدّت حواس) برنجی درجه‌ده مهم والزم براستعداددر ؛ وباقیلسه ــ یوقاریده سویلدیکم کبی ــ آلات حسیه‌مزك رقت ونزاکتندن، یعنی الك اوفاق طویغو فرقلرینی درحال تمییزه قابلیتندن عبارتدر. بك چوق فیلسوفلر، بومسئله‌لری تذکر ایتمشلردر . علی الخصوص مشاهیر معاصریمزدن متوفی (پروفسور بهین prof. A.Bain) ، (حواس و عقل the senses and the intellect) نام اثر معروفنده (قابلیّات صنعتکارانه‌نك شرائطی Conditions of artistic acquirements) عنوانیله بر باب مخصوص آچمش وبومسئله‌لری اوراده موضوع بحث ایتمشدر .

[بوتون بو تعبیراته باقیکز ؛ وبوبابده تفصیلات آلمق ایچون بالخاصه (art و esthétique) کلمه‌لرینه مراجعت ایدیکز !]

حدت حواسی بالتجربه تحقیق ودرجات ومراتبنی بالفعل تقدیر وتعیین ایتمك، بالخاصه (پسیقوفیزیولوژی Psycho-physiologie) علمنك وظیفه‌سیدر. بونك ایچون بعضی آلات مخصوصه [esthésiomètre کلمه‌سنه باقیکز !] ایجاد ایدلمشدر ؛ (وه‌بر پرکاری le compas de Weber) [بو کلمه‌یه باقیکز !] ایشته اوقبیلدن بر آلتدرکه (حدت لامسه) نك درجه‌سنی تعیینه خدمت ایدر . حواسمز آره‌سنده حدّتی الك زیاده وقطعی بر صورتده تعیین ایدیله‌بیلمش اولانی باصره‌مزدر . (حدت سامعه acuité auditive) و(حدت لامسه ac. tactile) هنوز اودرجه قطعی برصورتده تقدیر اولونه‌میور. [فیزیولوژی‌یه عائد تفصیلات ایچون قاموسك فنون طبیعیه وطبیه قسمنه باقیکز!]

تطبيق ، انطباق

Adaptation فرانسزجه و انكليزجه Adaptation
Anpassung المانجه
Adattamento ايتاليانجه

كوزمزك بر شيئى واضحاً كوره بيلمه‌سى ايچون عضو بصرك اقسام و اجزاسنده و عضلاتنده واقع اولان تغيراتى افاده ايدر بر كلمه‌در . فقط بو كيفيت – فيزيولوژيه‌يه بوكون (accomodation) تعبيرى تخصيص ايدلمش اولدوغندن او كلمه‌يه عائد ايضاحاتده بو خصوصه دائر تفصيلات كافيه ويرلمشدر.

(adaptation) كلمه‌سى ارتق (حياتيات = Biologie) تعبيراتندن معدود اولوب قالمش و بر معناى خصوصى آلمشدر : اولا بر عضو مخصوصك، بعض ايجابات طبيعيه‌يه تبعاً (و بالضروره!) يكى بر وظيفه‌يه كنديني اويدورمسنه انطباق ديرلر. مثلا : ياراصه‌قوشى ديه، بيلديكمز حيوانك معهود قانادلرى، قاناد دكلدر ؛ لدى‌التحقيق آكلاشيليور كه – بنيهٔ تشكلى اعتباريله – هيچ قوشه بكزه‌مه‌ين بو حيوانك اوك آياقلرى و بالخاصه اوك آياقلرينك درت پارماغى حدّندن زياده بويومش و آره‌لرنده بر اينجه غشا پيدا اوله‌رق بو صورتله آياق قاناده بكزه‌مشدر . يعنى حد ذاتنده يورومكه آلت اوله‌رق تشكل ايتمش بولونان بر عضو معيّن ، بعض ضروراته تبعاً تبدلات تشريحيه‌يه اوغرامش و اوچمق ايچون بر آلت اولمشدر . نته‌كيم (فوق Phoque) ديه مشهور اولان حيوانك (مُسَبَّحه = يوزكچ = nageoires) لرى‌ده حقيقى مسبحه دكل آياقدر ؛ فقط بو حيوان اونكله انجق دكزده يوزه‌بيلير ؛ قره‌ده كزه‌مز. ايشته (انطباق تشريحى فيزيولوژى adaptation anatomo-physiologique) بودر ؛ وبر عضو مخصوصك شكل تشريحى ووظيفهٔ فيزيولوژيسى اعتباريله ده‌كيشمه‌سى و يكى يكى شرائط حياتيه‌يه كنديني اويدورمه‌سى ديمكدر .

يالكز بر عضوك دكل ، فقط بوتون بر (فرد عضوى un individu organique) نك‌ده بوكبى ضرورات ايله يكى يكى محيطلره توفيق حيات

ایده‌بیلمك ایچون تبدلات کلّیه و اساسیه‌یه اوغرادیغی اولویورکه بوکاده (انطباق) دیرلر. حتی بو انطباق کلّی، اعضای بدنك انطباقی نتیجه‌سیدر.

(فلسفهٔ تکامل la philosophie évolutioniste)، انطباق کیفیتنه بویوك بر اهمیت ویرمش و اونی دقتله تحقیق و تتبع ایله‌مشدر. تکامل فلسفه‌سی کشف اولونمازدن اول، اجسام عضویه‌نك محیطلرینه انطباقی مسئله‌سی، طبیعتك سرائر غامضه‌سندن بری عد ایدیلیردی. حتی آلهیاتده، (علت غائیهٔ خلقت cause finale de la création) ی اثبات ایچون (کیفیت انطباق) ایله اقامهٔ برهان اولونور، و (طبیعتده بر نیّت dessein dans la Nature) اولدوغنه، بوصورتله استدلال ایدیلیردی. بودرجه غریب کورونن بو کیفیتی، تکامل فلسفه‌سی (شرائط محیطه‌یه توفیق حیات) مجبوریتی ایله معقول بر صورتده تعریف و ایضاح ایدنجه، علت غائیه نظریه‌سنه ارتق حاجت قالمادی وبو اعتقاده طرفدار اولانلر بو برهان مشهورك هیچ اولمازسه بو بحثده حکمسز ولزومسز قالدیغنی کوردیلر، وفیما بعد (انطباق) حادثه‌سنده استعمال ایده‌مدیلر. وقتیله سیّاراتك انتظام حرکاتنی مشاهده ایدوبده اسباب طبیعیه‌سی هنوز کشف و تیقّن ایلیه‌مه‌مش بولونان علمای اسلاف، عینیله علت غائیه برهانته محتاج اولویورلر ونظام عالمی اونکله تعریفه چالیشیورلردی. (کپلر)، (قوپرنیق) و نهایت (نیوتن) ك کشفیات مهمه‌سی سایه‌سنده (نظام عالم l'ordre de l'Univers)، (میحانیك mécanique) قانونلریله، معقول بر صورتده ایضاح ایدیله‌بیلدی. (adaptation) مسئله‌سنده تکامل فلسفه‌سنك، فکر بشره خدمتی‌ده طبق بوکا بکزه‌دیکی ایچون، مشهور (داروین Ch. Darwin) ی، (نیوتن Newton) ه قیاس ایدوب خدمتده مساوی طوتانلر چوق اولدی. حالبوکه (اصطفای طبیعی sélection naturelle) دستوری تعیین اولونمازدن اول، اجناسك انطباقی، تکامل نظریه‌سنی مشکلاته ایقاع ایدییور و اوکا معارض کبی کورونویوردی. (داروین) دن اول (استحالات عضویه transformations organiques) ی، علمی وطبیعی برنقطهٔ نظردن تعریفه چالیشان (لامارق Lamarck)، بو تبدلاتی (تأثیر اقلیم l'influence du climat) ه اسناد ایدییوردی. بو (سطحی - نظر

فرضیه) ، بویله بر غریب کیمیتی حسن تعریفه کافی کلمه‌دیکی کبی ، انطباقك عدم وقوعنه دائر بعض احوال دخی ، مبدأ تکامله قارشی مقام تعریضده ذکر و اشهاد اولونه‌بیلیوردی . داروین بدایت امرده و تدقیقاتنك هنوز ایلك دوره‌سنده بو مشکلاتك درجه‌سی نظر اعتباره آلمش ومسئلهٔ تکاملی حل ایتمك خصوصنده (انطباق) کیمیتك صحیحاً اك مهم بر عقده تشکیل ایتدیکنی اکلامشدی . حتی (منشأ اجناس l'origine de espèces) نام اثر مشهورینك مقدمه‌سنده بونی اعتراف ایدییور ؛ و علمای بنامدن (ئه‌یساغره‌ی Asa Grey) ه (۱۸۵۷) تاریخنده یازدیغی بر مکتوبده بو مشکلاتی نصل اقتحام ایده‌بیلدیکنی ولامارقك فرضیه‌سنه حاجت براقادیغنی ایضاح ایدییور . [بوتون بو مقاله‌ده‌کی تعبیرات مشهوره‌یه و بالخاصه darwinisme و sélection کلمه‌لرینه باقیکز .]

بوتعبیری ((accomodation) دن تمیز ایتمك ایچون امریقا علماسندن (مارق بولدوین J Mark Baldwin) بر فرق تعیین ایتمش و بو ایکی کلمهٔ اصطلاحیه‌نك آری آری معنالرده قوللانلماسنی توصیه ایله‌مشدر : (accomodation) کسبی اولان طرز انطباقه ، adaptation) ایسه ، ارثی اولان صورتده تخصیص ایدله‌لیدر ؛ دیمشدر . [accomodation تعبیرینه باقیکز]

مطابوه

فرانسزجه	Adéquat
المانجه	Adäquat
انکلیزجه	Adequate
ایتالیانجه	Adequato

لاتینجه (adœquatus) لفظندن آلنمش برتعبیر اصطلاحیدر که معنای لغویسی (مساوی کلمك) دیمکدر. افکار ومعلوماتمز حقنده وصف اوله‌رق قوللانیلیر. فقط وصعاً ایکی درلو معناسی واردر ویکدیکرندن فرقلیدر . اولا : فکرك کندی مضمونه مطابقتی اعتباریله قوللانیلیرکه اوتقدیرده بر (فکر idée)، کندی مفهومنك متضمن اولدوعی بالجمله اوصاف وکیفیاتی

ـ بالاحاطه ـ بیان وافهام ایدییور، یعنی مضموننك ماهیتی حقنده بر معنای تام ویریبیور دیمك چیقار . اوحالده (فکر، تمثیل ایتدیکی مفهومه مطابقدر (l'idée est adéquate à la notion qu'elle représente دهنیلیر . اکر بویله معلومات تامه ویرمیورسه، اوکاده (inadéquate) دهنیر .

ثانیاً بوکلمه‌نك برباشقه معنا ایله تلقی اولوندوغی‌ده واردر : چونکه بر فکرك کندی مضمونه مطابقتی ملاحظه اولونه‌بیلدیکی کبی ، موضوعی اولان شیئه‌دخی مطابقتی‌دوشونوله‌بیلیر؛ وطولاییسی‌ایله [بوتون افکار ومعلوماتمزك حقایق اشیایه تماماً مطابق اولوب اولمادیغی] مسئله‌سی، مطابقتك بو ایکنجی معناده تلقی اولونماسندن ظهور وتولد ایده‌جکی ایچون ، بوتعبیرك اك مهم واك غامض برمسئلهٔ فلسفیه‌ایله علاقه‌دار بولوندوغی درحال تسلیم اولونور. فی‌الحقیقه فلسفه‌نك (مبحث معرفت épistémologie) ده‌نیلان قسمنده، اك جدّی مناقشه‌لر بومسئله اطرافنده دوران ایدر ؛ شبهه یوقدرکه (نظریهٔ معرفت théorie de la connaissance) بحثنه عائد اولان (شك و یقین le doute et la certitude) دعواسنده شرط مطابقت (قسطاس حقیقت critérium de la vérité) اوله‌رق قبول ایدلمشدر . یعنی : [معلوماتمز طوغرو وشایان‌اعتماد اوله‌بیلمك‌ایچون، نفس‌الامره، حقایق‌اشیایه‌هروجهله مطابق وتام اولمالی‌در!] دستوری علی‌العموم فیلسوفلرجه مسلم بولونمشدر. لکن اونو تمامالی‌درکه یالکز (مابعدالطبیعیون les métaphysiciens) ك تحقیق ایتمك ایسته‌دکلری مطابقت، انجق بودرلو اوله‌بیلیر؛ مذهب فلسفی اعتباریله (حقیقیون réalistes) دن اولانلر دخی مطابقتی بودرلو قبول ایده‌بیلیرلر؛ چونکه وجدان‌خارجنده مستقل برعالمك وجودینه معتقددرلر. بناءً علیه علممزك شرط صحتی، افکارمزك عالم خارجی‌ده‌کی اشیای معلومه‌یه تامیٔ مطابقتی‌در؛ وانجق اوزمان علممز (یقین certitude) افاده ایدر. حالبوکه [ایده‌آلیست = idéalistes = افتکاریون] دن اولان فیلسوفلر، مطابقت کیفیتنی، انجق برنجی معنا ایله تلقی‌ایده‌بیلیرلر. یعنی (فکرك کندی مضمونی‌باجمله‌اوصافیله‌تماماً ادا ایتمه‌سی) صورتیله تفهم ایدرلر؛ چونکه فکر و وجدان خارجنده مستقل بر عالم اوله‌بیلمه‌سنی قبول ایده‌مزلر . نته‌کیم

(عقليون les rationalistes) ك دخى بوخصوصـده وضعيتى تماماً ايده‌آليستلرككى كبى‌در . حتى (هه‌غل Hegel)، (نظروتصور dialectique) ايله برعالم افكار ابداع ايتمش وعالم حقيقى‌نك تماماً كندى تصوراتنه مطابق اولماسى لازمكله‌جكنى ادعايه قدر وارمشدى. [بوتون بوتعبيراته باقيكز!]

اور يا فلاسفهٔ مشهوره‌سندن ودەقارتك بيرولرندن (باروح سـپينوزا B. Spinoza) بوتعبيرى برنجى معناسيله تلقى ايدوب ايضاح ايله‌مشـدر . حتى (شرط يقين condition de la certitude) اولمق اوزره، بو بويوك موسـوى فيلسوفى ، مطابقت‌ده (وضـوح) اولمسى ايجاب ايده‌جكنى ادعا ايدييور ؛ بوخصوصده‌كى ملاحظاتى شووجهله تلخيص اولونه‌بيلير :

موضوعنه، تماماً مطابق اولان برفكرك مضمونى‌ده واضحدر؛ بديهى‌در. بداهت معناسى صحت و حقيقتنك دليل يقينى‌سى اولور. چونكه معناسنده (وجوب nécessité) واردر . موضوعنه مطابق اولمايان بر فكر دخى بالعكس مبهمدر ؛ ناقصدر؛ مشوّشدر. اوكا جهل قاريشمش ماهيتى افساد ايتمشدر. بناءً عليه معناسنده (وجوب) اوله‌ماز! فرضا (تصادف le hasard) ديديكمز زمان (inadéquate) برفكرايچون ايى برمثال ويرمش اولورز. بوفكر، افهام ايتديكى معنايى ـ باجمله اسـبابيله جامع اوله‌جق صورتده ـ يعنى تماماً اعلام‌ايده‌ميور. زيرا اوكا جهل وياخطا تداخل ايتمشدر. فى‌الحقيقه تصـادف ديديكمز حالك وقوعنده هنوز بيله‌مديكمز بر چوق عوارض ، اسباب وشروط واردر. اونك ايچون بوفكر (واقعه تماماً مطابق) دكلدر. اكر تصـادفك نصل وقوعبولقده اولدوغنى باجمله اسـبابيله ، اك دكرسز شرائطيله بيلسه‌يدك اووقت معناسنده بوشيمديكى تشوش قالمازدى. ماهيتندن (امكان خاص contingence) زائل اولور، اوكا بدل مفهومنده (وجوب nécessité) حاصل اولوردى. [بوسـوزلره باقيكز !] لكن اوحالده‌ده تصادف اوله‌مازدى ؛ چونكه اسباب وشرائطنى وآن وقوعنى اوّلدن كشف وتقدير ايده‌بيليردك ؛ يعنى (تصـادف) ديديكمز واقعه‌نك قانونتى بولمش اولوردق، واوحالده‌ده (تصادف) ديديكمز (واقعه)، (تصادفى!) اولمازدى!..

ايشته بومسئله حقنده سپينوزانك خلاصهٔ ملاحظاتى بودر. بوفيلسوف

شو ملاحظه‌سنه استناداً ادعا ایدییورکه (ممکن) عد ایتدیکمز شیلر هنوز بزجه واقعه مطابق اولمیان ، وبناءً علیه حقیقی تماماً ادا ایده‌مه‌ین فکرلردر. بونلر جهل ایله قاریشیق معلومات جزئیه نوعندندر . بو قبیلدن اولان فکرلرده خطا مندرجدر. بناءً علیه خطا (عدمی négatif) در. [بوسوزه باقیکز!] علم یقین اکسیکلکیدر.

سپینوزانك بومسئله‌ده افکاری تماماً وعیناً بعض حکمای اسلامك وعلی‌الخصوص فخرالدین رازینك فکر وملاحظه‌سنی آکدیریر. علم بحثنده بوداهی شرق عینی صورتله بیان ملاحظه ایتمشدی . (فخررازی) عندنده علم، [اعتقاد جازم مطابق لموجب] یعنی [موجبنه مطابق براعتقاد جازم]در. اولا واقعه مطابقدر ؛ وقوع حالی تماماً اعلام وافهام ایدر. ثانیاً شبهه‌یه ذره قدر محل براقماز وصارصیلماز براعتقاد الهام ایدر ؛ زیرا معناسنده وجوب واردر . بوشرطلره مقارن اولان علمه (علم یقین) دیرلرکه بداهتی کندی صحتنه دلیل محض اولور .

فخررازی بوتعریفی ایله علمی ، (ظن)دن ، (جهل مرکب) دن (تقلید مصیب) دن تمییز ایتمشدر. شرح مواقفك (مقدمات) بحثنده مسئله اطرافیله مناقشه ایدلمشدر .

زمانمز فیلسوفلری (نظریهٔ علم) مباحثنده بو (adéquat) تعبیرینی پك قوللانیرلر ومعلوماتمزك نفس‌الامره ، حقیقت اشیایه مطابق اولماسی تقدیرنده ذکر ایدرلر . بو طرز تلقی (مطلقیون les absolutistes) ه کوره‌در . (اضافیون les relativistes) انجق (علم ایله معلوم اره‌سنده مطابقت تامه) آرارلر. [adéquation لفظنه باقیکز]

Adéquation — Adéquation — مطابقت

معنای لغویسنه باقیلیرسه (ad-equation) معادله، مساوات دیمکدر. حالبوکه اصطلاحده ارتق بومعنا معتبر دکلدر . معلومات، نفس‌الامره تماماً توافق ایدرسه ، ویاخود برفکر، (مفهوم تام) ایله موضوعنی بیان وافهام ایلرسه ، علم ایله معلوم اولان شیلر آره‌سنده ، یعنی فکر ایله موضوع

مخصوصی آره‌سنده (adéquation مطابقت) واردر . علم ایله معلومك بوتوازنی ، ارتق معادلت ومساوات صاییله‌میور؛ زیرا مطابقت ، طبیعتلری اعتباریله بوسبوتون باشقه شیلر آره‌سنده واقع اولیور وبوسببدن ناشی کمیّت ایله تقدیری امکان خارجنده قالیور. مثلا بزم برماده حقنده علممز [اونك حد ذاتنده موجود اولدوغی اوزره] بالجمله اوصاف وکیفیاتی شامل برفکر تام وکامل اولسه بیله ، ینه (طبیعت وماهیت اعتباریله) (بیلگی) ویا (فکر) باشقه شی، اوفکرك خارجده اشارت ایتدیکی (مادهٔ مخصوصه) بوسبوتون باشقه‌شی‌در!. خارجده‌کی ماده کمیتاً تقدیر اولونه‌بیلیر، طارتیلیر، اولچولور ؛ حالبوکه اوماده‌ ه حقنده حاصل ایتمش اولدوغمز علم، عدداً قابل افاده اولمدیغی کبی ، عینی مقیاس ایله اولچویه طارتی‌یه‌ده کلمز . بونلر (غیر مشترك المقیاس incommensurable) شیلردر . [بوتعبیره باقیکز .] اونك ایچوندرکه سقولاستیق فلسفه‌سنك ایجاد ایتمش‌اولدوغی بوتعبیری بوکون دخی قوللاندیغمز حالده معنای لغویسنی قبول ایتمه‌رك مطابقت معناسنه آلیورز. یعنی‌فکرایله موضوعی آره‌سنده معادلت مراد ایتمیورز. سقولاستیق فلسفه‌سی (علم ، معلومك عینی‌در) ظن ایتدیکی ایچون بوتعبیری وضع ایتمش ولغت معناسیله تلقی ایلمشدی ؛ ظنّمجه سبب بودر . حالبوکه فلسفهٔ جدیده نظرنده ارتق هیچ شبهه قالمامشدرکه علم ، معلومك عینی دکلدر ؛ حتی من وجهٍ اوکا بکزر برشی‌ده دکلدر . یالکز براشارتدرکه ذهنده معلومی آ کدیریر . ایشته اوقدر! مع‌مافیه بواشارت ناقص ویا تام‌اوله‌بیلیر. تام اولورسه اشارت ایله مشارالیه اره‌سنده یعنی علم ایله معلوم اره‌سنده مطابقت واردر ؛ ده‌نیلیر .

Adiaphorie اهمال قیم

Adiaphorie

یونانجه (ἀδιαφορία) کلمه‌سندن آلنمشدر . السنهٔ متمدنه علی‌الاکثر بوشکلده استعمال ایدر . (فرقسزلق) دیمکدر . اصطلاحده حسسزلك، قیدسزلق معناسنه کلیر . حادثات عالمه قارشی قیدسزلق ، حسسزلکدن نشأت ایدر ؛ حسسزلك دخی ، اوحادثاتك هیچ برینه دیکرندن زیاده

قيمت ويره‌مكدن، وبناءً عليه، برينى ديكرندن ـ هيچ بروجهله ـ (فرقلى كورمه‌مك) دن ايلرى كلير. ظن واعتقاد، بوحدده وارنجه انسانده هيجانه قابليت قالماز؛ مطلوبه توجه ايده‌بيلمك ايچون، برطرفه ميل امكانى ده‌اولماز؛ چونكه مطلوب اولان شى ، قيمتده مُرَجَّح اولان شيدر . حالبوكه هيچ برنوع حادثه‌ده قيمتجه فرق كورمه‌ين برآدم نظرنده مرجّح صاييله‌بيله‌جك برشى يوقدر. اويله اولونجه ، هيچ برشيئه قارشى تأثر وهيجان‌ده يوقدر. بوحالده برشى ياپه‌بيلمك ايچون (تشبث فعلى) دخى اوله‌ماز، زيرا (ارادت volonté) ، (مفلوج paralysée) اولور قالير . ايشته (تأثرسزلك apathie) ده‌نيلن حالت روحيه دخى بودركه (لاقيدى indifférence) نتيجه‌سى اولدوغنده شبهه يوقدر .

بوتعبيرك وامثالنك (تاريخ فلسفه) ايله چوق علاقه‌سى واردر :

اولا (حسبانيّه scepticisme) مذهبنك مؤسسى اولا (پيرون Pyrrhon)بوكلمه‌يى ايجادووضع ايتمش اولدوغى ايچون(پيرونيه Pyrrhonisme) اصطلاحتندندر. بوفيلسوف هيچ برشيئه ايناماديغى كبى، كندى وارلغندن بيله شبهه ايده‌بيليردى . بناءً عليه هيچ برشيئه‌ده قيمت ويره‌ميه‌رك، بوتون وقوعات عالمه قارشى لاقيد وحسسز قاليوردى . حتى (پيرون) نظرنده (خير اعلا le souverain bien) بوحسسزلك ، بوقيدسزلق مرتبه‌سنه ايره‌بيلمك وهردرلو هيجاندن آزاده وهرنوع آرزو واملدن فارغ ومستغنى اوله‌بيلمكدى. اونى هركسه توصيه ايدييوردى. [پيرونيّه Pyrrhonisme لغتنه باقيكز !]

ثانياً : (رواقيون les stoïciens) ده‌نيلن فرقهٔ فلاسفه‌نك حكمت اخلاقيه‌سى دخى لاقيدى‌يى توصيه ايدييوردى . فقط حسبانيون ايله بونلر آره‌سنده اعتقاد فلسفيجه پك بويوك فرق واردر ؛ بناءً عليه (لاقيدى) كيفيتنى صورت تلقيلرى بوسبوتون باشقه‌در . [بوبابده تفصيلات ايچون stoïcisme تعبيرينه باقيكز !]

ثالثاً : شرقده (تصوف théosophie) اربابى ، (رياضت pénitence) ايله تصفيهٔ باطن ايتمكى توصيه ايلدكلرى ايچون (ترك وامساك abstinence)

و (فراغت abnégation) ایله هرشیدن ال یومق ، [یعنی ال ییقامق ، الینی چکمك ، واز کچمك !] لزومنه قائل اولمشلردی ، وبویوزدن ، فکراً (اهمال قیم) درجه‌سنه وارمشلردی. بواعتقاد ، (عملده en pratique) ، (تأثرسزلك ولاقیدلق apathie) ده‌نیلن (عطالت inertie) ی استلزام ایتمشدی . (تأثرسزلك) تعبیری (رواقیه) اصطلاحاتندندر . رواقیون بونی توصیه ایتدکلری حالده قطعاً عطالته منهمك دکل ایدیلر ؛ حالبوکه صوفیه‌نك مبدأ اعتقادی ریاضت یوزندن قلندرلکه پیوسته اولمش ونهایت عطالته طایانمشدر . صوفیه‌ده واقعا خیراعلا (وصال حق communion avec Dieu) در . فقط بونك ایچون امور دنیاده مطلقا (اهمال قیم) برنجی شرطدر . بومرتبه‌یه بالفعل ریاضت ایله واریله‌بیلیر . ایشته شرقده (رند آزاده) دیدکلری (انسان کامل l'homme parfait) ، بویله برآدم ایدی . (آزادهٔ خوف ورجا) ، (لاقید ولاأبالی) ، (وارستهٔ تکلیف وتکلف) ، کلیاً (بی امل) (اَدناس دنیویه‌دن قطعیاً اَل یومش) برانساندی . نظرنده [نیك وبدِ عالم سیّان !] دی . بویله اولان (کمّلین les parfaits) ، (احرار les indépendants) ده‌نیایردی . [بوتون تعبیرات مهمه‌یه باقیکز !]

(تناقض) لفظاً صورتاً In adjecto *(Contradiction)* In adjecto

[هرلسانده لاتینجه‌سی مستعملدر (این آجه‌قتو) اوقونور]

بوتعبیر ، مباحث منطقیه‌ده کچر ، و (تناقض contradiction) وصفنده قوللانیلیر . (contradiction in adjecto) ، صوری یعنی شکله عائد بر تناقضدرکه ، اونده (محمول attribut) ، (موضوع sujet) ك ماهیت ومفهومنی صراحتاً نقض ایدر برشکل و وضعیتده‌در : (مظلم بر آیدینلق) کبی ! . . . ظلمت ، آیدینلغك ضد نقیضی اولدوغی ایچون ، بویله بر (ترکیب وصفی)ده مندمج اولان معنای تناقضی درحال ادراك واذعان ایتمه‌مك ممکن دکلدر ؛ چونکه تناقض صوری‌در ؛ ظاهردر ؛ بدیهی‌در. لکن اکثریا بویله اولمیه‌بیلیر: کرك موضوع ایله محمول آره‌سنده ، کرکسه ایکی قضیه‌نك مفاد حکمی

آره‌سنده‌کی تناقض ، کیزلی قاله‌بیلیر . او تقدیرده (تناقض، ضمنی‌در . (la contradiction est implicite) ده‌نیلیر . مع‌مافیه هر (تناقض ضمنی) بر (تناقض صوری) یه ارجاع اولونه‌بیلیر ؛ زیرا حقیقتاً تناقض وارسه ، البت ، آراده احکام متناقضه اولدوغندن ناشی‌در ؛ والبت اوکبی احکامدن متناقض نتیجه‌لر استخراج ایدیله‌بیلیر . چیقاریلنجه دخی (کیزلی تناقض) تظاهر ایدوب (صوری) اولوویریر .

(تناقض صوری) بحثنه تعلق اوله‌بیله‌جك امثله‌ٔ تاریخیه‌نك الك مهملرندن بری ، (سقوچ فلسفه‌سی écossisme = philos. écossaise) ك مؤسسی اولان (دوقتور رهید Dr Ried) ك (قدرت = pouvoir = power) کلمهٔ اصطلاحیه‌سنه عائد اولمق اوزره فیلسوف مشهور (جون لوق John Locke) ه تعریضیدر. (لوق)، ملکات عقلیه‌مزه علی‌العموم (قدرت) دیمش و بونلری (فاعل actif) و (منفعل passif) اولمق اوزره ایکی صنفه آییرمشدی . (دوقتور رهید) : [قدرت ذاتاً فاعلدر ؛ حتی فعالیت قدرت عینی معنا افاده ایدر . بناءً علیه فاعل اولمایان بر قدرت تصور اولونه‌مازکه قدرت منفعله تعبیری مقبول اوله‌بیلسین !] دییور؛ یعنی (قدرت منفعله) تعبیرنده تناقض صوری وظاهری واردر . دیمك ایستیور. (هاملتن) بومناقشه‌یی ذکر ایتمش و (لوق) طرفی التزاماً حکم ویرمشدر. [بو راده‌کی تعبیرات مهمه‌یه‌باقیکز !]

بو تعبیرك انجق (منطق logique) [بوسوزه باقیکز !] ده ومعقولاتده حکمی واردر . ادبیاتده وبدیعده یوقدر . بالعکس بدیع و بیانده اکثریا کنایه‌لر وهله‌مبالغه‌لر تناقض صوری‌یه بر رمثال تشکیل ایدر . (جانلی جنازه) (ئولو حیات) کبی ؛ جنازه‌نك جانلیسی جنازه اولماز . نته‌کیم حیات دخی مماتك ضد نقیضی‌در . فقط طرز اداده مبالغه ، بدیعده برهنر اولدوغی ایچون بویله شیلره ادبیاتده مساغ اولدقدن ماعدا برقیمت مخصوصه‌بیله‌ویریلیر.

Adulte

Adulte کاهل

جسم عضوینك الك اساسلی قابلیتی ، هویتنی بوسبوتون ضایع ایتمیه‌رك نشو ونما وتبدل ایتمسی وبوسایه‌ده یکی‌یکی شروطه، یکی یکی محیطلره تطبیق

معیشت و توفیق حیات ایلیه بیلمه‌سی‌در . [(adaptation) ه باقیکز .]
بوقابلیت دوام ایتدیکی مدتجه حجره ، نسیج ، عضو ، هرنه ایسه ، نشوونما دورنده‌در . فقط بوقابلیت الی نهایه دوام ایده‌مز . برزمان کلیر که اکتساب ایتدیکی شکل وقابلیت اوزره قالیر و ارتق ـ ضـویت تبدل ایده‌مز اولور . ایشته بوحل توقف ، عضویتك دور کهولتی‌در . بودوره ایریشن بر عضویت ارتق شرائط جدیده‌یه ، یکی محیطلره تطبیق حیات ایده‌مز ؛ عوامل خارجیه‌نك اقتضاسنه کوره توفیق حیات ایده‌مدیکی ایچون دخی تأثیرات خارجیه ، اونك بنیه‌سنی یواش یواش تخریبه قویولور و بو تخریبات تغذی ایله تلافیٔ مافات ایده‌مزده آهنك حیات مختل اوله‌جق راده‌یه واریرسه ، (ئولوم la mort) دیدیکمز حال وقوعه کلیر وجسم عضوی طاغیله‌رق عناصر اصلیه‌سنه آیریلیر .

علی‌الانفراد ، اعضـای بدنیه‌یه دخی بو تعبیر تطبیق ایدیله‌رك استعمال اولونیور . برعضو (انطباق قابلیتی pouvoir d'adaptation) نی ضایع ایدنجه (کاهل‌در) دەنیر . وجودك بالجمله اعضای مختلفه‌سی عینی زمانده کاهل اولوب اختیارلاماز . دماغك اقسـام و مراکز مختلفه‌سی‌ده بویله‌در . حتی جملهٔ عصبیه‌نك بعض قسملری وارکه هیچ کاهل اولماز اکر اولورسه حیات ممکن دکلدر . حیات اونلرك فعالیت دائمه‌سی ویکی یکی شرائطه سهولتله انطباقی سایه‌سنده انجق دوام ایده‌بیلیر .

حیـات معنویه‌یه دخی بونی تطبیق ایدرلر ؛ کاهل برذکا ، تشکل ایتمش واصول واحکام اعتقادیه‌سنی ترتیب وتنظیم ایتمش برذکادرکه یکی بر اعتقـاد یکی بردوشونوش قبول ایده‌مز . بناءً علیه حیات فکریه‌ده محافظه‌کارلغك بر نوعی ، ذکانك کهولتی اثریدر ، دەنیله‌بیلیر . بو تعبیر اجتماعیاتده دخی تطبیق اولونور . برمدنیت مخصوصه‌یه ایرمش و مدت مدیده اوکا کوره یاشـایوب یورولمش وقوتنی غائب ایتمش برامت ، یکی بر مدنیتـك شرائط اجتماعیه‌سنی قبول ایده‌میه‌جك راده‌یه کلمش ایسه ، دور کهولتنی ادراك ایتمش دیمکدر .

افکار واصله Adventice

Adventice

دور اخیرك مجدد مشهوری ، فیلسوف (دەقارت Descartes) ك ایجاد ووضع ایتمش اولدوغی تعبیرات اصطلاحیه‌دندر . لاتینجه (adventitius) دن

آلنمشدر؛ فقط عموم طرفندن قبوله مظهر اولهماديغى ايچون تعمم ايدهمهمشدر.
دهقارت اوچ درلو (فكر idée)مز اولدوغنه ايناتيوردى. حواس واسطه سيله
ايدينديكمز افكاره = idées adventices ؛ cogitationes adventitiœ
ديبوردى. بونلره بوكون هرفيلسوف(احساسات sensations)ديبور. عرب
حكماسنك و انكليز فيلسوفلرينك (حسيات sentiments) ديديكى بودر؛
بونلرى بوكون هيچ كيمسه (افكار) نوعندن عدايتمز. بوحسياتى اعمال ايدرك
ذهنك بالذات تحصيل ايلديكى فكرلره دخى (افكار مجعوله idées factices)
ديبوردى كه ـ دهقارتك ظنّنجه ـ ذهنك كندى معمولاتندن اولان (ياپمه فكرلر)
ديمك اولور. واجب ، ضرورى و عمومى اولان كليات افكاره دخى (افكار وهبيه
idéé innées) ديبوردى. بونلرك حواسدن كلهديكنى ، ذهنك معمولاـ
تندن ده اولماديغنى ادعا ايديبور و بزمله برابر طوغمامش ، بالعكس بزه هرحالده
تقدم ايتمش اولدوغنه قانع بولونيوردى كه (طوغمامش innée) تعبيرينه سبب
اوفيلسوفك بو اعتقاديدر. بوكون بو صوك تعبير مشهوردر ومهمدر. فقط بو
جنسدن اولان فكرلرك منشأ و ماهيتى حقنده نظرلر متخالف وحتى متناقضدر.
حسياته كلنجه قطعا فكردن صاييلميور. حالبوكه دهقارت، بالجمله (تلقيات حسيه
acquisition des sens) ى وبوتون (محتويات وجدان le contenu
de la conscience) ى (افكار idées) نام عموميسى ايله ياد ايدرى.
[بو تعبيراته وبالخاصه rationalisme سوزينه باقيكز !]

Adynamie

Adynamie فقدان قوا

درمانسزلق ديمكدر ، يونانيدن كلمشدر : (a ادات نفى) ،
(δυνάμις = dynamis) ده قوت معناسنهدر . بوحال ، بر كيفيت
مرضيهدركه بالخاصه انسجهٔ عضليهنك فوق العاده ضعفيله نمايان اولور .
اوحالده (تقلّصات عضليه contractions musculaires) يا پك كوج اولور،
ياهيچ ممكن اولماز . اكثر وخيم حمالرده بوضعف كورولور .

Affectifs (Phénomènes) (حادثات) تأثريه **Affectifs**

Gefühls	آلمانجه
Affective	انكليزجه
Affettivo	ايتاليانجه

شخصيت معنويه‌مزی تشكيل ايدن (حسّيات sentiments) و (ارادت la volonté) ايله (افكار les idées) آره‌سنده وضع و جنس وماهيتجه اهميتلی برفرق واردر . بونلرك جمله‌سی‌ده (حادثات روحيه phénomènes psychique) دن معدود اولمقله برابر ، حسّيات ، بزم اصل بنلكمزی تشكيل ايدر وبوحيثيتله، اونلرك تحولاتی كندی بنلكمزك تحولاتی ديمكدر . افكاره كلنجه، اونلرك بنلكمزله ، حيات روحيه‌مزله بودرجه صميمی علاقه‌سی يوقدر و (كندی‌انائيتمز notre moi) قارشوسنده افكارمز ، (غيرانا non-moi) حيثيتنده‌در : بنلكمزه ياباجی اولان شيلركبی‌در ! بومهمه‌يی نظر دقته آله‌رق (محتويات وجدان le contenu de la conscience) ی تقسيم ايدن (علم‌روح اربابی les psychologues) حسيات نوعندن اولان حادثات معنويه‌يه علی‌العموم (حادثات تأثريه phénomènes affectifs) ديبورلر . افكار وخيالات جنسندن اولان قسمنه‌ده (حادثات ذهنيه phénomènes intellectuels) ديبورلر. بوايكی طاقمدن برينك مبدأ واصل اولدوغی ادعا ايدلديكنه كوره تعين ايده‌جك مذهب فلسفی يه (intellectualisme ذهنيه) و (volontarianisme اراديه) ده‌نيليوركه برنجيسنك اك مشهور مروّجی (Herbartهربارت) در. ايكنجيسنك ده (Schopenhauer شوپنهائوه‌ر) در . [بوتون بوتعبيراته باقيكز .]

شوحالده ـ بالخاصه حادثات ذهنيه‌دن قطع نظر ايدرك ـ صرف حسّياته وارادته متعلق اولان احوال روحيه‌نك جمله‌سنه بردن (حادثات تأثريه phen. affectifs) ده‌نيليور، ديمكدر. بوده حسّيات نوعنه منحصراولورسه (passif انفعالی) اولور. مثلا ذوق والم حس ايتمك كبی. عرب فيلسوفلری

ایشته بو طاقم حسیاته وجدانیات دیمشلردی که (faits de conscience) دیه ترجمه ایده‌بیلیرز . اکر منحصراً ارادات وتمایلات نوعنه عائد اولورسه (فعلی actif) اولور. آرزولرمز، میلمز ، محبت وعشقمز بوقبیلدندر .

Affection

تأثر Affection

فرانسزجه و انکلیزجه	Affection
آلمانجه	Gefuhl
ایتالیانجه	Affezione

بوکلمه لاتینجه (Affectus, affectio) لغتلرندن آلنمشدرکه بر شیدن متأثر اولمق ، دیمکدر. لسان عمومی‌ده، همان همان محبت لفظنك مرادفی کبی قوللانیلیر . مثلا حسّاس ومحبته میال اولان کیمسه‌لره و اویله کیمسه‌لرك طورلرینه، وصف اوله‌رق (affectueux) ده‌نیلیر. اصطلاحده معناسنك تنوعاتی واردر . الك اسکی معنای فلسفی‌سی — علی‌الاطلاق — (حادثات منفعله phénomènes passifs) دیمکدر ، که اشیاده کیفیات مقوله‌سندن اولان بعض احوالدن عبارتدر. بونلره فرانسزجه (manières d'être) دیرلر . لکن آرتق بوکون بومعنایی ادا ایتمك اوزره (modification, qualité و modalité, mode) کلمه‌لری قوللانیلیور ، و (affection) تعبیری یالکز حسّاس اولان موجوداته تخصیص اولونمشدر . بو تخصیصه کوره (تأثر affection) ، نفسمزده حاصل اولوبده بزدن انفکاکی ممکن اوله‌مایان ، حتی نفسمزك غیری برشی ایمش کبی دوشونوله‌مه‌ین حسیاته ده‌نیلیور . شو اعتبار ایله افکارمز ، تأثراتمزدن پك فرقلی و آیری برصنف تشکیل ایدر. زیراء افکارمز دخی — حد ذاتنده — نفس ناطقه‌مزك محصولی اولمقله برابر ، اونلری کندی انائیتمزدن ، یعنی کندی بنلکمزدن ، کندی نفسمزدن بوسبوتون آیری ومستقل شیلر ایمش کبی تلقی ایده‌بیلیرز. بالعکس تأثراتمز روحمزك حیاتی‌در ؛ و (هیجان émotion) نوعندن بر حادثهٔ انفسیه‌در. یالکز شوفرق وارکه (هیجان) عمومی برتعبیردر، و(passion اختراص ، ابتلا) ، (desir آرزو ، شوق) کبی حالات وجدانیه‌نك جمله‌سنی‌ده معناً شاملدر . حالبوکه (تأثر) ، اختراصدن دها آزشدید ودها

آز مبرم بر (میلان inclination) در . نته‌کیم آرزوده اویله‌در . (تأثر) بومعناده تلقی ایدیلنجه، اونده برخصوصیت ممتازه بولانلر اولمشدر. (لاشلیه Lachelier) نام فرانسز فیلسوف معاصر ادعا ایدییورکه تأثرده (علت موجبه cause efficiente) ایله (غایهٔ مترقبه but visé) برله‌شیر : براز انه ، کیم (affection) الهام ایدرسه او حسیات تأثریه‌نك ، اومیلان محبتك هدفی ینه او آدمدر ؛ باشقه‌سی اوله‌مادیغی کبی باشقه برشیده اوله‌ماز. حالبوکه آرزو وشوق ایچون سبب محرك (mobile یعنی سائق) باشقه، غایه ومقصدده باشقه‌در . بونقطهٔ نظردن باقوب معنایی بوسبوتون تخصیص ایدرك بو نوع تأثری یالکز انسانه حصر ایدنلر اولمشدر . مشهور (سقوچ écossais) فیلسوفی (ره‌ید — Reid) بو فکرده‌در :

(اعمال بشریه‌ده متنوع سائقه‌لر واردرکه اونلرك هدف مخصوصی (اشخاص personnes) در ؛ وسوائق مذکوره‌نك طبیعت ذاتیه‌لری ، برطاقم اشخاصه وحتی بعضی جانلی موجوداته قارشی ایی ویا کوتی بر حس ایله متأثر اوله‌مزی استلزام ایدر . اکثر اعمالمزك مبادیسنی تشکیل ایدن بوسوائقه ، بن، عموماً (تأثرات affections) دییورم. ایسترسه‌انسانلره قارشی بزی اعمال حسنه‌یه سوق ایتسینلر ، ایسترسه اعمال سیئه‌یه سوق ایتسینلر .) دییور .

(ره‌ید) ، بو تعریفی ایله کلمه‌نك معناسنی ، حسیاتمزك بر صنف معیننه تخصیص ایتمکله برابر ، مفهوم اصطلاحی‌یی ، لسان خلقده معتبر اولان معنایه تقریب ایتمش اولویور. شو تقدیرجه تأثراتمز ایی وکوتی اوله‌بیلمك اعتباریله ایکی درلودر. برینه (تأثرات حسنه affections bienveillantes) ده‌نیر : منتدارلق ، میل مودت ، دوستلق کبی ! . . دیکرینه دخی (تأثرات سیئه affections malveillantes) ده‌نیر ؛ غیظ ، نفرت ، خرص ، حسد ، انتقام کبی !

آکلاشیلیورکه انسانلره قارشی محبت ونفرته متعلق بعضی انفعالاته عائد

اولمق اوزره حاصل ایتدیکمز حسیاته تأثرات دەنیلیر ، وبو حساتك ابتلا واختراص درجەسنده شدید اولماسیده تعریفده داخل برشرطدر. قورقو، امید ، تهور کبی احوال روحیەمزی بالخاصه (تهیجات émotions) صنفنه داخل ایدوب تأثراتمزدن آییرییورز . بو تعبیراتك ، پسیقولوژی واخلاق علملریله علاقەسی اولدوغی آشکاردر .

بر ده عینی لغتدن مشتق (affectation) کلمەسی واردرکه پك قوللانیلیر. بز بونی کندی لسان عمومیمزده (جعلی) کلمەسیله ادا ایدرز . (تصنع وصنیعه) دخی بودیمکدر ودها زیاده حقوق جزا لسانده مستعملدر؛ جدی وحقیقی اولمایان اوضاع واطواره جعلی دیمك متعارفدر. (affecter de ne rien savoir = تجاهل) دیه ترجمه ایدیلیر . بوحال، دائما تأثرات صحیحه وجدیەنك تقلیدینی یاپمقدن عبارت قالدیغی ایچون ، بر چوق احوالده (simuler) کلمەسی بوکا بدلاً قوللانیلیر . (خستەلغی تقلید ایتمك = تمارض) کبی ! (d'un air affecté جعلی برطور ایله !) دیەترجمه ایدیلیر.

[تعبیرات مهمەیه و خاصةً (phénomènes affectifs) سوزلرینه باقیکز !]

Afferent
Efférent

صادره وارده

Afférent , Efferent

اعصاب، وظیفه وخدمتلرینەکوره ایکی درلودر. بر قسمی وارکه محیط بدنه پیوسته اولان اوجلرنده وقوعه کلن تهیجاتی ، محیطدن مرکزه یعنی سطح بدندن ، دماغه ، (مخ شوکی moelle épinière) یه وبرطاقم (عقدات عصبیه ganglions nerveuses) یه نقل ایدرلر . تأثرات محیطەیی بووجهله مراکز عصبیەیەکتیرن اعصاب تللرینه (nerfs afferents اعصاب وارده) و(centripètes الی‌المرکزیه) دیرلر . دیکر برقسم اعصابده واردرکه مراکز عصبیەده حاصل اولان انفعالاتی وتغیراتی، محیطده بر عضو مخصوصه نقل ایدرلرکه عضو مذکور اوعصبك نقطهٔ انتهائیەسیدر . بونلرەده (nerfs efférents اعصاب صادره) ویاخود (centrifuges عن‌المرکزیه) دەنیلیر. بوجنسدن اولان اعصابك نهایت بولدوغی اعضا همان دائما بر عضلهٔ مخصوصەدر.

دیكرلری ایسه عالم خارجی ایله تماسده بولونان اقسام بدنیه‌مزده منتهی اولور. اونك ایچون بونلر خارجدن مركزه خبر نقل ایدرلر. دیكرلری‌ده مركزدن محیطه اراده كوتورورلر.

عربلر كتیرنلره (وارده)، كوتورنلره (شارده) دیمشلر ایدی.

(Psycho - physiologie) علمنه عائد اولان بو تعبیرات، فلسفه مباحثنده كیفیت ادراك مسئله‌سنده اكثریا ذكر اولونور. (انا) le moi نك (غیر انا le non - moi) ایله یعنی نفسمزك عالم خارجی ایله (تماس ومناسبتی contact et rapport) بحثنده وارد اولور تعبیرات علمیه‌دندر.

Affinité **علاقه** Affinité

Verwandtschaft, Affinitat	المانجه
Affi ity	انكلیزجه
Affinitá	ایتالیانجه

(لاتینجه‌ده Affinitas) دن آلنمش بر كلمه‌در، وقرون وسطی لسان عرفانندن بزه انتقال ایتمشدر. (علوم غریبه sciences occultes) دن اولان (الكیمیا alchimie) یه عائد اسكی بر تعبیردر كه بوكون حالا یكی كیمیاده وده‌ها بك چوق شیلرده قوللانلقده‌در. بر عنصر مادینك دیكر بر عنصر مادی ایله بر لشوب بر تركیب وجوده كتیرمك خصوصنده‌كی میلان طبیعیسنه اسكی الكیمیائیون (Affinité) دیرلردی، وبو علاقه‌یه انفسی بر ماهیت اسناد ایدرلردی. مثلا انسانلرك بر برینی ترجیحاً محبتی یاخود نفرتی كبی!.. حتی طبیب وعالم مشهور (بوئرهاو Boërhave) علاقه‌یی، اجسام آره‌سنده بر محبت اولمق اوزره تعریف ایتمشدی. بوكونكی كیمیا نظرنده علاقه، بر جسم مركبك عناصر اصلیه‌سنی یكدیكرینه باغلی بولوندوران واونلری یكپاره طوتان قوه ویاخود قوای طبیعیه‌نك (محصله résultante) سنه دیرلر. كیمیا علمی، (ماكنهٔ ذره‌وی mécanique atomique) دیمك اولدوغنه نظراً (علاقهٔ كیمیویه) ارتق انسانلرده‌كی علاقهٔ انفسیه‌یه بكزر بر ماهیتده تصور اولونه‌ماز. بلكه بو علاقه، جاذبه‌نك خصوصی بر نوع تجلی-

سیدر، واحتمالکه اجسام وعناصرك(électropositif) و(électronégatif)
اولماسی سببیله یکدیکرینه انجذابه میلی نتیجه‌سیدر. [بوتعبیرات ایچون قاموس
ریاضیاته باقیکز !]

(پسیقولوژی یعنی علم روح) لساننده دخی بوکلمه بعضاً قوللانیلور .
برفکرك دیکربعضی افکاری ذهنده دعوت واحضار ایتمه‌سی [association
d'ideés - سوزینه باقیکز !] بحثنده (علاقهٔ روحیه Affinité
psychologique) تعبیری استعمال اولنور. نته‌کیم ایکی درلو (تصورات
concepts) [بوسوزه باقیکز !] ارەسنده‌کی رابطهٔ فکریه‌یه دخی (علاقهٔ
منطقیه Affinité logique) ده‌نیلیور . آلمان شاعر وحکیم مشهوری
(گوته Gœthe) ، عشق انسانی حقنده (علاقهٔ انتخابیه Affinité
élective) تعبیر معنادارینی قوللانمش ومحبت ده‌نیلن علاقهٔ انفسیه‌ده روح
عاشقك ، برشخصی دیکرلرینه ترجیح وانتخاب ایتدیکنی نظر دقته ابراز
ایلیه‌رك کیفیت عشقی تعریف ایتمك ایسته‌مشدر . هرحالده (علاقه) ، ماهیتی
مبهم اولمقله برابر بر (کیفیت محسوسه fait sensible) در؛ وهر لسانده
رایج برکلمه‌در .

Affirmative (prop.) Affirmative (قضیهٔ) موجبه

Négative (prop.) Negative (قضیهٔ) سالبه

بوتعبیرات، لسان منطقده اصطلاحات مشهوره و(متضایفه connotatif)دندر.
[connotation سوزینه باقیکز !] قضیه حقنده وصف اوله‌رق متقابلاً
قوللانیلیر . بر (قضیه proposition) موجبه اولور ، اکر (موضوع
le sujet) ایله (محمول l'attribut) آراسنده‌کی نسبتك وقوعیله حکم
اولونورسه ! . (انسان فانی‌در .)کبی که بوراده نسبتدن مراد، (فانیلك)در
وبوحال انسانده وقوعبولویور دیه حکم اولونمشدر . بالعکس آراده‌کی نسبتك
(لاوقوع) ی ایله حکم اولنورسه بویله برقضیه (سالبه négative) اولور.
(سقراط لایموت دکلدر.) کبی!.. قضیه‌نك بووجهله موجبه ویا سالبه اولماسنه
(برقضیه‌نك کیفیتی la qualité d' une proposition) ده‌نیلیر .
[Affirmation) سوزینه باقیکز !]

Affirmation ایجاب Affirmation
et و et
Négation سلب Négation

Affirmation et négation فرانسزجه و انكليزجه
Behauptung آلمانجه
Affermazione negazione ایتالیانجه

ارسطونك وضع ایتدیکی اصطلاحات منطقیه‌دندر . اصل یونانیسی : (ایجاب Κατάφασις) و (سلب ἀπόφασις) در . فرنکجه‌سی ، لاتینجه : (negatio, affirmatio)دن کلیر. منطقده، برقضیهٔ موجبه‌نك افادهٔحکمنه (ایجاب affirmation) دیرلر. ضدی (سلب négation) در. برده (تصدیق assertion) تعبیری واردر که ایجاب ایله برطوتماملی‌در . ایجاب ایله سلب آره‌سنده (تقابل تضاد) واردر . مثلا (انسان‌فانی‌در)، (انسان فانی دکلدر) کبی‌که بوایکی قضیه‌نك مفاد حکمی آره‌سنده درجات متوسطه اوله‌مازه وبرینك ادعاسی دیکرینك‌کبی اساساً وقطعیاً وتماماً نقض ایدر. حالبوکه (assertion) تعبیری بومتناقض‌الحکم‌اولان‌قضیه‌لرك‌ایکیسنه‌ده تطبیق اولونه‌بیلیر؛ چونکه ایجاباً اولسون سلباً اولسون هرایکیسنده‌ده‌حکم واردر. بناءً علیه (assertion)، (شبهه doute) مقابلی‌در . وبوایکی حال اره‌سنده بالجمله احتمالاتك درجات متفاوته‌سی‌واردر. اکلاسیلیورکه هردرلو حکمه (assertion) ده‌نیر ؛ ایجاباً واقع اولان حکمه (affirmation) تعبیری تخصیص ایدیلیر . (شو شویله‌در ؛ بو بویله‌در) کبی !. سلباً واقع اولان حکمه دخی (négation) تعبیری قوللانیلیر . (شو شویله دکلدر؛ بوبویله دکلدر .) کبی !...

(affirmation) هنوز ذهنده ایکن (حکم jugement) در. سوزله بیان ایدیلنجه، دستور افاده‌سنه (قضیه Proposition) دیرلر . اووقت برکیفیت یاخود برشی دیکر برشیئه حمل واسناد ایدلمش اولور . (حیات زحمتلی‌در) ؛ (بختیاراق قولای دکلدر) کبی‌که بوایکنجی قضیه‌ده حکمك سلب ایله واقع اولماسنه رغماً ینه بر (حمل attribution) واردر: (قولای اولماق) کیفیتی بختیارلغه حمل واسناد اولونیور دیمکدر .

[(Proposition) سوزینه باقیکز .]

A fortiori

A fortiori بطريق الاولى

(آفورسي يورى) اوقونور . (هر لسانده لاتينجه‌سى مستعملدر)

بو برشكل محاكمه‌دركه برهان حيثيتى حائزدر. جزئى‌نك حكماً كلى‌ده مندرج اولمسى كيفيته مستنددر . بناءً عليه ، كلى‌نك حقيقتى اثبات اولونجه اونك ضمننده مندرج وحكمنه تابع اولان جزئى‌نك حقيقتى ، دها زياده قوتله ثابت اولمش اولور. (a fortiori) تعبيرى‌ده بو سببله وضع اولونمشدر . مثلا (بعض (ا) ، (ف) در . زيرا هر (ا) (ف) در .) ديديكمز زمان بو برهانك الك بسيط واساسى شكلنى عرض ايتمش اولورز . (بعض انسان فانى‌در) صغرا ، (زيرا هر انسان فانى‌در) كبرا اولدوغنه نظراً كبرانك حكمى صغرانك‌كنى ذاتاً شامل ومتضمن بولونيور؛ بناءً عليه هر انسان فانى اولونجه ، بعض انسانلرك البته فانى اولمه‌سى لازمكله حكى (دها زياده قوتله يعنى afortiori) ثابت اولمش اولويور .

منطقيون ، بونى برنوع (قياس مطوى enthymème) اولمق اوزره تلقى ايديورلر . [بوتعبيره باقيكز]

Agent

عامل = فاعل Agent فرانسزجه وانكليزجه

لاتينجه‌دن آلنمشدر . اصلى (agens) در ؛ (ago فعاليتده بولونمق) معناسنه‌در. بناءً عليه (agent) فاعل ديمكدر. ضدى (patient منفعل) در. بوتعبيرلرى ارسطو ايجاد ووضع ايتمش وينه كندى ترتيبى اولان (مقولات عشره les dix catégories) [بو تعبيره باقيكز .] مياننده (فعل) و (انفعال) ى درج ايتمشدر. بوكونكى لسان علمى وفسلفى‌ده حالا مستعملدر؛ وفقط معناسنجه برآز فرق واردر . بزم لسانمزده آرتق عامل دنيليور ؛ حتى بوكا برده (مؤثر) صفتى ترديف اولونه‌رق (عامل مؤثر) تركيبنده قوللانلديغى‌ده واردر . حالبوكه مؤثر لفظى حشودر؛ يعنى لزومسز وفضله‌در؛ زيرا عاملك حيثيت معناسنده ذاتاً مؤثر اولمق شرطى داخلدر. مؤثر اولمايان عامل ، عامل صاييلماز . واقعا بر حادثهٔ طبيعيه برچوق عوامل مختلفه‌نك

(محصله résultante) سی اولدوغنه نظراً ، عواملك بر قسمی تأثیرینی کوسترەمز ایسەدە ، او تأثیر یوق دیمك دکلدر . بلکه عوامل سائره ومتقابلەنك تأثیرینی تعدیل وموازنه ایتمکدەدر. فرضا ماصه اوزرنده طوران شو کتاب، جاذبهٔ ارضیەنك لاینقطع تأثیرینه معروض بولونمقدەدر . جاذبهٔ ارضیه متمادی اولەرق اوتأثیری اجرا ایدن برعاملدر. فقط (کتاب دوسمیور) دیەرك اوتأثیری انکار ایدەمەیز . تأثیر جاذبه کورولەمیورسه ، ماصەنك مقاومتی سببیله او تأثیرك صفره منجر اولوب موازنه حاصل ایتمەسندندر . کذلك عضلات وجهیەمزك دائمی برتأثیر عصبی تحتنده بولوندوغندن خبردار دکلز . حالبوکه الك ساکن اوقعوده بیله اوتأثیر، متمادیدر ومتقابلدر . اونك ایچونده متوازندر. اکر (عصب وجهی nerf facial) نك بری، مثلا صاغ طرفەکی مفلوج ، یاخود مقطوع و مجروح اولەجق اولورسه ، درحال انسانك آغزی ودوداقلری صول طرفه بورولەرك چارپیلیر . زیرا وجه یالکز صول طرفدن کلن تأثیر عصبی یه معروض قالدیغی ایچون او طرفه طوغرو تقلص ایدر . بناءً علیه (مؤثر) صفتی فضلەدر (عامل) دیمك کافی . [antagonisme سوزینه باقیکز]

بو کون (عوامل طبیعیه agents naturels) ، (عوامل اجتماعیه ag. sociaux)، (اخلاقیه moraux) ، (سیاسیه politiques)، (مرضیه morbides) حتی (جغرافیه géographiques)، (ارضیه géologiques)، الی آخره ! .. کبی برچوق موضعلرده بوکلمه قوللانیلیر ؛ ودائما بوکبی حادثات متنوعەدە جزئی کلی بر (سبب) معناسنه کلیر . اونك ایچوندرکه بعضاً (مؤثرات مدنیه ، اجتماعیه اخلاقیه الخ) تعبیرلرنده اولدیغی کبی، مؤثرات سوزی عوامل یرینه قوللانیلیر؛ فقط عامل لفظی اصطلاحده مرجحدر . [action, activité, actif سوزلرینه باقیکز .]

(قوای طبیعیه forces naturelles) تعبیریدە بو معنایی افاده ایدرسەدە آرەدە برمهم فرق واردر . (قوت) دائما ماهیتی مبهم برعامل اولەرق تصور اولونور . حالبوکه (عامل) تماميله معین اولمق شرطدر . مثلا (شوماکنەیی حرکتەکتیرن برقوتدر) دیرسەك مجرد ومبهم برصورتده

بيـان رأى ايتمش اولورز . او قوتى تعيين ايدرده (حرارت) در ، ياخود (الكتريق) در ؛ ديرسه‌ك مؤثرى ماهيتى ايله تعيين ايتمش اوله‌جغز جهتله حركتك عاملنى كوسترمش اولورز .

اخلاق بحثنده‌ده (عامل) سوزى . اهميله كچر . بزم لسانمزده اسكى سقولاستيق فلسفه‌سندن انتقال ايتمش اولان (فاعل) لفظى مشهوردر . (فاعل مختار agent libre) ديرز . بوايكى كلمه‌نك حيثيت معناجه هيچ فرقى يوقسه‌ده ارتق بوكون طبيعت جامده‌يه متعلق واوندن صادر اولان قوتلر حقنده (عامل) لفظنى ترجيح ايدرك قوللانيرز . (عوامل طبيعيه) ديرز . فقط عاقل وحر ومدبّر فرض اولونان روح انسانى ايچون (فاعل) تعبيرينى ده كيشديرمه‌مشزدر . بونلرك ايكيسنك ده فرنكجه مقابلى (agent) در .

عاقل اولمق قيدى ، بوتعبيرك مباحث اخلاقيه‌ده وجه استعمالنى تعيين وتخصيص ايدن برمهم شرطدر . عاقل اولمايان موجوداتك حلاق مسائلى ايله مناسبتى اوله‌ماز . قوانين اخلاقيه‌نك حكمى انجق انسانه‌در ؛ واونك حركات ومعاملاتنده جاريدر . بوده عاقل ومدبر اولماسى حيثيتيله ومسئوليتى متحمل اوله‌بيلمه‌سى اعتباريله‌در . بناءً عليه اخلاق بحثنده (فاعل agent) ، (مختار اولمق كركدر doit être libre) ديه دوشونولمشدر . فقط (فعل action) [بوسوزه باقيكز!] ، تحقق ايده‌بيلمك ايچون ، برطاقم شروطك‌ده تحققى لازمدر . مانعه‌لره فائز وغالب اولمادقجه فعل ايچون استطاعت ممكن اولماز . ايشته بومهم نقطه‌يى نظر دقته آلان ونفس انسانيه‌يى حد ذاتنده مريد ومختار اولمق اوزره تلقى ايدن (ارسطو Aristote) ، بوتعبيره برمعناى مخصوص ويرمشدى : اكر فعل ، موانع خارجيه‌دن وياخود موانع فيزيولوريه‌دن (مثلا آغرى وصيزيدن طولايى قيميلدايه‌مامق كبى ! .) بوسبوتون آزاده اوله‌رق وقوعه كليرسه ، اونى ايقاع ايده‌نه ، ارسطو (فاعل مختار) ديبوردى . بوكون ، هرنه اولورسه اولسون برفعلك وقوعى وتحققى ، بهمه‌حال برچوق شرائطك وجودينه مفتقردر . بونده كيمسه‌نك شبهه‌سى قالماديغى كبى شرائط مذكوره‌نك جمله‌سنه ، بيله بيله توفيق حركت ايده‌بيلمك دخى كيمسه ايچون ممكن دكلدر . بوده شبهه كوتورمز . اوندن طولايى‌دركه بوكونكى لسان

فلسفه‌ده (agent moral) تعبیری قوانین اخلاقیه تابع اولان کیمسه‌یه دیرلر. اوقوانینك اقتضاسنه کوره عمل ایدن دیمکدر. بومعنادن اکلاشیلیورکه ارسطونك (فاعل مختار agent libre) ی ایله (agent moral) ك فرقی واردر . بوبریکی (serf arbitre فاعل مقید) وضعیتنده‌در. arbitrel لغتنه باقکز .]

فعله استطاعت مسئله‌سنده قیود معنویه وشروط خارجیه‌نك پك بویوك اهمیتی اولماسی ، باشلی باشنه برمبحث مهمه سببیت ویرمش وارسطو زماندن بری (فاعل مختارك فعلنده ، خوفك ، المك ، خطانك وجهلك نه‌درجه‌لره قدر دخل وتأثیری اوله‌بیله‌جکی) مسئله‌سی مختلف فیه برشکلده قالمشدر. بزم علم کلامده دخی (استطاعت مع الفعل‌می ؟ . . قبل الفعل‌می ؟ . . بعدالفعل‌می ؟) دیه اوزون برمسئله واردر .

Agir (اجرای فعل واجرای تأثیر)

Agir

برحرکت ایله بر (فعل acte) [بوتعبیره باقیکز !] حصوله کتیرمك معناسنه کلیر . بوحرکت ارادی اولسون اولماسین، معنایه حکمی بوقدر . بوتعبیری ، مثلا کیمیاده بر (حامض acide) حقنده قوللاندیغمز کبی ، حکمتده ، ضیا حقنده‌ده استعمال ایده‌رز : (ضیای شمس فطوغرافی پلاقی اوزرینه اجرای تأثیرایدر.) دیرز. علم حیاتده (پروتوپلازما protoplasme) ده‌نیلن ایلك ماده‌ٔعضویه‌نك (حرکت آمیبیه mouvement amiboïde) سنه [بوتعبیره باقیکز !] دخی بوکلمه‌یی تطبیق ایده‌بیلیرز . بالخاصه فلسفه وتاریخ فلسفه‌ده ، ارسطونك (مقولات عشره les dix catégories) سنده [بوتعبیره باقیکز !] ، بوکلمه ، (انفعال pâtir) مقابله‌سنده موضوع اوله‌رق داخل بولونور . بزم حکمای اسلام بونلری اوته‌دنبری (فعل وانفعال) دیه ترجمه ایتمشلردر . (réagir) برفعل وتأثیره قارشی قویمق صورتیله واقع اولان حرکت ارادیه‌یه ده‌نیلدیکی کبی برفعلك محض تأثیری دیمك اولان (حرکت دفعیه mouv. impulsif) یه‌ده ده‌نیلیر . (فیزیولوژی = غریزیات) ده موضوع بحث اولان (فعل منعکس action reflexe)

عضوى برحركت ، براثر حيات اولمقله برابر ، شعوره مقارن ، يعنى (جملهٔ عصبيهٔ مركزيه système nerveux central) ايله علاقه‌دار اولماديغى ايچون عضويتك برعامل خارجى‌يه قارشى بالذات (réaction) ى‌در . ذاتاً اوتعبيرك معناسى عكس تأثير ديمكدر . سوسيولوژى وپولتيقه لساننده (réaction) (ارتجاع) كلمه‌سيله ترجمه اولونور ؛ وبرجريان حريتپرورانه‌يه قارشى كلمك واسكى حالى اعاده ايتمك ايچون ماضى‌يه رجوع غيرتى ديمك اولوركه باقيلسه (محافظه‌كارلق conservatisme) ك نامعقول برصورت جاهلانه‌سيدر . عادات مستحسنه‌يى وعنعنات ومؤسسات مليه‌يى محافظه ايتمك غيرتى مقبولدر وارتجاع صاييلماز . مع مافيه سياسيات واجتماعيات لساننده بوتعبير اكثريا دها كنيش برمعنا ايله قوللانيلمقده‌در . براختلال وقوعيله بوزولان اسكى (موازنهٔ اجتماعيه) يى اعاده ويكيدن تأسيس ايتمك غيرتيله حركت ايدوب حكومتك طرز اخيرينى وجماعتك موازنهٔ جديده‌سى احلال وتعديله تصدى ايدنلره دخى (réactionnaires) ديرلر . بوتقديره كوره شوكلمه‌نك معناسى مطلقا مقدوح برطرز سياسته اشارت ايتمز . چونكه اختلال ، نتيجه‌سى اعتباريله احرارانه برارداده‌يه وجود ويره‌بيلديكى كبى ، اسكيسندن دها متردّى برارداده‌يه‌ده منجر اوله‌بيلير . نته‌كيم اوروپا تاريخ سياستنده امثالى چوق كورولمشدر. فقط هروجهله حال حاضره نسبتله حال سابقه رجوع غيرتندن عبارت فالان (réaction) ينه اى كوتو برارتجاعدر .

Agnosticisme

لاادريه (مذهب فلسفه‌سى) Agnosticisme

انكليزجه	Agnosticism
آلمانجه	Agnosticismus
ايتاليانجه	Agnosticismo

يونانى‌دن آلنمشدر . ذاتاً (ἄγνωστος يعنى بيلنه‌مز) تعبيرى نوفلاطونيلر لساننده اصطلاح اولمش وبوتون شرق تصوفنه انتقال ايتمشدى. [حقيقت الوهيتى ، انسانك شوعاجز ومحدود ذكاسى ادراك ايده‌مز ، بيله‌مز وهيچ بروقت بيله‌ميه‌جكدر .] ديه (پلوتينوس Plotinus) ادعا

ایدردی و (θεός ἄγνωστος) تعبیرینی قوللانیردیکه (Dieu incon-naissable) دیه ترجمه ایدلمشدر . فقط بوندن (آغنوستیسیزم) تعبیرینی چیقاروب وضع وتشهیر ایله‌ین ذات ، معاصریمزدن پروفسور (هکسلی Huxley) درکه برقاچ سنه اول وفات ایتمشدی .

فلسفه‌ده (اسباب علم moyens de connaissance) مسئله‌سی ، اوته‌دنبری اك مهم بحثلردن برینی تشکیل ایتمش وخیلی جدّی مباحثاته میدان آچمشدیکه حالا زمانمزده‌ده دوام ایتمکده‌در . (بز انسانلر حقیقتی ادراك ایده‌بیلیرمی‌یز ؟ . .) سؤاله قارشی، تصدیقاً جواب ویرن فلسوفلر [-dog matisme و scepticisme سوزلرینه باقیکز.] شو ادعالریله (ریبیون)دن، (احتمالیّون les probabilistes)دن، (اضافیّونles relativtstes) دن، (تنقیدیّون les criticistes) دن [بوتعبیراته باقیکز!] آیرلدقدن و(یقینیون les dogmatistes) نامیله تمایز ایتدکدن صوکره ، کندی آره‌لرنده‌ده اسباب علم مسئله‌سنده اختلافه دوشوب - بالضروره! - اوچ فرقه‌یه انقسام ایتمشلردی. زیرا : (حقیقتی ادراك ایده‌بیلیرز !) دعواسنی بالاتفاق ایلری سوردکدن صوکره: (هانکی واسطه ایله ؟ ؟ .) سؤالنه قارشی انجق اوچ درلو جواب ویریله‌بیلیردی : یا (حس sens) ایله ؛ ... یا(عقل intelli-gence) ایله ؛ . . . یاخود (الهام inspiration) ایله !.. دهنیله‌بیلیر . ایشته بوجوابلره‌کوره (حسّیه sensualisme)، (عقلیه rationalisme) و (تحدّسیه intuitionisme) مذهبلری تعین‌ایدر. بوکون‌حقیقت‌مطلقه‌یه دائر (علم یقین connaissance certaine) احتمالی صراحتاً رد ایدیله‌رك (لاادریه agnosticisme) مذهبنه اعتراف ایدلدیکی حالده ینه حسّیون ، عقلیون وتحدّسیون موجوددر ؛ فقط دعوا یالکز علم اضافیمزك منشأنی تحقیق ایتمك بحثنه منحصرقالمشدر. حالبوکه متقدمین، علی‌العموم(یقینیون) دن ایدیلر ، فقط (ارباب شك) برفرقهٔ مستثنا تشکیل ایدییوردی . متقدمین ومتوسطین (یعنی قرون وسطی فیلسوفلری !) نك برقسمی (حسّیون) دن دیکر برقسمی‌ده (عقلیون) دن ایدی . یالکز (نوفلاطونیلر - les néop-platonistes) ، واونلردن - عقایدحکمت اعتباریله ! - هیچ فرقی‌اولمایان

(صوفيّون les théosophes)، (تحدسيون) فرقه‌سنی تمثیل ایدییورلردی .
چونکه حقیقت مطلقه‌یی، انجق (کشف ضمیر) یعنی الهام ایله ادراك ایتمك ممکن اوله‌بیله‌جکنه ایناییورلردی. اوزمانلر، برده (gnostique) لرنامیله برفرقه پیدا اولمشدی. بونلرك باشلیجه مسلکی ـ بالخاصه ـ کتب‌مقدسه‌یی واحکام دینیه‌یی (معقول برصورتده ! .) تفسیر ایتمکدن عبارتدی. بونك ایچون‌ده افلاطونك ونوفلاطونیلرك مبادئ اعتقادیه‌لرینی احکام ونصوص دینیه‌یه تطبیق ایدرك (نَقل)ی (عَقل) ایله تنویر وکتب مقدسه‌یی معقول برطرزده تفسیرایتمکدی. بزم شرقده، دخی بوکبی متفکرینك امثالی‌چوقدر و(rationalisme)ك برمعناسی‌ده‌بودر. [gnosticisme و rationalisme سوزلرینه باقکز !]

ایشته عالم مشهور (پروفسور هکسلی Professor Huxley) ، بو (gnostique) تعبیرینه قارشی (agnostique) کلمه‌سنی وضع ایتمش وبوندن (agnosticisme) تعبیرینی اویدورمشدر. (gnostique) لری استخفاف ایتدیکنه باقیلیرسه بوکلمه‌نك معنای تاریخی و اصطلاحیسنی لایقیله بیلمه‌دیکی واونی (عرفا) کبی برتعبیر ظن ایتمش اولدوغی اکلاشیلیور : [وقتیله برفرقهٔ حکما وارمش ؛ کندیلرینی (gnostiques) دیه تشهیر ایتمشلر . بونلر هرشیئی بیلمك ادعاسنده ایمشلر. بن عکسی ادعاده‌یم. اونك ایچون کندی جهلمی اعتراف صددنده (agnostique) تعبیرینی ایجاد و وضع ایتدم .] دییور .

هرحالده بومهم کلمه ، پك قیمتلی برتعبیر فلسفی اولمشدر .

زمانمزده فوق‌العاده برتهالکله مظهر قبول اولوب رواج بولماسی پك طبیعی ایدی؛ زیرا اسمی یکی قونمش اولسه‌بیله بومسلك فلسفی پك اسکیدن بری واردی . ادینبورغ دارالفنونی معلملرندن پروفسور (روبرت فلینت R. Flint) ، (agnosticisme) نامیله تألیف ایتمش اولدوغی قوجه‌مان برکتابده صاحب مسلك فیلسوفلردن هر برینك بو خصوصده‌کی افکار واعتقاداتنی بسط وتنقید ایتمش وحکمای اسلامی‌ده اونوتمامشدر .

آغنوستیسیزمك بوكونكی معناسی ینه ده كشمه‌مشدر . [عقل بشر صرف عالم حادثاتی ادراك ایده‌بیلیر . علم بشر اضافیدر . بودائره خارجنه انفاذ نظر ایده‌مز ؛ عجز طبیعیسی محققدر . بناءً علیه انسان نه‌قدر كامل ، نه‌درجه عاقل اولسه ینه حقایق اشیایی اكلایه‌ماز علی‌الخصوص (حقیقة الحقایق) اولان ذات الوهیتك نه‌اولدوغنه مطلع اوله‌ماز. یالكز (وجوب وجود) نی ، آثار خلقتندن استدلال ایده‌حكی جهتله ، بهمه‌حال بر خالق مطلقك وارلغنه بالضروره ایمان ایدر.] دهینلرك جمله‌سی (agnostique) درلر ؛ وبودعوا آغنوستیسیزم دعواسیدر .

عالم اسلامده آغنوستیسیزم نصوص قطعیه اوزرینه مؤسسدر . ذات الوهیت حقنده برشیله وصف اولونه‌ماز (لَیْسَ كَمِثْلِهِ شَیْءٌ) بویورلمشدر . (تَعَالَی شَانُهُ عَمَّا یَقُولُونَ) و (سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا یَصِفُونَ) كبی كلمات جلیله هپ بومعنایه اشارت ایدر . [اللهك ذاتنی تفكر ایتمه‌ییكز ؛ نعمتلرینی تفكر ایدیكز] معناسنده وارد اولان [تَفَكَّرُوا فی آلاءِاللّٰه ولاتَفَكَّرُوا فی ذاتِ اللّٰه] حدیث شریفنك تنبیهی ده بودر. و[سُبْحَانَ ماعَرَفْنَاكَ حَقَّ معرِفَتِكَ یامعروف] قول شریفی دخی ذات الوهیتی حقیله بیلمك ، هیچ بر انسان ایچون ممكن ومیسّر اوله‌میه‌جغنی مقرّ ومعترفدر . اونك ایچوندركه بالجمله متفكرین اسلام ، [كرك حكمادن ، كرك متشرعیندن ، كركسه صوفیه‌دن اولسون] هپ حضرت پیغمبره اقتدا ایدرك بوخصوصده اعتراف عجز ایله‌مشلردر . شرقك حكیم داهیسی (ابو علی ابن سینا) اوحدیث شریفی ، شو مشهور قطعه‌سنده تضمین وكندی عجزینی بلیغ برصورتده اعتراف ایتمشدر :

اُعتصامُ الْوَرَی بِمَغْفِرَتِكْ !
عَجَزَ الواصفون عَنْ صِفَتِكْ !
تُبْ علینا فانّنا بَشَر :
(ماعَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكْ) !..

ینه عالم اسلامك اك بیوك حكماسندن فخرالدین رازی‌یه اسناد اولونان شو فارسی رباعی، عینی‌معنای‌ی‌متضمندر؛ و (بیلدم‌كه هیچ برشی بیلمیورمشم) دەین سقراطك شوسوزینی‌تأكید ایدر؛ بناءً علیه آغنوستیسیزمك علی‌الاطلاق بردستور افادەسیدر.

هرگز دل من زعلم محروم نشد .
کم ماند زاسرارکه مفهوم نشد .
هفتاد ودوسال فکر کردم شب وروز :
معلومم شدکه هیچ معلوم نشد !..

فلسفه ایله بالالتزام مشغول اولمایان شاعر تزیه حافظ شیرازی بیله عالمك مبدأ ومعادی حقنده هیچ برشی بیله‌مدیكمزی پك صریح وظریف برادا ایله سویلیور وهله پك كوزل برتشبیه ایله تمثیل ایدییور :

ما زاغاز وزانجام جهان بی خبریم ؛
اول وآخر این کهنه کتاب افتادست !..

دییور .

حكمای شعرانك وریاضیون شرقك اك بویوكلرندن اولان عمر خیام (مسائل لدنیه) حقنده بیان ایدلمش اولان افكارك عندی فرضیاتدن باشقه برشی اولەمیەجغنی دوشونەرك، شوكنایه‌لی اسلوب ظریف ایله اوفرضیاتی افسانه‌یه‌بكزەتیور، وافسانه‌سویله‌ینلرك‌ده اویقویه واردقلرینی؛ یعنی بومعمایی اكلامادن وفات ایتدكلرینی تعریف ایدییوركه حقیقةً كوزلدر.

آنان‌که صاحب فضل واداب شدند ،
درمجلس عرفان ، شمع اصحاب شدند ،
رەزین شب تاریك نبردند برون :
کفتند فسانهٔ ودرخواب شدند !...

حكمای اشراقیه وشعرای صوفیه كلنجه، اونلرك جمله‌سنك اثرلرندن بومعنایه دائر مثاللر انتخاب ایتمك لازم‌كلسه برایكی جلد طولدوریله‌بیلیردی. اوقدر چوق یازمشلر واوقدر كوزل وشاعرانه یازمشلردر. آثار منشورەدن

وازگچیورم؛ منظوم برایکی مثال ویرمکله اکتفا ایدییورم: حضرت مولانا :

اصل وذات حق تعالی هیچ کس
می نداند ای حکیم ! . این شرح بس !..

. . . .

بعدازین گر شرح گویم ابلهیست
زانکه شرح این ورای آگهیست !..

دییور .

محمود شبستری :

منزه‌ذاتش از چندوچه‌وچون
(تعالی شانه عمان یقولون :)

دییور .

حکیم سنائی ، بحق ادعا ایدییورکه [فکر بشرك، جستجوی حقیقتده حدودی، عقل بشرك صوك موقف عجزیدر . کندی فهمنك نهایتیدر . اوهنوز الله دکلدر . الله اونكده فوقنده وماوراسنده‌در .]

آنکه فهم ترادرو ره‌نیست ،
غایت فهم تست؛ الله‌نیست!..

فیضیٔ هندی، آغنوستیسیزم اعتقادینی عرض ایتمك اوزره اوزون ویك مکمل منظومه‌لر یازمشدر :

ای همه درپرده نهان رازتو
بیخبر آغاز ، زآغاز تو ،

بیتی ایله باشلایان ، و :

یا اَزَلِیَّ الظُّهُورْ ! . یا اَبَدِیَّ الخَفَا ! . . .
نورُكَ فوقَ النَّظَرْ ؛ حسنُكَ فوقَ الثَّنَا ! . . .

مطلع عربی‌سیله مشهور اولان ایکی‌اوزون ومستثنا منظومه‌سی بووادیده یازیلان آثار ادبیه‌نك الك کوزللرندندر .

بزم سنان پاشا تضرّعات مشهورهسنده :

(سن اول موجد قديمسك كه عقول اولين وآخرين ، دائرهٔ قدمنه قَدَم باصه‌ماز .) دييور .

بزم ضيا پاشا :

بر فاعلك مأثريدر جمله حادثات ! . . الخ . . .

. . . . . .

هر اعتقاد عقله كوره غائبانه‌در .

سبحان من تحير فى صنعه العقول ! . .

سبحان من بقدرته يعجز الفحول . الخ . . .

. . . .

ادراك معالى بو كوچوك عقله كركمز

زيرا بو ترازو اوقدر ثقلتى چكمز . الخ

عثمانلى شعراسى ميانده ـ شبهه‌سز ! ـ اك درين دوشونن و برنشئهٔ فيلسوفانه ايله مُلْهَمْ اولان ، عبدالحق حامد بك ، (لولو) نام اثرنده (آغنوستى سيزم) اعتقادينه شو كوزل سوزلريله بليغ وعالى برادا ايله ترجمان اولمشدر :

. . . .

بيليرمى كوردوكنى ـ خواب ، خواب ايچنده ! ـ كشى ؟ ! ؟ . .

بتم جهانده كى حالم ، بوكا مطابقدر ! . . .

يازيق ! . خبير دكل ، بونده ، بر حقيقته دل ! . .

اكرچه كوردوكمز سربسر حقايقدر .

اونى تجسسه وار ـ بزده ـ انجق استعداد ،

ديمم كه : كنهنى شيئك ، بو عقل ، فارقدر ! . .

كوروبده بيلمه‌مكى آكلامش ! . . ديرم محضا ،

فقط ، ديمم : بشرك شونده علمى لايقدر ! . . . الى آخره

عثمانلى شاعر داهى‌سنك شو سوزلرى ، حقيقتاً ، امثال عديده‌سنه فائقدر .

بزم صوفيه كلنجه :

واقعا بوسوزلره باقوب على الاطلاق حكم ايتمه‌ملى‌دركه صوفيه بهمه‌حال آغنوستيسيزمده قرارقيلمشلردر. بالعكس عرفادن اولدقلرى ايچون (حقيقت لدنيه vérité ontologique) يه مطلع اولمق دعواسنده دخى بولونمشلردر. مثلا كبار صوفيه‌دن منلا جامى (سلسلة‌الذهب) نام اثرينه شو سوزلرله باشليور ، و :

هيچ موجود نيست درعالم ،
كه شناسد حقيقت آدم .
داند آدم حقيقت همه چيز
عين حق‌را حقيقت همه، نيز . الخ . . .

دييوركه بو دعوا آغنوستيسيزم روحنه منافى‌در ؛ چونكه انسانك هر شيئى بيله‌جكنى وحقيقت اشيايى عين‌اليقين ، حق‌اليقين كوره‌بيله‌جكنى ادعا ايدييور. [تفصيلات ايچون وبونقطه‌نك ايضاحى ايچون mysticisme سوزينه باقيكز.]

آغنوستيسيزمك بويله (صوفى وآلهى mystique et théologique) صورتلرى اولدوغى كبى برده صرف علمى وفلسفى صورتى واردركه زمانمز فلسفه‌سنجه معتبر ومسلمدر . مذهب فلسفى نه‌اولورسه اولسون ، قانتدن برى آرتق آغنوستيسيزم تأسس وتحكم ايتمشدر .

فلسفهٔ حاضره‌ده آغنوستيسيزمى ضرورى كوسترن و تسليم ايتديرن دلائل قويه (مبحث معرفت ونظريهٔ علم épistémologie, théorie de la connaissance) [بو تعبيرلره باقيكز !] واديسنده اجرا اولونان تحقيقاتدن استنباط اولونمشدر. (علم بشرك طبيعت وماهيتى la nature de la connaissance humaine)، (صرف انفسى purement subjective) و (اضافى relative) اوله‌رق تبين وتحقق ايتمش وبناءً عليه حقايق اشيايه، لدنيات اموره، وجود مطلقه، مبداء ومعاده) ودها بوكبى (مسائل لدنيه questions ontologiques) نك هيچ برينه ، هيچ بر وجهله وهيچ بر وقت عقلى ايرديره‌ميه‌جكمزه دائر قناعت كامله حاصل اولمشدر.

اونك ایچون (Relativité de la connaissance humaine اضافیت علم بشر) [بو تعبیره باقیکز!] (عقیده doctrine) سی بو زمان فلسفه‌سنك زمین متین استنادینی تشکیل ایدییور . صوك دورده ، کمال شدت وقطعیت اورره بو دعواده بولونانلرك الك مشهوری (قانت) وزمانمزده (هامائن) در.

آغنوستیسیزمك دلائل مقنعـه ومجبره‌سی بر ایکی جنس اوزره ترتیب اولنه‌رق مختصراً ذکر ایدیله‌بیلیر .

اولا : وسائط ادراکمزك هم معدود ، همده ساحهٔ شمول واحاطه‌لری اعتبـاریله محدود اولملری بر مهم دلیل‌درکه فیزیولوژی علمنك ، تشـکلات عضویه‌مزدن استخراج ایتدیکی براهینك جمله‌سنی جامعدر .

ثانیاً کیفیت ادراکك الك غامض ومبهم برمعمّا اولماسی‌که صرف (لدنی ontologique) بر دلیلدر . زیرا بو حل اولونمادقجـه هیچ بر حقیقت اکلاشیله‌ماز : چونکه بوتون بیلدیکمز شیلر نهایت تحلیلده مدرکاته منجر اولور .

ثالثاً محصول ادراکك صرف انفسی اولماسی ، وحقایق اشـیانی عیناً بزه اعلام ایتمیوب ، اشـارتاً افهام ایتمسی‌درکه بوده پسـیقولوژی‌نك ابراز ایتدیکی دلیل مهمدر. مثلا ضیا ، حرارت وبالجمله کیفیات محسوسه‌نك بزده برطاقم انفعالات وحالات روحیه‌دن‌عبارت بولونماسی و (کیفیات محسوسه) اولمق اعتباریله خارجده موجود اوله‌ماسی کبی !

صوکره ، بوتون معلومات صحیحه‌مزك اساسلرینی تدقیق وتحقیق ایتمك ایچون ، اونلری تحلیل ایتـدیکمز زمان یکدیکریله تماماً متعارض بر طاقم احکام متناقضه‌یه پیوسته اولوشمز دخی عجز طبیعی‌مزه بر دلیل قوی‌درکه عقلمزله دخی بو درلو مسائلی حل ایده‌مه‌یه‌جکمزه دائر بزه قناعت کامله ویرر . بوده بر دلیل منطقی‌در؛ (بر دلیل معقول arg. rationnel) درو (antinomies) دەنیلن قضایای عقلیه بودر . [بو تعبیراته باقیکز !]

ایشته فلسفه‌یی ، کندی دائرهٔ عجزینه ارجاع و آغنوستیسیزمه مجبور ایدن ضرورتلر ، بونلردر .

اوحالده : (سزه معروض اولان شو عالم حادثات ایله قناعت ایدیکز :

خطابی آغنوستیسیزمك ایلك (Contentez-vous du monde donné مهم تنبیهیدر . فقط یالکز عالم حادثاتی تحقیق ایله قناعت ایده بیلنلره آغنوستیق دیمز ، (phénoménistes حادثیون) دەنیر. بو حادثات عالمنده صرف وسائط علمیه ایله کشف اولنان قوانین قویه وثابته یی تألیف ایده رك فلسفه یی بوندن عبارت فرض ایدنلرەده (positivistes اثباتیون) دەنیرکه (مابعدالطبیعیات) و (مبحث وجود) ه متعلق اولان بالجمله تحقیقات وملاحظاتی بیهوده لافزنلکدن عبارت عد ایدرلر . آغنوستیقلرك بو ایکی فرقهٔ فلاسفه دن بر مهم فرقی شودرکه بونلر، حقیقی اعتباریله (لا یعرف inconnaissable) بر قدرت مطلقه قبول ایدوب بو کائنات حوادثی او قدرت کلیهٔ مطلقه نك تجلیاتی اولمق اوزره طانیرلر. بناءً علیه طبیعتی تعریف ایتمك ایچون اوقدرت مطلقه یی مبدأ اتخاذ ایدرلر ؛ اوکا بهمه حال احتیاج کورورلر. فقط او قدرتك ناصل شی اولدیغنه ویا اوله بیله جکنه دائر هیچ بر شی سویله نه مه یه جکنی ادعا ایده رك بو نقطه ده توقف ایدرلر . باقیلسه آغنوستیسیزم یالکز طور اعتباریله مابعدالطبیعیات ولدنیات مسائلنه منحصر بر(ریبلك) دن باشقه برشی دکلدر . فقط (حقیقت مطلقه یی بیله مه یز !) دیمك اوکا ایناممق، اونی تسلیم ایتمه مك دیمك اولمادیغی جهتله آغنوستیسیزم -علی الاطلاق- ریبلك صاییله ماز . [بوتون بوتعبیرات مهمه یه باقیکز !]

خوف فسحت Agoraphobie

Agoraphobie

یونانی برکلمه در . (agora بوشلق ، کنیشلك) (phobie قورقو) دیمکدر. کنیش وانکین یرلردن قورقمق صورتیله تظاهر ایدن برعصبیت درکه بعض امراض عقلیه نك علامت مخبره و متقارنه سی اولمق اوزره شایان دقتدر. بوقورقویه مبتلا اولانلر بر میداندن قارشی طرفه ، طوغرودن طوغرویه کچه مزلر؛ بهمه حال کناردن طولاشه رق وبرقوس رسم ایدرك ، کیده جکلری نقطه یه واریرلر . بو حالت مرضیه نك حیثیتاً عینی ، فقط شکلاً ضدی (claustrophobie) درکه اوده قپالی و محدود یرلرده بولونمقدن قورقمق دیمکدر .

Agraphie

Agraphie قابلیت تحریك ضیاعی

هیچ براثر فلج اولمیه‌رق، یازی یازه‌بیلمك قابلیتنك ضیاعنه (agraphie) دیرلرکه یونانی‌دن آلنمش بر کلمه‌در . (a) ادات نفی (graphie) ده یازمق اولدوغنه نظراً تعبیرك معنای لغویسی (یازه‌مامق) دیمك اولور . بو حالت مرضیه‌یه مصاب اولان آدم ، کرك کوزی ایله کوردوکی تماثیل حروف واشکال کلماتی ، کرك کسه قولاغی ایله ایشیتدیکی سوزلرك (خیالی image)، تماثیل مخصوصه ومعینه‌سیله یعنی حروفات ایله ادا ایده‌بیلمك ایچون لازمکلن حرکات عضلیه‌یه مقتدر اوله‌ماز . ایشیدیر ، یازیلری کورور ، اکلار ، یازه‌ماز . مع مافیه حرکت عضلیه‌یه مانع اوله‌جق بر فلج اثری‌ده یوقدر . یالکز یازی یازه‌ماز . اونك ایچون بونی بر (amnésie motrice graphique) اولمق اوزره قبول ایتمشلردر . یعنی ضیاع حافظه نوعندن عد ایلمشلردرکه شو تقدیره کوره یازی یازه‌بیلمك ایچون پارمقلری اداره ایدن مرکز محرکك خیال و تمثال الفاظی رسم ایتمك و حروفات ایله کوسترمك معرفتنی (اونوتمش) مش کبی تلقی ایدلدیکی اکلاشیلیور . مع مافیه، (agraphie) ده‌نیلن قابلیتسزلکك (ایکنجی تلفیف جبهی deuxième circonvolution frontale) ده بر جرحه یاخود بر اثر تخریب نتیجه‌سی اولدوغی ادعا ایدلمکده‌در . بونك (alexie) ، (alalie) ایله‌ده مناسبتی اولدوغی ایچون بوکلمه‌لره دخی باقیکز .

Agrégat

Agrégat کومه

عینی جنسدن اولوب‌ده آره‌لرنده آز چوق بر ارتباط بولونان عناصر متشابهه‌نك هیئت مجموعه‌سنه (agrégat کومه) دیرلر . مثلا برجسم ، بر چوق ذره‌لردن مرکب بر کومه‌در ؛ دیرز . اکر عناصر آره‌سنده دها اساسلی برارتباط بولونوب‌ده وظائف متقابله اعتباریله تعاون وتقسیم اعمال اولورسه اووقت اویله برهیئته کومه ده‌نیله‌مز؛ اوکا (عضویت organisme) ده‌نیلیر. زیرا عناصر متشابهه‌سی وظیفه اعتباریله وتقسیم اعماله کوره تعین ایتمش اولمقله برابر آره‌لرنده‌کی روابط دها زیاده صمیمیت وقوت کسب ایلمش اولدوغی ایچون دخی بوتون هیئت دها یکپاره اولمش وهرعنصر فرد حیات عمومیه‌یه

دها یاقیندن اشتراك ایتمشدر . خلاصه عضویتده آهنك ووحدانیت حیات ، ظاهردر . هرعنصر فردك وظیفه‌سی، حیات عمومیه‌یی تأمین ایچون تشریك مساعی ایتمكدن عبارت قالیر؛ وتقسیم اعمال ایله تعاون وتناصر وقوعه كلمش اولدوغندن طولایی هرعنصر ویاصنف عناصر، ادامهٔ حیات ایچون یكدیكرینه احتیاجدن وارسته قالەماز . حیوانات سفلیه‌ده بعضیلری (agrégat) مثالیدر . مثلا (پولیپ polype) و (hydre) لر بر كیسه ایچنده وبر مایع لزوجی‌ده سابح اوله‌رق منفرداً یاشایان برسوری حجیراتدن عبارتدر . بو ، حقیقی معناسیله بر (حیوان animal) دكل ، بر طوربه ایچنده بر كومه حجیراتدر . كذا ، افرادی آیری آیری یاشار ویكدیكریله هیچ رابطه وعلاقه‌سی یوق ، برجماعت ابتدائیه ووحشیه ، (سوسیولوژی) ده كومه مثالیدر .

برهیئت اجتماعیه بوكون بر (عضویت organisme) صاییلیر. چونكه تشكلاتی واردر، صنوف اجتماعیه‌سی واردر وحیات عمومیه‌نك ادامه‌سی ایچون بوصنوف آره‌سنده هروجهله (تعاون وتناصر solidarité ، coopération) واردر . متأخرین فلاسفه‌دن (هوبس Hobbes) ، درتیوز سنه اول ، جماعت بشریه‌یی بر عضویته بكزتمشدی . سپنسر بوطوغری فكری ، بونظر صائبی قبول وفقط تصحیح ایله‌مشدر . سوسیولوژی‌یی بیولوژی‌یه اسناد ایتمك بو نقطه‌دن باشلار .

غیبت افكار Aïdéisme

Aïdeisme

برحالت مخصوصه‌نك اسمیدركه اوكا دوچار اولان كیمسه‌ده افكار تمامیله زائل وغائب اولور . بعضی امراض دماغیه‌نك عاقبتنده بوحال ، مشاهده اولوندوغی كبی ، انسانك — قضارا ویا قصداً — باشنه ایتن برضربه دخی دماغی صارصه‌رق یاموقتاً ویاخود اوزون برمدت ایچون غیبت افكاری موجب اوله‌بیلیر . حكمت صوفیه‌ده غیبت افكاره زیاده‌سیله اهمیت ویرلمشدر . تصوف اعتقادنجه حقیقت مطلقه‌یی بیلمك ، (حقه وصول) ایله آنجق ممكن اوله‌بیلیر . (عقلیون rationalistes) عندنده (اسباب علم moyens de connaissance) دن معدود اولان (عقل raison) ، (حسیون

(les sens حواس) نظرنده باشليجه واسطهٔ معرفت اولان (sensualistes
صوفيه‌جه شايان اعتماد دكلدر . انجق (الهام l'inspiration) ، يعنى
- كندى تعبيرلرنجه - (كشف ضمير intuition)، انسانى حقه ايصال
ايدر . فقط بونك ايچون (تعشقات دينيه) و (علايق دنيويه) دن كلياً قطع
مناسبات ايتملى‌در. زيرا (آلهى‌الاصل d'origine divine) اولان روح
انسانى، بو عناصر ماديه ايچنده، بوتن قفسنده حبس اولونمش بر قوش كبى‌دركه
وطن اصليسى اولان عالم علّيينه اوچمق ومبدأ حقيقيسى اولان حقه قاووشمق
ايچون دائما متحسر ومشتاقدر . لكن عالم مادى ايله اولان روابطى وبو
حيات مستعاره تعلق ايدن (خواطر reminiscences) ى اونى محبوس
طوتار . روحى اطلاق ايتمك آنجق روابط وعلاقتنى كسر وفك ايتمكله
اولوركه بو دخى آنجق (وجد واستغراق extase) ايله ممكندر . انسان ،
وجد حالنه كلديمى؟.. اونده عقل وفكر قالماز ؛ حتى شعور وبنلك قالماز ؛
(مست مدهوش وتماماً بيهوش) اولور وآنجق او حالت اوزره وجدانده
نورحق جلوه ايلر. (وصال communion) بودر . اكلاشيليوركه (حالت
وجد état d'extase) ى دعوت ايتمكدن مقصد (غيبت افكار) ايله تجريد
نفس‌در. چونكه (وَساوِس افكار) دخى، انسانى دنيايه باغلايان رابطه‌لردندر.
واقعا افكار دنيويه‌دن تجرد ايتمك ، منحصراً و (مجرد وجود حقه نظر)
ايچوندر . لكن ، وجد حالى ، انسانده هيچ بر فكر براقاديغى كبى بالخاصه
منظور وجدان اولان (حق) ، فكر ايله قابل تصور ولسان ايله قابل افاده
اولماديغى ايچون، تصوفده (وصال حق) اشتياقيله استغراق، (aïdéisme) .
واردر.] (extase) ,(absorption) ,(néoplatonisme),(théosophie)
كلمه‌لرينه باقيكز .]

Alalie

Alalie ضياع كلام

اصلى يونانى‌در. (α) ادات نفى (λαλια) كلام ديمكدر. قابليت تكلمك
- برعارضه سببيله - ومراكز محركه‌ده تغيرات ماديه اولماق شرطيله كاملاً
ياخود قسماً ضياعنى افهام ايدر بر تعبيردر. عينى معنايى افاده ايدن (aphasie)
كلمه‌سى بوكون مرجح اوله‌رق لسان علمده رواج بولمشدر .

Alexie ضياع قرائت

Alexie

يونان لساننده (α ادات نفی λέγω قرائت) در . اوقويه‌مامق ديمك اولور . احتساسات بصريه موجود اولدوغى حالده ـ برعارضه سببيله ـ يازى‌يى اوقومق قابليتنك ضياعى‌در . بوحالته مبتلا اولان كيمسه ، بركتابده حرفلرى كورور ، فقط آرتق معنالرينى آكلاماز ؛ اونلرى طانيه‌ماز . بوقصوره (عماى كلام cécité verbale) ، وياخود (كلامه عائد اولان حافظهٔ بصريه‌نك ضياعى amnésie visuelle verbale) دخى ديبودلوركه تعبير اولمقدن زياده كيفيتى تعريفدر .

Algèbre علم جبر

Algèbre

تعبير ، عربجه‌دن فرنكجه‌يه انتقال ايتمشدر ؛ بوعلمى عربلر كشف ايتمشدى وبدايتده (الجبر والمقابله) ديرلردى . (كميت صرفه quantité pure) علمى‌در . يعنى كميات ومقاديرك كيفيتى نظر تقديره آلميه‌رق صرف كميات مجرده [abstrait تعبيرينه باقيكز] اوزرينه حساب علمى‌در . اونك ايچوندركه اعداد يرينه بعضى حروف واشاراتى تماثيل اوله‌رق استعمال ايدر . بو علمه حساب عمومى نظريه باقيليور. تفصيلات ايچون قاموسك اصطلاحات رياضيه قسمنه مراجعت اولنه .

Algésimètre مقياس آلام

Algésimètre

برآلتك اسميدركه ، برحس الم حصوله كتيره‌بيلمك ايچون لازمكلن شدت تخرشى اولچمك مقصديله ايجاداولونمشدر . سقانديناويالى (بيورنستروم Bjornstrom) ايله فرانسه‌لى دوقتور (شارل ريشه Ch. Richet) آيرى آيرى چاليشه‌رق بويله برر آلت ايجاد ايتمشلردركه هرايكيسنده‌ده اساس ، انسانك دريسى اوزرينه (جيمبيز pince) واسطه‌سيله برتضنيق اجرا ايتمك ، واوتضييقك درجهٔ شدتنى ، ثقلتله يعنى اوقه ايله تقدير ايلمكدن عبارتدر .

Algorithme

Algorithme الخوارزمی

شرق علماسندن وریاضیون مشهورەدن (الخوارزمی) نامنه منسوب برتعبیردر . بوکلمه اوروپاده اون اوچونجی عصر میلادیده ـ غالبا ـ عرب رقملریله اجرا اولنان اعشاری حسابه علم اولمش ایمش ! بوکون پك مختصر واعتباری برطاقم اشارات تمثالیه‌یی حسابده، اصولنه توفیقاً، استعمال ایتمکه (algorithme) دیرلر . شو تقدیرجه علم جبرك افادات تمثالیه‌سی الخوارزمی اصولیدر . ذاتاً بوحروفی اولا معاملات حسابیه‌یه تطبیق ایدن بو (ماوراء النهرلی) ریاضی اولدوغی ایچون ، اوذاتك كنیه‌سی ، بواصولك اسمی اولمشدر . تفصیلات ایچون قاموس اصطلاحاتك ریاضیات قسمنه باقیکز .

Altération

Altération تغیر

لاتینجه (alter) (باشقه) دیمکدر؛ بوده یونانجه (ἀλλοίωσις باشقه‌لاشمق كلمه‌سندن آلنمشدر . اصطلاحده برشیئك انجق تبدیل صفت وتغییر كیفیت ایتمك صورتیله باشقه‌لاشمه‌سنه دیرلر .

Altérité

Altérité غیریت

برشیئك تبدیل صفت ایدوب باشقه‌لاشمه‌سی كیفیتی .

Alternatives

Alternatives *(propositions)*

(قضایای) متناوبه

بوتعبیر ، منطقده ، یكدیگریله مربوط وبربرینه ضد ایكی قضیه حقنده قوللانیلیركه اونلردن بری طوغری ایسه دیگری بهمه‌حال یاكلشدر . لسان عادیده وعملی شیلرده (ایكی شقدن برینی اختیار مجبوریتی) در . (یا یاردن گچرسك ، یاسردن گچرسك) ضرب‌مثل مشهورنده اولدوغی كبی ! مخاطبمزی ، ایكی ضد تكلیفدن برینی اختیار مجبوریتنده براقیرسه‌ق ، اووقت فكرمزی ، انجق ایكی قضیهٔ متناوبه شكلنده افاده ایده‌بیلیرز ؛ وبهمه‌حال (یا) اداتی هرایكی قضیهٔ متضاده‌نك باشنده قوللانیرز: (یا ادیبانه

طاورانیرسك ، یا بو مجلسـدن چیقار کیدرسك !) دیدیکمز کبی که (بو ایکی تکلیفدن انجق برینی قبولده مختارسك !) دیمك ایستەمش اولورز . بو کبی احوال عادیەده (les deux alternatives) تعبیری ، (ایکی شـقدن برینی اختیار) سوزلریله ترجمه اولونه کلمشدر . سایان دقتدرکه بویله احوال عادیەده واقع اولەبیلن تکلیفلر ایچون ترتیب ایتدیکمز قضـایای متناوبەده یالـکز (مانعةالجمع) شرطنه اهمیـ ویرمش اولورز. یعنی هر ایکی تکلیفك ایکیسنی بردن قبول واجرا ایده میه جکنی، مخاطبمزه تفهیم ایتمش اولورز. یعنی ایکی تکلیفی جمع ایتمـکدن ممنوع اولدوغنی، کندیسنه اکلاتمش بولونورز. اوتقدیرده: (هم ادیبانه طاورانام ، همده بو مجلسـدن چیقوب کیتمم) دیەبیلمەسـنه احتمال براقامق ایستەدیکمزی کوستریرز. ویاخود (نەیاردن کچرم، نەسردن کچرم) دیه دعوا ایتمەسنك معتبر اولەمیه جغنی ـ ضمناً فقط یشیناً عرض ایتمش اولورز .

اکلاشیلیورکه لسان عادیده وامور عملیەده قوللانیلان قضایای متناوبه حد ذاتنده مطلقا ضدّ اولمق لازمکلمز. بورادە صدّیت (صوری formel) در. (یاردن کچمەمك مطلقا سردن کچمەمك مجبوریتنی) استلزام ایتمز. (یاردن‌ده سردن‌ده کچمەمك) پك ممکندر . یالکز بوراده (مانعةٔ جمعیت) الك اساسلی شرطی تشکیل ایدر . اوسبیلەدرکه بالجمله قضایای متناوبه (شرطیهٔ منفصله proposition disjonctive) شـکلندەدر . [بو تعبیره باقیکز !]

قضایای عقلیەده مناوبەاولدوغی زمان آرەده‌کی ضدیت (ذاتی essentiel) در. [بوتعبیره باقیکز !] بزم تکلیفمزدن نشئت ایتمش برحال دکلدر. زمان ومکان واحوال وظروف ایله تبدل ایدەبیلیر بر (وضع مخصوص) دکلدر . مثلا : (ب) یا (ح) در؛ یاخود (د) در ؛ دیدیکمز زمان بونی برکیفیت معقوله ایله تصریح ایدرده فرضا : (فیلسوف سپنسر) یا (صاغدر) یاخود (وفات ایتمشدر) دیه ادعا ایدرسەك کوروزکه : شرطیهٔ منفصله نوعنـدن اولان بوقضیەنك ایکی رکنی آرەسنده‌کی ضدیت (ذاتی) در . چونکه حیات ایله ممات بربرینه قارشی ضد نقیض‌در . بو ایکی حال عینی زمانده برلشمز . بناءً علیه قضایای متناوبه حد ذاتنده شرطیهٔ منفصله انواعندن بری‌در . [تفصیلات ایچون = (propositions disjonctives و propositions hypothétiques)

تعبيرلرينه باقيكز) شو قدر واركه منطقده بو بحثى تعميق ولايقيله مسئله‌يى تحقيق ايتمش اولان علماى متأخرين (مبدأ تناقض le principe de la contradiction) ايله (مبدأ تناوب le prin. de l'alternative) آره‌سنده مهم برفرق بولوب تعيين ايتمشلردر : [يكديكريله (متناقض contradictoires) بولونان ايكى قضيه‌نك هرايكيسى‌ده طوغرو اوله‌ماز .] ايشته مبدأ تناقض بودر . [ايكى قضيهٔ متناقضه‌نك هر ايكيسى‌ده ياكلش اوله‌ماز .] ايشته مبدأ تناوب‌ده بودر . اكلاشيليوركه هر ايكى صورتده دخى شكل قضايا شرطيهٔ منفصله‌در ؛ وهرايكى صورتده‌ده مبدأ اساسى تناقض‌در . يالكز شو فرق واركه شرطيهٔ منفصله شكلنده معروض اولان برقضيهٔ مركبه‌نك (بر قضيهٔ متناوبه) اوله‌بيلمه‌سى ايچون ، طرفينى تشكيل ايدن ايكى قضيهٔ حمليه آره‌سنده (مانعهٔ خلو) بولونمه‌سى برشرط اساسيدر .

مثلا ، تحقيقات عدليه‌يه مأمور اولان بر طبيبك ، بر مقتول مجهول قارسوسنده بولوبده وقعهٔ جنائيه‌يى محاكمه ايدركن : [بو آدم ، يا « باشقه برى طرفندن قتل اولونمش » در ؛ ياخود ، « انتحار ايتمش » در .] ديه دوشونمه‌سى قضيهٔ متناوبه نوعندن برشرطيهٔ منفصله‌يه مثال اولور ؛ چونكه ايكى احتمالدن انجق برينك طوغرو اوله‌بيلمه‌سى اولاً (شرطيهٔ منفصله) اولمسنه سببدر . ثانياً هرايكى احتمالك بردن ياكلش اولاماماسى‌ده (قضيهٔ متناوبه) اولمسنه سببدر . بوقضيه‌يى تمثالى برصورتده افاده ايدرسه‌ك : (ب) يا (ح) در ؛ ياخود (د) در . ديه‌بيليرز . احوال اعتباريه‌ده اولنجه ، ايكى تكليفدن آنجق برينك مطلوب اولدوغى آكلاشيلير . هرايكيسنك‌ده خارجنه چيقمق احتمالنه نظر يوقدر . مثلا ، بن بركيمسه‌يه : (يا بورجكى وير ؛ ياخود صاتون آلديغك مالى اعاده ايت !) ديديكم زمان ، مخاطبمى شوايكى تكليفدن برينى قبوله مجبور ايتمك ايستيورم (!؟) ديمكدر . مع مافيه ، مخاطبم باطاقجى اولورده (نه بورجنى وير ير ، نه‌ده آلديغى مالى اعاده ايدر !) وياخود عزت نفسى وكبرى غالب برآدم اولورده بنم بو سوزلرمدن شدتله منفعل اوله‌رق هم بورجنى ، هم‌ده آلديغى مالى باشمه آتار ، كيدر ؛ بوممكندر . فقط نتيجه مطلوب ومنظور اولان حركت بونلر دكلدر . تكليف واقعمدن ايكى شقك

برینی و آنجق برینی! قبول ایتمه‌سیدر. ایشه (alternative) شرطی بورادهدر؛ وگورولیورکه بوکبی احوال اعتباریه‌ده تناقض، آنجق اعتباری و (صوری formel) در. بوفرق پك مهمدر. [formel لغتنه باقیکز.]

Altruisme دیکرکاملق

Altruisme

علم اخلاق، تعبیراتندندر؛ (خودکاملق égoïsme) ك ضدیدر. بوتعبیری وضع ایدن مشهور فیلسوف (اوغوست قونت Auguste Comte) اولمشدر. اصلی لاتینجه (alter باشقه‌سی) در. دیکرلرینك خیرینی تمنی ایتمك، منفعتنی محافظه‌یه غیرت ایتمك، حقوقنی طانیمق حسیاتی، بزی، باشقه‌لری اوغورینه فداکارلغه سوق ایده‌جك درجه‌یه واریرسه، اوزمان بزم بو حرکتمز دیکرکاملق اولور. یالکز شو فرقی ابراز ایتمك ایجاب ایدرکه، کرك مادی وکرکسه معنوی رابطه‌لرله افندیسنه باغلی اولان بر (اسیر) ك، اونك اوغورنده فداکارلق ایتمه‌سی (دیکرکاملق) صاییله‌ماز. بناءً علیه بوخصلت نجیبه، اخلاقاً تعالی ایتمش حر ومختار اولان انسانلرده بولونه‌بیلیر؛ هروالده وپدرك اولادی اوغورنده فداکارلق ایتمه‌سیده، دیکرکاملغك الك طبیعی وعمومی مثالی اوله‌بیلیر. فقط بوده ـ حیوانلرده بیله موجود و مشهود بر (میل غریزی Inclination instinctive) اولدوغی ایچون ـ دیکرکاملق صاییلماز. فطریدر. مبادئ اخلاقیه ملاحظاتندن طوغمش بر حرکت عالیجنابانه صاییله‌ماز.

(خودکاملق) ایله (دیکرکاملق) آره‌سنده‌کی تضاد وبوضدیتك حرکات و اعمالده نتایج ضروریه و یا محتمله‌سی، فلسفهٔ اخلاق ساحه‌سنده موضوع بحث و مناقشه اولمش و ایکی مختلف نظریه‌یه وجود ویرمشدر. (نفعیون les utilitaristes) [بوسوره باقیکز!]، دیکرکاملغك، خودکاملقدن طوغمش بولوندوغنی و (تجاذب sympathie) [بوسوزه باقیکز!] کیفیتنك بونده بالخاصه ذیمدخل اولدوغنی ادعا ایتمشلر. هله مشهور (آدام سمیت Adam Smith) بو اساس اوزره بر فلسفهٔ اخلاقیه بنا ایتمشدرکه (فلسفهٔ تجاذب philosophie de la sympathie) نامیله معروفدر. بواعتقاده کوره [مناسبات مدنیه‌نك دها زیاده کسب

صميميت ايتمه‌سی و حوغالماسی، منوع بين البشريه آره‌سنده اقتصاد و تعاونی آرتديره‌جق و انسانلر كيتدكجه او ابتدائی خودكاملقلرندن واز كچه‌جكلر و ديكركاملقده دهازياده تأمين منفعت ايده‌بيله‌جكلردر.] حالبوكه (پوزيتيويست positiviste)لر [بوسوره باقيكر !] ، وعلى الخصوص (Littré ليتره) نظرنده ديكركاملق ، خودكاملقدن مشتق بر شی دكلدر . بو خصلتلرك هرايكيسی‌ده اصلی وابتدائی‌در. بری‌ديكرينه تقدم ايتمه‌مشدر. حتی‌ايكيسی‌ده (عضوی)در؛ ده‌نيله‌بيلير؛ چونكه‌خودكاملق (بقای‌شخصی conservation de l'individu) (سائقهٔ طبيعيه instinct) سنك الهام و اقتضا ايتديكی برخط حركتدر ، و (تغذّی nutrition) كيفيته مربوطدر . اونسز اولمار؛ يعنی اول باول، هرفرد خودكام‌طاورانمازسه بقا بوله‌ماز وياشايه‌ماز.

ديكركاملق،(بقای‌نوع conservation de l'espèce)سائقهٔ‌طبيعيه‌سنك الهام وايجاب ايتديرديكی برخط حركتدر ، و (تناسل reproduction كيفيتی ايله علاقه‌داردر ؛ يعنی انسان اوته‌دنبری‌اولادينه وحويشانه قارشی ديكركامانه وفداكارانه طاورانماسه‌يدی نسل‌بشر منقطع ونوع انسان منطقی اولوردی . بناءً‌عليه كندی كنديني اداره‌يه مقتدر، وغوغای حياته بالذات قابل اولونجيه قدر ، اك وحشی انسانلر بيله كندی اولادلرينه قارشی ديكركامانه طاورانيرلر ؛ چونكه بوفداكارلق بقای نسلك برنجی‌شرط امنيتی‌در. شوايكی ورصيه‌نك خلاصهٔ افاده‌سی شو اوليوركه (نعميون) نظرنده ديكركاملق، ديكرينه قارشی برمحبت خودكامانه‌در؛ حالبوكه ليتره وامثالی عندنده ديكرينی ـ خودكامانه برعوض كوزتميه‌رك ـ سومك واوغورنده فداكارلقدن چكنمه‌مكدر .

اوحالده، كندی منفعتنی قطعاً حسابدن‌خارج طوته‌رق ديكرلری‌ايچون فداكارلق ايتمكده خير اوله‌بيله‌جكی كبی، شر اوله‌بيلمك احتمالی‌ده واردر . بناءً‌عليه ديكركاملق باشقه‌لرينه مورث شر دخی اوله‌بيلير ؛ ديه دوشونمك منطقی ايسه‌ده بوكون ديكركاملق تعبيرينك معنای اصطلاحيسنده باشقه‌لری ايچون خيری موجب برفداكارلق شرطی مندمجدر؛ هم‌بونی ياالكز حسيات اولمق اوزره دكل، (برخط‌حركت une ligne de conduite)اوله‌رق

تلقی ایدرلر ؛ چونکه بالعمل فداکارلق شرطدر ، بوکلمه‌یی ایجاد ووضع ایدن ومسئله‌یه بحق لایق اولدوغی اهمیتی ویرن (قونت Comte) بوعقیدهٔ فلسفیه‌یی (دیکرلری ایچون یاشامق vivre pour les autres) دستوری ایله تلخیص ایتمشـدر . فقط بونی هر وجهله وهرصفحه‌سیله تحقیق وتتبع ایدن مشهور انکلیز فیلسوفی (هربرت سپنسر Herbert Spencer) در؛ بونك ایچون درت بش کتاب یازمش وبالجمله روابطی وهردرلو صفحاتی ایله کرك خودکاملغك ، کرکسه دیکرکاملغك ماهیتنی میدانه قویمشدر . دیکرکاملغی (خیر خواهلق bienveillence) ایله بر طوتمش و بونك (مثبت positive) و (منفی négative) صورتلرینی تتبع وتحقیق ایچون (bienveillence positive) و (bienveillence négative)ناملریله ایکی جلد وجوده کتیرمشدرکه بوکتابلر اخلاقه‌دائر یازمش اولدوغی سلسلهٔ آثارده داخلدر .

Amaurose

Amaurose قاره‌صو ، کمه

(احتساسات بصریه sensations visuelles) نك تناقص شدت وصفوتی .

Ambiguïté

Ambiguïté ابهام

برکلمه‌نك ایکی مختلف معنایی متضمن اولمسی سببیله غیر معین وموجب تشویش برحیثیتی حائز بولونماسیدر . بناءً علیه بویله ایکی معنایه کلیر برکلمه‌نك مبهمیتی باشلی باشنه (سفسطه sophisme) [بوکلمه‌یه باقیکز !] صاییلماز ؛ فقط اکثریا سفسطه‌یه سببیت ویا وسیله ویره‌بیلیر بر (لسان قصوری) در. محاکمهٔ فکریه‌ده بویله برکلمه استعمال اولونجه ، یاپیلان قیاس (منتج conséquent) ظن اولونورده دکلدر ، لافدن عبارتدر . اونك ایچون بویله ایکی معنالی برکلمه‌نك قیاسده داخل اولمه‌سی وکبراده باشقه صغراده ینه باشقه معنا ایله قوللانلمش بولونماسی اویله برنوع سفسطه‌یه سببیت ویریرکه اوکا منطق اصطلاحنده (سفسطهٔ کلامیه sophisme in dictionem) دیرلر ؛ زیرا سفسطهٔ واقعه‌یه سبب محضا کلمه‌نك ابهامی‌در و [برحدك هم کبراده هم صغراده عین حیثیتله داخل بولونماسی]

زومه‌دائر معلوم اولان قاعدهٔ مهمه‌یه ـ کرك قصداً کرکسه غفلةً ـ رعایت ایدلمه‌مش اولماسی‌در . بوتعبیرك وبونوع سفسطه‌نك اسمی ابتدا ارسطو طرفندن وضع اولونمشدر . فقط بوکونکی منطقیون کلمه‌نك ابهامی یوزندن یاپیلان سفسطه‌یی (soph. in dictionem) ؟! حقیقی سفسطه‌لر صنفندن عد ایتمیورلر . [sophisme سوزینه باقیکز !] اکثر مباحثه‌لرده ذکری مجبوری بولونان کلمات اصطلاحیه‌نك معنالری حقیله تعیین ایدلمزسه طرفین ، اوکلمات مجرده‌یه باشقه باشقه معنالر ویره‌بیله‌جکندن‌هم بونوع سفسطه‌یه میدان آچیلمش اولور ؛ هم‌ده مباحثه نزاع لفظی‌دن قورتاریله‌ماز . انکلیزمشاهیر منطقیونی، منطق کتابلرینك نهایتنده بو درلو کلمه‌لری نظر دقته عرض ایتمك ایچون بر باب مخصوص آچمشلر واو کلماتك فهرستنی ویرمشلردر .

Ame

Ame روح

Ame	فرانسزجه
Soul	انکلیزجه
Seele	آلمانجه

بوکلمه‌نك یونان قدیم لسانده مقابلی (ψυχή) در ، بوده (ψύχω) فعلندن مشتقدرکه معنای لغویسی (تنفّس ایدیيورم) و (اوفلیورم) دیمکدر . الك اول، مشهور ارسطو بوکلمه‌یی اصطلاح حیثیتیله قوللانمش وبالآخره‌بوندن بك چوق اصطلاحات علمیه یاپیلمشدر : (psychique), (psychiatrie), (psychopathie), (psychologie), (psychisme), و دها امثالی کبی .

تاریخ فلسفه ومذاهب فلسفیه حقنده معلومات وسیعه‌سی مسلّم اولان (سرویلیام هاملتن) بونك برچوق لسانلرده مقابلی‌ذکر ایدییور وجمله‌سنده‌ده روح تعبیراتنك عینی منشأ اعتقاددن تولد ایتدیکنی میدانه قویيور ؛ سوزلرینی بورایه نقل ایدییورم :

[یونانی قدیمده (πνεῦμα) کلمه‌سی دخی (ψυχή) کبی روح دیمکدر وایکیسنك‌ده معنای لغویسی (نفس) و (هوا) در. لاتینجه‌ده (spiritus) دخی (تنفس ایتمك) معناسنه کلن برمصدردن مشتقدر. کذلك ینه اولسانده

(anima) و (animus) کلمه‌لری‌ده واردرکه ایلك معنالری اوبوتولمش وتشبیهی معنالریله قوللانلقده بولونمشلردر . معمافیه بوکلمه‌لرك معنای اصلی ومادی‌لری یونانی لسانك (ἄνεμος = آنه‌موس) لفظنده مضموندرکه روزکار وهوا دیمك اولور. انکلیزجه (soul)، آلمانجه (seele) کلمه‌لری (غوتیق gothique) لسانده (فورطنه) دیمك اولان (saivala) لفظندن آلنمشدر . ینه اسکی انکلیز لسانده (ghost) لفظی واردرکه انجیل‌ده علی الاطلاق (روح) معناسنه وارد اوله‌کلمشدر؛ آلمانجه (geist = غایست) لفظنك عینی‌در؛ بونلرك ایکیسی‌ده (gas = غاز) و (gesht = کشت) اصلندن مشتقدرکه (هوا) دیمکدر. عبرانی‌ده (نه‌فه‌ش) و (رواح)کلمه‌لری نفس آلمق معناسنه موضوع برمصدردن مشتقدر . سانسقریت ، یعنی اسکی هند لسانده (آتما = atmâ)، هم روح، همده روزکار وهوا دیمکدر ویونانی‌ده (بخار) و (هوا) معناسنه کلن (ἀτμός = atmos))، اوندن آلنمشدر ، (atmosphère) ده بوندن کلیر ..] الی آخره !...

عربجه‌ده عیناً بویله‌در؛ چونکه (روح)، (ریح)، (رایحه)، (راحة) عینی اصلدن کلیر وکلهٔ اصلیه‌نك معنای ابتدائی‌سی (هوا) و (روزکار) دیمکدر .

علم لسان نقطهٔ نظرندن واقع اولان شو تحلیلات بزه بك مهم برکیفیت عرض ایدییور: لسان علماسنك بوتحلیلاتی ایله (آنتروپولوژی anthropologie) علماسنك تدقیقاتی عینی فرضیه‌یه پیوسته اولویور؛ وابتدای امرده انسانیتك (روح) حقنده نصل بر اعتقاد پیدا ایده‌بیلمش بولوندوغی بوتحقیقاتدن ظاهر اولویور. اکلاشیلیورکه :

اك وحشی دورلرده بیله انسانلر نظرنده (ئولوم)، اك مهم وفقط اك مبهم بر مسئله اولمشدر . دنیاده مدنیتك هنوز شمه‌سی بیله یوق ایکن ، (انسان ابتدائی l'homme primitif) ئولوم اندیشه‌سیله – قدرتی یتدیکی قدر ! – اعمال فکر ایتمش وئولنلرده ئه‌کسیلن شیئك نه‌اولدوغنی دوشونمکه مجبور بولونمشدر . بوکا دائر قوی دلیللر وار . وفات ایدن برکیمسه‌ده انقطاع حیاتی اثبات ایدن اك واضح وشبهه‌سز دلیل، نفسك یعنی صولوغك

کسیلمه‌سی‌در . [حتی بوکون بیله مختصر بر آدمك حقیقةً ئولمش ویاخود بایيلوب قالمش اولوب اولمادیغنی تحقیق ایچون آغزینه آیینه طوتارلر. جزئی نفس آلیورسه آیینه سطحنده (بوغو) یعنی بخار حاصل اولورکه علامت حیاتدر] اکلاشیلیورکه انسان ابتدائی روح ایله صولوغی، صولوق ایله هوای نسیمی‌یی بر طوتمش واو سببله روحی هوا نوعندن برشی ظن ایتمشدر . بوظن، ضروری وطبیعی اولمش اولسه کرکدر .

بوکون بر چوق اقوام وحشیه‌نك ، بلااستثنا جمله‌سی ، بواعتقادده بولونیور ؛ بونی (ئه‌تنوغرافی) ، (آنتروپولوژی) و (سوسیولوژی) علماسی تحقیق ایتمشدر .

روحك ماهیتی حقنده‌کی اعتقاد قدیم وابتدائی بوصورتله برظندن تولد ایتمش بولوندوغی کبی، (بر جوهر مستقل وغیر جسمانی) اولماسی اعتقادنده دخی، کیفیت (رؤیا le rêve)نك بویوك بردخل وتأثیری اولمشدر . شبهه یوقدرکه الك وحشی انسانلر — حتی حیوانات عالیه بیله! — رؤیا کوره‌بیلیور. حیات رورمره‌سنك هیجانلی وقوعاتی رؤیاسنده تکرار یاشایان وکوزلرینی آچار آچماز کندنی وبولوندوغی محلّی ادراك ایدن انسان وحشی‌نك ، بواسرار انکیز حالده حیرت ایتمه‌سی طبیعی‌در. کیفیت رؤیایی کندنجه تعریف ایچون دخی نفس وصولوقدن عبارت عد ایتدیکی روحك — بر مدت — بدنی، اولدوغی یرده ترك ایدوب سیاحته چیقمش ونیجه نیجه عجایب سیر ایتمش اولماسنی دوشونمه‌سی‌ده ضروریدر . شرقك اسکی محررانده ، حتی بومسئله‌لره دائر بزده موجود اولان برچوق آثار عثمانیه‌ده (کیفیت رؤیا) تماماً بوصورت اوزره تعریف اولونمش وئولوم ایله رؤیانك — بری برینه یك بکزر — ایکی قارداش اولدوغی عمومی براعتقاد اوله‌رق تأسس ایتمشدر . آثار صوفیه‌ده دخی رؤیا تعریفنده [روحك بدنی موقتاً ترك ایدوب (عالم مثال)ده سیران ایتدیکی واوعالمده (جابلسا) و (جابلقا) نامنده ایکی (معنوی — مملکت) کزوب ، اورالرده عجایب شیلر تماشا ایلدیکی] ادعا اولونیور. تورکجه آثار مشهوره‌مزدن ارضروملی ابراهیم حقی‌نك معرفتنامه‌سی بواعتقاداته دائر الك مهم وثائقی جامعدر .

بونلر هپ (آنتروپولوژی) علماسنك تحقیقاتنه مستند بولونان بر نظریهٔ مشهورهنك مقرون حقیقت اولدوغنی کوستریبور .

مع مافیه تاریخ فلسفه اثبات ایدیبورکه انسانیت ابتدائیهنك ـ ازمنهٔ قبل التاریخیهدنبری ـ روح حقنده حاصل ایتمش بولوندوغی بو اعتقاد سادهدلانه (باطل برظن، قابا و مادی بر تشبیه محصولی اولمقله برابر !) قیمتنی چوق مدت محافظه ایتمش وایلك یونان فیلسوفلرنجه بیله مقبول اولمشدر . مثلا، (مدرسهٔ یونانیه (Ecole Ionique) نك Ecole] کلهسنه باقیکز !] مشهور فیلسوفلرندن ایکنجیسی اولان (آناقسیماندر Anaximandre de Milet) [٥٤٦ ـ ٦١٠ قبل المیلاد !]، کائناتك (جوهر ذاتی Substance essentielle) ی هرشیئك (اول الاوائل l'Archée)ی (هوا) در وهوا ذیروحدر ! . . دیه اعتقاد ایدیبوردی . بو آدمك شاکردی اولان (آناقسیمهنهس Anaximènes) ایسه، هوایه نامتناهی صفتنی اسناد ایدرك، [الله‌در !] دییوردی . [آتومیزم مذهبی Ecole atomistique] مؤسسلرینك الك مشهوری اولان [ذیمقراطیس = Démocrite]، هواده بر چوق ارواح واردر ؛ زیرا هوا بر چوق (ذیروح ـ ذرات) دن مركبدر . ἐν γάρ τῷ ἀέρι πολὺν ἀριθμὸν εἶναι τῶν τοιούτων, ἃ καλεῖ ἐκεῖνος νοῦν καὶ ψυχήν.] دیمشدی . ینه مدرسهٔ یونانیه فلاسفهٔ مشهورهسندن قلازومنلی [آناقساغور Anaxagore de Clazomène ؛ ٤٢٨ ـ ٥٠٠ قبل المیلاد !] واردرکه الك اول روح بشری [Noûs - νοῦς = عقل] دیه تعریف ایتمش ایدی . فقط عقل تسمیه ایتدیکی روحی نصل تلقی ایلدیکنه دائر بو حکیمك کندی سوزلری مضبوطدر بو سوزلر صراحتاً اثبات ایدیبورکه او ده روحی یعنی عقلی [بالجمله اشیای مادیهنك الك صاف و الك رقیق ولطیفی λεπτότατόν τε πάντων χρημάτων καὶ καθαρώτατον] ظن ایدیبورمش ! . یعنی روحك غایت رقیق بر ماده اولدوغنه اعتقاد ایدیبورمش !.. [مادیه matérialisme بو لفظه باقیکز !] مذهب مشهورینك مؤسسی اولان (ئهپیکور Epicure ؛ ٢٧٠ ـ ٣٤١ قبل المیلاد !) [روح الك لطیف بر جسمدر Ἡ ψυχὴ σῶμα λεπτομερές] دیمشدرکه کندی فلسفهسنه کوره موافق وطبیعی بر دوشونوشدر، اما یا کلشدر .

مشهور سقراطك اعتقادی، روحی جسمانیت ومادیت تصورندن بوس بوتون قورتارمشدر . بوحکیمك فکرنجه (روح اویله برجوهر غیر جسمانیدر که بوماهیتده، الله ایله مشارکتی واردر. یعنی جوهریت غیر جسمانیه سی اعتباریله روح، اللهه بکزر. الله، نصل کوزدن نهان اوله رق کائناتی اداره ایدییورسه، طبق اویله جه، روح دخی، غیر مرئی اولدوغی حالده بدنه تصرّف وحسمی اداره ایدییور . بدن خراب اولدوغی حالده ده روح فانی اولمیور .)

معلومدرکه بوکون ادیان منزله نك؛ حکمت صوفیه نك؛ روحیون مذهب فلسفیسنك ؛ واکثریت ناسك اعتقادی بودر وحتی عوامك بوبابده فکری بوقدردن عبارتدر .

افلاطونك روح حقنده کی نظریه سی (فیثاغوریونّ Pythagoriciens) دن مستعار اولمقله، پك مبهمدر. معمافیه بوحکیم (فه دون Phédon) نام اثرنده ایکی سطرله بوخصوصده کی فکرینی واضحاً بیان ایتمشدر : [روح، الٰهیدر؛ لایموتدر ؛ مدرکدر ، غیر جسمانیدر ؛ بسیطدر ؛ غیرمرئیدر ؛ وتصرّف و اداره ایتمکده بولوندوغی بدندن اقدمدر ؛ یعنی دها اول موجوددر . Τῷ μὲν Θείῳ, καὶ ἀθανάτῳ; καὶ νοητῷ, καὶ μονοειδεῖ, καὶ ἀδιαλύτῳ, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως τοὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον εἶναι ψυχήν.] دیمشدر. روحدن وکمیات واحوالندن، الك اول ، (اصولی دائره سنده méthodiquement) بحث ایدن ارسطو اولمشدرکه افلاطونك الك مشهور شاکردی ومعارضی ایدی . (روحه دائر Περὶ ψυχῆς) یازدیغی کتاب، دنیاده پسیقولوژی نامنه یازلمش ایلك اثردر. اونده ارسطو روحی، آثار باهره وعلائم ظاهره سنه نظراً تعریف ایدییورده: [روح ، اودرکه : اونکله یاشارز ؛ حس ایدرز ، دوشونورز ! — Ἡ ψυχὴ δὲ τοῦτο ᾧ ζῶμεν καὶ αἰσθανόμεθα καὶ διανοούμεθα.] دییورکه آدم عقللی برتعریف صاییلماز؛ چونکه ماهیت وحقیقت روحه دائر هیچ برشی سویله میوب، هرکسك بیلدیکی علائم ظاهره یی تکرار ایتمکدن عبارت قالیور . معمافیه ارسطو بو مسئلهٔ غامضه حقنده چوق دوشونوب اعمال فکر ایتمش وبرنظریه ترتیب ایلمشدرکه بالخاصه عالم اسلامده

(الحکما) دەنیلن (فیلسوفلر فرقەسی) اونی عیناً وتماماً قبول ایتمش وحالا بوزمانه قدر اعتبارده طوتمشدر: بوده مشهور وپك معروف اولان (عقل اول ، یاخود عقل فعّال = وکمال اول ἐντελέχεια πρώτη = l'intellect actif) نظریەسیدرکه، (intellect) کلمەسنده بوکاداٸر تفصیلات کافیه ویرلمشدر . [اورایه باقیکز !] بوراده انجق مختصراً بونظریۀمهمەیی عرض ایتمکه مجبورم ؛ زیرا بوتون اسلام فیلسوفلرینك اکثریت کلیەسی ، بونی اساس اتخاذ یتمشلردر .

ارسطو ساٸر فیلسوفلر کبی ، یاخود آلهیون کبی روحی ، بدندن آیری بر (جوهر نورانی) اولەرق قبول ایتمیوردی . جسم مادینك شـکل هویتنی افاضه ایدن وکیتدکجه ، [یعنی تکامل ایله !] اوشکلی اصلاح واکمال ایلەین قابلیت حیـاته (روح) دیییوردی ؛ وکندی فکرنجه بو قابلیت (فعل = ἐνέργεια = énergie) دیمکدی . بوقدرت، جسم عضویده بالقوەموجود بولوندوغی حالده (صیرورت le devenir) ایله ، بالفعل تظـاهر ایدییور و او جسـمه (صورت کمال) نی ویرییوردی . طبیعیدرکه روح بویله دوشـونولور ایسه ، جسـمدن آیری و مستقل اولەرق تصـوری ممکن اولەماز ؛ اولسـەده بیهوده اولور . مع مافیه ، اسـتاد یونانی بر اللهه اعتقاد ایدییوردی؛ فقط اوالله دخیجسم کاٸناتدن آیری ومستقلاً موجود بر (روح عمومی) دکلدی . ینـه جسم کاٸناتده مندمج بر (قابلیت کمال) ایدیکه کاٸناتده ، ازلدنبری (بالقوه) موجود اولدیغی حالده هرآن (بالفعل) تجلی ایدرك ، کاٸناته کمال صـورت افاضه ایدییـوردی . اونك ایچوندرکه ارسطو ـ بو حیثیت معنا ایله تلقی ایلدیکی ـ روحی ، هم (علت صـوریه cause formelle) ، هم (علت فاعلیـه cause efficiente) ، همـده (علت‌غاٸیه cause finale) عدایدییوردی. جسمك مادّەسی، جوهری، یعنیخاموری دخی (علت مادّیه cause matérielle)سی اولویوردی. ایشته ارسطونك (علل‌اربعه les quatres causes) فرضیەسی، روح‌حقندەکی اعتقادینه ـ صمیمیاً ـ مربوطدر . برشیٸك موجودیتی ایچونده بو درت در . بریکندی مادیتی، دیکر اوچیده نشوونما ایله کمال صورت

اكتساب ایده‌بیلمك خصوصنده‌كی قابلیت فطریه وازلیه‌سیدر. (علت‌اولای تكونی ، علت غائیه‌سی) ده بونده‌در . كندیسنده بالقوه موجود بولنان استعداد كمالك ، احسن تقویم اوزره ، یعنی اك كوزل شكل اوزره تجلی ایتمه‌سیدر .

ایشته ارسطو لساننده (ἐντελέχεια πρώτη l'intellect premier) بودیمكدر ؛ و (ἐν τέλος ἔχειν -- یعنی كندیسنده بر غایهٔ كمال وار!.. ce qui a sa fin de perfection en lui-même) دیه تفسیر ایدلمشدر. بوروح نظریه‌سی عیناً و تمامیله عرفان اسلامیته انتقال ایتمش وهمان علی الاطلاق حكمای اسلامك اذهاننه تحكم ایلمشدر. بوتون(هیولا وصورت = ὕλη καὶ μορφή - forme et matière) عقیدهٔ حكمتی وبوندن نشأت ایدن ومناقشه‌سی التی عصر سورن (صورت جنسیه ونوعیه) مسئله‌لری، عالم اسلامده (فلسفهٔ مشائیه philosophie péripatéticienne) نك یعنی ، ارسطو فلسفه‌سنك نه بویوك برنفوذ ایله تحكم ایتدیكنی ـ صراحةً ـ كوستریر . حكمای اسلام (intellect) كلمه‌سنی (كمال اول) دیه ترجمه وحقیله ادا ایتمشلردر . شرح مواقفك ، دردنجی موقفنك نصف اخیری همان كاملاً ارسطونك بو (روح نظریه‌سی)نی مناقشه‌یه حصر ایدلمشدر. بوخصوصه دائر لازمكلان تفصیلات (intellect) كلمه‌سنده مندرجدر . اسلام حكماسندن مشائی اولانلرك افكارینه عائد ملاحظات دخی اوراده‌در . [مراجعت ایدیكز !]

ارسطو ، روحی بدندن آیری ومستقل برشی كبی دوشونه‌مدیكی ایچون (تناسخ métempsychose) ی انكار ایتمشدر ؛ بوده پك طبیعیدر : زیرا روح بدندن آیریله‌مادقجه كندی باشنه سرسریانه سیاحت ایده‌مز ؛ وروحسز بربدن بوله‌مازكه ـ صاحبسز برخانه‌یه كیرر كبی ـ اوكا كیره‌بیلسین!..

روحك ـ ابدیتنه رغماً ـ حادث، یعنی مخلوق اولوب اولماماسی اعتقادی دخی ارسطونك فلسفه‌سنده ـ بر مسئله اوله‌رق ! ـ موضوع بحث اولمش وحقیقت روح معماسنك حلّی مشكل، بلكه‌ناقابل اولدوغی تظاهر ایتمشدر. بو بحثك بوراده تفصیلی پك اوزون سوره‌جكی جهتله مسئله‌نك حد ذاتنده

واسلام حکماسی عندنده اهمیت فوق‌العاده‌سنه بناءً ـ غایت مختصر بر فکر ویروب اشارت ایتمکی مناسب کوردم .

اولا شونقطهٔ مهمه‌یه نظر دقتی جلب ودعوت ایتمکه مجبورم‌که نصوص قرآنیه‌یه مبنی اولان حکمت اسلامیه ، روحك حقیقتی بحثنده لال وابکم قالمغی ترجیح ایتمشدر . زیرا بو مسئلهٔ خطیره‌ده مانع بحث اولان آیت بیّنه‌نك منطوق منیفی صریحدر : [ویسئلونك عن‌الروح؛ قل‌الروح من امر ربی!] یعنی [سکا روحدن صورارلرسه ، دی‌که روح اللهك بیله‌جکی برایشدر!] بیورلمشدر . بوکون، زمانمزك عرفاننه حاکم اولان هیچ بر فیلسوف یوقدرکه بومعنادن ذره‌قدر انحراف ایدرك روحك حقیقتنه دائر بر فکر بیان ایده‌بیلمش اولسون ! (سپنسر) ، بیـك بشیوز صحیفه‌لك (پسیقولوژی) کتابنده : [روحك حقیقتنی بیله‌مه‌یز وبیله‌میه‌جکز ! . . یالکز آثار تجلیاتنـدن ، قواسندن ، الحاصل حادثاتندن بحث ایتمکه صلاحیتمز واردر . پسیقولوژی دخی انجق حادثات روحیه‌دن بحث ایدر بر علمدر !] دییور . (هاملتن) (میل)، (مه‌نسه‌ل) وبوتون بویوك فیلسوفلر ایله برابر، (دوبوا ره‌یموند Dubois Reymond) ، (قلود برنار Claude Bernard) وامثالی کبی اجلهٔ علماء هپ بوفکرده‌درلر واونی صراحتاً بیان ایله اعتراف عجز ایتمکدن چکنمه‌مشلردر . علمای اسلام ایسه، اوته‌دنبری بومسئله‌ده ـ تأدباً توقف! ـ ایله‌مشلردی . لکن فلسفه‌نك (مابعدالطبیعیات) قسمی ، بالخاصه بو کبی (مسـائل لدنیه questions ontologiques) ایله اوغراشمه‌یی کندینه وظیفه بیلوب بونوع حقایقی ـ بالخاصـه موضوع بحث ایدینمش بولوندوغی ایچون ، ـ آنجق بر فرضـیه اولمق حیثیتیله ، بوخصوصده بیـان فکر وملاحظه ایتمکده بأس کورولمه‌مش وبالاتفاق (روح بحثنده مساغ) اولدیغنه قناعت حاصل اولمشدر . اونك ایچوندرکه اجلهٔ حکمای اسلامیه‌دن بر چوق مشاهیر وعلی‌الخصوص ابن سینا وفخرالدین رازی کبی کبار فلاسـفه روح بحثنده اسلاف یونانیه‌نك بالکلّیه افکارینی تتبع ایده‌رك عرفان اسلامه نقل واونلری تنقید ایتدکدن صکره کندیلری دخی بوخصوصـده ـ فقط بر فرضیه اولمق اوزره ـ برر فکر بیان ایتمشـلردر . حتی شرح مواقفـك

دردنجی موقفی تتبع اولونورسه کورولورکه اسملرینی هنوز ذکر ایتدیکم اسلام فیلسوفلری ومعتزله فرقه‌سندن (نظّام) ودها بعضلری، اساتذهٔ یونانیه‌نك دقایق آثار وافکارینه ـ شایان حیرت بر درجه‌ده ! ـ انفاذ نظر ایدوب فوق‌العاده بر احاطهٔ علمیه وبویوك وسالم برقدرت تنقیدیه اثبات‌ایتمشلردر.

حکمای اسلامك اکثریسی ارسطویه اتباعاً، روحی جسم ایچون (کمال اول intellect=entéléchie) اولمق اوزره تلقی ایتدکدن صوکره، بونی اوچ نوعه تقسیماً قبول ایله‌مشلر: بری، (نفس نباتیه l'âme végétative) درکه یالکز (تغذی ونمو) قابلیاتنه مالکدر . ارسطونك (το θρεπτικόν یعنی نفس غاذیه) دیدیکی بودر. حکمای اسلام بونك تعریفنی عیناً ارسطودن آله‌رق :

[النفس النباتیه ، وهی کمال اوّل لجسم طبیعی آلیّ من حیث یتغذّی وینمو] یعنی ، نفس نباتیه عضوی اولان بر جسم طبیعی‌نك تغذّی وتنمّی ایتمه‌سی حیثیتیله کمال اولی (ئه‌نته‌لی‌کی = entéléchie) سی‌در .] دیمك اولور .

ایکنجیسی، (نفس حیوانیه l'âme animale) درکه تغذّی وتنمّی ایله برابر حس وحرکت قابلیاتنه‌ده مالکدر. ارسطونك (το κινητικόν یعنی نفس محرکه) دیدیکی بودر. حکمای اسلام بونك تعریفنی دخی عیناً ارسطودن آله‌رق :

[النفس الحیوانیه ، وهی کمال اول لجسم طبیعی آلیّ من جهة مایحس ویتحرك بالاراده] یعنی نفس حیوانیه عضوی اولان بر جسم طبیعی‌نك بالاراده حس وحرکت ایتمه‌سی جهتیله کمال اولی‌ّدر .] دیمك اولور.

اوچونجیسی ، (نفس انسانیه l'âme humaine) درکه بوکا (نفس ناطقه l'âme raisonnable) دخی دیرلر . تغذّی ، تنمّی وحس وحرکت ایله برابر ، ادراك ، تنقید ، محاکمه وتعقل قابلیاتنه مالکدر . ارسطونك (το κριτικόν ، منقد) ، (το λογικόν ، ناطق) دیدیکی بودر .

مع مافیه افلاطونك تقسیماتنی دخی برچوق حکمای اسلام قبول ایتمشدر . افلاطون، دخی روحی اوچ نوع اولمق اوزره تلقی‌ایدردی؛ دهاطوغروسی

روحك قواى ثلثه‌سنى تشكيل ايدن اوچ نفس قبول ايدردى كه ارسطو دخى ا كثريا (ἐνέργειαι = les énergies) تعبيرى ايله بو معنايى مراد ايتمشدر. برنجيسى ، (λόγος = la raison = نفس ناطقه) دركه اونك مقامى ومحل تعلقى دماغ بشردر ؛ وفاتى اولمايان روح انجق بودر . ايكنجيسى ، (θυμός = نفس غضبيه) دركه محل تعلقى ، قلب انسانيدر . اوچونجيسى (τὸ ἐπιθυμητικόν = نفس شهوانيه) ايدى كه محل قرارى كبد يعنى قره‌جكر ايدى . بزم كاتب چلبى‌ده وقينالى زاده على افنديك (اخلاق علائى) نام كتابنده ، ارضروملى ابراهيم حقى‌نك معرفتنامه‌سنده ودها بر چوق معتبر آثار اسلافده ، بو نظريات عيناً بسط اولونمشدر. محضا تفصيلدن اجتناباً وهله بوكون كلياً متروك وبلكه‌ده منسى بر طاقم فرضيات باطله‌دن اوله‌لرينه بناءً بورايه اونلرى نقل ايتمكده فائده كورمدم . تاريخ فلسفه‌يه تعلقى اعتباريله بوقدر ايضاحات كفايت ايدر .

(مواقف) نام كليات فلسفيه‌نك صاحبى ، ا قاضى عضد الايجى ا ، بومهم اثرنده ، روحك بر (جوهر مجرد substance indépendante) اوله‌سنى انكار ايدنلردن دخى بحث ايدييور ؛ ا خاتمة فى رواية مذاهب المنكرين لتجرد النفس الناطقه ا عنوانيله شايان دقت اولان بو فصل كتابده ، بو مذاهبك پك چوق اولدوغنى ذكر ايتدكدن صوكره (الك مشهورلرى طوقوز فرقه‌در !) دييور. بو فرقه اربابنك حقيقت روح بحثنده فكرلرى پك معنادار اولدوغى ايچون مختصراً بورايه نقل ايدييورم :

بونلردن برنجيسى (ابن راوندى) نك فكريدر . بو فيلسوف ، ا روح قلبده برجزء لايتجزادر ؛ ا دييور .ــ ايكنجيسى (ائمهٔ معتزله‌دن !) نظامك فكريدر : (روح بدنده سارى برطاقم اجسام لطيفه‌در . طبقى كل صوينك كل‌ده سرايتى كبى ! . ا دييور .

نظامك فكرى تماماً مذهب ماديه‌نك مؤسسى مشهور (ئه‌پيكور Epicure) ك فكريدر ! . .

اوچونجى فكره كوره ، (قاضى عضد اسم ذكر ايتميور ! .) ، ا روح دماغده برقوتدر ! ا

بو اعتقاد ، بوکونکی ماتریالیستلرك وفیزیولوژی علماسنك اعتقادیدرکه روح، بو تقدیرجه انجق (دماغك بر وظیفه‌سی ، برفعالیتی une fonction du cerveau) اولمش اولویور ؛ وبویله اولونجه بالطبع مستقل اوله‌ماز ودماغ ایله برابر فنا بولور.

دردنجی فکره نظراً (روح ، اوچ قوتدن عبارتدر بریسی قلبده‌در . بو نفس حیوانیه‌در . ایکنجی‌سی قره جکرده‌در ؛ بوده نفس نباتیه‌در . اوچونجیسی دماغده‌درکه بو ـ انجق ـ نفس انسانیه‌در .)

شو تعریفك عیناً وتماماً افلاطوندن آلنمش اولدوغی ـ بذاته ـ بدیهی‌در .

بشنجی‌سی (روح برهیکل مخصوصدر)، اعتقادیدر .

بوراده‌کی هیکل ، جسمك شکل وقیافتنده وطبقی اونك کبی بر کولکه دیمکدر . بوده مشهور (ذیمقراطیس = Démocrite) ك ، پك معروف اولان (= εἴδωλον = idole) فرضیه‌سندن آلنمشدر ؛ وحالا اقوام وحشیه وابتدائیه‌دن پك حوغی روحی بویله بر هیکل صانیر ورؤیاده ، اطرافی کزوب عجائب شیلر سیر ایدن ، انسانك بو هیکلی ، بو کولکه‌سی بو (ایکنجی‌سی l'autre moi) در ظن ایدر. سوسیولوژی وآنترو پولوژی علماسی برچوق دلیللرله اثبات ایدییورلرکه ، اقوام وحشیه وابتدائیه‌نك خرافات اعتقادیه‌سندن الك مهم برینی تشکیل ایدن (جادی) و (خورتلاق) مسئله‌سنك، بو اعتقاد ایله صمیمی بر علاقه‌سی واردر. علمای متخصصیندن (طایلار Tylor)، بو مسئله‌لره دائر ایکی بویوك جلد یازمش وبومناسبتی صراحتاً کوسترمشدر . شهرستانی‌ده بوکا دائر بحث واردر .

آلتنجی فکره کوره، روح، (اخلاط اربعه‌نك کمیت وکیفیت اعتباریله اعتدالی‌در .) شبهه یوقدرکه بو فکر دخی اطبّای یونانیه‌نك وعلی‌الخصوص (جالینوس حکیم Gallien) نامیله عالم اسلامده فوق‌العاده بر شهرت ونفوذ قازانمش اولان ذاتك اعتقادی ایدی. (اخلاط اربعه les quatre humeurs) نظریه‌سی ذاتاً اونکدر. بو حکیمك اخلاط اربعه دیدیکی شیلر (قان، صفراء، بلغم وسودا) نامیله وجودك مایع قسملری ایدی‌که صحت دخی بونلرك موازنهٔ اعتدالندن، کمیت وکیفیت اوزره متناسب بولونماسندن ایلری کلییوردی.

یدنجی فکره کوره ، روح ، (مزاج نوعی‌نك اعتدالی‌در .) بوده آلتنجی فکرك جزئیاً معتدل برصورتی‌در . بوسبوتون مستقل برفکردکل!..

سکزنجیسی ، (قانك اعتدالی‌در .) بوده اودر . انجق اخلاطك جمله‌سی آره‌سنده اولاجغنه یالکز دمده براعتدال ، ظنی‌در .

طقوزنجیسی ، (روح هوادر !) دین فرقه‌در . دلیلی ده پك بسیطدر : (اذا بانقطاعه طرفة عین تنقطع الحیاة) یعنی : (هوادر ، زیرا انقطاعی ایله لمحهٔ بصرده حیات دخی منقطع اولور) دیمکدر .

بونك پك ابتدائی براعتقاد اولدوغنی ، بومقاله‌نك بدایتنده عرض ایتمش و (آناقسیماندر) نام فیلسوف یونانی‌نك بو اعتقادی بردستور فلسفی شکلنه قویمش اولدوغنی کوسترمشدم .

[تعبیراته باقیکز ؛ روحك انتقالی حقنده تفصیلات آلمق ایچون دخی بالخاصه تناسخ métempsychose کلمه‌سنه مراجعت ایدیکز . قوای روح ایچون (faculté) لفظنه باقیکز]

تصوف اربابنك روح حقنده‌کی اعتقادینه کلنجه ، باشقه‌در . طبقی (نوفلاطونی néoplatoniste) لرك کنه بکزر .

بومذهب فلسفی‌یی برمکمّل (سیستم) حالنه کتیروب اکمال ایدن مشهور (بلوتینوس Plotinus) ، پك مهم برسلسلهٔ آثار وجوده کتیرمشدی که بوکون تماميله محفوظدر . بوفیلسوفك فکرینه کوره هرشیئك مبدأ ومعادی (وجود مطلق) در ؛ وجود مطلق غیرمادی برروح عمومی‌در ؛ روح عالمدر . (l'âme ἡ ψυχὴ τοῦ παντός) و (universelle=ἡ ψυχὴ ὑπερκόσμιος (l'âme de l'Univers) تعبیرلری لسان تصوفده (روح کلّی) ، (نفس کلّ) و (عقل کل) ترکیبلریله ادا اولونور . (پلوتینوس) ك اعتقادنجه (عالمده حرکت وحیاتك باشلیجه‌سبی χορηγός τῆς κινήσεως) و (عالم حسّی‌نك ومخلوقاتك سلطانی Βασιλεύς τῶν γιγνομένων) ایشته روح کلی اولان او وجود مطلقدر . بزم روحلرمز ، اونیر فیض وحیاتك ، او آتشك آنجق برر قیویلجیمی‌در . حضرت مولانا جلال الدین رومی‌نك مثنویده دیدیکی کبی :

حزؤ عقل این ، ازان عقل کُل اسـت :

جنبش این سایه ، زان شاخ گُل است ! ..

یعنی [بو انسانك عقل جزئی سی ، او وجود مطلق دیدیکمز عقل کلك برجزئیدر. بوکولکه‌نك قیـپلدانماسی، اوکل دالنك حرکتندن نشأت ایدر .]

بویله اولونجه، روح، الٓهی الاصلدر. بو (خاکدانه دوشمه‌سی !) بر آن امتحان ایچوندر. یوقسه، اواویله برورقاء قدسی(یعنی مقدس برکوکرجین!)درکه علّیندن هبوط ایتمش وبو (تن قفسنده !) محبوس قالمشدر . دائمی وشدید براشتیاق ایله (وطن اصلیسنه) یعنی وجود مطلقه رجوع ایتمك املنده‌در. بناءً علیه ذاتاً ظل زائل وخیال باطل اولان عناصر مادّیه ایله ـ وجهاً من الوجوه ! ـ هیـچ برمناسبتی یوقدر. انجق منافرتی واردر . عناصر، ظلمانی الطبیعه؛ روح ایسه نورانیّ الطبیعه‌در . الی آخره! . . . [بوبابده تفصیلات ایچون تصـوف Çonfisme ، mysticisme ، théosophie ، کلمه‌لرینه و تفصـیلات تالیه ایچون abstinence ، abnégation ، aïdéisme ، extase ، absorption لفظلرینه باقیکز !]

تصوفده روح بحثی، تماماً وعیناً بویله‌در. حتی متصوفه‌دن صاییلمامش اولان حکمای اسلامدن بعضلرینك بوخصوصده‌کی اعتقادلری تماماً صوفیانه‌در. مثلا مشهور ابن سینانك معروف عالم اولان (قصیدهٔ روحیه) سی، حرفی حرفنه پلوتینوسك فکرینه ترجمان اولور .

هَبطَتْ الیكَ من المحلّ الْاَرفعِ

ورقاءُ ذَاتَ تَعَزُّزٍ وَتَمنُّعِ . الی آخره

مطلع بیتی ، روح ، عالم علویدن هبوط ایتمش قیمتدار ، ومقدس بر کوکرجین‌در؛ تشبیهی ایله باشلایورکه شایان‌دقتدر. حالبوکه‌ابن‌سینانك (شفا) و (نجـات) نامنده‌کی آثار مشهوره‌سنه نظراً فلسـفه‌سی تماماً (مشّائی péripatéticienne)، یعنی ارسطو فلسفه‌سیدر . واقعا (روح‌عالم) تعبیری ارسطوده دخی کچیور ؛ فقط فیثاغوریلردن آلمش بولوندوغی برتعبیر اولسه

گر کدر ؛ [انسانك عقل جزئی‌سی‌نك عقل کلدن برجزؤ اولماسی] دخی استاد یونانی‌نك آثارنده مذکوردر. ارسطو، بو بحثده (ἀπόσπασμα τοῦ Θεοῦ = fragment de Dieu = اللهدن برپارچه ، بر جزؤ) تعبیرینی قوللانه‌رق روحی تعریف ایتمشدر . فقط (کمال اول) نظریه‌سیله بو اعتقادی تألیف ایتمکده کوچلك چکیله‌جکی اکلاشیلیور . [intellect کلمه‌سنه باقیکز !]

خلاصه ، روحی ، بوسبوتون روحانی ، مستقل وغیرمادی تلقی ایدنلر میاننده برچوق حکمای شرق ایله برابر بالخاصه صوفیه برنجی صفده ذکره شایاندر .

[دوراخیرده یعنی دورجدید فلسفه‌سنك بومسئله‌ده‌کی اعتقادات متخالفه‌سی matérialisme ، spiritualisme ، sensualisme ، immatérialisme ، parallélisme کلمه‌لرینه عائد اولان تفصیلاته ذیلاً لزومی قدر ایضاح ایدلمشدر ؛ اورایه باقیکز !]

زمان حاضره کلنجه ، روحك وحدت واستقلالنی قبوله مجبور اولان فیلسوفلرك خلاصهٔ افکاری بروجه آتی‌در :

اولا : عوام ناسك وجمهورك یعنی اکثریت متفکرینك اعتقادینه تماماً موافق اولان (ثنائیه Dualisme) مذهب مشهوری واردرکه بونك دستور اعتقادنجه (روح l'âme) و (جسم عضوی corps organisé) بربریله متقابل وصمیمیاً علاقه‌داردر. بودعواده بولونانلر، فکرلرینی تشبیهی برلسان ایله عرض ایدییورلر وبوندن اکلاشیلیورکه بو فرضیه‌یی ایکی وجه اوزره تلقی ایتمك ممکندر.

برنجیسی : جسم عضوی بر ماکنه‌یه بکزرکه زیاده‌سیله (معضل complexe) وکرفت، آلات وادواتدن متشکلدر. فقط، بوماکنه واونی تشکیل ایدن اعضا عاطلدر. کندی کندینه ایشلیه‌مز. اونی حرکته کتیرمك ایچون بر (قوت force) لازمدر . ایشته روح ، جسمی تحریك واحیا ایدن (مبدأ فعّال principe actif)در. (مشعور conscient)اولسون، (غیرمشعور inconscient) اولسون، بوتون(تمایلات tendances)منزه سبب اودر؛ بومیلان اوکا عائددر. روحك فعّالیت ذاتیه‌سنه شعوری اولدوغی

تقدیرده، بو فعّالیت (ذوق والم ؛ le plaisir et la douleur) سکلنده حس اولونور و(عقل l'intelligence) بوطویغولرك ماهیتنی تفریق وتنویر ایدر . بنـاءً علیه بواعتقاده کوره (ماده la matière) ، تماميله (عاطل passive) در؛ روح ، اوکا تأثیر و اونی تحریك ایدن قوتدر. بو اعتقادك دستوری، اسکی روما شاعرلرندن مشهور ویرژیل بر(وجیزه aphorisme) شکلنده عرض ایتمش و (mens agitāt molem = روح ماده‌یی تحریك ایدر !) دیمشـدر . بویله دوشوننلره کوره (ارادت la volonté) ، بر (جهد effort) دن عبارت قالیر.

ایکنجیسی : جسم عضوی بر ماکنه‌در؛ فقط ذیروح وذی حیات بر ماکنه‌در! روح، مستقل اوله‌رق، خارجدن کلوب اوکا تعلّق ایتمز. جسم عضوینك کندینه خاص برفعّالیتی واردر. (حسّاسیت ، sensibilité) ، (فکرت pensée)، وبرمقصدمعین تأمینی ایچون (میل ایتمك inclination) کبی (اعمال عالیه fonctions supérieures) انجق روحه عائد قابلیّاتدندر؛ وبونلر دائما شعورایله مترافقدر. غیرمشعور اولان میلانلرمز، جسم عضوینك اقتضای حیاتی‌در؛ زیرا جسم عضوی نك ده کور کورینه برفعالیتی واردر. حالبوکه روح، بر(مبدأ مدبّر principe directeur)در؛ عاقلدر. بواعتقاده کوره (ارادت la volonté) ، (اختیـار le choix) قابلیتنه منجر اولور . وسایان دقتدرکه بوسیاق نظره وبوتعریفه کوره روحك عضویتدن مستقل برجوهر مجرد اولماسنی قبول ایتمك پك کوچدر.

بو ایکنجی نظریه ارسطونك ، اعتقادینی آکدیریر ؛ زمانمز فیلسوفلری بوکا ، طاقیله (énergétisme) دیمشلردر .

اوچونجیسی : (دەقارت Descartes) وتوابعنك نظریهٔ مشهوره‌سی‌در. بوفرقه اربابنه کوره روح وجسم بوسبوتون (متخالف الطبیعه de nature différente) ، ایکی (جوهر substance) در . روح ، (جوهر متفکر la substance pensante) ، جسم دخی (جوهر ممتد la substance étendue) در . دەقارتك (فکرت = pensée) دیدیکی شی بو کون بزم

على الاطلاق (وجدان = conscience) دیدیکمز شـیدر . بناءً علیه (شعور) دن عبارت قالیر. اونك ایچوندرکه دەقارت(غیر مشعور) اولان حرکات بدنیه ایله برچوق (حادثات روحیه phénomènes psychiques)ى بالخاصـه روحه عطف ایدەمیەرك (عضویت l'organisme) ك فعـالیت حیاتیەسنەاسناد ایله تعریفه چالیشیوردی. حتی (خاطرات les souvenirs)، (خیالات les images)و(اختراصات les passions)کبی(کیفیات وجدانیه les faits de conscience) بی ، بر طـاقم (نفوس حیوانیه esprits animaux)یه حمل ایدەرك تعریف ایدییوردی که، ـ یوقاریده عرض ایتدیکم تفصیلاتدن صراحتاً اکلاشـیلەجغنه نظراً ـ بو مجدد مشهورك هنوز قرون وسطا، وهلەارسطو پسیقولوژیسندن یاقەسی قورتارەمامش اولدوغی آچیقدن آچیغه تحقق ایدر .

دەقارته کوره روح ، حسمدن بر حوق (انطباعات impressions) تلقّی ایدییور ، و جسم اوزرینه اجرای تأثیر ایدرك اونی تدبیر وتصّرف ایلیور . روحك فعـالیت ذاتیه و اعمال خصوصیەسی ، (محـاکمه ونظر jugement et raisonnement) در. (ارادت) ایسه (عقل)دن عبارتدر.

(روحیون les spiritualistes)، (جسم ایله روحك فرقی) حقنده مشهور اولان نظریهٔ مابعدالطبیعەلرینی، ایکی سلسلهٔ ملاحظاته بنا ایدییورلر. بوده (وحدانیت l'unité) و(عینیت = هویت = l'identité)حقندەکی فکرلریدر . یعنی روحك ، برحوق حالات و حسّیات وافکاره رغماً دائما (بر) و (عینی) روح اولەرق قالماسیدر .

روحیونك بو اعتقـادینی مشهور ســقوچ فیلسوفی (دەیوید هیوم David Hume) شدتله صارصمشدر . [تفصیلات ایچون (atomisme و phénoménisme) سوزلرینه باقیکز] (وحدانیّت روح) دعواسنده بولونان فیلســوفلر ادعا ایدییورلرکه : روح (بر) در . اونك (حالات وتطورات états et modalités) ی پك چوق اولەبیلیرسەده !...

روح ، هر حال و طورنده ینه (عینی ! ! identique) . روحدر . (en elle-même) . روحك بو وحدانیتی و بو عینیّتی ، جسم عضوینك

تبدّلات متماديه ودائمه‌سنه قارشی بر بویوك (تضاد contraste) تشكيل ايدر ؛ ويالكز بوكيفيت بيله اثبات ايدركه (روح) دماغك بر اثر فعاليتی (fonction du cerveau !) دكلدر . مستقل ولايتغير وابدی برقوتدر . بر (جوهر غير مادی substance non-matérielle) در .

[روحيونك بو ادعای اساسيه‌سی ماديونه و بالخاصه فيزيولوژی علمای ماديونه قارشی‌در . تفصيلات ايچون matérialisme سوزينه باقيكز !]

اوندن صوكره روح (بسيط simple) در ! . . ادعاسی‌ده روحيون نظرنده اساسلی برادعادر ؛ و روحی بر (حزمهٔ حسّيات faisceau de sensations) عد ايدن (حادثيون phénoménistes)ك وعلی‌الخصوص اونلرك الك بويوكی عد ايديلن (هيوم Hume)ك بوخصوصده‌كی تعريضاتنه جواب اولمق اوزره ايلری سوروله‌بيلير. [personnalité و phénoménisme اصطلاحلرينه باقيكز !]

بوبساطت روح ادعاسی ، روحك جوهريتنه عائد واونی بالذات مستلزم برمدّعا اولدوغی ايچون مشكلات عظيمه‌يی داعی اولمش و روحيونه ياردیم ايده‌جكنه زياده‌سيله ضرر ايراث ايله‌مشدر . چونكه روحك ، جوهريتی بحثنی ميدان مناقشه‌يه نكرار دعوت ايتمش و(حقيقت و جوهريت روح) مسئله‌سنه دائر بيان فكر و ملاحظه ايتمك وظيفه‌سی — بالمجبوريه ! — روحيونه توجه ايله‌مشدر . حال‌بوكه بوكا دائر شيمدی‌يه قدر هيچ بر كيمسه‌نك معقول بر سوز سويليه‌بيلديكی كورولمش و ايشيدلمش دكلدر . بناءً عليه زمانمزك بوخصوصده حكم قطعيسی يوقاريده ذكر ايتديكمز آيت جليله‌نك منطوقنی تصديق وبومعمای غامض حضورنده اعتراف عجز ايتمكدن عبارت قاليور .

قانتك ، سپنسرك هاملتنك و الك بويوك فلاسفه‌نك ديديكی كبی : (بز روحك حقيقتنی بيله‌مه‌يز وبيله‌ميه‌جكز ؛ يالكز آثار تجلياتنی يعنی حادثات باهره ويا خفيه‌سنی تتبع ايده‌بيليرز . علم بشر ، بو حدّی آشه‌ماز .) ديمكله اكتفا ايليه‌جكز ! . .

• [تعبيرات مذكوره‌يه برده Agnosticisme كلمه‌سنه باقيكز !]

Amiboïde

Amiboïde *(Mouvements)* حركات آميبيه

(آميب amibe)، تك حجره‌دن عبارت يعنى اك بسيط بر جسم عضويدر. بر (پروتوپلازما protoplasma) يعنى مادۀ ابتدائيه‌دن متشكلدر؛ اورطه‌سنده‌ده بر (نوه noyeau) سى يعنى چكردك كبى بر اوزى واردر. بو عضويت، كنديه خاص بر صورتده حركت ايدر. اولا بر طرفندن طومورجق كبى بر چيقينتى پيدا اولور؛ صوكره دها زياده اوزار. بو اوزايشنه (استطاله prolongement) ده‌نيلير. اوزايان پروتوپلازما قسميدر. اوزامش اولان بو پارچه‌يه دخى (pseudopode) يعنى (يالاندن آياق) تركيبى تعبير اصطلاحى اولمشدر. بو صورتله، حجرۀ آميبيه‌نك بر قسمى طومورجقلانوبده اوزادقدن صوكره جوارنده‌كى ماده‌لردن برينه تماس ايدر، بالآخره، آميبك بوتون وجودى او جهته آقوب طوپلانور. بونى قابابر تشبيه ايله تعريف ايچون، بر صولوجانك طرز حركتنى خاطرلاتمق كافيدر. صولوجان اولا بر جهته اوزانير؛ و باش طرفى ايجه‌لير؛ صوكره بر يره استناد ايدر، بدننك ارقه طرفى يواش يواش سوزولوب ايلرى‌يه طوپلانير و حيوان بو وجهله تبديل مكان و قطع مسافه ايتمش اولور.

ايشته (حركت آميبيه) طبقى بوكا بكزر. پروتوپلازمانك صورت استطاله‌سى دخى صاليانغوزك بوينوزلرينى اوزاتمه‌سنه بكزر. آميب ده‌نيلن حجيرات، بو درلو حركته قابليتله تبديل مكان ايتمش اولورلر. تغذى ايتمه‌لرى‌ده (pseupodes) ديديكمز استطالات سايه‌سنده‌دركه، جوارنده بولونان جزئى بر مادۀ غذائيه‌يى او استطاله ايله قوجاقلايوب كندى ايچنه آلير و برمدت صوكره تمثيل ايدر؛ ايده‌مديكنى‌ده عينى صورتله آتار، براقير.

بو تعبير، فلسفۀ عموميه مسائليله علاقه‌دار دكلدر. (علم حيات biologie) اصطلاحاتندندر. فقط فلسفۀ طبيعيه‌ده و طولاييسى ايله فلسفۀ عموميه‌ده پك مهم بعض مسائل غامضه‌يى قورجالايه‌رق ــ كيفيت حيات حقنده ــ مناقشات و ملاحظات حدّيه‌يه سببيت ويرمش اولدوغى ايچون زمانمز فلسفه‌سنه دخى انتقال ايدرك مشهور اولمش بر اصطلاحدر.

بوكون تدقيقات تجربيه ايله ثابت اولمشـدركه ، عضويات عاليه‌ده درلو درلو حجيرات واردر ؛ و اونلردن بر قسـمى حركات آميبيه ايله بدنك بر نقطه‌سندن ديكر نقطه‌سـنه انتقال ايدرلر ؛ و غوغاى حيات امرنده بويوك بر رول اوينارلر. اوسببله‌دركه بويله‌لرينه (سيّار حجيرات cellules migratives) ديرلر. قانده پك چوق مقدارده موجود بولونان (كريوات بيضا globules blancs) ايشته بو قبيلدن سيّار حجيره‌لردر. بوبياض كريوات، حركات آميبيه‌لرى سايه‌سنده، كوچوك دامارلردن ، انساج عضويه‌دن وانجه غشـالردن‌ده كچرلر؛ و نواحئ بدنيه‌يه هجوم ايدوبده داخل اولمش بولونان ميقروبلرله مجادله ايدرلر . بو كيفيت مهمه‌يى ـ الك اول ـ بالتجربه تحقيق وكشـف ايدن آدم، روس عالم مشهورى (مچنيقوف Metcnhikoff) اولمشـدر . بوذات ، حجيرات عضويه ايله ميقروبلرك بودائمى مجادله‌سـنده حركات آميبيه‌نك نه‌مهم بر رول اويناديغنى تتبع ايتمش : كريوات بيضانك استطاله‌لر اصدار ايدرك ميقروبلرى ايچلرينه آلدقلرينى وهضم ايتدكلرينى ـ ميقروسقوپ ايله ـ كورمش واكثر كريواتك‌ده عينى‌زمانده تسمم‌ايتديكنى تحقيق ايلمشدر . عناصر عضويه‌نك بو محاربه‌سـنه مچنيقوف (فاغوسى‌توز fagocytose) اسمنى ويرمش‌كه (يكديكرينى ييمك) ديمكدر؛ بومناسبتله، كريوات بيضايه‌بعضاً‌ده (فاغوسيت fagocyte) ده‌نيلير. بوكيفيت مهمه‌يى شرائط‌مختلفه‌سى وتفصيلاتيله تتبع‌ايتمك (ميقروبيولوژى microbiologie) نك باشليجه وظيفه‌سيدر.

مچنيقوف ، حقيقتاً فن‌تداوى‌ده وفن امراضده يكى بردورك فاتحلرى صيره‌سنه كچمشدر. وقتيله مشهور (جالينوس Galienus)ك افكار وتعليماتى ذهنلره حاكم ايدى. بوتون خسته‌لقلر، كيفيات اربعه‌نك ، يعنى (حرارت، برودت، رطوبت، يبوست)ك مزاجى تعيين واستعدادات مرضيه‌يى حاصل ايتمسـيله تعريف اولونوردى . ياقين زمانلره قدر بوباطل اعتقاد حكمفرما ايدى ؛ چونكه صريح برصورتده بطلانى اثبات ايديله‌مه‌مشدى . بزم اسكى اطباى عثمانيه وبالخاصـه (كاتب چلبى) و امثالى علما ، جالينوس حكيمك بوتعليماتنى بلاتنقيد وتحقيق قبول ايتمشلردى . فقط (مچنيقوف)ك بوكشفى

زمانمزی بوسبوتون ادوار سابقه‌دن آییردی و کندی استادی (پاستور Pasteur) ك کشف ایتمش اولدوغی عضویات خرده بینیه عالمنده بیله (غوغای حیات la lutte pour la vie) مبدأنك کرکی کبی تحقق ایتدیکنی بالتجربه کوستره‌رك (داروین Darwin) ك قانونی عالم خرده بینی‌یه قدر تشمیل ایتمش و حجیرات ایله میقروبلر آره‌سنده دخی غوغای حیاتك دائمی بر صورتده دوام ایتمکده اولدوغنی بالفعل اثبات ایلمش بولوندی. عینی زمانلرده المان علامهٔ شهیری (دوقتور پروفسسور ویرخوو Dr profes. Wirchow) ك (علم امراض حجرویه Pathologie cellulaire) ساحه‌سنده‌کی کشفیات مهمه‌سنی‌ده تنویر وتصدیق ایتدی .

اونك ایچوندرکه زمانمزك الك بویوك موفقیات علمیه‌سندن معدود اولمشدر ، ومسائل حیاتیه و مرضیه‌یی کرکی کبی تحقیق ایده‌بیلمك ایچون تجربه ونظره یکی بر مجرا آچمشدر .

(حرکات آمیبیه) نك بوخصوصده مبدأ اولدوغنی اونوتماملی‌در ؛ زیرا کریوات بیضاده وبعض حجیرات مستقله‌ده بویله برقابلیت اولماسه‌یدی ویاخود اولدوغی کشف ایدیله‌مه‌سه‌یدی ، هنوز برچوق حقایق ، بزم ایچون غامض بر ر معما حالنده قاله‌جق ایدی ؛ فن تداوی دخی اسکی نظریات باطله‌دن تماميله قورتوله‌میه‌جق ایدی .

(حرکات آمیبیه) باشلیجه علامت حیات وخصیصهٔ عضویت اولمق اوزره تلقی و قبول ایدلمشدر . زیرا حیاتك بالجمله قابلیاتنه ابتدائی و (عنصری élémentaire) برمثال تشکیل ایده‌بیلیور. (بنفسها حرکت mouvement spontané) وار ؛ (تغذی nutrition) وار ؛ و بالطبع (تقلص contraction) دخی وارکه بونلر انجق برجسم عضویده مشاهده اولونه‌بیلن اثر حیاتك باشلیجه قابلیات اساسیه‌سیدر .

معمافیه (حرکات آمیبیه) یالکز سیّار حجیراتده مشاهده اولونمامشدر. حجیرات ثابته‌نك دخی آره‌صیره بعضی استطالات اصدار ایتدکلری کورولمش وبوکیفیت غریبه پك مهم بعضی مسئله‌لر ظهورینه میدان آچمشدر . مثلا حجیرات عصبیه‌نك (پروتوپلازما) سنده بویله بر طاقم استطالات و تقلصات

وقوعی تحقق ایتمشدر . اولجه حجیرات عصبیه آره‌سنده‌کی استطالاتك متمادی اولدوغی، وبر حجیره‌نك حجیرات مجاوره ایله دائمی بر صورتده تماس ومناسبتده بولوندوغی ادعا ایدیلیوردی ؛ [که، که‌رلاخ فرضیه‌سی l'hypothèse de Gerlach دیدکلری بودر ! .] صوکره‌لری (رامون ئی‌قاهال Ramon y Cajal) ، (کولیکه‌ر Kölliker) ، (به‌چیوس Betzius) ، (فان‌که‌نوختن Van Gehuchten) کبی بیولوژی وفیزیولوژی علماسنك تدقیقاتنه بناءً اوفرضیه ترك اولوندی ؛ اعصابك — نوعما — غلافنی تشکیل ایدن و (cylindres-axes = اسطوانهٔ محور) ده‌نیلان اقسامك، دیگر حجیره‌لردن صادر اولان استطالاته تقرب واونلر جوارنده تشعب ایتدیکی وبوصورتله اوحجیراته تماس واتصال پیدا ایله‌دیکی ، (یکی برفرضیه اوله‌رق) ترجیح ایدلدی . شوحاله نظراً حجیرات عصبیه آره‌سنده واقع اولان بواستطالات متقابله‌نك تماس واسطه‌سیله تأسیس وتامین مناسباته خادم اولماسی لازم کله‌جکنه دائر ضروری بر فکر حاصل اولدی ؛ استطالات مذکوره‌نك تقلصی ایله یکدیکرندن دها زیاده تباعد ایدوب ایده‌میه‌جکی‌ده آیریجه بر مسئله تشکیل ایتدی. ایشته (فرضیهٔ آمیبیت l'hypothèse de l'amiboïsme) دیدکلری‌ده بودرکه بالخاصه دوقتور (ماتیاس دووال Mathias Duval) ایله (له‌پین Lépine) بو فرضیه‌یی اتمام واکماله چالشمشلردر . (اویقو le sommeil)، و(ضیاع حس l'anesthésie) دیدیکمز احوال، که‌هنوز غرائب مسائلدندر ؛ ایشته بوفرضیه ایله — معقول بر صورتده !— تعریف اولونمق ایسته‌نیلیور : [حجیرات عصبیه‌نك استطالات آمیبیه‌سی موقتاً تقلص ایدییور وبوصورتله مناسبات متقابله سکته‌یه اوغرایور؛ اویقو وضیاع حس دیدیکمز احوال، ایشته بوسببله وقوعه کلیور.] ده‌نیلیور. کله‌نك پسیقولوژی مسائلی ایله علاقه‌سی بوفرضیه یورندندر .

(دومور Demoor)، (مادمازل سته‌فانووسقا Mᵉˡˡᵉ Stéfanowska)، (رامون ئی‌قاهال Ramon y Cajal) و(مانوئلیان Manouélian) نام ذاتلرك بوبابده‌کی تدقیقات خصوصیه‌سی ، بو (آمیبیت) فرضیه‌سنی تصدیق ایده‌جك کبی نتیجه‌لر ویرمشدر . [اصطلاحاته وخصوصا Cylindre-axe کله‌سنه باقیکز !]

Amnésie

ضياع حافظه Amnésie

هرهانكي برسببله اولورسه اولسون حافظه‌نك ضايع اولماسنه (amnésie) ديرلر. يونانيدن آلنمش بركلمه‌در، خاطرلايه‌مامق ديمكدر. لكن، پسيقولوژی دائره‌سنده واقع اولان تدقيقات كوستريبوركه ، حافظه ديديكمز قابليت بسيط برشی دكلدر. برچوق انواعی، حتی اطوار واشكالی واردر. طبيعيدركه (amnésie يعنی اونوتقانلق) ك دخی اونسبتده تنوعاتی اولمق كركدر . حافظه‌يی شخصيت معنويه‌مزك (انا le moi) يعنی بنلكمزك عمده‌سی ، نقطهٔ استنادی عد ايدرلركه طوغرودر . بوده اثبات ايديبوركه ضياع حافظه‌نك انواعی اولمق لازمكلير؛ چونكه بوتون بوتون حافظه‌نك ضياعی ايله حيات ممكن دكلدر . حافظه‌نك بوتنوعاتی (روحيون les spiritualistes) ك (بساطت روح la simplicité de l'âme) حقنده‌كی ادعالرينه معارض بولوندوغی كبی، (عينيت identité) و (وحدانيت unité) روح نظريه‌لرينی‌ده رد ايده‌جك بر وضعيت‌ده‌در . [تفصيلات ايچون personnalité و âme سوزلرينه باقيكز !]

بوكون، تدقيقات علميه ايله تحقق ايتمشدركه مراكز ونواحیٔ دماغيه‌دن هربرينك كنديته خاص بر حافظه‌سی واردر ؛ وبرينك ضياعی ايله مطلقا ديكرلرينك‌ده اضمحلالی لازمكلمز . بناءً عليه (amnésie) ديديكمز كيفيتی دخی انواعنه كوره تقسيم وتتبع ايتمشلردر . چونكه، ضياع حافظه دائما (جزئی partielle) در ؛ بردكل، برچوق درلوسی اولويور. (مطرده amnésie systématique) ده‌نيلن بر نوعی واركه فرانسه‌لی دوقتور (پيه‌ر ژانه Pierre Janet) اونی تحقيق ايتمش و بواسمی اوكا تخصيص ايله‌مشدر . بوحالده انسان، عينی جمله‌دن اولان خاطراتی اونوتور. كيميسی (اسماء خاصه les noms propres) ی ؛ كيميسی‌ده يالكز (جغرافيائی اسملر les noms géographiques)ی كيميسی‌ده انجق برشخصه، ياخود بر وقعه‌يه عائد اولان شيلری اونوتور . (ضياع كلام aphasie) ده‌نيلن قابليتسزلكك برچوق انواعی، بو (مطرد amnésie)لر نوعندندر. برطاقم

انسانلر دخی ، یالکز برلسان اجنبی‌یی طاقیله اونوتورلر . بعضی کیمسه‌لرده ایشیتدکاری کله‌لرك افکار متقابله ومتعادله‌سنی خاطرلیه‌مازلرکه بودرلوسنه (کلام صاغیرلغی surdité verbale) دەنیلیر ؛ ویاخود یازلمش کله‌لری پك اعلا اوقورلر ، فقط افاده ایتدکاری معنالری تخطر ایده‌مزلرکه بوکاده (عَمای کلام = cécité verbale=alexie) دەنیلیر .

بعضاً ده ایشیتدکاری ویاخود اوقودقلری کله‌لرك نه‌دیمك اولدوغنی اکلارلر ، فقط اونلری تلفظ ایده‌مزلرکه (اصل ضیاع کلام aphasie) بودر . بعضاً ده یازه‌مازلرکه (agraphie ضیاع قابلیت تحریر) ده بودر .

[بوتون بوتعبیراته باقیکز !]

اونوتقانلغك برده (localisée یعنی متمکن) برصورتی واردر . بوحالده انسان ، وقایع عمرندن وصفحات حیاتیه‌سندن انجق برینی تخطر ایده‌مز . (amnésie simple) دیدکاری بودر ، واکثریا غیر طبیعی بر اختلاج ، برجرحه ویاخود شدید برهیجان ویا (سیرفی‌المنام = somnambulisme) نتیجه‌سنده وقوعه کله‌بیلیر . اکثریا (درکی rétrograde) اولور ؛ یعنی انسان ، اووقعه‌دن اولکی شئوناتی اونوتور ؛ بعضاً ده بونك عکسی اولورکه اوکاده (تقدمی antérograde) دیرلر ؛ وقعه‌دن صوکره‌کی حادثاتی خاطرلیه‌ماز . دها طوغروسی ضیاع حافظه‌یه سببیت ویرن (ذات وقعه) یی اونوتماز ؛ فقط اوندن صوکره ظهوره کلن وقوعاتی حفظ ایده‌مز .

بردرلوسی دها وارکه خاطراتی احضار واحیا ایتمك قابلیتنك ضیاعنه مثال اولور ؛ بوکا (amnésie de reproduction) دیرلر . انسان ، بوحالده خاطراتی بوسبوتون ضایع ایتمش دکلدر ؛ چونکه بعض احوال استثنائیه‌ده ، مثلا هیجان ، هذیان وسرخوشلق حالنده اونلرك جمله‌سنی خاطرلیه‌بیلیر . فقط ایسته‌دیکی زمان احضار ایده‌مز . بواونوتقانلق ، آره‌صیره بوکبی احوال وظروف تحتنده ، منتظماً واقع اولورسه اوکا : (دوری périodique) دیرلر .

بعضاً ده انسان ، خاطراتی منتظماً احضار ایدر وغیرطبیعی برحال عرض ایتمز ؛ فقط کندی ، بوخاطراتی احضار ایتدیکندن خبردار دکلدر . عادتا

بو تخطرات ، (انسیاق ایله automatiquement) واقع اولور . بناءً علیه خاطرات مذکوره‌یی، امثالنه قیاساً (تمثیل assimiler) ایتمك قابلیتی یوقدر. اونك ایچون، ذهنی ماکنه‌کبی حرکت ایدرك تخطراتی احضار ایتمش اولور. لکن کندی بنلکنه عطفاً طانیماز، اونلری تمثیل ایتمز. بوحالی لایقیله تتبع ایتمش اولان دوبتور (پیه‌رژانه P. Janet)، بودرلوسنه (-amnésie d'as similation) دیبور ، وبونك بویوك (nevrose) لرده، ایستریده کورولدوکنی ادعا ایلیور . برده (amnésie de reconnaissance) دیدکلری نوعی وارکه : برشیئی پك اعلا تخطر ایدوبده اونك بر خاطره اولدوغنی طانیه‌مامق در. باقیلسه‌بو بر نوع غلط حافظه‌در. (برسام hallucination) نوعندن بر حالدر. بونك ضدی ده واقعدر؛ یعنی آنی اولان برکیفیت وجدانیه‌یی برخاطره ظن ایتمك ده ممکندر. بوکاده (fausse mémoire) دیرلر. خلاصه بوحافظه قصورلرینك انواعی پك چوقدر . اساساً پسیقولوژی‌یه تعلق ایدن بواحوالك فلسفه‌یه مناسبتی، روح مسائلیله علاقه‌سندن طولایی‌در. روحك برجوهر بسیط اولوب اولمادیغنی موضع بحثه دعوت ایدر. [تعبیراته باقیکز!]

Amoral لااخلاقی

Amoral

اخلاق ایله علاقه ومنا بتی اولمایان احوال وخصوصاً‌ده قوللانیلیر بر تعبیردر. بناءً علیه (immoral یعنی، منافیٔ اخلاق) دیمك دکلدر. منافیٔ اخلاق اولان برحال ، برکیفیت ، برفکر، بر طور وعادت، الحاصل برشیٔ، مبادی واحکام اخلاقیه‌یه تماماً ضددر. حالبوکه لااخلاقی اولان شیلرك ــ وجهاً من الوجوه ــ اخلاق مسئله‌لریله علاقه‌سی یوقدر . ایشلنمه‌سی مباح اولان شیلر هپ بویله‌در. بوتعبیر، اسان فلسفه‌ده ــ بوصوك زمانلرده ــ بر وضع مخصوص اوزره چوق قوللانلمشدر ؛ حتی بوخصوصده مهم مباحثاته وسیله‌لر آچلمشدر. مثلا [صنایع نفیسه، طبیعت جامده وطبیعت انسانیه‌نك هر درلو اطوار تجلیاتنی تصویر وعرض ایتمك معرفتی مقصد وغایه اتخاذ ایدینمش اولمق حیثیتیله، مبادیٔ اخلاقیه ایله علاقه‌دارمیدر ؟ دکلمیدر ؟ . . مؤسس ومعتبر اولان قواعد اخلاقیه‌یه رعایت مجبوریتیله مقید اولمالی‌میدر؟.

يوقسه كندی طبيعتنك الهاماتنه تابع اوله‌رق يالكز (ادای صنعتده dans l'expression de l'art)، (حسن le beauté)، وتصوير حسنده صنعت ابراز ايتمكه‌مى چالشمالى‌در ؟ .. خلاصه بر صنعتكار ، غايهٔ خياليه‌سنى يعنى (ايده‌آل idéal) نى حقيله تصوير وعرض ايدركن ، مبادى وعقائد اخلاقيه‌يه رعايتله مقيداولمالى‌ميدر؟ بواوغورده الهاماتنى تقييد ايتملى‌ميدر؟.. يوقسه اخلاق بحثنده جمهور ناسك اعتقادات معتبره‌سى پايمال اهمال ايدرك يالكز الهامه‌مى تابع بولونمالى‌در؟..] ديه برمناقشهٔ مهمه آچيلمشدر. بونى خلاصةً افاده ايده‌جك اولورسه‌ق (صنعت لااخلاقى‌مى‌در؟.. دكلى‌در؟..) سوألنه منجر اولور.

كذلك ، ملاحظات فلسفه‌سنده مبادئ اخلاقيه‌يى نظر اعتباره آلمايان واكثريت عندنده معتبر اولان عقائداخلاقيه‌يه‌ذره‌قدر رعايت ايتميه‌رك الهامات فكريه‌سنه تبعاً تفلسف ايدن (فريدريخ نيچه Friederich Nietschze)نك فلسفه‌سنه ، ـ ايشته بولاابالى‌لكندن ، و مبادئ اخلاقيه‌يه قارشى بو قيدسزلغندن طولايى ـ منقدلر (amorale) ديمشلردر.

سياستده مبادئ اخلاقيه‌يه رعايت اولونماديغى ، حتى اولونه‌ماديغى پك معلوم ومشهور بر سيدر . ايتاليا حكماى حقوقندن (نيقولائو ماكياوه‌للى Nicolao Machiavelli)، عالم سياستده (مقصده ايرمك ايچون هردرلو وسائطك مشروعيتى) اعتقادينى بردستور اساسى اتخاذ ايدرك، آثارنده شرح وتفصيل ايله‌مش وبوعقيده‌يى ـ عادتا ـ بر سيستم شكلنه قويمشدركه كندى اسمنه نسبتله (ماكياوه‌ليزم Machiavélisme) ديدكلرى حكمت سياست بودر. سياساتده (naturalisme)ك صورت واضحه‌سى‌ده بودر. زمانمزه قدر، (ماكياوه‌للى)نك دستورحكمتى تحكم‌ايتمش و(بيسمارق Bismarck)، (لوردصولسبه‌رى Lord Salisbury) كبى الك بويوك سياسيون زمانه : [معاملات سياسيه‌نك احكام اخلاقيه ايله قطعاً مناسبتى اولماديغنى] صراحتاً ادعا ايدرك ماكياوه‌ليزمى تصديق واعترافه مجبور بولونمشلردر . بونلردن صوكره‌كلن سياسيون فعلياتده، اسلافى‌ده كچمشلردر. (اخلاق ايله‌سياستك

مناسبتی اولمادیغی) ادعاسنه باقوبده، بوطرز سیاستك (لااخلاقی amoral) اولدوغنه ذاهب اولمامالیدر. سیاست ، جماعات انسانیه آره‌سنده حقوق مشترکه و متقابله‌نك کیفیت موازنه‌سنی تأمین ایده‌بیلمك معرفتندن ، وبو اُمنیّه‌ده موفق اوله‌بیلمك هنرندن باشقه برشی دکلدر. حقوق بشریه‌نك موضوع بحث، ویاخود بالفعل ذیمدخل بولوندوغی معاملاتك هیچ برنوعی یوقدر و اوله‌مازکه اخلاق ایله علاقه‌دار بولونماسین ! . . ذاتاً اخلاق ـ موضوعی ، حتی منشأی واحکام وقوانینی اعتباریله ـ اومعاملاتدن عبارتدر. بناءً علیه خیروشری تقدیرایتمك، معاملات مذکوره‌نك ماهیتنه نظرله ممکن اوله‌بیلیر. خیروشر مسئله‌سنی متضمن اولان هرشیئك ـ طوغرودن طوغرویه وصیقی صیقی‌یه ـ اخلاق ایله مناسبتی واردر.

حالا سیاست انسانیه‌ده ماکیاوه‌لیزم حکم ایدییورسه ، بوکیفیتی شو وجهله تفسیر و تعریف ایده‌بیلیرز : اخلاق شخصیه‌نك قواعدی تعیّن ایتمشدر . لکن بو قواعد (بین‌الملل = internationale) معاملاته هنوز قابل تطبیق اوله‌میور. جماعات بشریه منافع حیاتیه مسئله‌سنده ، دور حجری انسانلری کبی حرکته مجبور بولونویور . بلکه ایلریده، جماعاتك یکدیکرینه قارشی موازنهٔ منافعنی تنظیم و ادامه ایده‌بیله‌جك قوانین اجتماعیه وقواعد اخلاقیه کشف و تعیین اولونه‌بیله‌جکدر . فقط بوکون ـ محققدرکه ! ـ بین‌الملل سیاست (amorale) ، دکل (immorale) در. [حیات ـ ممات مسئله‌سی question de vie ou de mort] حسن صورتله حل اولونه‌مایجه ، انسان و انسانیت ، بالضروره سوق طبیعی ایله ، ایلك وحشت حیوانیه‌یه رجوع ایدییور ؛ اخلاق مسئله‌سی بو شرائط حیاتیه داخلنده موضوع بحث اوله‌میور. اونك ایچوندرکه انسانی و انسانیتی بوکبی ضروراته ارجاع ایدن عوامل طبیعیه واجتماعیه‌نك جمله‌سی‌ده ، بلااستثنا ، (منافیٔ اخلاق immoral) اولویور . مثلا فیلسوفلرك : حرب وحالت فوضا منافیٔ اخلاقدر la guerre et l'anarchie sont immorales)دیه ادعا ایتمه‌لری ، شوملاحظات واقعه‌یه نظراًدر .

Amorphe

Amorphe بى‌شكل

بى شكل تعبيرى ، نسبى اوله‌رق تلقى ايدلملى‌در . چونكه على‌الاطلاق (بى شكل) برشى‌اوله‌ماز. اولسه‌بيله بزم ايچون ادراكى محال برشيدر. بزاونى تصور بيله ايده‌مه‌يز ! برشى ، وار اولونجه ، بهمه حال اونك بر ـ كنديته مخصوص ـ شكلى‌ده واردر. چونكه كتله‌سى واردر ومكانده بر(حيّز)ى واردر . ايشته مكانده اشغال ايتديكى يرْ، اونك شكلنى تعيين ايدر. بناءً عليه اصطلاحده (amorphe) تعبيرى ، منتظم بر شكله مالك اولمايان شيلره وصف اولور. مثلا: بر حامور پارچه‌سى (بى شكل)در. كرچه اونك كنديته مخصوص بر شكلى وارسه‌ده ، اشكال هندسيه‌يه بكزه‌مز ؛ منتظم دكلدر. خصوصا ثابت دكلدر. كذلك، فرضا كيمياده (بى شكل كوكورت souffre amorphe) ديديكمز زمان ، تبلر ايتمه‌مش بركوكورت اكلارز. حتى او ماده اسطوانى بر شكلده وكولچه حالنده بولونسه‌ده ينه بى شكلدر . ظاهرى شكلنه اعتبار ايتمه‌يز ؛ انتساجنه باقارز ! عضويت عالمنده‌ده بوتعبير ، چوق زماندردر. مادهٔ عضويه‌نك انساج متنوعه صورتنده تكاملى، اومادهٔ عضويه‌يه شكل افاضه ايدر ؛ فقط هنوز پك ابتدائى بردركه‌ده بولونوردده (ژه‌لاتين gélatine) يعنى پلته حالنده اولورسه اوكا (amorphe)ديرلر.(-morpho logie) اشـكال عضويه‌يى تتبع ايدر برعلم عمومى‌دركه علم تشريح وانساج اونك شـعباتندندر . مواد جامده ومعدنيـه‌نك (morphologie) سى ، (cristallographie) ديدكلرى شـعبهٔ علميه‌دركه بللوراتك اشـكالى ، جنسنى وكيفياتنى تحقيق ايدر. (علم اجتماعى sociologie) ده دخى بوتعبير تشـبيه طريقيله وتوسـيع معنا ايله قوللانلمقده‌در . بناءً عليه هنوز صنوف اجتماعيه‌يه وجود ويره‌بيـله‌جك قدر (تشـكيلات ؟ !) ه موفق اوله مايان ابتـدائى جماعتلره (amorphe) ديرلركه هنوز (تعضّى organiser) ايتمه‌مش ، فرق اجتماعيه وصـنوف مختلفه‌يه آيريله‌مامش وحشى بر انسـان سوروسى ديمك‌اولور. اكثراقوام ابتدائيه بوحالده‌در. احوال وجدانيه‌ده، بر حس مبهم فقيرده حقيله تعين ايده‌مزسـه ، اوكاده (amorphe)

دەنیلەبیلیر . خلاصه هرنه اولورسه اولسون ، علی‌الاطلاق بر شـیئك مادهٔ اصلیه‌ٔی تشکلات عضویه ایله تعین ایتمه‌مش اولورسه اوکا بی شکل تعبیری وصف اولەبیلیر.

فلسـفهٔ تاریخده ، ارسطو (صورت و هیولی) یعنی (شکل وماده) اساسلرینی قبول ایله‌مش وشکله بویوك بر اهمیت ویرمشـدی . [تفصیلات ایچون intellect کلمه‌سنه باقیکز !]

Amour عشق

Amour

Love	اینکلیزجه
Liebe	آلمانجه
Amore	ایتالیانجه

بوکلمه ، لاتینجه (Amor) دن آلنمشدرکه عینی معنایی افاده ایدر .
عشق ، همان هرکسك بیلدیکی برشیدر ؛ برحالت روحیه‌در ؛ فقط ماهیتنی حقیله تعریف ایتمك دخی اونسبتده کوچدر . زیرا ، عشـق ، (دوستلق amitié) دکلدر . (آرزو ، شـوق désir) ده دکلدر . (میلان inclination) ده دکلدر. (تجاذب وتعطّف sympathie) دخی دکلدر. (قوهٔ شهوَیّه concupiscence)، هیچ دکلدر. مع‌مافیه بوحالات مختلفه‌نك جمله‌سیله علاقه‌دار اوله‌رق کوروله‌بیلیر برنوع (هیجان émotion) درکه بالجمله اختراصات بشریه‌یه حاکم وفاهر اولمق اوزره معروفدر .

اکثریت خلق ولسان عمومی ، (سـومك aimer) ، ایله (عشق آره‌سنده ـ یالکز درجه اعتباریله ! . ـ برفرق کورور. انسان ، برکیمسه ایله کندی نفسی آره‌سنده (تجاذب sympathie) حس ایدرسه، بومیلان (سومك) دیدیکمز حالت روحیه‌یی تولید ایده‌بیلیر . ایشته بو (سَومه)نك شدتنه لسان عادیده عشق دیرلرکه انسانی ، او (سه‌ویلن) کیمسه‌یه بویوك بر (شـوق و آرزو) ایله مربوط بولوندورور . انسان ، اونك ایچـون سودیکـنی دائما کورمك، اونکله هرزمان برابر بولونمق، حتی اونی منحصراً وتماماً تملك ایستر !...

شو عادی تعریفه کوره اکثریت ناسك ، نصل اولوبده ، عشــق ایله تجاذبی، میلانی، محبتی، شوق و آرزویی بر برینه قاریشدیردیغی اکلاشیلیور. حالبوکه (پسیقولوغ) لر، یعنی علم روح اربابی، بو احوال روحیه آره‌سنده ـ شایان نظر ـ فرقلر بولمشلر وتعیین ایتمشلردر .

اولا شو نقطهٔ مهمه‌ده فیلسوفلر متفق‌درلرکه (عشق)، ماهیتی‌اعتباریله، ینه (سومك) دیمك اولدوغی حالده ، هرهانکی بر(نیت ومقصدخودکامانه intention et but égoïstes) دن بری و کلیا معرا بر محبت شــدیده وقیمه‌در . اصل بویله بردواملی وشــدتلی (سوکی) اولماسیله (آرزو) دن بوســوتون فرقلی برحالت روحیه‌در . آرزوده مقصد اصلی و یکانه، (آرزو اولونان شیئه) تملك‌در . تملّك برحس خودکامانه‌دن ایلری کلیر . بورادە درجهٔ شدتك حکمی یوقدر. آرزو شدید اوله‌بیلیر ؛ اولمایه‌بیلیر؛ فقط نصل اولورسه اولسون بونده اســاس مقصد ، اوآرزویی الهام ایدن شــیئه تملك ایله برا حتیاج مادی‌یی تطمین ویاخود برمنفعت معینه‌یی‌تأمین ایله‌مکدر. دیمك اولویورکه (عشق) ایله (آرزو) آره‌سنده اك مهم فرق سندت‌محبت‌دکل، (دیکرکاملق altruisme) و (خودکاملق égoïsme) فرقیدر. بناءً علیه:

[عشــق حقیقی‌ده ـ دائما ـ اســاس ، سعادت و منفعت شــخصیه‌دن (فراغت renoncement) ایتمکدر !]

ده‌بن ـ روس محرر مشهوری ـ متوفی (طالسطوی Tolstoï) ، عشقی ایی آکلامش واختراصات سائره‌دن بوحالتی تمیز ایدن فرق‌اساسی‌یی ابراز ایتمکله ، تعریفنده اصابت ایله‌مشدر .

فلاسفهٔ معاصریندن و (روحیون les spiritualistes) دن ، متوفی ، (مه‌ن‌دوبی‌ران Maine de Biran) دخی،(عشق) ایله(ارزو) آره‌سنده‌کی فرق اساسی‌یه مبنی ، برتعریف ویرمشدرکه ده‌مینکی‌نك همان عینی‌در :

[آرزوده اصل مقصد و مطمح نظر (طیب نفس le bien de soi-même) در ؛ ســعادت شخصیه‌در . عشق‌ده ایسه ، سعادت شخصیه‌مزك سببی اولمق اوزره تلقی وحکم ایتدیکمز شی ، یاخود شخص ، اساسدر . انجق اوکا باقیلیر ؛ اودوشونولور !]

(راوو Rauh) نام پسيقولوغ دخی عينی فكرده‌در :

[عشق ايله آرزو آره‌سنده‌كی فرق شودركه : عشقده ، بوحالته سبب محض اولان شی ويا شخص ، انجق دوشونولور. حالبوكه آرزوده ، انسان بالكز وخصوصاً كندی نفسنی دوشونور .]

اوحالده (عشق حقيقت l'amour de la vérité) ، (عشق عدالت l'am. de la justice) ، (عشق انسانيت l'am. de l'humanité) ، (عشق وطن l'amour de la patrie) تركيبلری طوغرودر ؛ اگر حقيقت ، انسانيت ، عدالت ، وطن اوغورنده فداكارلغی متضمن ومستلزم برمحبت شديده وديگركامانه اولورسه !... اونلردن خدمت بكلەمك ومنفعت تأمين ايتمك معناسنده تلقی ايدلمه‌يوبده بالعكس اونلره خدمت ايتمك ومنفعت تأمين ايله‌مك اوغورنده، انسانی فداكارلقلره سوق ايده‌جك درجه‌ده شديد ودوامنی برمحبت معناسنه كليرسه، عشقك ــ انجق تعريفی ــ طوغرو اولمش اولور . اگر بالفعل، بركيمسه‌ده بوفداكارلق گورولورسه عشق ، اك علوی، اك نجيب آثار باهره‌سيله تظاهر وتحقق ايتمش اولور. تاريخ مدنيت وسرگذشت انسانيتده ــ بومعنای علويسيله ــ عشقك امثالی نادر اولمقله برابر ، پك بويوك نمونه‌لری‌ده واردركه بوتعريفی، افعال واشخاص ممتازه ايله تمثيل ايدر: مبهم براقماز .

(عشق الهی l'amour de Dieu) دخی بوملاحظاته توفيقاً ، حقيقتيله تعريف ايدلمشدر :

عشق الله ، ــ كمال صدق وخلوص ايله ــ اللهه خدمت وعبودت ايچون اولورسه حقيقی‌در ؛ عشقك تعريف صادقنه موافقدر . (خوف عذاب وشوق مكافات وحتی اميد نجات) ايله اولورسه عشق حقيقی صايبله‌ماز ، چونكه بويله برمحبتده مقصود اصلی، ذات الهيه دگل، كندی نفسمز ، كندی منفعت وسعادتمزدر .

عشق حقيقی‌يی ، اختراصات متماثله‌دن اساساً وماهيتاً تمييز ايدن بوصفت ديگركامانه‌يه اوروپانك ــ قرون وسطی فيلسوفلری ــ برقيمت مخصوصه عطف ايتمشلر وبناءً عليه (amor beneficentiae) و (amor concupiscentiae)

ترکیبلرینی ایجاد ووضع ایلیەرك معنای عشقی ایکی صورت اوزره دوشونمکده مجبوریت کورمشلردر . برنجیسندەکی (bienfaisance=beneficientiae) صفت کاشفەسنه نظراً ، ایی‌لك ایتمك وخیر ایشلەمك محبتی سائقۀ اصلیەدر. مثلا : زمرۀ مظلومین و جماعت فقرا حقنده ابراز اولونان عشق انسانیتپرورانه بوقبیلدندرکه ــ اربابنی ــ مظلومین و فقرانك مدافعۀ حقوقی وترفیه حالی اوغورنده فداکارلقلره سوق ایدر. عشق حق وعدالت، عشق انسانیت ، بونده ذاتاً مندمجدر . نتەکیم عشق وطن دخی بوجنسده داخل بر نوعدر . ایکنجیسندەکی (concupiscence=concupiscentiae) صفت بارزەسنه باقیلیرسه بونك بر(عشق شهوانی) اولدوغی ظاهردر . هله خودکاملغك بونده سائقۀ اصلیه حیثیتیله ذیمدخل بولوندوغنی سویلەمکه حاجت بیله یوقدر ، زیرا خرص شهوت ، الك ابتدائی والك حیوانی اولان (احتیاج غریزی besoin physiologique) مزی تسکین و تطمینه خادم بر (میلان طبیعی inclination naturelle) در . بر (غریزه instinct)در.

(عشق) کلمەسی بلاوصف قوللانیلیرسه ، همان هرلسانده بوایکنجی معناسیله آکلاشیلیر؛ یعنی دیشی ایله ارکك آرەسنده ، فطرتاً موجوداولان (میلان جنسی inclination sexuelle) دیمك اولور . هرکس نظرنده وهله عادی ، عمومی معناسیله (عشق) بودر ! فیلسوفلر ، بوکا دخی ، ملاحظات سابقەیی تطبیق ایتمشلر وقادین ایله ارکك آرەسنده جلوه‌کر اولان عشقك ، معنای حقیقی وعلویسنه مطابقتی ایچون بو محبتك متقابل اولمەسنی وخصوصاً بر (علاقۀ انتخابیه affinité élective) دن نشأت ایتمش بولونماسنی برنجی شرط اولمق اوزره تلقی ایلەمشلردر . (علاقۀ انتخابیه) تعبیری ، آلمان فیلسوفی وشاعر شهیری (کوته Gethœ) نك ایجاد ایتمش اولدوغی برترکیب مهمدرکه ایکی کلمه ایله (عشق جنسی l'amour sexuel) نك الك عالی نظریەسنی متضمندر . [affinité کلمەسنه باقیکز !]

فیلسوف مشهور (هربرت سپنسر H. Spencer) ، عشق (معضل complexe) بر (مجموعۀ حسّیات) ك (محصله résultante) سی اولمق اوزره تلقی ایدر. تأهل مسئلۀ مهمەسی (بقای جنس بشر conservation

(de l'espèce humaine) ایچون برنجی شرط اولمق حیثیتیله، وظائف اجتماعیه‌نك اقدم واهمّی بولوندوغندن وبوخصوصده عشق دیدیکمز میلان جنسی ، حسّیات واختراصات سائره‌دن دها زیاده بر رول اویناديغندن ، تأهل مسئله‌سی ـ عشق طولاییسی ایله ! ـ فیلسوفلر آره‌سنده آیریجه موضوع بحث ومناقشه اولمش وبعضی نظریه‌لرك ظهورینه وسیله ویرمشدر. بونلر میاننده پك یوکسك فکرلر واردرکه تشکیل عائله خصوصنده هر تربیه‌لی انسان ایچون (ایده‌آل Idéal) یعنی نمونهٔ امثال اولسه کرکدر؛ اوفکرلری شویله‌جه برقاچ سوزله تلخیص ایتمك ممکندر :

تربیه‌لی آدملرك ـ حتی بوتون انسانلرك ـ هر وجهله کوزل ، یعنی هم جسماً ، هم اخلاقاً ، همده عقل وحسّیات اعتباریله کوزل برانسان حقنده ـ آز، چوق ـ برفکر مخصوصی واردر . بوبر (ایده‌آل) در ؛ علاقهٔ انتخابیه‌ده انسان ، بوفکرینه، بوظننه کوره حکم ایدر : کندی ذوق وخیالنه الڭزیاده مقارن وموافق اولان برکیمسه‌یی، دیکرلرینه ترجیح ایدر وانجق اونی سه‌وه‌بیلیر . عشق جنسی‌نك الڭ طوغروسی وحقیقی، صمیمی، خالص ودائمی اولانی بودر . (حرمت respect) ، (امنیّت confience) (حریت liberté) ، بویله برعشقك (شرائط لازمه ومتقابله conditions nécessaires et mutuelles) سندندر. بونده حرمت واردر ؛ چونکه الڭزیاده مستحسن اولان ، به‌که‌نیلن برکیمسه‌نك ، انسانه الهام ایده‌جکی حسیاتدن بری‌ده حرمتدر. امنیت وحریت‌ده واردر؛ زیرا بومیلان متقابل برعلاقهٔ انتخابیه نتیجه‌سیدر. بوایکی وجود انجق یکدیکرینه مفتون ویکدیکرندن ممنون اوله‌جغی جهتله قیصقانجلغی دعوت ایده‌مزکه طرفین بربرینه قارشی امنیتسزلك عذابنه طوتولسون‌ده ، یکدیکرینك حریت حرکتنی تحدیده قالقشسین ! امنیتسزلك، برطرفدن جبر وتحکمك، دیکر طرفدن‌ده اسارتك مقتضیات طبیعیه‌سندندر ؛ (قیصقانجلق la jalousie) دخی اونك نتیجهٔ ضروریه‌سی‌در . سودیکنی ایده‌آله کوره انتخاب ایدنلر، کندیلرندن آشاغی دکل ، کندیلرندن عالی برانسان نمونه‌سی انتخاب ایده‌جکلری ایچون، اویله بر (سوکیلی) یه (اسیر) معامله‌سی ایده‌مزلر . بناءً علیه جبر وشدت

وامنيتسزلكه حاجت قالماز . حرمت متقابله ، هرخصوصده موازنه‌يی تأمين ايدر .

ايشـته سپنسر ودها بر چوق مهم فيلسوفلرك بو مسـئله مهمه حقنده ملاحظات شخصيه‌لری خلاصـهٔ بودر . طبيعی‌درکه تأهل امرنده منفعت ماديه‌يی مقصد اساسی اتخاذ ايتمك ، يعنی (mariage de convenence) ياپمق مسئله‌سی بوملاحظاتدن خارجدر . چونکه اونك عشق ايله علاقه‌سی يوقدر. اوبر نوع تجارت ، دها طوغروسی بر (شرکت مضاربه) در .

قرون وسطی فيلسوفلرينك عشق معناسنه ويردکلری تفرقه‌يی ـ مجدد مشهور ـ (ده‌قارت Descartes) رفع ورد ايدرك ، بوحالتی علی‌الاطلاق بر (اختراص passion) اولمق اوزره تلقی وتعريف ايله‌مشدر .

[عشق روحك بر هيجانی‌درکه ، بعضی سوائق معنويه‌نك اثر تحريکی اوله‌رق وقوعه کلير . بو هيجـان سـببيله روح ، کنديته موافق وملايم کورونن شيلره واصل ونائل اولمق ايچون ، کمال اشتياق ايله و ـ بالارادت de volonté ـ او طرفه توجـه ايدر .] ديبور . فقط ـ نجه ـ بو ، (خرص و ابتلا تعريفی‌در . بر عليل سرخوشـك ايچکی‌يه ابتلاسی ؛ بر فاجرك ـ سـکينت بوله‌مايان ـ خرص شهوتی ؛ برقماربازك ـ اصلاح قبول ايتمه‌ين ـ ابتـلای منحوسی ، هپ بو تعريفك حوزهٔ احاطه‌سـنه داخل اوله‌بيلير . حالبوکه بونلر ، هپ (اختراصـات) قبيلندن اولمقده عشـقه ـ من‌جهةٍ ـ بکزرسه‌ده (ابتلا) نوعندن بر (ضعف faiblesse) اولمق اعتباريله اوندن ممتازدر . خصوصا بوکبی ابتلالرك جمله‌سنده براحتياج شديدی تطمين ، حتی بر احتياج مَرَضی‌يی تشفيه ضرورتی ، باشليجه سائقهٔ طبيعيه اوله‌رق ذی‌مدخل بولوندوغی ايچون عشق حقيقی‌يه بکزه‌مز ؛ وبرخودکاملق صاييلير . بودرلو مبتلالر ، اکثريا مرحمته ، بعضاً ده طعن وتشنيعه مستحقدرلر . واقعا بزم شرق شاعرلری ، اکثريا عشقی بر (ابتلا) اولمق اوزره تصوير ايتمشـلردر وبو بلايه کرفتار اولانلری (رُسوای) کوسترمشلردر . عشق ـ اك صاف واك علوی معناسيله تلقی ايدن ـ فضولی بيله :

عاشقه طعن ایتمك اولماز (مبتلادر) در ؛ نیله‌سین ! ؟ ! .
آدمه مهر ومحبت ، بر (بلادر) در ؛ نیله‌سین ! ؟ ! . .

دییور .

شو قدر وارکه ده‌قارتك تعریف مبهمنده ، فیلسوفلر وپسیقولوغلر ، ایکی نقطه‌یه اهمیت ویرمشلردر . بریسی ، (ارادت) ك محبت امرنده اساساً وکلیاً ذی‌مدخل بولونماسی ؛ ایکنجیسی‌ده عاشق اولان برکیمسه‌نك ، سودیکی انسانله یکوجود اولماسی‌در .

ارادت ، واقعا ، عشق‌ده (سائق mobile) دکلسه بیله ، پك مهم بر (عامل agent) درکی کورونور ؛ حالبوکه سه‌ووب سه‌وممك الده‌دکلدر ! یعنی عشقده ارادت یوقدر ؛ معلوم ! . . . انسانك اختیاری الدن کیدر ! . . بو بحثده ارادت دیدیکمز شی — اولسه اولسه — ! (بیله بیله سه‌ومك) وسودیکنی بیلمکدرکه بوشعور ، حساً حاصل اولان بختیارلغه ، عقلك حظوظ واذواقنی دخی ضم ایدرك بر قات دها مسعودیتی موجب اولور . بنم ظنم بودر ! مع‌مافیه عشقك (inconscient غیر مشعور) بر میل اوله‌رق — چوجوقلرده بیله ! . . — تجلی ایده‌بیلدیکنه برچوق مثاللر واردر . اونك ایچون (ارادت) ك بورادہ معناسنی (conscient مشعور) ونقطهٔ توجهی معین بر (میلان) اولمق اوزره تفسیر ایدرسه‌ك بر درجه‌یه قدر مقبول اوله‌بیلیر . ایکنجی نقطه‌یه ، یعنی عاشقك سودیکی کیمسه ایله یکوجود اولماسی بحثنه کلنجه ، پك طوغرودر . فضولی :

ایله‌مز خلوتسرای سرّ وحدت محرمی ،
عاشقی معشوقدن ، معشوقی عاشقدن جدا .

دیمکله بوادّعایی ایلری سورویورکه تصوفده (غایهٔ عشق) ، عاشقك ، سودیکی ایله یالکز یکوجود اولماسی دکل ، حتی سودیکنك عینی (identique ؟!) اولماسیدر . همان شیمدی بونکته‌یی ایضاح ایده‌جکم ! . .

(حکمت نوفلاطونیه philosophie néoplatonicienne) ده‌و احکام اساسیه‌سی اعتباریله اوندن اصلا فرقی اولمایان (حکمت صوفیه - philosophie

اولمق (cause de la création علت تکوین) ، ده عشق (mystique اوزره فوق‌العاده اهمیتی حائز بر نظریهٔ فلسفیه‌نك اساسنی تشکیل ایدر . (صوفیهٔ شرق çoufisme oriental) مذهبنك، هند قدیم فلسفه‌سیله ـ نوعما ـ بر علاقه‌سی اولوب اولمادیغی ، منقدین ومورخین فلسفه عندنده ـ برو قتلر ـ اوزون اوزادی‌یه موضوع بحث اولمش ایدی . هند فلسفه‌سنجه عشقك امر تکوینده قطعاً ذیمدخل اولمادیغی لدی‌التحقیق ثبوت بولونجه ، تصوّفك طوغرودن طوغرویه (نوفلاطونی) حکمتیله علاقهٔ صمیمیه‌سی تعیّن ایتدی؛ فی‌الحقیقه ، شرقده (حکمة‌الاشراق philosophie illuminative) نامیله معروف ومنتشر اولان مذهب فلسفی‌نك (نوفلاطونی‌لك) دن باشقه بر شی اولمادیغی دخی لایقیله اکلاشیلدی . بناءً علیه تصوفده عشقك ماهیت واهمیتنه دائر عرض ایده‌جکم شو تفصیلاتك، تماماً وحرفیاً ، فلسفهٔ نوفلاطونیه‌یه دخی تطبیقی طوغرودر .

تصوفده، یکانه وجود، وحقیقی وارلق (وجود مطلق l'être absolu) در. وجود مطلق ، حقیقت ذاتیه‌سی اعتباریله بر (قدرت ازلیه) در . بو (تجلیّات حوادث)، هنوز واقع اولمه‌دن ، یعنی کائنات یارادلمه‌دن ، او (قدرت ازلیه) کندی عالمنده موجود ایدی‌که بوکا اصطلاحات صوفیه‌ده (عالم عما le monde de la nébulosité) دیرلر . [تفصیلات ایچون émanation, coufisme, théosophie کلمه‌لرینه باقیکز !]

اووقت ، زمان ، مکان ، ماده وروح یوقدی . بوتون وارلقلر ، هپ وجود مطلقك (احدیت ذاتیه l'unité essentielle) سنده (محو ومستهلك) ایدی . قائلی مجهول اولان شو ظریف رباعی‌نك دیدیکی کبی : [ایکی جهاندن اثر یوقدی . واراق لوحه‌سی اوزرینه نقش اغیار (یعنی صور حادثات) ترسیم ایتمه‌مشدی. معشوقه (یعنی وجود مطلق !)، عشق، وبز انسانلر هپ برابر، اویله برکیزلی کوشه‌ده بولونیوردق‌که ، اوراده بر (دیار معبد بکجیسی)، یعنی هیچ برانسان، هیچ برمخلوق متحسس، یوقدی .

زان پیش که، ازدو کَوْن، آثار نبود ،
بر لَوحِ وجود، نقش اغیار نبود .
معشوقه وعشق ومابهم می بودیم،
درکوشهٔ خَلوتی که ، دَیّار نبود !..

ایشته (کمون مطلق) یعنی (سرّ مطلق) عالمی بودر .

فقط مادام که وجود مطلق، هر درلو وارلقلرك (مبدأ ومعاد le principe et la fin dernière)ی در واوحیثیتله ، هرشیئی احدیت ذاتیه سنده جمع ایتمشدر ؛ اویله ایسه (کمال مطلق la perfection absolue)در ! . اویله اولونجه، عینی زمانده (جمال مطلق la beauté absolue)در ! . نته کیم (خیر مطلق le bien absolu)درده !!.

جمال مطلق مختفی قالەماز؛ کیزلی طوره ماز. اونك شانی، کندینی اظهار ایتمکدر : شاعرك دیدیکی کی : [کوزللك قابل اخفا دکلدر!..]

لکن (جمال)، عشقی مستلزمدر. اونسز اوله ماز. اولسه عبث اولوردی!.. ازلی وارلقده ، وجود مطلقدن باشـقه برشی تصور اولونه مدیغی ایچون ، قدرت ازلیه، هم حسی، همده عشقی، کندی ذاتنده بومق کرکدر. اونك ایچون صوفیه نك اعتقادنجه، (عالم اطلاق وکمون) ده وجود مطلق کندی کندیسنه عاشق ومعشوق ایدی ! . .

مثلا جامی، مشهور عالم اولان (یوسف وزلیخا) نام اثرینك مقدمه سنده بو اعتقاد صوفیانه یی بك کوزل وبك شاعرانه برطرز بیان ایله ادا ایتمشدر ؛ اوراده، وجود مطلق حقنده :

نوای دلبری باخویش می ساخت !
قمار عاشقی باخویش می باخت !.. الی آخره !..

دییور .

طبیعی درکه عاشق اولمق ، (ظهور وتجلی émanation, manifestation)یی ایجاب ایدر ، وبوجلوه، معرفتی (یعنی طانیمه یی وطانشمه یی !) مستلزمدر.

ایشته اونك ایچوندرکه : صوفیه (کُنتُ کَنزاً! . . الخ.) حدیث قدسی‌سنی بوموقعده ایراد ایدییور . قدرت ازلیه، بوحدیث ایله : [بن برگیزلی دفینه ایدم ؛ اویله آرزو ایتدمکه بیلنه‌یم !.. وخلقی یاراتدمکه اونلر واسطه‌سیله معروف اوله‌یم !..] دییور، وکندی کندینه عاشق اولان برکیمسه‌نك ـ کندی جمالی کوره‌بیلمه‌سی ایچون ـ آینه‌یه محتاج اولماسی کبی، وجود مطلق دخی ـ کندی ضدّی اولان ـ (عدم مطلق le néant absolu)ی ، آینه کبی تاقی ایدییور . [تقابل عدم وَالمَلَکه ، یعنی وارلقله یوقلغك قارشیلاشماسی] ایشته بودر !..

ایکیسنك بر آنده تقابلندن ، بو موجودات مخلوقه میدانه چیقیوریییور . چونکه [الاشیاءُ تَنکشفُ باَضدادها] یعنی هرشی کندی ضدّی ایله انکشاف ایدر .

الك بلیغ وسلیس شعرای صوفیه‌دن (فیضیٔ هندی) و(محمودشبستری) نك بر ر بیتنی شوراده ذکر ایدییورمکه تماماً بومعنایی افده ایدر :

زانکه سرِ عاشقیٔ خویش داست ،
هژده هزار آینه درپیش داست !.. (فیضیٔ هندی)

. . . .

جوقاف قدرتش ، دم ، برقَلَم زد ،
هزاران نقش برلوحِ عدم زاد !... (محمود شبستری)

بلااستثنا ، بوتون شعرای صوفیه‌ده بومعنا ، عیناً بوصورت بیان‌اوزره ادا ایدلمشدر؛ وطبیعی !. بونلر هپ تصورات شاعرانه وبیانات مجازیه‌دندر. یوقسه صوفیه (امر تکوین l'acte de la création) لك برسر غامض اولدوغنی معترفدرلر . یالکز شوکا قانعدرلرکه (قدرت ازلیه) ، (عشق ذاتی) سی وسیلهٔ ظهور وسبب تکوین اوله‌رق افشا ایتمشدر . وعدم مطلقه مقابله ایدنجه، بواون‌سکز بیك عالم ـ محضا برجلوهٔ فسون‌اوله‌رق!.ـ [آینه‌ده کورونن‌صور خیالات مثللو،] برآنده (وار کبی!) کورونمشدر!.

دییورلر . اونك ایچون موجوداته (مرایای تَمین) دیمك، صوفیه لسانىنده برتعبیر اصطلاحی اولمشدر .

فیضیٔ هندی (مرکزالادوار)عنوانیله معروف اولان اوزون وحقیقتاً دلبر شعرنده، عادتا صوفیه اعتقادنجه، بر (مبحث تکوین cosmogonie) یازمشدر . وجود مطلقه (لاادریه agnostique) اداسیله خطاب ایدن برمقدمه‌ی متعاقب :

عشق که ، عالم ، همه شیدای اوست ،
نغمه ، یکی موجهٔ دریای اوست !..

بیت ظریفی ایله سوزه کیریشه‌رك ظهور کائناتی ـ علی مراتبهم ـ نقل ایدییور . اولاً، [ازلیت حرمسراینده درین اویقولره طالمش اولان(موجودات ممکنه !؟) بویوقاق اویقوسندن اویانوب ، کوز آچیورلر ؛ غنچهٔ ایجادك بلیروب میدانه کله‌جکی، رایحهٔفیضك نه‌سه‌جکی طوتیور؛ یعنی کنزمخفی آشکار اولیور ، کائنات یارادیلیور! بوواراق باغنده ایلك آچیلان گُلْ، (عقل کُل) اولیور!. صوکره (بَرقِ نور) بردها سه‌شعه ایله حاقیور ؛ اوندن‌ده(نفس کُل) ظهوره کلیور؛ دها صوکره‌ده (طبع کُل la nature universelle) وجود بولیور ؛ ینه دریای ازلیّتك طالغه‌لری قاباریور و ساحل وجوده (طبقات افلاك) دیدیکمز بوطوقوز صَدَفی آتیویریور !.. بوطوقوز کره عشق ایله سیرایتمکدن اوقدر ایصینیور، آتشله‌نیورکه فلك، عشق‌معبدینك آتشکده‌سنه دونیور.] الی آخره !..

خواب گرانان حریم قِدَم ، — چشم کشـادند ، زخوابِ عَدَم
غنچهٔ ایجاد، دَمیدن گرفت !— رایحهٔ فیض وَزیدن گرفت !..
اوّل، ازین باغ،که بِشکفت گل ، — بود (نو آیین جهان)، عقلِ کُل.
بازدگر شعشعه زد، برق نور : — نفس کل آمد بمقام ظهور .
موجهٔ دریای قدم شد بلند : — نُه‌صدف چرخ، بساحل فکند .

نه‌كره چون كرم شد ازسیر عشق — شد فلك آتشكدهٔ دیر عشق !..
الی آخره !..

جداً كوزل وحقیقتاً شاعرانه اولان بومنظومه‌نك امثالی‌ایران ادبیاتنده پك چوقدر. یالكز (مثنوی)، باشلی باشنه برخزینه‌در. عشق حقنده الك عالی سوزلری مولانا جلال‌الدین رومی‌نك آثارنده بوله‌بیلیرز.

ایشته صوفیه، عشقه بویله بر حیثیت مستثنا عطف ایتدكلری ایچون، اوهیجانی (هادیٔ حقیقت) اولمق اوزره قبول ایتمشلردر. فلاسفه، (اسباب علم moyens de connaissance) بحثنده كاه حسه، كاه‌عقله‌اعتمادایدرلر؛ صوفیه انجق الهامات عشقه اینانیر!..

یعنی (intuitionniste) [بوتعبیره باقیكز] درلر. اونك ایچون مولانای رومی:

عشق، اسطرلاب اسرار خداست !..

دیمشدركه پك درین برسوزدر. بزم (حق عاشقی) اولان شاعریمز فضولیٔ بغدادی؛ [عاشقلره منهاج هدایت اولسون وحقه طوغرو یول كوسترسین دیه عشق آتشی یاقیلمشدر !] دعواسیله سوزه باشلایه‌رق، مثنوینك برنجی صحیفه‌سندن ملهم اولمش، و:

قد انارالعشق للعشاق، منهاج الهدی:
سالك راه حقیقت، عشقه ایلر اقتدا.
عشق‌دراول (نشئهٔ كامل)كه آندندر مدام:
می‌ده تشویر حرارت، نی‌ده تأثیر صدا !..

بیتلرینی سویله‌مشدر. بوایكنجی بیت حرفیاً مثنوینك برنجی‌صحیفه‌سندن آلنمشدر؛ اصل فارسیسی:

آتش عشقست، كاندرنی فتاد !..
جوشش عشقست، كاندرمی فتاد !..

بیتی‌در. فقط عشقی بر (نشئهٔ كامل) تركیبی ایله تعریف ایتمك، حقیقتاً الك علوی معناسیله اكلامقدر. فضولی‌نك شو ایكی كلمه‌لك تعریف موجز

ومعجزى ــ فكرمجه !ــ تعريفات سائره‌نك جمله‌سنه فائقدر وهپسندن زياده صادقدر . ذاتاً صوفيه‌نك اعتقادى بودر . چونكه تصوف اربابنك فكر وحسنه كوره (عشق حق) تماماً وكلياً غرض وعوضدن برى اولمق كركدر!...

ينه فضولى‌نك شونازنين بيتى، الك شيرين برادا ايله اومعنايى افاده ايدر:

كرچه جاناندن دلِ شيدا ايچون كام ايسترم !...

صورسه جانان، بيلمزم (كامِ‌دل شيدا) نه‌در؟!...

تصوف مذهبى ــ ماهيت فلسفيه‌سى اعتباريله ــ (وجوديهٔ افتكاريه pantheïsme idéaliste) مسلكنه موافق اولدوغى كبى ، (وصال حق communion avec Dieu) دخى ، صوفيه اعتقادنجه (خير اعلا le suprême bien) و(مقصداقصا le but ultime) بولوندوغى ايچون، اكثر صوفيه ، موجودات ممكنه‌يى انكاردن باشلايه‌رق ، بو ، (انفسيه subjectivisme) واديسنده اودرجه ايلرى كيتمشلردركه (انّيه solipsisme) ده‌نيلن وعالم وجودده كندى نفسندن باشقه (حقيقى وارلق) كورمه‌ين فلسفهٔ افراطه دوشمشلردر . عشق ايله وصال حقه نائل اولمق سايه‌سنده، (صوفىٔ عاشق)، معشوق ازلى اولان حق ايله (عين identique) اولدوغى ايچون ، (لى مع الله) ديدكارى بو (مرتبهٔ فنا) ده ، بو (مقام قدس)ده عاشق معشوق فرقى قالميور .

ابن سينانك كبار معاصريندن وعرفاى صوفيه‌نك الك بويوكلرندن بولونان (شيخ ابوسعيد ابوالخير) ، عينيت مرتبه‌سنه مخصوص اولان عشق قدسى‌يى شو رباعى‌سى ايله ــ كنايه‌لى برصورتده ــ آكلاتيوركه مهم بروثيقهٔ فلسفيه‌در:

جسمم همه اَشك ؛ وچشمم بگريست ؛

درعشق تو بى جسم ، همى بايد زيست !...

ازمن اثرى نماند !... اين عشق زچيست ؟..

چون من همه معشوق شدم ، عاشق كيست ؟ ! ؟ .

معناسى : ا وجودم بوتون كوز ياشى اولدى ؛ (ئه‌ريدى !) ينه كوزم

آغليور !. ديمك كه سنك عشقكله دائما بى جسم ياشامق كركدر ! . .
بندن اثر قالمادى (محو اولدم !) بو عشق نه‌دندر ؟.. بن هب معشوق اولدم !... عاشق كيمدر ؟!..] ديمكدر. الى آخره !..

(amour platonique عشق فلاطونى) تعبيرى‌ده واردركه لسان اصطلاحده مشهور اولمشدر . افلاطون ، دنياده موجود اولان هرشيئك شكل وحسن اعتباريله ناقص و قصورلى اولدوغنى ادعا ايدردى . فقط هرشيئك بر (idée) سى اولدغنه‌ده ايناننير ، و بو (idée) لرى موجوداتك (ايلك مكمل نمونه‌لرى = les portotypes) عد ايدردى . كويا ، اشياى ماديه اوازلى نمونه‌لرك قاباطاسلاق برتقليدندن عبارت اوليوردى . بونلره بزم شرق فيلسوفلرى (مثل فلاطونيه)، منطقيون (ماهيّات) ، صوفيه (اعيان ثابته = entités immuables) ديمشلردر . انسان دخى بويله‌در. يعنى اك كوزل ومكمل انسان بيله، انسانلغك (عين ثابته) سنه نسبتله قصورلى وچيركين‌در. بناءً عليه ــ افلاطونك فكرنجه ــ انسان ، بركيمسه‌يه عاشق اولورسه، اوكيمسه‌نك، شوحالنده بيله آزچوق آثار كمالنى افشا ايدن ماهيتنه ، عين ثابته‌سنه مفتون اولدوغندندر . او آدمك وجود ماديسنه دكل ، اونده كيزلى بولونان (فكر كمال) و (ماهيت حسن) ه عاشق اولدوغندندر. اوحالده برينى سومك، انجق وسيله وواسطه‌در. اصل مقصود، او واسطه ايله عشق حقيقته ايـ وب ادراك كمال ايدرك فوق‌العاده والٓهى برنشئه حاصل ايله‌مكد . معرفتك اك يوكسك مرتبه‌سى ايشته بودر. [تفصيلات متمّمه ايچون (idée) كلمه‌سنه باقيكز ! بزم صوفيه لساننده‌عشق فلاطونى‌يه (عشق مجازى) ديرلركه (مقصودٌ بالذات) اولان عشق بو دكلدر ؛ (عشق حقيقت) در!. غريزى وحيوانى اولان عشقه دخى (عشق حمارى) ديرلر.

لسان عاديده (عشق فلاطونى) ــ حرص شهوانى‌دن معرّا ومبّرا ــ بر حس محبته ديرلركه ــ باقيلسه !. ــ عشقدن زياده اونده (حسّ استحسان sentiment d'admiration) غالبدر. افلاطون بوفكرى ، (بلكه ؟!)

استادی (سقراط)دن تلقی ایتمشدر!.. فقط، هر، نصلسه (amour socratique) تعبیری ، قرون وسطاده ، بر رذیلت شنیعه‌یه علم اوله‌رق شهرت آلوب تذلیل ایدلمشدر .

غایت فطین ومستهزی (وولتر Voltaire) مشهور (قاموس فلسفی Diction. philosophique) سنك برنجی جلدنده (amour) کلمه‌سنده بوخصوصه دائر اینجه‌دن اینجه‌یه تنقیدات وایضاحاته کیریشمشدر .

(amour propre) تعبیری‌ده واردرکه بز اونی (حب نفس) ، (عزت نفس) دیه ترجمه ایدرز. علم احلاق ایله دها زیاده علاقه‌دار بر تعبیر اصطلاحی‌ در. معنای حقیقیسنه باقیلیرسه (عُجب = یعنی کندینی بکنمك — vanité) نوعندن بر حالت روحیه‌در . فلسفهٔ صوفیه‌ده الك بویوك قباحت صاییلیردی. زمانمز اعتقادنجه اوراطی ، ینه قباحتدر ؛ فقط اعتدال معقولی مقبولدر ؛ چونکه (حس حیثیت ووقار sentiment de dignité) اونسز اولماز . بوسبوتون تذلیل نفس ایتمك ایسه، حیثیت امرنده لاابالیلکی دعوت ایدر . اونك ایچون ، اعتقادمزجه عزت نفسك فقدانی بر بویوك قصوردر .

[تعبیرات اصطلاحیه‌یه باقیکز !]

Amphibolie (کلمه‌نك معناسنده) ابهام Amphibolie

Amphibolia	انکلیزجه
Anfibologia	ایتالیانجه

تعبیرك اصلی یونانیدر : (ἀμφιβολία) . ارسطو ، (ارغنون) نامیله مشهور عالم اولان منطق کتابنده بو کلمه‌یی اصطلاح اوله‌رق قوللانمش واویله معروف اولوب قالمشدر . بوکون برکلمه‌نك ایکی مختلف معنا افهام ایتمه‌سنه (amphibolie) دیرلرکه اکثریا بو ابهام یوزندن، مباحثاده (نزاع لفظی) وقوعه کلیر . بوتون (جناس لفظی)لرده بو قبیلدندر . حتی بوکبی کلمه‌لری قیاسانه ادخال ایدرك صغراده باشقه، کبراده باشقه بر حیثیت معنا ایله قوللانمق سببیله برنوع (سفسطه) یاپیلمش اولورکه، اصطلاح علمده اوکا (sophisme in dictionem) یعنی سوز یوزندن حاصل اولمش (سفسطهٔ لفظیه) دیرلر .

مجـددين فلاسـفه‌دن (ئه‌مانوئه‌ل‌قانت Emmanuel Kant) بو كلـمه‌
اصطلاحيه‌يى، احيا ايتمش و(تنقيدعقل‌صرف Critique de la Raison pure)
نام كتابنده بوسبوتون برباشقه حيثيت معنا ايله‌قوللانمشدر. بو المان فيلسوفى
نظرنده (amphibolie) ، ديمك، تجربه محصولى اولان (مفهومات notions)ى
(قبلى apriorique) [بوتعبيراته باقيكز] بعضى مفهومات اصليه ايله - حيثيتاً -
بر طوتمق خطاسـيدر . يعنى توركجه‌سى : قانت نظرنده افكار ومفهومات
ايكى بويوك صنفه منقسمدر . بونلرك بر قسمى ، صرف تجربه ايله حاصل
اولمش وبالخاصه تجربه‌دن طوغمش فكرلردر. بونلرده (وجوب nécessité)
يوقدر. ديكر برقسمى ايسه، عقلدن نشأت ايتمش فكرلردر. بونلر (بالذات
بديهى) شيلردر . يعنى واجبدرلر . [idées innées سوزينه باقيكز !]
شيمدى: (جوهريت substantialité) و (عينيت identité) حقنده‌كى
اعتقاداتمز ، - قانتك ادعاسنجه ! - عقل صرفه عائد (افكار وهبيه)دندر ،
يعنى (مبادئ عقليه)دندر . بونلر اول امرده تسليم وقبول اولونمادقجه ،
تجربه ، ذاتاً ياپيله‌ماز . تجربه بواساساته استناد ايدر . فقط بونلرك قيمتنى‌ده
اظهار واثبات ايدن ينه انجق تجربه‌در. بومبادئ‌يى بالتجربه تحقيق وتأييد
ايتمك لازمكليركن، مشروع اولان اصول تجربه‌يى اهمال ايدوب‌ده منحصراً
منطقى‌برطرزده‌اونلرى اثباته‌چالشماق‌وبوسبوتون (متعال transcendental)
براصوله اتباع ايتمك [عقل صرفه عائد اولان مفهوماتده ابهام l'amphi-
bolie de l'entendement pur)خطاسنه‌دوشمكدر. نته‌كيم‌بوكبى مبادئ
عقليه (principes rationnels)يى صرف تجربه محصولى عد ايتمك دخى
(amphibolie) خطاسـيدر . [تعبيراته وبالخاصـه (amphibologie)
سوزينه باقيكز].

Amphibologie

قضيهٔ مبهمه Amphibologie

بو كلمه‌نك‌نهايتنده (logie) لغت يونانيه‌سنى‌بولوندوغى ايچون، (مبحث
ابهام) ديه ترجمه‌سنه‌قرار ويرلمشدى. بوتعبيرك‌معناى اصطلاحيسى‌صريحدر.
بناءً عليه (مبحث) لفظنك مناسبتسز بر حشو تشكيل ايده‌جكى ، تعريفات
آتيه‌دن ظاهر اوله‌بيلير .

(équivoque)، ایکی مختلف معنایه اشارت ایده‌بیلن بر کله‌یه دیرلر .
(amphibologie)ایکی مختلف معنایه حملی ممکن اولان بر قضیه‌در . ایشته اوقدر !..
بونك اك كوزل مثاللرینی اسکی (دەلف هاتفی l'oracle de Delphes)نك سوزلرنده بوله‌بیلیرز : مثلا قدیم ایران شاهنشاهلرندن مشهور (دارا Darius)، اسکندر کبیره قارشی محاربه‌یه تشبث ایتمزدن اول، کویا!؟ (هاتف غیب) ك رأینی صورمش ایمش. هاتفك جوابی؛ [محاربه ایدرسه‌ك ، بر بیوك سلطنت محو ایدرسك !..] تنبیهی اولمشدر؛ دەنیلیور!. (بر بیوك سلطنت) سوزنده‌كی(ابهام !)ایران ویاماکدونیا سلطنتلرندن هانکی‌سی مراد ایدلدیکنی کلیاً مسکوت عنه براقدیغی ایچون ، شوایکی ایمپراطورلقدن هربرینك‌ده احتمال اضمحلالنه — هاتفك سوزنده — اشارت واردر. نصل‌كه محاربهٔ واقعه اسکی، ایران سلطنتنك انقراضنی منتج اولوبده، دارا ، هاتفی، جهل ویالانجیلقله اتهام ایدنجه ، هاتف : [بن ، برسلطنتك محو اوله‌جغی خبر ویردم.دیدیکم چیقدی . دارا سلطنتی محو اولدی .] دیه جواب ویروب ایشك ایچندن چیقمشدر . یعنی [بنم سوزم هرایکی طرف ایچونده آیری آیری احتمال اضمحلال بیان ایدر بر (قضیهٔ مبهمه amphibologie) ایدی ؛ بن قطعیاً شو ویا بو سلطنت محو اوله‌جقدر ! دیمه‌دم] دیمك ایسته‌مشدر .

فن بیانده (ضعف تألیف) دەنیلن قباحت اسلوب، علی‌الاکثر قضایای مبهمه قبیلندن بر شیدر . مثلا ؛ [تحصیل علمه چالیش؛ کامل بر آدم اول باباك کبی جاهل اولمه !] دیسه‌ك ، فکرمزی (ضعف تألیف) صورتنده بیان ایتمش اولورز . زیرا : [کامل بر آدم اول ؛ باباك کبی !.. — جاهل اولمه !..] می دیمك ایستیورز :.. یوقسه [کامل بر آدم اول !.. — باباك کبی جاهل اولمه !.] می دیمك ایستیورز :.. اکلاشلمیور و جمله‌یی هرایکی معنا ایله تلقی ایتمك ممکن اولویور .

حس موسیقینك ضیاعی Amusie

Amusie

انسانده حس موسیقی واردر، بونكده اول امرده سامعه ایله‌علاقه‌سی اولدوغی ایچون ، دماغده (مرکز سمعی centre acousique) ایله‌صیقی صیقی‌یه رابطه‌سی واردر . بعضی اسباب طولاییسیله انسان بو حس موسیقی

قابلیتی ضایع ایده‌بیلیر ؛ ایشته بوحاله (amusie) دیرلر . تکلم قابلیتنك ضایع اوله‌بیلمه‌سی کبی‌که ، (aphasie) دیدیکمز حالده اودر ؛ و اوکا قیاساً بوکله احداث ایدلمشدر. کیفیتی تحقیق ایدن (فیزیولوژیست) لر، ذاتاً (aphasie) ایله (amusie) نك صحیحاً علاقه‌دار اولدوغنی اکلامشلردر. بعض انواعی واردر . (amusie auditive)، موسیقی بسته‌لرینی ایشیدوبده اکلایه‌مامقدر . (amusie visuelle) موسیقی نوطه‌لرینی اوقویه‌بیلمکله برابر او حروفات موسیقیه‌نك معناسنی چیقاره‌مامق ، یعنی افاده ایتدکلری الحانی ، ادراك ایده‌مه‌مکدر . (amusie motrice) ، تغنی ایده‌مه‌مك ، برساز چاله‌مامقدر. اکلاشیلیورکه طبقی کلام قابلیتنك ضیاعنده اولدوغی کبی شو عجزك انواعی‌ده دماغده برمرکز مخصوصك عطالتنه یاخود اضمحلالنه دلالت ایدر واو مرکزلرده واقع اولان تخریبات واختلالاتك آثاریدر . بناءً علیه بوسبیله‌درکه (amusie) دخی برقاچ نوع اوله‌بیلیور ؛ ومنفرداً برنوعی نادراً کورولویور ، بوحس موسیقی‌نك ضیاعی ، همان دائما (agraphie), (alexie), (aphasie) ایله علاقه‌داردر.[بو کله‌لره باقیکز.]

Analgésie

مس المك ضیاعی Analgésie

حس لمس ایله حس الم ماهیتاً ، طبیعتاً آیری غیری طویغولردر. لکن هر ایکیسنك ــ موردی اعتباریله ــ عمومی موضعی جلدیمزدر. بناءً علیه بوطویغولر، بردرجهٔ شدته وارنجه یکدیکرندن فرق اوله‌نه‌ماز . وجودمزك برقسمنده، برناحیه‌سنده‌ویاخود هرطرفنده بردن‌یالکز المطویمق قابلیتی زائل‌اولورسه، یعنی قابلیت لمس اسکیسی کبی قالوبده ، یالکز آجی طویمق حسنی ضایع ایدرسه‌ك ، بوحاله (analgésie) دیرلر . بعضی مواد طبیه وادویه انسانده بوحالی ایقاع ایده‌بیلیر؛ (عملیات جراحیه (opérations chirurgicales ده استعمال اولونان (قلوروفورم) وامثالی کبی ! بودرلوسنك ، فلسفه مسائلی ایله پك اوقدر علاقه‌سی یوقدر. بوحالتك صرف مرضی وعصبی برشکلی‌ده واردرکه یاقین‌زمانلره کلنجیه دکین ، سببی کشف وتحقیق اولونه‌مامشدی . مع‌مافیه اوته‌دنبری بوحالت ، بعضی انسانلرده مشاهده اولوندوغی حالده اسباب

حقیقیه‌سی اکلاشیله‌مادیغی ایچون خارق عاده برکیفیت ، حتی براثر کرامت و قدسیت اولمق اوزره تلقی ایدیلیوردی . مثلا، دین نصرانیتك ابتدای ظهورنده ، خلقك اك سفیل و فقیر طبقه‌سندن بر حزب قلیل ـ مظلومینه دنیاده مساوات وعدالت ، آخرتده سرمدی برسعادت وعد ایدن ـ بودین انسانیتپرورانه‌یه درحال انتساب ایتمشدی ؛ فقط بوانتساب ـ بالضروره ـ مخفی طوتولویوردی . زیرا اوزمانلر عالم مدنیته علی‌الاطلاق حاکم اولان روماایمپراطورلغی، بوتظاهراته ـ بدایت امرده ـ ذره قدر اهمیت‌ویرمه‌دیکی حالده ، براز صوکره، بومساوات دعوالرندن ازیجق اندیشه ایتمکه‌باشلامش و هنوز ماهیت اعتقادیه‌سی معلوم اولمایان بو یکی مذهب اربابنی برنوع آنارشیست ویا (قومونیست communiste) فرقه‌سی کبی تلقی ایتمشدی . بناءً علیه، طور و حرکتلری آسایش عمومی‌یی اخلاله مستعد کوروندوکی ایچون روما ایمپراطورلغی ضابطه‌سی ، خرستیان اولان افراد اهالی‌یی شدتله تعقیبه قویولمش و غدارانه بر صورتده تجزیه ایتمکه باشلامشدی . نهایت بوجنایات سیاسیه (cirque) لرده تماشا اکلنجه‌سی اولدی . بر سوری بیکناه وفقیرخلق، ـ بت پرستلکدن یوزچویروب بردینه انتساب‌ایتدکلری ایچون ! ـ چولوقلریله ، چوجوقلریله (cirque اورطه اویونی میدانی) نه سوق ایدیلیر و حیوانات وحشیه‌یه ویریلیر ؛ وبوملعنت ، سیر وتماشا اولونوردی. برچوقلری دخی دیریکلره صاریلیر، زیفت‌ایله بولانیر وکیجه‌لری روما جاده‌لرینی تنویرایچون مشعله خدمتنی‌ایفا ایدردی. فقط بونلر آره‌سنده بعضی کیمسه‌لرك ، چایبر چایبر یانارکن ، ذره قدر آجی طویمایوب ، فتور علائمی کوسترمیوب الٓهی اوقودقلری وکمال سکونت وسعادتله ترك حیات ایتدکلری چوق دفعه‌لر کورولمش و بوحالت غریبه (معقول rationnel) برصورتده، [یعنی اسباب طبیعیه‌سیله !] تعریف اولونه‌مادیغی ایچون‌ذهنلری طوردورمشدی . (analgésie !؟) برقوهٔ قدسیه‌یه حمل اولوندي ، وبر چوق مظلومینك اسملری (اعزهٔ خرستیانیه les saints) لیسته‌سنه‌کیردی، مشهور اولدی. نته‌کیم بالآخره، عینی دین انسانیتپرورانه اوغورنده(جزویت جمعیتی la corporation des jésuites) (انکیزیسیون inquisition) یعنی

تحقیقات نامه !؟! یوز بیکلرجه معصومینی ، اشد عقوبات ایله ، یاقوب ، تلف ایدرکن، ینه برچوق مظلومینك ، الم حس ایتمه‌رك، فتور کوسترمیه‌رك عالی سوزلر سویله‌دکلری و (بختیارانه !؟) بر صورتده اولدکلری مشاهده اولوندی. بونلر (اعزه) صیره‌سنه کیرمه‌دیلر؛ فقط‌ینه مشهور اولدیلر. کذلك، بوندن تقریباً آلتمش، یتمش سنه‌اول ایرانده ظهور ایدن (بابیه Babisme) مذهبی‌نك واضعی (سید محمد باب) ، - روایت اولوندوغنه‌کوره ؟ ! . - بغیر حق و مظلوماً اولدورولدکدن صوکره (بابی‌لر) نام عمومیسی ایله مشهور اولان اکثر تابعینی، ایرانك هرطرفنده اشد عقوباته ، اشنع جنایاته هدف اولدیلر . اوزمانلر طهرانده فرانسه سفیری بولونان وبو هنکامه‌ده شاهد عادل‌اولان محرر حکیم ومستشرق شهیر (C, De Gaubineau قونت دوغوبینو) ، (اسیای وسطی فلسفه‌سی وادیانی .Religions et philo (de l'Asie centrale نامیله یازدیغی مهم بر اثرده مشاهداتی نقل ایدییور:

ا . . . . سوقاقلرده زنجیره اورولمش بر سلسلهٔ معصومین‌کوردم‌که چیپلاق وجودلری بیچاقلرله‌شرحه شرحه ایدلمش واوشرحه‌لره یانارموملر دیکیلمش اولدوغی حالده کچییورلردی؛ فقط بوبابی‌لر ذرّه قدر آجی طویمیورلر وبلیغ برلسان وفریح بر ادا ایله شعرلراوقویه‌رق، جاهل ومتجاوز خلقك آراسندن بر حیثیت مستثنا ایله مرور ایدییورلردی . ا دییور .

کورولویورکه بو حالات خارق العاده‌نك امثالی چوقدر . کیفیتی ، هیچ کیمسه بوکون انکارایتمیور وایده‌مز. لکن بوکون بوغریبه‌یی علمای طب، پك معقول بروجهله‌تعریف ایتمك یولنی بولمشلردر. زمانمزك امراض‌عصبیه متخصصلری وعلی الخصوص اونلرك الك مشهورلرندن بری اولان متوفی (دوقتور سارقو Dr Charcot) ، (ایستهری Hystérie) ده‌نیان مرض عصبی‌نك بویله غریب تجلیاتی اولدوغنی و بعضاً (اشتهاسزلق anorexie) ا بو کلمه‌یه باقیکز ! ا کثیرمکله برابر ، وجودك قطعیاً دوچار ضعف اولمیه‌رق (بر ایکی سنه !؟) آچ طوره‌بیلدیکنی ، بعضاً دخی ذرّه قدر الم حس ایتمه‌رك الك شدید ادا وعقوباته تحمل ایده‌بیلدیکنی عاماً تعریف ایتمشدر . بالخاصه (analgésie) نك برابر (فلج paralysie) اولدوغنی

سویله‌مشدر . فضـله اوله‌رق (ایسته‌ری) نك (اشکال مرضیه formes pathologiques) سنی تمییز و تعداد ایتدیکی صیره‌ده (شـکل دیندارانه forme religieuse)سنی‌ده‌لایقیله ایضاح ایله‌مش وبوخصوصده‌قوی بر ایمان une foi inébranlable) ك پك بویوك بر رول اویناديغنی اکلاتمشدر : بویله بر ایمان ایله (autosuggestion) واقع اولدوغی وبوسببله (analgésie) حصوله‌کتیردیکنی کوسترمشدر . صوکره بالذات (مانیه‌تیزما magnétisme) ایله بعض مرضای عصبیه (hystériques !!) اوزرنده تجربه‌لر یاپه‌رق (بالتلقین par suggestion) عینی حالی ایقاع ایتمش وبوخصوصده شبهه براقامشدر . ایشـته اوللری قوهٔ قدسیه‌یه حمل اولنه‌رق تعریف ایدیلن بوحالت غریبه‌نك قدسیتی‌قالمامش وبر مرض عصبی، ویا برهیجان شدید نتیجه‌سی اولدوغی ثبوت بوله‌رق علماً‌تعریفنه‌موفقیت الوِرمشدر . یعنی (rationalisme) ، بربویوك حطوهٔ ترقی آتمغه‌موفق اولمشدر . [بوسوزه باقیکز] .

مشابهات ، مماثله ، تمثیل

Analogie

فرانسزجه وآلمانجه	Analogie
انکلیزجه	Analogy
ایتالیانجه	Analogia

یونانی لساننده (آنالوغیا = ἀναλογία) ، (نسبت) دیمکدر . بوکلمه‌یی اولا افلاطون استعمال ایتمش واونك شاکردی ارسـطو معنای اصطلاحیسی ایله تعیین وتعریف ایله‌مشدر .

لسان عادی‌ده (مبهم برمشابهت) معناسـنه قوللانیلیر . علی الاکثر ، طبیعتاً بربرینه بکزه‌مه‌ین ایکی‌شیئك ـ بعض‌وجوه‌ایله ـ یکدیکرینه‌مشابهتنی بیان ایچون برینی دیکری ایله (تمثیل) ایدرز ، وبوصورتله ، مبهم‌برکیفیتی ، دیکر برکیفیت ظاهریه تشبیه ایده‌رك دها اییِ آکلامق وآکلاتمق ایسترز .

بعض انکلیز منطقیونی ، بونك اك مشهور مثالنی انجیل شریفدن نقل ایراد ایدرلر : [امتی قویون سوروسـنه واونی طوغرو یوله هدایت ایدنلری‌ده چوبانه بکـزتمك] ، معنای عادیسیله (تمثیل)ه کوزل برمثال اولور دیرلر .

بزده ده (رعیّه ورعایا) لفظلری بومعنای تمثیلی متضمن کلمات مشهوره دندر.
مؤلفین سالفه اکثریا بویله تمثیل ایله برچوق کیفیاتی تعریف ایتمک مراقنده
ایدیلر . بزده دخی فرضا قینالیزاده علی افندی ، ارضروملی ابراهیم حقی
ودها برچوق مؤلفین ، (روحی سلطانه ، حواس‌دن بر قسمنی جاسوسه ،
برقسمنی عسکره ، بدنی قلعه‌یه) بکزه‌ته‌رك تعریفه چالشمشلردرکه بوطرز
بیان ، بر (تعریف تمثیلی) نمونه‌سیدر . کذلك : جسمی عناصر اربعه‌دن
مرکب فرض ایدوبده اوعناصری ، برمحبسك درت دیوارینه وروحی‌ده
برمحبوسه بکزتمك ، برتمثیل مشهوردرکه آثار صوفیه‌نك جمله‌سنده کرّات ایله
تصادف اولونه‌بیلیر . الی آخره ! . . .

ایشته عادی معناسیله (تمثیل) . بودر حالبوکه اصطلاحده (تمثیل ومماثله)
باشقه (تشبیه ومشابهت) باشقه‌در .

تمثیل ومماثله‌یی ، ارسطو ، [اشیا آره‌سنده دکل ، (نسبتلر les relations
آره‌سنده برمشابهت] اولمق اوزره تعریف ایتمشدی‌که حالا بوکون کلمه‌نك
اصطلاح معناسی بودر .

استاد یونانی ، (بالقوه in virtus) وجود ایله (بالفعل in actu)
وارلق آره‌سنده مماثله‌یی ، اوبقوده اولان بر آدمك حالی ایله گزینن برکیمسه‌نك
حالنه بکزه‌تیوردی . [بوتعبیراته و intellect لغتنه باقیکز !] مع‌مافیه ،
ایکی نسبت معیّنه‌نك یکدیکرینه (مثیل analogue) یعنی (نظیر) اولدوغنی
لایقیله اکلاته‌بیلمك ایچون (هندسی نسبتلر relations géométriques)دن
مثاللر ایراد ایتمشدی . فقط (analogie) مطلقا (کمی quantitative)
نسبتلره خاص دکلدر . (کیفی qualitativs) دخی اوله‌بیلیر . نته‌کیم
(منطق logique)ده مماثله انجق بودرلودر ؛ وبوعلمی ، اصول وقواعدیله
ضبط وتدوین ایدن ارسطو ، انجق کیفی مماثله‌لرله تقید ایدوب مشغول اولمشدر .
منحصراً کمی (analogie)لرله مشغول اولان وبوتعبیره معنای ریاضی‌سنی
ویرن ذات ، مهندس شهیر (اسکندریه‌لی اقلیدس Euclide d'Alexandrie)
درکه (برنجی بطلمیوس = Ptoléméeé Soter) زماننده یاشیوردی
قبل المیلاد ۳۰۰ ـ ۲۸۲]

ریاضیاتده مماثله‌نك الك بسیط صورتی ، (اربعهٔ متناسبه)در : [(ا) : (ب) :: (ب) : (س)] کبی ؛ فقط غایت مغلق صورتلری‌ده واردر . دە‌یله‌بیلیرکه ریاضیات عالیه‌ده (نسب متماثله) دن مهم برموضوع یوق کبی‌در ! [بوخصوصده تفصیلات ایچون قاموس عمومی‌نك ریاضی قسمنه باقیکز !] (analogie) بحثی ، اوته‌دنبری فلسفه ومنطقده ، آلهیات وتصوفده ، بیولوژی‌ده — بویوك براهمیتله — تلقی ایدلمش وزمانمزده بیله مناقشه‌سی‌دوام ایتمکده بولونمشدر .

قرون اولی ووسطی فلسفه‌سنده منطق تحکم ایتدیکی جهتله (قسطاس حقیقت ، le critérium de la vérite) ، (تجربه ، l'expérience) دکل برهان ایدی . چونکه (اصول تحقیق méthode de vérification) دخی (نظر واستدلال raisonnemant et argumentation) ایدی . استدلال آنجق اوچ درلو اوله‌بیلیر . یا (قیاس déduction)، یا (استقرا induction) ویاخود (تمثیل analogie) صورتیله ممکندر . ایشته بوصورتلرله اوزره واقع اولان استدلالات نتیجه‌سنده ویریلن حکم ، بر (برهان) در . لکن براهینك (قدرت‌اقناعیه) اعتباریله قیمتی بردکلدر . مثلا (برهان قیاسی argument déductif) ، عموماً مسلّم بر (قضیهٔ کلیه proposition universelle) نك شمول حکمنده مندرج برحقیقت جزئیه‌یی ، کشف واستخراج ایتمکدن عبارت بولوندوغنه نظراً ، قوتلی بردلیلدر . زیرا ، اوقضیهٔ کلیه — صحیحاً موافق حقیقت ایسه ! — متضمن بولوندوغی جزئیات امورك جمله‌سنی ، البته شاملدر . بناءً علیه اوقضیهٔ کلیه‌نك حکمی جزئیاتی‌ده متضمندر . فرضا : (بوتون انسانلر فانی‌در !) دە‌نیجه ، بوحکم ، سقراط ، ارسطو وابن سینایی دخی شاملدر . چونکه بوفیلسوفلر دخی، انسان‌اولمق اعتباریله اوحکمك دائرهٔ احاطه‌سنده‌داخلدر . بوطرز استدلاله کیمسه اعتراض ایدەمز ؛ مکرکه، سند اصلی اولان اوقضیهٔ کلیه‌نك شمول حکمنی انکار ایتمك لازم کلسین ! . . . بناءً علیه بوطرز استدلال تماميله قناعت بخشدر .

لکن ، برچوق افراد جزئیه‌ده تحقیق ایتدیکمز برکیفیتی ، سند اتخاذ

ایدرك تعمیم حکم ایلرسه‌ك بوصورتله واقع اولان استدلالمز اودرجه قدرت اقناعیه‌یی حائز اوله‌ماز . مثلا : (قوغو cygne) دیدیکمز قوشـلردن قاچ دانه‌کوردك ایسه تماماً بیاض کوردوکمز ایچون، [دنیاده نه‌قدر قوغو وارسه هپ بیاضدر!] دیرسه‌ك، طوغرو اولورمی؟.. هپسنی کورمه‌دکه بو حکممز طوغرو اوله‌بیلسین!.. اوحالده دلیلك بودرلوسی اوته‌کی قدر قوتلی اوله‌ماز. نته‌کیم سیاه قوغولر دخی کشف اولونمشـدر . تمثیله کلنجه ، اونك قدرت اقناعیه‌سی دها آزدر. واقعا ریاضیاتده نسبتلر کمی برصورتده معین اولدوغی ایچون (تمثیل طرزنده استدلال) قطعاً (یقین certitude) افاده ایدر . زیرا بر نسبت ریاضیه‌ده (حد اکبر le grand terme) ، (حد وسـط le moyen terme) دن نه‌قدر زیاده ایسه، حد اوسط دخی (حد اصغر le petit terme) دن تماماً اونسبتده فضله‌در. فقط (کیفیات qualités) قبیلندن اولان احوالده تظاهر ایدن نسبتلر ، بویله برقطعیت ریاضیه ایله ـ یعنی کمّی بر صـورتده ! . ـ تقدیر ایدیله‌مدیکی ایچون (استدلال کمّی raisonnement quantitatif) ده قوی بر دلیل اوله‌بیلان (تمثیل) ، (استدلال کیفی raisonnement qualitatif) ده انجق ظنّی واحتمالی بر نتیجه ویره‌بیلیور.

ایشته، بومسئله بالخاصه منطقیون عندنده وطولاییسی ایله فلاسفه آره‌سنده جدّی مباحثاته میدان آچمشدر . چونکه منطقده (اسـتقرا) و(قیاس) مسئله‌لریله صیقی صیقی‌یه مناسبتی واردر . بونك‌ده فلسـفه وعلی‌الخصـوص (مبحث اصول méthodologie) ده (تدریبیه empirisme) و (عقلیه rationalisme) مدعالریله پك صمیمی واساسی برعلاقه‌سی واردر .

اونك ایچوندرکه، بواوچ طرز استدلالدن هانکیسنك محاکمات فکریه‌ده اصل اولدوغنی تعیین ایتمك لازمکلمش وبو صورتله ، مناقشه ، بر ایکنـجی مسئله دها تولید ایتمشدر. بوایکنجی مسئله‌نك دخی جدّی براهمیت فلسفیه‌سی واردر . زیرا (استقرا) اصل ایسه، تجربه اوکا اساسدر وبناءً علیه حصول علمی تجربه‌یه اسناد ایدن (فلسفهٔ تدریبیه phil. empirique)، بودعواسنده حق قازانمش اوله‌جقدر . یوق، (قیاس) اصل ایسه، انجق بر (مبدأ کلی

principe universel) قبول ایدوب، اونك ضمننده مندرج بولونان حقایق جزئیه‌یی استخراج ایتمك صورتیله واقع اولان استدلالك اولویتنه حکم ایتمك لازمکله‌جکدر. مبادئ کلیه ـ طبیعت وماهیتلری اعتباریله !ـ محصول تجربه اولمایوب، قضایای عقلیه‌دن صاییلدقلری ایچون، حصول علمی تجربه‌یه دکل، بو (مبادی)یه عطف ایدن (فلسفهٔ عقلیه phil. rationaliste)، دعواسنده حق قازانه‌جقدر .

ایشته بوکلمه‌نك منطقده نه‌کبی مسائل ایله علاقه‌دار اولدوغی ومسائل مذکوره‌نك فلسفه‌یه نه یوزدن مناسبتی بولوندوغی شو ایضاحاتمدن آشکار اوله‌بیلیر .

حکمای اسلام ـ بالطبع ـ بومسئله‌یی، لایق اولدوغی اهمیت وجدیتله تلقی ایتمشلردر . فلسفه ومنطقه متعلق اولان مصنفات مشهوره‌ده بوبحث تفصیلاتیله بسط وتنقید ایدلمشدر . شرح مواقفده، برنجی موقفك مقصد ثالثی : [الاستدلال ، اما بالقیاس ، اوالتمثیل (؟!) ، اوالاستقراء] عنوانی ایله جالب نظردر وبالخاصه بومسئله‌یی موضوع بحث ایدر. قاضی عضدك وشارحی سید شریفك ملاحظاتنی ـ اختصاراً ـ عرض ایدییورم :

« استدلال یا کلی‌دن جزئی‌یه اولور ؛ حیواندن انسانه انتقالاً حکم ایتمك کبی. بوکا قیاس دیرلر. ویاخود جزئی‌دن کلی‌یه اولورکه استقراء بودر. برصنفك جزئیات افرادنده (حکم کلی) تماماً ثابت اولور ایسه، اوکا (استقراء تام) و (قیاس مقسم) دیرلر. جزئیات افراد ، احاطه وحصر ایدیله‌مدیکی حالده تشمیل حکم اولونورسه اوکا (استقراء ناقص) دیرلرکه نتیجه ، انجق برحکم ظنی‌دن عبارت قالیر؛ یقین افاده ایده‌مز . برده جزئی‌دن جزئی‌یه استدلال یولی واردرکه بوکا تمثیل دیرلر. بوده ایکی (امر fait) ، یعنی ایکی وقعه، ایکی کیفیت آره‌سنده حکمه سبب اولان مشارکتدر . بومشارکت ، او ایکی جزئی‌یی شامل بر (کلی) صاییلیر !.. حکما (استدلال بحثنده !) دییورلرکه: مطلقا دلیل ایله مدلول آره‌سنده برمناسبت مخصوصه بولونمالیدرکه مدار حکم اوله‌بیلسین! اکر دلیل، مدلولی شامل ایسه، (استدلال بالقیاس) اولور. مدلول ، دلیلی شامل ایسه (استدلال بالاستقراء) اولور. اکر هم

دلیلی، همده مدلولی بر (امر ثالث) یعنی اوچنجی بر کیفیت شامل اولویورسه، او وقت (استدلال بالتمثیل raisonnement par analogie) اولور . دلیل ایله مدلولدن هر ایکیسنك دخی قضایای کلیه‌دن اولماسنده بأس یوقدر. آره‌لرنده‌کی (نسبت مشارکت) او ایکی قضیه‌یی دخی شامل و بناءً علیه دها عمومی بر کیفیت اولدوغی ایچون ، او ایکی قضیه ، بو کیفیت عمومیه‌یه نسبتله (جزئی) اولمش اولور ! . . . . » الی آخره ! . . .

ایشته قاضی عضدك تعریفی وسیّدشریفك ملاحظات مختصره‌سی بودر.

شو مطالعاته نظراً (استدلال بالتمثیل) صورتیله ابراز واقامه اولونان بر(برهان argument) ك نه‌درجه‌لره قدر صحتنه اعتماد و قیمتنه اعتبار ایدلمه‌سی لازم کله‌جکی ـ حالیله !. ـ موضوع بحث ووسیلهٔ مناقشه اولمشدر.

مسئله‌نك اهمیتی آشکاردر ؛ زیرا محققدرکه بز، انسانلر، اکثر احوالده، اك زیاده (تمثیل صورتیله !) محاکمه‌یه ابتدار ایدرز وفکرمز ایچون ـ (نقطهٔ حرکت point de départ) اولان بر مثالی (! ؟ .) ، ظنّمزه ، یاخود دعوامزه بر (دلیل) اوله‌رق ابراز ایدرز . هم ، بونی : اك مبهم کیفیات حقنده حُکم ویره‌جکمز زمان یاپارز. دهاقوی دلیل بوله‌بیلسه‌یدك، البته بر (مثال) ی آلوب برهان اولمق اوزره اورطه‌یه آتمازدق !... ذاتاً تمثیل ایله استدلال دیمك ، بر (مثال ایله استدلال = raisonnement par l'exemple) دیمکدر . بر مثال ، نصل دلیل اوله‌بیلیر ؟.. ونه‌دن قوی ومعتبر بردلیل اولسون ؟!. ولوکه، ایکی شی ویاحال آره‌سنده اکثریا مشاهده اولونه‌بیلن برنسبتی (مثال) اتخاذ ایتمش اوله‌لم‌ده، سائر بعض احوال واشیا آره‌سنده کوردوکمز بر رابطه‌یی ایضاح و تعریف ایچون اومثالی (برهان) اوله‌رق اقامه ایتمش بولنه‌لم !.. بونده اساس ، هرحالده مشابهت دکلی ؟... مشابهت‌ده نه وارکه (دلیل) قوتی وحیثیتنی حائز اوله‌بیلیور ؟ ! . ایشته منطقیونی وفلاسفهٔ زمانی اشغال ایتمکده بولونان عقده بوراسیدر .

مثلا : (ا) ایله (ب) نك مناسبتندن (ح) حصوله کلیور؛ دیه (اَ) ایله (بَ) نك رابطه‌سندن (حَ) کبی برنتیجه چیقمق، نه‌دن لازم کلسین؟!...

اکثرجاهل کیمسه‌لر بوخطای استدلالك، همان دائما قربانی اولورلر: فرضا

فلان علاجك فلان خستەلغەاپى كلديكى ، ـــ مثلا (آنتى پيرين antipyrine) لك ، باش آغريسنه ايى كلديكنى ـ برباشقه آدمك تجربەسنه بناءً ! ـ تحقيق ايدنجه كندى باش آغريلرينىدە تسكين ودفع ايچون ، خلق ، سلمه السلام ، اوعلاجى استعمال ايدر. حالبوكه باش آغريسى لااقل بش آلتى درلو اسباب متخالفەدن ايلرى كلەبيلير . بواسبابه نظراً ، او علاجك آلنمسنده بر (مانعهٔ مهمه) اولەبيلير : قلب خستەلغندن منبعث اولان باش آغريسنده (آنتى پيرين) لك ، پك مضر وشدتله ممنوع اولماسى كبى !.... (آغرى ، آغرى‌يه بكزييور) ديه (علاجك‌دە علاجه بكزەمەسى) لازم كله‌جكنى ظن ايتمكدن نشأت ايدن بو خطا اثبات ايدييوركه ، استدلال بالتمثيل ، بويله سطحى بر مشاهدەيه مبنى اولورسه طوغرو اولماز . اولمايجەدە (قياس مع الفارق fausse comparaison) ناميله معروف اولان خطا وقوعه كلير .

بوطرز استدلالده شايان دقت بر جهت دها وار : كيفيتك حقيقتاً و تماماً متشابه اولدوغى قطعاً ثابت اولملى كه تمثيل طوغرو اولەبيلسين !... بودە يالكز سطحى برنظرله نتيجەيه باقمقله اولماز : (باش آغريسى) مثالى بونى تماميله كوسترير !.. عجبا هرباش آغريسى بربرينه بكزرمى ؟.. اوبر نتيجەدر ؛ اسبابنه باقمالى‌يز !.. اسباب ايله نتايج آرەسندەكى نسبتى حقيله كشف وتعيين ايدەمزسەك ، تمثيلمز ، (قياس مع الفارق) خطاسنه مستند اولور ؛ وبويله چوروك براساس اوزرينه مبنى اولان استدلالاتمز بر (برهان قوى) تشكيل ايدەمز. اونك ايچون ، بربرينه متشابه ظن ايتديكمز نسبتلردە مشترك اولان كيفيات اصليه‌يه قدر انفاذ نظر ايدەبيلمەلى‌يز. اسكى منطقيونك (نسبت اساسيه fondamentum relationis) ديديكى ، يفيت اصليه‌نى بولمالى‌يز . چونكه ايكى مختلف نسبتده ، نتايجك عينى صورتله ظهورينه سبب ، انجق اودر !..

اويله اولونجه ، بربرينه بكزركورونن احوال واشياده نسبت مشابهتى لايقيله كشف وتعيين ايدەبيلمك ايچون ، (كيفيات متشابهه qualités semblables) ى (كيفيات متغايره qual. dissemblables) دن آييرەبيلملى‌يزكه اواحوال واشيانك ، نەكبى (اوصاف مشتركه propriétés communes)

علاقه‌سیله بربرینه بکزر اولدقلری میدانه چیقه‌بیلسین ! . بوایسه (اصول طرد méthode d'accord) و (اصول تفاضل méth. de différence) دیمکدر.

کورولویورکه بوبحثك (درت اصول تجربیه - les quatre méthodes expérimentales) ایله مناسبتی اولدوغی کبی (سببیت causalité) مسئله‌سی ایله‌ده علاقه‌سی واردر.

شبهه یوقدرکه (تصنیف classification) کیفیتنده‌ده اساس بودر. زیرا عمدهٔ تصنیف یکدیکرینه هروجهله بکزه‌مه‌ین برچوق افراد آره‌سنده بر رابطهٔ مشابهت کشف ایتمك وافراد متشتته و مختلفه‌یی اوکا کوره سلسلةً ترتیب ایله‌مکدر . اکر کشف اولونان او علاقهٔ مشابهت، حقیقتاً اوافرادی سائرلرندن زیاده - بربرینه باغلایان بررابطهٔ اساسیه ایسه، یعنی - دهمین ذکرایتدیکم - (fondamentum relationis) ایسه، او، بر (تصنیف طبیعی clas. naturelle) اولور . دکل ایسه اویله بر تصنیف ، (اعتباری conventionnelle) و (صنعی artificielle) اولور . [بوتعبیراته باقیکز !]

زمانمزك الك درین دوشونن فیلسوفلرندن و الك بیوك منطقیونندن (جون ستوئه‌ت میل J. S. Mill) مشهور منطق کتابنده، بالخاصه (analogie) دن بحث آچارکن : « بونك قدر مبهم برصورتده ، ومختلف معناده قوللانیلان برکله یوقدر ! » دییور . (تمثیل ایله استدلال) بحثنده‌ده بوتون منطقیونك رأینه مخالف برفکرده بولونویور : بوزمانه کلنجه‌یه‌قدر، بوطرز استدلالك آنجق برنتیجهٔ ظنیه ویره‌بیله‌جکنی ، وبناءً قوی بر دلیل اوله‌مایه‌جغنی بوتون منطقیون ادعا ایتمشلردی . (میل) :

[برهان تمثیلی‌نك ، ضعفی (ذاتی intrinsèque) دکلدر . « یعنی محضا مشابهته مبنی اولماسندن طولایی بو دلیل سائرلرندن آساغی دکلدر ! » اکر مشابهتده عمده اولان کیفیت ، بررابطهٔ اساسیه و (ذاتیه essentielle) ایسه، (استدلال بالتمثیل) قطعیاً (منتِج concluant) در؛ وبوتقدیرده (استقراء تام induction parfaite) دن - قوتجه - هیچ فرقی یوقدر . اکر او مشابهت ، بر کیفیت اساسیه‌یه مستند دکل ایسه ، برهان تمثیلی هیچدر .

حكمسزدر . دليل ، صايلەماز .] دييور ؛ وبونى بعضى كوزل مثاللر ايله ايضاح ايدييوركه بريني نمونه ايچون ذكر ايتمك كفايت ايدر :

[اكر بر منفعت مشتركه سببيله ، افرادى يكديكريله علاقەدار بولونان جماعتلرك ــ مثلا حصّەداران شركتلرينك ! . ــ حالنه باقوبده ، بوخصوصده الك ايى شكل ادارەنك ، حصەدارلر طرفندن منتخب بر (هيئت comité d'administration) تأسيسى صورتندەممكن اولدوغنىكورورسەك ، وشو مثالى اساس اتخاذ ايدرك برملت ايچوندە الكايى حكومتك ، اوملتطرفندن منتخب بر (مجلس assemblée) تشكيلى صورتيله ممكن اولماسى لازم كلەجكنى استنتاج ايدرسەك ، تمثيل ايله استدلال ايتمش اولورز. بونده اساس ، بر ملتك بر (حصەداران شركتى) نه ؛ و پارلامنتونك (بر شركت هيئت ادارەسنه) مشابه اولماسى دكلدر . يعنى مشابهت ، بونقطەلردە دكلدر ! .. پارلامنتونك ملته نسبتى ايله ، (شركت هيئت ادارەسى) نك حصەدارانه نسبتى آرەسندەدر . اصل ، رابطۀ اساسيه بوايكى نسبتك مشابهتىدر. شيمدى برادارەنك بالجمله نتايج حسنه وسيئەسنك بو رابطۀ اساسيەيه قطعاً تابع بولوندوغنى اثبات ايديلەبيليرسه ، بومثالمزدەكى (دليل تمثيلى) نك (استقراء تام) دن ذره قدر فرقى يوقدر ! . . اثبات ايديلەمزسه تمثيلك هيچحكمى يوقدر . دليل حيثيتىحائز اولەماز.] دييوركه زيادەسيله شايان دقت، ويكى برمطالعەدر . چونكه ، اسكيلرجه بوسبوتون باشقه بر شى ايمش كبى تلقى اولونان (استقرا) نك (تمثيل) اساسى اوزرينه مستند (وفقط بررابطۀ اصليەيه مبنى ! ؟) برطرز استدلال اولدوغنى ــ ضمناً ــ ادعا ايتمش اولويور. [induction كلەسندە تفصيلاته باقيكز !]

(استدلال بالتمثيل) برمشابهت سطحيه و خارجيەيه مبنى اولورسه ، آنجق بر (دليل احتمالى) صايلەبيلير . بوتقديردە (اثباتى probatif) بر برهان عد ايديلەمز : چونكه بر شى اثبات ايتمز . معمافيه ينه (تلقينى suggestif) در . يعنى ــ اولامردە حس ومشاهده اولونان ــ برمماثلت، ذهنى تحقيقات و تفحصاته سوق ايدر ، ويولىدە كوستريز . مثلا (ورم tuberculose) خستەلغنك سرايت ايتديكنى وكيفيت سرايتك، خصوصى

برميقروب انتقاليله وقوعه كلمكده اولدوغنی تحقیق ایتدکدن صوکره، دیکر امراض ساریه‌نكده ، طبقی بویله برمیقروب واسطه‌سیله ، انتقال ایتمکده اولدوغنی استدلال ایده‌بیلیرز . چونکه (سرایت مرض) بو کیفیتده ، مشابهت اساسیه‌یی تشکیل ایدییور . ایشته بوبردلیل احتمالی‌درکه بزی دیکر امراض ساریه حقنده تدقیقاته سوق‌ایدر . نته کیم میقروبیولوژی‌ده بالجمله کشفیات هپ بو سایه‌ده وبو وادیده اجرا ایدیله‌بیلمشدر . فقط یالکز بو مشابهته نظرله قناعت ایدوبده بلاتدقیق ـ مثلا : ـ [قودوز علتنكده میقروبی واردر !] دیمکه حقمز یوقدر . بو مثالی دکلسه‌ده، ایضاحاتی ینه (میل) ویرییور وبونده منطقیون هپ متفقدرلر .

(analogie de l'expérience)تعبیری‌ده واردر؛ بوترکیبی مشهور(قانت Kant) ایجادوضع‌ایتمشدرکه المانجه‌سی(Analogien der Erfahrung) در. بز ، بونی (مماثلۀ تجربه) دیه ترجمه ایده‌بیلیرز . بو تعبیرك ، (تدرییون les empiristes) فرقه‌سنه‌قارشی(عقلیون les rationalistes) دعواسیله علاقه‌سی‌واردر. بالجمله معلومات بشریه‌نك تجربه محصولی اولدوغنی ادعا ایدن فیلسوفلره(تدرییون)دیرلر. قانت بونلرك‌شوادعاسنده‌برخطای اصلی کورویور وهردرلو تجربه‌یه تقدم ایتمه‌سی ضروری اولان برطاقم مبادئ عقلیه‌یه‌مالك بولوندوغمزه قانع اولویورکه بوده (عقلیون)فرقه‌سنك دعوای مشهوریدر. [بوتعبیراته باقیکز !]

قانت ، (صرف مدرکه‌نك مبادیسندن بری l'un des principes de l'entendement pur.) عد ایتدیکی بو (مماثلۀ تجربه) یی ، بردستور شکلنده‌عرض ایدییور: [تجربه، انجق مدرکاتمز آره‌سنده بر (رابطۀ لازمه liaison nécessaire) تصورایتمکله ممکندر.] دییور!.. صوکره بومماثله‌ده اوچ (قانون loi) تعیین ایدییور : برنجیسی شودر : [بالجمله تبدلات حوادث آره‌سنده، جوهر یعنی ماده باقیدر وطبیعتده مقداری نه‌آرتار، نه‌ده نه‌کسیلیر.]قانتك [بقای‌جوهر مبدأی le principe de la permanence de la substance] دیدیکی بودر وکیمیاده مشهور (لاووازیه) قانوننك عینی‌در . ایکنجیسی‌ده شو ! [بالجمله حادثات ، علاقۀ سببیت قانونه

موافقتله وقوعه كلير.] قانت بوكا [توالى حادثات مبدأى le principe de la succession des phénomènes] دييور . اوچونجيسىده شودر : [بوتون موجودات ، مكانده برابر بولونه‌رق ادراك اولوندقلرى حيثيتله ، على العموم تأثيرات متقابله اوزره‌درلر.] ايشته بوده قانتك [معيت اشيا مبدأى le principe de la simultanéité des substances) ديديكى قانوندر.

بو آلمان فيلسوف شهيرينك ادعاسنجه، بو اوچ قانون هر تجربه‌دن مقدمدر وهر تجربه‌يى اداره ايدن باشليجه شرطلردندر. بناءً عليه محصول تجربه اوله‌مازلر.

آلمان فلاسفهٔ مشهوره‌سندن (لايب نيچ Leibnitz) و (وولف Wolf) (analogon rationis) تعبيرينى قوللانمشلر. بولاتينجه تركيبى (عقل مثيل)ديه ترجمه ايده‌بيليرز. بزم عقلمزه نظير اولان (عقل حيوانى)يى بوايكى فيلسوف بو تركيب ايله ياد ايدييورلردى . يعنى حيواناتك عقلى بزم كينك عينى دكل اما نظيريدر ؛ ديمك اولور .

(organes analogues اعضاى متماثله) تعبيرى‌ده واردر؛ علم حيات اصطلاحاتندندر. تشريحاً باشقه، فقط خدمت ووظيفه اعتباريله متشابه اولان اعضايى بو تركيب ايله توصيف ايدرلر . بالقلرك غلصمه‌لرى ايله بزم آق جكرلرمز بوكا مثالدر . عينى خدمت تنفسى ايفا ايدرلر ، فقط باشقه درلو تشكل ايتمش اعضالردر . [homologue كلمه‌سنه باقيكز !]

(analogie) تعبيرينك برده الهيات وهله تفسير بحثنده اهميتى واردر. قرون وسطاده اوروپانك (مدرسه فيلسوفلرى les philosophes scholastiques) ، (analogie) يى ايكى قسمه آيرمشلر وبرينه (مماثلهٔ خاصه analogie propre) ديكرينه‌ده (مماثلهٔ مجازيه analogie métaphorique) ديمشلردى . برنجيسى ، شيمدى‌يه قدر تعريف ايتمش اولدوغم جنس مماثله‌در. ايكنجيسى بزم، لسان بيانده (استعاره) ديديكمز شيدر. ايشته اصل الهيات وتفسيرده موضوع بحث ومناقشه اولان (analogie) بودر . شرق لسان اصطلاحنده بز بوكا (متشابهات) ديرزكه تماماً (les analogies) ترجمه‌سى اوله‌بيلير . معلومدركه كتب مقدسه‌نك اسلوب بيانى اكثريا مجازيدر، وغايت علوى وشاعرانه براسلوب نمونه‌سى تشكيل

ایدر . متن کتابده برچوق تشبیهات واستعارات ایله ـ اوامر ونواهی ـ تصریح اولونمشدر . نته‌کیم (مثل) دخی پك چوقدر . قرآن کریمده اسلوب اعتباریله ایکی نوع آیات جلیله واردر . برطاقمی صریح وقطعی اوله‌رق اسلوب حقیقی اوزره وارد اولمشدر . بونلره (آیات بیّنات) ده‌نیلیر . دیکر برطاقمی‌ده تشبیهی براسلوب ایله بیان بیورلمشدرکه بونلره دخی (متشابهات) ده‌نیلیر؛ وبوکون اصطلاح اولان بوکلمه‌لر ، ذاتاً قرآن کریمك متن شریفندن آلنمشدر. مثلا [قل !. هوالله احدٌ] بر (آیت بیّنه] در . [یدالله فوقَ ایدیهم] بر [آیت متشابهه] در. زیرا جناب حقك، الی واعضاسی اوله‌ماز. بو، حقیقت الوهیه‌یه منافی برتصوردر. فقط، او، انجق برافادهٔ تشبیهیه‌در و (یدالله) دن مقصد (قدرت الله) دیمکدر .

تورات و انجیل شریفـده دخی ـ بالطبع ـ بوکبی تشبیهی افاده‌لر پك چوقدر ؛ وبو یوزدن هم عالم اسلامده ، همده خرستیان عالمنده عینی مسائل ظهوره کلمش وعینی صورتله مناقشه‌یی موجب اولمشدر. مشهور فیلسوفلردن (بارقله Berkeley) و (ومیتله Whateley) ـ که هر ایکیسی‌ده رهبان صنفنه منسوب والهیون خرستیانیه‌دن ایدیلر ! ـ « بوکبی متشابهاتی معنای لغویسی ایله تلقی ایتمه‌لی‌در . اونلری (تأویل) ایدرك معنا ویرمه‌لی‌در !. » دییورلر . هپ خرستیان الهیونی بوفکرده‌در . بزده (اهل سنت) تأویلدن قطعاً اجتناب ایدر. حالبوکه صوفیه وتکمیل باطنیه فرقه‌لری تأویل طرفداریدرلر. معمافیه قرآن کریمده : [متشابهاتك تأویلنی آنجق جناب حق بیلیر. علمده راسخ اولانلر ، یالکز آمنّا دیرلر !] بیورلمش اولدوغی ایچون اهل سنت علماسی ـ تأدباً ـ تأویلدن اجتناب ایتمشلردر .

اسکی یونانیلر اسلوب افاده‌ده (analogie) تعبیرینی ـ برحیثیت مخصوصه ایله ـ قوللانیرلردی . قواعد صرف ونحوه موافقت وشروطنه رعایتله یازلمش اولان براثری (مشق modèle) اتخاذ ایدرلر ومحررات سائره‌نك مستحسن براسلوب ایله ممتاز اوله بیلمه‌سی ایچـون ـ اوکا (نظیر) اولماسنی مراد ایدرلردی . بزده‌ده کوزل برشعری شکلاً ومعناً تنظیر ایتمك ـ اسلافده ـ

عادت اولمشدی. (نظیره) تعبیری (analogie) نك شو خصوصی معناسنی پك اعلا افاده ایدر.

منطقده دخی (analogue برصورتده دوشونمك) تعبیری قوللانلمشدر. جزئیاتدن کلیاته ویاخود کلیاتدن جزئیاته انتقال ایتمك صورتیله واقع اولان بالجمله استدلالات (وتیرهٔ تفکر procédé de penser) اعتباریله بربرلرینه متشابه اولدوغی ایچون بوده برنوع (analogie) صاییلمشدر. مثلا (قوندیاق Condillac)، کلمه‌یی بو معنا ایله تلقی ایتمشدی که اصل معنای اصطلاحیسی بودکلدر.

[مبحث معرفت épistémologie] ده (analogie) اك مهم برمسئلهٔ فلسفیه ایله علاداردر. (علم connaissance) ك اساسلری (وجدانیات faits de conscience) در. ذوق والم حس ایتمك کبی! حالبوکه بونلر صرف شخصی طویغولردر. دیکر انسانلر ایچون بنم طویغولرم (مابه‌الاحتجاج) اوله‌ماز. یعنی بردلیل اوله‌ماز. حالبوکه بز، دائما دیکر انسانلرك بزم کبی ذوق والم حس ایتدکلرینه حکم ایده‌بیلیورز. یوقسه معاملات بین‌البشریه ممکن اوله‌مازدی. بوصورتله حکم ایدیشمزده نقطهٔ استنادنه‌در؟.. (احوال متماثله états analogues) دکلمی؟.. بن، برصانجی حس ایتدیکم زمان، نصل قیورانیور وفریاد ایدییورسه‌م؛ عینی صورتله قیورانوب فریاد ایدن برکیمسه‌یی کورونجه، شوحال عذابندن استدلال ایدییورم که صانجی‌سی واردر. بو (تمثیل ایله استدلال) دن باشقه برشی دکلدر. اکر بوطرز استدلالك برقیمت منطقیه‌سی یوق ایسه، یقین افاده ایده‌مه‌مك لازم کلیورسه، بنم هپ کوروکم احوال دخی، آنجق احتمالیاتدن عبارت اولمق لازم کله‌جك؟... اوحالده هر شیدن شبهه‌یه دوشمکده حقم اوله‌جق!..

ایشته بوده (نظریهٔ معرفت théorie de la connaissance) بحثنده اك مهم برمسئلهٔ فلسفیه‌در. بوکلمه‌نك نه قدر مهم شیلرله علاقه‌سی اولدوغنی کوسترمك ایچون بوقدر ایضاحات کفایت ایدر. [تکمیل کلمات اصطلاحیه‌یه وعلی الخصوص probabilisme کلمه‌سنه باقیکنز!]

تحلیل Analyse

آلمانجه	Analyse
انکلیزجه	Analysis
ایتالیانجه	Analisi

اصلی یونانیدر. (آنالیسیس = ἀνάλυσις)، (ἀνά + λύειν) دن کلیرکه لغت معناسی، (چوزمك) ؛ طوبلو برشیئی ، (آییرمق)؛ (مرکب برشیٔ عناصرینه) ارجاع یتمك دیمکدر . بونك عکسی (synthèse)درکه اودخی یونانی لسانده (سین تهسیس = σύνθεσις) لفظندن همان عیناً نقل اولونمشدر. اصل معناسی (بر آره‌یه کتیرمك) دیمك اولور. (συν-τίθημι) ذاتاً (برلشدیرمك) در .

اسکی یونانیلر بوکلمه‌یی اصطلاح اوله‌رق ـ پك چوق زماندنبری ! ـ قوللانیورلردی ؛ فقط براز باشقه معنا ایله تلقی ایدییورلردی ؛ وبوبالخاصه ریاضیاتده بر (اصول استدلال méthode de raisonnement)ك اسمی ایدی‌که بونده مقصد، مسائل موضوعه‌یی یاواش یاواش چوزوب (!؟) دها بسیط برشکله افراغ ایتمك وصوکره معلوم اولان قواعد عادیه یاردیمیله (حل !؟) ایله‌مك‌در. اکلاشیلیورکه اسکی یونان ریاضیونك بوکلمه‌یه ویردیکی خصوصی معنا ایله ، بوکون علی‌العموم فیلسوفلرك وعلمانك بولفظدن اکلادقلری مضمون آره‌سنده‌کی فرق (حل) ایله (تحلیل) فرقیدر . شایان دقتدرکه بزم لسان ریاضیمزده حالا (حل) تعبیرینی قوللانیرز . بزه ویرلمش اولان برمسئله‌یی حل ایتمك ایچون‌ده اولا بسیط برحاله ارجاع ایتمکه چالیشیرز. زیرا هرمسئله ـ آزچوق ـ (معضل complexe)در.اونده‌کی مجهولی معلوم فرض‌ایدرك (معادله équation)یه ادخال ایله‌دکدن‌صوکره نسب عددیه دلالتیله اونك ـ نهایت ـ قیمت اضافیه‌سنی استخراج وتعیین ایلرز. بوصورتله مسئله‌حل ایدلمش‌اولور. خصوصا(الخوارزمی algorithme) [بوتعبیره‌باقکز!] اصولی سایه‌سنده (یعنی مقادیر کمیّه‌یی برده‌اقم حروفات واشارات مخصوصه ایله تمثیل ایتمك سایه‌سنده) مجهولات مسائلی ، مقادیر معلومه کبی اداره ایدرك تعیینی مطلوب اولان قیمته (س) ، (ع) دیرز ؛

بیلدیکمز اعمال اربعه ایله معاملات حسابیه‌یه کیریشوب او (س)ك و (ع)ك قیمت نسبیه‌سنی بولورزکه مطلوب دخی بودر. ویاخود (برهندسه‌دعواسنك اثباتنده اولدوغی کبی !) اثباتی مطلوب اولان اودعوانك (طوغرو وصحیح vrai) اولدوغنی ـ اول امرده ـ فرض ایدرز. صوکره، طوغرو فرض ایتدیکمز اودعوایه سند اوله بیله جك دها عمومی ودها بسیط دعوالره، واونلردن‌ده (عینی منوال اوزره) (متعارفه axiome)لره قدر واریرز؛ یعنی مبادی‌یه قدر کیدرز . شوصورتله، اول امرده صحیح فرض ایتدیکمز دعوای جوزه ، جوزه اك بسیط وعموماً مسلّم متعارفه‌لره قدر ارجاع ایتمش اولورز وآره‌ده‌کی سلسلهٔ منطقیه‌یی تعقیب ایدرك کیدرز . ایشته بردعوایی (حل) ایتمك بودیمکدر . وبومناده (حل) ، یونان‌قدیم ریاضیونك (analyse) دیدیکی اصول استدلالدر . بونك مقابلی‌ده ـ قدما اصطلاحنده ـ (آپوذیق‌سیس = ἀπόδειξις = démonstration)ایدی. اصل (اثبات) تعبیری بوکلمه‌نك معادلیدر. واقعا بزده لاعلی‌التعیین‌هرایکی اصوله دخی اثبات ده‌نیله کلمشدر . فقط قدیم یونان ریاضیونك لسان اصطلاحیسنجه (حل = analyse) ایله (اثبات démonstration) اصولاً یکدیکرینك ضد مقابلی اولمق اوزره قبول اولونمش بر طرز استدلال ایدی . برنجیسی (مجهول l'inconnu)دن (معلوم le connu)ه. دیکری ایسه معلومدن مجهوله‌توجه ایدرك استدلال ایتمك یولی ایدی . لاتینلر دخی بومعنالری ـ بویله‌عیناًـ تلقی ایدرك برنجیسنه (résolutio)، ایکنجیسنه (démonstratio) دیمشلردی .

اك اول (analyse) ایله (synthèse) کلمه‌لرینی متقابلاً استعمال ایتمش اولانذات، (فلاسفهٔ مشّائیون les phil. péripatéticiens)ك اك معروفی وارسطونك اك مشهور (مفسّر commentateur)ی (آلکساندر Alexandre d'Aphrodisias)در. ایکنجی عصر میلادی‌ده شهرت آلمش واوچونجی عصرك اوائلی‌ده ادراك ایتمشدی . حالبوکه ارسطو، (analyse)) مقابلنده (synthèse) کلمه‌سنی هیچ قوللانمامشدی. مع‌مافیه آلکساندردخی بوکلمه‌لری بوکونکی فلسفی معنالریله دکل ، ینه اسکی ریاضی معنالریله استعمال ایتمشدر.

چونکه: (synthèse مبادیدن نتایجه انتقال ایتمکدر؛ analyse اومبادی‌یه رجوع‌در .) دییور . نتیجه شو اولویورکه بوآدم (synthèse) کلمه‌سنی (analyse) مقابله‌سنده قوللانمقله تشهیر ایتمش و (apodixis) لفظنی اونوتدورمشدر. بونکله برابر (apodictique) لفظی منطق‌ده ینه اصطلاح اوله‌رق باقی قالمشدر [بوکلمه‌یه باقیکز !]

فیلسوف مجدّد ورياضیٔ مشهور (ده‌قارت Descartes) رياضیون یونانیه‌نك (آلی یاس = ἀνάλυσις یعنی حل) دیدیکی اصولی علم جبر ایله قیاس ایدوب ایکیسنی بربرینه بکزتمش اولدوغی ایچون (analyse) تعبیرینی اسکی ریاضی معناسیله قوللانمشدر . اونك ایچوندرکه بوکون ، اصطلاحده (analyse mathématique) ده‌نیلنجه بعضاً علی العموم (علم جبر l'algèbre) اکلاشیلیر . بعضاًده یالکز (جبر اعلا l'algèbre supérieur) یعنی : (calcul des fonctions و calcul infinitésimal) اکلاشیلیر. بو معنانی ده‌قارتك تأثیرینه حمل ایتمك یاکلش اولماز [بوخصوصده تفصیلات ایچون قاموسك ریاضی قسمنه باقیکز !]

بوتعبیراتك ، بوکون اك زیاده معروف، رایج ومعتبر اولان معناسنه کلنجه دها کنیشدر. مرکب برشیئی عناصر اصلیه‌سنه ارجاع ایتمك صورتیله (تحلیل ایتمك) ، (analyse) در . بونك ضدّی (ترکیب = synthèse) درکه (عناصر مشکله éléments constitutifs) سنی طوپلایوب تألیف ایتمك صورتیله ، برشیئی ، وجوده کتیرمکدن عبارت اوله‌بیلیر .

تحلیل وترکیب (اصول عمومیه méthode général)دندر. بلااستثنا هرفیلسوف ، هرعالم بوکا مراجعت ایدر . اکر (فعلی وحقیقی pratique et réelle) اولورسه، (غیر متجانس hétérogène) برکلچه‌یی-صحیحا- (عناصر متجانسه éléments homogènes) سنه آییرمق دیمك اولور . مثلا (تحلیل کیمیوی anal. chimique) ده اولدوغی کبی : صویی (مولدالحموضه oxigène)ایله ، (مولدالما hydrogène)یه؛ هوایی(آزوت azote) ایله (مولدالحموضه)یه بالفعل آییرمق، بوقبیلدندر . بودرلو تحلیل، (کمی quantitative) اولور اکر ، عناصرك مقادیر نسبیه‌سی تعیین

اولونورسه! برخسته‌نك ادرارنده (شکر)ك، یاخود (آلبومین albumine)ك مقادیر نسبیه‌سنی (عدداً) بیان ایدوبده [یوزده شوقدر غرام آلبومین واردر !] دیمك کبی!... (کیفی qualitative) اولور؛ اکر یالکز عناصرك جنسنی بیان ایله اکتفا ایدیلیرسه! مثلا: [خسته‌نك ادرارنده شکر یوق فقط آلبومین وار !..] دیمك کبی !...

(ترکیب کیمیوی synthèse chimique) بونك ضدیدر. مثلا برحجم مولدالحموضه ایله ایکی حجم مولدالمادن (صو) حاصل ایتمك کبی !.. کیمیاده اصول ترکیب، بوصوك زمانلرده فوق‌العاده ترقی ایتمش و بر چوق محصولات عضویه بیله وجوده کتیریله‌بیلمشدر .

لکن ، هرشی حقنده وهرخصوصده تحلیل حقیقی وفعلی اجراسی ممکن دکلدر . مثلا ، (املاح کیمیویه sels chimiques) ویا طبیعیه‌دن برینی عناصرینه آییردیغمز کبی، ده‌میرك سرتلکنی، رنکنی وسائراوصاف وکیفیاتنی، اوده‌میرك (ماده matière) سندن بالفعل آییره‌مایز ؛ نته‌کیم ، بر انسانی‌ده اخلاق وحسیاتندن بالفعل آییره‌مایز . مع‌مافیه ، بر جسمده انجق مجتمعاً و (مشخّصاً = concrètement) موجود بولونه‌بیلن درلو درلو خواص وکیفیاتدن، انجق برینی ویاخود برنوعنی منحصراً تتبع وماهیتنی تحقیق ایتمك مجبوریتنده بولوندوغمز چوق اولور . اووقت ، اوکیفیتی — هرنه ایسه ! — خواص سائره‌دن ذهناً آییریر وانجق اونی مطالعه ایدرز. مثلا هندسه یالکز اجسامك اشکال منتظمه‌سنی نظر مطالعه‌یه آله‌رق آره‌لرنده‌کی (نسب مختلفه proportions diverses) ینی تقدیر ایدر بر علم مخصوصدر . اشکالدن ومساحه‌لرندن بحث ایدرکن ، هیچ ماده‌لرینی نظر دقته آلماز . حالبوکه ماده‌سز برشکلك وجودینی دوشونمك ممتنع‌در ، شکلی ماده‌دن آییرمق‌ده عینی درجه‌ده مستحیلدر . ایشته بویله — ذهناً — یاپیلان برتحلیله (تحلیل منطقی analyse logique) دیرلرکه ، بوده (تجرید abstraction) دن باشقه برشی دکلدر . [بوتعبیره باقیکز !] تحلیل منطقی‌ده آلت، (مشاهده l'observation) ایله (تجربه l'expérience) در . (ترکیب منطقی synthèse logique) انجق (تعریف définition) و (تصنیف

classification صورتیله اولور ؛ چونکه بوصورتله برچوق افراد ، بر وصف مشترك ایله ترکیب وبر صنفه ادخال ایدلمش بولونور .[بوتعبیرلره دخی باقیکز !]

منطقده (قیاس) déduction دیه معروف اولان طرز استدلال (ترکیب) ه مستند ، (استقرا) induction ده (تحلیل) ه مستند عد ایدلمشدر . فقط بونی بك طوغرو کورمه‌ینلر واردر، وحقلیدرلر.

(تحلیل روحی analyse psychologique) دیمك یا اکثر (مراقبه introspection)، یعنی کندی وجدانه باقمق وحالات وجدانیه‌سنی عناصر ابتدائیه‌سنه ارجاع ایله‌مکدر .

(synthèse) و ، – صفت اوله‌رق – (synthétique) کلمه‌لری بعضاً بویوك فلسفه سیستملری حقنده قوللانیلیرکه (مابعدالطبیعیات la métaphysique) دن ماعدا روح ، طبیعیات ، اخلاقیات ، سیاسیات واجتماعیات فلسفه‌لرینی‌ده شامل اولمق اوزره هم آهنك بر فلسفهٔ شامله نمونه‌سیدر . ارسطونك، قانتك ، سپنسرك فلسفه‌لری بوکا مثال اولور . بو مکمل سیستملره (les grandes synthèses) ده‌نیلیر .

(méthode analytique) و (méth. synthétique) ك نه دیمك اوله‌جغی ، شیمدی‌یه قدر ویریلن تعریفاتدن آکلاشلمش اولسه کرکدر .
[مع‌مافیه فضله تفصیلات ایچون (méthode) لفظه باقیکز !]

(Esprit d'analyse) ، (esprit de synthèse) ترکیبلری‌ده لسان اصطلاحده چوق کچر تعبیراتدندر . برنجیسی ، بزم اسکی مؤلفینمزك (نظر دقیق) دیدیکی ، ایکنجیسی دخی (نظرحکیم)تسمیه ایله‌دیکی استعداددر. (صحت مشاهده exactitude d'observation)، (نفوذ نظر pénétration de vue) ، (جزئیات امور ایله تقید soin des détails)، نظر دقیق ایچون لابد اولان اوصاف ممتازه‌در . بوقابلیاتی حائز اولان بر ذکا، حادثات طبیعیه‌یی تحلیل ایدوب عناصرینه آییره‌بیلمك ایچون پك لازمدر. بناءً علیه بر(عالم savant) ایچون الزم‌اولان بودرلو ذکادر. (فاراده Faraday)، (کوویه Cuvier) ، (داروین Darwin) کبی ! ...
نظر حکیم ایچون یالکز بوقابلیت کفایت ایتمز . (استدلالات مجرده

raisonnement abstrait) ده قطعیت ؛ اشیا و حادثات آره‌سنده‌کی مناسبات و روابط خفیه‌یی کشف ایده‌بیلمك خصوصنده فطری بر فطانت ؛ اختلافات کثرتده بر نظام و وحدت بوله‌بیله‌جك قدر احاطهٔ نظر ؛ اسباب و قوعاته سرعت انتقال کبی قابلیتلر دخی لازمدرکه (esprit de synthèse) تحقق ایده‌بیلسین !. آکلاشیلیورکه عالمه (esprit d'analyse) کافی‌در . فیلسوف اولمق ایچون اوته‌کی قابلیتلرك انضمامی دخی لازمدر . [ارسطو ؛ ابن سینا ؛ فخرالدین رازی ؛ منلا صدرا ؛ دەقارت ؛ لایب‌نیچ ؛ قانت ؛ قونت ؛ میل ؛ سپنسر ، بو قابلیاتك هر ایکی درلوسنه‌ده ـ مستثنا بردرجه‌ده ! ـ مالك اولان نوادر دهاتدندر .]

(قانت Kant) لك لسان فلسفی سنده [حکم تحلیلی jugement analytique) و (حکم ترکیبی jug. synthétique) تعبیرلری واردرکه ، مشهور اولمشدر . بوذات ، منطق مباحثنده بو تعبیراتی ایجاد و وضع ایتمش ، و قضیه‌لری بو فرقه کوره ایکی‌یه آییرمشدر . برقضیه‌ده ماهیت محمول ، ذاتاً ، موضوعك مفهومنده داخل ایسه ، بویله‌سنه (قانت) ، (قضیهٔ تحلیلیه proposition analytique) دییور . مثلا : (هر جسم ، ابعاد ثلثه‌یی حائزدر .) قضیه‌سی بوقبیلدندر . زیرا ، بوراده قضیه‌نك موضوعی اولان (جسم) ذاتاً محمولك مفهومنی ، (یعنی ابعاد ثلثه‌یی حائز اولمق قابلیتی !؟) نی متضمن‌در . چونکه ابعاد ثلثه‌یی حائز اولمایان بر جسم تصوری ، ذاتاً ممکن دکلدر . شو تقدیرجه : (محمول prédicat) ، (موضوع sujet) لك مناسنه بر شی علاوه ایتمش اولمیور . اولسه اولسه ، موضوع قضیه‌نك ماهیتنی تفسیراً تعریف ایدییور دیمکدر . چونکه [جسم نه‌در ؟] دەنیلسه [ابعاد ثلثه‌یی حائز اولان شی‌در !] دیمکدن باشقه جواب منطقی یوقدر . اوحالده بوکبی قضیه‌لر موضوع حقنده معلوماتمزی آرتدیرماز . بزه فضله برشیلر اوکره‌تمز . چونکه [جسم ، جسمدر .] دیمکه چیقار . اونك ایچون قانتك (قضایای تحلیلیه) دیدیکی بو درلو قضیه‌لرك (قضایای عینیه propositions identiques) دن باشقه برشی اولمادیغی ادعا اولونمشدر . [ب] ، [ب] در !. کبی !

(قضایای ترکیبه propositions synthétiques) ه گلنجه، بونلرده صفت کاشفه، محمول ایله موضوعه ـ حقیقتاً ـ برشی حمل ایدلمه‌سیدر. [هرجسم ثقیلدر !] قضیه‌سنده اولدوغی کبی ! بوراده آغیرلق، مطلقا جسمك تصور ماهیتنده داخل بر کیفیت دکلدر. بناءً علیه بز، جسمی دوشونوبجه، بالضروره ثقلتی‌ده برابر دوشونمکه مجبور اولمایز. دیمك اولورکه، [جسم، ثقلتی حائزدر] قضیه‌سی، جسمه ثقلت کیفیتنی حمل ایتمکله، بزه یکی برشی اوکرتمش اولویور. ایشته قضیه‌نك ترکیبی اولماسی بوراده‌در. بوندن شوده آکلاشیلیورکه بوایکنجی نوع قضیه‌لرك بهمه‌حال تجربه ایله مناسبتی اولمق لازم کلیر. چونکه موضوعك تصور ماهیتنده داخل اولمایان (محمولات les prédicables)، آنجق بالتجربه تحقیق ایدوب اوکره‌نیله‌جکمز کیفیاتدر. حالوکه قضایای تحلیلیه صرف معقولاته مستنددر؛ حتی اونلردن عبارتدر.

بوملاحظه‌دن‌ده آکلاشیلیورکه قانتك شو تعبیراتی، اکثر منطقیونك (قضایای عقلیه) و (قضایای حسیه) سندن باشقه‌ برشی اولمامق لازمکله‌جك !...

[proposition لفظنه باقیکز !.. تفصیلات خصوصیه واردر !]

شو تقدیرجه بوقضیه‌لرك برنجیسی (قبلی apriorique) در. ایکنجیسی (بعدی apostériorique) در. [بوتعبیراتهده باقیکز !]

معمافیه (قانت) ، قبلی بر طاقم قضایای ترکیبیه اولوب اولمایه‌جغنی تحقیق ایچون دوشونمش ورياضياتده، بویله: هم ترکیبی، همده قبلی (یعنی غیر تجربی) قضیه‌لر بولمشدر. (propositions synthétiques apriori) دیدیکی بونلردر. بومسئله جدی مناقشه‌لر آچمشدر. [apriori یه باقیکز !]

(les analytiques) تعبیری ایچون بوکلمه‌یه آیریجه باقیکز !]

(analyse grammaticale)، جمل کلامیه‌یی عناصرینه آیرمق و شو کلمه اسمدر؛ بوفعل، بوصفتدر. الی آخره !... دیه جمله‌لری الفاظه ارجاع ایتمکدن عبارتدر.

Analytique transcendentale

تحلیلات متعالیه

Analytique transcendentale

بوتعبیری (قانت Kant) وضع ایتمشدر. بو آلمان فیلسوف مجددی،

افکارمزده (قبلی apriorique) بر طاقم (مبادئ اساسیه principes fondamentaux) اولدوغنه ایناندیغی ایچون ، [یعنی مبادئ معلوماتمزدن برمهم قسمنك تجربه‌یه سبق ایتدیکنی وبناءً علیه قبل التجربی اولدوغنی قبول ایتدیکی جهتله!!] ، (منطق صوری la logique formelle) نك مبادیسنه تعلق ایدن قسم فلسفی‌یه : (منطق متعالی la logique transcendantale) دیمشدی وتکرار بونی ایکی‌یه تقسیم ایدرك برنجی قسمنه(تحلیلات analytique) ایکنجیسنه دخی : (مناظرات متعالیه dialectique transcendentale) نامرلرینی ویرمشدی . برنجی قسم تجربه‌یه مفتقر اولمیه‌رق بعضی معلومات حاصل ایده‌بیلمك خصوصنده‌کی قابلیتمزی تحلیل ، واو جنسدن اولان معلوماتمزی (تصورات و مفهومات concepts) ه یعنی ، عناصرینه ارجاع ایتمکله مشغول اولان شعبهٔ علمیه ایدی . ایشته قانتك (analytique transcendentale) دیدیکی بودر . ایکنجی قسم دخی بوعناصری ترکیب ایتمك یولنی کوستریر . منطقده بوترتیب ، ارسطونکدر .

حالبوکه تعبیرك ایلك موجدی وواضعی پك معلوم دکلدر . شو اسی محققدرکه [تحلیلات = τὰ Ἀναλυτικά = les analytiques) کلمه‌سی طبیب مشهور (جالینوس Galien) زماننده ، یعنی ایکنجی عصر میلادیده ایجاد اولونمش وتأسس ایتمشدر . ارسطونك (ارغنون = Organon) نامیله مشهورعالم اولان منطق کتابنك ، ایلك ایکی قسم مستقلنه بوتعبیر تخصیص ایدیله‌رك برنجی کتابه : (les premiers analytiques) ، ایکنجیسنه‌ده (les derniers analytiques) ده‌نیلمشدی . برنجیسی (قیاس (syllogisme) ك (اشکال وضروب formes et modes) مختلفه‌سنی ، - الك بسیط عناصرینه ارجاع ایده‌بیلمك ایچون - اونلری تحلیل (!؟) ایتمك یولنی کوستریر . ایکنجیسی (اقامهٔ برهان argumentation) واستدلال قواعدندن بحث ایدر . بوایکی کتابك یکدیکریله پك اوقدر مناسبتی یوقدر . ایشته ، منطق بحثنده (les analytiques) ده‌نیلنجه (کتاب ارغنون) ك بوایلك ایکی جزئی اکلاشیلیر . [تعبیراته باقیکز !]

Anarchie فوضا

اصلی یونانیدر (a) ادات نفی (archée αρχή) مبدأ ، باش معناسنه کلیر. بناءً علیه لغت معناسیله باشسز یعنی انتظامسز اطرادسز، قارمه قاریشیق بر حال دیمکدر . او حالده کرك (عضوی organique) اولسون ، کرکسه (فوق‌العضوی superorganique) یعنی (اجتماعی social) اولسون قارغه‌شه‌لغه، ترتیبسزلکه (حالت فوضا état anarchique) دەنیر.
بو حالت ، ناظم اداره ومبدأ حیات اولان جامعهٔ کلیه ورابطهٔ عمومیه‌نك انحلالی ویاخود بوسبوتون اضمحلالی سببیله وقوعه کله‌بیلدیکی کبی ، هنوز ترتیبات وتشکیلاته نائل اولەمامش ، یعنی لایقیله (تعضی ایتمه‌مش non organisée) بر کتلهٔ عضویه ویا اجتماعیه‌ده دخی ـ طبیعی ضروری اوله‌رق ـ موجود بولونه‌بیلیرکه بوتقدیرده افعال عضویه ووظایف اجتماعیه آیری آیری یکدیکرینی نقض وتأثیرلرینی افنا ایده‌جك صورتده وقوعه کلیر . شوندن آکلاشیلیورکه حالت فوضا ، هر هانکی بر کتلهٔ عضویه واجتماعیه‌یی، (یکپاره بر وجود) شکلنی آله‌بیلمکدن منع ایدن آهنکسزلکدرکه او کتله‌نك عناصرینی یکدیکرینه ، متقابل علاقه‌لرله ، باغلی طوتان جامعهٔ کلیه‌نك اضمحلال وانحلالندن ویاخود هنوز موجوداولمامسندن ایلری کلیر.
بو جامعهٔ کلیه ایستر (دین) اولسون ؛ ایستر (حکومت) اولسون ؛ ایسترسه بر دستور اعتقاد ویا بر مبدأ عرف وعادت اولسون ؛ ایسترسه ـ مکمل بر جسم عضوی‌ده اولدیغی کبی ـ اعضای بدن آره‌سنده (تعاون ایله تقسیم اعمالك توازنندن منبعث !) بر آهنك اولسون!.. بویله بر مبدأك یوق اولماسیله، کتلهٔ عضویه واجتماعیه ـ عناصر اصلیه‌سنه آیریله‌جق قدرـ انحلال ایدرك بر (حالت فوضا état d'anarchie) تولید ایدر؛ وبالنتیجه حیات شخصیه واجتماعیه‌نك شیرازهٔ انتظامی بوزولور .
آکلاشیلیورکه ـ هانکی بر سببله اولورسه اولسون ! ـ انفراده رجوع ایدرك حیات اجتماعیه‌نك لوازمندن اولان (قیود وتکالیف متقابله) دن آزاده یاشایه‌بیلمك میل وآرزوسی ، صوك درجهٔ شدته واریرسه (حالت

اجتماعیه état social) ممکن اولاماز . چونکه بوسبوتون انفراد اوزره یاسایان افرادك بر جماعت صورتنده تشکلی ممکن اوله‌ماز ؛ وبناءً علیه ، (عضویت اجتماعیه organisme social) نك و (جماعت) حیاتنك افراده تأمین ایتدیکی فوائد ومنافع متقابله‌یه ـ بوسبوتون انفراد حالنده یاشادقجه!؟ـ ساحهٔ امکان بولونه‌میه‌جغندن ، تعاون وتقسیم اعمال سایه‌سنده حاصل اولان بونجه ترقیات مدنیه دخی ـ بو حالده ـ وجوده کله‌مز . اونك ایچوندرکه (حالت فوضا) ، مضرّ انسانیت ، بر مانعهٔ مدنیت اوله‌رق تلقی ایدلمشدر. بو کلمه‌نك صرف سیاسی معناسنی لکه‌له‌ین ملاحظه بودر .

حکومت ، دین ، عادت ، افراد جماعتی ـ طوعاً اولسون ، کرهاً اولسون ! . ـ مجتمع طوتار وجماعت بشریه‌یی یکپاره بر عضویت شکل وحالنده محافظه ایدر برر (قوت ناظمه force régulatrice) در . بو حیثیت وبو نتیجه‌درکه افراد جماعتك ـ مشروع اولان حد معروف ومعیّنی آشمامق شرطیله !؟ ـ حریت حرکتنی تحدیده ساعیدر . اونك ایچوندرکه هر حکومت ، افرادك حریت مطلقه دعواسنی بر (anarchiste) دعواسی اولمق اوزره تلقی ایتمش وبو آوازهٔ حریتی ـ هر وسیله ایله ـ بوغمغه چالیشمشد . دور اخیرك تاریخ سیاسی‌سی اثبات ایدییورکه ، فی‌الحقیقه ، آنارشیستلك دعواسی ، حکومت علیهنه حریت مطلقه دعواسندن چیقمشدر. اوندن دوغمشدر .

(Godwin) نام مؤلف سیاسی ، (١٧٩٣) ده یازمش بولوندوغی (عدالت سیاسیه ، یعنی حقوق سیاسیه = Political Justice) عنوانلی کتاب مشهورنده ادعا ایدوب کوستریبورکه صوك دور مدنیتده بعض متفکرین [حکومت سیاسیه‌نك ، بو حشین وحویراط (!! brute) ماکنه‌نك انحلالی لزومنی] (ترقیات سیاسیه‌ده کعبهٔ مقصود the goal of political progress) بیلمشلر ، وحکومت سیاسیه‌نك [اخلاق انسانیت ایچون دائمی وتوکنمز بر منبع فساد perennial spring of the vices of mankind] اولدوغنی ادعا ایتمشلردر بناءً علیه اك مضر واختلالکارانه آنارشیستلکك مبدأ فلسفی‌سی بو ادعا اولمشدر .

اون طقوزنجی عصر میلادیده خیلی دن حلی ترقی ایدوب نشو ونما بولان آنارشیستلك اعتقادنده مشهور (پرودون Proudhon) (١٨٦٥-١٨٠٩) ك محرراتی مسئول طوتیورلر . ذکاوت وحسیات اعتباریله بختیارطوغمش، وفقط کندیسنه مهد نشأت اولان شرائط اجتماعیه نك سفالتندنناشی محرومیتلر ایچنده اذیتله یاشایوب یتیشمش اولان بوذات، کنجلکنده براثر یازمشدی؛ اونده: [ملك نه در ؟ Qu'est ce que la propriété] سؤالی وضع ایدییور ، وبوکا [ملك خیرسزلقدر ! La propriété c'est le vol] دیه جواب ویره‌رك ، بو غریب وسفسطی مدعایی الهٔ تفصیلیه ایله اثباته چالیشیوردی. بو کتاب، فی‌الحقیقه چوق جاهل کیمسه‌لری اضلال ایتمشدر . وفقط بو آتشین محررك اك مشهور اثری [فلسفهٔ سفالت la philosophie de la misère] عنوانیله یازدیغی کتابدر. بونده مؤلفك بویوك بر حس انسانیت ابراز ایتدیکنده شبهه یوقدر؛ منسوب اولدوغی صنف اسافلك حال سفالتنه درین بر مرحمتله انفاذ نظر ایتدیکنده‌ده تردده محل قالمیور . مع‌مافیه، اصل بو کتابنده (پرودون) ك افکار مخصوصه‌سی وضوح وصراحتله تجلی ایدییور : [بی حدود وبی مانعة بر حریت شخصیه une liberté individuelle sans limite et sans contrainte] ادعواسی ایله آنارشیستلکك مناسبت اساسیه‌سی ظاهر اولویور؛ حتی [سوسیالیست socialistes] لرله اك مهم فرقی‌ده بورادن آکلاشیلیور؛ پرودون سفالت اجتماعیه‌یه اك مهم واساسلی سبب اولمق اوزره، سرمایه‌دارلرك وارباب ثروتك قوت وامتیازات اجتماعیه‌سنی کوستریپورکه بو ادعاده سوسیالیستلر تماماً کندیسیله برابردر . فقط بو سفالت اجتماعیه‌نك اصلاح وازاله‌سی مسئله‌سنده پرودون سوسیالیستلردن تماماً آیریلیور؛ حتی اونلرك شدتله غیظی نفرتنی دعوت ایده‌جك صورتده بیان ملاحظه ایدییور : [بو حالی اصلاح وازاله ایتمك ، حکومتك افراد جماعت اوزرنده حق مراقبه وتسلطنی آرتدیرمقله دکل ، افراد جماعته بی حدود وبی موانع بر حریت شخصیه تأمینه چالشمقله اولور . بونك ایچوندر (سلطهٔ حکومت l'autorité du gouvernement) محو ایدلملیدر] دییور. ایشته اصل بو ادعابه سوسیالیستلر

شدت وغيض ايله معارض بولونيورلر ؛ چونكه (socialisme d'état) نك دعواسى ، سفالت اجتماعيه‌يى ازاله ايچون سلطهٔ حكومتى تقويه ايتمكدر . يعنى (پرودون) ادعاسنك تماماً ضديدر . اونك ايچوندركه آلمان سوسيا- ليزمنك پيرى صاييلان مشهور موسوى (قارل مارقس Karl Marx) (پرودون) نك [فلسفهٔ سفالت] نامنده‌كى اثرينى تزييف وتنقيد خرصيله (سفالت فلسفه La misère de la philosophie) عنوانلى اثرينى يازمشدى .

شخص ايچون حريت مطلقه دعواسنى فلسفى بر شكله افراغ ايله تعليم ايله‌ين ، اصل (قاسپار شميد Caspar Schmidt) نامنده بر مكتب خواجه‌سيدر . (١٨٠٦-١٨٥٦) . بو آلمان محررينك مطبوعات عالمنده اسمى (ماقس ستيرنه‌ر Max Stirner) ديه شايع اولمش بولوندوغى ايچون تاريخ فلسفه‌ده دخى بو كاذب اسم ايله شهرتشعار اولمشدر .

(پرودون) ، فلسفهٔ سفالتى يازديغى سنه قاسپار شميد دخى [فرد اجتماعى واونك مالى ، ملكى . L'individu et sa propriété] عنوانيله مشهور اثرينى يازمشدى . كنديسنك برايش آدمى اولمايوب چوق دوشونمكله سرمست خيال اولمش برمتفكر اولدوغى ، محرراتندن اكلاشيليور .

(ماقس ستيرنه‌ر) ، شخص ايچون حريت مطلقه ادعا ايتمش ؛ فقط ، دين ، كبى ؛ انسانيت كبى ؛ حكومت كبى ؛ مؤسسات كبى ؛ حريت شخصيه‌يى بالضروره تقييده ساعى اولان [قواى ناظمه وحافظه forces régulatrices et conservatrices]ى ، شدتله رد وانكاره وارمش ، وبوكبى شيلرك هيچ برينه رعايت ايتمه‌مك لزومى تنبيه ايله‌مشدر . لكن ، حقوق بشريه‌نك منشأى ومنبعى اولمق اوزره اوته‌دنبرى (حالت اجتماعيه) اصل ومبدأ اوله‌رق تعليم ايديله‌كلديكندن وبوتعليمات ، مؤسسات مدنيه وسياسيه ومعنويه‌يى بالخاصه حالت اجتماعيه‌نك ضرورات ولوازم طبيعيه‌سندن كوستر ديكندن ، هركس بو مؤسساتك قدسيتنه اعتقاد ايتمه‌سه بيله !.. مشروعيتنه اينانيور وحكومته ، دينه ، عرف وعادته رعايتله ياشامغى وظائف اجتماعيه‌نك اقدم واهمى عد ايدييوردى !..

ایشته [ماقس ستیرنر] ، اصـل بومهم نقطه‌یه ، (وظائف اجتماعیه‌ده اس‌الاساس اولان بو عتقاده) شدتله اوریبور. و:

[هردرلو حق واوحقوقك سند مشروعیتی ، بن ، یالکز کندمدن استحراج واسـتنباط ایدیبورم ! دنیاده هرنه‌تلقی ایتمك ، هرنه‌یاپمق قدرتنه مالك اوله‌رق یارادلمش ایسه‌م، اونی آلمق واونی یاپمق حق وصلاحیتی ایله‌ده طوغمشم ! حقوقك منشأی ومنبعی بنده‌در ؛ خارجده دکل !..] دییور ؛ وبونی کمال صلاحیت وقوتله‌ده‌یه بیلمك ایچون فکرالوهیت وانسانیتی، دینی، جماعتی، عرف وعادتی و (بالطبع !) مشروعیت حکومتی انکار ایدییور .

بوافکار مفرطه‌سنه ، واونلری فلسفی بر صـورتده (یعنی اصولی بر صورتده !) نشر وتعلیم ایتمش اولماسنه رغماً بویوموشـاق حویلی مکتب خواجه‌سنك، جمعیت بشریه‌یه ضرری طوقونمامشدر. چونکه بوسبوتون خیالی اولان بوملاحظات فلسفیه‌یی اسافل ناس بیله قبوله میال کوروئمه‌مشـدر . بوکبی فکرلری، مدهش ومخرب مدنیت براختلال عمومینك ترتیبی امرنده قوللانان آدم ، اصلا [میخائیل باقونین Michaël Bakounine] درکه روس زادکانندن اردوده یتشمش بر ضابط ایدی . بلکه اون کره اعدامه محکوم اولوب قورتولمش ؛ نهایت سیبریایه سورولمش واو، بوزلی جوللردن ــ یایان یورویه‌رك !.ــ امریقایه قاچمش وآتشین خطابتیله ، دیوکی وجودیله هرکسی، مقصدینه آلت ایدوب سوروکله‌مش؛ شیقاغوده قوتلی بر آنارشیست جمعیتی تأسـیس ایدوب عظیم وقانلی بر اختلاله سببیت ویرمش ؛ صوکره فرانسه‌یه کچوب عینی تأسیساته موفق اولمش وعینی زمانده [۱۸۷۱ قومون Communes اختلالی) نی تشویق واداره ایتمش؛ دها صوکره اسویچره‌یه کچه‌رك‌اوراده‌بر(آنارشیست مرکزاداره‌سی)وجوده کتیرمش، وآنارشیسزمی (بین‌الملل international) بر شکله صـوقمق‌ایچون حوق اوغراشـمش اولان بوخارق‌العاده‌آدم؛ برخارق‌العاده‌جانواردی‌که انسانیت ومدنیته ایراث مضرت ایده‌بیلمکده ــ تك برشخصك ــ بودرجهٔ قدرتنه مثال اولمق اوزره تاریخده کندیسندن باشقه بری کوستریله‌مز. الك بویوك دستور نصیحتی : (طاغلرده‌کی ، حبسخانه‌لرده‌کی حیدودلری سربست براقوب تسلیح ایتمك

ومدنیت دنیاسی بوبنای ظلم واسارتی (!!!؟) آتش ودمیرله ییقوب محو ایلهمك . ایدی .

روسیهده [نهیلیست Nihilistes] نامیله مشهور اولان و هیچ بر مبدئه ابنانامایان فرقهٔ جنایتکارانهنك اللهی، پیغمبری باقونیندر .

فلسفهٔاجتماعیه وسیاسیهده صوكدرجه اهمیتی حائزاولان بوتعبیرك معناسی یاكاش تلقی ایتمكدن كمال دقت وشدتله احتراز اولونماسی خاصةً توصیه ایچون بوتفصیلاته لزوم كوردم . زیرا محققدركه بوكلمهنك معناسی حوق یاكاش اكلاشلمغه مساعددر. حتی، علمای جغرافیونك ـ زمانمزده ـ اك بویوكی اولان [ئهلیزهردقلو Elisée Reclus] كبی عالم، فاضل وفوق‌العاده خلوق، حلیم، سلیم وانسانیترور برآدم، هم كندیسی ایچون، همده انسانیت ایچون، صوك درجهده حریت طالبی بولوندوغندن طولایی، آنارشیست عد ایدلمشدر. كندیسی یله كندینی آنارشیست ظن ایتمكدهدر. بونك امثالیده نادر دكلدر. یاكلشلق [فردانیه individualisme] فلسفهٔ اجتماعیهسندن، فضله معنالروآیقیری نتیجه‌لرچیقارمق یوزندن‌وقوعه كلیور: مثلابوفلسفهنك معارضی اولان فرانسز محررلرندن بریسی :

L'individualisme à outrance conduit à l'anarchie c'est-à-dire à la dissolution du gouvernement

فردانیه مسلك فلسوسنده حد اقصایه وارمق آنارشیستلكه ، یعنی حكومتك اضمحلالنی تمنی‌یه واریر .] دییور .

فردانیونك مبالغه‌جیلری دحی :

(Les gouvernements trouveront leur perfectionnement dans leur anéantissement même)

حكومتلر، بالذات اضمحلالارنده كمالرینی بولمش اولهجقلردر .] دهیهرك، بوفریكی معارضك ادعاسی تصدیق ایتمش اولویورلر. بودعوالرك هر ایكیسی ده باطلدر ؛ و فردانیه] فلسفهٔ سیاستك دستور حقیقیسی بودكلدر. [تفصیلات ایچون individualisme سوزینه باقیكز !]

ینه عینی جهل سببیلهدركه (Radicalisme politique) اربابنی ،

حوق کشیلر، همده معلوماتلی مؤلفلردن وفیلسوفلردن بعضلری آنارشیست ظن ایتمشلردر. بوغریب افترایه دوچار اولان بویوك آدملردن بری ده فیلسوف شهیر (هربرت سپنسر H. Spencer) در. اعتقادات سیاسیه‌سنه نظراً (individualiste-radicaliste) اولان بوذاتی، فلاسفهٔ مادیوندن (شارل لوتورنو Dr Charles Letourneau)، خیالی بر آنارشیست اوله‌رق تلقی ایتمش و (تکامل سیاسی évolution politique) نام اثرنده l'anarchie idéale de Mr Herbert Spencer) عنوانیله بر باب مخصوص آچارق، انکلیز فیلسوفنك احکام سیاسیه‌سی تنقید ایتمشدر. بوطرز تلقی ذاتاً یا کاش اولدوغی ایچون تنقید واقع دخی بی اساسدر.

دیکر طرفدن، حقیقتاً (آنارسیزم)ك فیلسوفی صاییلان مشهور روس پرنسی (قروپوتکین le Prince Kropotkine)، دخی سپنسری آنارشیست اولمق اوزره تلقی ایتمشدر. مملکتندن فاچوب لوندره‌ده بر ملتجیٔ سیاسی اوله‌رق سنه‌لرجه یاشامش وپك چوق اثرلریازه‌رق بویوك برشهرت قازانمش اولان بوموسقوف پرنسی:

« بزم آنارسیستلرك اختلال ایله یاپمق وحصولی تعجیل ایتمك ایسته‌دكاری شیئی — یعنی حکومت دنیلن مؤسسهٔ اجتماعیه‌نك اضمحلالنی! — هربرت سپنسر تکاملدن بکلیور؛ اوندن امید ایدییور. آره‌مزده شوقدر بر فرق واردر! »

دییورکه افترادر. یاخود، سپنسری طانیمامقدر. زیرا آره‌ده پك بویوك پك‌ده مهم برفرق واردر. نته‌کیم بومفتریاته ویاخود ظنون غافلانه‌یه قارشی سپنسر کمال قدرت ومتانتله جواب ویرمش و انجق (لیبرال libéral) اولدوغی کوسترمشدر. « تفصیلات ایچون individualisme سوزینه باقیکز! »

بوکون بوتون فیلسوفلرله برابر افکار منوره اصحابنجه سهه فاذامشدرکه (آنارشی)، صرف بر دستور اعتقاد اوله‌رق دوشونولورسه (ضلالات aberration) در. اکر فعلی وعملی اولورسه، جنتدن متولد بر جنایت سیاسیه‌در. (پروفسور لومبروزو Pr. Lombroso) بومسئله‌یی ذاتاً بونقطهٔ

نظردن تلقی وتتبع ایدرك معتبر وبویوك اثرلر یازمشدر . بوكون محققدركه بویله عجیب وانسانیت ایچون مضر بر (ضلالت)، بر (اصول سیاست) اوله‌ماز. برقوهٔ اجتماعیه دخی اوله‌ماز . اولسه اولسه ـ روسیه‌كبی ـ عمومی عدالتسزلك وسیاسی حقسزلق والحاصل، جدّی واجتماعی بر (ظلم عمومی) راحتسزلغی سببیله قرغه‌شالغه واختلالات داخلیه‌یه مستعد ومساعد اولان مملكتلرده ـ آره صیره ـ شدید اختلاجاته، حتی مدهش بحرانلره سببیت ویره‌بیلیر بر (صرعه épilepsie) كبی تلقی اولونه‌بیلیر . فقط بر بحراندن عبارت وبناءً علیه دوامسزدر . حر وراحت مملكتلره كلنجه آنارشیستلر ، اصلا اورالره التجا ایدوب كوزل كوزل اوطورویورلر واثرلر یازییورلر.

[تعبیراته باقیكز !]

Anéantissement

Anéantissement فنا

Annihilation	انكلیزجه
Vernichtung	المانجه
Annientamento	ایتالیانجه

بوكلمه، لاتینجه (ad-nihilare) اصلندن مشتقدر . (nihil) هیچ دیمك اولدوغنه نظراً برشیئی (هیچ ایتمك) دیمك اولور. (néant) دخی هیچ دیمكدر . اصطلاحده : (اولا موجود اولان بر شیئك یوق اولماسی ویاخود یوق ایدلمه‌سی) در. عرب فیلسوفلرنجه تعریفی: (عدم بعدالوجود = وارلقدن صوكره یوقلق)در. (خلقت، ابداع = création) بونك تماماً ضدی‌در؛ چونكه یارادلمق (وجود بعدالعدم =یوقلقدن صوكره وارلق) دیمكدر .

[بوبابده تفصیلات ایچون création لفظنه باقیكز !]

(فنا)تعبیری، فلسفه‌ده،الهیاتده، تصوفده‌پك مهم مسئله‌لرله علاقه‌داردر.

اولا : موجودات وكائنات خارجیه‌نك اصلنی تشكیل ایدن (ماده la matière)نك فناپذیراولوب اوله‌میه‌جغی بحثی‌اویله اساسلی برمسئله‌دركه فلسفه وبالخاصه (فلسفهٔ مادّیه philosophie matérialiste) ایله كتب

مقدسه‌نك (مبحث تكوين cosmogonie) يعنى (خلقت كائنات la création de l'Univers) حقنده‌كى تعليماتنه، طابان طابانه ضد بر وضعيت ويروب براقشدر. بناءً عليه، نيجه عصرلردن برى دوام ايدن وهرايكى طرفه ضررى طوقونان (نزاع علم ودين le conflit de la science et de la religion) ده طرفينك مخاصماتنه سببيت ويرن، مسائل اصليه‌دن برى‌ده ايشته بودر. تعليمات دينيه، ماده‌نك هيچ يوقدن (خلق créer) اولوندوغنى وينه فناپذير اوله حقنى، بوسبوتون يوق اوله‌جغنى تلقين ايتديكى حالده، علوم طبيعيه و [اوعلومك افكارينى بمسه‌مك ايسته‌ين] فلسفهٔ ماديه، تماماً بونك عكسنى ادعا ايدييور. مع مافيه تعليمات دينيه ايله توفيق اعتقاد ايده‌بيلن فلسفه سيستملرى واردر. (spiritualisme و créationnisme سوزينه باقيكز !)

ثانياً : آخرت مسئله‌سنه علاقه‌سى اعتباريله (الهيون les théologiens آره‌سنده دخى روحك فانى اولوب اولمامسى بحثى آچيلمش ونزاعى موجب اوله‌رق بعضى مذاهب خصوصيه‌نك تولدينه سببيت ويرمشدر . على الاكثر الهيون، روحك مخلوق اولدوغنده متفق الرأيدرلر. (لايموت immortelle) اولماسنده، دها زياده متفق‌درلر. مع مافيه مخلوق اولان يعنى يوق ايكن وار اولان برشيئك، وار ايكن نهايت يوق اولماسنى دوشونمك دها زياده منطقى كورونور ايكن، (ابديت روح) اعتقادى، بردرجه‌يه قدر قيل وقاله وسيله‌لر ويرمشدر. خصوصا روحك عاقبتى، يعنى (آخرت la vie future) بحثنده و(جزاى عمل) مسئله‌سنده، ضرورى اوله‌رق، برطاقم مناقشه‌لر آچيلمشدر كه جمله‌سنده اساس روحك بعدالموت فناسنه ويا بقاسنه تعلق ايدن اعتقاداتدر. مثلا : [مادام كه روح مخلوق اولمقله برابر لايموتدر؛ اويله ايسه ازلى اولماديغى حالده ابدى‌در . بودنياده واقع اولان اعمالمزه كوره، آخرتده (يعنى باشقه بردنياده !) جزاويامكافات كوره‌جكز. چونكه (عدالت الهيه la justice divine) بونى اقتضا ايدر . (سيئات اعمال mauvaises actions) تقديرنده، عقاب وعذابى ـ شبهه‌سز ! روح، چكه‌جكدر؛ او، طويه‌جقدر. چونكه جسمك حكمى يوقدر؛ اومادى‌در. ذاتاً موتى متعاقب محوومضمحل اولور . مادام كه روح ابدى‌در، (مرتكب كبيره = يعنى پك بويوك كناه

ایشلەمش اولان) بر آدمك روحی، الی الابد وبلافاصله عذاب طویەجقمی ؟..
مثلا (مخلد فی النار) اولەجقمی ؟.. یعنی، نهایتسز برزمان امتدادنجه جهنم
آتشنده یانوب طورەجقمی ؟ . . یوقسه بر مدت صوکره محو اولوب فنا
بولەجقمی ؟ . !

ایشته الهیونی — اوتەدنبری — الك زیاده مشغول ایدن مسئلەلردن بری ده
بو اولمشدر. بونك بقا ویا فنای روح اعتقادینه صیق صیقی یه تابع بولوندوغنی
سویلەمکه حاجت یوقدر. بوتون ادیان منزله (الهیات théologie)نده، همان
عینی صورتله صحنهٔ مناقشەیه کیرمش بر بحثدرکه بوشکل اوزره تولدی پك
طبیعی اولسه کرکدر .

شرقده ، عینی مسئله ، عینی صورتله — کبار کلامیوندن والهیوندن —
(حسن بصری)نك مجلسنده سرزدهٔ ظهور اولدی ایدی؛ (حسن بصری)نك
درسنه ملازمت ایدن (واصل بن عطا) ، خواجەسنك مرتکب کبیره حقنده
بیان ایتدیکی ملاحظاتدن ممنون اولەمیەرق درسندن آیرلمش وجامع شریفك
دیکر ستونلرندن برینه کیدوب ، کندی باشنه وکندی فکرنجه — بر قسم
سامعینه — درس تقریر ایتمکه باشلامشدی. واصلك بواعتزالی، یعنی آیرلماسی
(معتزله) تعبیرینه وسیله ویرمش اولدوغی کبی ، تعلیمات خصوصیەسی ده ،
مشهور معتزله فرقەسنه وجود ویرمشدی . معتزله ایله اهل سنت فرقەسنك
(ارادت وقدر libre arbitre et fatalité) حقندەکی اعتقادات متخالفەسی ده،
ینه او مسئلهٔ اساسیه ایله علاقەداردر . نته کیم (جزای عمل) بحثنده بوایکی
مذهبك احکام خصوصیەسی ینه عینی مبدأدن نشأت ایتمشدر. بو بحث ، محمد
شهرستانی نك مشهور جهان اولان (ملل ونحل) نام کتابنده تفصیل اولونمشدر.

خرستیان عالمنك الهیونی دخی عینی مسئلەیی حل ایدەبیلمك ایچون —
قرون و طادنبری — اوغراشمشلر وکمال عنف وشدتله مناقشات وحتی
حادثاته کیریشمشلردی. معاصرلردن (هوایت White)، (هدسن Hudson)
(ریچارد روث Richard Rothe) ، ومشهور (ویتلی Whately)
وامثالی کبی الهیون معروفه بومسئلەیی براقمایوب یکیدن احیا ایتمشلر وجداً
اونکله مشغول اولمشلردر.

ثالثاً : (تصوف théosophie)ده (فنافی‌الله ؛ anéantissement en Dieu) تعبیری مشهوردر وبر مهم عقیدهٔ صوفیه‌یی متضمّن‌در. هرشیئك مبدأ ومعادی، یعنی (باشلادیغی، چیقدیغی وینه نهایت ، وارەجغی وعودت ایده‌جکی وارلق)، وجود مطلقدر. هرکس ، هرشی اوندن صادر اولمش و اوکا عودت ایده‌جکدر . [مِنْهُ بَدَأَ وَاِلَيْهِ يَعُودُ] ! . . (وصال حق communion avec Dieu) یعنی وجود مطلقه ایریشمك وقاووشمق ، صوفیه اعتقادنجه (خیر اعلا le souverain bien) و (مقصد اقصا le but suprême) در. صوفی ، بومقصده ایره‌بیلمك ایچون هرشیدن قطع علاقه وکف ید ایتملی‌در. بوکا [ترك] دیرلر. اولا [امساك abstinence]ایله باشلایان بو (ریاضت ascétisme)،[وجدواستغراق extase, absorption] درجه‌سنه واریر . صوفی اوزمان اوقدر کندندن کچرکه هرشیئی ترك ایتمك امل واعتقادینی‌ده ترك ایدر. بومرتبه‌یه‌ده (ترك ترك) دیرلر. ایشته بویله‌جه:

[ترك دنیا، ترك عقبا، ترك ترك]

ایتدکدن صوکره، ارتق اونده (عقل وفکر وهوش) قالماز. (صوفی صافی) اولور، وبو (استغراق کلّی absorption totale) حالنده ـ ولو برآن ایچون اولسون !.. ـ (وصال حق ذوقی)نی ـ [الهام ایله ، کشف ضمیر ایله par inspiration و par intuition] ادراك ایدر . ایشته فنا فی‌الله مرتبه‌سنه ایرمك ؛ ئولومدن اول ئولمك یعنی: (موتوا قبل ان تموتوا) سرینه واصل اولمق بودر . ئولدکدن صوکره، وجود مطلقده محو اولوب شخصیت انسانیه‌سنی غائب ایتمك دخی (فنافی‌الله)در.

(نوفلاطونی néoplatonisme) فلسفه‌سنده بوبرعقیدهٔ اساسیه‌در . حتی بو مذهبك الك بویوك حکیمی اولان مشهور (پلوتینوس Plotinus) واونك شاکردی ومعروف [ایساغوجی = Isagogée یعنی مدخل] رسالهٔ منطقیه‌سنك مؤلفی [پورفیر Porphyre] ، مدت عمرلرنده اوج درت دفعه بوذوق خارق‌العاده‌یه نائل اولدقلرینی ادعا ایتمشلردر .

بزم صوفیهٔ شرق لسـانند [واصلین] ، بو ذوقه ایرن کیمسه‌لردرکه اصل تورکجه‌ده (ارنلر) تعبیری بونك تام ترجمه‌سیدر.

[تعبیرات مهمه‌یه باقیکز!. فضله اوله‌رق abstinence, abnégation, çoufisme, extase, aïdéisme, absorption, mysticisme لفظلرینه ده مراجعت ایدیکز !]

[بوددیزم Bouddhisme] مذهبنده‌ده بواعتقاد واردر ؛ بلکه‌ده اصل بواعتقادك منشأی بوددیزم‌در ؟ ! . . بودین قدیمه کوره کامللر نهایت (نیروآنا = Nirwânâ) مرتبه‌سنه واره‌جقلر واونده [سـعادت ابدیه Béatitude éternelle] یه نائل اوله‌جقلردر . (نیروانا)نك لغت معناسی (هیچلك) دیمکدر .

ضیاع حس Anesthésie

Anesthesie

آلمانجه	Unempfindlichkeit, anasthesie
انکلیزجه	Anaesthesie
ایتالیانجه	Anestesia

وجودك بوتون سطحنده ، یاخود هرهانکی برناحیه‌سـنده ویاخود بر عضو مخصوصنده (حس قابلیتی) ضایع اولورسه ، بوحالته ـ علی الاطلاق (anesthésie) دیرلر. ایستر (مرضی pathologique) ، ایستر عارضی ویاخود خارجی ومادی برمؤثره معطوف اولسون ! . . ایسـترسه صرف (باطنی intrinsèque) و (معنوی psychique et moral) بر سببدن ایلری کلش بولونسون !.. ضیاع حس ، برچوق اسبابدن نشأت ایده‌بیلیر . دائرهٔ اتسـاعی اعتباریله دخی (عمومی générale) ، (نصـف طولانی hémiplégique) ویاخود (موضعی locale) اوله‌بیلیر. درجه‌سنه کوره (تام complète)، (جزئی partielle) اولور .

بوتون وجودمزی احاطه ایدن جلدك حساسیتی ضایع اولورسه ـ الك طوغرو وعمومی معناسیله ـ(anesthésie)، بوحالده‌دیر. اکرطویغوسزلق تام اولمازسه ، یعنی حس بوسبوتون ضایع اولمایوبده یالکز شـدتی غائب ایتمش ایسه ، اوتقدیرده (ضعف حساسیت hypoesthésie) تعبیری مرجحدر.

مع مافیه، ضیاع حسی موجب اولان اسباب وعواملك تأثیرات خصوصیه و مختلفه‌سنه وبو تأثیراتك درجهٔ شدتنه كوره مختلف ومتنوع نتیجه‌لر حاصل اولور. بعضی احوالده یالكز بر حس مخصوصك ضیاعی كورلدوكی كبی بعضاً ده سائر حسلر اویوشدوغی حالده یالكز بر حس خصوصینك ضایع اولمادیغی واقعدر. اونك ایچوندركه ضایع اولان حس مخصوصك نوعنه كوره تعبیرات خصوصیه وضع اولونمشدر. [surdité, cécité achromatopsie, dyschromatopsie, amaurose تعبیراتنه باقیكز!] یالكز (حسّ الم) یعنی آجی طویمق قابلیتی زائل اولورسه اوكا (analgésie) دیرلر. (حسّ عضلی sens musculaire)نك ضیاعی (ataxie) دەنیلان حالات مرضیه‌نك سببیدر.

(anesthésie psychique) تعبیری بیله بعضی آلمان محررلری طرفندن اكثریا قوللانیلیور، و (apathie تأثرسزلك) معناسنده ایراد ایدیلیوركه بو حالات، اكثریا عصبی آدملرده (وجد واستغراق extase et absorption)، (مالیخولیا mélancholie) كبی تأثیرات معنویه تحتنده وقوعه كله‌بیلیر.

ضیاع حس، (اعصاب محیطه nerfs périphériques)نك ویاخود (حجیرات مركزیه cellules centrales)نك اضمحلالندن، بعضاً ده فلج وعطالتندن حاصل اوله‌بیله‌جكنه نظراً (مركز centrale) ویاخود(محیطی périphérique) اوله‌بیلیر.

وجودیمزك دریسنده منتشر بولونان (حلمات papilles) ایله اونلره پیوسته اولان (اعصاب ناقله ووارده nerfs afférents) نك تغیرات واضمحلالندن ایلری كلن (طویغوسزلق) لر، هپ محیطیدر. (مخ شوكی moëlle épinière)نك (حزمهٔ حسیه faisceau sensitif) سنه عارض اولان (جرحه lésion)لرك وتخریباتك نتیجه‌سنده ظهوره كلن طویغوسزلقلر دخی محیطیدر. بو حزمهٔ حسیه، بالذات دماغك (مادهٔ بیضا matière blanche) سنه كیره‌رك (مادهٔ سنجابیه mat. grise)یه قدر واصل اولدوغی ایچون (سویق مخی pédoncule cérébrale) نك (قدم

pied)نده ویاخود (محفظهٔ داخلیّه capsule interne) ده حصوله کلن جروحك دخی محیطی طویغوسزلقلر انتاج ایله‌دیکی محققدر .

محیطی ومرکزی طویغوسزلقلرك نتایجی اعتباریله فرقی ـ پسیقولوژی نقطهٔ نظرندن ـ مهم مسئله‌لر تولید ایدییور . محیطی اولان طویغوسزلقلرده حس، تماماً ضایع اولدوغی حالده، اوحسه عائد (خیالات images)باقی‌در. چونکه (مرکز دماغی centre cérébral) صاغلامدر؛ واعصاب محیطه‌نك نقل ایتدیکی حسیات مکرّره‌نك شکلنی محافظه ایدن، مرکز دماغی‌در . اونك ایچوندر که مثلا : باجاغی یاخود قولی (بالعملیّه بتر amputé par opération)ایدیلن بر آدم، ـ عملیات جراحیه‌دن صوکره دخی ـ پارمقلرنده آجی حس ایده‌بیلیور . حالبوکه پارمقلری یوقدر ؛ چونکه قولی ویاخود باجاغی جرّاح طرفندن کسیلوب آتلمشدر . [amputé لفظنه باقیکز!] ، بو حالده مجروحك حس ایتدیکی آجی، بر حس حقیقی دکلدر؛ بر حس حقیقی‌نك انجق خیالی‌در . (حالی actuelle) بر طویغو دکل ، کچمش بر طویغونك انجق یادی ، خاطره‌سیدر . [actuel سوزینه باقیکز !]

فیلسوفلر ، بوکیفیت غریبه‌یی جدّیتله تلقی ایدوب (مکان l'espace) بحثنده اوزون اوزادی‌یه وسیلهٔ مناقشه اتخاذ ایتمشلردر .

(مرکزی) اولان (anesthésie)لرده اعصاب محیطه ایله بو اعصابك پیوسته اولدوغی (نواحی régions) واعضای سائره تماماً سالم اوله‌بیلیر ؛ بناءً علیه تأثیرات خارجیه، قشر دماغه یعنی طبقهٔ سنجابیه‌یه سالماً واصل اوله‌بیلیر. فقط حس اولونه‌ماز ؛ چونکه دماغك اوندن خبری اوله‌ماز . احتمالکه اوناحیهٔ دماغیه‌ده کلیاً (فقرالدم anémie) واردر ؛ یاخود اثر (تسمّم intoxication) اوله‌رق طویغوسزلق حاصل اولمشدر ؛ ویاخود اوراسی خراب اولمشدر. ایشته بوکبی احوالده، یالکز قابلیت حس دکل، ـ اوحس مخصوص هرنه‌ایسه !. ـ اوکا تعلق ایدن بالجمله خاطرات وخیالات دخی محو اولمشدر . (حافظه mémoire) امکانی قالمامشدر .

مدققین متخصصین‌دن (پیه‌رژانه Pierre Janet) بوکیفیتی بر دستور قانونی شکلنده عرض ایتمش و (ضیاع حافظه مرکزی طویغوسزلقلر ایله

دائماً مترافقدر حالبوکه محیطی طویغوسزلقلرده حافظه سالمدر و باقیدر .) دیمشدر .

بوذاتك ادعاسنه کوره (مرکزی طویغوسزلق) ، بر (انحلال ذهنی dissolution mentale) نتیجه‌سـنده وقوعه کله‌بیلیر . (طالغینلق - dis-traction) ده، بعضی خفیف تسممرلرده، (عصبی خسته‌لقلر névroses)ده وهله (ایستەری Hystérie) ده (طویغوسزلق) بر اوله بیلیر ؛ فقط خسته، تلقی ایتدیکی تأثیراتی بکدیکرینه ربط ایده‌مدیکی ایچون بوحال وقوع کله‌بیلیر؛ یوقسه مراکز دماغیه‌ده برآفت عضویه یوقدر . یالکز (ذهنی طوپلایه‌ماز ! ؟) که عناصر تأثراتی بربرینه ربط وقیاس ایدوبده آکلایه‌بیلسین وطویه‌بیلسین !..

بونوع طویغوسزلقلر، (ضیاع حافظه amnésie) قبیلندندر و (اصولی systématique) درلر . خسته ، یالکز برشیئه تعلق ایدن احتساساتی وحسیاتی ادراك ایده‌مز؛ طویه‌ماز. یاخود انجق برشیئه تعلق ایدن احتساساته پیدای شعور ایده‌بیلیر. حالبوکه او غیر مشعور قالان احتساساتی وجوده کتیره‌بیلن حاسه‌لر خراب اولمه‌مش؛ تغیراتمه‌مشدر. موجوددر. زیرا اوحاسه‌لر تهییج ایدیلنجه عکس عمل یاپار . بوندن طولایی درکه اکثریا بوکبی (.anesth) لرمتناقضدرلر. خسته [بن بویله طویغولر حس ایتمیورم] دیدیکی حالده ، اوطویغولرك موجودیتنی اثبات ایده‌بیله‌جك بعضی اعمال وحرکات اظهار ایدر. مثلا ضیائی حس ایتمیورم دیدیکی حالده حدقهٔ عینیه‌نك تغیراتی صیادن الآن متأثر اولدیغنی و فقط بو تأثیره پیدای شعور ایده‌مدیکنی اثبات ایدر.

بو تعبیرات و اونلرك تضمن ویا دلالت ایتدیکی مسئله‌لر طوغرودن طوغرویه فلسفه مسائلندن معدود دکلدر. فقط بوکبی احوال، کیفیت ادراك مسئله‌سی تنویر ایتدیکی ایچون وبومبحثده حکم اولان پسیقولوژی علمنك اك غامض مسائلنی تشکیل ایتدیکندن طولایی یاریم عصردنبریدر ، فلسفهٔ عمومیه مباحثنده کمال جدیتله تلقی ایدلمکده‌در .

[تعبیرات علمیه‌یه باقیکز !]

١٦-١٤

Animisme

Animisme ارواحیه

Animism ارکلیزجه
Animismus آلمانجه
Animismo ایتالیانجه

بو تعبیر، لاتینجه (anima) کلمه‌سندن کلیر که روح دیمکدر . انکلیزلر ایچون anime لفظنه باقیکز :] اصطلاحده معناسی ، روحه ویاخود ارواحه اینانان مذهب دیمکدر . فقط (آنتروپولوژی) ، (سوسیولوژی) وبالخاصه (فلسفه) نقطهٔ نظرندن — ایری آیری — تلقی اولونوجه بو کلمه‌نك معنای اصطلاحیسنده اهمیتلیجه فرقلر کورولور . تحقیقات علمیه و تاریخیه صراحتاً کوستریور که اقوام ابتدائیه‌ده و (جماعات قبل التاریخیه = sociétés préhistoriques) ده الك قدیم وقویم عقیده بودر . بر مدت حالا معاصر بولونان وافریقا ، آمریقا و آوسترالیاده وبحر محیط اطه‌لرنده یاشایان نامعدود قبائل وحشیه‌نك اعتقادات طبیعیه‌سی دقیق و تتبع ایدن متخصصین علما بو حالك جمله‌سنده (animisme) اساسی بولویورلر . بعضی آثار قبل التاریخیه‌دن استنباط اولونان معنا ایله بوکونکی قبائل وحشیه‌نك اعتقادات طبیعیه‌سی توافق ایدیور . بو خصوصده کشف حقیقته چالیشان (طایلار Tylor) و (فره‌ی زر Frazer) کبی علمای مشهوره ایله (هربرت سپنسر) کبی — احتماعیاته زیاده‌سیله اهمیت ویرن — فیلسوفلر ، ادعا ایدییورلرکه ، عوامل معنویه‌نك جمله‌سندن زیاده بو (animisme) اعتقاد ابتدائیسی معنویت انسانیه‌یه حاکم اولمش ، عاداته ، طرز معیشته ، اخلاقه ، عرف و قوانینه ، صنایع شعریه . الحاصل مدنیته شکل اصلی و ابتدائیسی ویرمش و حتی مدنیتك وجههٔ استقامتی دخی تعیین ایتمشدر . نته‌کیم (حس دینی le sentiment religieux) نك منشأی ده بودر .

عاجز و وحشی اولان انسان ابتدائی — یاشامق احتیاجی و قولوم اندیشه‌سیله — بر سفالت حیوانیه ایچنده حیاتی سوروکلرکن بیله ، (مجهول قورقوسی la peur de l'inconnu) نی کمال دهشتله حس ایتمش ، و مقدرات حیاتنه حاکم اولان قدرت قاهره‌نك تصلبی اولدوغی — بالضروره — دوشونمشدر .

حادثات طبیعیه میاننده نظر دقتی الك زیاده جلب ایدرك ذهنی مشغول ایله‌ین مسئله‌لر دخی ـ کندینه پك یاقیندن تعلقی حسبیله : ـ ئولوم ورؤیا کیفیتلری اولمشدر .

رؤیا کورن بر وحشی، کوندوزین کچیردیکی هیجانلی وتهلکه‌لی زمانلری، ـ اویقو حالنده ـ تکرار یاشایوبده اویاندقدن صوکره کندینی وبولوندوغی موقعی بردنبره ادراك ایدنجه ، بو معمانك تأثیر فسوننه طوتولمش وحالته ـ عقلنك ایره بیلدیکی قدر ـ چالشمش اولسه کرکدر. هرحالده جسمدن آیری ، سیار و سرسری بر روح ، دها طوغروسی بر (خیالت ، برجادی) اعتقادی ، اقوام وحشیه‌نك جمله‌سنده واردر. وحشیلر، رؤیایی، بو خیالتك سیرانه چیقماسی و تکرار عودت ایدوب مکاننه یعنی بدنه کیرمه‌سی ایله تعریف ایدییورلر. ئولومی دخی بردها عودت ایتمه‌مه‌سیله تفسیر ایلیورلر.

بو مسئله ایله کرکی کبی مشغول اولان فیلسوف هربرت سپنسر، شو تحقیقاته مبنی بر فرضیهٔ مشهوره ترتیب ایتمشدرکه (خیالت ، جادی نظریه‌سی ghost-theory) نامیله معروفدر؛ بو اعتقادات ابتدائیه‌نك یعنی طاقیله ! (animisme) لك رؤیا ایله مناسبات اساسیه‌سی ، حتی اوندن طوغمش اولدوغی اثبات ایدییور . âme کلمه‌سنده هیکل ادریه‌سنه و l'evhémérisme لفظه باقیکز !!

سپنسرك ادعاسنجه (عبادت اجداد le culte des ancêtres) ، یعنی اموات امرنده اقوام وحشیه عاداتنده کورولن غریب غریب آیینلرك منشأی و (پری ، fée) ، (جن esprits) ، (جادی) ، (خورتلاق) اعتقادینك منبعی ینه بودر.

الك وحشی ، الك یرتیجی حیوانلره بیله ـ حیله ایله ، آلات وادوات ایله، تعاون واتفاق ایله ـ تأمین غلبه ایله‌ین (انسانیت ابتدائیه l'humanité primitive) (پری)لردن ، (جن)لردن و ترجوق (ارواح سایره esprits ambulants)دن شدتله قورقمش ـ نظردن نهان اولدقلری ایچون ـ اونلردن صاقینمق احتمالی اولمادیغنه قناعت کامله حاصل ایتمشدر . انسانك ، هرشیئی کندینه قیاس ایتمه‌سی طبیعی بولوندوغی ایچون، ارادت بشریه‌یه رام اولمایان

حادثات ووقوعات علمی ـ انسان وحشی ـ بالضروره اوجنلرك ، اوسیار وسرسری ارواحك ، ارادتنه ، كیفنه ، غضبنه انقمنه اسناد ایدرك تعریفه چالشمشدر. ایجابنه كوره اونلره قربان كسمه‌سی ، میوه هدیه ایله‌مه‌سی ، (خضوع وخشوع humiliation) ایله دعاونیاز ایتمه‌سی ، واكثریا (ارواح كذشته les âmes trepassées) دن ياردیم ایسته‌مه‌سی ، مداوممه‌سی ، سپنسرك نظریه‌سیله تعریف اولونیور .

بویله ابتدائی براعتقاد ضرورینك ایجاباتندن اوله‌رق ، وحشی انسانلر ، نه‌قدر عوامل طبیعیه وارسه ، اونلری (تشخیص personnifier) ایدوب (جانلاندیرمق animer !؟) صورتیله هربرینی انسانه بكزر برشكلده تصور ایدییورلر وطبق انسان كبی ذیروح ، مریدو مختار اولدقلرینه اینانیورلركه بر مجسمه (anthropomorphisme) دیدكاری عقیده ایشته بودر؛ و(animisme)دن نصل تولد ایتدیكی ده اكلاشیلیور . [بونعبیره باقیكز !] بو دور اجتماعیده وبو درك اعتقادیه‌ده انسانلر (عوامل طبیعیه agents naturels) یه [agent لفظنه باقیكز !] نیات مخصوصه اسناد ایدییورلر ؛ مثلا ، كوك كورله‌مه‌سنی ، زلزله‌یی ، قحط وغلایی ، موت فجئه‌یی بعضی (ارواح خبیثه mauvais esprits) نك حدت وانتقامنه ؛ كوزل هوایی ، فیض وبركتی ، حیوانات وحشیه‌یه درسی فوروموفقیتی (ارواح طیبه bons esprits)نك امداد ومعاونتنه عطف ایدییورلر . حتی اكثریا بومعاونتی ، ارواح اجدادك عنایتنه حمل ایدییورلر وبالطبع اوندن محروم قالمامق ایچون آیین مخصوص اوزره ارواح اجداده طاپینیورلركه (evhémérisme) ده اساساً بودیمكدر .

كذلك هرشیده ، حتی الك دكرسز بربوجكده بیله ، اكلاشیلمامز بر قدرت خارق العاده تصور ایتدكاری زمان ، اونلرده آیری آیری طاپیورلر . فرضا انسانی بركره صوقمقله تسمیم ایدوب بش دقیقه ظرفنده اولدورن برزهرلی اوروتجك بر وحشی نظرنده اسرارانكیز برقوت قاهره‌یی تمثیل ایتدیكی ایچون معبود اولونیور . اوبوجكی ولامقله تغذی ایدن براهمیتسز قوشجغز دخی عبادته شایان كورولوب معبودلر صیره‌سنه كیریوركه (fétichisme) دیدكاری درك اعتقادی دخی بودر .

بعضی قبائل وحشیه عندنده منحصراً برشی ، مثلا بر (قایا Rocher) پارچه‌سی ، بر نوع آغاج ، بربوجك ، بر غریب حیوان سائرلرندن زیاده مبجل طوتولویور . مقدرات حیات ، باشلیجه اوکا باغلی در ظن اولونویورکه (totem) دیدکلری بودر ؛ واعتقادات وحشیه‌نك بودرلوسنه (طوته‌میزم totémisme) دیرلر . (فره‌ی‌زه‌ر Fraser) بونی لایقیله تتبع ایتمکده بولونمشدر .

(غلطات حسّیه les illusions de sens) ، (امراض عصبیه maladies nerveuses) (جنّت folie) ، (صرعه épilepsie) وسائر (نه‌وروز Nevrose) لر ، — اسباب مرضك گیزلی قالماسندن ، کوروله‌مه‌مسندن ناشی — جنلره اسناد اولونویور . ذاتاً (مجنون) ، لغت معناسیله (جنلنمش) دیمکدرکه بو نظریه‌نك اصابتنی اثبات ایدر . بو ، اعتقاددن دخی (سحربازلق sorcellerie) ، (اوفوروکجیلك) ، (باقیجیلق) ، (جنجیلك) کبی غریب مسلکلر ومشغله‌لر تولد ایدییور ؛ بونلرك جمله‌سنی (سپنسر) ، (فه‌تی شیزم) اعتقادیله علاقه‌دار کورویور و اونك لوازمندن عد ایدییور . الی آخره !...

(طایلار Tylor) بوابتدائی عقاید باطله‌نی اطرافیله واسبابیله تحقیق ایتمش وحکمت ظهورینی ایضاح وتعریف ایچون ایکی بویوك جلد یازمشدر . بوکبی خرافات اعتقادیه‌نك ، بوکونکی جماعات متمدنه‌ده بیله حالا یاشامقده بولوندوغنی ونه کبی شکللره کیروب حکم سوردوکنی غایت متنوع مثاللرله کتابنده کوستریبور وبوتون بوشیلرك (سپیریتیزما spiritisme) شارلاطانلغی ایله نه غریب ، فقط نه قدر طبیعی بر علاقه‌سی بولوندوغنی — بر فطانت مستثنا ایله — آکلاتیور . حتی ضروب امثالدن ، حوجق اویونلرندن معنالر چیقاره‌رق بودعواسنی تحکیم ایدییور . هر مملکت متمدنه‌ده تربیه‌دن محروم قالان عوام ناسك ، صیتمه ، صرعه ، نظر ، ودها بوکبی آفتلره قارشی — کمال اهتمام ایله — قولنه طاقدیغی برسیجیم پارچه‌سندن ، بوینه صدیغی بر حاتال آغاج داللرندن [یعنی بزده‌کی چیتلنبك دالی !] مدد وصیانت اومه‌سنی ، بعضی

عالل دماغیه واختلاجات عصبیه‌یی ، (ارواح بیگانه) یه [یعنی بزم اسکی تعبیرمزجه : (انی ساعتده اولسونلر ، اونلره : پری‌لره !؟)] عطف ایدرك – بو حادثات طبیعیه‌یی – برطاقم احوال غریبه [یعنی طیشاریلق علامتی ! :] ظن ایتمه‌سی ، طایلار ، او باطل و ابتدائی اولان عقاید قبل التاریخیه‌نك حالا جماعتمزله برابر یاشامقده اولدوغنه مثال ودلیل اتخاذ ایدییور .

برده ، علمای عثمانیه‌نك – اعتقادمجه – سربلندی اولان مشهور حاجی خلیفه یعنی کاتب چلبی ، بوکبی (عادات نا مرضیه) یی و خرافات قدیمه‌یی اسلامیت احکامنه وسنت پیغمبری‌یه تماماً منافی کورمش ، و (میزان‌الحق) نام رساله‌ٔ مهمه سنده موضوع بحث ایدوب شدتله قدح ایتمشدرکه شایان تحسین وشایان دقتدر .

ایشته (علوم اجتماعیه) ده ، (آنترو‌پولوژی) ده ، (تاریخ ادیان) ده (animisme) سوزی‌کچنجه ، بومعنا آکلاشیلیر وانسانیتك بو(دوراعتقاد)ی مراد ایدلمش اولور . (اوجاق باشی پریسی) ، (چشمه باشی پریسی) ، انجیر آغاجی پریسی) ، (سوپرونتولك پریسی) ودها بونك‌کبی درلو درلو پریلره اینانمق و نباتك هرکوشه‌سی اونلرله اسکان ایتمك ، دور اعتقادیدر.

صنایع نفیسه‌ده وادبیاتده (animisme) ك نه بویوك تأثیری اولدوغنی اثبات ایتمك ایچون متعددو بك مهم اثرلر یازلمشدرکه ملاحصاتنی بورایه – مختصراً اولسون – نقل ایتمك اوزون سورر و آرتق لازمده دکلدر . ویره‌دیکم ایضاحات کافیدر . یالکز شوقدرعرض ایده‌یم‌که ، بو(animisme) دوری ، بر خیلی تکامل ایتدکدن صوکره (symbolisme) شکلنه کیرمش و (دوراساطیر Période mythologique) ی وجوده کتیرمشدر . بو دورده (دین religion)،(تعدد آله polythéisme) صورتنی آلیور. بوکا (عبدت اوثان paganisme) دخی دیرلر . بودورده انسانلر، عوامل وقوای طبیعیه‌یی مشخصیله تمثیل ایدییورلر . مثلا : (عکس صدا) . (فورطنه – روزکار) ، (عشق) ، (عقل) ، (حسن) ، (حرب) ، (برکت) الی آخره هپ انسان شکلنده تمثیل ایدیلیور ؛ ومرتبه‌لرینه کوره مظهر رعایت

وشایستهٔ عبادت اولیور . مدنیت وصنعت هنوز پك آساغی بر درکه‌ده ایسه ، بو مشخصات مقدسه‌نك هر برینی تمثیل ایچون — لوباجی چامورندن — غیت ثبا ، غب عایط و سیرکین ، هله بوسبوتون عجیب — (بت = پوط = idole) یاپیلیور . افریقاده (آشانتی Achanti) و(یام - یام Niam-Niam) قبائل وحشیه‌رنده اولدوغی کبی !... مدنیت پك ایلری‌یلمش ایسه خارق العاده کوزل هیکللر وجرده کتیریلیور . یونان قدیم‌ده اولدوغی کبی که موزه‌خانه‌لریمزده فسونکار نمونه‌لری کوروله‌بیلیر . ایشته قوای طبیعه‌یی بو صورتله تمثیل ایدیش (symbolisme) در . فقط بوسمبولیزم ، چامورردن پوطلر واو پوطلر ایچون معبدلر یاپمق مجبوریتی ومعرفتنی الهام ایتمش وصنایع نفیسه‌نك ترقیسنده الك بویوك عامل بولونمش اولدوغی سببله فیلسوفلر ، « صنایع نفیسه ، (animisme) دن طوغمشدر ! » دییورلر .

سعرده (انطاق) اسکی (animisme) ایله علاقه‌داردر ! ده‌نیلیور . مثلا طاغلرده ، طاشلره اغاچلره روح وبناءً علیه نطق اسناد ایدوبده — فرضا عاشق کرملك ، معشوقه‌سی اصلی خانی اونلره صورمه‌سی — و :

اولو طغلر !.. اصلیم بورادن کچدیمی ؟

دیمه‌سی کبی !..

فلسفی وبوسبوتون خصوصی معناسنه‌کلنجه ، (animisme) ، روحك استقلال وجودینه و ابدیتنه قانع اولان مذهب مشهوره دیرلرکه ادیان منزله‌نك حکمت اساسیه‌سنده بو اعتقاد تملی طاشیدر . [âme] کلمه‌سنك نهایتدرینه باقیکز !] بو عقیده‌ده اساس ، روحك مدبر حقیقی وفعل مختار اولمه‌سی ، بدنی بر آلت کبی قوللانمه‌سی ، واو آلت خراب اولونجه روحك لایموت قالماسیدر . [immortalité کلمه‌سنه باقیکز !] .

ارسطونك وسقوراطک بو خصوصده‌کی اعتقاداتی ایچون [âme و intellect کلمه‌لرینه باقیکز !]

(رواقیون les stoïciens) دخی (animisme) ده قائل ایدیلر ؛ حتی بوتون کائناتی ذی حیات ویکپاره بر وجود عد ایدرلردی . [ماده‌نك بالذات

کندنده قدرت حیات و ردرا ادعوب عوالم موجوده، طاقیله، بر(جسم عضوی) کبی تلقی ایدرلردی. بومذهبه تاریخ فلسفه‌ده ((hylozoïsme) دیرلر که نهایت مادیه مذهبنه منجر اولمشدر . [تفصیلات ایچون matérialisme سوزینه باقیکز !]

(لایب نیچ Leibnitz) ك بو بابده‌کی فکرینی اکلامق ایچون [monade] لفظنه باقیکز !

(فان‌هلمونت Van-Helmont) ك نظریه‌سی حقنده تفصیلات لازمه ، [archée و vitalisme] کلمه‌لرینه متعلق ایضاحاته ذیلا ایدلمشدر .

تناسخ اعتقادی ایله(animisme)ك مناسبتی ایچون[métempsychose] لفظنه مراجعت ایدیکز !

Anomalie خلاف عاده

Anomalie

Anomaly	انکلیزجه
Abnormitat	المانجه
Anomalia	ایتالیانجه

یونانیده (نوموس νόμος =) قانون دیمکدر. عربلر بونی عیناً آلوب (ناموس) دیمشلر و (نوامیس) شکلنده جمع مکسرینی‌ده یاپمشلر. (ناموس اکبر la plus grande loi) و (نوامیس طبیعیه)کبی! ایشته بوتعبیر، عینی اصلدن مشتقدر؛ و(قانون طبیعته مغایر) برشی، برحال دیمکدر. بونك صفتی (anomal) در ؛ فقط قوللانلماز . اوکا بدل (anormal) تعبیری مشهور اولمشدر . بوده(a) ادات نفی ایله (norma) لغتندن مرکبدر . بولغتك معناسی (قاعده)دیمکدر . شوتقدیرجه (anormal)، قاعده‌یه مخالف اولان برشیئه وصف اوله‌رق ایراد اولونور .

اصطلاحده، (احوال وکیفیات استثنائیه cas exceptionnels) یه‌دینیر. مثلا : اتی پارماقلی طوغان برچوجوق ودها بویله برچوق (قصور) لر . عضویت نقطهٔ نظرندن (anomalie) تشکیل ایدر ؛ چونکه ، اوته‌دنبری بیلدیکمز قانون طبیعته قارشی مستثنا برحالدر . بوعضوی (anomalie)لره

عربلر (عيب) ديرلردى كه اصل معناسى بزم لسان عاديمزده (قصور) ديديكمز شيلردر؛ كلمه بو معنا ايله لسان قديمده حالا مستعملدر .

عالم غيرعضويده (anomalie) لر، ـ بك نظرده ـ قوانين طبيعيه يه مغاير كورونن حادثات واموره غريبه‌در. (حكمت طبيعيه la scien. physique) ده (غريبهٔ موازنة المايعات) ودها برچوق امثالى كبى !..

تحقيقات وتجربه ايله علومك ترقيسى، (خلاف عاده) ظن اولونان و(قانونه مغاير) كورونن حادثات واموره، [قانون مخصوصنه توفيقاً تفسير وتعريفى] صورتنده واقع اوله‌كلمشدر؛ بناءً عليه، (anomalie) ديديكمز احوال غريبه‌نك ، حقيقةً خلاف قانون اولماديغنه و اولماماسى لازمكله‌جكنه دائر ـ كيتدكجه ـ قناعتمزى آرتديرمشدر . صحنهٔ طبيعته سطحى برنظرله باقوب قالديغى مدتجه، انسانيت برچوق (خوارق عادات !) كورمش و (خارق عاده) يه اعتقاد ايتمشدى؛ فقط ظاهرده غريب وفسونكار برقارغاشه‌لقدن عبارت كورونن بومجموعهٔ كائناتك (شيرازهٔ قوام) و (قانون آهنك وانتظام) نى كشف ايتدكجه او اسكى اعتقادينه كلياً ضعف كلمش ، وشيمديكى حالده خارق عاده كورونن شيلرك ، قوانين طبيعيه‌دن خارج برطاقم (امور كيفيه faits arbitraires) دن صاييلماسى لازمكله‌جكنه اينانه‌ماز اولمشدر .

(عجائب طبيعت !) دن و (امور فوق العاده) دن صاييلان برچوق حادثاتك ـ ترقيات علميه وتدقيقات تجربيه سايه‌سنده : ـ قوانين طبيعيه ايله كيزلى رابطه‌لرى كشف اولوندقجه اوكبى احوال استثنائيه ، (معقول بر صورتده d'une façon rationnelle) تعريف اولونه‌رق (امور عاديه faits ordinaires) صره‌سنه كيرمشدر . كشفياتك دائما بو واديده وبو طرزده موفقيتله ايلريله‌مه‌سى ، ذهن متجسسه بر فكر وبرامید ويرمش ، وهنوز برقانونه ربطايله تعريف ايديله‌مه‌مش بولونان حادثات خارق عاده‌نك ـ حالا ـ قوانين عائده وخصوصيه‌سيله جهت رابطه‌سى كشف اولونه‌مديغنه ومع مافيه ، او احوال استثنائيه‌نك‌ده بهمه‌حال بر قانونه مربوطيتى اولماسى لازمكله‌جكنه دائر قوى برظن ، بلكه براعتقاد توليد ايتمشدر .

بوكون (روح علم l'esprit de la science) بو اعتقاد ايله ياشيور ؛

خارق عاده‌یی قبول ایده‌بیلن بر (علم صحیح science exacte) یوقدر. بویله بر اعتقادی، بویله بر احتمالی کوره‌بیلن بر علم، کندی لزوم و حیثیتی، کندی وارلغی، بالذات انکار ایتمش اولور. علمك باشلیجه وظیفه‌سی، اجاهل و غافل نظرلره بر (هرج و مرج) حالنده معروض اولان بو عالم حوادثك — بالعکس — (آهنکدار بر منظومه un système harmonieux) تشکیل ایتدیکنی اسناد، تسلیم ایتمك، یعنی بر (chaos) دکل بر (cosmos) اولدوغنه، اول امرده، اینانمقدر. قارغه‌شالقدن عبارت کورونن بو حادثاتك محور جریانی اولان قوانین (قیّمه و مطّرده les lois immuables et uniformes) ی کشف ایتمکدر. ترقیات علمیه بو کشفك درجه‌سیله اولچولور. مدنیت فکریه دخی تماماً اونکله متناسبدر.

بو مسئله دخی، سائر بر چوقلری کبی، (نزاع علم و دین)ه سببیت ویرنلردن باشلیجه بریدر. (religion, loi, anéantissement, création) سوزلرینه باقیکز!

علمك نقطهٔ نظریه و عقیدهٔ اساسیه‌سنه کوره، قانون خارجنده هیچ بر وقعه اوله‌ماز، هیچ بر حادثه ظهوره کله‌مز. قانونك معهود استثنالری بیله حقیله تدقیق اولونورسه! — او قانون ایله تصدیق و تحکیم اولونه‌بیلیر. و یاخود، او قانونك شمول حکمنی شبهه‌یه دوشورویورسه، نتیجه‌ده دها عمومی، (دها زیاده حادثاتی محیط) بر قانونك کشف اولونماسنه دلالت ایده‌بیلیر. او وقت آکلاشیلیر که استثنالری تعریفه مقتدر اوله‌مایان او قانون، دها عمومی بر قانونك ضمننده مندرج و (جزئی partielle) بر (قانون استقرائی une loi inductive) ایمش!.. اه حالده یکی کشف اولونان قانون عمومی، خارق عاده کورونن حدثهٔ غریبه‌یی معقول بر وجهله تعریف ایدرك امور عادیه صیره‌سنه قید ایتمش اولور. اکثر کشفیات علمیه بوکا مثالدر.

بناءً علیه، بر قانون، اکر حقیقی و طبیعی ایسه، کندی دائرهٔ شمولنده بر حادثهٔ مستثنا بولونده‌رمماز. او قانون ایله تعریف اولونه‌مایان بر تك وقعهٔ استثنائیه بیله حقیقتنی رد ایتمك ایچون کافی بر دلیل اوله‌بیلیر. بونك امثالی تاریخ علمده پك چوقدر.

طبیعت غیر عضویه‌ده خارق العاده کورونن بعضی حادثاتی تتبع ایتمك وقوانین عائده‌سیله جهت ارتباطی کشف ایده‌بیلمك، نسبتاً دها قولایدر. (علوم حکمیه sciences physiques) و (میخانیکیه mécanique) نك (علوم حیاتیه وغریزیه sciences biologiques et physiologiques) دن چوق اول ودها چابوق ترقی ایده‌بیلمش اولماسنه — فکرمجه! . — باشلیجه سبب ده بودر. کائنات غیرعضویه صحنه‌سنده وقوعه کلن حادثات — نسبتاً — بسیط اولدوغی ایچون اونلر آره‌سنده‌کی (علاقهٔ سببیت rapport de causalité) ده قولای کشف اولونه‌بیلمشدر. اوسببله‌درکه علمك اساسی، روحی اولان (ایجابیه = déterminisme) اصولی، دها چابوق ودها قطعی اوله‌رق کائنات غیرعضویه‌ده تحقق و تأسس ایتمشدر. بناءً علیه بودائره‌ده خارق عاده کورونن امور مستثنا، حقیقی اولمقدن زیاده ظاهری برطاقم استثناآتدن عبارتدر؛ یاواش یاواش ماهیتلری تعین ایدرك هانکی قانون مخصوصه عائد اولدقلری اکلاسیله‌جق وامور عادیه صیره‌سنه قید اولونه‌جقدر.

عالم عضوی (le monde organique) یه کلنجه — شبهه یوقدرکه — اونده‌ده (ایجابیه) اعتقادی طوغرودر. چونکه حیاتك دخی (شرائط مخصوصه conditions spéciales) سی اولدوغی محققدر. شرائط مذکوره‌نك برقانونی اولماسی لازمکله‌جکی ده ضروریدر. نته‌کیم برچوقلری ده کشف ایدلمشدر وایدلمکده‌در. لکن حادثات عضویه — ماهیتی اعتباریله — دها زیاده (معضل complexe)، (کرفت enchevêtrés) واسرارانکیز اولدوغی ایچون بوسبوتون خصوصی قانونلری بولونمق کرکدر. بوقانونلر کشف اولونمادقجه برچوق حادثات، (اسباب موجبه les causes efficientes) سیله‌یعنی معقول برصورتده تعریف اولونه‌مایه‌جغی ایچون، خلاف عاده برطاقم (غریبه) لرکبی تلقی اولونه‌بیلیر. بو درلو حادثاتك پك کرفت اولماسی، [یعنی نامعدود ونامعلوم برسوری اسباب مختلفه‌نك (محصله résultante) سی بولونماسی] ، ذاتاً غریبه‌لر تشکیلاته پك مساعددر.

اوندن ماعدا، [یعنی حادثات عضویه‌ده مختلف اسباب موجبه آرایوب، کیفیتی بر قانونه رابط ایتمك مجبوریتندن ماعدا!...] اجناس وانواع

وصنوف معيّنه‌يى نظر دقته آلمق وهرجنس ونوعك (اوصاف ذاتيه ومشتركه‌ propriétés essentielles et communes) سنى مقياس اتخاذ ايتمك مجبوريتى‌ده واردركه آيريجه مشكلات نظريه‌يى موجب اولويور. بونى برمثال ايله اكلاته‌يم :

انسان، على العاده، ايكى اللى، ايكى آياقلى‌در. هرالنده، هر آياغنده بشر پارماق واردر. صاغلام طوغمش قصورسز انسان بويله اولور. پك اندراوله‌رق بعضى آدملر كوره‌بيليرزكه بونمونه‌يه من‌جهةٍ موافق اولماسين!.. اوسبيله‌دركه بش مارماقلى اولان انسانلرى (مقياس)، وبونمونه‌يى (قاعده‌ norme) عدايديورز. اوكا (normal) ديورز. فى‌الحقيقه، كوروپورزكه انسانيتك عظيم برا كثريتى هپ بويله بش پارمقلى‌در.

شيمدى — عمرمزده ايلك دفعه اوله‌رق! — التى پارماقلى برآدم كورسه‌ك، فوق العاده بر حيرته دوشرز. بو حادثهٔ عضويه‌يى بر (غريبهٔ خلقت anomalie de la Nature) عد ايدرز؛ چونكه اندربرشيدر. اونى (عادت طبيعته !؟) مغاير كوروز. (خارق عاده)، (خلاف عاده) بر حالدر؛ ديرز!... كذلك :

شيمدى‌يه قدر كورمش اولدوغمز قوشلرى، هپ غاغالى بيليرز. درت آياقلى حيواناتدن دخى — ممالكتمزده! — بر دانه كورمه‌مشزدركه غاغالى اولسون!.. فقط دوداقلى برقوش كورسه‌ك، وبوعريب حيوانك اينك ممه‌سنه يا پيشوب سوت ئه‌مكله ياشاديغنى بزه تعريف ايتسه‌لر؛ شاشارقاليرز. صوكره برده درت آياقلى وطبق (ئورده‌ك كبى!) غاغالى ديكر برحيوان كوسترسه‌لر، بو (عجيبه)‌لرى برر (غلط طبيعت) اولمق اوزره تلقى ايدرز. حالبوكه بوتشكلات عضويه برطاقم اسباب غريزيه وتشريحيه‌نك نتيجه‌سى اولدوغى جهتله — كندنجه — پك طبيعى‌در؛ وطبيعتده غلط اوله‌ماز. غلط بزم محدوديت نظرمزده‌در؛ اونمونه‌لرى براستثنا اوله‌رق تلقى ايديشمزده‌در. وغلطات، برچوق افرادده عينى وجه اوزره تحقق ايتسه‌يدى، حيوانات آره‌سنده يكى بر نوع، يكى بر صنف تشكيل ايده‌بيليير واووقت هيچ خارق عاده صاييلمازدى. مثلا منطقهٔ بارده وحارّه اهاليسى، على العموم وعلى السويه، هپ التى پارماقلى اوله‌يدى،

بوقصورى جنس بشرك بر نوع خصوصنى تعيين ايچون، اڭ مهم واساسى بر وصف مشترك، بر (خاصهٔ ممتاره) صاييليردى. حتى اسباب موجبه‌سنى، قانوننى كشف ايده‌مه‌سه‌ك بيله ينه اونى (خرق عاده) عد ايتمزدك. نته‌كيم ده‌مين ذكر ايتديكم (سوت نه‌مس قوش) و (غاغالى جارپا)، حيوانات آره‌سنده بر رصنف مخصوص تشكيل ايدر؛ چونكه حالا ايچه افرادى واردر. بو تشكلات غريبه‌نك قانوننى كشف ايده‌مه‌كده، ايتمه‌كده، اوافراد متشابهه بر صنف مخصوص تشكيل ايدر. افريقا زنجيلرى ايلك دفعه اوله‌رق بر بياض آدم كوردكلرى زمن، ونى شيطان ظن ايدرك، اطرافندن قاچشدلردى. اوروپاده ايلك زنجيى كورن كويلولر دخى عينى صورتله متحسس اولمشلردى. بوعريب شى، اوقدر خلاف عاده كورونمشدى. بياض آدملرله، سياه آدملرك جنس بشر انواعندن اولدقلرى اكلاشلدقدن صوكره (anomalie) قالمدى.

بوكون (علم حيات biologie) اصلاحنده (anomalie) تعبيرى دها خصوصى ودها معين بر طاقم غرائب تشكلاته وصف اوله‌رق قوللانلمقده‌در. بيرتيق دوداقلى، ياخود سورى قوللى، وياخود التى پارماقلى اولمق كبى تشريحى قصورلره بوتعبير تخصيص اولونمقده‌در. بوده، يالكز اندر كوروله‌بيلن بر (سجيهٔ عضويه caractère organique)نك بر فردده ظهورندن ايلرى كله‌بيلير؛ [التى پارماقلى طوغمق كبى!] وياخود يك عمومى، يك عادى بر عضوك فقدانندن نشأت ايدر؛ [قوللاقسز وياخود دوداغى بيرتيق طوغمق كبى!..] فقط، بويله اولمقله برابر بوسقو تشكلاتك اسباب موجبه‌سى يوق ديمك دكلدر!..

علماى متحصصين بونلرى (كسبى acquises) و (ولادى congénitale) اولمق اوزره ايكى صنفه آييرييورلر. ولادى اولان سقو تشكلات، اكثريا حيات جنينده — اثناسنده بر عضو مخصوصك تكامل يده‌ميوب قالماسندن و (حدائى — ancestral = atavique) برشكل آلماسندن ايلرى كليور كه بوحاله (وقفهٔ نمو arrêt de développement) ديرلر. (بيريق — دودق — طوشن دوداغى = bec-de-lièvre)، (حيات داخل رحمى — vie in

(tra-utérine)ده (فك اعلا maxillaire supérieur) دەنيلن اوستچكه كيكننك تماميله تكمل ايده‌مه‌مه‌سندن ابلرى كله بر قصوردركه عضويتك بر شكل طبيعىٔ ابتدائى‌سنى عرض ايدر. (عماى الوان cécité des couleurs) (شبكهٔ عينيه rétine) نك ناقص بر درجهٔ تكاملندن نشأت ايدر. ديمك اولويوركه بو نوع قصورلر، ياجدادى بر شكل عضويتك بوكون يكيدن ظهوريدر؛ وياخود (دورهٔ جنينيه période embryogénique) حيننده بعضى (احوال عارضيه circonstances accidentelles) سببيله وقوعه كلمش بر (وقفهٔ نمو) نتيجه‌سيدر. بعضاً (حال ابتدائى‌يه رجوع — retour à l'état primitif) ده بو ديمكدر.

(مبحث جنين embryologie) دەنيلن، ومهم شعبهٔ علميه تأسس وترقى ايتدكدن صوكره، عضويت عالمنده (خلاف عاده) كورولن احوال، معقول برصورتده تعريف اولونه‌بيلمشدر. مشهور (داروين) ك اك بويوك معقب وشاكردى (پروفسور هه‌ق‌كل Prof. Heäckel) بوخصوصده بر كتاب يازمشدر.

(اصطفاى صناعى sélection artificielle) بر (anomalie) يى بر برصنفه تشميل ايده‌بيلمش وانواع جديده وجوده كتيرمشدر. [sélection] كلمه‌سنه باقيكز [!]

(پروفسور لومبروزو Prof. Lombroso)، بونظرياتى احوال جنائيه‌يه واخلاقه دخى تطبيق ايتمش ومزاج جنايتكارانه‌يى (حال ابتدائى‌يه رجوع) صورتيله تعريف ايده‌مشدر. (جانى طوغمش criminel-né) بر آدم، انسان ابتدائى ووحشى‌نك دركهٔ معنويتنده قالمش اوله‌رق كوستربليوركه وقفهٔ نموك معنوياتده مثالى‌ده بودر.

خسته‌لقلر دخى — جمله‌ً — (anomalie) صنفنده داخلدر. شو اعتبار ايله (مرضى pathologique) تعبيرى، (normal) كلمه‌سنك ضد مقابلى اولور. فقط (anomalie) نك مرضى اوله‌بيلمه‌سى ايچون وظائف حياتيه‌يى سكته‌دار ايده‌بيله‌جك درجه‌يه وارماسى شرطدر.

Anorexie

اشتهاسزلق Anorexie

آحاق حسنّك صعمه ویاخود فقدانه ، بو کلمه ، اصطلاح اولمشدر . اصلی یونانیدر ؛ (a ادات نفی) ، (orexis ، اشتها ، آرزو) ـ دیمکدر . ارسطونك مباحث اخلاقیه‌ده چوق قوللانیلیغی بو (اوره‌قسیس) تعبیرنی حکمای اسلامیه (شهوت) کلمه‌سیله ترجمه و نقل ایتمشلر و کتب اخلاقیه‌ده ـ علی الاطلاق ـ (مشتهیات) معناسنده قوللانمشلردر .

استهاسزلق ، پسیقولوغلرجه ، برنوع (ضیاع حس anesthésie) ی قبول اولنمقده‌در . (حسّ اشباع) دن ، یعنی طوقلقدن صوکره طبیعی اوله‌رق حاصل اولان بو حس ، عادتا برشی تنفر ایتمه‌سندن عبارتدر . ناخوشله (حمّی fièvre)لرده بو حال دائمیدر . استهاسزلقلرك فاصله‌ایله اوقدر علاقه‌سی یوقدر . فقط (ایسته‌ری hystérie) خسته‌لرنده کثیر الوقوع اولان بو نفرت، خارق عاده احواله باعث اوله بیلیر . مثلا بویله برمرض عصبی‌یه مبتلا اولان کیمسه‌لر ، آیلرجه ، هیچ برشی یمك یه‌مزلر ؛ یاخود پك جزئی برشی ایله کفاف نفس ایدرلرده ینه ضعیف دوشمزلر . یعنی بو اشتهاسزلقده ، وزون مدت آجلغه رغماً ([illegible] assimilation تحلیل عضوی) غیب بطی اوله‌بیلیر . [illegible] عرب[illegible] [illegible] ریاضت[illegible] و (تارك دنیا) اولانلرده کورولمشدر . [illegible] هند فقیرلری [illegible] آ[illegible] [illegible] [illegible] برعصر قدر یاشایانلری واردر . بو (غریبهٔ عضویه anomalie physiologique) نی ، مشهور (دوقتور شارقو Charcot [illegible]) وتابعیی ، (ایسته‌ری) یه عطف ایله تعریف ایدییورلر . [illegible] تفصیلات ایچون malgésie, rationalisme, anesthésie کلمه‌لرینه باقیکز ! '

Anosmie

ضیاع شامه Anosmie

قوقو حس ایتمك قابلیتك ضیاعیدرکه [illegible] برچوق سببلرله وقوعه کله‌بیلیر. (محیطی [illegible]) و (مرکزی centrale) اوله‌بیلیر . تفصیلات ایچون ([illegible]) کلمه‌سنه باقیکز .

Antagonisme تعاكس

Antagonisme

بوکله هم رياضياتده وبالخاصه علم ماکنه‌ده، همده (تشريح anatomie) و (غريزيات physiologie) ده قوللانيلير بر تعبير اصلاحی‌در که بالتمثيل علوم اجتماعيه‌يه دخی توسيع معنا ايله نقل اولنمشدر. تشريحده عضلاته وصف اوله‌رق ذکری گچر. بعضی (عضله muscle) لر واردر که (تقلص contraction) ايدنجه بربرينك تماماً عکسی حرکتی حصوله کتيريرلر. عينی زمانده تقلص ايده‌جك اولورلرسه بر عضوی موازنه اوزره طوته‌جق وضعيتده بولونورلر. بودرلو عضلاته (muscles antagonistes) ديرلر. (عضلهٔ قابضه واسطه) کبی، که بونلردن بری مفلوج اولدوغی تقديرده اعضای عائده، بر طرفه چارپيليرقاليرلر.

اجتماعيات وسياسياتده دخی بوتعبير قوللانيلير. وادارهٔ امورده موازنهٔ لازمه‌يی تأمين ايچون (قوای متعاکسه forces antagonistes) نك وجوبنه قناعت حاصل اولمشدر. سوسيولوژی بوعوامل اجتماعيه وسياسيه‌نك انواعنی وقيمتلرينی تحقيق ايدر. رياضياتده (antagonisme)، (synergie) نك ضد مقابلی‌در. [بوخصوصده تفصيلات ايچون قاموس عمومی‌نك رياضی قسمنه مراجعت ايديکز!]

Antécédent مقدم

Antécédent

(conséquent) مقابلی‌در. اصلی لاتينجه‌در (ante cedo) ايلری کيتمك ديمکدر. بربرينه مربوط اولان ايکی حادثه‌نك اولکی‌سنه (مقدم) وايکنجيسنه (تالی conséquent) ديرلر. ايستر بو تقدم منطقی اولسون يعنی ذهنده، حين تفکرده اولسون؛ ايسترسه (زمانی) اولسون يعنی بالفعل بر حادثه زماناً ديکرينه حائز سبق اولسون! حدثات متعاقبه آره‌سنده‌کی رابطه، علاقهٔ سببيت شکلنده اولورسه، (antécédent)، (سبب) مرادفی اولور؛ (conséquent) ده (مسبب) ويا (نتيجه) مقامنده‌در. برشيئك، سببندن اول وقوعی تصور اولونه‌ميه‌جغی جهتله (سبب) منطقاً يعنی تصورده مقدمدر. زماناً دخی بالفعل وبالطبع مقدمدر. ايکی حادثهٔ متعاقبه‌دن مطلقا مقدم اولانی تالی اولانه سبب عد ايتمك، بعضی

کره باعث خطا اولویور ؛ زیرا حادثه‌نك سبب حقیقیسی چوق دفعه‌لر کیزلی قالدیغی ایچون، سببله مترافق و(ملتف concomittent) اولان بعضی وقوعاتی سبب ظن ایتمك ممکن اولویور . اونك ایچوندرکه مسئله فیلسوفلر آره‌سنده موجب مناقشه اولمش وسبب حقیقی‌یه (ant. invariable) ده‌نیلمشدر . (سبب cause) سوزینه باقیکز.

بو تعبیر منطقده‌ده قوللانیلیر و (مقدم) لفظیله ترجمه ایدیلیر . قضایای شرطیه‌ده برنجی قسمه، یعنی مشروطبه اولان قسمه مقدم دیرلر؛ ایکنجیسنه تالی دیرلر .

(انسان ایسه‌ك، انسانجه طاورانمالی‌یز.) قضیه‌سنده (انسان ایسه‌ك) مقدم‌در. (ان کانت الشمس طالعة فالنهار (موجود) ده برنجیسی مقدم‌در . (فالنهار موجود) تالی‌در. (قضیهٔ شرطیه Prop. hypothétique)یه باقیکز.

Antérieur
Antériorité

Antérieur, antériorité متقدم، تقدم

بر سلسله‌ده اوکده کلمك، تقدم‌در ؛ اوکده کلنه ، ایلك واقع اولانه دخی متقدم دیرلر . بونك مقابلی (تالی) ویاخود (مؤخر) اوله‌بیلیر . اکلاشیلیورکه بو تعبیرك (تسلسل حادثات enchaînement des phénomènes) ایله ، یعنی (زمان le temps) ایله مناسبتی‌وار . [rapport, relation, temps و continuité کلمه‌لرینه باقیکز !]

فقط، تقدم یالکز (زمانی chronologique) اولماز ؛ (منطقی logique) دخی اوله‌بیلیر . اکر برشی حقیقتاً وبالفعل دیکر برحادثه‌دن اول کلیرسه بو تقدم ، (زمانی) در . فی‌الواقع تقدم‌در . اکر بربرینه مربوط ایکی شی دوشونولورکن برینی دیکرندن مطلقا اول دوشونمکده ومتقدم فرض ایتمکده برمجبوریت منطقیه وارسه بوکاده (تقدم منطقی) دیرلر . (سبب cause)ی (مسبب effet) دن اوّل فرض ایدوب دوشونمکده‌کی مجبوریت منطقیه کبی! کورولیورکه عقلاً اول فرض اولونان برشی منطقاً مقدم صاییلیور ؛ تصورده اوکا تابع اولان شی‌ده مؤخر و یاخود تالی عد ایدیلیور . مثلا : (مبادی les principes)، (نتائج les conséquences)ه تقدم ایدر ! . دیدیکمز

زمان، معنای تقدم (منطقی) اوله‌رق اکلاشیلمالیدر. چونکه مبادی دیدیکمز شیلر اکثریا (مفهومات عمومیه notions générales) قبیلندندر. بناءً علیه خارجده اونلرك وجودی یوقدرکه بالفعل، یعنی (زمانی) اوله‌رق متقدم اولمالرینه احتمال تصور ایدیله‌بیلسین. شوقدر وارکه مبادی‌یی نتایج ایله برابر دوشونورسه‌ك، نتایجدن اقدم تصور ایتمکده مضطر قالیرز. اوحالده تقدم منطقی، همان دائما (تعبیرات متضایفه termes connotatifs) ده واقع اولور.
[terme سوزلرینه باقیکز!]

اصطلاحات فلسفیه ایله مشغول اولوب برکورل اوفاق قاموس ترتیب ایدن (غوبلو Goblot)، (حکم تقدم jugement d'antériorité) تعبیرینی وضع ایتمشدر وایی‌در. ذاتاً اصطلاح فلسفه‌ده (jugement d'extériorité) واردر، و پسیقولوژی تعبیراتندندر. تماس ایله ادراك ایتمش اولدوغمز برشیئك بزدن غیری وخارجده موجود برماده اولدوغنی دفعةً بیلیر واکلار ظن ایدییوردق. صوکره اکلاشلدی‌که براو ماده‌نك خارجده بولوندوغنی، انجق برقیاس خفی ایله حکم ایتدکدن صوکره، اکلایه‌بیلیورمشز. یالکز (تماس contact) کافی دکل ایمش؛ تعقل ومحاکمه دخی شرط ایمش! ایشته (j. d'extériorité) بوکا دیرلر. غوبلو بوکیفیته تمثیلاً (حکم تقدم) تعبیرینی وضع ایتمشدرکه بر حادثه‌نك دیکرندن اول وقوعه کلمش اولدوغنی تسلیم ایدرکن ویردیکمز حکمدر. بالخاصه حافظه ایله علاقه‌سی واردر. زیرا زمانی ادراك ایچون اك برنجی شرط وواسطه (حافظه la mémoire) در. حافظه، کچمش بر وقعه‌یی یاد ایتمك، یعنی احیا ایدوب (حالی actuel) بر صورتده صحنهٔ شعوره دعوت ایتمکدر. معمافیه اووقعه‌نك متقدم اولدوغنه حکم ایتمه‌دکجه، انسان بوکونکی مدرکاتنی دونکی خاطراتندن فرق ایده‌مز وذهن، محفوظات ومحسوساتنی تشویشدن قورتوله‌ماز. زمان ترتیبی ـ ذهننده ـ قارما قاریشیق اولور. بر حادثه‌نك (حالی actuel) یعنی شو آنده ادراك اولونمش برشی اولمایوب (خاطرات) قبیلندن اولدوغنی تمییز ایده‌بیلمك ایچون، اونك (متقدم) اولدوغنه وسلسلهٔ زمانیه اعتباریله اوّل کلمش وکچمش بولوندوغنه حکم ایده‌بیلمه‌لیدر. ایشته (jugem. d'antériorité)

بودر . بوحكمده يا كلشلق اولورده بر (وقعهٔ ماضيه) بر (حادثهٔ حاليه)
كبى تلقى ايديليرســه بو (غلط حافظه illusion de la mémoire) يه
(fause mémoire) ديرلر .
[actuel, antécédent, amnésie تعبيرلرينه دخى باقيكز !]

Anthropocentrique

Anthropocentrique للبشريه

انسانى اشرف موجودات ومركز كائنات عد ايدن عقيده‌يه بواســمى
ويريرلر . تعبير ، يونانيدن آلنمش و صــوك زمانلرده وضع ايدلمشــدر .
(آنتروپوس = ἄνθρωπος = انسان) (كه‌ندروس = κέντρος =
مركز) ديمكدر . بواعتقــاد ، (géocentrisme) ايله صــيقى صيقى‌يه
علاقه‌داردر. اوده، شويزم ساكن بولوندوغمز كرهٔ ارضى مركز عوالم عد
ايتمك اعتقاديدر . ياقين زمانه قدر بوظن اذهان عموميه‌يه حاكم ايدى . علم
نقطهٔ نظرندن مردود وباطلدر . فقط (نزاع علم ودين)ه سببيت ويرناك
مهم مسئله‌لردن بريده بودر . كتب مقدســه‌نك جمله‌سنده انســان تكريم
ايدلمش اولدوغى كبى، بوتون مخلوقاتك انسان ايچون يارادلمش بولوندوغى ده‌پك
چوق دفعه‌لر صراحتاً بيان بيورلمشدر . بوطرز بيانده ظاهر اولان مقصد
دينى ، رحمن ورحيم اولان خالق كائناتك انسانه احسان بويوردوغى نعمتلرى
تذكار وداعما شكران نعمت وظيفه‌سنى اخطاردر . نته‌كيم قرآن كريمده همان
هرسورهٔ جليله‌ده نعماء الٓهيه ذكر و اخطار بيوريليور و : (فباى آلاء
ربكما تكذبان !) آيت كريمه‌سى چوق دفعه‌لر تكرر ايدييوركه معناى منيفى
(ربكزك هانكى نعمتلرينى انكار ايده‌بيليرسكز !) تقديرنده‌در . بناءً عليه
هردينده بواعتقاد ، برمهم اساسدر . لكن علم ، اصول متخذه‌سى اعتباريله
حسيّاتدن ، نعمت ، وشكر نعمت ملاحظه‌سندن صرف نظر ايدرك مطلوبنى
انجق تتبع حادثاته قصر و حصر ايله‌مكه مجبور بولوندوغى ايچون، طبيعى
و ضروريدركه علومك حوزهٔ بحث ودائرهٔ صلاحيتنه بودرلو ملاحظات دينيه
كيره‌مز . اجرام سماويه‌يى موضــوع بحث ايدن (هيئت astronomie) ،
كائنات عضــويه‌يى تتبع ايدن (علم نباتات Botanique) و (علم حيوانات
zoologie)، كونشك، ييلديزلرك، واثمار واشجار وحيواناتك (نه ايچون

وكيمك ايچون!)يارادلمش اولدوغنى آراماز. (نصل !؟) يارادلمش اولدوغنى تحقيق ايدر . علمك وظيفۀمقصوره وصحيحه‌سى انجق بودر. بو دائره‌خارجنه چيقارسه اصولى اخلال وموضـوع بحثنى افساد ايتمش اولور . چيقمادقجه دخى حسيّاته ودينى ملاحظاته يول بوله‌ماز . علمك بوخصوصده ابكم قالمسنه سبب بودر . اك مشروع معذرتى‌ده ينه بومجبوريتى‌در . تعليمات دينيـه ايله تدقيقات علميه‌نك ـ ماهيتاً واصولاً ـ نه‌قدر متباين شيلر اولدوغى ـ بدايت امرده ! ـ تعقل ايديله‌بيلمش بولونسه‌يدى، نه‌بومسئله‌ده نه‌ده‌امثال سائره‌سنده نزاع علم‌ودينه بروسيله ظهورايده‌بيليردى !.. مع التأسف بومنازعۀ مشهوره ومضره ، قرون وسطاده (يعنى علمك ودينك ياكلش تلقى ايدلديكى بردور جهالتده ! .) اوروپاده ظهوره كلمش وزمانمزه‌قدر سوروكلنمشدر. بوكون روح علمه حقيله آشنااولان بويوك علما ، قطعياً بوكبى‌مسائله حرمت‌ايدرلر وعلم‌ساحه‌سندن‌اونلرى‌خارج طوتارلر. بودقت، برلازمۀاصول عد ايدلمشدر.
[géocentrisme لفظنه باقيكز !]

تصـوفده (anthropocentrisme) فوق‌العاده اهميتلى بر عقيده‌در . ده‌يه‌بيليرم‌كه حكمت صوفيه‌ده (عمده base) بودر .

تصوف‌نظرنده انسان بر (عالم صغرا microcosme) در . حتى‌معنويت جامعه‌سى‌اعتباريله‌اصل (عالم كبرا macrocosme) اودر . چونكه (صورت رحمن و احسن تقويم) اوزره يارادلمشـدر . اونك ايچون (نسخۀ كبرا le grand texte) در . (اسم اعظمك مظهرى) در . (برزخ جامع trait d'union qui embrasse tout) در . (حقيقت‌انسانيه‌نك بوعلوشانى) نى اكلاديغى ايچوندركه كبار صوفيه‌دن (ابايزيد بسطامى) : (سبحانى ! . . ما اعظم شانى ! . .) ديمشدى ؛ معناسى: (كنديمه سبحان اوقويورم؛ بنم شانم نه‌قدر بويوك ايمش !) ديمكدر .

مولانا جلال‌الدين‌رومى ؛ انسانك حقيقتنه خطاباً :

ای نسخۀ اسرارالٓهى ، كه توئى ! . .
وى آينۀ جمال شاهى ، كه تونى ! . .

بیرون زتو نیست ، هرچه درعالم هست :
درخود بطلب ، هرآنچه خواهی ، که توئی ! . . .

دیمشدر .

بوکوزل رباعی‌نك معناسی شودر : (ای اسرار الٓهیه‌نك نسخه‌سی اولان انسان ! . . وای سلطانلق جمالنك آینه‌سی اولان انسان، (یعنی صورت رحمن اوزره خلق ایدلمش وسلطان عوالم اولان ربّك جماله منعکس اولمش اولان انسان ! .) عالمده هرنه وارسه ، اونلردن هیچ بری سندن خارج دکلدر . نه ایسترسه‌ك کندکدن ایسته ، چونکه هپسی سن سك ! . .

بزم مشهور شیخ غالب مرحوم ، ینه انسانه خطاباً :

خوشجه باق ذاتکه کیم زبدهٔ عالم سین سن ! . .
مردم دیدهٔ اکوان اولان آدم سین سن ! . . .

دیمشدر . [فضله تفصیلات ایچون : mysticisme, çoufisme و خصوصا microcosme و macroconise لفظلرینه باقیکز !]

بزم صوفیهٔ عثمانیه وعلی الخصوص ملامیّه بوعقیده‌یه پك بویوك براهمیت عطف ایتمشلر وبووادیده پك چوق منظومه‌لر یازمشلردر . بونلردن مثال ایراد ایتمك تطویل مقالی موجب اولور . یالکز زمانمزدن تقریباً ایکی عصر اول یاشامش وبویوك برنفوذ معنوی اجرا ایتمش اولان (غیبی بابا)نك بر تورکجه منظومه‌سندن شوایکی اوچ سطری عرض ایله اکتفا ایدییورم :

زاهد ! . بیل بوعالمی ! — نه‌در انسان، ایچنده ؟!..
آدم ، عالم یوغیکن ، — طوغدی بر آن ایچنده !..
بیلدك ایسه بودمی ، — حق، بیله‌کور آدمی ؛
اول ، عالمك سلطانی ! — قالمه کمان ایچنده ! . .
ملکی در آنك جهان — الی آخره ! . .

قدمای فلاسفه علی‌الاطلاق بواعتقاده میال ایدیلر . روم‌الی مشهور (چیچرون Ciceron)، بوعقیده‌یی تحکیم ایچون غریب برطرز استدلال ایجاد ایتمشدر : [دنیاده نه‌وارسه، اونلری کندی منفعتنه موافق برصورتده استعمال ایتمه‌سی بیلن یالکز انساندر . هرشی اونك ایچون یارادلمشدر ؛

چونکه انجق او، هرشیدن استفاده ایتمك یولنی بیلیور . زیتون ، اوزوم (الی آخره!) کبی شیلردن حیوانات استفاده ایده‌مز؛ احتمالکه سرقت‌ایدر. فقط بونلر وحیوانات یالکز انسانك مالی‌در .) دییور .

بشریات (مبحث انسانه)	Anthropologie
فرانسزجه والمانجه	Anthropologie
انکلیزجه	Anthropology
ایتالیانجه	Anthropologia

Anthropo-logie

یونانی‌ده (آنتروپوس = ἄνθρωπος) انسان، (لوغوس=λόγος) دخی کلام، بحث دیمکدر؛ صوك زمانلرده احیا ایدلمش اولان بواسکی تعبیر، اوایکی کلمه‌دن ترکیب ایدلمشدر . (علم انسان وانسانیتك تاریخ طبیعی‌سی) دیمکدر .

ارسطو، بوکلمه‌یی قوللانمش، فقط تماميله موضوعنه توفیق ایده‌مه‌مشدی؛ بوکون بیله بو تعبیر مختلف معنالرله تلقی ایدیلیور . هرلسان مدنی ، حتی باشلیجه علمای متخصصین بیله بونی درلو درلو آکلیور و اکلادقلری کبی استعمال ایدییورلر .

اون آلتنجی واون سکزنجی عصر میلادیده (آنتروپولوژی) تشریح وفیزیولوژی دیمکدی . مع‌مافیه دیکر برفرقهٔ علما بونی علم روح واخلاقایله برطوتمقده‌ایدی. (قانت Kant) بومبحثه دائر برکتاب یازمش وفقط انسال بشریه‌نك وعرقلرك منشأنی تحقیق ایدرکن، مسئله‌یی منحصراً پسیقولوژی نقطهٔ نظرندن مناقشه ایتمشدر. أوزون مدت‌دن بری بوعلم، انسانیتك تاریخ طبیعی‌سی اوله‌رق تلقی ایدلمش اولدوغی حالده ، بو تعریف ، (نظری théorique) قالمش واون طوقوزنجی عصر میلادینك بدایتلرینه قدر ، انسانیتك تاریخ طبیعی‌سی‌ـ اصولی دائره‌سنده ـ تدقیق ایدلمه‌مشدی. فرانسز علماسندن (پول بروقا Paul Broca) آنتروپولوژی‌یه برعلم مخصوص حیثیتی ویرمکله شهرتشعار اولمش، وبووادی‌ده پك مهم کشفیاتده ظفر بولمشدر . بوعالمك فکرنجه، آنتروپولوژی‌نك موضوعاتی، اولا (انسال بشریه‌یی تتبع l'étude des races humaines) ؛ صوکره انسال مذکوره‌نك تشریح،

فیزیولوژی وپسیقولوژی‌سنی بربرنه قیاساً مطالعه ایتمك و فضله اوله‌رق ، عینی زمانده (مدنیت انسانیه‌نك منشألری les origines de la civilisation humaine) حقنده تحقیقاته کیریشـمکدر . فرانسزلر حالا بوعلمی بومعنا ایله تاقی ایدییورلر ودائرهٔ تعلقنی خیلی که‌نیش طوتویورلر ؛ شو تقدیره کوره (آنتروپولوژی) ــ معنای قطعیسی ایله ــ بر علم اولمقدن زیاده بر مبحث مخصوص monographie) اولمش اولویور. انسانه وانسانیته ــ اوزاقدن، یاقیندن ــ علاقه‌سی وارتباطی اولان برچوق مسائلی حل ایده‌بیلمك ایچون برچوق علومك دائرهٔ اختصاصنده اجرای تحقیقاته مجبور ومحتاج بولونویور. فی‌الحقیقه انسـال مختلفه‌نك (شمائل ممتازه caractères distinctifs)ـنی تعیین ایده‌بیلمك ایچون (تشریح تطبیقی anatomie comparée) ایله مشغول اولمق ، ونتایج تحقیقاتندن استفاده ایتمك لازمکلیور. حتی بوتتبعات، (مبحث قحف crâniologie)نامیله برشعبهٔ علمیه‌نك تولدوتشکلنه سبب اولویور. اوندن صوکره، مدنیتك منشألرینی تحقیق ایتمك ایچون(قبل التاریخ la préhistorique) نامیله دیکر برشعبهٔ علمیه تشکیل ایدیلیور. حالبوکه بونك دخی (علم مستحاثات (paléontologie) ایله، (تاریخ histoire) ایله (علم اقوام ethnographie) ایله حتی (علم سجایا éthologie) و (پسیقولوژی تطبیقی psychologie comparée) ایله صمیمی علاقه‌لری واردر .

مدنیت انسانیه‌نك منشألرینی تدقیق خصوصنده فوق‌العاده چالیشـان وبویوزدن (آنتروپولوژی) یه بویوك خدمتلر ایدن مشهور (طـایلار Tylor) ، بوعلمدن بحث ایدرکن :

[اونك وظیفه‌سی ، انسانه دائر بالجمله علومك عرض وابراز ایتدیکی معلوماتی جمع وتلفیق ایدرك ــ انسانك یر یوزنده ظهورندن بوآنه‌قدر کچن حیات تاریخیه‌سنه وطبیعت جسمانیه ومعنویه‌سنه دائر ــ ممکن اوله‌بیلدیکی قدر مکمـل بر نظریه ترتیب ایله‌مکدر . فقط بالخاصـه تشریحدن ، تاریخدن پسیقولوژی‌دن، فلاندن بحث ایتمك دکلدر.] دییورکه طوغرو‌سی‌ده‌بودر!..

تاریخ علم وفلسفه‌ده تحقیقات جدیده ووسیعه‌سی مسلّم اولان (سرویلیام هاملتن) بوکلمه حقنده شومعلوماتی وبرییور :

[(اوتو قاصمان Otto Cassmann) نام مؤلف ــ تقریباً (١٥٩٦)

سنهٔ میلادیه‌سنده ! — علی‌الاطلاق علم بشر ایچون بواسمی وضع ایتمشدر . بوذات ، اونی ایکی‌یه تقسیم ایدییور : برنجیسی (psychologia) درکه ذهن بشر حقنده‌تدقیقات اجرا اسیله‌موظفدر. ایکنجیسی‌دخی (somatologia یعنی مبحث جسم)درکه انسانك منحصراً بدننه تعلق ایدن بالجمله خصوصاتی موضـوع بحث ایدر . بو علم حالا بوکون آلمانیـاده بوتقسیماته کوره قبول ایدلمش وهرایکی قسمی‌ده عینی اسملرله یاد اولونمقده بولونمشدر .]

بوکلمه‌نك معناسنده و — برعلم مخصوص اسمی اوله‌رق — وجه تلقی‌سنده کوروان شواختلافات ، آز چوق طبیعی‌در . چونکه اسمی اسکیدن بری موجود اولمقله‌برابرعلم یکی‌در؛ هرایکی علم‌ده‌واقع اولدوغی کبی، آنتروپولوژی دخی،هنوز دائرهٔ‌تعلقنی قطعیاً‌تعیین ایده‌مه‌مش، کندینی حقیله‌طوپلایه‌مامش، و ـمیمیاً علاقه‌دار بولوندوغی برچوق علوم سائره ایله حدود متقـابله‌سنی صریح بر صـورتده هنوز چیزه‌مه‌مشـدر . یالکز بالجمله علما شـو معناده متفق‌درلرکه‌بوعلمك موضوعی — بالجمله حیثیاتی ایله — انساندر. بناءً علیه آنترو- پولوژی، [انسان حقنده هردرلو معلومات لازمه‌یی جمع وتلفیق ایدرك اونك تاریخ طبیعی‌سنی وجوده کتیرمك] ایله مکلفدر . اونك ایچـوندرکه : (C'est une étude synoptique de l'homme physique et moral) تعریفنده بوتون علما اتفاق ایدییورلر .

Anthropomorfisme مشبهه، مجسمه

Anthropo - morqhisme

فرانسزجه Anthropomorphisme
آلمانجه Anthropomorphismus
انکلیزجه Anthropomorphism
ایتالیانجه Anthropomorfismo

یونانی‌ده (آنتروپوس = ἄνθρωπος) انسـان ، (مورفی μορφή) شکل دیمکدر. بوتعبیر، بوایکی کلمهٔ یونانیه‌دن ترکیب اولونمشـدر، و (تاریخ ادیان l'histoire des religions) اصطلاحاتندندر .

(animisme) کلمه‌سنده‌ویردیکم تفصیلات ایله (حس دینی le sentiment religieux) نك منشأظهدی‌وادیانك ظهوری حقنده سوسیولوژی علماسنك

ملاحظات مخصوصه و فرضيات علميه‌سنی عرض ايتمشدم ؛ اوكلمه‌يه باقيكز !]
(قوای طبيعيه‌يی تشخيص وتأليه ايتمك divimiser et personnifier les
forces de la Nature) ميل جبلی‌سندن (مجسمه) عقدهٔ باطله‌سنك سبب
وصورت تولدی اومقاله‌ده كوسترلمشدی. بونك بوكونكی اقوام وحشيه وقبائل
مابل التاريخيه‌ده (دين) حكمنی حائز اولدوغی و عاداته ، اخلاقه ، قواعد
و اصول معاشرته ، صنايعه وبالآخره مدنيته پك بيوك بر تأثير عمومی اجرا
ايتمش بولوندوغی‌ده ايضاح ايدلمش ايدی .

في الحقيقه (آنتروپومورفيزم) ، انسانيتك مراتب اعتقاداتنده
(animisme) دن صوكره كلير بر دور معنوبت‌در؛ كنديته مخصوص بر مدنيت
دخی توليد ايتمشدر . بومدنيتك اك عالی مثالی يونان قديمده كوره‌بيليورز .
بوكا (civilisation paganiste) ديمشلردركه بز اونی (مدنيت وثنيه) ده
ترجمه ايده‌بيليرز. آوروپا علماسی ديبوركه بويله بر مدنيت، صنايع نفيسه‌نك
انكشافات وترقيات فوق العاده‌سيله ممتازدر. زيرا (هيكلتراشلق sculpture) ،
(معماری architecture) ، (رسم dessin) ، (نقش peinture)(رقص danse)
و (موسيقی musique) ، هپ بو اعتقاد الجاسيله طوغمش و اوسايه‌ده ترقی
ايتمشدر . بومسئله‌لری پك جدّی و فيلسوفانه بر نظرله تتبع ايتمش اولان
(هربرت سپنسر) بو ادعاده بولونيور ، وصنايع نفيسه‌نك (-anthropo
morphisme) ايله صيقی، اساسی وتاريخی برمناسبتی اولدوغنی بيان وايضاح
ايليور .

مدنيت اسلاميه‌ده معمارلق ، قلمكارلق و صرف تزييناته عائد نقوش
حيرت‌بخش بردرجهٔ كماله واصل اولمش بولوندوغی حالده ، صنعت تصوير
وهله هيكلتراشلغك پك ابتدائی بردركه‌ده قالمش اولماسنی (عرب مدنيتی
تاريخی مؤلفی) دوقتور (كوستاولوبون Gus. Lebon) احكام جليلهٔ
اسلاميه‌نك تأثيرينه و — عبدهٔ اصنامه تقليد حركتدن ! . . — امتناع كيفيته
عطفاً تعريف ايديوركه طوغرو كورونور و (سپنسر) ك بوبابده‌كی
ملاحظاتنی تصديق ايدر برفكردر .

كذلك ، (آوروپاده سكزعصرسورن بردور تعصبی متعاقب — ينه‌يونان

قدیم مدنیتنه رجوع ایله ـ (دور انتباه=Renaissance) ی فتح ایدن یکی ایتالیان مدنیتنك ، صنایع نفیسه‌ده وعلوم طبیعیه‌ده خارق‌العاده انکشافات وترقیات ایله ممتاز اولماسی عینی دعوایی اثبات ایده‌بیلیر بر دلیل صاییلسه کرکدر .) ده‌ین مورخلر پك چوقدر.

فی‌الحقیقه دین مبین اسلامك ـ هردرلو ترقیات مدنیه‌یی تشویق ایتمکله برابر ـ بالخاصه تصویر وهیکلتراشلق صنعتلرینی منع ایتمه‌سنده‌کی حکمت ، (مجسمه)دن اجتنابنه مبنی‌در ؛ ده‌نیله‌بیلیر .

تاریخ ادیانده (مجسّمه) و (مشبّهه) تعبیرلرینك پك بویوك بر اهمیتی واردر . هردینده بوعقیدهٔ ضالّه اربابنك ظهوری و بر مذهب مخصوص تشکیل ایتدیکی کورولمشدر .

بشنجی عصر هجری علمای بنامندن (محمد شهرستانی) مرحوم (مِلَل و نِحَل) نام کتاب مهمنده، دین اسلامك یتمش‌اوچ فرقه‌یه انقسامنی ـ مشهور بر حدیث شریفه عطفاً ـ تشریح ایتدکدن صوکره (فرقهٔ ناجیهٔ اهل سنت) دن ماعدا یتمش ایکی فِرَق ضالّه‌یی صنفلرینه تقسیم ایدوب ، هربری حقنده یکان یکان معلومات وایضاحات نافعه ویریبور . بوصیره‌ده (مجسّمه)و(مشبّهه)فرقه‌لرینه‌دائر ملاحظاتی پك‌مهم‌وشایان‌دقتدر. اسلامیته‌ادعای منسوبیت ایله‌ین بر طاقم مذاهب ضالّه‌ده بو (anthropomorphisme) اعتقاد باطلنك نه‌شکل اوزره جلوه ایتمش بولوندوغنی کوسترمك ایچون ، مؤلف مشارالیهك تورکجه‌یه مترجم اولان اثرندن بورایه بعضی سطرلر نقل ایدییورم، واك غریب اولانلرینی‌ده مثال کتیرییورم . فرضا :

« ... بونلردن بری مُغیریه‌در ؛ وبونلر (مُغیره ابن سعیدالعجلی) نام برکمسنه‌نك اصحابی‌در . واول ملعون بی‌دین دیدی‌که : حق تعالی نوردن بر رجُل صورتنده‌در، وباشنده نوردن تاجی واردر. الخ »

محمدشهرستانی،(فرق‌شیعیه les sectes schiites)میاننده‌ده‌بعضیلرینك بواعتقاده متمسك اولدقلرینی ذکر ایدییور؛ حالبوکه بوآیریجه برفرقه دکل عمومی بر (دور اعتقادی) صاییلیر.

« . . . وبریسی (هشام ابن سالم الجوالیقی)در؛ وانلر، خدانك ـ تعالی عمّا یقوله المشرکون!!ـ جسد اولدوغنده اتفاق ایتدکلرندن صوکره، اختلاف ایتدیلر. (ابن حکم) دیدی که الله ، طول وعرض وعمق برابردر ؛ ولکن اول، مخلوقاتدن برینه بکزه‌مز ؛ ودخی مخلوقاتدن بری اکا مشابه دکلدر . وآندن نقل اولوندی که اول [یعنی جناب حق !] کندی قاریشی ایله یدی قاریشدر؛ واول مکان مخصوصده‌در، وجهت مخصوصه‌ده‌در؛ ومتحرك اولور؛ وحرکتی فعلی‌در؛ برمکاندن برمکانه نقلی دکلدر ؛ واول ، ذات ایله [یعنی ذاتی اعتباریله !] متناهی‌در؛ وقدرت ایله متناهی دکلدر ؛ وعرشی مماسدر. [یعنی عرشه تماس ایدر ؛ اوطورور !] الی آخره !..

« ... بردیکری بنانیه‌در وبونلر (بنان ابن سمعان الهندی) نام کمسنه‌یه منسوبلردر؛ واول ، دیدی که : خدا، انسان صورتی اوزره‌در ؛ وذاتندن غیری باقی یوقدر . » الی آخره !..

(کرامیه) و دهـا بر چوق فرقه‌لرده واردرکه هپ بوعقیدهٔ باطله‌یه باغلانمشلردر وحاشا، اللهی (لحم وشحم ودمدن مرکب برجسد مجسم) اولمق اوزره تصور ایتمشلردر. مواقفده دخی ذکری کچر .

الٰهیاتده ایقاع ایتدیکی مسائل مختلفه ایله، برقات دها اهمیتنی آرتدیرمش اولان بوعقیدهٔ سخیفه‌نك یالکز (دین اسلام تاریخی) ایله دکل هر دینك تاریخ تکاملی ایله صیقی صیقی‌یه علاقه‌سی واردر . مثلا خرستیانلقده دخی مجسّمه ومشبهه فرقه‌لری پیدا اولمش وبونلر دخی اعتقادات باطله‌لرینی طبق شرقلیلر کبی، عینی دستورلرله ادا ایتمشلردر .

اوچ بویوك جلددن مرکب، مکمّل برقاموس فلسفی وجوده کتیرمش اولان برآمریقا هیئت علمیه‌سنك طبع ایتدیرمش اولدوغی بوأثرده شوسوزلر شایان نظردر .

« بومسئله‌نك تاریخی پك مشوش‌در. بناءً علیه بوراده مختصراً تلخیص ایدیله‌مز . یالکز شوقدر دینیله‌بیلیر که (مجسمه) اعتقادی، (فه‌تی‌شیزم = fétichisme = یعنی بوجکلره طاش‌پارچه‌لرینه طاپمق!)،(طبیعته‌طاپمق = Nature Worship) و (شامانیزم chamanisme) یعنی ماغول وتبت

اهالیسنك اعتقادی) نه بر درجه فائق اولمق اوزره، تاریخ ادیانده بر صفحهٔ مخصوصه تشکیل ایدر . خرستیان دیننك تاریخ تکاملنده (غلاة مجسمه)، (آندی‌یه‌ن =Andians) دیدکلری فرقه ایدی‌که دردنجی وبشنجی عصر میلادی‌ده ظهور ایدوب قوت بولمشدر . بونلر ، توراتی ، حرفیاً تفسیر (یعنی معنایی ظاهره حمل ایله تعبیر !) ایدرلر ، وکتب مقدسه‌ده کچن (یدالله) ودها بوکبی تعبیراتك (یعنی متشابهاتك ! .) حرفیاً ترجمه وتلقی ایدلمه‌سی لزومنده اصرار ایلرلردی ! . . . »

مجسّمه اعتقاد ابتدائی‌سی ، انسانیت غافله ایچون پك طبیعی بر تصور باطل اولمق حیثیتیله ، (مطلقا متشابهاتی حرفیاً تلقی ایتمکدن تولد ایتمشدر!) دەنیله‌مز ایسه‌ده، شبهه‌یوقدرکه متشابهاته معنا ویرمك میلی‌ایله - برطرفدن تأویلك ، دیکر طرفدن مجسّمه اعتقادینك - صحیحاً علاقه‌سی واردر . مجسّمه فرقه‌لرندن همان جمله‌سی بواعتقاد سخیفی مدافعه ضمننده متشابهات ایله استدلال ایتمشلردر ؛ حالبوکه (ملل ونحل) ترجمه‌سنده بو بحثه تعلق ایدن شو ایکی سطر ، فوق‌العاده حائز اهمیت اوله‌رق ، مندرج بولونیور :

« ... متشاباتده سلفك وائمهٔ اربعه‌نك مذهبلری بودرکه : آنلری ظاهرلری اوزره ابقا ایدرلر وانلرده تشبیه وتأویلدن اجتناب ایدرلر !... »

اوروپا الهیونك حونی بو فکرده‌در. حالبوکه (وه‌یت‌لی Whately) [بونلر تشبیهاتدر .] دیر. کتاب کریمك امر صریحنه مطاوعتاً ، متشابهات بحثنده توقف ایدن علمای اهل‌سنتك ، شو حرکتنده‌کی حکمت ایشته بو اساسه مبنی‌در . زیرا متشابهات مذکوره‌یی حرفیاً تلقی ایتمك ، مجسمه اعتقادینه پیوسته اوله‌جغی کبی، تأویل جهتنه کیتمك دخی بهمه‌حال باطنیه وادیسنه واره‌جغی جهتله اجلهٔ علما ، تنبیهات قرآنیه‌یه تمامیٔ رعایتده طریق سلامت ونجاتی بولمشلر ومتشابهاتدن بحث آچامشلردر.

حکما والهیون (معتزله les mo'tazalites) بوطور احترازده غلو درجه‌سنه وارمشلر ومجسمه و مشبهه‌یه بکزمه‌مك تقیدیله (صفات الهیه les attributs divins) نك مستقلاً موجود اوله‌بیلمه‌سنی دخی شدتله انکار ایتمشلردر . بو سببله درکه بو فرقه علماسی جناب واجب

الوجوده آریجه (حیات) ، (قدرت) ، (علم) ، (سمع) ، (بصر) کبی صفتلر اسناد ایتمکدن چکینیرلر ویالکز : (سمیع وبصیر وعلیمدر !) دیمکله اکتفا ایدرلردی . (التوحید اسقاط الاضافات) دیدکاری ایچون کندیلرینی (موحّد unitarien) تسمیه ایلرلردی . [کندی صفاتمزی جناب حقه اسناد ایدرکن اونلری واقعا نامتناهی بر درجهٔ کالده تصور ایدوب، اوندن صوکره اسناد ایدییورز . مع مافیه بودخی صرف انسانی وعندی بر دوشونجه‌در . خالق کائنات هردرلو اوصاف وتصوراتدن منزهدر .] دییورلردی . بوادعا (agnosticisme) فلسفه‌سنه طایانیر . [بو کلمه‌یه باقیکز !] صوفیه دخی (نفی صفات) بحثنده معتزله ایله متفق‌در . وبو طورك سببی ، علی العموم مجسّمه ومشبّهه‌یه بکزه‌مکدن اجتناب خصوصنده افراط تقیددر . مفسرین اسلامیه‌نك اك مشهوری و (کشّاف) نام تفسیر کبیرك مؤلفی (علامهٔ زمخشری) بوخصوصده شدت تقیدیله معروفدر . مومی الیهك (رؤیت الله) مسئله‌سنده افکار و اوضاعی آلهیات اسلامیه‌ده عظیم مناقشاتی وولوله‌یی موجب اولمشدر .

عثمانلی شاعر مشهوری عبدالحق حامد ، (ئولو) نام اثرنده :

اویوب بلاهتمه ، بن ، نه تسلیت بولدم ،
خدایه عزو صفت برله خود صفاتمدن

دیمش ، بو بومسئله‌ده معتزله کبی شدت تقید کوسترمشدر .

اللهه صفات اسناد ایتمك مجبوریتنك مجسّمه و مشبهه اعتقادینه پیوسته اوله جغنی ، بعضی اوروپا حکماسی ادعا ایتمشلر و مع مافیه آلهیاتده صفات بحثندن صرف نظر ایتمك ممکن اولمایه جغنی‌ده علاوه ایله‌مشلردر . بو آلهیون : (ذات الوهیت personnalité divine) ده اساساً صفات مندمجدر ؛ اونك ایچوندرکه ذات ایله صفاتی بر برندن آییرمق قابل اوله‌ماز ! ..) دییورلرکه اهل سنتك اوته‌دنبری : (صفات ، ذاتك نه عینی‌در ؛ نه ده غیری‌در !) دیدیکی بودر . یالکز اوروپا آلهیون حاضره‌سی بو بحثك (وجودیه pantheisme) و (آلهیه théisme) مسئله‌لریله پك مهم واساسی بر رابطه‌سنی بولوب ابراز

ایتمشلردر . [تفصیلات ایچون immanent و transcendental سوزلرینه باقیکز !]

کورولیورکه بوتون بویوك فیلسوفلر عقائد دینیه بحثنده ـ کیتدکجه ـ مجسّمه ومشبّهه‌دن تباعد ایتمکه‌وحتی (agnosticisme) حدودینه یاقلاشمغه چالیشیورلر . برچوق کشیلر ادعا ایدییورلرکه عقاید دینیه‌نك مرتبهٔ کمالی ، مجسّمه‌دن درجهٔ تباعدیله متناسبدر .

علوم اجتماعیه دائره‌سنده فلسفه‌ایله تقیدایدن متفکرین ، مجسّمه‌ومشبّهه اعتقادینی کمال دقت واهمیتله تتبع ایدرك ، بونك منشأنی آرامشلر . بالخاصه (هربرت سپنسر) بومسئله ایله چوق اوغراشمش وحقنده برفرضیه ترتیب ایتمشدرکه‌سوسیولوژی‌ده‌مشهوردر سپنسرك ظننجه‌مجسّمه‌درکهٔ اعتقادیه‌سنده قالان اقوام، اللهی دائما بررئیس‌مستبدوبرحاکم مطلق کبی تصورایدییورلر.]

عثمانلی شاعرلرینك الکبلیغی‌اولان مرحوم توفیق فکرتك، علی‌الاطلاق مجسّمه اعتقادینی تزییفاً یازمش اولدوغی منظومهٔ تاریخیه ، سپنسرك فرضیهٔ مشهوره‌سنی تحکیم‌ایدر برآبده‌شعریه‌درکه‌باشقه‌لسانلرده‌نظیری کوچ بولونور .

Anticipation سابقه ، سبق

Anticipation

فرانسزجه وانکلیزجه	Anticipation
ایتالیانجه	Anticipazione
المانجه	Erwartung

بوکله ، لاتینجه (anticipatio) دن آلنمشدر . بوده (ante capere) لفظلرندن کلیرکه (اوّلدن آلمق ، یعنی برشی هنوز واقع اولمه‌دن اونی تلقی ایتمك) دیمکدر . فقط بوتعبیری الك اوّل اصطلاح اوله‌رق وضع واستعمال ایدن ذات (فلسفهٔ مادّیه Ph. matérialiste) نك مؤسسی (ئه‌پیکور = Epicure قبل‌المیلاد (٣٧٠ـ ٣٤١) در . بوفیلسوفك(پرولیپ‌سیس = πρόληψις) دیدیکی (anticipation) ،(مادّیون les matérialistes) ایله (رواقیون les stoïciens) عندنده پك مشهور ومهم بر تعبیر فلسفی اولمش وروماللی (جیچه‌رون Cicéron)، اوکا قیمت‌ویره‌رك لاتین لسانه نقل ایله‌مشدی.

بوکون بوکلمه‌یی، فلسفه لسانی، اقلی اوچ وجهله تلقی ایدییور. نه‌پیکورك تعریفی ، معنای تاریخیسی‌در . اولا اونی ایضاح ایده‌یم :

(بوهل Buhle)، (فلسفه حاضره تاریخی .his. de la phil. mod)نك برنجی جلدنده تعبیر مذکوره دائر شو معلوماتی ویرییور :

« اشیانك حواسمز اوزرینه اجرا ایتدیکی تأثیرات ، ذهنمزده بر طاقم (ایزلر traces) براقیر ؛ واو شیلر بزه یکی باشدن معروض اولونجه — اونلرك ینه اسکی بیلدیکمز شیلر اولدوغنی — اوایزلر سایه‌سنده اکلارز . یکی کوردوکمز شیلری ، اسکی خاطراتمزه قیاساً ملاحظه ایدرك فرقلرینی دخی ادراك ایدرز . مثلا ایلك دفعه اوله‌رق برحیوان کورسه‌ك، بوحیوانك حواسمز اوزرینه اجرا ایتدیکی تأثیرات ، ذهنمزده بر طاقم ایزلر براقیرکه اونلر بزم ایچون بر (انموذج type) اولمغه خادمدر. بالاخره عینی حیوانی تکرار کورونجه — بویکی مشاهده‌مزی — ذهنمزده محفوظ بولونان اواسکی نمونه‌یه تطبیق ایدرك طانیرز ؛ وینه عینی حیوانی کورمش اولدوغمزه حکم ایدرز. ایشته، بوایلك نمونه‌یه وصوکره‌کی تأثیراتمزك اوکانسبتنه، (نه‌پیکور)، [سابقهٔ فکرت l'anticipation d'une idée] دیرایدی. ایشته(مشاهدات حاضره observations actuelles)مزك اسکی نمونهٔ فکریه‌سیله (مشابهت ressemblence) نی، (فرق différence) نی (عینیت identité) نی بوسایه‌ده تقدیر ایدوب آکلارز . »

نه‌پیکوره عطفاً تصریح اولونان شو تعریفه کوره (anticipation) دیمك ، عینی جنسدن اولان افراد متعدده‌یی ایلك نمونهٔ فکریسنه قیاساً طانیمق ؛ وآره‌ده‌کی اوصاف متشابهه‌یی تعیین ایتمك ؛ وبو [سابقهٔ علم] سایه‌سنده ، تجربه‌دن اول برشی حقنده حکم ایده‌بیلمك دیمکدر . مثلا بر بالیغك نصل بر حیوان اولدوغنی بالتجربه کوردوکدن و (بالیق) حقنده برفکرحاصل ایتدکدن صوکره — هنوز هیچ کورمه‌دیکمز — دیکربربالیق حقنده حکم‌ایتمك‌وفرضا: (صوده‌یاشایه‌بیلمه‌سی ایچون بهمه‌حال(غلصمه)لری اوله‌جقدر؛ یوزه‌بیلمك ایچون (مسبحه)لری اوله‌جقدر . الخ ! . .) دیمك (anticipation)در. چونکه برشیئی هنوز کورمه‌دن او شیئك (نمونهٔ

جنسی type générique)سی حقنده اولجه حاصل ایتمش بولوندوغمز بر فکر سایه‌سنده، تجربه‌یی (anticiper سبق) ایده‌رك بر حکم ویرمکدر.

بویك مهم بر قابلیتدر. زیرا اولجه (تمثیل analogie)، ثانیاً (مقایسه comparaison)، ثالثاً (تصنیف classification) بو سایه‌ده ممکن اوله‌بیلیر؛ وجمله‌دن اهم اولان کیفیت شوکه، (استقرا induction)، بو اساسلره مستنددر. لکن دوشونولورسه جمله‌سنك نقطهٔ استنادی (حافظه la mémoire) در. زیرا حواسمزله تلقی ایتدیکمز (ایلك تأثرات les premières impressions)ی، ضبط وقید ایتمك خصوصنده عضویتمزك بر استعداد جبلی‌سی اولماسه‌یدی، نه تمثیل ومقایسه‌یه، نه ده تصنیف واستقرایه مقتدر اوله‌بیلیردك! اونك ایچوندرکه ئه‌پیکورك احداث ووضع ایتدیکی بو تعبیر اصطلاحی کمال اهمیتله تلقی اولونمش، حتی یالکز بو کلمه ایچون رساله یازانلر بولونمشدر.

[بوتون بو تعبیراته باقیکز !]

احکام فلسفیه و(نظریهٔ معرفت théorie de la connais.)اعتباریله دکل، انجق (مبادیٔ اخلاق principes moraux)اعتباریله مادیوندن فرقلی طاورانان رواقیون، بو تعبیری آلمش و(بر ماهیت کلیه‌نك بر تصور طبیعی‌سی = conception naturelle de l'universel) دیه تعریف ایتمشدر؛ دستور یونانی‌سی (Κοιναὶ ἔννοιαι φυσικαὶ πρόληψις) جمله‌سیله مضبوطدر. شو تقدیرجه (anticipation) جزئی‌یه باقوبده کلی‌یه انتقال ایتمك دیمك اولور؛ وبوراده (انتقال) کلمه‌سی، (پرولیپ سیس) تعبیر یونانی‌سنی حقیله ادا ایدر. بو صورتله تلقی ایدیلنجه (anticipation) بر (استقرا induction)دن عبارت قالیر؛ زیرا استقراده (وتیرهٔ استدلال procédé de raisonnement)، جزئیاتدن کلیاته انتقال صورتیله تشمیل حکمدر.

مع مافیه بعضی بویوك فیلسوفلر بو کلمه‌نك معناسنی ئه‌پیکورك اکلادیغی کبی تلقی ایتمه‌مشلردر. (جزئی‌ده کلی‌یی کشف ایتمکدر) ظن ایله‌مشلردر. بو ممکن‌در؛ بوکا بر شی دینیله‌مز! چونکه بر فیلسوف، بر تعبیری کندی

دوشونجه‌سنه کوره برحیثیت معنا ایله تلقی ایدرسه معذوردر . فقط برکلمه‌نك واضع حقیقی‌سی اونی نه‌معنا اوزره وضع ایتمش ایسه، کلمه‌نك تاریخ فلسفه‌جه معنای اصلی‌سی ایشته اودر . اسکی معناسی ایله یکی‌سنی فاریشدیرمق، مضر وفاحش بریاکلشلقدر . خصا، تاریخ فلسفه‌یه تعلق ایده‌جکی جهتله تصحیحه شایاندر . (سرویلیام هاملتن) بونی نظردقته عرض ایدییور؛ و:

«رواقیونك، هله (ئه‌پیکوریون les épicuristes یعنی اسکی مادیون!) ك (conception naturelle de l'universel) دیدیکی، بر (تعمیم بعدی généralisation apostériori) دن یعنی بر (استدلال استقرائی) دن عبارتدر . بو سوزك معناسی باشقه برشی فرض ایتمه‌ملی‌در . حالبوکه برچوق کشیلر اران جمله (لیب‌سیوز Lipsius) و (لایب نیچ Leibnitz) رواقیونك بوتعبیری تفسیرده بویله برخطایه دوشمشلردر . » دییور . بن ظن ایدییورم‌که بوخطا، افلاطونك (ماهیات و مثل idées, prototypes) حقنده‌کی ملاحظاتی (anticipation) ایله برطوتمقدن ایلری کلمشدر. معلومدرکه افلاطون، [یالکز برفردی، برشیئی کورمکله، اوشبده، او فردده برجنسك ماهیت کلیه‌سنی، حتی مثال کمالنی کشف ایتمك] امکاننه قائلدی، وکویا نظر حکیم بونی کشف ایتمکله مکلفدی ! ایشته افلاطونك بوفکرینی، ئه‌پیکورك (پرولیپ‌سیس) دیدیکی (سبقهٔ تجربه) ایله برطوتمق، بوخصوصده واقع اولان حطالك منشأی‌در ؛ صانیرم .

سرویلیام هاملتن حقلی‌در ؛ وابراز ایتدیکی خطا چوق مهمدر؛ چونکه افلاطون کبی دوشونولورسه (قَبْلی apriori) بعضی مبادی‌یه‌ایناتمق‌واونلری منشأمعلومات اوله‌رق قبول ایتمك ضروری‌در. حالبوکه (anticipation) ی ئه‌پیکورك تعریفی ورواقیونك تلقی‌سی وجهله قبول ایدنجه، (مبادیٔ قبلیه principes aprioriques) بی تماماً و اساساً انکار ایتمك و تجربه‌یی منشأ معلومات اوله‌رق تلقی ایتمك اقتضا ایدر. یعنی ـ اوتقدیرده (anticipation) ك انجق (بَعدی aposteriori) ، (بر طرز استدلال un mode de raisonnement) اولدوغی تسلیم ایتمك لازمکلیر . بوده عینی تعبیری تماميله متناقض ایکی معنا ایله تفسیر ایتمك دیمك اولور . چونکه (apriori)

ايله (aposteriori) تماميله بربرينه ضد ايكى طرز استدلالدر . [بو تعبيراته باقيكز ؛ تفصيلات واردر !]

(قانت Kant) دخى بوكا پك زياده اهميت ويرمش وتنقيد عقل صرف (critique de la Raison Pure نام اثر مشهورنده (anticipation de l'expérience = anticipation der Wahrnehmung) تركيبنى قوللانه‌رق تشهير ايتمشدر. بوفيلسوف مجدد ، بوتون معلومات بشريه‌نك تجربه‌دن منبعث واوندن متولد اولمش بولونماسى حقنده (فلسفهٔ تدريبيه phil. empirique) نك ايلرى سورمكده اولدوغى ادعانى قبول ايده‌مه‌مشدى . بالعكس ، قوتله ادعا ايديبوردى كه انسانده ، هر درلو تجربه‌يه (متقدم antérieur) بعضى (مبادئ عقليه principes rationnels) واردر . تجربه لزومنى الهام ايدن ، تجربه‌يى ترتيب واداره ايله‌ين ، اصل اونلردر . بناءً عليه اونلر تجربه‌يه (سبقت anticiper) ايدر ؛ و ايتمك لازمكلير ! مثلا : [ماده‌نك آنجق تبدلاته اوغرايه‌بيله جكنى وفقط قطعاً محو ومضمحل اولمايوب عينى مقدارده قاله‌جغنى ؛ – تسلسل حادثاتك بر جريان مطرده تابع اولدوغنى واويله اولماسى لازم كله‌جكنى ؛ بر (عقيدهٔ اساسيه) ، بر (مبدأ تجربه) اوله‌رق قبول ايتمه‌دكجه تجربه ممكن اوله‌ماز . بناءً عليه بوكبى عقائد اساسيه برطاقم مبادئ عقليه‌نك دستورلريدر . بز اونلره استناداً و اعتماداً تجربه‌يه تشبث ايدرز وياپديغمز تجربه‌لر ، اودستورلرك حقيقتنى هر دفعه‌سنده اثبات وتحكيم ايدرلر. بناءً عليه اونلر (قبلى apriori) در. يعنى تجربه‌يه متقدم برطاقم حقايق عقليه‌در .] ديبوردى. قانت بونلرى تدقيق وتصنيف ايتمشدر. بومبادئ نظريه‌نك برى (Analogien der Erfahrung = anologie- de l'expérience (تمثيل تجربه) دركه (analogie) كلمه‌سنده معناسى ايضاح اولونمشدر. ايكنجيسى ده – بحثى صددنده بولوندوغمز – (سابقات تجربه les anti- cipations de l'expérience)در. قانت ، بونك دستورينى ويريبور :(هر حادثه‌نك شدت اعتباريله بركميتى ، يعنى بر درجه‌سى واردر. Tout phénomène a une quantité intensive; c. a. d. un degrès) ديبور ؛ و ديمك ايستيوركه : [بونى بويله بيلمك وقبول ايتمك اول امرده لازمدركه تجربه

یاپیله‌بیلسین وادارە ایدیله‌بیلسین !.. چونکه بوفکر ، تجربه ایله اکتساب اولونه‌ماز. قبل‌التجربه ذهنمزده موجود بر عتقاددر. بونلری قانت، (صرف مدرکه‌نك مبادیسی Grundsätzen des reinen Denkens) عد ایتمشدر.

علم لساننده دخی بوتعبیر مشهوردر. چونکه الك پارلاق (کشفیات علمیه découvertes scientifiques) تجربه‌یه سبق ایتمش ملاحظاتك بعدالتجربه تحققنه الك‌کوزل مثاللر تشکیل ایدر. حتی اوملاحظاتك تجربه‌یی نصل ترتیب وادارە ایتدیکنی‌ده کوستریر. بوتون ترقیات علمیه تاریخی بوکامثالدر؛ ده‌نیله‌بیلیر. فقط (سرهمفری ده‌ی‌وی Sir Humphry Davy) نك کیمیاده (قلئیات les alcalis) ی تجریدایتمه‌سی؛ (لووه‌ریه Leverrier) نك هیئت‌ده نه‌پتون Neptune) سیاره‌سنی کشف ایله‌مه‌سی، تاریخ علمده(anticipation)ك الك پارلاق مثاللرندندر .

زمانمزدن تقریباً یتمش سکسان سنه‌اول ، کیمیاده (اجسام بسیطه corps simples) لیسته‌سی پك معدود ایدی. حتی‌بعضی موادمرکبه‌دخی بسیط ظن اولونویوردی . (صود la soude) (پوطاس la potasse) ، (کلس la chaux) کبی اجسام‌دخی‌عناصر بسیطه میاننده‌ذکراولونویوردی.

(قلئیات) بوصنفده داخل اولان عناصرك اسم عمومیسی‌در . بونلره (اتربهٔ معدنیه les terres minéraux) دخی دیرلردی. (ده‌ی‌وی Davy) (حامضات les acides)ك (معادن les métaux) ایله بالاتحاد (املاح les sels) وجوده کتیرمه‌لری ایچون لازمکلن (شرائط کیمیویه conditions chimiques) نی تتبع ایدرکن، اکلامشدی‌که بویله براتحاد کیمیوی ایچون عناصر معدنیه (صاف pur) اولمایوب (حمض حالنده à l'état d'oxide) بولونمق ایجاب ایدر. بوبرقانون کیمیوی حکمنی حائز ایدی. مع‌مافیه قلئیات بوکاقارشی استثناتشکیل ایدییور، ومثلا: (حامض کبریت acide sulfurique) (پوطاس) و (صود) ایله طوغرودن طوغرویه اتحاد ایدرك (کبریتیت پوتاس) و (کبریتیت صود) نامیله معروف اولان املاحی وجوده کتیرییوردی . بوکیمیاکر داهی، شوکیفیته قارشی درین‌دوشوندی. شبهه‌ایتدی. ملاحظاتنی

بر (قیاس مقسم dilemme) شکلنه قویدی : [یابوقانون، عمومی دکلدر ؛ وبناءً علیه یا کلشدر ! . . یاخود بسیط ظن ایتدیکمز (قلئیات) حقیقیت حالده بسیط دکلده مولدالحموضه ایله متحد برحالده‌در !] دیدی ؛ فقط قانوندن زیاده قلئیاتدن شبهه ایتمش ایدی ؛ چونکه کیمیانك ترقیسی همان دائما بسیط ظن اولونان شیلرك مرکب اولدوغی اثبات صورتیله واقع اوله کلشدی. اوحالده: [قلئیات ، بسیط اولماسه کرکدر واحتمالکه مولدالحموضه‌یه شدتله علاقه‌دار بر طاقم معدنیاتدر . بونلری مولدالحموضه‌دن آییره‌بیلمك ایچون بویوك بر قوت وحرارت ایستر؛ بونی ده‌انجق قوتلی بر ئه‌لکتریق منظومه‌سی ویره‌بیلیر!] دیه حکم ایدوب تحقیقاته کیریشمش واوکا کوره تجربه‌یی ترتیب واداره ایتمشدی. تجربه تماماً بوکاشفك دوشوندکارینی تصدیق ایتمش و (صود)ك (حمض سودییوم) ، (پوطاس) ك (حمض پوطاسیوم) دن عبارت اولدوغی تحقق ایله‌مشدر .

(لوه‌وه‌ریه) ، (اورانوس Uranus) محرکنده مشاهده اولونان غریب اعوجاجات اوزرینه بعضی ملاحظاته قویوله‌رق، بوغریبه‌یی ، دیکر برجرم سماوینك تأثیر جاذبه‌سنه عطف ایتمش وبعضی معلومات رصدیه و (معطایات données) اوزرینه حساباته کیریشه‌رك (نه‌پتون Neptune) سیاره‌سنی — اوطوردوغی یرده — کشف ایتمش ؛ کتله‌سنی ، محرکنی وفلان زمانده فلان نقطه‌ده کوروله‌بیله‌جکنی ده خبرویرمشدی. فی الحقیقه بوکهانت علمیه‌یی متعاقب آلمان هیئتشناسلرندن (غالله Galle)(بالرصد par observation) اوسیاره‌یی (لووه‌ریه) نك تعیین ایتدیکی نقطه‌یه اللی ایکی دقیقه مسافه‌ده کورمشدر . ایشته بوده مشاهدهٔ رصدیه‌یه سبق ایتمش برکشف نمونه‌سیدر .

تنافئ اقوال Antilogie

Antilogie

(حسبانیون les sceptiques) ده‌نیلان فرقهٔ فلاسفه ، (ایقانیون les dogmatiques)ك افکارینه، اعتقاداتنه دائما اعتراض ایدییورلردی . ایکنجی آفاده‌می دورنده ارباب شك ، بواعتراضاتی برردستورشکلنه قویدیلر واونلره (tropes) دیدیلرکه ایقانیونك ادعاسنه قارشی آله‌جقلری (طورلر)

دیمکدر. ایشته (antilogie) بو (tropes) لردن بری‌در. تنافیٔ احکام واقوال دیمکدر. شبهه اربابی ادعا ایدییورلردی‌که [حقیقت بحثنده برچوق فیلسوفلر وبرچوق مذاهب فلسفیه یکدیکرینك قول‌وادعاسنی نقض‌ایده‌جك صورتده بیان فکر ایتمشلردر. بو (تنافیٔ اقوال) صراحةً اثبات ایدرکه حقیقت یوقدر ، اولسه‌بیله اونی بیلمك ممکن دکلدر. اوحالده هرشیدن شبهه ایتمکده حقمز واردر ؛ چونکه حقیقت دعواسنده بولونانلر هردرلو سوزلریله بربرینك ادعاسنی نقض ایدییورلر . واقعا هرحکمی ، هرادعایی بردیکرحکم وادعا ایله‌نقض‌ایتمك، یعنی بر(مدّعا)یه (عکس‌نقیض)ی‌ایله مقابله ایلمك ممکندر . بناءً علیه عینی مسئله‌ده ، بویله بکدیکرینه تماماً ضد وعینی قوتده دلیللر ایراد ایدیله‌بیلیر . اویله ایسه حقیقت بحثنده (تنافیٔ اقوال واردر . بو حاله کوره (οὐ μᾶλλον) یعنی (نه‌بری، نه ده دیکری) شایان اعتماددر !.. بناءً علیه جمله‌سندن‌ده شبهه ایتمکدن‌باشقه چاره یوقدر !] دیرلردی.[(tropes)، (antinomies)، (sceptiques)، (dogmatiques) سوزلرینه باقیکز .] شایان دقتدرکه ، زمانمز ، حقایق تجربیه‌ده یعنی علوم مثبته‌ده تنافیٔ اقوال‌اوله‌میه‌جغنی وبعضی‌نظریات علمیه‌ده اولسه‌بیله نتیجه‌ده دها ای تحققات تجربیه ایله بوتناقضك رفع اولونه‌جغنی تسلیم ایتمشدر . فقط (antinomie) بحثنده تعریف ایتدیکم کبی ، نتیجه‌ده بوتون معلومات بشریه‌نك ارکان‌اصلیه‌سی واساساتی یکدیکرینه تماماً ضد وعینی‌قوتده دلیللره پیوسته اولدوغی جهتله متافیزیق‌مسئله‌لرنده (تنافیٔ اقوال) واردر. بناءً علیه (sceptique) لرك دعواسی علوم تجربیه مسائلنده باطل اولمقله برابر مابعدالطبیعیات مسائلنده حقدر. ذاتاً زمانمز متفکرینی (آغنوستیسیزم agnosticisme) فلسفه‌سنه سوق‌ایدن قوت مجبره بواولمشدر. یعنی‌اساسات علمیه‌ده (تساویٔ نقیضین) دعواسنك رفع اوله‌نه‌میه‌جق درجه‌ده بدیهی وصریح اولدوغنی اکلایشمز اولمشدر. [اغنوستیسیزم سوزینه‌ده باقیکز!]

Antinomie (تقيض) ، تساوئ نقيضين

آلمانجه و فرانسزجه‌سی Antinomie
انکلیزجه‌سی Antinomy

بوتعبیر یونانی‌دن آلنمشدر. (ἀντι ضد، قارشی) و (νόμος قانون) معناسنه کلدیکنه نظراً (قانونه قارشی اولان شیلر) دیمکدر . اصطلاحده، متعارفه قبیلندن اولان ایکی قضیهٔ کلیه‌نك یکدیکرینه قارشی، حکماً متناقض اولماسیدرکه بوتقدیرجه اوقضیه‌لرك برینه (thèse مدّعا)، ضد نقیضنه دخی (antithèse نقیض مدعا) ده‌نیلیر . فقط بویله ، یکدیکرینی اساساً نقض ایدن مدعالرك ـ فلسفی معناسیله ! ـ antinomie) تشکیل ایده‌بیلمه‌لری ایچون، کرك (مدعا)، کرکسه اونك نقیضی حقنده ابراز واقامه اولونه‌بیلن بالجمله براهین وادله‌نك قیمت اقناعیه‌جه متساوی اولماسی برنجی شرطدر . زیرا برطرفك دلیلی قوی وغالب کلیرده ذهنی اقناع ونقیض قضیه‌نك حکمنی ابطال ایدرسه، (تساوئ نقیضین antinomie) تحقق ایده‌مز ؛ حتی آره‌ده تناقض بیله قالماز. شایان دقتدرکه بویله متناقض الحکم ایکی قضیه حقنده‌قوت وقیمتجه تماماً متساوی دلیللر اقامه ایدیله‌بیلمه‌سی ایچون ، اوقضیه‌لرك مفاد حکمی (یعنی ادعاسی!) هر درلو تدقیقات تجربیه وعقلیه فوقنده بولونمالی !ـ خلاصه، تعبیر اصطلاحیسی ایله ـ (متعال transcendant) اولمالی‌در. مثلا مدعا اوله‌رق : [عالمك حدودی واردر !] ده‌نیلسه، بونك نقیضی : [عالمك حدودی یوقدر !] قضیه‌سی اولور. ایشته بوقضیه‌لرك مفاد حکمی، (متعال)در؛ چونکه بوخصوصده هیچ برتجربه امکانی اولمادیغی شویله طورسون، مسئله، ماهیتی اعتباریله عقلك ارهمیه‌جکی برساحه‌ده موضوع بولوندوغندن، ذهن، مطلقا برطرفه میل ایله حکم ایده‌بیلمك ایچون ـ مدار استناد اوله‌بیله‌جك ـ هیچ بردلیل بوله‌مازکه، عینی قوتده بربرهان ایله اوکا مقابله ممکن اولماسین ! فضله اوله‌رق ، بوایکی قضیه ذاتاً متناقض اولدوغندن ، ایکیسنی بردن قبول وتألیف ایتمك دخی عقلاً ممتنعدر. براوجونجی احتمال تصور اولونه‌میه‌جغی سببله دخی شو ایکی قضیه‌نك بهمه‌حال برینی تسلیم ایتمك ضروری کورونور.

زیرا کیفیتك ایکی احتمالدن خالی اولماسیده قطعاً مستحیلدر. اکلاشیلیورکه (antinomie) تشکیل ایدن قضیه‌لر ـ بزم شرق منطقیوننك تعبیر معروفنجه ـ هم (مانعة‌الجمع)، همده (مانعة‌الخلو) اوصافنی حائز اولان قضایای کلیه‌در.

آلمان فیلسوف شهیری، صاحب مسلك (قانت Emmanuel Kant) بودرلو قضایای متناقضه‌یه (antinomie de la Raison pure) دیمشدیکه بوندن: (تجربه فوقنده وصرف عقلك ماهیتندن منبعث تناقضلر) معناسنی مراد ایتمشدر. (قانت) بویله بر تناقضك (فساد محاکمه vice de raisonnement) نتیجه‌سی اولمادیغنی، یعنی بر عیب استدلال صاییله‌میه‌جغنی ادعا ایدییور؛ کرك علم بشرك، کرك کنده بالذات عقلك حدودینی تعیین ایدن اقصای مواقف تفکرده ـ طبیعی اوله‌رق! ـ بویله (رفعی ناقابل) تناقضلر بولویور وبونی ضروری عد ایلیور. انسان، بر حقیقت مطلقه‌یه کسب اطلاع ایده‌بیلمك امیدیله، هرنه‌زمان کندی حدود قابلیاتنی تجاوز ایدرسه ـ عملیات فکریه‌یی تنظیم واداره ایدن قوانین عقلیه ایجاباتندن اوله‌رق ـ ذهن، بهمه حال، بوکریوهٔ تناقضه دوشویور. بوتقدیرده ایکی مجبوریت آره‌سنده محصور بولونویور؛ وهر ایکی طرفدن باطل بدیهی‌یه پیوسته اولوب قالیور. اوحالده: یاتحقیقات و ملاحظاتمزدن ادراك ایده‌بیلدیکمز نتیجه، (مطلق absolu) تعبیرینك متضمن بولوندوغی معنایه توافق ایده‌میور؛ (یعنی صرف اضافی بر فکردن عبارت قالیور!) یاخود منحصراً حادثات دائره‌سنده محبوس وقابلیات ذاتیه‌سیله مقید اولان عقل بشر، حدود طبیعیه‌سنی تجاوز ایتمکله بویله ضلالتلره دوشدوکنی آکلیور. بناءً علیه کرکی کبی تحقق ایدییورکه عالم حادثات و قیود عقلیه و اضافات دائره‌سندن چیقوبده حقیقت مطلقه‌یه یول بولمق، ذهن بشر ایچون ـ هیچ بر وقت! ـ میسر وممکن اوله‌میه‌جقدر!.. دیمك که (antinomie) لر عجز فطریمزك اقتضاسیدر. لدنیات حوادثه انفاذ نظر ایده‌مه‌ین، کندی بنلکنك دائره‌سنی چوب ایلری کیده‌مه‌ین انسانك، حدینی ـ بونقیضه‌لر ـ بیلدیرییور. علم اضافی بشرك هم اساسلرینی همده حدود مانعه‌سنی تشکیل وتعیین ایدییور.

ایشته (علم بشرك اضافیتی Relativité de la connaissance

humaine) دعواسی اوزرینه فلسفه‌سنی بنا ایدن (قانت Kant)ك بو خصوصده زبدهٔ ملاحظاتی بودر؛ وکورولیورکه (حقیقت مطلقه vérité absolue)یه و (لدنیات noumènes) حوادثه ، کسب اطلاع ایده‌بیلمك قدرتندن قصرتاً محروم وممنوع بولوندوغمزی ادعا ایدن (آغنوستیسیزم agnosticisme) فلسفه‌سی ، ساحهٔ معقولاتده (antinomie) لره استناد ایدییور. بوکون علم بشرك اضافی اولدوغنی تصدیقه مجبور اولمایان جدی برفیلسوف قالمامشدر. [یوقاریده‌کی تعبیراته باقیکز :].

قانتك ، (اضافیت علم) فلسفه‌سنی ترویج وتشهیر ایدن بویوك انکلیز فیلسوفلرندن (سرویلیام هاملتن Sir William Hamilton)، آثارلرنده، بالخاصه بومهم نقطه‌لری تشریح ایتمش وعقل بشرك — صوك مرحلهٔ تدقیقده!— بوتناقضاره نصل دوشدوکنی — تحلیلی برصورتده — کوسترمشدر.

(مابعدالطبیعیات métaphysique) مباحثنده (سرویلیام هاملتن)ك تأثیرندن قورتوله‌مامش اولان (هربرت سپنسر Herbert Spencer) دخی (اضافیت علم) (عقیده doctrine)سنی پك قوتلی دلیللرله مدافعه ایتمشدر. (تکامل évolution) فلسفه‌سنك مؤسسی اولان بوذات دخی [عقل بشرایچون لدنیات اموره انفاذ نظر ممکن اوله‌میه‌جغنی !] ، (مبادئ اولیٰ Les premiers principes) نام کتابنك بر باب مخصوصنده ادعا ، وبوکا دلائل عدیده ابراز ایلدکدن صوکره کوستریورکه : (عقل ، تجربه و حادثات دائره‌سنی آشوبده ، لدنیات مسئله‌سنی تحقیقه باشلادیمی ؟ . . درحال اویله بر (قیاس مقسم dilemme) کردابنه دوشیورکه اونك ایکی حدینی تشکیل ایدن قضیه‌لرك هرایکیسی‌ده باطل بدیهیدر . معمافیه براوچنجی درلو دوشونوش احتمالی اولمادیغی ایچونده بهمه‌حال برندن برینی قبول وتسلیم ایتمکده اضطرار واردر. مثلا (زمان)و(مکان) متناهیمیدر؟.. نامتناهیمیدر ؟ . . . سوألنه قارشی ویریله‌بیله‌جك جواب : [یامتناهیدر ؛ یانامتناهیدر!] قیاس مقسمنده مندرجدر. [متناهیدر !] دەنیلسه ، باطل بر (ادعای مجرد) اولور . زیرا بالتجربه حدودینی تعیین ایده‌بیلمك بزم ایچون هردرلو امکانك فوقنده‌در ؛ اوندن صوکره زمان ایله مکان کمیات

مقوله‌سندن معدود اولمق حیثیتیله، الی غیرالنهایه ضمیاته مستعددر. بناءً علیه متناهی اوله‌ماماسی لازمکلیر. لکن [نامتناهی‌در !] ده دییه‌مه‌یز !.. زیرا هیچ بر وجهله بونی تحقیقه بزجه امکان اولمادیغی سویله‌طورسون، زمان نامتناهی تصوری بیله محالدر. [نه متناهی‌در نه‌ده نامتناهی‌در!] ؟ [هم متناهی‌در؛ همده نامتناهی‌در!] دخی ده‌نیله‌مز. بوده معناسز بر تناقض صریح اولور. مع مافیه شوایکی (قضیهٔ متناویه alternatives) دن بریی بهمه‌حال قبوله مجبورز؛ حالبوکه دعوانك بری لهنده نه‌قدر قوتلی ونه‌درلو دلائل ابرازایتمك ممکنسه، اونلرك جمله‌سی، نقیض دعوا لهنده‌ده عیناً وتماماً قابل تطبیق‌در. اویله اولونجه صاغه صول میل ایچون سبب ترجیح قالمیور. بناءً علیه بوقیاس مقسمك حدینی آره‌سنده محبوس قالان عقل بشر بر حکم ویرمکده عاجز، مترددد ومتحیر بولونیور. »

سپنسرك برنجی کتابنك بر مهم قسمنی تلخیصاً عرض ایتدیکم شو ملاحظات، بو فیلسوفك — سرویلیام هاملتن طولاییسیله ! — قانتك فلسفه‌سندن و (antinomie) نظریه‌سندن نه‌قدر متأثر اولمش بولوندوغی حقنده بر ظن قوی حاصل ایتدیریر؛ نصل که (آلفره‌دفوییه Alfred Fouillé) بوادعاده بولونمشدر.

ده‌قارتك فلسفه‌سنی درجهٔ کماله کتیرن (قانت) (تنقید عقل صرف Critique de la Raison Pure) نام کتاب مهمنك (مسائل متعالیه محاضراتنه dialectique transcendentale) مخصوص اولان بابنده بو (تساویٔ نقیضین) مسئله‌سنی موضوع بحث ایتمش و (cosmologique تکوینی) اولانلرینی جدول آتی اوزره تعیین ایله‌مشدر.

ریاضیات اساسلرنده تساوی نقیضین

Antinomies mathématiques

(Antithèse نقیض مدعا)	(Thèse مدعا)
عالمك مبدأی یوقدر؛ حدودیده یوقدر. زمان ومكان اعتباریله عالم نامتناهی‌در.	۱) عالمك زمانده و مكانده بر مبدأی واردر.
هیچ بر ماده مطلقا بسیط دكلدر. هرماده الی غیرالنهایه قابل انقسامدر.	۲) هر مادهٔ مركبه اجزای بسیطه‌دن مركبدر. ماده‌ده الی غیر النهایه انقسامه قابلیت یوقدر.

تجلیات قوای عالم بنشنده تساوی نقیضین

Antinomies dynamiques

حریت وارادت یوقدر. هرشی قوانین طبیعیه اقتضاسنجه وقوعه كلیر.	۱) حادثات طبیعتده منهود اولان (déterminisme) یعنی سلسلهٔ قیود واسباب موجبه، مطلق دكلدر. علل مستقله واردر.
كرك عالمك برجزئی اوله‌رق، كركسه علت ایجادی اوله‌رق هیچ بر (واجب الوجود) یوقدر.	كرك عالمك بر جزئی اولسون كركسه علت ایجادی اولسون، هر حالده بر (واجب الوجود) واردر.

بونلر، منشألری اعتباریله نظری (antinomie) لردر . چونكه عقل صرفه عائددرلر. تعلق اعتباریله دخی (cosmologique) درلر؛ یعنی مبحث تكوین مسائلیله علاقه‌داردرلر .

بونلردن ماعدا برده عملی (antinomie) واركه، اخلاق بحثنه عائددر. اوكا (قانت) (antinomie de la Raison Pratique) دییور . بوده (خیر محض، خیر اعلا (summum Bonum = souverain bien) نظریه‌سنك بالعمل تحقق ممتنع اولماسندن تولد ایدییور. باقیكز نصل :

(قانت) اسکی (رواقیون (stoïciens) کبی : [خیر محض یالکز فضیلتدەدر !] دییور . اسکی (مدرسهٔ قیروانیه Ecole cyrénaïque) اربابی کبی: [خیر محض،ذوق وسعادتدەدر!] دەدییور. اوایکی اسکی مذهبك، خیر محض نامنه تعیین ایتمش اولدیغی ایکی مختلف وحتی ضد مطلبی برلشدیرییور : [خیر محض، فضیلت ایله سعادتك هم آهنك اولماسندەدر!] دییور. فقط ینه کندی تعبیرنجه؛ بو[دنی دنیاده ici bas] بونك قطعاً ممکن اولمادیغنی، یعنی تمامیله فضیلتکار یاشامق، وعینی زمانده ذوق سورمك میسر اولمادیغنی تصدیق ایدییور. صوکره، ـ ماهیت اعتباریله !ـ فضیلت ایله ذوق وسعادت آرەسنده هیچ برمناسبت اساسیه ومنطقیه،هیچ برمشابهت وملایمت طبیعیه بولەمیورکه بوایکی مطلب آرەسنده لزومنی ادعا ایتدیکی آهنك ووفاق ، بالطبیعه حاصل اولسونده ـ ادعاسی وجهله ـ (خیر محض) بالفعل تحقق ایدەبیلسین ! .. حالبوکه ـقانتك اعتقادنجه ـ خیر محض آرامق (مرید ومختار اولان libre) اولان روح بشرك (تمایلات فطریه inclinations naturelles) ومطالب انیه سندندر . یعنی تجربه ایله تحقیق ایدوب بالآخره کشف ایتمش اولدوغی شیلردن دکلدر. روحك جبلت ذاتیەسنده ، خیر محض ایچون بر میل ازلی وارکه وهبیدر؛ فطریدر. بویله اولمقله برابر ، ـ بومیل جبلی یه رغماً ـ بو دنیاده خیر محضه ایریشـمك ممکن اولەمیور ؛ چونکه بو (مطلب اعلا) یکدیکرینه ضد، ایکی عنصرك (یعنی ذوق ایله فضیلتك !) هم آهنك اولمسیله تحقق ایدەبیلیرکه ایشته اصل تناقض وامتناع عملی بورادەدر.

(قانت)، عقل صرفك تناقضلرینه قارشی هیچ برچاره دوشونەمیور. فقط عقل عملی (Raison pratique) نك شـو تناقضندن نومید اولمیور. (آخرته ایمان croyance à la vie future) ایله بوتناقضی رفع ایدییور. [شوتقدیرجه انسان، فضیلتله یاشایەجق؛ بلکه محرومیتلر ایچنده یاشایاجق؛ لکن ، عالم آخرتده بو حیات فضـیلتکارانەنك بهمه حال مکافاتنی ادراك ایدەجکنه ـ ایمان قوی ایله ـ مطمئن بولوندوغی ایچون ، عینی زمانده‌ده مسعود اولەبیلەجکدر.] دیمك ایستیور. بالطبع ، بویله برعقیده : (رحمن ورحیم ، عادل وکریم برذات آلهیه)نك وجودینی مستلزم بولونەجغی ایچون،

(قانت)، بو [Antinomie de la Raison pratique] ی، اثبات واجب بحثنده یکی بر دلیل کبی قوللانیور؛ اوکا بویله بر حیثیت ویریبور. چونکه روح انسانی‌نك ارادت ذاتیه‌سی ایله بقای روحه و آخرته ایمان ایتمك مسئله‌لرینك نه صورتله مناسبت وعلاقه‌سی اولدوغی وبو ایمانك ، نه‌کبی صرورات منطقیه ایله عقیدهٔ الوهیتی ایجاب واستلزام ایتدیکی میدانه چیقیور.

قانته اقتدا ایتمش اولان (سرویلیام هاملتن) بوعقاید آره‌سنده موجود اولان مناسبات وروابطی عیناً فقط دها صریح برصورتده ابراز ایتمشدرکه قانتك معقی اولدوغی بوده کوستریر .

علم بشرك اضافی اولدوغنی قبول وتسلیم ایدنلر، (antinomie) نظریه‌سنی قبوله مجبور بولوندقلری ایچون تسلیم ایدییورلر. معلومات بشریه‌یی تحلیلاً تدقیق ایدنجه، اساسلرنده هپ تساوی نقیضین بولویورلر. وبو تحقیقده نه‌قدر ایلری کیده‌بیلیرسه کیتسین، نهایت عقلمزك بهمه‌حال عینی کرداب تناقضه دوشه‌جکنی وحیرتلر ایچنده اعتراف عجزه مجبور قاله‌جغنی ادعا ایدییورلر. مع مافیه اساساً طوغرو اولان بو ادعا مطلقا قانتك (antinomie) جدولنی عیناً قبول مجبوریتنی ایجاب ایتمز. نته‌کیم او جدولده‌کی دستورلری وترتیبی برچوق فیلسوفلر تنقید ایتمشلر واونده فساد نقطه‌لری بولمشلردر. بناءً علیه بودستورلر هرمتفکر طرفندن عینی شکل وصورت اوزره قبول ایدلمه‌مشدر. حتی قانتك معقی عداولونه‌بیلان (سرویلیام هاملتن) بیله کندنجه بر (antinomie) جدولی یاپمشدرکه اونی ده برطرفدن (جون ستوئه‌ت میل John Stuart Mill) ودیکر طرفدن ریاضیٔ شهیر (پروفسسو مورغان Prof. Morgan) شدتله تنقید ایتمشلردر. حتی، (نامتناهی) تعبیرینك معنای عادیسی ایله معنای ریاضیسنی فرق ایده‌مه‌مش اولان هاملتنك بوخطاسنی (ستوارت میل)، [هاملتنك فلسفه‌سنی تدقیق Examen de la phil. de Ham.) ایچون یازدیغی کتاب مهمده تشهیر ایلدکدن صوکره بویله چوروك براساس اوزرینه بنا ایدیلان احکام متناقضه اره‌سنده (حقیقی بر تناقض) اولمیه‌بیله‌جکنی بیله ادعا واثبات ایتمشدر .

فی الحقیقه، (تاریخ فلسفه) دخی بوکا پك حوق مثاللر عرض ایدییور: اسکی فیلسوفلرده ایله تجربه‌یی دکل، منطقی عمده واساس اتخاذ ایتمش اولان

سقولاستيقلر – هربحثی ، نهایت بر قیاس مقسمه ارجاع ایدرلر ، و اونك حدلرینی تشکیل ایدن ایکی متناقض قضیه‌لردن برینی بالابطال ، دیکرینی قبولده ذهنی مضطر براقمغی سورلردی . فقط [اکثر دعوالرینك نقطهٔ استنادی، یابرلفظ مجردك مفهوم موهومی ویاخود بر فرضیهٔ باطله‌نك دستور مضمونی اولدوغی ایچون] مسئله، ذاتاً ووضعاً طبیعی دکل ایدی. بناءً علیه، آرانیلان حقیقت ، اومسئلهٔ مجعوله‌یی حبس ایدن قیاس مقسّمك بوسبوتون خارجنده قالیردی . مثلا : [(معدوم) ، (شی)میدر ؟.. دکلمیدر ؟ . .] دەنیلنجه ، انسان ، معدوم لفظك ایچی بوش بر قوری سوزدن عبارت اولدوغنی، و بوحیثیتله خارجده (عالم حقیقیده !) بروجود صحیحه دلالت ایده‌میه‌جکنی دوشونه‌مرسه، کندینی درحال برقیاس مقسم ایچنده محصور کورور. چونکه، دوشونه‌مدیکی‌تقدیرده : [(معدوم)، یابرشیدر؛ یا دکلدر. اکر برشی ایسه، نصل شیدر ؟.. مقولاتك هانکی قسمنده داخلدر ؟ . . برشی دکلسه ، نه‌در ؟..] سوأللری کندیلکندن تولد وترتب ایده‌جکدر. حالبوکه (معدوم) لفظ مجردینك هیچ برشی افاده ایتمدیکی‌وخارجده مقابل حقیقیسی اوله‌میه‌جغی تأمل ایدیلیرسه، بومسئله‌نك (غیر طبیعی) اولدوغی درحال اکلاشیلیر واوکا تعلق ایدن قیاس مقسمله برابر تکمیل دعوالر ، طائیله بیقیلوب مضمحل اولورکیدر. کیفیت بویله اولدوغی حالده سقولاستیقلر بوکبی غیر طبیعی وجعلی مسائلی حل ایتمك غیرتیله عصرلرجه مناقشه‌ایتمشلر و اونلری (antinomies) شکلنه قویوب براقمشلردر ؛ یعنی قطعیاً حل اولونه‌میه‌جغنی کوسترمشلردر . مع مافیه حقیقتده اویله مسئله‌لر اوله‌میه‌جغی بوکون ثابت‌اولمش وارتق‌هرکسجه مسلم بولونمشدر. کذلك باطل فرضیه‌لر اوزرینه مؤسس اولان بوتون سقولاستیق مسائلنه متعلق دعوالرده دخی عینی ضلالت غریبه‌یی کوره‌بیلیرز؛ مثلا: (افلاك les sphères)هانکی‌مقوله‌ده‌داخلدر!.. جوهرمیدر ؟ . . عرضمیدر ؟ . .) دیه صاحبه بر سوأل وضع اولونجه ، انسان – غافل طاورانیرسه ، – بر قیاس مقسم کردابنده بولوندوغنی حس ایدر. چونکه یاجوهر، یاعرض اولمق لازمکله‌جکنه بالضروره قرار ویریر. باشقه‌درلو اوله‌ماز؛ زیراجوهر واعراض خارجنده قالان هیچ برشی یوقدر.

لکن، ایشك حقیقتنه وبو کونکی معلوماتمزه باقیلیرسه، (افلاك، نه‌جوهردر؛ نه‌ده عرضدر !) چونکه اویله برشی یوقدر. او اسکی بطلمیوس فرضیه‌سنك بطلانی ، بوکون ـ ارتق هردرلو شبهه‌دن وارسته اوله‌رق ـ ثابت اولمشدر . بناءً علیه اویله برمسئله اوله‌ماز . اوندن صوکره ارسطونك مقولاتی دخی بر حقیقت مطلقه افاده ایتمز؛ چونکه عندی برتصنیفدن عبارتدر. [scholastique سوزینه باقیکز !]

خلاصه، معلوماتمز اضافیدر؛ تجربه وحادثات دائره‌سنی آشوب ده وجود مطلق وحقیقت اشیایی، لدنیات اموری تحقیقه قالقشیرسه‌ق، صلاحیت طبیعیه‌مزی تجاوز ایتمش اولورز ، ودرحال اویله تناقضلره دوشه‌رزکه عقل ایله حل اولونورکی دکلدر . بوطوغرو؛ لکن اوتناقضلرك اك اساسلی دستورلری اولمق اوزره بعض فیلسوفلرك عرض ایتدیکی (antinomies)لر ، هردرلو تنقیده طایانه بیله‌جك درجه‌ده طوغرو ومتین دکل، هپسی‌ده عندی واذعانی دستورلردر. تناقض اساسی‌نك ماهیتی دخی (ممتنع التصور inconcevable) اولماسیدر. حالبوکه بوکون بزلرجه تصوری ممتنع اولان بر شیئك ، یارین دخی (تصوری ممتنع) قاله‌جغنه دائر هیچ بردلیل قوی یوقدر. بلکه بونك عکسنه دلیل چوقدر. اونك ایچون زمانمزك اك بویوك فیلسوفلری، برشیئك بوکون بزجه (ممتنع التصور) اولماسنی، اوشیئك بطلاننه وحقیقتده امتناع ذاتیسنه بردلیل اولمق اوزره قبول ایتمیورلر. بزم قابلیت تصور وادراکمزك محدود، عندی واضافی اولماسنه حکم ایدییورلرکه طوغروسی بودر .

بناءً علیه ، برحقیقت مطلقه‌یی ، سر خلقتی ، وجوب خالقی اکلامق خصوصنده تناقضه دوشیورسه‌ق، قباحت وقصور بزده‌دکل، بزم یارادیلشمزده وعجز طبیعیمزده‌در؛ یوقسه بر حقیقت مطلقه‌نك موجود اولماسندن دکلدر. او حالده معلومات واعتقادات بشریه‌نك تمللرینی تشکیل ایدن احکام متناقضه بر « حق تعالی vérité suprême » نك وارلغنی تصدیق ایدر؛ وانجق بزم کندی علم اضافیمزك درجهٔ عجزینی کوستریر . » دییورلر .

« (فلسفهٔ مادیه phil. matérialiste) و (لاایسیه nihilisme) «

و(حسبانیه scepticisme) طرفدارلرندن ماعدا ، بوكون ، همان بوتون فلسفهٔ حاضره‌نك اعتقادی بودر . [بوتعبیرانه باقیکز !]

(antinomies) مسئله‌سی ، اسكیدر . ارسطونك (مابعدالطبیعیات) نام اثر مشهورینك برنجی كتابنده وبشنجی بابنده روایت ایتدیكنه كوره (فیثاغور Pythagoras)ك الك اسكی شاكردلرندن (قروطونلی آلقمه‌ئون Alcméon de Crotone) میلاددن بش عصر اول ، مبادئ علمیه‌ده‌كی تناقض اساسی‌نی كورمش و : [معلومات بشریه‌نك اساسلری تحقیق اولونجه یكدیكریله متناقض برطاقم احكام معدوده‌یه منجر اوله‌جغنی] ادعا ایلمشدر؛ حتی كندنجه برده (antinomies) جدولی ترتیب ایتمشدركه ارسطونك روایتی سایه‌سنده زمانمزه‌قدر محفوظ قالمشدر. جدول مذكور ایشته‌شودر:

متناهی	نامتناهی
چفت	تك
كثرت	وحدت
صاغ	صول
دیشی	اركك
سكون	حركت
خط مستقیم	خط منحنی
ظلمت	نور
شر	خیر
مربع الاضلاع	اضلاعی غیر متساوی اولان وسائر بالجمله اشكال هندسیه .

كورولویوركه بوجدول غایت ساده‌دلانه بر فكرك محصولیدر . فقط مبادئ معلوماتمزك ، نتیجهٔ تحلیلده ، بالضروره برقاچ قضیهٔ متناقضه‌یه منجر اولمسی دعواسنی متضمن بولونمق اعتباریله ، بوكونكی فیلسوفلرك ادعاسندن هیچ فرقلی دكلدر . چونكه قانتك جدول مشهوری دخی تنقید ایدلمش واعتراضات محققه‌یه هدف اولمشدر .

اکراه ، تناکر

فرانسزجه	Antipathie
انکلیزجه	Antipathy
آلمانجه	Abneigung
ایتالیانجه	Antipatia

یونانیده (ἀντί = آنتی = ضد) ، (πάθος = پاثوس = تأثر) دیمکدر . تعبیر بوایکی کلمه‌دن مرکبدر . (ضدبرتأثر) معناسنه موضوعدر. بونك عکسی (sympathie) در . لسان عادی‌ده برنجیسی (نفرت) ، ایکنجیسی (میل) سوزلریله ادا ایدرز . حالبوکه (نفرت aversion) ایله (antipathie) و (میل inclination) ایله (sympathie) آره‌سنده ایجه فرق واردر . [تعبیراته باقیکز !]

بوکبی حالات روحیه (حسیات sentiments) نوعندندر. اصطلاحده (تناکر antipathie) بهمه‌حال سببی مبهم بر نفرت غریزیه‌در . بو تعبیر واونك تماماً ضدی اولان (sympathie) ، بالخاصه معاملات انسانیه‌یه مختص اولمشدر . آنجق انسانه قارشی (antipathie) (sympathie) اوله‌بیلیر . فرضا ایلك دفعه اوله‌رق کوردوکمز بر آدمدن — هر نه‌دن ایسه وهر نصلسه ! — حظ ایده‌مه‌ییشمز ، بونك الك ایی والك عمومی مثالیدر . بو حس ، بر ده دفعهً واقع اولدوغی ایچون (قسری ، دفعی impulsif) در . ملاحظه ومحاکمه‌نك بوخصوصده قطعاً دخلی یوقدر . چونکه یالکز (تماس contact) ایله بر آنده اولوویرییور. اونك‌ایچوندرکه (معقول raisonnable) بر کیفیت دکلدر . ماهیتی ، حتی سببنی بیله‌مه‌یز . (ارادت volonté) مزه دخی تابع دکلدر . بناءً علیه کوزللکك ، چیرکینلکك بوخصوصده دخلی وارمی ؟. یوقمی ؟ . . اکلاشیله‌میور . نفع وضرر ملاحظه‌سی موضوع بحث اوله‌ماز ؛ زیرا بو حس ، (آنی ، ضروری و تحدسی intuitif) بر صورتده پیدا اولویور . حتی بر (الهام inspiration) کبی‌در . دوشونجه‌یه وقت ومیدان ویرمیور . عجبا فطرتمزه (یابانجی étranger) کورونمك‌می بو (تناکر)

حسی بزه الهام والقا ایدییور ؟ . اوده تحقق ایده‌مه‌مشدر . شو قدر وارکه هنوز پك (ساده وابتدائی simple et primitif) برحالت حسیه‌ده بولونان چوجوقلرده ، واونلردن بوخصوصده پك فرقی اولمایان اقوام وجماعاتده (antipathie) ، یاانجیاق طویغوسندن پیدا اولویور ؛ واحتمالکه بونفرت ، ـ یاانجیلره قارشی ـ قورقو، امنیتسزلك ، شبهه کبی برطاقم ناخوش حسیاتك محصله‌ٔ الهامی‌در. هرنصل اولورسه‌اولسون بونك (غیرمشعور inconscient) ونا کهانی برطویغو اولدوغنده شبهه یوقدر . شو اعتبارایله (تناکر) تعبیری ـ بو معنایه ـ بر درجه‌یه قدر یاقیشیق آله‌بیلیر .

عربجه‌ده (اکراه ، کراهت ، کریه) تعبیرلری واردرکه بعضی موضعلرده (antipathie) معناسنه دها موافق دوشر . مثلا (گل‌قوقوسی l'odeur de rose) ، ویاخود (عطر قوقوسی) حد ذاتنده ناخوش بر شی دکلدر . لکن بعضی آدملر بو درلو قوقولردن شدتله (اکراه) ایدرلر . متأذی اولورلر. دیمك اولویورکه بعضی آدملرده «گل‌قوقوسی»، «کریه antipathique» کلیور. نته‌کیم رنکلر ایچون‌ده اویله‌در . حتی‌یا اکرانسانلرده دکل حیوانلرده‌بیله بعضی رنکلره قارشی شدتله « antipathie اکراه » واردر . بوغا وهندی قیرمزی رنکدن او قدر حظ ایتمزکه چیلدیریر .

فیلسوفلر ، بو ایکی ضد تعبیری اهمیتله تلقی‌وتتبع ایتمشلردر ، حتی‌که بوتون حسیاتمزك مبدأی بونلردر. بالخاصه‌مشهور « آدام‌سمیث Adam Smith » ـ که « دهی‌ویدهیوم David Hume » ك شاکردی‌و (علم‌ثروت économie politique) ك واضعی ومدونی‌در ! ـ بوحس غیر ارادی‌یی اساس اتخاذ ایدرك برفلسفه تأسیس ایتمش و (antipathie ایله sympathie) نك ع ی منشأدن صدور ایتدیکنی ادعا ایله‌مشدر . [sympathie تعبیرنده تفصیلاته باقیکز :]

بوکون هرکس متفقدرکه بو « نفرت واکراه » (قسری impulsif) اولان افعال وجدانیه‌دندر؛ یعنی محاکمه‌ایله ملاحظه ایله حاصل اولمایوب دفعهٔ وبرآنده پیدا اولان برحس‌در . « سپینوزا Spinoza » بوحسك « تداعی

افکار « association d'idées » دن حاصل اولدوغی ادعا ایتمشدی . زمامز متفکرینی بر « استعداد ارثی prédisposition héréditaire » اولمق اوزره تلقی ایدییورلر . بن ظن ایدرم که مزاج و عادت ایله دخی علاقه‌سی آز دکلدر . « نفرت aversion » ایله فرقی پك تعیین ایدیله‌مور . یالکز « نفرت aversion » لك اسباب موجبه‌سی دها زیاده واضح و بللی‌در . حالبوکه (antipathie) نك اسباب وجدانیه‌سی دها زیاده مبهم ودها درین‌در ؛ وهله صرف باطنی‌در . [اصطلاحاته باقیکز !]

Antithese نقیض مدعا

Antithèse

[thèse مدعا کلمه‌سنه باقیکز ! .]

Antitypie مقاومت

Antitypie

آلمان فیلسوف مشهوری « لایب نیچ Leibnitz » لك ایجاد ووضع ایتمش اولدوغی بر تعبیردر ؛ فقط تعمیم ایدلمه‌مش ومتروك قالمشدر . او فیلسوفك بو کلمه‌دن مرادی « عدم تداخل impénétrabilité » و « مقاومت résistance » ایدی . مقاومت ، ماده‌نك ودها طوغروسی (جوهریت مادیه substantialité matérielle) نك (کیفیت ذاتیه qualité essentielle) سی‌در . یعنی ماده بو خاصیت اصلیه اولمادقجه دوشونه‌له‌مز ؛ ماده اولهمار .. [qualités primaires تعبیرینه باقیکز !]

« دهقارت Descartes » ، ماده‌یی « جوهر ممتد Substance étendue » دیه تعریف ایتمش و « امتداد étendue » کمیتی ، یعنی (ابعاد ثلثه les trois dimensions) ی حائز اولمق قابلیتی ، مادیتك صفت ذاتیه‌سی کبی قبول ایتمشدی . « لایب نیچ » ، بحق ادعا ایدییورکه یالکز « امتداد » ماهیت ماده‌یی تشکیله [یعنی تصوره !] کافی دکلدر . بوکا (مقاومت antitypie) یی ده علاوه ایتمه‌لی‌در . زیرا مکان ایله « ماده » نك الك مهم فرقی ، برنجیسنك یالکز « ممتد » اولماسنده ، ایکنجیسنك هم ابعاد ثلثه‌یه همده مقاومته قابل بولونماسنده‌در .

[l'espace, la matière سوزلرنده تفصیلاته باقیکز !]

Apagogique

Apagogique *(raisonnement)* قیاس خلف

الك اول بو « آپاغوغی — ἀπαγωγή » تعبیرینی وضع واستعمال ایدن ارسطودر . فقط استاد یونانی « بر مسئله‌یی دیگر بر مسئله‌یه ارجاع ایتمك صورتیله واقع اولان طرز استدلال » « (apagogie) دیرایدی . بو کون كاه (اثبات بالنقیض démonstration par l'absurde) كاه « قیاس سه abduction » مقامنده قوللانیلدیغی اولویور . معمافیه استعمالی نادردر .
[absurde و abduction کلمه‌لرینه باقیکز !]

Apathie

عدم تأثر ، قایغوسزلق ، عطالت ، کسل

Apathie

یونانیده (a ادات نفی + πάθος — passion) تأثر و احتراص دیمکدر . بناءً علیه بو تعبیرك معنای لغویسی : (هر درلو تأثرات واحتراصاتك فقدانی) در . فقط کلمه‌نك مضمونی یاواش یاواش توسع وبالآخره تبدل ایتمش ونهایت : (حرکتسزلك وقایغوسزلق) معناسنده قوللانلمشدر . لسان عادیده (ارادهسزلك) ، (قدرتسزلك) ، (حسسزلك) و (عطالت معنویه) دیمك اولور . تاریخ فلسفه‌ده ، (حکمت اخلاقیه phil morale) و (حکمت صوفیه ph mystique) ایله علاقه‌دار بر کلمهٔ اصطلاحیه‌در .

احلاق بحثنده (apathie) یی هم (عطالت) ، همده (قایغوسزلق) کلمه‌لریله ترجمه ایتملیدر . اگر (apathie) جسمانی برحال ایسه ، یعنی تدللك کبی بر شی ایسه ، اوكا عطالت دیرز . بوحه کرفتار اولانلر قیمیلدامقدن بك اوقدر حوشلانمازلر . اگر عضله یورغونلقدن صوکره عارض اولان (کوشه‌کلك) . رخاوت ، مراد اولونه یورسه (کسل) دیمك اولادر . اگر معنوی بر طویغوسزلقدن ایلری گلمش برحال لاقیدی ایسه ، اوتقدیرده (قایغوسزلق) تعبیری مرجحدر .

امر تربیه‌ده برچوجوغك عطالتی ، قایغوسزلغی شایان دقتدر ؛ اغلب احتماله کوره (ضعف عصبی)دن متولد برنوع (ارادهسزلك aboulie)در . هرحالده (غوغای حیات la lutte pour la vie) ده (فعالیت activité)

مبدأ موفقیت عد ایدلمکده اولدوغی ایچون مربیلر عطالتی محض فلاکت بیلەرك اسبابنی تحری وبو مرض معنوی‌یی دقتله تداوی ایتمکه چالیشیورلر .

بالخاصه تاریخ فلسفەده بوکلمەنك (رواقیه stoïcisme) مذهبی ایله علاقۀ صمیمیەسی واردر . (مبحث معرفت épistémologie) مسئلەلرنده (ئەپیکوریون épicuristes) یعنی اسکی (مادیون matérialistes) دن فرقلی اولمایان (رواقیون les stoïciens) ، یالکز (حکمت اخلاقیه ph. morale) ده آیریلیورلردی. (سعادت bonheur) مبدأنه زیاده‌سیله اهمیت ویرمش و (خیر و شر le bien et le mal) مسئلەسی لایقیله قورجالامش اولان بوایکی فرقۀ فلاسفه ، (حکمتدن مقصد نائل سعادت اولمقدر !) ادعاسنده اتفاق ایتمشلردی. فقط (سعادت حقیقیه le vrai bonheur) نك ماهیتی تعیین مسئلەسنده تماماً یکدیکرینه ضد اعتقاده باغلانوب قالمشلردی. (ئەپیکوریون) اعتقادنجه سعادت حقیقیه ، (ذوق le plaisir) دەدر . (قیروانیه مدرسەسی école cyrénaïque) بونك دستورینی ویرمشدی .
[cyrénaïque تعبیرینه باقیکز !]

(رواقیون) اعتقادنجه سعادت حقیقیه (فضیلت ایشلەمك la pratique de la vertu) دەدر. فضیلت ایسه ، (ذوق و الم le plaisir et la douleur) مواجهەسنده (تأثرسزلك apathie) در. بزم شرق حکماسنك (فراغ بال)، (صفای خاطر) (لاقیدی) دیدیکی حالت روحیه ، تماماً بو (تأثرسزلك) ایدی .

احوال عالمك نیك وبدینه قارشی تأثر ، (تکدر خاطر) ی یعنی (وجدانك بولانماسی) موجب اولەجغی ایچون ، هردرلو حسیاته (ارادت volonté) ایله غلبه چالەرق (صفای خاطر pureté de la conscience) ی محافظه ایتمك ، وبناءً علیه (کردش دورانك هیچ برکونه وضع ناپسند وطور ناشایستەسنه قارشی دلکیر و مغبر الخاطر اولمامق روش حکیم اقتضاسی) ، یعنی فیلسوفلق شانندن ایدی .

فیلسوف نمونەسی ، بتون عالم (رواقیه) حکماسنك چهرەسیله طانیمش واونی مشق اتخاذ ایتمش اولدوغی ایچون شرقده دخی (فیلسوف) دەنجه ،

اولا بویله (تأثرسز) بر (وندلاالالی) ا کلاشیلیر. هرحالده بو (دستور عمل formule de Conduite) رواقیونك اعتقادیدر و بونده زیاده سیله مهم وسایان دقت اولان نقطه شودرکه، (تأثرسزلك)، حسسزلکدن، طویغوسزلقدن، تاثیتدن، فکرسزلکدن، مسکنتدن، الحاصل (قابلیتسزلك incapacité)، دن دکل، (قوت ارادت force de volonté) دن منبعث بر حال ازادکیدر. حساتنه حتی اولمق وکندینی ضبط ایده بیلمك قدرتیدر.

[تعبیرات مهمه‌یه وبالخاصه Ataraxie, adiaphorie, stoïcisme کلمه‌لرینه مراجعت ایدیکز !]

ازل	A Parte Ante	آپارته آنته	A Parte Ante
ابد	A Parte Poste	آپارته پوسته	A Parte Poste

اوموغلیدر.

بوترکیلر، لاتینجه‌در؛ زمانمز لسانته سقولاستیق فلسفه‌سندن انتقال ایتمشدر. اونك ایچوندرکه آوروپا السنهٔ متمدنه‌سنك جمله‌سنده هپ بو لاتینجه شکلی اوزره قوللانلقده‌در. بو تعبیراتك برنجیسی بزم کتب اسلامیه‌ده (ازل)، ایکنجیسی (ابد) کلمه‌لرینك تماماً مقابلیدر. بونلر (تعبیرات متضایفه termes corrélatifs) دندر. یعنی برینی دوشونمك، دیکرینی بهمه‌حال خاطره کتیریر. بو تعبیرلرك (زمان le temps) ایله علاقه‌سی واردر؛ دها طوغروسی زمانك اوصافندندر. (سرمدیت éternité) ازل ایله ابدی شامل (لاتناهیت infinité) در.

(سرمدیت) دوشونولدوکی وقت، بهمه‌حال، (زمان) سکلنده دوشونوله‌بیلیر. زمان اولچوله‌بیلدیکی ایچون (کمیات quantités) نوعندندر. بالجمله کمیات (نامتناهی l'infini) یه واریر. اوسبیله اولسه‌ کرکدرکه زمان دخی نامتناهی‌یه قاچیور. زمانك آحق (ماضی le passé) و (استقبال l'avenir, le futur) اولمق اوزره ایکی وجههٔ استقامتی اولدوغی ایچون ماضی‌یه‌ده نهایت تصور ایدیله‌میور، استقباله‌ده :... اشته (ازل) ماضیده، (ابد) استقبالده سرمدیت دیمکدر.

قرون وسطی (مدرسه فیلسوفلری les scholastiques) وهر دین

وملتك (الٓهيون = les théologiens) ی ، بو کلمه‌لره بویوك بر اهمیت عطف ایتمشلر واونلری جناب حقك (صفات ذاتیه attributs essentiels) سندن عد ایتمشلردر . شو تقدیرجه ذات الٓهیه ، هم بدایتسز هم نهایتسز بروجود مطلقدر . سرمدی وصمدانی بر (واراق) در .

بزم شرقده برفرقهٔ فلاسفه پیدا اولمشدی‌که (دهریه) نامیله تاریخ فلسفه‌ده مشهوردر . بوفیلسوفلر (دهر) ی ، (اصل قدیم) و (مبدأ کل principe universel) اولمق اوزره تلقی ایدرلر ، و [کائناتی (زمان) خلق ایتمشدر، ینه هرشیئی زمان محو ایده‌جکدر. زمان هر شیئی محیطدر.] دیرلردی . (دهر)، على الاطلاق (زمان‌غیرمعین temps indéterminé) دیمکدر. بومعنایه‌گوره (دهریه)، زمانك، خارجده‌باسلی‌باشنه‌ومستقلاً موجود بر (شی) اولدوغنه قناعت ایدرك اوكا ـ حاشا ـ الوهیت اسناد ایدییورلردی.

بو غریب اعتقاد ، اساطیر یونانیه‌ده (خرونوس = Χρόνος) یعنی (دهر ، زمان) ماصالندن‌قالمش اولسه گرکدر . معلوم اولدوغی‌اوزره یونان قدیم (خرونوس) ی خالق کائنات طانیردی .

اهل سنت‌ایله واقع اولان محادله‌لرنده ، دهریه زمانك بالجمله موجوداته سبق ایتمش بولوندوغی ادعا ایدرك ، قرآن کریمی اشهاد ایلیورلر و : (هل اتی على الانسان حين من الدهر لم يكن شيئاً مذكورا) آیت جلیله‌سی دلیل اتخاد ایدوب ایلری سورویورلر ایدی . حالوکه اهل دین و حکماء متشرعین عندنده زمان ، بالجمله موجوداته تقدم ایتمکله برابر ینه مخلوقاتدن معدوددر؛ چونکه اصلاً یوق ایکن (مشیت الٓهیه par la volonté de Dieu) ایله خلق اولونمشدر . او تقدیرجه (ابدی) اولسه بیله (ازلی) دکلدر . بناءً علیه (دهریه)، زمانی (ازلی) و (ابدی) تلقی ایتمکله‌سرمدیت وصمدانیت الٓهیه بخشنده کریوهٔ شرکه دوشمش‌و(الحاد athéisme)ایله‌اتهام‌ایدلمشیدی. چونکه اهل سنت وعلى‌العموم الٓهیون و متشرعون (ایکی اصل قدیم ، ایکی ذات مستندیم ، ایکی وجود مطلق اوله‌ماز . بویله ایکی مبدأ قبول‌ایتمك شرکدر !) دیه‌ادعا ایله‌مشلر و(دهریه) فرقه‌سنی (ملاحدهٔ مشرکین) صنفندن

صایمشلردر . باقیلسه (دهریون) مطلقا اللهی انکار ایتمه‌مش ، فقط دهری الله ظن ایتمکله برضلالت خطیره‌یه دوشمشدر. آوروپا مورخین فلاسفه‌سی، دهریه‌یی عالم اسلامك (مادیون matérialistes) ی عد ایدییورلر . حالبوکه بوایکی فرقه آره‌سنده مهم برفرق اعتقاد واردر . [matérialisme تعبیرینه باقیکز !]

دهریه دعواسی زمانك (ازلی ـ ابدی) بر وجود مستقل اولماسی اعتقادینه مستنددر . بناءً علیه زمانی بویله (آفاقی objectif) بر شی عد ایتمیوبده (انفسی subjectif) اوله‌رق تلقی ایتمك دهریه مذهبنی تملندن ییقار. نته‌کیم صوفیه نظرنده زمان ومکان (اکوان مستقله) و (اعیان ثابته entités positives) دن دکلدر . کائنات مادیه دیدیکمز بو عالم فسونك اوصاف لازمه‌سندندر . [mysticisme و çoufisme تعبیرلرنده زمان مسئله‌سنه متعلق تفصیلاته باقیکز !]

الٰهیون ومتشرعونك روح حقنده‌کی اعتقادی‌ده (زمان) حقنده‌کی اعتقادینك عینی‌در . یعنی طبق زمان کبی روح دخی مخلوقدر . بناءً علیه (ازلی) اولمادیغی حالده (ابدی) در . [âme و immortalité تعبیرلرینه مراجعت ایدیکز !]

Aperception

(استحضار) ادراك دقیق Aperception

فرانسزجه	Aperception
انکلیزجه وآلمانجه	Apperception
ایتالیانجه	Appercezione

لاتینجه (ad percipere) دن کلیر ومعنای لغویسی (برشیٔ باطناً ادراك ایتمك وطانیمق) دیمکدر . بو کلمه‌یی لسان فلسفی‌یه (بر تعبیر اصطلاحی اوله‌رق) الك اول ادخال ایدن (لایبنیچ Leibnitz) در .

لسان عادی‌ده ، (aperception) ، صحیحاً بر (ادراك دقیق) ، بر (اینجه کوروش) درکه بو قابلیتده یالکز (حدت حواس acuité des sens) کفایت ایتمز ؛ (دقت l'attention) دخی شرطدر ؛ چونکه الك مهم رولی اوینایان اودر . مثلا قارشیمزده طوران دیواری کورورز ؛ بو قدری

(ادراك perception) در . صرف حواسمزك (تهييج انفعالى excitation passive) ، بو (فعل ادرك acte de perception) حصولنه كفايت ايدر . فقط نظريمزى يالكز بر نقطه‌يه توجيه ايدرده لايقيله دقت ايلرسه‌ك ـ فرضا ـ ديوارك او نقطه‌سنده غايت كوچوك بر شيئك حركت ايتمكده بولوندوغنى (واونك مثلا بر قرنجه اولدوغنى) كورورز وطانيرز .

معمافيه (لايب نيچ) ك (aperception) كلمه‌سنه تخصيص ايتدبكى معنا ، بو دكلدر . بو فيلسوف (موناد monades) ناميله بر طاقم عناصر بسيطه تصور ايتمشديكه بونلر ، نوعما ، عقل وحيات صاحبى آتوملردر . (بو كلمه‌يه باقيكز تعريفات و تفصيلات واردر !) بنـاءً عليه بونلرده (perception) وبايتى‌ده وار ؛ (aperception) قدرتى‌ده وار ! . . (موناد ك) ، اشياى خارجيه‌يى ادراك ايتمه‌سنه (لايب نيچ) (l'acte de perception) ديور ؛ بونكى مدركاتى ، بالتصور (استحضار représenter) ايده‌بيلمه‌سنه‌ده (l'acte d'aperception) ديور .

(سرويليام هاملتن) ك تعريفى دها واضحدر :

« (لايب نيچ) و (وولف Wolff) طرفدارلرى ، روحك (بلاواسطه immédiatement) (استحضارات ذهنيه - les représentations mentales) يه كسب اطلاع ايتمه‌سنه (aperception) ديرلردى . اعتقادلرنجه ، روح انسانى اولا وبلاواسطه ، انجق (صور علميه) يه يعنى ، استحضارات ذهنيه‌يه مطلع اولور واو لرك دلالى ايله خارجده‌كى اشيايه انتقال ايده‌بيلير ايدى . » ديور .

بو فكر ، اساساً (ده قارت Descartes) كدر ؛ و (قارته زيانيزم cartésianisme) يعنى ده‌قارت مسلك فلسفيسنك اساسات مهمه‌سندن برينى تشكيل ايدر . فى الحقيقه (نظريۀ معروف théorie de la connaissance) بحثنده ده‌قارتك اعتقادى بو ايدى : (هر شيدن شبهه ايده‌بيليرز . فقط (افكار idées) مزدن شبهه ايده‌مه‌يز . زيرا شبهه ايتمك بيله بر فكردر . فكر ، بر روح متفكرى استلزام واثبات ايدر . فكر ايله روح آره‌سنده حيلولت واسطه‌يه حاجت يوقدر . روح ، طوغرودن طوغرويه واك اول

کندنده حاصل اولان افکاره مطّلع اولور. صوکره او افکارك - عالم خارجیده ممثللری اولماسی لازمکله جکنی محاکمه ایدر، دوشونور؛ وبونك اوزرینه عالم خارجینك وجودینه حکم ایدر. بناءً علیه کائنات خارجیه نك وارلغنه اعتقادمز، بر محاکمه نتیجه سیدر. یوقسه کائنات مادیه یی طوغریدن طوغری یه ادراك وتلقی ایده مه یز. طوغریدن طوغری یه تلقی واستشعار ایده بیلدیکمز شیلر، افکارمزدر. دییوردی.

ده قارتك ایزندن یك آیریله مایان (لایبنیچ Leibnitz)، شو دعوایی بر تعبیر فلسفی ایله اختصار وبیان ایچون (aperception) کلمه سنی ایجاد ایتمش اولویور. (موناد) دیدیکیده (روح) دن باشقه بر شی دکلدر. اوحالده روحك کندی حالات نفسانیه سنی طوغریدن طوغری یه ادراك ایتمه سنه (aperception) تعبیرینی وضع وتخصیص ایتمش اولویور دیمکدر. بوتقدیرجه شو تعبیر صرف (انفسی subjectif) اولان نوع شعور معناسی افاده ایدییور. اونك ایچون بوکا (استشعار) دیمك لازم کلیر. داهاً بو لفظ اسلام محررات فلسفیه سنده چوق کچر وهمان عینی معنایی ادا ایدر. (ادراك دقیق) ترکیبی بو معنایه دره قدر اویماز.

سلیمان قانونی دورینه شرف ویرن علمای عثمانیه دن (قینالی زاده علی افندی) مرحومك (اخلاق علائی) نامیله مشهور اولان اثرندن نقل ایتدیکم شو ملاحظات، بو عثمانلی فیلسوفنك طبقی (ده قارت) و (لایبنیچ) کبی دوشوندوکنی اثبات ایتدکدن ماعدا (استشعار) تعبیرینی (aperception) مقامنده قوللانمش اولدوغنی ده واضحاً کوستریر:

« معلوم اوله که نفس انسانیه نك وجودی (بدیهۀ اولی) در؛ و بدیهۀ اولی، دلیل بیان و حجت و برهان کتورمکدن مستغنی در. زیرا اظهر اشیاء اسانه، کندی حقیقت ذاتی درکه بر آن و بر ساعت مخفی و نامعلوم اولمق یوقدر. کرك خفته، کرك بیدار، کرك مست وکرك هشیار، جمیع احوال و اطوارده نفس انسانیه کندی ذاتنه شعور و استشعار (!!) دن خالی دکلدر.... زیرا بر شی ایله نفس مابیننده تخلل واسطه محالدر.»

کورولویورکه بورادهکه استشعار ، تماماً (لایب نیچ) ك (-apercep tion) دیدیکی سیدر. بو دوشونوشدخی تماماً وعیناً (دهقارت) دوشونوشی در . حتی روحك بلا واسطهکندی ذاتنه وحالاتنه شعوری (قارتهزیانیزم = cartésianisme) ك تمل طاسیدر .

قینالی زاده (ده قارت) ك معاصری ایدی ؛ حتی علیالتقریب حساب ایدیلیرسه بوایکی حکیم ، همان عینی زمانده اثرلرینی یازمشلردر ؛ دهیهبیلیرم؛ فقط شوراسی محققدرکه قطعیاً یکدیکرینك وجودندن خبردار دکللردی . قینالی زاده بوتون افکار فلسفیهسنی (خواجه نصیرالدین طوسی) دن آلمشدر .

Aperception تعبیرینك متضمن اولدوغی الكمهم مسئله، (روحك افکاری طوغرودن طوغرویه مطلع اولماسی واشیای خارجیهیه انجق ــ بالواسطه ــ انتقال ایدهبیلمهسی) کیفیتنهدائر اولان دعوادر. بوادعا جدی مناقشاته سببیت ویرمش و (مبحث معرفت) مسئلهسنده مذاهب متصادده و متخالفهنك ظهورینی موجب اولمشدر.

[بوخصوصده تفصیلات ایچون intuitionisme ، représentationisme, کلمهلریله connaissance médiate و con. immédiate تعبیرلرینه باقیکز !]

Aphasie ضیاع کلام

Aphasie

فرانسزجه و آلمانجه	Aphasie
انکلیزجه	Aphasia
ایتالیانجه	Afasia

سوزسویلهیه بیلمك قابلیتی ، برچوق اسباب وعوارضدن طولایی ضایع اولهبیلیر. سببی هرنهاولورسه اولسون، بوقابلیتسزلکه (aphasie) دهنیلیور . یالکز بونده ناشایجه سایان دقت اولان کیفیت ، قوای ذهنیهنك هیچ برینه ضرر کلیهرك قابلیت تکلمك ضیاعیدر. کلمه، یکی اولمقله برابر ــ اکثرامثالی کبی ــ لسان یونانیدن آلنمشدر. (α ادات نفی + فانه = φάναι = تکلم) دیمکدر.

بوعارضهیی ــ اطرفیله ــ تتبع ایدن پسیقولوغ طبیبلر ، برچوق اسبابه عطف ایدییورلر . بناءً علیه ، اسباب موجبهسی نسبتنده ، بو قصورك ،

تنوعاتی واردر. اولا بوڭ (aphonie) دن فرق ایتمه‌لیدر. زیرا ادارهٔ کلام ایچون مؤکل اولان ر مراکز عصبیه ایله اعصاب وارده ,centres nerveux et nerfs afférents) ده قطعاً بر بوزوقلق اولمادیغی حالده، تکلمه آلت اولان اعضای لازمه‌ده بربوزوقلق اوله‌بیلیر؛ مثلا (حبول صوتیه cordes vocales) مفلوج ویاخود برعارضه ایله مملول اوله‌بیلیر ده‌سس چیقمار. ایشته (آفونی = سس سزلك !) بودر. حالبوکه حقیقی (aphasie) لر، حملهٔ عصبیه‌ده بعضی تخریبات وقوعندن ایلری کلیر.

(آنتروپولوژی = anthropologie = بشریات) عالم شهیری (پول بروقا (Paul Broca)، (١٨٦١ تاریخ میلادیسنده)(کلامك مرکزی centre de la parole) اولمق اوزره دماغك صول طرفنده (اوچونجی تلفیف جبهی troisième circonvolution frontale) ی کشف ایتمش و بو تلفیفك (قدم pied) نده وقوعه کلن تخریباتك قابلیت کلامی محو ایتدیککنی بیلدیرمشدی. فقط او زماندنبری انواع مختلفه‌سی کشف و تعیین ایدلمشدر.

متخصصین مدققیندن (لیختایم Lichtheim) ایله (وەرنیکه Wernicke) بو عوارض تکلمی درت صنفه تقسیم ایدییورلر؛ بو تقسیم، عوارضك تعلق ایتدیکی مراکز دماغیه‌یه نسبتله یاپیلمش اولدوغی ایچون بر (تصنیف طبیعی classification naturelle) صاییلیر.

برنجی صنفده (aphasies corticales) داخلدر؛ یعنی قشر دماغده وقوعه کلن تخریباتدن ناشی حاصل اولان عوارض کلامیه واردر. بو حالده کلمات مسموعه‌نك (خیالات سمعیه les images auditives)لری مضمحل اولمشدر. یعنی، انسان بر کلمه ایشیدیرسه اوکله، دهننده برخیال مخصوص احضار ایدر. مثلا (یازی ماصه‌سی) سوزینی ایشیدیر ایشیتمز، اونك خیالی ذهنمزده ترسم ایدر. فی‌الحقیقه ماصه‌یی کورمکه حاجت یوقدر. ایشته بو برنجی صنفدن اولان (aphasie) لرده یالکز بو خیال، ضایع و مضمحل اولمشدردیمکدر؛ بوقسه بو حاله مبتلا اولانلر، سویله‌نیلن کلمه‌لری پك اعلا ایشیدیرلر؛ لکن او کلمه‌لر، متضمن اولدقلری معانیٔ مخصوصه‌یی دهنده‌برر خیال ایله تمثیل ایده‌مزلر. شو تقدیرده — طبیعیدرکه ! — کلمه‌لرك معناسی اکلاشیلمیور

دیمکدر. چونکه بر کلمه‌نك معناسنی آکلامق، اونك ایقاع ایده‌بیله‌جکی خیال مخصوصی، ذهنده (استحضار représenter) ایده‌بیلمکله انجق ممکن اوله‌بیلیر. اونك ایچوندرکه بوقصوره (کلام صاغیرلغی surdité verbale) دیمشلردر. خسته، اصوات کلامیه‌یی ایشیتدیکی حالده اونلرك معناسنی ایشیده‌میور، واو کلمه‌لردن بر فکر حاصل ایده‌میور دیمکدر. بو حاله دوچار اولونجه بالضروره سس‌ده چیقاره‌مز؛ چونکه بر فکر ایدینه‌میورکه اوکا کوره تبلیغات کلامیه‌ده بولونه‌بیلسین!. بو قصور ناقص وجزئی اوله‌بیلدیکی کبی تام دخی اوله‌بیلیر. ناقص اولونجه بعضی کلمه‌لر ویاخود بر لسان مخصوص تکلم ایدیله‌مز اولور. بونك (موسیقی صاغیرلغی surdité musicale) ایله مترافق اولوب اولمادیغی‌ده واقعدر.

تام اولدوغی تقدیرده قابلیت کلام بوسبوتون ضایع اولور. حالبوکه خسته‌ده سوز سویله‌مك ایچون بر میل شدید واردر. بوکا (روحی کلام صاغیرلغی surdité psychique verbale) دیرلر. بعضاً ناقص اعتباریله کلامه‌علی‌العموم فسادطاری اولور. بودرلوسنه دخی (paraphasie) دیرلر.

بوحل، دائما (agraphie ve alexie) ا... برابردر. یعنی بو حاله دوچار اولانلر اوقومغه، یازمغده مقتدر اوله‌مازلر. ایشیدیلان کلمه‌لر، (خیالات سمعیه images auditives) اویاندیرمدیغه افکاره انتقال امکانی اولماز؛ افکار اولمایجه‌ده، اوقومق ویازمق ایچون حرکت ممکن دکلدر. بناءً علیه بو مختلف راحتسزلقلرك مترافق اولماسی طبیعی و ضروریدر. معمافیه (وه‌رنیکه) و (شارقو Charcot) ادعا ایدییورلرکه، چوق اوقومغی اعتیاد ایتمش اولان بعضی کیمسه‌لرده بو (روحی کلام صاغیرلغی) (قابلیت قرائت وکتابت) لك ضیاعی منجر اولمایه‌بیلیر.

بوراحتسزلق، اعتیاده پك خفیفدر. بوغیرده، خسته‌اولان ذات، بعضی اشیانك اسملری تلفظ اولونورسه ویاخود یازیلیرسه، اشیای مذکوره‌یی طانیه‌بیلیر. بو درجه‌سی (ضیاع حافظه amnésie) نوعندن عد ایدرلر، و (ضیاع حافظهٔ سمعیه amnésie verbale auditive) دیرلر.

(وه‌رنیکه)، (١٨٧٤ تاریخ میلادیسنده) اثبات ایتمشدرکه دماغك

صول طرفنده‌كى (برنجى تلفيف صدغى première circonvolution temporale) ده، (يعنى صول شاقاغمزه مقابل دوشن قسم دماغمزك برنجى كيرينتى سنده) تخريبات وقوعى بو راحتسزلغك باشليجه سببى در. بو صنفده (aphasies corticales motrices) انواعى ده داخلدر . اسمندن ده اكلاشيله‌جغنه كوره محل تخريبات ينه قشر دماغده‌در؛ فقط قصور، قابليت حركت (يعنى قابليت انتقال) نوعندندر . بو حاله دوچار اولان خسته ، كلماتى ، ايشيدير، ومعنالرينى دخى آكلار؛ اعضاى صوتيه‌سى ، يعنى ادوات تكلمى دخى مفلوج دكل، سالمدر. لكن ينه تكلم ايده‌مز. چونكه ايشيتديكى كلمه‌لرك (خيالات سمعيه) سى لايقيله ذهننده استحضار ايده‌بيلديكى حالده ؛ يعنى معنالرينى اكلاديغى حالده ، (خيالات محرّكه les images motrices) لرينى استحضار ايده‌مز. تلقى ايده‌بيلديكى معانئ مخصوصه‌يى لفظاً ادا ايده‌بيلمك ايچون (اعضاى صوتيه organes vocaux)سنى نصل اداره ايتمه‌سى لازمكله‌جكنى بيله‌مز؛ بجره‌مز. ايشته (پول بروقه P. Broca) نك اصل كشف ايتمش اولدوغى (aphasie) بودر؛ دوقتور شارقونك (aphasie motrice) ديديكى راحتسزلق (كوسماول Kusmaul)ك (aph. ataxique) ينه بودر. (تلفيف بروقا circonvolution de Broca) ده‌يلن (اوچونجى تلفيف جبهى trois. circonvolution frontale) ده تخريبات وقوعى بوكا سببدر . بو تلفيف (صولاق اولانلر les gauchers) ده ، دماغك نصف اَيمننده‌در. (صاغ اليى قوللانانلر les droitiers)ده، نصف ايسرنده‌در.

بوده ياتام ياناقص اولور؛ تام اولورسه هيچ تكلمه قابليت اولماز؛ جزئى اولورسه بو قابليتسزلك بعضى كلماتك تلفظ ايديله‌مه‌مسنه وياخود بر لسان اجنبى‌نك تكلم اولونه‌مامسنه منحصر قالير.

ويريلان ايضاحاتدن اكلاشيله‌جغنه كوره خسته‌لغك بو نوعى برنجيسندن بر درجه اهوندر . شارقونك ادعاسنجه بو راحتسزلق مطلقا كتابت وقرائت قابليتسزلكنى مستلزم دكلدر. فقط بوتون بو قابليتك مراكز عصبيه‌سى يكديكرينه پك ياقين بولوندوغى ايچون اكثريا برينك آفتزده اولماسى

دیکرلرینی‌ده اضرار ایتدیکندن ، بالنتیجه ، کتابت وقرائت قابلیتی‌ده محو اولویور .

ایکنجی صنفده (aphasies subcorticales) ده‌نیلن انواع واردر . بونلری (مادون القشریه) دیه ترجمه ایده‌بیلیرز که ضیاع کلامه سبب اولان آفات تشریحیه قشر دماغی‌ده دکل ، اونك آلتنده‌در ، دیمك معناسی اکلاشیلیر . بوده ایکی درلو اولویور . (حَرَکی motrice) و (احساسی sensorielle) .

بونلرده آفت ، دماغك قشرنده منتشر اولان (حجیراب عصبیه cellules nerveuses)ده دکل ، یعنی (مادهٔ سنجابیه matière grise)ده دکل ، (الیاف عصبیه fibres nerveuses)ده یعنی (مادهٔ بیضا matière blanche) ده‌در. کلامك اصل مرکزی اولان اوچنجی تلفیف جبهی‌نك (قَدَمْ) ندن صدور ایدن الیاف عصبیه‌نك بر نقطه‌سنده بر بوزوقلق ، بر قوپوقلق اولدوغی زمان (aphasie motrice) حصوله کلیر. بوحالده خسته یازه‌بیلیر ، اوقویه‌بیلیر ، (خیالات سمعیه) مضمحل اولامشدر ؛ فقط قونوشه‌ماز .

(احساسی sensorielle) اولان نوعنده خسته‌نك عقلجه بر قصوری یوقدر . یازمغه اوقومغه‌ده مقتدردر. فقط (سسدن آکلامار !) ؛ کله‌لری پك اعلا ایشیدیر . یعنی — عادی معناسیله صاغیر دکلدر. فقط ایشیتدیکی کله‌لردن معنا چیقاره‌ماز . تکلمه دخی قابلیتی واردر . لکن هنوز تکلم ایتمه‌سنی اوکره‌نه‌مه‌مش اولان بر کوچوك چوجوق کبی اکلم طورور . (وه‌رنی‌که)، ظن ایدییورکه (عصب سمعی nerf auditif) ده (اصوات کلامیه sons verbaux) ی ادراکه مخصوص بعضی الیاف عصبیه واردر ؛ وبو الیافك آفت‌رده اولماسی بوراحتسزلغك سببی‌در . حالبوکه برچوق علما بونی قبول ایتمه‌دکاری کبی ، بویله (sensorielle) بر ضیاع کلامه‌یله وجود ویرمك ایسته‌میورلر .

اوچونجی صنفده (aphasies transcorticales) ده‌نیلن انواع واردر . یعنی قشر دماغده منتشر اولان حجیرات آره‌سنده‌کی الیاف عصبیه‌ده بر بوزوقلق ، بر رابطه‌سزلق واردر . بوحالده ، خسته ، تلفظ و تحریر ایچون لازم کلن

حركات مخصوصه‌یی اداره ایده‌مز. فقط بریازی‌یی استنساخ ایده‌بیلیر؛ برآدم املا ایدنجه یازه‌بیلیر؛ سویله‌نیلن سوزلری تکرار ایده‌بیلیر؛ باشقه‌سنك یازدیغنی اوقور وآکلایه‌بیلیر. آکلاشیلیورکه بو حالت مرضیه‌ده (فکر idée) ایله، اوفکرك شفاهاً ویا تحریراً تبلیغ اولونه‌بیلمه‌سی ایچون لازم کلن حرکات مخصوصه آره‌سنده رابطه بوزولمشدر.

(aphasie transcorticale motrice) دیدکلری ایشته بودرلوسیدر. بونك برده (sensorielle) نوعی وار: خسته ایشیدیر، وایشتیدیکی کلمه‌لری تکرار ایده‌بیلیر؛ فقط آکلاماز. (کلمه‌نك خیالی l'image verbale)، فکره مقابلنی اویاندیرمیور؛ دیمکدر.

دردنجی صنفده (aphasie de conductibilité) تشکیل ایدییور. بوحاله کرفتار اولانلر، کلمه‌لری ایشیدیرلر وآکلارلر. یعنی نه مادتاً، نه‌ده معناً صاغیردرلر.

معمافیه ینه یاتماماً، یاخود قسماً کلامه قابلیتسزدرلر. کلمه‌لرك (خیالات سمعیه)سی، (خیالات محرکه im. motrices) لرینی احضار و تهییج ایده‌مز. حالبوکه هر ایکی نوع خیال ده ذهنده موجود اوله‌بیلیر. تکلم ایچون اقتضا ایدن حرکت قابلیتی ایله سامعه‌نك رابطه‌سی بوزوقدر، دیمك اولویور.

وه‌رنی‌که بو راحتسزلغك سببی اوملق اوزره محل آفتی تعیین ایتمش‌ودماغده (جزیرهٔ ره‌یل Insula de Reil) ده‌نیلن مرکزده اولدوغنی ادعا ایله‌مشدر.

[agraphie, alexie, allalie, amnésie کلمه‌لریه‌ده باقیکز!]

بوتعبیرات، (پسیقوفیزیولوژی Psycho-physiologie) اسانه عائددر. بناءً علیه فلسفهٔ عمومیه ایله طوغریدن طوغری‌یه علاقه‌دار دکلدر. لکن، (نفس ناطقه l'âme, la raison) نك وعلی‌الخصوص تفکر وتکلمك میخانیزماسی و شرائط تشریحیه و فیزیولوژیه‌سنی کشف و اظهار ایتدیکی ایچون غایتله مهمدر. «وحدت وحدانیتی، عینیتی وهله بر (جوهر بسیط و مستقل une substance simple et indépendante) اولوب

اولماماسی بحثنده ، دلائل قویه عرض ایدرك (حقیقت روح la réalité de l'âme) مسئله‌سنی تکرار موقع مناقشه‌یه دعوت ایتدیکی ایچون - بالوسیله - فلسفه ایله علاقه‌داردر . [âme و localisation کلمه‌لرینه‌ده باقیکز !]

بو مسئله (روحیون les spiritualistes) ایله (مادیون les matérialistes) آره‌سنده شدتلی مناقشاتی موجب اولمش و بر دعوا شکلی آلمشدر . (Aphasie) نك ابراز ایتدیکی دلائل (مادیون) ك ادعاسنه حق ویرییور . چونکه (وظیفه fonction) نك (عضویت organisme) ه تابع اولدوغنی کوستریور و مراکز دماغیه‌نك برچوقلرینی‌ده تعیین ایدییور .

[بوخصوصده تفصیلات ایچون (spiritualisme) و (matérialisme) تعبیرلرنده روح مسئله‌سنه عائد نظریات خصوصیه‌یه باقیکز !]

Aphorisme رمیزه

Aphorisme

Aphorisme	فرانسزجه
Aphorism	انکلیزجه
Lehrspruch	آلمانجه

یونانیده (آفوری‌زو = ἀφορίζω) ، برشیئی چویروب تحدید ایتمك دیمکدر . فرانسزجه‌نك (horizon یعنی افق) لغتی‌ده بو اصلدن مشتقدر و (حدود) معناسنه موضوعدر . اصطلاحده (موجز فقط جامع الکلم) یعنی مختصر فقط چوق معنانی متضمن اولان جمل دستوریه‌یه (aphorisme) ده‌نیلیرکه اونلرك هر بری بر عقیدهٔ مخصوصه‌یی ناطقدر ؛ یاخود عمومی بر قاعده‌نك بللوری بر دستور افاده‌سیدر .

مدنیتك ایلك دورلرنده برطاقم افکار و ملاحظات حکیمانه بویله وجیزه‌لر صورتنده بیان ایدیلیردی . بونلره اصطلاحده (gnomes) ده‌نیلیر . اونك ایچوندرکه ابتدای مدنیتك بو دور حکمتنه تاریخ فلسفه‌ده (la période gnomique) دیرلر . اصولی دائره‌سنده منتظم کتابلر یازه‌مایوب‌ده افکار حکیمانه‌سنی بویله وجیزه‌لرله بیان ایتمش اولان حکمایه‌دخی (les gnomiques)

دیمك اصطلاح اولمشدر. یونان قدیمده مشهور (ثالەس Thales de Milet) دن اول کلن حکما (gnomique) لردن صاییلیر . مع مافیه ابتدای امرده هرعلم (gnomes) شکلنده بعضی حقایق اساسیه ویاخود بعضی عقائد عندیه‌یی ضبط وربطه آلمقله باشلار . چونکه هنوز معلومات طوپلانه‌ماش و (نعضی organiser) ایده‌مه‌مش بولونور ؛ سبی بودر . مثلا هندقدیمك اك مشهور فیلسوفلرندن (غوتاما Gotâma) نك اثر فلسفی‌سی بویله‌در : بو اثر — ماهیتی اعتباریله — بر (منطق) کتابندن‌عبارتدر ، و (ارسطو) نك (organon) نامیله معروف جهان اولان منطقندن چوق اول تدوین ایدلمشدر . بو کتابده قواعد منطقیه (٥٢٥) وجیزه شکلنده مضبوط ومقیددر. بونلره (سانسقریت) لساننده (Soûtras = صوترا) دییورلرکه (وجیزه‌لر) دیمکدر .

کذلك ، هنوز طبه دائر منتظم ومرتب هیچ بر کتاب یازلمامش ایکن بعضی قواعد عملیه وتنبیهات صحیه وجیزه‌لر شکلنده بیان ایدلمش واویله‌جه مضبوط قالمشدی . ابوالاطبا (بقراط Hyppocrate) ك طبی وجیزه‌لری : (les maximes d'Hyppocrate) نامیله مشهور والآن موجوددر .

بزده هنوز تصوف حقنده مکمل اثرلر یازلمه‌دن اول ، عقائد صوفیه وجیزه‌لر صورتنده ضبط اولونمش ایدی. قدمای صوفیه‌نك تراجم احوالندن وبعضی (کلمات حکمیه) سندن بحث ایدن (رسالهٔ قشیریه) ده اسملری ذکر اولونان کبار متصوفینك اکثریسی هیچ بر کتاب یازمامش وبر طاقم وجیزه‌لرله حکمت تصوفك عقائداساسیه‌سی بیان ایتمشدر. (بایزیدبسطامی) ، (معروف کرخی) ودها بر چوق امثالی کبی ! .

هرملتك ضروب امثالی ، اخلاقی وجیزه‌لرك اك قدیم وحتی اك کوزل مثاللرینی عرض ایدر .

عربلرك اشعار قدیمه‌سنده (الحکمة) دیدکلری جمله‌لر ، درین وقیصه ملاحظه‌لری ناطق سوزلر ، ینه بو قبیلدن بر طاقم وجیزه‌لردر .

پك اسکی زمانلردن‌بری بزلره انتقال‌ایتمش بویله برچوق قیمتلی‌وجیزه‌لر

واردرکه اوزمانلر خلقنك (عقائد محکمه) سی حقنده برفکر صریح ویریر ویك مهم وثیقه‌لردن معدوددر . بزه بوراده لازم اولان ، منحصراً فلسفی وجیزه‌لردر . بونلرده شرط اصلی ، یالکز (قیصه سوز) اولماسی دکل ، عینی زمانده درین و ـ اولجه عرض ایتدیکم کبی ـ بر عقیدهٔ مخصوصه‌یی ناطق بر (دستور شامل) حیثیتنی حائز بولونماسیدر .

اسکیلر وبالخاصه یونانیلر ایله عربلر (وجیزه) صورتنده بیان ملاحظه ایتمکه پك مراقلی ایدیلر . علی‌الخصوص اسلاف یونانیه‌دن (هراقلیت Héraclite) ، بو موفقیتله برشهرت شایعه‌یه مظهر اولمشدی . شو مشهور وجیزه‌لر اونك‌در وکندی عقائد فلسفیه‌سنی ، تمیز بربللور شکلنده عرض ایدر :

١ — (ἓν πάντα εἶναι = بر ، هرشی‌در .) یعنی هرشیئك اصلی بردر دیمك ایسته‌مشدر . بو وجیزه (وحدت وجود) دستوریدر .

٢ — (πόλεμος πάντων πατήρ ἐστι = حرب هرشیئك باباسی‌در) یعنی عناصر وجود آره‌سنده ضدّیت ، هرشیئك مبدأی‌در ، دیمك اولور . بودستوری کائنات عضویه‌یه تطبیق ایدرسه‌ك (داروینیزم Darwinisme)ی تصدیق ایدر .

٣ — (πάντα ῥεῖ καὶ οὐδὲν μένει = هرشی آقوب کیدییور . هیچ بر شی قالمیور .) یعنی عالم حادثات ، لاینقطع برجریان دائمی ایچنده آقوب کیدییور ، هیچ برشی ثبات ایتمیور ؛ دیمکدر . (انقلاب عالم) دستوری عد اولونان بوجمله ، هراقلیتك اك‌مهم وجیزه‌سی اولمق‌اوزره تلقی ایدلمشدر . عینی زمانده (قوانیه Dynamisme) و (حادثیه phénoménisme) اعتقادینی‌ده مستلزم ومتضمن اولدوغی ایچون بر فات دها شایان اعتباردر . ذاتاً بوفکری ، هراقلیت برچوق وجیزه‌لرله تکرار تکرار بیان ایتمشدی .

سقراطك سو ایکی وجیزه‌سی اك قیمتلی جمل حکمیه‌دندر .

١ — (γνῶθι σαυτόν = کندیکی‌بیل !) یعنی اك‌اول کندی ماهیتکه نظر ایت وحقیقتکی بیل دیمکدر . مشهور (دەلف معبدی le temple de Delphes) نك قپوسی اوزرنده یازیلی اولان بو مهم سوزی سقراط ،

پك بكنمش وبنمسه‌مشدی . بو وجیزه (من عرف نفسه فقط عرف ربّه) حدیث شریفنك منطوق منیفنه تماماً موافقدر . تصوفده عادتا بر دستور حكمت اولمش وبالجمله متصوفین بونك معناسنی شرح ایتمكله اوغراشمشلردر.

٢ — (εἶδα οὐδὲν εἶδα = شونی بیلدم كه هیچ بر شی بیلمه‌مشم .) یعنی حقایق اشیا بحثنده هیچ بر شی بیلمه‌دیكمی اوكرندم ؛ دیمكدر . (لاادریه agnosticisme) نك دستور اساسی‌سی بودر. اك بویوك فیلسوفلر بو سوزی مشق اتخاذ ایدرك تكرار ایتمكدن اوصانمامشلردر. بزده (فخرالدین رازی) (ابن‌سینا) ، (عمرخیام) وامثالی كبی اك بویوك متفكرین بو معنایی متضمن حكیمانه (رباعی) لر یازمشلردر. [agnosticisme سوزینه باقیكز!]

سقراطك معاصریندن اولوب (سوفسطائیه les sophistes) فرقهٔ مشهوره‌سندن صاییلان (پروتاغوراس Protagoras) ، (اضافیه relativisme) مذهبنك مؤسسی‌در . بونك (مبدأ اساسی principe fondamental) سنی بر وجیزه شكلنده عرض ایتمشدر كه اونی بوتون فلسفه كتابلری حالا ذكر ایتمك ایچون مناسبت ووسیله بولویورلر .

πάντων χρημάτων μετρόν ἄνθρωπον εἶναι· τῶν μὲν ὄντων,
ὡς ἔστι· τῶν δὲ μὴ ὄντων, ὡς οὐκ ἔστιν. πάντα πρός τι)

هرشیئی تقدیر ایچون ، معیار! انساندر. اولان شیلر ایچونده اولمایان شیلر ایچونده!.. هرشی اضافیدر ! . .) دیمكدر . اكثریا بو صوك جمله: (هرشی اضافیدر!)قضیه‌سی بر وجیزه اوله‌رق ذكر اولونوركه فلسفه‌ده بر مهم حكمتی ناطقدر . عرب فیلسوفلری (العلم اضافة محضة) دیمشلردر ، وعینی معنایی متضمندر .

[relativisme كلمه‌سنه باقیكز !]

(رواقیون les stoïciens) دن مشهور (ئه‌پیق‌ته‌ت Epictète) : (ἀνέχου καὶ ἀπέχου! = امساك وتحمل ایت!) دیمش ورواقیه فلسفه‌سنك اك مهم دستور عملی ، بواوچ كلمه ایله ، بیان ایله‌مشدر . [abstinence كلمه‌سنه باقیكز !]

(مدرسهٔ قیروانیه école cyrénaïque)مؤسسی (آریستیپ Aristippe)،

(ἡδονὴ ἐν κινήσει = ذوق ، حرکتده‌در .) دیمشدرکه بو اعتقاد ، (مادیون les matérialistes) ك اخلاق بحثنده دستور معتبریدر . [cyrénaïque سوزینه باقیکز] .

مشهور لاتین شاعری (ویرژیل Virgile)،(Mens agitat molem = روح ماده‌یی تحریك ایدر) جمله‌سیله باشلایه‌رق بر اوزون شعر یازمشدی . بو جمله، (روحیون les spiritualistes) ك عمدهٔ اعتقادینی ناطق بر وجیزهٔ معتبره اولمشدر . [spiritualisme لفظنه باقیکز !]

فلاسفهٔ متأخرین دخی، دأب اسلافه اقتدا ایدرك، عقاید مخصوصه‌لرینی بر وجیزه صورتنده عرض ایتمشلردر . بونلرك الك مشهوری (دهقارت Descartes) ك : (Dubito, cogito;ergo sum. = شبهه ایدییوردم ، دوشونویوردم ؛ اویله ایسه موجودم !) دستوریدر . بو وجیزه (subjectivisme انفسیه) مذهب فلسفیسنك (تمل — طاشی) در . [subjectivisme لفظنه باقیکز] کذلك ، اون سکزنجی عصر میلادینك الك بیوك فیلسوفلرندن (Berkeley بارقله)،(esse est percipi = وارلق ادراکدر .) دستورینی عرض ایتمکله (انفسیه) مسلکنده درجهٔ قصوایه وارمشدر .

(Nihil est in intellectu quod non fuerit pior in sensu= عقلده هیچ برشی یوقدرکه اولجه حسده بولونمش اولماسین .) جمله‌سیله مضبوط اولان دستور، (حسیون les sensualistes) ك مبدأ اعتقادیدر . حکمای اسلام میاننده (ابوحسن الاشعری)، (من فقد حساً ، فقد علماً) دیمکله عینی ادعاده بولونمشدر. بو دستور معروفه ، آلمان فیلسوفی (لایب نیچ Leibnitz)،(nisi ipse intellectu = عقلك کندیسندن ماعدا) سوزلرینی علاوه ایدرك اونی بتمه‌مش وحسیونه معارض اولان (عقلیون les rationalistes) ك دستور حکمتی اوله‌رق تشهیر ایله‌مشدر .

علمای مجربین دخی، برحقیقتی ویاخود برنظریهٔ علمیه‌یی وجیزه‌شکلنده بیان ایتمك مراقندن قورتوله‌مامشلردر . کیمیایه برعلم حقیقی حیثیتی بخش ایدن (لاووازیه Lavoisier) نك : [Rien ne se perd, rien ne se

هیچ برشی محو اولمویور، هیچ برشی یوقایکن = crée, tout change وار اولمویور ، هرشی تبدل ایدییور . ا جمله‌سی وجیزه شکلنده‌در و پك مهم بر حقیقت علمیه‌یی ناطقـدر . بونی (قلازومن‌لی آناقساغور Anaxagore de Clazomène) یکرمی بش عصر اول سویله‌مش وقرون وسطی فیلسوفلری، بومعنایی (ex nihilo nihil fit) جمله وجیزه‌سیله ادا ایتمشلردی .

حیات علمنده (Biologie) عصرمزك اك بویوك کاشفلرندن اولان متوفی (پروفسور ویرخوو Prof. Wirchow) هرجسم عضوینك بریومورطه‌دن نشأت ایتدیکنی برحقیقت عمومیه اولمق اوزره عرض ایتمش و: (omne vivum ex ovo = هرجانلی بریومورطه‌دن نشأت ایتمشدر؛) دیه‌رك بو کیفیتی بروجیزه شکلنده سویله‌یوب قیصه برسوزله اسکی برمعمایی قطعیاً حل ایله‌مشدر؛یعنی: (طاووقمی یومورطه‌دن، یومورطه‌می طاووقدن چیقمشدر ؟) سؤالنه قطعی جواب ویرمشدر .

الی آخره !..

شرقده فلسفی واخلاقی وجیزه‌لر پك چوقدر؛ پك ایی‌لری‌ده آزدکلدر. حتی بعضلری واردرکه برمذهب مخصوصك عقیدهٔ حکمتنی برجمله‌ده تلخیص ایدر؛ مثلا(ارادت ومختاریت نفس)دعواسنده(question du libre arbitre) مختاریت طرفداری اولان فلاسفهٔ معاصرین (ان شاء ترك = ایسترسه ترك ایدر) وجیزه‌سنی پك بکنیرلر . (معتزله les mo'tazalites) فرقه‌سنك دستور اعتقادی اولان بوجمله‌یی اوروپا مستشرقینی (مختاریت غیر مقیده = liberté d'indifférence) دعواسنك اك موجز وبلیغ بر دستوری اولمق اوزره تلقی ایدییورلر. کذلك، (التوحید اسقاط الاضافات) و (ترك دنیا، ترك عقبا، ترك ترك) کبی سوزلر، تصوفده برحکمت اعتقادیه ویااخلاقیه‌یی ناطق وجیزه‌لردر وامثالی چوقدر .

احکامده وجیزه‌لرك پك کوزللرینی بزم (مجله) ده بوله‌بیلیرز : (برائت ذمت اصلدر.) ، (امانت مضمون دکلدر.) ، (شك ایله یقین زائل اولماز.) ودها برچوقلری کبی !...

وجیزه‌لربرر (قاعدهٔ عملیه دستوری) اولورسه‌اونلره (maximes) دەنیر . بونلرك حفظ صحته متعلق اولانلری‌ده واردر . مثلا ، عربجه‌ده (تغدّی ، تمدّی ؛ تعشّی، تمشّی) کبی‌که (اوکله یمکندن صوکره اوزان؛ اقشام یمکندن صوکره کزین !) دیمکدر . بزم تورکجه‌مزده :

آیاغك صیجاق طوت ؛ باشکی سرین ،
معده‌کی خفیف طوت؛ دوشونمه درین.

بیتی بوقبیلدندر . مشهور بقراطك (maxime) لرینی آکدیریر : (aphorisme) ، (gnome) ، (maxime) تعبیرلرینك نه دیمك اولدوغی ونه صورتله یکدیکرندن فرقلیجه معنالره موضوع بولوندوغی ، ایضاحات سابقه‌دن آکلاشلمش اولســه کرکدر . بونلرك جمله‌سی‌ده حد ذاتنده برر (دستور) در . فقط بوکون (formule) تعبیر اصطلاحی‌سی ، منحصراً حقایق علمیه‌نك عمومی اولانلرینه دەنیلیر ؛ بر (نسـبت ثابته relation constante) نك ، بر (قانون طبیعی loi naturelle) نك ریاضی وقطعی بر شکل افاده‌سیدر . (قاعده règle) تعبیری ایســه (صنعت وصناعات art et industries) ایشلرنده مرجح‌در. حیثیتاً برقانون‌درجه‌سنده قطعی وصریح بردستور دکلدر .

برده (adage) واردرکه (ad + age) اصلندن کلیر ؛ عصرلردن انتقال ایتمش حکیمانه بروجیزه معناسنه موضوعدر . مضمونی اکثریا(اخلاقی) اولور. (حکمت‌عوام= Folk-lore) دەنیلن (ضروب‌امثال proverbes) ، هپ بو قبیلدندر .

(apophthègmes) تعبیری‌ده واردر . بونلر غایت مختصر بعضی سوزلردرکه وجیزه‌لرله برطوتملی‌در ؛ چونکه بونلرده هیچ برفکر حکمت مضمون دکلدر . مشهور (ژول سه‌زار J. Cesar) ك (کالدم ، کوردم ، مغلوب ایتدم) جمله‌سیله تاریخده مضبوط اولان سوزلرینی بروجیزه دکل بر (apophthègme) عدایتملی‌در؛ چونکه مختصر، قاطع وکسکین براسلوب ایله بیان‌ایدلمش عادی برسوزدر. اسکی (لاکه‌ده‌مونیالیلر les lacédémoniens) یونان قدیمك اك وقور برقومی ایدیلر ؛ وغایت آز وقصه سوز سویلرلردی.

(laconique) تعبیری اونلره نسبتله وضع اولونمش برکلمهٔ اصطلاحیه‌در . ایشته (apophthègme) بویله (laconique) سوزلره‌دیرلر. بوسوزلرك الك مشهورلری دفعات ایله جمع ونشر ایدلمشدر . (Drusius) ، (١٦١٢) سنهٔ میلادیه‌سنده عربی وعبرانی لسانده مشهور اولانلرینی طوپلامش وبر کتاب شکلنده باصدیرمشدی . [تعبیرات مهمه‌یه باقیکز !]

ضروریهٔ مطلقه

Apodictique	فرانسزجه
Apodictical	انکلیزجه
Apodictisch	آلمانجه
Apodittico	ایتالیانجه

یونانیده (آپوذیقنی‌می — ἀποδείκνυμι) کلمه‌سی : (کوستریپیورم؛ اثبات ایدییورم) دیمکدر. تعبیر، بوکلمه‌دن مشتقدرومنطق اصطلاحاتندندر ؛ بعضی قضایایه وصف اوله‌رق قوللانیلیر .

بوتعبیری الك اول قوللانان ارسطودر . استاد یونانی ، (Organon) نامیله مشهور اولان منطق کتابنك (تحلیلیات les analytiques)قسمنده : (آپوذیقتیقوس = ἀποδεικτικός) apodictique) و (آپوذیقسیس = ἀπόδειξις = apodixis) کلمه‌لرینی معین برمعنا ایله قوللانمشدی. بوکلمه‌لر زمانمزه قدر یاشامش و (قانت) طرفندن احیا ایدلمشدر .

بعضی قضیه‌لر واردرکه اونلرده (موضوع le sujet) ایله (محمول l'attribut) اره‌سنده‌کی (حکم jugement) ، عقل ایچون ضروری دکلدر . مثلا صرف تجربه‌دن استنباط اولونان حقایق افاده ایدن قضایای حسیه، بویله‌در؛ فرضا [لیمون اکشی‌در!] دیدیکمز زمان ویردیکمز شوحکم بالتجربه تحصیل ایده‌بیلدیکمز برعلمه استناد ایدر. بوقسه تجربه‌یه حاجت قالمه‌دن، لیمونك نصل برشی اولدوغنی بیلمه‌دن، یالکز لیمون لفظنی تأمل ایتمکله، بونك اکشی برمیوه اولماسی ایجاب ایده‌جکنی تعقل ایده‌مه‌یز. حتی بعدالتجربه اکشی اولدوغنی تحقیق ایتسه‌ك بیله بویله برماده‌نك، بوسکلده برمیوه‌نك بهمه‌حال اکشی اولماسی لازمکله‌جکنه دائر برضرورت منطقیه دوشونه‌مه‌یز. چونکه طاتلی

اولماسی احتمالی‌ده‌تصور ایده‌بیلمك ایچون منطقی برمانعه‌یوقدر. نته‌کیم طاتلی لیمونده واردر . بزم اسکی منطقیونمزك تعبیرنجه (اکشیلك) دیدیکمز صفت معلومه ایله (لیمون) اولمق، آره‌سنده بر ضرورت منطقیه یوقدر . اوصفت، لیمونك (تصور ماهیتنده داخل) اوله‌بیلن اوصـاف وکیفیات اصلیه‌دن دکلدر . بعضی قضیه‌لرده واردرکه اونلرده موضوعه حمل اولونان اوصاف، اوموضوعك تصور ماهیتنده ذاتاً داخل بولونان کیفیات اساسیه‌دن اولدوغی جهتله حکم قضیه عقل ایچون ضروری ، یعنی (واجب nécessaire)در. مثلا ، بوتون قضـایای عقلیه ، بوقبیـلدندر . (جسم متحیّزدر !) کبی !.. (تحیز) کیفیتی ذاتاً ماهیت جسمیه‌ده داخل اوصـاف ذاتیه‌دن بولوندوغی ایچون، جسـمی انجق متحیز اوله‌رق تصور ایده‌بیلیرز . عکسنی دوشونه بیلمك محالدر . بناءً علیه بوقضیه‌لرك حکمنی شبهه‌یه دوشوره‌رك مناقشـه‌یه میدان آچمق ممکن دکلد . حکم واقعك صحتنی تحقیق ایتمك ایچون تجربه‌یه‌ده حاجت یوقدر؛ زیراکافی تصورطرفین، یعنی موضوع ایله محمولی دوشونمك، حکم قضـیه‌نك بداهتی اثباته کافی‌در . هرعقل سلیم صاحبی یکدن تسـلیم ایدرکه فی‌الحقیقه (جسمك متحیز اولماسی ضروریدر !) ..

ایشته ارسطونك (apodictique) دیدیکی قضیه‌لر بو صنفدن اولان (حقـایق معقوله) ایدی . بزم شرق منطقیونی بونلره (اوّلیـات) دیرلر و (یقینیات) ك برنجی قسمی اولمق اوزره تلقی ایدرلردی . بو قضـایای معقوله (برهان argument) ده عمده و اسـاس اولدوغی ایچون اولیات نامیله تسمیه ایدلمشدی . بونلر ، حکمی واجب وضروری اولمایان سـائر برچوق قضایانك صحت ویابطلانني (اثبات ایدوب کوسـترمك ؟!) ایچون حجت‌اوله‌رق ایراد ایدیله‌بیله‌جکندن طولایی‌درکه ارسطو ، اونلره (آپوذیق تی‌قوس) وصفنی شایان کورمشدی . چونکه بردعوایی رد واثبات ایتمك، اودعوایی ـ ذاتاً مسـلم اولان ـ بوکبی اولیـاته ارجاع ایله‌مك دیمکدر . بوتقدیرجه (apodictique)، (مابه الاحتجاج) اولان (قضایای محکمه) معناسنه کلیر . ارسطو بوطرز احتجاجه (آپوذیق سیس) دیمشدی .

(فانت) ، بالخاصه (apodictique) لفظنی ارسـطودن آلمش وبر

اصطلاح منطقی اوله‌رق احیا ایتمشدر. بوفیلسوف نظرنده (apodictique) وصفنه شایان اولان قضیه‌لر (بالذات بدیهی évidente par elle-même) وبناءً علیه (حکمی واجب nécessaire) اولانلریدر. اونلری شبهه‌کوتورمز؛ مباحثه‌یه مناقشه‌یه دخی حاجت براقماز. دەمین ذکر ایتدیکم قضیه کبی!... نته‌کیم (حقایق ریاضیه vérités mathématiques) افاده ایدن قضایانك جمله‌سی‌ده بو قبیلدندر. بونلرك صحتنی تحقیق ایتمك تجربه‌یه مفتقر دکلدر. اوقضیه‌لرك اصابت حکمنی تصدیق وتسلیم ایتمك ایچون ـ منطقیون شرقك تعبیری وجهله ـ (مجرّد توجه عقل) کفـایت ایدر. مثلا : (ایکی نقطه آره‌سنده الك قیصـه یول آنجق برخط مستقیم اوله‌بیلیر.) ویاخود : (ایکی خط مستقیم برمکان تحدید ایده‌مز.) دیدیکمز زمان بودعوالرسوزکوتورمز. اونلرك صحتنی تسـلیم ایچون تجربه‌یه‌ده حاجت یوقدر. یالکز دوشـونمك کافیدر. بناءً علیه بعضی منطقیونك (قضایای عقلیه) دیدیکی، بو(apodictique) قضیه‌لردن باشـقه برشی دکلدر. نتـه‌کیم ینه‌قانتك (قضـایای تحلیلیه propositions analytiques) دیدیکی قضـیه‌لر دخی بوزمره‌ده داخل اولمق کرکدر. بزم منطقیون شرقك (قضـایا قیاساتهامعها) تعبیریله تمییز ایتدیکی قضیه‌لر، ایشته بوصنفه کیرر.

[فضله تفصیلات ایچون proposition کلمه‌سنه باقیکز. (analytique) تعبیرنده قضایای تحلیلیه‌یه عائد تفصیلاته مراجعت ایدیکز. (transcend.]

قضیه‌لری بو حیثیتله تصنیف ایتمك (ضروب modes) نه نظراً تقسیم ایله‌مکدر. [mode کلمه‌سنه باقیکز !]

(apodictique) مقابلی اولمق اوزره (assertorique) و (-problé matique) تعبیرلری‌ده واردر. [تفصیلات ایچون بوکلمه‌لره آییریجه مراجعت ایدیکز !]

(نظریۂ علم .théorie de la conn) اعتباریله بالجمله مذاهب فلسفیه‌یی اوچ نوعـه ارجاع ایدوب (یقینیّه = dogmatisme) ، (تدریبیّه = empirisme) و (حسبانیّه = scepticisme) دن عبارت صایانلر اولمشدر. بو متفکرینك اعتقادینه کوره (یقینیون les dogmatiques) ، حقیقتك

(واجب certaine) اولدوغنی ادعا ایدرلر ؛ وبناءً علیه دستور اعتقادلری (apodictique) بر قضیه شکلنی آلیر. (تدریبیّون = les empiriques) حقیقتك انجق (ممکن possible) اولدوغنه قناعت ایدرلر؛ بناءً علیه دستور اعتقادلری انجق (assertorique) بر قضیه شکلنی آلیر . (حسبانیون = les sceptiques) حقیقتك ، (مختلف فیه problématique) اولدوغنی ظن ایدرلر ؛ بناءً علیه دستور اعتقادلرینی (احتمالی = problématiqne) برقضیه ایله عرض ایدرلر . یعنی : [برحقیقت اولسه بیله ، اونك موجودیتنی اثبات ایتمك ممکن دکلدر . اونك ایچون هرشی عینی درجه ده مشابه حقیقتدر. اویله اولماسی ده محتملدر ؛ بویله اولماسی ده محتملدر. بو خصوصده علم یقین حاصل ایتمك وقطعیاً بر حکم ویرمك انسان ایچون ممکن دکلدر !] دیرلر. [académie تعبیرنده تفصیلاته و scepticisme ایله probabilisme کلمه لرینه باقیکز !]

آلمان فلاسفهٔ معاصرینندن (فره ده ریق بوته روه ق Fr. Bouterweck) (١٧٩٩) سنهٔ میلادیه سنده (l'apodictique) نامیله برکتاب نشر ایتمشدی. بو اثر ، (ارباب شك) اولان حسبانیون واحتمالیون علیهنه یازلمش واونلرك دعوالرینی رد وابطال ایتمك غیرتیله ملهم بولونمشدی . بو کتابده مؤلف ، حقیقتك وجودینی اثبات ایده بیلمك ایچون ، عموم انسانلرجه بداهةً مسلّم ومقبول بر (مبدأ principe) اولدوغنه قناعتی کوسترمش واونی عمدهٔ احتجاج ونقطهٔ حرکت اتخاذ ایلمشدی ؛ یعنی : [بر حقیقت واردر ؛ واو حقیقتی اثبات ایتمك ممکندر ؛ چونکه هرکسجه بدیهی اوله رق قبول ایدلمش برمبدأ قویم واردر.] دیمك ایسته مشدی . شو تقدیرجه (apodictique) تعبیرینی ارسطونك قوللاندیغی معنا ایله تلقی واستعمال ایتمش دیمکدر .

اشتها Appetit فرانسزجه Appetit

Appetite	انکلیزجه
Verlangen	آلمانجه
Appetito	ایتالیانجه

بو کلمه لاتینجه (appetere) لفظندن آلنمشدر. معنای لغویسی (ارزو

ایتمك) دیمکدر؛ حالبوکه اصطلاح اوله‌رق بوتعبیرك اصل واضعی ارسطودر. قرون وسطی (سقولاستیق) یعنی مدرسه فیلسوفلری معلم اول عد ایتدکلری استاد یونانیدن بوتعبیری آلوب — دها برچوق امثالی کبی — لاتینجه‌یه نقل ایتمشلردر. حتی قرون وسطی آثارنده (appetit sensitif = appetitus sensitivus) و (appetit rationnel = appetitus rationalis) تعبیرلری کورولور؛ فقط بوتقسیم دخی ارسطونکدر: (اوره کسیس = ὄρεξις) و (اوره‌قتی‌قون ὀρεκτικόν) کلمه‌لرینك عیناً ترجمه‌سیدر.

سقولاستیقلر، برنجی سنی (اشتها) معناسنده قوللانیرلر وبوکیفیتی (طبیعت بهیمیه) مزك تمایلات فطریه‌سندن عد ایدرلردی. بونی تکرار ایکی‌یه آییروب برینه (appetit irrascible) ، ایکنجیسنه دخی (appetit concupiscible) دیرلردی.

بوتعبیرات، شرق عالمنده — بالواسطه — ارسطودن انتقال ایتمش، واسلافمز برنجیسنه (قوت غضبیه)، ایکنجیسنه‌ده (قوت شهویه) دیمشلردر. اسکی اخلاق کتابلرمزده، علی العموم (appetit) نك مقابلی (شهوت)در. حتی قینالی زاده علی افندی مرحومك (اخلاق علائی) نام اثر معروفنده (شهوت نکاح) تعبیری واردرکه اوروپا سقولاستیقلرنجه مشهور اولان (appetit concupiscible) ترکیبنك عیناً ترجمه‌سیدر. لکن، صوکره بزم عثمانلی لساننده بو (شهوت) کلمه‌سی، یالکز (بقای نسل) ه خادم اولان میلان طبیعی‌یه مختص اولوب قالمش؛ (اشتها) لفظی‌ده منحصراً (بقای شخص) ی تأمین ایدن میلان فطرینك اسمی اولمشدر. یمك ایچمك کبی!..

(appetit rationnel) تعبیر کهنه‌سنه کلنجه، سقولاستیقلرك بوندن مراد ایتدکلری معنا (ارادت volonté) ایدی. قرون وسطی فیلسوفلری، ارادتی اشتهایه تشبیه ایدرلردی؛ فقط بونوع اشتهای (عقل = ratio) بالذات تنویر واداره ایدر و — شهوت بهیمیه‌نك تولید ایتدیکی — حسیاته انجق اونك واسطه‌سیله غالبه چالابیلیر ظننده بولندقلری ایچون (rationnel) یعنی (عقلی) صفتیله بونی دیکر نوع شهوتدن فرق وتمییز ایتمشلردی. بوکون بوخصوصده فکرلر بوسبوتون باشقه‌در، وبوتعبیر تماماً متروك ومنسی اولمشدر.

زمانمز فیلسوفلری (اشتها) و (شهوت) ی حیاتك لوازم طبیعیه‌سندن اولان (میلانلر inclinations) دن عد ایدرلر . بو میلانلر درحال (طیب نفس bien être) ودفع احتیاج وتأمین راحت ایتمکله ممتازدر . یمك ، ایچمك ، اویقو واستراحته میل طبیعیمز کبی ! . .

بو طبیعی میلانلر ، نهایت ایکی صنفه منجر اولور . برنجی صنفده (بقای شخصی conservation individuelle) یه خادم اولان میلانلر واردر . (اشتها) تعبیرینی بز ، بونلره تخصیص ایتمشزدر . ایکنجی صنفده (بقای جنس conservation de l'espèce) ی تأمین ایدن میل طبیعی واردرکه (توالدوتناسل génération) بوسایه‌ده ممکن اولور . بز ــ لسانمزده ــ انجق بوکا (شهوت) دیرز .

بونلرك جمله‌سی‌ده (غریزی physiologique و instinctif) در . عقل وفکره ، تربیه‌یه ، تعلیم وتعلمه محتاج دکلدر . حیات شخصیه واجتماعیه‌نك برنجی درجه‌ده مهم وسائرلرندن اقدم اولان شرائط طبیعیه‌سندندر .

بو اهمیتی درك واذعان ایدن فیلسوفلردن پك چوغی ادعا ایدییورکه حسیات انسانیه‌نك باشلیجه منشألری شهوت واشتهادر . مثلا (altruisme) یعنی دیکر کاملق حسیاتنك شهوته ، (égoïsme) یعنی خود کاماق حسیاتنك اشتها ایله مناسبتی ادعا اولونمشدر .

[بو تعبیراته باقیکز !]

تشهی **Appetition** فرانسزجه Appetition

Appetence انکلیزجه

دور اخیره‌ی شرف ویرن بویوك فیلسوفلردن مشهور (لایب نیچ Leibnitz)، انسانده (روحك جسمه صورت تعلقی) مسئله‌سنی ــ کویا ــ حل ایده‌بیلمك ایچون (مونادلر monades) فرضیه‌سنی ایجادوتشهیر ایتمشدی . [monade تعبیرینه باقیکز !]

(موناد) ، عینی زمانده موجودیت جسمانیه وروحانیه‌مزی تمثیل ایدن بر (آتوم atome) یعنی ذره اولمق اوزره تصور ایدلمشدی . بناءً علیه

ذیشعور وذی حیات برذره اولان مونادلر ، بالذات وبالطبع فعّال فرض اولونمشدی . (لایب‌نیچ) ، بو فعّالیتی برتعبیر وجیز ایله بیان ایده‌بیلمك ایچون ، (appetition) کلمه‌سنی ایجاد و وضع ایتمشدر .

مکمل اولان مونادلر انسانی تمثیل ایدرلر؛ بوتقدیرده مونادك خارجی وباطنی اولمق اوزره ایکی درلو (appetition) ی واردر . عالم خارجی ایله مناسبتی موجب اولان (تشهّی)، عادتا (قوت طبیعیه force naturelle) معناسنه کلیرکه بومیل خارجی سایه‌سنده موناد (ادراك perception) ایدروعالم خارجی‌نك وجودندن خبردار اولور. فقط (انفسی subjectif) معناسیله منفهم اولونجه موجودات حقنده تصوراً و (استحضاراً par re-présentation) برفکر وبرعلم حاصل ایده‌بیلمك دیمك اولور. (لایب‌نیچ)ك تعریفنه کوره : [تشهّی ، مونادك باشلیجه فعّالیت روحیه‌سیدر . موناد ، مدرکاتك برندن دیکرینه انجق بوسایه‌ده انتقال ایده‌بیلیر .]

Apprehension

تصور ساده Apprehension فرانسزجه وانکلیزجه

آلمانجه Auffassung

ایتالیانجه Apprendimento

لاتینجه‌ده (ad + prehendere) طوتمق ، یاقالامق معناسنه کلیر . تعبیر ، بو اصلدن مشتقدر . فقط اساساً یونانی‌دن ترجمه ایدیلوب لاتینجه‌یه آلنمشدر ؛ چونکه اصل بو کلمهٔ اصطلاحیه‌نك واضعی ارسطودر .

بو حکیم یونانی ، (علم connaissance) بحثنده باشلیجه ایکی صورت قبول ایدییور وبونلری یکدیکرندن تمییز ایلیوردی . طوغرودن طوغرویه تلقی ایتدیکمز (مدرکات perceptions) ی بالمحاکمه تحصیل ایتدیکمز معلوماتدن بوسبوتون فرقلی بولویوردی : [مدرکات ، بلامحاکمه وبلاملاحظه بر آنده تلقی اولونه‌بیلیر . هیچ تلقی ایدیله‌مز بعضی احوال دخی اوله‌بیلیر. ادراك ایده‌مدیکمز شیلر بزم ایچون معدومدر . فقط ادراك ایده‌بیلدیکمز شیلرده خطا امکانی اوله‌ماز . خطا ، انجق محاکمه ایله تحصیل ایده‌بیلدیکمز معلوماتده واقع اوله‌بیلیر] دییوردی . بناءً علیه : [سالم‌الحس اولمق شرطیله ادراکده خطا وقوعی ممکن دکلدر . خطا ، انجق محاکمه‌یه عارض اوله‌بیلیر .]

دیمك ایستیوردی . حواسمز واسطه‌سی ایله طوغرودن طوغرویه تلقی ایدوب بر آنده فاورادیغمز معلوماتی ارسطو ، ـ بر تعبیر تشبیهی ایله ـ سائر معلوماتمزدن فرق ایتمش و (ادراك perception) کیمیته (تی ‌ین = θιγεῖν) دیمشدی که لغت معناسیله (تماس) دیمکدر . یعنی ادراك ایله حاصل اولان علم ایچون یالکز تماس کافیدر؛ دوشونمك واستدلال ایتمك لازم دکلدر دیمك ایسته‌دیکی ظاهردر .

ارسطو ، بو نوع علمی ، کورکویه بکزتمش ایدی . مثلا برشیئك رنکی حقنده بر علم حاصل ایده‌بیلمك ایچون کوزینی آچوب ، او شیئك رنکنی یالکز کورمك کافیدر ؛ دوشونوب استدلال ایله کشف واستخراجه حاجت یوقدر . بو درلو بیلکی ، ساده وبسیط اولدوغی کبی آنیدر ، وخطادن سالمدر . ایشته (تی ‌ین = θιγεῖν) کله‌ی بوخصوصیتی افهام ایچون وضع اولونمش وبوتعبیر تشبیهی ، کت کیده براصطلاح اوله‌رق تمایز وتقرر ایتمشدر.

اصول علم و معلومات فلسفیه‌یی طوغرودن طوغرویه یونانیلردن اخذ ایتمش اولان لاتینلر ، ارسطونك بوتعبیرینی عیناً ترجمه ایدرك (apprehensio) کله‌سیله ادا ایله‌مشلردی . فقط بوکله ، داتاً لاتین لسان عادیسنده (آلمق) معناسنه موضوع وهرکسجه مستعمل اولدوغندن ، لسان فلسفیده مقصود اولان معنای خصوصی‌یی تبلیغ ایچون (apprehensio simplex) یعنی (ساده‌جه تلقی) ترکیبنی قوللانمشلر؛ حتی (prima apprehensio objecti) دیه‌رك ایضاح بیله ایتمشلردی که (اشیانك ایلك تلقیسی) دیمکدر ؛ حصول علمده ، ایلك قدمه‌یی تشکیل ایدن (عملیهٔ ذهنیه opération mentale) بوندن عبارت عد ایدیلیر ، وبوعملیه‌ده (محاکمه jugement) نك قطعاً واصلاً دخلی یوقدر ، ظن اولونوردی .

ارسطویی معلم اول اتخاذ ایدن واوکا زیاده‌سیله مدیون بولونان قرون وسطی (مدرسه فلسفه‌سی la philo. scholastique) ، (apprehensio) تعبیرینی تشهیر ایتدی . عرب فیلسوفلری ، بونی ـ بالواسطه ـ آلوب نقل ایتمشلردر ، ظن ایدرم . چونکه (تصورساذج) ترکیبی ، اولا فارسی قاعده‌سی اوزره مرتبدر ، و (ساذج) کله‌سی ، فارسی‌الاصل اولان (ساده) لفظنك

تعریب ایدلمش بر صورتیدرکه (simple = simplex) معادلی اولور . اوندن ماعدا متقدمینك آثارنده بوترکیبه قولای قولای تصادف اولونه‌ماز. (قاضی عضدالایجی) بیله اونی عیناً قوللانمیور . حالبوکه (مواقف) نامیله مشهور اولان کتابنده بومسئله‌دن بحث ایدییور . برنجی موقفك مرصد ثانیی ، اقسام علم ایله تصور وتصدیقه متعلق مباحثی شاملدر . بوفصلده مؤلف :

(العلم بمعنی الادراك یتناول الظنّیات ایضاً) یعنی (علم ، ادراك معناسیله تلقی اولونّجه ظنّیاتی‌ده شامل اولمش اولور !) دیه بحثه کیریشدکدن صوکره :

(بوحیثیتله تلقی اولونان علم ، ایکی‌یه تقسیم اولونیور : بریسی حکمدن خالی [خالی عن الحکم] اولان معلوماتدر . بونلره (تصورات) دەنیلیر . دیکری حکمه مقارن اولان ادراکدر (هوالادراك مقارن للحکم !) بونده برنسبتك وقوعی ویاخود لاوقوعی ایله حکم اولونور . ایشته بودرلو معلوماته دخی (تصدیقات) دیرلر .) دییور . فقط کتابك شارحی (سید شریف جرجانی) اصل تعبیر مخصوصنی قوللانه‌رق بعضی ایضاحات ویرییورکه ، بوترکیب اصطلاحی‌نك بالآخره وبالواسطه انتقال وتقرر ایتمش اولماسی احتمالنی تأیید ایدر . سیّد ، – موضوع بحثی ایضاح صددنده – دییورکه :

[فالصواب ، ان یقسم العلم الی (تصور ساذج) و(تصور معه تصدیق)؛ کما ورد فی بعض الکتب المعتبره] یعنی : [ایشك طوغروسی ، علمك (ساده تصور) و (تصدیق ایله برابر تصور) اولمق اوزره ایکی‌یه تقسیم اولونماسیدر. نته‌کیم بعضی کتب معتبره‌ده بووجهله وارد اولمشدر .]

اکلاشیلیورکه بحثی صددنده اولدوغمز تعبیر ، اووقتلر هنوز پك شایع اولمامش ایمش ؛ چونکه قاضی عضد ، بوترکیبی قوللانمادیغی حالده شارحی بعضی کتب معتبره‌دن آلوب نقل وایراد ایدییور. فقط بوتون قرون وسطی فیلسوفلری کبی طاورانیور : (سادەجه تصور ممکن‌می ؟.. دکلمی ؟..) بوخصوصه دائر جزئی برشبهه بیله احساس ایتمیور. اوزمانلر (پسیقولوژی) علمی ، پك ابتدائی وبسیط بردرکه‌ده بولوندوغی سببله عملیات ذهنیه‌واحوال

روحیه‌یه انفاذ نظر ایده‌بیله‌جك صورتده تدقیقات یاپیله‌مادیغی ایچون سیّد شریف ومعاصرلری معذور ایدیلر . اوزمانلر ، علی‌الاطلاق حاکم اولان علم ، (منطق) ایدی وهرمسئله منطق برنقطهٔ نظردن تلقی ایدیلیردی . اونك ایچوندرکه فلاسفهٔ اسلام (appréhension) کلمه‌سنی (تصور) لفظیله ادا ایتمشلردر . زیرا منطق نقطهٔ نظرندن باقیلنجه ، برحکمه مقارن اولان قضایایه (تصدیقات) دیرلر ؛ حکمه مقارن اولمایان معقولاته انجق (تصورات) دیرلر . متقدمین ومتوسطین حکما ظن ایدرلردی‌که حکمه مقارن اولمایان‌تصوراتده ذهنك فعالیتی یوقدر . (اوتصورات، حقایق اشیانك، لوحهٔ اندیشه‌یه عکس ایدن صورتلری‌در) صانیرلردی، وبوانعکاساته (صور علمیه) دیرلردی . بوکون بومسئله‌ده فکرلر بوسبوتون باشقه‌در .

[conception, concept تعبیرلرینه باقیکز !].

بناءً علیه بوتعبیر ، ارتق استعمالدن ساقط اولمش وتاریخ فلسفه‌یه ترك ایدلمشدر . شیمدی اوکا بدل ، (perception ادراك) کلمه‌سی قوللانیلیور . [بوکلمه‌یه باقیکز !] زیرا ، زمانمزده خیلیدن خیلی ترقی ایتمش اولان (علم روح = psychologie) تدقیقاتیله اکلاشیلیورکه ، اویله بوتون بوتون حکمدن آزاده بر (ادراك بسیط) یعنی بر (تصور ساذج) یوقدر . بز ، ادراك ایتدیکمز اشیا حضورنده بر (فوطوغراف جامی) کبی طورمیورز. اك بسیط بر (فعل ادراك acte de perception) بیله ـ خفی اولسون ، جلی اولسون ؛ مشعور وياغیر مشعور اولسون ـ بهمه‌حال برحکمه مقارن اوله‌رق واقع اولویور . مثلا بر (رنك couleur) ادراك ایتدیکمز وقت، ویاخود بردیواره چارپوب (مقاومت résistence) حس‌ایتدیکمز زمان، ـ واقعا ـ نفسمزك وضعی بوادراك ابتدائی‌ده تماماً (انفعالی passif)در؛ چونکه خارجدن کلن بوتأثیرات واحساساتی (اخذ وتلقی) ایتمکده ارادتمزك ذره قدر دخل وتأثیری اولمیور. فقط مادام‌که تأثیرات مذکوره‌نك ـ خارجدن کلمکده اولدوغنی ـ درحال آکلیورز، بیلیورز؛ اویله‌ایسه‌بو، انجق (قیاس‌خفی inférence)ایله ویردیکمز بر(حکم jugement)نتیجه‌سیدر. کذلك(احساسات باطنیه sensations internes)مزی دخی ادراك ایتدیکمززمان، بو (عملیهٔ

ادراك) ـ ظن اولوندوغی کبی ـ بسیط وساده بر تلقی‌دن عبارت قالمیور . بوکون محققدرکه برحالت روحیه‌یه پیدای شعور ایده‌بیلمك ایچون ، کیفیات وجدانیه آره‌سنده ـ بهمه حال ـ بر (فرق différence) حس ایتمك اقتضا ایدر . بوده (تمیز discernement) ، (مقایسه comparaison) (حکم jugement) اولمادقجه ممکن اوله‌ماز . بر (فکر idée) ، انجق بو عملیات ذهنیه‌دن صوکره تولد ایده‌بیلیر . اوحالده هیچ برفکر یوقدرکه بر (تصور ساده) نمونه‌سی اوله‌بیلسین ! . افکارك جمله‌سی‌ده بر سوری عملیات ذهنیه محصولیدر . اك بسیط کیفیت ادراکده بیله هیچ اولمازسه بر (jugement d'extériorité) وبر (jugem. d'antériorité) واردرکه مکان وزمانله علاقه‌سنی تعیین ایدر. طوغرودن طوغرویه تلقی ایتدیکمز برتأثیر بسیطك (انفسی subjectif) ویاخود (آفاقی objectifet spatial) یعنی (باطنی intrinsèque) ویاخود (خارجی extrinsèque) اولدوغنی درحال وهمان عینی زمانده ادراك واذعان ایدرز. نته‌کیم ، اوتأثیرك (خاطره reminiscence) اولمایوب (حالی actuel) بر (امرواقع) اولدوغنی‌ده تسلیم ایدرز . بو بر حکمدرکه کیفیت ادراکه لاحق اولور .

[بوتون بو تعبیرات اصطلاحیه‌یه وبالخاصه actuel, antérieur کلمه‌لرینه باقیکز !]

بو کونکی فلسفه لسانده بوکا (ادراك perception) و (تحدس intuition)دیرلر. بودرلو بیلکی‌یه‌ده (علم تحدسی connaissance intuitive) ده‌نیلیر . بزم فلاسفهٔ اسلامك (علم ضروری) دیدیکی تماماً بودر . بودرلو بیلکی طوغرودن طوغرویه تماس ایله تلقی ایدیلوب عملیهٔ فکریه‌نك وساطتنه محتاج اولمادیغی ایچون دخی معلوماتمزك اودرلوسنی تمیز ایچون (علم بلاواسطه connaissance immédiate) تعبیری چوق دفعه‌لر ترجیح ایدیلیر .

[connaissance ، médiate ، intuition ، représentation تعبیرلرینه باقیکز !]

اسکی تعبیرات فلسفیه‌نك پك چوغنی احیا ایدرك یکی معنالرله قوللانان (قانت Kant) بوکلمه‌یی‌دخی(تنقید عقل صرف critique de la Raison

۲۱-۱٤

Pure) نام اثرنده استعمال ایتمشدر. بوفیلسوف مجدد، (کیفیت علم)بحثنده دائما (عقل raison) ه برپای چیقاردیغی ایچون، علمده ، (محصول تجربه produit de l'expérience)اولان (عناصر محسوسه éléments sensitifs) ی ، یعنی (مدرکات حواس perceptions des sens) ی ، (عناصر معقوله éléments rationnels) دن دقتله تفریق ایتمکه چالیشیردی. اونك ایچوندرکه معلوماتمزده (تجربه‌یه تقدم ایدن apriorique) مبادی واحکامی، (تجربه ایله حاصل اولان apostériorique) مدرکات حسیه‌دن آیری طوتاردی ؛ حتی بوتقسیمی پك ایلری سورمشدی . ایشته بوسببله‌درکه (appréhension) تعبیرینی دخی اوکا کوره تلقی وتعریف ایتمشدر .
حواسك فعالیتنده ، قانت ایکی کیفیت ملاحظه ایدییوردی : بریسی خارجدن (بلاواسطه immédiatement) تلقی اولونان (احساسات sensations) در ؛ مثلا : رنك ، مقاومت ، امتداد ، سکل کبی مدرکاتدرکه بونلر علممزك مادهٔ اصلیه‌سنی تشکیل ایدر . لکن بوکبی طویغولری ترکیب ایدوب‌ده اونلره بر (صورت forme) ویرمه‌دکجه (علم connaissance) ممکن دکلدر . ایشته بوعناصر علمیه‌یی ترکیب ایدوب اونلره برشکل ویرن (عقل) در . مثلا ، (رنك ، مقاومت ، امتداد) کبی طاغینیق طویغولری ذهننده تألیف ایدوبده [بوکوردوکم شی خارجده کائن بر یازی ـ ماصه‌سیدر !] دیه‌ن عقلدر . حواس دکل ! . . چونکه بوحکم تجربه‌دن منبعث اوله‌ماز. بومعرفت انجق (مخیله l'imagination) نك هنرترتیبیدر . ایشته (قانت) بوکا : (Synthèse pure de l'appréhension = صرف تصورك اثر ترکیبی) دییور .

اکلاشیلیورکه اسکی معناده بر (تصور ساده) قبول ایتمیور . عناصر حسیه‌یی ، انجق ذهنك ترتیب وترکیب ایتمکده اولدوغی تصدیق وتسلیم ایلیور . شوقدر وارکه بوقابلیتی صرف عقله عطف واسناد ایدرك ، تجربه‌نك بوخصوصده قطعاً واصلاً دخلی اولمادیغنی ادعا ایتمش اولویور. [aposteriori, criticisme, rationalisme apriori, تعبیرلرنده ایضاحات مخصوصه واردر . اورایه باقیکز !]

تملك واحراز ایتمك Approprier

هیچ کیمسه‌نك مالی ، ملکی اولمایان برشیئی بر آدمك ملك مشروعی عد ایتدیره‌بیله‌جك افعالك جمله‌سنه وهر درلوسنه بوکلمه تطبیق اولونه‌بیلیر . حتی نسبت استعمالی مطلقامادی شیلره منحصر دکلدر . بر (عنوان titre)، بر (شرف honneur) دخی احراز اولونه‌بیلیر .

بوتعبیرك فلسفهٔ حقوق واجتماعیاتده اهمیتی واردر؛ زیرا [هیچ کیمسه‌نك مالی اولمایان برشی ، نصل ونه‌کبی شرطلرله برکیمسه‌نك مالی اوله‌بیلیور؟.. یعنی برشیئی (احراز) ایدوب تمسیه‌بیلمك ایچون رعایتی واجب اولان (شرائط طبیعیه ووسائط مشروعه conditions naturelles et moyens légaux) نه‌در ؟..] سؤالی (حق ملك droit de propriété) ك (منشأ l'origine) نه تعلق ایدن بالجمله مسائل حقوقیه ایله علاقه‌داردر . بو حق اساسدر ؛ وحیات اجتماعیه‌ده‌ده عمده‌در . (socialisme, collectivisme, communisme یعنی اشتراکیه وجمعانیه)ناملریله مشهور اولان مذاهب اختلالکارانه ، هپ او یوقاریکی سوأله مختلف، مختلف جوابلر ویره‌بیلمك امکانندن طوغمشدر ؛ هپسنك نظرنده‌ده اك مهم مسئله (کیفیت احراز) ك شرائط مشروعه‌سنی تعیین ایده‌بیلمکدر .

شبهه یوقدرکه بوخصوصده برنجی شرط (سعی وعمل le travail) در؛ بزم (مجلهٔ احکام) ده ایراد اولونان برمثال بونی پك کوزل ابراز وتعریف ایدر ؛ مثلا :

یاغمور صویی کیمسه‌نك مالی دکلدر ؛ فقط بیهوده یره آقوب کیدرکن وکیمسه‌یه فائده‌سی طوقونمایوب هدر اولورکن، بن قومشوم، اختیار زحمت ایدوبده برطرفه بر قازان وضع ایدرك یاغمور صوینی طوپلارسه‌م ، اونی — سعی وعملی سایه‌سنده — احراز ایتمش اولور . آرتق ، بن ، کیدوبده اوصویی — یاغمور صویی‌در دیه !..— آله‌مام . آلیرسه‌م ، بر باشقه‌سنك حقنه تجاوز ومالنی غصب ایتمش اولورم. سعی وعملك ، (احراز) کیفیتنده شرط اساسی اولدوغنی همان هرکس قبول وتسلیمده متفق‌الرأیدر. بناءً علیه (anarchie) تعبیرینه دائر ویرمش اولدوغم ایضاحاتده مشهور (پرودون

(Proudhon) ك [ملك ، خیرسزلق‌در ! la propriété c'est le vol) دیمش اولماسی، یا اثر غفلتدر : یا سفسطه‌در؛ یا تهمت‌در !... ، تملك ، دائما برباشقه‌سنك ـ اولجه ـ احراز ایتمش بولوندوغی بر شیئی غصب ایتمك دیمك اولسه‌یدی واحراز ، انجق بوشرط ایله تحقق ایده‌بیلسه‌یدی ، (پرودون) ك یاکلش‌سوزی بردستور عمومی‌صاییله‌بیلیردی. حالبوکه تاریخ انسانیت‌وحقوق کوستریبور واثبات ایدیبورکه (حق تملك)ك منشأی (احراز) در؛ احرازدخی باشقه‌سنك مالنی، ملکنی (غصب) ایتمك ، یعنی (فضولی برصورتده‌تمسه‌مك) دکلدر .

بناءً علیه (احراز) بر شیئه مالك اوله‌بیلمك حقنده اساسی بر شرط مشروعدر . اولا سعی وعملی مستلزمدر . اونسز اولماز ؛ چوق‌دفعه زحمتلی وحتی تهلکه‌لی بر سعی وعمل ایسترکه انسان بر شیئی احراز ایده‌بیلسین !.. بعضاً‌ده قهرمانلق مرتبه‌سنده بر علو همت، جسارت وغیرت ایسترکه برشی احراز اولونه‌بیلسین !. علی‌الاطلاق انسانلره وانسانیته فوائد عظیمه‌سی تحقق ایدن کشفیات نافعه‌ده شرف‌احراز ایدنلردن پك‌چوغی‌اونی ـ جان‌بهاسنه ـ احراز ایده‌بیلمشلردر .

(علم اقتصاد économie politique) ، سعی وعملی منبع ثروت عد ایتدیکی‌ایچون، هنوزاحرازاولونمامش بولونان‌شیلره(ثروت bien,richesse) دیمز ؛ ولوکه او شیلر حیات بشر ایچون برنجی درجه‌ده لوازم طبیعیه‌دن بولونسون ! . . .

مثلا ، هوای نسیمی ، کونش ضیاسی ، دکز ویاغمور صولری وهنوز کشف اولونه‌مایان قطعات اراضی ، بزجه مجهول اولان دفائن‌معدنیه ، هپ بو قبیلدندر . یعنی (ثروت)دن معدود دکلدر . چونکه احراز اولونمامش شیلردر . حالبوکه هوا صو وکونش ضیاسی حیات ایچون برنجی درجه‌ده الزم وحتی (لابدّ indispensable) شیلردر. بناءً علیه بزجه‌پك‌قیمتلی‌درلر. مع‌مافیه انجق قیمت طبیعیه‌لری واردر . قیمت تجاریه‌لری یوقدر . کیمسه هوا آلوب‌صاتماز. کونش‌ضیاسی‌تجارتنك‌امتیازنی‌ده آلمغه قالقان‌کوروله‌مشدر. اونلری کیمسه احراز ایتمه‌مشدر، وایتمکده لزوم کورمه‌مشدر .

اکلاشیلیورکه احرازی سعی وعمله وابسته بیلمك وحق مالکی اونکله مشروط قیلمق اعتقادنده علم حقوق ایله علم ثروت اصلاً متفق‌الرأیدر .
[anarchie ، communisme ، socialisme کلمه‌لرینه باقیکز !]
فقط ، سعی وعملك (احراز) کیفیتنده شرط اساسی اولدوغی هر مذهب قبولده متفق بولوندوغی حالده احراز حقنك (وراثت ایله انتقال) ایتمه‌سنده بر جهت مشروعه و معقوله بولونوب بولونماماسی ، شدتله موجب اختلاف اولمشدر . سوسیالیزمك الڭ مهم دعوالرندن بری ده (حق موروثك غیرمشروع) اولماسیدر . [تعبیراته باقیکز !]

Apraxie عمای اشکال

یکی تشکیل ایدیلن کلمات اصطلاحیه‌دندر . یونانیدن آلنمشدر . پك نادر وفقط پك عجیب برمرض عصبینك اسمیدر . بوخسته‌لغه مبتلا اولانلر اشیای خارجیه‌نك رنکلرینی ادراك ایدرلر ؛ فقط اشکال مخصوصه‌سنی کوره‌مزلر . دها طوغروسی ، تغلیط ایدوب یاکلش تلقی ایدرلر . مثلا مرکب حقه‌سنی ، الما یاخود پاره‌چانطه‌سی کبی کوره‌بیلیرلر . حالبوکه ذهنلرنده قطعاً بوزوقلق اولمادیغی کبی آلات بصریه‌لرنده دخی برقصور تشریحی یوقدر ؛ یعنی کوزلری دخی حال طبیعی‌ده‌در . بوغریبهٔ مرضیه‌نك اسباب موجبه‌سنی تدقیق ایدن (پسیقو – فیزیولوژیست) لر ، ظن ایدییورلرکه ، بو (ضلالت باصره) بر آفت عضویه نتیجه‌سیدر ؛ وآفت ، بالخاصه کوزلری تحریك ایدن (خیالات عضلیه images musculaires) نك مرکز دماغیسنده اولمق کرکدر ! . .
نادر اولمقله برابر ، بوبرحالت مشهوده‌درکه فلسفه‌ده برمهم مسئلهٔ اساسیه‌یه خصوصی بروجهله علاقه‌دار کورونور : فیلسوفلر اوته‌دنبری (خواص اجسام les propriétés des corps) ی باشلیجه ایکی صنفه تقسیم ایتمکده مجبوریت کورمشلر : برقسمنه (کیفیات اولی qualités premières) دیمشلر وبونلرك ، اجسامه خاص کیفیات ذاتیه ومستقله‌دن اولدوغنی ادعا ایتمشلر . (مقاومت résistance) و (شکل forme) ایشته

اوکیفیاتندر. بناءً علیه [بز اولماسه‌ق، دنیاده کورمکه مقتدر برکوزدخی اولماسه یله اجسامك مقاومت ذاتیه‌سی وکندینه مخصوص برشکلی اولمق لازمکلیر.] دیمشلر. حالبوکه اشیانك شکلنی ادراك ایده‌بیلمك ـ شو عمای اشکال مثالنه کوره ـ تماماً بعضی شرائط غریزیه وروحیه‌یه تابع اولمق لازم کلیور. یعنی شکلك، صرف (انفسی subjectif) برشی اولدوغنی وبزم بنیهٔ عضویتمز ایله طوغرودن طوغرویه علاقه‌دار بولوندوغنی تسلیم ایتمك اقتضا ایدییور. اوحالده [اجسامك اشکال ذاتیه‌سی یوقدر] دیمك چیقار. بویله دوشونمکه مجبور اولان (انفسیون les subjectivistes) ایله (افتکاریون les idéalistes) در. عکسنی ادعا ایدن، یعنی [کیفیات اولی اجسامك خواص ذاتیه ومستقله‌سندندر. شکل دخی بو قبیلدندر. بناءً علیه اشیانك کندی ذاتنه عائد بر کیفیت مخصوصه‌در. بزده (فعل ادارکك برطور مخصوصی une modalite de l'acte de perception) دکلدر. الحاصل، شکل، (بالذات وبالاستقلال en soi et indépendemment) موجوددر!] دینلر، (حقیقیون les réalistes) و (جوهریون، les substantialistes) در. دمین اسمنی ذکر ایتدیکم فرقه‌لر ایله بونلر آره‌سنده ـ بو مسئله اساسیه اوزرینه ـ شدتلی مناقشه‌لر اولمش وحالا دخی دوام ایتمکده بولونمشدر. حالبوکه بحثی صددنده بولوندوغمز (غلط حس)، انفسیون ادعاسنه حق ویرییور، کبی کورونویور.

[تفصیلات ایچون secondaires, primaires کلمه‌لرینه باقیکز!]

Apriori (قبل التجربی) انی، نبلی

Apostériori (بعد التجربی) لمی، بعدی

لاتینجه‌ده (prior) و (prius) کلمه‌لری مقدم دیمکدر. (postérior) لفظی ده مؤخر معناسنه کلیر. تعریفی صددنده اولدوغمز تعبیرات اصطلاحیه، ایشته بو اصللردن مشتقدر.

بو کلمه‌لر قرون وسطی (سقولاستیق = scholastique) یعنی مدرسه فلسفه‌سنجه معلوم وپك مهمدی. زمانمزه دخی اساساً او دورك لسان

عرفانندن انتقال ایتمشدر . معمافیه (طرز استدلال mode de raison-nement) ك ایکی (وتیرهٔ اساسیه procédé essentiel) سنی کوسترن بوفرقی ، ارسطو ، صراحةً تعیین وتعریف ایتمشدی . لکن بولاتین کلەلرینی ؛ الك اول ایجاد ایدوب اصطلاح اولەرق وضع ایلەین – اون دردنجی عصر میلادی حکمـای آلهیونندن – (ساقسـونیالی بویوك آلبەر Albert le Grand de Saxe) در .

ارسطو ، مؤثردن اثره ویاخود بر (مبدأ کلی principe universel) دن اونك تحتنده مندرج اولان – جزئیاته انتقال ایتمك صـورتیله واقع اولان وتیرهٔ استدلالی ، بر (argument apriori) اولمق اوزره قبول ایدردی . بالعکس اثردن مؤثره ، یاخود جزئیات متشتتەدن بر (ماهیت کلیه notion générale) یه انتقال صورتیله واقع اولان وتیرهٔ استدلالیده بر (argument apostériori) اولمق اوزره تلقی ایدردی .

بو ایکی طرز محاکمه یکدیکرینه تماماً ضد بر حرکت ذهنیه استلزام ایدر . چونکه برنده ذهن ، کندی معقولاتندن اولان برماهیت کلیه‌یی مبدأ اتخاذ ایدرك اوندن ، جزئیاتنه انتقال ایدییور ونتیجه‌لر چیقارییور ، دیمکدر . بو حالده حواسك ، وبناءً علیه تجربەنك بو طرز استدلالده قطعاً دخلی یوقدر . بناءً علیه بو راده حرکت فکریه بر (استدلال تعلیلی raisonnement déductif) شکلنده واقع اولەبیلیر . حالبوکه جزئیات اموردن برماهیت کلیه استخراج ایتمك ایجاب ایدنجه حواس ، محاکمەده برنجی درجەده ذی مدخل بولونور ؛ زیرا جزئیـات امور دیدیکمز (وقایع مشخصه faits concrets) ی ادراك ایدن انجق حواس‌در . حواسك بویله حادثات متنوعه‌یی علی الانفراد تلقی ایتمه‌سی (تجربه expérience) دیمکدر ؛ زیرا حواسك وساطت ادراکی اولمادقجه تجربه اولمق احتمالی یوقدر . بناءً علیه بویله‌جه جزئیاتی ادراك ایدوب کلیاته طوغرو حرکت ایتمك (استقرا induction) در . اونك ایچون بو طرز استدلال دخی – حد ذاتنده بر (استدلال استقرائی raison. inductif) دن عبارتدر . (déduction و induction تعبیرلرینه باقیکز !)

طرز استدلالك بو ایکی نوع اساسی‌سی حقنده ویردیکم شو ایضاحات ، برماهیت

مخصوصه‌نی حائزدر . زیرا تاریخ فلسفه‌ده (تدریبیون les empiristes) ایله (عقلیون les rationalistes) آره‌سنده تحدث ایدن وزمانمزه قدر سوروکله‌نوب کلن مجادلات واومباحثات شدیده‌نك قیمتی ایله‌باشلیجه سببی، بوایضاحات ایله تظاهر ایدر .

(مبحث اصول méthodologie) ه عائد اولان بو اوزون مجادله‌نك مدنیت فکریه وحقیقیه‌ده اوقدر تأثیری اولمشدرکه سقولاستیق (کیدیشنی) ده کیشدیرن عواملدن بری‌ده(اصول تجربیه méthode expérimentale)نك صوك دورفلسفی فتوحاتندن اولماسی‌در . اکر بواصول ، تحقیقات علمیه‌ده اساس اوله‌رق قبول ایدیلوب قطعی برصورتده تأسس ایتمه‌سه‌یدی ، بوکون اسکی فلسفه‌نك سقامتندن کندیمزی قورتاره‌مازدق . بالتجربه تحقیقاته کیریشدکدن صوکره قوانین طبیعیه‌یی‌وحتی قوانین موضوعه‌یی کشف‌وتعیین ایتمك ، بوکون معتبر اولان(اصول)اقتضاسندندر . حالبوکه قرون‌وسطاده تجربه‌یه اهمیت ویرلمزدی . بعضی (نصوص dogmes) ، وبعضی احکام معقوله (اساس base) عد ایدیلیر وبو زمین اوزرینه ـ منطق معرفتیله ـ بربنای محاکمه قورولور، بالضروره حاصل اولان نتیجه (محض حقیقت)دیه تلقی اولونوردی. دیمك‌که تجربه دکل، بعضی‌مبادی (قسطاس criterium) ومعیار حقیقت اوله‌رق قبول ایدیلیردی . ایشته بوصورتله ویریلن حکملر هپ (قبلی apriori) در . حقیقتك ـ حد ذاتنده ـ نه اولدوغنی کشف ایتدیره‌مز. انجق ـ بزم کیفمزه‌وظنمزه کوره ـ حقیقتك نصل اولماسی‌لازم کله‌جکنه‌دائر برفکرویریرکه‌نفس‌الامره البته(مطابق adéquate) دکلدر. طوغرو دکلدر؛ چونکه برادعای مجرددر .

(in abstracto) تعبیرینه عائد تفصیلاتده عرض ایتمش اولدوغم مثالده (apriori) حکملرك نه‌قدر حقیقتدن‌اوزاق قالدیغنی کوستره‌بیلیر. [بوتون بوتعبیراته و in abstracto کلمه‌سنده‌کی تفصیلاته باقیکز !]

بز ، انسانلر ، حقیقتك نه‌اولدوغنی اوکرنمك ایچون ، طبیعتی استنطاق ایتمکه مجبورز. معنای صحیحی ایله علمك یکانه اصولی بودر. کتاب طبیعتدن استغنا ایدوب ذهنمزی زورلایه‌رق منطق‌قوتیله حقیقتی ایلاد ایتمك‌طوغرو

دکلدر . حالبوکه قرون وسطاده معتبر اولان یکانه اصول ، بو ایدی. ایشته (استدلال قبلی raisonnement apriorique) دخی بوکا دیرلر .

بوطرز استدلالك سقامتنی اثبات ایتمك ایچون ، دنیانك الك بویوك آدملری، متخصص ومستثنا داهیلری ال برلکی ایله چالیشمش ونتیجه‌تهلکه‌لرله تصحیح اصوله موفق اوله‌بیلمشلردی . اولا (غالیله Galileo Galilei)، حکمت طبیعیه‌ده تجربه‌یی اصول اتخاذ ایدرك (سقوط اجسام قانونلری les lois de la chute des corps)، (رقاص قانونلری les lois de la pendule) کبی - برنجی درجه‌ده مهم - حقیقتلر کشف ایتمشدی . (سطح مائل plan incliné) اوزرنده تجربه‌لر یاپه‌رق قونترول اجرا ایتمش ، و (تعجیل accélération) مسئله‌سنی‌ده حل ایله‌مشدی نته‌کیم کندیسندن چوق اول مشهور (سیراکوز الی آرشیمد Archimède de Syracuse) ینه عینی اصول تجربیه ایله بر قانون مهم کشف ایتمشدیکه کندی اسمنه نسبتله معروفدر. آرشیمددن اول کلن (اسکندریه‌لی هه‌رون Héron d'Alexandrie) ك موفقیاتی‌ده انجق تجربه‌سایه‌سنده ممکن اولمشدی. نته‌کیم بوتون بوکشفیات ، تجربه‌نك مکافات سعیی‌در .

ینه غالیله زمانی مشاهیرندن (هاروه‌ی Harvey) ، (دوران دم circulation du sang) کیفیتنی بالتجربه کشف وتعلیم ایتمشدی. الی اخره!..

ایشته عرفان حقیقی‌نك (دور انتباه la renaissance) ی عد اولونان او عصرده فیلسوف مجدد (فره‌نسیس به‌ی قن Francis Bacon) دخی یتیشمش بولونیوردی. (فلسفهٔ تدربیه phil. empirique) یعنی (فلسفهٔ تجربیه phil. expérimentale) نك مؤسس حقیقی‌سی اولان بو ذات ، اسلافدن ارسطویی شدتله تنقیده کیریشه‌رك نظر اعتباردن دوشورمکه غیرت ایتمشدی ؛ نهایتده موفق‌ده اولدی . اوزمانه قدر عرفان انسانیته سلطنتله تحکم ایدن ارسطو، (عقلیه rationalisme) فلسفه‌سنك پیری عد اولونیوردی. (راسیونالیزم) ، (apriori) اصولنی اساس طوتوب تجربه‌یی اهمال ایتمکله ممتازدر . یالکز مبادئ عقلیه‌یه اعتبار ایدر واو مبادیدن استخراج وکشف حقایقه چالیشیر. بونك ضدی (تدربیه empirisme) فلسفه‌سیدرکه

معقولاتی دکل محسوساتی اساس اوله‌رق قبول ایدر . اونك ایچوندرکه بوفلسفه (حسیّه sensualisme) زمینه استناد ایدر . بوده تجربه‌یی مستلزمدر ؛ حتی تجربه‌یه مفتقر ومحتاجدر . نته‌کیم بر از یوقاریده سببنی ایضاح ایتمشدم .

بوندن اکلاشیلیورکه فلسفه‌ده دور انتباهی فتح ایدن (به‌ی قن) ك اوزمانلر آچمش اولدوغی الك مهم‌بحث (rationalisme) فلسفه‌سنه قارشی (empirisme) دعواسی ایدی . بوده (apriori) طرفدارانه قارشی (aposteriori) طرفدارلغی دیمکدر . چونکه بوایکی فلسفه‌نك اصولی، اساسی بودر ؛ فرقی‌ده بودر . دیمك‌که دعوا (apriori), (aposteriori) دعواسندن باشقه برشی دکلدی .

اوزمانلر ، استبداد فکری دوری اولدوغی ایچون بهمه‌حال ، اسکی استادلردن برینك اسمنه نسبتله برحقیقت ، یاخود بر اصول مدافعه اولونه‌بیلیردی . اوسببله اولسه کرکدرکه (به‌ی قن) ، ارسطونك سلطنت معنویه‌سنی دەویرمك ایچون حیثیتی ییقمغه قالقیشدیغی زمان ، بو استاد یونانی‌یه قارشی (دەموقریت Démocrites) ی شدتله التزام وتحسین ایتمشدی . تاریخ فلسفه‌ده ارسطودن اول کلمش اولان بوفیلسوف یونانی (ذره atome)نظریه‌سنك‌مؤسسی‌اولدوغی‌کبی(sensualisme)فلسفه‌سنك‌ده الك بویوك ممثلی صاییلیوردی . بناءًعلیه تجددی بر (بدعت سیئه) عد ایدن اودور خلقنه مرام اکلاتەبلمك ایچون ، (به ی قن) دەموقریتك اسم وشهرتی کندی مقصد تجدد پرورانه‌سنه سپر ایتمش (وسقولاستیق) مرضی ایله ذاتاً حال احتضاره دوشمش اولان (راسیونالیزم) یعنی (apriori) اصولنی بوسبوتون سوندورمك ایچون تام وقت مناسبنی بولمشدی .

(لوردوەرولام Lord Verulam) عنوانیله‌تاریخده شهر تشعاراولان (فرانسیس به‌ی‌قن)ك بو فطانت وغیرتی سایه‌سنده فلسفه بر دور جدید فتح ایتمش اولدی .

بوبویوك فیلسوف (۱۵۶۱) سنهٔ میلادیه‌سنده طوغمش و (۱۶۲۹)ده وفات ایتمشدر . اوندن بر آز صوکره کلن (دەقارت Descartes) ،

(۱۵۹٦)ده طوغمش ، (۱٦٥٠)ده وفات ایتمشدر. بودخی دورجدیدك الك ایلری كلن فاتحلرندندر. تجربه‌یی ، ده‌قارت دخی تجویز وتوصیه ایله‌مش فقط بوتون بوتون بو اصوله طرفدار اوله‌مامشدر . كندیسنك فطرتاً (ریاضی mathématicien)و(مابعدالطبیعی métaphysicien) اولماسی الك مهم مانعه‌لردن بری ایدی ظن ایدرم .

ده‌قارت — مزاج ذهنی‌سی اعتباریله — (تجرید absrtaction) ه مائل وذهن بشرده بعضی (حقایق مجرده vérités abstraites) بولوندوغنه قائل ایدی . افكارمزی اوچ قسمه تقسیم ایدییوردی : (افكار واصله idées adventices) ، حواسك تجربه سایه‌سنده قازاندیغی فكرلردی . (افكار مجعوله idées factices) ، ذهنك كندی كندینه اویدوروب ابداع وایجاد ایتدیكی فكرلردی. فقط برده (افكار وهبیه idées innées) واردی كه بونلر تجربه‌دن حاصل اولمامش وبزم ایله برابر طوغمامش (افكارقیمه) دیمكدی . ذهنمزك اصل سرمایه‌سی ومعتقداتمزك مبادئ اصلیه‌سنی تشكیل ایدن بونوع فكرلر، (وجوب nécessité) صفتی ایله ممتازدر. ده‌قارت اصل بونلره اینانیور وبو (حقایق مسلمه vérités admises) دن (بالتعلیل par déduction) حقایق سائره‌یی استخراج ایدییوردی . تجربه‌یه حاجت كورمیوردی . مثلا (جزؤ كلدن اصغردر !) قضیه‌سی (apriorique) بر حقیقت مسلمه‌در . چونكه بواعتقادده وجوب وار. ذاتاً باشقه درلو اوله‌ماز ؛ اوله‌مامق لازمكلیر . چونكه اساساً (جزئیت) معناسنده (اصغریت) فكری‌ده مندمجدر . بو دعوانك حقیقتی كندی كندینه ثابتدر ؛ تجربه‌یه حاجت یوق ؛ زیرا تجربه بونی دها زیاده اثبات ایده‌مز. بوكبی حقایق مجرده‌دن برچوق حقایق جزئیه استخراج ایده‌بیلمك تعلیل وقیاس ایله اولور. ده‌قارت ـ مبادئ علمیه بحثنده ـ ایشته بواصوله طرفدار ایدی . مابعدالطبیعیات، ریاضیات، الٓهیات واخلاق مسائلنده بویله بر طاقم افكار وهبیه‌یه مالك بولوندوغمزی ادعا ایدییوردی . اونك ایچون بوكبی مباحثده تجربه‌یه اعتبار ایتمیه‌رك تكمیل احكام وقواعد اخلاقیه‌یی (افكار وهبیه) دیدیكی او (مبادی principes)دن استخراج ایلیوردی . حالبوكه (بیكن) علی‌العموم تجربه طرفداری ایدی .

[بوتون بوتعبيراته يكان يكان باقيكز وبالخاصه méthode لفظه مراجعت ايديكز .]

(بەی‌قن)ك تعليماتی انكلترەده قطعياً حكمفرما اولدی ، وبالاخره (جون لوق John Locke) (۱۷۰٤ - ۱٦۳۲ ميلادی !) فلسفهٔ تدريبيه‌يی متين اساسلراوزرينه بنا ايتدی . [empirisme بحثنده بوجريان فلسفی‌يه دائر تفصيلات ويرلمشدر .]

بوكون (راسيوناليزم) بوسبوتون متروك ومردود اولمامقله برابر ، علومده عموماً معتبر ومقبول اولان اصول ، (تجربه)در. اونك ايچوندركه (apostériori) يعنی بعدالتجربه تحقق ايدن احكام وقوانينه اعتماد اولنمقده‌در . بوتون معلومات بشريه‌نك ، حتی (apriori) ظن اولونان معقولات كلەنك بيله تجربهٔ انسانيه محصولی اولدوغی قوتله ادعا ايدلمكده‌در . بناءً عليه ذهن بشرده هيچ بر (idée innée) اولماديغنی وهردرلو افكارك بعدالتجربه كسب ايدلمش بولونديغنی زمانمزك الك بويوك فيلسوفلری بر (عقيدهٔ اساسيه doctrine fondamentale) اولمق اوزره تلقی ايتمشلردر .

دەقارتك ايزندن بوسبوتون آيريلەمامش اولان (ئەمانوئەل قانت Emmanuel Kant) علومده تجربه‌يی الك صاغلام اصول اتخاذ ايتمكله برابر بعضی (مبادئ قبليه principes aprioriques) لزومنه قانع ايدی . چونكه مدركات حواسی تركيب وترتيب ايتمك و اوسايه‌ده محسوساته برمعنا ويرمك ، حاصلی تجربه‌يی بالذات اداره ايلەمك ايچون انسانده برقابليت مخصوصه اولمق لازمكله‌جكنی دوشونيور ، وفی‌الحقيقه موجود اولان بو قابليتی ، تجربه ايله اكتساب ايدلمش استعدادات كسبيه‌دن عدايده‌ميوردی . بناءً عليه [ذهن بشرده موجود برطاقم مبادئ عقليه واردركه تجربه محصولی دكلدر واولەماز ؛ چونكه هردرلو تجاربی بوحقايق مجرده اداره ايتديكی ايچون اونلر (apriori يعنی تجربه‌يه متقدم) اولمق كركدر !] ديمشدی . بوالمان فيلسوف شهيری تجربه‌نك شرائط اساسيه‌سنی تشكيل ايدن (apriorique) قوانين فكريه‌يی‌ده تعيين ايتمشدر . [analogie كلمه‌سنده (مماثلهٔ تجربه) بحثنه عائد تفصيلاته مراجعت ايديكز . appréhension

تعبیرنده‌دخی بومسئله‌یه متعلق وقانته‌عائد ایضاحات واردر ؛ اوكاده باقیكز !]

ده‌قارتك (idées innées) فرضیه‌سنی ، قانت دخی ـ لوقدن خیلی زمان‌صوكره ـ رد وابطال‌ایتمشدی ؛ فقط اوكابدل (principes apriori) فرضیه‌سنی وضع وتشهیر ایلمشدر . بنم اعتقادمجه ، بونك ایكیسی‌ده بر یوله چیقار وعینی دعوایه منجر اولور . حالبوكه (تاریخ فلسفهٔ مادیه histoire du matérialisme) محرری فیلسـوف (آلبرت لانكه A. Lange) بو ایكی فرضیه آره‌سنده مهم بر فرق كورویور ، وكندیسی دخی (افكار وهبیه) یی انكار ایتدیكی حالده قانتك (مبادئ قبلیه = prin. apriori) سنی صراحتاً قبول وجسورانه مدافعه ایدییور .

بو معلوماتلی وفطین فیلسوفك ادعاسنه كوره فرق شودركه : (مبادئ قبلیه تجربه‌دن طوغمش اولمامقله‌برابر ، انجق تجربه سایه‌سنده تحقق ایده‌بیلیر . بناءً علیه اونلرك وجودینی كشف ایتدیرن انجق تجربه‌در . یعنی] (idées innées) طرفداری اولان فیلسوفلر تجربه‌یی اهمال حتی رد ایده‌بیلدكلری حالده ، (apriori) طرفداری اولانلر ، تجربه‌یه دخی عینی درجه‌ده طرفداردرلر ؛ چونكه ذهنمزده بویله بر طاقم حقایق مجرده‌نك وجودینی انجق تجربه كوستره‌بیلیر . زمانمزك اصولی ، تجربه‌در . علوم ومدنیت بو سایه‌ده ترقی ایتمشدر . قانت وطرفدارانی (اصول تجربیه) یی ذم وقدح ویا اهمال ایتمه‌دكدن ماعدا كمال اهمیتله تلقی و توصیه ایدییورلر !] دیمك چیقاركه زمانك اصول متخذه‌سنه قارشی كلمش اولمامق اندیشه‌سندن متولد بر حس احتیاطكارانه‌یی متضمن بر دعوادر .

بوكا قارشی مشاهیر معاصریندن (آلكساندر بەین Alexander Bain) پك معقول بر جواب ویرمشدر .

زمانمزك اعاظم (تدریبیون les empiristes) ندن اولان بو انكلیز فیلسوفی ، (منطق) كتابنده بو بحث‌قدیم ومشهورك ماهیتنی ـ مختصراً ـ عرض ایتدكدن صوكره قانت طرفدارلرینه توجیه خطاب ایدرك :

[اویله ایسه ، (یعنی ذهنمزده موجودیتی ادعا اولونان « apriori » حقیقتلر ، انجق تجربه سایه‌سنده كشف اولونوب تحقق ایدییورسه ، اونلرك

صرف تجربه محصولی اولان حقـایق علمیه‌دن حیثیتاً نه فرقی قالیر ؟ . .]
دییور .

مع‌مافیه بو دعوا حالا سوروکله‌نیور . چونکه اصوله تعلق ایدن بالجمله مسائل ایله طوغریدن طوغری‌یه و صمیمی بر صورتده علاقه‌داردر. (معلوماتمزك منشأی l'origine de nos connaissances) بحثی ، صول فلسـفه‌نك الـ مهم مسائلنی شاملدر. بوتون معلوماتمزك، محصول تجربه اولدوغی حقیقت ایسه، (نصوص قاطعه dogmes décisifs) و (مبادئ قیمه principes immu-ables) قبول ایدیلمز . ایدیله‌مه‌یجه معتبر ومسلم و حتی مقدس طوتولان بر چوق احکام اخلاقیه ومعتقدات دینیه قوت وحیثیتنی ضایع ایدر. چونکه یکی یکی شرائط تحتنده اجرا اولونان یکی یکی تجربه‌لر ، او احکام مسلمه‌یی تعدیل وتبدیله میالدر .

بناءً علیه(قبلیون aprioristes)ك اندیشه‌سی بلکه اصل بو ملاحظه‌دن نشأت ایدییور . اونك ایچون مبادئ اخلاقیه ونصوص دینیه‌یی ، طبقی (حقایق ریاضیه vérités mathématiques) کبی عد ایدییورلر. [اونلر ذهنمزده موجود حقایق مجرده‌دندر . تجربه‌دن طوغمش معلومات حسیه قبیلندن دکلدرلر !] دیه ادعا ایدییورلر .

حالبوکه (تدریبیون) یعنی (بعدیون les apostérioristes) ، جمله معلوماتك ، حتی حقایق ریاضیه‌نك بیله تجارب مؤکده محصولی اولدوغنی ادعاده اصرار ایدییورلر .

تاریخ فلسفه‌ده کورولدیکی اوزره ـ یانارطاغ کبی ـ زمان زمان فوران ایدن بو مناقشه بو صوك زمانلرده حکیم ومنطقئ مشهور (دوقتور یووه‌ل Dr Whewell) ایله ریاضئ شهیر (سرجون هرشل Sir John Hershell) آره‌سـنده یکیدن آچیلمشدی . انکلتره‌نك الك بنام الهیونندن و فلسـفه خواجه‌لرندن اولان (راهب یووه‌ل) قانت طرفداری ایدی . هرشل بو دعواده قانتك علیهداری ایدی . (جون ستوارت میل J. S. Mill) و (سپنسر Spencer) کبی اعاظم دخی بحثه قاریشوب هرشل طرفنی التزام ایتدیلر. نته کیم دها کچنلرده متوفی (پوانقاره Poincarré)تکرار بو بحثی تازه‌له‌یه‌رك بوتون حقایق

ریاضیه‌نك محصول تجربه اولدوغنی ادعا ایتدی وبوکا بر چوق دلیللر ابراز ایله‌دی ایدی .

[empirisme لفظنده بوکا دائر تفصیلات واردر . باقیکز !]

بوبحثك مذاهب فلسفیه‌ده‌دخی برچوق جهت تماسی واردر. معلوماتمزك تجربه‌دن نشأت ایتمش اولدوغنی ادعا ایدنلر ، انجق (حسیّه sensualisme) فلسفه‌سنه استناد ایده‌بیلیرلر. (عقلیه rationalisme)مذهبنه طایانمادقجه‌دخی(apriori) دعوای نقطهٔ استناد بوله‌ماز . اکلاشیلیورکه بو ایکی ادعا هروجهله متناقض دوشویور. اونك ایچوندرکه مناقشه‌سی شدتلی وسورکلی اولویور، واك اساسلی اعتقاداتی صارصیور .

منطق ساحه‌سنده‌ده تأثیری مهم ونافذدر . (راسیونالیزم) اصولنده (منطق صوری logique formelle) یعنی قیاس وتحلیل قسمی اهمیتجه تقدم ایدر . قیاسده‌ده اساس برمقدمهٔ موضوعه ومسلمه‌دن نتیجه چیقارمق واونتیجه‌نك تحقیقات تجربیه‌یه تطابق ایدوب ایتمیه‌جکی نظر اعتباره آلنماقدر. (استدلال قبلی raisonnement apriorique) ایشته بودر . ارسطونك حکمنه منقاد اولان سقولاستیق فلسفه‌سنك‌ده باشلیجه اصولی بوایدی .

حالبوکه (empirisme) اصولنده (منطق استقرائی logique inductive) اهمیتجه تقدم ایدر . چونکه (استقرا induction) اساساً بر (استدلال بعدی raisonnement apostériorique) در .

مجددین متأخرین بواصولی تقدیم وحکمنی تأمین وتعمیم ایتمك صورتیله ارسطونك نفوذ معنویسنی اسقاط ایدرك قرون وسطا عرفانه نهایت ویردیلر دی .

بوتون بواوزون مناقشه‌نك خلاصه‌سی وهله حقیقتی شودر :

اکر وجدانمزك شوحالنی ، ذهنمزك بوکونکی درجهٔ کمالنی نظر دقته آلیرسه‌ق ، هیچ شبهه یوقدرکه سرمایهٔ معلوماتمز ، عینی قیمتده افکار واعتقاداتدن عبارت دکلدر . ذهنمزی یوقلارسه‌ق بعضی معقولات ، بعضی معتقدات کورورزکه عکسنی تصور ایتمك محالدر. مثلا (جزو کلدن اصغردر !) (ایکی نقطه آره‌سنده اك قیصه یول خط مستقیمدر !) : (عینی شی عینی زمانده هم وار، همده یوق اوله‌ماز !) ودها بوکبی برچوق قضیه‌لر بوقبیلدندر.

بونلرك حقيقتی تسليم ايتمك ايچون تجربه‌يه محتاج اولماديغمزی درحال اكلارز؛ چونكه بوقضيه‌لر بالذات بديهی‌در . دوشونورسه‌ك بوحقيقتلری كندی تجربهٔ شخصيه‌مزله ادراك وتحصيل ايتمش بولوندوغمزه دخی قناعت ايده‌مه‌يز . چونكه (ايكی نقطه آره‌سنده اك قيصه يولك برخط مستقيم اولدوغی) بالتجربه تعيين ايدوب اكلامق لازمكلسه‌يدی ، هيچ بويله بر حقيقت رياضيه‌يه مطلع اوله‌مازدق . زيرا بوتون مسافات ممكنه‌يی آيری آيری مساحه ايله تكميل تجربه ايتمك لازمكليردی . بوكاده انسان ايچون احتمال يوقدر . حالبوكه بز بوقضيه‌نك مفهومنی دوشونمكله آكليورزكه (انجق اويله اولمق لازم كلير!) . ايشته فيلسوفلرك (وجوب nécessité) (بوصفت وجوب قبلی apriorique) حقيقتلرك ضمان صحتی‌در . تجربه دكل! . . بز ، بووجوبه بناءً هندسه‌دعوالرنده او (متعارفه axione)‌يی دليل اوله‌رق كتيريبورز وبو دليلك صحت وقوتنه دخی عينی زمانده قناعت كتيريبورز . اكر بوهندسه دعوالرينی بالتجربه اثبات ايتمك لازمكلسه‌يدی هيچ بر دعوا اثبات ايده‌مزدك وهندسه علمی‌ده اوله‌مازدی . چونكه بوخصوصده تجربهٔ تامه وكامله احتمالی يوقدر .

ايشته (aprioriste) لرك خلاصهٔ ادعاسی بودر؛ فضله اوله‌رق بوادعايی حقايق دينيه ومبادئ اخلاقيه وبديعيه‌يه دخی تشميل ايدييورلر .

فقط معلوماتمزك بر بويوك قسمی دها واردركه ـ ينه انجق بوكونكی حالكمالمزه نظراً ـ اولكی قسمك يوسبوتون عكسی وضدّی كورونور. مثلا: ماء مقطرك صفر درجه‌ده تصلّب ايتديكی؛ دلك وتماسك حرارت حصوله كتيرديكی؛ خلاده هرجسمك عينی صورتله وعينی سرعتله سقوط ايتديكی ، انجق بعدالتجربه تحصيل ايدلمش معلوماتندر. ليمونك اكشی برميوه اولدوغی؛ التونك قابل تطرق برمعدن اولدوغی ؛ انفيه‌نك انسانی آقصيرتديغی ده ينه بوقبيلدن ، يعنی بعدالتجربه تحقيق ايدوب بيلديكمز شيلردندر . بودرلو بيلكيلرمزه (apostériorique) وصفنی مناسب كوروشمزه يكانه سبب بودر . فقط دوشونورسه‌ك اكلارزكه بودرلو معلوماتی ايدينه‌بيلمك ايچون حادثات خصوصيه‌يی و جزئيات اموری يكان يكان تجربه و تحقيق ايتمكه

مجبورز . (انفیه) نباتدن یاپیلمش بر ماده‌در ؛ دیه هرنباتی ماده‌نك بزی آقصیرتماسی لازمکله جکنه حکم ایده‌مه‌یز . کذلك آلتون قابل تطرق بر ماده‌در ؛ دیه (جام) و (قاپا طوزی) دخی اویله اولمق لازمکلیر ، چونکه اونلر دخی ماده جنسندندر .) دیه‌مه‌یز . ایشته فیلسوفلرك : (تجربه محصولی اولان فکرلرده وجوب یوقدر) دیمه‌سندن مقصد بودر .

اکلاشیلیورکه بوتون بودعوانك اساسی (وجوب nécessité) و (امکان contingence) مسئله‌سنه منجر اولویور . [بوتعبیرلره باقیکز تفصیلات واردر .]

فی‌الحقیقه بوبحثك جریان مناقشه‌سی فیلسوفلری اومسئله‌یه کوتورمش و (وجوب) ایله امکانك ماهیتنی تحقیقه سوق ایله‌مشدر . میل ، منطق کتابنده اوزون اوزادی‌یه بونی تدقیق ایله‌مشدر . دها پك چوق فیلسوفلرده عینی مسئله‌یه صرف ذهن ایتمکدن امتناع ایده‌مه‌مشلردر .

صوکره برایکنجی مسئلهٔ اساسیه دخی واردرکه بوتون بو دعوانك ، براستناد نقطه‌سنی‌ده او تشکیل ایدر : (عجبا حقیقتاً ذهنمزده بعض (حقایق واجبه vérités nécessaires) وعمومیه‌وارمیدرکه تجربه‌دن حاصل اولمامش بولونسون ؟!.. صحیحاً (وهبی innée) اولسون ؟..)

ایشته بومهم مسئله‌یه شیمدی‌یه قدر معقول بر جواب ویریله‌مامشدی . فقط انسانك شیمدیکی درجهٔ کماله باقوبده حکم ایتدکلری ایچون اکثر بویوك فیلسوفلر بزده بویله بعضی حقایق واجبه وافکار وهبیه بولوندوغنی وبونلرك تجربه‌دن متولد اوله‌مایه‌جقلرینی تسلیمده مضطر قالمشلردی . چونکه بوکون فی‌الحقیقه اویله بر طاقم مبادی واردر و علوم ریاضیه و (منطق تعلیلی logique déductive) ایله برابر علوم اخلاقیه هپ بوکبی مبادی‌یه استناد ایدر .

لکن تکامل فلسفه‌سی بوکونکی کمالاتی ، انسانیتك تاریخ ترقیاتی ایله تفسیر و تعریفه چالیشدیغی ایچون هرایکی طرفك ادعاسنی‌ده قصورلی بولمش ومسئلهٔ اصلیه‌یی افراط و تفریط کریوه‌لرینه دوشورمیه‌رك ـ کندی سیاق نظرنجه ـ حل ایتمشدر .

(تکامل فلسفه‌سی la phil évolutioniste) نك مؤسسی و بانی‌سی اولان ، متوفی (هربرت سپنسر H. Spencer) ، بوبابده‌کی فکر واعتقادینی بر دستور صورتنده عرض ایتمش ، و :

(Innée pour l'individu, acquise par l'espèce)

دیمشدر . یعنی (وهبی inné) اوله‌رق تلقی ایتمکده بولوندوغمز بوتون افکار واصلیه وحقایق واجبه وماهیات مجرده ، حتی (ارثی héréditaire) اولان بالجمله قابلیات عضویه وروحیه — شخص ایچون ! — فی‌الحقیقه (وهبی) در . بونلری شخص کندی تجاربی ایله قازانمامشدر وقازانمه‌سنده‌ده امکان یوقدر . فقط اوشخصك منسوب اولدیغی جنس و (عرق race) نظر اعتباره آلیرده انسانك بوکونکی درجهٔ کماله ایره‌بیلمه‌سی ایچون میلیونلرجه سنه‌لرده کچیردیکی ادوار تکامل دوشونولورسه ، ادعا اولونه‌بیلیرکه معلومات وقابلیات بشریه‌ده (کسبی acquis) اولمایان برشی یوقدر . ابتداسی ، شرائط نامعدوده‌سنی ومدتنی تعیین خصوصنده قطعیاً عاجز قالدیغمز ، ادوار تکامل ، انسانیتك اك واسع ، اك سورکلی تجربه‌سیدر . بوتجربهٔ نامحدوده اثناسنده تأیدوتحکم ایدن حقیقتلر ، افکار مجرده وحقایق واجبه شکلنده ارثاً انتقال ایتمش وبطندن بطنه میراث قالدقچه (وجوب) حیثیتی قازانمشدر . شو تقدیرجه بومهم مسئله ، عرقك حیاتنه نسبت اولونورسه ، (هرشی کسبی‌در . هرشی تجربه محصولی‌در !) دیه حکم ایتمك ضروریدر . لکن شخصك حیاتنه اضافتله برحکم ویرمك لازمکلیرسه ، (انسانده بوکون برطاقم افکار ومعلومات واردرکه وهبی‌در . چونکه کندی تجربه‌سنك محصولی دکلدر . بناءً علیه (apriori بعضی حقیقتلر واردر .) دیمك طوغرو اولور .

نته‌کیم (ماده‌نك قابل افنا اوله‌مامامسی ، indestructibilité de la matière) بحثنده ینه سپنسر ، بو دعوانك (apriori) بر مبدئه مستند اولدوغی وتجربه ایله اثبات ایدیله‌میه‌جکی ادعا ایدرك طبقی (قانت Kant) کبی دوشونویور .

ایشته تکمیل مسئله‌نك اك مهم جهتلری بونلردر ؛ وبونلردن‌ده درجهٔ اهمیتی اکلاشیلیر . (apriorique) و(aposteriorique) تعبیرلرینی ارتق

ایضاحه حاجت یوقدر. بونلر تماماً عینی معناده (صفت) لردر . عینی موضعده ، عینی صورت وحیثیتله قوللانیلیر .

[بوتون اصطلاحات مهمه یه باقیکز وعلی الخصوص empirisme, rationa-lisme,axiome,contingent, nécessaire,expérimentalisme کلمه لرینه مراجعت ایدیکز !]

Arbitraire

Arbitraire کیفی ، عندی

قانوناً ، حکمی تحدید ایدلمه مش بولونان برقدرته (pouvoir arbitraire) دیرلر. اسکی زمانلرده بوتون پادشاهلر ، حتی بوتون دره بکلری بویله برقدرته مالك ایدیلر. هرپایدقلرینی ، کندی کیفلرینه وارادتلرینه کوره اجرا ایدرلردی. بومعنایه نظراً (arbitraire) کلمه سنی (کیفی) لفظیله ترجمه ایتمه لیدر . چونکه هیچ برقانونه موافقت وانقیادی اولمایان بر قدرت دیمك اولور . مثلا : (حکومت بن ایم ! ..L'Etat, c'est moi) یعنی (قانون بنم کیفمدر!) دهین مشهور (اون دردنجی لوئی Louis XIV) بو معنایی شخصاً تمثیل ایدر . بناءً علیه (عندی) کلمه سی بورایه اویماز .

شومثال برمهم نکته یی ایضاح وتفسیر ایدییور وکوسترییورکه (ادارهٔ کیفیه) مطلقا قانونسز برادارە دیمك اولمایه بیله جك ! .. چونکه برآدمك کندی کیفی (قانون loi) صاییله بیلدیکی مدتجه وصاییله بیلدیکی یرلرده مطلقا قانون یوق دیمك دکلدر ؛ واردراما کیفی در ؛ دیمك اولور . نته کیم ، مصر قدیمده فرعونلر ؛ ایران قدیمده (کی لر = یعنی قیصرلر = César لر) دورنده ده قانونلر واردی ، تشریفات واردی ! نصل که روسیه ده (مدهش ایوان Ivan le terrible) ، وفرانسه ده برنجی ناپولیون زماننده دخی قانونلر واردی ! بونلکه برابر (اداره) ، تماميله (کیفی arbitraire) ایدی ؛ زیرا اوقانونلر ، یا (فعال لمایرید ، یعنی هرایسته دیکنی یاپه بیلن) بر مستبدك کیفندن صادر اولمش بر (مجموعهٔ اوامر ونواهی)دن عبارت ایدی. فرعون ایله کی کاووس زماننده کی کبی ! . . . ویاخود ، هیچ اولمازسه ، برمستبدك کیفنه تابع آلات اجرائیه دن معدود ایدی ؛ بناءً علیه قانونك وجودی

اداره‌نك مطلقا (arbitraire) اولمادیغنی اثبات ایتمز. رومانك صوك دورنده یاشامش واسباب انحطاطنی یازمش اولان مورخ شهیر (تاسیت Tacite)، وینه اودور مشاهیرندن فیلسوف (پلوتارخ Plutarch) نقل ایدییورلر كه (اصل اوزمانلر، رومادە چوق قانونلر واردی وهركون بش اون دانه‌سی یاپیلیر، نشر اولونوردی. فقط ینه هرشی كیفی ایدی.) انكلیزلرك ابن خلدونی عد ایدیلن (بوقل Buckle)، (اوروپاده تكمل معنوی تاریخی = Histoire du développement intellectuel de l'Europe) نامنده‌كی اثر معتبرینك برنجی جلدنده بو مسئله‌لری اوزون اوزادی‌یه تشریح وتتبع ایتمش وملاحظات ذاتیـه‌سنی بالخاصه (Tacite) ك سـوزلریله تأیید وتحكیم ایله‌مشدر.

بونكله برابر (قدرت كیفیه pouvoire arbitraire)، ینه (قدرت مطلقه P. absolu) دیمك دكلدر. (قدرت مطلقه)، هیچ حدودی اولمایان برقوتدر. (قدرت كیفیه)، حدود طبیعیه‌سی دائره‌سنده كیف مایشا اجراآته مقتدر اولان بر قوتدر. یعنی اجراآتنده ینه كیفی اولمقله برابر، دائرهٔ اجراآتی محدود، معین واضافیدر. بناءً علیه برحكومت، برقانون اساسی‌یه، وقواعد مشروطیته، ویاخود بر عنعنهٔ مشروطیتپرورانه‌یه توفیق حركتله اجراآتده بولونمازسـه، هنوز بو كبی بر طاقم قیود قانونیه واحكام عادات موجود اولمازسه، اوكا (ادارهٔ كیفیه) دیرلر. كذلك بر دعواده طرفین مخاصمین اوزره حكم ایتمك مجبوریتنده بولونان بر (حاكم juge)، دستور ومجلهٔ قوانینده مدار استناد ومابه‌الاحتجاج اوله‌جق بر (مادهٔ مخصوصه) بوله‌ماز، ومسئله‌یی عرف وعادته‌دخی توفیقاً حل ایده‌مزده، كندی وجدانینه مراجعت، واونك الهامنه تبعیت ایله برحكم ویرمكده مضطر قالیرسه بویله برحكمه‌دخی (كیفی) ده‌نیلیر. نته‌كیم (حاكم منفرد) اصولنده وعلی الخصوص انكلتره‌ده تمیز رئیسـلرینك ویردكلری حكم، اكثریا بویله‌در. بوندن اكلاشیله‌جغنه كوره، كیفی بر حكمك مطلقا فنا وحقسز اولماسی لازم كلمز. اونك ایی وفنا اولماسی، قانونه ویا عرفه موافقتندن زیاده حاكمك عصمت واستقامتنه، عفت وحیثیتنه تابعدر. ایشـته بو كبی احوالده (arbitraire)

کلمه‌سنی (وجدانی) دیه ترجمه ایده‌بیلیرز . حتی (عندی) دخی دیه‌بیلیرز .
لکن (عندی) تعبیری سائر احوال کیفیه‌ده دهازیاده یاقیشیق آلیر. مثلا ،
بر آدم: [الك کوزل رنك یشیل‌در!] دیه ادعا ایتسه ، بو ادعا (arbitraire) در؛
چونکه بونك بویله اولدوغنه ، هرکسی اقناع ایده‌بیله‌جك هیچ بر قانون
یوقدر . بوراده او کلمه‌یی (عندی) لفظیله ترجمه ایده‌بیلیرز ؛ زیرا ادعا
ایده‌نك کندی عندنده الك کوزل رنك اودر . (کیفی) سوزیله دخی ادا
ایده‌بیلیرز ؛ زیرا کیفنجه ، الك کوزل رنك ینه اودر .

منطقده بر (قضیه proposition) ، (arbitraire) اولور ، اکر قضیه‌نك
نقیضنی ویاخود ضدینی‌ده قبول وتسلیم ایده‌بیلمك ممکن اولورسه ؛ یعنی ذهن ،
قوانین منطقیه‌نك حکمنه مجبور بولونه‌رق او قضیه‌یی مطلقا تسلیمده مضطر
قالمازسه ، مثلا (فقرالق سلطانلقدر !) کبی‌که تماماً عکسنی دخی ادعا
ایده‌بیلیرز . زیرا او قضیه‌یی تسلیمده هیچ بر مجبوریت منطقیه یوقدر .

(غوبلو Goblot) دییورکه [قانونه تجاوز ایتمك ویاخود مؤسسات
موضوعه‌یه تجاوز ایده‌بیلمك ایچون بالذات اوقوانینی آلت اتخاذ ایله‌مك دخی
(arbitraire) توصیفنه شایاندر .]

(arbitration) یعنی (حکم تعیینی اصولی) ، حقوق اصطلاحاتندندر.
منازعٌ فیه اولان بر مسئله‌ده مستقلاً حکم ایده‌بیلمك صلاحیتیله ، طرفین
مخاصمینك بر شخص ثالثی طوعاً حَکَم تعیین ایتمه‌سنه دیرلر .

(arbitrage internationale) ترکیبی ده (حقوق بین الملل droit
international) اصطلاحاتندندر. معناجه یوقاریکندن فرقی یوقدر؛ فقط
شکلاً فرقی اوله‌بیلیر . [تفصیلات ایچون قاموس اصطلاحاتك حقوق قسمنه
مراجعت ایدیکز !]

(libre arbitre) تعبیرینی (L) حرفنده آرایکز .

Arc Réflexe

قوس انعطاس Arc Reflexe

(réflexe) کلمه‌سنه باقیکز .

اُس (اُس الحیات) اول الاوائل Archée

بوتعبیر ارسطونك (ἀρχή = آرهی) لفظندن آلنمشدر . بوکلمه‌یی ، حکیم یونانی ، (پرنسیپ) یعنی مبدأ معناسنده قوللانیردی . حتی جمع ایله (τὰς ἀρχάς = تاس آرخاس) تعبیری ارسطونك آثارنده چوق کچر وعربلر طرفندن بالخاصه (مبادی) کلمه‌سیله ترجمه ونقل ایدلمشدر (principe) لفظ دخی ، لاتینجه (ایلك یعنی برنجی) دیمکدر ؛ نته‌کیم (Prince) لـده اصل معناسی بودر. تورکلر، کندی پرنسلرینه، بکلرینه: (ایلیك)دیرلردی که جماعتده ایلك وبرنجی کلن ذات دیمکدر . مشهور تورك آثار مخلده‌سندن (قوداتقوبیلیك) نام کتـاب منظومده ، دائما (ایلیك) کلمه‌سی (پرنس) و (پادشاه) معناسنده قوللانلمشدر .

اسکی یونان فیلسوفلری ، عالمده هرشـیئك متحوّل وبناءً علیه حادث اولدوغنی نظر دقته آلمشلر ولاینقطع دوام ایدن بوتبدلات نامتناهیه‌ده اصل اولان وارلغی تحقیقه قالقیشمشلر ایدی . بو ده‌کیشیکلکده اسـاس اولان وماهیتاً ده‌کیشمه‌ین مادهٔ اصلیه‌یی آرامق وآکلامق مراقنه دوسمشلردی . دیمك اولویورکه دائما طالعه‌لانه‌رق آقوب کیدن سـو (عمان حادثات) لـك ضمننده بروجودقدیم ومستدیم آرییورلردی. (وجود مطلق) تعبیری ایجاد اولونمازدن اول ، فیلسوفلر بویله دوشونویورلردی. سقراط دورینه‌کانجه‌یه قدر، فلسفه‌ده الك بویوك والك مهم مسئلهٔ مابعدالطبیعه بویله بر(جوهرقدیم) اثبات ایده‌بیلمك اولدی. ایشته بوکا (ئی آرهی ἡ ἀρχή) دیرلردی که عربلر بوکلمه‌یی (اول الاوائل) تعبیریله نقل وترجمه ایتمشلردر .

میلاددن تقریباً آلتی یوز سنه‌اول یاشامش اولان(تالس Thalès de Milet)لـك اعتقادنجه (Eau) یعنی هرماده‌نك هرشیئك اصل قدیمی (صو) ایدی ، هرشی اونك تحولاتندن وجوده کلیوردی. (Anaximandre آناقسیماندر)لـك ظننجه (هوا) ایدی . (هراقلیت Héraclites) لـك اعتقادنجه (آتش) ایدی . (فیثاغور Pythagores) نظرنده (واحد) ، یعنی (بر) عددی ایدی . هرشی (بر عددی) ندن صادر اولویوردی . الی آخره ...

(١٤٩٣)سنهٔ میلادیه‌سنده اسویچره‌ده طوغمش‌اولان مشهور(پاراسه‌لس Paracelse) ـ که طبابتی الکیمیا و (قابالیزم cabalisme) اساسلرینه بنا ایتمش برحکیم صوفی ایدی ! ـ بو (archée) تعبیرینی بمسه‌مش و (مبدأ حیات = principe vital) معناسنده قوللانه‌رق‌تشهیر ایله‌مشدر . بوغریب آدمك فکرنجه (archée ، ذوی الحیاتك معده‌سنده بولونور ، برجوهر ایدی‌که دوام حیاتی‌تأمین ایتمك وظیفه‌سیله مکلّف بولونوردی: موادغذائیه matières alimentaires)میانده (عناصرمغذّیه éléments nutritifs)ی (زهر poison) لردن آییریر،غذا اوله‌بیله‌جك ماده‌لری بر(مایع مخصوص fluide particulier) ایله اشباع ایدر وانجق اوندن‌صوکره وجود، عناصر غذائیه‌یی(استمثال assimiler) ایلردی. [assimilation تعبیرینه باقیکز !]
(پاراسه‌لس) بوسیالهٔ مخصوصه‌یه (صبغ teinture) نامنی ویرمشدی . بناءً علیه شو تعریفه کوره (اس‌الحیات = archée) ، روح دیمك دکلدر. روحانی بر شیءده دکلدر . بر (جسم corps) درکه هرکسك معده‌سنده بولونور و مواد غذائیه‌یی (سموم یعنی زهرلر) دن آییردقدن صوکره ، کندینه خاص برمایع افراز ایدرك‌عناصر مفیده‌یی حل ایدر وقابل استمثال برحاله قویار . بوسایه‌ده حیات دوام ایده‌بیلدیکی ایچون ، اوکا (اس‌الحیات) ده‌نیلمشدر . مع مافیه بوجسم ، عادی بر ماده دکلدر ؛ بر (جسم نجومی corps astral) در . یعنی ستاره‌لرك ، ییلدیزلرك ماده‌سندن صدور ایدوب بزم وجودمزه انتقال ایتمش و معده‌لریمزده یرلشمش بر (جوهر مخصوص substance spéciale) در . عوامل خارجیه‌نك تأثیرات و تخریباتندن وجودمزی ـ ئولونجیه قدر ـ محافظه ایدن اودر . (عناصر اربعه les quatre éléments) یعنی (آتش ، هوا ، صو ، طوپراق) فوقنده بر (عنصر خامس quintessence) در. [بو تعبیره باقیکز !]
(پاراسه‌لس) ك (هرمزی hermétique) [بو کلمه‌یه باقیکز ! اولان شو غریب فرضیه‌سی ، [قرون وسطاطبابتندن ، علم جفر ، علم سیمیا ، علم نجوم ، علم خواص حروف] کبی (علوم غریبه sciences occultes)ده [بو تعبیره باقیکز !] بویوك بررول اوینامش وکاملاً ذی‌مدخل بولونمشدر.

(١٥٧٧) سنهٔ میلادیه‌سنده (بروکسل Bruxelles) شهرنده طوغمش اولان طبیب شهیر (فان هه‌لمونت Jean-Baptiste Van Helmont) (پاراسه‌لس) ك (archée) سنی تکرار احیا ایدرك اونی‌دها واسع برفرضیه شکلنده نشر ایله‌مشدی . (فان‌هه‌لمونت) ك ادعاسنه کوره ، (archée) اجسام عضویه‌نك جمله‌سنده ، حتی برجسم عضوینك اعضای مهمه‌سنده بیله آیری آیری موجود بر (مبدأفعال principe actif)در. یالکز (وظائف حیاتیه fonctions vitales) ی اداره ایتمکله قالماز ؛ هرجسم عضوی‌یه ، کندی شکل مخصوصنی افاضه ایدر ؛ وبو (شکل عضویت forme de l'organisme) ذاتاً (تخم semence) ده اوته‌دنبری‌واردر. (اس حیات) ده‌نیلن او (مبدأفعال) ، جسم عضوینك تغذی وتمی‌سنی اداره ایدرکن ، یاواش یاواش ، (تخم اصلی) ده مندمج اولان اوقابلیتی اظهار ایدرك ، جسم عضوی‌یه‌شکل مخصوصنی ویرر. (تخم) ده مندمج اولان‌وتمی ایله‌تحقق ایدوب میدانه چیقان بو (شکل کامن forme latente) . (فان هه‌لمونت) ، (خیال منوی imago seminalis) دییوردی‌که بونك (نفخهٔ حیاتیه aura vitalis) ایله اتحادندن (اس حیات archée) وجود بولویوردی . بناءً علیه (خیال‌منوی) جسمك صورتنی ، (نفخهٔ حیاتیه) دخی (هیولا یعنی ماده‌سنی) تشکیل ایدییوردی . شو تقدیرجه نه‌قدر اجسام عضویه وارسه، حتی بر جسم عضویده نه قدر اعضای مهمه وارسه ، او نسبتده دخی (archée) لر واردی .

شو تعریفدن اکلاشیلیورکه (فان‌هه‌لمونت) ك (archée) فرضیه‌سی‌ده بوسبوتون یکی برشی دکلدر. ارسطو ، ذاتاً حیاتی ، روحی ، تمی‌ی‌تعریف ایده‌بیلمك‌ایچون (کمال‌اول entéléchie) فرضیهٔ مشهوره‌سنی ایجاد ووضع ایله‌مشدی . هرجسم عضوینك شکل‌کمالنی ویرن قابلیت ذاتیه‌یه (entéléchie) دییوردی وبونی (هیولا) دن ، مادهٔ اصلیه‌دن آییرمیوردی . صوکره ـ غالبا (نوفلاطونی néoplatoniste) فیلسوفلردن انتقال ایتمش بر (لوغوس سپه‌رماتیقوس = λόγος σπερματικός) فرضیه‌سی‌ده واردی‌که قرون وسطانك (مدرسه فلسفه‌سی philosophie scholastique) نه ، (سن

طوما داكن St Thomas d'Aquin) طرفندن نقل اولونوب (raison séminale = ratio seminalis) تركيبی ايله ترجمه ايدلمشدی . بوفرضيه‌يه كوره، افرادْ واشخاص عضويه‌نك اختلافاتنده مشهود اولان (سبب حكمت raison !?) شو ايدی‌كه ، خالق مطلق اولان جناب حق ، اولا هرشیٔ (بلاواسطه immédiatement) ياراتمش وفقط اجسام عضويه‌نك (تخملری semences) نه براستعداد مخصوص افاضه ايتمشدی ؛ او استعداد ، نشوونماسايه سنده ، جسم عضوی‌يه شكلنی افاضه ايدييوردی . ايشته هرجسم عضوينك استعداد ذاتی سنه كوره برصورت باغلاماسنده‌كی حكمته (raison séminale) ده‌نيليور ايدی . بوفرضيه ، ذاتاً ارسطونك (entéléchie) سندن بوزمه برشی اولسه كركدر . (فان هه‌لمونت) ك (اس‌الحيات) فرضيه‌سی ايسه ارسطونك (كمال‌اول) فرضيه‌سيله سقولاستيق فيلسوفلرينك (raison séminale) فرضيه‌سندن مركب، عندی برعقيده‌در.

بوكون بزه پك غريب كورونن بوفرضيات ، اجسام عضويه‌يه تعلق ايدن برمسئله‌نك سر حكمتی ـ بردرجه‌يه قدر ! ـ تعريف وايضاح ايچون ترتيب وايجاد اولونمشدر . ذهن بشرك كنديني بودرجه زورلاماسنه‌رغماً ، عضويتك سر تشكلی هنوز آكلاشيله‌مامشدر. انجق ميقروسقوب واسطه‌سيله مشاهده اولونه‌بيلن تخملرده اوقابليت غريبه‌نه‌دركه ، (القاح اولونمش بر بيضه une ovule fécondée) بهمه‌حال جنسنه چكيور ؛ بر چوق تأثيرات مخربه‌يه رغماً انسانك‌كی انسان ؛ طاوشانك‌كی طاوشان ، قپلانك‌كی قپلان شكلنی آليور. حالبوكه ـ علمای محققينك ادعاسنه كوره ـ طاوشانك، انسانك ، قپلومبغه‌نك ، قوشلرك ، الحاصل بوتون حيواناتك (بيضه) سنده ـ اول امرده ! ـ كرك كيميوی، كرك عضوی هيچ برفرق تعيين اولونه‌مامشدر . بوفرق نشوونما ايله باشليور . (وراثت hérédité) ك سری‌ده بورادە‌در . واقعا (مبحث جنين embriologie) علماسی بوخصوصده غايت معنادار بعضی كشفياته موفق اولمشلرسه‌ده ، ينه عضويت ايله صورت جنسيه‌نك مناسبتی، اسكيسی كبی بر (سر غامض)در. ايشته (پاراسه‌لس)(فان‌هه‌لمونت) وبونلردن اول (ارسطو) هپ بوسری افشا وتعريف ايچون بويله آزچوق

غريب فرضيه‌لر ترتيبنه مجبور بولونمشلردی ؛ ومعذوردرلر . سقولاستيق دورينك‌ بيتمك توكنمك بيلمه‌ين (nominalisme اسميه)، (réalisme حقيقيه) مناقشه‌لری ينه عينی مسئله‌يه يعنی صورت شخصيه ايله (صورت نوعيه) و (جنسيه) مسئله‌سنه تعلق ايدر بر طاقم فرضياته مبنی‌در .
[scholastique, raison, intellect, âme تعبيرلرينه باقيكز !]

انموذج اول Archétype (اركه‌تيپ اوقونعالی‌در)

Archétype

فرانسزجه	Archétype
انكليزجه	Archetype
المانجه	Archetyp, urbild
ايتاليانجه	Archetipo

بو تعبير قديم ايكی كلمهٔ يونانيه‌دن مركبدر : archée = ἀρχή = آرخی) اول ، ايلك ، برنجی ديمكدر ؛ (type = τύπος = تی پوس) دخی (شكل) معناسنی افاده ايدر . شوتقديرجه بو تعبيرك معنای لغويسی (ايلك شكل) ديمك اولور . اصطلاحده (انموذج اول) ديه لسانمزه نقل اولونمشدر . (انموذج) نمونه كلمه‌سنك تعريب ايدلمش بر صورتی‌در . فی‌الحقيقه فارسی لسانی اوزره يازلمش بعضی آثار صوفيه‌ده (نمونهٔ نخستين) تعبيری كچركه تماماً (archétype) ك فارسی‌يه ترجمه‌سيدر .

بو كلمهٔ اصطلاحيه (فلسفهٔ فلاطونيه phil. platonicienne) نك اساسنی تشكيل ايدن بر فرضيهٔ مشهوره‌يی متضمندر ؛ واوقدر مهمدركه بوتون قرون وسطی فيلسوفلرينك اك بيوك وسوركلی مشغله‌سی بو (archétype) دعواسنه متعلق مناقشات شديده ايله نفس توكتمك اولمشدی . (universeaux تعبيرنده تفصيلاته باقيكز !)

افلاطون ، هنوز كنج برطالب علم ايكن سقراطك درسنه ملازمت ايتمكه باشلامشدی . اووقتلر ، اك مهم مباحث فلسفيه‌دن بری بلكه برنجيسی (منشأ علم l'origine de la connaissance) مسئله‌سی ايدی . [معلومات بشريه مجبا (حواس les sens) و اسطه‌سيله عالم خارجيدن می كليور : . . يوقسه عقل بشرك معرفت ذاتيه‌سندنمی تولد ايدييور؟] ايشته بوسؤال يونان قديم حكماسنی ايكی بويوك فرقهٔ فلاسفه‌يه تقسيم ايتمش وبربرينه قارشدبرمشدی .

اوزمانلر (بویوك یونانستان la grande Grèce) نامیله یاد اولونان ایتالیا قطعه‌سی ، آتنه‌نك برمستملکه‌سی ایدی اوراده ایکی مهم (مدرسه école) تأسس ایتمشدی . (ایتالیا مدرسه‌سی l'école italique) نك مؤسسی (فیثاغور Pythagoras)، ایله (ئه‌له‌آ مدرسه‌سی l'école d'Elée) مؤسسی (قسه‌نوفانه‌س Xénophanes) وبوایکی صاحب مسلك حکیمك بوتون شاکردانی وپیروانی، حصول علمده حواسك باشلیجه خدمتی انکار ایدییورلر وبو وضعیت فکریه‌لریله (مدرسهٔ یونانیه école Ionique) اربابنك بوخصوصده‌کی تعلیماتنه تماماً ضد ومعارض براعتقاده متمسك بولونویورلردی .

[برهان آخیله‌فس = arg. d'achilles و academie تعبیرلرنده بو مدرسه‌لرك رقابت ومعارضه‌سنه دائر ایجه تفصیلات واردر ؛ اوکلمه‌لره باقیکز !] علمك منشأی وقیمتی حقنده بو صورتله آچیلان دعوی پك مهمدی . نته‌کیم زمانمزده بیله قطعیاً حل وفصل اولونه‌مامش و (عقلیون ration-alistes) ایله (حسیون sensualistes) فرقه‌لرینه وجودویره‌رك مناقشه‌سی حالا دوام ایتمکده بولونمشدر. [بوتعبیراته باقیکز !]

اهمس بحث شو نقطه‌ده تجلی ایدییور :

اکر، حقیقتاً (واسطهٔ علم moyen de connaissance) حس ایسه، بوتون معلوماتمز (عالم خارجی le monde externe)دن کلمش اوله‌جقدر. فقط حواس ایله ادراك ایده‌بیلدیکمز شیلر آنجق (مشخصات les choses objectives) درکه بونلره عرب حکماسی (هویات) دیرلر . شواغاچ ، بو آدم کبی !.. بونلر عالم خارجی‌ده مستقلاً موجود برطاقم شیلردر.

بوشیلرك، یعنی هویات مادیه‌نك جمله‌سی‌ده (ناقص imparfait) در؛ چونکه اونلرك هپسی‌ده (هردم ـ متحول) برطاقم (ظواهر = apparences) برطاقم (حادثات = فه‌نومه‌نا = phénomènes — φαινόμενα) دن عبارتدر . مثلا طانیدیغمز برآدمی ، کوروکمز برآغاجی ، بر دها کوزل ، دها مکمل برصورتده تصور ایده‌بیلیرز . حتی بزم اعتقادمزجه (مکمل آدم) خارجده کوردوکمز (مشخص concret) انسانلر دکل، علی الاطلاق

دوشوندوکمز (انسان) در . افلاطونك کندی تعبیرنجه (آفتو - آنتروپوس αὐτο-ἄνθρωπος) یعنی (بالذات انسان) در ؛ (ماهیت انسان) در . بوماهیتده بوتون افرادانسانیه مشارکدر. کذلك بردیکرینك حیاتنی قورتارمق ایچون کندی نفسنی تهلکه‌یه القا ایتمك (قالون = καλόν) ایی‌در ؛ یعنی مستحسن وممدوح بر عملدرکه اوکا (فضیلت vertu) دیرز . وطن ایچون فدای نفس ایتمك ، مدافعهٔ حق وحقیقت اوغرنده ضرره ، تهلکه‌یه کوکوس کرمك دخی فضیلتدر. مرحمت ، عفت ، شجاعت ، هپ فضیلتدر. مع‌مافیه بوتون بواعمال ممدوحه‌ومستحسنه‌بربرینه بکزمه‌دیکی حالده (ایی‌لك جمله‌سنك اساسنی تشکیل ایدن (ماهیت مشترکه) در . او حالده بالذات ایی یعنی افلاطونك تعبیرنجه (آفتو - تو - قالون = αὐτὸ τὸ καλόν) نه‌در ؟..

ایشته افلاطون ، (او آنجق برفکر = idée در ؛ وهرشیئك بویله بر (idée) سی واردرکه اوشیئك ماهیت اصلیه‌سنی تشکیل ایدر. بو ماهیات مکمل‌در !) دیبور .

تاریخ فلسفه‌ده بو حکیمك اسمنه نسبتله مشهور اولان (théorie des idées platoniciennes) بودر.idée کلمه‌سنده‌اطرافیله تفصیلات واردر. اورایه مراجعت ایدیکز .]

بو صورتله تصور و تلقی اولونان (ماهیات) ، بزه البته عالم خارجیدن کلمش ، یعنی (مدرکات حسیه perception des sens)واسطه‌سیله کلمش اوله‌ماز. چونکه عالم خارجیده هرنه کورویور وهرنه ادراك ایدیبورسه‌ق اونلرك جمله‌سی‌ده ناقصدر . هیچ بریسنده (کمال perfection) یوقدر . کمال (idée)لرك شانی‌در. (idée) لر آنجق عقل‌ده بولونور. حقیقتاً موجود یعنی بالذات ومستقلاً وسرمدیاً موجوداولان آنجق ماهیاتدر. چونکه آنجق اونلر (کامل)در.موجودات مادیه و(مکونات مشخصه les êtres concrets) هپ ناقص شیلردر. بویله شیلر قدیم ومستدیم اوله‌ماز. بناءً علیه (عالم حسی le monde sensible) بر خیالدر ؛ بر (شعبده phantasmagorie) در. اونك وجود حقیقی‌سی یوقدر. بوعالمی تشکیل ایدن شیلرك ماهیات حقیقیه‌سی (عالم عقلی le monde intelligible) ده مستقلاً و ازلیاً موجود بولونان

(صوركامله formes parfaites) لريدر. (برخيال مغفل) اولانشوكائنات مادیه‌ده کوردوکمز بوتون شـیلرك اصل قالبلری ، ازلی ومکمل نمونه‌لری انجق ماهیاتدرکه عالم حسی‌ده اونلرك تحققنه امکان اوله‌ماز . مثلا بر مادتاً بر (دائره cercle) ، بر (کره sphère) ، بر (منشـور prisme) یاپه‌مایزکه تمامیله تعریف هندسی‌سنه موافق ، یعنی مکمل اولسون . حالبوکه دنیاده موجود اولان مادی دائره‌لرك کره‌لرك و منشورلرك جمله‌سی‌ده محو و نابود اولسه ، ینه ماهیتلری باقیدر ؛ واوماهیاته نظرله علم هندسه یکیدن وضع وتأسیس اولونه‌بیـلیر . کذلك (خیر le bien) ك مختلف و جزئی صورتلری مضمحل اولسه‌ینه (خیر محض le bien-même) یعنی (ماهیت خیر) ، عالم عقلی‌ده بالذات وبالاستقلال موجوددر.

بویله اولونجه (ماهیات) سرمدی‌در . یارادلمش شیلردن دکلدر. ازلی ایدی‌در . عالم حسی‌ده نه وارسـه ، عالم عقلی‌ده اونك بر ماهیت مکمله‌سی واردر. بونلر، عالم‌امکانده کوردوکمز ناقص‌شیلرك(ایلك نمونه = archétype)ـ لریدر. دنیاده‌کی موجودات ، بو مکمل نمونه‌لرك قاباطاسلاق تقلیدلری‌در . بناءً علیه (ماهیات حقایق اشیادر.)

افلاطونك بو (idée) لر نظریه‌سی تصوفده اساس‌در. بوتعبیری صوفیهٔ شرق بالواسطه آلمش و (اعیان ثابته entités immuables) دیه ترجمه ایتمشدر. (عین) ، عربجه‌ده بالذات موجود اولان شـیلره دیرلر ؛ فرنك لسان اصطلاحیسنده‌ده (entité) تماماً اومعنایی افاده‌ایدر. [çoufisme سوزنده تفصیلاته باقیکز]

فلاسفهٔ اسـلام بو تعبیری (ماهیات) و (مثل فلاطونیه) دیه ترجمه وتلقی ایتمشلر وبونظریه مهم‌ومدید مناقشاته سبب اولمشدر. [idée کلمه‌سنده حکمای اسلامك مناقشاتی بسط وتنقید ایدلمشدر . باقیکز !]

افلاطون ماهیاتك بالذات موجود اولدوغنی وبناءً علیه اصل‌موجودات حقیقیه‌نك بونلردن عبارت بولوندوغنی ادعاایتدیکی ایچون بومسلکه (حقیقیه réalisme) ده‌نیلشدر. [بوتعبیره باقیکز ، اوکا دائر ایضاحات واردر .]

ماهیاتك عالم عقلی‌ده موجود بولوندوغنی آیریجه ادعا ایله‌دیکی ایچون‌دخی افلاطونك‌بومسلکنه(عقلیه rationalisme)ده‌نیلمشدر.[بوتعبیره‌ده‌باقیکز!]

معماری علم Architectonique آلمانجه

Architectonik انکلیزجه

Architectonic فرانسزجه

بو تعبیر، قانت طرفندن اریدورولمش و (art de système) یعنی (سیستهم بنا ایتمك هنری) معناسنده قوللانلمشدی. بونك دها خصوصی وفاسنی معناسی: معلومات متخالفه ومتنوعه‌یی اصولنه توفیقاً ضبط وربطه آله‌رق تشکیل ایتمك و اوپرا کنده معلوماته بر (علم science) قدر وحیثیتی ویرمکدر. بالطبع بو معرفتده (منطق logique) ك برنجی درجه‌ده دخلی واردر . فقط (l'architectonique) بالخاصه منطق دیمك دکلدر. معلومات متنوعه آره‌سنده رابطهٔ منطقیه بوله‌رق اونلری اورابطه‌یه کوره تنسیق وتألیف ایتمك هنریدر. شو تقدیرجه بالخاصه علمدن زیاده صنعت قبیلندن برقابلیت صاییلسه کرکدر. فلسفه‌یی علمدن زیاده ــ ماهیتاً ــ صنعته بکزه‌تنلرك شو تقدیری طوغرو ایسه، ده‌نیله‌بیلیرکه برفیلسوفك هنری (architectonique) ده‌کی قابلیتی ایله متناسبدر . بوده منطق بیلمکله اولماز . چونکه (افکار معمارلغی) استعدادی برشیدر. مع مافیه لاعلی التعیین هرعلمك ــ تأسیس اصول وا کمال تشکیلات خصوصنده ــ منطقك معاونتنه افتقار واحتیاجی طبیعی اولدوغی ایچون ــ قانتك تلقی ایتدیکی معنا اوزره ــ معماری علم ، منطقك بر قسمی صاییلیر ، و (méthodologie علم اصول) کبی برشی اولور . بناءً علیه منحصراً برعلمك موضوعاتی تشکیل ایده‌بیله‌جك اولان حادثات مخصوصه‌یی ترتیب ایتمك ، اونلرك قوانین خصوصیه و عمومیه‌سنی بولوب چیقاردقدن صوکره قوانین جزئیه‌یی قوانین کلیه تحتنه درج ایدرك اوعلم مخصوصه بر (صورت مشکله forme organisée) ویرمك، البته تنسیق معلومات ایتمك دیمکدر . ایشته قانتك (معماری علم) دیدیکی معرفت بودر .

اکلاشیلیورکه بونده اساس بر، ویابرطاقم (مبادی principes) قبول ایتدکدن صوکره ، اومبادی اوزرینه بر بنای معلومات قورارکن ایجابات منطقیه‌یه تبعاً حرکت ایدرك هیئت معلوماته الك اهنکدار اولان شکل معقولی افاضه ایده‌بیلمکدر . مثلا : (اجهزهٔ حسیه appareils sensitifs) مزك

(عوامل خارجیه facteurs extrinsèques) تأثیریله تشکل وفعالیت متمادیه ایله کیت کیده تکمل ایتمش اولدوغنی قبول ایتمش اولسه‌ق ، بهمه‌حال تکامل قانونی‌ده تسلیم ایتمش اولورز. عینی زمانده (حسیّه sensualisme) مذهب فلسفیسنه حق ویرمکلکمز لازمکلیر . چونکه معلوماتمزك منبع ومنشأ اصلیسی (مدرکات حسیه perception des sens) اولمش‌اولورکه بوده خارجده بر عالمك وجودینه اعتقاد ایتمه‌یی قطعیاً مستلزمدر ؛ زیرا معلوماتمز خارجدن تلقی ایتدیکمز مدرکات حسیه ایله باشلیور ایسه ، البته وجدانمز خارجنده بر عالم مستقل اولمق ایجاب ایدر . بونی ــ بر حقیقت اوله‌رق ــ تسلیم واعترافه مجبور اولدقمی؟ . . اووقت (اصول méthode) بخشنده (تدربیه empirisme) مذهبنه کرکی کبی حق ویروب بوتون معلومات بشریه‌نك عمومی و (عرقی racial) برتجربه محصولی اولدوغنی قبول ایتمکده مضطر بولونورز . اویله ایسه (طبیع سلیم فلسفه‌سی philosophie du sens commun) نی‌ده رد ایده‌مه‌یز . چونکه (sens commun) دیدیکمز شی ، بوتون انسانیتك ــ کیم بیلیر نه قدر عصرلردنبری ــ کچیرمش اولدوعی تجربهٔ عمومیه وعرقیه‌نك الك اشاغی ، فقط الك صاغلام ساحه‌سنی تشکیل ایدن سویهٔ عادیه‌یه دیرلر . بوتون مبنای اعتقاداتمزك زمین استنادی بودر . بوده ــ باقیلیرسه ــ تجربهٔ عمومیه‌منزله قازانمش اولدوغمز افکار ایله معلومات صحیحه وقیمه‌نك عمومی ومشترك بر بیلانچوسیدر . عینی زمانده بزم ایچون یکانه (قسطاس حقیقت critérium de la vérité) در ! . . چونکه یکی‌دن‌یکی‌یه‌اجرا ایده‌جکمز تجارب شحصیه ایله قازانه‌جغمز معلوماتی تصحیح وتقدیر ایچون ، انجق (sens commun) ی محك ومعیار اتخاذ ایده‌جکز . باشقه چاره یوقدر.

اونك ایچوندرکه تجربهٔ عمومیه دعواسنی تسلیم ایتدکدن صوکره (sens commun) فلسفه‌سی علیهنده بولونه‌مایز. زیرا بوایکی تعبیر، عینی شیئك ایکی مختلف اسمیدر .

بوحده کلدکدن صوکره (عقلیه rationalisme) دعواسنی رد ایتمك مجبوریتنه دوشرز . چونکه (افکار وهبیه idées innées) دیدیکمز

معلوماتی، ویاخود (مبادیٔ قبلیه principes aprioriqeus) تعبیریله یاد وتوصیف ایتدیکمز کلیاتی ، تجربه فوقنده بر طاقم حقایق معقوله اوله‌رق تلقی ایتمك ممکن اوله‌ماز. اولسه اولسه ، [اونلر ، تجربهٔ عمومیه نتیجه‌سنده تحقق،وو راثتله انتقال ایدرك ذهنمزده تحکم وتأید ایدن معلوماتمزدر] دییه‌بیلیرز.

بوتون بو محاکات ، نتیجه‌ده ، روحك — بر جوهر بسیط ومستقل اوله‌رق — وجودینی انکاره واریر . زیرا بزده بوتون جهاز عصبی بعضی عوامل طبیعیه تأثیریله وجوده کلمش ویاواش یاواش تکمل ایتمش اولونجه ، ادراك،حس وعقل دخی او جهازك (وظیفهٔ عضویه fonction organique)سی عدایدیلنجه، (روح l'âme)— ماهیتی اعتباریله — (وظیفه‌وی fonctionnelle) بر جلوهٔ حیات اولمش اولور . باشقه درلو تصور وتعریف ایدیله‌من . مکر که طاقیله بو بنای ملاحظاتی ییقمالی وباشقه اساسلر قبول ایدرك یکیدن بر بنای اعتقاد قورمالی ! . . .

ایشته — اصطلاح معناسیله — (معماریٔ علم) بوکا دیرلر . فیلسوفلرده هنر اوله‌رق آرانیلان اك مهم استعداد بودر . (ارسطو) ، (بەی‌قن) ، (ده‌قارت) ، (قانت) ، (سپنسر) کبی اعاظم بو معرفتده مستثنا بر قدرت دها اثبات ایتمشلردر . هله سپنسرك (synthetic philosophy) نامیله وجوده کتیرمش اولدوغی آثار فلسفیه، معماریٔ علمك اك حیرت بخش بر نمونه‌سیدر . بوتون بو کتابلر بر بویوك بنانك هیئت مجموعه‌سنی آکدیریر . بر دانه‌سنی حذف ایتمك تکامل فلسفه‌سنك آهنکنی بوزار ؛ ممکن دکلدر . سپنسر بو (مهندسلك) ی ایله افتخار ایتمکدن بیله کندینی آله‌مامشدر .

[تعبیرات مهمه‌یه آیریجه مراجعت ایدیکز !]

علم حساب Arithmétique

Arithmétique

(علوم مجرده sciences abstraites) دندر . (کمیات صرفه quantité pure) علمیدر ؛ فقط (کمیات معینه quantités définies) ایله مشغول اولور . [فضله تفصیلات ایچون قاموسك قسم ریاضیسنه مراجعت ایدیکز وبوراده‌کچن تعبیرات ایله برابر algoritgme, algèbre) کلمه‌لرینه باقیکز !]

Argument

برهان Argument فرانسزجه و انكليزجه

المانجه Argument. (Beweis)
ايتاليانجه Argomento

لاتينجه (argumentum) كلمه (arguo) اصلندن مشتقدر ؛ اوده يونانينك (آرغوس = ἀργός) افضندن آلنمشدركه معناسى (ظاهر ، آچيق ، بديهى) ديمكدر. اصطلاح معناسنه كلنجه : (مختلف فيه برمسئلهيى بر قضيهٔ مسلّمه دلالتيله ايضاح ، اظهار و اثبات ايلهمك) ديمك اولور . شو تقديرجه (دليل) ، برقضيهدركه اثبات وتحقيقى مطلوب اولان قضاياى غير بديهيهيى ايضاح وشرح ايدرك اونلرك بديهيات ومسلمات ايله رابطهٔ منطقيهسنى افشا واظهار ايلر .

او حالده (argumentation = اقامهٔدليل) ديمك بر (قياس ترتيب ايتمك) ديمك اولور. فقط (syllogisme قياس) ده (prémisses = مقدمات) ى تشكيل ايدن قضاياى مسلّمه ايله مطلوب اولان (نتيجه = conséquence) ارهسندهكى رابطهٔ منطقيهيى ، انجق (حد اوسط = le moyen terme) افشا ايتديكى ايچون ، بر دعواده دليل ابراز ايتمك ـ مقدمه ايله نتيجهيى بربرينه باغلايان ـ حد اوسطى بولوب تعيين ايتمك ديمك اولور . ايشته بوندن طولايىدركه هر هانكى بر قياسده (حد اوسط) بالذات دليل اولهرق تلقى ايدلمشدر . زيرا حد اوسط قياسك ديكر ايكى حدلرى آرهسند بر (حدّ مشترك terme commun) در . بر دعواده دليل ابراز ايتمكده بووجه اشتراكى اظهار ايتمكدن عبارتدر. جزئيات امور ـ انجق بو صورتله وبو سايهده ـ كليات مسلّمهيه ربط ايدلمش اولور .

آمريقاى شماليده بويوك بر (قاموس فلسفى) ترتيب وطبع ايدن هيئت علمانك رئيسى (ميستر بولدوين J. M. Baldwin) ك ، (syllogisme) بحثنده ديديكى كبى :

(دليل ، بر [كيفيت جزئيه cas particulier, cas spécial) يى بر (قانون عمومى loi générale) يه اسناد ايتمك واو جزئينك اوقانون

کلّی تحتنده مندرج بولوندیغنی کوسترمکدر . بوده انجق قیاس ترتیبی ایله اولور. زیرا اوکیفیت جزئیه‌نك تحققی انجق مبدأقیاسه منوط واوکا تابعدر.)

قرون اولی ووسطاده (تجربه l'expérience) یه اعتبار ایدلمه‌یوب منطقه اهمیت ویریلیر وقیاس ، الك قطعی بر علم نمونه‌سی عد اولونوردی . اونك ایچون الك صاغلام دلیل انجق قیاس ایدی .

[شرح مواقفك برنجی موقفنك مقصد تاسعنده ، مؤلف کتاب (قاضی عضدالایجی) ، حکیم ومنطقی مشهور ابن‌سینانك بوخصوصده‌کی ملاحظاتنی تدقیق وتنقید ایچون برفصل مخصوص آچیور : (قال ابن سینا شرط افادة النظر للعلم، التفطّن لکیفیة الاندراج) جمله‌سیله‌خاصةً بودلیل‌مسئله‌سنی تحقیقه کیریشیور. ابن‌سینانك (کیفیت‌اندراجی تفطن ایتمك) دیدیکی شی : برقیاسده (صغرا) ایله (کبرانك) ارتباطی و (جزئی) نك (کلی) تحتنده نه‌صورتله مندرج بولوندوغنی تفطن‌ایتمك یعنی برآنده سه‌زوب کشف ایدیویرمکدر . بو بحث ، بزده ومنطق عمده اتخاذ ایدن بوتون سقولاستیق فلسفه‌سنده پك تفصیل ایدلمشدر .

علمده معیار و (قسطاس critérium) اوله‌رق منطق دکل تجربه‌یی قبول ایدن دور اخیر فلسفه‌سی قیاسی علی‌الاطلاق واجب‌الاعتماد بر دلیل عدایتمه‌یور. چونکه (سفسطه sophisme) دخی برقیاسدر ؛ واقعامقدماتی مسلّم دکلدر. فقط مسلّم اوله‌بیلمك ایچون اومقدمات تجربه‌یه استناد ایتمه‌لی واونك صحتنی انجق تجربه ضامن وکافل اولمالیدر. اولیّات بیله محصول تجربه عد ایدیلیور .

[بو خصوصده تفصیلات ایچون apriori و apostériori لغتلریله rationalisme و empirisme کلمه‌لرنده‌کی ایضاحاته باقیکز !]

معاصرین منطقیوندن (وەیتلە Whateley) برهان حقنده شوسوزلری سویلیور :

(هربرهان ، ایکی قسمدن مرکبدر . بریسی اثبات اولونان شی ؛ دیکری‌ده اونی اثباته واسطه اولان شی . برنجی قسم ، هنوز اثبات اولونمادن اول ، (مسئله question) نامنی آلیر . اثبات اولوندقدن صوکره دخی اوکا

(نتیجه conclusion) ویاخود (مستدل اولان شی inférence) دەنیلیر . اکر مسئلەیی اثباتەواسطه اولان قضیه ترتیب استدلالده صوکرەذکرایدیلیرسه اوکا (سبب raison) دیرلر و (زیرا) اداتیایله اوسبب تصریح اولونور. عادی مباحثەلردە اکثریا استدلالات بو ترتیب اوزره جاریدر ؛ مثلا [سەزار César ئولدورولمکه شایاندی ؛ زیرا ، جبّار بر آدمدی . بوتون جبّارلر ئولدورولمکه شایاندر] کبی . اکر بویله اولمایوبدە نتیجهٔ استدلالی افادەایدن قضیه ترتیبده صوکره کلیرسه او وقت مدار احتجاج اولان ایلك قضیەلره (مقدمات prémisses) دیرلر . او تقدیرده (زیرا) یرینه (بناءً علیه) ترکیبی ترجیح اولنور . (قیاس‌منطقی) نك شکل‌مرغوب وقطعی‌سی بودر. مثلا : [بالجمله جبّارلر ئولدورولمکه شـایاندر . سەزار جبّار بر آدمدی ؛ بناءً علیه ئولدورولمکه شایاندی .] قیاسی کبی ! . . . لسان عادیده (برهان) همان‌دائما نتیجەنك ثبوتی‌ایچون مابه‌الاحتجاج اولان‌مقدماته دیرلر. علی‌العموم منطقی بر نقطهٔ نظردن تلقی ایدلدیکی تقدیرده ـ بر طاقم مقدمات مسلّمه ایله نتیجه آرەسنده نوعما بر خط اتصال تعیینه منجر اولەجغی‌جهتله ـ برهان ، ماهیت‌حقیقیەسنه نظراً برقیاسده حد اوسطی تشکیل‌ایدن قضیەاولمش اولور. [اقامهٔ برهان argumentation] ، ایشته اوقضیەیی بولوب چیقارمقدر.)

براهینك ـ زمان ایله ـ بر چوق انواعی تعیین اولونه‌بیلمشدر . لکن بو تقسیم او براهینك قیمت منطقیەسنه دکل اشکالنه نظرەدر. چونکه‌بونلرك یك چوغی (سفسطه) انواعندندر . همان هپسیده اوروپانك سقولاستیق فلسفەسندن زمانمزه انتقال‌ایتمش اولدوغی‌ایچون حالا شکل اصلیلریله لاتینجه اولەرق مشهور ومذکوردر؛ بناءً علیه بزده اکثریسنك عربجه مقابللری یوقدر. نته‌کیم اسلام عالمندەده بعضی براهین ترتیب ایدلمش وشرقده مشهور اولمش اولدوغی حالده غرب منطقیونجه بونلر مجهول قالمشدر. اونلرك الك مهم والك معروف اولانلرینی بوراده ذکر وایضاح ایدییورم :

(١) (argumentum ad hominem) انسـاندن ، یعنی خصمك کندیسندن آلنان برهان دیمکدر . بونوع برهان خصم عندنده مسلّم اولان بعضی‌مبادی ومقدماتی‌اله آلەرق‌ینه اونك‌علیهندەقوللانمق وبر مسئلهٔ خصوصیەده

خصمی الزام ایتمکدر . بزم اسکی (اصول واداب méthode dialectique)
کتابلرنده معروفدر. بوکا عرب منطقیونی (دلیل الزامی) دیرلردی. مقبول
وصاغلام بر دلیل دکلدر . چونکه بر آدم عندنده معتبر اولان بر عقیده ،
یاخود برفکر ، عندی اوله بیلیر. اونی علی الاطلاق برحقیقت مسلمه ایمش کبی
ـ ولوکه کندیسنه قارسی اولسون ـ برهان اوله رق اقامه ایتمك قوی بر دلیل
دکلدر .

(۲) (argumentum ex concesso) ، (concession) مساعدات
متقابله دیمکدر . اولجه طرفین عندنده مقرون اعتبار اولمش بولونان برحقیقتی
یاخود برقضیه وبردستوری بردعواده برهان اوله رق قوللانمقدر . بونكده
حکمی یالکز او ایکی کیشی یه نافذ اوله بیلیر ؛ وانجق بعضی احوالده ، مثلا
تعهدات متقابله ده (سند) اوله بیلیر. [Concesso سوزینه آیریجه باقیکز !]
(٤) (argumentum atortiori) بردعوایی اولویت صورتیله اثبات
ایتمکدرکه بوندن اول آیریجه بحثی کچمشدر) [afortiori کلمه سنه باقیکز !]
(٤) (argumentum ad judiciam) بردعوایی اثبات ایچون بوتون
انسانیتك حس مشترك وطبع سلیمنه مراجعت ایدرك اونی برهان کبی قوللانمقدر .
(کونش انکار اولونورمی یا ؟ .) کبی . بو برهان حسیون عندنده معتبر
اوله بیلیر؛ فقط (افتکاریون idéalistes) و (انفسیون subjectivistes)
نظرنده سفسطه صاییلیر. [بوایکی کلمه ده تفصیلاته باقیکز!] (انسان ، طبیعی
منفعتنه کوره حرکت ایدر !) دستوری ده بو قبیلدندر. یعنی (sens commun)
بونی اقتضا ایدر . فقط بو دستور مستثنا مزاجلر حقنده دلیل اوله ماز .

(٥) (argumentum ad verecundiam) مظهر حرمت ورعایت اولان
بر شیئی دعواده دلیل اتخاذ ایتمکدر. آخرتی انکار ایدن خصمی الزام ایچون
کتب مقدسه دن دلیل کتیرمك کبی . آخرتی انکار ایدن ذات ، کتب مقدسه یه
حرمت واعتقاد ایدییورسه بودلیل معتبر (valable) در یعنی ایشه یارار ؛
فقط اساساً کتب مقدسه نك متننه ونقله قطعیاً حرمت واعتقاد ایتمدیکندن طولایی
آخرتی انکار ایدییورسه ، اویله بر آدمه قارشی بودلیل بوسبوتون حکمسز
اوله جغندن سفسطه نوعندن اولمش اولور .

(٦) (argumentum ad populum) ، (خلقدن دلیل) دیمکدر . یعنی اکثریت خلقك وعوام ناسك اختراصات وعقائد باطله‌سنی دلیل اوله‌رق اقامه ایتمکدر. (Démagogue) لرك یعنی عوام ناسی سوروکله‌ین احتلالجیلرك بوتون شارلاطانالقلرنده اساس اولان سفسطه بودر . سیاسی خطیبلر دخی هر زمان بو دلیلدن استعانه‌یه تنزل ایدرلر .

(٧) (argumentum ad ignorantiam) (جهلدن دلیل) دیمکدر. یعنی خصمك برخصوصده جهاندن بالاستفاده وینه جهلنه بناءً علیهنه بر دلیل ترتیب ایتمکدر . بوده – طبیعی – پك معتبر بر برهان صاییله‌ماز ؛ چونکه عینی مسئله‌ده بیله باشقه‌سی علیهنه قوللانیله‌ماز .

(٨) (argumentum per impossibile) ، بوده عکس قضیه‌نك امتناعنی اثبات ایتمك طولاییسیله ، (یعنی بالواسطه !) قضیه‌یی اثبات ایتمکدر . بوکا (reductio adabsurdum) دخی دیرلرکه منطقیون اسلامك (اثبات بالنقیض) دیدیکی طرز استدلالدر . [تفصیلات ایچون (absurde) کلمه‌سنده نهایتلره طوغرو باقیکز !] بوکا (برهان النقض) دخی دیرلردی .

بونلردن ماعدا (برهان آخیله فس argum. d'Achilles) دخی واردرکه (achilles) کلمه‌سنده بوکا دائر پك حوق تفصیلات ویرلمشـدی . [اورایه باقیکز !] بونك امثالی حوقدر .

برده (argumentum baculinarum) تعبیری واردرکه مشهور اولوب قالمش بر مناقشهٔ فلسفیه مناسبتیله ایجاد ووضع اولونمشدی : انکلیز پیسقوپوسلرندن فیلسوف شهیر (حیورج بارقله George Berkeley = ١٦٨٥ – ١٧٥٣) ، معاصرینندن (دوقتور جونسن Dr Johnson) ایله فلسفی بر مباحثه‌یه طوتوشمش ؛ (بارقله) عالم مادی‌نك حقیقته ایناماديغی ایچون کائنات محسوسه‌یی انکار ایتمش ؛ چونکه (idéalisme subjective افتکاریهٔ انفسیه) مذهبنك سیاق نظری بودر ، و (بارقله) نك مذهب فلسفی‌سی دخی بو ایدی . [بو تعبیره باقیکز !] یعنی بو فیلسوف ، (عالم شهود le monde visible) ك صرف مدرکات انفسیه‌مزدن عبارت اولدوغنی ادعا ایدییوردی ؛ فقط اوعالمی حسمزه معروض بولوندوغی صورت اوزره

قبول وتسليم ایتمیور دکلدی . بناءً علیه شو کوردوکمز کائناتك صورت ظاهره‌سنی انکار ایتمش اولمیوردی . پك اوقدر درین فیلسوف اولمایان (دوقتور جونسن)، (بارقله) نك نه‌دن شبهه ایتدیکنی ودعواسنك هانکی نقطه‌یه مستند بولوندوغنی آکلایه‌مادیغی ایچون - کائنات مادیه‌نك وجودینی اثبات ایتمك غیرتیله - بداهت حسیه‌یه بالمراجعه استدلاله قالقیشه‌رق، النده‌کی باستونی یره وورمش ، و : [بونی ، بوماده‌یی نصل انکار ایده‌بیلیرسك؟.] دیه مقابله ایتمشدر . بو دلیل ، موجه دکلدر ؛ چونکه (بارقله) نك انکار ایتدیکی شی ، (جونسن) ك باستونیله اثبات ایتمك ایسته‌دیکی شی دکلدر .

ایشته بو مناسبتله بو طرز استدلاله وامثالنه بر اسم مخصوص طاقه‌رق (argum. Baculinarum) دیمشلر . لاتینجه (baculum) باستون دیمکدر . بن درسلرمده، بوکا (برهان عصائی) دیمشدم . لاتینجه تعبیرینك تماماً ترجمه‌سیدر .

بوطرزده بر برهان اقامه ایتمك اساس بحثی ودعوانك ماهیتنی بیلمه‌مکدن ایلری کلدیکی ایچون بوکا منطقده (ignoratio elenchi)دخی دەنیلیرکه معناسی (موضوع بحثی بیلمه‌مك) دیمکدر . بوتقدیرجه بو بر (برهان سفسطی argum. sophistique) در .

شو تعریفاته کوره (برهان عصائی) تعبیری پك خصوصی براسم اولمش اولور . زیرا تماماً عینی جنسدن برچوق سفسطه‌لر واردرکه باستونله هیچ مناسبتلری یوقدر . مثلا (برهان آخیله‌فس) ك موجد ومرتبی اولان (زینون Zénon d'Elée) حرکتی انکار ایتدیکی زمان مشهور (فیلسوف کلبی le philosophe cynique) (دیوژه‌ن Diogènes) ، هیچ بر جواب ایله مقابله ایتمه‌رك آیاغه قالقمش ، اوته‌یه بری‌یه برقاچ آدم کیدوب کلمش ، وبوحرکتیله زینونك ادعاسنه قارشی فعلاً بر دلیل ابراز ایله‌مك ایسته‌مشدر . باشنی ویاخود صاقالی قاشیسه‌ده اولوردی ؛ طاقلاق آتسه‌ده اولوردی ! چونکه بوافعالك جمله‌سی حرکت امکانی اثبات ایدر. یعنی بونوع دلیل مطلقا باستون ایسته‌مز. لکن نه یاپسه، ینه(ignoratio elenchi) یه مثال اولوردی ، چونکه زینونك انکاری حرکت محسوسه ومشهوده‌یه

قارشی اولمایوب بالخاصه حرکت معقوله‌یه قارشی ایدی . اوحالده دیبوژه‌نك اوته‌یه بری‌یه حرکتی، مسئله‌نك ماهیتنی اکلامامش اولدوغنی اثبات ایدر .

تیمورلنکك مفتی‌سی (سعدالدین تفتازانی) نك شو فسطائیه ادعاسنه قارشی : [اونلرك برطرفنی آتشله یاقمالیدر !] دیمه‌سی دخی عینی جنسدن بردلیل صاییلیر واولسه اولسه (لاادریه) یه قارشی ـ بر درجه‌یه قدر ـ موجه اوله‌بیلیر . فقط (عندیه) و (عنادیه) فرقه‌لرینه قارشی معتبر بردلیل اوله‌ماز ؛ حکمسزدر . چونکه بوایکی فرقه اربابی کندی نفسندن واحوال نفسانیه‌سندن شبهه ایتمه‌مشدر .

[idéalisme, subjectivisme, scepticisme تعبیرلرینه باقیکز !]

بونلردن ماعدا (arg. cosmologique) , (arg. téléologique) (arg.ontologique) ناملریله معروف برطاقم دلیللر واردرکه الهیاتده مشهوردر .

[ontologique, téléologique, cosmologique کلمه‌لرینه باقیکز؛ ایضاحات مخصوصه ویرلمشدر.]

بزده دخی بعضی نوع برهانلر واردرکه اوروپا حکماسنجه متعارف دکلدر وفرنك لسانلرنده معادللری یوقدر . (برهان مسامته) و (برهان سلّمی) بوقبیلدندر، بوایکی برهانك مشهور ابوعلی ابن سینا طرفندن تصور وترتیب ایدلمش اولدوغنه دائر برظن قوی وار . اکثر حکمای اسلام ، عالمك متناهی اولدوغنی بوایکی برهان ایله اثباته چالیشیرلردی. فقط بوبرهانلر هندسی معناسیله (نامتناهی l'infini) تصوری حقنده اسلافك یاکلش دوشوندکلرینه برای مثال اولور. [بوخصوصده تفصیلات وایضاحات ایچون (fini) کلمه‌سنده بوایکی برهانه عائد تنقیداته باقیکز !]

بزم اسلام منطقیونی (دلیل preuve) ایله (برهان) آره‌سنی تفریق ایتمشلر ودلیل تعبیرینی دها عام وشامل برمعنا ایله قبول ایله‌مشلردی . بومسئله‌ده تماماً ارسطویه اتباع ایدرك (اقسام حجّت) ی بش نوعه آییرمشلردی‌که بونلر (برهان) ، (جدل) ، (خطابه) ، (شعر) ، (سفطه یاخود مغالطه) در . (اثیرالدین الأبهری) نك (پورفیریوس Porphyre)

دن ترجمه ایتمش اولدوغی (ایساغوجی Isagogée) نام رسالهٔ منطقیه‌ده وسائر شرق کتابلرنده مشهور اولان تصنیف بودر. شوتقدیرجه (برهان)، اقسام دلائلده داخل برنوع حجّتك اسمی‌اولویور . بناءً علیه حیثیت‌معناجه (برهان) ، (دلیل) دن اخص‌در .

بزم منطقیونه کوره فی‌الحقیقه برهان ده‌نیلان دلیل ، (مقدمات یقینیه prémisses certaines) دن مرکب اولان قیاسه دیرلرکه نتیجه‌سی (یقین certitude) افاده ایدر. حالبوکه دیکرلرنده‌بوقدرت اقناعیه‌یوقدر. دیمك‌که اك جلی حجت ، برهاندر .

قواعد منطقیه‌یی مختصر وموجز برصورتده نظماً تدوین ایتمش اولان (سلّم) نام رسالهٔ عربیه‌ده (حجتلرك اقسامی) نی تعریف وتعداد ایدرکن مؤلف شو بیتلری سویلویور :

احلاها البرهان ، والّف من
مقدمات بالیقین تقترن
من اولیات ، مشاهدات ،
مجربات ، متواترات
وحدسیات ومحسوسات ؛
فتلك الیقینیات ! . .

دییور . یعنی برهانك سائر حجتلر میاننده اك واضح واك جلی بردلیل اولدوغی وانجق مقدمات یقینیه‌یه مستند بولوندوغنی‌ایضاح ایتدکدن‌صوکره بالجمله یقینیاتك انواعنی‌ده تعداد ایدییور . (مواقف) ده وسائر کتب فلسفیه‌مزده دلیل بحثی اینجه‌دن اینجه‌یه تدقیق ایدلمشدر . علم‌کلامده موضوع بحث‌وموجب مناقشه اولان‌مسائل خطیره‌ده، مخالف فرقه‌لره مغلوب‌اولمامق غیرتیله، اهل‌سنت دلائلك انواعنی‌وقیمت منطقیه‌سنی کمال اهمیتله تحقیق‌ایتمکه مجبور بولونمشدی . منطق، اوزمانلر اصولده‌عمده واساس‌اتخاذ اولوندوغی ایچون ذاتاً بودقت ضروری برسیدی . بوکون ایسه بحث منطقه ترك ایدلمش، منطق دخی تجربه‌دن صوکره‌یه یعنی ایکنجی موقعه ارجاع ایدلمشدر .

رمانزن [illegible] اك دکرسز برقیمه اك جلی قیاسلردن

دها بایغدر (la logique des faits منطق واقعات) هر مسئله‌ده بوکون معتبر اولان دلیلدر . هر دلیل برقیاس صورتنده‌در . معتبر وصاغلام دلیلك مقدماتی تجربه‌یه مستند اولور . (متعارفه axiomes) لرله حقایق ریاضیه‌یی بیله زمانمز فلسفه‌سی محصول تجربه اولمق اوزره تلقی ایدییور ، واونلرك حکمنی (مطلق) عد ایتمیور .

فاسد وسفسطی اولان دلائله (arguments fallacieux) ده‌نیلیرکه مفصل ومکمل منطق کتابلرنده‌بونلری تحقیق ایچون برباب مخصوص واردر . فیلسوف معاصر (جون ستوئه‌ت میل J. Stuart Mill) منطقنده دلائل سفسطیه‌یی پك عالمانه وپك معقول برصورتده تصنیف ایتمشدر . [sophisme کلمه‌سنه باقیکز !]

بزم اسلام حکماسنجه پك معروف ومعتبر اولان ایکی نوع دلیل دها واردرکه برینه (دلیل انّی) ، دیکرینه (دلیل لمّی) دیرلر . بو ایکی نوع دلیل ، اوروپاسقولاستیق فلسفه‌سنك (arg. apriori) و (arg. apostériori) دیدیکی برهانلردرکه اصلاً ارسطودن آلنمشدی .

بونلرك تعریفی بزم اسکی فلسفه واصول کتابلرینك همان هپسنده واردر . (تعریفات) صاحبی سیّد شریف جرجانی ، بودلیللر حقنده مختصر ومفید اوله‌رق بروجه‌آتی ایضاحات ویرییور :

(. . . والحدالاوسط فی‌القیاس ، لابُدَّ ان یکونَ علّة لنسبة الاکبر الی الاصغر . فان کان مع ذلك علة توجد تلك النسبة فی‌الخارج ایضا ، فهو [برهان لمّی] الی آخره ! . .)

یعنی : (برقیاسده حداوسط ، او قیاسك صغراسی‌ایله کبراسی آره‌سنده ثبوت نسبته بهمه‌حال سببدر . بونکله‌برابر اویله برنسبتك خارجده‌دخی ثبوتنه برعلت حقیقیه بولونورسه ، اوتقدیرده بویله‌برقیاسه برهان لمّی دیرلر) دییور .

(. . . وان لم‌یکن کذلك ، بل لایکون علة الافی‌الذهن فهو [برهان انّی] الی آخره !)

یعنی : (اکر اویله‌اولمیوبده آنجق ذهنی برسبب ومعنن عبارت‌اولیورسه

اوكاده برهـان انّى ديرلر) دييور ؛ وبوندن اكلاشيليوركه برهان اوله‌رق ترتيب اولونان قياسده حد اوسطى تشكيل ايدن قضيه‌نك مدلولى هم ذهنده معقول همده خارجده موجود برسبب كوستريبورسه اوكا (دليل لمى) ده نيليور . يوق ، اكر بو رابطهٔ سببيت يالكز ذهنى ومعقول اولمقدن عبـارت قاليورسه اووقت (دليل انى) اولويور . بوكا همان حكمـانك اكثريت كليه‌سى عينى مثالى تكرار تكرار ايراد ايتمش اولدقلرى ايچون عادتا (classique) اولمشدر . او مثالده شودر :

(بو شى متعفن الاخلاطدر . [يعنى مايعـات عضويه‌سى تعفن ايتمش بر جسمدر] : هرمتعفن الاخلاط اولان شى محمومدر . بوده محمومدر .)

شيمدى بو قياسده (تعفن اخلاط) كيفيتى حمّانك ــ هم خارجده حقيقى اوله‌رق ، همده ذهنمزده نظرى اوله‌رق ــ سببى در ، يعنى بونى بويله دوشوندوكمز كبى خارجده دخى عيناً بويله اولدوغنى تحقيق ايدوب كوره‌بيليرز . مشاهده اولونماسى ممكندر . ايشته اونك ايچون بو قياس بر (دليل لمى) در . سقولاستيق فلسفه‌سنك (arg. apostériori) سى تماماً بو ايدى .

برده بو قياسى ترسنه ترتيب ايده‌لم :

(بو شى محمومدر . هر محموم اولان شى ، متعفن الاخلاطدر . اويله ايسه بوده متعفن الاخلاطدر) اولور .

بورادە حمّا ايله تعفن اخلاط كيفيتى آره‌سنده‌كى نسبت عيناً باقى اولدوغى حالده طرز استدلالده برده كيشكلك وار ؛ (تعفن اخلاط) ، سبب ؛ (حمّا) ، مسبّبدر . بوقاريكى قياسده سببى اساس ومبدأ اتخاذ ايدرك ، (حمّا) يه يعنى مسبّبه انتقال صورتيله استدلال ايتمشدك . ايكنجى قياسده مسبّبى ، يعنى (حمّا) يى اساس اتخاذ ايدرك سببه ، يعنى (تعفن اخلاط) كيفيتنه انتقالاً حكم ايتمش اولويورز . ايشته (انيّت apriorité) و (لميت apostériorité) فرقى بوتون بو اساسه استناد ايدر . برنجيسى (مؤثردن اثره استدلال argumentation de cause à effet) ، ايكنجيسى (اثردن مؤثره argumentation de l'effet à la cause) ديمك اولور .

فرضا : (شوقارشيكى طاغده بر آتش كورويورم ؛ اويله ايسه دومانى ده

اولمق لازمكلير !) ديه حكم ايدرسهم، يوبرقياس اولوركه حدوسطى محذوف بر (دليل لمى) شكلنده‌در . چونكه آتشدن يعنى مؤثرك وجودندن دومانك يعنى اثرك وجودينه حكم ايتمش اولويورم . اكر ، (شوقارشيكى طاغده بر دومان كورويورم ؛ اويله ايسه اوراده آتش اولمق لازمكلير !) ديرسه‌م بوقياس ـ ينه حداوسطى مطوى يعنى طى وخذف اولونمش ـ بر (دليل انى) شكلنده‌در. چونكه دومانه باقوب آتشه استدلالاً حكم ايتمش اولويورم. دومان آتشك اثرى‌در .

بوسياق نظر سقولاستيق طرزى‌در. بوكون(apriori)و(apostériori) تعبيرلرى، حكمك اثر ومؤثره كوره‌دكل، استدلالك قبل التجربه ويابعدالتجربه اولدوغنه نظراً قوللانيليير . [بوتعبيراته باقيكز !]

سقولاستيق اصولنده اساس ، فاسفه‌يى منطق معرفتيله آلهيات خدمتنده قوللانمق اولدوغى ايچون قرون وسطاده بودليل انى ولمى پك بويوك بر قيمتى حائز كورونوردى . زيرا ايكى باشدن وجود الوهيتى اثبات ايچون استعمال ايديليردى. كائناتك وجودندن برخالقك وجودينه انتقال ايدلديكى كبى، خالقك كمال ذاتى‌سندن‌ده كائناتك مخلوق اولدوغنه استدلال اولونوردى . (preuve ontologique)،(pr. cosmologique) ايشته بودر .

[تفصيلات ايچون بوكلمه‌لره باقيكز !]

Vristocratie

Aristocratie	فرانسزجه	(آريستو قراسى اوقونمالى‌در)
Aristocrat e	والمانجه	
Aristocracy	انكليزجه	
Aristocrazia	ايتاليانجه	

يونانى قديمده (آريستون = ἄριστον) برشيئك اك ايى‌سى (اعلاسى) ديمكدر . (قراتوس = κράτος) دخى حكومت معناسنه كلير . (اريستو قراسى) تعبيرى بوكلمه‌لردن مركبدر وعلوم اجتماعيه‌ده اصطلاحات مشهوره‌دندر. برجماعتده اك ايى آدملر اداره‌سى ديمك اولور .

لسان اصطلاحده (زادكان حكومتى) معناسنه كلير ؛ بناءً عليه معلوم برطرز اداره‌نك اسمى‌در. (مختصر لغات فلسفه) نام كتابك مؤلفى (غوبلو

Goblot)، بو کلمه‌نك تعریفنده: (بو، اویله بر (حالت اجتماعیه état social) درکه زمام اداره وقدرت سیاسیه منحصراً بر صنف الندەدر .) دیمکله اکتفا ایتمشدر . بو تعریف مجمل ، هم مبهم ، همده ناقصدر ؛ چونکه (حکم اقلیت oligarchie) دەنیلان طرز ادارەیەدە موافق کلیر . حالبوکه بو ایکی طرز حکومتك ارەسندەکی فرق مهمی یکرمی درت عصر اول افلاطون وارسطو حقیله ادراك وتعریف ایدرك آریستو قراسی‌یی تصویب و (oligarchie) یی ذم وقدح ایتمشلردر . اوتەدنبری فلسوفلرجه مسلمدرکه هر هانکی بر مملکتده ادارەنك منحصراً بر صنف الندە بولونماسی (آریستوقراسی) دیمك دکلدر . اوکا الك طوغرو معناسیله (oligarchie) دیرلرکه (حکم جمهور démocratie) لك یعنی (حکم اکثریت) لك ضدی صاییلیر . بو فرق پك مهمدر . نصل که علی‌الاطلاق یونان قدیمده وهله افلاطون زماننده حکومت جابره (le gouvernement des tyrans) بویله ایدی ؛ زمام اداره مثلا یکرمی اوتوز کشی‌نك الندە ایدی . بعضی احوال وظروفك موافقتی ، بعض وقوعات اجتماعیه‌نك معاونتی سایه‌سنده بر طاقم (هنکامه‌کیر aventurier) لر فرصت زمانەدن بالاستفاده ، اکثریت نامنه تحکم ایدەرك ادارەیی اللرینه الەبیلیرلر ؛ احتمال‌که (anarchie) یه نهایت ویرەرك آز چوق تأمین آسایش وتأسیس انضباطه دخی خادم اولەبیلیرلر . یعنی اونلرك تحکمی جمعیت بشریه ایچون بر وجهله خیرلی دخی اولەبیلیر . فقط هرنه اولورسه اولسون بونلره آریستو قرات دەنیلەمز . مثلا بوندن برقاچ عصر اول مصردە ادارۀ حکومت منحصراً (مملوکلر) یعنی کولەمنلر الندە ایدی . نته‌کیم تقریباً بر عصر اول وقوعه کلن فرانسه اختلال کبیرنده حکم ونفوذ برمدت (ژاقوبەن Jacobins) نامنی طاشیان بر طاقم (بالدیری چیپلاقلر les sans culottes)ه کچمشدی . واقعا (مملوکلر) منسوب اولدقلری جماعت ایچنده بر صنف مخصوص تشکیل ایدییورلردی ؛ (راو . . . . .) فرقۀ سیاسیه اربابی ایدی ؛ فقط هیچ کیمسه ، علی‌الخصوص هیچ بر مورخ وفیلسوف بونلره (زادکان) نظریله باقەمامشدر . اونك ایچون (غوبلو) نك تعریفی فنا حالده یاکلشدر .

افلاطون وارسطونك (آریستو قراسی) دن مقصدی، بوسبوتون باشقه ایدی . مدنی وحر ملتلره نمونۀ امتثال اوله بیله جك (مكمل برشكل اداره) تخیل ایدرك، اونك شرائط اصلیه وخطوط اساسیه سنی تعیین ایدن بوفیلسوفلر آریستو قراسی تعبیرینی معنای لغویسی ایله تلقی ایدییورلر و (آریستون) یعنی جماعتده (الك ایی) اولان افراد كامله نك اداره سنی مراد ایدییورلردی . واقعا حقیقی اصالتده بودر . بومعنا ، بوكون دخی معتبردر . (اصالت طبیعیه aristocratie naturelle) بوكادیرلر .

هركیمك اوغلی اولورسه اولسون علم وفلسفه یه، هنر وصنعته ضبط وربط امور وادارۀ مملكته قابلیت خصوصنده مستثنا براستعداد ، پارلاق بر دها ایله طوغمش اولانلر ، الك طوغرو معناسیله اریستو قراتدرلر . بوكبی آدملر جماعات بشریه ده بول بول یتیشه بیلیر وقالدیرملری طولدورور عوام طاقمندن دكلدر . اندر طوغان بختیارلردندر . ایشته اصل (آریستون) یعنی افراد جماعتك (الك ایی) لری بونلردر . حكمت اسلامیه نظرنده دخی (سادات قوم) بونلردر .

ارسطو وافلاطون ایشته بوكبی فطرتاً اصیل وقابلیتلی طوغمش اولان افراد ممتازه نك اللرینه زمام اداره یی تودیع وحواله ایتمك صورتیله برآریستو قراسی حكومتی تصور ایدییوردی ؛ بالخاصه افلاطونك (République) نام كتاب مشهوری بوتصور اوزرینه قورولمش ، خیالی بر اداره تصویر ایدر . بو اثر (كتاب السیاسه) عنوانیه ـ خیلی زمان اول ـ عربجه یه ترجمه ایدلمشدی . بونكله برابر (اجتماعیات) علمنه منسوب اولان بوتعبیرك الك مشهور معناسی ، تاریخی اولان صورت تلقی سیدر . بناءً علیه ارسطو وافلاطون كبی قدمانك تلقی ایتدیكی معنا اوزره بوكلمه یی لسانمزه ترجمه ایتمك لازمكلنجه (سادات قوم) و (اخیارامت) تركیبلری دها زیاده موافق دوشر . ذاتاً بزم اسكی مؤلفاتمزده چوق كچن بوتعبیرات معروفه (آریستون) لفظ یونانیسنك معنای لغویسنه نظرله تام ترجمه دز .

(آریستو قراسی) نك بوكونكی معنای سیاسیسنه كلنجه (زادكان ویاخود اشراف حكومتی) دیه ترجمه ایدلمه لیدر .

بوصوك زمانلرده علوم اجتماعیه متخصصینی (آریستو قراسی)نك منشأنی، حیثیت وقوتنی لایقیله تدقیقه قویولمشلردر. نتیجهٔ تدقیقات شوبرقاچ سطرله تلخیص ایدیله‌بیلیر .

(آریستو قراسی)، جمعیت بشریه‌ده بالطبع وبالضروره ظهوره‌كلیور. خصوصاً (استبداد اداره ومراتب صنوف Despotisme et régimes des castes) قیدندن بر درلو قورتوله‌مامش بولونان جمعیات قدیمه‌ده عادتا بر (مؤسسهٔ اجتماعیه institution sociale) شـكلنی بیله آلیور . مدنیات قدیمه‌ده (سلطهٔ دینیه l'autorité religieuse) اداره‌یه حاکم مطلق اولدوغی ایچون (شکل‌حکومت la forme du gouvernement)، دائما (حکومت دینیه théocratie) صورتنده تأسس ایده‌بیلیور . آریستو قراسی‌صنفنی‌دخی ـ شوشرائط‌اجتماعیه تحتنده ـ (رهبان طاقمی le clergé) تشکیل ایدییور ، وجماعت ایچنده حکم ونفوذ ، شرف تقدم ، علم وحیثیت ایله ممتاز بر (صنف کبار) عد اولونویور . هند قدیم‌ده (برهمان Brahmanes) اسکی ملت موسویه‌ده (له‌وی‌ئیم = Léviïm) و (قوهه‌نیم Cohénim)، ایران قدیمده دخی (مغان les Moghs) صـنفلری کبی که بو درلوسـنه (aristocratie sacerdotale) ده‌نیلیر . (سیادت رهبانیه) ترکیبی ایله بوتعبیری ترجمه ایده‌بیلیرز .

بوندن‌صوکره(عسکر)صنفی‌کلیردی‌واوده (aristocratie militaire) صاییله‌بیلیردی . ارتق بونی متعاقب (تجار) طاقمی ، (چفتجی) طاقمی‌فلان کلیردی . ایشته (régime des castes) دیدکلری اصول اجتماعی بودر .

آریستو قراسی‌نك منشأ حقیقی‌سی (ادارهٔ عسکریه militarisme) در. بونده اکثریت محققین متفق‌الرأیدر . هرحالده زادکان صنفنك وتحکمنك مدید محاربه‌لردن ـ بالضروره ـ تولد ایتمش بر (حزب) و اوحزبه مخصوص برطرز اداره اولدوغنده شبهه قالمامشدر . نتـه‌کیم بوتون امتیازاتی‌ده (حق فتح droit de conquête) دن نشـأت ایتمش وحیثیتلری‌ده او دعوایه مستند بولونمشدر .

آسیانك الك قدیم مدنیتلرینی تمثیل ایدن ملل معظمه‌یی بوراده تدقیقه زمین مساعد دکلدر . فقط اوروپانك بوکونکی ملل متحدثه‌سنده آریستو قراسی صنفلرینك الك اصیللری طوپراغه منسوبدرلر . عائله اسملری بونی صراحتاً کوستریبور . قرون‌وسطا حدودینی کچه‌مه‌ین تاریخ حیاتلری دخی اثبات ایدیبورکه بونلر اسکی (تیمار وزعامت fiefs) صاحبلرینك یعنی فاتحلرك اولاد واحفادیدر . نته‌کیم دولت عثمانیه‌نك حین تشکلنده دخی فاتحلرك مکافاتی بو ایدی . باشقه اصول بیلنمیور ودوشونوله‌میوردی . دیمك اولویورکه بوکونکی زادکانلق دونکی دره‌بکلکك یادگاری در . بناءً علیه ترقیات اداریه ومدنیه ایله اسکی اصول زعامتك لغو اولونماسی ، ویرکولرك عموم صنوف خلقه تشمیل ایدلمه‌سی ، محاکم عدلیه وحقوقیه‌نك تأسسی ، اردونك دائمی ویکباره برکتله اوله‌رق تشکیلات جدیده‌یه مظهر بولونماسی ، (مرکزیت = centralisation du pouvoir) ی تقویه ایتمکله برابر ، زادکان صنفنك قوت واهمیتنی ـ پك طبیعی بر صورتده ـ قیرمش و (کوچوجوك بر پادشاه roitelet) دیمك اولان دره‌بکلرینك عسکرینی ونفوذینی آلوب اللرنده طوپراقدن باشقه برشی براقمامشدر . حالبوکه بر طرفدن حقوق طبیعیه ومدنیه‌نك ، حتی حقوق سیاسیه‌نك ـ ترقیات اجتماعیه سایه‌سنده ـ بوتون افراد ملته شمولی وکیتدکجه تأید وتشدید ایتمه‌سی ؛ دیکرطرفدن‌ده سربستیٔ صناعت وتجارتك بوتون بوتون تحقق ایله‌فضولی بر طاقم امتیازات قدیمه‌نك کندی کندینه قالقمه‌سی یکی بر دور فعالیت فتح ایتمش و ـ هانکی صنفدن اولورسه اولسون ـ بالجمله ارباب استعداده کار وکسب ورفاه وسعادت قاپولرینی آچمشدر . آرتق بوندن صوکرا هرچالیشان آدم ایچون ، زنکین اولمق احتمالی وهرزنکین ایچون طوپراق وعقار آلمق حق وصلاحیتی ، ـ عنعنات تاریخیه‌یه مستند بولونان ـ موانعه تصادف ایتمه‌مشدر . بوجریان حریت وفعالیتك بر نتیجهٔ طبیعیه‌سی اوله‌رق ـ آحاد ناسدن ـ میلیونلرجه افراد ، ثروت وسامان اعتباریله الك اسکی زادکان عائله‌لرینی کولکه‌ده براقمشدر . اوندن ماعدا ، عمله صنفنك تشکلی واستقلالی (آنغاریه) و (آیلاقچی) اصول قدیمنك اسارتندن‌ده چفتجی‌بی ، رنجبری

وایشجی‌یی اطلاق ایتدیکی ایچون زادکان صنفنك الندە قلان اراضیٔ وسیعە وچفتلکات ، اسکیسی کبی واردات ویرەمز اولمشدر. بوکون همان آوروپانك هرطرفندە ایستاتستیقلر کوستریپورکە آریستو قراسی ارکاننك حوغی مدیون وصرافلر ومحتکر مقرضلر الندە زبوندر . بوحالە چارە ساز اولمق اوزرە بعضی یرلردە برطاقم قواعد خصوصیە بیلە وضع ایدلمش ایسەدە ینە سعی ورقابتك حکمنە غلبە چالینەمامشدر .

حیات اقتصادیەنك صوك دور مدنیتدە آلدیغی شکل واهمیت الجاسیلە ــ بالضرورە ــ تولد ایدن بانقە وسائر مؤسسات مالیە هرمملکتدە بر (زنکین صنفی) یتیشدیرمش وپارە قوتیلە ، معاملات مالیە طولانیسیلە ، بوصنف امور سیاسیەدە پك مهم بررول اوینامغە باشلایەرق (زنکینلر حکومتی Plutocratie) تعبیرینە وجود ویرەمەمشدر .

بوکونکی مدنیتك شرائط اجتماعیەسی ، [درەبکلکدن نشأت ایدن وشجرۂ حسب ونسبی درتیوز سنەدن ایلری کیدەمەین] تاریخی آریستو قراسی‌یی کلیاً حکمدن اسقاط ایتمشدر . بالعکس ، عموم خلقك بالقوە نائل مساوات اولماسی واکثریت ناسك بالفعل بونعمتدن استفادە ایدەبیلمەسی Bourgeoisie) صنفنە وجود ویرمشدر .

(دەموقراسی) نك بوکون قابل تطبیق وتحقق اولان ادارۂ معلومەسیدە الك زیادە (Bourgeoisie) صنفنك نفوذو تحکمنەیاردیم ایدەجك ماهیتدەدر. اونك ایچوندرکە دور استقبالك حاکملری اولمق ادعاسندە و امیدندە بولونان عملە صنفی ، (Bourgeois) صنفنی الك مدهش بر دشمن کبی تلقی ایدییور . عملە طاقمی (سوسیالیزم) فلسفەسنك مبالغەکار وعدلرندن مدد اومدقلرندن ناشی بالطبع (پلوتوقراسی) یە دخی ــ مدنیت وانسانیت ایچون ــ برفلاکت عظمی نظریلە باقیورلر . فقط زادکان صنفنە قارشی کین وغیظدن آزادە برطور لاقیدی کوستریپورلر. ــ کندی تعبیرلرنجە ــ قرون وسطادن یادکار قالمش اولان بوصنفی ، جماعت بشریە ایچون (زیانسز برزینت) اولمق اوزرە تلقی ایدەبیلیورلر .

ایشته صوك دور مدنیتك شكل وطوری وعلی‌الخصوص ترقیات صناعیه وسربستیٔ تجارتك حیات اجتماعیه‌یه بخش ایتدیكی آسایش وكشایش، معیشت انسانیه‌نك واداره‌ٔ حكومتك شكلنی كلیاً دگیشدیره‌رك آریستو قراسی صنفنی ـ بوسبوتون وهر یرده دكلسه‌بیله ـ چوق یرلرده آزچوق حكمدن اسقاط ایله‌مشدر .

مع‌مافیه زمانمزده اصول اداره علی‌العموم (démocratie) یه میال اولدوغی كبی (دەموقراسی)ده دخی نفوذحكومت اكثریتله (Bourgeoisie) صنفنك الندە بولونمقله برابر ینه بعضی مدنی مملكتلرده زادكان صنفی بالفعل امر اداره‌ده نافذالحكمدر. انكلتره بوكا مثال اوله‌بیلیر. انكلتره‌نك اداره‌سی ایسه باشقه مملكتلرك كندن فنـا دكلدر . لكن انكلتره‌ده هركیم اولورسه اولسون وهرهانكی‌وجهله اولورسه اولسون‌جبلی برفطرت نجیبه وبرقابلیت ممتازه اثبات ایدوبده مملكته برخدمت مشكوره‌ده بولوندیمی ؟ . اوآدمی ـ شروط متخالفه اوزره ـ اریستوقراسی‌صنفنه داخل ایتمك‌مستحسن برقاعدهٔ متخذه‌در. دیمك اولویوركه انكلیز ملتی ، اساساً اصالته رعایت واعتمادایتمكله برابر فطرتاً اصیل طوغان (اخیـار امت) ی رسماً اشراف صنفنه ادخال ایدرك بوعناصر مهمه ایله اوصنفه تازه حیات‌ومعنوی برحیثیت بخش ایتمش اولویور . ظن ایدرمكه اومملكتده‌اصالتك شرف‌وحیثیت وقدرت‌وصلاحیتله دوامنی تأمین ایدن عواملدن بری‌ده بودر .

عوامل مدنیه واجتماعیه‌دن (دین la religion) دخی آریستو قراسی پرنسیپلرینه مغایردر . زیرا هردرلو امتیازات تاریخیه واعتباریه‌یی رفع ومحو ایتمكه مائل برقوت معنویه وبرمؤسسهٔ اجتماعیه‌در. شبهه یوقدركه هر(دین)، (مسـاوات égalité) ، (اخوت fraternité) و (عـدالت justice) اساسلری اوزرینه مستند اولمق كركدر. دین ، هیچ برامتیاز قبول‌ایده‌مز. علی‌الخصوص دین مبین اسلام نظرنده هركس ، حتی پیغمبران ذیشان بیله (عبادالله) دن صاییلیر ، وبو حیثیتله بوتون خواص وعوام ایله متساویدر. اوندن ماعدا (بالجمله مؤمنلر قارداشـدرلر .) بویله اولونجه ، یعنی بوتون

(امت محمد) حقوق وحیثیت انسانیه‌ده متساوی برقارداش جماعتی اولوتجه، حکم ـ بالطبع ـ اکثریتده بولونمق لازمکلیر . ایشته (اناباالسوادالاعظم) یعنی (بن قاره غلبه‌لکله برابرم ؛ جمهور ناسه طرفدارم !) معناسنده وارد اولان قول شریف پیغمبری (دموقراسی) نك برمهم (اقنوم اساسی Principe essentiel) سنی ناطقدر .

هر دینده روح عدالتی تشخیص وتمثیل ایدن قضیه ، ایشته بواقنوم اساسیدر .

حقیقت حال بویله اولمقله برابر اوروپاده همان هرمملکتده اریستوقراسی صنفی رسماً دین طرفدارلغی ایله نظر دقتی جلب ایتمش وعوام ناس اوزرنده دینك نفوذینی تقویه ایتمك غیرتی بر مسلك سیاست اتخاذ ایله‌مشدر . بوغریبه‌نك سبب معنویسنی بعضی علیهدار منقدلر شووجهله ایضاح ایدییورلر: « کرك (autocratie) یعنی بر شخصك ادارهٔ کیفیه‌سی ایچون اولسون ، کرك آریستو قراسی ویاخود هرهانکی بر (oligarchie = حکم اقلیت) ایچون اولسون، جمهور ناسه انفاذ حکم ایده‌بیلمك لزومنی تأمین خصوصنده انجق بر (مقصد but) کوزه‌دیلیر ؛ اوده (اطاعت obéissance) در . ادارهٔ اموره ادعای صلاحیت ایدنلرك خلقدن اك اول واك زیاده‌ایسته‌دیکی شی اوامر ونواهی‌یه قارشی (اطاعت کامله) در . بوده (قوت) ایله تأمین اولونه‌بیلیر . مادی قوتلرك محظورلری واردر. اولا اومادی قوتلرك منبعی ذاتاً جمهور ناسدر ؛ امتدر . خلقدن آلنان برقوتله ، خلقك ارادتنی قیرمق وآرزولرینه رغماً اونی اداره ایتمکه چالشمق (سؤ اداره mauvaise administration) ایله تأمین موفقیته وجلب ممنونیته چالشمقدرکه باطل بدیهی درجه‌سنده بر خطا عد اولونویور . معنوی قوتلر بویله دکلدر : چونکه انسانلر ، هله جماعتلر ، اعتقادلرینه کوره حرکت ایتمکه میالدرلر وبویله حرکت ایده‌بیلدکجه خوشحالدرلر. دین اك بویوك برقوت معنویه‌در، و (نصوص قاطعه dogmes décisifs) اوزرینه مستند بولوندوغی ایچون امر ونهی ایتدیکی خصوصات حیاتیه حقنده بحث ومناقشه

کوتورمز . بلا تنقید ومحاکمه (امره اطاعت) ایستر . بناءً علیه اك قوی و وجدانی (سلطهٔ معنویه autorité spirituelle) اعتقاددر. بوتون جماعت افرادینی شامل اولان اعتقاد عمومی ، انجق دین اوله بیلیر . کرك ادارهٔ کیفیه ومستبده ده ، کرکسه (آریستو قراسی) و (حکم اقلیت) ده (مبدأ principe) ، (حقوق امت) اولمایوب (سلطهٔ حکومت) اولدوغی ایچون ادارهٔ کیفیه ومستبده و (آریستو قراسی) ایله (اولیغارشی) ، دائما بو مبدأدن آیرلمامغه چالیشیر ؛ بناءً علیه خلق اوزرینه دینك نفوذینی تقویه واونلری اطاعت مطلقه یه آلیشدیرمقله تربیه ایتمك ایستر . بوندن ده اصل مقصد ، بالواسطه (autorité) یی تقویه ایتمك وخلقی کندی اعتقادیله ضبط وربطه آلمقدر . شو تقدیرجه ، اوروپا زادکان صنفنك النده دین ، علی العموم ، بر طرز سیاستك ، برشکل ادارەنك آلت اجرائیه سی اولویور . ینه اونك ایچوندرکه پارلمنتولرده زادکان صنفنه منسوب اولان فرقه اربابی ــ (قرال طرفدارلری les royalistes) ایله برچوق اختلافاتنه رغماً ــ همان دائما دین وعادت وعنعنه یه تعلق ایدن خصوصاتده اتفاق ایدییورلر . ینه عینی سببله درکه اختلال کبیری ایقاع ایدن رؤسای عوام قراللق ایله برابر زادکانلغك ودینك علیهنه شدتله قیام ایدرك برچوق غلیظ ومدهش خطالره دوشمکدن کندیلرینی صاقینه مامشدرلر . » دییورلر .

بو متناقض حرکتلر ، بو متباین اعتقادلر امور انسانیه ده انجق افراط وتفریط خطالرینه مثال اوله بیلیر . حالبوکه نه طرز سیاستك اعلاسی بودر ؛ نه ده دینك اصل معناسی بودر . هر دین ، وهله دین اسلام بنی آدمی تکریم ایله مش وبو حیثیتله بوتون انسانلری بربرینه مساوی طوتمشدر . نته کیم (حقوق عباد) ی ــ اهمیتجه ــ هر حقه تقدیم ایتمشدر . فقط یالکز حقوق طبیعیه ده وحق حیاتده مساواته قائل اولمشدر . زیرا جمهور ناسدن حتی پیغمبران ذیشاندن بعضلرینی بعضلرینه تفضیل ایله مشدر . امتك اصل کباری [ناسه نافع اولان خیرلو کشیلردر !] بناءً علیه فضیلت بابنده تفضیل واردر ، مساوات یوقدر . قرآن کریمده : [بیلنلر ایله بیلمه ینلر ، یعنی عالملر ایله جاهللر مساوی اوله بیلیرمی ؟ !] بویورولویورکه اك طوغروسی ده بودر .

انسانلرك على العموم مكرم طوتولمش اولماسی حقوق ناسك قدسيتنی اثبات ايدر . بو اعتقـاد ـ معـلوم اولدوغی اوزره ـ (démocratie) نك مبدأ اساسی‌سی‌در. بونكله برابر ديكر طرفدن بيلكيچ وخيرلی، مقتدر وعفيف، الحاصل فضيلتلی كيمسه‌لرك عوام ناسه تفضيل بيورلمش اولماسی دخی مساوات مطلقه دعواسنك باطل اولدوغی اثبات ايدركه، بوده ـ مشهور اولدوغی اوزره ـ زادكان صنفنك، هيچ ده كيشمه‌ين ادعاسيدر . بناءً عليه دين اسلام بومسئله‌لری اك طوغرو برصورتده حل ايتمشدر . (سـيدالقوم خادمهم) قول شريفی سيادتك يعنی (حقيقی معناسيله !)، (آريستوقرات) لغك شرطنی ـ بركلمه ايله ـ تعيين بيورمشدر. سيادت [فلان ابن فلان اولمق دكل، خادم انسـانيت اولمقدر .] ديمشـدر. ارسطو وافلاطون كبی فحول حكما تماماً بوفكرده ايديلر .

علوم اجتماعيه اربابی وبرچوق سياسی فيلسوفلر، اخيراً بومسئله‌يی كمال اهميت وجديتله نظر اعتباره آلوب اطرافيله تتبع ايتمشلردر. آريستوقراسی اداره‌سنك له‌وعليهنده پك چوق سوزلر سويلنمش وحتی بللی باشـلی اثرلر يازلمشدر . بالخاصه (تكامل évolution) فلسفه‌سنك مؤسسی ومعاصرين فلاسفه‌نك اك مشهورلرندن بری اولان متوفی (هربرت سپنسر)، زادكانك حيثيتسزلكلرينی ورذائل تاريخيه‌سـنی ابراز ايدرك بوصنف حقنده نفرتنی كيزله‌يه‌مامش وكنديسنه قرال طرفندن تفويض اولونان (لوردلق) پايه‌سنی‌ده قبولہ تنزل ايتميه‌رك قطعياً رد ايله‌مشـدی . مع‌مافيه، اعتقادات سـياسيه‌سی ومزاج شخصی‌سی اعتباريله (راديقـال ـ ايندیويد وآليست Radical-individualiste) اولان بوفيلسـوف ـ زادكانلق ادعاسـنه قارشی اظهار ايتديكی بونفرت شـديده‌يه رغماً ـ جماعات بشريه‌ده بهمه‌حال ياواش ياواش برصنف ممتاز وجوده كلديكنی وبونك پك طبيعی برشی اولدوغنی‌ده اعترافه مجبور بولونمشدر . قطعياً (ده‌موقراسی) طرفداری اولان آمريقای شمالی‌نك (نويورق) شهرنده (التی يوزلر) جمعيتی بوكا مثال كتيريبور . بوجمعيت امريقا زنكينلرندن التی‌يوز كشيلك برحزب خصوصی‌دركه، اعضاسی اصلاً طبقهٔ عوامدن نشـأت ايتمش اولمقله برابر، خلقدن آيری كبـار برصنف

افرادندن ایمشلر کبی طورلر طانینیورلر وبویوك زنکینلردن باشقه کیمسه‌یی آره‌لرینه قبول ایتمیورلرمش ! . .

بومثال ،(پلوتوقراسی)نك یاواش یاواش آریستوقراسی شکلنه تحولنی کوستریرکه اکثریا واقعدر. چونکه چوق یرده کبارلغك حیثیت رسمیه‌سنی تشکیل ایدن رتبه وعنوان شرف پاره ایله -پك اعلا- صاتون آلنه بیلیور. حتی پك چوق مملکتلرده اعیان مجلسنه اعضا انتخاب اولونه بیلمك ایچون خیلیجه عقار واملاك صاحبی اولمق برنجی درجه‌ده ملتزم اولان شرطدر . بوشرط ، هر وجهله اصیل ، فقط فقیر بر آدمه اومجلسك قپوسنی قاپادیغی حالده ، نصل پاره قازاندیغی مشکوك اولان برآدمه دائما آچیق بولوندورویور. بونك محظورلرینی تعریفه حاجت یوقدر . ثروتك اصالتله برطوتولماسی ، اصالت حقیقیه‌یی انکار دیمکدر . برجماعتك ، اصیلزادکان طرفندن اداره اولونماسنده خیر تصور ایدنلر وعلی الاطلاق اریستو قراسی اداره‌سنه طرفدار اولوب اونی ترویج وتأسیسه چالیشانلر ، ملاحظه‌لرینی بر جملهٔ اعتقاداته بنا ایدییورلرکه اواحکام اعتقادیه -طاقمیله- برفلسفهٔ اجتماعیه تشکیل ایدر. اوفلسفه‌یی شوبرقاچ سوزله تلخیص ایتمك ممکندر :

« انسانلری هردرلو ذلت ارتکابنه مجبور ایدن احتیاجدر . پك چوق زمانلردن بری ایی کورمش ، ایی یاشامش ، ناز ونعیم ایله رفاهت وسعادت ایچنده بویومش ، ذلت احتیاج چکمه‌مش ، برچوق کشیلره امر ایتمکه آلیشمش برآدمك البته عزت نفسی غالبدر . چونکه هیچ بروجهله رنجیده اولمامش وشرف انسانیتی دها قولای محافظه ایده‌بیلمشدر . بویله یاشامقده دوام ایتدکجه دخی بوفضائل جلیله تأیید ایدرك ارثاً اولاده انتقال ایتمش وبویله برعائلهٔ ممتازه افرادنده طبیعت ثانیه اولمشدر . بوکبی کیمسه‌لرده (قید حیثیت) بالطبع اندیشه‌یه حاکمدر . برانسانده حس وقار وعزت نفس حس منفعته غالب کلنجه ، اوآدم تمایلات دنیه واختراصات سفیله‌یه هرزمان وهرحالده غلبه ایده‌بیلیر . رشوت آلماز ؛ حقسزلق ارتکاب ایتمز ؛ قورقو بیلمز ؛ یالان سویله‌مز؛ هردرلو معامله‌سنده دائما عائله‌سنك وکندی شخصنك شرف وناموسنی کوزه‌دیر . خلاصه آریستوقراتلر ایچون، اشغال ایتمکده بولوندقلری

موقعك واوتەدنبری حائز اولدقلری حیثیتك كندیلرینــه الهام ایتــدیكی (حس وظیفه sentiment du devoir) ، پك مبرم و بوتون معاملاتنه حاكم بر (عامل اخلاقی facteur moral) در . ایشــته اصل (جنتلمن gentleman) بویله بر كیمسه یه دینیر . بویله بر آدم وظیفەسنی اقتضای اصالتله یاپار . باشقه بر ملاحظه ایله متقید اولماز . (اصالت بونی اقتضا ایدر La noblesse oblige) قضیەسی اونلرجه دستور اعتقاد وعملدر . انسانلری اداره ایتمك ایچون‌ده بوكبی خصائل وقابلیاته مالك آدملر ایش باشنه گچملیدر ، چونكه امر ادارەده بو خصائل جمیله عقلدن مقدم وعلمدن الزمدر . »

آریستو قراسی طرفدارلرینك شوادعاسنه قارشی علیهدار اولانلر دخی تاریخ انســانیتی اشهاد ایدەرك زادكان صنفنك شیمدی‌یه قدر دنیایی ناصل اداره ایتمش اولدیغی — شبهەسز دلیللرله — كوستریبورلر . (حیانت وخیانتك درجهٔ امكانی آریستوقراسی تاریخنده كورملیدر) دیبورلر . یالكز زادكانلقده بر (ساخته وقار) بولوبورلركه — ادعالرنجه — باشقه بر تربیه ایله تألیفی ممتنع وباشقه برصورتده تقلیدی ناقابلدر .

سپەنسره كلنجه ، آریستو قراسی‌یه فضیلت اسنادی ادعاسنك نه منفور بر ریاكارلق ونه مضر بر ضلالت تشــكیل ایتدیكنه دائر بر خیلی مناقشــاته كیریشیور وتاریخی مثاللر ایراد ایدەرك زادكان صنفنی شدیداً تنقید ومؤاخذه ایلەیور .

مشهور شكسپیرك اثرلرندن ودها سائر بویوك محررلرك (فاجعه وهائله) لرندن پك چوغی سپەنسرك ادعاسنی تصدیق ایدر تابلولرله مالیدر . هرحالده جماعات انسانیەده آریستوقراسی ادارەسنه قارشی شدتلی بر كین وغرض واردی وحالاده اولانجه شدتیله موجوددر . (انكلتره زادكانلغی The aristocracy of England) نام كتاب وامثــالی بوحس غیظ ونفرتله پك طرافدارانه یازلمش شیلردر . ایشك الڭ طوغروسی (سیدالقوم خادمهم) حدیث شریفنك متضمن اولدیغی حكمدر . اصالت حقیقیه وجدان اصــالتیدر ، بوده مطلقا مشهور برعائله ایچنده طوغمقله تجلی ایتمەیور . بو بر (مزاج مسئلەسی) در؛ اسم ورسم مسئلەسی دكل ! . . حتی ایستاتســتیقلر كوستریبوركه انكلترەده

بیله الك خیرلی ، الك بویوك واك علوی سجیه‌یه مالك اولان مشاهیرك یوزده طقسانی برعائله‌ٔ تاریخیه‌یه منسوب 'ولمایان کیمسه‌لردندر .

ینه تحقیقات تاریخیه کوستریبورکه اکثریت ناس ایله ، یعنی عوام طاقمی ایله زادکان صنفی آراسنده امر اداره وطرز حکومت دولاییسیله مجادله ، محاربه اکسیك اولمامشدر . الك قدیم حکومتلرده بورقابتی کوریبورز . یونان قدیمك کوچوجك دەموقراسیلرنده ینه کوریبورز . مثلا (لزبوس Lesbos) یعنی بوکونکی مدللی آطه‌سنده بوندن ایکی بیك یدی یوز سنه اول شاعرهٔ مشهوره صافو زماننده عوام طاقمی زادکان صنفنه غلبه چاله‌رق ادارهٔ حکومتی اللرینه آلمش ، (پی‌تاقوس Pittakos) نام دیکتاتور سرکاره کچمش واون سنه آطه‌یی پك کوزل اداره ایتمشدر. او اثناده زادکان صنفنه منسوب اولانلر صافو ایله برابر سجیلیا آطه‌سنه واوته‌یه برییه قاچمشلردر . ینه همان اوتاریخلرده فیلسوف مشهور (فیثاغور) ك ایتالیاده برآریستوقراسی اداره‌سی تشکیل ایتمکه چالشدیغنی وعوام طاقمنك بوجماعت کباری تارمار ایده‌رك فیلسوفی‌ده او اثناده تلف ایله‌دیکنی تاریخلر روایت ایدییور .

اصل بزم منسوب اولدیغمز تورکلره کلنجه ، اونلرك جماعتنده دخی بودغدغهٔ حکومتك وبورقابت سیاسیه‌نك پك اسکیدن بری الك مهم برمسئلهٔ اجتماعیه تشکیل ایتمش اولدیغنه شبهه قالمایور . بوکون محققدرکه حقیقی اجدادیمز اولان اورخون تورکلری سیبریاده (یه‌نیسه‌ی) نهری وادیسنده اولدقجه مهم برسلطنت تشکیل ایتمشلر وسائر اقوام تورانیه‌یی تحت اداره‌لرینه آلمشلردی . میلادك آلتنجی یدنجی عصرینه طوغرو تأسس ایدن بوتورك حکومتی چین ایله واقع اولان برچوق محاربه‌لرنده غلبه چاله‌رق نفوذ وحیثیتی طانتدیرمش وآنجق ایکی عصر دوام ایده‌بیلن بوپارلاق سلطنت اثناسنده او حوالیده مهم بعض آبده‌لرده رکز ایتمشدی . قهرمان (کل‌تکین) نامنه دیکیلمش اولان بوطاشلرك یازیلری اوقونمشدر . اوراده‌کی دیکیلی طاشلردن برینك شرقه متوجه اولان کتابەسنده شو مهم جمله‌لر یازیلیدر :

[بکلی بودونلوق یونغشوردیغن ایچون ، تورك بودون ایلله دوك ایلن ایچکینو ایتمش ؛ قاغانلادوق قاغانن ییترو ایتمش ! . .]

يعنی [بك طرفدارلری (آریستوقراتلر !) بودون طرفدارلری (ملت طرفدارلری دەموقراتلر !) ایلە مجادلە ایتدكلری ایچون، تورك ملتی ایللەدیكی (ایل حالنە كتیردیكی ، بربویوك مملكت درجەسنە اصعاد ایتدیكی) خطّهٔ وسیعەیی انحلال وانقسامە اوغراتمش ؛ سلطنت مرتبەسنە اعلا ایتدیكی حكومتی غائب ایتمش] دیمكدركە پك شایان دقت اولان بوسوزلر ادعامی تماميلە تصدیق ایدر . بوایكی فرقهٔ سیاسیەنك دە نەقدر اسكی وعمومی اولدوغنی كوستریر .

بوكون بیلە آریستوقراسی ویا دەموقراسی ادارەسنە عائد اسكی دعوا كودولمكدە وهرایكی طرف ایچون دخی اسباب رجحان بیان ایدلمكدەدر. بوندن بر ایكی سنە اول انكلترە پارلامنتوسندە بیلە وسیلهٔ انكشاف بولمش، وآریستوقراسی ادارەسنی مدافعە ایدن (لورد كورزون Lord Curzon) زادكانلق حیثیتنی فضائل موروثە ایلە اثباتە چالشمشدی . وراثت بحثی بومسئلەیی حل ایدەمز، چونكە خصائل جمیلەدە ارثاً انتقال ایدر، خصائل رذیلەدە ! . .

بوتون بومطالعاتدن آكلاشیلیوركە بومسئلهٔ اجتماعیەنك كندنجە براهمیتی واردر . هلە شكل حكومتە تعلق دوشونولورسە اواهمیتك بویوكلكی تحقق ایدر. بناءً علیە لە وعلیهدە سویلەنیلن سوزلری سمع اعتبارە آلمایەرق یالكز علوم اجتماعیەنك شهادتنە اعتماد ایتمك دها طوغرودر . واقعا زادكان صنفنك فضائلی‌دە واردر ، قصورلری‌دە ! . . حتی بوصنفە عارض اولان امراض معنویەدە واردر . (تردی dégénérescence) بوامراضك الك مهمنی تشكیل ایدر . فقط بوكبی قصورلر یالكز آریستو قراسی صنفنە مخصوص دكلدر .

علمك شهادت وروایتنە ایناnیلیرسە هر ادارەنك آیری آیری ادولر اجتماعیەیە وایجابات تاریخیەیە مطابقتی شرطدر . اوكا كورەدە هرصنفدن آدملر ایش باشنە كچەبیلیر . مسئلە (adaptation) مسئلەسیدر . قرون وسطاوندیك جمهوریتلرندە موفقیت ادارە ایچون نصل آدملر ونەكبی اوصاف لازم اولمش بولوندوغنی ایضاح ایدن (لوردماقولە Lord Macauley)

بوحکمتی پك ایی اکلامش واکلاتمشدر. قابلیت، آثاریله اولچولور. انحلال اجتماعی اسبابنی تتبع ایتمش اولانلر بوخصوصده متفق‌الرأیدرلر.

ایشته هردم متحول اولان وقوعات عالم ایچنده، تاریخك بزه عرض ایتدیکی حقیقت ثابته بوندن عبارتدر. بونده‌ده خواصدن یاخود عوامدن اولمه‌نك قطعاً دخلی یوقدر. هرزمان، بردور اجتماعی‌نك شروط خصوصیه‌سنه کوره الیق اولانلر اداره باشنه کچر. اجتماعیاتده بو برمهم قانوندر.

اقوام تورانیه‌ده اداره تمامیله آریستو قرات ایدی. حتی‌عوام، انساندن معدود دکل ایدی. (قوداتقوبیلیك) نام کتاب مشهورده عوام خلق حقنده (بیلقی) تعبیری قوللانلمشدرکه، اویغورجه بوکلمه‌نك معناسی (خرکله یعنی حیوان سوروسی) دیمکدر.

افاضل عثمانیه‌دن کاتب چلبی وقینالی زاده کبی بویوك مؤلفلرك آثارنده دخی بوطور وادا پك بارزدر. (العوام کالهوام) تعبیرینی بالالتزام ایراد ایدن کاتب چلبی احادناسه هیچ برحق وصلاحیت ویرمیور و (ظهرعوامدن عصابی اکسیك ایتمه‌مك کرکدر) دییورکه ذاتاً قرون وسطی تربیه‌سنك دستورالعملی بوایدی.

عثمانلی دولتنده زادکانلق تاریخی مضبوط دکلدر. شوقدر وارکه‌دولتك حین تشکلنده سلجوق حکومتنك کلیاً اضمحلالی اوزرینه برسوری امارتلر بایرمش واستقلال کسب ایتمشلردی. فتوحات ایله اطرافی استیلا ایدوب بویویه‌ن عثمانلی دولتی بودره بکلریله طول مدت اوغراشدی؛ نهایت نام ونشانلرینی اورطه‌دن قالدیردی ایدی. مع‌مافیه فاتحلره مکافات اوله‌رق تیمار وزعامت اصولنه رعایتده دوام ایده‌کلدیکی ایچون دره بکلکك منشأنی کورله‌ته‌مدی؛ جودت تاریخنك، روایتنه کوره جنتمکان سلطان محمود ثانی، علمدار مصطفی‌پاشا معیتنك زیب وزینتنه حیرت ایتمش وبوحشمت کندیسنی دوشوندرمشدر. اکلاشیلیورکه دونه قدر ارباب تیمارك اشهلری مملکتده متغلبه وجبابره صنفنی تشکیل ایدییورلرمش لکن تربیه‌دن وکیاست اداره‌دن محروم بولوندقلری ایچون منقرض اولمشلردر.

اوروپاده ، هله انكلترهده بويله دكلدر . غايت مضبوط وصيق قوانين وتشريفات سايهسنده (آريستو قراسى) صنفى زار زور محافظهٔ موجوديت ايتمكدهدر. خصوصا برده (majorat) قاعدهسى واردركه بونك حكمنجه، آنجق بويوك اوغول ، بدرك عنوان شرف وحيثيتنه واملاك واراضىسنه وارث اولهبيلير . (droit d'aînesse) ديدكلرى حق بوكا مبنىدر. لكن انكلترهده اصل آريستو قراسىنك قوتى ، صحت و تربيهسنك مكملتى در . (aristocratie)تعبيرى توسيع معنى ايله ده قوللانيلير. (aris. intellectuelle) برمملكتك (كبار اذكياسى) و (منورالفكر) اولان قسمى ديمكدر .

(La haute aristocratie) ، قرون وسطانك اسكى درهبكلرندن واك مشهور عائلهلرندن نشأت ايدوب زمانمزه قدر اصالتلرينى محافظه ايتمش ومملكتلرنده مهم موقعلرده بولونوب بويوك خدمتلره موفق اولمش اولان كبار عائلهلر جماعتنه دهنيلير .

(Aristocratie de la lance) تعبيرى دخى واردركه الك اسكى كبار عائلهلرينه وصف اولور . هنوز طوپ تفنك ايجاد اولونمادن اول (يعنى مزراق قوللانلديغى زماندنبرى) كبار طوغانلر ديمكدر. بوتعريفده (محدث créé) زادكانلقلر وزادكانلر داخل دكلدر .

توركجهمزده احاد ناسك (سوت بهسوت كشى زاده) تعبيرى بوكاتقابل ايدر . آريستو قراسى بحثى سوسيولوژيده پك مهمدر .

وقفه Arrêt

Arrêt

حركتده بولونان برشيئك، بردنبره طوروويرمهسنه (وقفه arrêt)ديرلر. بوكله چوق يرده قوللانيلير . مثلا : طبابت لساننده(arrêt du cœur) قلبك هرهانكى برسببله طورو ويرمهسنه ديرلر. فرضا : (un coup très rude sur l'abdomen peut occasionner un arrêt de cœur subitement) جملهسنى ترجمه ايدركن : (بطن اوزرينه وورولان شدتلى برضربه ، آنى اولهرق وقفهٔ قلبه سببيت ويرهبيلير) ديرز . كذلك (le marché accuse un arrêt de transaction) جملهسنى : [پياسهده معاملات اعتباريله بروقفه (يعنى طورغونلق) كورولويور] ديهترجمهايدرز.

بالخاصـه فلسـفه‌ده (وقفهٔ نمو arrêt de developpment) تعبیری مشهوردر ، و (تكامل نظریه‌سی théorie de l'évolution) نك ایجاد ونشر ایتمش اولدوغی بر تركیب مهمدر . (بسیط و متجانس simple et homogène) بر حالدن دها (معضل complexe) (وغیر متجانس hétérogène) بر صفحهٔ كماله ارتقا ایتمك صورتیله واقع اولان حركت مترقیه‌ده برعضو مخصوص ، یاخود برجسم عضـوی ـ هرهانكی بر سببله ـ بردنبره طورور وطوردوغی شكل اوزره قاله‌رق دها مكمل بر صـورت باغلایه‌مازسه، بوطورغونلغه (وقفهٔ نمو) دیرلر.(غریبهٔ خلقت anomalie) تعبیرنده ایضاح اولوندوغی اوزره همان اكثر عضوی قصورلرك بر (وقفهٔ نمو) نتیجه‌سی اولدوغی تحقق ایتمشدر . عالم مشهور (پروفسسورهه قكل Prof. Haëckel) بالخاصه بوعضوی قصورلری تدقیق ایدرك برمهم كتاب یازمشدر .

تاریخ فلسـفه‌ده (حسبانیون les sceptiques) فرقه‌سی فرط شبهه وترددن طولایی هیچ برمسئله‌ده بیان فكر ایده‌مز واوسؤاللر حضورنده توقف ایدردی . بوطورلری (époque) تعبیر اصطلاحیسی ایله مشهور اولوب قالمشدركه یونانی‌ده (ئه‌پوخی) لفظندن آلنمشدر ولغت معناسیله(وقفه) دیمكدر. [فضله تفصیلات ایچون inhibition و époque كلمه‌لرینه باقیكز!]

Art

صنعت **Art** فرانسزجه وانكلیزجه

آلمانجه	Kunst
ایتالیانجه	Arte

یونان قدیمده (آره‌تی = ἀρετή) لفظی واردركه (قدرت وهنر) معناسنه كلیر . برده (آرو = ἄρω) كلمه‌سی واردركه (برلشدیرمك، تألیف ایتمك) دیمكدر . اوروپا لغویوننك ادعاسـنه كوره لاتینلر (ars) تعبیرینی هرحالده بواصللرك برندن آلمشـلر وفرانسزجه ایله انكلیزجه‌نك (art)، ایتالیانجه‌نك (arte) لفظلری اوندن مشتق اولمشدر .

یونانی‌ده برده (ته‌خنی = τέχνη) كلمه‌سی واردركه اصل ـ بوكونكی

معنای اصطلاحیسی ایله – (art) مقابلی اولمق اوزره قوللانیله کلمشـدر . بوده (مهارت و هنر) دیمکدر. ارسطو بونی بالخاصه (ئەپیستی می = ἐπιστήμη یعنی علم = science) مقابلەسنده ذکر ایدردی .

المانجه (Kunst = قونشت) دخی (قدرت) معناسنه کلیر .

بزده بو تعبیراتك جملەسی عربجەنك (صنع) ثلاثیسندن مشتقدر ؛ وبو کلەلرك هپسیده – آز چوق معنا فرقلریله – اصطلاح اولەرق اوتەدنبری استعمال اولونه کلکدەدر. (صنع) لغتده (اجادة الفعل) دیە تعریف اولونیور که (برایشی حسن صورتله یعنی هنرله یاپمق) دیمکدر. مع مافیه شرق مؤلفلری وبالخاصه عثمانلی محررین سالفەسی (صنع) کلەسنی اثر خلقنه تخصیصاً ذکر ایدرلر . (صنع الهی)، (صنع قدرت)، (صنع کردکار) ترکیبلرینه ادبیات عثمانیەده پك چوق تصادف اولونور. لکن (صنعت آلهیه) یاخود (صناعت آلهیه) دەین اولمامشدر . صنعت وصناعت لفظلری همان دائما آثار انسانیه حقنده استعمال اولونه کلمشـدر . تحقیقات لغویه وتاریخیه اثبات ایدییور که اسلاف ، (art) مقابلی اولمق اوزره (صناعت) لفظنی قوللانمش؛ (صنعت) کلەسنی انجق (اسم فعل) اولەرق، یعنی (صانعك ایش کورمەسی) معناسنده استعمال ایتمشدر . شو تقدیرجه (کوزل بر ایش) ، (بر اثر هنر) معناسنی (صنعت) دکل (صناعت) کلەسی متضمن اولمش اولویور . نتەکیم عوام ناس دخی مصـنوعات بشریەیی تقدیرده عینی تعبیری قوللانیر . مثلا عینی مادەدن معمول ایکی شیئك فیئاتی آرەسندەکی سبب تفاوت سوال اولونونجه: (افندم ! . بوباشقه ! . . بونده چوق زەناعت وار ! . .) دیر . بدیهیدر که بورادەکی (زەناعت) ، (صناعت) لفظندن محرف بر غلط مشهوردر .

حالبوکه بوکون همان بالجمله محررین (صنعت) ی (art) مقابلی اولەرق قوللانیورلر وتقریباً اوتوز سـنەدنبری بوکلەیی – تصرف اسـلافه مخالف اولەرق – بو حیثیت معنا ایله او قدر اسـتعمال ایتمشـلردرکه ، ارتق بوده معناً بر غلط مشهور اولوب قالمشدر . فرانسزجەنك (beaux-arts) ترکیبی (صنایع نفیسه) دیه ترجمه ایدیلەرك لسانمزه انتقال ایتمش بولوندوغی ایچون

(صنايع) كلمه‌سی (صنعت)ك جمعی ظن اولونمشدر . صناعتك جمعی اولدوغنی ادعا ایدن ارباب صلاحیت واردر . دیمك اولویورکه عن جهل بزده (صناعت) یرینه (صنعت) كلمه‌سی (art) مقابلی اولمق اوزره تلقی اولونوب تقرر ایتمشدر . نته‌كیم (صناعت) (industrie) ؛ (صنیعه) ، (artifice) ؛ (حرفت) دخی (métier) قارشیلغی اوله‌رق بوكونكی لسانمزده رواج بولمشدر . بوندن طولایی‌درکه بوراده تشویش اذهان ایتمه‌مك ایچون (صنعت) (art) معناسنده قوللانلمشدر . یوقسه سكز یوز سنه‌دنبری‌در محررین اسلامیه (صناعت) و (صناعات) كلمه‌لرینی بومعنایه تخصیصاً استعمال ایده‌كلمشدر . [arts libéraux تعبیرینه باقیكز !]

فرانسزجه‌نك (arts industriels) تركیبنی (صنع) ثلاثی‌سندن مشتق بركلمهٔ ایله عیناً ترجمه ایده‌میورز . (صنایع صناعیه) دیه‌مه‌یز ، حشومشوش اولور . (feu d'artifice) تعبیرینك ترجمه‌سنده دخی (صنیعه) كلمه‌سی بردرلو یاقیشق آلمیور . غزته‌جیلرمز بونی (صنایع ناریه) دیه ادا ایدیورمشلردی . (حرف وصنایع) ده (arts industriels) ترجمه‌سی اولمق اوزره كچیور .

علی‌الاطلاق صنعتك تعریفنده فیلسوفلر ـ اوته‌دنبری ـ پك چوق شیلر سویله‌مشلردر . بوتعریفلرده متفق علیه اولان نقاط اساسیه‌یی تألیف وعرض ایتمك لازمدر . اولا ، صنعتك بر (هنر انسانی) اولدوغنده هرفیلسوف متحدالفكردر . شوتقدیرجه براثرصنعتده بهمه‌حال برفكر ونیت ، بناءً علیه برده (غایهٔ مترقبه) but visé یعنی كوزه‌دیلمش برمقصد بولونمق ضروریدر . دیمك‌كه بر (اثر صنعت) œuvre d'art طبیعتده كندی كندینه موجود اوله‌مایان (مصنوع ومرتب) برشی‌در ؛ فضله اوله‌رق ، بر مقصد ونیتله ترتیب اولونمشدركه بوده صانعی اولان ذاتك صاحب عقل اولدوغنه دلالت ایدر . برعادی دیكیش ماقاره‌سندن طوتوكزده الك كزیده هیكللره ، الك ظریف تابلولره ، الك عالی مبانی‌یه ، الك علوی وتزیه بسته‌لره وارنجیه قدر بوتون مصنوعات بشر ، بوتعریف عمومی‌نك دائرهٔ شمولنده داخل نامعدود مثاللر تشكیل ایدر . فقط ینه اونك ایچوندركه ظریف ونظر فریب چیچكلر

وگوزل رنكارنك وبرنقش قوش تويلرى وياخود بللورات وحتى فسونكار برلوحهٔ سراب ، آثار صنعتدن معدود اولهماز ، زيرا بونلرده (هنربشر) ك دخلى يوقدر .

صنعتى بويله عمومى وغير معين بر معنا ايله تلقى ايدرسهك (طبيعت La Nature) ه مقابل دوشر . چونكه بومبحثده هيچ كيمسه طبيعته بويله برعقل ونيت ، بويله برغايهٔ معرفت اسناد ايدهمهمشدر. اونك ايچوندركه (صنعى artificiel) تعبيرى ، (طبيعى Naturel) لفظنك ضدى اولهرق قوللانيلير . حتى بوضديتى تناقض درجهسنده بيله تلقى ايدهبيليرز ؛ زيرا برشى ياطبيعى ياخود صنعى اولهبيلير . اوحالده طبيعى اولان برشى صنعى اولهماز ؛ هرنهقدر مادهٔ اصليهسى خزانهٔ طبيعتدن آلنمش ايسهده ! . . .

لكن اونوتمامالى كه بوفكر، اساساً طوغرو اولمقله برابر قطعياً اضافىدر؛ چونكه صنعتكار اولان انسان دخى طبيعت كليهده داخل برجزؤدر؛ طبيعت خارجنده برشى دكلدر. بناءً عليه (صنعىلك) و (طبيعىلك) فرقنه برقيمت مطلقه ويرمك ياكاش اولور . نتهكيم قدماى متفكريناكثريا بوخطايه دوشمكدن صاقينهمامشلر وبوسببله (صنعت) ايله (تصنع) عينى شيدر ظن اولونمشدر. [بوبحثك تفصيلى ايچون esthétique سوزينه باقيكز !]

مع مافيه بوملاحظات، منحصراً (بديعيات esthétique) بحثنده معتبردر. فلسفهٔ عموميه كلنجه ، طبيعتده بر (نظام وآهنك ordre et harmonie) وبناءً عليه (خلقتده بر علت غائيه cause finale dans la création) كورهبيلن فيلسوفلر نادر دكلدر. فلاسفهٔ (آلهيونوروحيون les théologiens et les spiritualistes) كائناتده بويله برانتظام كوردكلرى ايچون اونده بر (غايه) تصور ايدييورلر وبوغايه طولاييسى ايلهدركه (عاقل ، كامل ومختار intelligent, parfait et libre) بر (فاعل مدبر) ك وجودينه استدلال ايچون يول بولهبيليورلر . بو (منظومهٔ كائنات cosmos) ى (كور بر تصادف un hasard aveugle) ك نتيجهسى دكل ، بر (صانع حكيم) ك اثر كمالى اولمق اوزره تلقى ايدييورلر. اثبات الوهيت ايچون شمدىيه

قدر ترتیب اولونه بیلن براهین مشهوره‌نك بلكه اك مهمی بودر. l preuve
كلمه‌سنه باقیكز !]

بو نقطهٔ نظردن باقیلنجه (طبیعت) ایله برهیكل ویاخود برتابلو آره‌سنده حیثیتاً فرق قالمیور. طبیعت دخی براثر صنعت عد ایدلمش اولویور؛ شوقدركه اونك صانعی انسان دكلدر .

بویله دوشونن فیلسوفلر ایچون بیـله یوقاریده عرض اولونان تعریف عمومی طوغرودر . اونی تعدیله حاجت یوقدر . زیرا طبیعت دخی (مصنوعات) مضموننده داخل اولونجه اونده‌ده برصانع عاقل ایله برنیت وبرغایه آرامق مجبوریتندن قورتوله‌مایز .

یالـكز شونی اونوتمامليدركه (صنعت) دەنجه ارتق بو كون بهمه‌حال انسان‌ایله مصنوع اولان شیلری مراد ایدرز. اوتقدیرده طبیعت، بهمه‌حال خارج قالیر وبالالتزام خارج طوتولور .

(ar t) كلمه‌سی بومعنا ایله‌منفهم اولونجه (مصنوعات بشریه) نك‌كافه‌سنی دخی‌شامل برتعبیر عمومی اولور ، واوحالده (صنعت) ایله (صناعت)ی‌ده احاطه ایدر . فی‌الحقیقه فرنك لساننده بو كلمه‌نك معناسی بوقدر كنیش‌در . اوسببله‌دركه اوكابعضی صفتلر تردیف ایدرك معناسنی تخصیص وتعیین‌ایدرلر. (arts industriels) و (beaux arts) دیه آییررلر . بوده ضروریدر ؛ چونكه غایه‌لرینه نظراً (صنعت) باشقه ، (صناعت) بوسبوتون باشقه‌در . (بدیعیات esthétique) انجق برنجیسی ایله مشغول اولور ؛ صناعتله قطعاً علاقه‌دار دكلدر .

بو مهم نقطه‌یی تصریح ایچون عادی بر مثال ویره‌یم ؛ مثلا :

مصنوعات بشریه‌دن بر عادی (حصیر اسكمله) تصور ایدیكز . بونده البت برمقصد واردر. اودون پارچه‌لرینی، سازلری چیویلری بویله برآرایه كتیروبده (اسكمله) یاپان بر آدم ، بسبللی‌دركه اوزرینه اوطورولسـون وراحت اوطورولسون دیه اونی اعمال ایتمشدر . شیمدی فرض ایدیكزكه عینی اسكمله‌نك حصیر قسمی رنكارنك سازلردن ئورولمش اولسون؛ وقسم

حشی‌سنده بعض نقشلر بولونسون ؛ یعنی اواسکمله (سوسلی) اولسون!.. بو تزییناتك تأمین راحت ایچون فضله بر فائده‌سی اوله‌ماز . دکلمی‌یا ؟ ینه‌اونی اوشکل اوزره‌انشا ایتمکدن اصل مقصد ، تأمین استراحتدر. بوکبی مقاصدك دستور عمومی‌سنه (فائده utilité) دیرلر. بر ایشده یالکز بویله‌بر (مقصد فائده) کوزله‌یوبده اثر وجوده کتیرنلر انجق (صناعتکار artisan) درلر. ایشلری‌ده (صناعت industrie) در؛ ایشته بو درلو ایشلرك بدیعیاتله هیچ مناسبتی یوقدر. لکن بر آزبویا سوردیمی ؟ . . . یعنی‌او اسکمله‌یی سوسله‌مکه باشلادیمی ؟ . . آرتیستلك‌ده باشلار . چونکه تزییناتده کوزه‌دیلن مقصد ، مادی وعملی برفائده تأمین ایتمك‌دکل ، ذوق ویرمکدر . مثلا (اون‌بشنجی لوئی Louis XV) ، (دور انتباه Renaissance) و یاخود اسکی یونان طرزنده یاپلمش بر صندالیه‌ده ایش اویله‌در . اکلاشیلیرکه بویله بر صندالیه یاپان آدام ، یالکز اوطورمق ایچون تأمین استراحت مقصدینه حصر همت وصرف معرفت ایتمه‌مشدر. (کوزل برشی‌یاپمق) ده ایسته‌مشدر. فی‌الحقیقه او ایشده برظرافت ونزاهت ، بر کوزللك کورورسکزکه بالخاصه بر اسلوب مخصـوص اوزره تعین ایدر . واقعا بر عادی قهوه خانه اسـکمله‌سنده‌کی یك قابا صـابا تزیینات ایله (ماری آنتوانه‌ت Marie Antoinette) ك (تریيانون Trianon) کوشکنده‌کی صالوننده کوریلن صندالیه‌نك زینت واسلوبجه بیوك برفرقی واردر؛ فقط ماهیتجه هیـچ‌فرقی یوقدر. ایکیسی‌ده زینتدر . زینت نه‌درکه‌ده ویا نه درجه‌ده اولورسه‌اولسون ، اونده مقصد فائده دکل ذوقدر . نته‌کیم (زولو Zoulou) قبیلهٔ وحشیه‌سنك چاموردن یابوب کونشده قوروتدیغی چیرکین وغلیظ هیکللرایله بر (ژوپی‌تر Jupiter Olympien)،بر(آپوللون Apollon de Belvedère) هیکلی‌ماهیتاً عینی جنسدن‌شیلردر. یونان‌قدیم‌صنعتکارلرینك بوحیرت بخش اثرلری‌ـ‌شبهه‌سزـ خارق‌العـاده بردهای شخصینك قدرت الهامنی کوسـتریر و (ادا وتصور conception et expression) ده بو درجهٔ کمال ، البته عالی ومکمل بر مدنیتك جلوهٔ معرفتی‌در . بو بویله اولمقله برابر، صناعتله صنعت بخشنده هرهانکی براثرك یالکزغایه‌سنه باقیله‌رق حکم‌ایدیلیر. اوده حیاته تأمین فائده

وياخود بخش ذوق ایده بیله جکنه نظراً مصنوعات بشریه یه برقیمت ویرمکدن عبارتدر . اومصنوعات ، نه قدر ابتدائی و بچیمسز اولورسه اولسون ماهیتنه تأثیری یوقدر . بوخصوصده نظر اعتباره آلنان (درجه فرقی) ، (مدنیت درجه‌سی) ندن عبارتدر. بناءً علیه حقیقی معناسیله صنعتك فائده کبی برمقصدله هیچ مناسبتی یوقدر ، انجق (ذوق) ایله علاقه‌سی واردر . حتی بر اثر ، برایش فائده ومنفعت کبی مقاصدانانیتکارانه‌دن نه‌قدر آیریلیر واوزاقلاشیرسه ، اونك ماهیت وقیمت صنعتکارانه‌سی‌ده اوقدر آرتار. اوسببله‌درکه برتابلو ، بربسته ، برهیکل ، اك ظریف برصندالیه‌دن دهازیاده بر (اثرصنعت) در. چونکه برصندالیه نه‌قدر صنعتکارانه یاپیلمش اولورسه اولسون ، ینه اوزرینه اوطورولسون دیه اعمال ایدلمشدر. حالبوکه برتابلو یالکز انسانه بر (هیجان بدیعی émotion esthétique) ویره‌بیلیر . بوذوق ، حظوظات نفسانیه‌نك اك علویسی واك نزیهی‌در .

ایشته صنایع نفیسه‌نك فلسفه‌سی صاییلان (بدیعیات l'esthétique) انجق بودرلو اثرلرله مشغول اولور . اونلره برمعیار قیمت تعیین ایتمك ایستر؛ ذوق وهیجان بدیعی‌نك منشأ وماهیتنی ، جلوه‌لرینی تحقیق ایدر ؛ آرتیستلك مزاجنك وقابلیاتنك (تحلیل روحیسی analyse psychologique) ایله اوغراشیر ، وبو استعداد مستثنانك (عوامل محیطه facteurs ambiants) ومعنویه‌سنی ، مدنیت وتربیه ایله مناسباتنی کشف وتعیین ایتمك اوغورنده تدقیقاتده بولنور . آیریجه‌ده ماهیت حسنك نه اولدیغنی اوکرنمکه چالیشیر .

شومختصر ملاحظاتمله اکلاشیله‌بیلیرکه (صنایع مفیده arts utiles) ایله (صنایع نفیسه beaux arts) آره‌سنده‌کی فرق اساسلیدر وبو تقسیم ، ملاحظهٔ صنعتده منظور اولان غایهٔ مخصوصه‌یه کوره ضروریدر .

صنایع مفیده‌نك فلسفهٔ صنعته تعلقی اولمادیغی ایچون بوراده انجق صنایع نفیسه حقنده معلومات اساسیه ویریله‌جکدر . [ماهیت حسن ، هیجان بدیعی ، الهام ، استعداد هنرورانه ، اسلوب ادا مسئله‌لریله منشأ صنعته ، مذاهب ومسالك مشهوره‌یه عائد معلومات و باشلیجه نظریاتك مناقشه‌سی کاملاً

(esthétique) کلمه‌سنه ترك ایدلمش ، اوراده لزومی قدر بسط وتنقید اولونمشدر . بو بحثی اوقور اوقوماز همان اورایه باقوب توحید ملاحظات ایدیکز !]

ماهیت صنعتی لایقیله اکلایه‌بیلمك ایچون تاریخنه نظر ایتمك الزمدر .

صنعت ، پك اسکیدر . یالکز تاریخ مدنیتی دکل، حتی انسانیتك (ادوار قبل‌التاریخیه périodes préhistoriques) سنی بیله نه‌قدر تعقیب ایدرسه‌ك ایده‌لم ، ماضیلره طوغرو نه‌قدر اوزاق کیدرسه‌ك کیده‌لم ، انسانیت قدیمه‌نك متروکات باقیه‌سی آره‌سنده قابا صابا بعضی آثار صنعت وصناعته تصادف ایده‌بیلیورز . بوآثار ابتدائیه‌دن مرکب اولمق اوزره بوکون پك مهم قولکسیونلرده واردرکه یوزلرجه متخصص طرفندن کمال دقت وجدیتله تتبع اولونمقده بولونیور .

بوخصوصده تدقیقات عمیقه اجرا ایدلمش وبونلردن پك مهم نتیجه‌لر ترتب ایتمشدر . (صنعتك منشأی وتکملی l'origine et le develop pement de l'art) حقنده الك معتبر نظریات بوکبی تحقیقاتدن استنباط اولونان معلوماته استناد ایدییور . بزه بومعلوماتی ویرن بر طاقم (علوم طبیعیه sciences naturelles) درکه اونلرك طوغرودن طوغرویه صنایع نفیسه ایله هیچ برمناسبت وعلاقه‌سی یوقدر: (قبل‌التاریخ la préhistorique) کبی ، (تطبیق علم اقوام l'ethnographie comparée) کبی ، (علم انسان l'anthropologie) کبی ! . . .

نته‌کیم بومسئلهٔ صنعتی تنویره خادم اولان مستحاثات ومواد سائره دخی، کثرتله تصادفی اوله‌رق بولونمش شیلردر؛ وپك چوغی اون‌طوقوزنجی عصر میلادیده واقع اولمشدر . بر طرفدن معدن اوجاقلرینك فعالیت خارق‌العاده‌سی ، دیکر طرفدن شمندوفرك ـ برقیمتلی واسطهٔ نقلیه اوله‌رق ـ کشف اولونماسی ، بویوك مقیاسده عملیات ترابیه‌یه میدان ویرمش وطاغلر اویولوب یوللر آچیلیرکن برچوق آثار قبل‌التاریخیه بولونه بیلمشدر . (علم مستحاثات la paléontologie) و (طبقات‌الارض la géologie) دخی عینی زمانده بوکشفیاتدن مستفید اوله‌رق سرعتله ترقی ایله‌مشدر .

بوتون بوعلوم متفقاً اثبات ايدييورکه انسانيتده آثار صنعت پك اسكى زمانلردنبرى وارمش. بناءً عليه استعداد صنعت دخى اودرجه قديم وفطرى اولمق لازمكلير. معلومات ايله، تربيه ايله اولسەيدى بوقدرقديم اولەمازدى .

ازمنهٔ قبل‌التاريخيه‌يى تدقيق ايدن علما ادعا واثبات ايديورکه اودهر قديمده (انسان ابتدائى l'homme primitif)، عادتا حيوان درکەسنده ياشـيورمش : (بز طوقومق tissage)، (ايپـلك نه‌کيرمك filage)، چوملكجيلك la poterie)، (حرث اراضى culture de la terre) يعنى اى كوتى زراعت ايتمك بيلميورمش . (حيوانات اهليه animaux domestiques) ى طانميورمش. ابتداى تمدن علاماتى ديمك اولان بودرجهٔ تكامل پك چوق عصرلر صـوكره ممكن اوله‌بيلمش واغلب احتمالاته كوره (چوبانلق دورى) ايله باشلامش اولسه كركدر .

اواسكى دورلرده الك بويوك مشغله آولايوب آولانمامق، الكمبرم ودائمى انديشه برييرتجى دشمنك لقمهٔ تجاوزى اولمايەرق كوننى كون ايتمك ـ ممكنسه ـ قارننى طويورمق ايمش كه بوده پك طبيعى‌در . فقط هنوز معدنياتك هيچ برينى بيلمه‌دكى ايچون وحشى انسـان، سرت (چاقماق طاشى silex) نى استعمال ايدرك آلات وادوات معدوده‌سنى هپ اوندن اعمال ايتمشـدى . آثار صنعت وصناعت ـ بالطبع ـ الك اول اسلحه وبعضى الات ياپمق ايله باشلايه بيلمشدر .

اونك ايچـون بوابتدائى زمانلره اصطلاح علمده (دور حجرىٔ قديم Période paléolithique) ديرلر. بودورك يكانه نوع آثارى يونتولمامش چاقماق طاشندن معمول برطاقم (مزراق اوجى pointe de lance)، (اوق flèche)، (بالطه hâche)، (قاشيق cuillère)، (چكيچ marteau)؛ (لوبوط massue) كبى اسلحهٔ ابتدائيه‌در وپك قابا صاپا ياپلمش شـيلردر . اوندن طولايى درکه اوزمانلره (يونتولمامش طاش دورى âge de la pierre brute) دخى ده‌نيلير ؛ زيرا بونى متعاقب كلن دورده عينى اسلحه والاتك مجلا طاشدن ياپيلمش اولديغى كورولويور . حتى بومتروكات قديمه ميانده

خیلی ظریف اولانلری ده واردر. ایشته (دور حجری جدید l'âge néolithique)
ویاخود (یونتولمش طاش دوری l'âge de la pierre polie) دیدکلری
زمان ماضی دخی بو. ر . [paléontologie کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز !]

منحصراً محافظهٔ نفس و تأمین معیشت ایچون اعمال ایدلمش اولان
بوادوات واسلحهٔ ابتدائیه ، قابا شیلر اولمقله برابر مزین‌در . هله (کییك
بوینوزی bois de Renne) ، (فیل‌دیشی ivoire) ، (کمیك) استعمال
اولونه‌بیلمکه باشلادقدن صوکره بعضی سلاح قبضه‌لری اوزرنده ـ شایان
حیرت بر موفقیتله یاپیلمش ـ رسملر کورولویورکه سیوری برچاقماق طاشیله
حك ایدلمشدر .

محققدرکه بواسکی دورحجریده (انسان ابتدائی) هنوز سفالت وحشتك ادنا
درکه‌سنده بولونیور و (طبیعی مغاره‌لر grottes naturelles) ده حیوان
کبی چیرچیپلاق یاشیوردی. ایکی دالی برآرایه کتیروبده بر (بکجی قولوبه‌سی)
چاتمه‌یی عقل ایده‌میوردی . او وقت (هیئت اجتماعیه état social) دکل
(هیئت عائله état de famille) یوقدی. احتمالکه انسانلر سوزسویلیه‌میورلر
وانجق بعضی اصوات معینه ایله یکدیکرلرینه تبلیغ هیجان ایده‌بیلیورلردی.
اوزمان بوانسانلرله معاصر اوله‌رق (ماموت)،(اوچ بوینوزلی کرکدان)،
(بویوك مغاره کدیسی) ، (مغاره آیی‌سی) ، (یابان آتی) ، (صیرتلان) ،
(فوق یعنی دکز فیلی) ، (دکز آیغیری) ودها برسوری مدهش حیوانات
قدیمه واردی. بونلرك پك چوغی غایت اوزون تویلی جاناوارلر ایدی. دنیانك
اکثر طرفلرنده ، حتی فرانسه‌نك جنوبنده وبحرسفیدك منطقهٔ شمالیه‌سنده
سورولرله یاشیورلر وبعضیلری دخی بالخاصه مغاره‌لرده انسانلری آولامقله
کچینیورلردی. دیمك‌که اوروپا اوتاریخده شدتله بارد برمنطقه داخلنده ایدی.

فقط غریبدرکه اوابتدائی انسانلرده شایان حیرت بر استعداد صنعت
وارمش. اواسکی دورك متروکات معموله ومصنوعه‌سی بونی پارلاق برصورتده
اثبات ایدییور . بوآثار قدیمه بالخاصه انکلتره، فرانسه، بلچیقاواسویچره‌ده
بعضی مغاره‌لرده بولونه‌بیلیور . احتمالکه اوروپانك سائر یرلری هنوز بویوك

ومهلك باطاقلقلر حالنده اولدوغی ایچون انجق غرب طرفلری بر درجه‌یه قدر انسانلرله مسکون بولونه‌بیلیورمش !

اوزمانلر هنوز (جبل طارق Gibraltar) بوغازی پیدا اولمامش بولوندوغی ایچون اسپانیا فاس ایله متصل ایمش. نته‌کیم (قناریه Canaries) اطه‌لریده آفریقا قطعه‌سندن آیرلمامش ایمش . امریقای شمالی‌نك اوروپایه بیتیشیك بولونمش اولدوغنه‌ده شبهه قالمیور .

بو اسکی وضعیت جغرافیائی‌نك (صنایع قبل التاریخیه arts préhistoriques) بحثنده نه‌درین معنالری متضمن اولدوغی تفصیلات آتیه نهایتنده آکلاشیله‌جقدر .

بوکبی مستحاثات قدیمه‌یی کشف وتتبع ایدن علما ، وعلی الخصوص معاصریندن (ئه‌دوار دولارته Edouard de Lartet)و(قریستی Christy) نامنده ایکی فرانسز ، کندی مملکتلرنده کشف اولونان بویله برچوق قیمتدار متروکاتی جمع ایدرك (Reliquiœ Aquitanicœ آکیتانیا اراضی‌سنك متروکات قدیمه‌سی) عنوانیله برمجموعهٔ مفیده نشر ایتمشلردی .

بحثمزی تنویر ایچون ذکری لابد اولان مثاللرك پك چوغی بواثردن نقل اولونمشدر . بنده بونلردن برایکیسنی ذکر ایدرك مثال ودلیل اتخاذ ایدییورم :

(لارته) و (قریستی) نك (مادله‌ن مغاره‌سنده -Grotte de la Madeleine) بولدقلری آثار عتیقه‌دن بری ، (مستحاثه حالنده - à l'état fossile) بر فیل دیشی صفیحه اوزرینه (چیزکی ایله رسم ایدلمش = dessiné au trait) بر (ماموت فیلی) تصویر ایدر . بورسم اوقدر طوغرو و اوقدر طبیعی‌درکه تماشاسی پك نظرده حیرتله جلب تقدیر ایده‌بیلیر .

بویوك موزه خانه‌لرده (ایلك فیل جنسی Elephas premigenus) عنوانیله(قدید squelette) نی - مستحاثه حالنده - کوره‌بیلدیکمز بومدهش حیوان ، بوکونکی فیللردن خیلی بویوك اولدقدن ماعدا برچوق وجهله‌ده فرقلی ایدی . تپه‌سی پك یوکسك ، آلنی کنیش ومحدّب ، قولاقلری کوچوك فقط دیشلری پك بویوك وبوقاری‌یه طوغرو - بردائره شکلنده - قیوریلمش

ایدی . وجودینك هر طرفی صیق قیویرجیق تویلی ، باشی وبونی (بیزون Bison یعنی یابانی آمریقا مانداسی) کبی صاچلی اولدوغی ایچون اکسه‌سندن طاشان اوزون تویلر دیزلرینی آشاردی .

بر زمانلر (یعنی دور رابعه l'âge quaternaire) بو حیوان و بوقاریده اسملرینی ذکر ایتمش اولدوغم (انواع منطفیه espèces éteintes) دنیانك همان هر طرفنده‌کی اور مانلری استیلا ایتمشدی. اوقدرکه ، مثلا اوفیلك اسمنه نسبتله بر (ماموت دوری l'âge de Mamouth) واردر ؛ بناءً علیه (ماموت) ، اوزمانلرك (جنس ممثلی faune) صاییلیر .

اودوردن بزه یادکار قالان آثار مصنوعه‌نك اکثریسنده اووقت انسانله معاصر بولونان ومجادله ایدن سباع وحشیه‌نك تصویرلری وبالخاصه بوقورقونج فیلك رسمی کورولویور .

اوتاریخده فرانسه طوپراغنده یاشایان وبو (ماموت) رسمنی فیل دیشنه چاقماق طاشی ایله حك ایدن (انسان ابتدائی) هرکیم ایسه ، جداً ــ تعریفی ناقابل ــ براستعداد جبلی اثبات ایتمش ، والبته بو حیوانی بالذات وبالدفعات تماشا ایدرك بوقدر طبیعی برصورتده رسم ایده‌بیلمشدر ؛ چونکه بوتون اوصاف ممتازه‌سنی چیزکیلرله کوسترمشدر .

(ارضیات) و (مستحاثات) علماسی بوبابده بعضی تحقیقات اساسیه‌یه بناءً دوشونوب حساب ایدییورلرده اورسمك تخمیناً لااقل اللی بیك سنه اول حك ایدلمش اولدوغنه بیان قناعت ایلیورلر . حتی غریب بر تصادف بومستحاثهٔ صنعتك بوسبوتون قیمتنی آرتدیرمشدر . باقیکز نصل ! . .

(١٨٠٦) سنهٔ میلادیه‌سنده (لەنا Léna) نهری منصبنده ، تام الاعضا بر ماموت فیلی کشف اولونمشدی . نته‌کیم برمدت صوکره (١٨٦٤) ده سیبریانك (یه نی سه ی Jénisseï) منصبنده بردانه‌سی دها بولوندی ایدی . دور حجریدن بری کثیف بوز طبقه‌لری آلتنده مصون ومحفوظ قالمش اولان بوایکی جسد ، قطعاً تغیر وتفسخ ایتمه‌مش اولدقدن ماعدا تویلری بیله دوکولمیه‌رك حال اصلیسنی محافظه ایده‌بیلمشدی . سوق تصادفله واقع اولان

بو کشف مهم اثناسنده حاضر بولونان بر روس تاجری ، همان بو غریب حیوانك رسمنی چیزمش و بر وثیقهٔ احتیاطیه اولمق اوزره متخصصین علمایه کوندرمشدی . ذکری دهمین کچن (کهییك بوینوزی) اوزرنده‌کی ماموت رسمنی ـ ارباب صلاحیت ـ تاجرك کوندردیکی رسم ایله قیاساً مطالعه ایتمش واسکیسنك دها طوغرو ، دها طبیعی اولدوغی صراحتاً تحقق وتبین ایدرك روس تاجرینك چیزدیکی رسمه ـ هروجهله ـ مرجح کورولمشدر . حتی تاجرده بعدالتدقیق بونی اعتراف ایتمشدر .

بو وقعه ، فلسفهٔ صنعت نقطهٔ نظرندن فوق‌العاده بر اهمیتی حائزدر . چونکه استعداد صنعتك (وهبی inné) اولماسی دعواسنه قوت ویرییور ، بناءً علیه (بدیعیات l'esthétique)ك اك مهم وغامض مسائلندن بر چوغنی یکیدن میدان بحث ومناقشه‌یه دعوت ایدییور .

فی‌الحقیقه ، اسکی دور حجری‌ده یاشامش اولان برانسان ابتدائی ـ عینی حیوانی ـ برانسان مدنی‌دن دها ایی وطوغرو رسم ایده‌بیلمش ایسه صنعتك ـ علی‌الاطلاق ـ بر قابلیت جبلیه اولدوغنی قبول وتسلیم ایتمکدن باشقه چاره قالماز . واقعا بوراده برشی خاطره کلیر: [اورسمی یاپان روس ، بر تاجردی رسام دکلدی . بلکه هیچ رسم درسی کورمه‌مشدی؛ بناءً علیه معذوردر!.] دیه دوشونوله‌بیلیر. فقط ایلك رسمی ـ اللی التمش بیك سنه اول ـ یاپان وحشی، روماده تحصیل ایدوب برنجی مکافاتی آلمش اولان مشهور صنعتکارلردن دکلدی‌یا ؟ ! .. احتمالکه ایکی یاشنده برمدنی چوجوق قدر لاقیردی ایتمه‌سنی بیله ، بیلمزدی . فقط تقلید طبیعتده نصل بودرجه موفقیت کوسترمش؟.. خصوصا چاقماق طاشندن باشقه آلات وادواتی یوق ایکن ! . . ایشته بوراسی حیرتفزادر ! . . هم بو بر استثنا تشکیل ایتمیور امثالی چوقدر وموزه‌لرده بوکون موجوددر. فضله اوله‌رق علمای متخصصینك بو بابده‌کی تحقیقاتی ینه کوسترییورکه (یونتولمش طاش) دورنده قابلیت رسم عادتا منطفی اولمش وبوکا بدل (صنایع مفیده arts utiles) بالنسبه خیلی ترقی ایتمشدر . حالبوکه بو معنادار وطبیعی رسملر، همان کاملاً (یونتولمامش طاش) دورینك متروکاتندندر . یعنی علی‌الاطلاق دور حجرینك ایلك صفحه‌سنه عائددر .

مدققینی بو معما حیرتده براقیور. علمانك كیمیسی، (صنعت نفیسه) و (صنعت مفیده) نك باشقه باشقه استعدادلره تابع ومفتقر اولدوغنی ادعا ایدییور. كیمیسی ده دور حجرینك ایكنجی صفحه سنده عرق بشرك كاملاً ده كیشمش بولوندوغنه ذاهب اولویور. هرحالده منشأ واستعداد صنعت وطولاییسیله تاریخ مدنیت بحثنده بو برمهم واساسلی مسئله تشكیل ایتمكده‌در. [بو مسئله‌نك مناقشه‌سی ایچون esthétique لفظنه مراجعت ایدیكز !]

فرانسه‌نك (په‌ریغور Périgord) طرفلرنده و (قرومانیون Cro Magnon) نواحیسنك طبیعی مغاره‌لرنده بولونان آثار قدیمه جنسندن برچوق شیلر اسپانیانك بعضی یرلرنده وقاریه اطه‌لرنده‌ده كشف اولونیور. بالطبع بو آثاری وجوده كتیرمش اولان ابتدائی انسانلرك كمیكلری ویاخود بعضی اقسام قدیدیه‌سی‌ده برابر بولونیور. حتی اللی قدر (قحف crâne) اقسامی یعنی قفا طاسی پارچه‌لری بولونمشدر، و اوصنعتكار وحشیلرك (طویل الرأس dolichocéphale) اولدوغی كورولویور. شو تقدیرجه دورحجری قدیمده فرانسه‌ده بولونان انسان ابتدائی ایله قناریه اطه‌لرنده كیلرك عینی (عرق race) ه منسوب اولدقلری آكلاشیلیور. برآز یوقاریده سویله‌دیكم وجهله، او زمانلر اوروپانك افریقایه متصل اولماسی وقناریه‌نك ده شبه جزیره حالنده بولونماسی كیفیتدن، علما معنا چیقارییورلر: دییورلركه (شرائط اقلیمیه conditions climatérques) نك زیاده‌سیله تبدلی سببیله، حیوانات وحشیه‌نك بعضی اجناسی شماله، بعضیلری‌ده جنوبه هجرت ایتمشلردر؛ اونلری آولامقله كچینن انسان ابتدائی دخی بالضروره اونلری تعقیبه مجبور بولونمشدر. بلكه فرانسه‌نك (طویل الرأس) وصنعت نفیسه‌یه مستعد وحشیلری یاواش یاواش اسپانیایه اورادن فاسه و اورادن ده قناریه جهتلرینه انتقال ایتمشلردر.)

بو ــ اولسه اولسه ــ بر فرضیه‌در؛ فقط هرحالده شو حقیقت مهمه تظاهر ایدییوركه، دها اوزمانلر ایكی مهم عرق تعین ایتمش وبونلرك بری صنعت نفیسه‌یه دیكری‌ده دها زیاده صنعت مفیده‌یه استعداد جبلی ایله تمایز ایله‌مش ایمش. (محققدركه عرقلرك آیریله‌بیلمه‌سی واستعدادات مخصوصه‌نك تولد وتمایزی پك اوزون بردورهٔ تكاملك نتیجه‌سیدر؛ وشبهه یوق كه بوغریب قابلیت

صنعتکارانه ـ ولوکه عرقه مخصوص اولسون ! ـ بر استعداد جبلی در .) دەنیلیور . چونکه (ماموت) دورنده اوروپا وحشیلرینك رسمده کوستردکلری موفقیتی آثوریلر واسکی مصرلیلر، الك پارلاق دور مدنیتلرنده کوسترەمەمشلردر. بو، اوقدر بدیهیدرکه ایکیسنی بربرینه قیاس ایتمکله فرق درحال کوزه چارپار . حالبوکه آثوریلرك واسکی مصرلیلرك مدنیتی یك مهمدر : انسانیتك تاریخ ترقیسنده باشلی باشنه بر (صفحهٔ ممتازه phase distincte) تشکیل ایدر. بوملر ، بویوك شهرلر بنا ایتمشلر، قوانین تأسیس ایلەمشلر ، صنایع مفیدەده پك ایلری کیتمشلر ، حتی (صنعت تزیین art décoratif) ده پك بویوك براثر ترقی کوسترمشلر، لکن رسم تقلیدی (dessin d'imitation) ده فرانسەنك، بلچیقانك، اسویچرەنك اللی آلتمش بیك سنه اولکی وحشیلری قدر استعداد هنر اثبات ایدەمەمشلر . آثار میداندەدر .

ذکر ایتدیکم مثال بر استثنا تشکیل ایتمز؛ موزەلرده دها برچوق کوزل نمونەلر کورولور دیمشدم ؛ فیالحقیقه اسویچرەده (تایوکن Thayugen) مغارەسنده کشف ایدلمش اولان بر مستحاثهٔ مشهوره واردرکه (چایرده اوتلایان بر رەن کەییکی Renne au pâturage) تصویر ایدر . حیوانك وضعیت وسکون طبیعیسی ، شکلی ، بوینوزلری ، قیصه ودیك قویروغی ، بوینك اوزون تویلری، قارنك چکیك وضعیف اولماسی یعنی آچ اولماسی ، شایان حیرت بر موفقیتله رسم ایدلمشدر . هم برشی وارکه ، مجلا بر کەییك بوینوزی اوزرینه سیوری چاقماق طاشی قلمیله حك ایدلمش اولان بورسم، سلاح صاپی فلان دکلدر . ساده کیف وذوق ایچون یاپیلمشدر . عادتا الك آنتیقه بر(تابلو)عدایدیلیر. (صنعتی صنعت اولسون دیه de l'art pour l'art) قبول واجرا ایدنلر بواثر قدیمی ـ دعوالری ایچون ـ پك قوی بر دلیل اولەرق ابراز ایدەبیلیرلر .

[بودعوانك مناقشەسی esthétique کلمەسنده بسط اولونمشدر، باقیکز !]

(ئەدوار لارته) نك قیمتدار قولکسیونلری آرەسنده بولونمش واوغلی طرفندن تشهیر اولونمش برمستحاثه دها وارکه پك معنادار در : ایکی طرفی

مجلا بر (كميك صفيحه‌سی) ندن عبارت اولان بولوحه‌نك ، اولا بر طرفنده بر (ماموت) رسمی (طاسلاغی esquisse) ياپيلمش؛ ديكر صفحه‌سنده عينی حيوانك كوزل ايكی (شكل مجنّب forme en profil) ی حك ايدلمشدر آكلاشيليوركه اولا حيوانك شكل حقيقيسنی و وضع طبيعيسنی حقيله تعيين وادا ايده‌بيلمك ايچون خيلی اوغراشلمش وبوطاسلاق ترك واهمال ايدلدكدن صوكره عينی حيوانك آيريجه ايكی رسمی موفقيتله حك ايدلمشدر. حتی برنده خورطومی دوم‌دوز، ايكنجيسنده كووده‌سنه طوغرو قيوريلمش كورونور.

ظن اولونيوركه بورسملری چيزن وحشی ، امين بر يردن فيلی تماشا ايدييورمش ؛ واحتمالكه حيوان راحت طورمايوب قيميلداديغی ايچون وضع وشكلنی حقيله تعيين ايده‌مه‌مش . فقط حيوان بر وضعيت ثابتـه آلدقدن صوكره ايلك طاسـلاغی براقوب آيری آيری ايكی رسمنی چيزمشـدر . حس صنعت بوراده آشكاردر .

بونلردن ماعدا ، (ماندا) ، (طاغ كچيسی) ، (صـيغير)، (صيغين) ، (يابان آتی) ودها برچوق رسملری حامل آثار واردر . فقط همان جمله‌سی‌ده دور حجری‌نك ايلك صفحه‌سندن قالمه‌در .

بو آثار قديمه‌ده كورولن رسملر هپ بويوك حيوانات وحشيه تصويرلريدر. حشرات ونباتات رسمنه هيچ تصادف ايديله‌مه‌مشدر . شـايان دقت اولان بوكيفيته‌ده فيلسوفلر برمطاوريبورلر: اويله ظن ايدييورلر و اويله آكلامق ايستيورلركه ، اولا طبيعتی تقليد ايتمكله صنعتی ايجاد وبالفعل اجرا ايدن انسان ابتدائی (طبيعت جامده = nature morte) يی (مشق تقليد modèle d'imitation) اتخاذ ايتمه‌مش ، بالعكس كندی حياتنی تهديد ايدن مدهش ومهلك دشمنلری رسم ايتمكله ايشه باشلايه‌رق ــ فطرتنده مركوز اولان ــ استعداد هنری ابراز واظهار ايده‌بيلمشدر. ديمك اولويوركه استعداد صنعتك سبب موجبی و وسيلهٔ تجليسی (هيجان émotion) ديديكمز (عامل معنوی facteur psychique) اولمقله برابر ، اوهيجـان (بديعی) دكل ايمش ؛ چونكه ذوق ونشـاط حسّندن زياده (قورقو la peur) ايله علاقه‌دار

کورونیور . اکر اویله اولماسه‌یدی ، یعنی : ادعا اولوندوغی وجهله صنعتك (سائق معنوی mobile psychique) سی مطلقا (ذوق بدیعی) اولسه‌یدی ابتدائی انسانلر منحصراً حیوانات وحشیه و سباع مدهشه‌یی رسم ایتمکله قالمازلردی . طاغلری، آغاجلری ونظرفریب وحشی چیچکلری تصویر ایتمکه دها زیاده میال اولورلردی . حالبوکه یاپراق وچیچك رسملری بیکلرجه وبیکلرجه سنه‌صوکره‌کی اثرلرده آره‌صره کوروله‌بیلیور . خلاصه : صنعتك هیجان ایله طوغمش اولدوغی محقق‌بولونمقله‌برابر ، بوهیجانك نوع‌وطبیعتنی تعیین ایتمك لزومی ، هرحالده حلّی مطلوب برمسئله شکلنی آلوب قالیور . (مبدأ صنعت le principe de l'art) قورقو حسّی‌می اولمشدر ؟ . . انسان ابتدائی‌یی تصویر حیواناته سوق ایدن هیجان ، تهلکه ملاحظه‌سیله محافظهٔ نفس اندیشه‌سندن‌می طوغمشدر ؟.. یوقسه تحصیل ذوق آرزوسندن (ویاخود احتیاجندن) می طوغمشدر ؟ . . .

بوسؤاله ویریله‌بیله‌جك جوابلر ــ هرنه اولورسه‌اولسون ــ صنایع نفیسه ایله صنایع مفیده‌نك یکدیکرینه نسبتله قدم واهمیتی بحثنی تازه‌لر ویکیدن اویاندیره‌بیلیر . صنایع نفیسه‌نك (بقای شخصی conservation individuelle) ایله مناسبتی‌ده تنویر ایده‌بیلیر . فقط غریبدرکه بوجهتی هنوز لایقیله تتبع ایدن اولمامشدر . (esthétique کله‌سنده بن بعضی ملاحظات خصوصیه بیان ایتدم ؛ اورایه باقیکز !) (صنایع تزیینیه arts décoratifs) نك بوبحث ایله مناسبتی ینه (esthétique) تعبیرنده ایضاح اولونمشدر .

(arts plastiques) و (arts d'agrément) تعبیرلری ایچونده (بدیعیات) بابنده‌کی تفصیلات مخصوصه‌یه مراجعت ایدیکز .

بومباحثك یالکز صنعت مسئله‌لریله دکل (تاریخ مدنیت histoire de la civilisation) ایله‌ده طوغرودن طوغرویه علاقه‌سی اولدوغی ایچون اهمیتی عظیمدر .

(علم انسان) ، (علم مستحاثات) و (علم قبل‌التاریخ) ك ویردیکی معلومات ابتدائیه‌دن بالضروره استدلال اولونان بو (ملاحظات عمومیه

considérations générales) ی (تطبیقی علم اقوام ethnographie comparée) پارلاق بر صورتده تصدیق واثبات ایدییور:

(ئەمپەر یالزم ومستملکات پولتیقەسی Impérialisme et politique de colonisation) سایەسندە پك چوق ترقی ایتمش اولان بوکی علم ، فیالحقیقه بومبحثدە بر چوق مشکلاتی حل ایلەمشدر . (آمریقا) دە ، (اوسترالیا) ، (پولی نەزیا) اطەلرندە و (آفریقا) قطعەسنك کروان کچمز یرلرندە برچوق قبائل ابتدائیە واقوام وحشیە کشف اولونمشدرکە بونلر بزملە همزمان اولمق اعتباریلە معاصرلریمزدر . حالبوکە درجهٔ مدنیت ـ دها طوغروسیدرکە وحشت ـ نقطهٔ نظرندن اوقدرابتدائی برسویەدە بولونیورلرکە بوندن آلتمش بیك سنە اولکی (دور حجری) ی تماماً تمثیل ایدنلری واردر. برقسمیدە بربرندن بالنسبە دها مترقیدر . بناءً علیه بونلرك جملەسی ـ علی مراتبهم ـ مدنیت انسانیەنك باشلیجه صفحات معینەسنە مثال تشکیل ایدەبیلیر. (تطبیقی علم اقوام) بووحشیلری یکدیکرینە قیاساً مطالعه ایدرك، صنایعنیدە ـ ممکن اولدوغی قدر ـ تتبع ایلەمشدر . بوکونکی اقوام وحشیەنك آثار صناعیەسی همان عیناً وتماماً (اسکی دور حجری) نك کنە مشابەدر . موزەخانەلردەکی قولکسیونلر بونی کوستریبور . بناءً علیه هیچ شبهە قالمیورکە صنعت قدیمدر. شکل ومرتبهٔ کمال اعتباریلە دخی درجهٔ تمدنلە صمیمیاً علاقەدار کورونویور .

اقوام وحشیەنك (عادات mœurs) نیدە تدقیق ایدن (ئەتنوغرافی) ادعا ایدییورکە انسان ، احتیاجات طبیعیەسنی تهوین ویاتأمین ایتمك چارەلرینی دوشونمزدن اول (زینت la parure) ی دوشونیور. مثلا محققدرکە تزین تلبسە تقدم ایدییور وایتمش اولسە کرکدر. هرحالدە بودە پك مهم بر کیفیتدر؛ چونکە میل تزین ـ هرنە وجهلە اولورسە اولسون ـ ذوق بدیعیی اثبات ایدر . اوندن صوکرە صنایع نفیسەنك ، صنایع مفیدەدن اول باشلامش اولدوغنە دائر براعتقادی مستلزمدر . فیلسوف مشهور (هربرت سپنسر H. Spencer) بومسئلەلر حقندە پك مهم مقالەلر یازمش وبرنظریهٔ معتبرە تأسیس ایتمشدر .

[goût و esthétique كلمه‌لرینه باقیکز !]

بوتون شو تدقیقاتك الهام ایده‌بیله‌جکی ملاحظاته کوره علی‌الاطلاق صنعتك تعریفنی ، بردستور شکلنه قویوب عرض ایده‌بیلیرز :

(صنعت ، جبلت انسانیه‌ده مرکوز برقابلیت هنرورانه‌درکه بهمه‌حال بر اثر مادی ایله غایهٔ مخصوصه‌سنه صورت ویریر .)

(بوغایه فائده تأمیندن عبارت قالیرسه (صنعت مفیده) در . بالعکس یالکز ذوق وهیجان ویرمك هنرینه معطوف ایسه (صنعت نفیسه) در . دەیەبیلیرز .

صنایع نفیسه‌نك شعبات متنوعه‌یه آیرلماسی بر اثر ترقی‌در وتکامل نتیجه‌سیدر. فقط عجبا زمان اعتباریله‌هانکیسی هانکیسنه تقدم ایتمشدر؟.. بوده برمسئله‌درکه مناقشه‌سی (beaux arts) تعبیرنده بسط اولونمشدر .

صنعتك علم ایله فرقی ومناسبتی حقنده‌کی مطالعات دخی عینی تعبیره‌دائر ویریلن تفصیلاتده مندرجدر .

صنعتکار حقایق‌اشیا ایله‌دکل (صور اشیا les formes des choses) ایله علاقه‌داردر . بومهم قضیه‌نك دلائل مخصوصه‌سنی (esthétique) کلمه‌سنده بولورسکز .

[تنبیه واشارت اولونان کلمه‌لرك جمله‌سنه باقیکز !]

Articulaire (sens) **Articulaire (sens)** مفصلیه (حاسهٔ)

فیلسوفلر و (پسیقولوغ Psychologue) لر ، یعنی علم‌روح علماسی بزده بش (حاسّه Sens) اولدوغنی ـ اوته‌دنبری ـ ادعا ایده طورمشلر وبو حواسی آیری آیری تعریف ایله‌مشلردی . [Sens کلمه‌سنه باقیکز !] حالبوکه (حس لمس Sens du tact) دیدیکمز طویغونك پك بسیط بر حس اولمایوب قاریشیق بر شی اولدوغی ، خیلی زماندر ، نظردقتی جلب ایتمکده ایدی . بالآخره ، دها طوغروسی اون طوقوزنجی عصر میلادینك نصف اخیرندنبری (علم‌روح Psychologie) ترقی ایتمکه باشلایجه برآزده تحقیقات تجربیه‌یه مساعد بولوندی . حتی (حادثات روحیه Phénomènes

Psychologiques) نك (حادثات غريزيه Phénom. Physiologiques)
ايله علاقهٔ صميميه‌سی اولديغی تحقق ايده‌رك بو حقيقت عادتا بر (متعارفه
Axiome) كبی تلقی وتسليم اولندی. بو سايه‌ده (Psycho-Physiologie)
ناميله يكی بر (علم تجربی Science expérimentale) بيله تولد وتشكل
ايتدی. (تشريح خرده‌بينی Anatomie microscopique) نك ترقياتی‌ده
بر چوق كشفيات مهمه‌يه موفقيتله نتيجه ويردی . واقعا بو خصوصده تجربه
رهبر اتخاذ ايديله‌رك تحقيقاته كيريشلمزدن اقدم ، حس لمسك بسيط بر طويغو
اولمديغنه‌دائر ذهنه مسلط اولان شبهه‌لر آرتمشدی . (لامسه Le tact) نك
بزه (متخالف الجنس Hétérogene) طويغولر احساس ايتمكده اولدوغنی
بر چوق فيلسوفلر ادعا ايديورلردی. بونلر اره‌سنده بالخاصه (احساسات لمسيه
Sensations tactiles) تمييز ايدلدی . مثلا (مقاومت حسی Sentation
de résistance) نك (حركت حسی Sensation du mouvement) ندن
آيری بر طويغو اولدوغی لايقيله آكلاشلديغی كبی برنجيسنك (حس عضلی
Sensation musculaire) ايله ايكنجيسنك دخی (حس مفصلی Sensation
articulaire) ايله رابطه‌سی دوشونولدی . او زمان حركات بدنيه‌يی حس
ايتمك قابليتنك لامسه وحواس سائره‌دن بوسبوتون باشقه ومستقل بر حاسه
اولدوغنه قناعت حاصل اولونجه (حاسهٔ مفصليه) تعبيری لسان اصطلاحه كيردی.
عين زمانلرده واقع اولان تدقيقات تشريحيه اثبات ايتدی كه مفصللرك جوارينه
موضوع بر چوق (جسيمات) واردر ؛ بونلری كشف ايدن عالمك اسمنه
نسبتله (قراوزه‌نك جسيماتی Corpuscules de Krause) ديه ياد ايدرلركه
بر طاقم (اعصاب وارده Nerfs afférents) نك (نقاط انتهائيه Points
terminaux) سيدر. اعصاب مذكوره‌دن كلن (سيالهٔ عصبيه Flux nerveux)
مفصللرده واو مفصللری بربرينه باغلايان (رباط Tendon) لرده بر نوع
طويغو حاصل ايديوركه ايشته اصل بوكا (حس مفصلی) وبو قابليته دخی
(حاسهٔ مفصليه) ديورلر . ادعا اولونيوركه بزه (جهت) حسنی ويرن
حاسهٔ مفصليه‌در ؛ (سطوح مفصليه Les surfaces articulaires) نك
ـ اثنای حركتده ـ يكديكرينه صورت تماسی حس ايديشمزه كوره نه طرفه

انجنا ایلدیکمزی ونه‌قدر اکیلدیکمزی ادراك ایدییورز یعنی بوسایه‌ده حرکات بدنیه‌مزك اختلافات ودرجاتندن خبردار اوله‌بیلورز دیمکدر .

معاصریمزدن بر چوق عالملر وفیلسوفلر بو حاسه حقنده مهم مقاله‌لر یازمشلر وملاحظات مخصوصه بیان ایتمشلردر . [Kinesthésique کلمه‌سنده‌کی تفصیلاته مراجعت ایدیکز !]

Ascétisme, ascéte

زهد ، زاهد Ascétisme, ascéte فرانسزجه

انکلیزجه Ascetism
المانجه Asceticismus
ایتالیانجه Ascetismo

یونانیده (آسکی تیس = Ἀσκητής) ریاضت بدنیه ایله اوغراشان آدملره ده‌نیر وحتی بوتعبیر ، بالخاصه پهلوانلر حقنده قوللانیلیردی . برمدت صوکره بوکلمه‌یی فلسفه لسانه نقل ایدرك اوکا بر اصطلاح حیثیتی ویرن (رواقیون Les stoïciens) اولمشدر . معلومدرکه بومذهب اربابی فلسفه‌ده بالخاصه بر (مقصد عملی But pratique) کوزه‌دیر ایدی ؛ بوده حیثیتاً اخلاقی برمسئله تشکیل ایدییوردی . بووقور فیلسوفلر نظرنده سعادت آزاده‌لکدن عبارتدی ؛ حکمت عملیه‌دن‌ده یکانه مقصد نائل سعادت اوله‌بیلمك ایچون لازم کلن وسائطی تعیین ایدوب عزت نفسی محافظه اوغورنده مجاهده‌یه کیریشمك ومشتهیات نفسانیه‌یه قارشی فائز وغالب اولمقدی . رواقیون - بومظفریت معنویه‌یی قازانمق ایچون - کندی نفسی ایله اوغراشان برحکیم کاملی ، اسکی یونان پهلوانلرینه قیاس وتشبیه ایدرلردی . اونلر ، نصل (اولیمپیاد Olympiade) اوینلرنده تأمین موفقیت ایچون مدت مدیده (جیمناستیق) یعنی ریاضات بدنیه ایله حاضرلانیر ایسه‌لر ، بر حکیم دخی فضیلتده نائل فوز وظفر اوله‌بیلمك ایچون اوزون اوزادی‌یه اوغراشمالیدرکه کندی نفسنی یکه‌بیلسین !... تشبیهك اصلی ایشته بودر ؛ بناءً علیه بوکلمه صوکره صوکره مجاهدات معنویه‌یه تطبیق اولونمش وحتی اسکی معناسیله بوسبوتون استعمالدن ساقط اوله‌رق آنجق بر اصطلاح فلسفی حیثیتیله مشهور اولوب زمانمزه قدر یاشامقده دوام ایتمشدر . (اورتودوقس = Odoxertho)

کلیسانی پاپاسلری چوقدنبری بو کلمه یه بویوك بر قیمت ویره رك تصاحب ایتمشلر ، و ـ ذات وصفات الوهیه مسائلنه حصر ذهن ایدوب ـ درین درین دوشونه بیلمك واستغراقه وارمق ایچون (خلقدن اعتزال) ایتمك معناسنده قوللانیر اولمشلردی . بویله بر حیات معتزلانه و واجدانه کچیرمك ایچون اوراده بوراده بنا و تأسیس ایتمش اولدقلری زاویه لره (آسکی تی ریون Ασκητήριον) نامی ویرلدی وبو زاهدانه حیاته دخی آسکی تی قوس وی یوس = Ασκητικός βίος) ده نیلدی . بو (تارك دنیا) لق میلنك اسباب جدیه سی واردر :

طبیعت بشریه ده تمایلات علویه مشهود اولدوغی کبی (مشتهیات حیوانیه Appétits bestiaux) دخی موجوددر؛ چونکه آدم انسان اولمازدن اول حیواندر وحیات حیوانیه سنی محافظه وادامه ایدن مشتهیاتی دره اونك ایچون اونلر (غریزی Instinctif) بر حالدر . شبهه یوقدرکه بوتون فناالقلر وطاشقینلقلر بوسائقات غریزیه یه تماماً منقاداوله رق حیوانجه حرکت ایتمکدن ایلری کلیور . بناءً علیه هردین ومذهبك اخلاق (دستور عملی Principe de conduite) مشتهیات حیوانیه یه کم وروه رق نفسنه حاکم اوله بیلمکدر. اوحالده منهیات ، هردین نظرنده ماهیتاً بردر . حتی ذوق عیشی مقصد سعادت بیلن بعضی مذاهب فلسفیه بیله ، بوخصوصده کی میل فطری یی حسن اداره وتحدید ایتمك لزومنده هپ متفقدرلر ، وبالجمله ادیانك نصوص قاطعه سنه موافقتله وصایای اخلاقیه ده بولونمشلردر. خلاصه مشتهیات حیوانیه مزك اسیری اولمایوب بالعکس اونلره غلبه چالمق هردین وهر فلسفه ده (مبدأ اخلاقی Principe moral) اوله رق قبول وتسلیم ایدلمشدر. مع مافیه (اخلاق زاهدانه Morale ascétique) ایله سائر اخلاق سیستملری آره سنده ینه برمهم فرق واردر: مشتهیات حیوانیه یی بعضی ادیان وبر چوق فیلسوفلر محافظۀ حیات ایچون الزم بیلیرلر ؛ چونکه انسان لزومی قدر ییمز ایچمز وحفظ صحتنه تقید ایتمزسه یاشایاماز ، یاشاسه بیله علیل وسقیل یاشار . کذلك تأهل ایتمزسه عائله تشکیل ایده مز ؛ عائله اولمازسه جماعت بشریه منقرض اولور . اونك ایچوندرکه میل معالی یه سد چکه بیله جك موانعی ده ویرمکه چالشمقله

برابر، بوحیوانی غریزه‌لره دخی ـ حدّنجه ـ اهمیت ویرملك ومسئلهٔ حیاتده اونلری ده حسابه قویمق ایجاب ایدر. واقعا سقراطك دیدیکی کبی (یمك ایچون یاشامامالی، یاشامق ایچون یمه‌لیدر!)، فقط هر حالده لزومی قدر یمه‌لیدرکه یاشامق ممکن اوله‌بیلسین. بناءً علیه انسان ایچون (سعادت حقیقیه Vrai bonheur) و (خیر اعلا Bien suprême) انجق طبیعت حیوانیه‌نك مقاصد عالیه‌یه قطعیاً رام اولماسنده‌در. (امساك Abstinence) ایده‌بیلیرسه‌ك بوخصوصده اودرجه موفقیت کوسترمش اولورز.

ایشته بعضی ادیانك مبدأ اخلاقیسی بوسیاق نظره موافقدر وادیان بوامنیهٔ اخلاقیه‌نك تحققنی عبادات وطاعاتدن بکلر. صوم وصلات کبی!.. پرهیزکارلق کبی!..

برچوق مذاهب فلسفیه دخی عینی مبدأ اخلاقی‌یی دستورالعمل اتخاذ ایتمشدر. خصوصا، ـ ارباب تصوفی تماماً استثنا ایتمك شرطیله ـ اسلام عالمنده (جمهور حکما La majorité des philosophes) قطعیاً بوفکرده‌در.

دین اسلام حظوظات مشروعه‌یی هیچ بر وقت منع ایتمه‌مشدر: (یه‌ییکز، ایچیکز، لکن اسراف ایتمه‌ییکز!.) بویورولویور. (فانکحوا ماطاب لکم من النساء...) آیت جلیله‌سی ایله (لارهبانیة فی الدین) حدیث شریفی (یعنی راهب حیاتی Vie monastique) نك صراحتاً علیهنده قطعی امرلردر. سنن پیغمبری دخی ـ شبهه‌سز دلیللرله ـ اثبات ایدییورکه کوزل البسه کیمك، نظیف وظریف یشامق، محاسن طبیعتدن وتجملات صنعتدن ذوق آلمق، کوزل شیلری سومك، دین اسلام نظرنده مقدوح وممنوع دکل، بالعکس سنن سنیه ایله ثابت ومشروع برحرکتدر. یالکز منحصراً اذواق ومشتهیاته ابتلا، فنادر. بناءً علیه انجق نفس حیوانیه‌یه اسیر اولمامق ایچون تنبیهات اکیده وار. چونکه (النفس لامارة بالسوء) یعنی نفس کوتولکه امر ایدر؛ فقط بالالتزام هرشیدن کندینی محروم ایتمك معقول ومقبول برطرز حرکت دکلدر.

حالبوکه (زهد)، بهمه‌حال انسانك فطرت حیوانیه‌سنی بوسبوتون محو

وازاله ایتمك وانسانی شروط حیاتیه‌سندن تنزیه‌وتبریه ایله‌ملك‌غایه‌سنی اخلاق وتربیه‌ده اساس اتخاذ ایتمشدر . بو آز بر فرق دکلدر .

طبیعی ، دین‌اولسون ، فلسفه‌اولسون ، تصوف‌اولسون — بومبحثده — انسان ایچون (خیر اعلا Le bien suprême) مسئله‌سنی دوشونویور ، و (سعادت حقیقیه Le vrai bonheur) ی بو مسئله‌ده تمثیل ایدییور . لکن (خیر اعلا) نك نه اولدوغنده تقدیرات مختلف ! . . .

[Bien و Morale کلمه‌سنده بو مسئله مناقشه اولونمشدر . باقیکز !]

بز بوراده یالکز (خیراعلا) نك زهد نقطهٔ‌نظرندن ماهیتنی تدقیق‌ایتمك ایچون اولا تصوفه وصوکره (بوددیزم = Bouddhisme) دینه بر نظر ایده‌جکز . زیرا بری‌ادیان‌معلومه آراسنده ، دیکری‌ده بویوك‌فلسفه‌سیستملری میاننده زهدی شدتله امر وتوصیه ایدییور وشرقك صمیم روحندن نبعان وفیضان‌ایدن (حس دینی Sentiment religieux) ی لایقیله تمثیل ایلیور؛

یونان‌قدیمده عینی اعتقاد ، بویله شرق‌روحنده اولدوغی کبی ، مابعدالطبیعی بر حس خشوع شکلنده تجلی ایتمیور ؛ عزت نفس صورتنده کورونویورکه عشق‌حریتله توأمدر . یعنی‌دیندارانه اولمقدن‌زیاده‌اخلاقی بر‌حس وطوردر . بز بونك الك‌کوزل نمونه‌سنی (رواقیون Les stoïciens) ده ، الك غریبنی‌ده (کلبیون Les cyniques) ك اخلاقنده‌کورویورز . [بوایکی (مذهب‌فلسفی Ecole philosophique) حقنده‌کی ایضاحاتی او کلمه‌لره متعلق مباحثده آرابیکز ! . .] .

تاریخ ادیان ایله بالخاصه مشغول اولان علما متفقاً ادعا ایدییورکه ادیان شرقیه‌نك روحی (زهد) در . یالکز دین‌موسوی بوخصوصده شایان‌دقت ومهم بر استثنا تشکیل ایدییور ؛ چونکه صرف قوانین اجتماعیه‌یه وقواعد معیشته اهمیت ویرمش‌اولان بودین قدیمك تعلیماتنده زهده همان هیچ محل براقیلمامش کبی‌در . انجق خرستیانلغك ظهورندن — تقریباً — برعصر اول پیدا اولان (Esséniens = عبرانیجه‌سی (ئه‌سی‌یم) در.) فرقهٔ‌یهودیه‌سی زهدی پك زیاده‌سیله التزام ایتمشدی‌که بوطور ، (فلسفهٔ اسکندرانیه

تأثیریله حاصل اولمش بر نوع (رفض -Hétéro (Philos. alexandrine doxie) کبی تلقی اولونسه سزادر . موسویلرده برده (حاسی دیم) فرقهٔ زهدیه‌سی واردر . (حاسید = زاهد) دیمکدر و (ascète) کلمه‌سنه مشابهتی شایان دقتدر .

فقط (بوددیزم) ، زهده ، هر دیندن زیاده اهمیت ویرمشدر. اوقدرکه (اخلاق زاهدانه Morale ascétique) نك اك مفرط ومکمل سیستمنی او دینك تعلیماتنده کوره‌بیلیرز . فی الحقیقه (بوددا Bouddha) یه کوره سعادت حقیقیه (نیروآنا Nirwânâ) یعنی (فنا فی الله) مرتبه‌سنه واصل اولمقدر ؛ دها طوغروسی یوق اولمقدر ، جونکه بودینده بر الۀ مشخص (Dieu personnifié) تصوری یوقدر . (نیروانا) عادتا ، (هیچلك) دیمکدر . هیچ اولمق ایچون دخی یالکز طبیعت بهیمیه‌یه غلبه حالمق — البته — کفایت ایتمز . (شعور Conscience) بیله قالمامالی ، کلیاً محو اولمالیدر . هویت شخصیه بوسبوتون مضمحل اولمالیدر . حس وعقلدن و (بنلك) دن ذره قدر اثر قالمامالیدر. ایشته انجق اوزمان بر انسان سعادت حقیقیه‌یه نائل اوله‌بیلیر. بالطبع بوحاله کلزدن اول وبوحاله کله‌بیلمك ایچون — اول امرده — مشتهیات نفسانیه‌یه قارشی شدید بر مجاهده ایله ایشه باشلامالیدر. بوددیزم اعتقادنجه — بو مجاهده ، حیات شخصیه مدتنك انقضاسیله‌ده بیتمیور وانسان — مسلسل متصل — بر سوری (ادوار تناسخ -Périodes de mé tempsychose) کچیره‌رك ، یاواش یاواش (ادناس وجود) دن ، یعنی (وارلق پیسلکلری) ندن تمیزله‌نیور وعاقبت عقل وشعورندزده بوسبوتون فارغ اولوب قورتولدقدن صوکره هیچلکه (یعنی سعادت عظمایه) نائل اوله‌بیلیور .

بوددیزمدن زیاده‌سیله متأثر اولان مشهور آلمان فیلسوفی (بدبین Le pessimiste) (شوپنهاوه‌ور A. Schopenhauer) بو اعتقادی عیناً بنمسه‌مش وعرض ایتمشدر . حتی بوذاتك شدتله بدبین اولان فلسفهٔ اخلاقیه‌سنده اساس ، (بوددیزم) ك او اعتقادیدر ؛ دینیله‌بیلیر . زیرا شوپنهاوه‌ورك اك قوی ادعاسی ، (شر Le mal) ك منحصراً وارلقدن طوغمش اولماسیدر .

[Pessimisme کلمه‌سنده ایضاحاته باقیکز !]

(فلسفهٔ نوفلاطونیه La philos. néo-platoniste) یعنی بزم شرق حکماسنك تعبیرنجه حکمت الاشراق Philos. illuminative) دخی بوتون علائق دنیویه وتعشقات دنیه‌دن قطع علاقه ایدرك (وصال حق Communion avec Dieu) سعادتنه نائل اولمه‌ی، انسان ایچون خیر اعلا ومطلب اقصی اوله‌رق تلقی ایتدیکی جهتله (زهد) ی بالضروره بر دستور اخلاقی اولمق اوزره قبول وتوصیه ایتمشدر . بومذهبدن قطعاً فرقلی اولمایان (تصوف) ده بویله‌در .

(حکمت صوفیه Théosophie) دخی خیر اعلایی طبیعت بهیمیه‌مزك تمامیله خارجنده کورمش وبناءً علیه انسان ایچون سعادت حقیقیه‌یی روحك علائق مادیه‌دن بوسبوتون آزاد اولماسنده آرامشدر. بویله اولونجه امر تربیه‌ده (زهد) ی باشلیجه مقصد ایدینوب کمال اهمیتله توصیه ایله‌مش اولماسی هم ضروریدر ، همده ــ کندی احکام اعتقادیه‌سنه نظراً ــ منطقی‌در .

[Çoufisme و Mysticisme کلمه‌لرینه باقیکز !]

تصوف نظرنده انسان نور وظلمتدن مرکب بر (نسخهٔ کبرا) در . موجودیت مادیه‌سی (ظلمانی الطبیعه) اولدوغی ایچون منبع شر ومحل فساددر. بوتون فناقلری، وعلی الخصوص حرص واشتهاسی، هوس وهواسی هپ بوطبیعت جسمانیه‌سندن نبعان ایدییور . زیرا بوطبیعتده ، انسان ــ فی الحقیقه ــ بهایمه مشارکدر. حالبوکه معنویتی اعتباریله نوردر. (لاهوتی الطبیعه de Nature divine) در . میل معالی ، استعداد کمال هپ بوجبلت معنویه‌سنك اقتضاسی‌در . بناءً علیه شوحالیله (جامع الاضداد) در ، (برزخ جامع) در . اوحالده موجودیت جسمانیه‌سنك مقتضاسنجه حرکت ایدوبده مشتهیات بهیمیه‌سنه اسیر اوله‌رق یاشارسه ، انجق حیوان کبی یاشار ؛ وصال حق ذوقنه هیچ بروقت نائل اوله‌ماز. بوذوقه فطرتاً آشنا و وصاله متحسر اولان روحی بومحبس جسمانیدن آزاد ایتملی؛ وبونك ایچون مشتهیات بهیمیه‌یی ئولدورمه‌لی، ازمه‌لی، سوندورمه‌لیدر . بوده آنجق (امساك Abstinence) ایله اوله‌بیلیر . امساك ، انسانده شیطانیتی محو ایدر ؛ رحمانیتی اویاندیریر .

زيرا طبيعت آدميه، عرفاي فرسك ديديكي كبي: (ازديو واز فرشته‌سرشته است) يعني (شيطان ايله ملك‌دن يوغورولمش‌در) .

او حالده سنك فطرتكده ملك ايله شيطاندن بر حصه وار . شيطانلغي ترك ايت و فضيلتله ملكيتدن دخي كچ ! . .

« حصهٔ از ملكت هست و نصيبي از ديو »
« ترك ديوي كن و بكذر بفضيلت ز ملك ! »

قرون وسطا بو مشتهياته (ارواح بهيميه . esp . anim) دير ايدي . [روح كلمه‌سنده دەقارتك ملاحظاتنه باقيكز .]

اساساً (ثنائيهٔ مزدكيه Dualisme mazdéique) اعتقادينه ، يعني (زردشت Zarathoushtrâ) مذهبنك احكامنه موافق اولان بو (عقيدهٔ حكمت Doctrine philosophique) ي ، شعراي مشهوره‌دن فيضي هندي ، (معرفت نفس) حقنده‌كي منظومهٔ مهمه‌سنك ابتداسنده صوفيه لسانيله پك كوزل ادا ايتمشدر . بو شاعر ، انسانه خطاباً شويله دييور :

(اي نقد اصل وفرع ، ندانم چه كوهري ؟ !
كز آسمان بزركتر وازخاك كمتري ! .
دل بدمكن كه تيركئ چار عنصري ،
خودبين مشوكه آينهٔ هفت كشوري !
. . . .
نقشيست ازحدوث وقدم صفحهٔ ترا :
مجموعهٔ قديم وكتاب مسطري .
. . . .
خاكي ، اكر بظلمت هستي مقيدي
عرشي اكر بنور الٓهي منوري ! . . الخ .

يعني :

(اي ، هر شيئك اصل وفرعنه سرمايه اولان انسان ! . . بيله‌مم نه كوهرسك ، زيرا كوكلردن بويوك وطوپراقدن‌ده كمترسك ! . . عناصر

اربعه قارالتی سی (یعنی ظلمت مادیت ! .) یم دیه مغموم اولوب کندینه لوم ایتمه ! . یدی اقلیمك (یعنی کائناتك !) آینه‌سی‌یم ، دیه‌ده خودبین اولمه ! . . . واقعا سنك صورتك عینی زمانده حدوث وقدم اشیانی عرض ایدر بر نقش‌در ؛ سن اسکی بر مجموعه‌سك ، عادتا یازیلی بر کتاب‌سك !.. اکر موجودیت جسمانیه ظلمتیله مقید اولورسه‌ك طوپراقسك ، (کمترو سفیل‌سك !) نورالٰهی ایله منوّر اولورسه‌ك عرش‌سك ! . (یعنی الوهیت سن‌ده استوا ایدر !) .

آشکاردر نه بوراده فیضیٔ هندی، طبیعت بشریه‌یی بر (مجموعهٔ اضداد) اولمق اوزره تصویر ایتدکدن صوکره قید ظلمانیتدن آزاد اولمه‌یی مطلب اعلا اوله‌رق کوستریبور ؛ بو مطلبه ایریشه بیلمك ایچون دخی (زهد وورع) ی توصیه ایدییور. زیرا بوسلیس منظومه‌سنك نهایتلرینه طوغرو:

(زهدوورع بخدمت سلطان نقیصه‌نیست ،
دل‌را بحق ببند ومیانرا بجا کری .
ن‌ده بخاك فقرکه اینست خسروی .
سرنه‌براه عجزکه اینست سروری .
برتربود زکوهر اکلیل سلطنت
خاك ره‌فنا بکلاه قلندری ! . . الخ

دییورکه معناسی بروجه‌آتی‌در :

(سلطانه [یعنی‌سن‌ده‌کی روح‌الٰهی‌یه ! .] خدمت‌ایتمك ایچون اولونجه زهد وورع بر قصور دکلدر . (بناءً علیه) حقه کوکل باغلا ، بلیکه‌ده قوللق کمرینی طاق ! . . . ویر کندیکی خضیض فقره‌که اصل سلطانلق بودر ! . . عجزیولنه باش‌قوی‌که سرورلك اوراده‌در ! . . فانیلك یولونك توزی طوپراغی‌ایله قلندرلك‌کلاهی ، سلطنت‌تاجنك جواهرندن دهااعلادر!. الی اخره !)

بخثمز ایچون بو شعردن کوزل مثال واوندن قوی بر وثیقه اوله‌ماز . چونکه قلندرلك و (Fakirisme) مذهبلرینك زهد ایله نه‌صرقی و منطقی

بر رابطه‌سی اولدوغی‌ده بو سوزلرله صراحتاً آکلاشیلیور . ادبیات فارسیه بو اعتقاداتی ناطق اشعار کزیده ایله مالامالدر .

بالجمله عرفای صوفیه زهد ایچون امساکی توصیه ایتمشلر وبونك شرطلرینی‌ده اینجه‌دن اینجه‌یه تعیین ایچون بر چوق سوزلر سویله‌مشلردر . قاسم انوارك شو بیتی زهدك باشلیجه شرائطنی مختصراً تعداد وبیان ایدر .

دوام ذکر ووضوء وسکوت وتنهائی ،
رضا ورطب دل ونفی خاطر وتقلیل ›

یعنی : ذکراللهه دوام ایتمك ، آبدستلی بولونمق ، هیچ سوز سویله‌مه‌مك ، یالکزلغی اختیار ایتمك ، هرقضایه ، هر حاله راضی اولمق ، کوکلنی یوموشاق طوتمق ، حرص وحدت کوسترمه‌مك ، ذهننده‌نه وارسه طی ایتمك واحتیاجات حیاتیه‌یی کیتدکجه آزالتمق زهدك شروط ریاضتی‌در . (تقلیل) تعبیرینك تفسیرنده دخی عرفا (قلّت طعام ، قلّت منام ، قلّت کلام) دستورنده اتفاق ایتمشلردر .

خواجه محمد نیشابوری ، (نفس حیله کرك شرندن امین اولمق) و (نار مشتهیاتی تسکین ایتمك) ایچون بالذات نفسی ئولدورمه‌لی‌در؛ دییور . بونك ایچون‌ده درت نوع سلاح توصیه ایدییور :

نفس نتوان کشت الا چارچیز .
چون بکویم یاد دارش ، ای عزیز ! . .
خنجر خاموشی وشمشیر جوع ؛
نیزهٔ تنهائی وترك هجوع .

یعنی : [نفسی انجق درت شی ئولدوره‌بیلیر . مادامکه اونلرك نه اولدوغنی سکا سویلویورم ، خاطرکده طوت ، ای عزیز ! . سکوت خنجری ، آچلق قیلیجی ، یالکزلق میزراغی ایله اویقویی ترك ایتمك] در ، دییور .

مشهور شیخ عطار — که اوده نیشابورلی ایدی — (پندعطار) نام رسالهٔ اخلاقیه‌سنده زهدی منبع خیر وسعادت اولمق اوزره توصیه ایتمکدن باشقه بر شی یاپمامش وبو اعتقاد صوفیانه‌یی مکتب چوجوقلرینك ذهننه قدر صوقمشدر .

(حجةالاسلام) لقبيله ياد اولونان (امام غزّالی Algazzali) ـ كه عالم اسلامده حكمای آلهيونك اك بويوكی اولدوغی متفق عليهدر ، ـ اواخر عمرنده حكمت الاشراقه طالمش ونهايت بوسبوتون زاهدانه بر عمر كچيرمشدی. يالكز بر لقمه قوری اكمكله مدت مديده ياشايه بيلمش وورد تسنه هيچ بر حرف تلفظ ايتميه رك دائمی بر سكوت ايچنده دوشونه طورمش اولدوغی بالذات نقل ايديور .

الحاصل بوتون شرق حكما وشعراسنك يوزده طوقسان طوقوزی زهدی توصيه وفضائلنی مدح وثنا ايتمشلردر . يالكز ابن سينا وابن رشد وعمرخيام قطعاً زاهد دكل ايديلر . بالعكس ذوقپرست ايديلر .

خرستيانلغك هنوز بدايت ظهور ومهد نشأتنده بر مايهٔ زهد واردی. معمافيه بوروح زاهدانه انجق ايكنجی عصر ميلاديده آثارفعليه ايله تأثيرينی كوسترمكه باشلادی . اووقت تارك دنيالغی اختيار ونكاحدن اجتناب ايدنلر ، مناسترلری طولدوردی وحيات رهبانيه تأسس ايتدی . (عرفای نصرانيه Les gnostiques) واونلره تابع اولان برچوق محررلر ، اعتقادات ناسی (تجرّد monasticisme) ه اماله ايدرك افكار عموميه يی تارك دنيالغه حاضرلامشلردی . دردنجی عصر ميلاديده (Rufinus روفی نوس) ، (Sulpicius severus سول پی جيوس سه وه روس) ودها بعضی نفوذلی محررين ، اخلاق خرستيانيه ده (ترك دنيا وزهد) غايه سنی بوسبوتون ايلری سورديلر .

نكاحدن اجتناب ، ذلت فقر ، كثرت صيام ، اعتزال وسكوت ، حتی عدم طهارت ونظافت بيله رهبر سعادت وهادئ نجات اولان فضائل اصليه دن صاييله رق توصيه ايدلدی وقبول اولوندی. بالطبع خرستيانلرك قسم كليسی بودرجه زهد ايله ياشاميوردی ، فقط ياشايه بيلنلر معزز ومحترم عد اولونيوردی. يالكز (تعذيب بدن Mortification de la chair) يوقدی . بواذيتی هند وعلی العموم شرق زاهدلرنده كوروريوروز .

خرستيان عالمنده فساد اخلاق آرتدقجه بر (عكس عمل Réaction) قوتيله ميل زهد دخی آرتدی وشدت ونفوذ كسب ايدرك نيجه نيجه فجيع

محاربات مذهبیه‌یه سببیت ویردی . (ذوقپرستلك Hédonisme) ایله (زاهدلك Ascétisme) اخلاقنك فجیع وقانلی محاربات یاقین زمانلره‌قدر دوام ایدرك عاقبت زهدك مغلوبیتی ایله نتیجه پذیر اولدی .

[Matérialisme ، Utilitarisme ، Sensualisme کلّه‌لرینه وبالخاصه ، Cyrénaïque تعبیرنده Hédonisme تفصیلاتنه باقیکز !]

بوکونکی مدنیت، مقصد حیاتی ذوق مشروعده بولویور . حتی مناسترلرده بیله راحت یاشامق وبعض شیلردن امساك ایتمکله برابر لزومی قدر تمیز ییوب ایچمك قاعده ومطلب اولمشدر . بناءً علیه : (نفسنی هر شیدن محروم ایتمك ، وجودینی عذابه صوقمق رضای الٰهی‌یه موافقدر . بودنیاده ذلیل ، سفیل وعلیل یاشامق آخرتده ذوق ابدی‌یه وسعادت قدسیه‌یه مستحق اوله‌بیلمك ایچون بشارتدر .) دەین اخلاق صوفیهٔ نصرانیه‌نك ، بالفعل هیچ حکمی قالمامشدر .

عصرمزك صاحب مسلك فیلسوفلرندن متوفی (هربرت سپنسر) (تربیه) نامیله یازدیغی کتابده (اخلاق زاهدانه) یی حقیله ذم وقدح ایتمش وبونك قرون وسطادن قالمه برضلالت اولدوغنی ادعا ایلمشدرکه طوغرودر . بوکتاب امر تربیه‌ده اعتقادی کلیاً دەکیشدیردی وذوق مشروعك حیاته نافع برمقصد اساسی اولدوغنی کوستردی . زمانه‌نك بو خصوصده اعتقادی بودر .

Aséité

قیومیت Aséité

بوکلّه لاتینجه‌نك (Aséitas) لفظندن مشتقدر ؛ اونكده اصلی : (A se esse) درکه معناسی (کندی کندینه وار اولمق) دیمکدر . قرون وسطی لساندن بزه انتقال ایتمش اولان بوتعبیر ، الٰهیات اصطلاحاتندندر . اللّٰهك ، صفات Attributs ، ذاتیه‌سندن بری‌ده قیومیتدر . زیرا عالم وجودده هر شیئك مبدأی وخالقی اولمق اوزره دوشونوله بیلن ذات الٰهیه کندی کندینه قائم والی الابد دائم اولمق کرکدر . اویله اولماسه مخلوقاتدن فرقی اولمازدی . بناءً علیه « قیوم » دیمك « بذاته قائم » ، یعنی وارلغنده باشقه بر سببه محتاج اولمایان ذات دیمکدر . بزم لسان دین وتصوفمزده بوتعبیر پك مشهوردر .

فقط صمدانيت كلمه‌سی‌ده بومعناده وارد اولمشدر. نته‌كيم سورهٔ توحيدده « الله‌الصمد » بويورولديغی كبی ، « هوالحیّ‌القيوم » كلمه‌لری‌ده جناب حقه وصف اوله‌رق چوق كره قرآن كريمده مذكوردر.

فلسفه‌ده، خصوصا دور اخير مناقشاتنده بوكلمه‌يه نادراً تصادف اولونور يالكز بعضی مذاهب‌فلسفيه اربابی، اللهی منكر اولمقله برابر برمبدأ قيوم، بر اصل‌قديم قبولنده مضطر قالدقلری ايچون بوتعبيری او اصله وصف‌اوله‌رق اسناد ايتمشلردر . مثلا (ماديون) ، ماده‌نك غيرمخلوق اولديغنی وهردورلو تحولاتنه رغماً ازلی وابدی بولونديغنی ادعا ايدييور . يعنی [ماده بذاتها موجوددر ، قيومدر ، يارادلمامشدر] ديمك ايسته‌يورلر . كذلك صوك‌زمان فيلسوفلری آراسنده شدت الحاديله مشهور اولان (شوپنهاوئر) بوتون موجوداتك مبدأ قديمی اولمق اوزره (قوت Force) ه اعتقاد ايدردی ؛ وبوكا كندی تعبيرنجه (ارادت Volonté) ديردی . ايشته بوفيلسوف (Aséité de la volonté قيوميت ارادت) تركيبنی بالالتزام قوللانمشدر.
[اصطلاحاته آيريجه مراجعت ايديكز]

تسليم، قبول، تصديق **Assentiment** فرانسزجه — Assentiment

Assent	انكليزجه
Adezione	ايتاليانجه
Zustimmung	آلمانجه

ذهن ، محسوسات ومعقولاتدن برشيئك ، موافق حقيقت اولدوغنی ؛ ياخود برقضيه‌نك مطابق نفس‌الامر بولوندوغنی تسليم وتصديق ايلرسه ، ذهنك بوقناعتنه (Assentiment) ديرلر . بوتعريفدن اكلاشيليوركه (حُكم Jugement) ده (تصديق) برشرط‌اصلی‌در. اكر ذهن برقضيه‌نك موافق نفس‌الامر اولدوغنده تردد ايدرسه وياخود بوموافقتی نظر اهميته آلمازسه (Assentiment) يوقدر ؛ بناءً عليه اوقضيه ، منطق معناسيله ، (قضيه) اوله‌ماز . اونك ايچوندركه منطق‌ده (تصورات) ، (تصديقات) دن آيرلمشدر ؛ تصديقات دخی وجدانك قناعت وتسليميته مبنی ، ذهنك قطعياً

حكمنه مقرون اولان قضايادر. كرك (ايجاباً Affirmativement) كركسه (سلباً Négativement) ويرديكمز حكملر ذهنمزك تصديقنه مقارندر. باشقه‌درلو اوله‌ماز. تصديقه مقارن اولمايان دوشونجه‌لر (تصورات) دن عبارت قالير. اونلرك (قيمت منطقيه Valeur logique) سى يوقدر. يعنى (دليل وحجّت Preuve, argument) اوله‌مازلر.

شو تقديرجه (Assentiment) كلمه‌سنى منطقده (تصديق) لفظيله ترجمه ايتملى‌در. لسان عادى‌ده (موافقت)، (قبول)، حتى (رضا) معناسنه كلير كچر. مثلا : (Mon assentiment est gagné) جمله‌سنى : (بنم رضام استحصال ايدلمشدر !) ديه ترجمه ايدرز. (تصديق) لفظى بورايه اويماز. (Son assentiment est acquis) ديمك (قبول ايدلمش) ياخود (موافقتى استحصال اولونمش) ديمكدر.

بوتعبيره، اسكى زمانلرده، بويوك براهميت فلسفيه ويرن (رواقيون Les stoïciens) ايدى. اوفيلسوفلر بوكيفيت وجدانيه‌يه (سين غاتاته‌سيس = Συγκατάθεσις) ديرلردى. رواقيون، ادراك مسئله‌سنده ـ طبق (حسيون Sensualistes) كى دوشونورلر، و (مدركات حسيّه Perceptions sensuelles) يه مقابل (فانتاسى‌يه = Φαντασία = Fantaisies) تعبيرنى قوللانيرلردى كه (كورونوشلر) يعنى ظواهر وحادثات معادلى‌در. فقط كرك رواقيون كركسه حسيّون منشأ علم اولمق اوزره حواسى قبول ايله مدركات حسيه‌يه (فانتاسى‌يه) ديمكده اتفاق ايتدكلرى حالده، رواقيون يالكز مدركاتمزك بر (علم حقيقى Connaissance réelle) صاييله‌مايه‌جغنى‌ده ادعا ايدرلردى. حواس واسطه‌سيله عالم خارجى‌دن تلقى ايده بيلديكمز بو (خيالات Images) ك بر علم حقيقى حيثيتنى حائز اوله‌بيلمه‌سى ايچون ذهنك (Assentiment) ى نى دخى بر شرط اساسى اولمق اوزره تلقى ايدرلردى. شوتفصيلاته نظراً ـ رواقيونه كوره ـ علمك منشأى عالم خارجى، واسطهٔ تحصيلى حواس، سرمايهٔ اصلى‌سى‌ده مدركات حسيه ايدى، فقط بوقدرى انجق (فانتاسيا) دن يعنى (خيالات محسوسه) دن عبارت قاليوردى؛ بونك برعلم قطعى وحقيقى حيثيتى قازانه‌بيلمه‌سى ايچون، روحك كندى

کندیلکندن بر حکم وقرار ویرمه‌سی وخیالات محسوسه‌نك موافق حقیقت اولوب اولمادیغنی قبول ، تسلیم و تصدیق ایتمه‌یی شرط ایدی . ایشته (Assentiment) تعبیرینك تاریخ فلسفه‌ده معنای مخصوصی بودر. بوحکم -رواقیون اعتقادنجه- حواسدن ومحسوساتدن منبعث دکلدر. ذهنك کندیسندن صادر اولمشدر . خیالات محسوسه‌نك غلطات حسیه‌دن اولوب اولمادیغنی ذهن ، انجق بو (حکم ذاتی) سی ایله اکلایه‌بیلیر .

دیمك‌که حصول علم مسئله‌سنده رواقیون یالکز عوامل حسیه وموجودات خارجیه ایله قناعت ایتمیور ، صرف ذهنی بر (عنصر علمی élément de connais) نك وجودینی دخی شرط اوله‌رق کوستریبوردی . بویله ، حصول علمده (شی Objet) ایله (نفس Sujet) ی همان عینی درجه‌ده ذی‌مدخل عد ایدن رواقیونه ، قانتك افکاری قیاس اولونه‌بیلیر . چونکه‌بك بکزر . زیرا بومشهور المان فیلسوف مجددی دخی - طبق رواقیون کبی- حصول علمده هم اشیای خارجیه‌نك همده روحك خدمتی اولدوغنی ادعا ایدییور . مثلا « حسیون Les sensualistes » کبی یالکز اشیای خارجیه‌نك تأثیریله بزده علم حاصل اوله‌بیله حکنه قناعت ایده‌میور. کذلك اسکی (عقلیون Rationalistes) کبی ، « منشأ معلوماتمز مبادئ عقلیه‌در » دخی دیمیور. مدرکات حسیه‌یی ترتیب واونلره برمعنا ویرمك؛ تجربه‌یی اداره ایتمك منحصراً عقلك قابلیت ذاتیه‌سی وهنریدر . فقط « مواد علمیه » ، حواس واسطه‌سیله عالم خارجیدن ادراك والتقاط اولونور ؛ دییور .

[Raison ‘ Anticipation ‘ Apriori ‘ Analogie کلمه‌لرنده بو بحثه دائر اشارات وبعضی یرده دخی تفصیلات واردر .]

Assertion تصدیق

Assertion

منطق اصطلاحاتندندر. قطعیاً برحکمی متضمن اولان برجمله‌ده‌بهمه‌حال (تصدیق) واردر . آنجق بویله برجمله‌یه (قضیه Proposition) دیرلر. شو تقدیرجه قضیه ارکانندن معدوداولان (موضوع Sujet) حقنده بر وصف اسنادیله برحکم ویریلیرسه ایشته اوحکمه (Assertion) دیرلر . بونی

« Affirmation » ایجاب تعبیریله برطوتمامایدر . مثلا [هر انسان فانیدر] قضیه‌سنده بالطبع تصدیق واردر . چونکه بوراده موضوع اولان انسانه فانیلك صفتی حمل اولونه‌رق حکم‌ایدلمش اولویور . کذلك [هیچ بر انسان لایخطی دکلدر] قضیه‌سنده‌ده عینی‌صورتله تصدیق واردر. زیرا ینه‌قضیه‌ده موضوع اولان نسانه (لایخطی اولمامق) صفتی‌حمل ایدیله‌رك حکم‌ویریلیور. یالکز شوفرق‌وارکه‌برنجی‌قضیه‌ده‌بوحکم‌ایجاب(Affirmation)شکلنده‌در؛ ایکنجی قضیه‌ده (سلب Négation) صورتنده‌در . آکلاشیلیورکه « Assertion » تعبیری ، ایجاب وسلب صورتلرینی‌ده شامل ، علی‌الاطلاق برتصدیقدر . منطقده بویله برحکمه مقارن اولمایان فکرلره (تصورات) دیرلرکه بونلرده برصفتی برشیئه حمل ایتمك یوقدر ؛ اکر بوحمل واقع اولورسه آنجق او وقت بویله‌سوزلره (تصدیقات) نامی ویریلیر . (قضیه‌لر) جملهٔ تصدیقات صنفنده داخلدر .

[اصطلاحاته وبالخاصه Assertorique تعبیرینه باقیکز]

Arts libéraux

Arts libéraux صناعات سبعه

بوتون قرون وسطانك مدرسه پروغرامنده یدی درس‌واردی. بونلر سقولاستیق تعلیماتنك اساسنی تشکیل ایدردی . علی‌لاطلاق بودرسلره (Arts libéraux) دینیردی. مع‌مافیه بویدی (فن) جنسیت‌اعتباریله‌باشلیجه ایکی قسمه آیرلمشدی : برنجی قسم، (صرف ونحو grammaire)(بلاغت Rhétorique) و (منطق logique) فنلرینی شاملدی . (ثالوث Trivium) دیدکلری طاقم بودرکه اوچ نوع فنی جامع اولان قسم‌معناسنه کلیر . ایکنجی طاقه (رابوع Quadrivium) دیرلر ایدی که اونده‌ده (حساب arithmétique)، (هندسه géométrie)، (هیئت‌دهاطوغروسی فلکیات astronomie) و (موسیقی musique) اولمق اوزره درت‌نوع فن واردی .

آلهیات ، بوصنایع سبعه‌ده داخل بولونمیوردی؛ چونکه اونلرك‌جمله‌سنه حاکم ایدی . نته‌کیم حکمت طبیعیه دخی ذکر اولونمامشدی . بودرس

پروغرامنده کورولن تقسیمات علومك مرتب وموجدلری (مارچیانوس قاپهللا Marcianus Capella) ایله (بوئهس Boèce) نامنده ایکی معلم ایدی . بوذاتلر ، حکمای اسلافدن (فیثاغور Phyhagores) ك مذهب فلسفه‌سنی ــ بعضی تعدیلات ایله ــ قبول ایتمش اولدقلری ایچون بوتون (نوفیثاغوریلر Néo-pythagoriciens) کبی ، حکمت طبیعیه ایله ریاضیاتی برطوتیورلر ، آیری غیری علملر عد ایتمیورلردی . بوسیاق نظره کوره فلکیات ، حکمتك بوتون (مبصرات Optique) قسمنی ، موسیقی ده تکمیل (مبحث صدا Accoustique) فصلنی تشکیل ایدییوردی .

ایشته سقولاستیق تعلیماتی بو پروغرام اساساتنه مستند اوله‌رق تکمیل قرون وسطی امتدادنجه دوام ایتدی . حتی بزده شرق مدرسه‌لرنده‌ده بوپروغرام عیناً قبول ایدلمش وحالا بوکونه قدرده دوام ایتمکده‌بولونمشدر . فی‌الحقیقه بزم مدرسه‌لریمزده اوته‌دنبری درسلرك ترتیبی واصول تعلیم ، ادعامی تصدیق ایدر : اولا (بنا ومقصود) یعنی (grammaire) ایله باشلامق ، برمدت صوکره «مطول» اوقویوب «بدیع بیان ومعانی» دن درس کورمك یعنی (Rhétorique) اوکرنمك ، اوندن صوکره «شمسیه» ، «شرح مطالع» ایله مشغول اولوب منطق تحصیل ایتمك قاعدهٔ اساسیه ایدی . ایشته « trivium » ترتیبی بودر . حساب هندسه وفلکیات درسلری دخی ــ بدایت امرده مدرسه‌لریمزده تعلیم ایدلمکده ایکن ــ کاتب چلبی‌نك تعبیر ظریفنجه ــ « عاقبت سوق علمه کساد عارض اولمغین » ، متخصص علما بولونه‌مازاولمش وبناءً علیه بوصنایع سبعه پروغرامنك « quadrivium » قسمی یاواش یاواش معطل و ــ بالآخره ــ بوسبوتون متروك قالمشدر .

موسیقی‌یه کلنجه ، اوروپا مدرسه‌لرینك تعلیماتنه نظراً بوسبوتون بر استثنا تشکیل ایدییوردی . موسیقی بزده‌دخی حقیقتاً اقسام حکمتدن عد ایدیلیردی . نابی ، (خیریه) سنده : « موسیقی فنی‌ده حکمتدندر ! » دییور . فقط بوبویله اولدوغی حالده ، احکام شرعیه ، اونی ، تربیهٔ اسلامیه‌یه پك موافق کورمه‌مش اولدوغی ایچون ، ــ هیچ اولمازسه دولت عثمانیه‌ده مؤسس اولان ــ مدارسده

اصلا تعليم ايدلمه‌مشـدی . نته‌كيم موسيقی فننك حكمتدن اولدوغنی تسـليم واعتراف ايدن نابی ، اوغلنه نصيحت ويريركن :

ياقيشير سينهٔ جورجی‌يه كمان ؛
چالمه اويله دودوكی مولانا
ديمه‌يه آديكه نيزن منلا ! . .

ديه‌رك موسيقی تحصيلندن اونی منع وتحذير ايدييور . بوكبی سـببلره معطوف اولمق كركدركه بزم مدرسه‌لريمزده صناعات سبعه پروغرامنك انجق التی فنی معتبر اولمش وموسيقی اوندن طی ايدلمشدی ؛ صوكره صوكره قسم رابوعده داخل اولان علوم رياضيه وفلكيات دخی ـ اربابنـك فقداندن ناشی ـ معطل قالنجه درسلر ، اسكی پروغرامك « ثالوث » قسمنه منحصر قالدی . موسيقی ايسه مدرسه‌لر خارجنده تعليم ايديليردی .

بالخاصه فلسفه‌يه كلنجه ، وقتيله مدارس اسـلاميه‌ده كمال جدّيتله تعليم ايديليركن وبغدادده نظاميه مدرسه‌سنده ، اصفهانده « والده » مدرسه‌سنده پك بويوك فيلسوفلر ، منطقجيلر وعالملر يتيشـيركن ، ينه عينی رغبتسزلك وكساد عرفان سببيله اهلی قالمامش ونهايت فلسفيات وعلم طبيعی نامنه «قاضی مير» ايله قناعت واكتفايه مجبوريت الويرمشدی .

عثمانليلرك الك مشهور نحريری والك بويوك عالمی اولان « حاجی خليفه » يعنی « كاتب چلبی » ، بزده مدرسـه تعليماتنك شايان أسف اولان بودركهٔ تردّيسندن ـ صميمی برحس تأسفله ـ بحث ايدييور ؛ « ميزان الحق فی اختيار الاحق » نام رساله‌ٔ معروفه‌سـنده ، معنادار برمقدمهٔ مختصره‌ی متعـاقب مدرسه‌لريمزك حالنی تصوير ايدييور ، وبعضی علومك ، هله حكمتك « يعنی فلسفه‌نك ! » اسكی پروغرامدن طی اولونماسی يوزندن استانبول مدرسّه‌لرينك نه‌دركه‌لره دوشـدوكنی آكلاتيركن عيناً شو سوزلری سويليور : « . . . . ابوالفتح سلطان محمد خان ، مدارس ثمانيه بنا ايدوب [قانون اوزره شـغل اولونه !] ديو وقفيه‌سنده قيد ، و « حاشـيئه تجريد » و « شرح مواقف » درسـلرين تعيين ايله‌مشدی . صوكره كلنلر ، [بودرسلر فلسفياتدر !] ديو قالديروب « هدايه » و « اكمل » درسلری اوقومنی معقول كوردی . يالكز

اوکا اقتصار نامعقول اولمغله ، نه فلسفیات ونه هدایه وا کمل قالدی . بونکله رومده « یعنی تورکیاده ! » سوق علمه کساد کلوب اهلی انقراضه قریب اولمغله بعض کنارده ، اکراد دیارنده « یعنی کردستان طرفلرنده ! » یریر قانون اوزره شغل ایدن طالبلرك مبتدیلری رومه کلوب عظیم طفره صاتار اولدیلر . . . . » الی آخره ! . . .

اکلاشیلیورکه جتمکان فاتح سلطان محمد مشهور « نصیر الدین طوسی »نك «تجرید» نام اثر فلسفی سی ایله «قاضی عضد» ك معروف عالم اولان «مواقف» نام کتابنی مدرسه پروغراملرینه داخل ایتمش ایکن ، صوکره کلنلر اونلری قالدیرمشلر وسویه عرفان شدتله تنزل ایتمش ؛ اوکا بدل غایت سطحی ومختصر اولان « هدایه » وامثالی کتابلرله اکتفا ایتمشلرکه حالا بوکونه کلنجیه قدر ، یعنی زمانمزده مدرسه تعلیماتنك اصلاحنه تشبث اولونجه یه قدر « قاضی میر » مدرسه لرمزك باشلیجه حکمت کتابی ایدی . طبیعیدرکه اسکی پروغرامك « رابوع quadrivium » قسمنی تشکیل ایدن هندسه ، حساب ، هیئت وموسیقی بك چوق زماندنبری مطوی ومتروك ایدی . ثالوث قسمنك مرجح قالمسنه سبب لسان وادبیاته عائد فنلری شامل بولونماسی وبونلرك عقایده متعلق مسائل مشوشه احداث ایده جك ماهیتده اولماماسیدر .

مع مافیه حالا (صنایع سبعه) ترتیبندن ، یعنی سقولاستیق پروغرامندن (مدرسه تعلیماتی l'enseignement universitaire) نی بوسبوتون قورتاره مامش اولدوغمز صراحتاً تبین ایدییور .

[بوادعانك طوغرو اولدوغنی دها اییی اکلامق ایچون acroamatique تعبیرندم مدرسه لریمزه عائد اولان تفصیلاته دخی باقیکز !]

بوفنلره (arts) دەنیلمسنك سببی (esthétique , science) کلمه‌لرنده (علم ایله صنعتك مناسبتی la relation de la science et de l'art) بحثنده ایضاح اولونمشدر . اورایه باقیکز .

(proposition) Assertorique

(قضیهٔ مسبه) مطلقهٔ عامه Proposition) Assertorique

مشهور فیلسوف (قانت Kant) قضایایی (ضروب modalités) اعتباریله اوچ صنفه تقسیم ایتمشدی. بوتقسیم اساساً کندیسنك (مقولات catégories) تصنیفنه مستنددر، وبوخصوصده کیفیت (حمل attribution) نظر اعتباره آلنمشدر. معلومدرکه هرقضیه بهمه‌حال بر (حکم jugement)ی ناطقدر. (موضوع le sujet) ایله اوکا عطف اولونان حال وکیفیت، یعنی (محمول l'attribut ' le prédicat) بر (رابطه copule) ایله باغلانیرسه بر حکم ترتب ایدر. (انسان فانی‌در.) کبی. بوحکمك ماهیت وحیثیتی هرقضیه‌ده بردکلدر. مثلا (جسم متحیّزدر) قضیه‌سنده حکم واقع (واجب وضروری nécessaire) در؛ چونکه عقل باشقه درلو اوله‌بیلمه‌سنی قبول دکل، تصور بیله ایده‌مز. هرحالده تحیز کیفیتی (جسمك تصور ماهیتنده dans la conception de l'idée de corps) داخلدر. حیّزی اولمایان بر جسم دوشونه‌مه‌یز. حالبوکه (لیمون اکشی‌در) قضیه‌سنده‌کی حکم بویله دکلدر. زیرا لیمونك مطلقا اکشی اولماسی عقلاً واجب وبالضروره مسلّم دکلدر، یعنی (اکشی‌لك) صفتی لیمونك تصور ماهیتنده بهمه‌حال داخل بر کیفیت لازمه صاییلماز. اونك ایچون ممکن‌در. عکسنی‌ده دوشونه‌بیلیرز. فرضا (طاتلی لیمون) ویاخود (سرخوش ایدیجی برلیمون) دخی تصورایده‌بیلیرز؛

ایشته (قانت) بودرلو قضیه‌لره (assertorique) دییوردی. (جسم متحیزدر) کبی‌لرینی دخی (apodictique) عنوانی ایله بر صنف مخصوص اوله‌رق تمیز ایدییوردی. [بوتعبیره باقیکز] برده (problématique) نامیله اوچونجی بر صنف قضایا تفریق ایتمشدی‌که اونلرده ویریلن حکم دائرهٔ احتمالاتی آشه‌ماز؛ مثلا: (بکارلق، بختیارلق‌در) قضیه‌سی کبی‌که هرحالده بوادعانك متضمن اولدوغی حکم براحتمال دائره‌سنده محصوردر. چونکه بختیار عد ایدیله‌بیلن انسانلر آره‌سنده‌عائله غائله‌سندن آزاده اولانلری وارسه متأهل اولانلری‌ده نادر دکلدر. بختیارلق، هرایکی صورتده‌ده محتملدر.

اكلاشيليوركه (assertorique) اولان قضيه‌لرده واقع اولان حكم انجق بالتجربه تحقيق ايتديكمز بر كيفيتى ، بر حادثهٔ واقعه‌يى (تصديق assertion) دن عبارتدر . بو تصديقك عقلاً مجبورى وضرورى اولماسى لازمكلمز . حالبوكه حكمده حيثيتِ (وجوب و ضرورت nécessité) (apodictique) اولان قضايانك (صفت كاشفه la caractéristique) سى وشرط تمايزيدر . شو تقديرجه بودرلو قضيه‌لر (apriori اِنّى وقبلى) بر محاكمه‌نك دستور افاده‌سى‌در ؛ وبر ضرورت عقليه‌يه مستنددر . اوقدركه عكسنى تصور ايتمك (باطل بديهى absurde) اولور . حالبوكه (assertorique) اولانلر انجق (aposteriori ، لِمّى ، بعدى) يعنى بعدالتجربه ويريلن بر حكمى ناطقدر . اونك ايچوندركه قانتك تقسيمنه كوره بو (ضرب قضيه modalité de proposition) (مقولهٔ وجود catégorie d'existence) ه تعلق وتوافق ايدر . بودرلو حكملر (بالفعل صادق vrais en fait) در ؛ فقط بالضروره طوغرو اولمالرى وبناءً عليه بهمه حال عقلاً دخى مسلّم بولونمالرى لازمكلمز . [catégories كلمه‌سنه باقيكز]

شو ايضاحات وتعريفه كوره (مطلقهٔ عامه) تعبيرينك (assertorique) معناسنى حقيله ادا ايده‌مديكى ظاهردر .

بو مسئله‌نك (empirisme تدريبيه) و (rationalisme عقليه) بحثلريله صيقى صيقى‌يه علاقه‌سى واردر . بناءً عليه (aposteriori) و(apriori) دعوالرى ايله دخى رابطه‌سى او نسبتده صميمى‌در . [بو تعبيراته باقيكز]

اونك ايچون اولسه كركدركه بزم مملكتمزده متأخرين منطقيوندن بعضى كيمسه‌لر ، وبالخاصه اوروپا معاصرين منطقيوننك اثارندن بر رساله ترجمه‌سنه همت ايدن بر ذات ، ـ ظن ايدرم ؟ ! متوفى (چاميچ اوخانس) افندى ـ ، بو تعبيرات مهمه‌يى (قضاياى عقليه) و (قضاياى حسّيه) تركيبلريله ادا ايتمش واصابت ايله‌مشدر . بوراده (قضاياى حسّيه) تعبيرى (propositions assertoriques) معادلى اولويوركه طوغرودر ؛ چونكه بو درلو حكملر انجق حواس واسطه‌سيله استحصال ايديله‌بيلن معلومات تجربيه‌يه مستند اوله‌بيلير .

قضایای عقلیه (apriori قبل‌التجربی بر حکمی ناطقدر . دیمشدم . اویله‌در ؛ اوسبیله (proposition analytique قضیهٔ تحلیلیه) ایله (قضیهٔ عقلیه pr. apodictique) یی ، (قضیهٔ ترکیبیه pr. synthétique) ایله‌ده (قضیهٔ حسّیه pr. assertorique) یی بر طوتانلر و عینی شی ظن ایدنلر اولمشدی. حالبوکه قانت (هم apriorique همده synthétique) بر نوع قضایا اوله‌بیلدیکنی دخی میدانه قویمشدر .

[بوتون تعبیراته باقیکز . تفصیلات ایچون بالخاصه synthétique, proposition , analytique کلمه‌لرینه مراجعت ایدیکز .]

Assimilation

تمثیل را ستمثال Assimilation فرانسزجه انکلیزجه و آلمانجه
Assimilazione ایتالیانجه

بو کلمه‌نك اصلی لاتینجه (ad + similis) در. (similis) ده (مشابه) دیمکدر ؛ بناءً علیه معنای لغویسی (بر شیئی تغییر وتعدیل ایدوب بکزتمك)در. (علم حیات Biologie) ده (علم اجتماعیات sociologie) ده و(علم روح Psychologie) ده اصطلاحات مهمه‌دندر .

استمثال بوتون ذی حیات اولانلرك اساسی ، خصوصی واك مهم قابلیتی‌در. حتی ده‌نیله‌بیلیرکه (حیات نامیه la vie végétative) نك باشلیجه (علامت فارقه la caractéristique) سی بودر . (عضویت l'organisme) ده (عنصر اصلی élément fondamental) ، (حجیره la cellule) اولدوغی ایچون استمثال کیفیتی حجیراتده واقع اولور ؛ چونکه اصل یاشایان ، تغذی ایدن اوناردر . (امر تغذی l'acte de nutrition) ، بهمه حال ایکی (عملیه opération) ایله ممکن اوله‌بیلیر؛ بریسی (مص absorption) دیکری‌ده (استمثال assimilation) در . بر حجیره ، اولا محیطنده محلول بولونان (مواد غذائیه matièles alimentaires) یی مص ایدر ؛ یعنی ثمر ، تناول ایلر. اووقت انجق (کمیتاً quantitativement) تغیراته دوچار اولور، چونکه حجمی تزاید ایتمش بولونور. بوحاله (نمو accroissement) ده‌نیلیر.

صوکره مواد غذائیه (پروتوپلازما protoplasme) یه تحول ایدرك کسب حیات ایلرکه استمثال بوکا دیرلر ؛ چونکه ارتق حجیره‌نك پروتوپلازماسنه شبیه بر حاله تبدل ایتمشدر . بدایتاً عضویته اجنبی اولان مواد غذائیه‌نك ناصل اولوبده عضوی بر حاله کچدیکنی بیلمیورز ؛ یعنی کیفیت استمثال ، هنوز سبب حقیقیسی ایله معلوم دکلدر . لکن معنای حیاتی متضمن اولان بو کیفیت برامر واقعدر وبرحادثهٔ مشهوده‌در. واقعا حجیره‌نك بدننه داخل اولان ماده‌لر، غایت مهم وغامض برطاقم معاملات کیمیویه‌یه معروض اوله‌رق ترتب ذرات اعتباریله (تغیرات عمیقه modifications profondes) یه دوچار اولویورلر . بونده‌شبهه یوق ! . لکن پروتوپلازما ، اومواد اجنبیه‌یی ناصل برتأثیر ایله ونه‌کبی برقوتله کندینه بکزه‌تیور؟ . . بونقطه هنوز قارا کلق‌در. حکمت وکیمیا علملری بونی تنویر ایده‌بیلیرسه (حیات) دیدیکمز سر اکلاشیلیر .

انکلیزمعاصرین علماسندن وفیزیولوژی متخصصیننده پروفسور (مای‌قیل‌فوستر Michael Foster) بوسری کشف ایتمك‌ایچون چوق تحقیقاتده بولونمش‌وکیفیت هضم‌د. یالکز حجیره‌نك استمثال قابلیتی‌ایله ایش بیتمه‌دیکنه قناعت حاصل ایتمشدر . بو عالمك تحقیقاته مستند بولونان اعتقادینه کوره موجودات‌عضویه‌ده حیاتی‌اداره‌وادامه‌ایدن معاملات کیمیویه ایکی‌درلو جریان حاصل ایدیورکه — نتیجه اعتباریله — یکدیکرینه ضددر . (حیات) بو ایکی جریانك (محصله la résultante) سی‌در. بونك‌بریسی موادمشکله‌وانسجهٔ عضویه‌نك انحلالی ایله عناصر ابتدائیه‌یه رجوعی‌در. بوکا (پروفسورفوستر) (Katabolisme) دیبورکه فیزیولوژی لسانده (désassimilation) دیدکلری بودر . (فلسفهٔ تکامل la philosophie évolutioniste) ك مؤسسی اولان‌مشهور (سپنسر Herbert Spencer)ك(désintégration) دیدیکی‌ده ینه اودر .

محققدرکه عناصر بسیطه بر شکل عضوی اکتساب ایده‌جك صورتده (تعضی s'organiser) وترکب ایده‌بیلمك‌ایچون برچوق (قدرت énergie)

بلع ایدر ؛ اونك ایچوندرکه انسجۀ عضویه الك زیاده مقدارده (قدرت مکنیه
énergie potentielle) یی حائز اولان اجسامدر . [بو تعبیره باقیکز !]
بو اجسام انحلال ایدنجه کندیلرنده (مدخّر emmagasiné) اولان او قدرت
تظاهر ایدرك حرارت و حرکت حصوله کتیریر . بزم (حرارت
غریزیه chaleur animale) مز ، (حرکت عضلیه mouvement
musculaire) مز ، حتی ـ فلاسفۀ مادیونك ادعاسنجه ـ تفکراتمز ،
انسجۀ عضویه‌مزك انحلالی ایله سربست قالان او قدرت مکنیه‌نك بر شکل
مخصوص اوزره تظاهریدر . (فعالیت حیات activité vitale) بو سایه‌ده
ممکن اولیور و بو مصرفله اوله‌بیلیور. بونك نتیجه‌سنده، طبیعی، انسجۀ عضویه
آز چوق خراب اوله‌رق دها بسیط عناصر و ترکیباته انحلال ایدییور و عضویت
اونلری خارجه آتیور؛ بو (وتیرۀ کیمیویه procédé chimique)، (destructif)
در ، یعنی وجودی تخریب ایدر . اکر او تخریباتی تعمیر ایتمزسه‌ك دوران
حیات طورور .

ایشته بو تعمیر ، تغذی سایه‌سنده اوله‌بیلور و حجیره‌نك غذایی استمثال
ایده‌بیلمه‌سیله باشلیور ؛ بو سفرده واقع اولان معاملۀ کیمیویه تماماً اولکی‌نك
عکسیدر . مواد غذائیه حجیره داخلنده دها (معضل complexe) ترکیبات
کیمیویه حصوله کتیره‌رك پروتوپلازما شکلنه کیرییور و ضایعات واقعه‌یی تلافی
ایتمش اولیور . بو حادثه‌یه (پروفسور فوستر) ، (anabolisme) دییورکه
اصل (assimilation) بودر؛ و (یعنی تعمیری consructive) بر معاملۀ
کیمیویه نتیجه‌سیدر . سپنسرك (اندراج intégration) دیدیکی‌ده بودر .
بناءً علیه ، حیات (حکمیٔ کیمیوی Physico - chimique) بر (جریان
مضاعف double courant) درکه عینی زمانده واقع اولور و (anabolisme)
ایله (Katabolisme) دن یعنی استمثال غذا و انحلال انسجه معامله‌سندن
عبارتدر . (پروفسور فوستر) بونك ایکیسنه بردن (Métabolisme)
دییور و صریحدرکه سپنسرك (تکامل évolution) پرنسیپنی، نمی و تغذیٔ
حجیره‌یه تطبیق ایله سرّ حیاتی ـ طبیعیون اسلوبنجه ـ تعریف ایتمك ایستیور.
[تفصیلات ایچون énergie‘biologie‘évolution کلمه‌لرینه باقیکز !]

نباتات، (مواد عنصريه matières élémentaires) ى استمثال ایتمکله ياشيور ونشو ونما بولويور . بو خصوصده کونشك ضیاسی بویوك بر رول اوينويور: (قلوروفیل chlorophile) معامله کیمیویه‌سنی ایقاع ايدييور واوسايه‌ده عناصر معدنيه بر وجهله ترکب ایدرك (نسج‌حشبی tissu ligneux) ی وجوده کتیرییور . بو راده باشلیجه معامله (ترکیبی synthétique) در . بونی نظر دقته آله‌رق بعضی (حیاتیون biologistes) : [نباتاتده (و تیره حیات procédé vital (anabolique) در ؛ یعنی استمثالدن عبارتدر] دیه ادعا ایتمشلردر . حالبوکه حیوانات ، نباتات کبی ثابت اولمایوب حرکته مجبور بولوندوغندن [انسجهٔ حیوانیه دائما تخریباته معروضدر ؛ اونك ایچوندرکه هر حیوانك دائما وجودی (احتراق combustion) ایدر ، و (ادرار urée) کبی (حامض قاربون acide carbonique) و(صو بخاری) کبی (فضلات déchets) ی اولور . بناءً علیه حیات حیوانیه (Katabolique انحلالی) بر جریان عرض ایدر .] دیمشلر ؛ فقط بو مبالغه‌لی بر ادعادر . چونکه جریان حیات منحصراً استمثال ویاخود انحلالدن عبارت اوله‌ماز. اولسه‌یدی ئولوم اولمازدی . [biologie تعبیرینه باقیکز!]

اسکی شرق حکماسنك آثارنده ، حتی بزم (قینالی زاده علی افندی) و (ارضروملی ابراهیم حقی افندی) کبی عثمانلی محررین سالفه‌سنك آثارنده (تغذی) بحثی اوزون اوزادی‌یه تفصیل ایدلمشدر . طبیعی و ضروریدرکه اسلافك بو بابده‌کی فکرلری پك محدود وچوق یاکلشدی . چونکه حقیقی معناسیله (علم حیات) یوق کبی ایدی. لکن غریبدرکه (تمثل)، (استمثال)، (انحلال) کبی تعبیرات ، تغذی‌یی تعریف ایچون ـ اصطلاح اوله‌رق ! ـ قوللانلمشدر . و (غذا) حقنده (بدل مایتحلل) تعبیری وصف اوله‌رق بحرکه تمامیله طوغرودر . سلیمان قانونی دوری افاضلندن اولان قینالی زاده (بقای شخصی ، بقای نوعی) ترکیبلرینی بیله غایت یرنده قوللانمشدر. حالبوکه بونلر بوکون (دارويينيزم) اصطلاحاتندندر ؛ [Darwininisme کلمه‌سنه باقیکز .] واخیراً وضع اولونوب لسان علمه کچمشدر .

علوم اجتماعیه‌ده استمثال وتمثل ، برخیلی مختلف اسبابه معطوف اولماسی لازمکلن برحادثهٔ اجتماعیه‌یی مجملاً ومبهماً تعریف واخطار ایچون قوللانیلیر. مثلا : آمریقای شمالی‌یه هجرت ایدن بر چوق ملل متمدنه افرادینك پك آزبر زمان طرفنده سجایای ملیه‌لرینی ضایع ایدرك آمریقالی اولمالری شایان دقت برکیفیت اجتماعیه‌درکه قسماً معلوم ومعین ، فقط قسماً‌ده مجهول ومبهم بر طاقم اسباب وعوامله اسناد اولنه‌بیلیر . بو کیفیتی مجملاً بیان ایچون : [آمریقای شمالی مدنیت جدیده‌سنك بویوك بر قدرت استمثالی واردر .] دیرز . کذلك ملل مختلفه آره‌سنده موسویلرك هر هانکی بر محیط اجتماعی ومدنی‌یه چابوجاجق (تطابق s'adapter) ایده‌بیلمه‌لری - ینه عینی درجه‌ده شایان دقت - بر قابلیت مخصوصه‌درکه ، بز بونی مختصراً اشعار ایده‌بیلمك ایچون: (موسوی ملتنده بویوك برقابلیت تمثل واردر.) دیرز. بوتقدیرجه (assimilation) هم تمثل هم ده استمثال معناسنه کلیور .

(کاهل adulte) اولان ملتلرك و (مرمرسیده cabuc) مدنیتلرك تمثله قابلیتلری قالمیور . بوکیفیت تاریخ مدنیتله ثابتدر . بونك اسبابنی تتبع ایتمك بالخاصه (فلسفهٔ تاریخ la philosophie de l'histoire)ك ایشی‌در. تمثل واستمثال اجتماعی‌ده مطلقا شرائط مدنیه‌نك بویوك بر تأثیری وار ؛ فقط [درجات ومراتب مدنیت اعتباریله ایکی ملت آره‌سنده بویوك برفرق اولورسه ، حتی جنس واسلوب مدنیت پك مخالف اولورسه تمثل اوله‌میور.] دەینلر واردر . بوکامثال اولمق اوزره ، چینلیلرك اوروپا مدنیتنی استمثال ایده‌مدکلرینی، ایرانیلرك مدنیت سامیه‌یی - اولدوغی کبی - بمسه‌یه‌مدکارینی، عرض ایدییورلر . مع‌مافیه ژاپونلر، قدم واسلوب مدنیتده چینلیلردن فرقلی اولمادقلری حالده اللی سنه‌کبی برزمان قلیل ظرفنده اوقدر بویوك برقدرت استمثال کوستردیلرکه تاریخ انسانیتده برمثلنی دها بیلمیورز .

(قابلیت تمدن)سرینی متضمن اولان بومسئله مهمدر. فقط بوخصوصده ویریلن حکملر سطحی‌در . [habitude و condition کلمه‌لرنده تفصیلات اجتماعیه‌یه باقیکز !]

علم روحده تمثل ، (تجربهٔ شخصیه expérience persennelle)
ایله کسب اولونان مدرکاتك هویت معنویه‌مزه اندراج (intégration)ی درکه
بوسایه‌ده (انانیتمز notre moi) تکمل ایدر . بوده بر برینه بکزه‌ین
(احساسات sensations) ، (افکار ideés) ، (حسیات sentiments) ،
(خیالات images) ك (بالتداعی par assoeiation) ، حسیات وافکار
سابقه‌مزله یکوجود وهم آهنك اولماسی‌در . یکیدن یکی‌یه واقع اولان
مکسوباتمزك اسکی سرمایهٔ معنویمزه بوصورتله انضمامی ایله وجدانمز ـ عادتا ـ
تنمی ایدییور دیمکدر . حیات روحیه‌مزك اساسی بودر . بوکیفیتك ناصل
وقوعه کلدیکنی ـ اسبابیله ـ بیله‌میورز . فقط کورویورزکه مدرکات
جدیده‌مزی استمثال ایده‌بیلمك ، روحمزك اك مهم قابلیتی‌در . بیولوژی‌ده
هضم نه‌ایسه پسیقولوژی‌ده دخی بواونك عینی‌در . حتی هنوز قابل استمثال
اوله‌مایان افکار وحسیاتی ومدرکاتی ذهنمز آلیور ، روحمز بمسه‌یه‌میوب
آتیور . [associationisme کلمه‌سنه باقیکز !]

بونك ضدی‌ده وارکه پسیقولوژیده بر نوع (Katabolisme) عد
اولونه‌بیلیر : بعضاً معنویتمز چوزولوب بوزولویور و (انحلال ذهنی désagréga
tion mentale) دیدیکمز جملهٔ حادثات وقوعه کلیور . بزم بنلکمزی
تشکیل ایدن وحدت حسیه پارچه‌لانیور ؛ بوتون معنویاتمزی یکپاره بر هویت
شخصیه شکلنده یاشاتان رابطه‌لر قوپویور . حیات ذهنیه‌نك آهنکی خراب
اولویور . [personnalité کلمه‌سنه باقیکز !] بوحال بر علامت مرضیه‌درکه
کثیرالوقوعدر .

بوتون بویکی فکرلر بیولوژی پرنسیپلرینك پسیقولوژی‌یه تأثیرینی اثبات
ایدر وروحیون مذهبنه تماماً معارضدر .

Association (des idées) — تداعی (افکار)

Association (des idées)	تداعی (افکار)	
فرانسزجه وانکلیزجه	Association (des idées)	
آلمانجه	(Ideen-) association	
ایتالیانجه	Associazione	

لسان عادیده پك زبانزد اولان بوکلمه ، لسان اصطلاحده تعبیرات مهمه‌دن
معدوددر ؛ خصوصا (علم روح psychologie) ده قیمتلی بر (نظریه

théorie) نك اسمی‌در. لاتینجه (آس‌سوچیو associo) (رفاقت ایتمك) دیمکدر .

بعض‌افراد جماعتك هرهانکی برمقصدله تشریك‌مساعی ایچون‌طوپلانوب تشکیل ایتدیکی جمعیتلره (association) دەنیلیر . (association des gens de lettres) و (association des étudiants) کبی‌که بوتقدیرده بز بو تعبیرلرك برنجیسنی (جمعیت ارباب‌قلم) ، ایکنجیسنی‌ده (طلبه‌جمعیتی) دیه ترجمه ایدرز . مثلا : (The British association for the adven-cement of science) ایله (American psychological association) ایکی بویوك جمعیت‌درکه برنجیسی علی‌الاطلاق علمك ترقیسنه، ایکنجیسی‌ده بالخاصه علم روح تدقیقاتنه صرف همت ایدن بر چوق علمادن متشکل‌در .

اکر بو کبی جمعیتلرك ودها سائر امثالنك شرائط تشکلی قانوناً مؤید وحکومت محلیه‌نك مساعدهٔ رسمیه‌سنه مبنی ایسه اونلره (شرکت société) و اکر صناعت‌وتجارت‌ایچون‌تأسیس اولونمش‌ایسه (قومپانیه compagnie) دەنیلیرکه بونلرك انواعنی ، شروط قانونیه واقتصادیه‌سنی تتبع ایتمك ، (علم اقتصاد économie politique) لك ایشی‌در .

بر مقصد اختلالکارانه ایچون علناً ویاخود خفیاً تشکل وتأسس ایدن سیاسی جمعیتلره (comité) دەنیلیر ؛ (société) ، (association) ویاخود (compagnie) دەنیله‌من .

(association) کلمه‌سی‌ایله (agrégat) و (organisation) ودها سائر بو صنفدن صاییلان تعبیرات مشهوره‌نك اصطلاح‌معنالرنجه آره‌ده ایچه فرق واردر . [او کلمه‌لره آیری آیری باقیکز !]

فلسفه‌لسانده (تداعیٔ افکار association d'idées) نامیله معروف اولان بر (حادثهٔ‌روحیه phénomène psychique) واردرکه‌هان هرکسك کندی نفسنده تجربه ایتمش اولدوغی وقایع عادیه‌دندر .

انسان، بعضاً کندی‌عالمنده ــ بلا مقصد معین ــ طالغین دوشونورکن ، اویله بر غریب خاطره‌ایله طالغینلقدن اویانیرکه ، نصل برسلسلهٔ تفکرات‌ایله

اوخاطره‌یه پیوسته اولدوغنه حیرت ایتمکدن کندینی آله‌ماز . چونکه اوآن ومحیطایله اوخاطره‌نك هیچ برمناسبت منطقیه‌سی یوقدر. فقط ادم اونقطه‌دن باشلایوبده ـ رجعی بر صورتده d'une façon rétrospective ـ سلسلهٔ تفکراتی تعقیب ایده‌جك اولورسه کشف ایدرکه برچوق خواطر یکدیکرینی تنبیه وایقاظ ایدرك ذهنی بر وقعه‌دن دیکر بر وقعه‌یه، برنقطه‌دن بوسبوتون باشقه بر نقطه‌یه سوق وایصال ایتمش‌در .

ایشته علی‌العاده (association d'idées) دیدکلری حادثهٔ روحیه بودر . بو حادثه‌نك وقوعنده شایان دقت اوله‌رق ایکی شی واردر : بریسی بوخصوصده ارادتمزك دخلی اولمامیشی ، ایکنجیسی‌ده بوجریان تفکرده بر(رابطهٔ منطقیه lien logique) بولونمامیشی‌در . دیمك اولویورکه بوکبی احوالده ذهنمز ، خواطرك کفی وغیر منطقی اولان جریانه قاپیلوب ماضیلره طوغرو رجعت ایتمك اوزره ترك ارادت ایدییورودالدن داله‌سه‌که‌رك برخاطره‌دن دیکر برینه کیدییور ، وهرحالده تأثرات سابقه‌سنك حکمنه تابع بولونویور . حتی کچن عصرك صاحب مسلك فیلسوفلرندن (توماس ره‌ید Thomas Reid)ك ـ بك محق اولان ـ ادعاسنه کوره بو حالت روحیه‌ده (تداعی) یالکز افکار آره‌سنده واقع اولمقله قالمیور ؛ بر حس ، بر فکری ؛ بر فکر ، بر خیالی؛ برخیال، برتشبثی ، برحرکتی؛ برحرکت ، بر خاطره‌یی؛ برخاطره بر حال ویا محلی ؛ بر محل ، بر حزن وکدری ، یاخود شوق وسروری دعوت ایده‌بیلیور . خلاصه، حیات معنویه‌مزی تشکیل ایدن نه‌قدرحادثات روحیه ووقوعات انفسیه وارسه ، اونلرك جمله‌سی‌ده ـ بر طاقم روابط غیر منطقیه دلالتیله ـ یکدیکرینی (صحنهٔ شعورده sur la scène de la conscience) دعوت ایده‌بیلیور . بو رابطه اوقدر عمومی‌که فعالیت روحیه‌مز انجق بو تداعی سایه‌سنده ممکن اوله‌بیلیور . برشیئی خاطرلامق ، بر دوستی طانیمق، ایکی شی آراسنده بر فرق مغایرت ویا بر علاقهٔ مشابهت بوله‌بیلمك انجق خواطرمزك یکدیکرینی دعوت ایده‌بیلمه‌سیله قابل اوله‌بیلیور. محاکمات وملاحظاتمز دخی بهمه‌حال بو کبی عملیات متقدمه‌یه مستند بولنه‌جغی ایچون

اکلاشیلیورکه بوتون (عملیات ذهنیه opérations intellectuelles)مزده عمده واساس ، على الاطلاق ، (تداعی) در . بونده‌ده حافظه اساسدر ؛ چونکه مدرکات سابقه محفوظ اولمالیکه یکدیگرینی دعوت ایده‌بیلسین .

بو (مبدأی) پك بویوك بر اهمیتله تلقی ایدوب پسیقولوژی‌ده عمومی واساسی بر (متعارفه axiome) اولمق اوزره قطعیاً قبول ایدن انکلیز فیلسوف معاصری (جون ستوئه‌ت میل John Stuart Mill) ، بو (عقیدهٔ فلسفیه doctrine philosophique) حقنده شو وجهله بیان ملاحظه ایدییورکه ، جدیدر :

« علم هیئتده جاذبه قانونی ، فیزیولوژی‌ده (انسجه‌نك خواص عنصریه‌سی propriétés élémentaires des tissus) نه ایسه ، علم روحده تداعی افکار قانونلری‌ده اودر ! » دییور .

[بو بحثك فلسفهٔ عمومیه وروحیه‌ده‌کی اهمیت عظیمه‌سنی وبو سببله ایقاع ایتمش اولدوغی مناقشات شدیده و جدیه‌نك ماهیتنی ومسائل اصلیه‌یه جهات تعلقنی (associationisme) کلمه‌سنده تحقیق ایده‌جکز .]

(اعمال فکر idéation) ایچون لازمکلن مواد ابتدائیه‌یی احضار وتألیف ایدن بو قابلیت تداعی ، بر قاچ (وتیره processus) اوزره تجلی ایدییورکه (عملیات ذهنیه opérations mentales) ده بر (سلسلهٔ مخصوصه série spécifique) تشکیل ایدر . بونلرك هر بری — جون ستوئه‌ت میلك براز یوقاریده کچن ملاحظه‌سنه کوره — حیات ذهنیه‌مزی اداره ایدن بر قانون طبیعی صاییلیر .

(۱) (قانون اتصال loi de contiguïté) — اول امرده یکدیگرینه مقارن ومتصل اوله‌رق تلقی ایتمش اولدوغمز حادثاتك برینی یکیدن حس ومشاهده ایتدیکمز زمان . همان اوته‌کی دخی خاطرمزه کلیر ؛ چونکه تکرر تلقی ایتمش اولدوغمز حادثهٔ اخیره ایله اوته‌کی‌نك خاطره‌سی بدایتاً علاقه‌داردر . بوکا (رابطهٔ اتصال rapport de contiguïté) دیرلر . مثلا ، بن ، هر نه زمان بر لیلك کورسه‌م ، حتی بوقوشك رسمنی کورسه‌م

بهمه‌حال کلیبولیده ایلك اوکجه نازل اولدوغمز حسین رئیسك خانه‌سی ، بوتون تفصیلاتیله کوزومك اوکنه کلیر . چونکه بوویران بنانك باجاسنده برلیلك یوواسی واردی وبن عمرمده ایلك دفعه اوله‌رق بوحیوانی او باجا اوزرنده کورمش ایدم. ایشته بوایکی حادثه‌دن برینك تکراروقوعی دیکرینك خیالنی ـ محضا بوسببله‌یعنی‌مقارنت واتصال‌خواطر سببیله ـ احیا ایده‌بیلیور.

مقارنت ، زمان اعتباریله‌ده اولور ، مکان اعتباریله‌ده ! . . بناءً علیه بو قانونی ایکی وجهله تلقی ایتمك ضروریدر . وجه اول (زماناً اتصال contiguïté dans le temps) ، وجه ثانی (مکاناً اتصال contiguïté dans l'espace) در . برنجیسی ایچون بزده اك تحف ومشهور مثال ، قادین ننه‌لریمزك تاریخ تولدمزی تعیین خصوصنده ترجیح ایتدکلری اسلوب ادادر: (احمدم طوغدوغی وقت ـ هیچ اونوتمام ! . . ـ تربه نه‌ریکی زمانی ایدی !) کبی ! بوراده تاریخ تولد معین بر صورتده بیان اولونمیور فقط مقارنت زمان، برچوجوغك طوغماسی ایله بر میوه‌نك یتیشمه‌سی کبی ایکی مختلف حادثه‌ده کورولمش اولدوغی ایچون برینك خاطره‌سی دیکرینی دخی دعوت ایدرك رأس تاریخ اتخاذ ایدلمش اولویور، دیمکدر . اکثر احوالده انسان ، بروقعهٔ حاضره‌نك دلالتی ایله کچمش بروقعه‌نك تاریخنی قطعیاً دخی خاطرلیه‌بیلیر ، اکثریت ناسك اك صاغلام تقویمی بودر .

مکان اعتباریله مقارنته کلنجه ، اونكده نامحدود مثاللری واردر . مثلا : هنوز بش یاشنده ایکن ترك ایتمش اولدوغم (ادرنه) یی تکرار زیارت‌ایدنجه برسوقاق باشنك، برتربه‌نك وضعیتی دلالتیله‌برچوق مواقع دها خاطرمه‌کلیر؛ کلیاً اونوتمش اولدوغم برشیئی تخطر ایده‌بیلیرم : (شو تربه‌نك ارقه طرفنده برحلاج دکانی اوله‌جقدی !.) دیرم‌که هدم‌اولونه‌لی ـ فرضا ـ یکرمی بش سنه کچمشدر . الی آخره . .

(۲) (قانون‌مشابهت la loi de ressemblance) — بربرینه بکزه‌ین ایکی شیئك برینی فی‌الحال مشاهده ایدرسه‌ك ، مشابهت‌علاقه‌سیله دیکرینك خاطره‌سی‌ده ذهنمزه وارد اولور . دوستلرمزدن برینك اوغلنی کورونجه

پدریمی درخاطر ایدیشمز ، قسماً بو مشابهت علاقه‌سیله واقع اولان تداعی‌یه عطف ایدیله‌بیلیر . کذلك بر عثمانلی شاعرینك بر منظومه‌سنی اوقورکن (عرفی)یی ، یاخود (لامارتین) ی درخاطر ایدیشمزده بوقبیلدندر. برآدمك سسندن ، طرز تکلمندن ، یاخودکولوشندن دیکر برکیمسه‌یی خاطرلاییشمز ینه بر علاقهٔ مشابهت دلالتیله‌در . ادبیاتده پك مهم برر واسطهٔ تبلیغ وتصویر اولان تشبیهلر واستعاره‌لر هپ بو بحثه داخل وقانون مشابهت جمله‌سنی‌ده شاملدر. برچوق صناعات ادبیه دها واردرکه بوقانونه ربط ایله ماهیتی تعریف ایدلمك ایسته‌نیلیور . الی آخره !.

(۳) (قانون تضاد la loi du contraste) — بربرینه ضد اولان شیلر دخی یکدیکرینی خاطره دعوت ایده‌بیلیر . بورادهکی علاقه انجق ضدیتدر ؛ هرنه وجهله اولورسه اولسون ! یاکلشق ، طوغرولغی اخطار ایدر . کیجه کوندوزی ! قنالق ایی‌لکی ! . اختیارك ، طاقتسزلق سببی ایله اختیارلغنی حس ایتمه‌سی و (هی کیدی کنجلك هی !.) دەیوب قوتلی وکوربوز زمانلرینی خاطرلاماسی بوکا برکوزل مثالدر. کذلك خسته‌نك اوان صحتنی یاد ایتمه‌سی ؛ محزون وفلاکتلی زمانده ، انسانك اك مسرور و بختیار زمانلرینی آکاسی ؛ چیرکینلکك کوزللکی اخطار ایتمه‌سی‌ده بو قبیلدندر .

بویله یکدیکرینه ضد اولان شیلرك وکیفیاتك بربرینی ذهنده اخطار واحضار ایتمه‌سی ، علی‌الاطلاق علممزك (نسبی relatif) اولماسندن واضداد آره‌سنده‌بیله بر (نسبت تضایف rapport de connotation) بولونماسندندر. [بوتعبیره وخصوصاً rapport کلمه‌سنه باقیکز !]

بر چوق صنایع ادبیه‌ده قانون تضادك حکمی واردر .

بوقانونلری دهازیاده تعیین وتکثیر ایدنلر اولمشدی. مثلا (سببیت علاقه‌سی rapport de causalité) اعتباریله دخی ایکی شیئك یکدیکرینی دعوت واخطار ایتدیکنه نظراً سببیتی‌ده قوانین تداعی‌دن بری اولمق اوزره آیریجه تلقی وملاحظه ایدنلر واردی. فقط سبب دیدیکمز ، خارجده بالذات موجود و (مشخص concret)بر (شی objet)اولمایوب(توالی حادثات succession des phén.)ده(لایتحول invariable)بر(حادثهٔ مقدمه ph. antécédent)

اولدوغی ایچون ، اکلاشلدی‌که (سبب cause) ایله (مسبّب effet) اره‌سنده واقع اولان تداعی (اتصال زمانی contiguïté dans le temps) قانوننك برباشقه جلوه‌سیدر . بناءً علیه آیریجه بر قانون کبی تلقی ایدیله‌مز . [cause و antécedent تعبیرلرنده تفصیلاته باقیکز !]

بعضی حکما دخی – بالعکس – بوتون بو قانونلری بره ارجاع ایتمك ایستدیلر ؛ فقط زمان ایله مکانك ماهیتاً تألیفی ممکن اوله‌مادیغی ایچون ، بوکا موفق اوله‌مادیلر .

(association indissoluble) تعبیری ایله – فیلسوف میل – یکدیکرندن آیری دوشونوله‌سی ممکن اوله‌مایان افکار ویاخود کیفیاتی مراد ایدییور ؛ بونکله‌ده (سببیت) اعتقادینی ، (قضایای عقلیه) نك ماهیتنی ، (افکار وهبیه) دیدیکمز وتجربه‌دن متحصل اوله‌مادقلرینه اینانمق ایستدیکمز مبادیٔ عقلیه‌یی – میخانیکی بر صورتده – تعریف ایدییور . بو سیاق نظر ، فلسفه‌ده ، پسیقولوژیده ومنطقده برچوق مسائل اساسیه‌یه صیقی صیقی‌یه مربوط بولوندوغی کبی (قیمت علم la valeur de la science) و (قسطاس حقیقت le critère de la vérité) بخشنده‌ده افکاری آلت اوست ایتدیکی ایچون فیلسوفلر آره‌سنده عظیم مناقشاته سبب محض اولمش ومذاهب مختلفه اربابنی یکدیکرینه طوتوشدورمشدر ؛ چونکه (ارادت) واستقلال روح مسئله‌سنده‌ده قوتلی بر ضربه‌در .

[تکمیل تعبیرات مهمه‌یه باقیکز ، بالخاصه associationisme کله‌سنده بو مناقشات مهمه‌یه دائر بحث واردر .]

Associationisme

تداعیه **Associationisme** فرانسزجه

انکلیزجه Associationism

آلمانجه Asscciationpsycho'ogie

ایتالیانجه Dottrina psicologica dell'associazione

بو تعبیر بالخاصه علم روحه مستند بر مسلك فلسفی‌نك اسمیدر. معلومدرکه (وجدان بشر conscience humaine) اك بویوك معمادر . (حیات معنویه وحادثات ذهنیه vie psychique et phénomènes mentaux) نك

منبعی اولان وجدانی تعریف ایده‌بیلمك ایچون اوته‌دنبری فیلسوفلر ذهن یورویورلر ، وبونی – بحق – الڭ غامض بر مسئلهٔ اساسیه اولمق اوزره تلقی ایدییورلر ، چونکه بوتون مسائل فلسفیه ، ماهیتاً وجدان مسئله‌سنه منجر اولور . اصل حل اولونه‌مایان عقده اودر .

بو مبحثده شیمدی‌یه قدر، الڭ عمومی ، الڭ معتبر ومشهور اولان نظریهٔ فلسفیه ، اعتقاد جمهوره موافق ایدی ؛ اوده روحی (مستقل ومرید ومختار indépendant et libre) بر (جوهر substance) اوله‌رق قبول ایتمك وبوتون ادراکات، حسیات، افکار ومحاکاتی، روحك فعالیت ذاتیه‌سنه عطف ایله‌مك ایدی. (تجربه l'expérience)، (تحقیقات علمیه investigations scientifiques) ده اصول اتخاذ اولونوبده حادثات روحیه یاقیندن تتبع ایدلمکه باشلانیلنجه ، تحقیقات واقعه ، استقلال روحی اثبات ایده‌بیله‌جك دلائل صریحه ویرمه‌دکدن ماعدا بوسبوتون عکسنه بر اعتقاده زمین استناد حاضرلادی . بوده پك طبیعی ایدی ، چونکه بالجمله علومك رهبری اولان (اصول تجربه la méthode expérimentale) ایله انجق حادثات وقوانین حادثات حقنده کشفیاته موفقیت ممکن اوله‌بیلیردی. ناصلکه اویله‌ده اولدی: بو اصول ایله کشف اولونه‌بیلن (حقایق ممکنه vérités contingentes)، حادثات معنویه‌یه متعلق بعضی قوانینی تعیین ایتمکدن عبارت قالدی . اوقدرکه پسیقولوژی ، ارتق روح نامه بر (جوهر مستقل) دن دکل، انجق (حادثات روحیه phénomènes psychiques) دن بحث ایتمکی وظیفهٔ مخصوصه اتخاذ ایتمشدی . اووقت حقیقت روح بحثی کلیاً ترك ایدلدی ؛ (حالات روحیه états psychiques)، پسیقولوژینك موضوعی اولدی، ومعنویاتمزه عائد (مفردات امور faits particuliers) بالخاصه عناصر علمیه‌یی تشکیل ایتدی .

ایشته (افکار idées) و (حسیات sentiments) ، (خیالات images) ، (محاکمات jugements)و(استدلالات raisonnements)مزی مدرکات ابتدائیه‌نك ترکیبی و ترتبی ایله تعریفه چالیشان و بو خصوصده

(تداعی association) کیفیتی مبدأ اتخاذ ایدن فیلسوفلره (تداعیون les associationistes) دەنیلیر . (associationisme) دخی بو مسلك فلسفینك اسمیدر .

کورولیورکه بو فلسفەنك اساسی بر (نظریهٔ روحیه théorie psychologique) در؛ اونظریەنك نقطهٔ استنادیده (تداعی قانونلری) در، [association کلمەسنده تفصیلاته باقیکز!]

بومسلك فلسفی، انجق اون طوقوزنجی عصر میلادیده بیوك براهمیت قازانوب لایقیله تمایز ایتمش اولدوغی حالده ، نظریهٔ اساسیەسنك تمل طاشی مثابەسنده اولان (کیفیت تداعی)، پك اسکی زمانلردن بری معلوم برحادثهٔ ذهنیه ایدی: مشهور (ارسطو Aristote)، (حافظه وخواطر mémoire et réminiscences) نام اثرنده ، حادثهٔ مذکورەیی جدی بر صورتده نظر دقته آلەرق اطرافیله تتبع ایتمش؛ وحتی (اتصال contiguïté ،) (مشابهت similitude) و (تضاد contraste) علاقەلریله وقوعه کلمکده اولدوغنی بیله سویلەمشدیکه، تداعی قانونلری ، ذاتاً بو اوچ (وتیرهٔ ذهنیه procédé mental) نك برر دستور افادەسیدر .

بو (عقیده doctrine) یی ارسطونك (شارح commentateur) لری قرون وسطایه تودیع ایتدیلر و بو خصوصدەکی معلومات اونلرك محرراتی واسطەسیله (مدرسه تعلیماتی l'enseignement scholastique) نه دخی انتقال ایدرك ـ اوزون اوزادی‌یه ـ موضوع بحث ومناقشه اولدی .

(انتباه Renaissance) دورنده (لودوویقوس ویوەس Ludovicus Vives) بو مسئله ایله اینجەدن اینجەیه اوغراشمش اولدیغی ایچون بالآخره مورخین فلسفەنك نظر دقت وتقدیرینی جلب ایتمشدر .

دور تجددك الك حیثیتلی فیلسوفلردن بری اولان انکلیز (هوبس Hobbee) علم روح حقندەکی ملاحظاتی بونظریەیه بنا ایتمش و (لەوی یاثان Leviahton) ایله (طبیعت بشریه Human Nature)نام اثرلرنده اونکله خیلی مشغول اولمشدر. (سپینوزا Spinoza) دخی (اخلاق éthique) نام کتابنده بوحادثەیه دائر

بحث آچوب یوروتمشدر. لکن (تداعیٔ افکار association of ideas) تعبیرینی ایلك دفعه اولەرق وضع وتشهیر ایلەین فیلسوف (جون لوق John Locke) اولمشدی . معمافیه لسان فلسفه‌یه بو اصطلاحاتی هدیه ایتمش اولان بو انکلیز متفکری، کیفیت تداعی‌نك - پسیقولوژی نقطهٔ نظرندن - نه بویوك بر قیمت واهمیتی حائز اولماسی لازمکله‌جکنی حقیله اکلایه‌مامش وماهیتنه انفاذ نظر ایده‌مدیکی ایچون براز اهمال ایله‌مشدی. بونظریه اصل، (بارقله Berkeley) نك الندە بر قیمت فوق‌العاده اکتساب ایتمشدر . (۱۷۵۳) تاریخ میلادیسنده وفات ایتمش اولان بو انکلیز (پیسقوپوسی évêque) ی، دهاة فلاسفه‌دن بری و (افتکاریهٔ انفسیه idéalisme subjectif) نامیله معروف بر مذهب فلسفی‌نك مؤسسی ایدی . [idéalisme و subjectivisme تعبیرلرینه باقیکز]. کندیسی (مادیون les matérialistes) اعتقادینه شدتله مغایر ومادیاتك حقیقت ذاتیه‌سنی منکر اولدوغی ایچون یالکز (عالم افکار le monde des idées) لك وجودینه قائل ایدی ؛ یعنی (افلاطون Platon) فلسفه‌سنه مائل ایدی. اونك ایچوندرکه (تداعیٔ افکار) مسئله‌سنه بویوك براهمیت ویرمش وبوتون (مادیات) و (اشیای مشخصه objets concrets) نك بر طاقم (افکار مؤلفه des idées combinées) دن عبارت بولوندوغنی و (ماده matière) نامنه خارجده مستقلاً موجود برشی اوله‌میه‌جغنی - کمال قوت واطمئنان ایله - ادعا ایتمشدی . بو فیلسوفك شوادعاسنه کوره (ماده) دیدیکمز شی - بزم اسکی حکمای اسلامك تعبیر معروفنجه - انجق بر (وجود ذهنی entité intellectuelle)دن عبارت ایدی. بر (ماهیت معقوله notion intelligible) ایدی. بوماهیت مرکبه‌یی تشکیل ایدن (عناصر éléments) دخی افکار و (مدرکات بسیطه perceptions simples) اولوپور وبونلر (تداعی قانونلری) سایه‌سنده بویله‌جه ترکب ایدوب بزه - قطعیاً اصلی فصلی اولمایان - (بر عالم خارجی monde extérieur) پانوراماسی عرض ایدییور دیمکدی. بالطبع بوسیاق نظره کوره عالم خارجی ، انجق بزم ذهنمزده وجود بولان عالم معقولاتك، خارجه انعکاسی (réflexion) اولمق لازمکلیوردی . شوتقدیرجه کائنات

مادیه برخیالدن وکندی خیالاتمزدن عبارت قالیوردی . اونك ایچوندرکه (بارقله) نك تأسیس ایتدیکی ایده آلیزمك بوشکلنه (لامادیه immatérialisme) دخی دەنیلدی .

بومذهبك ماهیتی حقنده بوراده تفصیلات ویره جك دکلم [بونك ایچون idéalisme' solipsisme تعبیرلرینه مراجعت ایدیکز !] ؛ یالکز تداعی نظریه سنك (بارقله) فلسفه سندەنه مهم ونه اساسلی بر رول اویناديغنی کوسترمك ایچون بوقدرجق ایضاحات ویردم واو انکلیز فیلسوفنك تداعی قانونلرینه نیچون بوقدر اهمیت ویرمش اولدوغنی - سبب حقیقیسی ایله - اكلاتمق ایستەدم . شونیده علاوه ایدەیم که (بارقله) نك، شو سیاق تفکری ، تصوفده معتبر اولان نظریهٔ معرفتك هروجهله عینی اولدوغندن طولایی آیریجه شایان دقتدر . [بوخصوصده ایضاحات ومعلومات المق ایچون çoufisme و épistémologie کلمه لرینه مراجعت ایدیکز !]

مع مافیه تاریخ فلسفه یه باقارسه ق لایقیله آکلیورز وصمیمیاً قناعت کسب ایدییورزکه زمانك بوتون افکار فلسفیه سنی چالقالایان وبومسائلك کافه سنی باشقه برشکلده احیا ایدوب اورطه یه آتان، مشهور (سقوچ فیلسوفی le philosophe écossais) (دەیوید هیوم David Hume) اولمشدر. محققدرکه بوخارق العاده آدمك اصول وعقائد فلسفیه حقنده کی تنقیداتی برطرفدن (ئەمانوئەل قانت Emmanuel Kant) ی - کندی اعترافی وتعبیرنجه (یقینیون اویقوسی le sommeil dogmatique) ندن اویاندیردیغی کبی دیکر طرفدن ده (بارقله) و (توماس رەید Thomas Reid) کبی فحول حکمایه شدتله اجرای تأثیر ایتمشدی . [phénoménisme ' subjectivisme کلمه لرنده تفصیلاته باقیکز !]

(نظریهٔ معرفت Théorie de la connaissance) و (قیمت علم la valeur de la science) بحثنده (هیوم) افکار ذاتیه سنی صراحتاً بیان ایدرك (یقینیون les dogmatiques) دن تمامیله آیرلدیغنی کوسترمشدی . کسکین و درین تنقیداتی ایله (دەقارت Des cartes) ك (افکار وهبیه idées innées) نظریه سنی اعتباردن دوشوروب (جون لوق) ك بو

خصوصده‌کی تنقیدات متقدمه‌سنه قوت ویرمش؛ وفضله اوله‌رق، علی العموم (روحیون les spiritualistes) ایله (جمهور ناس la majorité des hommes) ك اك اساسلی دستور اعتقادیی تشکیل ایدن (روح) نظریه‌سنی‌ده — بالتحلیل — افنا ایتمشدی. اینجه‌دن اینجه‌یه (تحلیل شعور analyse de la conscience)ه کیریشه‌رك کوسترمشدی‌که :

بزم علممز، ماهیتی اعتباریله (انفسی subjectif) و عندی اولدوغی ایچون محدوددر. بیلدیکمز حادثات عالمك افق مرئی‌سنی آشه‌ماز. (روح) حقنده بیلوب بیله‌جکمز، کندی حالات روحیه وتبدلات حسیه‌مزه کسب شعور ایده‌بیلمکدن عبارتدر؛ نته‌کیم (مادیات) حقنده‌کی علممز دخی (ذات ماده l'essence de la matière)یه دکل، کیفیات وخواصنه کسب اطلاع ایده‌بیلمك قابلیتنه منجر اولوب قالیور. اوحالده ذهنمزی نه قدر زورلاسه‌ق، ینه (حادثیه phénoménisme) دائره‌سنك خارجنه چیقه‌مایه‌جغز وبناءً علیه (حقایق اشیا la réalité des choses)ی — (کماهی telle quelle) — اکلایه‌مایه‌جغز. یالکز، (احساسات sensations)مزه برسبب تصور ایتمك ضرورت منطقیه‌سندن قورتوله‌مادیغمز ایچون، (حواس ظاهره sens externes)مز واسطه‌سیله تلقی ایتدیکمز مدرکات و حسیاتك (سبب موجب cause efficiente)نی بالطبع خارجده فرض ایدییورز و حقیقتندن قطعاً غافل بولوندوغمز او (سبب مفروض cause hypothétique) ه (ماده) دییورز . نته‌کیم (حس صمیمی sens intime) مزله ادراك ایتدیکمز (حالات وجدانیه états de conscience) مزه دخی — عینی ضرورت منطقیه یوزندن — بر سبب دوشونیورز وبالطبع او سببی کندی ایچمزده فرض ایدییورز. ایشته (روح) دیدیکمز شی دخی بو (باطنی intrinsèque) اولان سبب مفروضه ویردیکمز بر (اسم nom) دن عبارتدر . حقیقت حاله وحیات معنویه‌مزه یاقیندن باقارده حادثاتی تدقیق ایدرسه‌ك کورورزکه (بنلکمز notre moi)، اویله ظن اولوندوغی کبی — (بسیط، لایقسم ولایتغیر simple, indivisible et immuable) بر(جوهر substance) دکل ، هر ثانیه هر آن تحولات متسلسله‌یه معروض (بر حزمهٔ احساسات

un faisceau de sensations) در . بونلری یکدیکرینه ربط ایدرك یکپاره کوسترن وطوتان (تداعی کیفیتی) درکه اوده (اعتیاد habitude) اثری ونتیجه‌سیدر .]

هیوم‌ك شو مهم ملاحظاتی (associationisme) فلسفه‌سنك زمین استنادینی تشکیل ایتدیکی کبی (غیر جسمانی بر جوهر مستقل une subs- tance indépendente, incorporelle) اولمق اوزره وجودی قبول ایدیلن بر روح اعتقادینی‌ده نفی ایدییور. بویله دوشونولونجه، یعنی (حیات وجدانیه‌مز بر حزمهٔ احساساتدن عبارت اوله‌رق تلقی ایدیلنجه) هویت ذاتیه و شخصیت معنویه‌مزی تعریف ایده‌بیلمك ایچون تداعی قانونلرینه استناد ایتمکدن باشقه چاره یوقدر.

بو سببله‌درکه پسیقولوژی حقیقی معناسیله بر علم اولمغه باشلادقدن صوکره، یعنی تحقیقاتده تجربه‌یی (اصول méthode) اتخاذ ایتدکدن صوکره حادثات دائره‌سنده یورومکه وترقی ایتمکه قابلیت کسب ایتدی. او سایه‌ده تداعی قانونلری پك بویوك بر قیمت و اهمیت قازاندی. چونکه مدرکات متفرقه‌نك ترکب و(تعضی organisation) سی الله (انائیت معنویه‌مز notre moi spirituel)ك تشکلنی انجق بوقانونلر — بردرجه‌یه قدر — تعریف ایده‌بیلیور.

پیسقوپوس (بارقله)نك معاصری‌اولوب، اوندن درت سنه صکره، یعنی (۱۷۵۷) سنهٔ میلادیه‌سنده وفات ایتمش اولان انکلیز فیلسوفی (هارتله David Hartley)، بوتون دقت وهمتنی بو (تداعی) مسئله‌سنه حصر ایتدی؛ تحقیقاتنده (بارقله)نك ملاحظاتنی رهبراتخاذایدرك ایزندن آیرلمادی. بو بحثی دها ایلری‌یه سوروب کوتوردکدن ماعدا (تداعی) کیفیتنی (اعتیاد habitude) ایله تعریف ایدرك یالکز بونظریه اوزرینه بر فلسفهٔ مخصوصه تأسیسنه موفق اولدی. [habitude کلمه‌سنه باقیکز !] اونك ایچوندر که هر نه زمان (associationisme) تعبیری کچرسه (هارتله)نك اسمی‌دخی — بالتداعی — خاطره وارد اولور، وکندیسی بو مذهبك — بحق —

پیری صایبایر. یوقسه اوندن اول و هله اوندن صوکره بوتون اعاظم فلاسفه بوندن بحث ایتمشلر وکیتدکجه درجهٔ اهمیتنی آکلامشلردی .

عینی زمانده مشهور کیمیاکر (پریستله Joseph Priestey) — که هم فیلسوف، هم الٓهیوندن، هم بویوك بر عالم و مکتب خواجه‌سی ایدی — بو (associationisme) فلسفه‌سنه شدتله طرفدار اولدی واونی مدافعه ایتدی. (جه‌یمس میل James Mill)، بوفلسفه‌یی بوسبوتون ضبط وربطه آلدی و(An Analysis ofthe phenomena of the Human Mind =روح بشرك حادثاتی تحلیل) عنوانیله یازدیغی اثرده تداعی قانونلرینی (مبدأ principe) اوله‌رق قبول ایدوب بالجمله حادثات انفسیه‌یی وحقایق نظریه‌یی — (اصولی بر صورتده d'une façon méthodique) — تعریفه غیرت ایتدی. بو، اویله بویوك بر خطوهٔ ترقی عد ایدلدی‌که حالا بر چوق منقدین، بوذاته (انکلیز فلسفهٔ تداعیه‌سنك مؤسسی the founder of the English associationism) عنوان شرفنی ویرییورلر، واونی (هارتله)یه بیله تقدیم ایدییورلر .

بو ذاتك اوغلی وتربیتکرده‌سی اولان فیلسوف ومنطقیٔ شهیر (جون ستوئه‌ت میل John Stuart Mill) پسیقولوژی مباحثنده دائما بو نظریه‌یی اساس طوته‌رق پدرینك فکرلرینی ترویج و مدافعه خصوصنده فوق العاده بر عرفان ومهارت کوستردی . خصوصاً تداعی قانونلرینی (جاذبهٔ عمومیه attraction universelle) قانونلرینه بکزتمکله بر مهم حقیقت بیان ایتمش اولدی . زیرا (عالم انفسی le monde subjectif) ده بو قانونلرك مبدأ حادثات اولدوغنی بوکون تسلیمه مجبور اولمایان عالم بر (پسیقولوغ) یوقدر . واقعا افکار و حسیات آره‌سنده واقع اولان بو مجاذبه‌نك سبب حقیقیسنی بیله‌میورز؛ فقط اجسام آراسنده‌کی مجاذبت متقابله‌نك سببنی ده بیله‌میورز. مع‌مافیه هر ایکیسی‌ده عمومی وعالمشمول بر کیفیت بدیهیه‌در . هر کس، هر حالده و هر شیده، هر یرده وهر زمان بونلری مشاهده ایده‌بیلیر. بناءً علیه میلك تشبیهی، بر تشبیه شاعرانه دکلدر . عمومی بر حقیقتك دستور افاده‌سیدر . میل بونك — صحیحاً — الك مقتدر و ماهر

مدافعی ایدی. بو حیثیتله انکلیز فلسفه‌سنك الك اصیل ممثلی صاییلیر. چونکه — مجدد مشهور — (بەی‌ئن Francis Bacon)دن بدأ ایله‌میلك‌پدری (جه‌یمس James) ه کلنجه‌یه قدر انکلیز اعاظم متفکرینك همان جمله‌سی بو نظریه‌یی مدافعه و اکمال ایده‌کلشلر ، وبو صورتله (بەی‌قن)ك آچدیغی چیغیردن آیرلمایه‌رق (اصول تدریبیه la méthode empirique)نك — عاقبت — هر طرفده غالبیتنی تأمین ایله‌مشلردی . دور جدید مدنیتده انکلیز فلسفه‌سنك سجیهٔ حقیقیه‌سی وجریان طبیعی‌سی بودر .

حالبوکه علی‌العموم اوروپاده (ده‌قارت Descartes)ك (افکار وهبیه idées innées) نظریه‌سی ذهنلره حاکم بولوندوغی ایچون، اصول تدریبیه‌نك کرکی کبی انکشاف وتأسسنه مدت مدیده مانع اولابیلدی ایدی . بونی (جون لوق) شدتله تنقید و رد ایتدی . واقعا (قانت Kant) دخی، بالآخره (هیوم Hume)ك تنقیداتندن اندیشه‌یه دوشوبده فلسفه‌یی — برزمین متینه استناد ایتمك ایچون — اصلاحات اساسیه‌یه کیریشنجه، اسکیدن قالمه بعضی عقائد فلسفیه ایله برابر ده‌قارتك (افکار وهبیه) سنی‌ده چوروتمشدی ؛ لکن اوکا بدل (حقایق قبلیه vérités aprioriques) نامیله بر طاقم (مبادئ معقوله principes rationnels) قبول ایدرك بونلرك هر درلو تجاربه (ناظم régulateur) اولدوغنی وبناءً علیه بالجمله (معلومات تدریبیه connaissances empiriques)یه متقدم بولوندوغنی — کمال قوتله — ادعا ایتدی . بو قوجه آلمان فیلوسوفنك اعتقادنجه : [بوتون (عناصر علمیه les éléments de la connaissance) محصول تجربه‌در حتی تجربه‌دن غیری بر واسطه ایله تفرعات اموره و حادثاته دائر معلومات ایدینمك احتمالی یوقدر. بناءً علیه (بەی‌قن)وتوابعنك تجربه‌یی اصول علمده مبدأ اتخاذ ایتمش اولماسی پك طوغرودر . لکن، انجق ادراکات حسیه ایله تلقی ایده‌بیلدیکمز بو معلومات تجربیه ترتیبسز بر طاقم (تفرعات اموردن و جزئیات متشتته des faits particuliers et divers)دن عبارتدر. واقعا مبنای علمك مالزمهٔ انشائیه‌سی بونلردر ؛ فقط (معماریٔ علم l'architectonique) او (مواد ابتدائیه matières premières)یی،

بر شکله قویوق واونلره بر آهنك وحدت ویرمکدر. ایشته بو، انجق عقلك هنریدر. بالطبع عقل، تجربه‌دن اقدم اولمق لازمکلیر؛ چونکه هر درلو تجربه‌یی ترتیب واداره‌ایدن اودر. علم برمنتظم وهم آهنك بنای معرفتدر. اونك مستند بولوندوغی اساسات قدیمه (مبادئ عقل صرف les principes de la raison pure) دیدیکمز (حقایق نظریه) در. بونلر تجربه محصولی اوله‌ماز. چونکه تجربه‌دن مقدم‌در، وهر نوع تجارب ایله مؤید ومحکم‌در. (علوم صحیحه وثابته Sciences exactes et positives) نك دستملری انجق بومبادی اوله‌بیلیر. (حقایق تجربیه vérités expérimentales) اوله‌ماز؛ چونکه تجربه ایله تحصیل ایتدیکمز حقیقتلرده (کلیت ووجوب universalité et nécessité) حیثیتی یوقدر.]

(حقایق نظریه vérités de Raison) یی بویله بر حیثیتله (حقایق امور Vérités de fait) دن تمییز ایدن اولا (لایب‌نیچ Leipnitz) اولمشدی. کورولویورکه، قانت، برطرفدن — عناصر علمیه‌نك تجربه محصولی اولدوغی قبول ایتمکله — (به‌ی‌قن Bacon) و توابعنه اقتدا ایتمش؛ دیکر طرفدن — حقایق نظریه‌یی معماری علمده اساس اتخاذ ایله‌مش اولمق اعتباریله دخی — (لایب‌نیچ) دن قطعاً آیرلمامشدر. (یقینیت علم certitude de la connaissance) بحثنده قانت، انجق مبادی نظریه‌یی (قسطاس Critérium) اوله‌رق قبوله مجبور بولوندوغندن طولایی، معلومات تجربیه‌نك — افادهٔ یقین ایده‌بیلمك خصوصنده! — قیمتی انکار، حکمنی اسقاط، قدرینی تنزیل ایدرك، کندی فلسفه‌سنی (مبادئ عقل صرف) اوزرینه بنا ایتمشدر.

[تفصیلات ایچون anticipation ؛ apriori-apostériori ؛ empirisme ؛ rationalisme ؛ criticisme کلمه‌لرینه مراجعت ایدیکز.]

(میل Mill)، درین وانکین معلومات ایله مجهز اولدوغی حالده، تکرار میدان معرکه‌یه آتیلدی وبو (اسکی دعوا) یی تمییز ایتمك ازومیله ایشه کیریشدی. قانتدن صوکره (سپنسر) و (داروین) طرفدن تأسیس اولونان تکامل فلسفه‌سی، حقایق نظریه‌نك‌ده اثر تکامل اولدوغی ادعا

ایدییور و(تداعی) نظریه‌سنه بوسبوتون قوت ویرییوردی. قانتك — بویله صرف نظری بر وادیده — ویرمش براقش اولدوغی بو بنای فلسفی‌یی، میلك شو حرکتی، تا تملندن صارصه‌جق بر صدمه اولدی. بو بحث، طولانی‌سیله، (ارادت واستقلال روح، علم یقین، قسطاس علم، اصول) کبی برچوق (امهات مسائل questions mères) ایله صیقی صیقی‌یه علاقه‌دار بولوندوغندن، مناقشه‌سی مسالك مجادله‌سنه منجر اولدی و مذاهب فلسفیه رؤساسنی — شدتلی بر معارضه ایله — بربرینه قاپشدیردی. بوکون (تداعیون وتدربییون les associationistes et les empiristes) غالبدر. عصرك الڭ بویوك فیلسوف ریاضی‌سی عد ایدیلن متوفی (بوانقاره Poincarré) بیله حقایق ریاضیه‌نك، تجربه‌دن منتزع بولوندوغنی، حتی کندی عالممزه مخصوص وبناءً علیه (اضافی relatif) اولدوغنی دعوا ایتمشدر. حالبوکه قانت زماننده (حقایق ریاضیه verités mathématiques)، مبادئ عقلیه‌نك الڭ کوزل واڭ متین نمونه‌لری عد اولونویوردی. نته‌کیم بوکون حالا او ادعاده ثابتقدم اولان بعض فلسفه معلملری واردر.

او حالده (تداعیه associationisme) نامنی آلمقله کسب شهرت ایدن بو فلسفه — شبهه یوقدرکه — قانتك مسلکنی چوروتمك و(مبادئ عقلیه) دیدیکی حقایق نظریه‌یی — اصول تدربییه‌یه کوره — تداعی قانونلریله تعریف ایتمك مجبوریتندن طوغمش وانکلیز فلسفه‌سنی ترویج وتحکیم ایله‌مك غیرتندن ملهم بولونمشدر.

اولا، باقه‌لم شو بداهتاً ثابت اولان (امر تداعی le fait de l'associa-tion)، صحیحاً بر قانونه تابع‌می دکل‌می؟.. خصوصاً سلسلهٔ خواطرده ایللك خطوه‌یی تعیین ایدن مجبوریت نه‌در؟.. واویله برمجبوریت وارمی؟ چونکه وارسه، ایشته آرادیغمز قانون اودر؛ ارتق قواعد منطقیه‌یی‌ده اونکله تعریف ایده‌بیلیرز، شاعرك قافیه بولمق خصوصنده‌کی استعدادینی‌ده حتی (دلی صاچه‌سی) ایله رؤیالری‌ده عینی صورتله شرح وایضاح ایده‌بیلیرز، واوتقدیرجه (عالم انفسی le monde subjectif) حادثاتنده دخی (خلاف قانون وخارق عاده anormal) برشی قالماز.

عصرمزك صاحب مسلك فيلسوفلرندن و الك ايى بسيقولوغلرندن امريقالى متوفى (ويليام جه‌يمس William James) بونقطه‌دن مسئله‌يى تدقيقه كيريشيوركه حقيقتاً بحثك مدخلى‌ده بودر .

«بو حادثهٔ تداعى، هرهانكى بر قانونه تابع‌ميدر؟ . . هله ايلك خطوه‌يى توجيه واستقامت حركتى تعيين ايدن نه‌در؟ . . نيچون فلان زمانده وفلان مكانده (ب) يى دوشونوبجه (ح) خاطره‌مزه كليورده، ديكر برزمان وديكر بر مكانده ينه (ب) يى دوشوندوكمز حالده (ح) ى دكل ، انجق (د) ى خاطرليورز؟ . . . . نه‌دندركه برمسئلهٔ علميه ويا عمليه اوغورنده ذهنمزى — بوشى بوشنه — سنه‌لرجه زورلويورزده آرزو ايتديكمز نتيجه‌يى . عقلمز بولوب احضار ايده‌ميور؟ . . . صوكره ناصل اولويورده — كونك برنده! — سوقاقده‌كزركن [ودقتمز او مسئله‌دن فرسخ فرسخ بعيدايكن] اونك جوابى بردنبره ذهنمزه (توارد) ايديويرييور؟ . . احتمالكه بولده تصادفاً قارشيمزه چيقان برقادينك شابقه‌سنده‌كى (يابمه چيچكلر) او فكرى بزه الهام ايديويرييور !! . احتمالكه هيچ كشف و تعيين ايده‌مديكمز بر وسيلهٔ خفيه ايله او خاطره بزده اويانيويرييور ؟ ! . . »

اوت ! . . او وسيله نه‌در ؟.. بوقاراكلق نقطه‌يى تنوير ايتمه‌لى ! . . حقيقت، بعضى زمانلر ذهنمزى صوك درجه اجبار ايتديكمز حالده خاطرلامق ايسته‌ديكمز شيئى بيله خاطرلايه‌ميورز ؛ يعنى خاطرمزده بولونان بر خيالك علائقنى بوله‌ميورز . مثلا بكا بريسى برشى توديع ايدييور وبرايش ايچون توديع ايدييور . برمدت صوكره اوشيئى جيبمده بولويورم . شاشيرييورم : [بونى بكا كيم ويردى ونيچون ويردى ايدى ؟ . ياربى ! .] ديه دوشونوب طورويورم ؛ بردرلو بوله‌ميورم . حتى دم اولويوركه انسان ـ اونوتورسه‌م خاطرلايه‌يم ديه ـ پارماغنه ايپلك باغليور . يعنى بر (تداعى علاقه‌سى) حاصل ايتمك ايچون (برعلامت بارزه‌يى وسيله ورابطهٔ تخطر) اولمق اوزره تعيين ايدييورده ، ينه اونوده‌بيليور : پارماغنده ايپلكى كوردوكى حالده ـ خاطرلامق ايسته‌ديكى ـ شيئى خاطرلايه‌ميور. تركجه‌مزده بوحالى افاده ايچون كوزل ومعنادار بر تعبير واردر : (عقلمزه كتيره‌ميورز !) ديورزكه تخطر

خصوصنده ارادتمز اولمادیغنه – علی‌الاطلاق – معترف بولوندوغمزی ثبات ایدر. احیای خواطر الیمزده دکلدر؛ دیمك اولور. اویله ایسه ارادتمزك بونده دخلی یوق! دیه‌جکز.

برطاقم متفکرین، بوسبوتون عکسنه برحکم ویرمکدن چکینمیورلر. واقعا تداعی کیفیتنی – بر امر واقع اوله‌رق – انکار ایده‌میورلر. فقط کیفی اوله‌رق وقوعه کلدیکنی ضمناً ادعا ایدییورلر: [کیفیت تداعی‌ده بر رابطهٔ منطقیه یوقدر. ذاتاً تداعینك (صفت کاشفه la caractéristique) سی یودر. بونك الك کوزل نمونه‌سی ومثالی رؤیاده کوردوکمز خیالات متشتته‌در. صاییقلامق دخی عینی جنسده داخل حادثات روحیه‌دندر. احتمالکه بو کبی خواطر (حافظه la mémoire) ایله مقید وانك قواننه تابعدر؛ دنیله‌بیلیر. فقط (مخیله l'imagination) نك بوراده دها زیاده دخلی واردر. معمافیه، هرنه اولورسه اولسون، حافظه ومخیله بنم – هر درلو قیوددن آزاده بولونان – روحمك النده برقوتدر؛ برآلتدر. محفوظاتمی، ایسته‌دیکم زمان خاطرلایه‌بیلیرم. مثلا لسانمی بیلیورم؛ فقط بوتون کلمه‌لری وتعبیراتی شو آنده خاطرمده دکلدر، یعنی اونلرك جمله‌سنی (حالی actuel) اوله‌رق بیلمیورم. [بو تعبیره باقیکز!] لکن، ایجاب ایدنجه، مثلا بریسیله قونوشورکن – لزومنه و صیره‌سنه کوره – کلماتك جمله‌سنی خاطرلار ویك اعلا یرنده ایراد ایدرم. بوتون بو خواطری احیا و دعوت ایدن، اونلره – ایسته‌دیکی طرزده – بر ترتیب و آهنك ویرن بنم روحمدر، وبو تصرفنده هردرلو قید اضطراردن آزاده‌در!] دیورلر. (آدولف فرانق A. Franck) و (پول ژانه P. Janet) ودها بر چوق امثالی بویله دوشونویورلر. شبهه یوقکه بو دوشونوش روحك – بر جوهر مجرد اوله‌رق استقلال وارادنی قورتارمق اندیشه‌سندن ملهمدر. لکن عالمانه بر دوشونوش دکلدر. اولا برلسانك کلماتنی خاطرلایه‌بیلمك هر زمان وهرکس ایچون ممکن دکلدر. درلو درلو حافظه‌خسته‌لقلری واردرکه دماغده مرکزلری بیله قطعیاً وتجربةً تعیین اولونمشدر. [amnésie کلمه‌سنه باقیکز!] اویله اولماسه بیله‌ادعا ایدیله‌بیلیرکه اثنای محاوره ومباحثه‌ده کلماتك تخطر اولونه‌بیلمسی

ینه تداعی سببیله در ، وتداعی قانونلریله پك اعلا تعریف اولونه بیلیر . مثلا : مخاطبك سویله دیکی بر سوز ، درحال بزم افکار وخاطراتمزده برنوع (استقطاب polarisation) حصوله کتیریر واوکا کوره بر (سلسلهٔ خیالات enchaînement d'images) و بر (جریان افکار courant d'idées) ایقاع ایدر . بزم برسوزمز دخی اونك ذهننده عینی تأثیری حاصل ایدرك جریان افکاری بر وادیٔ مخصوصه سوق ایدر . ایشته امریقالی (ویلیام جه یمس)ك : [ایلك خطوه‌یی توجیه ایدن وسیله نه‌در ؟ . .] دیه صوردوغی سؤاله ویردیکی جواب بودر . یعنی مناسبت مجاذبه‌در . مخاطبمز سویلرکن بر کلمه‌نك برنجی هجاسنك تلفظی بیله بنده برخیال معین اویاندیره بیلیر . بزم ظریف تعبیرمزجه (لَب دیمه‌دن لبلبی‌یی آکلامق) بوکا پك کوزل مثالدر .

معمافیه دها درین دوشونمك وبوکونکی پسیقولوژی کشفیاتی بو حادثه‌نك تعریف وتنویری ایچون رهبر اتخاذ ایتمك ممکندر :

عجبا شعورمز اولمادن ذهنمز کندی کندینه حرکت ایدییورده — عادتا قورولمش بر ماکنه کبی — متصل ایشلیورمی؟ . . اکر ، اسباب حصولنی بیله مدیکمز وبوله مادیغمز حادثات ذهنیه‌نك (غیر مشعور inconscient) اوله‌رق وقوعه کلیویردیکنی ، و (شعور conscience) دیدیکمز قابلیت مستثناتك حادثات غیر مشعوره‌یی متعاقب پیدا اولان بر (لمعهٔ ادراك lueur de perception) اولدوغنی قبول ایده‌جك اولورسه‌ق . واقعا ، ایش براز قولایلاشیر؛ چونکه : [هر نره‌دن وهر ناصل اولورسه اولسون، ذهن ، تلقی ایتدیکی تأثراتك تحریکیله — (دفعی وقسری impulsif) اوله‌رق کندی کندینه ایشلیور؛ افکار و خیالات وخواطر دخی او (فعالیت غیر مشعوره activité inconsciente) نك اقتضاسنه کوره — یعنی (صرف میخانیکی بر صورتده d'une façon purement mécanique) — بالتداعی ترتب ایدییور ؛ بز انجق ، نتیجه‌سندن بالآخره خبردار اولویورز !] دیه بیلیرز ، و بو تعریف — بوکونکی پسیقولوژی‌یه موافق بولوندوغی ایچون — خیلیجه طوغرو کورونور . لکن او زمان باشقه بر کریوهٔ مشکلاته دوشرز : اکر بو طریق تفکری صوکنه قدر تعقیب

ایدرسه‌ك ، ارادت روحی انکار ایتمکده مجبور ومضطر قالیرز . چونکه شعور، حادثات روحیه‌ده ارتق بر (مبدأ principe) صاییله‌ماز ، انجق بر نتیجه‌دن عبارت قالیر . حتی — معنای حقیقی‌سیله — بر (حادثه phénomène) بیله عد ایدیله‌مز ؛ بر (épiphénomène) یعنی بر (حادثه‌نك گولگه‌سی) کبی برشی اولمق درکه‌سنه دوشر. [بو تعبیره باقیکز!] حالبوکه ارادتده شعور ، برنجی شرطدر؛ او قدرکه (شعورسز ارادت) ، تصوری ممتنع، معناسز بر تعبیردر . [réflexe کلمه‌سنه باقیکز .] الکبویوك (معما énigme) بودر. بوتون فلسفه مناقشاتی بونی حل ایده‌بیلمك ایچون وقوعه گلیور ؛ انکار ایتمك ایچون دکل ! . . .

او سبیله‌درکه شعور وارادتمزی تسلط شبهه‌دن قورتاره‌بیلمك ایچون فیلسوفلر اوغراشوب طورویورلر. چونکه یك نظرده ذی‌شعور وصاحب ارادت اولدوغمز بدیهی کبی کورونویور . بویله اولماسی‌ده لازم ؛ چونکه — اعتقاد جمهوره کوره — معاملات بین‌البشریه‌نك انتظام و آهنکی بو اساسلره مستند بولونویور . (حق ، وظیفه ، مسئولیت droit, devoir, responsabilité)، الحاصل بوتون انسانلغمز بو مبادی‌یه طایانیور . [بو خصوصده اعتقادمز شبهه‌یه دوشرسه عملده تأسیس موازنه ایدوب‌ده اخلاقی قورتارمق ممکن اوله‌ماز.] دیه فریاد ایدن فیلسوفلر آز دکلدر .

حالبوکه بو تداعی کیفیتی، مدهش بر عقده تشکیل ایدییور. بوعقده‌یه طوقونور طوقونماز ، اویله بر (قیاس مقسّم dilemme) ایچنده محبوس قالیورزکه ایچندن چیقمق قولای دکلدر. چونکه او قیاس مقسمك برطرفی (ارادت واختیار libre arbitre) ، دیکر طرفی‌ده (ایجاب واضطرار déterminisme, contrainte) مسئله‌لرینه پیوسته اولویور. تداعی مسئله‌سنی منحصراً علمی، یعنی میخانیکی برصورتده حل ایتمکه قالقیشیرسه‌ق ارادتی — بالمجبوریه — انکاره واریبورز . ارادتی انکار ایدنجه روحك استقلال وجودینی دعوا ایتمك عبث، مدافعه ایده‌بیلمك ممتنع اولور. ارادتی اولمایان بر روحك — حادثات معنویه‌یی تعریف ایچون — لزومی‌ده قالماز . حتی اویله برروح اولماز. چونکه، (حد ذاتنده En soi) روحك نه اولدوغنی

بر بیلن یوق ! روح نامنه بیلدیکمز ، کندی (ارادت Volonté) مزدر. بناءً علیه (روح ، ارادت) بالفعل ، عینی شیدر. روح ، ارادتك معنای مجردیدر. (عکس مدعا antithèse) ی التزام ایله حکم ایده رك : [ارادتمز واردر!.] دیه ادعا ایدرسه ك بو ادعایی بالجمله احوال معنویه یه تشمیل ایده بیلمه لی یز . او تقدیرده دخی ، ارادتمزك — آدیم باشنده بر — مهم مانعه لره تصادف ایتمکده اولدوغنی حس ایدرز . فضله اوله رق تحقیقات علمیه یی کلیاً اهمال ایتمش اوله جغمزدن طولایی (علوم صحیحه sciences exactes) ایله قطعیاً آره مز آچیلیر. حالبوکه بویله مسئله لرده حکم غالب ، علمك — وعلی الخصوص بو دعواده اك زیاده صلاحیتی مسلم اولان — پسیقولوژی نك رأیی در . [psychologie کلمه سنه باقیکز !]

بو کبی مسائل خطیره ده پسیقولوغلرك ، عقیدهٔ شخصیه سی نه اولورسه اولسون ، پسیقولوژینك — بر علم صحیح اولمق حیثیتیله! — رأی واعتقادی صراحتاً معین ومعلومدر. بو علم ، سائر علوم صحیحه کبی (ایجابیه déter- minisme) مسلکنه حق ویریبور. حتی (ویلیام جه یمس) شخصاً روحك استقلال و ابدیتنه قائل بولوندوغی حالده ده احیای علم روحده مبدأ اتخاذ ایتمشدر. اعتراف ایدییور که یازدیغی پسیقولوژی کتابی ، تماماً (ایجابیه) مسلکنه موافقدر؛ ماتریالیستجه یازلمشدر؛ باشقه چاره ده یوقدر . چونکه (روح علم l'esprit de la science) بالجمله حادثاتی (تسلسل اسباب enchaînement des causes) ترتیبی اوزره ، صرف میخانیکی بر صورتده تعریف ایتمکدر. بوده انجق (déterminisme) فلسفه سنی تصدیق ایده بیلیر . بو سببیت زنجیری آلتنده حریته بر قالماز وارادت اولماز . بو آنقاره ایله برابر بوتون علما دخی عینی اعترافاتده بولونویورلر . سپنسر دخی عینی ادعاده در ، وبو ادعا طوغرودر .

شیمدی آکلیورز که بو (تداعی) کیفیتی — بداهت وقوعنه رغماً — بزی (نقیضین antinomies) کریوه سنه دوشوروب حیرتده براقیور . قانتك (antinomies) جدولنده ذکر اولوندوغی اوزره ایکنجی صنفده داخل بولونان قضایای متناقضه نك برنجی (قیاس مقسم dilemme) نه طوتولمش

اولدوغمزی حس ایدییورز : (حادثات طبیعیه‌ده علل مستقله واردر. بناءً علیه ارادت واردر! = حادثات طبیعیه‌نك جمله‌سی بحسب الایجاب وقوعه کلیر. بناءً علیه ارادت یوقدر !) ایشته (antinomie) بو ! . . علم، بو قیاس مقسمك ایکنجی مدعاسنی تصدیق ایدییور . [antinomies کلمه‌سنده ant. dynamiques تعبیرینه باقیکز !]

بو تداعی مسئله‌سنك نیچون بوتون فلسفه عالمنی چالقالادیغنی ، بو ایضاحات ـ اسباب موجبه‌سیله ـ کوستریر . فقط بر اهمیتلی مسئله دها وارکه (تدریبیون les empiristes) و بالخاصه (جون ستوئه‌رت میل) اونی ده تداعی قانونلریله حل ایتمك ایستیور : اوده قانتك (مبادیٔ عقل صرف) دیدیکی (حقایق نظریه) ، یعنی (حقـایق قبلیه vérités aprioriques) در . بونلرك نه اولدوغی بر آز اول ـ بالضروره ـ ایضاح ایدلمشـدی . [rationalisme ، apriori تعبیرلرینه دخی باقیکز !]

بونلری (تداعی نظریه‌سی) ایله ناصل تعریف وتألیف ایده‌بیله‌جکز؟..

شـبهه یوقکه بویله بر طاقم حقـایق نظریه وار ؛ و اونلر (بذواتها بدیهی évidentes par elles-mêmes) اولدوغی ایچون تجربه ایله اثبات اولونمق مجبوریتندن مستغنی درلر. حتی هر درلو تجارب ممکنه اونلرك صحت وحقیقتنی تصدیق ایتدیکی حالده قدرت اقناعیه اعتباریله ماهیت ذاتیه‌لرینه هیچ برشی علاوه ایتمز . اونلره عقل دفعةً حکم ایتمکله حقیقتلرینی تسلیم وتأیید ایدر؛ بناءً علیه بو درلو حقایقك تجربه ایله علاقه‌سی یوقدر . اوقدرکه نقیضلرینی تصور و تخیل ایده‌بیلمك ممتنع در . [حکمای اسـلامك بدیهیـات دیدیکی قضایای عقلیه بو ایدی] . مثلا : (جسم متحیّز در) ، (ایکی خط مستقیم تحدید مکان ایده‌مز ؛ بناءً علیه بر شکل رسم ایده‌مز.) دیدیکمز زمان ، ذهن ، دفعةً بو قضیه‌لرك صحت مفادینی تسلیم ایدر ؛ تجربه ایله اثباته مفتقر اولماز ؛ چونکه (تصور طرفین) یعنی قضیه‌نك موضوعی ایله محمولنی بر کره دوشونمك کافیدر . جسم اولسونده مکاندن منزه اوله‌بیلسین ! . . بونی تصور ایده‌بیلمك احتمالی یوقدر. کذلك ، برنقطه‌ده متصل اولان ایکی خط مستقیم انجق بر زاویه تشکیل ایده‌بیلیر ؛ زاویه‌نك مقابلنده دیکر بر خط اولمادیغی

ایچون آچیق قالیر . شیمدی او ایکی خطی الی غیر النهایه تمدید ایتسه‌ك بیله ینه بر شکل ترسم ایده‌مز ؛ چونکه نه‌قدر اوزاتسه‌ق اوقدر آره‌لری آچیلیر. ارتق بونك بوبله اولوب اوله‌میه‌جغنی تحقیق ایچون تجربه‌یه حاجت ولزوم یوق . ذاتاً هر یرده هر خصوصده وهر زمان تجربه یاپمق احتمالی اولمادیغی شویله طورسون ، عکسنی دوشونمك ممتنعدر . بناءً علیه بوکبی حقایق تجربه‌دن متولد اوله‌ماز . اونلر عقلمزك کندی قوانین تفکری اقتضاسندن اوله‌رق کندی ذهنمزده کشف ایتدیکمز (حقایق قویه vérités immuables) در . علم ، انجق بو اساسلره استناد ایده‌بیلیر !

ایشته قانت ایله برابر بوتون (عقلیون les rationalistes)ك الك قوتلی ادعاسی بودر. بوادعا طوغرو ایسه (تدربیه empirisme) مسلك فلسفه‌سی یاکلشدر ؛ سلامتدر . چونکه ایکیسنی تألیف احتمالی یوقدر .

میل بوکا جواب ویرییور :

[اولا ، معهود مبادئ عقلیه‌نك بر (قیمت مطلقه valeur absolue) سی یوقدر . بونلر انجق ، بزم کبی یارادلمشلر ایچون وبزم قابلیت ذهنمزه کوره (حقایق بدیهیه) دندر. نقیضی تصور ایده‌مه‌ییشمز سبب ، او حقیقتلرك عکسنی اثبات ایده‌بیله‌جك تجربه‌لرده بولونه‌مامش اولمقلغمزدر. بو خصوصده دخی (اعتیادات ذهنیه‌مز habitudes mentales) برنجی درجه‌ده مدخل در . فقط بعض کشفیات و ترقیات فکریه اونلری د کیشدیره‌مز دکلدر . بوبله بر تبدل عتقادك احتمال وقوعنی اثبات ایده‌بیله‌جك بعضی تاریخی مثاللر واردرکه مشهوردر . وقتیله — هم چوق زمان اولمادی — (نیوتن Newton) جاذبه قانونلرینی کشف و تعیین ایتمزدن اول ، (antipodes) تصوری ممتنع ایدی : کیمسه قبول ایده‌میوردیکه کرهٔ ارض اوزرنده بزم بولوندوغمز نقطه‌نك دیکر طرف مقابلنده انسانلر باش آشاغی طوره‌بیلسین ، کزه‌بیلسین ، قوشه‌بیلسین‌ده ینه باش آشاغی بر وضعیتده یریوزنده یاشادیغندن خبردار اولماسین ! . . . بونی تصور ایده‌بیلمك اوقدر احتمال خارجنده ایدی که ، ارضك کریتی علیهنه الك منطقی دلیل اولمق اوزره بو امتناع تصور قضیه‌سی ایلری سورولویوردی . (جاذبه)، بوامتناعی حل ایتدی . بوکون

عکسنی تصور ایده‌بیلمك ممتنعدر . کذلك ، ماده‌نك و قوتك محو اولوب کیتدیکنی هر کس کورویور و عکسنی تصور ایده‌میوردی . نه قدر حیزله آتیلیرسه آتیلسین ، نهایت بر یره دوشمه‌ین ودوشوب طورمایان بر طاش یوقدر . بوتون تجارب انسانیه بونی بزه بر حقیقت کلیه اولمق اوزره تعلیم وبو حقیقتی ذهنمزده تحکیم ایتمشدی. دها دون (بقای ماده conservation de la matière) قانونی‌ایله (بقای‌قدرت conservation de l'energie) قانونی کشف اولوندی . (لاووازیه Lavoisier ایله (جول J. P. Joule) و (مه‌یه‌ر R. Meyer)ك بولوب افشا ایتدیکی بو ایکی مهم قانون ، (غالیله G. Galilée)نك (عطالت inertie) مبدأنی تصدیق و تنویر ایتدی . شیمدی علما ، بو حقیقتلرك تصور نقیضینی ممتنع کورویور . حالبوکه جهلا و اکثریت ناس حالا اسکی فکری بر (بدیهه اولی vérité de première évidence) اوله‌رق تلقی‌ایتمکده‌بردوامدر. (علم یقین connais. certaine) بخشنده (قسطاس criterium) ، بر قضیهٔ بدیهیه‌نك (نقیضی تصور ایتمکده امتناع l'inconcevabilité du contraire) ایسه ، کورولویورکه ، بونك قیمت مطلقه‌سی یوقدر . چونکه الی‌الابد ثابت بر معیار دکلدر . بو مسئله‌یی تداعی نظریه‌سی دها (معقول plausible) بر وجهله تعریف ایده‌بیلیر و قانتك فرضیه‌سنه حاجت براقماز . بز هر هانکی وجهله اولورسه اولسون تلقی ایتدیکمز حادثاتی ، نصل تلقی ایتمش ایسه‌ك ینه او رابطه و او ترتیب اوزره تألیفه فطرتاً مایلز . (اعتیاد ذهنی) بودر . تداعی بو اعتیاده کوره واقع اولور . اکر ایکی حادثه‌یی دائما صمیمیا علاقه‌دار اوله‌رق تلقی ایلمکلمش ایسه‌ك ، مطلقا بری دیکرینی هر زمان اخطار ایدر. زیرا آره‌لرنده‌کی رابطهٔ تداعی (لاینفك inséparable)در. (جسم ایله حیز) ؛ (سبب ایله مسبب) ؛ (جزؤ ایله کل) ، (وارلق ایله یوقلق) و دها امثالی کبی که بونلر (association inséparable) نمونه‌لریدر. قانتك‌وتوابعنك (مبادئ عقل صرف) دیدیکی شیلر ایشته بونلردر . فقط ــ اولجه اخطار اولوندوغی وجهله ــ بو حقیقتلرك قیمت مطلقه‌سی یوقدر . تجارب مطرده و نا معدوده نتیجه‌سی اوله‌رق (بالتجرید par abstraction) بر قضیه شکلنه قویدوغمز بو

فکرلرك ضدينه تجربه‌لرده بولونمق ممکن اولورده بر مهم يکون تشکيل ايدرسه او فکرلرك ياکاش اولدوغنه – عيني قناعتله – اينانه‌بيليرز . نته‌کيم امثالي ذکر ايتدم . بوندن ماعدا بوتون (تداعي) رابطه‌لري (قابل انفکاك séparable) در . مثلا : رنکلري ، شکللردن ، شکللري ده ماده‌نك ماهيئت نوعيه‌سندن قولاي قولاي تجريد ايدرك آيريجه تصور ايده‌بيليرز . چونکه اونلري مختلف شيلرده صور مختلفه اوزره تلقي و ادراك ايده‌کلمشزدر . اکر انسانلر ، اوته‌دنبري – و بلا استثنا – بر رنکي و ياخود بر شکلي انحق بر شيده کورمش و دائما او شيله برابر اوله‌رق ادراك ايتمش اولسه‌يدي ، عکسني قطعاً تصور ايده‌مز ، باشقه درلو اوله‌بيلمه‌سي احتمالي دوشونه‌مزدي . کذلك ايکي شيئي ، دکر ايکي شيئه ضم ايتديکي زمان ، بوندن بهمه‌حال براوچونجي شي پيدا اولوويرسه‌يدي ، [ايکي کره ايکي بش ايدر !] قضيه‌سي بديهيات عقليه‌دن معدود بولونور و نقيضني تصور ايتمك ممتنع اولوردي . بناءً عليه بديهيات عقليه ديديکمز حقايق نظريه‌ده (اساسي بر صفت کاشفه) اولمق اوزره ابراز ايديله‌کلن (حيثيتِ وجوب) ك ماهيت صحيحه‌سي رابطهٔ تداعي‌نك (لاينفك) اولماسيدر . وجوب بوندن ايلري کليور ؛ او سببله‌درکه مثلا : (هر جسم متحيزدر .) ديديکمز زمان نقيضي تصور ايده‌ميورز ، (يعني بعض جسم متحيز دکلدر .) قضيه‌سي دوشونه‌ميورز . (باطل بديهي) اولويور . زيرا هرنه وقت برجسم کورمش ايسه‌ك اوني – بهمه‌حال – برطرفده متمکن ، يعني بر مکانده متحيز اوله‌رق کوره‌بيلمشزدر .

شيمدي‌يه قدر بوتون انسانيتك دائرهٔ اطلاعنه داخل اولابيلن اجسام متنوعه‌نك جمله‌سنده ، تکرر ايدن تجربه‌لر عيني حقيقتي مؤيد بولوندوغي ايچون ، بوکبي قضيه‌لرك کليتِ حکمنه‌ده اينانيورز . چونکه بوحکمي نقض ايده‌بيله‌جك برتك استثنا کوروله‌مه‌مشدر . بوملاحظات اثبات ايدييورکه ، حقايق واجبه دخي تجربه اثريدر ؛ فقط ، سيمدي‌يه قدر انسانلرجه تحقيقي ممکن اوله‌بيلن بالجمله حادثاتي شامل برتجربهٔ کليه محصوليدر . بوتون حقايق رياضيه و منطقيه بو قبيلدندر . [الى آخره !

٢٩–١٤

(جون ستوئەرت میل)ك بو بحثده زبدهٔ ملاحظاتی بودر . بو مدعیاتده شایان دقت بر ایکی جهت واردرکه پك جدّیدر :

اولا ، (مبادئ عقل صرف) دخی تجربه‌دن حاصل اولمش معلومات صیره‌سنه کیرییور . حالبوکه (قانت) بونلری منحصراً عقله اسناد ایدییور — وهردرلو تجارب ممکنه‌نك ناظمی اولمق اوزره — تجربه‌یه متقدم بولونمالری لزومنه قانع اولویوردی . بو اختلاف نظر ، پك اساسیدر .

[دوقتور هیوودل Dr. Whewell ایله (سر ویلیام هرشل Sir W. Herschell) آره‌سنده بو مسئله‌یه دائر واقع اولان مناقشهٔ مهمه ایچون apriori کلمه‌سنه باقیکز .]

ثانیاً ، حقایق نظریه دخی بر (استقرا induction) نتیجه‌سی اولمش اولویور . شو قدر بر فرق وارکه بوکبی دستورلری انتاج ایدن (استقرا) بر (تجربهٔ کلیه expérience universelle) اوزرینه مستنددر و هنوز ، او تجربه‌نك کلیت حکمنی نقض ایده‌بیله‌جك بر حادثهٔ مستثنا کوروله‌مه‌مشدر . میلك (منطق la logique) ده استقرائی اساس اتخاذ ایتمش اولماسنك حکمتی — ایشته — بودر .

شو مدعیات طوغرودن طوغرویه (قسطاس علم le criterium de la conn.) وطولاییسیله دخی (قیمت علم la valeur de la science) وعلم یقین Conn. certaine) مسئله‌لرینه طوقوندوغی ایچون — بو خصوصده شیمدی‌یه قدر مسلّم اولان — افکاری صارصمش و باشقه باشقه جریانلر آچه‌رق ، بحثی ، متنوع و متخالف وادیلره دخی سوق ایتمشدر .

[Critérium و Certitude کلمه‌لرنده بوکا دائر تفصیلات واردر .]

مبادئ علمیه‌یی ، بدیهیاتی ، متعارفه‌لری بو صورتله تعریف ایتمك ، بوتون معلومات بشریه‌نك وسائط حواس ایله تلقی و ادراك ایدیله‌کلمش اولدوغنه دائر بر اعتقادی (تضمن impliquer) ایدر . (منشأ علم l'origine de la connaissance) بحثنده فلسفهٔ تدریبیه‌نك اساس اعتقادی ده بودر . بناءً علیه بو فلسفه ایله تداعی نظریه‌سنك الك صمیمی علاقه‌سی ایشته بو نقطه‌ده واضحاً کوروله‌بیلیر . کذلك ، تداعی نظریه‌سی ، حادثات معنویه‌یی قوانین

طبیعیه‌یه تابع کوستردیکی ایچون‌ده (ایجابیه déterminisme) فلسفه‌سنی تمامیله تصدیق ایتمش اولویور. زیرا، فی‌الحقیقه، افکار وخواطر وحسیاتمزك سیل جریانی بوتداعی قانونلرینه تابع ایسه وبو قانونلر دخی بر (اعتیاد ذهنی habitude mentale) نك دستور اقتضاسنی افاده ایدییورسه بوتون تسلسل افکار وخواطرك او اعتیاد قدیمه کوره ترتب ایتمسی واو سبیله مجبوری بر وادیٔ استقامت تعقیب ایلمه‌سی ضروری بر شیدر . (اویله اولونجه اعتیاداتمز خارجنه چیقوبده دوشونمك وهیچ تجربه ایده‌مه‌مش اولدوغمز برطرزده تصور ایده‌بیلمك ممکن دکلدر. بناءً علیه اعمال فکر ونظر، کیف وارادته تابع دکلدر؛ بوتون حادثات معنویه‌مزده دخی ـ حادثات طبیعیه کبی ـ میخانیکی واقتضائی‌در؛) دیمك چیقار . او حالده عینی قوانین میخانیکیه ایله عالم آفاق وانفسك حادثاتنی تعریف ایتمك یولی بولونمش اولور وبو صورتله وجدان بشر دخی آهنك کائناته داخل اوله‌بیلیر .

صوکره، مادامکه (بدیهیات اولی) دیدیکمز حقایق نظریه (لاینفك بر تداعی) محصولی‌در، اویله ایسه بونلرده خاص ظن ایتدیکمز (حیثیت وجوب) دخی بر (قیمت مطلقه) یی حائز اولمایوب انجق عندی و اضافی بر دستور اعتقاد اولمق لازمکلیر . او حالده، (قوانین طبیعیه) دخی شمول حکم اعتباریله (مطلق اولمایوب ممکن non pas absolues mais contingentes)اولمق اقتضا ایدر . یعنی بزم کندی عالممزده کشف وتعیین ایده‌بیلدیکمز قوانین طبیعیه‌نك ـ علی‌الاطلاق ـ هر درلو عوالم ممکنه حادثاتنه ـ عینی صورتله وعینی وجوب و ضرورتله ـ حکمفرما اوله‌جغنی ادعا ایتمك طوغرو اولماز ؛ چونکه بزم او قوانینده کوردوکمز (حیثیت وجوب وکلیت حکم)، انجق کندی (اعتیاد ذهنی habitude mentale) مزدن ایلری کلمش بر اعتقاددر، و بوده (لاینفك برتداعی) نتیجه‌سیدر . کائنات بزدن عبارت دکل یا ! . . نیجه نیجه عوالم وار . او عوالمده‌ده ذوی‌الحیات و ذوی‌العقول بر طاقم مخلوقات اولماسی احتمالی ـ فیض قدرتدن ـ استبعاد اولونه‌ماز . او تقدیرجه سائر عوالمده وجودینی فرض ایده‌بیله‌جکمز ذوی‌العقول نظرنده مطلقا [ایکی کره ایکی نك درت] ایتمسی لازمکلمیه‌بیله‌جك ! . . حتی، بزم

ذهنمز ایچون ضروری و فطری بر اعتقاد حکمنی حائز اولان سببیت مبدأندن ـ او ذوی العقول ـ مستغنی و آزاده اوله رق دوشونه بیله جك، دیمکدر.

فرانسه فلاسفهٔ معاصراینندن (برغسون Bergson)ك خواجه‌سی (بوطرو Boutroux) ، (Contingence des lois de la Nature) عنوانیله بر اثر یازمش و قوانین طبیعیه‌نك انجق امکان دائره‌سنده حکمفرما اولدوغنی دعا ایتمشدی. آکلاشیلیورکه بو مسئله دخی (تداعی) بحثیله صیقی صیقی یه علاقه‌داردر.

[بو مهم مسئله، contingent ، lois ، axiomes کلمه‌لرنده بسط و مناقشه ایدلمشدر. (بدیعیات l'esthétique) بحثنده‌ده تداعی نظریه‌سی بر چوق شیلری و علی الخصوص (حسن la beauté)ی تعریف ایچون تطبیق ایدیلیور. (Beau) کلمه‌سنده تفصیلات واردر. باقیکز !]

(associationisme) لهنده جسورانه وغیرتورانه برمناقشه آچان(میل)، الکزیاده منطق ساحه‌سنده (عقلیون les rationalistes) ایله مجاهده ایتمش و (منطق تعلیلی logique déductive) ده‌ارسطو نه‌قدر بویوك برموفقیتله شهرت قزانمش ایسه، (منطق استقرائی logique inductive) ده دخی بوانکلیز فیلسوفی عینی درجهٔ موفقیت وشهرته نائل اولمشدر. فقط پسیقولوژی ساحه‌سنه نقل بحث ایتمه‌مشدر. حالبوکه بوتداعی نظریه‌سی، اسکی (ملکات ذهنیه facultés mentales) فرضیه‌سنی قطعیاً حکمدن اسقاط ایده‌جك برقوت وحیثیتی حائزدر. [faculté کلمه‌سنه باقیکز]

پسیقولوژی ساحه‌سنده بواصلاحات ترقی پرورانه‌یی اجرایه موفق اولان ذات، فیلسوف (آلکساندر بەین Alexander Baîn) در. منطقده وپسیقولوژیده صلاحیت علمیه‌سی عموماً مسلّم اولان بو متفکر، (حواس وعقل The senses and the Intellect) ، (هیجانلر ، یعنی حسیات وارادت The emotions and Will) نامیله وجوده کتیرمش اولدوغی ایکی بویوك اثرده، بو تداعی قانونلرینی هردرلو حادثات وجدانیه‌یه تطبیق ایتمش وفعالیت ذهنیه‌مزك هر نوعنی او صورتله تعریفه چالشمشدر.

معمافیه ، بوتون منقدین علما ، بالاتفاق تسلیم ایدییورلرکه بو نظریه‌یی — مستعد اولدوغی درجه اعلایه اصعاد ایدن — وبر (عقیدهٔ فلسفیه doctrine philosophique) شکلنه قویان ، (هربرت سپنسر H. Spencer) در .

تکامل فلسفه‌سنك بانی‌سی اولان بوذات ، (پسیقولوژی)یی (بیولوژی) اساسلری اوزرینه اسناد وتأسیس ایدرك (حیات la vie)ی (محیطه مطابقت adaptation au milieu) صورتیله تعریف ایله‌مشدی . حیات ذهنیه‌یی‌ده (ذی‌حیاتك محیطی ایله مناسبتی correspondance entre le vivant et son milieu) مبدأنه باغلامشدر . شوتقدیرجه عقل‌دخی برنوع مناسبتدر . (معیت simultanéité) و (توالی succession) صورتیله ، (یعنی مکان وزمان ظرفنده تجلی ایتمك اعتباریله) وقوعه کلن بالجمله حادثات طبیعیه آره‌سنده (التصاق واتصال cohésion et contiguïté)ك هردرلو درجات ممکنه‌سی واردر . نفسمزله عالم خارجینك بعضی روابطی (ثابت ولا یتغیر fixes et immuables) در ، وهیچ براستثناسی‌ده هنوز معلوم دکلدر . ایشته (بدیهیات ومبادیٔ عقل صرف وحقایق واجبه) دیدیکمز شیلر بو درلو رابطه‌لرك دستور افاده‌سیدر . بونلر عالم خارجی‌ده‌کی نظام وآهنك دائمی‌نك بزجه معلوم اوله‌بیلن دستورلریدر . بوحقیقتلری شبهه‌سز محیطمزدن تلقی ایتمشزدر . بناء علیه بونلر تجربه محصولیدر . فقط تجربهٔ شخصیه اثری دکل ، بوتون انسانیتك تجربهٔ مطرده‌سی ایله بزلره ارثاً انتقال ایتمش عقائدقویه‌درلر . بلکه میلیونلرجه سنه‌لردنبری دوام ایدوب طوران وبراستثنا عرض ایتمه‌ین بر تجربهٔ عامه ایله محکم ومؤید برطاقم فکرلردر . بونلر واقعا بوکون افرادبشریه‌نك ذهننده یر ایتمشدر ؛ یعنی عقلك بالذات (بنیهٔ تشکلی constitution) و ماهیتی اقتضاسندندر . شو تقدیرجه هرفرد ایچون بونلر (حقایق قبلیه v. aprioriqne) در دیه‌بیلیرز . لکن انسانیت ایچون اویله اوله‌ماز ؛ زیرا عقل ذاتاً ، عضویتك کندی محیطی ایله مناسباتندن طوغمشدر واو مناسباتك کالی نسبتنده تکمل ایتمشدر . بو رابطه ، (تجربه) نك الك عمومی

وكنيش معناسيدر. اوحالده عقلك كنديسی بيله محصول تجربه‌در . [innée كلمه‌سنه باقيكز .]

سپنسرك — پك مختصر اوله‌رق عرض ايتديكم — شو مهم ملاحظاتنه كوره (تداعی) كيفيتی ، طبيعت عضويه‌مزك اقتضاسندن اولويور وبوصورتله بر (قيمت حياتيه valeur biologique) اكتساب ايدييور . فضله‌اوله‌رق عالم خارجی‌نك — بزجه ادراك اولونه بيلن — بالجمله حادثاتيله ، اونلرك جريانلرينه يعنی آهنك عالمه ، حيات ذهنيه‌مز معكس اولمش اولويور . بونكله برابر كرك حيات عضويه‌مز ، كرك سه حيات ذهنيه‌مز (محيطه مطابقت) دن عبارت قاليور . يالكز فعاليت ذهنيه‌مزك كالی بو مطابقتك صحت وصميميتی ومكمليتی ايله متناسب بولونويور .

بو درين ملاحظه‌نك قيمت فلسفيه‌سی حقيقةً پك بويوكدر ؛ چونكه دهای بشرك كشف حقيقتده نفوذ نظرينی تعريف ايده‌بيلير . يعنی بعضی تصوراتمزك — ناصل اولوبده — بالآخره عيناً تحقق ايده‌جك صورتده مشيت طبيعته توافق ايده‌بيلديكنی ايضاح ايدرك نظام عالم ايله آهنك افكارمز آره‌سنده‌كی (موازات parallélisme) ك سببنی كوستريره . [بو كلمه‌يه باقيكز !]

فرانسز فلاسفهٔ معاصرينندن (Ribot) بوتداعی نظريه‌سنی (ملكات faculté) فرضيه‌سيله مقايسه ايدرك غايت طوغرو بر حكم ويرييوركه (كلمه‌سنده نقل وايضاح اولونمشدر .

بحثك اهميتی و تعلق وتماس ايتديكی مسائل فلسفيه ايله علاقه‌سنی كوسترمك ايچون بوقدر ايضاحات كافيدر يالكز شونی عرض ايده‌يم‌كه بوكون هركس بوقانونلری تسليم وتصديق ايتمكه مجبور بولونويور . حتی (روحيون) بيله‌قبول ايتمكدن چكنميورلر. شوقدروار كه استقلال‌وارادت روحی تسلط شبهه‌دن قورتارمق انديشه‌سيله دوشونن متفكرين — بالخاصه — (قانت Kant)ك بوبابده‌كی ملاحظاتندن استعانه‌ايدوب قوت آلمق احتياجندن قورتوله‌ميورلر : بو قانونلری قبول ايتمكله برابر ، عقلی — فوق‌القانون — بر(ناظم régulateur) موقع ووضعيتنده كورمك وكوسترمك ايستيورلر .

(fibres d'association) تعبيری‌ده واردركه ، فيزيولوژی و

(پسیقو - فیزییولوژی Psysho-physiologie) ده مهم‌در . معلومدرکه دماغمز وبوتون جملهٔ عصبیه‌مز ایکی‌درلو مادهٔ عضویه‌دن متشکلدر . بریسنه (جوهرسنجابی substance grise)، دیکرینه‌ده (جوهرابیض substance blanche) دیرلر. جوهرسنجابی، (حجیرات مستقله cellules indépendentes) (کومه agrégat) لرندن عبارتدر . (جوهر ابیض) دخی، غایت رقیق و متمادی بر طاقم (الیاف عصبیه fibres nerveuses) دن متشکلدر . دماغمرك سطحی بوتون او (حجیرات سنجابیه) ایله قاپلی‌در ؛ فقط اونلرك هر برینك برچوق استطالاتی واردرکه - تلغراف تللری کبی - الیاف صورتنده اوزایوب کیدر وبدنك هر طرفنه منتهی اولور. حتی (قابلو câble) کبی (حزمه faisceau) شکلنده اوله‌رق (نخاع شوکی moelle épinière) دن کچدکلری مشاهده اولونور . بونلر نواحی ونقاط محیطیه ایله حجیرات دماغیه آره‌سنده مؤسس رابطه‌لردر وانجق ناقللردر. [efferent,afférent تعبیرلرینه باقیکز !]

خارجدن کلن اهتزازاتی - احساسات صورتنده - تلقی و اقتضاسنه کوره ارادهٔ حرکت ایدن ، حجیرات سنجابیه‌در. حتی دوشونن ، سویله‌ین، الم وذوق طویان انجق او حجیراتدر . بو حجیرات آره‌سنده‌ده آیریجه الیاف عصبیه واردرکه برینك تأثراتندن دیکرلرینی‌ده خبردار ایدر . ایشته (fibres d'association) بونلردر؛ و (تداعی) دیدیکمز کیفیت روحیه‌نك وقوعنی ایجاب و تأمین ایدن (وسائط تشریحیه) بونلر اولملق لازمکلیر . [cellule کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز !]

(sympathie , antipathie) یی دخی تداعی ایله تعریف ایدییورلر . فقط ، بوکونکی پسیقولوژی‌نك اساسنی تداعی نظریه‌سی تشکیل ایتمکده اولدوغی ایچون حادثات معنویه‌نك جمله‌سنی بو نظریه ایله - دها معقول بر صورتده - تعریف ایتمك ممکندر و اصول علمیه‌یه موافق اولان سیاق نظرده بودر .

لاقيدى Ataraxie

اصلاً يونانى اولان بو كلمه، پك اسكى زماندنبرى مشهوردر، وبر حالت روحيه‌يى بيان ايچون اصطلاح اوله‌رق وضع وقبول ايدلمشدر . ميلاددن (٤٩٤) سنه اول تولد ايتمش بولونان فيلسوف يونانى (ذيمقراطيس Democrites) غالبا بو كلمه‌يى الك اول اصطلاح مقامنده قوللانمش اولان ذاتدر. مع التأسف بو صاحب مسلك فيلسوفك، تكميل آثارى محو ونابود اولمش ايديكندن، فلسفه‌سنك احكام اساسيه‌سنى ناطق اولان بعضى افكار مهمه‌سنى ، ديكر معاصر فيلسوفلرك وعلى الخصوص ارسطونك ملاحظات تنقيديه‌سى سايه‌سنده براز بيليورز. چونكه اونلر ذيمقراطيسك بعضى سوز-لرينى عيناً ذكر ايتمشلر و او سوزلر زمانمزه قدر مضبوط اوله‌رق انتقال ايده‌بيلمشدر. بوتعبيرحقنده‌ده ذيمقراطيسك كندى تعريفى عيناً شوجمله ايله مضبوطدر:(ἐκ τοῦ διορισμοῦ καὶ τῆς διακρίσεος τῶν ἡδονῶν) يعنى (ataraxie) (حظوظاتى بربرندن فرق وتميز ايتمكدن عبارتدر ،) ديمك اولويور. شوتعريفدن اكلاشيليوركه بوتعبيرك ايلك معناى اصطلاحيسى بوسبوتون‌ده كيشمشدر؛ چونكه حظوظات نفسانيه آره‌سنده درجه وماهيت اعتباريله اينجه‌دن اينجه‌يه فرقلر آرامق تقيدى (بى قيدى) عد ايديله‌مز. ذيمقراطيسك بوكلمه‌يه ويرديكى حيثيت معنا اعتباريله (Ataraxie)، بالعكس ذوقه عائد برنوع (قوۀ مميزه) اولمش اولور. مع مافيه بوتعبيرك ايكى معناسى دها واردر :

(حسبانيون les sceptiques)، بوكلمه‌يى تماماً (بى قيدى) معناسنده قوللانمشلر و بو قيدسزلغى دخى (شبهه le doute) نك لازم غيرمفارقى اولان بر (حالت روحيه état d'âme) كبى قبول ايتمشلردى: « بى‌قيدى شبهه‌نك كولكه‌سيدر؛ اونى دائما تعقيب ايدر واوندن قطعاً منفك اوله‌ماز!..» ديرلردى. بو تشبيه پك معنادار وطوغرودر . زيرا طبيعيدركه انسان حق ايله باطل ، خير ايله شر آره‌سنده هيچ بر فرق كوره‌ميه‌جك قدر

شبهه ایله مسحور و مفتور اولونجه ، کرك حادثات و احوال طبیعیه‌ده ، کرکسه معاملات و افعال انسانیه‌ده — قیمت اعتباریله — بر تفاضل کوره‌مز ؛ بناءً علیه برینی دیکرینه ترجیح ایده‌مز . فکر و نظر ایچون شبهه نه ایسه، عملده‌ده لاقیدی عیناً اودر؛ یعنی شبهه ایله بی‌قیدی ، عینی حالت روحیه‌نك فکر ونظرده‌وساحهٔ عملده‌باشقه‌باشقه جلوه‌لریدر. [adiaphorie تعبیرینه باقیکز !]

شو ایضاحاتدن آکلاشیلیورکه، بو کلمه‌یی اولا بر تعبیر علمی‌واصطلاحی اوله‌رق استعمال ایدن ذیمقراطیس،(حظوظاتی تمیز ایتمك) قدرتی معنای اصطلاحی‌یه اساس اتخاذ ایتمشدر . حسبانیونك ویردکاری معنا بونکله تماماً ضددر ؛ چونکه هر شیدن شبهه ایتمکدن طولایی ، هیچ بر شیده یمتجه فرق کوره‌مه‌مك، اونلری (تمیز ایده‌مه‌مك) دیمکدر . بومهمدر ؛ زیرا (بی‌قیدی) کلمه‌سنك حسبانیه سیاق نظرنجه (ataraxie) معناسنه تماماً توافق ایتدیکنی کوسترمکله برابر ذیمقراطیسك مراد ایتدیکی معنانك تماماً نقیضنی افاده ایدییور .

بو تعبیر (رواقیون les stoïciens) عندنده دخی معتبر اولمش‌وچوق قوللانلمشدر . فلسفه‌ده مبادئ اخلاقیه‌یه هر مسئله‌دن زیاده اهمیت ویرن واحکام اعتقادیه‌سنه کوره عمل ایدن بو فرقهٔ فلاسفه نظرنده اك بویوك فضیلت، ذوق والم، فلاکت وسعادته قارشی تماماً لاقید طاورانمق وروحی بوکبی عواملك تأثیراتندن بوسبوتون آزاد ایتمکدی. [écoles stoïciens و کلمه‌لرینه باقیکز !] رواقیون بو بی‌قیدی‌یی فیلسوفلغك شانندن بیلیرلردی.

خلاصه آکلاشیلیورکه (ataraxie) سوزینك اوچ درلو معناسی واردر. بریسی (حظوظاتی بر برندن فرق وتمیز ایده‌بیلمك قابلیتی) در و ذیمقراطیسك بو کلمه‌یه ویردیکی ایلك معنا بودر. ایکنجیسی، عالمك وقوعاتی وانسانلرك اعمال وافعالی آره‌سنده قطعاً فرق کوره‌میوب (اهمال‌قیم) ایدن حسبانیونك،هرحال‌وکارده (لاقیدوعلاقه‌سز)طاورانمه‌سی‌در. اوچنجیسی‌ده بو دنیانك سعادت ونکبتنه قارشی هیچ متأثر اولمامق فضیلتنی نخبهٔ اخلاق بیلن و او وجهله حرکت ایدن رواقیونك کبر نفسی ، علوجنابی وکندی

حسیاتنه تحکمی دیمکدر . بو اوچونجی معنا ایله تلقی ایدلدیکی زمان بهدن ویاخود (تأثرسزلك apathie) دن متولد بر حالت روحیه دیمك اولمایوب عزت نفس وحب استقلالدن متولد بر قیدسزلق معناسنه کلیر. بو معنا فرقی پك مهمدر، زیرا (apathie) تأثره عدم قابلیتدر، حالبوکه رواقیون کبی حرکت ایده‌بیلمك ایچون فوق‌العاده بر ارادت ومتانت ایستر .

فرانسزجه	**Atavisme**	**جدانیت**	Atavisme
انکلیزجه	Atavism		
آلمانجه	Atavismus		
ایتالیانجه	Atavismo		

بو کلمه‌نك اصلی لاتینجه‌ده (atavus) لفظی درکه معناسی ، اوزاق اجداددن بریسی دیمکدر . بوکونکی ترکجه‌مزده (آتالریمز) دیدیکمز زمان پك اسکی اجدادمزی مراد ایدرز .

بو تعبیر علمی (بیولوژی) اصطلاحاتندن در وصوك زمانلرده احداث ووضع اولونمشدر . وراثتك بر جلوهٔ مخصوصه‌سی‌در. (وراثت l'hérédité) بالذات بدیهی بر کیفیت اولدوغی حالده هنوز سرّ حکمتی کشف اولونه‌مامشدر . (بو کلمه‌یه باقیکز !) یالکز آثار تجلیاتی اوقدر ظاهر و اوقدر عمومی‌درکه اونی کورمه‌ین ، بیلمه‌ین یوقدر. مثلا کویلولرپك اعلا بیلیرکه تپه‌لی طاووقلرك یومورطه‌لری قولوچقه‌یه یاتیرلدقدن صوکره چیقان پیلیچلر بویوبونجه ینه تپه‌لی طاووق اولور؛ لکن جدّانیت دیدیکمز طرز وراثت بویله‌سی دکلدر : شیمدی‌یه قدر غرائب خلقتدن معدود اولان بعضی (خوارق anomalies) کورولویور و اسباب ظهوری تعریف اولونه‌میوردی . بوکون بو غرائب عضویه‌نك بر قسم کلیسی ـ انجق جدّانیت کیفیتـه حمل اولونه‌رق ـ تعریف ایدیله‌بیلیور .

مثلا : بعضی (خصوصیات عضویه particularités organiques) اولویورکه ابوینده ویاقین اجداده کوروله‌مه‌مشدر. (صیوان اذن pavillon de l'oreille) لك سیوری اولماسی، (قوس حاجب arcade sourcilliaire)

ك چيقيق اولماسى ، يعنى قاش كميكلرينك ايلرىيه طوغرو فيرلاق اولماسى ؛ چكه كميكنك پك بارز وضخيم اولماسى [كه prognatisme ديدكلرى شكل ردىبودر] ى ! .. بونلرك جملهسى تكامل فلسفهسى (خصايص نسناسيه = caractères simiens) دهيلن تشكلات قديمهنك برر علامتى اولهرق تلقى ايديبور. اونك ايچون اونلره (stigmate) تعبيرى اصطلاح اولمشدر كه (نشان) ديمكدر شيمدى بر چوجوق بو تشكلات عضويهدن برى وياخود بر قاچنى عرض ايدرده اناسنده باباسنده و برچوق بطنلرجه ايلرى اجدادينك هيچ بريسنده بو بچيمسزلكلر كورولهمهمش اولورسه ، او وقت بويله بر چوجوغك شو تشكلات غريبهسى (جدانيت) يفيتنه بر مثال تشكيل ايدر ؛ فقط بوتون برسلالهده بلا فاصله ظهورى كورولن بعضى تشكلات حصوصيه (جدانى atavistique) بر كيفيت صاييلماز .

آكلاشيليوركه (جدانيت) ، (وراثت) ك بر شكل غريبى در و بويوك بر فاصلهٔ تكاملدن صوكره پك قديم و ابتدائى بر شكل عضوينك بردنبره جلوه ايتمسيله تحقق ايديبور . اونك ايچون بوكبى حادثات عضويهيى (حال ابتدائىيه رجوع retour à l'état primitif) ديه تعريف ايتمشلردر. بناءً عليه (تكامل عضوى évolution organique) نك ضدى صاييلير؛ يعنى عضويتده بر (حركت دركيه و رجعيه mouvement régressif) ديمك اولوركه (تدنى) در .

بوكبى احوالى بر (وقفهٔ تكامل arrêt de développement) اولمق اوزره تعريف ايدنلرده چوقدر . [arrêt كلمهسنه باقيكز !]

بو صورت تعريف ياكلش دكلدر؛ زيرا (anomalie) بحثنده ايضاح ايدلمش اولدوغى وجهله تشكلات عضويهده كورولن بر چوق (غرائب خلقت) ، فىالحقيقه بعضى اعضانك بر وقفهٔ تكامله اوغرايوب او شكل ابتدائى اوزره قالمش اولماسندن ايلرى كليور. بوكون بو خصوصده شبهه قالمامشدر. مثلا (شفة الارنب bec de lièvre) ناميله مشهوراولان قصور تشكل، بروقفهٔ تكامل نمونهسيدر. (مبحث جنين Embryologie)، اوست

دوداغك — بعضی آدملرده — بویله ییرتیق قالمش اولماسنك اسبابنی پك
کوزل تعریف ایده‌بیلیور : (حیات داخل رحمی vie intra-utérine)نده
جنینك اوست دوداغی — اولا — اوچ نقطه‌دن (تبرز bourgeonner)
ایدییور؛ یعنی آیری آیری اوچ پارچه اوله‌رق نمت بیتمکه باشلیور؛ صوکره
بو اوچ پارچه برلشه‌رك یاپیشیور واوست دوداغی تشکیل ایدییور. اکر بر
(مانعهٔ غریزیه obstacle physiologique) سببیله برلشه‌مزسه اویله‌جه
ییرتیق قالیور. بو قصور، شبهه یوق که بر وقفهٔ تکامل نتیجه‌سیدر .

فقط التی پارماقلی طوغمش اولمق بوکا تماماً بکزرمی؟ . . . بوراسی
جای تأملدر. زیرا التی پارماقلی بر الده سائر پارماقلر هیچ بر وقفهٔ تکامل
علامتی عرض ایتمدیکی حالده برده فضله ولزومسز پارمق واردر. بو مثالده
جنینك الی ـ حیات داخل رحمینك دوامی اثناسنده ـ التی پارماقلی ولمق
اوزره (تبرز bourgeonnement) ه باشلامش واویله‌جه تکاملنده دوام
ایتمش دیمکدر. شوتقدیرجه (وقفهٔ تکامل) نظریه‌سیله بوغرابتی تعریف ایتمك
کوچ اولور. چونکه التی پارماقلی اولمق ـ حد ذاتنده ـ عضوی بر قصور
دکلدر، واویله حیوانلر واردر. بونی وبو نوعدن اولان قصورلری علما
باشقه بر طرزده ایضاح ایله ینه جدانیت کیفیتنه ارجاع ایدییورلر :

انسانك بوکون بالجمله حیوانات ایله از چوق قرابتی اولدوغی تحقق
ایتمشدر . حتی علمای متخصصیندن مشهور (هکسلی Th. Huxley)
بو قرابت عضویه‌نك درجه‌سی کوستریر برمهم قانون بیله کشف ایتمشدر.
[darwinisme، transformisme، hérédité کلمه‌لرینه باقیکز!] بعضی
اجناس حیونیه‌ده مثلا (ضبابیه les sauriens) جنسنده پارمقلر
التیشر دانه‌در . بو جنسك انسان ایله پك اوزاق و ابتدائی بر قرابت
عضویه‌سی واردر. (التی پارماق طوغانلر ـ هیچ اولمازسه بوعضواعتباریله ـ
زواحف جنسنه چکمش ومن‌جهةٍ او ابتدائی شکله رجوع ایتمشدرلر ،)
ده‌نیلیور؛ بناءً علیه بوقصور تکامل، ینه برعضو مخصوصك (حرکت درکیه
mouvementregressif) سنی اظهار ایتدیکی ایچون (حال ابتدائی‌یه
رجوع) صورتیله تعریف ایدلمش اولویورکه (جدانیت) بودر .

معمافيه باشقه مثاللرده واردركه بو درلو غرابتلرى تعريفده آز چوق تعديلاته لزوم كوستريور. مثلا انسانلرده قولاغى حركت ايتديرهجك عضلات مخصوصه واردر، فقط بو كون عاطلدر؛ ايشه يارا ماز. اكلاشيلان وقتيله حيوان اذن بشرك التواآت داخليهسى (يعنى قولاق قاناديننك ايچندهكى قيوريلتيلر) يوقمش، وياخود بو كونكى كبى مكمل دكل ايمشده، انسان وحشى، سسك نه طرفدن كلديكنى كسديرهبيلمك ايچون — حيوان كبى — قولاغنى اوتهيه برىيه تحريك ايتمك مجبوريتنده بولونورمش. صوكره تمدن ايدنجه التواآت داخليه تكمل ايتمش وصدانك جهت استقامتنى تقدير ايچون قولاغى تحريكه حاجت قالمامش. علما — بونى بويله دوشونوب تفسير ايتمكه — متمايل بولونويور؛ يوقسه قولاغمزك عضلات محركهسنى تعريف ايتمك ممكن دكلدر.

كذلك بزم (اعور Cœcum) مزده يعنى (كور باغرصاق) مزده بر (ذيل دودى appendice caudal) واركه (آپانديسيت) خستهلغى بوانجهجك باغرصاغك التهابندن ايلرى كليور. بونكده بو كون بر خدمت معينهسى يوقدر. فقط هركسده بومضر وتهلكهلى انجهباغرصاق واردر. اويله ظن اولونويوركه، پك اسكى بر دور وحشتده انسان، (حيوانات مجتره animaux ruminants) دن ايمش. قارنى طويوردقدن صوكره عادتا (كهويش كتيرير) مش. اوزمانلر بو باغرصاق البت دها بويوك وفعال ايمش؛ بالاخره — احتمال كه ات يمكه آليشدقدن صوكره — او عضو عاطل قالهرق، بويله (ضمور حالى état rudimentaire) نه دوشمشدر.

بو تعريف وقوع حاله موافق ايسه، بو كيفيتى و قولاغمزك عضلاتنى (حال ابتدائىيه رجوع) دستوريله ايضاح ايتمكبك طوغرو اولماز. چونكه رجوع يوقدر. وقفهٔ تكامل بيله يوقدر. يالكز بر عضو مخصوصك (عادتندن قالماسى حسبيله par désuétude) وظيفهسنك بوسبوتون معطل اولماسى، كيفيتك حكمتنى شرح ايدهبيلير. او حالده بونلر قديم عادات عضويهمزك علائم متباقيهسندن صاييلير و (survivance) حادثاتنه مثالدر.

[بو تعبيره باقيكز.]

مع مافیه الك اوزاق اجدادمزدن قالمه اولدوغنه باقیلیرسه بونی (جدّانیت) حادثاتندن عد ایتمك ینه یاكلش اولماز . نته كیم علما بوكبی غرائب احوالی هپ (atavisme) ایله تعریف ایدییورلر . بوتون بومسائل علمیه (darwinisme) و (évolution) فلسفه سنك آچدیغی جریان افكارك سیل مناقشاتیله میدان بحثه سوروكله نه بیلمشدر .

بوكون بر چوق شیلر بو صورتله تعریف اولونویور ودها معقول كورونویور حتی فطری عد اولونان بعضی عادات سقیمه ومقدوحه بیله (جدّانیت) نظریه سیله معنادار بر صورتده توضح ایدیوریبور . مثلا ، بعضی انسانلر — حتی یك مدنی مملكتلرده تربیه لی عائله لره منسوب بعضی عقللی كیمسه لربیله — طیرناقلرینی ییرلر . بو عادت كریهه ، بر (عصبیت مرضیه) نك علامت ظاهره ومخصوصه سی كبی تلقی ایدیله كلمشدی . عصبی خسته اقلر متخصصینینك (قاضمه les rongeurs) نامیله یاد ایتدكاری بو آدملر ، بر سیكیر خسته لغنك تأثیریله ، بویله طیرناقلرینی دائما كمیرییورلر ، ظن اولونویوردی .

(جدّانیت) نظریه سی ، بو عادت مذمومه یی (حال ابتدائی یه رجوع) صورتیله تعریف ایدییوركه دها زیاده عقله یاقین كورونور : (قبل التاریخی انسان l'homme préhistorique) ، طیرناقلرینی كسمك ایچون البته مقاص قوللانمازدی . تووالتی دیشلریله یاپاردی . بوكون [بو (كمیریجی لك) ، اك ابتدائی بر دور وحشتك ، یادكاریدر . بناءً علیه پك قدیم بر عادت متروكه نك تكرار تجلیسیدر . یعنی جدّانیتك بر نوع جلوهٔ ظهوریدر دنیلیوركه البت عصبیت فرضیه سندن دها معقول بر تعریفدر .

بو نظریه یی (حقوق جزا droit pénal) یه تطبیق ایدن حكما وعلی الخصوص (جنائیون les criminalites) ، اوندن بر خیلی مهم نتیجه لر استخراج ایتمشلردر . هله (لومبروزو Lombroso) و (فه رری Férri) ودها برچوق ایتالیان علماسی ایله انكلیز طبیب حكیمی (مودسله Maudsley) ، ارباب جنایتی (جدانیت علائم بهیمیه سیله شایان دقت بردركه وحشته دوشمش انسان نمونه سی) اولمق اوزره تلقی ایدرك مرحمته مستحق بولویورلر .

(علوم حياتيه biologie) مبدألرينك حقوق جزا مسئله‌لرينه تطبيقندن حاصل اولان بو جريان افكار، عادتا بر فلسفهٔ خصوصيه شكلنى آلمشدر . بوطرز تلقى — بالضروره — شدت مجازات اصولنه منافى ومعارض بولندوغى ايچون دها انسانيتپرورانه بر حكمت اخلاقيه‌نك ترجمانى اولمش ودائما مجرمينى حمايت ايدن اهل حقوق، اونلر حقنده جلب مرحمت غيرتى مسلك اتخاذ ايتمشدرلر.

قابليت شر، جدانى بر (خصيصهٔ بهيميه caractère de brute) او- لونجه، اويله بهيميت دركه سنه‌دوشمش بر طبيعت سفليه مقتضياتندن صاييليور. بناءً عليه جانى‌نك فعلنده اضطرارينه حكم ايتمك لازم كليوركه بو تقديرده تخفيف جزا طرفدارلغى ضرورى ومنطقى بر وضعيت ذهنيه‌در . بو ادعا اسانده ارادتى انكار، واردر.

(atavistique) صفت‌در . جدانى اولان بالجمله احوال واطوار، اشكال وقابليات وعلامات حقنده قوللانيلير . [بو تعبيره باقيكز !]

Atavistique

جدانى Atavistique

بوقاريكى تعبيرك صفتى‌در . اوزاق اجداددن بردن بره انتقال ايتمش اولمه‌سى فرض اولونان و ياخود حقيقتاً انتقال ايتديكى كوريلن بر حال وكيفيت حقنده وصف اوله‌رق قوللانيلير. على الاكثر (Criminalogie) بحثنده ، يعنى حكمت جزانك جناياته واستعداد جنايته تعلق ايدن قسمنده بو تعبير چوق دفعه‌لر كچر . مثلا غايت تميز ، خلوق و تربيه‌لى بر عائله‌دن طوغان بر چوجوغك بالاخره مدهش بر جانى كسلمه‌سى ، (atavistique جدانى) بر حال اولمق اوزره تلقى اولونور . بوكاده سبب ، بركوتو استعدادك طوغريدن طوغرى‌يه وراثتله تعريف اولونه‌مامسى وپك اسكى اجداديمزك (وحشى اولمه‌لرينه بناءً) ازمنهٔ قبل التاريخيه‌ده استعداد جنايتك — طبيعى او- له‌رق — حيات وحشيه اقتضاسندن بولونديغنه قناعت ايدلمه‌سيدر. مع مافيه بورادەده شايان دقت بر نقطه وارسه ، بويله تميز بر عائله ايچنده طوغان بر

شریرك بعض اسباب طولاییسیله (متردی dégénéré) اولوب اولمادیغنی تحقیق ایتمکدر. زیرا چوق دفعه‌لر (تردی) نتیجه‌سی اولان بر حال، (جدانی) ظن اولونه بیلیور. لکن، غریبدر که (تردی) چوق دفعه انسانی حال ابتدائی‌یه ارجاع ایدرك جدانیتك اکثر علائمنی اظهار ایدییور.

ضیاع انتظام Ataxie

Ataxie

باشده‌کی (a) حرفی، ادات نفی‌در. (taxie) دخی یونانیده (تاسین = τάσσειν) کلمه‌سندن آلنمشدر که بونکده معنای لغویسی (تنظیم و ترتیب) ایتمك دیمکدر. اصطلاحده عدم انتظام و یاخود ضیاع انتظام معناسنه کلیر. لکن بوکون بو تعبیر یالکز بر مرض عصبی‌نك ودها طوغروسی برعلامت مرضیه‌نك اسمی اولمق اوزره طب اصطلاحاتندندر. بناءً علیه حادثات سائره حقنده وصف اوله‌ماز. مثلا ادارهٔ حکومتده ضیاع انتظام کورولدیکی زمان و حتی نبضان قلبده اطرادسزلق تحقق ایتدیکی زمان بیله بو حادثاته (ataxie) دنیلمز. کله صرف طب اصطلاحاتندندر، لکن انجق بر حادثه‌نك اسمی‌در : حرکات عضلیه‌نك آهنك وانتظامنی ضایع ایتمسنه‌دیرلر. (chorée = داء الرقص = خورا خسته‌لغی)، (convulsions = صارصیلمه‌لر)، (tremblements = رعشه‌لر) هپ (ataxie) انواعندن عد ایدلمکده ایدی. حتی فرانسه اطباسندن (Bouillaud = بویو) (bégaiement = پەپەلەمە = کەکەلەمە) دەنیلن قصور تلفظی بیله بو خسته‌لغك بر نوع مخصوصی عد ایتمشدی. (١٨٦٤) سنهٔ میلادیه‌سنده فرانسه اطباسندن (Duchenne = دوشه‌ن) ، حرکات عضلیه‌ده ضیاع انتظامی موجب اولان عصبی خسته‌لغی کشف وتعیین ایتدی. آکلاشلدی که بو نوع انتظامسزلق، (ارادی volontaire) اولان حرکات عضلیه‌نك آهنکنی تأمین ایدن مراکز عصبیه‌ده بر بوزوقلقدن ایلری کلیور؛ بونك موضعی‌ده نخاع شوکی = moëlle épinière) ده یعنی (مردار ایلیك) ده‌در. بوکا (تابه‌س دورسالیس = tabes dorsalis) دیرلر و بوانتظامسزلق کیتدکجه آرتدیغی ایچون (ataxie locomotrice progressive)

دخی دەنیلیر . ایشتە تعبیر، بوكون بو خستەلغە مختص اولوب قالمشدر . بو صوك زمانلردە لایقیلە اسبابی تعین ایتمش اولان بوحال، ارتق بالذات بر خستەلق دكل، بر مرض عصبی نك (علامت فارقەو مترافقە syndrome) سی‌در .

منحصراً طبابت و علم امراضە تعلق اولان بو كیفیتك فلسفە ایلە طوغرودن طوغرویە هیچ مناسبتی یوقدر . اولسە اولسە حركات ارادیەنك مركزی اولان دماغك، انجق عضلاتی تحریك ایتدیكنی وفقط آهنك وموازنە حركاتك تأمینی ایچون نخاع شوكی‌نكدە انضمام خدمت و معاوتی لابد اولدوغنی كوستریر . بناءً علیە (psycho-physiologie) ساحەسندە ظهورە كلن و هر حالدە من جهةٍ (ارادت و اختیار libre arbitre) بحثنە تعلق ایدن بعضی مسئلەلردە حكمە مدار اولەبیلیر ؛ فقط یالكز بو، و بونك كبی احوال ارادتی انكار ایتمك ایچون صلاحیت ویرمز. انجق ارادتە قارشی كلن بعضی اسباب مانعەیە مثال تشكیل ایدەبیلیر. [déterminisme و liberté كلمەلرینە باقیكز !]

Athée, Athéisme

زندیق، زندقە، ملحد، الحاد . Athée, Athéisme فرانسزجە
آلمانجە Atheismus
انكلیزجە Atheism
ایتالیانجە Ateismo

بو كلمەلرك اصلی یونانیدر . (a) ادات نفی (تەئوس = Θεός) الله دیمكدر ؛ اوحالدە معنای لغویسی (اللهسز) و (اللهسزلق) دیمك اولور. اللهی انكار ایدن كیمسەیە (athée) وبویلە بر مسلك فلسفی‌یە (athéisme) تعبیرلری اصطلاح اولمشدر .

حكمای اسلام و محررین سالفە (ملحد) و (الحاد) كلمەلرینی ـ اوتەدن بری بو معنادە قوللانمشلردر . بزدە بردە (زندیق) تعبیری واردر ؛ تحقیقات تاریخیە كوستریبوركە عربلر ایران مدنیتنی محو ومضمحل ایتمكلە برابر (زاراتشترا = Zarathushtrâ) یعنی (زردشت) دینی بوسبوتون اورطەدن قالدیرەمامشلر ایدی . (قادسیە محاربەسی) اسلامیتك مظفریت قطعیە و قاهرانەسیلە نتیجە پذیر اولوبدە (ساسانیان sassanides)

سلالەسنك صوك پادشاهی (یزدکرد = Yezdgerd) ، او پارلاق سلطنتی ایله برابر محو وخراب اولونجه ، ایرانك کتب مقدسەسی طوپلانیلوب احراق ایدلمشدی . اسکندر کبیر زماننده دخی ایران بویله بر فلاکته اوغرایەرق کتابلرینی ضایع ایتمش فقط ینه دینی محافظه ایدەبیلمشدی . لسان قدیم ذاتاً تبدلاته اوغرامش اولدوغی ایچون (آبستا = Avesta) نام کتاب مقدس (زند Zend) لسانیله ضبط ایدیلەرك ـ هیچ اولمازسه قسماً ـ قورتاریلەبیلمشدی. بوکونکی(Zend Avesta)، عربلرك استیلاسی اثناسنده ایرانده سویلەنیلن لسان اوزره (آبستا) نك تفسیریدر . یعنی (زند) ، تعبیری لسانك اسمیدر ؛ دینك دکل ! آتشپرستلر اسلامیتك احکامنه بویوك بر متانتله قارشی قویدقلرندن (زندی) تعبیری او زمان مسلمانلری نظرنده (ملحد معند) معناسی آلدی. (زندیق) کلمەسی ـ بلکه بر غلط تلفظ سببیله ـ او اصلدن مشتق اولمق کرکدر . بالاخره کثرت استعمال ، حتی سؤ استعمال ایدیله ایدیله مشهور اولمش و تعریب اولونەرق ـ جمع صیغەسیله ـ (زنادقه) و ـ اسم فعل حیثیتیله ـ (زندقه = زندیقلق) شکلنده چوق قوللانلمشدر . بوکون بیله استعمالدن ساقط دکلدر . اسکی زمانلرده (غلاة صوفیه les mystiques sectaires) حقنده وصف اولوردی؛ هله احکام وحدود شرعیەیه قارشی پك مبالاتسز طاورانان (باطنیلر bâtinites =ésotériques) ی تکفیر ایچون دائما ترجیح ایدیلیردی .

(زندیق) تعبیرینك تاریخ ادیان نقطهٔ نظرندن خیلی اهمیتی واردر؛ زیرا محققدرکه بعض باطنیون ایران (عقائد مزدکیه doctrines mazdéiques) ی ـ شعرای صوفیه اداسیله ـ اسلام آرەسنده نشر ایتمکه موفق اولمشلر وتصوفی دخی بولاندیرمشلردی . [dualisme , çoufisme کلمەلرینه باقیکز .]

برده (قرامطه les carmates) فرقەسی وار ایدی . بو جماعتك مذهب مخصوصی (اشتراك مال وعیال communauté des biens et de la famille) مبدأی اوزرینه مؤسس ایدی . [communisme کلمەسنه باقیکز !] (قرمط) تعبیری دخی اسلام آرەسنده (کافر)

مرادفی عد ایدلمش وحتی (تقرمط) یعنی (قرمطلاشمق) مصدری ایجاد اولونمق صورتیله تعبیرمذکور تعریب ایدیلهرك (دینسز واخلاقسز اولمق) معناسنه قوللانلمشدر .

کورولویورکه یا تعصب ویاخود (یابانجیلغه نفرت Xénophobie) سببیله ، برمذهب اسمی، (الحاد) معناسنه آلنمش واستعمال اولونمشدر . حالبوکه اشتراك مال وعیال دعوای باطلنی حقه موافق کورمك ضلالتی ، مطلقا ضلالت الحادی مستلزم بر اعتقاد دکلدر . هله زندی مذهبی هیچ دینسزلك دکلدر . بوکرن بودینك ماهیتنده شبهه قالمامشدر .

(ملحد) کلمهسنك تاریخ حیاتی، انسانیت جاهلهنك تاریخ تعصبی دیمکدر. بوتاریخك فجایع متسلسلهسنی بوراده تفصیل ایدهجك دکلم . انجق شوکیفیت مهمهیی نظردقته عرض ایتمك ایسترم که، جمهور جهلانك بوافترا واتهامندن هیچ بربویوك آدموارسته ومصون قالهمامشدر؛ — چونکه — یالکزا کثریت ناس وعوام خلق عندنده دکل ، خواص نظرنده بیله (شروط الحاد) حقیله تعین ایدهمهمشدی . بوکون بو شرطلر فیلسوفلر نظرنده معیندر .

مدنیت وفلسفه تاریخنده بومسئلهیی تحقیق ایدهجك اولورسهق صراحتاً اکلاشیلیرکه (الحاد) تعبیرینك معنای تاریخیسی (اللهك وجودینی انکار) ایتمك دکل ، جمهور ناسك عقائد مؤسسهسنه اتباع ایتمهمك واوندن آیرلمقدر. یك نظرده بوکا ایناملاز ؛ فقط حقیقت حال بوندن عبارتدر . غرب وشرقك فضلای مشهورهسندن کثیرهجکم برایکی مثال، بونی قطعیاً اثبات ایدر :

حریت سیاسیه وکمالات مدنیهلریله زمان سلفده اشرف اقوام عداولونان اسکی یونانیلر بیله بو خطادن قورتولهمامشلر ویالکز یونان قدیمه دکل ، بوتون انسانیته شرف ویرن اعاظم دهاتك — بغیرحق — قاننه کیرمك شناعتنی ارتکاب ایتمشلردر .

(پروتاغوراس Protagoras) ، او زمانك بت پرستلکنی قبول ایتمهمش اولدوغی ایچون اکثریت خلقك شبههسنی اویاندیرمش ونفرتنی جلب ایتمشدی . بالاخره برکتاب یازمش و اونك مقدمهسنده (اللهلری ادراکدن عقل بشر عاجز و قاصردر !) دیمش اولدوغندن طولایی تکفیر

ایدیله‌رك غیظ عمومی‌یه هدف اولمش ، کتابی‌ده علنا احراق ایدلمشـدی .
کندیسی آتنـه رئیس حکومتی (په‌ریقله‌س Périclès) ك چوجوقلرینه
مربی‌لك ایتمش اولدوغی ایچون ، انجق او ذاتك حمایتی سایه‌سنده آتنه‌دن
سالماً چیقه‌بیلدی ایدی. لکن سجیلیایه عزیمت ایدرکن فورطنه‌یه طوتوله‌رق
اطه‌لر دکزنده مغروقاً وفات ایتمشدر .

همان او صیره‌لرده (سقراط Socrates) عینی افـترا یوزندن دوچار
مصیبت اولمش وظلم جهالت اوغورینه قربان کیتمشدر . افلاطونك استادی
اولان بوحکیم، فلسفه‌ده ـ طبیعت جامده‌دن زیاده ـ انسانی (یعنی وجدانی)
موضوع بحث ایتمش وحکمتده هرشیدن اول بر (غایهٔ اخلاقیه but moral)
کوزه‌تمشدی . اونك ایچوندرکه بو ذاتك تعلیماتیله پك بویوك ومهم بردور
فلسفی باشلامشدر . ظهوری ، بر دور مدنیت ایچون (رأس تاریخ) عد
ایدنلر بیله واردر. کندیسی اعتقادنده مؤمن موحد ، تعلیمات وحرکاتنده
فضیلتپرور ، فقط تبلیغاتنده پك جسـور ، تنقیداتنده‌ده پك مستهزی بر
فیلسوفدی . بوفضیلتلر ، انسانه دائما دشمن قازاندیریر. اوسببله کندیسندن
چکینیرلردی . مضحکه نویس مشهور (آریسـتوفان Aristophanes)
ایله دها برایکی کشینك شرینه اوغرادی .

اوزمانلر ، یونانیلر ، بت پرسـت ایدی . همان هر شیئك وهر شهرك
بر آله مخصوصی واردی . سقراط ـ حسب الاعتیاد ـ ایام مقدسه‌ده هرکس
کبی حرکت ایدردی . فقط ، کائناتك سرمدی وصمدانی برخالقی اولدوغنی
ادعا ایتمکدن هیچ بروجهله چکینمه‌مش وبو دعواسنی اثبات ایتمك ایچون
(نظام عالم ordre de l'Univers) ی نظردقته عرض ایدرك (علت غائیه
cause finale) ایله استدلال یولنی کوسترمشدی . اثبات الوهیت بحثنده
بواساسلره طایانه‌رق (اثردن مؤثره استدلال) ایتمك اسلوبنك ایلك ماهر
مدافعی کندیسیدر . [preuve کلمه‌سنده تفصیلاتنه باقیکـز :]

روحك ابدیتنده دخی ذره قدر شبهه‌سی یوقدی . نته‌کیم بو دعـواده
دخی دائما سرد اولونه کلن الك مشهور دلائل ـ شکل منطقی‌سی اعتباریله ـ
ینه اونك‌دردر . اویله ایکن بوحکیم کامل ، (دینسزلك) ایله اتهام ایدیله‌رك

ـ زهر ایچمك صورتیله ـ اعدامه محکوم اولدی . فقط او صیره‌لرده یونانیلرك (مقدس کمی) سی سیاحته چیقمش بولونیوردی ؛ او حالده‌ده اجرای مجازات قطعاً ممنوع ایدی . سقراط یکرمی سکز کون محبوس یاشادی وبرکت ویرسین ، اواثناده یانندن آیرلمایان تلامیذینه ـ اعتقادات شخصیه‌سنی ـ صراحتاًتلقین وتبلیغ ایده‌بیلدی. اللهك وحدانیت وصمدانیتنه، روحك ابدیتنه وبناءً علیه ئولومك برفلاکت اوله‌مایه‌جغنه دائر اوزون ومهم قونفرانسلر ویردی . سوزلرینی افلاطون و (قسه‌نوفون Xénophon) اخلافه نقل ایتدیلر .

کندیسنی ئولومدن قورتارمق ایچون ، طلبه‌سی چاره بولمش ومحبسدن قاچیرمق ایچون تکلیفده ایتمش‌ایدی. سقراط بوکا تنزل ایتمدکدن ماعدا : [مملکتمك ویردیکی حکم حقسز بیله‌اولسه ، قوانینه اطاعت وانقیادایتمك، حیثلی بر آدمك ایلك وظیفه‌سیدر !] دیه‌رك تکلیف واقعی رد ایتدی . نهایت حکم اعدامی اجرا ایتمك زمانی حلول ایدوبده کندیسنه بر بارداق طولوسی (بالدیران خلاصه‌سی) صونولونجه، کمال سکونتله زهری ایچدی ، وحاکملره خطاباً برنطق سویله‌دکدن صوکره: [برحیات قالانلرمی، دهازیاده بختیاردر، یوقسه‌بن‌می؟ بونی سزدن صورارم !] دیه‌رك ئولدی ایدی .

روایت اولونیورکه سکرات موت حالنده: [طبابت الٓهی (ئه‌سکولاپ Aesculape) بنی عذاب حیاتدن خلاص ایتدیکی ایچون برخروس آدامشدق، یازیق‌که خروسی قربان ایتمکه وقتمز اوله‌مادی!] دیمش وحکیمك بومعنادار سوزلری، دین مات ایله استهزاده دوام ایتدیکنه حمل اولونمشدی .

تاریخ فلسفه‌ده تدقیقات عمیقه‌سیله مشهور اولان (غومپرتس Gompertz) ادعا ایدییورکه بوحکیمك ئولومنه سبب اولان، یالکز برایکی محررك افتراسی دکلدی. اوزمانلر برسوری عادی‌صنعتکارلر واردی‌که کوچوجوك (معبود هیکللری) یاپوبده عوام ناسه صاتمقله کچینیرلردی . سقراطك دینسزلکی حقنده مدهش برپروپاغاندا یاپان اصل بونلر اولمشدر . چونکه بوحکیمك موعظه‌لری هرکسدن زیاده اونلرك کاروکسبنه کساد ویرییوردی .

شایان عبرت برصورتله تحقق ایدییورکه ، هریرده وهر زمانده ـ الك عفو اولونماز دینسزلك ـ اکثریت ناسـك منفعت مشترکه‌سنه ضرر ایراث ایده‌بیله‌جك افکار وحرکات اصلاحپرورانه‌در . کفر حقیقی هیچ بر وقت اودرجه غیظی وجزائی مستلزم اولمیور .

سقراطك اصیل شاگردی افلاطون ، عینی‌اتهاماتدن ـ گوچ بلا ـ یقه‌یی صیبره‌بیلدی . فوق‌العاده نزیه و فسونکار اولان اسلوب شاعرانه‌سی ، وپت پرستلکه صراحتـاً اعتراض ایتمه‌مك کبی تدبیر احتیاطکارانه‌سی سـایه‌سنده قورتوله‌بیلدی . افلاطونك تلمیذی مشهور (ارسطو) دخی دینسزلکله اتهام اولوندی ؛ فقط سقراطك عاقبت فجیعه‌سنی ملاحظه ایتدیکی ایچون آتنه‌دن قاچدی ؛ بوگونکی (آینوروز) جوارنده کائن اولان اسـکی (خالکیس Chalcis) شهرینه هجرت ایدرك ایکی سنه اوراده معتزلانه برعمرسوردکدن صوکره وفات ایتدی . بوحکیم ، برموت محققدن قاچدیغنی ، جبانتنه عطف ایتمه‌سینلر دیه : [فلسفه‌یی بر ایکنجی دفعه تجاوز و تحقیره معروض اولمقدن صیانتـاً آتنه‌یی ترك ایتمکه مجبور اولدم !] دییور . مورخین فلسـفه ادعا ایدییورلرکه ، بونده ده سبب حقیقی بر مسـئلهٔ سیاسـیه ، ایمش ؛ فقط دینسزلك اتهاماتی وسیلهٔ غیظ و انتقام اولمشدر : گویا آتنه‌لیلر ، ارسطونك ماکدونیـا طرفداری اولماسـندن شبهه ایدییورلرمش و بو شبهه‌لرینی حقلی گوستره‌جك دلائل قویه‌یه مالك اولمـادقلری ایچون ، فیلسوفی دینسزلکله اتهام صورتیله وجودینی ازاله ایتمك و انتریقه‌سندن قورتولمق ایسته‌مشلرمش .

ازمیر جوارنده (قلازومن Clazomène) اطه‌سنده طوغمش اولان (آناقساغور Anaxagores) بر اللهه ـ کمال خصوص ایله ـ ایمان ایدییور ، و اونی (نوس = Νοῦς یعنی عقل) اولمق اوزره تلقی ایلیوردی . حالبوکه (اساطیر ملیه mythologie nationale) یه اعتقاد ایدن یونانیلر ، گونشی (آپوللون Apollon) نام اللهك عربه‌سی ظن ایدرلردی . آناقساغور بو اعتقـاد عوامی انکار ایتدیکی ایچون تکفیر اولوندی و قاچمقله جانی قور-تاره‌بیلدی ایدی .

الحاد ایله اتهام ایدلمش اولان بو ذوات مشهوره ، مدنیت عتیقه‌نك الك

بویوك فیلسوفلرندن وانسانیتك اك فاضل ممثللرندن ایدیلر. انجق پت پرستلکی رد وانکار ایتمشلردی؛ یوقسه خالق کائنات اولمق اوزره برقدرت صمدانیه‌نك وجوبِ وجودینه ـ کمال صدق و اخلاص ایله ـ قناعت کتیرمش اولدقلرنده شبهه یوقدر .

آکلاشیلیورکه (وسیلهٔ اتهام) هر نه اولورسه اولسون ، (حکمِ الحاد) دینك طرز تلقیسنه کوره واقع اولویور . بو خصوصده مدار حکم اولان معیار حقیقت دخی ، عوام ناسك ـ صراحتاً باطل اولان ـ اعتقادیدر . بزم اسلافمزده ـ حقیقتاً عالم تحریر اولان (کاتب چلبی) نك دیدیکی کبی : [مسئلهٔ طهارتدن بی‌خبر برسوری اجلافك بوکبی امور خطیره‌ده رأی‌ویرمه‌سی] در.

روما مدنیتنده بو درلو فضاحتلر کورولمیور . چونکه رومالیلر، اقوام مغلوبه‌نك ملّی معبودلرینی دخی کندی آلهلری صیره‌سنده قبول ایدرلردی. بوحالده تعصبه احتمال قالمازدی. ذاتاً رومادهٔ اعاظم، کلیاً حس دین وتعصبدن بری وآزاده یاشاردی . مزاجلری اقتضاسی اوله‌رق اخلاق عملیه‌یه چوق اهمیت ویررلر، فقط آلهیات و مابعدالطبیعیات مناقشه‌لرندن قطعاً حظ ایتمزلردی . عواملك دینی‌ده ارواح اجداده ـ آره‌صیره ـ عبادت ایتمك مراسمندن عبارت قالیوردی . روما تاریخنده واقع اولان بوتون تجاوزات و جنایاتك ، منحصراً حرص تحکم و رقابت سیاسیه‌دن ایلری کلدیکی اوقدر صریحدرکه مناقشه کوتورمز . واقعا خرستیانلغك ظهورنده ـ بیچاره جماعت عیسویه حقنده ـ خاطر و خیاله کلمه‌دك جنایتلر اجرا ایدلدی . حتی بو خونخوارلق (سیرق Cirque) اکلنجه‌لری شکلنه کیردی که هیچ برمملکتده غلظت وحشتك ، شدت خیانتك بو مرتبه‌سی کورولمه‌مشدر . فقط بو فضاحتلرله حس دینك ومسائل مذهبیه‌نك هیچ برمناسبتی یوقدی . روما او زمانلر ذاتاً بوسبوتون دینسزدی . لکن هر وجهله دور انحطاطه کلمش اولدوغی ایچون هر درلو حرکت اجتماعیه‌ده بر نوع تهلکهٔ اضمحلال حس ایدییوردی. خرستیانلغك تعلیماتیده ، (commnuisme اشتراکیه) اختلالی کبی تلقی ایدییور و هر ناصل اولورسه اولسون باصدیرمغه چالیشیوردی . شایان دقتدرکه فقیر و مظلوم ، مقهور و مغدور بر آووچ خلقك قوت

معنويه‌سی ، او جهانگیر روما سلطنتنی ، اوقا هر قوت عسکریه‌یی ییقدی ، تارماراتدی . حتی رومليلرك بيهوده ظلمی رومانی ییقدی دیمك دها طوغرودر .

قرون وسطایه گلنجه ، اوندن اوزون اوزادی‌یه بحثه حاجت یوقدر . علی التقریب یدی سکز عصر سورن اودور ظلم و ظلمت ، لاینقطع بر سلسلهٔ جنایات عرض ایدرکه او مدتجه — حق و حقیقت اوغورینه — قربان ایدلمش اولان اعاظم انسانیتك یالکز فهرست اسامی‌سی قید اولونمق لازم گلسه‌یدی ، کیم بیلیر قاچ صحیفه‌لك بر کتاب طولدوره‌بیلیردی . غریبدرکه مظلومیتیله عظیم بر قوت و فیاض بر حیات اکتساب ایدن خرستیان دیننك منسوبینی ، — انسانه قیمقده — خونخوار روماليلره رحمت اوقوتدیلر .

مشهور (وولته‌ر Voltaire) قاموس فلسفه‌سنده (athéisme) کلمه‌سنه دائر ایضاحات ویریرکن محاکمه گیریشیور و (انکیزیسیون) اجرا آتنه نقل بحث ایدرك شو مهم سوزلری سویلویور :

[دین نصرانیت ، انسانیته اون‌یدی میلیون آدم قانی بهاسنه اوطوردی . عدالت جلادلری الندە محو اولانلر ایله — صف حرب حالنده یکدیگرینه ظهیر اولان — سائر جلادلر (یعنی مذهب مجاهدلری !) الندە جان ویرنلرك عددی هر عصرده بر میلیون کشی‌یه بالغ اولور . غریبدرکه بوتون بو جنایتلر بنی نوعمزك سلامتی وجناب حقك اعلای شان و عظمتی اوغورینه اجرا ایدلدی .] دیورکه بوتون تاریخ مدنیت مدققلرینك ملاحظات مشترکه‌سنی تلخیص ایدن بر سوزدر .

مع مافیه غیظ تعصبك درجهٔ غلیان و غلوینه دائر بر فکر ویره‌بیلمك ایچون ، مختصراً شونی عرض ایتمك کفایت ایدرکه ، او زمانلر خرستیانلقده — تشتت عقائد سببیله — مذاهب جدیده‌نك ظهوری یوزندن ، دائرهٔ تفکر و ساحهٔ نظر پك طارالمش و (انصاف tolérence) دەنیلن حس مدنی‌یی بوسبوتون بوغوب ئولدورمشدی . الك اهمیتسز تفرعات مسائل بیله — اعاظم رهابین آره‌سنده — شدید و مدید مناقشاته وسیله یاخود سبب تشکیل ایدر و رؤسای مذاهب عنف و غیظ ایله یکدیگرینی تکفیر ایلردی . اکر فرصت الویریرسه بربرلرینی غدارانه بر صورتده آتشده دخی یاقارلردی .

(unitariens) ، (trinitariens) و (anabaptistes) فرقه‌لری ایله
دها بویله یوزلرجه احزاب خرستیانیه‌نك تقویم مناقشات و مباحثاتی و هله
تاریخ وقوعاتی تدقیق اولونورسه گوروله‌جکی وجهله پك دگرسز وعلی الخصوص
اصلسز (مسائل محدثه) اوغرینه یکدیگرلرینی تکفیر و — فرصت بولدقجه —
احراق ایتمشلردر . قتل عام واقع اولدوغی دخی نادر دکلدر . نته کیم
(anabaptiste)لر قیرغینی و (سن بارته‌له‌می Saint Barthélémy)
کیجه‌سی قتل عامی تاریخده بو جنایتك اك قانلی مثاللرندندر .

(انتباه la Renaissance) دوری واقعا مدنیت جدیده‌نك فاتحهٔ
فیضی ومبدأ ترقیسی اولدی . ارتق‌ء الله نامنه ارتکاب اولونان جنایاته ، بو
دورده اویانان حس مدنیت و عشق انسانیت ، مانع اوله‌بیله‌جکدر ظن
ایدیله‌بیلیردی . مع‌مافیه بو دورده دخی بر چوق شناعت و فضاحتلر واقع
اولدقدن ماعدا، (غالیله Galilée) کبی بر نادرهٔ دها، کرهٔ ارضك متحرك
اولدوغنی ادعا ایتدیکی ایچون تکفیر ایدیلیور و — یتمش یاشنده بر پیر محترم
اولدوغی حالده — انکیزیسیون جمعیتی حضورینه سوروکله‌نوب تکدیر
وتحقیر اولوندقدن صوکره زندانه آتیلیوردی . غالیله که علم حقیقینك اصولنی
وضع ایتمش و کشفیات خارق‌العاده‌سیله فن ماکنه‌نك ، حکمت طبیعیه‌نك
حتی هیئت جدیده‌نك تمل طاشلرینی برنجه یرلشدیرمشدی !... (جه‌ئوردانو
برونو Geordano Bruno) کبی بر ذکای محیط ، دخی سقولاستیق تعلیماتی
علیهنه جسورانه مجاهده ایتدیکی ایچون علناً احراق اولوندی . ذاتاً وحدت
وجود طرفداری ایدی ، کفرینه حکم ایتمك ایچون بو وسیله کفایت ایتدی .

(قامپانه‌للا Campanella) خلوق ، متدین ، هزار فن بر فیلسوفدی
فقط احرارانه دوشونمکی سوەر، وبیلیردی . درلو درلو اشکنجه‌لره معروض
اولدقدن ماعدا — بر بچوق متروم‌کعبنده — بر زندان اوطه‌سنده حبس اولوندی ،
قوری اکمکله ، صو ایله اوراده متمادیاً یکرمی آلتی سنه یاشایه بیلدی . اك
مهم آثارینی‌ده اوزمان یازدی . پاپا (سکزنجی ئوربه‌ن Urbain VIII) ك
حمایتی سایه‌سنده حبسدن و احراق ایدلمکدن قورتولدی ایدی .

(وانی‌نی Vanini) اهمیتسز بر پاپاسدی ؛ دگرسز بر متفکردی . فقط

مناقشه‌یی سوه‌ر، مرکسه‌ده اعتراض ایدردی. خیلی دشمن قزاندی. اوطه‌سنده شیشه پچنده برقوربغه بولدیلر. سحربازلق وکفر ایله اتهام اولوندی. اثنای استنطاقده تماميله قاتوليق اولدوغنی کوستردی ایسه‌ده، اعترافات خالصانه‌سی ریاکارلغه حمل ایدیلوب علناً احراق اولونمغه محکوم اولدی. فقط، اولا دیلی کرپه‌دن ایله توپارلدقدن صوکره کمیکلری ده‌میر کوسکولرله قیرلدی؛ نهایت مرحمتاً — یعنی اذاسنی تمدید ایتمه‌مك ایچون — آتشده یاقیلدی. فقط بونلر صایمقله توکنمز.

غریبدرکه اوزمانلر برچوق پاپالرك وقاردینالارك حقیقةً ملحد اولدقلرینی (دره‌یپر Draper) دلائل تاریخیه‌سیله کوستریبور. مشهور پاپا (التنجی الکساندر بورجیا Alexadre Borgia)یی طانیانلر ارتق باشقه دلیل ایسته‌مز.

بر مدت صوکره فیلسوف مجدد (ده‌قارت René Descartes)، ارسطویه اتباع ایتمك ایسته‌مدیکندن طولایی دینسزلکله اتهام اولونمشدی نه تحفدرکه ارسطو دخی اولجه عینی قباحتله اتهام ایدلدی ایدی. بناءً علیه ده‌قارتك اوکا اقتدا ایتمه‌مه‌سی دینسزلك دکل دیندارلك صاییلمالی ایدی. مع‌مافیه بوکون بوتون خرستیان الهیونی (اثبات الوهیت) بحثنده ده‌قارتك براهین مشهوره‌سیله تحکیم دعوا ایدرلر. اوندن ایی دلائل کشف ایده‌مه‌مشلردر. [preuve سوزینه باقیکز!]

معاصریمزدن متوفی فیلسوف (آدولف فرانق Adol. Franck) قاموس فلسفه‌سنده بو مسئله‌یه دائر تفصیلات ویریرکن شو سوزلری سویله‌یورکه شایان عبرتدر:

« ده‌قارتك معاصرینندن و دوستلرندن بری اولان [راهب مرسه‌ن Le Père Mersenne] او وقتلر یالکز پارس شهرنده اللی بیك دینسز آدم تخمین ایدردی. » اوزمانلر — ظن ایدرسه‌م — پارسده‌ده انجق اللی التمش بیك کشی واریوق دی.

ده‌قارتی متعاقب کلن فیلسوفلرك اك بویوکی (باروح سپینوزا Baruch Spinoza)دره. بو زوالـلی آدم، (دینسزلرك پادشاهی le prince des athées)

اوله‌رق اتهام‌ایدلدی . کندیسی موسوی ایدی، تکفیر ایدنلر دخی دیندا‌شلری ایدی . خرستیان اولدی ؛ ینه یارانه‌مادی. فضله اوله‌رق ایکی آتش آره‌سنده قالدی، چونکه یوسفر خرستیانلر دخی تکفیره باشلادیلر. عاقبت کنج یاشنده اشد سفالتله ورمدن ئولدی. حالبوکه بو خلوق ومعصوم آدم دینسز دکل ، (وحدت وجود) طرفداری ایدی. [acosmisme کلمه‌سنه باقیکز !]

(حس دینی sentiment religieux) نك قوتی و دینـك ماهیتنی لایقیله تحقیق ایدن معاصرین حکمادن و آلمـان راهبلرندن (شلایه‌رماخر Schleiermacher) سپینوزادن بحث ایدرکن :

« بو آدم مقدسدر، اعزهٔ اولیادندر فقط طانیله‌مامشدر. کائناتك روح علویسی اوکا حلول ایتمشدی. بو قدرت نامتناهیه سپینوزانك مبدأ و معادی اولمشدی. او یکانه حقیقت کلیه‌یه عاشقدی. قدسی بر معصومیت ایچنده درین بر خضوع ایله ،طاقتسوز بر فقر ایچنده‌یاشادی. کوکلی دین ایله طولو ایدی ! » دییور. حالبوکه سپینوزایی پك زیاده تبجیل وتقدیر ایدن (وولته‌ر) بیله بو فیلسوفك دینسزلك تعلیم ایتمش اولدوغی بیان ایتمکدن چکینمه‌یور وشبهه یوقدرکه ، وولته‌رك بو طوری کندیـنی طارایه چیقارمق ایچون بر قورنازلقدر .

فقط بونلر ینه بر ایکی عصر اولکی زمانك وقایعی‌در. (جون ستوئه‌ت میل J. S. Mill)، (حریته دائر On liberty) یازمش اولدوغی اثرده، بر غریب مثال ویرییور : [اون طقوزنجی عصر میلادیده ، حریتپرور انکلتره‌ده بیله ایکی ناموسلی آدمك شهادتی محکمه‌جه معتبر طوتولمایوب رد ایدلمشـدر . چونکه بو آدملرك هانکی مذهبه منسوب اولدقلری — علی الاصول — سوآل ایدلدیکی زمان : (هیچ بر مذهبه منسوب دکلز وجدانمز اوزرینه یمین ایده‌جکز) دیمشلرمش ! .]

بو کون حالا مدنی مملکتلرده بر مذهب رسمی ایله مقید اوله‌مایان نیجه عالم وفاضل آدملر واردرکه بر حقیقته معتقددرلر . مع مافیه حکومت مکتبلرنده درس اوقوتمقدن ممنوعدرلر. یالکز فرانسه‌ده و امریقاده — اوده انجق بو کون — بر آدمك دین ایله مقید اولوب اولمامسی ، رسماً اهمیتدن عاری و منحصراً شخصی بر مسئله اولمق اوزره تلقی ایدیله‌بیلیور .

بوتون تاريخ انسانيتله صميمى برعلاقه عرض ايدن بو (مسئلهٔ الحاد)ك هر حالده پك بويوك براهميتى واردر. اولا (تاريخ مدنيتله دينك رابطه‌سى) حقنده بيلنمه‌سى الزم اولان حقايقى، بو مسئله‌نك تقويم لحايعندن استنباط ايده‌بيله‌جكز. چونكه دين، اك بويوك بر مبدأ واك فياض بر قدرت معنويه صاييليور. كرك افراد وكرك جمعيات بشريه‌نى حسن صورتله اداره ايدوب انسانيتك ترقى‌سنى كافل اوله‌بيله‌جك مبادئ اخلاقيه‌يى — ممكن اولدوغى قدر قطعيت و صراحتله — تعيين ايدن ينه ديندر. (احكام اعتقاديه‌سى هر نه اولورسه اولسون)، تعليماتنده دائما تصفيه و تهذيب اخلاق امر مهمنى (غايهٔ اعلا but suprême) اتخاذ ايله‌مشدر. اونك ايچوندركه حقه مقرون اولان هر دين برنوع مدنيتك ظهورى ايچون برنير فيض اولمشدر.

بناءً عليه تاريخ انسانيتده — دين والله نامنه — ايقاع ايدلمش اولان بوشنيع وفجيع حقسزلقلر، بو عظيم ومتمادى جنايتلر، شبهه‌سز مدهش بر (ضلالت aberration) اثريدر. احتمالكه قرون اولاده و قرون وسطاده انسان سورولرينى قيروب كچيرن قورقونج صالغين خسته‌لقلر كبى، (تعصب fanatisme) دخى — روح اجتماعى‌يه عارض و مسلط — سارى بر مرض معنوى ايدى. مع‌ما فيه هر نه اولورسه اولسون، بوحال، باشلى باشنه برعظيم مسئلهٔ اجتماعيه تشكيل ايدر؛ زيرا جمهور انسانيتك، هپ بردن، بو درجه ضلالته دوشه‌بيلمش اولماسى، البته بر طاقم اسباب قاهره‌يه معطوف بولونمق كركدر. بو مبرم سببلر ميانده البته طبيعى، سياسى، اخلاقى، اجتماعى برچوق عوامل واردر. بونى بويله دوشونمزسه‌ك، بو مدهش معماى تاريخى‌يى حل ايچون يول بوله‌مايز. بناءً عليه او عوامل مفروضه‌يى آيرى آيرى آرامالى و ماهيتلرينى تدقيق و تحقيق ايتمه‌لى‌يز. صوكره بو مرض تعصبك، منحصراً حسيات دينيه‌دن منبعث بر (حماى معنوى)، بر (اختلاج روح) اولوب اولماديغنى آكلامق ايچون، مذاهب مخصوصه ايله — يعنى شكل اعتقاد ايله — علاقه‌سى وارمى يوقمى؟.. اونى كشف ايده‌بيلمه‌لى‌يز! . اكر وارسه، برمسئله تولد و توضع ايدر: [سعادت و سلامت انسانيتى مقدس برغايه ايتمش اتخاذ اولان ديندن، ناصل اولوبده بويله تماماً معكوس برنتيجهٔ عمليه ظهوره كلمشدر؟]

بونی حل ایتمك لازمکلیر . یوق ، بوتون بو حتسزلقلری تولید ایدن حسیات و عواملك اساساً ماهیت دینیه ایله علاقه‌سی یوقسه ، ینه بر سؤال ترتب ایدر : [ناصل اولوبده برزمانلر دین نامنه و حق اوغورینه — مدنی دنیانك همان هر طرفنده — بویله فضاحتلر ارتکاب اولونه‌بیلمش و بو ضلالات عمومیه عصرلرجه سورمش کیتمش ؟ ..] ایشته بوکا بر جواب معقول بولمق اقتضا ایدر . بوده پك قولای بر ایش دکلدر ، چونکه تاریخ ادیان ایله تاریخ مدنیتك الڭ صمیمی وکیزلی تماس نقطه‌لرینی ، بو سؤاللرك پردهٔ کتمانی آلتنده آرایه‌جغز . مدنیت ایله دین کبی ایکی عاملِ شاملك برزخ تلاقیسنده (روح ناس l'âme de la foule)ی تتبع ایتمك ایجاب ایده‌جکدر ؛ چونکه او برزخدن کچرکن روح اجتماعی‌یه (تعصب) دیدیکمز حالت مخصوصه عارض اولویور و بر علت ساریه کبی وجدانلری استیلا ایدیور . مدهش بر حمّای اجتماعی ایقاع ایدن بو ساری مرض معنوی ایله بعضی افکار و عقائدك نه غریب و عجیب برمناسبتی وارکه هیچ برفلاکتك انتاج ایده‌میه‌جکی سفالتلره ، زیانکارلقلره سببیت ویره‌بیلیور ؟ .. بونی آکلامق خصوصنده نه‌قدر صرف همت و غیرت ایتسه‌ك یری واردر ، دکری واردر .

ظن ایدرسه‌م ، (انسان مدنی و اجتماعی l'homme politique et social) نظرنده بوندن مهم برسؤال اوله‌ماز . چونکه بو سؤالك جوابی ، مدنیتك معناسنی — عوامل اخلاقیه و اسباب معنویه‌سیله — متضمن بولونور و باشلیجه شرائط کمالی‌ده بو سایه‌ده آکلاشیلیر .

بناءً علیه : [عجبا هانکی دین ، ترقیات مدنیه‌یه و انکشافات ذهنیه‌یه‌دها زیاده مساعد بولونمشدر؟] ؛ [جماعات بشریه‌یه بویله بر استعداد کمال بخش ایدن قوت ، عقائد دینیه‌نك ماهیت خصوصیه‌سی‌میدر؟ یوقسه دینك ماهیتنه اجنبی و اونك دائرهٔ نفوذ و تعلقندن کلیاً خارج بعضی عوامل مستقله وارده‌ ‌برلر هنوز اونلرك وجودندن خبردار دکلی‌یز ؟ .. و خبردار اوله‌مادیغمز ایچون بر طاقم اسباب مستقله‌نك تأثیرات حسنه‌سنی — دینه‌می عطف ایدوب کیدیورز ؟ ..] بونلری جداً دوشونمکه مجبورز ، چونکه بو مهم سؤاللر اولکی ملاحظاتمزدن — بالضروره — تولد ایدر .

او حالده : (بالخاصه دين اسلامك بومسئله‌يه قارشی وضعيت حقيقيه‌سی نه در ؟) سؤالنه طاپانيرز ، وبوكا بالخاصه بز ، جواب ويرمكله مكلفز ! . . .

محققدر و ـ هيچ اولمازسه بنجه ـ مسلمدركه ، تعصب ديديكمز حالت روحيه ، مطلقا بر حقيقته اعتقاد ايتمكدن دكل ، حقيقتی كندی اعتقادينه حصر ايتمكدن طوغار . يعنی كندی اعتقادينی يكانه حقيقت عد ايتمك خود-پسندلكندن نشأت ايدركه تحكمدر ؛ بوده رقابت وضدتيله تغذی ايدوب قوتله نير .

بو ادعا ـ ظن ايتديكم كبی ـ طوغروسی ايسه و مسئله‌يه بونقطهٔ نظردن باقيليرسه ، صراحتاً تبين ايدركه دين اسلام ، حس تعصبدن كلياً آزاده‌در .

(الانصاف نصف الدين) حديث شريفی بر مسلمان ايچون مبدأ اخلاقی در . دين اسلام ، اسلافده كلوب كچن بوتون پيغمبران كرامی تصديق وتبجيل ايتمش اولدوغی ايچون اهل كتابك جمله‌سنی ده مؤمن موحد اوله‌رق طانيمشدر . سائر اديان منزله‌يه قارشی وضعيتی ، (اكمال دين و اتمام نعمت) در . اسلام نظرنده تقوی ، يوزينی مشرقه ويا مغربه توجيه ايتمكدن عبارت دكلدر ؛ خير و حسنات ايشله‌مكدر . علم بحثنه كلنجه ، بر مسلمان ايچون بشيكدن مزاره قدر تحصيل علم ايچون مكلفيت واردر . چينده بيله اولسه آلمغه مجبوردر ؛ زيرا حكمت مؤمنك غائب ايتديكی برشيدر ؛ نرده بولورسه اونی آلمغه حقی واردر . علماء ورثهٔ انبيادر . بيلنلر ايله بيلمه‌ينلر براولورمی ؟ . .

علم وحكمتی توصيه وتحصيلنی تشويق ايچون هيچ بر يرده بوندن دها كوزل اوامر صريحه بولونه‌ماز . علی العموم اهل كتابی مؤمن عد ايتمك كبی تعصبه مانع بر اعتقاد تزيه دخی اوله‌ماز .

حقيقت حال بودر ؛ فضلای اسلافدن كاتب چلبی (ميزان الحق) رساله‌سنده بودعوايی كوتمش وبك بليغ برادا ايله مدافعه ايتمشدر . فقط تشكر اولونوركه بوكون فضلای خرستيانيه‌دن برچوق كشيلر ، بوخصوصده بزه‌سويليه‌جك سوز براقامشلردر .

آمريقا فلاسفهٔ معاصرينندن متوفی (جون ويليام دره‌ی بر John Will. Draper) ، (اوروپاده تكمل عقلی تاريخی History of the intellectual developpement of Europe) نام اثرينك ايكنجی جلدينی

همان کلیاً مدنیت اسلامیه تتبعاتنه حصر ایتمش ودین محمدی‌نك نه قدر منصف و ترقی‌پرور اولدوغنی اثبات ایچون صریح و بدیهی بر چوق وقایع تاریخیه کوسترمشدر. (عرب مدنیتی la civilisation Arabe) و (هندده مدنیت la civilisation dans l'Inde) عنوانلریله مشهور اولان آثار مخلده‌نك مؤلفی عالم حکیم دوقتور (کوستاولوبون Dr. Gustave Lebon) دخی عینی دعوایه برهان اولمق اوزره مدنیت اسلامیه‌نك شان و شرفنی ابراز ایتمشدر. طبیعیات متخصصیننده و (داروینیزم) طرفدارانندن اسویچره‌لی پروفسور (دوده‌ل Dodel) بیله (موسی می؟. دراوین می؟. Moïse ou Darwin) عنوانلی کتابنده انصاف اسلامیتدن — کمال هیجانله — بحث ایده‌بیلمك ایچون معقول وسیله‌لر بولمشدر. فضله اوله‌رق خرستیانلقده کورولن شدت تعصبله اسلامیتك وضع احرارانه‌سنی، بو آدملر، مقایسه ایتمشلردر. یالکز، اوروپا متفکریندن بعضی مشاهیر وعلی الخصوص محرر معتبر (ئه‌رنست رونان Ernest Renan)، اسلامیتی دخی عینی غیظ تعصبله اتهام ایده‌بیلمك ایچون بر طاقم وقایع تاریخیه‌یی شاهد کتیرمش وشرقده‌ده بر خیلی فیلسوفلرك وحکمای صوفیه‌نك دینسزلك تهمتیله تلف ایدلدیکنی کوسترمشدر. مع‌مافیه عالم اسلامده واقع اولان ترقیات فکریه‌یی — هیچ بر وقت — انکار ایتمك ایسته‌مدیکی ایچون اوکمالاتی — دینه بوسبوتون یابانجی عدایتدیکی — بعضی عوامل مدنیه‌یه عطف ایله‌مشدر.

مسلمانلردن بعضی کیمسه‌لر بو دعوایه قارشی ردیه‌لر یازمشلردی. شاعر حمیت‌پرور مرحوم نامق کمال بکك رونانه بر (مدافعه‌نامه) سی واردر وبلیغ بر اثردر. (مصرلی مرحوم شیخ عبده) نك (الاسلام و النصرانیه) عنوانی آلتنده بر سلسلهٔ مقالاتی باصیلمشدر، وپك قوتلی دلائل تاریخیه‌یی جامع اولدوغی ایچون جدی ومفید بر کتابدر. مع‌مافیه بیطرفانه سویله‌مك لازمکلیرسه — رونانك ادعاسی‌ده بوسبوتون یالان واصلسز دکلدر، فقط بدیهی اولان بعضی وقوعات تاریخیه‌یی تعریف ایدیشی یاکلشدر. بزده‌کی تراجم احوال وتاریخ کتابلرینه شویله بر سطحیجه باقیله‌جق اولورسه رونانه حق ویرمك ضروری کورونور. لکن شو دعوادە (بینهٔ تاریخیه) اوله‌رق رونانك ابراز ایتدیکی

وقایع، اسباب حقیقیه وعوامل مخصوصه‌سنه اضافتله شرح وتفسیر ایدیله‌جك اولورسه، بو محررك نیچون ونره‌ده یاکلش اولدوغی تماميله‌تعين وتظاهر ایدر. مسئله — ظن اولوندوغی قدر — بسیط اولماسه کرکدر. زیرا مدنیت اسلامیه تاریخنده (تهمت الحاد) ماجراسی غریب بر خصوصیت عرض ایدر: هنوز حل اولونه‌مادق بر چوق عقده‌لری واردر. اولا شو نقطهٔ مهمه‌یی اونوتماملی درکه (بردین متعصب اولمایه بیلیر)؛ فقط (انسانلردن بعضیسی حتی بر چوغی متعصب اوله بیلیر.) بو ایکی (قضیهٔ احتمالیه pr. problématique)نك یکدیکریله بر رابطهٔ منطقیه‌سی یوقدر. فضله اوله‌رق تاریخ انسانیتده بعضی دورلر دخی اوله بیلیر که او زمان، احوال وظروف وعلی الخصوص حسیات، ومزاج ناس تعصبه دها زیاده مساعد بولونه بیله‌جك بر حالده‌در.) بوده بوسبوتون باشقه بر مسئله‌در. بز بوراده احوال استثنائیه‌یه واشخاصه باقامایز. بردینك احكام ونصوص اصلیه‌سنه باقارز، ودینی آنجق حیات تاریخیه‌سی اعتباریله (یعنی بر مدنیت خاصه‌نك نیر ظهوری اولمق حیثیتیله) نظر دقته آلیر، تتبع ایدرز. اووقت اسلامیتك هر حالده مدح وتقدیره احرا اولدوغی تبین ایدر واثمشدر. کورولمشدرکه بزده حس تعصب تاریخی فجیعه‌لر ایقا ایده‌مه‌مش وتعصبك ضرری — آنجق آره‌صیره — بعضی مستثنا آدملره طوقونه بیلمشدر. بناءً علیه بو نوعدن اولان شنیعه‌لر بزده (بر دور تاریخی علامت فارقه‌سی) تشکیل ایده‌بیله‌جك قدر مسلسل و چوق دکلدر؛ فقط بوسبوتون‌ده یوق دکلدر.

(علامهٔ تفتازانی) [رسالة فی وحدة الوجود] عنوانیله معروف عالم اولان اثرنده، صوفیٔ شهیر (شیخ اکبر محی الدین بن عربی) یی (کفرهٔ وجودیه Panthéiste athée) دن اولمق اوزره تلقی ایدییور وشدتله تکفیر ایله‌دکدن صوکره حقنده سویله‌مه‌دك فنا لاقیردی براقمیور: (شیخ الاکفر)، (ممیت الدین یعنی دینی ئولدوروجی)، (المشعوذ le halluciné) (الحشاش یعنی اسرارکش) (الملعون) الی آخره . . . دییور. (علی القاری) دخی بو خصوصده تفتازانی‌یه اقتدا ایدییور. بونك امثالی پك چوقدر.

(شیخ محمدعبده)، بوتون بوکبی وقایعی، اسباب سیاسیه‌یه وعلی الخصوص او زمانلر (هر مسئله‌دن اقدم واهم اولان) خلافت پولتیقه‌سنك ایجابات

ضروریه‌سنه عطف ایله تعریف ایتمك ایستیور. بنم دخی تحقیقاتم بو ظن قوی‌یه پیوسته اولمشدر. یالکز، بعضی وقایع منفرده‌یی بو نظریهٔ تاریخیه ایله تعریف ایده‌مدیکمی اعترافه مجبورم؛ فقط علی العموم بونظریه سائر امثالنه نسبتله ینه الڭ طوغروسی‌در، ظاهراً متناقض کورونن شیلری بیله تعریف ایدر. مثلا :

(ابن سینا) و (ابن الرشد) کبی — عالم اسلامڭ ایکی قطب عرفانی صاییلان فیلسوفلردن برنجیسی وزارته، دیکری مقام فتوایه قدر ارتقا ایدرك پادشاهلردن (قارداش) خطابیله معاملهٔ حرمت و مودت کورمش ایکن، او قدر شناس پادشاهلرڭ وفاتی متعاقب بو محترم آدملرڭ بردنبره غیظ و حقارته معروض اولماسی و نکبتك درکات اسفلنه دوشمه‌سی — هر درلو شبهه‌دن وارسته — وقایع تاریخیه‌دندر. فقط بونکله دینڭ نه مناسبتی وار؟.. تبدل سلطنتله سرای انتریقه‌لری بو کیفیتی پك ایی تعریف ایده‌بیلیر.

واقعا (ابن سینا) کوندوزلری شدتله چالیشیر، کیجه‌لری‌ده عیش وعشرتله صفا ایچنده عمر سورردی. ایچکی‌ده ایچردی. کندیسنڭ تکفیر اولوندوغنده‌ده شك یوقدر. (نامهٔ دانشوران) نام مفصل تراجم احوال کتابی بو فیلسوف حقنده تفصیلات ویریرکن: [در باب عقائد دینیهٔ او، چندان سخن رانده اندکه بطون کتب و متون صحف از آنها مشحون است] یعنی (اونڭ عقائد دینیه‌سی حقنده او قدر سوز سویلنمشدر که کتابلر طولودر.) دیور. فقط :

[وفی کل شیئی له آیة تدل علی انه واحد]

دیین و هر شیده اللهڭ برلکنه دلالت ایده‌بیله‌جك بر بینهٔ صریحه کورن بر حکیم کاملڭ دینسزلکنه، بز، قولای قولای حکم ایده‌مه‌یز. صدق ایماننه بر دلیل، علیهنه طوقسان طوقوز برهان اولسه، بز ینه او بر دلیلی محکم طوتارز. اسلامیتڭ تنبیهی بویله‌در. خصوصا آثارنده کفرینه دلالت ایده‌بیله‌جك ذره قدر برشائبهٔ ضلالات کوره‌مزسه‌ك، حقنده حسن ظنه مجبور، واوطور ایله مأمورز.

ذاتاً بو عادی وعامیانه اسناده قارشی ابن سینا — پك محق و مشروع بر غرور ایله — جواب ویرمش و : (بنم کبی بر آدمڭ کفر و الحادی — اویله قولای قولای — لافله اولماز . بنم ایمانمدن دها صاغلام ایمان اولماز. دهرده بنم کبی بر تك آدم بولونسون ، اوده کافر اولسون ! . . اویله ایسه دنیاده بر دانه مسلمان بولونماز!) دیمشدر . بو معنایی متضمن اولان پارلاق رباعی شودر .

کفر چومنی، بلاف آسان نبود ؛
محکمتر از ایمان من ایمان نبود .
در دهر چومن یکی، واو هم کافر ! . .
پس در دهر یك مسلمان نبود .

شراب مدحنده‌ده بر ایکی بیت سویله‌مشدر : (بادهٔ رحیق ، یعنی شراب حقیقتاً غدای روحدر . اونك رنکی و قوقوسی کلك رنك ورایحه‌سنی باصدیریر . طعمی اعتباریله بابا نصیحتی کبیدر : آجی فقط فائده‌لیدر. جاهله کوره باطل،عالم‌عندنده حقدر. عقلك فتواسی‌ایله عالمه حلال اولمشدر. احکام شرع ایله‌ده احمق اولانلر ایچون حرام عد ایدلمشدر !) دیمش که اصلی شو قطعه‌در.

غدای روح بود ، بادهٔ رحیق الحق ،
که رنك و بوش زند رنك و بوی کل را دق .
بطعم چو پند پدر ، ولیك مفید ؛
به پیش جاهل، باطل ؛ به نزد دانا ، حق .
حلال کشته بفتوای عقل ، بر دانا ؛
حرام کشته با حکام شرع ، بر احمق .

اکر سبب اتهام، بوسوزلر ایسه، اکلاشیلیور که دشمنلری، بوفیلسوفی اتهام ایچون (استحلال حرام) دعواسنی ایلری سورمش اوله‌جقلردر . فقط اوتقدیرده، کبار صوفیه‌دن معدودبولونان مصرلی (شیخ ابن‌الفارض) ایله برابر همان شعرای اسلامك اون بیکده برندن ماعداسنی کاملاً تکفیر

ایتمك لازمكلیر. سوزه باقیلیرسه شرابی مدح ایتمه‌ین شـاعر، شرقده یوق كبیدر. هله لذتی بیله بیله مدح ایدنلر هیچ ده آز دكلدر. عمر خیام، رباعیاتنده شرابدن زیاده برشی سویله‌مه‌مش وینه پك راحت یاشامشدر.

سیاسی دشمنلقلری تشفیه ایچون بویله وسیله‌لرك نه قدر سوء استعمال ایدلمش اولدوغی اكلاشیلیور. هله ابن رشدك سبب منكوبیتنی ایضاح ایچون اثرلرینك دینسزجه یازلمش اولماسی ادعاسنی ایلری سورمك بونی پك ایی اثبات ایدر. چونكه بو آدمك اثرلری — صحیحاً اویله اولسه‌بیله — عوامك اكلایه‌جغی شیلردن دكلدر. اونلردن بویله برمعنا چیقارانلر، بوحكیمك منورالفكر، فقط حسود رقیبلری ایدی.

حالبوكه شاعر شهیر (ابو العلا المعری) و عالم نحریر لقبیله معروف اولان (ابن راوندی) كبی حریت اعتقادده — چوق دفعه‌لر — حقیقتاً دینسزلك درجه‌سنه وارمش اولان بعضی آدملره، كیمسه برشی یاپمامشدر. بونلر (شیخ عبده‌نك دیدیكی كبی) پك چوق سنه‌لر معمر اولدقدن صوكره راحت دوشكنده وفات ایتمشلردر. حالبوكه (ابن راوندی) صراحتاً دینسز ایدی. قرآنه نظیره یازه‌جق قدر كستاخلغه جسارت ایدن ابوالعلانك‌ده برچوق قطعه‌لری واردركه، هیچ بر وجهله تأویل قبول ایتمز و مدافعه اولونه‌ماز. معمافیه بو اعمی شاعر، خلیفه مستعصمك توجهاتنه مظهر اولمش و كندیسیله كوروشمشدی. واقعا (تهمت كفر)دن قورتوله‌مادی. فقط — كندی عالمنده اوصلی اوصلی یاشایان — علیل برشاعره هیچ برطرفدن ضرر كلمیه‌جكنه او قدر قناعتی واردی‌كه بو اتهاماته قارشی تعجب ایدییور، و: (بنی طعن ایدنلر، فضیلتمی تعییب و حكمتمی ذم ایله‌دیلر. بنم كمالمدن و كندی نقیصه‌لرندن توحش ایتدیلر. بر انسـان كندی نفسنك طریق رشاده سـالك اولدوغنی بیلیرسه، اونك علیهنده جاهللرك ملامتی حكمسز قالیر.) دییور. سوزلری عیناً بودر.

عجباً لقوم یحجدون فضائلی!

. . . .

عابوا علی فضلی و ذموا حكمتی،

واستو حشوامن نقصهم وكمالى .

. . . .

واذا الفتى عرف الرشاد لنفسه

هانت عليه ملامة الجهال .

حكمای صوفيه‌نك مناقبنى و تراجم احوالنى تدقيق ايدرسه‌ك ينه عينى حقيقت تظاهر ايديور ، يعنى تارك دنيا اولان وكندى عالمنده اعتزال اوزره ياشايان احرار عرفانك — سويله‌دكلرى سوزلردن طولايى اصلا معاتب اولمادقلرينى كوروپورز . فقط اطرافنه برچوق مريدلر طوپلايوب ، سياسى براهميت قازانان و — مهديلك ادعاسيله — بالفعل اصلاح عالمه قالقيشان كيمسه‌لرك ، ادنا وسيله‌لرله بيله ، نفى واجلا واكثريا اعدام و افنا ايدلمش اولدقلرى تحقق ايديور . مثلا كبار متصوفه‌دن مشهورشيخ (بايزيد بسطامى) : (جبه‌مك آلتنده اللهدن باشقه برشى يوقدر .) ؛ (كنديمه تسبيح ايديورم ؛ بم شانم نه قدر بويوك ايمش !) ديديكى حالده قطعاً بوصوفيانه سوزلر سؤ تفسير ايدلميور ، وبوندن طولايى قائلى هيچ معاتب اولمويور ، بالعكس درين و عمومى بر حرمته مظهريتله ياشيور . اعتقادجه بايزيددن هيچ فرقى اولمايان (محى الدين بن عربى) نك كورمه‌ديكى حقارت ، چكمه‌ديكى اذيت قالميور .

كذلك ، (اناالحق) ديه‌رك ديار ديار طولاشان و هركسى دعوت ايدن (حلاج منصور) — اشد عقوبات ايله — غدارانه برصورتده شهيد ايديليور . (شهاب الدين مقتول) آچلقله محكوم اعدام اولويور ؛ عينى فكر ومذهبده اولان (شهاب الدين سهروردى) يه طوقونان بولونميور . الى آخره ! . . .

ذاتاً بوكبى وقوعات ، تاريخلرمزده — اسباب حقيقيه‌سيله — مفصلاً مضبوط اولدوغى ايچون ماهيتنده شبهه ايديله‌مز ؛ صريحدر . تفسير وتأويله محتاج دكلدر .

عثمانلى تركلرنده كنجه : (الانصاف نصف الدين) حديث شريفنك مضمونته صدق ايله اتباع وايجابنجه حركت ايتمش برملت اسلاميه نمونه‌سيدر .

دین و آیین خصوصنده بزمنه درجه‌لره قدر منصف و مساعده‌کار طاوراند. یغمزی عالم بیلیور و بونی اوروپالیلر بزم اك بارز فضلت قومیه‌مز اولمق اوزره ذکر و تقدیر ایدوب طورویورلر. بناءً علیه بکا سوز سویله‌مك دوشمز. اك جاهل بر ترك بیله باشقه ادیانه منسوب اولانلرك بو یوزدن رنجیده اولماسنی ایسته‌مز، و صیراسی کلدکجه: (طوقونمه! دیننجه دینله‌نسین. هرکس بر الاهه طاپار. سن آدمك کوکلنه باق!..) دیرکه بزم – برچوق حسیات نزیهه‌یه ترجمان اولان – لسانمزده، ضرب مثل حکمنه‌کچن بو سوز، معامله‌ٔ انصافك، ساده فقط اصیلانه بر دستور افاده‌سیدر.

واقعا عثمانلی تاریخنده تهمت رفض والحاد ایله اجرا ایدلمش مظالم نمونه‌سی یوق دکلدر. فقط اولجه دیدیکم کبی، بوتون بو وقایع فجیعه‌نك اسباب حقیقیه‌سی مطلقا بر اندیشه‌ٔ سیاسی ایله علاقه‌داردر. مسئله بو نقطه‌ٔ نظردن تتبع اولونورسه، تاریخ سلطنتمزده متناقض کورونن اجراآت و حرکات، در حال معنادار بر صورتده توضح وتنور ایدر. مثلا: مشهور (یونس ایمره) سقاریه نهری کنارنده، دائما بر تارك دنیا حیاتی سورمش و مظنه‌ٔ کرامدن عد اولونمق صورتیله حرمت عامه‌یه مظهر اولمشدر. حالبوکه بزم ترکلرده — اعتقادات صوفیه‌یی — اونك قدر لاابالی و احرارانه بر ادا ایله نشر ایتمش اولان و غایت ساده ترکجه سویله‌ین بوقدر؛ دیه بیلیرم. بونکله برابر دیکر بر آدم واردرکه مراد رابع دورنده (دنیایی اصلاح نیتی ایله) خروج ایتمش وباشنه عظم بر جماعت اجلاف طوپلامشدی. (سقاریه شیخی) نامیله تاریخ عثمانی‌ده نام براقش اولان بو (هنکامه کیر aventurier)، مهدیلك دعواسنده بولونیور وحقیقت حالده (قارغاشالقدن بالاستفاده کلاه قاپمق) ایستیوردی. دولت عثمانیه بو آدم ایله عادتا محاربه‌یه مجبور اولدی؛ کوچ بلا ایله مغلوب ایدیلوبده اله کچیریلنجه [جلاد النده مفصللری آیری آیری سوکولمك صورتیله] اعدام ایدلدی.

کذلك، جنتمکان چلبی سلطان محمد زماننده (کفر و الحاد) و (خروج علی السلطان) تهمتیله اعدام اولونان مشهور (بدرالدین سیماوی) نك سرکذشتی تاریخلرمزده مصرحدر. بو آدم حقیقتاً فاضل بر حکیم ایدی؛

(واردات) نام اثری اوروپاجه دخی پك معروفدر . برسؤ نیتی اولدوغی‌ده محقق دکلدی ، فقط خروجی ، سیاسی بر رنك آلدی اونك ایچون اعدام ایتدیلر . [communisme و sympathie کلمه‌لرنده بو ذاتك فکرلرینه دائر ملاحظات واردر .]

(شقایق نعمانیه) ده (مولا نا فخرالدین عجمی) نك ترجمهٔ احوالنه باقیلیرسه — شیخ‌الاسلام وقت اولان — بوذاتك حروفی درویشلرندن بر قاچ کشی‌یی ، ادرنه‌ده (اوچ شرفه‌لی) جامع آولوسنده بالذات آتش ایله یاقدیغی تفصلاتیله تحکیه ایدلمشدر . فقط بو مرحمتسز معامله‌نك اسباب سیاسیه‌سی‌ده مصرحدر .

جنتمکان سلطان سلیم اولك — ملاطیه وارضروم حوالیسنده — قرق بیك قدر قیزلباشی چولوغیله چوجوغیله برکیجه‌ده قتل ایتدیرمش اولدوغی مکتب کتابلرنده تفصیلاتیله مندرجدر . (سن بارته‌له‌می) کیجه‌سنی آکدیران ومروت عثمانیه‌یه یاقیشمایان بوفجیعه‌نك اسباب اساسیه‌سی ، بوکون — صریح بر حقیقت تاریخیه اولمق اوزره — هر کسجه معلومدر .

(سید نسیمی) ، بیکناه ومعصوم اوله‌رق شهید ایدیلن خلاج منصوره مفتون اولمش وجذبه حالیله سوقاقلرده (اناالحق) دیه باغیرمغه قدروارمشدی . بو زواللی‌نك دخی حلبده ده‌ریسی یوزولمش ، فجیع والیم بر صورتده ئولدورولمشدی . فقط او وقتلر سوریه ، مملوکلر اداره‌سنده بولوندوغی ایچون عثمانلیلر بوندن مسئول دکلدرلر . بونك سببی خصومت مذهبیه ایدی .

سلیمان قانونی دوری مشایخندن مشهور (اوغلان شیخ) عادتا بر کنج داهی ایدی ، پك بویوك برنفوذ قازاندیغی ایچون ، وجودی اندیشه‌یی موجب اولدی . بعضی سوزلری الحاد ایله تأویله وسیله اتخاذ ایدیلوب — اون اون ایکی مریدی ایله برابر — آقسرایده کندی درکاهنك اوکنده اعدام اولوندی .

یاقین زمانلرده یکیچری قیرغینی ایله بکتاشی قتل عامی آره‌سنده‌کی مناسبت وعلت سیاسیه‌یی دخی بیلمه‌ین یوقدر .

خلاصه ، بوتون بووقایع تاریخیه ودها برچوق امثالی — پك اعلا — اثبات ایدییورکه علی العموم اسلامیتده وعلی الخصوص عثمانلیلق عالمنده بوتون بودورلو

فجایع وفضایح — دین نامنه دکل ! — انجق دین وسیله‌سیله ممکن اوله بیلمشدر . جمله‌سی دخی بر طاقم اسباب سیاسیه‌یه باغلیدر . بو حادثات اجتماعیه‌نك تعصبله طوغرودن طوغرویه علاقه‌سی یوقدر . بو درلو اجرا‌آت سیاسیه‌یه وجدان امتده بر نقطهٔ استناد بوله بیلمك ایچون — اقتضا ایتدکجه — کتلهٔ عوامك حس تعصب ووحشتی قولای قولای تحریك ایدیله بیلیردی . (شیخ عبده) نك حقی وار : امام ابوحنیفه و امام ابن حنبل حضراتی کبی ائمهٔ دین بیله ، سیاسی بعضی اندیشه‌لر یوزندن — مع التأسف — چوق ظلم کورمشلر وزندانلرده شهیداً ترك حیات ایتمشلردی . حالبوکه دینك احکام وحدود شرعیه‌سنی ضبط وربطه آلوب تعیین ایدن بو ذوات مبجله ، اسلامیته اك بویوك خدمتلرده بولونمشلردر . بونلری ده احرار متفکریندن اولمق اوزره اتهام ایده‌مه‌یزیا !..

[بونك سببی rationalisme تعبیرنده مناقشه ایدلمشدر . باقیکز !]

(شیخ عبده) نك اسلامیت لهنده استعمال ایتدیکی بو نظریهٔ تاریخیه‌یی ، عیناً انکیزیسیون مظالمی حقنده دخی تطبیق ایدوب ، دین عیسوی‌یی مدافعه ایدلر اولمشدر . اوروپالیلردن برچوق مدققلر ادعا ایدییورلرکه : [قرون وسطاده اجرا اولنان کلن بو نوع مظالم ، جماعات خرستیانیه‌نك کلیسا بویوندوروغندن قورتوله‌ماماسنی تأمین مقصدیله یاپیلیور ایدی . وسیله‌درکه آیین ومراسم دینده اك اوفق لاابالیلکلر شدتله جزایه شایان کورولدوکی حالده ، نظری دینسزلکه پك او قدر اهمیت ویرلمزدی . دیکر طرفدن (میل الحاد) ، (دیوانه‌لك insipiente) صاییلیر وبو حالت مرضیه دخی شیطانك تأثیرینه ، یعنی روح بشره حلولنه حمل اولونوردی . سحربازلق دخی عینی شبهه‌یی دعوت ایدردی . اونك ایچوندرکه ملحد ظن اولونان کیمسه‌لر (احراق بالنار) ایدیلیردی . مذاهب اربابی آره‌سنده‌کی غوغالره واتهامات متقابله‌یه کلنجه ، اونلر آنجق (پارتی مجادله‌سی) یعنی بر (منافسهٔ سیاسیه) نتیجه‌سی ایدی .]

بویوك آنسیقلوپه‌دی‌ده (athéisme) بابنده بو نظریه‌یی ترجیح ایدن (Marion ماریون) ، خرستیانلغی مسئولیتدن قورتارمق ایستیور . واقعا احکام اعتقادیه‌سی اعتباریله دین عیسوی زیاده‌سیله رحیم وشفیقدر . حتی عشق

انسانیت اوغورنده فداکارلق توصیه ایدر. بناءً علیه، بو بحثده حکمه صلاحیتی مسلم اولان مدققیندن برکیمسه یوقدرکه انکیزیسیون مظالمندن بالذات دینی مسئول طوته‌بیلمش اولسون. اصل مسئول اولان، خرستیانلغك احکام اعتقادیه‌سی دکل، سیاست دینیه‌سی، و هله او مدهش تشکیلاتیدر.

دینسزلکك شرائطی وعلامات فارقه‌سی نه اوله‌بیلیر عجبا؟...

برکیمسه حقنده حکم ویرمزدن اول بو شرطلر قطعاً معین اولمق و بیلنمك کرکدر.

فیلسوفلرك و منقدلرك برچوغی بو سؤاله قارشی شویله بر جواب ویریورلر:

[هر شیئك مبدأ و معادی و بوتون ادیانك اساس اعتقادی اولان (واجب الوجود)ك حقیقت ذاتیه‌سی بیلنمه‌دکجه دینسزلکك شروطی تعین ایده‌مز.] دییورلر. طوغروسنی سویله‌مك لازمکلیرسه بو حقیقتی بر بیلن یوقدر. (ماعرفناك!) خطاب علویسندن دها قدسی بر ادا ایله اعتراف عجز اوله‌ماز. ابن سینانك:

نموت و لیس لنا حاصل سوی علمنا انه ما علم.

بیتی هر حکیمك دستوریدر. سقراطدن سپنسره کلنجیه قدر هر بویوك فیلسوف اعتراف ایتمشدرکه نولورز؛ و حقیقت لدنیه‌یی بیلمه‌دیکمزی اوکرنمکدن باشقه بر علم حاصل ایده‌مه‌یز.

اوحالده (agnosticisme) دینسزلك دیمك دکلدر. [بو تعبیره باقیکز!]

(جون ستوئه‌رت میل St. Mill) ، (دین Religion) نامیله معروف اولان کتابنده (آغنوستی‌سیزم)ك دستور ادعاسنی ایکی شقه آییرییور: [... یعنی عدمی بر نتیجه‌یه پیوسته اولان آغنوستی‌سیزم، دینسزلك صاییله‌بیلیر. ... (وجودی positif) براعتقاده واران آغنوستی‌سیزم دینسزلك دکلدر.] دییورکه پك طوغرودر. زیرا: «بز، حقیقت مطلقه‌یی بیلمیورز. چونکه اویله برشی یوقدر!» دیمك باشقه، «بر واجب الوجوده اعتقاد ایتمك عقل ایچون ضروریدر. لکن، واجب الوجودك حقیقتنی — کاهی — ادراك ایتمك انسان ایچون ممکن دکلدر اونك ایچون بیله‌مه‌یز!» دیمك‌ده بوسبوتون باشقه‌در.

بو مهم فرق ، قولایلقله تمیز ایدیله‌مدیکی ایچون پك چوق معتقد آدملر بغیر حق هدف طعن و تشنیع اولمشلردر . حتی معاصریمزدن (هربرت سپنسر H. Spencer) کبی حق و حقیقته مفتون بر بویوك فیلسوفی ، (مادیون les matérialistes) ، عقیدهٔ الوهیته رجوع ایدیور دیه قدح ایتدکلری حالده ، انکلتره‌ده و اوروپاده بر چوق مذاهب اربابی وبالخاصه پاپاسلر ، ینه او ذاتی دینسزلکله اتهام ایتمشلردی . مع‌مافیه سپنسر ، (مبادئ اجتماعیات Les principes de sociologie) نام اثرینك (ماضی واستقبال دین) عنوانیله جالب دقت اولان باب مخصوصنده اعتقادینی اظهار ایدرك شبهه‌یه محل براقمامشدر :

[علمك ترقیسی ، کیتدکجه دها بدیهی بر صورتده اثبات ایدییور که — حقیقتنی اکلایه‌مادیغمز واکلایه‌مایه‌جغمز — بر وجود مطلق واردر . بدایت ونهایتنی تصور ایده‌مه‌دیکمز بو قدرت سرمدیه هر یرده تجلی ایدییور وهر شی اوندن ظهوره کلیور .] دییور . هر دینك اك اساسلی دستور اعتقادی بودر .

بناءً علیه ابوالعلانك شو سوزلری — اکثریا ظن اولوندوغی کبی — مطلقا ملحدانه بر فکری متضمن دکلدر .

قلتم لنا : صانعٌ قدیمٌ .
قلنا صدقتم ، کذا نقول .
ثم زعمتم بلا زمان
ولامکان . الا فقولوا ،
هذا کلامٌ له خفاءٌ
معناه لیست لنا عقول !.

یعنی : [بزه دیدیکزکه بر صانع قدیم واردر . بزده سزه دیدك که : سوزوکزی تصدیق ایده‌رز . بزده اویله دییورز . صوکره اویله زعم ایتدیکزکه او صانع ، زماندن مکاندن منزهدر . هایدکدی سویله‌ییکز : بو اویله بر کلامدرکه اونده بر سرّ واردر . معناسی بزم عقلمز آلمیور !] دیمکدر ،

وتماماً آغنوستيق بر اعتقادى ناطقدر . چونكه [بر صانع قديم اولماسى لزومنه وجداناً قناعت ايدييورز ؛ ايمان ادييورز ؛ فقط ينه عقلمز ايره ميوركه برشى وار اولسون ده زماندن مكاندن منزه اولسون ! اوحالده صانع قديم عقل انسانى نك ماوراى حدودنده برحقيقتدر ؛ تعريفه صيغماز] ديمكه واريز .

بوتون صوفيه وبوتون موحدين حكما هركسه تنبيه وتوصيه ايدييوركه : [واجب الوجوده ايمان لازمدر ، چونكه ضروريدر. فقط ذاتِ حق تعريف وتوصيفدن قطعاً اجتناب اولونمالى در . تعريفه صيغمازكه تعريفه چاليشه لم . عقل ايرمزكه توصيفه قالقيشالم !]

بزم معلم ناجى مرحوم دخى :

الله نه در ؟ . . دينجه غافل ،
الله ! . . ديوب خموش اولور دل .
تعريفنه كيتمه مكدر اولى .
تعريفه كليرمى هيچ مولا ؟ ! .

ديبوركه پك طوغرودر. فقط بونلره نه حاجت ! . . (ليس كمثله شئٌ) و (سبحان الله عما يصفون) كبى آيات بينات واركن تعريف و توصيف عظيم كستاخلق اولور .

شبهه يوقكه آغنوستى سيزم دينسزلك دكل ! . . .

[دينسزلكك علامت فارقه سى (شبهه le doute)در ؛ چونكه اعتقادسزلغك منشأى اودر ! . .] دينلر چوق اولمشـدر . بو ادعا فى الحقيقه جدّيدر . [بوكا عائد مذاكرات مهمه (doute) كلمه سنده بسط ايدلمشدر. باقيكز !] يالكز شوقدرجق برشى عرض ايده يم كه حكماى اسلام آره سنده (حجة الاسـلام) عنوان مفخرتى قازانمش اولان امام غزالى ، چوق شبهه ايدردى ، فقط اونك قدر صـدق وخلوص ايله حقه ايمان ايتمك ده اوله ماز. كذلك خرستيان فيلسوفلرندن (ده قارت Descartes) ك حقه ايمانى محققدر. اثبات واجب بحثنده كى دلائلى ـــ اولجه عرض ايتديكم كبى ـــ پك معتبردر. حالبوكه بو آدم شبهه يى اصول فلسفه اتخاذ ايتمشدى .

[دینسزلك اعتراضدر، طغیاندر ، اطاعتسزلقدر ! . .] دەینلردە وار.
بو دعوا دخی خیلی حقلی کورونور. (ملل ونحل) نام کتابك مؤلف شهیری محمد شهرستانی، بو فکردەدر وطغیانی، شیطانی الماهیه بر شبهەدن طوغمش اولمق اوزره قبول ایدر . شو تقدیرجه ابوالعلایه اسناد اولونان قطعهٔ آتیه ملحدانەدر :

افیقوا ، افیقوا یا غُواة فانّما
دیاناتکم مکرٌ من القدماء .
ارادوا بها جمع الحطام وادرکوا
وماتوا ودامت سنّة اللؤماء .

یعنی : [ای طاغیلر، ای ممنون اولمایانلر، افاقت بولوکز! . . اویانیکز ! . . زیرا دینلریکز قدمانك مکرو حیلەسیدر . او سایەدە مال طوپلامق ایستەمشلر و الدە ایتمشلر ؛ ئولمشلر اما بولئیم آدملرك عادتی قالمش !] دیمکدر.
تماماً اون سکزنجی عصردە فرانسە احرار متفکرینك اعتقادی دخی بو ایدی.
بوفکری (Volney وولنه) عیناً بیان ایتمشدر ؛ فقط طوغرو دکلدر .
بوکون هیچ بردینه منسوب اولمایان فیلسوفلربیله بوادعانك بطلاننه قائلدرلر.
علوم اجتماعیه متخصصینی تیقن ایدییورلرکه انساندە (حس دینی le sentiment religieux) پك قوتلی وپك طبیعی بر عامل معنوی‌در. بدیهی الوجود بر قدرت قاهره و صمدانیه حضورندە عقل بشرك طویدوغی عجز ومسکنت، بر حس خضوع وخشوع تولید ایدییورکه ایشته (حس دینی) نك منشأی بودر
اشکال دینیه و صور اعتقادات ، انجق بو حسە اکسا ایدیلن لباس مثابەسندەدر، ومراتب مدنیەیە کورە درجات عرض ایدر .
عدالتی انکار ایتمك دخی دینسزلك عد ایدلمشدر . نته‌کیم نظام عالمی انکار ایتمك‌دە او یولە چیقار ، یعنی ایکیسی بردر . چونکە عدالت دخی انسانیتك مبدأ نظامی ومسند قوامی‌در . (ابن الراوندی)، عدالت الهیەیی انکار ایتدیکی ایچون دینسزلکە صاپمش اولسە کرکدر . حقندە بر قطعە وارکە بونی اثبات ایدییور :

كَمْ عاقلٍ عاقلٍ اَعْيَتْ مذاهبهُ
كَمْ جاهلٍ جاهلٍ تلقاهُ مرزوقا .
هذا الذی ترك الاوهامَ حايرةً
و صيّر العالم النحريرَ زنديقا .

يعنی : [نه قدر عاقل آدملر واردركه كيديشلری اونلری عاجز براقمشدر . (كچينمه‌لرندن عاجز قالمشلردر.) نيجه نيجه جاهللرده كورورسك كه مرزوقدرلر (رفاه ونعيم ايله ياشارلر.) ايشته عقللری حيرتده براقان وعالم نحريری زنديق ايدن بو راسی‌در .] ديمكدر.

واقعا دنياده وقوعنه هرآن معروض ويا شاهد بولوندوغمز درلو درلو حقسزلقلر واردر. بونلری — هيچ اولمازسه ايلری‌ده — تضمين ايده‌جك يعنی احقاق حق ايليه‌جك بر حاكم مطلق ، بر خالق عادل و رحيم قبول ايديله‌ميورسه ، دنياده (شر le mal)ك غلبه‌سنه والی‌الابد جزاسز قالماسی احتماله حكم ايتمك منطقاً مجبوری‌در. بعضاً (خير le bien)ك شره تفوق ايتمكده بولوندوغی كورولسه بيله ، بوتون بو قرارسزلغی انجق (كور بر تصادف un hasard aveugle)ك جلوهٔ ظهورينه حمل ايتمك ممكن اوله بيلير. ايضاحه حاجت يوقدر كه بويله بر اعتقاد ، عادل و رحيم ، فقط — عينی زمانده — قهار ومنتقم بر قدرت خالقه‌نك وجودينی صراحتاً انكاره وارير. طبيعی‌دركه آخرت اعتقادی دخی بو ادعا ايله برابر مضمحل اولور. چونكه اونكله اصلا قابل تأليف دكلدر .

[عدالت مطلقه‌يی انكار ايتمك كريوهٔ الحاده چيقار!] ده‌ينلر، ايشته بو ملاحظاته بنای محاكمه ايتمشلردر. ينه عينی سببله‌دركه [شرك اصل اولدوغنی ادعا ايدن مسلك فلسفی ، يعنی [بدبين‌لك pessimisme] نهايت ، ارباب الحاده سوق ايدر] ظن اولونيور؛ زيرا شر مخلوق اولسه بيله ، ماهيتی اعتباريله، نيت خلقه منافی عدايديليور. خالق، (كمال مطلق) و (خير محض) اولمق اوزره تصور ايدلديكی ايچون [اوندن شرك ظهوری مستحيل اولمق

کرکدر ،] دەنیلیور . بناءً علیه (optimisme نیکبینلك) فلسفەسنکدە (آلهیه théisme) اعتقادی ایله منطقی بر رابطهٔ فلسفیەسی اولدوغی ادعا ایدلمشدر . بزدە (معتزله les motazalites) دن مشهور (نظّام) تماماً بو فکردە ایدی . [خیر محض وکمال مطلق اولان الله، خالق شر اولەماز] دیر ایدی . حالبوکه اونی ضال ومضل عد ایدن اهل سنتك اعتقادنجه خیر وشر اللهدندر .

[بو مهم مسئلەنك مناقشەسی ایچون pessimisme ، optimisme bien ، mal کلمەلرینه باقیکز .]

[معاملات سیاسیه واجتماعیەدە] الحکم لمن غلب le droit du plus fort] مبدأنه یعنی (قوت بهیمیه force brute) ە طاپانوبدە ماهیت (حق le droit)ی انکار ایتمك الحادك برنوعیدر.] دەینلردە واردر .

براز یوقاریدە عدالت حقندە ویردیکم ایضاحاته باقیلیرسه بو ادعا ایله فکر الحاد آرەسندە نه کبی بر مناسبت منطقیه دوشونولمش اولدوغی کندیلکندن تظاهر ایدر. فی الحقیقه، قوت، بهمەحال حقه غلبه چالەبیلەجك ایسه بو، (تجاوز وتعدی agression) در. اکر بوکبی تعدیات، — بر قوهٔ قاهرەنك ایجاب عدالتی اولەرق — نهایت جزاسنی کورەجك ایسه ، بأس یوق.. [الله ، امهال ایدر اما اهمال ایتمز! . . ایر کیچ، حق یرینی بولور !] دیمك لازم کلیرکه بودە بر آخرته اعتقادی مستلزم ودین نقطهٔ نظرندن لازم ومهم بر مبدأ تسلیتدر . یوق ، اکر قوتك غلبەسیله واقع اولان بونجه حقسزلقلر، الی الابد جزاسز قالەجقسه بر (خالق عادل) یوقدر، دیمك اولور و بویله برادعا صراحتاً الحاددر. مأیوسیت مطاقه ، انجق بویله براعتقاددن نشأت ایدەبیلەجکی ایچون مقدمهٔ الحاد عد ایدلمش و (بدبینلك) بویله بر مأیوسیتدن طوغمش اولدوغندن طولاییدە اونك الحاد ایله مناسبتی ادعا اولونمشدر. (شوپنهاوئور Schopenhauer) ك فلسفهٔ اخلاقیەسی بوادعانك باهرو مکمل برمثالیدر .

(داروینیزم Darwinisme) انجق الیق ، قوی و مستحق اولانلرە (حق حیات droit de vie) ویریلیور وبناءً علیه غوغای حیاتدە [الحکم

لمن غلب] دستورینی حقیقت اولمق اوزره قبول ایدییور، دیه دینسزلکله اتهام اولونمشدی. بوتون بونظریه‌لری بتمسه‌ین (فلسفهٔ مادیه philosophie matérialiste) دن بحثه حاجت یوقدر. اونك منسوبینی ذاتاً اعلان الحاد ایتمکدن چکینمیور.

(منفعت l'intérêt)ی (وظیفهٔ le devoir) مبدأنه تقدیم ایدن، یاخود وظیفه‌یی ماهیتاً انکار ایله منفعته ارجاع ایله‌ین اخلاق سیستملری دخی الحاد ایله مظنون اولقدن قورتوله‌مامشلردر. نته‌کیم فلسفهٔ مادیه‌نك مبادیٔ اخلاقیه‌سی بوکا مثالدر. [utilitarisme کلمه‌سنه باقیکز !]

مع‌مافیه بو ادعالرده مبالغه کورن فیلسوفلر، (حتی دیندار فیلسوفلر) یوق دکلدر. [یك اینجه الـه‌یوب، صیق طوقونورسه، اعتقادات متخالفه و متبانیه آره‌سنده بیله بویله غریب رابطه‌لر بولونه‌بیلیر.] دییورلر، و — صحیحاً — بویله بر چوق رابطه‌لربولمق ممکندر. مثلا [قوتی‌ماده‌نك کیفیت‌لازمه propriété inséparable)سی کبی عد ایتمك، مستقل برقوت فاعله‌یه لزوم و حاجت براقایه‌جغنی ایچون دینسزلکه واریر.] دیمك بوقبیلدندر. حتی اونك ایچوندرکه مادیون، دائما بواد‌عاده‌در. (روحیون les spiritualistes)ده — بالعکس — قوتی‌دائما ماده‌دن آیری اوله‌رق تصوره میالدرلر. الی آخره !

فقط بو درلو تصوراتك اك غریبی (حرکتی انکار) ایتمکله (الحاد) آره‌سنده بر مناسبت منطقیه کورنلرك سیاق نظریدر. شئون خلقت — نهایت تحلیلده — حرکته منجر اولور. بناءً علیه حرکتی انکار ایتمك خلقتی و — بالنتیجه — خالقی انکاره واریر. حالبوکه حرکتی انکار ایتمك (خلا le vide) یی انکار ایتمك دیمکدر؛ چونکه بوشلق اولماسه عناصر مادّیه قیمیلدانه‌جق یر بوله‌ماز وحرکت ممکن اوله‌مازدی. (عدم‌تنافذ l'impénétrabilité) مبدأی اقتضاسنجه ماده، ماده‌یه حلول ایده‌مز. یعنی ایکی‌ماده عینی زمانده عینی مکانی اشغال ایده‌مز. بناءً علیه حرکته مساعد اوله‌جق بر بوشلق لازمدر. تحفدرکه بوبحثك مناقشه‌سی عصرلرجه سورمش و (خلای مطلق

le vide absolu) دعواسی،یعنی (هیچلك) وجود واجبك الاقوی برهانی عد اولونمشدی . [vide کلمه‌سنده بوکا دائر تفصیلات ویرلمشدر.]

شروط الحادی مذاهب خصوصیه‌نك وضعیته ونقطه نظرینه کوره تعیین ایتمکده دوام ایدرسه‌ك ، یالکز بو بحثه دائر بر بویوك کتاب یازمق لازمکلیر . هله مذاهب دینیه‌نك بوخصوصده رأیی صورارسه‌ق بحث دها زیاده اوزار؛ چونکه مذاهب یکدیکرندن تمایز ایتمکله تعین ایده‌بیلیر . اونك ایچون ده عقیدهٔ اساسیه‌یی ممکن اولدوغی قدر تقیید و تحدید ایتمك الزمدر و ضروریدر . هر مذهب ، حقیقتی کندی عقیده‌سنه حصر ایتمك داعیه‌سنده بولوندوغی‌ایچون آره‌ده‌شدتلی بررقابت حاصل‌اولمق دخی‌طبیعی‌در. مذاهب خصوصیه‌نك قیود وشروط اعتقاده فضله اهمیت‌ویرمه‌سی بونك‌ایچون مجبوریدر . بر مذهبك خصوصیتی او قیود ایله قائمدر . او سببله‌درکه اللهه صدقله ایمان ایدن برچوق حکما نظرنده ، اهمیتدن‌کلیاً عاری برطاقم‌اختلافات رسمیه — مذاهب مختلفه اربابی آره‌سنده — تهمت الحاده وسیله تشکیل ایده‌کلمشدر . ینه او سببله‌درکه تاریخ ادیان علماسی و بی طرف دوشونن (حکمای ملیون les philosophes religieux) بودرلو معادات‌مذهبیه‌یی (فرقه غوغالری guerre de partis) اولمق اوزره تلقی ایتمشلر و ایمان والحادك دلیل ثبوتی (رسوم خصوصیه formalités particulières) ده آرامامشلردر . مثلا برقدرت خارق‌العاده‌یه خلوص ایله اعتقاد ایدن مشهور (وولته‌ر Voltaire) بو فکرده‌در .

فطانت مستهزیانه‌سیله ، هر محررك فوقنده کورونن بو آدم ، (قاموس فلسفه) نام اثرنده (athéisme) لفظنه دائر شرح ویردکدن صوکره : [دینسزلکك سببی و منشأ حقیقیسی نه‌در ؟ .] دیه بر سؤال وضع ایدرك بوکا تحف برجواب ویرییور : [الهیاتدر ! . C'est la théologie) دییور. بو دعواسنی اثبات ایتمك ایچون ، خریستیان عالمنده ظهوره کلن مذهب غوغالرینی پك مساعد بر زمین بحث اتخاذ ایدییور ؛ علم الهیاتك هر مذهب نقطهٔ نظرینه کوره ناصل بر شکل خصوصی آلدیغنی و حقیقتی کندی اعتقادینه

حصر ایتمك صایغیسزلغندن نه شدتلی بر حس تعصب پیدا اولدوغنی شرح ایلیور : [اللهك اوچ یاخود بش شخصدن مرکب اوله‌رق بر شخصیت واحده تشکیل ایتمه‌سی] ، [انسان صورتنده تجلی ایدن اللهك l'homme-Dieu) آتی یمك وقانی ایچمك آیینی] یعنی [بویله بر اعتقاد و نتیجه کلیساده اکل اولونان اکمك پارچه‌سیله ایچیلن شراب ایچون اجراسی معتاد اولان مراسم دینیه] ودها بوکبی برچوق مسئله‌لر حقنده واقع اولان شدید منازعه‌لره دائر مثاللر کتیرییور صوکره ده شو ایجه ملاحظاتی بیان ایدییور :

[سرّ الوهیته آشنا بولونانلر (les confidents de la Divinité) ، بو درجه اختلافاته دوشوبده عصرلرجه مدت یکدیکرلرینی تلعین و تکفیر ایدرلرسه ، و بونکله برابر مفرط بر حرص و شدید بر عطش ایله ثروت و شوکت قازانمغه متفقاً چالیشیرلرسه ؛ دیکر طرفدن — بر یوزینی تلویث ایدن — بوقدر جنایتلرك وفرت خارق‌العاده‌سنه باقوبده ، انسان تأمل ایدرسه که بوفلاکتلرك پك چوغی — روح انامه حاکم اولان — او اساتذهٔ آلهیونك مناقشاتی یوزندن وقوعه کلمشدر ؛ اعتراف ایتمه‌لی درکه (بو قدر غریب بر طرزده وجودی اعلان ایدیلن) بر اللهك وارلغندن شبهه ایتمکده عقللی آدملر معذوردرلر . مشیّت ذاتیه‌سیله بوقدر فنالقلره سبب اولان بر خالق رحیمی طانیمامقده دخی حسّاس انسانلر حقلیدرلر . برکت ویرسین که فلسفه ، کائناتك بهمه‌حال عاقل و مدبّر بر صانع قدیری اولمق لازمکله‌جکنه دائر ذهنلره قناعت ویرمشده آلهیات مناقشاتندن تولد ایدن دینسزلکی مضمحل ایتمشدر .] دییور ؛ وبونکله — مذهب اختلافاتنك ضلالت اذهانه بالخاصه سبب اولمش بولوندوغنی سویله‌مك ایستیور .

(وولته‌ر) دن یدی عصر اول طوغمش اولان ابو العلا المعری بو ملاحظه ده دها ایلری کیتمشدی ؛ چونکه عینی فکری دها آچیق بر لسان و دها کسدیرمه بر اسلوب ایله بیان ایتمشدی ؛ شومشهور قطعه اونکدر :

هَفتَ الحَنیفَةُ والنَصارى، ما اَهْتَدَتْ،
و مجوسَ حارَتْ والیهودُ مُضَلَّلَه.
اثنان اهلَ الارض: ذو عقل بلا
دینٍ و آخرُ دَیِّنٌ لاعقلَ لَهْ.

یعنی: [مذهب حنیف اربابنك آیاغی قایدی؛ بوشنه یورولدی؛ نصارا، حق یولنی بوله‌مادی. مجوسی حیرتده‌در؛ یهودی دخی ضلالتده‌در. اهل ارض ایکی قسمدر: بریسی عقللی‌در، دینی یوق!. دیکری متدین‌در، عقلی یوق!] دیمکدر.

بو درلو ملاحظاتك علما عندنده مردود ومدخول اولدوغنی، یوقاریده — اسبابیله — ایضاح ایتمشـدم. تکرار بحثه حاجت یوق. ذاتاً بو دعوا بداهتاً باطلدر. واقعا، عقللی وعالم آدملر آره‌سـنده دینسزلر یوق دکل، فقط بونك عکسنی اثبات ایدر مثاللر دها چوقدر: شرقده (امام غزالی)، (ابن خلدون)، غربده (پاسقال Blaise Pascal) و (نیوتن Sir Isac Newton) کبی نیجه نیجه داهیلرده واردرکه دیندار اولدقلرنده ذره قدر شبهه ایدیله‌مز. حتی بونك ایچوندرکه بوکون دیندارلغك یاخود دینسزلکك علم وفلسفه‌ایله قطعاً علاقه ومناسبتی اولمادیغی ادعا ایدیله‌بیلیور. مثلا معاصرین فلاسفه‌دن، کستاخیْ الحادیله مشهور (شوپنهاوئر): [بر فلسفه‌نك دیندار یاخود دینسز اولماسی، بر مثلثك قیرمزی ویاخود یشیل اولماسی کبی‌در.] یعنی [دینك ماهیت فلسفه ایله قطعاً علاقه‌سی یوقدر] دیمشدی.

علمادن (فه‌لیکس لو دانته‌ق Felix Le Dantec) فطرتاً کندیسنك ملحد طوغمش اولدوغنی سویلویور ودینسزلکك بر (سجیهٔ ذهنیه Caractère intellectuel) ، بر میل طبیعی اولدوغنی ادعا ایدییور.

افلاطون، بوسبوتون باشقه فکرده ایدی: (قوانین les lois) نامیله مشهور اولان (محاضره dialogue) سنده [الحاد، بر ضلالت ذهنیه شکلنی آلمازدن اول، بر مرض روحانی‌در !] دیمشدی.

بر فلسفهٔ الحاد اوله‌بیلیرمی؟ یعنی الحاد، بر مسلك فلسفی اوله‌بیلیرمی؟..

بومهم سؤاله قارشی، معاصرین فلاسفه‌دن (آدولف فرانق A. Franck) سلباً جواب ویریور : [دینسزلك بر مسلك فلسفی دکلدر .] دییورکه افلاطونك ملاحظهٔ مذکوره‌سنه موافق برفکردر. حالبوکه — مع التأسف — طوغرو دکلدر. ائمهٔ دین ایله برابر، اك بویوك فیلسوفلر ومنقدلر متفقاً ادعا ایدییورلرکه بعضی مقدمات و مبادی — تسلیم اولوندوغی تقدیرده — سلسلهٔ محاکمات، بر ضرورت منطقیه ایله، انسانی بهمه حال دینسزلکه سوروکله‌یوب کوتورور . اونك ایچون مقدمات اعتقادیه‌یی تلقیده فرط تقید توصیه ایدییورلر ویاکلش پرنسیپلره قاپیلمقدن شدتله منع و تحذیر ایلیورلر. حتی بوقاریده — بر قسمنی — صایدیغم شرطلرك جمله‌سنی برشرط اساسی‌یه بیله ارجاع ایتمك ممکن اولمشدر : هرکس بوکون متفقاً ادعا ایدییورکه : [عاقل بر قدرت خالقه‌نك وجودینه ایناناماپان هرفلسفه — بالضروره — ملحدانه‌در !] .

بناءً علیه اسکی زمانلرده (ثالس Thalès)، (آناقسی‌مه‌نه‌س Anaximènes) ، (هراقلیت Héraclites) ، (دیمقراطیس Démocrites) (ئه‌پیکور Epicure)ك مسلکلری هپ دینسزجه‌در ؛ چونکه جمله‌سی‌ده اساساً (میخانیکی mécaniste) سیستملردر. صاحبلرینك بالفعل دیندار اولوب اولمادیغنك حکمی یوقدر . نته‌کیم مشهور انکلیز فیلسوفی (هوبس Hobbes) ایله معاصری پاپاس (غاسساندی Gassendi) نك مادیون پرنسیپلری اوزرینه مؤسس اولان فلسفه‌سی همان الحاده پیوسته اولمشدر . ناصل‌که اون سکزنجی عصر میلادیده — بوسبوتون اجتماعی وسیاسی برطاقم اسباب و عوامل مجبره سائقه‌سیله — فلسفه ، شدتله الحاده میل ایتمش وبویوك انقلابی‌ده حاضرلامشدی. او زمانلر ، فرانسه تابعیتی قبول ایتمش بولونان المان متفکریندن (بارون دولباخ Baron d'Holbach) ، (منظومهٔ طبیعت Système de la Nature) نامیله مشهوراولان اثرنده دینسزلکی برمسلك فلسفی اوله‌رق، آچیقدن آچیغه نشر ومدافعه ایتمش و — ذاتاً آماده نشو و نما اولان — افکارعمومیه‌یه مدهش برتأثیری اولمشدی. اون طقوزنجی عصر [.

اخیرنده آلمان فیلسوفلرینك پك چوغی (دولباخ)ك مسلکنی احیا ایتدیلر . اسکی ایده‌آلیزم کلیاً اعتباردن ساقط اوله‌رق مادیون زیاده‌سیله رغبت وقوت قازاندی . (بوخنر L. Büchner)ك [قوت وماده Kraft und Stoff] نام اثری — درین بر کتاب اولمامقله برابر — اذهان علمایه تحکم ایتدی علوم طبیعیه‌نك واصول تجربیه‌نك ترقیسی ایله سربستی اعتقاد ، حتی میل الحاد آره‌سنده مناسبت کورنلر اولدی . [بو مهم مسئله ایچون Science کلمه‌سنده تفصیلات مخصوصه‌یه باقیکز] .

تاریخ فلسفه مدققلری ظن ایدییورلرکه (آته‌ئوس ἄθεος) یعنی athée) تعبیری الك اول (مه‌لوس‌لی دیاغوراس Diagoras de Melos) حقنده قوللانلمشدر . واقعا بو حکیم تعلیم الحاد ایدردی .

(پانته‌ئیزم) یعنی وحدت وجود فلسفه‌سنی الحاد ظن ایتمك خطادر . [بونك ایچون mysticisme و panthéisme کلمه‌لرنده تفصیلات ویرلمشدر.]

[مذاهب رسمیه ایله (الهیه théisme) مسلك فلسفی‌سنك روابط ومناقشاتنه دائر (théisme) تعبیرنده ایضاحات کافیه واردر. باقیکز .]

[نصیون ایله عقلیون آره‌سنده دین یوزندن ظهوره کلن شدتلی مجادله‌لرك اسباب فلسفیه‌سی ایچون دخی (rationalisme) کلمه‌سنه باقیکز ؛ بالخاصه اسلامیتده ظهوره کلن مذهب مجادلاتی ایچون معلومات واردر.]

خلاصه : الحاد تعبیرینك ارتق بالخاصه فلسفه عالمنده معناسی و وسیلهٔ استعمالی قالمامشدر . تاریخ ادیان و تاریخ مدنیتده پك بویوك و اهمیتلی بر معناسی واردر . لکن وجدان انامه تحکم ایتمك داعیهٔ مستبدانه‌سیله بو تعبیر دائما سؤ استعمال ایدیله کلمش اولدوغندن ، دینسزلك تهمتی هر زمانه وهر کسه کوره عینی معنایی افهام ایتمز . بناءً علیه هر دورك خصوصیت احوال وشروطنه نظرله بو کلمه‌یه معنای حقیقیسنی ویرمه‌لیدر. اونك ایچون تاریخ مدنیت ایله بو مسئله‌نك علاقه‌سی، فلسفه‌یه نسبتندن چوق زیاده‌در .

atomisme= atome

Atomisme=atome ذره (ذریه)

بو تعبیر، پك اسکیدن بری معلومدر. اصلی یونانی‌در. (a ادات نفی)،

(طوموس = τόμος = tomos) پارچه، دیمك اولدوغنه نظراً (آطو. موس = ἄτομος) غیر قابل انقسام معناسنه کلیر. قرون وسطا فلسفه‌سی بو کلمه‌یی عیناً آلمش ، و (atomus) شکلنده لاتینجه‌یه مال ایتمشـدی . اصطلاحده، هم تاریخ فلسفه ایله هم بو کونکی (کیمیا chimie) علمی ایله صیقی صیقی‌یه علاقه‌داردر .

یونان قدیمده برچوق فیلسوفلر یتیشمش ومدرسه‌لر تشکیل ایتمشلردی. او زمانلر علوم تجربیه هنوز تولد ایتمه‌مش اولدوغی ایچون ، فلسفه همان مابعد الطبیعیاتدن عبارت کبی‌ایدی؛ هله اصول تماً نظری بر وادی‌ده منطق بحثلرله کشف حقیقته چالیشمقدن عبارت بولونیوردی‌که (dialectique = کلام) یعنی (طریق مناظره) دیدکلری بودر . [بو تعبیره باقیکز !]

مابعد الطبیعیاتده حلی مطلوب اولان اك مهم مسئله ، (archée) دیدکلری مبدأ قدیمك نه اولدوغنی کشف و تعیین ایتمکدی . [بو تعبیره باقیکز !] دائمی برجریان تحول ایچنده یووارلانوب کیدن شو عالم حادثاتك اصلنی تشکیل ایدن جوهر قدیم ومستدیمی هر مذهب اربابی بر درلو دو. شونوب تعریف ایدییور وبو خصوصده ترتیب اولونان (نظریه théorie) دخی او مذهب فلسفی‌نك — مابه الامتیازی اولان — عمده و اساسی تشکیل ایلیوردی .

او زمانلر، اصل یونانستانده بالخاصه (ایپونی Ionie) قطعه‌سنده یعنی بو کونکی ازمیر ولایتی سواحلنده خیلی مهم بر حیات مدنیه وبویوك بر شعشعهٔ عرفان واردی. کذلك (آبده‌ر Abdère) قطعه‌سی یعنی بو کونکی ادرنه ولایتنده بالخاصه شیمدیکی کوملجنه سنجاغی دخی ایپونی ایله رقابت ایدن بر مرکز عرفان ایدی. بو(مستملکه colonie)لر، اصل یونانستانك پای‌تختی‌اولان (آتنه Athènes)دن اول پارلامشدی. حتی آتنه‌یه‌فلسفه‌یی ومشعل عرفانی کوتورن بو مستملکه‌لردر. لکن برده (بویوك یونانستان la grande Grèce) نامیله شهرت آلمش ، جسیم واوزاق بر مستملکه دها واردی که تاریخ فلسفه‌ده (ئه‌له‌آ = Elée)دیه اسمی قالمشدر ؛ اوده شیمدیکی ایتالیا قطعه‌سنك غرب ساحل جنوبی‌سیدر . یونانیلر ، میلاددن

التی عصر اول اوراده مدرسه‌لر تأسیس ایتمشلردی . (فیثاغور - Pytha gores) ك كنه (ایتالیا مدرسه‌سی école italique) ، (قسه‌نوفان Xénophanes) ك كنه‌ده (ئه‌له‌آ مدرسه‌سی école d'Elée) دیرلر . [école سوزینه باقیکز!]

بو مدرسه‌لر فلسفه‌ده بر مذهب مخصوص واضعی و مدافعی ایدیلر اونك ایچوندركه آره‌ده شدتلی مناقشه‌لر ومباحثه‌لر اکسیك اولمازدی . حتی جسماً اولسون ، فکراً اولسون کولشمکه و چارپشمغه جبلی بر میل ایله ممتاز اولان یونان قدیم خلقی ، اك اوزاق مستملکه‌لردن قالقار ، بیك درلو اذیت وتهلکه‌لره رغماً دکزلری آشار ، مجادله و مناقشهٔ فلسفیه‌ده بولونمق ایچون آتنه‌ده طوپلانیرلردی . (اولمپیاد olympiade) اویونلری ایله فلسفه مناقشاتی عینی شوق و غیرت ایله یونانیلری مرکزه طوپلاردی . آتنه انجق بو سایه‌ده اسکی عالم مدنیتك مرکز عرفانی اوله‌بیلمشدی .

(اول الاوائل archée) بحثنده (وحدت monisme) ه قائل اولوب حادثات عالمك حقیقت ذاتیه‌سنی انکار ایدن (ئه‌له‌آلیلر = les éléates) ایله ، عینی مسئله‌ده (کثرت عناصر pluralisme des éléments) دعواسنی کودن (ایپونی) و (آبده‌ر) مدرسه‌لری اربابی آره‌سنده ضدیت کامله واردی . حتی (ئه‌له‌آ) مدرسه‌سی بیله ایکیه آیرلمش ویکدیکرینه تماماً معارض بر وضعیت آلمشدی . (ئه‌له‌آ مدرسهٔ طبیعیه‌سی école physicienne d'Elée) بر تك (archée) اولماسی احتمالنی انکار ایدرك (ایپونیق ioniqne) لر ایله همفکر بولونیوردی . بونلر هر ماده‌نك هر جسمك بر چوق عناصر بسیطه‌دن مرکب اولدوغنی ادعا ایتمکده ایدیلر . بو اعتقاد ، (لوسیپ = Leucippe) و (ذیمقراطیس Démocrites) ایله بر فلسفه شکلنه کیردی .

(لوسیپ) ك طوغدیغی بر معلوم دکلدر . فقط میلاددن بشیوز سنه‌اول برحیات بولوندوغی محقق کبی‌در . ایلك دفعه اوله‌رق بو فیلسوف ، (ئه‌له‌آ مدرسهٔ مابعد الطبیعیه‌سی = Ecole métaphysicienne d'Elée) ارباینك (وحدت وجود unité de l'être) ادعاسنی رد ایدرك ماده‌نك

ـــ نا معدود ـــ (جسيمات) صغيره‌دن مركب اولدوغنی تعليم ايتدی ؛ وماده‌نك انجق بر حدّه قدر قابل تجزی اولدوغنی ونهايت تقسيم و تجزی قبول ايتمز بعضی عناصر بسيطه‌يه طاياناجغنی ادعا ايله‌دی. ايشته (آتوم = ἄτομος) فرضيه‌سی، ايلك شكلنده بودر. صوكره‌ينه ميلاددن تقريباً بشيوز سنه اول، تراكيانك (آبده‌ر = Abdère) شهرنده (كبار و زنكين بر عائله‌دن) تولد ايتمش اولان (ده‌موقريت) بو فرضيه‌يی اصلاح واكمال ايتدی ذاتاً لوسيبك معاصری ايدی وبو عقيدهٔ فلسفيه‌يی اوندن اوكرنمشدی . آتوم تصورينی و اوكا متعلق اولان نظريهٔ معروفه‌يی ايجاد و نشر ايدن بو ايكی كشی‌در. تاريخ فلسفه‌ده (école atomistique) ده‌نيلديكی زمان ، بهمه حال (école d'Abdère) خاطره كلير ؛ چونكه او مراد اولونور .

دها صوكره‌لری ميلاددن اول (٣٤١) ده آتنه‌ده تولد ايدن و(ده‌موقريت)ك مذهبنی تعقيب ايليه‌رك (ماديه matérialisme) فلسفه‌سنه وجود ويرن (ئه‌پيكور = Epicure) بو (آتوم) فرضيه‌سنی بسلمه‌دی و اكمال ايله‌دی . حتی كلمه‌يی اصطلاح اوله‌رق ايجاد و وضع ايدن اودر .

بو مذهب مؤسسينك ظن واعتقادنجه ؛ هر شيئك اصلی (آتوم)در ؛ اوده بيلديكمز ماده‌نك الك كوچوك و ناقابل انقسام اجزاسندن عبارتدر . دنياده هر نه وارسه بو اجزای صغيره‌نك (كومه agrégat)لرندن باشقه برشی دكلدر. [بو تعبيره باقيكز!] هر ماده‌نك كندی آتومی واردر. بناءً عليه آتوملرك دخی انواعی وهر نوعك كندينه مخصوص حجمی، ثقلتی وشكلی واردر. حتی يالكز ماديات دكل، (روح = âme)بيله خصوصی بر طاقم آتوملرك مجموعه‌سيدر. شوفرق واركه، روح آتوملرينك شكلی (يووارلاق=rond) در، يعنی اونلر الك مكمل بر شكل هندسی‌يه مالكدرلر، وبوذره‌لر ماهيتاً (ناری = igné) درلر؛ (آتش) نوعندندرلر. [âme كلمه‌سنه مراجعت ايديكز].

آرتق ماديون نظرنده عالمده مادی ومعنوی، هر نه وارسه (خلا le vide) ده حركت ايدن بوذرّات صغيره‌نك تركّبات وترتباتندن عبارت ايدی . (كون وفساد) وجريان حادثات، بوصورتله تعريف اولونويوردی. بناءً عليه (فساد) (بوزولمق) و (ئولوم)، آتوملرك انحلال ايدوب طاغيلماسی ديمكدی .

حتى (دەموقريت) بو فرضيەيى (نظريهٔ علم .théorie de la connais) ، دخى تطبيق ايتمـش و (كيفيت ادراك) و (حصول علم) ى آتوملرك دماغ بشره سيلان و سريانى ايله تعريفه چالشمشدى .

[connaissance médiate و représentation كلەلرينه باقيكـز !]

(غالوانيزما galvanisme) كيفيتنى آكديران بو نظريهٔ ادراك شايان دقتدر. آكلاشيليوركه (دەموقريت) ك ظننجه، بز اشياى خارجيـەيى طوغريدن طوغرى‌يه كورمكله، ياخود اونلره تماس ايله ادراك ايتميورز . او اشـيادن برطاقم آتوملر قالقوب حواسمز واسطەسيله لوحهٔ خاطريمزه توضع ايدييور واشياى مذكورەنك عادتا (رسملرينى ياپيور!). بز ـ ذهناًـ او رسملره باقەرق اونلرك وجودندن خبردار اولويورز. ايشته بو (خيالات اشيا) يه، ذهنمزده تشكل ايدن بو رسملره، (دەموقريت) (ايذولون = εἴδωλον = idole) ديمشدى كه (ايذوس = εἶδος) لفظندن مشتقدر ، و (خيال = image) معناسنه كلير؛ بر شيئك (طبق) سى ديمكدر .

عالم اسلامده مناقشات فلسفيه باشلار باشلاماز ، (اهل سنت والجماعت)، فرق ضاله عنوان عموميسى ايله تشهير ايتدكلرى مذاهب غير مقبوله اربابنه قارشى مجادله‌يه كيريشمشلر و اسلاميتك عقائد صحيحه و احكام اسـاسيەسنى محافظه و مدافعه غيرتيله (علم كلام) ى تأسيس، واصول و قواعدينى ضبط و تدوين ايتمشـلردى . او زمانلر اساتذهٔ يونانك بعضى آثار فلسـفيەسى ، سريانى وعبرانى‌يه وبو لسانلردن دخى عربى‌يه ترجمه ايدلمكه باشلامشدى . خليفهٔ عبّاسى مشهور (المأمون) زماننده فوق‌العاده برشوق ايله حيز آلان بو جريان علمى وفلسفى سايەسنده برچوق يكى فكرلر و فرضيەلر عرفان اسلامه ترشح ايتمش وبالخاصه اهل سنته معارض بولونان مذاهب اربابى طرفندن مظهر رغبت اولمشدى. بالعكس، متكلمين اهل سنت، (الحكماء) و (الفلاسفه) تعبيرلريله ياد ايتديكى يونان فيلسوفلرينك افكار ونظرياتندن شدتله اكراه ايدر وچكينيردى. فقط (حقيقت اشيا) مسئلهٔ مهمەسنده، برعقيدهٔ مخصوصه‌يه استناداً معارضين ايله مناقشه ايتمك ضرورتندن دخى قورتوله‌مامشدى. حكمانك رئيسى و (معلم اوّل) ى عد اولونان (ارسطو Aristote) نك (هيولى وصورت

(matière et forme) نظریهٔ مشهوره‌سنی معارض فرقه‌لرك همان اکثری وخصوصا اسلام متفکرینی میاننده حکما فرقه‌سی قبول ایتمشدی. متکلمین اهل سنت، (ذیمقراطیس) نامیله ــ دها اووقتلرــ مشهور اولان (دهموقریت)ك (atome) نظریه‌سنی ترجیح ایتدی وبو تعبیری: (الجزؤالذّی لایتجزّی) جمله‌سیله ترجمه ایدرك آلدی. اختصاراً (جزؤلایتجزی) ده‌نیلیر اولدی. حتی (idolon) فرضیه‌سنی دخی موافق بولدی؛ بو تعبیری‌ده (شبح) کلمه‌سیله ترجمه ونقل ایلدی. بناءً علیه صیغهٔ جمع ایله (اشباح)، اجسام خارجیه‌نك ذهنده مرتسم اولان خیالاتی دیمکدر. بو کلمه آثار اسلامیه‌ده پك چوق کچر. صوفیه لساننده (هیکل = idole) دخی عینی معنایه کلیر. تصوفده (هیاکل النور) نامیله مشهور بر کتاب واردر. (٥٨٧) ده قتل اولونان شهاب الدین سهروردی‌نك اثریدر.

[تفصیلات ایچون idée, matière, forme, idole کلمه‌لرینه باقیکز!]

آتوم کلمه‌سنی ایجاد و وضع ایدن (لوسیپ = Leucippe) و بوکا متعلق نظریهٔ فلسفه‌یی اصلاح و اکمال ایله‌ین (ذیمقراطیس =Démocrites)، آتوملرده یالکز خواص میخانیکیه وهندسیه تصور ایتمشلردی. (مادّیه matérialisme) مذهب فلسفی‌سنك مؤسسی وحقیقتده (دهموقریت)ك معقبی اولان (ئه‌پیکور = Epicure)، آتوملره بر (میل ذاتی) دخی اسناد ایتدی؛ بومیل سایه‌سنده آتوملرك یکدیکرینه تقربنی و (کومه)لر تشکیل ایدرك اجسام متنوعه‌یه وجود ویره‌بیلدیکنی ادعا ایله‌دی. [تفصیلات ایچون Clinamen لفظنه باقیکز!]

لاتین شاعر مشهوری (لوقره‌چیوس قاروس =Lucretius Carus)، (طبیعت اشیا =De Natura Rerum) عنوانیله بر بویوك منظومهٔ فلسفیه یازمش وبوکون پك مهم بروثیقهٔ تاریخیه تشکیل ایدن بوکتابده (atomisme) فلسفه‌سنی (ئه‌پیکور = Epicure)ك اصلاح واکمال ایتدیکی صورت اوزره بسط و ایضاح ایتمشدی. (دهموقریت) و (ئه‌پیکور)ك آثاری کلیاً غائب وضایع اولدوغی ایچون اسکی مادیه فلسفه‌سنی، انجق (لوقره‌چیوس)ك او کتابی سایه‌سنده بیلیورز.

(آتوم) تعبيرينی يونانيلر وضع ايتمش و بو فرضيه‌يی يینه اونلر بر منتظم فلسفه شكلنه افراغ ايتمش اولمقله برابر، بو تصور يونان‌قديمه منحصر براعتقاد دكلدر و پك اسكيدر . هند فلاسفهٔ قديمه‌سندن (قانادا = Kanada) نام ذاتك فلسفه‌سی (atomisme) دن عبارتدر . بو فلسفه، هند لسانند. (وای‌سه‌شی‌قا = Veiséshikâ) ناميله مشهوردر .

(دورانبتاه la renaissance) ده مجددين فلاسفه‌دن (ده‌قارت Des-cartes)ك معاصری بولونان مشهور (پاپاس‌غاساندی = Le Père Gas-sendi) زماننك الڭ‌بويوك فيلسوفلرندن‌ايدی وصراحتاً (atomisme)ك مروّجی وممثلی اولمشدی .

(لاووازيه = Lavoisier) نك كشفيات مهمه‌سيله (كيميا la chimie) بر (علم صحيح و ثابت science exacte et positive) حيثيتنی احراز ايدوبده (اصول تجربيه la méthode expérimentale) يه استناد ايله نجه (آتوم) فرضيه‌سی بوتون بوتون كسب جديت ايتدی. چونكه اسكی (الكيميا l'Alchimie) ترك ايديله‌رك منحصراً تجربه ساحه‌سنده احسامك شرائط تركب وانحلالی تدقيق اولونمغه باشلادی. اوصيره‌ده مشهور انكليز كيمياگری و لاووازيه‌نك معاصری (جون دولتن John Dalton = ١٨٤٤ — ١٧٦٦ ميلادی) كيميانك قانون اساسی‌سنی كشف ايتدی‌كه اسمنه نسبتله (دولتن قانونی Dalton law)ديه مشهوردر . بوكا (علاقهٔ كيمويه قانونی loi de l'affinité chimique) وياخود (وزن ذره‌وی قانونی loi du poids atomique) دخی ديرلر. [affinité كلمه‌سنه باقيكز!].

يكی آتوم نظريه‌سنك حقيقی مؤسسی اولان بو انكليز عالمی، عناصر ماديه‌نك بعضاً (نسب بسيطه selon des proportions simples) اوزره بعضاً ده (نسب اضعافيه proportions multiples) اوزره تركب ايتديكنی كورمش، فقط هر حالده بو تركبات عنصريه‌نك بر (نسبت ثابته propor tion fixe) اوزره واقع اولدوغنی تحقيق ايلمشدی . آكلاشلدی‌كه بونسبتلر اجسامك (اجزای قصواسی les particules ultimes)نك (اوزان اضافيه les poids relatifs) سنی كوسترمكده‌در ، وبو نسبتلرك حدودی

ماده‌نك (حد تجزی) سی‌در. یعنی ماده اوندن زیاده قابل انقسام اوله‌میور. اوله‌بیلسه ایدی ، نسبتلر بویله ثابت اوله‌مازدی . دیمك كه ماده فی‌الحقیقه موجوددر. بالفعل قابل تجزیدر، فقط بونك برحدی واردر ؛ اوندن اوته تقسیمی ممكن دكلدر . ایشته (ذره) بو الك كوچوك وغیر قابل انقسام اولان جزؤ ماده‌در . هر نوع ماده‌نك بر ذره‌سی وهر ذره‌نك كندینه مخصوص بر (ثقلت اضافیه poids relatif) سی واردر . مولد الما ذره‌سنك ثقلت اضافیه‌سنی (١) اعتبار ایدرسه‌ك (مولد الحموضه) (٨) ؛ (كوكورت) ١٦ ؛ الی آخره ، اولدوغی كورولور. تركبات كیمیویه‌ده داخل اولان الك اوفاق ماده پارچه‌سی بودر . مثلا صو ، برذرّه مولدالحموضه ایله ایكی ذرّه مولد المادن تركب ایدر . لكن هرایكیسندن ایكیشر ذرّه تركب ایدرسه (مولد الحموضه‌لی صو eau oxigénée) ده‌نیلن مادهٔ مایعه حاصل اولور.

بوتون كیمیای جدید (دولتن) ك آتوم نظریه‌سنه مستنددر . بوتون حادثات كیمیویه دخی ناقابل تجزی برطاقم آتوملرك وجودینی مستلزمدر. بناءً علیه علوم طبیعیه‌نك اساسنی تشكیل ایدن كیمیا، یونان قدیم مادیونك افكار وملاحظات فلسفیه‌سنی حقیقته موافق بولمش وفقط اونی تحقیقات تجربیه‌دن استنباط اولنه‌بیلن معلومات صحیحه دائره‌سنه ارجاع صورتیله اصلاح و تصحیح ایتمشدر.

(آتوم)ی قبول ایتمك، (ماده‌نك الی غیر النهایه قابل تقسیم اوله‌بیلمه‌سی امكانئی رد ایتمك دیمكدر . اسكی فیلسوفلردن بر قسمی منحصراً نظری وعندی بعضی ملاحظاته مبنی آتوملرك وجودینی ادعا ایدرلردی . بوكون كیمیا علمی، تجربه ایله تحقق ایتمش اولان قوانین طبیعیه‌یه استناداً ، حقیقی ومادی بر چوق (ذره‌لر) قبول ایدییور وبناءً علیه ماده‌نك الی غیرالنهایه تقسیمه قابل اولاماسی لازمكله‌جكنی فرض ایلیور. مع‌مافیه بو فرض، (علم صحیح) ساحه‌سنده یعنی كیمیای تجربی دائره‌سنده طوغرودر؛ فقط (فلسفهٔ كیمیا philosophie chimique) نقطهٔ نظرندن باقیلیرسه مسئله ، هنوز حل اولونمامش بر معمّا حالنده‌در . [ماده‌نك قابلیت انقسامنه عائد اولان مناقشات فلسفیه ایچون divisibilité كلمه‌سنه باقیكز!] .

(آتوم نظریه‌سی = la théorie atomique) ، (فلسفهٔ مادیه la ph. matérialiste) نك عمده‌سنی تشکیل ایدر . مع‌مافیه بوسبوتون (غیرمادی = immatériel) آتوملر تصور ایدن اولمشدر. [بوخصوصده تفصیلات ایچون monade و force کلمه‌لرینه باقیکز!]

(atomisme)، اجسامی ذره‌لرك ترکباتندن عبارت اولمق اوزره فرض ایدن وبالجمله اشیایی بونظریه‌ایله تعریفه چالیشان فلسفه‌نك اسمیدر. بوفلسفه نظرنده بوتون اجسام، برر (nébuleuse) کبی اولمق کرکدر. بزم سمامزی قاپلایان و (کهکشان = voie lactée) تسمیه‌اولونان (مضی‌بولوط) لك برچوق عوالم منفرده‌دن عبارت بر کتلهٔ عظیمه اولدوغی وبر (قرص disque) شکلنده بولوندوغی تحقق ایتمشدر . کیمیا نظرنده هر هانکی بر (جسم corps) دخی طبق بویله بر (nébuleuse) در . مثلا بر طاش پارچه‌سی دخی آتوملردن مرکب‌در . او ذره‌لرك حجم ذاتیلری ایله آره‌لرنده‌کی مسافه‌نك نسبتی، طبق کهکشانی تشکیل ایدن اجرام سماویه ایله آره‌لرنده‌کی مسافه‌یه مماثلدر. فقط بز — ینه بر (کهکشان ذرات) اولان — اوطاش پارچه‌سنی نسبتاً پك کوچوك وطوپلوکوردوکمز ایچون (یکپاره) کورویورز . بوقسه، آتوملردن عبارت بر (کومه agrégat) در ؛ واجرام سماویه نصل (حرکت محوریه)، (حرکت دوریه) و (انتقالیه) ایله بیقرار ایسه، طاش پارچه‌سنی تشکیل ایدن آتوملر دخی طبق عوالم سماویه کبی او اوچ نوع حرکتله سیّار درلر. بو، برفرضیه دکل، بالریاضیه ثابت برحقیقت مسلّمه‌در . شوتقدیرجه کیمیا ایله علم هیئتك اساسنده اتحاد نظر تحقق ایدییور وعلم ماکنه بوعلومك جمله‌سنی شامل بولونیور . اونك ایچون هیئته (ماکنهٔ سماویه mécanique céleste) وکیمیایه (ماکنهٔ ذرّیه mécanique atomique) ده‌نیلمشدر.

بوکلمه، بوکون بالخاصه کیمیا تعبیراتندن اولدوغی حالده — توسیع معنا ایله — برقاچ نظریه‌یه دخی اضافت ایدلمشدر. آلمان فیلسوفلرندن « لایب‌نیچ Leibnitz) لك مشهور (موناد Monade) نظریه‌سنه (ذریهٔ مابعدالطبیعیه atomisme métaphysique) دیرلر . [Monade کلمه‌سنه باقیکز!]

(بوسقوویچ Boscovich) ، ذرات مادیه‌نك (جوهریت subs-tancialité) نی ، یعنی حقیقتاً مادّی اولماسنی انكار ایدردی و ذرّه دیدیكمز عناصر اصلیه‌نك بر «مركز قوت = centre de force» اولدوغنه ایناـ نیردی . بو مشهور نظریه‌یه دخی (ذرّیهٔ ریاضیه atomisme mathéma-tique) ویاخود (ذرّیهٔ فیثاغوریه = atomisme pythagoricien) دیرلر . [force و dynamisme كلمه‌لرینه باقیكز !]

برده «علم روح psychologie » ده پك معروف وخیلی معتبر بر نظریه واردركه (اسمنه ذرّیهٔ روحیه = atomisme psychologique) دیرلر. بو نظریه هر نوع حادثات روحیه‌یی غایت بسیط عناصر حسیه‌دن متركب فرض ایدركه بو ادعا ، روحك بر «جوهر بسیط ومستقل » اولماسی اعتقادیله غیر قابل تألیفدر. زیرا احساساتی‌ده اهتزازات عصبیه‌یه ارجاع ایتدیكی ایچون « وحدت روح = unité de l'âme » قالماز پارچالانیر ، حتی اوقدر اوفالا یركه نامعدود (صدمات عصبیه = chocs nerveux)دن عبارت عدایدلمك لازمكلیر. ایشته بو سببله دركه انكلیزلر بو نظریه‌یه (Dust theory = یعنی توز poussière نظریه‌سی) دیمشلر و بو تعبیر تشبیهی مشهور اولوب قالمشدر . « هربرت سپنسر » ك صدمهٔ عصبیه نظریه‌سی «théorie du choc nerveux de Herbert Spencer » دخی بودر. [تفصیلات ایچون psychologie و théorie تعبیرلرینه باقیكز !]

[ذرّهٔ دوّاره atome - tourbillion] یكی بر تعبیردر .

زمانمزك الك بیوك كاشفین علماسندن (لورد كلوین Lord Kelvin) ك تصور ایتدیكی آتوملردركه كیمیانك لایتغیر وثابت آتوملرینه بكزه‌مز . [تفصیلات ایچون divisibilité تعبیرینه باقیكز !]

(l'atomistique) ده‌نیلدیكی ، طاقیله (atomisme) فلسفه‌سی مراد اولونور .

Attention

دقت **Attention** فرانسزجه و انكليزجه

Aufmerksamkeit آلمانجه

Attenzione ايتاليانجه

بو تعبيرك اصلى لاتينجه‌در (آت‌ته‌ن‌ده‌ره ad + tendere)، (برشيئه طوغرو گه‌ريلمك و ميل ايتمك) ديمكدر. بزده مقابلى اولان (دقت) لغتنك اصل معناسى (اينجه‌لك) در. اصطلاحده، ذهنك منحصراً برشيئه تعلقى‌در. دقتك ناصل برحالت روحيه اولدوغنى بيلمه‌ين يوق كبى‌در. بوحالده ذهن، بوتون قوتنى طوپلايوب بر نقطه‌ده تمركز ايدر. دقت ايدن بركيمسه قيميلداماز؛ بر(وضعيت انتظاراوزره dans une attitude expectative) بولونور. حتى حيوانات عاليه‌ده بيله، دقت، عينى علامات ظاهره‌ايله تجلى ايدر. مثلا: (بيلديرجين قوقوسنى آلوبده كوزلرينى برچالى‌يه ديكن و[فه‌رما] حالنده بولونان بر آو كوپكى‌نك وضعيتى‌ده عيناً بويله‌در؛ حيوان هيچ قيميلداماز، حتى نفس آلمازكبى طورور. آياغنك برينى قالديرمش اولدوغى حالده بكلر. همان حركته حاضر بولوندوغى شبهه‌سزدر. (آله‌ستا) در. او اثناده باشقه شيله‌ده آرتق تقيد ايتمز. ديمك‌كه دقتك وجود اوزرنده، (حركتى منع ايديجى inhibitif) بر تأثيرى‌ده وار: ارادتى موقتاً تعطيل ايدرك تشبثه حاضر بولوندورويور. اوندن صوكره (تجريد abstraction و(استغراق absorption)ايله‌ده صيقى‌صيقى‌يه مناسبتى وار. زيرا بديهيدركه دقت حالنده انسان، ذهنى برنقطه‌يه توجيه ايدر؛ برشيئه حصر نظر ايدر، ودقتى نسبتنده طالار. اطرافنى كورمز، كورولتى‌يى ايشيتمز، بعضاً آلم بيله حس ايتمز. خصوصاً (ذهنى mental) اولان دقتده بوطالغينلق پك (بارز proeminent) بر(علامت فارقه caractéristique)در. (inhibition abstraction, و absorption كلمه‌لرينه باقيكز!).

طالغينلغك بو درلوسنه مثال اولمق اوزره ـ تاريخ علمده ـ برچوق مشهور وقعه‌لر ذكر ايله‌يه‌بيلير: اسلافده اك بويوك مهندس عد اولونان (سيراكوزالى آرشيمد Archimède de Syracuse)ك هندسه دعوالرى

حل ایدرکن نه قدر طالفین بولوندوغنی و روما عسکرلری طرفندن ناصل تلف ایدلدیکنی مورخین سالفه ذکر ایتمشلردر. (absorption کلمه‌سنده بو وقعه تفصیلاً حکایت ایدلمشدر. باقیکز!)

کذلك، ریاضیٔ شهیر (نیوتن Sir Isac Newton) ك طالغینلقلری‌ده مشهوردر. ازان جمله، بر کون بوعلّامه، رافادان یومورطه پیشیرمك ایستەمش؛ فقط یومورطەیی بش دقیقەدن زیاده قاینار صوده طوتمامق ایچون ساعتنی‌ده الینه آلمش. مع مافیه بر مسئلهٔ ریاضیه ایله ذهنی اوقدر مشغول ایمش‌که جزوەیه یومورطەیی آتەجغی یرده ـ طالغینلقله ـ ساعتنی اتمش و تکرار کندینه کلنجیه قدر بکلەمش، طورمش.

محررین اسلاف، (سقراط Socrates) ك غرائب احوالندن برینی نقل ایدییورلرکه موضوع بحثمز ایچون اك کوزل مثال تشکیل ایدر، چونکه دقت ذهنیه‌نك ایجاباتندن اولان طالغینلغك، طورغونلغك وآلغینلغك هپسنی بردن عرض ایدییور:

بو حکیم، ذهنی بر مسئلەیه صاردیریرسه ـ اونی حل ایدنجیه قدر ـ بولوندوغی یرده، اولدوغی وضعیتده پوت کبی طورور، قیمیلدامازمش. کندینی توسبوتون اونوتور، آجیقدیغنی طویماز، اویقو اویوماز، عالمی کورمزمش. حتی بر آقشام طلبه‌سی وبعضی دوستلری کندیسنی یمکه دعوت ایتمشلر واجابت ایده‌جکنه دائر کندیسندن وعدده آلمشلر ایمش. مع‌مافیه سقراط، وقت معینده کلەمش؛ برخیلی بکلەدکدن صوکره طلبه‌سی کندیسنی آرامغه چیقمش، وسوقاغك اورطه‌سنده یاپه‌یالکز، آیاق‌اوزری طالغین‌طالغین دوشونمکده بولوندوغنی کورمشلر؛ یانته تقرب ایدن دوستلرینی کورمەمش طانیمامش و ذره قدر قیمیلدامامش. نهایت بر مدت صوکره دوشوندوکنی حل ایتمش وکندینه کلمش.

سقراطك بوحالی، (دقت ذهنیه attention mentale) نك موجب اولدوغی (تعطیل inhibition) ایچون پك کوزل بر مثالدر، ویالکز اوکا مخصوص اولمایوب پك عمومی بر حالدر. (تفصیلات ایچون inhibition

تعبیرینه باقیکز !) نته‌کیم حیوانات عالیه‌ده دخی کوردولدوکنی براز یوقاریده
ــ بر مثال ایله ــ عرض ایتمشدم .

قدماء (دقت) دیدیکمز حالت روحیه‌یی تدقیق ایتمه‌مشلردی. حتی یاقین زمانلره قدر بوحال ، برغریب معما کبی تلقی ایدیلوب قالمشدی . روحك ــ غیرقابل تحلیل ــ بر قابلیت مخصوصه‌سی کبی قبول ایدلمش اولدوغی ایچون تدقیق ماهیتندن ــ عادتا ــ صرف نظراولونمشدی. مستقلاً موجود وبر چوق قابلیات ایله ممتاز برجوهر عاقل و نورانی اولمق صورتیله تعریف ایدیلن روحه، دقت نامیله برقابلیت مخصوصه‌دها عطف ایتمك کوچ برشی اولمادیغی کبی ــ اوته‌دنبری ــ عموماً مسلّم و معتبر اولان اوتعریف مشهوره‌ده هیچ بروجهله مباین دوشمیوردی .

اون یدنجی عصره قدر (دقت) حادثهٔ مهمه‌سنه قارشی بوقیدسزلق ، بو دقتسزلق دوام ایده طوردی. نهایت آلمان فیلسوف شهیری و (نیوتن Newton)ك معاصری (لایب نیچ Leibnitz) ، کندی محصول فکر و تصوری اولان (مونادولوژی Monadologie) یی وجوده کتیریرکن ، بالخاصه (aperception) تعبیرینی ایجاد ایدرك (موناد monade) لره بویله برقابلیت مخصوصه اسناد ایله‌دی. (بوتعبیراته باقیکز !)

aperception یکی‌یکی تجربه‌لرله معلومات جدیده کسب ایده‌بیلمك ایچون مونادك ذاتنه مخصوص بر (حال mode) اولمق اوزره تعریف ایدلمشدی. (لایب نیچ) ك قوللاندیغی لسان مابعد الطبیعی‌نك غرابتندن فکری قورتاروبده بو سوزلردن بر معنا چیقاریلیرسه اکلاشیلیرکه بو فیلسوفك (ادراك دقیق = استحضار aperception) دیدیکی شی ، (دقت) دن پك فرقلی دکلدر. اولسه اولسه (دقت ذهنیه) در.

(لایب نیچ)ك تماماً معاصری اولان (مالبرانش Nicolas Malebranche = ١٦٣٨–١٧١٥)، (جستجوی حقیقت recherche sur la Vérité) نام اثر معروفنك التنجی کتابنده بوحالت روحیه‌یه دائر بحث آچدی . فقط (وولف Chr. Wolff = ١٦٧٩–١٧٥٤) و بالآخره مشهور (قانت Kant

= ۱۸۰٤-۲۷۲٤)ایله (جون ستوئه‌ت میل)ك پدری (جه‌یمس میل James Mill = ۱۸۳٦-۱۷۷۳) بو مسئله ایله خیلی‌دن خیلی مشغول اولدیلر . دها صوكره‌لری (هاملتن Sir W. Hamilton = ۱۸٥٦ - ۱۷۸۸) ایله (قارپه‌نته‌ر Carpenter = ۱۸۸٥ - ۱۸۱۳) دقت بحثنه بوسبوتون اهمیت ویردیلر : [بو ، اویله بر قابلیت ذهنیه‌دركه روحك فعالیت مستقله‌سنی طوغریدن طوغرییه اثباته صالح بر بیّنهٔ صریحه تشكیل ایدر .] دیمكه قدر واردیلر .

روحك استقلال وجودینی و ارادتنی شبهه‌دن ، تعریضدن قورتارمق غیرتیله ویریلن بو حكم ، ینه اسكی پسیقولوژی ایله علاقه‌داردر . زمانمزده علم روح ، بر علم طبیعی حیثیتنی احراز ایتدیكی ایچون روحك حقیقت ذاتیه‌سندن دكل ، آنجق احوال و حادثاتندن بحث ایدر . بو تقدیرجه استقلال و ارادت بحثلری دخی (حادثات انفسیه phénomènes subjectifs) زمره‌سنده داخل و هنوز مختلفٌ فیه بر طاقم مسائل معلقه‌دندر . (دقت) دخی بویله‌در . خصوصاً بسیط بر حالت روحیه اولمادیغی شبهه كوتورمز : ماهیتی تدقیق ایدلمكه باشلاندیغی كبی ، كورولویوركه بوتون (میخانیكیت ذهنیه mécanisme mental) ایله علاقه‌دار اولان مسائل غامضه‌نك پك چوغی ایله مناسبتده‌در . بوندن طولایی‌دركه حین تدقیقنده بر سوری (مسائل تالیه questions secondaires)تولید ایدییور .

فی الحقیقه زمانمز فیلسوفلری بو مسئله‌یه جدی بر صورتده تسلط ایدنجه ، دها بر چوق مسئله‌لر قارشیسنده بولوندیلر و او نسبتده فرضیات و نظریات متنوعه ترتیب ایتمكه مجبور اولدیلر .

اولا (دقت)ك بر (مَلَكهٔ مستقله faculté indépendante) اولوب اولمادیغی مناقشه ایدلدی . پسیقولوژی علمنك ترقیات اخیره‌سیله واقع اولان تحقیقات تجربیه ، او اسكی (ملكات نظریه‌سی) نی اعتباردن دوشورمش اولدیغی ایچون دقت ، بر نوع (fonction) یعنی ذهنك اثر فعالیتی اولمق اوزره تلقی ایدلدی . اوزمان دخی ، بونك (عمومی و مشترك général et commun) و یاخود (خصوصی special) ؛ (ثابت constante) و یا خود (متحول

variable) بر (fonction) اولوب اولمادیغی ـ بالخاصه ـ موضوع بحثی تشکیل ایتدی. نتیجه‌ده دقتك متحول برفعالیت ذهنیه اولدوغنی ادعا ایدنلرك فکری دها زیاده مقرون حقیقت کوروندی. صوکره لایقیله اکلاشلدی که دقتك انواعی و درجاتی واردر . (حواس les sens) و یاخود عقل ایله علاقه‌سی‌ده آیریجه شایان نظردر .

دقتك (شعور conscience) و (ارادت volonté) ایله مناسبتی بدیهی‌در . زیرا البته دقت، شعور ایله برابردر . (شعورسز دقت) معناسز بر لاقیردیدر . بر انسان بر شیئه دقت ایتسین‌ده، اوشیئه دقت ایتدیکندن خبردار اولماسین !. بوء اولماز. ذاتاً جلب دقت ایچون برنجی شرط، نظرمزی جذب و توجیه ایده‌بیله‌جك بر حادثه‌نك ظهوریدر. بوده اطرافمزده و — طولاییسی ایله — حالات وجدانیه‌مزده بر تبدل وقوعنه منجر اولور . بوکون هر فیلسوف متفقاً ادعا ایدییورکه حالات وجدانیه‌ده تبدل اولمادقجه شعور دخی یوقدر. [conscience کلمه‌سنه باقیکز!]. بو تعریفدن آکلا-شیلیورکه دقتله شعورك سببی بردر؛ وینه‌او سببله درکه دقت بهمه‌حال شعوره مقارن بولونیور .

کذلك، ارادت ایله دقتك مناسبتی‌ده شایان ملاحظه‌در. عجبا دقت، ارادت روحك برشکل مخصوصی‌می‌در؟... یوقاریده اسمنی ذکر ایتدیکم (هاملتن)، (قاپه‌نته‌ر) ومعاصریندن دها بعضی‌معروف‌فیلسوفلر، بوفکرده ایدیلر. مع‌مافیه بوکون تحقق ایتمشدرکه دقتك (انفعالی passive) برنوعی دخی واردر . نته‌کیم (دقت حسیه attention sensuelle) اکثریا بو قبیلدندر .

(حسیون les sensualistes)دن مشهور پاپاس (قوندی‌یاق Con-dilliac)، دقتی تعریف ایده‌رکن [برحسّك شدتله حکمفرما اولماسیدر .] دیمشدی؛ یعنی هرهانکی برحسّك‌شدیداً متأثر اوله‌رق‌حواس سائره‌نی‌تعطیل ایتمه‌سیدر. دیمك‌ایسته‌مشدی. بوطرز تعریف برچوق‌مناقشاته‌سببیت ویردی: اولا، دقت‌دیدیکمز حالت‌روحیه‌نك منحصراً حواسه‌مفتقراولدوغی رد وانکار

ایدلدی. ثانیاً دقت بر (ملکه faculté) عد ایدیله کلدیکی ایچون تأثرات حسّیه‌یه تابع طوتوله‌ىی، ماهیتی ایله متناقض کوروندی. چونکه بر(ملکه)، (فعال actif) اولمق کرکدر ، (ملکهٔ منفعله faculté passive) تعبیری تناقض صریحدر! دەنیلدی. [adjecto تعبیرنده (هاملتن) ایله (رەید)ك بو خصوصده‌کی مناقشه‌سی ذکر اولونمشدر باقیکز !]

بو زمین مباحثه اوزره یوروتولن بوتون بو مناقشات ، زمانمزه قدر دوام ایتمکله برابر سقولاستیق اصول تدقیقنی آکدیریر، اوزون برمجادله‌در. دها صاغلام بر زمین علمی‌یه نقل مسئله ایدوبده کیفیتی بالتجربه تدقیقه چالیشان پسیقولوغلرك و فیلسوفلرك ، ارتق بو خصوصده فکرلری باشقه‌در والبته دها معقول ومقبولدر . هله او اسکی (ملکات نظریه‌سی théorie des facultés) بوکون بوسبوتون مردود بر فرضیهٔ تاریخیه اولمق درکه سنه دوشمشدر. حالبوکه مناقشات سابقه‌نك اصل نقطهٔ استنادی اوفرضیه ایدی.

بوکون بوبحثده مبدأ حرکتمز، مراقمزی، اندیشه‌مزی موجب اولان عوامل خارجیه‌در . دقت ایچون برنجی شرط (مراقمزی جلب ایده‌جك ، نظرمزی جذب ایده‌جك بر حادثه‌نك ظهوری)در. مثلا، بن، کتبخانه‌مده ساکن و ساکت، یاپه یالکز ولاقید، اوطورمش کندیمی دیکلرکن ، هیچ بر نقطه‌یه ، هیچ برشیئه حصر فکر و توجیه دقت ایتمم . کوزلرم بوشه باقار. باغچه‌دن کلن جیویلتیلر، سسلر، مبهم ویکوجود بر (اوغولتی) کبی حواسمی آووتور و بو عطالت ذهنیه اویله بر رخاوت کتیریرکه — براز او سکوت دوام ایدرسه — بنی اویوتور بیله !... لکن او اثناده بردنبره بر فریاد ایشیتسه‌م، یاخود بر شیمشك چاقسه ویاخود، بر طرفده شدتلی بر صانجی حس ایتسه‌م، درحال (کندیمی طوپلارم !) ، کوزلرم آچیلیر . سامعه‌م کسکینله‌شیر، اویقوم قاچار. دیمك اولویورکه حال سکون ورخاوتده طاغیلمش اولان قوای حسیه و ذهنیه‌م ، داعیٔ مراق برحادثه حضورنده تکرار طوپلانیور؛ روحمده نوعما بر (استقطاب polarisation) حاصل اولەرق ، قوای ذهنیه‌م بر (محصّله résultante) تشکیل ایدییور ،

و — طبیعی — داعی مراق اولان او حادثه‌نك جاذبه‌سنه كوره بر (استقامت) آلیور كه (توجیه دقت) دیدیكمز حال بودر .

سكون و رخاوت اوزره بولوندوغم زمان حواسمی اویوشدیران، ذهنمی طاغینیق بولوندوران او حاله، پسیقولوژی‌ده (attention dispersée) دیمك اصطلاح اولمشدر . عربجه‌ده (نثر) یاعمق، (انتثار) ده یاییلمق دیمك اولدوغی ایچون، بن، تعبیر مذكوری (دقت منتشره) تركیبی ایله ترجمه ایتدم.

بوراده اك زیاده اهمیتلی مسئله، كیفیت دقتده، قوای ذهنیه‌نك استقطابه (یعنی طاغینیق ایكن، طوپلانوب بر محصله تشكیل ایتمكه و بر استقامت آلمغه) قابلیتی‌در . اكلاشیلیور كه — بعضی كیمسه‌لرك ظن ایتدیكی كبی — حین دقتده ذكامز، (كمیتاً quantitativement) تزاید ایتمیور . هیچ بوقدن یكی قوت ایجاد ایتمیورز . طاغینیق بر صورتده ذاتاً موجود اولان قوای ذهنیه‌مزی طوپلایوب بر نقطه‌یه توجیه ایدییورز . دیمك كه ذكامزك انجق (شدت intensité)ی آرتیور؛ فقط مقداری دكل ! . . . اونك ایچوندر كه بر شیئه نه قدر فضله دقت ایدرسه‌ك سائر شیلردن‌ده او نسبتده نظر دقتمز منصرف بولونویور، وطالغینلق بوندن ایلری كلیور .

(بقای تدرت conservation de l'energie) مبدأنه توفیقاً ویر . دیكم شو تعریف — اعتقادمجه — اك طوغروسی‌در. (فیزیق یعنی حكمت طبیعیه)ده علی‌الاطلاق معتبر اولان تعریف مقبولك عینی‌در. مثلا: بوكون بیلیورزكه اجسامده (ئه‌لكتریقیت électricité) حصولی، بویله بر قوتك — هیچ یوقدن — وار اولوب تظاهر ایتمه‌سندن ایلری كلیور! ذاتاً ذرات اجسامده (منتثر dispersé) اوله‌رق بولونان قوای طبیعیه بالاستقطاب بویله بر محصله وجوده كتیرییور . كذلك (پرتوسوز) ، حرارتی خلق وابداع ایتمیور ؛ ذاتاً فضاده منتثر اولان (حزمات حروریه faisceaux calorique)ی (محراق foyer) نقطه‌سنده جمع ایدرك، انجق شدتنی آرتدیرمش اولویور. دقت حالنده دخی ذهن بشرك خدمت ووظیفه‌سی طبق بوكا بكزر؛ یعنی ذهن، قوای منتثره‌سنك قسم كلیسنی — عادتا بر پرتوسوز

کی — محراق نقطه‌سنه طوپلایه‌رق شدتنی آرتدیرییور ومنحصراً بر شیئه توجیه ایدییور دیمکدر . بوکا اصطلاحده (تحدیق) دییورز .

ایشته، بم اعتقادمجه ، دقت ، ذهنك بویله بر تحدیقه قابلیتیدر . استر ارادی اولسون، ایسترسه اولماسین ! . . . کیفیتك ارادی اولوب اولماماسی آیریجه برمسئلهٔ غامضه تشکیل ایدرکه — براز صوکره — اونی‌ده مناقشه ایده‌جکم . شیمدی الك اول دقتك (شعور conscience) ایله مناسبتنی تدقیق ایتمك لازمکلیر . چونکه بو بحثده نقطهٔ حرکت ، ساحهٔ شعورده آرا یلمق کرکدر .

(غیر مشعور subliminal , inconscietn) حادثات وجدانیه‌یه دائر ، اسکی فیلسوفلرك و پسیقولوغلرك — نظر اعتباره شایان — بر فکرلری یوقدی .

علم روح ساحه‌سنده تحقیقات جدّیه و تتبعات صحیحه‌یه امکان حاصل اولدقدن صوکره، آکلاشیلدی‌که انسان — دائمی بر صورتده — نا معدود (عوامل مختلفه facteurs divers) نك حکمنده بولوندوغی حالده، اونلرك بالجمله تأثیراتندن خبردار اوله‌میور . حس ایده‌بیلدیکی شیلرك پك چوغی غیر مشعور اوله‌رق کچیور و، احتمالکه وجداننده طوپلانوب قالیور .
[subliminal و conscience تعبیرلرینه باقیکز !]

بالتجربه ثابت اولمشدرکه (ساحهٔ بصریه champ visuel)مزده داخل اولان شیلرك پك بویوك برقسمنی کورمیورز ؛ حالبوکه او اشیانك خیالاتی کوزمزك (شبکه rétine) سنده منعکس ومرتسم بولونیور. کذلك (طبل اذن le tympan de l'oreille) مزه چارپان هوا طالغه‌لرینك بر چوغنی حس ایتمیورز . الی آخره ! . . . .

بر شی ، مراقمزی جلب و دعوت ایده‌بیلمه‌لی‌درکه نظر دقتمزی ده جلب ایده‌بیلسین !.. اوده مطلقا حال حاضرده — هرهانکی وجهله‌اولورسه اولسون — بر (ده‌کیشکلك changement) وقوعی ایله اوله‌بیلیر. بونکله

برابر احوال روحیه‌مزده تبدل، شعور دیدیکمز لمعانِ ادراکی حاصل ایدر. [conscience کلمه‌سنده‌کی ایضاحاته باقیکز!] مادام‌که اطرافمزده جزئی کلی بر تبدل حصولی دقتمزی جلب ایدییور، یعنی قوای ذهنیه‌مزك استقطابنی واو نقطه‌یه توجهنی موجب اولویور، البته بو اویانیقلق شعور ایله برابردر؛ حتی (برابردر) دیمك فضله‌در. (محضِ شعوردر!) ده‌یه بیلیرم. هیچ اولمازسه (عضویات عالیه organismes supérieurs) ده یعنی انسانده و بویوك حیوانانده حال بویله‌در. حیوانات سفلیه‌ده دقت — طبق (ارادت volonté) کبی — (برمیلِ غیر مشعور = une inclination inconsciente) دن عبارت قاله‌بیلیرکه «معنای صحیحی ایله» اوکا (دقت) ده‌یه‌مه‌یز بیله!..

لکن قوای ذهنیه‌یی طوپلایوب بر نقطه‌یه توجیه ایده‌بیلمك — (ارادی volontaire) اولورسه — بویوك بر (جهد effort) ایستر. زور بر ایشدر، اوقدرکه الك قوتلی ذکالر بویله برجهد اجراسنه قادراوله‌بیلیورلر. فضله اوله‌رق (پسیقولوژی تجربی psychologie expérimentale) نظرنده تحقق ایتمشدرکه عینی شیئه منحصراً معطوف اولان دقت، آنجق بر ایکی ثانیه دوام ایده‌بیلیور. اوندن صوکره مضمحل اولویور. دیمك‌که قوای ذهنیه‌یی طوپلامق ایچون بویوك برقدرت ایستر؛ فقط طوپلوطوتمقده بر ایکی ثانیه‌دن زیاده ممکن دکلدر، مکرکه هدف دقتمز اولان شیده یکی تبدلات وقوعه کلسین وطاغیلمغه باشلایان قوای ذهنیه‌مزی تکرار تکرار استقطابه مجبور ایده‌بیلسین!... بوکیفیت دخی زیاده‌سیله حائز اهمیتدر. اونك ایچوندرکه چوجوقلرده و — مزاج اعتباریله — چوجوقلردن پك فرقلی اولمایان ارادتسز کیمسه‌لرده نظر دقت شاشقیندر. تأثیرات محیطه و عوامل خارجیه‌یه تابعدر؛ اونك ایچون بر دالده طوره‌ماز.

دقتك بویله بوسبوتون طاغیلماسی — لسان عادیده — دقتسزلك دیدیکمز حالدر. چونکه او تقدیرده عقل «منحصراً هیچ بر شیئه تعلق ایتمیور، نظر هیچ بر نقطه‌ده توقف ایله‌میور، دیمکدر. مع‌مافیه ایکی اوچ شیئه بردن دقت ایده‌بیلمك ممکن اولدوغی بداهتاً ثابتدر. اویله آدملر

وارکه عینی زمانده برقاچ شیله فکرلرینی مشغول ایده‌بیلیورلر. مثلا مشهور (ژول سه‌زار Jules César) بر آنده درت مختلف مکتوب املا ایدر وعینی زمانده کندیسیده بربشنجی مکتوب یازمقله مشغول بولونه‌بیلیرمش. نته‌کیم، بش اون کشی‌یه قارشی، تك باشنه شطرنج اوینایانلر یوق دکلدر. فقط بوکبی حادثات ذهنیه‌ده فرق و تمییز ایدیله‌جك مهم نقطه‌لر واردر. اولا ذهنك، حقیقتاً عینی زمانده ایکی شیئه تعلق ایدوب ایتمه‌دیکی قطعیاً ثابت اولمالیدر. زیرا (سه‌زار)ك مکتوب مثالنده اولدوغی کبی، ذهن — کمال سرعتله — برشیدن دیکرینه انتقال ایده‌بیلیر. یعنی (سه‌زار) برنجی کاتبه برجمله املا ایدر ایتمز ایکنجیسنه بر دیکرینی واوچنجیسنه بر دیکرینی دها املا ایدر و درحال ینه برنجی کاتبه توجیه کلام ایدرك — براقدیغی یرلردن — املای مکتوباته دوام‌ایده‌بیلیر. بوحالده نظردقت ایکی اوچ شیئه بردن تعلق ایده‌بیلیور دیمك دکلدر. برندن دیکرینه، دیکرندن اوته‌کینه، اوته‌کیندن ینه برنجی‌یه سرعتله انتقال ایدییور وبو منوال اوزره رقص ایلیور دیمکدر. ایشته بوکیفیته — اونك ایچون — (oscillation de l'attention = یعنی رقص دقت) تعبیری اصطلاح اولمشدر. حالبوکه جهراً بر منظومه اوقورکن بر معادلهٔ جبریه حل ایده‌بیلن آدمك حالی (سه‌زار)ك درت کشی‌یه مختلف مألده مکتوبلر یازدیرماسنه بکزه‌مز. بو ایکنجی مثالده انشاد شعر وحل معادله، بلاافاصله دوام ایتمه‌سی، لازمکلن ایکی مختلف (عملیهٔ ذهنیه opération intellectuelle) ایله ممکن اوله‌بیلیر، وبوایکی عملیه‌نك عینی زمانده (موازاتاً parallèlement) جریانی‌ده اثبات ایدرکه بوحالده رقص دقته احتمال یوقدر. بوکا موفق اولان برکیمسه، عادتا ایکی ذهنه مالك ایمش کبی حرکت ایدییور و آیری آیری ایکی شیئه حصر دقت ایلیه‌بیلیور دیمکدر. بو خیلی مهم برفرقدر.

بوخصوصده برچوق تجارب مفیده اجرا ایدلمش وبعضی نتایج حاصل اولمشدر. محررین‌متفکریندن موسیو (بولان Paulhan) ، بالذات‌تجربه‌یه کیریشمش وکورمش‌که ایکی عملیه‌یی بردن اداره ایتمك — ممکن‌اوله‌بیلدیکی

تقديرده ـ زمان قازانيليبور ؛ مثلا : [(٤٢١٣١٢٢١٢) عددينى (٢) ايله ضرب ايتديكم زمان التى ثانيه سورويور. دورت مصراعلق بر قطعه‌يى انشاد ايتمك ايچون‌ده ينه او قدر زمان صرف ايتمك لازمكليور . فقط بو ايكى مختلف عمليه برابر اداره ايديلنجه التى ثانيه ايكيسى ايچون دخى كفايت ايدييور . بناءً عليه بو صورتده ضياع زمان يوقدر .] دييور . انكليز پسيقولوغلرينك (the doubling of the mind) ديدكلرى بودر كه ذهنك تضاعفى معناسنه كلير .

مع‌مافيه ذهن بشرك عينى زمانده قاچ درلو شيله مشغول اولوب اوله‌. ميه‌جغنه دائر ترتب ايدن سوأل مُقدّره متخصصين علما ، شو جوابى ويرييورلر :

[بردن زياده‌سى قولاى دكلدر . مكركه اعتياد حاصل اولمش اوله ؛ او تقديرده ايكى اوچ شيله دخى، ذهن مشغول اوله‌بيلير .] دييورلر .

بونده‌ده اهميتله قيدايديله‌جك برنقطه وار. ينه تجربه‌لرله آكلاشلمشدر كه عينى زمانده ايكى اوچ شيله مشغول اوله‌بيلن ذهنلر، عينى جنسدن اولان شيلرى مستقلاً اداره ايتمكده كوچلك چكيور . مختلف ايكى عمليهٔ ذهنيه‌يى اجرا ايتمك‌دها قولاى اولويور. مثلا : برطرفدن عبدالحق حامدك برشعرينى جهراً اوقومق وعينى زمانده فكرتك بر شعرينى كاغده يازمق پك كوچ او- لويور. ايكيسى‌ده شعر نوعندن اولدوغى ايچون ذهن قاريشيور . حالبوكه برشعر اوقوركن، بر رسم ياپمق، ياخود بر عمليهٔ حسابيه اجرا ايتمك دها قولاى كليور ؛ زيرا شعر اوقومقله حساب ياپمق بوسبوتون باشقه، عمليات ذهنيه ايله اوله‌بيلير .

زمانمز پسيقولوغلرى، دقتى، انواعنه تقسيم ايتمشلردر. بو تقسيم، نقطهٔ نظره كوره تخالف ايدركه ضروريدر. اولا دقتك (حسى sensorielle)، ياخود (تفكرى ideationnelle) يعنى (استحضارى représentative) اولماسى ممكندر؛ خلاصه ، (عقل intelligence) و (حس sens) دن برى واسطه‌سيله اوله‌بيلمك امكانى واردر .

ثانياً بر ایکنجی تقسیمه‌ده مجبوریت الویرمشدر. چونکه دقت ـ حسی اولسون ، عقلی اولسون ـــ یا (immédiate بلاواسطه) اولور ؛ یاخود (dérivée منصرف) اوله‌بیلیر. اکر نظر دقتمزی جلب ایدن شی بالذات، مراقمزی موجب اولوبده ذهنمزی مشغول ایدییورسه ، بو درلو دقته (immédiate) دیرلر ؛ بو تعبیری (بلاواسطه) کله‌سیله ترجمه ایتمکدنسه (ذاتی) لفظیله ادا ایتمك دها طوغرو اولور صانیرم . فرضا، کیجه یولده یوروركن، بر آدیم اوته‌ده پارلایان برشیئه دقت ایدیشمز بو قبیلدندر. زیرا بو تقدیرده موجب مراق اولان شی، دقتمزی جلب ایدن شیئك کندیسیدر اونك نه‌اولدوغنی اکلادیغمز کبی تشفیهٔ مراق ایتمش اولورز. مثلا ، آتش بوجکی اولدوغی اکلاشیلنجه ، مراقمز مندفع اولور؛ چونکه ذهنمزی او آنده مشغول ایدن مسئله حل ایدلمش بولونور . فقط کمال مراق ایله بر (تبلیغ رسمی)یه نصب نظر ایتسه‌ك ، یاخود بر خسته‌نك (ضربان قلب (pulsations cardiaques) نی ـ کاغداوزرنده ـ کوسترن‌چیزکیلره دقتله باقسه‌ق،ویاخودبرحقه‌بازـاجرای معرفت‌ایدرکن‌ـاللرینه‌کوزومزی‌دیکسه‌ك ایش بوسبوتون باشقه‌در ؛ چونکه ـ بو تقدیرده ـ اصل مراقمزی موجب اولان مسئله ، نظر دقتمزی جذب ایدن شی دکلدر . یعنی برنجی مثالده غزته‌نك کاغدینه ، یاخود تبلیغ رسمی‌ده عباره‌نك اسلوب واملاسنه مراق ایتمیورز . اصل ذهنمزی مشغول ایدن مهم مسئله مژدهٔ ظفردر . کذلك ایکنجی مثالده ، (آلت مقیده appareil enregistreur)نك ـ بر کاغد پارچه‌سی اوزرینه ـ چیزمش اولدوغی خطوط معوجه‌نك کندیسنه مراق ایتمیورز . او اشاراتك ویره‌جکی معنا ذهنمزی بالخاصه اشغال ایدییور : خسته‌نك قلبنده بر اختلال عضوی وارمی یوقمی؟ . . . وارسه ، (بطین ventricule)ده‌می (اذین oreillette) ده‌می ، یوقسه (ابهر aorte)ده‌می؟ ونه درجه‌لره وارمشدر ؟ اونی اکلامق ایستیورز! نته‌کیم حقه‌بازك اللرینه دقت ایدیشمز، برقادینك اللرینه دقت‌ایدیشمزه بکزه‌مز، یعنی کوزل‌اولوب اولمادیغنی مراق ایدیشیمزدن دکلدر .

خلاصه بوراده نظر دقتك تعلق ایتدیکی شی باشقه، ذهن ایچون موجب مراق اولان جهتده بوسبوتون باشقه‌در: وحسك تعلق ایتدیکی شیله ذهنك مراق ایتدیکی شی انجق (بالتداعی par association) علاقه‌داردر اوندن طولایی‌در که دقتك بو درلوسنه بعضی انکلیز پسیقولوغلری (apperceptive attention) دیمشلر و بو ترکیبده داخل بولونان (apperception) لفظی، (لایبنیچ)ك تلقی ایتدیکی معنا ایله قوللانمشلردر متوفی (ویلیام جه‌یمس William James) بوكا (derived attention) یعنی (attention dérivée) دییور. بن، بو تعبیری (دقت منصرفه) ترکیبی ایله ترجمه ایتدم. چونکه بو حالده ذهن، نظر دقتی جلب ایدن شیدن (منصرف) بولونویور. (جه‌یمس)ك – بوکله ایله – ایما ایتمك ایسته‌دیکی معنایی حقیله ادا ایده‌بیلمك ایچون قوللاندیغم تعبیر، مرجحدر.

دقت، بر باشقه نقطهٔ نظردن دخی تقسیم ایدلمشدر.

اولا قوای ذهنیه‌مزك بر نقطه‌یه استقطاب و توجهی امرنده اراده‌مزك ذی مدخل اولوب اولماماسی، پك مهمدر. بر آدم، صندالیه‌سنه یاصلانمش، اویوشوق برحالده دیكله‌نیركن، كسكین بر(یانیق بزٛ قوقوسی) حس ایتسه، یاخود بردنبره بر (ره‌وولوه‌ر سسی) ایشیتسه، لاقید قاله‌مز: (نه‌وك بر طرفی‌می طوتوشیور؟)، (بر قضامی اولدی؟) دیه مراق ایدر و (حس شامه sens olfactif)سی، یاخود (حس سامعه sens auditif)سی شدتله اویانیر (حدت acuité) كسب ایدر. فقط بونده انسانك ذره قدر اراده‌سی یوقدر. حالبوكه اجرای تجربه ایله مشغول اولان برعالمك دقتی ویاخودتفنكی الده بكله‌ین برآوجی‌نك دقتی بویله دكلدر. [acuité یه باقیكز !]

بونك برنجی نوعنه (دقت منفعله attention passive) دیرلر؛ بو درلوسی (غیر ارادی involontaire) در؛ (منعكس réflexe) در؛ یعنی عوامل خارجیه‌نك طوغرودن طوغرویه تأثیری ایله بالنتیجه حاصل اولان بر (فعل منعكس action réflexe)دن عبارت (قسری ودفعی impulsif) برحركتدر. ایكنجی‌سی (دقت فاعله attention active)در، وبودرلوسی

انجق (ارادی volontaire) اوله‌بیلیر. بویله اولونجه‌ده بر (جهد effort) اثریدر. اوته‌کی (بلا جهد sans effort) وقوعه کلیر.

بلا جهـد حاصل اولان دقت، اکثریا (حسی sensorielle) اولور. بو نوع دقتی دعوت ایدن عوامل نامعـدوددر. غریب شـیلر، قیمیلدانان شیلر، پارلاق شیلر، یبانی حیوانات، کوزل ویا چیرکین شـیلر، الحاصل حواسمزه شـدتله چارپان بوتون شیلر، کاملاً بو صنف عواملده داخلدر. او کمزدن کچن برقویون سوروسنی کوروروز؛ فقط الك اوکده کیدن (درت بوینوزلی کوسه‌من) نظر دقتمزی جلب ایدر. کوپریدن کچرکن کیمسـه‌یه دقت ایتمه‌یز؛ لکن باشنه تیلکی قویروغی طاقمش اولدوغی حالده کچن (قاباقجی زنجی) نظر دقتمزی جذب ایدر.

چوجوقلرك دقتی، هپ بوقبیلدندر. اونك ایچوندرکه ارادت کوستروب برشیئه حصر نظر ایده‌مزلر، چونکه جهد ایده‌مزلر. الفبایی مجالرکن بر سینك ویا بربوجك نظر دقتلرینی جذب ایدیویریر. صوکره درحال اوندن صرف نظر ایدرك قلم اوجی ایله یاخود باشقه بر شیله اوینامغه باشلارلر.

حالبوکه یاش کالنی بولونجه (دقت عقلیه) یه قابلیت آرتار، وچوق دفعه‌لر — مراقمزی موجب اولان مسئله‌لر — نظر دقتمزی جلب ایدن شیلردن آیری غیریدر. یعنی فکریدر؛ حسی دکلدر.

معمافیه دقت حسیه اکثریا (immédiate یعنی ابتدائی، ذاتی دفعی) اولمقله برابر، بعضاً ده (médiate یعنی استحضاری، عقلی وبالواسطه) اوله‌بیلیر. اکر (تأثیرات حسیه impressions sensorielles) بك شدتلی وهله (غریزی instinctive) اولمازده نظر دقتی دعوت ایدن حال وکیفیت ذاتاً — اوته‌دنبری — بزجه معلوم شیلردن بولونورسه، او کیفیت بالذات داعیٔ مراق اولماز؛ فقط ذهنمز ایچون داعیٔ مراق اولان بعضی (امورغائبه) یه دلالت ایده‌بیلیر؛ بوحیثیتله اونلره (les motifs de l'attention) دیرلرکه (باعث ویا داعیٔ دقت اولان شیلر) دیمکدر.

مثلا قصاب دکاننده قان کورورسه‌ك اوقدر موجب دقت اولماز؛ فقط

بر طار سوقاقدن کچرکن بر ئه‌وك قاپی‌سی اوکنده قان کورورسه‌ك زیاده‌سیله دقتمزی دعوت ایدر. چونکه اویله بر یرده قان کورمك امور عادیه‌دن دکلدر. بوکبی احتمالاتده مراقمزی موجب اولان مسئله قانك کندیسی دکل، دلالت ایتدیکی معنادر: احتمال جنایتدر. حالبوکه قصاب دکاننده کوردوکمز قان حقیقةً بر جنایت اثری اولسه بیله، درحال او احتمالی دوشونه‌مه‌یز. چونکه او دکانلرده قان کورمك امور عادیه‌دندر.

ویلیام جه‌یمس دها ظریف وخوش برمثال ویرییور: [قاپی‌یه و پنجره‌یه وورولان خفیف بر ضربه، حد ذاتنده موجب مراق برشی دکلدر، بویله بر صوت عالمك کورولتوسی ایچنده بوغولوب کیده‌بیلیر. فقط بر عاشقك پنجره پانجورینه ووردوغی خفیف برضربه‌نك دقت معشوقه‌یی جلب ایتمه‌مه‌سی مشکلدر.] دییور.

صوکره (هربارت Herbart) دن بعضی مثاللر نقل ایدییور: [بر اوفاق (لسان و صرف خطاسی) فصیح برآدمك ناصل نظر دقتنی جلب ایدر!.. بر فالصو نوطه موسیقی شناسك سامعه‌سنی ناصل تخریش ایدر!.. باپاغی طورلر برمدنی آدمك نه‌قدر نظر نفرتنی دعوت ایدر!... الی آخره!].. ایشته هپ بوکبی احوالده دقت حسیه‌مزی دعوت ایدن شیلرك بذواتها اهمیتی یوقدر، اونلر، موجب مراق وحائز اهمیت اولان احوال سائره‌یه دلالت ایتدیکی ایچون اهمیتلیدر؛ واوسببله‌درکه — آنجق اربابنك — نظر دقتنی جلب ایده بیلیر؛ دیمك ایستیور.

دقت عقلیه‌نك غیر ارادی برنوعیده واردرکه (attention intellec-tuelle involontaire) تعبیریله — پسیقولوژی کتابلرنده — آریجه بحثی کچر. بوده (ذاتی immédiate) و (منصرف dérivée) اوله‌بیلیور. اکر ذهن — سلسلهٔ تفکراتنده — بالذات موجب مراق اولان بعضی (خیالات مهیجه images excitantes) تعقیب ایدرسه، بو تقدیرده دقت، (ذاتی ودفعی)در. اکر خیالات مذکوره، موجب مراق اولان برمقصدی تعقیبه، ویا بر مسئله‌یی حله واسطه اولمق حیثیتیله داعیٔ دقت وجالب نظر

اولویورسه، بو درلو سی (دقت منصرفه) نوعندن صاییلیر وبو حالده جریان افکار اویله بر (مجموعهٔ منسجمه système cohérent) تشکیل ایدرکه ذهنی ـ بوتون قواسیله ـ مقصدینه منعطف و (مستغرق absorbé) بر حالده بولونور. بو حالده بولونان بر کیمسه ـ اطرافنده جریان ایدن وقوعاتدان خبرداراولمق شویله طورسون ـ (اَلَم peine) بیله حس ایدەمز .

ایشته (سقراط) و (آرشیمد) ده کوریلن حال استغراق بو درلو ایدی. (نیوتن)، (پاسقال) ودها بر چوق دهاة علماده دخی بو درجه استغراقه قابلیت واردی. بو حال، بوتون قوای ذهنیه‌نك استقطاب کلی‌سی و بر مقصد فکری‌یه تمامیٔ توجهیله انجق ممکن اوله‌بیله‌جکی ایچون دهانك شانندندر .

بوقسه — هیچ برشیئه دقت ایده‌مه‌ین — عوام ناسك ظن ایتدیکی کبی بو درلو (طالغینلق) بدلالق دن منبعث بر (آلغینلق) دکلدر .

صوفیه اصطلاحنده (توجه‌تام) دیدکلری بو حال در. صوفی بو حاله کله‌بیلمك ایچون بوتون قوای حسیه‌سنی تعطیل ایده‌بیلمه‌لی‌درکه عالم خارجی ایله علاقه‌سنی تماماً کسه‌بیلسین؛ واندن صوکره وجدانی بوسبوتون‌طوپلایوب (فکر الوهیت l'idée de Dieu) مقصدینه توجیه ایلیه‌بیلسین. بوکاموفق اوله‌بیلن بر آدم کندندن کچر، هیچ بر شی حس ایتمز. وجودینی جرح ایتسه‌لر او آنده اَلَم طویماز. ایشته (جذبه) دیدکلری حالده بودر. (مجذوب) — اصطلاحده — بویله بر آدمه دیرلر. اصل ترکجه‌ده (آلیق) تعبیری، بدایتاً، بو معنایی افاده ایدردی. (آلینمق) جذبه‌یه طوتولمق ، (آلغینلق) دخی (حالت جذبه) دیمکدی. سبی هرنه درلو تصور اولونورسه‌اولونسون!..

صوکره صوکره لساننده بو کلمه‌نك معناسی توسع ایتدی وبرازده کیشدی: بر (قیاس مع‌الفارق fausse comparaison) سببیله، عادی ابدالره دخی (آلیق) ده‌نیلیر اولدی. بناءً علیه عوام ناسك (عادی بربدلا) ایله، (کندی دوشونجه‌سنه مستغرق برداهی) یی فرق ایده‌میوب برطوتماسنه سبب، بوکبی تعبیرات مخصوصه‌نك توسیع معنا ایله غریب برسؤ استعماله اوغرامش

اولماسیدر، صانیرم. [mysticisme کلمه‌سنده çoufisme تعبیرینه باقیکز بدلا و مجذوب تعبیرلرینك خصوصی واصطلاحی معنالرینه دائر تفصیلات واردر.]

(دقت ارادیه) حقنده الك نازك وقطعی تجربه‌لرله اجرای تحقیقاته موفق اولان علامهٔ شهیر (فون هلمولتچ Von Helmholtz) ادعا ایدییورکه: دقتك (میل طبیعی tendence naturelle)سی، طاغیلمق ومضمحل اولمقدر. [منظور دقت اولان شی حقنده ذهنمز دمع مراق ایدر ایتمز، — خبرمز اولمادن — واراده‌مزه رغماً نظرمز باشقه برشیئه منجذب ومنعطف اولوویریر. مکرکه او شیده مراقمزی تازه‌له‌یه‌بیله‌جك یکی یکی احوال — یکی‌دن یکی‌یه — نظر دقتمزی جلب ایده‌بیلسین!... بناءً علیه بر شی وعینی شی اوزرنده نظر دقتمزی (تثبت fixer) و ادامه ایتمك ایسترسه‌ك اونده دائما یکی یکی احوال کشف ایتمکه چالشمالی‌یز!..]

بو ملاحظه‌نك اهمیت اساسیه‌سنی، (ویلیام جه‌یمس) ابراز و ایضاح ایدییور. [دقت حسیه ایچون بوبر (شرط لابد Condition sine quâ non)اولونجه (دقت عقلیه) ایچون بوملاحظه‌نك نه‌قدر طوغرو اولدوغنی اخطار حاجت یوقدر!] حتی (منظور دقتمز اولان بر شی‌ده، بر حادثه‌ده قطعاً تبدل حاصل اولمازسه، دقتمز کلیاً مضمحل اولور و آرتق او شیدن بی خبر قالیرز. بر صوت ایسه اونی ایشیده‌مز اولورز. برشی ایسه اونی کوره‌مز اولورز؛ کوزمز طالار و او شی ساحهٔ نظرمزدن سیلینیویریر!..] دیه‌رك شو دستوری وضع ایلیور:

[بر قاچ ثانیه‌دن زیاده دوام ایده‌بیلن (دقت ارادیه) یوقدر.]

اویله ایسه، بر شیئه بالاراده نظر دقتمزی توجیه ایتدکدن برقاچ ثانیه صوکره دقتمز — غیر ارادی اوله‌رق — دوام ایدییور واو شیده مراقمزی موجب اولان بر طاقم احوال متسلسله‌نك انکشافی سایه‌سنده دوام ایده‌بیلیور دیمکدر. بو تقدیرده دخی دقتمزك دوامی، یا تبدلات متسلسله‌نك جاذبه‌سنه تابع بولونیور؛ ویاخود هریکی حالك حین انکشافنده، صرف جهد

ایدوب احوال متعاقبه و جهات مختلفه یه تحدیق نظر ایلیورز؛ دیمکدر. (جه یمس) ك ادعاسنجه دوام دقت (جهد مکرر) ایله ممکن اولور و بو قابلیت (دها) یه خاصدر .

مقصد معین اولمادیغی حالده یالکز قوای ذهنیه‌مزی طوپلارده وقوعاته انتظار اوزره بولونورسه‌ق، بوده بر نوع دقت صاییلیر . فقط هنوز قطعیاً نقطهٔ تعلق معلوم ومعین اولمادیغی ایچون بو حالده انجق (تنبه قوا) واردر. (توجه) یوقدر. اصل فرق ده بوراده‌در. بوکا (att. expectative)دیرلرکه - بن اونی - (دقت منتظره) ترکیبی ایله ترجمه ایتدم .

(دها le génie) ، اوته‌دنبری شدتله موجب مراق اولمش بر مسئله تشکیل ایدییوردی . بو قابلیت خارق العاده‌نك ماهیتنی آکلامه‌ق ایچون بر چوق علمای مشهوره صرف ذهن ایتمشلردی. نهایت دهانك ، - کسکین ودرین - بر (نفوذ نظر pénétration de vue) ایله علاقه‌سی بولوندوغی تحقق ایتـدی . بو کون پسـیقولوغلرك بر قسمی [دهانك منبعی (الهام inspiration) در!] دییورلرکه ایی بر تعریف صاییلماز؛ چونکه مجهولی، ینه مجهول ایله ایضاح ایتمکدن عبارت قالیور . هرحالده بو ادعا قبول اولونورسه، دهانك مولدِیغی (غیرمشعور inconscient)اولان حادثات وجدانیه‌ده تحری ایدوب شرائط تحققنی تعیین ایله‌مه‌لی‌در . [بو بحثك تفصیلاتنی inconscient) کلمه‌سنده آرایکز !]

(ویلیام جه یمس)ك فکرنجه،(سورکلی بر دقت une attention soutenue) دهانك (علامت فارقه‌سی la caractéristique) در؛ وبو بر (دقت عقلیه) نوعندندر. بویله برقابلیت ابراز ایده‌بیلنلر داهی‌در . حتی، ذهن - مکسوبات acquisitions اعتباریله - نه قدر زنکین ، و فعالیت اعتباریله نه درجه تیز و سریع ایسـه ، او درجه (بداعی original) و (تازه fraiche) وذی‌حیات اولور . کشفیاتی‌ده سرمایهٔ معلوماتی ایله متناسب بولونور . هر دفعه‌سنده یکی بر موضوع فکری‌یه تعلق و توجه ایده‌بیله‌جکی ایچون میل جستجو و مراق دوام ایدر . فقط متعاقباً کشف ایده‌جکی موضوعات

و احوال جدیده‌نك هر برینه توجیه نظر ایده‌بیلمك ایچون هر دفعه‌سنده مکرراً (بر جهد ایتمك faire un effort) لازم کله‌جکی جهتله دهایی (جه‌یمس)ك اعتقادینه کوره شویله‌جه تعریف ایده‌بیلیرز :

[ادامهٔ دقت ایچون آن بآن جهد مکرر ابرازینه قابلیت، (دها)در .]

شو تقدیرجه دهانك هر شیدن زیاده (ارادت) ایله علاقه‌دار اولدوغنی قبول ایتمك ضرورت حکمنی آلیر . چونکه بویله مسلسل ومکرر بر جهد ایله ــ سورکلی بر صورتده ــ ادامه ایدیله‌بیلن بر دقت عقلیه فوق‌العاده بر اراده‌یه محتاجدر . [بو مسئله‌نك مناقشه‌سی ایچون volonté کلمه‌سنه باقیکز !]

شایان تأملدر که بو (جهد مکرر effort répété) نظریه‌سی دقت داهیانه‌نك (میخانیزما mécanisme)سنی تعریف ایتمش اولویور . بوکیفیت پسیقولوژیه ، حکمتده متقطع ، متکرر و متعاقب ئه‌لکتریق جریانلرینی آکدیرییور . (رومقورف Ruhmkorff) آلتنك و (ئه‌لکتریق چینغراغی sonnerie electrique)نك حرکتنده واقع اولدوغی کبی متقطعدر .

معمافیه، [بر انسان بویله بر دقته‌قابل اولدوغی ایچون‌می داهی اولویور؛ یوقسه داهی‌اولدوغی ایچون‌می بو درجه دقته قابل بولونویور ؟ !] سوأ‌لنه، (جه‌یمس)ك تعریفی قطعی بر جواب ویرمش اولمویور. [بو مسئله‌نك تمامیله مناقشه‌سی و جه‌یمس ایله برابر سائر فیلسوفلرك ملاحظات مخصوصه‌لری ایچون (génie) کلمه‌سنه مراجعت ایدیکز !]

دقتك وقوعی ایچون (جه‌یمس) شو اوچ (شرائط فیزیولوژیه conditions physiologiques)ی ضروری ولابد اولمق اوزره ذکر ایدییور :

(۱) [خصوصی مراکز قشریه centres corticaux appropriés) هم (فکری idéationnelle) همده (احساسی sensorielle) بر صورتده (تهییج exciter) ایتمه‌لی‌در؛ بوندن اول برشیئه توجیه دقت ممکن دکلدر .

(۲) [اوندن صوکره (عضو حسی l'organe de sens)، منظور دقت اولان شیئی کمال وضوح ایله تلقی ایده‌بیلمك ایچون، مساعد بر وضعیت

المالی‌در که بوده ـ هر هانکی عضو ایسه ـ (جهاز عضلی appareil musculaire) سنك، او شیئه (تمامی انطباق parfaite adaptation)ی سایه‌سنده ممکن اوله‌بیلیر .]

(٣) [هر . رلو احتمالاتده ، مراکز عصبیه‌یه لزومی قدر قان وارد اولمالی‌در .]

بو خصوصده واقع اولان تحقیقات تجربیه واونلره عائد اولان مناقشات علمیه یکی پسیقولوژی کتابلرنده مصرحدر.

دقت، ـ ویریلن ایضاحاته نظراً ـ بر ارادت مستقله‌یی مستلزم کوروـ نویور. [بو مسئله‌نك مناقشه‌سی ایچون (Volonté) کلمه‌سنه باقیکز !]

تداعی کیفیتی ایله دقتك ، وخصوصـا دوام دقتك پك صمیمی مناسبتی واردر. (جهد مکرر)ك ، تجدد مراق ایله ممکن اوله‌بیلدیکنه باقیلیرسـه ، منظور دقتمز اولان بر شیئك بالتداعی، بر دیکر شیئی اخطار ایتمه‌سی‌اونك دها دیکر برچوق خصوصات واحوالی ذهنه‌دعوت واحضار ایلیه‌بیلمه‌سی، سـورکلی بر دقت عقلیه‌نك صورت دوامنی پك اعلا تعریف ایده‌بیلیر وبناءً علیه مستقل بر ارادت فرضنه حاجت براقماز . [بو بابده کندی فکر مخصوصمی (Volonté) کلمه‌سنده بیان وایضاح ایتدم. باقیکز !]

هر نه اولورسـه اولسون ، دقتك پك مهم بر قابلیت ذهنیه اولدوغی لایقیله آ کلاشلمش‌در. علما وفلاسفه‌دن هر کس بو خصوصده متفق‌در . بو قابلیتك تربیه وممارسه ایله بر درجه‌یه‌قدر تزاید ایده‌بیلدیکی دخی‌تجربه‌لر وایستا تیستیقلرله‌تحقق ایدییور . (ارادت) دیدیکمز قدرتك ماهیت‌فلسفیه‌سی هرنه اولورسه‌اولسون، [یعنی ایستر اویله برقوهٔ مستقله‌یه مالك بولوندوغمز صحیح اولسون، ایسترسه بو اعتقاد، علماً بطلانی محقق بر فرضیه قبیلندن عبارت بولونسون،] هر حالده ارادت دیدیکمز بر استطاعت فعلیه‌یه‌مالك اولدوغمزده شبهه یوقدر . دقتك بونکله صمیمی بر علاقه‌سی اولدوغی‌ده او نسبتده اشکاردر . (تربیهٔ دقت وارادت éducation de l'attention et de la volonté) خصوصنده مأیوس دخی دکلز ؛ چونکه تربیه ایله بو قابلیاتك آرتدیغی کورولویور .

پسیقولوژی حادثاتی ضرورات حیاته تابع طوتانلر ، یعنی علم روحی ، (علم حیات Biologie) نقطهٔ نظرندن تتبع ایدنلر ، دقتی (محافظهٔ نفس conservation individuelle) ایله صیقی صیقی‌یه علاقه‌دار کوروپورلر.

هرفرد عضوی ایچون ، (حیات غوغاسی =la lutte pour la vie)، الك مهم و برنجی (عامل طبیعی agent naturel) در. بو، بر (غریزه instinct)در؛ بو حس طبیعی وابتدائی‌نك الك بیوك یاردیجیسی دقتدر ؛ خصوصاً براز تکامل ایتمش حیوانلر ایچون حیات غوغاسنده موفقیت تصادفاته تابع اولمقدن زیاده افراد عضویه‌نك فعالیتنه منوط بولوندوغی جهتله، تکامل عضویت مرتبه مرتبه ایلریله‌دکجه محافظهٔ نفس امر مهمنده دقتك رولی ، وظیفه و خدمتی — او نسبتده — کسب اهمیت ایدییور . حرکته پك آز قابلیتی اولان بر حشرهٔ ابتدائیه‌نك حیاتی، دها زیاده تصادفه باغلی در . بویله بر حیوانجغز حواسنك پك چوغندن محروم اولدوغی ایچون اطرافنی ومحیطنی، لایقیله ادراك ایده‌مز. غذاسنی تصادفه مدیوندر . نته‌کیم تهلکه‌دن قورتوله‌بیلمسی‌ده ینه بر لطف تصادفدر . [؟]جملهٔ عصبیه‌سی پك ابتدائی بر حالده بولونه‌جغی طبیعی اولدیغندن حافظه‌سی و (مدرکات کامنه = acquisitions latentes) سی‌ده یوقدر . اوسببله‌درکه تام معناسیله دقتی‌ده یوقدر . حالبوکه سلسلهٔ تکامل ایلریله‌دکجه حافظه آرتار، چونکه حواس دها زیاده تکامل ایتمشدر و مدرکات کامنه، نسبتاً فضله‌در . عوامل محیطه‌یه قارشی (تنبه) و (عکس عمل réaction) دها شدید و دها سریعدر . دقت دخی البت بو قابلیات ایله متناسبدر . متکامل بر حیوان ، محیط خارجی‌ده بر عاملك تأثیرینه معروض بولونسه ، مثلا شدتلی بر سس ایشیتسه ، همان بر انتباه حاصل ایدر و تهلکهٔ ممکنه‌یه قارشی بوتون قوای طبیعیه‌سنی حاضر بولوندیرر ؛ بوحال، حرکت عضلیه‌یی‌ده تعطیل ایدر. ایشته بو (inhibition) وضعیتی، محافظهٔ نفس ایچون حاضرلق وضع وطوری‌در. اگر اوسس کندیسنی قورقوتورایسه، یعنی مدهش وقوی بر دشمن سسی ایسه قاچمغه وهیچ اولمازسه مدافعهٔ نفسه حاضرلانمشدر . یوق ضعیف بر حیوان سسی ایسه (غذا Nourriture) در . اونك اوزرینه اتیلوب آولانمغه مهیا بولونمش اولویور دیمکدر. کورولویورکه حیواناتده دقت

صیقی صیقی یه حیات ایله علاقه‌دار بر (تنبه غریزی éveil instinctif) در ، و دقت حسبه نوعندن اوله بیلیر .

بو تعریف داروینیزمه موافق‌در . [darwinisme کلمه‌سنه باقیکز !]

مادام که بوتون کشفیات علمیه ، حتی صنعتکارلرده (حدت حواس acuité des sens) ، دقت قابلیتنده داخل ملکات کزیده ومفیده‌دن عد اولونیور ، او حالده ذکانك درجه‌سی علی الاطلاق درجهٔ دقتله متناسب اولمق کرکدر . چونکه هر حسك ، هر ملکه‌نك دقت خصوصیه‌سی واردر . [acuité کلمه‌سنه باقیکز]

ایشته (علم تربیه pédagogie) علماسی بو ملاحظاتی برر دستور اساسی عد ایدرك ، کوچوك چوجوقلرده تربیهٔ دقته چالیشیورلر . حتی دقت اطفالی تحقیق ایدوب درجه‌سنی اولچمك ایچون الات مخصوصه بیله ایجاد اولونمش وبك فائده‌لی نتیجه‌لر ویرلمشدر . خلاصه تربیهٔ ذهنیه‌ده اساس (تنمیهٔ دقت) در ، دەنیله بیلیر .

بزم مملکتمزده بو مبادیٔ فلسفیه‌یی — بیلدیکمه کوره — الك اول مینی مینی‌لرك تربیه‌سنه تطبیق ایدن ، والك اول اوروپادن آلات مخصوصه کتیره‌رك چوجوقلرك درجهٔ دقتی حقنده تحقیقاته کیریشن مربیٔ متخصص ، ساطع بکدر . (یووا) نامیله اداره ایتدیکی انا مکتبنك طلبه‌سی اوزرنده پك فائده‌لی تجربه‌لر اجرا ایتمشدر . [تعبیرات مذکوره‌یه باقیکز .]

فرانسزجه	**Attribut**	محمول (منطقیده)	**Attribut**
انکلیزجه	Attribute	صفت (الهیاتده)	
المانجه	Eigenschaft		
ایتالیانجه	Attributo		

لاتینجه‌ده (ad + tribuere) ، بر شیئه بر صفت اسناد ایدرك اوشیئی تعیین ایله‌مك معناسنه کلیر . تعبیر بو اصلدن مشتق‌در . علی الاطلاق لسان فلسفیده (attribut) ، وجودك یعنی وارلغك ذاتی و اصلی اولان (صفت کاشفه la caractéristique) سیدر . (attribut) لری اولمادقجه برشی تصور

اولونه‌ماز؛ دوشونوله‌من. شو حیثیت معنا ایله بو تعبیر (qualité)، (mode)، (accident) کلمه‌لرندن فرقلی، حتی بعضی وجوه ایله اونلره ضد و مقابل بر مضمون افاده ایدر . الهیاتده (attributs de Dieu) ترکیبی بزم شرق متکلمینی لسانده (صفات آلهیه) یه معادلدر. مع مافیه غرب آلهیونی (attribut) ایله (qualité) آره‌سنده مهم بر فرق تعیین ایله‌مشلردر ؛ اوقدرکه، (qualités de Dieu) ترکیبی قطعاً قوللانلماز . فاحش بر خطا اولور. [qualité ، mode ، accident) کلمه‌لرینه باقیکز !]

اولا، بو کلمه منطق لسانده اصطلاحات مشهوره‌دندر. بو حیثیتله بزده مقابلی (محمول)در. منطقی بر علم اولمق اوزره ابتدا تدوین ایدن و قواعد و قوانینی ضبط و ربطه الآن ارسطو، بوتون بو تعبیراتک ایلک واضعی‌در . بر (قضیه proposition) حکمه مقارن بر جمله بیاندر . (حکم jugement)، اولا بر (موضوع sujet) ایستر، بوکا ارسطو (ایپوکی‌مه‌نون= ὑποκείμενον)، دیمشدی . بو موضوعه یا برشی حمل اولونه‌رق ویاخود اوندن بر شی انکار ایدیله‌رک حکم واقع اوله‌بیلیر. ایشته حمل ویا انکار اولونان بوشیئه (محمول)، ده‌نیلیر . ارسطو محموله (طوقاتی‌غورومه‌نون = το κατηγορούμενον)، ویاخود (قاتی‌غوری‌ما = κατηγόρημα) دیمشدی. لسان یونانی‌ده برشیئه بر صفت حمل واسناد ایتمک: (قاتی‌غورین تی تی‌نوس = κατηγορεῖν τί τινός) دیرلر. بوطرز افاده‌یی لاتینلر، عیناً ترجمه ایدرک : (attribuere aliquid alicui) ویاخود (praedicare aliquid de aliquo) دیمشلر. بوندن دخی (attributum) و (praedicatum) تعبیرلرینی تشکیل ایتمشلر که هر ایکیسی‌ده (محمول) دیمکدر. شو قدر وارکه بوکون آرتق بو تعبیرات تخصیصاً قوللانلمغه باشلامشدر . منطق لسانده (prédicat) محمول معادلی اولمق اوزره قطعاً ترجیح اولونیور . (attribut) تعبیری دخی (آلهیات théologie) یه ترک ایدلمشدر. فلسفهٔ طبیعیه (qualité) و (propriété) کلمه‌لرینی استعمال ایتمکده‌در. [بناءً علیه منطق ایچون prédicat کلمه‌سنه باقیکز. دیکر اصطلاحاته دخی مراجعت ایدیکز !]

مابعد الطبیعیات لسانده (sujet) تعبیرینه بدل (substance) کلمه‌سی

قوللانيلير. او تقديرده بز اونى (جوهر) ديه ترجمه ايدرز. اسلافمز و بوتون حكماى اسلام بومعنا و بومقامده اوكلمه‌يى قوللانمشلردر. (substratum) و (substrat) دخى عينى شيدر. تماميله ارسطونك (طوئى‌پوكى‌مه‌نون = το ὑποκείμενον) تعبيرينك ترجمه‌سيدر؛ حتى (hypostase) كلمهٔ يونانيه‌سنك لغت معناسى ينه اودر. شو قدر فرق واركه بو صوك تعبير (نوفلاطونى‌لر = néoplatonistes) كدر؛ اصطلاح معناسنجه بر از فرقلى در. [بوتون بو تعبيراته باقيكز !]

فلسفه مباحثنده اك زياده ذهنلرى مشغول ايدن مسائل خطيره‌دن برى‌ده حادثات عالمك (علت اولى cause première)سنى آكلامق، كشف وتعيين ايتمك اولمشدى . هر آن متحول و دائما بى قرار اولان (كائنات محسوسه Univers sensible) نك شو عرض ايتديكى شكل و هيئت، محض حقيقت اولمق اوزره قبول اولونه‌مامشدى . حقيقت، ثابت اولمق كركدر . هر ثانيه شكلنى، وشكلى ايله برابر اوصاف وكيفياتنى ده‌كيشديره‌بيلن برشى حقيقت اوله‌مازدى . مع‌مافيه بو ده‌كيشكلك البته بر وارلىء، بر شيئك موجوديتنى اثبات ايدييوردى. بوـ‌بوتون (عدم le néant) ده تحول احتمالى تصور اولونه‌ماز. هيچ بر شى اولمادقجه ده‌كيشكلك دوشونوله‌مز . بناءً عليه حادثات ناميله ياد ايتديكمز بوتون شو وقوعات متحوله‌نك ضمننده اساس ونقطهٔ استناد اولان مادهٔ اصليه نه‌در؟ دائما ده‌كيشن شيئك جوهرى نه در ؟.. ايشته مابعد الطبيعياتك اك مهم بر قسمنى تشكيل ايدن (مبحث لدنيات ontologie) ده حلّى مطلوب اولان باشليجه مسئله بوايدى. نته‌كيم بو كون — بعضى فيلسوفلر استثنا اولونورسه — ينه ذهنلرى مشغول ايدن (بيلمه‌جه) اودر؛ يعنى حادثات متحوله‌نك مادهٔ اصليه‌سنى كشف ايتمكدر . ارسطو بوكاده (substance) دييوردى كه كرك يونانجه‌سنك كرك لاتينجه‌سنك معناى لغويسى (آلتنده طوران شى) ديمكدر . يعنى ـ بو تعبيردن ـ بوتون اوصاف وكيفياتك مستندالبهى اولان جوهر مراد اولونمشدر.

مع‌مافيه جوهر بحثنده ارسطونك فكرى باشقه ايدى. [substance تعبيرنده تفصيلاته باقيكز!] بوكا اسناد ايتديكى صفات وكيفيات اصليه‌يه‌ده (attributs)

دیبوردی. شو تقدیرجه کیفیات سائره‌یه نسبتله (attribut) لری، جوهرك (صفات ذاتیه) سندن عد ایدیبوردی؛ یعنی جوهرك (تصور ماهیتنده داخل faisant partie de la conception) عناصر فکریه‌دن صاییوردی. بناءً علیه اونلری انکار ایتمك بالضروره ذات جوهری انکاره مؤدی اولوبوردی. مثلا: (روح l'âme) بر (جوهر substance) اوله‌رق قبول ایدلدکدن صوکره، (وحدت unité)، (عینیت identité)، (فعالیت activité) اونك صفـات ذاتیه‌سنی تشکیل ایدر. چونکه روحی — تعریف قدیمی وجهله — بر جوهر اوله‌رق قبول ایدوبده بو صفات اصلیه‌یی انکار ایتمك روحی انکاره واریر. وحید، فعال و دائما کندیسنك عینی اولمایان بر روح تصور ایدیله‌مز. بو صفات ذاتیه‌یه قارشی، حساسیت، مخیله الی اخره، هپ (ملکات facultés) صاییلیردی. [بو تعبیره باقیکز!] زیرا بونلری انکار ایتمکله (جوهر روح) مضمحل اولمیور. ایشته صفات ذاتیه ایله صفات عادیه آره‌سنده ملاحظه ایدیلن مهم فرق بودر.

ارسطو بو فرقی لایقیله تعیین ایتمك ایچون (ایدیون = ἴδιον) تعبیرینی‌ده قوللانمش و صیغهٔ جمع ایله (ایدیا آپلوس = ἴδια ἁπλῶς) ترکیبندن، بر شیئك (اوصاف مشکله propriétés constitutives) سنی مراد ایتمشدر. لاتینلر حکیم یونانی‌نك بو تعبیرینی (propria constitutiva) ترکیبی ایله عیناً ترجمه ایتمشلردر. بو کونکی فیلسوفلرك (کیفیات اولی qualités primaires) دیدیکی بودر. (کیفیات تالیه qualités secondaires) دیدیکمز اوصافه‌ده ارسطو (ایدیا قاتا سیم‌وه‌ویقوس = ἴδια κατὰ συμβεβικός) دیر ایدی؛ بونی‌ده لاتینلر (propria consecutiva) ترکیبی ایله ادا ایتمشلردر؛ و (consecutiva) صفتی، بو موضعده «تالی» کلمه‌سنك تماماً معادلیدر.

بالخاصه فلسفه‌ده بوکون (attribut) تعبیری متروك کبیدر. مابعد الطبیعیاتده موضوع بحث اولان (وجود مطلق être absolu) [absolu و être و entité تعبیرلرینه باقیکز!] هر درلو صفات و کیفیاتدن منزه و مبرا اوله‌رق تلقی ایدلدیکی ایچون، اوکا هر نه حیثیتله اولورسه اولسون صفات اسنادی بر فاحش خطا عد ایدیلیور. (آغنوستی سیزم) سیاق نظری بوکون افکاره حاکمدر. [agnosticisme کلمه‌سنه باقیکز!] نته‌کیم تصوفك

دخی بو بابده اعتقادی عیناً و تماماً اویله‌در. مع مافیه زمانمز فلسفه‌سنده شدتله مناقشاته میدان آچان (کیفیات اولی prop. primaires) مسئله‌سی اسکی زمانلرده (attribut) بحثنك مناقشاتی تماميله آ کدیریبور. [تفصیلات ایچون propriété و primaire کلمه‌لرینه مراجعت ایدیکز.]

بالکنز الٓهیاتده بوتعبیر، اولانجه اهمیتی ایله اسکی حیثیتی محافظه ایتمشدر. هر شیئك مبدأ و معادی اولان (اللهك صفاتی les attributs de Dieu) الٓهیات علمنك اك خطیر مسائلندن برینی، بلکه‌ده برنجیسنی تشکیل ایدر. بزده بر چوق مذاهبك ظهورینه بو مسئله سبب محض اولمشدر. (معتزله) ایله اهل سنت آره‌سنده اساساً (مختلف فیه controversé) اولانك بویوك مسئله بو ایدی.

خرستیان عالمنده دخی بو صفات بحثی تشتت عقائده و — بالنتیجه — تشیّع مذاهبه سببیت ویرمشدر. [بوخصوصده تفصیلات ایچون théologie کلمه‌سنه باقیکز!]

سقولاستیق فلسفه‌سنه عائد اولمق اوزره برده (attributs dialectiques) ترکیبی واردر. ارسطونك ادعاسنه کوره هرمسئلهٔ فلسفیه (حدّ définition)، (جنس genre)، (خاصه propre) و (عرض accident) نقطهٔ نظرندن تلقی اولونوب حل ایدلمك لازمکلیر ایدی. برمسئله‌یی ذاتاً ماهیتیله تعیین ایچون بو قیود منطقیه دائره‌سنده تعریف ایجاب ایدر. سقولاستیقلر ایشته بوکا (attr. dialec.) دیدیلرکه (محمولات) مناسنه کلیر. شرق منطیقونك (قول شارح) تعبیرینه توافق ایدیبور.

Auditif (nerf) (عصب) سمعی

اعصابك بر قسمی طوغرودن طوغرویه دماغدن صادر اولور. قحفده (یعنی قفا طاسنده) برطاقم خصوصی (ثقبه = دەلیك)لر واردرکه بونلرك هربری اورالردن چیقار. ایشته بو (اعصاب قحفیه = nerfs crâniens) نك سکزنجی‌سی (عصب سمعی) در، وچیفتدر؛ یعنی هر ایکی طرفده‌ده واردر. بوکا (nerf accoustique) دخی دیرلرکه عینی معنا

دەدر. بوچیفت عصب (بَصله bulbe) دن صادر اولور . (عصب وجهی nerf facial) ، وبرده (ریسبەرغك عصب متوسطی nerf intermédiaire de Wrisberg) ایله برلكده (مجرای سمعیٔ داخلی conduit auditif interne) ی تعقیب ایدەرك (اذن داخلی oreille interne) ده منتشر اولور .

(جهاز سمعی l'appareil auditif) فوق‌العاده نازك و دقیق وزیادە سیله (معضل complexe) بر آلت حسدر . [تفصیلات ایچون قاموسك علوم طبیعیه قسمنه مراجعت ایدیكز!]

خارجده‌كی (اهتزازات هوائیه‌یی vibrations aériennes) نقل ایدوب بزه (صدا le son) حسنی ویرن ایشته بو عصبدر . (زمان temps) تصورینك بوحس ایله بر علاقەسی واردر. [temps و durée تعبیرلرینه باقیكز !]

(خیالات سمعیه images auditives) علم روح اصطلاحاتندن مهم بر تعبیردر . (تهیج محیطی excitation périphérique) اولمادن ، یعنی خارجده ـ صدا وقوعنه سببیت ویره‌بیله‌جك ـ اهتزازات هوائیه وقوع بولمادن، صدا ادراك ایتدیكمز اولور. ایشته بو(حادثهٔ انفسیه phénomène subjectif) یه (images auditives ou sonores) دەنیلمشدركه بو، حقیقتاً برصدا حسی دكل، فقط صدانك بر(غلط حسی hallucination) ویاخود بر نوع خاطرەسیدر. اونك ایچون بونی(برسامی hallucinatoire) و یاخود (راجع réduite) اولمق اوزره ایكی نوعه تقسیم ایدییورلر . [image كلمەسنه باقیكز !]

(انموذج سمعی type auditif) دخی تعبیرات اصطلاحیه‌دندر . بعضی آدملر واردركه اونلرده (احساسات سمعیه sensations auditives)، احساسات سائرەدن زیادە مهیج افكاردر . بو درلو آدملر خیالات سمعیه واسطه‌سیله دها ایی دوشونورلر ، دها چابوق تخطر ایدرلر ، دها قولای ازبرلرلر. ایشته بویله اولانلره (type auditif) دەنیلیر .

برده (انموذج بصری type visuel) واردر . بو قابلیتده اولانلر فرضا بر یازینك یاخود رقمك شكلنی كورەكلە دها ای دوشونور و دها قولای ازبرلەر . نته كیم (انموذج حركی type moteur) دخی واردر . معمافیه متوسط انموذجلردخی كورولویور؛ (بصری سمعی visuo-auditif) (سمعی حركی auditivo-moteur) كبی .

بو قابلیتلر ـ احتمالكه ـ مختلف مراكز عصبیەنك اعتیاد و فعالیتنه معطوف اولەبیلیر . [centre و localisation تعبیرلرینه باقیكز!]

سمع ملونه Audition colorée

Audition colorée

بو خیلی اندر بر حادثۀ انفسیەدر. حتی پك بارز اولمازسه نظر دقتی بیله جلب ایتمەیەرك مجهول ویاخودمبهم قالیر. بعض كیمسەلر صدالری وخصوصا صوائتی ایشیدنجه او حرفلرك هر بری رنكین بر رخیال بصری اویاندیرر؛ اوصورتله كه حرفلرك هر برینی او آدملر بر رنك مخصوصله ملون كوررلر. مثلا a o u i e y حرفلرینی ایشیدنجه اونلری صرەسیله صاری ، قیرمزی، تورنجی، ماوی، یشیل كوررلر. حتی بعض كلمانك مسماسی اولان اشیایی بیله بر رنك مخصوص ایله ملون كوررلر. بو غرابتی ارثی برا ستعداد اولمق اوزره قبول ایدنلر چوق اولمشدر. مختلف كیمسەلرده عینی صدالرك مطلقا عینی خیالات بصریەیی وعینی رنكلری دعوت ایتمەسی لازم كلەیور.

منقد مشهور دوقتور مارقس نورداو (La dégénérescence تردی) نامیله پك معروف اولان اثرنده فرانسەنك صوك دورۀ ادبیەسی مشاهیرینی تنقید ایدركن برصنف شعرادن بحث ایدییور واونلرده بو غرابتی كورویور. حتی (symboliste) شعرادن بعضلرینك هر كلەیی بر باشقه مركبله یازمق كبی بیهوده و دیوانەجه بر زحمت اختیار ایتمكده اولدقلرینیده سویلیور. بو كبیلر حقنده خیلی مستهزی و شدید بر لسان ایله بیان ملاحظه ایتدكدن صوكرا بونلرك (dégénéré متردی) بر طاقم آدملر اولدقلرینه حكم ویرییور. (نورداو)نك بو شاعرلر حقنده قوللاندیغی لسان حقسز اولمقله برابر، ویردیكی حكم پك حقسز دكلدر.

بوحادثهٔ غریبه‌یی ـــ متأخرین حکما وعلمادن ـــ Lussana، Phillips، Gruber ، Lehmann ، Fechner ، Galton ، Stern ، Ribot ، Wundt ، Flournoy) و دها بر چوق متخصصین تدقیق و تتبع ایتمکده بولونمشلردر . آلمان پسیقولوغلری بو غریبهٔ حسیه‌یه (farbiges Hören) دیرلر که « سمع ملون » ترجمه‌سیدر .

مربی بالذات Autodidacte

Autodidacte

یونانی‌ده (آفتوس = αὐτός)، کندی دیمکدر ؛ (ذیذاسکین = διδάσκειν) ده تعلیم ایتمك معناسنه کلیر . تعبیر، بو ایکی کلمهٔ یونانیه‌دن مرکبدر و (کندی کندیسنك معلمی) دیمك اولور . کندی غیرتیله ، باشنه چالشمش ویتیشمش بر آدم حقنده بوکلمه، وصف اوله‌رق ذکر اولونور.

مع‌مافیه بو تعبیر درلو درلو آدملری توصیف ایچون قوللانیله‌بیلیور : مکتب کورمه‌یوبده کندی کندینه چالیشان و معلومات مهمه اکتساب ایده‌بیلن کیمسه‌لره بوکون بوصفت شایان کورولویور، والك عمومی بر صورتده وجه استعمالی بومعنا ایله‌در . فرضا (سقراط Socrates) حکمتی کیمدن اوکرندی ؟ دیه تاریخ فلسفه تدقیق ایدییور . بو حکیم بعضی فیلسوفلرك درسلرینی دیکله‌مش اولدوغی حالده، هیچ برینك‌ده مسلکنه اقتفا ایتمه‌مشدر . بو صراحتاً اکلاشیلیور . اونك ایچوندرکه کندی شاکردلرندن مشهور قسه‌نوفون سقراط حقنده (αὐτουργός τῆς φιλοσοφίας) ترکیبنی قوللانمشدرکه (فلسفه‌ده کندی کندیسنك استادی) دیمکدر .

کذلك زمانمزك ـ خصوصاً تطبیقات صناعیه‌ده ـ الك بویوك کاشفلرندن بری، بلکه‌ده برنجیسی اولان آمریقالی (ئه‌دیسن = Thomas Alva Edison)، هیچ مکتب کورمه‌مش بر فقیر چوجوق ایکن دهای خارق‌العاده‌سی ومرتقی سایه‌سنده کندی کندینه تحصیله قویولمش و او قدر حیرت‌بخش کشفیاته موفق اولمشدرکه وجودیله افتخار ایدن وطنداشلری کندیسنه (سحرباز the wizard) دیرلر.

فیلسوف سپنسرده اویله‌در. اون‌التی اون‌یدی یاشندن صوکره مکتب کورمه‌مش ویونانی ایله لاتین لسانلرنده معلومات ابتدائیه‌سی اولمادیغی ایچون ـ حسب القاعده ـ دارالفنونه قبول اولونمامشدی. بونك اوزرینه کندی کندینه چالشدی؛ صوکره فلسفه‌ده بر مسلك مخصوص تأسیس ایتدی‌که بوکون علی‌الاطلاق مسلّم ومقبولدر.

اسکی فیلسوفلردن و علمادن پك چوغی، حتی معاصریندن بیله بر خیلیسی، بویله صرف کندی ذکاوت وغیرتلریله عالم عرفانده بویوك بر نام و مستثنا برموقع قازانمشلر وانسانیته خدمت ایتمشلردر.

بوکله‌نك فلسفه ایله علاقه‌سی یوق؛ فقط تربیه علمیله مشغول اولانلره شو حقیقت مهمه‌یی اخطار ایده‌بیلیرکه انسانیت ایچون فائده‌لی بر آدم اوله‌بیلمك وبویوك برکاشف، برعالم، برفیلسوف حیثیتیله اورته‌یه چیقه‌بیلمك مطلقا فلان وفلان خواجه‌دن درس آلمغه متوقف برایش دکلدر. بوخصوصده اك برنجی شرط قابلیت فطریه‌در. یعنی بویوك بر ذکاوت ایله تشفی‌ناپذیر بر شوق حقیقتدر. بزم مشهور قوجه راغبك دیدیکی کبی: «الده استعداد اولونجه کار کندین کوستریر.»

یالکز بوراده بر ملاحظه‌یه محل واردر صانیرم: بوکونکی مدنیت وعرفان اودرجه مختلف شرائطه وعلی‌الخصوص وسائط مادیه‌یه مربوطدرکه آرتق طوغرودن طوغرویه (Autodidacte) اولمق مشکل برحاله کلمشدر. هیچ اولمازسه تحصیلی تجربه‌یه وبناءً علیه بر خیلی وسائط مادیه‌یه مفتقر بولونان علوم حاضره‌ده ممارسه پیدا ایتمك وصوکرا او ساحه‌ده کشفیاته مقتدر اوله‌بیلمك بوسبوتون محرومیت فقر ایله ممکن دکلدر. چونکه آلات وادوات ایستر، حضور واستراحت ایستر وتمامیله او دورلو تحقیقاته وقف نفس ایتمك ایستر. حتی صرف استعداده تابع کورونن صنایع نفیسه ایچون بیله بوشرطلر کیتدکجه چوغالمقده‌در. اسکی زمانلرده بویله وبوقدر دکلدی. بوکون وسائط تحصیلك هرفرد جماعته تشمیل وتعمیمی ایچون اوغراشانلر بالطبع (Autodidacte) اوله‌بیلمك استعدادیله یارادلمش بولونان بر چوق اذکیای فقرایه بر زمین

مساعد حاضرلامش اولیورلر. مع مافیه بوکونکی معناسیله برانسان هردورلو وسائطه نائل اولدیغی حالده صرف کندی آرزوسنه وتمایلات شخصیه‌سنه کوره تربیهٔ ذاتیه‌سنی توجیه و اداره ایدرسه (Autodidacte)صایبله بیلیر .

ایشته مربینك اك بویوك خدمتی بوکبی تمایلات مفیده‌یی تنمیه و تربیه ایتمك، یوقسه، روح اطفالده اونی ایلاده چالشمقدر. خصوصا سربست دوشونمكه و بو سایه‌ده کندی کندیسنك مربی‌سی اوله‌بیلمکه هر چوجوغی آلیشدیرمقدر.

Automatisme
automate

Automatisme (automate) مشاقیت ، (مشاق) فرانسزجه

Automatismus آلمانجه

Automatism انکلیزجه

Automatismo ایتالیانجه

بو کلمه‌نك اصلی یونانیدر ، و اونی ـ اصطلاح اوله‌رق ـ وضع ایدن ارسطودر . لغت معناسیله (آفتوماتوس = Αὐτόματος) ، (کندیننه کندینه وقوعه کلن) دیمکدر . بوکون بو کلمه (پسیقوفیزیولوژی = Psycho-physiologie)ده پك قیمتلی برتعبیر اصطلاحی اولمشدر؛ چونکه پك مهم برنظریه‌نك اسمیدرکه طوغرودن طوغرویه (ارادت volonté) (تداعی association)، (سیرفی المنام somnambulisme) کبی مسائل غامضه ایله علاقه‌سی ظاهردر. بناءً علیه فلسفه‌ده (ایجابیه déterminisme) مذهبی ایله مناسبتی ده آشکاردر .

بوکون بو تعبیرك افاده ایتدیکی معنا فلسفه‌ده ، پسیقولوژی‌ده ، یاخود فن ماکنه‌ده قوللانلدیغنه کوره، آز چوق مهم فرقلر عرض ایدرکه شایان رعایت و مطالعه‌در. حالبوکه ارسطو بو تعبیری بوسبوتون باشقه بر معناده استعمال ایدردی : بوحکیم یونانی ، عالمده ایکی درلو حادثات کورویوردی بونلرك بر قسمی طبیعتك برنیت مخصوصه‌سی ایله وقوعبولویور ووقوعیله بر(غائیت finalité) اظهار ایدییوردی . نته‌کیم اعضای حیوانات و اقسام نباتات بویله‌در؛ یعنی عبث یره خلق اولونمامش بولوندقلری ظاهردر . معناسز ، نیتسز بر تصادف اثری صایبله‌مازلر. بو تقدیرجه او دورلو حادثاتك کندی

کنديته احتمال وقوعی قبول اولونه‌ماز . اونلرك بر (فاعل موجب agent efficient) ی اولمق کرکدر . حالبوکه اونلرله برابر و یاخود متعاقباً دیکر بر طاقم حادثات دها ظهور ایدییورکه بونلری بر نیت مخصوصه‌یه عطف ایله تعریف ایتمك قابل دکلدر. نته‌کیم بالجمله (تصادفات) بوقبیلدندر. بر دیوارك فرجه‌سنده بر اینجیر اغاجنك تنبت ایتمه‌سی ، و یاخود اورمانده طولاشان بر آدمك باشنه بر یاپراق دوشمه‌سی کبی ! .. عرب حکماسنك اتفاقیات دیدیکی شیلر بوزمره‌ده داخلدر. مادام که بوکبی حادثاتك وقوعنده نیته دلالت ایدر برمعنا کشف اولونه‌میور، دیمك که اونلر (کندی کندینه ! ؟) وقوعبولیوریور. ایشته ارسطو لساننده (طوآفتوماتون = τὸ αὐτόματον) بویله اولووین شیلردر. بوکونکی فلسفه ، بودرلو حادثاته (contingent ممکن) دیمکی ترجیح ایدر . [بوتعبیره باقیکز !] لسان عادیده (fortuit) کلمه‌سی تماماً بومعنایی افاده ایدر .

حکیم یونانی‌نك ـ بو مسئله‌ده ـ ناصل دوشوندیکی ا کلاشیلیور : کورولویورکه صورت وقوعیله برنیت مخصوصه‌یه دال اولان حادثاتی، مطلقا برفاعل موجبك ارادتنه حمل ایتمك مجبوریتندن قورتوله‌مامشدر . حالبوکه حادثات ممکنه‌ده بر (نیت مضمره) کشف ایده‌مدیکی ایچون، اونلرك کندی کندینه ـ یعنی کیف ما اتفق ـ وقوعبولیوردیکنه حکم ایتمشدر .

بو کون عاملك بو خصوصده اعتقادی بوسبوتون باشقه‌در . [finalisme و déterminisme کلمه‌لرنده ایضاحاته باقیکز !]

زمانمز لسان فلسفی‌سنده بو تعبیرك اخطار ایتدیکی نظریهٔ مشهوره ایله ارسطونك ملاحظات مذکوره‌سی آره‌سنده قطعاً علاقه و مناسبت یوقدر. لسان عادیده بیله (automatique) کلمه‌سی بالخاصه بعضی شیلر حقنده قوللانیلیر ؛ و ـ هر نه جنسدن اولورسه اولسون حادثات حقنده استعمالی ـ هیچ اولمازسه السنهٔ انامده ـ وارد دکلدر. یالکز علما وفیلسوفلر انجق بعضی حادثات معنویه‌یی سائرلرندن تمییز ایچون منحصراً بو کلمه‌یی قوللانیرلر. عصر سابقده (علوم میخانیکیه sciences mécaniques) نك بالخاصه تطبیقات عملیه‌سنجه حاصل اولان ترقیات فوق‌العاده ، ماکینه‌لرك اصلاحی

جهتنده تحقق ایتمش و — مداخلهٔ انسانیه‌یه حاجت براقادن — درلو درلو ایشلر کوره‌بیله‌جك آلات واجهزهٔ میخانیکیه ایجاد اولونه‌بیلمشدی. بونلره (منساق ماکنه‌لر machines automatiques) دیرلر . انواعی و امثالی متعدددر. فقط جمله‌سنده (مبدأ علمی prinс. scientifique) بر در . حتی، بوکون اوروپاده اویله فابریقه‌لر واردرکه‌ایشله‌دیکی زمان، ایچنده آدم کورولمز. ماکنه‌لر برکره تحریك ایدلدکدن صوکره ارتق کندی کندینه ایشلر و هر جهاز، وظیفهٔ مخصوصه‌سنی — معاونت و ادارهٔ بشریه‌یه محتاج اولمقسزین — ایفا ایلر . قضایه میدان ویره‌بیله‌جك بر حال وقوعنده، همان بر دودوك ویاخود بر ئه‌لکتریق چینغیراغی اجرای فعالیته باشلایه‌رق، تهلکه احتمالاتی — وقوعندن اول — اخطار واخبار ایدر. بوتون ماکنه‌لرك هیئت مجموعه‌سی اویله برصورتله ترتیب اولونمشدرکه مطلوب اولان نتیجه‌یی، یعنی خدمت مترقبه ومعینه‌یی کندی فعالیتی اقتضاسندن اوله‌رق حاصل ایدر . بونك اك بسیط ومشهور مثالی (امنیت سبابه‌سی soupape de sûreté) در. (بخارك توتری la tension de la vapeur) آرتوبده قازانی پاطلاتماسین دیه یاپیلمش اولان بوسبابه‌نك ثقلتی وتضییقه مقاومتی، مطلوب اولان درجهٔ توتره‌کوره حساب اولونمشدر . بخارك درجهٔ توتری حد معینی آشارسه سبابه‌یی آچار و اورادن بر قسم بخار مندفع اولدقدن صوکره درجهٔ توتر، ینه حدّ مطلوبه تنزل ایده‌جکی ایچون سبابه، کندی آغیرلغیله تکرار قاپانیر. « پاسقال قانونی la loi de pascal » و « مقاومت اصغریه مبدأی le principe de la moindre résistence » حکمنجه، بو ایشلر کندی کندینه‌اولور. [action کلمه‌سنه‌باقیکز!] موازنهٔ‌توتری تأمین‌ایده‌بیلمك ایچون بر آدمك نظارتنه، یاخود ایکی‌ده برده مداخله‌سنه حاجت یوقدر . جهازك صورت تشکل وترتبی ، وبخارك معلوم اولان «خواص حکمیه propriétés physiqnes » ی، بو ایشی — بالاقتضا — باشاریر ، بجریر .

بوندن تقریباً برعصر اول (ووقانسون vancanson) نامیله مشهور بر فرانسز عالمنك ایجاد ایتمش اولدوغی (اوردەك) ، بر کره قورولدقدن صوکره ، کندی کندینه بر چوق حرکات اجرا ایدرمش ؛ مثلا یورور ،

اوكنه دوكولن آريه‌يى غاغاسيله آلوب يوتار و قيرار اوفالارمش . بوتون بو حركات او «يابمه حيوان»ك قارننده موضوع چرخلرك فعاليته كلمه‌سيله اولورمش. «le canard de vancanson» ووقانسونك ئورده‌كى»، «منساقى ماكنه » لرك تاريخ علمده الك مشهوريدر . بويوك آنسيقلوپه‌دى‌ده رسمى، ماكنه‌سنك اقسامى و طرز حركتى حقنده تفصيلات و ايضاحات واردر . بالآخره بويله پك چوق اويونجاقلر ايجاد اولونمشدر . نته‌كيم پك فائده‌لى ماكنه‌لرده ياپيلمشدركه بر فرجه‌يه اون پاره ، قرق پاره، الخ آتيلنجه بر مكتوب پولى، ياخود بر كبريت قوطوسى وياخود بر پاكت چوقولاته وياخود بر قدح قونياق فلان ويرير. الى آخره! . .

ايشته بو درلو ماكنه‌لره و حركتلره هپ « منساقى » ده‌نيلير .

بو تعبير ، « تمثيل صورتيله par analogie » تعميم ايدلمش و فيزيولوژى ايله پسيقولوژى‌يه دخى كچمشدر. مثلا قلبك ضربانى وقانك دورانى ـ تأثيرات خارجيه‌دن آزاده اوله‌رق ـ دوام ايتديكى جهتله بو حادثات « منساقى automatique » عد ايدلمشدر. كذلك « فعل منعكس action reflexe » دخى اويله‌در . چونكه افعال منعكسه‌نك حصولى ايچون « جمله عصبيهٔ مركزيه système nerveux central » يه حاجت يوقدر . « مخ شوكى moelle épiniàre » كفايت ايدر. قوربغه اوزرنده اجرا اولونان تجربه مشهوردر : بر قوربغه‌يى بلندن كسوب ايكى پارچه ايدرسه‌ك آرتق ياشاياماز. بل كميكنده موضوع ومحفوظ بولونان « مردار ايليك » تخريب ايدلمه‌مك شرطيله ، حيوانك ايكى آرقه آياقلرندن بريسنى برحامض ايله تخريش ايدرسه‌ك ياخود برجيمبيز ايله چيمدكلرسه‌ك تقلص ايدر، وانجق او نقطه‌يى، حيوان وته‌كى آياغى‌ايله سيلمكه واوغمغه چاليشير. حالبوكه‌ذى‌حيات دكلدر. بوحركات و تقلصات، هپ « مردار ايليك »ده‌كى مراكزعصبيه‌نك « تشنج irritation » ى سببيله « دفعى impulsif » اوله‌رق وقوعه كليور . ايشته بوده « automatique » برحادثهٔ فيزيولوژيه‌در. [réflexe تعبيرينه باقيكز .]

نته کیم بعضی تأثیرات خارجیه یه قارشی کوزمزی قاپاییشیمز ، یاخود یورورکن موازنه‌مزی بوزولونجه دوشمه‌مك ایچون غریب بر طاقم وضعیتلر آله‌رق وجودمزك « مرکز ثقلت centre de gravité » نی تبدیل ایدیشمز هپ بو قبیلدندر . چونکه بونلری علم و اراده‌مزله اجرا ایتمیورز ، بالاقتضا اویله حرکت ایدییورز.

اکلاشیلیورکه عضویاتده منساقی اولان حادثات، «دماغ cerveau» ك تأثیرومداخله‌سنه تابع اولمایه‌رق «دفعیاً وقسریاً impulsivement» وقوعه کلن حرکاتدر. فی‌الحقیقه فیزیولوژی ایله « تشریح anatomie » ، بالتحقیق اثبات ایدییورکه « تنفس respiration » و « دوران circulation » ك مراکز مخصوصه‌سی، دماغ ایله مناسبتده اولمقله برابر قطعاً دماغك تأثیراتندن آزاده‌در ، وفعالیتنده تماميله مستقلدر. حتی ضربان قلبی تنظیم ایچون بیله بالذات قلب اوزرنده خصوصی «عقدات عصبیه ganglions nerveux » واردرکه ـ ساعتك رقاصی کبی ـ ناظم حرکات اولمقله موظفدر .

فلسفه‌ده کیفیت شعور و ارادتی صرف میخانیکی بر صورتده تعریف ایده‌بیلمك قدر کوچ برشی یوقدر. حالبوکه علمك «غایهٔ مترقبه but visé» سی و « اصول متخذه méthode adoptée » و معتبره‌سی انجق بودر. هر حادثه‌یی اسباب طبیعیه‌سنه عطف ایدرك میخانیکیت وقوعنی کشف و اثبات ایتمك، عالمك مسلکی، اصولی؛ علمك غایهٔ معینه‌سی؛ کشفیاتك یولی و عینی زمانده دخی ،قصد اقصاسی‌در. علی الاطلاق علمك تاریخ ترقیسی کوستریيورکه ابتدا اجسام جامده‌نك قوانین خصوصیه و عمومیه‌سی کشف اولونمش و بوتون کائنات مادیه‌نك نظام وآهنکنده، بوتون حادثاتك روش اطرادنده عینی قانون کلی‌نك حکمفرما اولدوغی کورولمشدر یعنی هرشیئك بحسب الایجاب وقوعه کلمکده بولوندوغی دائما تحقق ایده‌کلمش‌در. حتی بوصوك زمانلرده « حیات la vie » ك ــ ماهیتنه دکلسه بیله ــ شرائط تجلی‌سنه دائر خیلی فتوحات علمیه موفقیت الویرمش و بر چوق سرائر خلقت انکشاف ایتمشدر . علم، هپ بو وادیده‌کی موفقیاتیله ایلرلیور. فقط «وجدان conscience» هنوز

بر سرّ غامض، بر معمادر. [déterminisme ، conscience و science کلمه‌لرینه باقیکز!]

وجدان‌دخی‌شعور واردات دیمکدر . « عضویات سفلیه organisme inférieurs » یی براقیرده حیوانات عالیه ایله انسانك حالنه باقارسه‌ق، اونلرده بعضی احوال و حرکات کورورزکه شعور و ارادتك وجودینی صراحتاً اثبات ایدر. لکن، بوکبی مسائل غامضه وخطیره‌ده نظر سطحی ایله استدلال ایدرك عامیانه بر حکم ویرمکدن بزی، تدقیقات علمیه و تحقیقات فلسفیه قطعیاً منع وتحذیر ایدییور. چونکه بداهتاً ثابت اولان «حقیقت وجدان»، ك اهمیتسز کورونن بعضی حادثات روحیه یورندن مدهش شبهه‌لره معروض قالیور. بزه بدیهی کورونن شیلرك حقیقتنه حکم ایتمکده اوته‌دنبری عجله ایتمش ودائما یاکیلمش اولدوغمزی تاریخ علوم اوقدر مکمل و مدلل بر صورتده اثبات ایدییورکه، علمك بوخصوصده‌کی تنبیهات ونصایحنی اهمال ایدرك حکم ویرمك وتحقیقات فلسفیه‌ده‌ینه حقه اصابت ایتمك ممکن دکلدر؛ حتی واقع دکلدر.

او حالده نه یاپه‌جغز ؟!.. برطرفدن کندی وجدانمز، شعور وارادتله حرکت ایتمکه قابلیتمزی بداهتاً کوستریبور . (تفحصات علمیه - investi gations séicntifiques)، حادثات وجدانیه‌یی دائما (شرائط غریزیه conditions physiologiques)یه ربط ایتمك صورتیله — میخانیکی بر طرزده - تعریف ایده‌کلدیکی ایچون، ارادتی - شرائط تحلیلی ایله - تقیید ایدییور ؛ او حالده دخی قطعاً انکار ایدییور دیمکدر . زیرا بر طاقم شرائط مادیه‌یه انقیاد ضرورتیله حاصل اولوب‌ده ینه عینی ضروراته تبعاً صدور ایدن برحرکته، (ارادی volontaire) دیه‌مه‌یز. اوته‌دنبری انسانده وجودی ادعا اولونان ارادتك معنای حقیقیسی بو دکلدر. بالعکس بونك تماماً ضدیدر. یعنی هر درلو قیود وشروطدن آزاده اوله‌رق (مشیت ذاتیه) ایله حرکت ایده‌بیلمکدر . ایشته علم، بونی قطعی دلیللرله انکار ایدییور. [volonté کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز!] حالبوکه بز - هیچ اولمازسه - برچوق احوالده، ایستدیکمزکبی حرکت ایده‌بیلمك قابلیتنده اولدوغمزی بداهتاً کورویورز .

علم ایله بداهت آره‌سنده تحدث ایدوبده مفکره‌مزی پنچهٔ تضییقنه آلان بو (تناقض contradiction) دن ناصل قورتوله‌بیله‌جکزکه، فلسفه‌نك الك مبرم ومهم مسائلندن بری اولان (ارادت) بحثنده شـك و شبهه‌دن تبری ایده‌لم‌ده معقول و صاغلام بر عقیده‌یه باغلانه‌لم ؟!..

فلسفه‌یی تناقضه، فیلسوفلری‌ده کریوهٔ عجز وحیرته دوشورن‌الك مدهش « antinomie »لردن بری‌ده بودر . [بو تعبیره باقیکز ! تفصیلات کافیه واردر !]

بو برزخ تفکره نه‌کبی بر مجبوریتله دوشدوکمزی تدقیق ایدرسه‌ك « automatisme » کیفیتك، الك مهم مسائل فلسفیه‌ایله علاقهٔ صمیمیه‌سنی کشف ایدوب آکلارز :

بز شعور وارادتی، انجق عضویات عالیه‌ده‌کوره بیلیورز وهله‌کندیمزده یعنی انسانده ــ بالذات وبالفعل ــ کیفیتی تحقیق ایده‌بیلیورز. کائنات عضویه « حیات » دیدیکمز صفت ممتازه ایله کائنات جامده‌دن فرقلی کورونیور . فقط قابلیات حیاتده عضویاتك جمله‌سی یکدیکریله مشارکدر. و ــ بوکونکی ظن واعتقادمزه کوره ــ بر« سلسلهٔ متصله châme continue » تشکیل ایدر. فقط ذوی‌الحیات آره‌سنده درجات متفاوته وار . بو سلسله‌نك الك آشاغی قدمه‌سنده بولونان حیوانات سفلیه‌یه باقارسه‌ق اکلارزکه شعور وارادته بکزر ، حتی بو قابلیاته دلالت ایدر ــ ذره قدر ــ برشی یوقدر. دها برازایلریله‌یه‌رك بو « سلسلهٔ مراتب hiérachie» ده قدمه قدمه صعود ایدرسه‌ك ، بعضی حرکات معینه ومطرده کورورزکه عوامل خارجیه‌نك تأثیرات واقعه‌سیله علاقه‌داردر، چونکه اوتأثیراتك اقتضاسنه‌کوره عضویتك طرز مقابله‌سنی کوستریر. هنوز بو حادثه‌لرده وبو درجات فعالیتده شعور وارادتی صراحتاً اثبات ایدر بر حاله آکاه اوله‌میورز . مثلا « غریزه instinct » دیدیکمز وحیوانات سفلیه‌ده مشاهده ایتدیکمز حال غریب بیله بو قبیلدندر.

[instinct کلمه‌سنده مثاللره باقیکز !]

بو کبی حاللری عقل وارادته عطف ایله تعریف ایتمك ممتنعدر . مثلا برجنس بوجك « سرفه larve » یعنی قورت حالنده ایکن « آ کل‌الخشب Xilophage » در. دیکر برجنس بوجك «آ کل‌الجیفه nécrophage» در. حالبوکه (کامل بر حشره un insecte parfait) دورینه کلنجه نه تخته ایله تغـدی ایدر؛ نه‌ده لاشـه ایله !.. بویله اولدوغی حالده برنجی بوجك تخم براقه‌جغی زمان تختـه‌یی، آغاجی ده‌لوب اوره‌یه یومورطلیور؛ ایکنجیسی لاشه اوزرینه یومورطلیور. لاشه بوله‌مازسه کندندن ضعیف بر طیرطیل بر حشره بولدوروب اونك (اقسام لینّه parties molles) سی اوزرینه یومورطـه‌لرینی وضع ایدییور و یومورطه‌لر (انفجار éclosion) ایدنجـه ـ اقتضای طبیعتلرینه کوره ـ بر محیط مغذی‌ده بولونمش اولویور .

شیمدی : [او بوجك بوتون شیلری دوشونه‌رك یاپیور؛ یاورولرینك استقبالده آج قالماماسی ایچون هرنوع وسائطی محاکمه ایدوبده بو درلو برچاره بولویور و قرار ویردکدن صوکره بالارادت اونی اجرا ایدییور !] ده‌یه‌بیلیر می‌یز؟!. اولادینك استقبالنی بوقدر اینجه دوشونن ـ انسانلر ایچنده بیله ـ قاچ کشی کوستره‌بیلیرز ؟!.. سیوری سینك، اصل عمرینی هواده کچیریرکن، دوشونه‌رکمی و بیله‌رکدن‌می کیدوبده طورغون صولره یومورطلیور ؟!... طبیعی دکل !.. واقعا بوغریبه‌لرك اسباب حقیقیه‌سنی هنوز بیلمیورز . لکن بونلرك شعور و ارادتله مناسبتی اولمادیغی محقق کبی‌در .

قدمه قدمه یوکسه‌لوبده انسانه کلنجه شعور و ارادتك اك پارلاق وبدیهی مثـالنی کورویورز. فقط بوسلسـله‌نك بدایتنده شعور و ارادت یوق ایکن ناصل حاـل اولدی ؟.. بو بر مسـئله‌در. چونکه بر (حجره cellule) ده وجدان یوقسه، میلیونلرجه حجره بر آرایه کلسه، وجدانی یوقدن وارایده‌مز. صفری میلیـون ایله ضرب ایتسـه‌ك ینه صفر اوله‌جغی کبی !... انسـانك وجودی‌ده حجره‌لر مجموعندن باشقه بر شی دکلدر . آیری آیری هیـچ برنده اولمایان بر شی، اونلرك هیئت مجموعه‌سندن ناصل تولد ایدییور ؟!. صوکره عضویات دیدیکمز بو سلسله‌ٔ مراتبك هانکی نقطه‌سنده، هانکی قدمه‌سنده شـعور و ارادت جلوه کوسترمکه باشلیور ؟!.... بونی‌ده تعیین ایتمك قابل

دکلدر. حالبوکه بو ایکی (حد منتها termes extrêmes) آره‌سنده، یعنی، تجربه ایله انسان آره‌سنده (وجدان conscience) وارکه بدیهی‌در. ماهیتت وحقیقتنی بیلمه‌مکله برابر، هر نه اولورسه اولسون، شو حالیله وارلغنی انکار ایده‌مه‌یز.

ایشته بو معمانك استناد ایتدیکی نقطه‌لر بو مسئله‌لردر.

فیلسوفلر، دورانتباهدن صوکره (اصول تحقیق méthode d'investigation)ی ده‌کیشدیردیلر؛ ویکی بر (سیاق نظر manière de voir) ایله ینه بو چاپراشیق مسئله‌یی اورطه‌یه آتدیلر، حل ایتمك ایسته‌دیلر. فقط بوسفردها معقول بر صورتده (وضع ایتدیلر):

حیوانات سفلیه‌ده حرکاتك ارادت وشعور ایله وقوعه کلوب کلمه‌دیکنی تحقیق ایتمـك لازم کلدی. اودورك مجددین اصولنـدن فیلسـوف شهیر، (ده‌قارت Ren. Descartes) حیواناتده وجدان اولمادیغنی ادعا ایدرك اونلرك — عادتا قورولمش برساعت کبی — حرکت ایتدیکنی وکندیلرنده واقع اولان تبدلاتدن خبردار اوله‌مادقلرینی قبول ایتدی. ذاتاً بر ریاضی حکمتشناس اولان بو فیلسوف، بالجمله حادثاتی میخانیکی بر صورتده تعریف ایتمکه فطرتاً میال وطرفدارایدی. علمك ترقیسنه زیاده‌سیله‌یاردیم ایدن بو اصولك واضعی ومروجی اودر. یالکز، بوتون بوتون ارادتی انکار ایتمیه‌رك انسانه تخصیص ایتمکله براقدی. بوفلسفه او زمان، خریستیانلغك احکام اعتقادیه‌سنه‌ده موافق دوشیوردی. زیرا الٓهیون نصرانیه روحی - یعنی نفس ناطقه‌یی- یالکز انسانده‌کوریورو، حیواناتده فانی بر(نفس) دن باشقه‌برشی اولمادیغنه اینانیوردی‌که بوده ذاتاً تعلیمات فلاطونیه‌دن قالمه برفکرایدی.

بناءً علیه او زمانلر، یعنی اون بشنجی عصر میلادیده ده‌قارته الك زیاده اعتراض ایدنلر، کلیسا اربابی دکل، معاصرین متفکرین اولدی. ازان جمله ریی مشهور (مونته‌نی‌یی Montaigne)، حیواناتك عقلدن بی‌نصیب اولمادیغنی و حتی بعضاً عقللی انسانلردن ایی استعمال ایده‌بیلدیکنی ادعا ایتمش وبونی ظریف مثاللرله اثباته دخی چالشمشدی. (موروس Morus)دخی

دەقارتك بو فكر واعتقادينه شدتله تعريض ايدرك حيواناتك بعضاً نەمكمل ايشلرياپديغنى مثال كتيرمش وبزم اونلرى تقليدەبيله مقتدر اولەمايەجغمزى ادعا ايتمشدى .

حيواناتدەده بزم كبى عقل اولدوغنى اثبات ايچون (غريزه) يى يعنى سوق طبيعى يى مثال كوستروب استدلال ايدنلره قارشى دەقارت، عينى مثالى آلوب كندى ادعاسنه ملايم بر حجت اولمق صورتيله قوللانيوردى : [آرى نك مكمل مسدسلرله بال پەتەكى ياپمەسى، عقل ايله بو ايشلرىياپديغنى اثبات ايتمز ؛ بالعكس قورولمش بر ساعت ، بر ماكنه كبى حركت ايتمكده بولوندوغنه دلالت ايدر؛ چونكه قطعياً باشقه درلوسنى ياپمغه مقتدر دكلدر. نته كيم ساعت، زمانى غايت قطعى اولەرق كوسترير و اك عقللى بر آدمك تخمين و تقديرى بيله ساعتك ـ بوخصوصده ـ كوردوكى ايشى كورەمز چونكەحركاتى يكنسق ومطرددر. الى اخره !] ديبوردى .

اعلان ايتمش اولدوغى بو فكر يوزندن، دەقارت او قدر اعتراضاته هدف اولمشدى كه عظيم بر مباحثه يه ميدان آچيلدى . فيلسوف همان هپسنه جواب ويردى . حتى مكتوبلرينك برنده بو (منساقيت نظريەسى) نك دستور اساسى سنى غايت واضح و صريح بر جمله ايله بيان ايتمش و : [حيواناتك قابل اولدوغى افعال وحركات نه قدر معضل و متنوع اولورسه اولسون حكمى يوقدر. چونكه مسئله او دكلدر . برماكنه نه قدرمختلف ومتنوع چرخلردن مركب ايسه، البتاوقدرمعضلومتنوع ايشلركورەبيلير . فقط ينه ماكنەدر . عقل و ارادتله حركت ايتمز. (اجزاسنك صورت ترتبى l'ajustement de ses parties) طرز حركتنى تعريف ايدەبيلير. كيفيت فعاليتنى تعريف و ايضاح ايچون ، اوكا برعقل اسناد ايتمكەحاجت يوقدر؛ عبثدر . حيواناتده دخى حقيقت حال تماماً وعيناً بويلەدر. بنعضوى اولان هرفعاليت مخصوصەيى بويله ـ ميخانيكى برصورتده ـ پك قولاى تعريف ايدەبيليرم . بر قيرلانغيجك يازين كلوبده پنجرەمه قونمەسى ايله بر ساعت يلقووانك حركاتى عينى ضرورته، عينى مبدأ ميخانيكى يه تابع حادثاتدندر.] ديمشدى .

بو سیاق نظر ـ بر ایکی صحیفه اول عرض ایتدیکم وجهله ـ علمك اصولنی وغایه‌سنی آرتق قطعیاً تعیین ایتمشدی. نته‌کیم بوکون کرك فیزیولوژی، کرکسه پسیقولوژی علملری، کندی ساحه‌لرنده موضوع بحث وتتبع اولان حادثات عضویه ومعنویه‌یی اسباب میخانیکیه‌سنه عطفاً تعریفه یول بولمادقجه، حقیله تعریف ایتمش اولمازلر. بوعلملرك الثابت ومتین کشفیاتی، دەقارتك ادعاسنی تصدیق ایتمك صورتیله واقع اولمشدر. عکسی ادعایی کودنلر، بو کشفیات ایله فتح اولونان منطقهٔ حادثاتدن ـ خطوه بخطوه ـ کری چکیلمك و هنوز فتح اولونامامش بولونان برزمین مبهمیتده تدافعی بروضعیت آلمق مجبوریتنده قالمشلردر.

فلسفه و علومه اصول اوکرتمکده بحق مجدد صاییلان دەقارتك شرفی ایشته بورادەدر. واقعا (automatisme) نظریه‌سنك مؤسسی اولان بو فرانسز فیلسوفی، انسانی مستثنا طوتمشدی. فقط بوتون عالم عضوی بو سیاق نظرله بر کره تتبع اولونمغه باشلادقدن صوکره آرتق انسانی طبیعت عضویه خارجنده، قانون فطرت دوقنده براقق ممکن اوله‌مازدی. فی الحقیقه اویله‌ده اولدی: دەقارتك فلسفه‌سنده ذاتاً ایکی وجههٔ استقامت واردی؛ بریسی طوغریدن طوغرییه مابعد الطبیعیاته، بریسی‌ده میخانیکیت مبدأی ایله (ایجابیه déterminisme) مذهبنه ایصال ایدییوردی. علما وفلاسفهٔ مادیون بو ایکنجی یولی طوتدیلر. اون سکزنجی عصر فیلسوفلرندن وغلاة مادیوندن مشهور (دو لامتری De Lametterie) (l'homme-plante = نبات آدم) و (L'homme-machine = ماکنه آدم) ناملریله شایان دقت ایکی کتاب یازدی؛ اواثرلرده انسانك‌ده ـ میخانیکیت خلقت اعتباریله ـ بر نباتدن اساساً فرقی اولمادیغنی، اونك‌ده آنجق بر ماکنه کبی حرکت ایتدیکنی ادعا ایدییور و روحی، ارادتی آچیقدن آچیغه انکاره وارییوردی. واقعا او زمانلر فیزیولوژی وپسیقولوژی هنوزابتدائی برحالده بولوندوغی ایچون (دولامتری)نك بوفلسفه‌سی (نابهنکام برفرضیه une hypothèse intempestive اولمقدن عبارت قالیوردی؛ چونکه بو غریب ادعایی اثبات ایده‌بیله‌جك دلائل قطعیه‌یی علوم طبیعیه‌نك خزانهٔ

معلوماتنده بولمق پك مشكلدی . مع مافيه بوفرضيه ـ هر نه قيمتی حائز اولورسه اولسون ـ هر حالده دەقارت اصول ميخانيكيەسنك برنتيجۀ ضروريەسی، ايكی عصر صوكره حاصل اولان ثمرۀ طبيعيەسی ايدی .

(دولامتری)دن چوق اول (باروح سپينوزا = Baruch Spinoza) دەقارتك اصولنی حادثات اخلاقيەيه بيله تطبيق ايتمكه چالشمش و اك مهم اثری اولان (éthique) نام كتابنك همان هر بحثنی برطاقم موضوعاته بنا ايدرك (تعليلی déductif) بر اسلوب استدلال ايله او موضوعاتدن قواعد اخلاقيه استنتاج ايلەمشدی . اونك ايچون اثرينی برغريب هندسه كتابنه چويرمشدی .

بوتون بو جريانلر فيلسوف دەقارتدن زياده ، رياضی دەقارتك اذهان متفكرينه شدت تحكمنی و درجۀ نفوذينی اثبات ايدر .

انسانده روحی وشعوری بردرلو انكار ايدەمەين (لايب نيچ Leibnitz) دخی بو تأثيرك فسوننده كنديتی قورتارەمامش و(نفس ناطقه)يی ـ هيچ اولمازسه ـ (روحانی بر منساق = un antomate spirituel) اولمق اوزره قبول ايدرك، تأليفی ناقابل اولان ايكی اعتقادی برلشديرمك ايچون، يامون ايپليكی ايله باغلايی ويرمشدی .

اثرلرينی هپ فرانسزجه يازان بو آلمان فيلسوفی (علم الٰهی théodicée) نام كتابنده ـ بومسئلەيه دائر ـ شوسوزلری سويليور :

[جنين foetus حيوانده ناصل تشكل ايديورسه ، طبيعتك دها نيجه بيك (خارقەلر merveilles)ی ـ اللهك اونلره بخش ايتمش اولدوغی ـ بر استعداد غريزی ايله ناصل حاصل اولويورسه ، يعنی : بو شايان حيرت (automate)لر، محضا (نيت مقدرۀ الٰهيەنك اقتضای فيضی ايله en vertu de la préformation divine) بو قدر كوزل ايشلری ميخانيكی بر صورتده اجرايه قابل اولويورلرسه ، روح بشرك ده طبقی اونلر كبی و فقط اونلردن دها زيادە تحسينه سزاوار بر (منساق معنوی automate spirituel) اولدوغنه قولايجه حكم ايديله بيلير. بزم ارادتمز اولمايەرق، روحمزك اوكوزل

فكرلرى حاصل ايده‌بيلمه‌سى، تقدير آلهى ايله اولسه كركدر . معنوى منساقلرك «يعنى ارواحك!؟» فعاليتده ـ عادى معناسيله ـ ذره‌قدر ميخانيكى برشى يوقدر؛ فقط (ميخانيك)ده اك كوزل كيفيت نه ايسه روحك فعاليتى اونى كاملاً حائزدر.]

(لايب‌نيچ)ك شو سوزلرندن اكلاشيليوركه ، كنديسنك نامنه منسوب اولان مشهور (harmonie préétablie = آهنك ازلى) نظريه‌سى ، [بو تعبير ايچون هر ايكى كلمه‌يه‌ده باقيكز!] دەقارتك (منساقيت) نظريه‌سندن طوغمشدر. ارادت روحى انكار مجبوريتى ايله برابر، شعورك بداهتنى تسليم ايتمك ضرورتى بوكا سبب اولمشدر. شو تقديرجه المان فيلسوفنك (منساق معنوى) عد ايتديكى روح دخى تقدير الهى ايله اعمال فكر ايتمكده بى‌ارادەدر . طبقى حيواناتده مشهود اولدوغى وجهله ، اك مكمل بر ماكنه كبى ايشلر. يالكز اونلردن شوفرقى واردركه افعال وحركاتنه تماماً شعور حاصل ايدر. ديمك كه عقل وشعور، ارادتك دليلى اولمايه‌بيله‌جك!.. انسانك كندى افعال وحركاتنه شعورى اولماسى، افعال مذكوره‌نك اضطرارى اولماديغنى اثبات ايده‌مه‌يه‌جك !...

حالبوكه هان بوتون فيلسوفلر ارادت بشريه‌يى اثبات ايده‌بيلمك ايچون (عقل وشعورايله حركت ايتديكمزى) اك قوى بر برهان اولمق اوزره تلقى و ايراد ايده‌كلمشلردر .

(لايب‌نيچ)ك بو ملاحظه‌سى پك مهمدر . نته‌كيم افعالمزده كورولن (آهنك اطراد)ك دخى منساقيت نظريه‌سنه منافى برشى اولماديغنى، صراحتاً بيان ايتمه‌سى‌ده شايان دقتدر. (ميخانيكده اك كوزل كيفيت نه ايسه ce qu'il y a de beau dans la mécanique) ديمكدن مقصدى اودر. يعنى [عينى فعل وخدمتى ايفا امرنده بر ماكنه‌نك (اجزاى مشكله parties constitutives) سى ناصل هم آهنك اوله‌رق حركت ايديورسه، قواى روحيه‌ده بويله‌در؛ فقط ذى شعور بر ماكنه‌در.] ديمك ايستيوركه دەقارتك برمكتوبندن آلوب يوقاريده نقل ايتديكم ملاحظه‌نك تفسيريدر ،

سالفین حکمامزدن (قینالیزاده علی افندی) مرحوم دخی، ذهنی بو وادیلره سوق‌ایتمش وحیوانات سفیله‌نك سوق‌طبیعی‌ایله یاپدیغی‌ایشلره حیرت ایتمکدن کندینی آله‌مامشدی. بو مسئله‌ده بعضی ملاحظه‌لر بیان ایتمشدرکه اساساً (لایب‌نیچ)ك (آهنك‌ازلی) اعتقادینی آ کدیریر .

جنتمکان قانونی سلطان سلیمان دوری فضلاسندن و حتی ده‌قارتك معاصرینندن اولان بو حکیم ، (اخلاق علائی نامنده‌کی اثرینك اوتوز طوقوزنجی صحیفه‌سنده) مخلوقات حیوانیه‌نك مجادلهٔ حیات امرنده موفق اولملری و — کندی تعبیرنجه — (بقای نوع وشخصی) لرینی تأمین‌ایتمه‌لری ایچون (صانع حکیم ومبدأ علیم طرفندن) حیوانات مذکوره‌یه ویریلن آلات واعضایی ذکرایتدکدن صوکره (حکیمانه تأمل) ایدییور، ودها سفیل‌حشراته کچه‌رك (نحل عسل، یعنی بال‌آریسی) نك هنرلرینی نظر دقته‌آلیور ونتیجه‌ده شو حکمی ویرییورکه ماهیتاً (لایب‌نیچ)ك (harmonie préetablie) اعتقادینه تماماً مشابهدر :

[پس، بودقایق وضع وترتیب وصنایع نسق وترکیبی — که استخراجندن علمای هندسه، دائرهٔ عجز وحیرتده، نقطهٔ مرکز مثال، محاط خط ملالدر — برحیوان عدیم العلم نیجه ملاحظه ایلر ؟؟!.. مگر حکیم ازل عزوجل، الهام صنع وتعلیم عمل ایتمش‌درکه انواع عالم، کمالات ممکنه‌سنه واصل، ونظام مراد و بقایِ مقدّر، ارادات ازلی مقتضاسنجه حاصل اولور.]

بیك آلتی یوز قرق آلتی سنهٔ میلادیه‌سنده یعنی قینالی زاده‌دن بر بطن صوکره طوغمش اولان (لایب‌نیچ)، بومختصر سوزلری کورمش‌اولسه‌یدی کندی فکرلرینك برشرقلی قفاسنده‌ده جلوه ایده‌بیلمش اولدوغنی کورور و بکنیردی .

لکن ده‌قارتك بو (فلسفهٔ میخانیکیه philosophie mécaniste) سنه زیاده‌سیله قیمت ویرن واونی یکیدن احیا ایدن، زمانمز فیلسوفلری‌اولدی.

اون طوقوزنجی عصر میلادینك کشفیات متنوعه‌سندن بری‌ده (مبحث اعصاب neurologie) ده‌کی موفقیات مشکوره‌سی ایدی. برطرفدن (افعال

منعکسه actions réflexes) نك میخانیکیتی لایقیله تعیین ایدلمش و (مخ شوکی moëlle épinière) یی تشکیل ایدن (خزمات عصبیه faisceaux nerveux) نك و(حجیرات مخیه cellules moëllaires) نك خدمت ووظائفی آکلاشلمشدی. دیکر طرفدن (دماغ cerveau)ك نواحئ مختلفه‌سنده (مراکز عصبیه centres nerveux) (احلال localiser) ایدلمش ، یعنی یرلری تعیین اولونمشدی . بوتون بو کشفیات، حادثات روحیه‌نك وقوعنی، دماغك فعالیت میخانیکیه‌سیله تعریف ایتمك دیمکدر .

طبیعی‌درکه بوکبی کشفیات چوغالوب ییغیلدقدن آنجق ایچـه بر زمان صوکره فیلسوفلر، اوندن بر معنا چیقارمق تشبثنده بولونه‌بیلدیلر. ونه‌ویره جویره تتبع ایدوب ایچندن بر نتیجه مسئله‌لر استخراج ایده‌بیلدیلر .

لکن عصرك نصف اخیری امتدادنجه (پروفسور هکسلی Pr. Huxley) (سپولدینغ D. Spalding)، (شه‌دووث Shadworth)، (هوغسن Hodgson) و دها بر چوق انکلیز علماسی ومتفکرینی (فعل منعکس) مسئله‌سنده تکرار دەقارتی خاطرلادیلر. بلا ارادت و بلا شعور واقع اولان بو نوع حرکات عضویه، بر (منبّه خارجی stimulus externe) نك تأثیریله وقوعه کلیور. بو تأثیر (اعصاب محیطیه nerfs périfériques) واسطه‌سیله اولویور و خارجـدن بدأ ایدرك مخ شـوکی‌ده‌کی حجیراتدن کچدکدن صوکره برطاقم عضلات مخصوصه‌یی حرکته کتیرییور. شوصورتله بر(جریان circuit) حاصل اولویور دیمکـدر . بو جریان، نیچون (حجیرات مخیّـه)یه منحصر قالسین؟ مادامکه (حرکات ارادیه mouvements volontaires) دیدیکمز افعالك مرکز عمومیسی دماغدر، و بویله اولدوغنده شبهه‌مز یوقدر؛ نه‌دن تأثیرات خارجیـه مخ شوکی‌یی تهییج ایتدکدن صوکره دماغمزده‌کی مراکز عصبیه‌یی‌ده تهییج ایدرك دها کنیش برجریان عصبی‌یه سببیت ویرمه‌سین؟..

مخ شوکی ایله دماغ آره‌سنده برچوق اعصاب ارتباطی واردر. مثلا: اوطه‌مده ساکن ساکن اوطورورکن طیشاریده مردیوەن باشنده بر سس ایشیتسه‌م و – اوته‌دنبری کندیسـنه مشتاق بولوندوغم – بردوستك سسی اولدوغنی طانیسه‌م؛ همان قالقوب کندیسنی قارشیلامق اوزره قاپی‌یی آچسه‌م چیقسه‌م؛

وعینی زمانده کندیسنه شویله بویله بر شی سویله‌مکی تصور وتصمیم ایتسه‌م، بوتون بو حرکاتم — اوته‌دنبری مسلّم اولان فلسفه‌یه کوره — ارادی‌در. یوقاریده ذکر ایتدیکم قوربغه تجربه‌سنده‌کی حرکات قسریه‌یه وافعال‌منعکسه‌یه بکزه‌مز. دماغم اولماسه‌یدی بو حرکاته مقتدر اوله‌مازدم.

فقط بو افعالك بندن کیفیت صدورینی علمی بر نقطهٔ نظردن دوشونورسه‌ك، کوروروزکه اونلرده — عینیله فعل منعکسده اولدوغی کبی — میخانیکی بر وجهله حاصل اولمشدر. نته‌کیم شرائط حصولنی (پسیقوفیزیولوژی) تعریف ایدییور وجریان عصبی‌نك مجرالرینی کوستریبور. اوحالده بر (فعل منعکس) ایله بر (فعل ارادی) آره‌سنده ماهیتاً فرق یوق دیمکدر. چونکه هر ایکیسی‌ده میخانیکی‌در. یالکز برنجیسنده جریان، یالکز مراکز مخیه‌یی طولاشدیغی حالده ایکنجیسنده مراکز دماغیه‌دن‌ده کچیور ودماغمزك اك اینجه واك قراکلق کوشه‌لرینی‌ده دور ایده‌بیلیور. او قدر!... یعنی برنجیسی نسبتاً بسیط، ایکنجیسی ایسه پك معضل، پك طولامباج بر حرکت میخانیکیه‌در. هم بزدن افعال منعکسه صادر اولمویورمی؟... چوق!...

لکن، [دماغك فعالیتی ایله حاصل اولان افعال وحرکات، شعور ایله برابردر!] دیه‌جکسکز!. اوت، فقط بوملاحظه، (لایب‌نیچ)ك یوقاریده ذکر ایتمش اولدوغم ادعاسنی ابطال ایده‌مز. شعور ایله واقع اولان‌حرکاتك (ارادی) اولماسی — مطلقا — لازمکلمز. اوندن صوکره — اول امرده — شعور ایله اجرا ایتدیکمز نیجه حرکات واردرکه (اعتیادی habituelle) بر حاله‌کلنجه، اونلری (غیرمشعور inconscient) اوله‌رق مطردا ایفا ایدرز؛ وذاتاً بو، پسیقولوژیده عادتا برقانوندر.

[habitude و inconscient کلمه‌لرینه باقیکز!]

اکر بو قانون طوغرو ایسه، اولجه مشعور اولان بر چوق افعال وحرکاتمز اعتیادی بر شکل آلنجه غیر مشعور اولویور، دیمکدر. کذلك شعور (ارادت) دیمکسه، اولجه (ارادی) اولان حرکاتمز بعدالاعتیاد افعال منعکسه‌دن اولمق‌درکه سنه تنزل ایدییور دیمك اولور. حالبوکه (شخصیت

personnalité) مزی تشکیل ایدن وجدانی جریانلرك همان هپسی اعتیادیدر. هم ده غیر مشعوردر .

ایشته علما و متفکرین متأخرین — بعضی حادثاتی تتبع ایدرکن — بو درلو محاکمات وملاحظه‌ته طوتوله‌رق ده‌قارتك میخانیکیت نظریه‌سنی تکرار احیا ایتدیلر. فقط احوال وحرکاتمزده، و وجودمزه عارض اولان تبدلاتك قسم کلیسنده شعورمزك حاضر اولدوغنی انکار ایتمك — بداهت وجدانیه‌یه قارشی — ممتنع کوروندوکندن، بو مسئله باشقه بر شکل آلدی: (منساقیت مشعوره automatism conscient) نظریه‌سی وضع اولوندی.

دیمك‌که ده‌قارت ایله باشلایان معاصرین، ایکنجی مرحلهٔ تفکرده (لایب نیچ)ك نظریه‌سنه کلدی . بو آلمان فیلسوفنك فکرلرینی یوقاریده عرض ایتمشدم .

مع مافیه بو فلسفهٔ جدیده (مادیه matérialisme) ایله اوموز اوپو- شـویور و اوکا چوق بکزییوردی. شعور و ارادت دخی داخل حساب اولدوغی حالده بالجمله حادثات وجدانیه‌یی، (جملهٔ عصبیه -système ner veux) نك (فعالیت میخانیکیه activité mécanique)سی ایله تعریف ایتمك، مادّیونك دأبِ قدیمی و اسلوب مختاریدر. مادّیون هر شیئك — (نهایت تحلیلده en dernière analyse) — ماده ایله حرکته منجر اوله- جغنه تماماً قانعدرلر. [matérialisme کله‌سنه باقیکز !]

حالبوکه بو بحثی یکیدن اویاندیروبده مسئله‌یی بو شکله صوقان انکلیز متفکرین معاصرینی مادّیوندن دکل ایدیلر؛ حتی بو فلسفه‌نك بطلاننه قانع ایدیلر، زیرا شعور وعقل وارادتك حرکته منجراوله‌بیلمه‌سنه قطعاً احتمال ویره‌میورلر؛ وبونی تحقیقه امکان بولونه‌جغنه‌ده ایناننه‌میورلردی. بناءً علیه ماتریالیزمك اساس ادعاسنی شدتله رد ایدییورلردی .

او حالده، مادام‌که بر طرفدن وجدانك بداهتنی انکار ایده‌میورلر؛ اونك حرکتله تعریفنه‌ده امکان کوره‌میوب، بوسبوتون باشقه بر نوع حادثه اولماسنی قبول ایدییورلردی، ومادام‌که عینی زمانده میخانیکیت نظریه‌سنی‌ده

استصحاب وتسليم ايدييورلردی، اكثر افعالمزله مترافق بولونان بو شعورك موقعنی، لزومنی، فائده‌سنی، وظیفه وماهیتنی هر حالده بر وجهله تعریف وتعیین ایتمك لازمكلیور، وبو مجبوریت اونلره توجه ایدییوردی. بونك ایچون بریكی تعبیر اصطلاحی ایجاد ایتدیلر : اوكا (علی الحادثه épiphénomène) دیدیلر. شو تقدیرجه شعور، مادیونك ظن ایتدیكی كبی فعالیت دماغیه‌نك (اثر effet) ی دكلدر . بناءً علیه بر حادثهٔ دماغیه دكلدر. میخانیكیت عصبیه ایله دائما مترافق اولان بر جلوهٔ مستقله‌در. فعالیت دماغیه‌یه هیچ بر وجهله تأثیری اولمادیغی كبی، هیچ بر صورتله دخی اوندن متأثر دكلدر .

پسیقولوژی كتابنده بو بحثی ایضاح ایدركن (ویلیام جه‌یمس Wil. James) ك دیدیكی كبی : [بونظریه‌یی تماميله احاطه ایده‌بیلمك ایچون، بعضی مثاللرله تطبیق ایتملی‌در. فرضا: قونوشوركن دیلیمزك حركاتی، كوزلرمزك قیمیلدانماسی، كوز قپاقلرینك آچیلوب قاپانماسی، — شبهه یوقدركه — فیزیو- لوژیق بر طاقم حركات نوعندندر؛ بو حیثیتله اونلرك اسباب متقدمه‌سی منحصراً میخانیكی اولمق لازمكلیر. بز، مثلا (شكسپیر Shakespeare)ك جملهٔ عصبیه‌سنی وبوتون (شرائط محیطیه conditions environnantes) سنی بیلسه ایدك، بوشاعرك — معین بر دورهٔ حیاتنده — نیچون الی حركته كله‌رك برقاچ طبقه كاغد اوزرینه ، او قاره قاره اكری بوكری اشارتلری چیزدیكنی، یعنی (هاملت Hamlet) نامنده‌كی اثرینی یازدیغنی كوسترمكه موفق و مقتدر اوله‌بیله‌جكدك. او اثرده كوردوكمز هر بر چیزكینك، هر بر حككٔ الحاصل هر درلو تعدیلاتك سبب معقولنی آكلایه‌بیله‌جكدك؛ وشكسپیرك روحنده طوغان افكارك وجودینی قبول وتسلیمه ذره قدر حاجت كورمه‌رك بوتون او اشارت مرقومه‌نك سببنی آكلایه‌بیله‌جكدك. (منساقیت نظریه‌سی) بنه عینی صورتله ادعا ایدییوركه (مارتن لوتر Martin Luther) ده‌نیلن وقیمت جسمانیه‌سی اعتباریله، تقریباً یوزكیلو (شبه زلالی albuminoïde) بر ماده‌دن عبارت بولونان ذاتك ترجمهٔ حالنی — كافهٔ تفرعاتیله — یازه- بیلیردك و اونك (حساس sensible) اولدوغنی، نظر دقته آلمغه قطعاً حاجت كورمه‌رك بوكا موفق اولوردق .]

یعنی دماغ دیدیکمز او حیرتبخش ماکنه‌نك بالجمله تفرعاتی، بوتون چرخلرینی، ویدالرینی، طرز فعالیت و حرکتنی بیلسه ایدك، هر هانکی بر آدمك بوتون عمرنجه دوام ایدن حرکاتی یعنی ترجمهٔ حالنی — دماغنك میخانیکیت فیزیولوژیه‌سنه نظراً — یازه‌بیلیردك؛ او آدمك حساس ومتفکر اولوب اولماماسنی‌ده قطعاً اهمال ایده‌بیلیردك ؛ دیمك ایستیور .

حالبوکه، انسان دیدیکمز بو کتلهٔ شبه زلالیه، عینی زمانده (حس وارادت وعقل) صاحبی‌در. بو او درجه بدیهی‌درکه ذره قدر شبهه‌کوتورمز. دیمك‌که بوحادثات معنویه دخی باشلی باشنه بر سلسله تشکیل ایدییور. بونك صورت حصولنی منساقیت نظریه‌سی ناصل تعریف ایده‌بیله‌جك ؟!. حادثات فیزیولوژیه‌دن معدود اولان (میخانیکیت دماغیه) ایله حادثات روحیه‌دن معدود اولان (فعالیت مشعوره) بویله ایکی سلسلهٔ مستقله تشکیل ایدنجه بونلرك یکدیکرلریله علاقه‌سی نه اوله‌بیلیر ؟!.. آره‌لرنده نوعما بر علاقه وارمی؟!.. تأثیرات متقابله وارمی؟... یوقمی؟!

ایشته منساقیت نظریه‌سنك تولید ایتدیکی الك مهم سوأل بودر؛ و بو سوأله قارشی بو نظریه سلباً جواب ویرییور: (هیچ بر مناسبت یوقدر !) دییور . او حالده (حالات وجدانیه) دیدیکمز سلسلهٔ وقوعات نه‌در ؟.. و نره‌دن حاصل‌اولویور؟.. ونیچون دماغمزك حادثات میخانیکیه‌سی‌ایله بویله (موازاتاً = parallèlement) پیدا اولوب کیدییور؟

بو سوأللره منساقیون، معقول بر جواب تدارك ایتمك مجبوریتندن قورتوله‌ماز . خصوصاً (طبع سلیم) و تجارب انسانیه‌یه منافی و مغایر کلن بو ادعانی لایقیله تحکیم و تنویر ایده‌بیلمك ایچون معقول بر جواب لزومی محققدر .

بو مسائل علمیه‌دن خبردار اولمایانلر، ذهنلرینی فلسفه‌نك شوغامض یوللرینه سوق ایده‌مه‌یه‌جکلری ایچون (bon sens حاسهٔ سلیمه) لرینه اعتماداً، ظن ایدرلرکه هر هانکی بر وسیله ایله پیدا اولان بر (فکر idée) و یا بر (حس sentiment) سائق ارادات اولویورده، انسان اوکا کوره حرکت ایدییور .

فرضا، برآلیش ویریشده بولونیورسکز. آلدیغکز شیلری وحساب پوصله‌سنی کورونجه هروجهله الدائمش اولدوغکزه دائر بر (فکر) حاصل ایدییورسکز: (تپه‌کز آتیورا)؛ یعنی او فکرسزده برده (حس حدّت) ایقاع ایدییور. [واره‌یم شو مخره حریفك حدّینی بیلدیره‌یم !] ده‌یوب همان سوقاغه فیرلیورسکز؛ یعنی او حس ارادتکزی تحریك ایدییور.

بونك عکسی‌ده طوغرو کورونیور: جملهٔ عصبیه‌کزك ضعفنه ویا قدرتنه، وجودکزك راحتسزلغنه ویا صحتنه کوره دنیایی براز باشقه کورویورسکز. کنجلککزده سزه رعشه‌لر ویرن آمالکز، سن وقوفکزده حاصل اولان امللریکزه بکزه‌میور. دور شبابکزه بوتون معنای شعریتنی ویرن طاشقینلقلریکزی، سزه نقل ایتسه‌لر، کمال سکون ایله دیکله‌دکدن صوکره: [چوجوقلق!..] ده‌یوب کچیوریرییورسکز. [قارنکز آچ ایکن بدبین، طوق ایکن نیك‌بین] اولویورسکز. بو احوالك جمله‌سی تبدلات جسمانیه‌کز ایله تحولات معنویه‌کز آره‌سنده صیقی وصمیمی برعلاقه — هم بر (رابطهٔ سببیت rapport de causalité) — اولدوغنی اثبات ایدرکبی کورونیور. حیات جسمانیه و روحیه‌مزی هپ بردن برماکنه‌نك حرکت و فعالیتنه بکزتسه‌کز بیله ادعا ایده‌مزسکز که ماکنه‌نك فعالیتی، بخارك تکاثفی، توتری و تضییقی کبی حادثات ایله علاقه‌دار بولونماسین و بوتون بو فعالیتده حرارتك دخل و تأثیری اولماسین؛...

حیات اجتماعیه ایچون‌ده بو ملاحظه عیناً وارددر: (اوگوست قونت Auguste Comte)، [امور دنیویه‌یی اداره ایدن افکاردر!] دییور. (هربرت سپنسر H. Spencer) [حسیاتدر!] دییور. هرحالده بو بویوك فیلسوفلرك هر ایکیسی‌ده، بوتون انسانلرك، بو خصوصده‌کی ظنلرینی — بروجهله — تصدیق وتأیید ایدرك تبدلات جسمانیه‌مزله تحولات معنویه‌مز آره‌سنده بررابطهٔ سببیت بولوندوغنی تسلیم ایدییورلر. (منساقیت نظریه‌سی) — همزمان اوله‌رق وقوعه کلن — بو ایکی سلسلهٔ حادثاتی بربرندن تماماً آییرییور.

اوت!.. بوسبوتون آییرییور!.. (حادثات روحیه phén. psychiques) یی، صرف میخانیکی اولان (حادثات غریزیه phén. physiologiques)

نك (کولکه) سی کبی بر شی عد ایدییور. فعالیت دماغیه اوزرینه (منضم و زائد surplus) بر (جلوه manifestation) یعنی (حادثه اوزرینه حادثه) کبی تلقی ایدییورکه ذاتاً لسان یونانی‌ده (ئه پی — فه‌نومه‌ن = épi-phé-nomène) بو دیمکدر.

بو نظریه‌یی دقتله بسیط وتنقید ایدن (ویلیام جه‌یمس Vil. James) - یوقاریده نقل ایتدیکم سوزلرینه دوام ایدرك - بر ایکی کوزل مثال ایله بو نقطه‌لری ایضاح ایلیور:

[فقط (لوتر) ایله (شکسپیر)ك تاریخ معنویتلرینی‌ده عینی صورتله مکمل اوله‌رق ترتیب وتعقیب ایده‌بیلیرز؛ اریله‌که هر بر لمعهٔ فکر وحسك او سلسلهٔ حادثاتده موقع مخصوصنی تعیین ایتمك ممکن اولور. هر انسانك (تاریخ جسمانیتی = body-history) ایله (تاریخ معنویتی = mind-history) یان یانه - یعنی موازاتاً - کیده‌بیلیر؛ وبرینك هر بر نقطه‌سی، دیکرینك هر بر نقطه‌سنه تقابل ایدر؛ لکن بو نقاط متقابله‌نك یکدیکری اوزرینه هیچ بر وجهله تأثیری یوقدر. نته‌کیم نغمات، ارغنونك تللری ایله طالغه‌لانیر، فقط او تللرك اهتزا-زاتنی نه تعجیل ایده‌بیلیر، نه ده تعطیل ایده‌بیلیر. ناصل‌که یورومکده اولان بر کیمسه‌نك کولکه‌سی‌ده کندیسیله برابر یورور؛ لکن هیچ بر وجهله آدیملرینه تأثیر ایده‌مز.]

(جه‌یمس)ك بو ایضاحاتی ومعنادار مثاللری (منساقیت نظریه‌سی) حقنده صریح بر فکر ویردکدن ماعدا بو نظریه‌نك ناصل - بالضروره - (موازات parallélisme) فلسفه‌سنه پیوسته اولدوغنی‌ده کوستریبور. [بو تعبیره باقیکز. موازات فلسفه‌سی حقنده مناقشات واردر!]

(منساقیت) طرفدارلری، - بر مجبوریت منطقیه ایله - ادعا ایدییورلرکه انسانده (حادثات فیزیولوژیه) ایله (حادثات پسیقولوژیه) عینی زمانده موازاتاً حاصل اولویور. بونلرك برنجیسی مادی بر طاقم ذراتك متصل بر سلسلهٔ تحولاتی‌در. ایکنجیسی‌ده - بوسبوتون باشقه ماهیتده بر سلسلهٔ متصله تشکیل ایدر. بونلر هیچ بر وجهله یکدیکرینه بکزه‌مه‌دیکی کبی، یکدیکریله علاقه‌دار

ده دکلدرلر . بو ادعاده بولونانلرك تعبیر مخصوصنجه موازاتاً جلوه نمون اولان بو ایکی سلسلهٔ حادثاتدن هر بری باشلی باشنه بر (جریان مسدود circuit fermé) تشکیل ایدر . بونلر یکدیکرندن بوسبوتون آیری غیری شیلردر .

دیمك که (فیزیولوژی) علمی ایله (پسیقولوژی) نك هیچ بر مناسبتی اولمامق لازمکلیر؛ هله بونك ایکیسنی تألیف ایدوبده علم روحی (دماغك فیزیولوژیسی = physiologie du cerveau) اوله‌رق تلقی ایدن (پسیقو-فیزیولوژی = psycho-physiologie) علمی بوسبوتون اصلسز وسفسطی sophistique) برمبحث اولمق لازمکله‌جك !.. چونکه بر (قیاس مع الفارق fausse comparaison) خطاسندن تولد ایتمشدر. بر برینه هیچ بکزه‌مه‌ین ایکی جنس حادثاتی یالکز یکدیکرینه قیاساً تتبع ایتمکله قالمیور ؛ اونلری بر طوتویور؛ عینی جنسدن عد ایدییور !

واقعا بو دوشونوش فنا دکل؛ یا کلش‌ده کورونمیور ؛ چونکه کائنات مادیه‌ده علی الاطلاق حکمی تحقق وتأید ایدن (علم ماکنه la science mécanique) پرنسیپلرینك موجودات عضویه‌یه تمامیٔ تطبیقندن طوغمشدر. فقط ، (موازات نظریه‌سی) کبی بر چیقماز سوقاغه ـ بالمجبوریه ـ کیرمه‌سه‌یدی، چوق ایی اوله‌جق وحادثات معنویه وحیاتیه‌یی اك معقول بروجهله تعریفده اثبات قابلیت ایتمش بولونه‌جقدی. حالبوکه تجلیات غریزیه وحیاتیه‌یی، تجلیات روحیه ومعنویه‌دن بوسبوتون آییرییور. عینی زمانده بردن وقوعه‌کلن بوایکی درلو حادثاتك تأثیرات مقابله‌سنی‌ده انکار ایدییور ؛ و بو ادعا ـ یوقاریده بر مثال ایله کوستردیکم کبی ـ اك بدیهی تجربه‌لرمزه بیله قارشی کلیور .

انسان، شکسپیرك (هاملت) نی اوقورکن درلو درلو هیجانلر کچیرییور. کذلك ایی بر تلغراف آلیور ؛ سوینجندن چیلدیرییور؛ قابنه صیغامیور . منحوس بر تلغراف آلیور ؛ صاچلرینی یولویور؛ عادتا دلی اولویور. بو نه‌در؟.. بر اشارتك برفکر اویاندیرمه‌سی، برفکرك جملهٔ عصبیه‌یه تأثیری دکلمیدر ؟.. اکر معنویاتك غریزیات ایله علاقه‌سی، تأثیرات متقابله‌سی اولماسه‌یدی، بویله بر کاغد پارچه‌سی اوزرنده‌کی اشارات، انسانده افکار ایقاع ایده بیلیرمی

ایدی ؟.. او افکار، حسیاتی طالقالاندیره‌بیلیرمی ایدی ؟... صوکره او (هیجان émotion)، ارادتی تحریك ایده‌بیلیرمی ایدی ؟...

ایشته بو کبی نا معدود حادثات عادیه، بو نظریه‌یه قارشی طورویور. او حالده میخانیکیت دماغیه‌نك (اثر effet) ی‌و (مؤثر cause) ی اولمایان، فقط اونك گولگه‌سی کبی یانندن آیرلمایان، حادثات مشعوره نه در ؟. و اونلرك لزومی نه در ؟...

شو نقطه‌ده توجه ایدن بو ایکی سؤالك برنجیسنه متوفی (پروفسور هکسلی Prof. Huxley) شو جوابی ویریبور :

[افکار وحسیات و ارادات، بزم وجودمزده منساقی اوله‌رق وقوعبولان تبدلات وحرکاتك (شرائط ذهنیه mental conditions) سی یعنی (ساده‌جه شعور شکلنده اشاراتی simply symbols in consciousness) در . الك ایی بر مثال اولمق اوزره (ارادت volition) دیدیکمز حسی نظر دقته آله‌لم : بو طویغو، بر (فعل ارادی volontary act) نك سببی دکل، او فعلك سبب حقیقی‌سی اولان (حالت دماغیه state of brain) نك انجق اشارتی (تمثال symbol) ی در.] دییور .

آکلاشیلیور : بو مشهور عالمك ادعاسنجه، بزده حاصل اولان (حس ارادت) افعال وحرکات ارادیه‌مزك سببی دکلدر. افعالمز دماغمزك میخانیکیتی نتیجه‌سی‌در. شو قدر وارکه، طبیعت عینی زمانده اوحرکات میخانیکیه‌نك حین وقوعنده برده (اشارت) ویریبور. ایشته (شعور) بودر. بویله‌اولونجه صحیحاً سببیت علاقه‌سی دوشونوله‌مز .

عینی فلسفه‌یی ترویج ایدنلردن (شه‌دووث هوغسن Shadworth Hodgson) بو ادعاده صوك درجه‌یه واریبور .

[حالات شعور states of consciousness) حرکات مادیه‌یه سبب اولمادیغی کبی یکدیکرینك ده سببی دکلدرلر. یعنی سائر حالات روحیه‌یی دخی ایقاع ایده‌مزلر. حادثات مشعوره ومعنویه، احوال عصبیه‌نك طبیعتلری اقتضاسندن اوله‌رق ـ (ترکبات وتوالی combinations and sequences) سی نتیجه‌سی‌در.] دیه اصرار ایدییور. یعنی ارادت، بر فعل ارادینك سببی

اولمادیغی کبی حس وفکر کبی سائر حادثات وجدانیه‌یه بیله وجودویره‌مز. فعالیت دماغیه‌نك تولید ایتدیکی حالات عصبیه ایله برلکده پیدا اولور وحالات مذکوره‌نك تبدلاتنه موازی تحولات عرض ایدر. دیمك ایستیور.

اویله ایسه، معنویات صنفنده داخل اولان بوتون حادثات روحیه‌نك لزومی نه در؟.. طبیعت بونلری عبث اوله‌رق‌می ایقاع ایدییور؟..

بوسؤال، تکامل فلسفه‌سی اربابنك (متساوقیت نظریه‌سی) علیهنه تعریضاتی تلخیص ایدییور. چونکه او فیلسوفلر، سلسلهٔ عضویتك طبقات سافله‌سنده کوروله‌مه‌ین (حس وفکر و ارادت) کبی تجلیات معنویه‌یی تکامل نتیجه‌سی عد ایدییورلر و بونك اوزون مدت دوام ایدن بر مجاهدهٔ حیات سایه‌سنده (بالاصطفا par selection) حاصل اوله‌بیلمش قابلیات مفیده‌دن بولوندوغنی تسلیمده مجبوریت کورویورلر. ضروریدرکه عبث اولماسنی قبول ایده‌مزلر. [évolution کلمه‌سنه باقیکز!]

زمانمزك مقتدر ومعروف پسیقولوغلرندن (Sully سه‌للّه)، بونظریه‌یی برباشقه نقطهٔ نظردن تنقید ایدییور و اساساً متناقض بولویور. بوعالمك معیار انتقاد اتخاذ ایتدیکی (مبدأ principe)، (تکامل عقیده‌سی la doctrine de l'évolution) دکلدر. اك عمومی اولان مبدأ میخانیکیدر. (تحولات قدرت transformations de l'energie) نامیله عموماً مسلّم اولان حقیقت، ـ ذاتاً ومنحصراً میخانیکی اولمق ادعاسنده بولونان ـ متساوقیت نظریه‌سیله اویه‌شه‌مازسه، بطلاننه باشقه دلیل آرامغه حاجت یوقدر. ایشته بو مبدأدن حرکت ایدن ومسئله‌یه ینه میخانیکی بر نقطهٔ نظردن باقان (Sully) بعضی اهمیتلی ملاحظه‌لرده بولونیورکه بن اونلری شو برقاچ سطرلق عباره‌ده تلخیص ایتدم:

[متساوقیت نظریه‌سی، بزلری ـ اساساً وماهیتاً ـ عصبی ماکنه‌لردن عبارت عد ایدییور. شعوری و بو تعبیرك شامل اولدوغی بالجمله حادثات وجدانیه‌یی‌ده او ماکنه‌نك فعالیتنه ـ هر ناصل ایسه ـ انضمام ایدن برلزومسز لاحقه، بر (ذیل) کبی تلقی ایدییور. حالبوکه حادثات انفسیه دیدیکمز سلسلهٔ وقوعات، هر حالده بر (اثر)، بر نتیجه‌در؛ بر (مسبّب effet)در.

بونك برسببی اولمق لازمکلیر . او نظریه بو سببه هیچ بر قیمت ویرمیور . دماغ ، (غریزی بر صورتده physiologiquement) حرکت ایدرکن ، شعور پیدا اولوویریور و دماغك حرکات میخانیکیه‌سنه رفاقت ایدییور ؛ دییور. شو دعوایه نظراً حالات وجدانیه‌ی حادثات انفسیه‌نك ، فضولی و بیهوده اوله‌رق - هیچ یوقدن - ظهوره کلیویرمش اولماسنی قبول ایتمك ایجاب ایده‌جکدرکه ، بو ادعا علمك اصول و احکامنی انکاره واریر . دیمك‌که حادثات روحیه عبث دکلدر وسببسزده حاصل اولوویرمه‌سنه عقل ایرمز . اویله ایسه شعور ، یا (قدرت غریزیه énergie physiologique) نك (فضله surplusage) سی‌در ، واونك تحولندن حاصل اولمش بولونمق لازمکلیر ، یاخود او قدر تك بر قسمنی (بلع absorber) ایتمك صورتیله حصولی تعریف اولونه‌بیلیر .) دیمك ایستیور .

بو ملاحظه ، طبقی بر (دینامو Dynamo) ماکنه‌سنك حرکتندن ئه‌لکتریق ضیاسنك صورت حصولنی تعریف ایدیشه بکزر . بو ماکنه‌نك حرکتیله وقوعه کلن (مقدار عمل qnantité de travail) ك بر قسمی ناصل ضیای ئه‌لکتریقی‌یه تحول ایدییورسه ، طبقی اونك کبی دماغك - دینامولرك الك خارق‌العاده‌سی اولان بوعصبی ماکنه‌نك - فعالیتی ایله تظاهر ایدن قوتك برقسمی تحول ایدرك شعور شکلنده تجلی ایدییور ، دیمك ایجاب ایدر .

فقط بو درلو تعریف و بو اسلوب اوزره دوشونوش ، (فیزیولوژی) ده تطبیق ایتدیکمز اصولی پسیقولوژی‌یه دخی تشمیل ایتمکدر . یعنی ماتریالیستجه‌سنه بردوشونوشدر. (منساقیون les automatistes) ، میخانیکیت مبدأنی اساس اتخاذ ایتمکله برابر - حادثات انفسیه‌یی - بواسلوبه کوره تعریفده صوك درجه‌یه قدر وارەمیورلر. واره‌بیله‌ایدیلر ، فلسفهٔ مادیه‌نك بومسئله‌ده ویردیکی حکمی - بالضروره - قبول وتسلیم ایتمکده مجبور بولونه‌جقلردی . حالبوکه (مادیه) اعتقادینی - بوفیلسوفلر - شدتله رد ایدییورلر . فقط بوتورلو افکار فلسفیه‌نك عقائد دینیه ایله (غیر قابل تألیف incompatible) اولدوغنی ملاحظه ایدرك چکیندکلرندن دکل ، حادثات میخانیکیه ایله حالات انفسیه‌یی - اساساً وماهیتاً - غیر قابل تألیف کوردکلرندن بو وجهله طاورانیورلر .

و اونك ایچون بویله بر کریوهٔ مزعجه‌یه دوشویورلر . حالبوکه بو مسئله‌ده مادیونك اعتقادینی قبول ایتمه‌دکلرنده حقلی‌درلر . چونکه حقیقتاً بو ایکی نوع حادثات آره‌سنده اویله بر اوچوروم واردرکه پك دریندر . هیچ بر وجه مشابهت، هیچ برمناسبت بولونه‌مازکه و بوشلق ا.لا ایدیله‌بیلسین!... (لذت و الم plaisir et peine) دیدیکمز حسیات، ـ پروفسور هکسلی‌نك پك محق اولان ادعاسنه‌کوره ـ ذرّات دماغیه‌نك حرکات اهتزازیه‌سنه عطف ایدلسه، وحتی بوده بالتجربه تحقق ایتسه بیله، ینه مسئله حل ایدلمش اولماز . چونکه: نه‌دن ذرّات دماغیه‌نك برنوع حرکتنی، بز،(ذوق) صورتنده حس ایدییورز ؟.. نیچون عینی ذرّاتك دیکر برنوع حرکتنی (الم) شکلنده طویو- یورز ؟.. ایشته بوراسنی آکلامق ینه ممکن اولماز. حالبوکه بو مسئله‌ده اصل حلی مطلوب اولان معما بودر. [subjectif کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز !]

کذلك، بز پك اعلا بیلیورزکه هوانك شودرجهٔ اهتزازی بزجه معیّن بر صدا صورتنده محسوس اولویور. مختلف رنکلر دخی هر وجهله معین اهتزازات اثیریه‌نك بزده بر نوع فسون تأثیری‌در . بوده محقق اوله‌رق ـ معلومزدر. لکن هوانك تیتره‌مه‌سی باشقه شی، او تیتره‌ییشك صدا اوله‌رق حس اولونماسی‌ده بوسبوتون باشقه برشی !... رنك وضیاده بویله !.. بری خارجی وآفاقی برحادثه، ایکنجیسی آنجق بزده واقع وبزمله‌قائم بر حس !..

اولسه اولسه [بو ایکی نوع حادثه آره‌سنده بر (معادلت équivalence) وحتی بررابطهٔ سببیت واردر !.] دەنیله‌بیلیر. فقط [بری دیکرینه بکزه‌مز؛ یاخود بری اوته‌کینك شکل دیکریدر؛] دەیه‌بیلمك ایچون هیچ بر حق، هیچ بر صلاحیت، هیچ بر یول یوقدر .

ایشته منساقیون بویله دوشوندکلری ایچون بو نقطه‌ده توقف ایدییورلر ومادیونك واردیغی یرلره قدر سوق فکر ایده‌میورلر. اونك ایچوندرکه ایکی یول آغزنده یعنی (ثنائیه dualisme) حدودنده طورویورلر. ذاتاً بوحدّی دەقارت تعیین ایتمش وکندیسی‌ده ایلری کچه‌مشدی. اساساً (روح) و (ماده) نامیله ایکی (جوهر substance) قبول ایدییور . فقط بونلرك یکدیکرینه

(قابل ارجاع réductible) اوله‌بیله‌جکنه قطعاً اینانه‌میوردی. [substane کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز !]

لکن فلسفه‌ده انسان ایسته‌دیکی یرده طوره‌ماز. چونکه فیلسوفی دوشوندورن مسئله‌لر کیفی اوله‌رق ابداع ایدیله‌بیلیر شیلر دکلدر ؛ اونك ایچون جریان تفکرك تعقیب ایتدیکی وادیده دوام حرکتی دخی ضروریدر. بناءً علیه بویله ایکی مبدأ قبول ایدوبده طوررونجه (روح ایله جسم corps et âme)ك مناسبت متقابله‌سنی - بهمه‌حال - تعریف ایتمك لازمکلیر. زیرا هر ایکیسنه منسوب اولان سلسلهٔ حادثاتك عینی زمانده مطرداً و موازاتاً وقوعه کلدیکی بدیهی، وبالجمله مذاهب عندنده مسلّمدر. هر تعریف، بوکبی امور بدیهه‌یی آز چوق نظر دقته آلالیدر.

ایشته بومناسبتی (علمی بر صورتده d'une façon scientifique) تعریف ایده‌مه‌دیکی ایچوندرکه (لایبنیچ Leibnitz) کبی برداهیٔ متفکر، مسئله‌یی (علم الهی théodicée) ساحه‌سنه نقل ایده‌رك (آهنك ازلی harmonie préétablie) فرضیه‌سنی ایجاد ایتمش و قدرت خالقه‌نك روح ایله جسمی - ازلدن بری - هم آهنك یاراتمش اولدوغنه قناعت کتیرمشدی.

[بو فرضیه ایچون préétablie کلمه‌سنه باقیکز !]

ثنائیه حدودنده قالمامق وتعریفی نتیجه‌سز براقمامق ایچون بر باشقه نظریه دها ایجاد اولونمشدر. بو یکی نظریه، حادثات غریزیه ایله حادثات روحیه‌یی یکدیکرینه موازی ایکی سلسلهٔ تجلیات عد ایدر. بوکا (موازات نظریه‌سی théorie du parallélisme) دیرلر و بو شکلی ایله (منساقیت) نظریه‌سندن فرق یوقدر؛ یالکز بوایکی سلسلهٔ شئوناتی عینی جوهر اصلی‌نك اثر فاعلیتی اولمق اوزره تلقی ایدرکه اوته‌کندن اساساً فرقی‌ده بودر. بوکا، [ایکی یوزلی نظریه théorie à double faces] دخی دیرلر. منساقیوندن ظن اولونان (قلیفورد Clifford) بو نظریه‌نك مشهور ممثلیدر.

بو ایضاحات کوستریبورکه، تعریف وقوعاتده (اصول علمی méth. scientif.) یه اتباع ضرورتیله قوانین میخانیکیه‌نك فیزیولوژی یه تطبیق،

صوکره پسیقولوژی‌یه تشمیلی ، ذهنی ، منساقیت نظریه‌سنه ـ بالجبوریه ـ سوق ایتمش‌در. فقط حادثات انفسیه‌نك ـ ماهیتاً ـ حادثات میخانیکیه‌یه ارجاع اولونه ماماسی ، موازات نظریه‌سنی تولید ایتمش، اوندن ده برچوق مسئله‌لر ظهوره کلشدر . (فعالیت مشعوره activité consciente) ایله (فعالیت غیر مشعوره act. incons.) مسئله‌سی بونلرك الك مهملرندن بریدر ؛ و (هیجان émotion)، (الهام inspiration)، (دها le génie) مسئله‌لریله علاقه‌داردر .

[بو بحثلرك تفصیلی inconscient تعبیرینه عائد ایضاحاتده مندرجدر. دیکر کلمه‌لرده آیریجه باقیکز !]

شایان دقتدرکه منساقیت نظریه‌سی یالکز (ارادت غیر مقیده volonté indéterminée) اعتقادیله اویوشه‌میور . فقط (نسبی relatif) بر ارادت اعتقادینه مانع کوروتمیور . هله شعورك وجود وعدمندن هیچ متأثر اولمیور. شو تقدیرجه انسان ذی شعور اولمقله برابر ، ینه اونی قورولمش برماکنه کبی تلقی ایتمك ممکن اوله‌بیله‌جکدر. زیرا شعورك فعالیت میخانیکیه‌یه ـ هیچ بر وجهله ـ تأثیری اولمادیغی ادعا ایدیلیور. بو نظریه‌ده الك مهم نقطه بوراسی در . حالبوکه اوته‌دنبری معتبر اولان فکره کوره [شعور، ارادتك لازمی و افعال وحرکات بشریه‌نك ناظمی] عد اولونویوردی. منساقیون اصل بونی رد ایتمش اولویور، یعنی شعورك بالذات وجودینی دکل، فعالیت دماغیه‌ده، حتی فعالیت مشعوره‌ده بیله تأثیر ومداخله‌سنی انکار ایدییور . اونی آنجق فعالیت واقعه‌نك بر اشارتی کبی تلقی ایدییور .

پسیقولوژی‌ده (فعل منساقی action automatique) تعبیری ده واردر. (دواملی constant) یاخود (متکرر و متقطع répété et intermittent) بر صورتده تأثیرایدن (منبهات stimuli) ك موجب اولدوغی افعال منعکسه بو قبیلدندرکه بو تورلو افعال، (دقت attention) ك نفوذندن ـ آز چوق ـ آزاده اوله‌رق وقوعه کلیر. [attention تعبیرنده تفصیلاته باقیکز !]

(هارتله Hartley) حرکات منساقیه‌یی ایکی صنفه آییرمشدی . (ابتدائی primaire) دیدیکی صنفده (ولادی congénital) اولان بالجمله افعال

منعکسه داخلدر . ایکنجی صنف (اعتیادی habituel) اولان حرکات و انفعالی شاملدرکه اونلری اولا دقتله یاپمغه باشلامش اولدوغمز حالده صوکره صوکره برملکهٔ راسخه حاصل اولدوغی ایچون بلا دقت و بلا شعور اجرا ایده طورورز. ایشته (تالی secondaire) دیدیکیده بو طاقم حرکاتدر .

(Waller وولهر) فعل منعکس ایله (وتیرهٔ منساقیه processus automatique) آره‌سنده فرق کورویور . [فعل منعکس بر منبه مستقلك ایقاع ایتدیکی عکس تأثیردر. بناءً علیه دواملی وسورکلی اوله‌ماز . اولسه بیله متقطعدر . حالبوکه افعال منساقیه (مسلسل متصل بر سوری منبهاتك serial stimuli) سلسله‌وی نتیجه‌لریدر .] دییور . یعنی متقطع دکلدر ؛ دیمك ایستیور .

(سیرفی المنام somnambulisme) دیه معروف اولان حالت عصبیه انجق نظریهٔ منساقیه سایه‌سنده ـ معقول بر وجهله ـ تعریف اولونه‌بیلیور. بناءً علیه بو نظریه‌یه حق ویرییور .

[تفصیلات ایچون بو کلمه‌یه و sommeil provoqué تعبیرینه باقیکز!]

اساساً (somnambulisme) ایله علاقه‌دار کورونن دیکر بر حادثهٔ غریبه‌ده واردرکه منساقیت حرکتك پك صریح بر مثالی عد ایدیلیور : بعضی آدملر ـ حتی هیچ یازمق اوقومق بیلمه‌ین آدملر بیله ـ عادتا برماکنه مثلا بر (عمل نویس ergographe) کبی، کاغد اوزرینه بر شیلر قاره‌لیورلر. مسلسل متصل کیدن بو اشارت غریبه‌یه دقتله باقیلیرسه ـ کوج بلا ـ اوقونه‌بیلیور یعنی اوندن ایکوتی بر معنا دخی استخراج ایدیله‌بیلیور. ایشته (خط منساقی écriture automatique) (automatishes schreiben) ، (automatic writing) ، (scrittura automatica) دهنیلن یازی بودر. اکثریا فالجیلر، ونیته باقانلر، بوندن استفاده ایدوب غیبدن خبرویرمك ادعاسنده بولونیورلر .

بو حالت عجیبه‌یی، پسیقولوژی علماسی پك (معضل complexe) برطاقم اختلالات دماغیه‌یه عطف ایله تعریف ایتمك ایستیورلر و اختلالات مذکوره‌نك (تشریحی automatique) اولمایوب یالکز (وظیفوی fonctionnelle)

اولدوغنه قانعدرلر. (ایستەری = hystérie) دەنیلان مرض عصبی یه مبتلا اولانلردە بو حالت مشاهده اولونیور و او اثناده یازی یازان عضوك اکثریا عاطل الحس بولوندوغی و الم طویمادیغیدە شایان دقت بر کیفیت تشکیل ایدییور. مع مافیه تام الصحه بعضی آدملردە دخی بو قابلیت مشاهده اولونمشدر. بویله بر آدمك النه بر قلم ویریلیرسه عادتا کندی کندینه حرکت ایدییورمش کبی قلم یورویوب کیدییور وکاغد اوزرینه مسلسل متصل بر سوری قارالامەلر یازییور؛ هم دوشونمەدن، طورمەدن کمال سرعتله یازییور. بو نوع خطوطك منساقیتی، شکلندن آکلاشیلدیغی کبی، دقتله و دوشونمکله قطعاً علاقەدار بولونمامسیلەدە ثابت اولویور. حتی بالعکس بویله بر آدم یازی یازارکن، اونکله بحثه کیریشیلیر ویاخود ذهنی بوسبوتون باشقه بر شیله اشغال ایدیلیرسه (تحریر منساقی) دها زیاده سرعت وموفقیتله اولویور.

(دقت) کلمەسندە بوکا ظاهراً بکزر قابلیتلردن مثال کتیرلمشدر. بونك اونلره بکزەمەمەسی، هیچ دقتله مناسبتی اولمایوب ماکنه کبی بر حرکتك اثری اولماسندەدر. [attention کلمەسنه باقیکز !]

بو غریبەنك بر باشقه شکلیدە وارکه (somnambulisme) ایله علاقەدار کورونور. بلکەدە او جنسدن بر شیدر: بعضی آدملر، کیجه اویقودن اویانوب بر شی، فرضا بر مکتوب یازییورلر؛ تکرار یاتییورلر. صباحلین قالقوبدە او مکتوبی ماصه اوزرندە کورونجه حیرت ایدییورلر. ناصل اولوبدە بویله بر کاغد یازدقلرینی بر تورلو خاطرلایەمیورلر. دیمك که بلا شعور وارادت یازمشلردر.

روایت اولونورکه داهی شاعرلردن (طورقاطو طاصو Torquato Tasso)، بعضاً کیجه اویقوسندن اویانیر؛ اوزون بر منظومهٔ غرّا یازار؛ صوکره تکرار اویورمش؛ و ایرتەسی کون او منظومەیی حیرتله اوقور و آنجق یازیسندن آکلارمش که اثر کندیسنککدر.

بونده سیر فی المنام ایله علاقەدار بر شی وار. [somnambulisme کلمەسنه باقیکز !]

Automnésie

بوتعبیر ایکی کلمهٔ یونانیه‌دن مرکبدر. لغت معناسی: (کندینی اونوتمق) دیمکدر. اصطلاح معناسی‌ده اودر. فقط، بز، لسانمزده بو تعبیری اویله برموقعده قوللانیرزکه، او ادای افاده دها زیاده ادبیدر؛ چونکه کنایه و مبالغه‌یی متضمن برمعنا اشراب ایدر: [حدتله کندینی اونوتدی!.] دیدیکمز زمان اویله براسلوب مجازی ایله بیان فکر ایتمش اولورز. فلسفه‌ده مراد اولونان معنا بو دکلدر. بر انسانك کندی (انانیتی le moi) ادراك ایده‌مه‌مه‌سیدر. بو غریب حالته انسان ــ بعضی سببلرله ــ دوچار اوله‌بیلیور، و او حالده کندیسنك کیم اولدوغنی اونوته‌بیلیور. هم بو نوع اونوتقانلغك درجاتی وفرقلری بیله واردر. مشهور فیلسوف سپنسرك والده‌سی خیلی اختیار اولونجه کندیسنی تماماً اونوتمش و اطرافنده طولاشان خویشانی‌ده طانیه‌مز اولمشدی. بناءً علیه ذوق و الم طویغولرندن، فکر وتصور قابلیتندن تماماً محروم اوله‌رق خیلی بر مدت اویله نبات کبی یاشامشدی. بو حالت، عظیم وکلی بر (وهن démence) نتیجه‌سیدر. فقط بعضاً قونوشمه، آز چوق دوشونمکه قابلیتله برابر انسان کندیسنك کیم اولدوغنی اونوته‌بیلیور. باشنی شدتله بر یره چارپان کیمسه‌لر بو حالت حیرانی‌یه گرفتار اولدوغی کبی، خارجی بر سببه معطوف اولمایه‌رق دخی عینی حالك بردنبره وقوعی کورولمشدر.

روایت اولونورکه مشهور فیلسوف (بدبین pessimiste) (شونپاهاوه‌ر)، بر موزه‌یی زیارت ایدرکن زیاده‌سیله طالمش وکندی کندینه جهراً سویلنمکه باشلامش. اطرافنده بولونان قادینلر، بو غریب آدمك بر (مشهور دیوانه) اولماسی احتمالندن اندیشه ایدرك کیفیتی پولیسه اخبار ایتمشلر. پولیس فیلسوفی کوروبده ــ علی الاصول ــ بردنبره: (افندی سز کیمسکز؟!) دیه صورونجه، بویله وهلةً طالغینلغندن ایقاظ اولونان شونپاهاوه‌ر، کندینی طوپلایه‌مامش وکیم اولدوغنی بوسبوتون اونوته‌رق، پولیسه خطاباً: (بنم کیم اولدوغمی بکا اخبار و اخطار ایدرك نه‌ویه‌ده کوستریرسه‌کز، سزه چوق منتدار اولورم!.) دیمش!.. بالطبع بوجوابی تلقی ایدن پولیس، فیلسوفك قولندن طوته‌رق طوغری مرکزه کوتورمش ودیوانه اولدوغنه دائر بر ده راپور

ترتیب ایتمش. برکت ویرسین‌که تحقیقات، بو قوجه آدمك کیم اولدوغنی میدانه چیقارمش و ــ ظن ایدرم ــ قره‌قوله کلدکدن صوکره، فیلسوفك‌ده بر آز عقلی باشنه کلمش ایمش.

پسیقولوغلر بو کیفیتك مرضی بر شی اولدوغنی و بر اختلال دماغی نتیجه‌سی اوله‌رق وقوعه کلدیکنی ادعا ایدییورلر. اویله ظن ایدییورلرکه (انانیت personnalité) حسنك اضمحلالندن ایلری کلمه بر حالت مرضیه در؛ فقط هنوز لایقیله تتبع وتحقیق اولونه‌مامش، معضل وغامض برحادثهٔ روحیه‌در. [personnalité کلمه‌سنه باقیکز!]

بو حالت، پك اسکی زمانلردنبری معلوم ایدی. چونکه نظر دقتی جلب ایده‌جك برغریبهٔ معنویه‌در. شرقده (هبنّقه) نك اسمنی بیلمه‌ین منور الفکر آدملر نادردر.

اسمنی ورسمنی تراجم احوال کتابلرنده کوردوکمز بو آدم، ــ روایات مضبوطه‌یه کوره ــ (بنی قیس) قبیله‌سندن بری ایمش. اسمی کتابلرده (یزید ابن شروان) دیه مقیددر. بوینه‌تسبیح کبی بر دیزی بوجوق‌طاقار و آنجق او اشارتك دلالتیله کندینی تخطر ایده‌بیلیرمش. بر کون بو آدم اویور ایکن برادری، او بوجوق دیزیسنی اونك بویندن چیقاروب کندی بوینه طاقمش، هبنقه اویانوبده برادرینی کورونجه: [سن هبنقه‌سك؛ فقط بن عجبا کیم ایم؟.] دیه صورمش. مع مافیه بوآدمك شعری‌ده وار!

بو بر ماصال اولسه بیله شایان دقتدر. چونکه بو کیفیت غریبه‌نك پك اسکی زمانلردنبری مشهور ومعلوم برحالت روحیه اولدوغنی اثبات ایدر.

مختاریت **Autonomie** فرانسزجه و آلمانجه — Autonomie

Autonomy انکلیزجه

Autonomia ایتالیانجه

یونانی لساننده (آفتوس = αὐτός) کندی دیمکدر؛ (نوموس = νόμος) دخی قانون معناسنه‌کلیر. بوتعبیر شو ایکی کلمه‌دن ترکیب اولونمشدر. (قانونی بالذات وباستقلال یاپان) دیمك تقدیرنده قوللانیلیر. بناءً علیه استقلال معناسنده ایراد اولونور.

علوم اجتماعیه‌ده وبالخاصه سیاسیاتده اکثریتله ذکر اولونان بو تعبیرك معنای اصطلاحیسنی مشهور (قانت Kant) عیناً فلسفه‌یه نقل ایتمش و (ارادت انسانیه دعواسی = libre arbitre) نی (مختاریت وجدان autonomie de la conscience) اوزرینه اسناد ایله‌مشدر .

لسان سیاسیاتده، کندی قانونی بالذات وضع و تعیین ایدن حکومات مستقله‌یه (autonomes) ده‌نیلیر. بو صلاحیت وقابلیته دخی (autonomie) دیرلرکه اجتماعیاته تعلق ایدنجه بز بوکله‌یی (مختاریت اداره) ترکیبی ایله ادا ایدرز. ساده‌جه (مختاریت) دیمك دخی طوغرودر. شو تقدیرجه آکلاشیلیرکه او جماعت، او دولت مطلقا قانونسز، قیدسز بر (حالت قوضا état d'anarchie) اوزره یاشامیور؛ ینه قانونه تابعدر. فقط تابع اولدوغی قانونی کندی یاپار. باشقه بر دولت و ملتك یاپدیغی قانونه اتباع ایتمز. بناءً علیه کندیسنه زور ایله تکلیف اولونمش برقانونك ربقهٔ اسارتنده اولمادیغی ایچون ینه حر ومستقل صاییلیر. چونکه آنجق کندی یاپدیغی قانونه تابع ورعایتکاردر. [بونك ضدّی hétéronomie در. تفصیلات ایچون بو تعبیره آیریجه باقیکز.] اکر بو قیود قانونیه اولمازسه مختاریت ده‌نیلمز؛ او وقت شکل اداره (souveraineté) یعنی مطلقیت وسلطنت اولور .

فیلسوف مجدد قانت، عصرلردنبری دوام ایدن (libre arbitre) و (déterminisme) دعواسنه، نهایت ویره‌بیلمك و بوعقدهٔ مزمجه‌یی حل ایده‌بیلمك امیدیله (مختاریت) تعبیر سیاسی‌سنی فلسفه‌یه نقل ایتمش وبرنظریهٔ مهمه اورطه‌یه قویمشدر .

بو فیلسوف نظرنده ماهیت انسانیه (عقل raison) دن عبارتدر. عقلك برده (عملی) سی وارکه (raison pratique) بودر. (ارادت la volonté) دیدیکمز قدرت فاعله ینه بو عقل عملیدر . یعنی قانت (ارادت معقوله volonté rationnelle) ایله (عقل عملی) ی عینی شی عد ایتمش اولویور، دیمکدر .

بداهت افعالمزه نظراً ـ اول امرده ـ ارادت بشریه‌یی تسلیم ایتمك ایجاب ایدر؛ هیچ اولمازسه بر ارادهٔ جزئیه قبول ایتمك لزومی مجبوری کورونور.

زیرا بوسبوتون ارادت انکار اولونورسه سیئات وحسنات اعماله قارشی مجازات ومکافات تعیینی معناسز وحکمسز قالیر؛ چونکه ـ هر نه اولورسه اولسون ـ حرکات واجراآتنده مجبور ومضطر بولونان بر آدم مسئول اولهماز. اولهمایجه دخی قانون جزا وقانون مدنی وهر تورلو شرایع بیهوده وعبث اولور. بویله بر اعتقاد پك مضر عد ایدلمشدر؛ چونکه نتیجه‌سی پك فنادر. [fatalisme کلمه‌سنه باقیکز!]

بناءً علیه عقاید مؤسسه‌یه مخالف اولسون اولماسین بعضی فیلسوفلر، مطلقا اخلاق ونظام جمعیت نقطهٔ نظرندن (مکافات وجزای عمل) وجوبنی نظر اهمیته آله‌رق انسانك حر یارادلمش بولوندیغنی وحر اولماسی لازم کلدیکنی ادعا ایده طورمشلردی. [libre arbitre تعبیرینه باقیکز!]

فقط ارادت بشریه طرفدارلغنه اوروپاده بر مهم سبب دها واردی: (فعال لما یرید) یعنی (هر ایسته‌دیکنی اجرا ایده‌بیلیر) بر خالقك وجودینی اثبات ایتمك ایچون، اثردن مؤثره استدلال طرزنده یعنی (استدلال لمیّ raisonnement apostériorique) ده، ارادت بشریه، ارادت الهیه‌نك ثبوتی ایچون الك قوی بر حجت عد ایدلمش اولدوغندن طولایی، انسانك ارادتنی انکار ایتمك، میل الحاد کبی تلقی اولونوردی وهمه‌حال بوعقیده‌یه صاپمقدن توقی ایدیلیردی. [athéisme کلمه‌سنه باقیکز!]

بونکله برابر هر ایسته‌دیکمزی یاپمغه مقتدر اولامادیغمز دخی کون کبی آشکار ایدی؛ حتی ارادتمزی تسلیم و ادعا ایدن فیلسوفلر بیله اجراآتمزه قویاً مانع اولان بر چوق اسباب وعوارضی کمال اهمیتله حسابه آلمقده قید مجبوریتدن قورتوله‌میورلردی.

بالآخره علومك ترقیسی وبالخاصه فیزیولوژی وپسیقولوژی کبی ـ ماهیت انسانیه‌مزله صیقی صیقی‌یه علاقه‌دار اولان ـ بعضی علوم طبیعیه‌نك فتوحات وکشفیات سریعه‌سی (ارادت) حقنده‌کی اعتقاد سابقی شدتله رخنه‌دار ایتدی بوندن ماعدا، اصول تحقیق وتتبع دخی کرکی کبی تبدیل واصلاح ایدلمش بولوندوغندن بوکرفت وغامض مسئله، بر باشقه نقطهٔ نظردن تلقی ایدیله‌رك

یکی بر شکل و وضع ایله تکرار میدان بحثه آتیلمشـدی . ذاتاً هر شیئی (نسبی relatif) بر حیثیتله تعقل ایده‌بیلمك زمانی‌ده حلول ایتمشدی.

ایشته قانت بویله بر زمانده ظهور ایتدی وفلسفه‌یه باشقه بر نشئه ویردی.

اخلاقی، وظیفه مبدأنه بنا ایتدی. لکن بر (ارادت) قبول ایتمه‌دکجـه (وظیفه le devoir) نك قیمتی دکل، معناسی بیله اوله‌مازدی. مع‌مافیه وظیفه‌یه اعتقاد، قانونه اعتقادی مستلزمدر. زیرا کیفی اوله‌رق یاپیله‌بیلن بر ایش وظیفه صاییله‌ماز. او حالده قانون ایله مکلف وموظف اولان انسان، ناصل مرید ومختـار اوله‌بیلیر؟ بونده بر تناقض صریح وار . قانت بوکا ـ غالبا ـ چاره ساز اوله‌بیلمك ایچون قانون اخلاقی‌نك (مشتهیات appétits) دن وتأثیرات محیطیه وشروط خارجیه‌دن آزاده اولماسی لزومنی ـ و حقیقت حالده دخی اویله اولدوغنی ـ ادعا ایتدی . ارادتی اسکیلر کبی هر تورلو قیود واسباب تأثیراتندن آزاده بر (قابلیت مستقله) اولمق اوزره قبول ایده‌میه‌رك، بومسئله‌ده بوتون اسلافدن آیرلدی .

[وظیفه اعتقادی اوررینه مؤسس برقانون اخلاقی واردر . دیمك که اجراآت بشریه قانونسز دکلـدر . فقط بو قانون ـ عالم خارجیدن بالتجربه تلقی ایتدیکمز ـ قوانین طبیعیـه‌یه بکزه‌مز . بونی (عقل عملی) کندنده بولوب کشف ایدر وکندیسنی ـ هردرلو حرکات واجراآتنده ـ اونکله مکلف طوتار وموظف بیلیر . شـو تقدیرجه عقل عمـلی ـ که عینـاً ارادت دیمکدر ! ـ کندی قانوننی بالذات وضع ایدییور و اونی خارجـده دکل، کندی فطرتنده کشف ایدییور، صوکره اوکا تمامیـله اطاعت ایتمك صورتیله وظیفه‌سنی حسن ایفا ایتمش اولویور. ایشته (وجدان اخلاقی) نك مختـاریتی بورادەدر. چونکه بر قانونه اتبـاع ایدییور فقط اونك واضعی ومنشای ینه کندیسیدر .] دیدی .

پك مختصر اوله‌رق عرض ایتدیکم شوفلسفهٔ اخلاقیه‌دن آکلاشیلیورکه قانت بوراده ارادتی (نسبی) بر حیثیتله تلقی ایتمشـدر . اسکیلر بویله (مقید ارادت) تصور ایده‌مزلردی .

[libre arbitre و serf arbitre تعبیرلرنده بو خصوصه‌دائر بسط اولونان مناقشاته باقیکز!]

قانتك ارادتی، شروط ومحیط خارجی ایله مشتهیات نفسانیه‌یه قارشی آزاده‌در. فقط هر ایستدیکنی کیفی اوله‌رق اجرا ایدر بر قدرتده دکلدر. کندی قانونیله مقیددر. (قانون دائره‌سنده حر) بر مدنی آدمك حالنی اکدیریر.

[impératif catégorique تعبیرینه باقیکز!]

هر مسئله‌ده بر (قبلی apriorique) حقیقت بولوب چیقاران بو بویوك فیلسوف، (وظیفه)یی دخی مبادئ قبلیه‌دن اولمق اوزره تلقی ایتمش وتدریبیونه طاپان طابانه ضد بر موقع طوتمشدر. اوسببله‌درکه بوصوك زمانلرده قانتك بو فکرلری شدتلی تنقیداته معروض قاله‌رق تکرار مناقشات شدیده‌یی موجب اولمشدر.

[apriori ، empirisme و rationalisme کله‌لرینه باقیکز!]

اون سکزنجی عصرده، حتی اون طوقوزنجی عصرك نصف اولنده افکار و اذهانه فلسفه‌سیله تحکم ایدن بو حکیم داهی، (اخلاق علمنه اساس اتخاذ ایتمش اولدوغی شو عقیده‌سنه اضافتله)، کندی فلسفهٔ اخلاقیه‌سنه (morale autonome اخلاق مختاره) دیر ایدی. اخلاقی (احوال وظروف ومحیط circonstances et milieu) وسائر عوامل طبیعیه الجاآتیله تقیید ایدرك ارادت بشریه‌یی انکاره واران سائر (اخلاق سیستملری systèmes de morale)حقنده‌(اخلاق مفتاره morale hétéronome) تعبیرینی قوللانیردی. [hétéronomie کله‌سنه باقیکز!]

Autorité

حکم، صلاحیت، نفوذ، سلطه، نفل

فرانسزجه	**Autorité**
آلمانجه	Autorität
انکلیزجه	Authority
ایتالیانجه	Autorita

لاتینجه‌ده (آئوقتوری‌تاس = Auctoritas) حکم و نفوذ دیمکدر. تعبیر، بو اصلدن مشتقدر. هر هانکی صورتله اولورسه اولسون، (انفاذِ حکم) قوته طایانه‌جغی جهتله، بو کله، (پوتستاس = Potestas) یعنی (قدرت) معناسنده تلقی اولونه‌کلمشدر.

اجرای نفوذ ایده‌بیلمك ـ واقعا ـ قدرتله اولور؛ فقط قدرتك انواعی واردر. هیچ اولمازسه باشلیجه ایکی درلوسی اوله‌بیلیر: بریسی مادّی بر طاقم وسائط قاهره استعمال ایده‌بیلن قدرتدرکه انسانلردن انجق (اطاعت مطلقه obéissence absolue) ایستر، و اونی قوتله، جبر ایله استحصال و تأمین ایلر. بر فرعونك، بر کالیغولانك، بر حجاج ظالمك (Autorité) نفوذ)ی بویله ایدی. هر نه شکلده اولورسه اولسون، بر (حکومت مستبده gouvernement despotique) بویله بر قدرت قاهره‌یه طایانه‌بیلیر. هر کیم اولورسه اولسون قدرتی وسائط قاهرانه ایله تمثیل ایدرده کندندن ضعیف اولانلرك رأینه، حقنه رعایتسز طاورانمغه میال اولورسه بویله بر طبیعت مخصوصه‌یه (مزاج متحکمانه tempérament autoritaire) دیرلرکه بهمه‌حال عالی بر موقع اجتماعی ایجاباتندن و یاخود قدرت حقیقیه‌یه مالك اولانلرك خصایص جبلیه‌سندن دکلدر. بالعکس مستبدانه بر اداره آلتنده یاشامغه آلیشمش اولان جماعتلرك ـ علی مراتبهم ـ هر فردنده کوزولن بر حالت بارزه‌در. دەنیله‌بیلیرکه ادارهٔ مستبده‌نك مزاج افراد اوزرنده اك کوزه چارپان اثر تربیه‌سی بودر.

لکن قدرتك دیکر بر نوعی‌ده واردرکه، انجق وجدانلرده تولید ایتدیکی امنیت و اعتماد سایه‌سنده اجرای حکم ایده‌بیلیر. اوته‌کی کبی وسائط قاهره‌یه افتقاری یوقدر، و اونك ایچوندرکه (الهام نفرت inspirer l'horreur) دخی ایتمز. معنوی نفوذلرك جمله‌سی بویله‌در. بر عالمك، بر فیلسوفك، بر فاضلك افکار ناس اوزرینه تأثیری بو قبیلدندر. لکن بونك اك خارق‌عاده بر مثالی، اولوالعزم بر پیغمبرك وجدان انسانیت اوزرنده اجرا ایتدیکی نفوذ (فوق‌البشری surhumain) در. بو تقدیرده وجدانلره ملهم اولان اعتماد، (ایمان la foi) مرتبه‌سنه وارییور. ذهنلرده حاصل اولان (قناعت conviction)، اعتقاد درجه‌سنی بولویور. قدرتك بو تورلوسی بر انسانك کندی قابلیتنه اسناد اولونه‌مایه‌جق قدر بویوك و حیرت بخش کوروندوکی ایچون (آلهی divine) عد ایدلمشدر.

لکن قوت قاهره‌یه قارشی کرهاً اطاعت ایتمکله، قدرت معنویه‌یه طوعاً رعایت ایتمك آراسنده مهم و معنادار بر فرق واردرکه بو مسئله ایله خاصةً اوغراشان فلاسفهٔ سیاسیون اوکا بر بویوك قیمت عطف ایدییورلر؛ (مدنی civilisé) بر اداره ایله (وحشی sauvage) بر اداره آراسنده بوندن اساسلی بر علامت فارقه بوله‌میورلر. ادعا ایدییورلرکه:

[بر حکومت مدنیه، تحت اداره‌سنده بولونان بر ملت افرادینه قورقو دکل اعتماد و امنیت الهام ایدر؛ او ملتدن کرهاً اطاعت ایسته‌مز، طوعاً حرمت و رعایت بکلر. حالبوکه هنوز حقیله متمدن اوله‌مایان بر جماعت، انجق قورقو ایله اداره اولونه‌بیلیر. قورقویی موجب اولان شیءده (ایجاب حمیت)، یاخود (اندیشهٔ حیثیت) و یاخود امثالی کبی بعض عوامل معنویه دکلدر. حکومتك انفاذ صلاحیت و ابراز قدرت ایچون استعمال ایده‌بیله‌جکی (وسائط قاهره moyens coërcitifs) در. بویله بر امّت، اویله بر حکومته ذاتاً مستحقدر؛ زیرا محققدرکه جماعات سفلیه‌ده افرادك یکدیکرینه قارشی معامله‌سی‌ده اساساً متحکمانه‌در، و بو حیثیتله انجق مادی قوته استناد ایده‌بیلیر؛ نته‌کیم یالکز ده اوکا اطاعت و رعایت ایده‌بیلیر، بر ملت افرادینك یکدیکرینه قارشی معاملاتنده دستور حرکت نه ایسه، اویله بر ملت ایچنده تولد ایده‌بیله‌جك حکومتك قانون اداره‌سی‌ده او اوله‌بیلیر.]

زیاده‌سیله شایان دقت و اساساً طوغری اولان بو ادعا، انسانلرده شکل اداره ایله (سویهٔ اخلاقیه niveau moral) اره‌سنده ثابت بر موازنت بولوندوغنی اثبات ایدییور. فقط بو قدرله قالمیور: (autorité) دیدیکمز قدرتك اعتقاد ناسدن نشأت ایتدیکنی ده ایما ایلیور. اکر حقیقت حال، صحیحاً بویله ایسه ـ یوقاریده مهم بر شی اولمق اوزره ابراز ایتمش اولدوغم ـ فرقك، آرتق اهمیتی قالمامق لازم کلیور. مادام که مستبدانه بر اداره‌یی، ظالمانه بر قانونی، بر جماعت افرادی، کندی معامله‌سیله استلزام و تولید ایدییورمش، و مادام‌که اونی طانییور، اوکا بویون ئه‌کیورمش، او اداره‌یی اوموزنده طوتان، او قانونی بالفعل انفاذ ایدن کندیسی اولمش

اولویور؛ دیمکدر. ایستیوب ایستەمەمەسی؛ بیلەرك یاخود بیلمیەرك حرکت ایتمەسی شرط دکلدر. او آیریجە تدقیقە شایان بر مسئلەدر. بو رادە یالکز شو حقیقت مهمە تظاهر ایدییورکە (سلطۀ حکومت —autorité gouvernementale)، ملتك روحندن طوغویور، وجدانندن نبعان ایدییور. حتی اونك ایچون اولمق کرکدرکە حکومتك شکلی، طوری، مزاجی، اونی تولید و تشکیل ایدن ملتك سویۀ عرفاننە و علی‌الخصوص (سجیۀ اخلاقیە caractère moral) سنە تمامیلە موافق دوشویور.

بزدە معروف بر دستور واردرکە امثال حکمیەدن عد اولونور، و اویلەدر: (کیف تکونوا یولّی علیکم) یعنی (ناصل اولورسەکز اوکا کورە ادارە اولونورسکز) دەنیلمشدر. کذلك، حکیم حقوقشناس (مونتەسکیو— Montesqieu) دخی: (هر ملت کندی حکومتنە مستحقدر— chaque peuple est digne de son gouvernement) دیمشدی کە عینی اعتقادی بر باشقە شکلدە افادە ایدر بر دستور حکمتدر. (autorité) نك منشأ حقیقیسنەدائر واقع اولان تدقیقات یالکز بو دستورك اصابتنی اثبات ایتمکلە قالمیور؛ نیچون اویلە اولدوغنی‌دە —بر درجەیە قدر— کوستریور.

شخصی نفوذلرك جملەسنك فوقندە حاکم اولان نفوذ غالبی بالخاصە حکومت تمثیل ایتدیکی ایچون (autorité) کلمەسی بویلەجە مفرد اولەرق قوللانلدیغی تقدیردە، (حکومت) تعبیرینك مرادفی اولور. جمع اولەرق استعمال اولونوردە مثلا (les autorités locales) دەنیلیرسە (مأمورین محلیە) دیمك اولورکە فی‌الحقیقە حکومتك بالفعل ممثللریدر.

مع‌مافیە بو تعبیر، توسیع معنا ایلە دها برچوق موقعلردە قوللانلمقدەدر. مثلا بر اسکی مؤلفك کندی خط دستیلە یازوب براقدیغی اثر، سائر نسخەلری ایچون بر (autorité) تشکیل ایدر. فرضا اوندن استنساخ ایدلمش و یاخود بویلە ایکنجی الدن یازیلان بر کتاب اساس اتخاذ ایدیلەرك باصیلمش اولان نسخەلرك کافەسی تصحیح ایدلمك لازم کلنجە مؤلفك کندی یازدیغی اثرە مراجعت ایتمك ضروریدر. او وقت تصحیحات واقعە (selon l'autorité du manuscrit original یعنی نسخۀ اصلیەیە

٣٧_١٤

توفيقاً) اجرا ايدلمش اولوركه شو تقديرجه بو تعبير اصطلاحى (وثيقهٔ معتبره) معناسنى افاده ايدر. كذلك، بر بحثده، ياخود بر علمده شايان احتجاج عد اولونمايان و هر كسجه قيمتى مسلم بولونمايان بر اثرله ياخود بر مؤلفك قوليله بالاستدلال تحكيم دعوا ايتمك ايستهينلره قارشى رداً و يا تعريضا مقابله ايدلديكى زمان : (Mais ce n'est pas une autorité !) دهنيليركه (معتبر و ياخود احتجاجه صالح بر كتاب ياخود بر مؤلف دكلدر.) ديمك اولور. كذلك : l'Imâm Schâfi'i est une grande autorité en matière de jurisprudence musulmane) جملهسنى لسانمزه ترجمه ايدهجكمز زمان : (امام شافعى فقه اسلامده يد طولا صاحبىدر. ياخود صلاحيت مسلّمه صاحبىدر.) ديرز.

نتهكيم عالم اسلامده على العموم معتبر كتب احاديث واردر؛ بخارئ شريف، ابومسلم و امثالى كبى!.. بونلره صحاح ديرلركه فرانسزجهيه بو كلمهيى (autorités) ديه ترجمه ايدهبيليرز.

الحاصل يرينه و ياقيشيق آلديغنه كوره بو كلمهيى (نفوذ)، (حكم) (صلاحيت)، (سلطه)، (حكومت) لفظلريله ادا ايدهبيليرز . فرضا (l'autorité paternelle) (نفوذ پدرانه)؛ (l'aut. de la loi) (حكم قانون)؛ (l'aut. scientifique) (صلاحيت علميه) كبى. كذلك: (الرجال قوامون على النساء) قول شريفى فرانسزجهيه ترجمه ايديليرسه (les hommes exercent une autorité sur les femmes) جملهسيله بحق ادا ايدلمش اولور.

بو مبحثده بالخاصه بزى مشغول ايدهجك اولان معنا بونلرك هيچ برى دكلدر. انجق- نفوذ حاكمانه وصلاحيت ادارهيى تمثيل ايدن - (حكومت) در بو حيثيتله تلقى اولونان شو تعبيرك اك زياده علاقهدار بولونديغى مسئلهٔ عظمى او نفوذ و صلاحيتك منشأنى، ماهيتنى سعهٔ احاطهسنى تعيين ايتمكدر . فلسفهٔ اجتماعيهده و بالخاصه (حكمت سياسيه philosophie politique)ده بوندن مهم بحث يوقدر، دهنيلسه مبالغه ايدلمش اولماز. بونك ايچرنده (حكومت)ك منشأ و ماهيتنه نظر ايتمك مجبوريتى واردر.

جمعیت حالنده یاشـایان، تشکیلات طبیعیه و اجتماعیه‌یه موفق اولان مؤسسات معنویه و اقتصـادیه‌یه قابلیت کوسترن، حقوق موضوعه‌یه مالك بولونان، خلاصه مدنی‌اولان هربر جماعته بر ملت ده‌نیلیرکه اونك افرادینی یکدیکریله مربوط بولوندوران دها بر چوق علاقه‌لر و رابطـه‌لر واردر: بو سببله‌درکه منفعت و مضرت مسئله‌لرینه تعلق ایدن خصوصات حیاتیه‌ده — آز چوق — بربرلریله مشارکدرلر، (اخلاق اجتماعیه morale sociale) بو مشارکتدن طوغار، و اونك اسـاسلرینی تشکیل ایدن شرائط حیاتیه‌یه طایانیر. ایشته بو شرائطك ناظمی اولمق اوزره (حکومت l'Etat) جمعیت بشریه‌دن طوغمش‌در؛ صکره — طبیعی بر تکامل اقتضاسنه تبعاً — مدنیتك کچیردیکی (صفحـات متعـاقبه phases successives)نی صیق صیقی‌یه تعقیب ایتمش، و هر دفعه‌سنده ایجـابات اجتماعیه و شرائط حیاتیه‌یه دها الویریشلی بر صورتده (تطابق adaptation) ایده‌بیلمك ایچون، شکلنی‌ده آز چوق — و بالضروره — ده‌کیشدیره‌رك بوکون مدنی ملتلرده کوردوکمز درجهٔ کماله واره‌بیلمشدر. حکومتك لزومی — ده‌مین عرض‌ایتدیکم‌وجهله — افراد ملتك معاملات اجتماعیه‌سنه ناظم اولمق و حیـات اجتماعیه شرائطنی — احسن تقویم اوزره اداره ایتمـك کبی پك مهم بر وظیفـه ایله مؤید بولوندوغی ایچون، ذره قدر شبهه کوتورمز . اولانجه حیثیتی‌ده autorité سنده‌در ؛ او قدر که افراد ملتك منـافع متقابله‌سنه کوره موازنهٔ حقوقه موفق ومقتدر اوله‌مایان بر حکومت ، اوله‌ماز . کندی لزومسزلغی ایله ییقیلوب مضمحل اولور ، و یرینه دهـا موفق بر دیکری کلیر؛ یاخود (حالت‌فوضا état d'anarchie) علاماتی‌درحال یوزکوسترر‌که بو، (اجتماعی برئولوم) تهلکه‌سنك حادثهٔ متقدمه‌سیدر. (سکرات موت) در . او تقدیرده دخی دشمن استیلاسنه معروض اولمق محقق کبی‌در [anarchie تعبیرینه باقیکز!]

البته بر حکومت وظائف متختمه‌سنده ابراز موفقیت ایده‌بیلمك ایچون — موانع ممکنه‌نك اکثریسنه قارشی — وظیفه‌سنی اجرا ایده‌بیله‌جك بر نفوذه مالك بولونمالی‌در . موانع محتمله آره‌سنده بعضی مستثنـا و مقتدر افرادك

نفوذنیده حسابه آلمق اقتضا ایدر. او حالده نفوذ حکومت، شخصی نفوذلرك جمله‌سندن اوستون وقوی اولمق کرکدر، اولمازسه ینه ـ تام معناسیله ـ بر حکومت اولماز. بویله دوشونورسه‌ك نفوذ حکومتك نفوذ شخصی ایله بر طوتولماماسی لزومی تحقق ایدر. مسئله، فی‌الحقیقه چوق مهم در؛ زیرا مستبد بر اداره‌ده نفوذ حکومت، (بذاته حاکم — autocrate) اولان بر پادشاهك نفوذ شخصیسندن آیری غیری بر شی دکلدر.

مصرده وقتیله مدهش و عجیب بر اداره تأسیس ایدن خلیفهٔ فاطمی النسب (حاکم بامرالله)، اسمنی تبدیل ایده‌رك (حاکم بامره) و دها بر آز صکره (حاکم بذاته) دیمکله، بیان ایتدیکم ملاحظه‌یی تأیید و اثبات ایدر مهم بر مثال تاریخی ویرمشدی. فی‌الحقیقه (auto-crate) دخی بو دیمکدر؛ زیرا یونانیده (آفتو-قراتوس)، حرفی حرفنه (بذاته حاکم) دیمکدر. بو تقدیرده جماعتی اداره ایده‌جك اولان قانون ایله، بذاته حاکم اولان آدمك کیفی بردر. نته‌کیم مشهور فرانسه قرالی (اون‌دردنجی لوئی Louis XIV) (حکومت بن ایم!.. L'Etat, c'est Moi !..) دیمکله بو طرز اداره‌نك دستور اساسی‌سنی، پك موجز ـ و قطعی اولدوغی قدر صریح ـ بر جمله ایله ادا ایتمشدی.

دیمك اولویورکه، مسئله‌یه هانکی طرفدن باقسه‌ق، بر حکومتك ـ شکلی نه اولورسه اولسون ـ حیثیت ذاتیه‌سی نفوذندن عبارت قالیور وهر وجهله اونك ماهیتنه تابع بولونیور. ایشته بو نفوذه اصطلاحده (سلطهٔ حکومت l'autorité de l'Etat) دییورز. بونك بالفعل نفوذ شخصی‌یه منجر اولماسی آنجق بر ادارهٔ مستبده‌یه وجود ویره‌بیلیر. نفوذ حقیقینك کیف شخصی‌یه تابع اولمایوب بر مستقل قانونك حیثیتنه مربوط اولماسی، حر بر اداره‌یه مساعد بولونیورکه بوده اهمیتله ملاحظه اولونمغه شایان بر نقطهٔ دقیقه‌در. فقط شکل اداره‌دن قطع نظر، هیچ شبهه قالمیورکه بر حکومت اولونجه، اونك نفوذی‌ده اولمالیدر.

بورایه کلنجیه قدر فکرلرده هیچ اختلاف یوقدر؛ اولسه بیله بر طرف ایدلمسی پك کوچ اولمازدی. لکن، (حکومت بو نفوذی نره‌دن و کیمدن

آلیـور. هم نه وقت آلدی و ناصل آلدی؟...) دیدیکمز زمان شدتلی اختلافات باشلیور؛ و بو اختلافاتدن تولد ایدن مباحثات مهمه‌دن‌ده (نظریهٔ حکومت théorie de l'Etat) مسئله‌سی چیقیور. بونك اوزرینه تورلو تورلو نظریه‌لر بنا اولونمشدرکه اونلرك هر بری برمسلك‌سیاسینك، براصول اداره‌نك (عقیدهٔ فلسفیه doctrine philosophique)سنی تشکیل ایدر. نته‌کیم ـ بر آز صکره ـ مثاللرعرض ایده‌جکم.

یالکز بو نقطه‌ده شایان اخطار و تنبیه کوردوکم برشی واردر:

سلطهٔ حکومت، موجود ومحسوس برشی‌در. واردر. حتی بر جماعت متمدنه افرادینك (محصلهٔ اراداتی la résultante des volitions individuelles)فرض اولونسه بیله‌ینه (ارادت فردیه) یی آیری آیری تحدید ایدن بر (قوت قاهره) اولمق اعتباریله، واردر. (حریتپرورلك = libéralisme)ك بوتون غیرتی واك عزیز مقصدی، اوقوت قاهره‌نك فعالیت شخصیه‌یی تحدیدایچون چیزمش اولدوغی دائره‌یی قیرمق و ـ هیچ‌اولمازسه ـ توسیع ایده‌بیلمك موفقیتنه مصروفدر. هرمملکتده هر زمانده ـ پك بهالی اوطوران ـ تجربه‌لر صراحتاً اثبات ایدییورکه او دائره، (هندسه‌ده تصور اولوندوغی کبی) خیالی بر چیزکی دکل، امرترقی‌ده اك مهم تشبثات شخصیه‌یه قویاً مانع بر (ده‌میر چنبر) در.

مثلا، بر ملتك اك عقللی و اك متشبث افرادی ایله برابر (اکثریت عظیمه la grande majorité) سی ـ حد ذاتنده‌اهمیتدن‌عاری‌کورونن ـ بر قید عادی و یا اجتماعی و یا تشریفاتی‌دن قورتولمق ایستیور؛ قورتوله‌میور. او قید، عادی (یعنی عادته متعلق بر شی habituel) ایسه، حیات شخصیه‌مزه متعلق‌عادتدن سیلینمش اولدوغی حالده حیات اجتماعیه‌ده تحکم ایده‌طورویور. اخلاقی ایسه، اخلاق شخصیه‌مزجه منفور اولمق‌درکه‌لرینه دوشمش بر حال اولماسنه رغماً، رسماً تغلب ایتمکده دوام ایلیور؛ و بوتون برخلق حیات شخصیه‌سنده باشقه، حیات اجتماعیه‌سنده و معاملاتنده باشقه بر صورتله، یعنی ایکی یوزلولکله یاشامق ذلتنی قبول‌ایدییورده اکثریت ناسك‌فرداً فردا

منفوری و مردودی اولان او قیددن قولای قولای سرازاد اوله‌میور . بو نه‌در ؟ ...

هر حالده خیالی و اصلسز بر شی دکل !.. مهم و بالفعل وجودی محسوس بر (قوت) در. علی‌الاطلاق (سلطه) دیدیکمز قوت‌مانعه ایشته‌بودر. و انواعی چوقدر. بو مبهم تعبیر جامع، بوتون انواعنی شامل‌در . حکومت ، معاملات ناسی ضبط و ربطه الق و حیات اجتماعیه شرائطنی ـ احسن تقویم اوزره ـ ترتیب و تنظیم ایتمك احتیاجندن طوغمش بر (مؤسسهٔ نافعه institution utile) اولدوغی ایچون تشبثات شخصیه‌یه تعیین حدود ایده‌رك هر درلو تجاوزاته مانع اولمق وظیفه‌سیله مکلفدر. نفوذی ده بوندن ایلری کلیور. مع‌مافیه حرکات شخصیه‌یی تحدیده ، (حریت فردیه liberté individuelle) یی حصر و قصره بالطبع متمایل نه قدر (قوای اجتماعیه forces sociales) وارسه ، اونلری ده (استمثال assimiler) و استصحاب ایده‌رك بمسیور و ـ حیثیت ذاتیه‌سی اقتضاسیله ـ حائز بولوندوغی نفوذی آرتیرمغه دائما میال کورونیور . حکومت ایچون ـ آز چوق ـ طبیعی اولان بو میلانه بر سد چکیلمزسه درحال استبداد یولنی طوته‌رق آز زمان ظرفنده (تردی = dégénérer) ایتمه‌سی محقق و مجربدر . اونك ایچون‌درکه حکومتك هانکی قوای اجتماعیه‌یی استمثال ایدوب هانکیلرینی بمسه‌یه‌میه‌جکی ـ مدنی مملکتلرده ـ بر مسئلهٔ عظیمه‌در. مثلا عاداته دینه ـ چوق یرده ـ حکومت قاریشه‌ماز . فقط بك چوق مملکتلرده دخی بو قوتلری النه آله‌رق ، افراده تحکم ایچون وسیله بولور . ایشته بوندن طولایی درکه امر سیاستده ایکی اساسی فرقه تشکیل ایدن (محافظه‌کارلق conservatisme) ایله (حریتپرورلك liberalisme) ك الك صاغلام زمین مجادله‌سنی تشکیل ایدن مسئلهٔ مهمه ، (حکومتك حدود مشروعهٔ اجرا آتی les limites légitimes de l'action gouvernementale) نی تعیین ایتمك اولمشدر. انکلیز عصرینك الك مقتدر محررلرندن مورخ مشهور (لورد ماقوله Lord Macauley) : (حریتپرورلك امر اداره‌ده (قوهٔ محرکه Force Motrice) کبی‌در . محافظه‌کارلق سفینهٔ دولتك موازنه‌سنی تأمین‌ایدن صافرا کبی‌در . ایکیسی‌ده

لازمدر .) دییور . او حالده امر اداره‌ده تأسیس موازنه ایچـون افراد جماعتك فعـالیت شخصیه‌سنی (یعنی حریت مشروعه‌سنك دائرهٔ تعلقنی) تعیین ایده‌بیلمك ایچون ، حکومتك اجراآت واقعـه‌سنده نره‌لره قدر کیدوب نره‌لرده طورمه‌سی لازم کله‌جکی اول امرده اکلاشلمالیدر .

فقط بو مسئله‌نك حلی ، نفوذ حکومتك منشأ وماهیتی تحقیقه وابسته قالمش برایشدر . (سلطهٔ حکومت نره‌دن کلیور ؟...) اولا بونی بیلمه‌لی‌یزکه اساس مسـئله‌یه عائد اولان تفرعاتی منشأ نه نظرله حل ایده‌بیلمك ایچون هانکی نقطه‌دن حرکت ایتمك لازمکله‌جکنده قرارداده اوله‌بیله‌لم .

طبیعی‌درکه بونی (علوم اجتماعیه sciences sociales) دن صوره‌جغز وبالخاصه (سیاسی اجتماعی politico-social) حادثاتده آرایه‌جغز . مع‌مافیه بوکونکی ملل متمدنه‌نك مؤسـسات سیاسیه واحوال اجتماعیه‌سنه قصر نظر ایتمکله قالیرسه‌ق ، بویله مشوش (ومعضل complexe) بر مسئله‌ده یاکلش حکملر ویرمکدن قورتوله‌مایز . زیرا بشریتك بو کونکی حالی ، عصرلردن بری دوام ایدوب کلن بر حیات اجتماعیه‌نك نتیجهٔ ضروریه‌سـیدر . بونك بویله اولماسنده ـ مسلسل متصل و عینی زمانده متنوع و متخالف ، کرفت و چاپراشیق ـ بر سوری اسباب و عوارضك دخل وتأثیری اولمش بولونمق کرکدر . بو عوامل و مؤثراتی عینـاً وتماماً بیلمیورز ؛ بیله‌مه‌یزده !.. فقط بزجـه بر (حقیقت متعـارفه vérité axiomatique) حیثیتنی حائز اولان (سببیت مبدأی le principe de causalité) نه بناءً وبالفعل شاهد اولدوغمز بعضی وقوعات متشابهه‌یه قیاساً اویله دوشونمکه مجبوریت حس ایدییورز که ، (مؤسـسات مدنیه) ، البت اوزون بر مدت تکاملك ثمره‌سـیدر . اویله ظن ایدییورزکه نا معدود مؤثرات ـ کیم بیلیر نه قدر عصرلردنبری ـ دوام ایدوب کتلهٔ اجتماعیه‌یی یوغورمش و برسوری تشکیلات ایچنده (حکومت) دیدیکمز مؤسـسه‌یی‌ده بالضروره طوغورمش‌در . بو کون (autorité) دیمك ، بالفعل حکومت دیمکدر . اوتقدیرجه (سلطهٔ حکومت) دیدیکمز قدرت نفوذك مولد و منشأنی مؤسـسات حاضره‌ده دکل ، ماضی‌ده ـ حیات اجتماعیه‌نك دم فجرنده ـ آرامق لازم کله‌جکی قولایجه تسلیم اولونور . مع‌مافیه بو کون بزمله

معاصر اولان برخیلی اقوام وحشیه دخی واردر. بونلرك حیات اجتماعیه‌لری ، اعتقادات وعاداتی — آز چوق — تدقیق وتتبع اولونمشدر. بو (تتبع قیاسی étude comparée) دخی چوق فائده‌لیدر . بو خصوصده بالخاصه (علم اقوام ethnographie) بزه پك زیاده یاردیم ایده‌بیلیر. خلاصه بومسئله‌یی (وضع طبیعیسی position naturelle) اوزره تتبع ایده‌بیلمك ایچون ، (تکامل فلسفه‌سی la philosophie évolutionniste) نك نقطهٔ نظرینه کوره تلقی ایتمك ، اڭ طوغرو یولدر . آرتق بوخصوصده نه قدر فرضیات معتبره ونظریات معقوله وارسه اونلرك قیمت نسبیه‌سنی تدقیقات تاریخیه تخمین ایدر .

بعضی فلاسفه وعلمای حقوق (نظریهٔ حکومت théorie de l'Etat) نامیله تورلو تورلو فرضیات ترتیب ایتمشلردی‌که اونلرك اڭ مهملرینی شو بر قاچ دستور شکلنده تلخیصاً بیان ایتمك ممکندر :

۱. ساطهٔ حکومت فوق‌العاده برشخصك نفوذیدر. ۲. دینك حکمی یعنی‌اللهك امریدر . —۳. عاداتك تحکمیدر . — ٤. حق فتح در. —٥. ادارهٔ عسکریه‌دن طوغمشدر. — ٦. اثر تغلبدر. —٧. تعاون وتناصر اقتضاسیدر. —٨. تشکیلاتِ اجتماعیه نتیجه‌سیدر . — ۹. قدیم برعهد اجتماعی ایجابیدر . —۱۰. اکثریتك محصّلهٔ اراداتیدر . —۱۱. برمفکوره‌نك ، برغایهٔ سیاسیه واجتماعیه‌نك ثمرهٔ حیاتیدر. الی آخره ! . . .

شو ادعالره باقیلیرسه — یك نظرده — همان هپسی‌ده من جهةٍ طوغرو کورونور ، و بعضلرینی بعضلرینه ارجاع ایتمك ممکندر. فرضا :

برنجی ادعایه تاریخده پارلاق مثاللر بولمق مشکل دکلدر. یونان قدیم تاریخنده مشهور (صولون=Solon) ایله (پیتاقوس=Pittacus) کبی (واضع قانون législateur) اولانلردن طوتوکزده (اسکندر)، (قیصر César) ، (ناپولیون) کبی جبار سردارلره وارنجه‌یه قدر بر چوق کیمسه‌لر کوستریله‌بیلیرکه جماعت بشریه‌یه ایسته‌دکلری وجهله انفاذ حکم ایتمشلردر. او حالده واضع قانون اولانلری — بر درجه‌یه قدر — آیری طوتوبده یالکز سردارلری نظر دقته آلیرسه‌ق، دردنجی، بشنجی و آلتنجی

ادعالر دخی برنجیسنده منحل اوله‌بیلیر : (سلطهٔ حکومت فوق‌العاده بر شخصك نفوذی‌در. حق فتحدر. بناءً علیه ادارهٔ عسکریه‌دن طوغمش بر اثر تغلب‌در.) دیه‌بیلیرز .

اکر (نفوذ شخصینك اثر تغلبی‌در.) دیدیکمز زمان ، کیفیت تغلبی وسائط جبریه‌یه حصر ایتمزده علی‌الاطلاق دوشونورسه‌ك ایکنجی ادعا دخی برنجی دستوره درج اولونه‌بیلیر . یعنی (سلطهٔ حکومت دینك حکمی‌در!) دیمك، ینه نفوذ حکومتی برشخصه اسناد ایتمکدر. چونکه دین ، (ارادهٔ اللهك حکمی) اولمغله برابر، عادی انسانلرك طوغرودن طوغرویه جناب حقله مناسبتده بولونماسی هر وجهله ممتنع و مستحیل اولدوغی ایچون، انسانلر ارادات آلهیه‌یی ـ آنجق من عندالله مؤید ـ بر (نبی مرسل) واسطه‌سیله تلقی ایدرلر. او جهتله اوامر مقدسهٔ سبحانیه‌یی عبادالله‌ه تبلیغ ایچون مأمور بیورولان ذات شریف، بعضی خوارق عاداته مظهر ومصدر اولمق کرکدرکه بشریت جاهلیه‌نك وجداننه تلقین ایمان ایده‌بیلسین !.. بویله بر مستثنا آدم البته بالذات خارق‌عاده بر شی‌در و بو حیثیتله جماعت اوزرنده پك بویوك بر نفوذ اجرا ایدر. نته‌کیم بوتون تاریخ ادیان، بویله اولمش اولدوغنی کوستریبور.

بورایه قدر(نظریهٔ فردانیه théorie individualiste)یه میل ایتمك دها موافق کورونویور. شمدی دیکر ادعالرده باقالم :

(نفوذ، عاداتك تحکمی‌در.) دیدیکمز زمان، بر کشی‌نك عادتی موضوع بحث اوله‌ماز. بر جماعتده حکمفرما اولان عادات، عمومك عادات مشترکه‌سی در؛ وحیات شخصیه ایله علاقه‌دار دکلدر. حیات اجتماعیه‌نك بعضی شرائط ضروریه‌یه (انطباق s'adapter) ایتمك مجبوریتی یوزندن طوغمش و شرائط مذکوره ایله توأم اوله‌رق یاشامقده بولونمشدر. هنوز ـ ادوار وحشیه‌ده ـ (قوانین محرره lois écrites) و (موضوعه positives) یوق ایکن، قانون یرینی طوتان (تشریفات cérémonies)ك ده بلکه عادات ایله چوق صیقی بر رابطه‌سی واردر.

[loi ، positif ، habitude کلمه‌لرینه باقیکز !]

معمافيه هر نه اولورسه اولسون، عاداتك تحكمنى نفوذ شخصى‌يه حمل ايده‌بيلمك پك كوچ بر ادعادر. كذلك : (سلطهٔ حكومت اكثريت ناسك محصلهٔ اراده‌سى‌در!) ياخود (قديم بر عهد اجتماعى ايجابى‌در!) وياخود (تعاون و تناصر اقتضاسيدر!) ديديكمز زمان - بو دستورلرك حكمى طوغرو اولسون اولماسين - ينه هر حالده نفوذ شخصينك تأثيرينى انكاره وارير. چونكه اكثريت ناس نه قدر عادى و قابليتسز اولورسه اولسون ينه بر تك كشى ديمك دكلدر. بونك كبى ، بر عهد قديمده وقوعى فرض اولنان بر مقاولهٔ اجتماعيه‌يى تك باشنه بر آدم ياپه‌ماز. عقد مقاوله ايچون طرفين عاقدين لازمدر. حتى شاهدلر بيله اولماليدر. نته‌كيم تعاون و تناصر دخى متقابلاً يكديكرينه ياردم ايتمك ديمكدر. بونك ايچون‌ده بردن زياده آدم ايستر. بو تورلو ملاحظه ايديليرسه شخص ايله هيئت اجتماعيه بر وضعيت متقابله‌ده بولونمش اولور؛ او تقديرده نفوذ حكومتك منشأنى - بهمه‌حال - بر ندن برينه اسناد ايتمك لازمكلير.

(فرد ايله جماعت l'individu et la société)ك شو وضعيتنه كوره مسئله‌يى تتبع ايدن برچوق فيلسوفلر واردركه بوخصوصده متخالف ومتنوع فرضيه‌لر ترتيب ايتمشلردر. بونلرك اك مشهورى (عهد اجتماعى contrat social) فرضيه‌سى‌در. بوكا مقابل (فردانيه individualisme) فرضيه‌سى ده واردر. [برنجيسى ايچون contrat كلمه‌سنه ، ايكنجيسى ايچون individualisme تعبيرينه باقيكز !]

بو فرضياتك هيچ برى هنوز مكمل وهر وجهله قوياً مدلل اولمامقله برابر (socialisme)،(étatisme) ودها برچوق مسائل سياسيه واجتماعيه ايله صيقى صيقى‌يه علاقه‌دار بولوندوغى ايچون زياده‌سيله مهمدر؛ اهمال اولونه‌ماز. [بو تعبيرلره دخى مراجعت ايديكز !]

معمافيه (autorité) مسئله‌سنك بالجمله تعلقاتنى اطرافيله احاطه و تتبع ايده‌بيلمك ايچون، سائر اوضاع متنوعه‌سنى دخى نظر اعتباره آلوب يكان يكان تدقيق ايتمه‌لى‌در. چونكه فى‌الحقيقه هر برى بر (مسئلهٔ مستقله) تشكيل ايده‌جك قدر مهم كورولمشدر . (سلطهٔ دينيه autorité religieuse) ايله

(سلطهٔ ملکیه autorité civile) نك یکدیکریله مناسبتی، بو قبیلدندر، و (حکومت روحانیه gouvernement spirituel) ایله (حکومت جسمانیه gouvernement temporel)، (autocratie) (théocratie) یعنی سلطنت وخلافت مسئله‌لرینه دخی تعلق واردر. (séparation de l'église d'avec l'Etat) دعواسنده کرك (اتصال union) کرکسه (انفصال séparation) طرفدارلری سلطهٔ حکومتك منشأ حقیقیسنه نظر ایدرلر و بو نقطهٔ نظری اساس طوتارلر. زیرا حکومت، بر (مؤسسهٔ الهیه institution divine) ایسه، اونی ادارهٔ ملکیه‌دن آییرمغه قالقشمق عظیم ضلالت اولور. اکر بر (مؤسسهٔ انسانیه institution humaine) ایسه ایجاب و اقتضای زمان و حاله کوره انسانلر اونی ایسته‌دکلری شکله قویابیلیرلر، چونکه کندی اثرلریدر.

علم اجتماعی ساحه‌سنده واقع اولان تدقیقات اخیره کوستریبورکه اقوام ابتدائیه‌ده (حربی guerrier) اولان قبائل، اداره اعتباریله (تشکیلات عسکریه organisation militaire) یه مستعد بولونیورلر و بهمه‌حال بر (رئیس جبّار chef tyrannique) ك حاکمیت مطلقه‌سی آلتنده یاشیورلر. فی‌الحقیقه ـ هر نه سببله اولورسه اولسون ـ حال حرب اوزره یاشایوب کندینی محافظه ایتمك مجبوریتنده بولونان بر جماعتك انجق بویله بر ترتیب عسکری اوزره تشکیلاته مساعد ومستعد بولونماسی و بالضروره قهّار و جبار بر رئیسك هر تورلو امرینه اطاعت مطلقه ایله انقیاد ایتمه‌سی پك طبیعیدر. ایشته علم اجتماعیده (ادارهٔ عسکریه régime militariste) دینیلن طرز اداره بودر. شبهه یوقدرکه بویله بر جماعتده سلطهٔ حکومت، اوقوم افرادینك جمله‌سنه، (خصائل حربیه vertus guerrières) سیله و اقوام مخاصمه‌یه مکرراً غلبه‌سیله فائقیتنی اثبات ایدن و انجق بو سایه‌ده حق ریاستی احراز ایله‌ین بر فرد مستثنانك نفوذ وصلاحیت مسلّمه‌سندن عبارتدر و اونك ارادهٔ شخصیه‌سیله تمثل ایدر. بویله بر رئیسه قوت وحیثیت ویرن، وجودینه لزوم کوسترن برچوق احوال وایجابات میاننده (حال‌حرب état de guerre) ك مهمی وبرنجیسیدر. ایشته (ربوبیت despotisme)

سیلن شکل حکومتك حرب دائمی ایله صیقی صیقی‌یه علاقه‌سی بورادن ظاهر اولور. بوشکله منسوب اولان بویوك کوچوك، وحشی ویا مدنی باالجمله حکومات مستبده‌ده سلطهٔ حکومتك منشأی ـ حال حرب ومخاصمهٔ اقوامك تولید و ایجاب ایتدیکی ـ ادارهٔ عسکریه‌در. ممثلی‌ده اقوام محاربه‌نك رئیس جبّاری‌در؛ بوکبی احوال وظروف وشرائط تحتنده محافظهٔ حیاته مجبور اولان اقوام ایچون بو ترتیبات وتشکیلات اجتماعیه ضروری وطبیعی‌در. [absolutisme تعبیرینك سیاسی معناسنه دائر ویریلان ایضاحاتده سپنسرك فکرلرینه باقیکز !]

مع‌مافیه هیئت انسانیه وتشکیلات اجتماعیه‌نك یکانه انموزجی بو تعریف ایتدیکم شکل اداره دکلدر. حتی ـ یا کاشلقله ظن اولوندوغی کبی ـ حرب، حیاتك مبدأی دکلدر. حکمای طبیعیونك یاقینده ایجاد ایتمش اولدوغی (غوغای حیات la lutte pour la vie) تعبیرینی ـ عادی معناسیله ـ محاربه ظن ایتمه‌ملی‌در. واقعا، حیواناتده وحیوان کبی یاشامغه مجبور اولان اقوام سفیله وقبائل ابتدائیه‌ده مجادله وحرب، عادتا حیات اجتماعیه‌یی تأمین و احتیاجات ضروریه‌یی تطمین ایچون اك طبیعی بر ایش اوله‌کلمشدر. فقط اك سفیل و ابتدائی بعضی اقوامده واردرکه موقع جغرافیلری حسبیله، تعرض اعدادن پك چوق مدت مصون قالمشلر، ومنبت ومحصولدار برقطعهٔ اراضیده متوطن ومتمکن اولمق سببیله اطرافه تجاوز احتیاجنی حس ایتمیه‌رك اوزون بر صلح ایچنده یاشایه‌بیلمشلردر. دیمك‌که اقوام وحشیه‌ده بر واسطهٔ معیشت، بر وسیلهٔ کار وکسب اولمق اوزره قانون حکمنی احراز ایتمش بولونان (حال حرب) بیله‌ظن اولوندوغی قدر (عمومی général) بر حال اجتماعی دکلدر؛ هر حالده اقوام ابتدائیه میاننده (حربی) جماعتلر پك چوق اولمقله برابر، (سلمی) یعنی صلحپرور اولانلری‌ده یوق دکلدر. تدقیقات کوستریپورکه بوکبی اقوامده شکل اداره وتشکیلات اجتماعیه بو ـ بوتون باشقه‌در. مثلا منفرد بر حاکم جبّار یوقدر. ادارهٔ امور، ـ ایجابنه کوره اجتماع و انعقاد ایدر ـ بر (اختیارلر هیئتی) النده‌در. (مجلس شورا) نك (رشیمی rudimentaire) بر شکل ابتدائیسنه نمونه عرض ایدن بو هیئت

کندی حیثیتیله سلطهٔ حکومته بکزر بر نفوذه دخی مالك دکلدر ؛ چونکه ویردیکی حکملر عادات محکّمه‌یه موافقت شرطیله معتبر اوله‌بیلیر . عکسی تقدیرده اکثریت ناس او هیئتی طانیماز و تبدیل ایده‌بیلیر؛ بویله بر هیئتك (قوهٔ تأییدیه) سی‌ده یوقدر؛ زیرا مسلح آدملری یوقدرکه هر تورلو امرینه تابع بولونسونلرده افراد جمعیتی کرهاً اطاعته دعوت ایدوب ربقهٔ اسارته ووره‌بیلسینلر !.. بناءً علیه بوتورلو جمعیتلرده اداره، حریتپرورانه‌در . نفوذ حکومت ینه واردر؛ فقط اونی جبّار بر رئیس دکل، انجق عاداتك حکمی تمثیل ایده‌بیلیر .

ایشته ال‌ك ابتدائی اقوامده، حیات اجتماعیه‌نك حین انکشافنده‌کوردوکمز بو ایکی طرز اداره، یکدیکرینه تماماً ضد ـ ایکی (نموذج اجتماعی type social) نك صفت کاشفه‌سنی ابراز ایدر . بریسی حکومت مستبده‌نك (نوه nucleus) سی یعنی چکیرده‌کی‌در ؛ دیکری‌ده حکومت مشروطه‌نك چکیرده‌کی‌در. برنجیسنده تشکیلات عسکریه اساسدر؛ حرب باشلیجه مشغلهٔ حیاتدر. زوربالق فضیلت اصلیه‌در . اداره مرکزیدر و بر رئیس مطلقك وجودینی بهمه‌حال استلزام ایدر. سلطهٔ حکومت دخی اونك نفوذ شخصی‌سی در. قانون، اونك ارادتی‌در .

ایکنجیسنده تشکیلات ملکیه اساسدر؛ چالشمق، نفقهٔ معیشتنی تدارك ایتمك، باشلیجه مشغلهٔ حیاتدر. عهدینه رعایت ایتمك فضیلت اصلیه‌در. اداره مرکزی دکلدر و بر رئیسه احتیاج کوسترمز؛ اهالی‌عندنده معتبر، اختیار کیمسه‌لردن مرکب بر هیئت موقته بالمشوره تمشیت اموره نظارت ایدر . سلطهٔ حکومت، تحکم عادتدر. قانون عادات قدیمه ومؤسسه‌یه رعایتدر .

آکلاشیلیورکه اقوام وحشیه‌نك ـ هیچ اولمازسه ـ جمله‌سنده شکل اداره، بر حکومت مطلقه نمونه‌سی دکل ایمش . نته‌کیم تشکیلات حربیه، ابتدائی وطبیعی اولمق اوزره ال‌ك اسکی و عمومی بر (عضویت اجتماعیه organisme sociale) دکل ایمش. (صناعت industrie) دخی انسانیتده حرب قدر قدیمدر. بونده هیچ شبهه یوق !..

بو مسئله‌لرده بوتون فیلسوفلره احاطهٔ علمیه‌سیله واصابت نظریله ـ

فائق اولان (هربرت سپنسر H. Spencer) علوم اجتماعیه‌یه دائر یازمش اولدوغی مجلدات آثارده بو ملاحظاتی مؤید اولمق اوزره بر چوق مثاللر کتیرییورکه (ئه‌تنوغرافی ethnograϕhie) علماسنك ویردیکی معلومات مهمه‌دن نقل اولونمشدر .

سپنسر، صلحپرور اقوام آره‌سنده ترك عرقنه منسوب بعضیلرینی‌ده ذکر ایدییورکه، بونلرك اداره‌سی بر (اختیار هیئتی) نه مودوعدر ؛ و بو هیئت معین زمانلرده تبدل ایدر. بزده بیلیورزکه ترکلرده (آق صاقاللر) اداره‌سی مهم بر مؤسسهٔ مشروطیتپرورانه‌در . حتی - بنم ظنمه و آکلادیغمه کوره - شدتله محارب اولان مونغوللرك تشکیلات اجتماعیه‌لری بیله بر (سیادت عسکریه aristocr. militaire) شکلنده اولمقله برابر، اداره‌لری (شوری assemblée) طرزنده ایدی. (قورولتای) فی‌الحقیقه بر مجلس شوری ایدی. یالکز اصلا عوام قاره‌سی ماهیتنده اولمایوب صنادیدامتدن متشکل بر اعیان مجلسنه بکزه‌ردی . روماليلرك (پاتریجی Patrici) ده‌نیلن کبار صنفندن مرکب اسکی (سناتو Senatus) سنی دها زیاده آکدیریردی . سلطهٔ حکومت مونغول ایمپراطورلرنده بیله شخصی بر نفوذ دکلدی . مثلا چنکیزخانك (قورولتای) مجلسنده امور عسکریه‌جه رأیی مطلقا حاکم ونافذ اوله‌مازدی. یالکز امور ملکیه‌ده مشورت ایدیلیرکن ریاست ایدر وفقط ویریلن قرارلر بهمه‌حال عادات قومیه‌یه آیقیری دوشمه‌مکله مشروط و مؤید بولونوردی . (یاسا) ده‌نیلن (قوانین موضوعه) ، عادات ملیه‌نك مرتب بر شکل دستوریسندن باشقه برشی دکلدی ؛ بوکا چنکیز دخی حدنجه اطاعته مجبور طوتولوردی .

عالم متخصص، مشهور (لئون‌قاهون Léon Cahun) (مونغول‌تاریخنه مدخل) نام اثرنده بویله سویلویور و ایضاحات کافیه ویره‌رك دلیللر ابراز ایدییور.

سپنسر منحصراً عاداتك حکمنه بویوك بر اهمیت ویرییور. حتی روایت ایدییورکه الك وحشی وحربی اقوامده بیله، رئیسك ربوبیت حاکانه‌سی مدهش بر ادارهٔ مطلقه تشکیل ایتدیکی حالده عادات ، دها قوتلیدر وعاداته رعایت

ایتمه‌رك اسكی قاعده‌لری ایاقلری آلتنه آلان جبابرهٔ اقوام، قتل وخلع ایدیلیور. او حالده سلطهٔ حكومت الك مستبد و حشین اداره‌لرده بیله رئیسك نفوذ شخصی‌سی دیمك دكلدر. هر نه قدر اونك شخصنده تمثل ایدیبورسه‌ده — هیچ اولمازسه — اوقوتك منبعی ومصدری كندی شخصی دكلدر. عادات قومیه‌در. بو سیاق نظر (ده‌موقراسی Démocratie) یه حق وقوت ویرییور.

جمعیات بشریه‌نك هنوز بدایت تشكلنده كوردوكمز بو ایكی انموذج اجتماعی‌ده طرز اداره، فرقنی میل صلح ایله حال حربك تأثیراتنه عطف ایتمكه مجبور بولوندوغمز ایچون سلطهٔ حكومتی برنده رئیس قوم، دیكرنده ایسه قومك انتخابی ایله اعتماد و وكالتنی حائز بر هیئت مشورت تمثیل ایتمش اولویور. یالكز شو نقطه شایان دقت‌درکه عادات محكمه هر ایكی شكل اداره‌ده دخی قانون حكمنی حائز بولونویور؛ بو سببله شو ایكی طرز اداره‌ده مشهور اولان فرق ظاهری‌یه باقیلارق، (سلطهٔ حكومتك منبع حقیقیسی عادات محكمه‌در!) ده‌یه‌بیلیرز و ظن ایده‌رم الك طوغری فرضیه دخی آنجق بو اوله‌بیلیر.

مع مافیه مهم بر كیفیت اجتماعیه دها واركه اول امرده بو فرضیه‌یی نقض ایدر كبی كورونورده، حقیقتده اویله دكلدر. اوده سلطهٔ دینیه ایله سلطهٔ ملكیه و عسكریه‌نك مناسبتی‌در. شیمدی‌یه قدر ویرمش اولدوغم ایضاحات مخصوصه‌دن آكلاشلمش اولسه كركدركه سلطهٔ ملكیه‌نك منشأی اولمق اوزره هیئت اداره‌یی قبول ایتمك عقله دها ملایم كلیور؛ هیئت اداره دیمك جماعت دیمكدر؛ چونكه اونی انتخاب و تعیین ایدن جماعت‌در. اولمادیغی فرض ایدلسه بیله اوكا اطاعت ایدن و بو اطاعتی ایله او هیئته بر نفوذ حكومت ویرن، برحیثیت محترمه اسناد ایدن ینه جماعتدر. حكومته بر حیثیت قدسیه اسناد اولونماسه بیله، بر هیئت، بر (فرد individu) صاییله‌ماز. دیمك اولویوركه اصل مسئله حكومتك منشأنی ومنشأی ایله برابر شكل اصلی و ابتدائی‌سنی كشف و تعیین ایتمكدر. مادامكه حكومت، سلطه و نفوذ ایله تمثل ایدیبور؛ هله اقوام وحشیه و ابتدائیه‌ده صحیحاً

حكومت (تحكم) دیمکدر؛ او حالده بو نفوذی عاداته و یاخود بر هیئته اسناد ایله تعریف ایتمك، شکل ادارهنك اساساً و بدایتاً (حاکمیت امت démocratie) صورتنده تأسس ایتمش اولدوغنی ادعایه واریر . حالبوکه ادارهٔ ابتدائیهنك عسکری و یاخود دینی بر شـکلده تأسس ایتمش بولوندوغنی دعوا ایتمـك سـلطهٔ حکومتك منبعی عاداته و جماعاته دکل نفوذ شخصییه ، رئیس قومه اسناد ایتمکدر. زیرا ادارهٔ عسکریه ، قاهر بر رئیسه احتیـاجدن مستغنی اولهمادیغی کبی (مرکزی centraliste) اولمقدنده قورتولهماز) .

ایشته (autocratie سلطنت مطلقه) می اصلدر؛ یوقسه (حاکمیت امت démocratie) می اصلدر؟.. سؤالنه وجود ویرن مزعج مسئله بودر!... بوراده تشـتت آرا واردر. بوتون حقوق اجتماعیهنك (حریت فردیه liberté individuelle) دن تولد ایتدیکنی بردستور اساسی اولهرق قبول ایدن (individualisme فردانیه) مذهبی ایله، ـ حریت فردیهیه حاکم و معـاهدات و مقـاولات شخصیهیه ناظم اولمق اوزره ـ نفوذ حکومتی ، هر تورلو (حقوق شخصیه droits privés) دن اقدم و مقدم بیلن مذهب اربابی یعنی (étatisme) طرفدارانی آرهسنده جایگیر اولان منـاقشات شدیدهنك منبعی و باعثی ینه او سؤالدر . فیالحقیقه حکومتك شکل طبیعی و ابتدائیسی (ادارهٔ مطلقه) ایسه (étatisme) ادعاسی طوغرودر. یوق، (حاکمیت امت) ایسـه ، (individualisme) ادعاسی حقدر. زیرا حاکمیت امت ـ ناصل دوشونولورسه دوشونولسون ـ (ارادات فردیهنك محصلهسی) اولماقدن قورتولهماز؛ اورایه واریر .

شو (autorité) کلهسنك بو قدر خطیر ومبرم مسائل غامضهیه وجود ویردیکنی آکلاتهبیلمك ایچون، بو مختصر ملاحظـات کفایت ایدر صانیرم. شیمدی سلطهٔ دینیهنك منشأنی تدقیق ایدهلم .

علم اجتماعی ـ آز چوق معقول ومقبول دلائل عرض ایدهرك ـ کوستریور که انسانلرده حقیقی معناسیله طوغرو بردین، یعنی (دین حق)، جماعات بشریهده نسبتاً پك صوکرهلری تجلی وتأسس ایتمش وبویله بر استعداد کماله واصل اولهبیلمك ایچون، ملتلر برچوق صفحات معنویه کچیرهرك بر مدنیت

تولید ایتمش اولمق لازم کلشدر. لکن وجدان انسانده (حس دینی sentiment religieux) دیدیکمز درین و بویوك طویغونك تولدی پك قدیمدر. (علم آثار عتیقه archéologie)، (علم قبل التاریخ la préhistorique) و (علم انسان anthropologie) بو خصوصده پك قوی بر طاقم دلائل ابراز ایدییورکه اونلری ـ مع التأسف ـ بوراده ذکر ایتمك ایچون یریوقدر. یالکز شو قدر عرض ایده‌یم که دلائل مذکوره (علم اجتماعی) نك بو مسئله‌لره متعلق بولونان قسم مخصوصنه مسند اولان تمل طاشلری مثابه‌سنده‌در. علم اجتماعی نظرنده (حس دینی) اساسدر. چونکه بالجمله اشکال دینیه و احکام اعتقادیه‌یی تولید ایدن اودر. او، روحدر؛ صور مختلفهٔ ادیان قالبدر. قالبك کمالی مدنیت معنویه‌نك کمالیله متناسبدر فقط حس دینی اونك شعلهٔ حیاتیدر. آز اولسون چوق اولسون، خفیف ویا شدید اولسون، ماهیتاً فرقلی دکلدر.

اونك ایچون سلطهٔ دینیه‌نك منشأنی ملل مدنیه‌نك شکل حکومتنده دکل، اقوام وحشیه‌نك طرز اداره‌سنده آرامق علمای متخصصین عندنده دها مستحسن بر (اصول méthode) در.

علم اجتماعی‌یه برچوق (مواد ابتدائیه matières premières) احضار ایدن (علم اقوام ethnographie) ك روایتنه باقیلیرسه شبهه قالمیورکه (دین) دیدیکمز مؤسسهٔ معنویه‌دن محروم برچوق اقوام وحشیه حالا موجوددر. فقط حس دینی‌دن کلیاً معری برقوم نادردر. همان هر قوم وحشی افرادنده بعضی مستثنا ادملر کورولویورکه بونلر، امراضی مداوی‌ایده بیلمك، غیبدن خبر ویرمك، جنلری وپریلری ـ ایجابنه کوره ـ دعوت ودفع ایده‌بیلمك و بو سایه‌ده سائر اقوام مخاصمه اوزرینه تأمین غلبه ایلیه‌بیلمك کبی خارق العاده بر اقتداره مظهریت ادعاسنده‌درلر، ومنسوب اولدقلری اقوامك بو خصوصده اعتقاد وحرمتنی قازانمشلردر. بو مسئله‌لر حقنده هرکسدن ایی تحقیقاته موفق اولمش اولان (هربرت سپنسر H. Spencer) (مبادئ علم اجتماعی principles of sociology) نام اثرینك درت بشیوز صحیفه‌سنی بو بحثلره حصر ایتمشدر. بو انکلیز فیلسوفی ادعا ایدییورکه بدایت امرده رئیس قوم، عینی زمانده سرعسکر، حاکم ملکی وعدلی، رئیس روحانی،

طبيب و (بوكوجى sorcier) ايمش . بوقدر حيثياتی نفسنده جمع و تمثيل ايدن برآدمك دخی خارق العاده بر اعتباره مظهر اولماسی وعادی انسانلرك فوقنده بر شی عد ايدلمه‌سی ـ او زمانلره كوره ـ پك طبيعی بر اعتقاددر . بناءً عليه اويله مافوق البشر برقدرت خارقه‌يه مالك بولونان بر رئيسك امر اداره‌ده افراد قوم اوزرينـه بر حاكميت مطلقه اجرا ايتمه‌سی ده او درجه طبيعی در .

شيمدی بز بويله بر آدمك ـ يالكز رئيس روحانی اولمق اعتباريله ـ حيثيت مخصوصه‌سنی نظر اعتباره آله‌لم : مادام‌كه سلطهٔ دينيه‌نك شكل ابتدائی‌سنی بويله برآدمده كوره‌بيليورز، [سلطهٔ دينيه‌نك منشأی جماعت دكل فرد در. فوق‌العاده بر شخص‌در.] ديمكه مجبوريت الوريپور . چونكه دين ـ هر نه شكلده اولورسه اولسون ـ بر جماعتك محصلهٔ ارادتی اولمقدن زياده فوق‌العاده بر شخصك اثر الهامی‌در. اويله‌كورونيور . اكر حقيقتاً اويله ايسه (théocratie سلطنت الهيه) ايله (autocratie سلطنت شخصيه) براصلدن طوغمش‌وتوأم اوله‌رق بويومش ايكی‌شكل اداره اولمق كرك‌دركه، نفوذلرينی عينی منبعدن آلمش‌اولمالری‌ده قوياً محتملدر؛ وبو منبع اصلاً وقطعاً انسانی و اجتماعی دكل ، (الهی divine) و (مافوق البشری surhumaine) اولمق ايجاب ايدر. باشقه تورلو دوشونوله‌مز . اوتقديرده (حاكميت‌امت)ك اصل اولماسی دعواسی ، قوتنی ضايع ايده‌رك مضمحل اولور .

علم اجتماعی جمعيـات بشريه‌نك بدايت تشكلنده سلطهٔ دينيه ايله سلطهٔ ملكيه‌يی رئيسك يد اقتدارنده مجتمع‌اوله‌رق كوستريپور؛ [بالآخره مدنيتك و باخصوص (حيات تجاريه la vie commerciale) و (حرفت و صناعت arts industriels)ك ترقيسی يوزندن افراد ملتك بعض حقوق سيـاسيه و اجتماعيه‌يه ـ بالضروره ـ مظهر اولماسی، انسانلره حريت‌بخش‌ايتمش و او سـايه‌ده ـ مرحوم شيخ محمد عبده‌نك تعبيرنجه ـ (فصـل بين السـلطتين séparation des deux autorités) ممكن اوله‌بيلمشدر.] ديپور. سياستده پك مهم بر حادثه تشكيل ايدن (séparation de l'Eglise d'avec l'Etat) يعنی(حكومت‌روحانيه‌ايله حكومت‌جسمانيه‌نك بربرندن آيرلماسی) ايشته بودر.

بو کون مدنی مملکتلرده و بالخاصه انکلترهده اك قدیم واساسی ایکی سیاسی فرقه تشکیل ایدن (طوری — tory)لر ایله (وویغ — Whig)لر یعنی (محافظه‌کار — conservateur) لر ایله (حریتپرور — liberal) لرك عقیدهٔ اساسیه‌لرنده کورولن اختلاف ـ سپنسرك و دها بر چوق انکلیز فیلسوفلرك ادعاسنجه ـ سلطهٔ حکومتك منشأنه تعلق ایدن او ایکی متباین نظریه‌دن نشأت ایدیور. محافظه‌کارلر، [سلطهٔ حکومت (الهی المنشأ d'origine divine) در] ؛ دیورلر. حریتپرورلر (اجتماعی المنشأ d'origine sociale در؛) دیه ادعا ایدیورلر. حکومتك حیثیت ذاتیه‌سی دخی بو ایکی مختلف اعتقادك حکمنه تابع بولونمقدن قورتوله‌میور: برنجی فرقه نظرنده حکومت بر مؤسسهٔ الهیه صاییلدیغندن و ـ آچیقدن آچیغه اعتراف ایدلسین ایدلمه‌سین ـ نوعما برقدسیتی حائز بولونیور و بناء علیه (علی‌الاطلاق واجب‌الرعایت) عد ایدیلیور. ایکنجی فرقه‌یه کوره بر مؤسسهٔ اجتماعیه اولمق درکه‌سنه تنزل ایدییور؛ خصوصا انسانیتك هنوز وحشی دورلرنده تأسس ایتمش بولوندوغی ایچون علی‌الاطلاق واجب الرعایه اولماسی شویله طورسون علی‌الدوام شایان اصلاح و محتاج تکامل اولدوغنه حکم ایدیلیور. حیات ـ سپنسرك تعریف موجزینه کوره ـ دائمی بر صورتده تحول ایتمکده بولونان (محیطه مطابقت adaptation au milieu) دیمك اولدوغی جهتله حیات اجتماعیه‌نك قوهٔ ناظمه‌سی صاییلان حکومتك دخی ایجابات محیطیه‌یه و شرائط جدیده‌یه کوره تبدلاته مجبور طوتولوب تکامله مظهر اولماسی لزومی ادعا اولونیور. سلطهٔ حکومت ارادات فردیه‌نك بر محصله‌سی اولمق اوزره تلقی ایدلدیکی ایچون دخی تبدلات و اصلاحات لازمه‌ده اکثریت ناسك آرزو و ارادتی، باشلیجه عامل اولمق اوزره قبول ایدیلیور.

(پارلمانتاریزم parlementarisme) ك ـ دها طوغروسی انکلیز پارلمانتاریزمنك ـ نظریهٔ اساسیه‌سی بودر. بز بوکا (حکومت شوری) دیرز. بو کون طوغرودن طوغرویه ولاعلی‌التعیین افراد امت بو ایشه قاریشه‌میور؛ منتخب مبعوثلری وکیل اتخاذ ایدوب انجق اونلر واسطه‌سیله آرزولرینی انفاذ و حق حاکمیتلرینی اجرا ایتمك قناعتنده بولونیورلر. باشقه چاره دخی

كشف اولونه‌مادیغی جهتله، آرتق (حکومت شوری) بوکون آنجق (حکومت مبعوثه gouvernement représentatif) صورتنده ممکن اوله‌بیلیور. دها اسکی زمانلرده ملت افرادینك ایلری کلنلری لاعلی‌التعیین بر میدانه طوپلانیر، حکومت ایشلرینی شدتله مناقشه ایدرلردی. عظیم ولوله‌یی موجب اولان بو طرز مشورت بحرانلی زمانلرده - ترتیبسزلك و انتظامسزلق یوزندن - بوسبوتون (تردی dégénerer) ایدوب عربده‌یه منجر اولدوغی ایچون بوحال، (حاکمیت امت) طرفداری اولان فیلسوفلری بیله مأیوس ایتمش و:

(دموقراسی حکومتی نظری اوله‌رق الك کوزل برشکل اداره اولدوغی حالده تطبیقاتنده الك فنا نتیجه‌لر ویرییور: بیکلرجه کشی‌نك حکومت ایشلرینه قاریشوب هپ بردن مناقشه ایتمه‌سیله غوغادن کورولتی‌دن باشقه برشی یاپیله‌میور. استبداد اداره البته دها (پراتیق pratique) در؛ برمقتدر رئیسك اوامر قطعیه‌سنه تبعیتله دها چابوق دها قولای ودها ایی ایش کوروله‌بیلیور!) دیدیرتمشدی.

دور اخیر مدنیت، سلطهٔ حکومتی ینه ملته عطف ایتمکله برابر، حکومت مبعوثه اصولنی کشف ایده‌رك بو محظوره - بر درجه‌یه قدر - چاره ساز اولمش اولدی. ذاتاً نفوس بشریه‌نك سرعتله تکثری بو یکی طرز اداره‌یی بالخاصه ایجاب واستلزام ایدن عوامل اجتماعیه واقتصادیه‌دن باشلیجه بری ایدی.

سلطهٔ دینیه‌نك ممثلی اولان (théocratie) یه‌کلنجه، دوراخیر مدنیتده خیلی‌دن خیلی ضعفه دوچار اولمش بولونمقله برابر بوسبوتون اورطه‌دن قالقمامش واوروپا دول متمدنه‌سنده بیله - هیچ اولمازسه صورتا - وارلغنی محافظه ایده‌بیلمشدر.

حریت فردیه ایله نفوذ حکومتك مناسبتی و هر ایکیسنك حدود مشروعه‌سنك لزوم تعیینی، زمانمزك الك مهم مسائلندن بریدر. سلطهٔ حکومتك حیات فردیه خصوصاتنه قدر تمدید وتشمیل نفوذ ایتمه‌سنی سعادت اجتماعیه‌جه بر لازمهٔ اساسیه عد ایدن محافظه‌کاران، بو دعوالری ایله حریت شخصیه‌یی هرطرفدن تقیید، وافراد اوزرنده سلطهٔ حکومتی تشدید ایتمك ایسته‌دکلری

ایچون، دین کبی، عادات کبی، حسّیات قومیه کبی ـ وجدان افراد اوزرینه بر قدرت قاهره اجرا ایده‌بیلیر ـ نه قدر عوامل معنویه وقوای اجتماعیه وارسه اونلرك جمله‌سنی حکومت حسابنه تصرف ایتمکدن چکینمزلر. اوسبیله درکه حکومتك آلهی الاصل بر مؤسسه اولماسی ادعاسنه طاپانیرلر. و ینه عینی سببله‌درکه حریت شخصیه دعواسنی امر اداره‌ده دستور اساسی اتخاذ ایدن سربستی طرفدارلری، دونه طولاشه، حکومتك بر مؤسسهٔ اجتماعیه اولدوغنی هرحالده اك مهم بر (دلیل علمی preuve scientifique) اولمق اوزره ایراد ایدرلر.

هر ایکی طرفك‌ده طرز محاکمه‌سنی اختصاراً عرض ایده‌جکم؛ بوملاحظاتك سلطهٔ حکومت نظریاتنه نه صورتله استناد ایتمکده بولوندوغی کندیلکندن تظاهر ایده‌جکدر. خصوصا خریستیان عالمنده تأسس ایدن (théocratie) اداره‌سی ایله عالم اسلامده حکم سوره‌ن خلافتك ـ حدذاتنده ـ پك مهم اولان فرق اصلیسی‌ده واضحاً تعین ایده‌جکدر. فی‌الحقیقه:
(اکر سلطهٔ حکومت صحیحاً دینك حکمی ایسه، اللهك امری دیمکدر. اویله اولونجه اك طوغرو شکل اداره (حکومت الهیه = théocratie) اوله‌بیلیر. او تقدیرده حکومتك اجراآت وحرکاتنی هر نه وجهله اولورسه اولسون، تنقید وحاکمیتی، حدود وحقوق مشروطیتله، تقیید ایتمك طوغرو اولماز حتی کبائردن یعنی بویوك کناهلردن صاییلسه بجادر. بناءً علیه حکومتك افرادامت اوزرنده ذاتاً جاری اولان نفوذینه حد و پایان تصور ایدیله‌مز. اوکا تمامیله اطاعت ایتمك انسانلر ایچون، بالطبع اك مقدس وظیفه اولمش اولور. زیرا انسانلرك (دها طوغروسی عباد اللهك!) سعادت وسلامتنی واحسن تقویم اوزره امر اداره‌سنی کافل اولان قوانین واحکامی، جناب الله، بر یوزنده تعیین بویورمش اولدوغی وکیلی واسطه‌سیله خلقه تبلیغ ایدییور وحرفیاً اجراسنه، آنجق اونی مأمور ایلیورسه، ارتق هیچ بر کیمسه‌یه هیچ بر وجهله سوز دوشمز. من قبل الله مأمور اولان بویله بر کیمسه‌نك البته من طرف الله مؤید بولونماسی لزومی‌ده ـ طبیعی وضروری اوله‌رق ـ دوشونولور. بناءً علیه هر حالده (تأیید آلهی ایله par sanction divine)

اویله بر موقع قدسیی بحق اشغال ایدن بر ذات شریف، معصوم ولایخطی اولمق کرکدر. اویله اولونجه اونك اجراآتنده ذرّه قدر قصور بولونمق احتمالی یوقدرکه تنقید ممکن ومشروع اوله‌بیلسین!)

قاتولیق مذهبنك (عقیدهٔ سیاست doctrine politique)ی بودر. (پاپالق) حکومت دینیه‌سنك منبع قدرتی‌ده بواولمشدر. بواعتقادك متمملری‌ده وار ایدی‌که سلطهٔ دینیه‌یه قارشی هرفردك بوینی بوکویوردی؛ قرون‌وسطی تاریخی بزه کوستریورکه بو مدهش قوتك اوکنده جهان تیتریور وایمپرا. طورلر بیله دیز چوکویوردی.

(یوق!. سلطهٔ حکومت دیدیکمز قوت (ماهیتاً دینی religieuse par sa nature) دکل‌ده، (تشکیلات اجتماعیه organisations sociales) دن طوغمش بر عامل معنوی ایسه، (عادات mœurs et coutumes) و برطاقم (مؤسسات institutions) دن قوت آلیور دیمکدر. اوتقدیرده دخی (قدسی sacrée) اولامق لازم‌کلیر. چونکه جماعتك کندی سینه‌سنده طوغمشدر؛ و بوکون دکل انسانیتك ایلك دورهٔ وحشتنده طوغمشدر. بناءً علیه بالذات بر مؤسسهٔ اجتماعیه صاییلیر. خلاصه آنجق بر (اثر انسانی œuvre humaine) در. اوسببله واوحیثیتله تنقید ایدلمه‌لی وداثما اجراآتنه بر (حد terme) تعیین اولونمالی‌در. چونکه طبیعت و ماهیتی اقتضاسنجه، خطادن سالم اوله‌ماز ومتمادیاً اصلاحاته محتاج کورونور. بونك ایچون دخی یکانه چاره، سلطهٔ حکومتی حقوق شخصیه واجتماعیه ایله تقیید ایده‌رك ارادهٔ ملیه‌نك قونترولنه تابع طوتمقدر).

بو مطالعات متباینه کوستریورکه سلطهٔ حکومت دیدیکمز قدرتك منشأنی تحقیقه کیریشمك، شکل اداره و صلاحیت سلطنت بحثلرینه تعلق ایدن بالجمله مسائل غامضه‌یی اورطه‌یه آتیویریور و باقیلسه یوقاریده تلخیصاً عرض ایتمش اولدوغم ایکی متخالف (مدعا thèse) ذاتاً بوندن طوغمش ایکی متباین اعتقاددر؛ یعنی سلطهٔ حکومتك منشألرینی تحقیق نتیجه‌سنده اذهان متفکرینه حاکم اولان ایکی مختلف عقیدهٔ متضاده‌نك برر مختصر دستور افاده‌سی‌در.

بو مسئله‌لری هر فیلسوفدن زیاده نفوذ نظر و احاطه ایله تحلیل ایدن مشهور (هربرت سپنسر H. Spencer) لایقیله و اطرافیله تتبع ایتمش و (مبادئ علم اجتماعی Principles of sociology) عنوانلی اثر معتبرنده اك متین برزمین بحث اتخاذ ایله‌مشدر. (حکومته قارشی شخص the man versus the state) نامیله پك معروف بر رساله‌سی دها واردرکه درت مقاله‌دن مؤلفدر. او مقالاتده بو انکلیز فیلسوفی، حکمت سیاسیه‌یه متعلق اولان افکار و اعتقاداتی پك موجز و فقط پك جانلی و ادعالی بر اسلوب ایله عرض ایتمشدر. کتابك دردنجی بابنی تشکیل ایدن مقاله: [سیاستك بیوك عقیدهٔ ضاله‌سی the great political superstition) حقنده بر تنقید شدیددر. (حکومت l'Etat) ی جماعتدن وافراد جماعتدن بوسبوتون مستقل و آیری بر شخص معنوی ظن ایدنلرك بوخصوصده‌کی ضلالتنه قوتلی بر تعریضدر. بالطبع بو بحثده نقطهٔ اساسیه‌یی سلطهٔ حکومت مسئله‌سی تشکیل ایدییور و اونك منشأنی تحقیق صورتیله بحثه کیریشیلیور.

سپنسر اولاً (حکمدارلرك الٓهی بر حق وصلاحیته مالك بولونمالری) ادعاسنی شدت ونفرتله رد ایدییور وبالخاصه ضالّ ومضلّ عدایتدیکی عقیدهٔ سیاسیه بودر؛ بو ادعانك یاقین زمانلره قدر یالکز عوام ناسه دکل، اذهان متفکرینه بیله تحکم ایتمکده بولوندوغنی کوسترمك ایچون شایان دقت برایکی مثال ایراد ایدییور: اون دردنجی لوئی دورنده یاشایان الٓهیون مشهوره‌دن (بوسسوئه Bossuet) کبی بر آدمك بیله بواعتقادده بولوندوغنی سویلویور. باطل بدیهی اولان بویله بر اعتقادك زمانمزده نقطهٔ استنادی اولمادیغی حالده (قارلایل Carlyle) ك بیله اوندن بوسبوتون قورتوله‌مامش اولدوغی قناعت کتیرییور. حالبوکه [واضع قانون law-giver) ك من طرف الله مؤید ومرسل بولوندوغنه ایناندیغی اسکی زمانلرده بویله بر عقیدهٔ سقیمه تولد وبالآخره تشید ایدوب ربوبیت حکومته سبب محض اولمشدر.] دییور؛ حتی او ادعاده درکه (حکمدارلره نامحدود برقدرت مطلقه اسناد ایتمك نه قدر بویوك ومضر بر ضلالت سیاسیه ایسه بو کونکی پارلمنتولره دخی نامحصور بر صلاحیت حاکمه ویرمك ویاخود اویله بر قدرت عطف

ایتمك او درجه مضر بر ضلالتدر ؛ چونکی بوده اوته‌کی‌نك عینی‌در .)

دیمك اینستیورکه بو کون سلطهٔ حکومت ، حکمدارلردن پارلمنتولره انتقال ایتمشدر. مجالس ملیه بوقوتی، بونفوذ صلاحیتی ملتدن آلیر؛ بوحیثیتله ملتك آرزوسی ، منفعتی و ارادتی فوقنده برپارلمنتو قدرتی اوله‌ماز و ملته علی‌الاطلاق تسلطن ایتمکده ملت مجلسنك بیله حقی یوقدر .

سپنسرك بوتون فلسفهٔ سیاسیه‌سنك دستور اصلی‌سی بودر؛ اونك ایچون درکه حقیقی حریتپرورلکك دستور حرکتنی‌ده بو حکمت سیاسیه‌سندن استخراج ایتمش و او مقالهٔ مهمه‌سنی شو مهم سوزلرله بیتیرمشدر : (اسکی زمانلرده حریتپرورلکك وظیفه‌سی حکمدارلرك قدرتنه بر حد تعیین ایتمك ایدی. استقبالده حقیقی حریتپرورلکك وظیفه‌سی پارلمنتولرك قوتنه بر حد قویمق اوله‌جقدر .) لکن، ـ حکمای سیاسیی بر برینه دوشورن ـ بودعوایی اثبات ایده‌بیلمك ایچون سلطهٔ حکومتك منشأی حقنده تدقیقاته کیریشمك پك طبیعی کوروندوکی جهتله، (سپنسر) دخی بومسئلهٔ غامضه‌یی حل واذهانی بو خصوصده تنویر ایتمك غیرتیله (autorité) بحثنی آچیور . بو جریان افکار، حکمت سیاسیه‌ده موضوعات اساسیه‌یی تشکیل ایدن مسائل متنوعه‌نك یکدیکریله روابط صمیمیه‌سنی پك کوزل و پك واضح برصورتده کوستره‌بیله‌جك ماهیتده‌در .

فی‌الحقیقه ـ (هوبس) ، تعریضاً ـ بوحکیم دییورکه :

(سلطنت فکری the notion of sovereignty)، بو بحثده تقدم ایدن ایلك مسئله‌در. سلطنتی (مافوق الطبیعه supernatural) بر قدرته اسناد ایتمه‌ین، وبو اعتقادی فضولی بر (موضوعه postulat) کبی قبول ایله‌مه‌ینلرك بو خصوصده‌کی افکارینی حدهٔ تنقیددن کچیریرسه‌ك ، (هوبس)ك دلائلنه پیوسته اولورز !).

هوبس، قدرت سلطنتك مطلق العنان اولماسنی، هیچ برقوتله مقصور، هیچ بر شرط ایله مقید و محصور بولونماماسنی التزام ایتمکله برابر سلطهٔ حکومتك بر (عهد اجتماعی contrat social) یه مستند بولوندوغنی و آنجق اوندن طوغمش اولدوغنی ادعا ایدردی . یعنی ماهیتاً مابعدالطبیعی بر قوت

اولماسی دعواسنی رد و انکار ایتمکله برابر، نامحدود ومستبدانه بر صلاحیت اجرائیه‌یه مالك بولونماسی لزومنده اصرار ایدردی.

سپنسر بو فکر باطلده تهلکه‌لی بر نقطه کورویور و اونی تنویر ایله اذهانی بر بویوك ضلالت سیاسیه‌دن تحذیر ایتمك ایستیور: سلطهٔ حکومت الٰهی الاصل بر قدرت ایسه ـ بوقاریده محاکمه ایتدیکم وجهله ـ نفوذینی تنقید و اقامهٔ شروط ایله نفوذینی تحدید ایتمك طوغرو اولماز. او حالده (ربوبیت) یعنی مطلقیت اداره مشروع کورونور. فقط جماعتك سینه‌سنده طوغوب بویوین انسانلردن مرکب برهیئت اداره‌نك، مقاولهٔ سابقه‌ومعاهدهٔ واقعه‌سندن نشأت ایدییورسه، ناصل او (عهد اجتماعی) بر قدرت مطلقه حیثیتی حائز اولورده بر حکومت مستبده‌نك زمین استنادینی تشکیل ایده‌بیلیر؟..... بطلانی بو کون ثابت اولان بو (عهد اجتماعی) فرضیه‌سی طوغرو اولسه، یعنی (هوبس)ك ادعا ایتدیکی و (ژان ژاق روصو J. J. Rousseau) نك‌ده عیناً قبول وتلقی‌ایله‌دیکی وجهله ـ بیلمم نه زمان ـ اسلاف اجدادیمز آره‌سنده واقع بر مقاوله موجبنجه (حکومت)ك تأسس ایتمش بولوندوغی تحقق ایتسه بیله نیجه نیجه عصرلر اول وقوعبولان بویله بر معاهده‌نك حالا حکمفرما اوله‌بیلمه‌سی وهر تورلو اجراآت وحرکاتمزده فکر و ارادتمزی تعطیل ویا تقیید ایده‌بیلمه‌سی قبول اولونه‌بیلیر و مشروع کوروله‌بیلیر شیلردن دکلدر. حالبوکه اساساً فرضیه باطلدر. [بو فرضیه‌نك مناقشه‌سی ایچون contrat کلمه‌سنه مراجعت ایدیکز؛ ناصل بر سفسطه نمونه‌سی تشکیل ایتدیکنی آکلامق ایچونده sophisme کلمه‌سنه باقیکز!]

صوکره، اصل مهم نقطه، مشورتله تأسیس حکومت ایده‌بیلمك ایچون اجتماع ایدن صنادید امتك بر مقاوله‌یه کیریشمه‌سی، و بوتون بو شروط وقیوده رغماً تشکل ایدن برطرز اداره‌نك ینه مطلق العنان اوله‌بیلمه‌سی‌در. بویله برشی اوله‌بیلیرمی؟.. اوله‌بیلدیکی فرض ایدلسه بیله (مشروع‌بر حکومت) اوله‌بیلیرمی؟.. اکر اوله‌بیلیرسه، بوکونکی پارلمنتولر دخی، اسکی فرعونلر، کیکاووسلر کبی فعّال لمایرید ومطلق العنان و غیر مسئول بر قوهٔ حاکمه اوله‌بیلیر. بوایسه، اسکی ربوبیت اداره‌دن، هر نوع حکومت مطلقه‌دن بدتر

بر مصیبت صـابیلیر . (جون ستوئه‌ت میل J. S. Mill)ك (حرّیته دائر on liberty) یازمش اولدوغی اثرده سویله‌دیکی کبی : (بر کشی‌نك میلیونلرجه خلق اوزرینه اجرای تحکم و ادّعای حق ربوبیت ایتمه‌سی نا معقول و نا مشروع ایسه، بر چوق کشیلرك بر آدم اوزرینه تحکمی دهـا زیاده حقسز و نا مشروع اولمق کرکدر.)

ایشته بوسببله‌درکه حریتپرورانك الك فیلسوفی وفیلسوفلرك الك حریتپر- وری اولان سپنسر کمال جدّیتله بو نقطه‌یه نصب نظر ایتمش و مسـئله‌نك بومبهم جهتنی شرح وتنویر ایتمك ایسته‌مشدر . بو کونکی انکلیز پارلمنتوسنه بیله (حاکمیت مطلقه) حق وصلاحیتنی ویره‌مه‌ین، حتی‌اونی شدتله تنقید ایدوب ـ حیثیتی سؤ اسـتعمال ایتدیکندن طولایی ـ مسـئول طوتان بو (رادیقال فیلسـوف)، (حاکمیت امت démocratie) ادعاسیله پارلمنتولره انتقال ایدن سـلطهٔ حکومتی قصر و تحدید ایتمك لزومنی قوتله حس ایتمش و بو خصوصده اذهان ناسه قناعت بخش ایده‌بیله‌جك اولان دلائل قاطعه‌یی بولوب چیقـارمق ایچون (هوبس)ك (مقاولهٔ اجتماعیه) فرضیه‌سنی تنقید وتحلیل ایله ایشه باشلامشدر؛ یعنی مسئله‌نك منشأنه انفاذ نظرایده‌رك معهود ادعانك نه قدر چوروك بر تمل اوزرینـه اسـتناد ایتمکده اولدوغنی ابراز و افشا ایتمك ایسته‌مشـدر . بو داهیانه نظر، بالطبع سـلطهٔ حکومتك منبع حقیقی‌سنی کشف ایتمك ایچون کندیسنه رهبر اولمشدر .

سپنسرك اعتقادنجه سلطهٔ حکومت افراد جماعتك محصلهٔ فکر وارادتی در؛ زمین استنادی‌ده عادات محکّمه‌در. بو اعتقاد کندیسنده او درجه متین درکه اونی مدافعه ایچون بك چوق و بك کوزل صحیفه‌لریازمشدر. (قهرمان- پرست hieroworshiper) اولان(قارلایل Carlyle)ك فسونکار براسلوب شـاعرانه ایله نشر ایتمك ایسته‌دیکی افکار باطله ومضره‌یی کمال دقتله تنقید وتحلیل ایده‌رك ماهیت سقیمه‌لرینی میدانه قویمشدر . ملاحظـاتنی تلخیص ایتمك اوزره شونی ادعا ایدییورکه [بر قهرمان، هرکیم اولورسه اولسون ، ایستر بر سردار، ایسترسه بر پیغمبر اولسـون، اوکا اکثریت ناس اعتقـاد و بیعت ایتمزسه اونك هیچ بر حکمی اوله‌ماز. بوحالده هیچ بر دولی هیچ

بر موفقیتده اوله‌ماز. اونی قهرمان ایدن، بر قدرت فوق البشریه ایله ممتاز و سرافراز ایدن منسوب اولدوغی جماعت افرادینك اعتقادات واستعداداتی در. بناءً علیه هرقوت، هرصلاحیت ملتدن کلیر. ملت افرادینك بو حقیقتدن خبری اولسون اولماسین!. هردرلوملاحظات وفرضیاتدن صرف نظر، شوراسی بداهةً ثابتدرکه برجماعت اولمازسه (autorité) نك نقطهٔ استنادی وساحهٔ اجرا آتیده اولماز؛ وبو مسئله ملتك درجهٔ تربیه‌سیله دائماً متناسب بولونان اعتقـادینه تابعدر. سلطهٔ حکومتك منشأی حقیقتاً بر قدرت فوق البشریه و مابعد الطبیعیه اولسـه بیله، بونك بویله اولدوغنـه خلقك ایمان ایتمه‌سی و موجبنجه حرکت ایدوب مطیع و رعایتکار طاورانمه‌سی برنجی درجه‌ده شرطدر. دیمك‌که بوقوتك منشأنی خارجـده آرامق و (آفاقی برصورتده objectivement) تعیینه چالشمقدن ایسه، (وجدان اجتماعی conscience sociale) ده آرامق، یعنی (انفسی بر صورتده subjectivement) تعیین وماهیتنی تبیین ایتمك دهـا طوغرودر. دهمین دیدیکم کبی اعتقـاد ناس بوقوتك صحیحاً منبع حقیقی‌سیدر. مثلا جماهیر متفقهٔ امریقا خلقنه (autorité) نك مافوق البشر بر قوت اولدوغنی و (autocrate) بر حاکمده مشروعاً تمثل ایتدیکنی قبول ایتدیرمك قطعاً ممتنعدر. ممتنع اولونجه امریقای شمالیده او معناده بر سلطه یوقدر و اوله‌ماز دیه‌بیلیرز.

حالبوکه هنوز حیثیت مکرّمـهٔ انسـانیه‌سنی حس ایده‌مه‌ین افراددن مرکب بر جمعیت غیر متمدنه‌ده، سـلطهٔ حکومتك مافوق البشر بر قدرت اولماسی اعتقـادی درحال مقبول ومعتبر اوله‌بیلیر. حتی یالکز او مقبول اوله‌بیلیر؛ باشقه درلو بر عقیده‌نك یرلشه‌بیلمه‌سی ایچون ذهنلر و وجدانلر قطعاً مساعد دکلدر.

روایات غریبـه ومشـاهدات مهمه‌دندرکه سـیاح مشهور (ده‌ی‌وید لی‌وینغستون David Livingstone)ی افریقای وسطاده ایلك دفعه اولمق اوزره کورن زنجی قبائل وحشیه، بو آدمی (ارضه نزول ایتمش قمر) ظن ایتمشلر، یعنی برالٰه اولدوغنه قناعت کتیره‌رك تعبد ایتمشلرمش. (لی‌وینغستون)، وحشیلری بو اعتقـاد باطلدن قورتارمق ایچون پك چوق زحمت چکمش

اولدوغی حالده وحشیلر کندیسنه خارق العاده و مافوق الطبیعه بر حیثیت ویره‌رك مافوق البشر بر قدرت اسناد ایتمشلردی. حالبوکه کندیسی بوفکر سقیمی ذهنلردن ، بو نابجا ایمانی وجدانلردن قازییوب آتمق اوغورنده عمرینی صرف وتلف ایتمش و ـ ظن ایده‌رم ـ بوسبوتون موفق‌اوله‌مامشدی.

بومثال غریب، ده‌مین ایلری سوردوکم ادعانك نه‌قدر طوغری‌اولدوغنی کوستریر و امثالی نادر دکلدر .

اعتقاد ناس !.. ایشته بوتون اجتماعیات واخلاقیاتده اك بویوك قوت!... بو اعتقاد، شخصی اولمقدن قورتولورده عمومی و اجتماعی برشکل آلیرسه ـ اعتقادات متباینهٔ افراده نسبتله ـ (شیئی وآفاقی objectif) حتی (کتله‌وی massif) بر قوت اولور. بو قوتك ثقلت و (عطالت inertie) ی ـ هرنه صورتله تجلی ایدرسه ایتسین ـ (autorité) دیدیکمز قدرت ضابطه و مانعه وحاکمه‌در . حکمدارلر پارلمنتولر، ویاخود فوق‌العاده شخصلر، بو قدر تك منبع ومصدری دکل، ضبط وربط جماعت ایچون او قدرتی استعمال ایدن عامللردر . ماهیتی اعتباریله بو قدرت محافظه‌کاردر. جمعیت بشریه‌یی حالی اوزره ادامه‌یه خادم وساعی‌در. یالکز بوقوت حیات اجتماعیه‌یه حاکم اولسه ایدی ، هیچ ترقی ممکن اولمازدی ؛ چونکه ترقی‌نك اك طوغری معناسی بر غایهٔ کماله طوغری حرکتدر. بوده ـ نسبتاً دها مکمل برشکل آله‌بیلمك ایچون ـ تبدل و (استحاله transformisme) دیمکدر. بوتبدلك اك بیوك و اك برنجی عامللری ایجابات طبیعیه و محیطیه ایله برابر (داهی آدملر les hommes de génie)در. غایت عاطل و قیمیلداتلماسی کوچ اولان (کتلهٔ اجتماعیه la masse sociale)یی تحریك ایدن بو (مجددلر nova-teurs)در. جمعیت انسانیه بو ایکی قوهٔ متضاده‌نك محصله‌سنه تبعاً ترقی وتکامل ایدر. اونك ایچون هر ایکیسی‌ده حیات اجتماعیه ایچون الزمدر . (لورد ماقوله)نك ـ ظریفانه بر تشبیه ایله ـ دیدیکی کبی بری کمی‌نك صافراسی، دیکری‌ده قوهٔ محرکه‌سی حکمنده‌در .

عالم عضویتده (انموذج اصلی type originel)نك شکلنی ـ اولدوغی کبی ـ محافظه‌یه خادم وساعی بولونان (وراثت hérédité)، نه ایسه، عالم

(فوق عضوی superorganique) ده یعنی عالم اجتماعی‌ده دخی (autorité) تشکیل ایدن بالجمله قوتلر اودر. شکل اصلی‌یی تبدیله چالیشان قوای سائره‌یه قارشی بو قوت ضابطه بر (فره‌ن frein) خدمتنی ایفا ایدر .

بو قوتك مابعدالطبیعی یاخود طبیعی بر عامل اولوب اولماماسی، یالکز بر اعتقاد مسئله‌سیدر؛ و آنجق اوندن طولایی و او نسبتده مهمدر. چونکه اعتقادلر ده‌کیشمه‌سیله ده‌کیشیر؛ اونکله برابر شکل حکومت، طرز اداره واسلوب معیشت ایله آداب معامله دخی ده‌کیشیر. مدنیت معنویه‌نك درجه‌سنی وقیمتنی دخی بو تبدلاتك درجه‌سیله وقیمتیله تقدیر ایده‌بیلیرز. اونك ایچون مهمدر.

شو ملاحظات شخصیه‌می تلخیصاً عرض ایتمك ایچون دییه بیلیرم‌که :

هر نه شکلده و نه درجه‌ده اولورسه اولسون (سلطه) دیدیکمز قدرت معنویه‌نك حقیقی منبعی وجدان ناسدر. نقطهٔ استنادی اعتقاد ناسدر. افراد اجتماعیه‌نك اعتقاداتنده نقاط مشترکه تشکیل ایدن یرلر سلطه‌نك الك متین زمین اتکاسیدر. برفکر واعتقاد افراد اجتماعیه‌نك اکثریتنه حاکم اولورده بر (مال مشترك bien commun) قیمتنی احراز ایدرسه، او (آفاقی‌وشیئی objectif) برموجودیت کوستریر؛ وافراددن هیچ برینك اعتقادشخصی‌سی صاییله‌مامقله برابر، جمعیتك اعتقاد قویمی اولور، وافرادك طاشقینلقلرینه مانع اوله‌بیله‌جك برقوت ضابطه حکمنی کوستریر. ایشته هر درلو معناسیله سلطه بودر. حکومتك الك بویوك وبرنجی حیثیتی‌ده بودر. یالکز حکومتلر اکثریا نا اهل اللرده بولوندوغی زمان بوحیثیتی سؤ استعمال ایده‌رك ضعفه اوغراتیرلر. اعتقاد ناسه شبهه عارض اولور. اعتماد عمومی تزلزل ایدر. موازنهٔ اداره بوزولمغه یوز طوتار. اووقت، حالت فوضادن ویاخود اختلال احتمالندن حیات اجتماعیه‌یی محافظه وصیانت دعواسیله، مادی برقوت قاهره‌دن استعانه ایتمك لزومی حس اولونور. [سلطهٔ حکومتك بر (قوهٔ تأییدیه)‌سی اولمالی‌در!] قضیه‌سی بودعوانك دستور حکمتنی تشکیل ایدر. بوراده قوهٔ تأییدیه‌دن مراد اولان شی‌ده مسلح ومرتب عسکردر.

تعریفه حاجت یوقدرکه بو دعواء فکر استبدادك ادعاسیدر. چونکه اعتقاد و امنیت ناسدن وتشکیلات اجتماعیه ومدنیه‌دن بویوك ومتین بر قوهٔ

تأییدیه اوله‌مازکه سلطهٔ حکومته برزمین استناد تشکیل ایده‌بیلسین؛ آمریقای شمالی حکومت مبعوثه‌سی، یوز یکرمی میلیون کشیلك بر جماعت متمدنه‌نك حرمت ورعایتنی قازانمق و اونلره حیثیتنی طانیتدیرمق ایچون آنجق قوت قاهره‌نك مظاهرتنه مفتقر قالسه‌یدی بر حمله‌ده مغلوب ومضمحل اولوردی چونکه بر آووچ پولیس افرادی ایله بر ایکی طابور عسکری یوز یکرمی میلیون کشی‌نك بوینی وقولنی بوکه‌بیلمك ایچون البته کفایت ایده‌مزدی.
بزه تاریخ انسانیتك الك بویوك و الك مدهش هنگامهٔ هیجانی عرض ایدن (اختلال کبیر la grande révolution) دوری، بومسئله‌یی — بنم عرض ایتدیکم نقطهٔ نظره توفیقاً — ایضاح وحل ایده‌بیلمك ایچون مفتاح اوله‌بیله‌جك برمثال مهم ویریبور. حتی سلطهٔ حکومته قوت ویرن اعتقاد ناس ایله مسائل اقتصادیه‌نك بیله صیقی صیقی‌یه علاقه‌سی اولدوغنی کوستریبور.

مستقیم وعفیف برفکر تنقید ایله فرانسه اختلالی تاریخنی یازان (می‌نیه Mignet) فرانسه‌قرالی اون آلتنجی لوئی‌ایله‌برابر حیثیتك سقوطنی موجب اولان و اختلال وقوعنی تعجیل ایدن اسباب وعواملدن بحث ایتدیکی‌صیره‌ده شو مهم ملاحظاتی سرد ایدییور:

[اون آلتنجی لوئی‌نك وخصوصا قرالیچه‌نك اسر افات فوق العاده‌سی سبب اولمشـدی‌ده پاره احتیاجات شدیده‌سـنه برچارهٔ عاجل بولمق اوزره مجلس کشاد ایدلمشدی ......]

[قرال، پك مسرف وخریص اولان وکلاسنك تسویلاتنـه قاپیلمقدن قورتوله‌مادیغی ایچون وجدان ملتی غلیانه کتیرن ضرورت زمانه‌یی قطعـاً آکلایه‌مامش و (autorité) اثبات ایده‌بیم دیرکن نفوذ سلطنتنی کلیاً ضایع ایتمشدی. بو ضایعاتنی قوتله تلافی ایتمك ایسته‌دی و (پارس) ایله (وه‌ سای Versailles) شهرلرینه کلیتلی عسکر جلب ایتدی. خطیب مشهور (میرابو Mirabeau) نك تکلیفی اوزرینـه (۹ تموز تاریخیـله) قراله بر عریضـه کوندرلدی. اون آلتنجی لوئی: [لزومی تقدیرنده عسکر جلب ایتمك واعاده ایله‌مك خصوصنده حاکم یکانه] اولدوغنی بیان صورتیله ملت مجلسنه جواب ویردی و اهالی آره‌سنده وقوعی ممکن اولان اغتشاشـات مضره‌یه قارشی

ملت مجلسنی وقایه وحمایه ایچون عسکر جلب ایتمش اولدوغنی ده تأمین ایتدی. مجلس ارزو ایدرسه طابورلری (نوایون Noyon) ویاخود (صو آصون Soissons) طرفلرینه کوندره جکنی ده وعد ایله‌دی که بو، ملت مجلسنی ایکی اردو آره‌سنده حبس ایدوب ملتك مظاهرت فعلیه‌سندن منع ایتمك دیمکدی.] الی آخره !...

تاریخ بزه بو فوق‌العاده اختلال مثالی ایله اثبات ایدییورکه قوت مسلحه دخی (autorité) یی تأمین ایچون هر زمان مؤثر و قطعی بر قوهٔ تأییدیه اوله‌میور. مع‌مافیه تهلکهٔ اضمحلال کوسترن سلطهٔ حکومتی ادامه و محافظه ایده‌بیلمك ایچون ینه (قوته طایانمق) دن باشقه برچاره کشف اولونه‌مامشدر.

مشهور (ماکیاوه‌للی Machiavelli) نك (پرنس Le prince) نام اثرنده خلاصة الخلاصه توصیه‌سی: [حکم ایتمك‌در. وجدانلری قازانمقله بوممکن اولورسه نه‌اعلا!.. اوله‌مادیغی تقدیرده سونکو قوتیله حکم ایتمکدر. چونکه (autorité)، بهمه‌حال اداره ایچون الزم اولان برحیثیتدر.]

دولتلر اداره‌سنده منحصراً نفوذ معنوی‌یه استناداً حکم ایدیله‌بیله‌جکنه دائر ـ آره‌صیره ـ مستثنا مثاللر کوروله‌بیلیور. فقط (حقوق بین الملل droit international) ده (قوت مسلحه force armée) دن باشقه‌برقوهٔ تأییدیه بولونه‌مامشدر. چونکه دولتلر فوقنده بردولت یوقدرکه autorité سی عالمشمول اوله‌رق مسلّم و مصدق بولونسون!... اوندن ماعدا، منافع حیاتیه‌یه تعلق اولوبده حسن صورتله یعنی دیپلوماسی‌مذاکراتیله حلّنه احتمال قالمایان مسائل‌دولیه وملیه‌یی آنجق قیلیج قوتیله فصل ایتمکدن باشقه برچاره اوله‌مادیغی ایچون، ینه حقدن زیاده قوته اعتماد، معقول ومقبول بر مسلك سیاست کورونویور. حکمت حکومتده (طبیعیه naturalisme) دستوری بودر. بونی بیسمارق پك متین وخشین برلسان ایله بیان ایتمش و: [بن‌سویله‌میورم؛ آرقه‌مده بر میلیون سونکو وار؛ او سویلویور!] دیمشدی.

بو ضرورت سببیله‌درکه دولتلر، (حق حیات droit de vie) نی محافظه وتجاوزات محتمله‌یه قارشی مدافعه ایچون عظیم مصرفلر اختیار ایدوب مدهش بر صورتده سلاحلانیورلر. فلاسفهٔ عصرك اعتقادنجه زمانمزده

(militarisme) ك لزومنه وتحكمنه سبب بودر. فقط ـ بودور مدنيتده‌بيله ـ حقيله ده‌موقرات وحريتپرور بر حكومت مشروطـه تأسس ايده‌مه‌مه‌سنه‌ده يكانه سبب اودر .

سلطهٔ حكومتله حقوق امتك مناسبتی مسئله‌سی دخی اوروپا حكماسنی وعلی‌الخصوص دور اخير فيلسـوفلرينی پك زياده مشغول ايتمشـدر . حتی بوقوتك منشأنی تعيينده اصابت ايتمكله برابر، حقوق بحثنده يا كيلمش اولان فيلسـوفلر واردر . مثلا ـــ اون طوقوزنجی عصر ميلادينـك اك بويوك متفكريـنـدن (جيورج بن‌تام George Bentham) (مجلهٔ مشروطيت constitutional Code)نام اثرنده : [سلطهٔ حكومت، (يعنی حق سلطنت) بوتون ملتكدر .] ، [حكومتك غايهٔ حكمتی و مقصد مخصـوصی، جماعتده ممكن اولدوغی قدر واسع بر اكثريتك تأمين سعادتی ايسـه حق سلطتی، اك واسـع بر اكثريته ويرمك، (يعنی حكومت اصل اونك حقی‌در؛ ديه تسليم ايتمك!) دها ای‌در. دها موافق‌در!] ديمش اولدوغی حالده: [حكومت، حقوق بشريه‌يی ايجاد و ابداع ايدوب اونلری افراد جماعته بخش وتفويض ايله‌مكله وظيفه‌سنی تماماً ايفا ايتمش اولور!] كبی غريب بر ادعاده بولونمقدن چكينمه‌مشدر .

صحيحاً حقوق علامه‌لرندن اولان بو حكيمك شو سوزلرينی، (هربرت سپنسر) ذكر ايتدكدن صوكره حدهٔ تنقيددن چكيور : سـلطهٔ حكومتك منشأی حقنده‌كی فكرلرينی موافق حقيقت اولمق اوزره قبول وتسليم ايتمكله برابر بو طوغرو ملاحظاتيله او غريب ادعاسنی طابان طابانه ضد كورويور؛ و ديبوركه :

[اكر بو(عقيده doctrine)حكمدارلرك (حقوق‌الهيه droits divins) لرندن استدلال و استنتاج اولونمق صورتيله بيان ادلمش اولسه‌يدی، اونده آچيقدن آچيغه متناقض بر شی بولونمازدی. امريقای جنوبی‌ده كائن (په‌رو Pérou) قطعه‌سنك اسكی اهاليسی اعتقادنجه (اينقا Ynca يعنی حكمدار)، هر شيئك منبع صدوری عد اولونوردی . (حبش Abyssinie) مملكتنده (شوعا Shoa يعنی پادشاه) اهالينك جان ومالنـه حاكم بر (صاحب مطلق

Maître absolu «در. (داهومه Dahomay) ده بوتون انسانلر حکمدارك اسیریدر. او افریقا زنجیلری ایچون پادشاهلر مالك رقابدر ؛ حاکم علی الاطلاقـدر . اوت ، (بن تام)ك معهود ادعای عجیبی (پهرو) یاخود (حبش) ویاخود (داهومه) اهالیسی طرفندن وارد اولسه ایدی، او اقوامك اعتقادینه تماماً موافق دوشردی . فقط (بن تام)، (هوبس Hobbes) کبی ادارهٔ مستبده طرفداری اولمقدن چوق اوزاقدی. حکومت عوام منافعنی کوزه‌ته‌رك یازی یازاردی .]

سپنسرك چوق حقی وار. چونکه [حکومت حقوق ناسی خلق و ایداع ایدر؛ صوکره اوحقوقی افراد جماعته بخش ایتمکله اتمام وظیفه ایتمش اولور .] دەیەبیلمك ومبادیٔ اعتقادیەسیله تناقضه دوشمەمك ایچون، بر انسان سلطهٔ حکومتك من طرف الله برحکمداره تفویض بیورلمش برقدرت خارق العاده اولدوغنه اینانمالی‌در. حالبوکه (بن‌تام) ، او قدرتك اکثریت ناس طرفندن تفویض اولوندوغنی واونلرك اراداتندن طوغدوغنی ادعا ایتمکله (théocratie) فرضیه‌سنی اساسندن ییقمش اولویوردی . بویله اولونجه یوقاریده‌کی ادعاسی کندی اعتقادیله صراحتاً متناقض دوشر . اوندن ماعدا انسـانیتك حقوق طبیعیـه‌سنی انکاره واریر . زیرا بدیهی‌درکه یاشامق، قازانمق، تأهل ایتمك، آلوب صاتمق، سیاحت ایتمك، هبه و وصیت ایتمك کبی حقوق بر پادشاهك ویاخود برحکومتك احسانی اولورسه، حقوق طبیعیه نامنه دنیاده هیچ برشی اولەماز. (بن تام) اکثریت ناسه برحق‌ویرییورکه (حکومتی تشکیل واوکا بیان اعتماد ایله برقدرت وحیثیت ویرمك) حقیدر. بوتون بوحقوقی حکومت ایجاد وتفویض ایدییورسه ، حکومتك بویله برحق اوزرینه استنادی ناصل ممکن اولور. برشی ، هنوز بالذات موجود اولمادن ناصل اولورده کندینـه وجود وحیثیت ویرن برقدرتی خلق ایده‌بیلیر ؟... بو تورلو دوشونوشـده بر (دور باطل) اولدوغی صریحدر. فی‌الحقیقه (میل Mill) ودها پك بویوك فیلسوفلر (بن‌تام)ك بو ادعاسنی ، منطق ده (تصدر علی المطلوب pétition de principe) دەنیلن سفسطهٔ مشهوره‌نك برکوزل نمونه‌سی اولمق‌اوزره تشهیر ایتمشلردر؛ وتماماً حقلری واردر .

[بو تعبیر ایچون sophisme لفظنه باقیکز !]

بنم حس ایتدیکمه و آکلادیغمه کوره (بن‌تام) حکومتك وظیفهٔ حقیقیه‌سنی تعیین مسئله‌سنده یا کلمش و عادتاً (اصولی بر صورتده systématiquement) یا کلمشدر. نیچون وناصل بویله بر خطایه دوشمش اولدوغنی ایکی جمله ایله عرض ایده‌یم؛ زیرا چوق اهمیتی واردر:

(بن‌تام)ك زمانی (positivisme)ك افکاره تأمین غلبه ایتمکه باشلادیغی بر دور ترقی ایدی. اسکی مابعد الطبیعیونك طرز تفکرینی آکدیران هر تورلو ملاحظه‌لردن توقی ایتمك عادتا (مودا) اولمشدی. هیچ بر شیئه (حد ذاتنده en soi) بر موجودیت ویرلمیور ایدی. بر شیئك نفس الامرده حقیقتنی آرامق (مه‌تافیزیق) یابمقدر ظن ایدیلیوردی. مابعدالطبیعیاته قارشی بو نفرت شدیده (اوکوست قونت Auguste Comte)ك تأثیرات الهامی ایدی. (حقوق طبیعیه)نك بر (عین مستقله entité indépendente) اوله‌رق وجودینی انکار ایدنلر، یکی فلسفه‌یه طرفدارلق کوسترمش اولویورلردی. بونلر او ادعاده ایدیلرکه [حقوق طبیعیه نامنه حدذاتنده مستقلاً موجود برشی یوقدر. حقوق - علی‌العموم - محدث برشیدر. حقوقی قانون یارادیر و بخش ایدر. قانونی‌ده حکومت یاپار. او ایستر برحکومت شخصیه اولسون، ایستر برحکومت شوری اولسون!..] ایشته (بن‌تام) اولانجه کمالیله ودهاسیله بو یکی جریان افراطپرورانه‌یه قاپیلمش ایدی؛ مع‌مافیه سلطهٔ حکومتی مافوق البشر برقدرت اولمق اوزره‌ده قبول ایتمه‌یوب بوسبوتون دموقراسی نقطهٔ نظرینی تصویب ایتمکده بولوندوغی ایچون، هم [سلطهٔ حکومت، حکم اکثریتدر!] دیدی؛ همده [قانونی یاپان حکومت حقوق امتی‌ده ایجاد وافراده بخش ایدر و بو صورتله وظیفه‌سنی اتمام ایتمش اولور.] دیدی؛ یعنی [باشلی باشنه مستقلاً موجود حقوق طبیعیه یوقدرده، اونك ایچون واضع قانون اولان حکومت، عینی زمانده‌ده خالق حقوق ناس اولویور.] دیمك ایسته‌دی. فکرلرنده‌کی غرابت تناقضك کیزلی سببی - اعتقادمجه - بودر. حالبوکه بویله دوشونوش برغلیظ خطادرکه سپنسر اونی رد ایتمکله اوغراشیور وبودعوانك حقوق طبیعیه‌یی بالکلیه انکاره وارەجغنی - البته - پك اعلا کورویورده

(بن‌تام) و امثاله قارشی آلمان فلاسفهٔ حقوقیونك (حقوق طبیعیه Natur Rechts) نظریه‌سنی مدافعه ایدییور . فقط (بن‌تام)ك بو غریب تناقضه نه سبیله دوشدوکنی ایضاحه چالشمیور. سبی، دمین عرض ایتدیکم کبی‌در.

(جون لوق John Locke)ی بیلمم نیچون ـ او مقاله‌سنده ـ هیچ ذکر ایتمیور . حالبوکه حکمت سیاسیه‌ده احکام استبداده تقویت ویرمش اولمقله مشهور اولان (هوبس Hobbes)ك الك متمین رقیبی (لوق) ایدی. دنیانك پك بویوك فیلسوفلرندن اولان بو ذاتك حکمت سیاسیه‌ده فکر ونظری اوقدر مصیب‌درکه دور جدیدك اعتقادات احرارانه‌سی‌اونك‌بخشش دهاسیدر دیه ادعا ایده‌بیلیرم . حتی شونی‌ده علاوه ایده‌بیلیرم‌که (بن‌تام) و (سپنسر) دورندن تقریباً بر عصر اول وفات ایتمش اولان (لوق) ایله سپنسرك حکمت سیاسیه‌سی آره‌سنده احکام اساسیه‌جه فرق یوق‌کبی‌در.

بونی اثبات ایتمك ایچون تواریخ فلسفه‌نك رویت و شهادتندن صرف نظر ایده‌رك فطانت خارق‌العاده‌سیله مشتهر برفرانسز محررندن (ئه‌میل فاکه Emile Faguet)دن شوسوزلری نقل ایدییورم . (لوق) کبی بویوك برفیلسوفك حکمت سیاسیه‌سنی ـ بوقدر موجز و واضح بر ایکی جمله ایله ـ صادقانه تلخیص ایدن اولمامشدر صانیرم .

(فاکه)، (initiations philosophiques) عنوانیله یازمش‌اولدوغی مینی مینی بر فلسفه تاریخنده (لوق) ایچون شو سوزلری سویلویور :

[حکمت سیاسیه‌ده (لوق)، (هوبس)ك رقیبی ایدی. (لوق) ایناتمیوردی که انسانلر ایچون حال طبیعی (عمومك عمومه قارشی محاربه‌سی la guerre de tous contre tous =) اولسون . ظن ایدییوردی‌که انسان، یام یاملقدن قورتولمق ایچون دکل، فقط حقوق طبیعیه‌سنی بر ضمان و کفالت آلتنده بولوندورو‌بده دها قولای مدافعه ایده‌بیلمك ایچون اجتماع ایدر وجماعت اوزره یاشار . حقوق مذکوره (ملك propriété) ایله (حریت شخصیه liberté personnelle)در. جمعیت انجق بو حقوقی صیانت‌ایچون موجوددر؛ وجودی ایچون (سبب حکمت raison d'être) دخی‌بووظیفهٔ صیانتده مندمجدر . بناءً علیه بر حکمدار (ناجیٔ امت le sauveur de la

Nation) دكلدر. يالكز ملتك (ولايتنى حائز mandataire) بر (حاكم magistrat) ى‌در. حقوق بشريه‌يى پايمال ايدرسه (وظيفهٔ مأموره mission) سنه وحيثيت ولايتنه قارشى‌اوقدر آيقيرى حركت ايتمش‌اولوركه اونك عليهنه (قيام insurrection)ايتمك، (مشروع légitime) در. (وولته‌ر Voltaire) ك هر زمان (حكيم لوق le sage Locke) ديه ياد ايتديكى بو فيلسوف (حقوق انسان les droits de l'homme) دعواسنك موجدى‌در.]

فى‌الحقيقه تدقيقات تاريخيه اثبات ايدييوركه (وولته‌ر)، (روصو) و(مونته سكيو) كبى داهيلر دخى داخل اولدوغى حالده اون يدنجى عصر ميلادينك بوتون فرانسز متفكرينى و محررينى لوقك افكار فلسفيه‌سندن شدتله متأثر اولمشلردر. حتى آمريقا وصوكره فرانسه احرارينك وجوده كتيرديكى (اجتماعى ـ سياسى) اختلالر نتيجه‌سنده تأسس ايدن حكومت مشروطه‌نك نقطهٔ استنادينى تشكيل ايدن عقيدهٔ فلسفيه، اصل لوقك فكريدر. سلطهٔ حكومتك منشأى وحيثيتى حقنده فكرلرده قطعياً تبدل حاصل اولمادقجه قرون وسطى مبناى حكومتنك انهدامى ممكن اوله‌مازدى. مصيب اولان افكار حكيمانه‌سيله اولا عقائد متفكرينده صوكره‌ده اعتقاد ناسده بويله بر تبدل وجوده كتيرن صحيحاً (لوق) اولمشدى.

بوتون وقوعات بشريه ودلائل تاريخيه اثبات ايدييوركه (autorité)، اعتقاد ناسدن طوغيور وفقط (متشخص objectif) بر شكل آله‌رق فرداً فرداً تحكم ايدييور. اوندن صوكره‌وحشى قوملر وجاهل ملتلر نظرنده عادتا بر(صنم‌معبود idole adoré) كسيليور. اونك مدهش استبدادينه بويون‌اكن خلق ـ كندى اعتقادلرينك محصلهٔ متشخصه‌سى اولان ـ بو (پوط) ى عادتا تأليه ايدييورلر. طبيعى بو شكل مدهش ايله جلوه كوسترن (autorité) يى تمثيل ايدنلر بر (فرعون) و (كيكاووس) چهره‌سيله حكم ايدييور.

سپنسر بو حقيقتى ابراز ايده‌بيلمك ايچون بوتون (سوسيولوژى) سنك بر بويوك قسمنى نا معدود مثاللرله املا و اونلرك متضمن اولدوقلرى معناى فلسفه‌يى شرح و افشا ايتمشدر. بو فيلسوف، اسكى مدنيتلر نظرنده سلطهٔ حكومتك بو صورتله تلقى ايدلمش اولماسنى ـ بر چوق اسباب متنوعه‌يه نظراً ـ طبيعى

بولويور . فقط بوكونكى كونده، علوم اجتماعيه‌نك شهادتنه و وجدانلرك دها زياده حر ومنور بولونماسنه رغماً حالا (autorité) يى برمدهش صنم كيبى تلقى ايدنلرى، افريقا وحشيلرينه بكزتمكدن چكينميور . افريقا وحشيلرى، ناصل بالذات پوطنى كندى ياپوبده صوكره اوكا مافوق البشر بر قدرت اسناد ايده‌رك حضورنده خاشعانه ديز چوكوب طاپينيورسه؛ حكومتلرى وجوده كتيروبده اونلره بر قدرت الهيه اسناد ايدن جماعتلر دخى عينى ضلالت منفوره‌نك اسير خشيتى اولويورلر؛ دييور . ايشته سپنسرك (سياستده بت پرستلك political fetichism) تعبيريله ذم وقدح، حتى آجى آجى استهزا ايتديكى ضلالت بودر، وبالخاصه بو عنوان ايله بر مهم مقاله يازمشدركه اوروپا وهله آمريقا فيلسوفلرينك اذهانى تسخير ايله‌مشدى .

اوت بوسلطه اعتقادناسدن قوت آلير؛ حتى ماهيتاً اوندن باشقه بر شى دكلدر. فكرلر ده‌كيشوبده اعتقادناسده بر تبدل حاصل اولدقدن صوكره، عظيم برجريان افكار وحسيات پيدا اولوب خلقى قيميلداتيور و يكى برغايه‌يه سوروكلويور. او وقت بو يكى اعتقادك عامللرى ، (autorité) نك ممثللرى اولوويرييورلر. فرانسه اختلال كبيرى كوستريپوركه اسكى دورده نام وشانى بالكليه مجهول وحسب ونسب اعتباريله‌عوامك الك آشاغى طبقه‌سنه منسوب برچوق كيمسه‌لر بويوك‌انقلاب تاريخى‌اولان (١٤ تموز) دن صوكره بردنبره اورطه‌يه چيقوب اداره‌يى‌اله آلمشلر وسلطهٔ حكومتى تمثيل ايتمشلردى. چونكه حيات اجتماعيه‌يى بالكليه ده‌كيشديرن شرائط جديده‌يى بو آدملر منحصراً احضارايتمش اولمامقله برابر، يكى دورك ادعاسنى الك زياده جسارت وشدتله مدافعه ايدن و بالفعل اقتضاسنه تشبث ايدن انجق اونلردى . شوتقديرجه (autorité) بر (غايهٔ اجتماعيه ومفكورهٔ سياسيه‌نك ثمرهٔ حياتى‌در) ديمك‌ده طوغرودر وبومطالعه، شيمدى‌يه قدر شرح ايتديكم عينى‌حقيقتى بر باشقه نقطهٔ نظره توفيقاً بيان ايتمكدر .

عالم اسلاميتده عينى جريانك مبدأى و وادئ اعوجاجاتى خيلى‌دن خيلى فرقلى‌در .

اسلاميت عالمنده بو اعتقاد بوسبوتون باشقه صورتله حكمفرمادر .

واقعـا شكل حكومت اسـاساً (théocratique الٓهى) در ؛ فقط قرون و سطـاده نصرانيت عالمنده كورولن (théocratie) اداره‌سى ايله شرقده تأسس ايدن (خلافت اسلاميه)، حيثيتاً اوقدر فرقلى ونتايج فعليه‌سى‌اعتباريله او درجه باشقه بر شيلردركه بوخصوصده طالبـان علمى ـ قياس مع الفارق والتباس خطالرينه دوشمكدن ـ صيانةً بر قاچ سوزسويله‌مك اقتضا ايدر :

اعتقـاد اسـلامه كوره مشروع بر حكومت، انجق (الٓهى برمؤسسه une institution divine) اوله‌بيلير. بناءً عليه سلطهٔ حكومتك منشأى‌ده الٓهى‌در. نه‌برشخص فوق العاده‌نك نفوذى‌در؛ نه‌ده جماعتك محصلهٔ اراداتى سايه‌له‌بيلير. بوتون فرق اسلاميه بو نقطهٔ اساسيه‌ده متفق الرأيدر. اختلافات انجق شروط خلافته متعلق مسائلده ظهور ايتمشدر. بناءً عليه قوانين اداره اولاً، كتاب اللهدن، ثانياً سنن پيغمبريدن تلقى اولونور. اوندن صكره ايجاب ايدرسه (اجماع امت assemblée nationale) ايله، اقتضاسنه كوره دخى قياس فقها ايله استخراج وتعيين اولونور . اوامر جليلهٔ الٓهيه‌يه مطاوعت و سنن سنيهٔ پيغمبرى‌يه موافقتله جماعت مسلمينى ورعاياى حسن اداره ايتمك حكمت حكومت‌ده شرط اساسى‌در. سلامت امت، حفظ ثغور واعمار مملكت دخى مقصد اصلى‌در . فقط بونك ايچون بالخـاصه (مشاوره) امر اولونمشـدر . چونكه اسلاميت نظرنده لايخطى بر انسان اوله‌ماز. پيغمبران كرامدن بيله حسب البشريه بعضى خطالرك صـدورى احتمالى ـ اهل سنت اعتقـادنجه ـ مسلّمدر. بناءً عليه امام امتك معصوم اولماسى اعتقادنده مصر اولان شيعه‌يه قارشى مذهب حنيف اربابى بويله بر شرطك وجوبنى ويا لزومنى رد ايدر . حتى بر (فاجر)ك آردنده بيله نماز قيلنه‌بيله‌جكنه قائلدر . نته‌كيم تاريخ، اهل سنته تماماً حق ويرمشدر . بناءً عليه (پاپالق) و (لايخطى) لك اعتقادى شدتله مردوددر . بونك ايچون مشاوره ضرورت حكمنى آلير وامر اولونماسنده باشليجه حكمت اودر . اوندن صوكره اسلاميت نظرنده بنى آدم، ـ لاعلى التعيين ـ مكرّم‌در.كيم اولورسه اولسون !.. بوتون انسانلره تشميل ايدلمش اولان بو صفت پك مهمدر، زيرا انســانك بوتون حقوق طبيعيه ومدنيه‌سنى جامع ومتضمن‌در. جناب حقك تكريم بويورمش اولديغى

آدمك حقوقندن بر ذرّه‌سنی اهمال و یاخود پایمال ایتمك هیچ بر مسلمانك حدّی دكلدر. بو حقوق اساسیه‌ده هركس متساوی‌در. یالکز بعضیلری بعضیلرینه فضلاً تقدیم ایدلمشدر. مع‌مافیه پیغمبران کرامدن طوتوکزده الك عاجز وفقیر بر آدمه وارنجیه قدر جمله‌سی عباداللّه صنفنده داخل بولوندوغی ایچون اسلام اعتقادنجه هیچ بر فرد قادر وقهار اوله‌ماز. ایستدیکنی یاپه‌ماز. [هو القادر القهار؛ العزیز ذوانتقام؛ یرید مایشاء و یحکم مایشاء؛ لاحول ولاقوة الاباللّه) منطوق منیفنجه بوتون قوت وقدرت جناب حقك‌در. بناءً علیه مشورت الك برنجی حق و الك برنجی وظیفه‌در. معضلات امور بر کشی‌نك رأیی ایله حل اولونه‌ماز. عمومه متعلق ایشلرده هر کسك رأیی اوللی‌در. شو قطعهٔ ظریفه سیاست اسلامیه‌نك دستورینی پك کوزل بر صورت حکیمانه اوزره عرض ایدر.

علیكم بمشورة المعضلاتِ :
فعقلانِ خیرٌ من واحد .
لولا التعاون لم یستقم
امور المعیشة للفارد .

یعنی: [معضلات اورده مشورت، سزك اوزریکزه فرض اولمشدر؛ البته ایکی عقل بردانه‌سندن دها خیرلیدر. اکر تعاون اولماسه‌یدی امور معیشت شخص ایچون استقامت اوزره کیده‌مزدی.] دیمکدر.

شو تقدیرجه اسلامیتده سلطهٔ حکومتك منبع ومنشأی آلهی اولمقله برابر، او نفوذی، امر اداره‌ده اجرابه مأمور اولان ذات، هرکیم اولورسه اولسون ینه عباداللهدن بری اوله‌جغی ایچون، اولانجه‌معناسیله برانسان‌در، واوندن طولایی مشورتله مأمور بویورولمشدر. اوندن ماعدا اسلامیتده رهبانیت دخی اوله‌مایه‌جغندن هر کس کتاب اللهدن طوغرودن طوغرویه استفاضه و استفاده ایده‌بیلیر. اللهله قول آره‌سنده قومسیونجی یوقدر. حتی علی الاطلاق نقل ایله حکم دخی طوغرو دکلدر. بر مسئله‌نك ملاحظه‌سنده (عقل ایله نقل la Raison et l'Autorité) تعارض ایتدیکی تقدیرده عقل ایله تأویل ایتمك مرجح‌در.

اسلامیت نظرنده حکومتك غایه‌سی جماعتدر . جماعت مؤمنینی حسن اداره وصیانت ایده‌بیلن ذات امامت لیاقتنی اثبات ایتمش اولور و بو مقامه – بیعت ناس ایله – کله‌بیلیر؛ بو امرخطیری اداره ایده‌بیلمك ایچون (اهل حل وعقد) واردر. اعتماد عمومی‌یی قزانمش اولان آدملر انتخاب اولونه‌رق حل وعقده اهل اولملق اوزره اقامه اولونورلر. بونلر شروط معینه دائره‌سنده ریاسته الیق اولان ذاتی سرکاره کتیریرلر. وظیفهٔ حکومت – هله اهل سنت اعتقادنجه – انجق اجتماعی برغایه ایله علاقه‌داردر. امت مؤمنینی حقیله اداره ایتمك شرطیله (متغلبك بیله اماﻣﺘﻰ جائزدر.) بناءً علیه امر حکومتده ملاحظه اولونان فائدهٔ اساسیه برشخصك ویاخود بر سلاله‌نك ویا بر قبیله‌نك منفعتی دکل بوتون امت محمدك منفعتی‌در .

تاریخ بو اعتقادك طوغرولوغنی، فائده‌سیله اثبات ایتمشدر . جنتمکان سلیم اول خلافتی کوله‌منلر الندن آلماسه‌یدی و بو عثمانلی دولتی اولماسه‌یدی جامعهٔ اسلامیت – تا اهل اللرده – مضمحل اولور و امت محمد چوقدن پریشان قالیردی . اونی محکم طوتان و امت اسلامیه‌یی حفظ وحراستله امر اداره‌ده اهلیت اثبات ایدن سطوت عثمانیه اولمشدر .

بو مسائل خطیره‌یی، فاضل مرحوم شیخ محمد عبده پك احرارانه بر سیاق نظرله تتبع ایتمش و اسلامیت ایله نصرانیتك بوخصوصده‌کی اصول واحکامنی یکدیکریله قیاس ایله‌مشدر. (الاسلام والنصرانیه) عنوانلی کتابندن بورایه بعضی مطالعات مهمه نقل ایدییورم . مرحومك بو مسئله‌لره متعلق اولان افکارشخصیه‌سی حکمت سیاسیهٔ اسلامیه‌ده (حریتپرورلك libéralisme)ك درجهٔ اعلاسنه بر کوزل مثال تشکیل ایدر .

مشهور سپنسر ایله کوروشمش و طانیشمش اولان بو آدم ، حکمت سیاست مناقشه‌سنده طبقی او فیلسوف کبی (سلطه) مسئله‌سنی زمین بحث اتخاذ ایتمشدر .

شیخ محمد عبده، سلطهٔ دینیه‌یی پك طوغرو آکلیور و پك کوزل تعریف ایدییور :

[السلطة الدینیه انما تستمد حکمها من الله ثم تمد نفوذها بتلك القوة الی

اعماق قلوب الناس وتديرها كيف تشاءُ] يعنى [سلطهٔ دينيه حكمنى اللهدن آلير، صوكره او قوته استناد ايده‌رك نفوذينى قلوب ناسك اعماقنه قدر تمديد ايده‌رك وجدانلرى ايسته‌ديكى كبى اداره ايدر .] دييور . ومذكور اثرنده اصول اسـلاميه‌دن بشنجى‌سنى شرح ومناقشـه ايدن فصلده ادعا ايدييوركه [اسلاميتده سلطهٔ دينيه يوقدر. زيرا الله و رسولندن صوكره هيچ بر اسلام عقيده‌سندن طولايى كيمسه‌يه قارشى مسئول دكلدر. ايمان بر مسلمى اللهك عبوديتندن ماعدا بالجمـله رقيت وعبوديتدن اعتاق و اطلاق ايدر . الله ايله قلب مؤمن آره‌سنده هيچ برشخص ثالث رقيب اوله‌ماز. برمسلمانك كمى نه قدر عالى اولورسه اولسون ديكرينك‌ده منزلتى نه‌قدر منحط وحقيربولونورسه بولونسون، بر نجيسنك ايكنجيسنه ـ انجق ارشاد نيتى ايله ـ نصيحت‌ايتمكدن باشقه برحتى يوقدر.] الى آخره!... صوكره نتيجه‌ده شوحكمى ويرييور:

[كرك امر اعتقادده،كركسه حكم عملده اولسون، هرهانكى برمسئله‌ده تحصيل قناعت ايچون ايراد ادلّه شرطدر. وجدانه تحكم ممنوعدر. بناءً عليه: (فليسَ فى‌الاسلام مايُسمّى عند قوم بالسلطة الدينية بوجه من‌الوجوه) يعنى (خلق عندنده سـلطهٔ دينيه تسميـه اولونان نفوذ وتحكم اسـلامده هيـچ بر وجهله يوقدر .]

حكماى اسلام بومسئله‌يه فوق‌العاده اهميت ويرمش وحكمت سياسيه‌يى اونك اوزرينـه بنا ايله‌مشـدر . (اصوليون les méthodistes)، كتاب كريم واحاديث شريفه‌دن حقيله معنا استخراج ايده بيلمك ايچون الك واضح الفاظ بسيطه‌نك مفهوملرينى بيله موشكافانه بردقتله تحليل‌ايتمشلر، وهربرينك مورد مخصوصنه‌كوره دلالت ايده‌جكى معنايى قطعياً تعيين ايتمكه‌چالشمشلردر. ترتيب ادله ايچـون قويدقلرى اصـول، فطـانت ايله صبر وغيرتك پارلاق بر نمونه‌سيدر .

هنوز خليفهٔ عباسى القائم زماننده يعنى دردنجى عصر هجريده پك بويوك برحكيم سياسى يتيشمشدى. شافعى مذهبنه متمسّك اولان بو (فقيه juris-consulte)ك اسمى وكنيه‌سى [ابوالحسن على بن محمد بن حبيب الماوردى] در. بوعالِم داهى، (٣٦٤) سنهٔ هجريه‌سنده بصره‌ده طوغمش ومركز خلافت

اولان بغدادده بلا فاصله پك اوزون بر مدت (قاضی‌القضاة) مسند مهمنی كمال عدل وحیثیتله اشغال ایده‌رك سكسان التی یاشنده وظیفه‌سی باشنده وفات ایتمشدی. [الكتاب الاحكام السلطانیه] عنوانلی براثر براقشدر. معروف جهان اولان بواثر مخلد، مدنیت اسلامیه‌نك علو مرتبه‌سنی كوستریر؛ واوروپا السنهٔ متمدنه‌سنك پك چوغنه بالترجمه نقل ایدلمشـدر. مملكتمزك مشهور حقوقشناسلرندن ومستشرقین معروفه‌دن (قونت اوستروروغ le Comte Ostrorog) بوكتابی لایق وجهله تدقیق ومؤلفك اصولنی تحقیق ایتدكدن صوكره پك سلیس وصریح برلسان ایله فرانسزجه‌یه ترجمه ایتمش وبراوزون مقدمه ایله دخی اسلامك حكمت سیاسیه‌سنی شرح ایله‌مشدر. بوكتاب تتبع اولونورسه امامتك شرائطی، اهل حل و عقدك وظائف وحیثیتی، سلطنت اسلامیه‌نك احكام اساسـیه و ایجابات سیاسیه‌سی حقنده پك مكمل و مدلل بحثلر كورولور. نتیجه‌ده حكمت اسلامیه‌نك نه درجه‌لره قدر مشروطیتـه موافق بولوندوغنده ذره قدر شبهه قالمـاز. خصوصا پك ایی آكلاشیلیركه شوتدقیقاته باقیلنجه‌فرانسزجه‌ده (autocratie) كلمه‌سنی بزده سلطنت لفظیله ترجمه ایتمك هیچ طوغرو اولمـاز. پك واضحاً تحقق ایدركه عالم اسلامده (autocratie)معناسیله‌سلطنت یوقدر و(autorité) نك فرنكجه معناسیله‌ده (سلطه)یوقدر. بعضی‌زمانلرده، امت‌اسلامك‌جهالت‌وضلالتی‌یوزندن (اداره) بویله بر دركه‌یه دوشمش اولسه بیله او شكل اداره احكام محمدی‌یه موافق دوشمه‌مش و اوزون مدت دوام ایده‌مه‌مشدر.

بو تعبیرك اهمیتی ـ شو مختصر ایضاحات ایله ـ ثابت اولور. مع مافیـه مباحثات دینیه‌ده (تأویل متن) طرفدارلری‌ایله اهل ظاهر آره‌سنده ظهوره كلن مدهش وسوركلی مناقشاتك سببی و بناءً علیه ـ تاریخ ادیان histoire des religions ـ ده تلقی اولوندوغی معنـا ایله (عقلیه rationalisme) مذهبنك منشأی ینه بودر. زیرا ـ اولجه عرض ایتدیكم كیبی ـ (autorité) نك دین بحثنده معناسی (كتاب وحدیث) دیمكدر. بز اوكا اصطلاحمزده (نقل) دیرز؛ ایشته نقله عقلك معارضه‌سندن، تأویل لزومی باش كوسترمش و بوندن‌ده (rationalisme) مذهبی ظهوره كلمشدر.

[بو خصوصده تفصیلات ایچون بو کلمه‌یه مراجعت ایدیکز !]

Auto-suggestion تلقین بنفسه

بو تعبیر ایچون (suggestion) کلمه‌سنه مراجعت ایدیکز !

Autre غیر

(identique) کلمه‌سنده تفصیلات مخصوصه‌یه باقیکز !

Aversion نفرت

بر حالت نفسانیه‌در که بعضی اسباب وشروط طولاییسی ایله انسانه عارض اولور ، و (حادثات تأثریه phénomènes affectifs) زمرهٔ سندندر .
[بو تعبیره باقیکز !]

(شوق وارزو désir) نك تماماً ضدیدر . آرزو ، (ایی bien) ظن اولونان ، حتی اویله تصور ویا حس اولونان بر شیئه قارشی روحزك (میلان tendence) طبیعی‌سندن عبارتدر . نفرت ، (فنا mauvais ، mal) اوله‌رق تصور ویا حس ایدیلن بر شیدن اوزاقلاشمق ایچون طویدوغمز میل در . بناءً علیه بو ایکی حالت روحیه بربرینك تماماً ضدیدر . البته (بقای شخصی conservation individuelle) حسیله علاقه‌داردر . اکثریا اسبابی (غیر مشعور inconscient) در .

بوراده قوللانیلان (اوزاقلاشمق) و (میل) کلمه‌لرینی معنـای عادیسی ایله تلقی ایتمه‌یوب صرف (psychologique پسیقولوژی) نقطهٔ نظرندن آکلامالیدر . چونکه برشیئه ، مثلا برتهلکه‌یه قارشی‌ویاخود مجادله و مناقشه‌یه قارشی انسانك نفرتی اوله‌بیلیرده ینه اقتضاسی حالنده او تهلکه‌یی ، آدمی ، کوزه آلدیروب بالذات دعوت ایده‌بیلیر .

حتی نفرت ، (اشتها appetit) یه بیله مانع دکلدر . ایچکی‌یه مبتلااولانلر اوندن واز کچه‌مزلر . مع مافیه ابتلا اربابنك پك چوغی ایچکی‌یی نفرتله ایچر . دیمك که اعتیـادك حکمی (ارادت volonté) اعتقادینـه منافی بر کیفیت پسیقولوژیه تشکیل ایدییور . [volonté و déterminisme کلمه‌لرینه باقیکز !]

[فضله تفصیلات ایچون émotion تعبیرینه باقیکز !]

Axiome

متعارف **Axiome** فرانسزجه

انكليزجه Axiom

آلمانجه Grundsätz

ايتاليانجه Assioma

يونانيده (آقسى يوما = ἀξίωμα)، قيمت وحيثيت ، قدر و اعتبار معناسنه كلير . تعبير بو اصلدن مشتقدر؛ نته‌كيم - علم وفلسفه‌يى يونانيلردن تلقى ايدن - لاتينلر بو كلمه‌يى (dignité = dignitas) لفظيله ترجمه ايتمشلردى .

بو مهم تعبيرى اولا (افلاطون Platon)، (فه‌دو = Phaedo) نام اثرنده ذكر ايتمشدر. بوحكيمك اعتقادنجه علمك زمين استناديني تشكيل ايدن حقيقتلر واردر. بونلرك برقسمى (نسبى relatif)؛ برقسمى‌ده بالذات بديهى برطاقم (مبادى principes) در. افلاطون بونلره عموماً (آرخى = ἀρχή) ديبور. برنجى قسمى (ئى‌پوته‌سيس = ὑπόθεσις) يعنى (فرضيه hypothèse) ناميله آيرييوركه مطلقا وجوبى اولمايان، يعنى‌عكسى‌ده تحقق ايده‌بيلن حقيقتلردر . ايكنجى قسم‌ده داخل اولان مباديى‌ده (ئه‌پ آرخين آنى‌پوته‌تون = ἐπ ἀρχήν ἀνυπόθετον) عد ايدييوركه (اساساً وذاتاً بديهى برمبدأ) ديمكدر . بالخاصه (ارسطو = Aristote) بوكلمه‌يى اهميتله تلقى ايتدى و بر تعبير اصطلاحى اولمق اوزره قوللاندى . بو فيلسوف نظرنده دخى (آقسيوماتا = ἀξιώματα) يعنى (آقسيوم) لر، علمك زمين استناديني تشكيل ايدن (مبادئ اقصا = principes ultimes) ديمكدى وبونلر ايكى درلو اوله‌بيليردى. (عمومى commun) و (خصوصى spécial) !.. برنجى قسم (آقسيوم) لر، هر درلو محاكات و استدلالاتك نقطهٔ استنادى وبراهين اصليه‌سى اولان مبادئ بديهيه ايدى . مثلا (قانون تناقض = la loi de contradiction)، (قانون عينيت = la loi d'i-dentité)، (مانعة الجمع والخلو معاً = la loi de l'exclusion du milieu)، كبى‌كه (منطق la logique) علمنده بونلر (قسطاس حقيقت = le critérium de la vérité) عد ايدلمشدر .

[هپ بو تعبیراته باقیکز !] کوره‌جکسزکه بو کون بو قانونلره مبـادی ده‌نیلسه بیله (آقسیوم) ده‌نیلمه‌مه‌لیدر .

ایکنجی قسمده داخل اولان (خصوصی آقسیوم)لر، حقیقی وارلغك (یعنی موجودیت مستقله‌نك) هر هانکی برحال وطورینی بیان ایدن قضایای کلیه ایدی‌که بونلرده مبادئ علمیه‌دن صاییلیردی .

ارسطو ـ حسّك (ادراکی perceptive) وعقلك (تحدسی intuitive) بر (تلقی acquisition)سی سایه‌سنده ـ حقیقت اشیایی بیلمك ممکندر، ظن ایدییوردی. یعنی اویله صانیوردی‌که (حقیقتِ وجود)، کرك حس ایله کرکسه عقل ایله، برآنده تیقن ایدیله‌بیلیر .

[بو مسئلهٔ مهمه‌نك مناقشـه‌سی ایچون connaissance، agnosti- cisme و relativisme تعبیرلرینه باقیکز!]

مع‌مافیه بو استاد یونانی عموماً مسلّم اولان قضایا حقنده بالخاصه (آپو. فانسیس = ἀποφάνσις) تعبیرینی ـ منطـق‌ده ـ ترجیح ایدردی . بزم منطقیون اسلامك (مسلّمات) دیدیکی بودر . چونکه یونان قدیم ریاضیونی (آقسیوم) تعبیرینی پك اسکی زمانلردنبری آلوب بمسه‌مشلر وبدیهیات‌ریاضیه‌یه تخصیص ایتمشلردی . بزده ایسه (متعارفه) تعبیری، پك صوکره‌لری عثمانلی علمـای متأخرینی طرفندن وضع اولونمش وهله بو کون بوسبوتون علمی وخصوصی برحیثیتله قوللانلقده بولونمشدر صانیرم .

ارسطونك تشهیر ایتمش اولدوغی بو تعبیری ـ مضامین مابعدالطبیعه‌دن بالتجرید ـ منحصراً منطقی براصطلاح اولمق اوزره استعمال ایدن (رواقیون = les stoïciens) اولمشدی. حتی (رواقیه) لسان فلسفیسنده بوکله، عادتا، (قضیه proposition) دیمکدی، واخلافه انجق بو معنا ایله انتقال ایدرك شهرت بولمشدر .

فلاسفهٔ قدیمه‌نك تراجم احوالنی یازان وبعضی افکار مهمه‌سنی اخلاقه توديع ایدن مشهور (دیبوژه‌ن لائه‌رجیوس = Diogènes Laërtius)، (زینون Zénon)دن بحث ایدرکن عیناً شو سوزلری سویلویورکه بیانات واقعه‌نك اصابتنی اثبات ایدر بر حجت صریحه‌در .

[ὅ ἔστιν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἢ πρᾶγμα ἀποφαντόν ὅσον ἐφ ἑαυτῷ] يعنى [آقسيوم برشيدركه طوغرو اولسون، ياكاش اولسون، وياخود حدذاتنده مكمل اولسون، ماهيتى اعتباريله قطعياً تصديق ويا انكار اولونور.] ديمكدركه بزده قضيه‌نك عربجه تعريفنه باقيليرسه بو جمله‌نك حرفياً ترجمه‌سى دكلسه بيله مآلاً عينى اولدوغنده شبهه‌يه محل قالماز.

[proposition كلمه‌سنه باقيكز !]

(ديبوژه‌ن) بو تعريفى (خريسيپپوس = Chrysippus) دن نقل ايتديكنى اعتراف ايدرك بوحكيمك آقسيوم تعريفنده ايراد ايتمش اولدوغى مثاللرى‌ده عيناً ذكر ايديبور :

[كوندوزدر!] و [ديبون نام ذات يورويور!] كبى بونلره (ἀξίωμα) ده‌نيلمه‌سنه سبب (قيمت وحيثيت ويريلوب محترى‌ادعا اولونور؛ ياخود رد اولونوركه يونانى‌ده (آقسى‌يوته = ἀξιοῦται) بوديمكدر.) الى اخره!... ديبور. بونك برقضيه تعريفى اولدوغى صريحدر.

(٥١٠) تاريخ ميلاديسنده (روماباش قونسولوسى) يعنى حكومت رئيسى اولوبده فرط عفتندن طولايى حبس و بالآخره اعدام اولونان مشهور (بوئه‌تيوس = Boëthius) ، آقسيوم حقنده شوتعريفى ويرييور :

[Dignitas, propositio per se nota, quam quisque probat auditum] يعنى [متعارفه‌بذاتها بديهى برقضيه‌دركه كيم بركره‌ايشيديرسه همان اونى تصديق ايدر.]

ديبور و (تجربه‌يه تحقيقه، اثباته حاجت براقماز يالكز توجه نظر اونى تصديقه كافى‌در.) ديمك ايستيور.

قرون وسطانك استاد فيلسوفلرندن اولان (بويوك آلبر = Albertus Magnus) (١١٩٣-١٢٨٠) (آقسيوم) لرك (طوغماش = inné يعنى وهبى) حقيقتلر اولدوغنى ونفس انسانيه‌نك بوكبى حقيقتلردن هيچ بر وقت خالى قالمايه‌جغنى ادعا ايدردى.

اسلام فيلسوفلرينك دخى بوخصوصده فكرى ومسلمات تعريفى، اساساً بويله‌در؛ فقط اونلرك كنديلرينه كوره برترتيب و اسلوبى واردر. اسلاف

کرامزبو مسئله‌لری (علم connaissance) مناقشه‌سندن استخراج ایتمشلردی.
[connaissance تعبیرینه باقیکز؛ متفکرین اسلامك افکاری لابقیله بسط و مناقشه ایدلمشدر !]

(قاضی عضدالایجی) وشارحی (سیّد شریف جرجانی) جدّی برصورتده بوبحث ایله اشتغال ایتمشلر ومناقشاته کیریشمشلردر. بومسئله‌نك موافقده‌کی وضع و ترتیبنه کوره :

علم، برکره (تصوری) و (تصدیقی) اولدقدن ماعداء یا (ضروری) در؛ یاخود (مکتسب)‌در. بونلرك هر ایکیسی‌ده (حادث) در؛ زیرا (قدیم علم) جناب حقه مخصوصدر؛ اوضروری ویاخود مکتسب اوله‌ماز. ابوبکررازی‌یه نظراً انسان ایچون ضروری اولان علم اودرکه نفس اوندن خالی قاله‌ماز، و انفکاکه یول بوله‌ماز. علم ضروری مخلوق ایچون (مقدور) در. یعنی مجبوری‌در. واقعا قاضی بو خصوصده ابوبکررازی ایله معارضه ایدییور و (نظری spéculatif) ایله ضروری فرقی اوزرینه مباحثه آچیلیور.
[connaissance تعبیرنده جریان بحثه باقیکز !]

نهایت علوم ضروریه‌نك وجوبی ولزومی تسلیم‌اولونیور: [لا بدّ لنا من ذلك، اذ الیها المنتهی، فان العلوم الکسبیه من العقائد الدینیه وغیرها تنتهی الیها، وهی المبادی الاولی، ولولاها لو تحصّل علی علمٍ اصلا]، یعنی [بزم ایچون اونلر لازمدر. زیرا هر شی نهایت اونلره طایانیر. عقاید دینیه وسائر علوم هپ اونلره واریر. ایلك پرنسیپلر اونلردر؛ اکر اونلر اولماسه‌یدی اصلا بر علم حاصل ایده‌مزدك.] ده‌نیلیور. فقط بوجمله‌ده (حقایق تجربیه vérités expérimentales) ایله برابر (حاسهٔ صمیمه sens intime) نك (معطایات data) ی اولان طویغولرداخل بولوندوغی کبی منحصراً وبالذات عقلدن صادر اولدوغی ادعا ایدیلن (بدیهیات vérités évidentes par elles-mêmes) دخی داخلدر. حالبوکه بوکونکی فیلسوفلرك اصل (آقسیوم) دن مرادی، صِرف (بدیهیات) در. و انجق بونلرك تجربه‌دن حاصل اولوب اولمادقلری حقنده مناقشه ظهوره کلمشدر. بونلردن ماعداسنك تجربه‌دن حاصل اولمش

بولوندقلرینه ــ زمانمز فیلســوفلری ــ بالاتفــاق قناعت کتیرمشــلردر .
[empirisme کلمه‌سنه باقیکز!]

دیمك اولویورکه اسلام متفکرینی ــ اك کنیش معناسیله ــ باجمله مسلّماتی (مبادئ اولی) اولمق اوزره قبول ایدییورلردی وبومیانده (کلیات استقرائیه) یعنی (حقــایق تدریبیــه vérités empiriques) ایله ــ ذوق و الم کبی ــ (معطایات ابتدائیهٔ وجدانیه les données immédiates de la cons-cience) داخل اولدقــدن ماعداء اصل موضوع بحثمزی تشــکیل ایدن (حقایق معقوله vérités rationnelles) دخی بولونویوردی . واقعا باجمله علوم بشریه بو اساسلره طایاندیغی ایچون، حکمای اســلام اونلرك جمله‌سنی بردن (مبــادی) صنفنه درج ایتمکده حقلی ایدی؛ فقط ــ شیمدی ایضــاح ایده‌جکم بعضی اســباب مجبره‌دن طولایی ــ زمانمز فیلسوفلری‌ده بدیهیــاتی بو میــاندن آییرمقــده بحق معذور ایدیلر . چونکه انجق بونلرك متضمن اولدوغی حکمــده (وجوب nécessité) کورمشــلر و بو حیثیتك بر مهم صفت کاشــفه اولدوغنده اصرار ایتمشــلردر . بو دعوادن دخی (منشأ علم l'origine de la connaissance) مسئله‌سی ــ یکی بر شکل ایله ــ تکرار ظهور ایتمــش و بدیهیــات دیدیکمز حقایق محکّمه‌نك تجربه ایله علاقه‌سی اولوب اولمادیغنه دائر مهم مذهبلر تأسس ایدرك مناقشــات خطیره و مدیده‌یه سببیت ویرمشــدر . حتی زمانمزده علی‌الاطلاق معتبر ومختار اولان (اصول تدریبیه méthode empirique)، بومناقشهٔ مشهوره‌ده تجربه طرفدارلرینك غلبه‌سیله تأسس ایده‌بیلمشدر. دیمك که طرز تلقی‌ده کورولن بوفرق پك مهمدر.
[apriori تعبیرنده ایضاحاته باقیکز!]

اســلاف کرامز، علی‌الاطلاق مســلماتی (مبادئ اولی) صنفنه ادخال ایتدکدن صوکره اونلری (اســباب علم moyens de connaissance) دن هرهانکی برینه تعلق اعتباریله اوچ نوعه تقسیم ایتمشلر و نحصراً منطق برنقطهٔ نظردن ـ یعنی بردعواده حجت اوله‌بیلمه‌لری اعتباریله ـ تقدیر ایله‌مشلردر.
(مبادی اولی) نك برنجی نوعنی (وجدانیات les faits de conscience) تشکیل ایدر: [وهی التی نجدها امابنفوسنا او بآلاتنا الباطنه؛ کعلمنا بوجود

ذواتنا وخوفنا وغضبنا ولذتنا و المنا وجوعنا وشبعنا. و انهاقليلة النفع فى العلوم لا نها غير مشتركة، لا تقوم حجةً على الغير.] يعنى [اونلر كندى نفسمزده ـ حاسهٔ صميمه‌منزله وياخود آلات باطنه‌منزله ـ بولدوغمز شيلردر. كندى وارلغمزه، قورقومزه، غضبمزه، لذت والمزه، آجلغمزه، طوقلغمزه علممز كبى . بو درلو حقيقتلرك علومده فائده‌سى آزدر . زيرا اونلر، غير مشتركدر (صرف شخصى وانفسى طويغولردر.) باشقه كيمسه‌لره قارشى برهان اوله‌رق اقامه اولونه‌مازلر .]

ایکنجی نوعی (حسيات sentiments) در. فقط بو تعبيرى شاعرانه معناسيله تلقى ايتمه‌مه‌لى‌در . بوراده (احساسات sensations externes) ديمكدركه انكليز حكماسى دخى بوكا ـ طبقى عربلر كبى ـ (sentiments) ديرلر. بوده حواس واسطه‌سيله حاصل اولان معلوماتمزدركه بو صنفده، (تجربيات vérités expérimentales)، (متواترات traditions)، (محسوساتده احكام وهم jugements de l'imagination sur les choses sensibles)، (حدسيات intuitions, inférences) و (مشاهدات observations) هپ داخلدر.

اوچونجی نوعی يالكز(بديهيات vérités de première évidence) در. (بديهى) نك تعريفنده (قاضى) و اوكا اقتدا ايدن شارحى (سيدشريف):

[البديهى، مايثبته مجرّد العقل؛ اى يثبته بمجرد التفاته اليه، من غير استعانة بحس او غيره. تصوراً كان، اوتصديقاً !] يعنى : [بديهى مجرد عقل ايله ثابت اولان شيدر. تصور صورتيله اولسون، تصديق صورتيله اولسون!.. عقلك ـ حسدن وياخود باشقه بر واسطه‌دن ـ استعانه ايتمكسزين، مجرّد كندى توجهيله اثبات ايتديكى حقيقتلردر.] ديبور . حتى (سيد شريف)، بو بديهياته برسبب بوله‌ميور، يعنى او درلو حقيقتلرك، نفسمزده، هر هانكى بر سببله تولد ايتمش اولماسى احتمالنى قبول ايده‌ميوركه اونلرك (innées) اولدوغنى تصديق ايتمكله بردر. [انسان نفسنى ـ هيچ بر وقت ـ اونلردن خالى بوله‌ماز!] ديبور وعيناً شو سوزلرى سويليه‌رك بر مثالده كتيرييور :

[.... كالعلم بالامور التى لاسبب لها، و لايجد الانسان نفسه خالية عنها؛ مثل علمنا، بانّ النفى و الاثبات لايجتمعان ولا يرتفعان.]

بو بحثك بدايتنده عرض ايتديكم وجهله بو مثال، ارسطونكده امثلهٔ منتخبه‌سندن برينى تشكيل ايدييوردى. ياقينده كوره‌جكزكه بو مسئله‌يى ايجه‌دن ايجه‌يه تدقيق ايدن متأخرين فلاسفه شو (قانون تنـاقض la loi de la contradiction)ى قطعاً متعارفه‌لردن عد ايتميورلر. بو، بوتون استدلالاتمزه حاكم و ناظم اولان (قوانين فكرت les lois de la pensée)دن بريدر منطقك قوانين اساسيه‌سندن برينى تشكيل ايدر. متعارفه‌لر بونلرك حكمنه تابعدر، و آيرى شيلردر.

شـايان دقتـدركه (بويوك آلبر Alb. Magnus) ايله (بوئه‌تيـوس Boëthius)ك متعارفه تعريفى‌ده سيّدك كندن باشقه برشى دكلدى.

يالكز بورادہ كمال اهميتله تدقيق و تتبعه شـايان بر جهت واركه اوده اسلام فيلسوفلرينك بوبحثى بر از باشقه درلو اداره ايتمش و عينى مسئله‌لره پيوسته اوله‌بيلمك ايچون باشقه يوللردن كيتمش اولمالريدر. بزده (ماهيت و اقسام علم) بحثى آچيلمش وصوكره (علم ضرورى) مناقشاتنه كيريشيلمش و بو زمين معـارضه‌ده دخى يا حسّياتى و ياخود بديهياتى رد وقبول ايتمك صورتيله متفكرين اسلام ايكى فرقهٔ متضاده‌يه آيرلمشلردر. اسلام عالم عرفاننده (عقليه rationalisme) و (تدريبيه empirisme) طرفدارلرينك مجادله‌سنى ايشته بو بحثك ميدان فسيحنده كوره‌بيليرز. حتى بو ايكى مشهور مذهبك شرقده مولدى وسبب تولدى بودر! [بديهيات، (يعنى صـاغلام و رياضى متعارفه‌لر) نيچون انســانه بر اعتقـاد جازم ويرييور؟ (يعنى نه‌دن اونلرده حيثيت وجوب caractère de nécessité واردر؟) بودرلو حقيقتلركسبى مى در؟ (يعنى aposteriorique مى در؟) ياخود ضرورى مى در؟ (يعنى intuitive مى‌در؟) يوقسه نظرى‌مى در؟. (يعنى rationnelle مى در؟..) .... بوتون بو مسئله‌لر ـ بالآخره وبالضروره ـ علم بحثندن تولدايدييور.

[اسلام فيلسوفلرينك بومسئلهٔ غامضه حقنده‌كى فكرلرى وبوتون بوبحثك تفصيلات و مناقشاتى ايچون بالخاصه connaissance كلمه‌سـنه، صوكره‌ده

ایضاحات خصوصیه ایچون empirisme و rationalisme کلمه‌لرینه باقیکز!]
(قاضی) وشارحی (سید)، بو بحثی تفرعات مهمه‌سیله اداره ایتمشلر و بر چوق مشاهیرك ملاحظات شخصیه‌سی‌ده نظر اعتباره آله‌رق تنقید ایله‌مشلردر.
غرب متفکرینه کلنجه:

قرون وسطانك الك مشهور فلاسفهٔ مدرسیننددن (راموس = Ramus ۱۵۱۵ـ۷۲) بو (آقسیوم) کلمه‌سنی تکرار احیا ایدرك قوللاندی و بر چوق طلبه‌سی و طرفدارانی سایه‌سنده تعبیر، انتشار و تعمم ایتدی. نهایت مجدّد صاحب مسلك (بەی‌قن Bacon)، (ramiste) لرك محررانندن بو تعبیری آلدی و اوکا بوسبوتون کندنجه بر معنا ویره‌رك بنمسه‌دی. بوانکلیز فیلسوفنك تقدیر و تلقیسنه کوره: [متعارفه اولیه بر قضیهٔ کلیه‌درکه تفرعات اموردن وقضایای جزئیه‌دن ـ (بالاستقرا = par induction) استنباط و استنتاج ایدیله‌بیلمشدر. بو حیثیتله، عموماً مسلّم بر حقیقت علمیه‌نك دستور افاده‌سیدر.]
بو تعریف (تدریبیون les empiristes) اعتقادینه موافقدر. قاضی عضد ایله سیدك. بوخصوصده‌کی ظن و ادعاسنه قوت ویریر و یك بکزر. زمانمزك الك بویوك فیلسوفلرندن، میل، سپنسر، بەین‌ویوآنقاره ودها برچوق بویوك متفکرلر هپ بو فکرده‌درلر.

(بەی‌قن)، متعـارفه‌لرك تجربه‌دن متحصل (کلیات اسـتقرائیه) دن اولدوغنی ادعا ایتمکله قالمایه‌رق، کلّی اولمق اعتباریله یکدیکرلرینك ضمننده برسوری متعارفات مترتبه اولدوغنی‌ده بیـان ایله‌مش، یعنی [درجهٔ شمول نقطهٔ نظرندن متعارفه‌لرك چوق فرقی واردر.] دیمك ایسته‌مشدر.
معاصریندن فیلسوف (پروفسـور بەین Prof. Bain) دخی‌دییورکه (بەی‌قن) [آقسیوم تعبیرینی (مقول = enuntiatum) یاخود (قضیه = propositio) معـادلی اولمق اوزره قوللانمش و بو معنـایی Ramus = راموس) دن تلقی ایتمشـدر. بو آدمك اثرلرینی الك اول شرح وتفسیر ایدن (هاسـسه = Hasse) نام‌ذاتك روایته‌کوره روما‌لی (چیچرون = Ciceron) دخی کلمهٔ مذکوره‌یی عینی معناده قوللانیرمش. احتمال‌که اوده رواقیوندن آلمشدر.]
(بەی‌قن) ك معاصری ودور اخیر فلسفی‌نك دیکر بر اسـتاد مجددی

اولان (دەقارت) و طرفدارانی (مبادیٔ ریاضیـه principes mathéma-tiques) نی، فلسفەیە وهر علمە تطبیق ایتمك ایستەدكلری ایچون بو تعبیری ارسطونك تلقی ایتدیكی معنا ایلە استعمالدە دوام ایتدیلر كە (بەی‌قن) ك طرز تلقی‌سـنە تماماً ضد دوشر؛ چونكە تجربەدن متولد بر (كلّی universel) اولمایوب بر (بدیهۀ اولی) دیە تلقی ایدلمشدر.

مشهور غالیلەنك اعتقادی دخی بو ایدی.

متأخریندن (قانت Kant)، متعارفەلری، تجربەنك فوقندە بر طـاقم حقایق معقولە اولەرق تلقی ایدردی وهر درلو تجارب‌ك ناظمی اولمق اوزرە علی‌الاطلاق تجربەیە متقدم بولونمالری لزومنە قانع ایدی. بو كبی حقـایق بدیهیەنك منشأی (زمان ومكان le temps et l'espace) حقندەكی (تحدسات intuitions) مزدر؛ دیر ایدی.

[بو خصوصـدەكی افكاری apriori ، analogie ، rationalisme كلمەلرندە اطرافیلە بسط ومناقشە اولونمشدر. باقیكز!]

متأخریندن (سرویلیام هاملتن Sir. Will. Hamilton). خی بوتعبیری، (بەی‌قن) ك تعریفی وجهلە قبول ایتمش و اویلەجە قوللانمشـدر. لكن اك صوك زمانلردە متفكرین (ریاضیـون les mathématiciens) ایلە برابر برچوق بویوك فیلسوفلر ومنطقجیلر، بو مهم تعبیرك معنـای اصطلاحیسنی قطعیاً تعیین و تحدید ایتمك ایچون چوق اوغراشدیلر، بو خصوصدە وارد اولان ملاحظات و تعریفات سابقەیی‌دە صیقی صیقی‌یە تنقید ایتدیلر، نهایت آكلادیلر وهركسە آكلاتوب اثبات ایتدیلر كە اواسكی (مسلّمات) ك ـ قیمتجە ـ بربرندن پك چوق فرقی واردر؛ و ـ اگر معنای علمی وفلسفی‌سیلە تلقی ایدلمك لازمگلیرسە ـ هرقضیۀ مسلّمەیە (متعارفە) دیمك طوغرو اولمایەجقدر.

آكلاشیلیوركە زمانمزك اك ایلری‌گلن فیلسوفلری (متعارفە) نك حیثیت ذاتیەسنی تیین واونی حقایق سائرەدن تمیز ایتمك ایچون صفت كاشـفەسنی آرامشلر، بولمشلر؛ والحاصل (متعارفە) دیدیكمز دستور حقیقتك نەجنسدن بر (قضیە) اولماسی لازمگلەجكنی ـ بالاتفاق ـ تعیین ایتمشلردر.

(ذیمقراطیس Démocrite) ایلە (افلاطون Platon) ك فكر ونظر-

لرنده‌کی مباینت اساسیه‌دن طوغمش اولان بو مسئله، او زمانلردنبری واسع بر زمین مناقشه تشکیل ایتمش و (تدریبیون) ایله (عقلیون) آره‌سنده تحدث ایدن بو توکنمز معارضه، زمانمزه قدر دوام ایدوب کلمشدی .

صوك زمانلرده عینی زمین بحث اوزره واقع اولان اك شدتلی مصارعه (جون ستوئه‌ت میل J. S. Mill) ایله (دوقتور هیووه‌ل Dr. Whewell) آره‌سنده اولمشدی .

[بو مهم مناقشه‌یه دائر apriori کلمه‌سنده اشارت وار؛ فقط بحثك تکمیل تفصیلات وتفرعاتی empirisme کلمه‌سنده مندجدر. rationalisme تعبیرینه‌ده باقیکز !]

بو کون جریان بحث آنجق ریاضی متعارفه‌لر اوزرینه واقع اولمقده‌در ویالکز اونلره منحصر قالمشدر. دیکرلرینك بومناقشه‌ده ارتق هیچ بر کونه دخلی یوقدر. چونکه اونلرك تجربه محصولی اولدوغنده هرکس متفق الرأیدر.

متعارفه‌لر، علوم صحیحه‌ده بالجمله دعوالری حل و اثبات ایچون عمده و اساس اولدوغندن طولایی بزم ایچون غایتله قیمتدار بر سرمایهٔ علمی تشکیل ایدر. بر دعوایی حل و اثبات ایتمك اونی بو اساسی دستورلردن برینه ارجاع و اسناد ایتمکدر . بونلر هر شی ایچون - برنجی درجه‌ده - براهین قویه‌دن معدود اولدوغی حالده، بالذات کندیلری بلا سند وحجت مسلمدر . بونك بویله اولماسی‌ده ضروریدر؛ چونکه، اولا اونلرك صحت وحقیقتنی تأیید وتحکیم ایده‌بیله‌جك اولان بر (حجت)، دها عالی ودها شامل بر (کلّی propos. universelle) اولمق ایجاب ایدر. اویله برکلّی بولونجه (متعارفه) تعبیرینی اوکا حصر ایدرز. بریکی، ارتق اونك (مشتقات corol-laires) ندن معدود اولمق درکه‌سنه دوشر . بناءً علیه اعم وشامل اولان (کلّی) یی دلیلسز، حجتسز قبول وتسلیم ایتمك ضرورتی ینه ذهنه تحکم ایدر. ثانیاً، مادامکه عقل یالکز بر توجه ایتمکله بوکبی کلیاتك صحتنی تسلیم ایدییور و بو خصوصده بر (اعتقاد جازم) حاصل ایدییور، ذهنك بو قناعت قطعیه‌سی بر (حجت قاطعه) عد ایدلمك کرکدر. چونکه بالجمله براهینك انسانه ویره‌بیله‌جکی اطمئنان ینه بویله بر اعتقاد جازم ایله ذهنی تسلیمیته مجبور ایتمه‌سیدر. دیمك

که ـ الهام قناعت خصوصنده ـ هرایکیسی‌ده بریوله چیقیور؛ یالکز شوقدر برفرق وارکه متعارفه‌لر، وجدان بشره ـ طوغرودن طوغرویه ـ بوقناعتی ویرییور؛ حقایق سائره ـ بالواسطه ـ ویرییور. فقط اونوتماملی که بورادده واسطه ویکانه واسطه انجق برمتعارفه اوله‌بیلیر. بناءً علیه هر نوع استدلال اوکا طایانیور دیمکدر. اونك ایچون متعارفه‌لر، اك قیمتلی (معتقدات articles de foi) مزدن صاییلمشدر. (معتقدات) تعبیرینی برمتعارفه‌حقنده استعمال ایتمك، چوق کشیلرك نظر تعجب واستغرابنی دعوت ایتمشدر. حتی مشهور (بله‌ز پاسقال = Blaise Pascal ١٦٢٣-٦٢)، [براهین و دلائل ایله محقق اولان معلومات صحیحه‌مزك، نهایة النهایه ایمان foi)، طایاندیغنی] ادعا ایتمکله ـ آشاغی یوقاری ـ عینی ملاحظه‌یی بیان ایتمك ایسته‌مش ومستهزی (وولته‌ر Voltaire)ك نظر استخفافنی جلب ایتمشدی. حالبوکه بر چوق فیلسوفلر بوکون پاسقالك فکرنده‌در. (ایمان) دیمك، بلا سند و حجت، برشیئی وجداناً تسلیم ومحض حقیقت اوله‌رق قبول ایتمك دیمکدر. مادامکه متعارفه‌لری بویله قبول ایدییورز وباشقه تورلو سنه احتمال یوقدر؛ دیمك‌که اونلره ایمان ایدییورز!. ومادامکه بوتون معلوماتمز نهایت بو تورلو حقایق معتبره ومسلمه‌یه طایانیور، پاسقالك تماميله حقی اولملق لازمکلیر.

بو ملاحظاته زیاده‌سیله قیمت ویرن محافظه‌کار فیلسوفلر، (اخلاق morale) و (الهیات théologie) کبی علملری، علوم صحیحه درجه‌سنه اصعاد ایدرك او حیثیتله تلقی ایتمکه چالشدیلر. [بعضی حقایق وجدانیه واردرکه بوتون علم اخلاق او اساسلر اوزرینه استناد ایدر. اونلر دلیل ایله اثبات اولونور شیلر دکلدر دیه نیچون علم اخلاق غیر قطعی و ایکنجی‌درجه‌ده بولونان علوم صیره‌سنه قونولسون؟.. نصوص دینیه کبی نصوص اخلاقیه واردر؛ و بلا تردد یعنی بر ایمان قوی ایله قبول وتسلیم اولونان بو حقایق وجدانیه ـ انسانه براعتقاد جازم الهام ایتمکده ـ هندسه متعارفه‌لرندن بلکه دها قوتلی درلر!] دیدیلر، و بو نوعدن اولان حقیقتلری ـ تام معناسیله ـ بر متعارفه اوله‌رق قبول ایتدکلری ایچون مبادئ اخلاقیه‌نك تجربه ایله هیچ بر مناسبتی اولمادیغنی و بویله (قطعی بر امر وجدانی impératif ca-

tégorique) نك تجربه‌دن تولد ایده‌میه‌جکنی ادعا ایله‌دیلر. احلاقده (عقلیه rationalisme) مذهبی بودر و بونك اصل صاحب مسلك فیلسوفی (قانت Kant) در. [بو ایکی تعبیره، برده autonomie کلمه‌سنه باقیکز.]

مع‌مافیه هر شیئك هر متعارفه وهر عقیده‌نك تجربه محصولی اولدوغنی ادعا ایدن (تدربیون)، بو دعوانی دها قولای رد ایده‌بیله‌جك بر موقعده بولونیورلردی. چونکه نصوص اعتقادیه واخلاقیه‌نك ـ اویله ریاضی متعارفه‌لر کبی ـ هرکسجه عینی صورتله مسلّم حقایق کلیه وضروریه‌دن اولدوغی هنوز لایقیله تحقق و تبین ایده‌مه‌مشدر. بو خصوصده مذاهبك اختلافات شدیده‌سی بونی صراحتاً اثبات ایدییور . حالبوکه ـ عقلی ایرمك شرطیله ـ ریاضی متعارفه‌لری عیناً قبوله مجبور اولمایان یوقدر .

بناءً علیه بوراده یالکز ریاضی متعارفه‌لری نظر دقته آلمغه مجبورز .

بو نوع حقیقتلرده نه وارکه براهین سائره‌نك جمله‌سنه بونلر هر وجهله مرجح طوتولویور ؟.. بونلرك الهام ایتدیکی او (اعتقاد جازم)، او (قناعت کامله) نره‌دن کلیور ؟ . .

بو سؤاله هرکس عینی جوابی ویرییور: [او جنســدن اولان قضایای کلیه‌نك حکمی واجبدر. ذهن، نقیضلرینی تصور ایده‌میور. ممتنع کورویور (باطل بدیهی absurde) بولویور .] دیيور. بناءً علیه بو نقطه‌ده ذره قدر اختلاف یوق ! . .

فقط [اویله بر قضیهٔ متعارفه‌یه بویله بر (حیثیت وجوب caractère de nécessité) ویرن کیفیت نه‌در ؟..] دیدیکمز زمان شدتلی اختلافات باشلیور؛ و ـ شیمدی‌یه‌قدر ویرمش‌اولدوغم ایضاحاتدن اکلاشیله‌جغی‌وجهله ـ بوسؤاله لااقل ایکی تورلو جواب ویرمك ممکن در :

یا تدربیونك ادعاسنه حق ویره‌رك : [بوقناعت کامله تجارب مکرره‌نك حکم مؤیدی‌در!] دەنیله‌بیلیر؛ یاخود [تجربه نه‌قدر مؤید اولسه بیله‌بودرجه جازم براعتقاد الهام ایده‌مز. بوقناعت البته ماهیت عقلمزده مضمر ومندمج بولونان حقایق بدیهه‌نك بالذات انکشافندن ایلری کلییور!] دەنیله‌بیلیرکه بوده عقلیونك ادعاسیدر .

[nécessité کلمه‌سنده بوایکی فرقه‌نك ادعالرینه دائر مناقشات واردر.
باقیکز !]

فیلسوفلری بری برینه قاتان بو (وجوب) و (اعتقاد جازم) مسئله‌سنه (علما les savants) و بالخاصه علمای ریاضیون اوقدر مراق ایتمیورلر. چونکه اونلر بوبحثی علوم صحیحه حدودی خارجنه آتیورلر. همان بلا تنقید قبول وتسلیم ایدییورلرکه (متعارفه) دیدیکمز قضیه‌لرده (صفت وجوب) واردر. بوحیثیت هر نره‌دن و هر نه وجهله کلیرسه کلسین!.. بونی تحقیق ایتمك فیلسوفلرك ایشی‌در، بلکه‌ده پسیقولوغلرك وظیفه‌سی‌در. علمایی و بالخاصه اصول ریاضیه‌یی منطقه تطبیق ایده‌رك یکی بر چیغیر آچان انکلیز مجددین منطقیونی اشغال ایدن اصل مسئله، بوسبوتون باشقه‌در: بر متعارفه‌یی مسلّمات سائره‌دن اساساً تمیز ایدن صفت کاشفه‌یی قطعیاً تعین ایتمکدر. آقسیوملر، ایستر محصول تجربه اولسون، ایسترسه اولماسین، شو محققدرکه بوکون بزم ایچون بعضی (حقایق متعارفه vérités axiomatiques) واردر؛ وهیچ شبهه یوقدرکه هر هانکی بر دعواده حجّت اولمق اوزره بونلرك قوت وقیمتی مسلّمات سائره‌دن فضله‌در. [متعارفه‌لر بالذات بدیهی حقیقتلردر!] دیمك کفایت ایتمز. چونکه بر طاقم حقایق نظریه دخی واردرکه بالذات بدیهی اولمقله برابر (متعارفه) صاییله‌ماز؛ (تعریفات ریاضیه définitions mathématiques) دن عبارتدر. کذلك: [متعارفه‌لر دلیل وحجت ایله اثبات اولونمقدن مستغنی‌درلر!] دیمك دخی بر متعارفه‌نك ماهیت ممتازه‌سنی حقیله تعیین ایده‌مز؛ چونکه (موضوعات postulata) دخی بویله‌در. حالبوکه بر موضوعه ایله بر متعارفه آره‌سنده خیلی مهم فرقلر واردر. بونك کبی: [متعارفه دستور عمومی شکلنی آلمش برقضیهٔ کلیّه‌در!] دیمك (کلیات استقرائیه) یی‌ده متعارفه‌لر صنفنه ادخال ایتمکدرکه بو، — هیچ اولمازسه ریاضیون نظرنده — بوسبوتون یاکلش برظن‌در. [متعارفه برمبدأ احتجاجدر!] دیرسه‌ك یا کلش اولماز؛ فقط ینه برمتعارفه ایله بر (مبدأ principe) آره‌سنده فرق واردر؛ چونکه هر متعارفه بر مبدأ صاییلسه بیله هر مبدأ بر متعارفه صاییله‌ماز.

[متعارفه برقانوندر] دیمك، هله هیچ اولماز. قوانین نظریه وحتی طبیعیه‌نك پك چوغی هیچ بدیهی حقیقتلردن دکلدر.

خلاصه، متعارفه، بونلرك هپسندن ده براز باشقه بر حقیقتدر. ایشته اوباشقه‌لغی موجب اولان صفت ممتازه‌یی کشف وتعیین ایده‌بیلمك خصوصنده ریاضی منطقچیلر، متفکرین سائره‌دن زیاده صرف همت ایتمشلر ومتعارفه‌یی سائر مسلماتدن قطعیاً آیره‌بیلمشلردر. ذاتاً بوخدمت اونلردن بکله‌نیله‌بیلیردی. زیرا، استدلالده الك قطعی و شبهه‌سز دلیللره تمسك ایدن و آنجق بو نوع براهین ایله اکتفا ایله‌ین اونلردر. مسلککك اقتضاسی ذاتاً بودر. فی‌الحقیقه تاریخ علم بزه کوستریبورکه پك اسکی زمانلردن بری متعارفه‌یی مسلمات عمومیه‌دن — آز چوق — آیری کورن وآیری طوتان ریاضیون اولمشدی.

(قانت)، (سپنسر)، (میل)، (یووه‌ل) ودها بر چوك بویوك فیلسوفلر اثرلرنده بو متعارفه مسئله‌سنی اوزون اوزادی‌یه مناقشه ایتمشلر و الك زیاده فلسفی بر نقطهٔ نظردن ماهیتنی تدقیق و قیمتنی تقدیر ایتمك ایسته‌مشلردی. فیلسوفلرك مقصدی (قسطاس حقیقت critérium de la vérité) اوله‌بیله‌جك قضیهٔ دستوریه‌یی تعیین ایتمکدی. [critérium کلمه‌سنده بو جهت اطرافیله شرح اولونمش و فیلسوفلرك افکاری تنقید ایدلمشدر. باقیکز!]

علمای ریاضیونك وزمانمز منطقیوننك بوخصوصده‌کی مقرراتنی (لی‌یار Liard) احسن صورت اوزره تلخیص ایتمش اولدوغی ایچون، بو ذاتك بلکه انفس آثاری اولان (منطق) رساله‌سندن بعضی ملاحظاتنی ومثاللرینی نقل ایدییورم. چونکه الك طوغروسیدر وبو مسئله اوکتابده بالخاصه علمی بر نقطهٔ نظردن تلقی، تتبع وتنقید ایدلمشدر.

علوم ریاضیه‌ده طرز استدلال (تعلیلی déductif) در؛ فقط مطلقا دکل، علی‌العموم و پك چوق کره بویله‌در. نادراً (استقرائی inductif) اولدوغیده واردر. تعلیلی اولان استدلالاتده (سند) اوله‌جق بر قضیهٔ کلیه، بر حقیقت مسلمه واردرکه (مبدأ استدلال principe de raisonnement) اولور، واوندن حقایق جزئیه استخراج ایدیلیر. (وتیرهٔ

منطقیه procédé logique) هپ بردر . ذهن بشر ، ایستر (مجرّدات choses abstraites) ، ایسترسه (مشخّصات choses concrètes) اوزرینه محاکاته قویولوب استدلالاته کیریشسین ، هر حالده عین قوانین فکریه‌نك حکمنه واقتضاسنه تبعیت ایده‌رك دوشونور . مثلا [بر شی هر نه ایسه اودر .] ، [بر شیئك ایکی مثلی ، کندندن آز اوله‌ماز .] ، [بر شی یا واردر ، یا یوقدر .] کبی دوشونجه‌لر ، یالکز طبیعیات ، یاخود ریاضیات و یاخود فلسفیاتده دکل ، هر شیده ، هر زمان ، هر کس ایچون (عمدهٔ base) تفکردر . بو تورلو دوشونوشلر بزم ایچون ضروریدر ؛ چونکه ذهنمزك طبیعت وتشکلاتی ایجابیدر . اوحالده بو (قوانین فکرت lois de la pensée) ی اول امرده (متعارفه) دیدیکمز حقیقتلردن بوسبوتون آییرمالی یز . بو قانونلرك حکمنه مغایر دوشن متعارفه اوله‌ماز ؛ زیرا بو قوانینه قارشی آیقیری دوشونمك ـ عقلی باشنده اولان ـ بر آدم ایچون ممکن دکلدر .

قوانین مذکوره‌یه موافق اوله‌رق ذهنمزده انکشاف ایدن وبالتجربه تحقیقه مفتقر بولونمایان حقایق بدیهیه‌یه (متعارفه) دیمشدك . مع‌مافیه ـ براز اولجه عرض ایتدیکم وجهله ـ ریاضیون ویکی منطقجیلر بو تعریفی کافی کورمیورلر . بویله [بالذات بدیهی واثباتدن مستغنی ، فقط باشقه حقیقتلری اثبات ایچون سند وحجت اوله‌رق ایراد اولنور] نجه (حقایق واجبه vérités nécessaires) واردرکه قیمت وحیثیت اعتباریله بربرلرندن کلیاً فرقلیدرلر . (لی‌یار) ك دیدیکی کبی :

[بر شی نه ایسه اودر] قضیه‌سی بر حقیقت بدیهیه‌در . بر کمیته ـ آیری آیری ـ مساوی اولان ایکی (کمیت grandeur) یکدیکرلرینه دخی مساوی‌درلر ؛ قضیه‌سیده بر حقیقت بدیهیه‌در . کذلك : خط مستقیم ، ایکی نقطه آره‌سنده‌کی ابعادك اك قیصه‌سیدر . قضیه‌سیده اویله‌در . بو قضایانك اوچی دخی (بدیهی) ، (وجوبی) ، (اثباته احتیاجدن مستغنی) و (حقایق سائره‌یی اثبات ایچون سند) اولمق حیثیتیله یکدیکرینه بکزر . مع‌مافیه بو اوصاف مشترکه‌یی حائز بولونمالرینه رغماً بر طاقم فرقلر عرض

ایدرلر که اونلری عینی صنفه درج ایتمکه مانعدر . قضایای مذکوره‌دن برنجیسی هر تورلو فکرك امکان حصولی ایچون لابد اولان شرائط ابتدائیه واساسیه‌دن برینی بیان ایدر. بوکا برمتعارفه ده‌نیلمك ایسته‌نیلیرسه ده‌نیلسین فقط شو شرط ایله که ایکنجی قضیه ایله او، بر طوتولماسین ! . . زیرا بو ایکنجی قضیه‌نك اساسلی صفت کاشفه‌سی (غیرمعین کمیات grandeurs indéterminées) آره‌سنده (ثابت وعمومی بر نسبت un rapport général et constant) بیان ایدیشیدر. هله ایکنجی‌ایله اوچونجی قضیه‌یی بر طوتمق هیچ ممکن دکلدر . زیرا ایکنجیسی ـ ده‌مین عرض ایتدیکم وجهله ـ کمیات غیرمعینه آره‌سنده برنسبت بیان ایتدیکی حالده ، اوچونجیسی معین بر شکل هندسی‌نك یعنی خط مستقیمك بر (خاصیت propriété spéciale) نی بیان ایدییور. بناءً علیه متعارفه‌لری تعیین ایتمك اوزره معیار اوله‌رق قبول ایدیلن (بداهت évidence) کافی دکلدر . متعارفه‌لرك باشقه بر علامت مخصوصه‌لری واردر . اونی تحری ایتمه‌لی‌یز .]

(فکرك محض فکر اولمق حیثیتیله la pensée en tant que pensée) جمله‌سنه وهر تورلوسنه علی‌الاطلاق حاکم ومطاع اولان قوانین ذهنیه‌یه (لی‌یار Liard) پرنسیب یعنی مبدأ نامنی تخصیص ایدییورکه بونلرك اك بویوکلری اوچدر: (مبدأ عینیت)، (مبدأ تناقض) و (مانعهٔ جمع وخلو) در. نته‌کیم براز یوقاریده ذکری کچمشدی .

[تفصیلات ایچون principe ، identité ، contradiction کله‌لرینه باقیکز !]

عینی (زمره groupe) ده داخل‌اولان علوم‌معینه‌نك مبادئ مشترکه‌سنه دخی (متعارفه) تعبیرینی موافق کورویور .

مثلا، طبیعیات، ریاضیات، اجتماعیات برر (زمرهٔ معینه groupe déterminé) درکه اونلرك هر بری بر چوق علومی شاملدر . شیمدی هر زمره‌ده داخل اولان صنف علومك مشترکاً استناد ورعایت ایتدیکی‌مبادی او زمره‌نك متعارفه‌لرینی تشکیل ایتمش اولویور. متعارفه‌لری بو صورتله ـ یعنی عمومیت وخصوصیت مطلقه اعتباریله ـ مبادئ کلیه‌دن تمییز ایتدکدن

صوكره، [متعارفات رياضيه‌نك خاصيت اساسيه‌سی نه‌در؟.] سؤالنی وضع ايده‌رك اوكا جواب ويرمك ايچون مهندس شهير (لوژاندر Legendre)ك هندسه متعارفه‌لری اوله‌رق قبول ايتمش اولدوغی شو بش قضيهٔ بديهيه‌يی تنقيد ايدييور :

١ ـ [بركميته مساوی اولان ايكی كميت يكديكرينه‌ده مساويدر.]

٢ ـ [كُل جزئندن اعظمدر.]

٣ ـ [بر كميت منقسم بولوندوغی اجزانك يكونينه مساويدر.]

٤ ـ [برنقطه‌دن ديكر برنقطه‌يه آنجق برخط مستقيم وصل ايديله‌بيلير.]

٥ ـ [ايكی كميت، خطوط، سطوح وصاب يعنی مجسم شيلر جنسندن اولسون، يكديكرينه مساويدر، اكر بربرلری اوزرينه وضع وتطبيق اولو-ندقلری زمان نقطه‌سی نقطه‌سنه تطابق ايدرلرسه!]

شو بش قضيه‌نك جمله‌سی‌ده عينی درجه‌ده بديهی اولمق صورتيله يكديكرلرينه مشابه ايسه‌لرده، (لی‌يار)ك فكرنجه بونلرك برنجيسی، ايكنجيسی واوچونجيسی آنجق برر متعارفه‌در. زيرا لاعلی‌التعيين كميات غير معينه آره‌سنده ثابت وعمومی بر نسبت بيان ايدن آنجق اونلردر. ايستر عدد، ايسترسه قوت و ياخود مقادير هندسيه نوعندن اولسون هر تورلو كميات حقنده بو اوچ قضيه‌نك حكمی شاملدر وطوغرودر. حالبوكه دردنجيسی برمتعارفه اوله‌ماز؛ چونكه ـ اولجه‌ده اشارت اولوندوغی اوزره ـ آنجق بر شكل معيننك يعنی خط مستقيمك خاصيت اساسيه‌سنی بيان ايتمكله قاليور. يعنی برنسبت عموميه ومشتركه‌نك دستور افاده‌سی اولمق شويله طورسون، يالكز برشكل هندسی‌نك صفت كاشفه‌سنی كوستريور. بر خط بو شرط ايله مستقيم اوله‌بيلير! ديمك ايستيور. ايشته او قدر!...

بشنجی قضيه‌نك حيثيت و ماهيتنه كلنجه اوده بر متعارفه صاييله‌ماز. يالكز برشكل معينك خاصيت اساسيه‌سنی تعريفه منحصر اولدوغی ايچون (يعنی پك خصوصی بر حقيقت هندسيه بيان ايتديكی ايچون) دكل، چونكه باالجمله كمياته قابل تطبيق اوله‌جق قدر عمومی‌در؛ فقط دقتله باقيله‌جق اولورسه

بو قضیه (مساوات هندسیه‌نك بر تعریفی définition d'une égalité géometrique) بیله دکلدر؛ اومساواتی تحقیق ایتمك ایچون محتاج اولدوغمز بر (وتیرهٔ عملیه procédé pratique) نك افاده‌سیدر. مثلا ایکی سطحك، ایکی خطك یکدیکرینه تماماً متساوی اولدوغنی بالفعل تحقیق ایده‌بیلمك یولنی بیان ایدر برقضیه‌در. بناءً علیه برمبدأك دستور افاده‌سی دکل، اثباتك بر تورلوسیدر. عملیسیدر.

او حالده هیچ شبهه یوقدرکه (لوژاندر)ك متعارفه اولرق اوزره تلقی ایتمش اولدوغی شو بش قضیهٔ بدیهیه‌دن آنجق اوچ اولکیلری حقیقی متعارفه‌لردر. دیکرلری دکلدر.

بو ملاحظات تنقیدیه ایله بر متعارفهٔ ریاضیه‌یی سائر قضایای بدیهیه‌دن فرق وتمییز ایتدکدن صکره (لی‌یار) (هندسه دعواسی théorème) تعریفنه لزوم کورویور و [هر دعوا برکیفیت خصوصیه propriété spéciale نك بر (کمیت معینه grandeur déterminée) یه نسبتنی بیان ایدر. همان دائما واقع اولدوغی کبی بر دعوا اثباته محتاج اولسون ویاخود یوقاریده ذکری کچن دردنجی قضیهٔ بدیهیه‌ده اولدوغی کبی، اثباتدن مستغنی بولونسون بونك اهمیتی یوقدر. بر دعوای هندسی‌نك (صفت کاشفه la caractéristique) سی بدیهی اولماسی و یاخود اثباته محتاج بولونماسی دکلدر. (صراحتاً معین بر کمیته متعلق relatif à une grandeur nettement déterminée) اولماسیدر.]

ایشته بونسبتی اظهار و افشا ایتمك ایچون حجت مقامنه قائم اولان بدیهی وعمومی قضایای مشترکه‌یه آنجق متعارفه تعبیرینی تخصیص ایتمك لازمکلیر. اونك ایچون (لی‌یار) متعارفه‌یی شو وجهله تعریف ایدییورکه اك طوغروسیدر:

[متعارفات ریاضیه بالذات بدیهی برطاقم (قضایای واجبه prop. nécessaires) درکه کمیات غیر معینه آره‌سنده‌کی نسبتلری بیان ایدر. شو تقدیرجه متعارفه‌لر، استدلالات و احتجاجات ریاضیه‌ده رعایتی لازم اولان (مبادئ مشترکه principes communs) در. اونلرك حکمی خصوصی بر زمرهٔ

کمیاته عائد ومحدود دکلدر. وضع ایتدکلری (قاعده‌لر règles)، بلا استثنا هر تورلو کمیاته قابل تطبیقدر.] دییور و بو تعریفه کوره هندسه‌متعارفه‌لرینه مثـال اولمق اوزره (اقلیدس Euclide)ك (مفهومات عامه = notions communes) نامیله هندسه کتابنده مندرج بولونان قضایای بدیهیه‌دن آنجق ایلك یدی دانه‌سنی ذکر ایدییورکه شونلردر :

١ ـ [هر هانکی برکمیته آیری آیری مساوی اولان کمیتلر یکدیکرلرینه دخی متساویدرلر.]

٢ ـ [اکر متساوی کمیتلره کمیّات متساویه ضم اولونورسه یکونلر دخی متساوی اولور.]

٣ ـ [اکر متساوی کمیتلردن کمیّات متسـاویه طرح اولونورسه بقایا دخی متساوی اولور.]

٤ ـ [اکر غیر متسـاوی کمیتلره کمیّات متسـاویه علاوه اولونورسـه یکونلر غیر متساوی اولور.]

٥ ـ [اکر غیر متساوی کمیتلردن کمیّات متساویه طرح اولونورسـه بقایا غیر متساوی اولور.]

٦ ـ [عینی کمیتك ضعفی اولان کمیتلر یکدیکرینه مساویدرلر.]

٧ ـ [عینی کمیتك نصفلری اولان کمیتلر یکدیکرینه مساویدرلر.]

ایشته لسان ریاضیاتده متعارفه‌نك معناسی وصفت‌کاشفه‌سی بودر؛ یالکز شایان دقتدرکه علی الاطلاق هندسه متعارفه‌لری بهمه حال بونلر اولمق لازم کلمز. نته‌کیم (هندسهٔ غیراقلیدیه géomètrie non-euclidienne) مؤسسلری بوسبوتون باشقه برطاقم متعارفه‌لر وضع ایده‌رك اونلره بناءً یکی بر هندسه، حتی برقاچ تورلو هندسه‌لر ایجاد ایتمشلردر. شوقدر وارکه متعارفه اوله‌رق هر هانکی بر هندسه‌ده و هر هانکی بر علمده اساس اتخاذ اولونان قضایای بدیهیه وعمومیه‌نك هم آهنك اولماسی یعنی یکدیکرینی نقض ایتمه‌مه‌سی بهمه‌حال بر (شرط لابد condition sine qua non) در.

[بو بابده خصوصی معلومات آلمق ایچون قاموسك ریاضیات قسـمنده axiome، géomètrie و métagéomètrie کلمه‌لرینه باقیکز!]

علوم سائره‌نك دخی متعارفه‌لری واردر. فقط پسیقولوژینك - موجودیت شخصیه‌یی ناطق اولان متعارفهٔ اساسیه‌سی استثنا ایدلمك اوزره - هیچ بر علمك متعـارفه‌لری ریاضیـاتككی قدر قوی و جازم دكلدرلر؛ حتی دینیله‌بیلیر كه ریاضیاتك بو درجه‌ده قطعی بر علم صحیح نمونه‌سی اولماسی اركان و مبادئ اساسیه‌سنی تشكیل ایدن متعارفه‌لرك بداهت بالغه‌سندن، صراحت جازمه‌سندن نشأت ایتمكده‌در. بوكاده سبب، متعارفات ریاضیه‌نك صرف كمیات مجرّده‌یه متعلق بولونان نسب عمومیه‌یی بیان ایتمه‌سی‌در.

[تفصیلات ایچون mathématiques و science كلمه‌لرینه مراجعت ایدیكز!]

[متعارفه‌نك قانون و موضوعه ایله فرقنی آكلامق ایچون loi، postulat و principe تعبیرلرینه باقیكز!]

متعارفه‌لرله برابر سائر قضایای بدیهیه‌نك قیمت نسبیه‌لری و منشألرینه متعلق اولان فرضیات فلسفیه‌نك تنقید و مناقشه‌سی بالخاصه (empirisme و critérium تعبیرلرنده كوروله‌بیلیر.)

یالكز شو مهم جهتی اخطار ایده‌یم كه متعارفه‌لر نه قدر عمومی اولورلرسه اولسونلر، آنجق بر حقیقت اضافیـه‌نك دستور افاده‌سی اولمق اوزره تلقی ایدلمه‌لی‌درلر. فی الحقیقه هیچ بر متعارفه یوقدر كه بر حقیقت مطلقه بیان ایده‌بیلسین. متعارفه‌لر دخی داخل اولدوغی حالده بوتون معلوماتمز انفسی و اضافی‌در.

[agnosticisme و subjectif و relatif و absolu كلمه‌لرینه باقیكز!]

Bâtonnet

B

عصيه Bâtonnet

عالم خارجی ایله مناسبتمزده (حواس les sens) یگانه و سائطمزدر.
[sens کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز!]

هنوز (علم تشریح anatomie) معلوم اولمادیغی زمانلرده فلاسفهٔ قدیمه (حواس) تعبیرینی وضع ایتمش وبش نوعه منحصر اولمق اوزره تعریف ایله‌مشدی. فقط بر گوزك ناصل گوردیکنی، بر قولاغك ناصل ایشیتدیکنی و حواس سائره‌نك ناصل اجرای فعالیت ایده‌رك بزه کیفیات اجسامك و ـ علی العموم ـ کائنات خارجیه‌نك وجودینی بیلدیردیکنی ایی تعریف ایتمك ممکن دکلدی. چونکه (اجهزهٔ حسیّه appareils sensitifs)نك (تشکلات تشریحیه organisations anatomiques)سی لایقیله بیلنمه‌دکجه کیفیت ادراك مسئله‌سنك، بوسبوتون مبهم بر (معما énigme) حالنده قالماسی طبیعی ایدی. نته‌کیم بوتون تشریحك و حتی (تشریح خرده‌بینی anatomie microscopique)نك ترقیات عظیمه‌سنه رغماً، ینه (فعل ادراك l'acte de la perception) بر معما حالنده پسیقولوژی‌نك اك مبهم مسائلندن برینی تشکیل ایدییور.

یالکز زمانمزده واقع اولان ترقیات علمیه‌دن ـ من جهةٍ ـ پك بویوك بر استفاده‌مز اولمشدر؛ و بو نقطهٔ نظردن اسلاف حکمایه ـ قیاس قبول ایتمیه‌جك درجه‌ده ـ فائق بولونیورز؛ اوده شودر: گوزك بر (آلت بصریه organe optique)، قولاغك بر (آلت سمعیه organe auditif) اولدوغنی انسانلر پك اسکی زمانلردن بری بیلیورلر ایدی. فقط بر آلات مذکوره‌نك غایت (معضل complexe) برر (جهاز حسّی) اولدوغنی پك یاقین وقتلرده اوگره‌نه‌بیلدك. هله زمانمزده واقع اولان کشفیات خرده بینیه هر بر جهاز حسّی نك نه‌گیبی عناصر تشریحیه و اقسام عضویه‌دن مرکب بولوندوغنی ایجه

میـدانه قویدی. تشریح علمی ایله (موازاتاً parallèlement) ترقی ایدن (غریزیات physiologie) دخی انسجهٔ خصوصیه‌نك طرز فعالیتنی تعیین ایده‌رك هر جهازحسی‌نك وظیفه‌سنی ـ متشکل بولوندوغی اقسـام عضویه‌یه نظراً ـ دها ای آکلاته‌بیلدی. یوقسه بالذات فعل ادراك حالا بر (سرّ غامض) در. شوقدروارکه عضویتك (طرز فعالیت mode d'activité) نی بوکون ای تعریف ایده‌بیلیورز.

ایشته بو (bâtonnet) تعبیری جهاز بصری‌ده یعنی (کوز) ده اخیراً کشف اولونان اقسام عضویه‌دن بری‌در. وجه تسمیه‌سنه سبب شکل تشریحیسی‌در. چونکه بونلر مینی مینی چوماقلر، دکنکلر بچیمنده‌در. عربجه‌ده (عُصَیّه) لفظی باستون معناسنه موضوع اولان (عصا) نك اسم تصغیریدر.
بو کلمـه‌نك طوغرودن طوغرویه آنجق تشریحـله علاقه‌سی اولدوغی ایچون مختصراً تعریف ایده‌جکم. فلسفه ایله بالاطراف مناسبتنه‌کلنجه (ادراك) مسئله‌سـنه دائر واقع اولان مناقشات علمیه‌ده اکثریا ذکری کچرده اونك ایچون بر قیمت خصوصیه‌سی واردر؛ چونکه:

خرده‌بین اعانه‌سـیله اجرا اولونان تدقیقات تجربیه اثبات ایتمشـدرکه علی‌العموم (حساسیت sensibilité) ه خدمت ایدن اعصابك منتهاسی اکثریا (استوانه cilindre) شکلنده بر (عصیّه) درکه‌کاه محوراصلی‌نك (استحاله‌یه اوغرامش transformé) برقسمی‌در؛ کاهی‌ده محور مذکوره منضم برعضو دیکردر. علی‌الخصوص کوزك مرکزندن اعتبار ایدلمك صورتیله، (طبقـهٔ شبکیه rétine) نك صوك صفحه‌سـندن اولکی‌سی، دائرهٔ عینیه‌نك شـکلنه کوره دیزلمش برطاقم عصیّه‌لرله (مخروطلر cônes) دن عبارتدر. بونلرك اوجلری سربست اولمقله برابر (طبقهٔ صباغیـه couche pigmentaire) حجیراتیله مستوردر. کوز ببکنك رنکنی ویرن ایشته بو طبقه حجیراتی‌در. بونك آلتنده (bâtonnets) دیدیکمز او عناصر تشریحیه ـ عادتا کیرپی‌نك دیکنلری کبی ویاخود وسربست ایکنه اوجلری کبی دیم‌دیك‌طورور. طبقهٔ صباغیه بوعصیه‌لری قاپلایوب اورتدوکی ایچون اوکا (tapetum nigrum) دیرلر؛ (سـیاه اورتو) دیمکدر. وبنیهٔ انتساجنه نظراً (épithélium pig-

mentée de la rétine) تسـمیه ایدرلرکه (طبقهٔ شبکیه‌نك مصبّغ یعنی
بویالی اولان نسج رصفی‌سی) دیمکدر. بوتجبیرات ، قالدیرم طاشی شکلنده
موضوع اولدوغی سببله (رَصَفی) ده‌نیلمشدر .

نهایتلری سربست اولان وهمان طبقهٔ صباغیه آلتنده بولونان عُصّیه‌لرك
دیکر اوجلری برر لیف عصبی‌یه مربوطدر. اهتزازات اثیریه‌یی طوغرودن
طوغرویه تالقی ایدوبده بزه (ضیا lumière) حسّنی ویرن بو عصبیه‌لردر
و مربوط بولوندقلری (الیاف عصبیه fibres nerveuses) واسطه‌سیله
دماغده کائن مراکز مخصوصه‌یه اهتزازاتی نقل ایدرلرده آنجق او سایه‌ده
ضیایی ادراك ایتدیکمزی آکلایه‌بیلیرز .

کوزومزك ایچنده ومرکزنده برچوقور واردرکه اوکا اصطلاح علمده
(fovea centralis) دیرلر. بوحفرهٔ مرکزیه‌نك دیبنده عصیّه‌لر یوقدر.
فقط بوکا بدل عصیّه‌لردن دها اوزون ویکدیکری اوزرینه کثیف برصورتده
ییغیلمش مخروطلر واردر . بوعناصر تشریحیـه ـ اولجه سویله‌دیکم کبی ـ
دیکراوجلرندن برر لیف عصبی‌یه مربوطدر واوالیافك جمله‌سی‌طوپلانه‌رق
(عصب بصری nerf optique)یی وجوده کتیریرلر . [بو تعبیره باقیکز.
تعبیرات سائره ایچون دخی قاموسك علوم طبیعیه قسمنه مراجعت ایدیکز!]

بوتدقیقات تشریحیه‌یه موفق اولدقدن صوکره برطاقم ملاحظاته طوتو-
لیورزکه اونلرك ماهیت فلسفیه‌سی وبالخاصه (مبحث معرفت épistémo-
logie) مسئله‌لریله علاقه‌سی ظاهردر . مثلا :

بزم کوزمز بوصورتله تشکل ایتمشدر؛ کورمك دیدیکمز (طرز ادراك
mode de perception)، بومکمل جهاز سایه‌سنده ممکن اولیور؛ آلت
بصریه‌مزده البت هربرقسمك برخدمت خصوصیه‌سی وفعل رؤیتده بررولی
واردر . اونك ایچون درجـهٔ ادراك جهازحسّی‌نك مکملیت انسجه‌سی
وتمامیت اقسام وعناصری نسبتنده اولمق کرکدر. اکر بو بر قانون ایسه ـ
نتـه‌کیم اویله اولدوغنده هیچ شبهه یوقدر ، ـ بر (قارنجـه)، بر (کله‌بك
papillon) الحاصل بر بوجك شـو عالمی تماماً وعینـاً بزم کوردوکم کبی
کورمه‌مك لازمکله‌جکدر. زیرا (تشریح قیاسی anatomie comparée)

علمی اثبات ایدییورکه اونلرك کوزی بمکندن واکثریا بربرلرینك کندن خیلی فرقلی اوله‌رق تشکل ایتمشدر. شو تقدیرجه عالم خارجی‌نك پانوراماسی هرکسنك کندی کوزینه کوره برمنظرهٔ خصوصیه عرض ایده‌جکدر. او حالده جهازحسه کوره تخلف ایدن بو مختلف پانورامالرك هانکیسی عالم حقیقی‌یه مطابق ونفس الامره موافقدر؟... ایشته الك بویوك مسائل فلسفیه‌دن بری بودر.

بوملاحظهٔ فلسفیه، ontologie (مبحث وجود) مسئله‌سنده (لاادریه agnosticisme) مذهبنه بالضروره پیوسته اولور. [بو تعبیره باقیکز!]

(نظریهٔ معرفت théorie de la connaissance) مسئله‌سنده (اضافیه relativisme) ادعاسنه حق ویریر. [بو تعبیره باقیکز!]

(ماهیت علم la nature de la connaissance) مسئله‌سنده (انفسیه subjectivisme) مدعاسنی تصدیق ایدر. [بو تعبیره باقیکز!]

سعادت عظمی (طوبی) **Béatitude**	فرانسزجه	Beatitude
Blessedness	انکلیزجه	
Seligkeit	آلمانجه	
Beatitudino	ایتالیانجه	

فلسفه‌ده (سقراط Socrates) ك حصوله کتیردیکی انقلاب پك بویوك و پك مهمدر. بو خارق العاده آدمه کلنجیه قدر اشتهار ایدوب کوچن فیلسوفلر، طبیعت خارجیه‌نك اصلنی، مبدأنی وجوهرینی کشف وتعیین ایتمك ایستیورلردی. فلسفه‌نك او وقتلر الك مهم مسئله‌سی بو ایدی. اونك ایچون اودور قدیم حکماسنه (οἱ φυσιολόγοι = les physiologues) دەنیلیر ایدی‌که تعریف ایتدیکم معنا اوزره (طبیعیون) دیمکدر. سقراطك تعالیمانی ایله حاصل اولان الك بویوك ترقی، فلسفه‌نك غایه‌سنه عائد بر تبدل نظردر. چونکه بوحکیم، طبیعت خارجیه‌یه اهمیت ویرمزدی. (کندینی بیل γνῶθι σαυτόν) دستورینی دیلنه طولامش و فلسفه‌دن مقصود اولان (معرفت نفس la connaissance du soi) ی هر شیئه تقدیم و هر کسه تعلیم ایتمشدی. معرفت نفسدن مقصد دخی (سعادت حقیقیه vrai bonheur)

یه نائل اولمق ایدی . ایشته بو سببله‌درکه سقراط، مزاج ذهنی‌سی اعتباریله (معنویات فیلسوفی) اولمق اوزره شهرت بولمش و بحق (فلسفهٔ اخلاقیه‌نك پیری le père de la philosophie morale) عد ایدلمشدر .

بو آدمك تعلیماتندن صوکره، آرتق اخلاق مسئله‌لری مباحثات فلسفیه‌ده پك مهم بر موقع اشغال ایتدی و اونلردن مقصود اولان (سعادت حقیقیه) فیلسوفلر نظرنده (غایهٔ اعلا but suprême) عد اولوندی .

متعاقباً کلن فیلسوفلر، مباحث طبیعیات ومابعد الطبیعیاته دائر فکرلرینی بیان ایتدکدن صوکره اصل انسان ایچون مطلب اقصا اولان سعادت عظمی حقنده‌ده ـ بهمه‌حال ـ اعتقاد و اجتهادلرینه کوره رأیلرینی سویلرلر و بو رأیلری موجز بر دستورالعمل شکلنه قویه‌رق موجبنجه یاشامغه وفلسفهٔ اخلاقیه‌لرینك صحیحاً ممثلی اولمغه چالیشیرلردی .

بو سیاق نظر، غایت طوغرودر . فی‌الحقیقه بو کونکی فیلسوفلر نظرنده بیله بوتون فلسفیاتدن مقصد بر غایهٔ اخلاقیه تعیین ایتمکدر؛ اوندن‌ده مقصد سعادت حقیقیه‌یه نائل اولابیلمکدر . سپنسر بو ادعاده‌در؛ و بوتون آثار فلسفیه‌سنك بوغایه‌یه ایریشمك ایچون بر اوزون مقدمه تشکیل ایتدیکنی وحتی اوندن باشقه برقیمت وحیثیتی حائز اولمادیغنی اعتراف ایدییور .

یالکز حکمای سالفه ایله زمانمز فیلسوفلرینك بوطرز تلقیده موافقتلرینه رغماً ینه آره‌لرنده مهمجه برفرق واردر . متفکرین اسلاف، هرسعادتك الم ونکبتله مخلوط ومغشوش اولدوغنه باقه‌رق مغبرالخاطر اولمشلردی . و (سرمدی، حقیقی ولایتغیر éternelle, vraie et immuable) برسعادت عظمی آرقه‌سنده قوشمش طورمشلردی. یعنی (سعادت مطلقه bonheur absolu) آرامشلردی. ایشته تاریخ فلسفه‌یه کچمش اولان (béatitude) تعبیری آنجق بو معنایی افاده ایدر .

بو نوع سعادت، قوانین فطرت خارجنده، طبیعت سفلیه فوقنده بر (طیب نفس bien être) درکه دائمی ولایتغیر اولمق‌اوزره تصور ایدلمشدر . نه (کمیتاً quantitativement)، نه‌ده (کیفیتاً qualitativement) تغیر ایده‌بیلیر ! . . .

اوزون اوزادی‌یه دلیللر سرد ایدوبده اثباته حاجت یوقدرکه ، سعادتی بویله مطلق بر صورتده تصور ایتمك محض خیالدر ، ودنیاده بویله برسعادته نائل اوله‌بیلمك محالدر .

اوسبیله‌درکه هر شیئك انسان ایچون نسبی اولدوغنی دستور اعتقاد عد ایدن زمانمز فیلسوفلری ، مطلق اولان سعادتی بوسبوتون براقه‌رق ممکن اولان سعادتی آرامشلر واوکانائل‌اوله‌بیلمك‌ایچون لازمکلن (دستورالعمل formule de conduite)ك نه اولماسی‌اقتضا ایده‌جکنی تعیینه چالشمشلردر. (اضافیه relativisme) یه قائل اولان مسلك اربابنك فکر ونظری بودر. بوراده ظهوره کلن اختلافات مذهبیه ، غایهٔ سعادت واوکا ایصال ایده‌جکی فرض اولونان دستورالعمل فرقلرندن نشأت‌ایتمشدر. نته‌کیم مذاهب‌سالفه‌ده دخی سبب اختلاف ینه بو مسئله اطرافنده حاصل اولان تشتت آرا ایدی .

مع‌مافیه ، سعادت حقیقیه مسئله‌سنده ویریله‌جك حکم ـ هر نه اولورسه اولسون ـ برازده اعتقاده تابعدر. بناءً علیه آزچوق عندی اولمقدن ومزاج متفکره ملایم بولونمقدن قورتوله‌ماز . اوسبیله‌درکه یر یوزنده ، بو حیات فانیه‌ده سعادت صافیه ومطلقه اوله‌میه‌جغنی قبول ایتمکله برابر ، (حیات آخرت vie future) . ایمان ایدن دیندار فیلسوفلرك جمله‌سی ینه او (سعادت عظمی) یی مشروع ، عفیف وفضیلتکار بر حیاتك مکافات موعوده‌سی اولمق اوزره تلقی ، و بر غایهٔ حقیقیه اولمق اوزره تسلیم ایدییورلر . اوکا نائل اوله‌بیلمك امکاننك نه کبی شروط و اسبابه مربوط بولوندوغنی کوستریبورلر وحتی برر برر صاییورلر .

بالجمله ادیان منزله بونی بالاتفاق تعیین ایتمشدر. هر دین نظرنده سعادت عظمی (اهل جنت) دن اولوب (رؤیةالله la vision de Dieu) کبی ابدی بر بختیارلغه کسب استحقاق ایتمکدر .

قرآن کریمده (طوبی) کلمهٔ طیبه‌سی عیناً وتماماً (béatitude) معناسنه شرفوارد اولمشدر .

(آلهیات théologie) علمنده بو (رؤیةالله) مسئله‌سی پك ولوله‌لی مناقشاته میدان آچمش وکرك اسلام ، کرکسه خرستیان عالمنده ، انسانك

بویله برسعادت مافوق البشریه‌یه نائل اوله‌بیلمه‌سی احتمالنی رد وانکار ایدنلر ظهور ایتمشدر . بالعکس عبادالله الصالحین ایچون بو سعادتك یالکز ممکن دکل ، فقط قطعیاً موعود بولوندوغنی ادعا ایدنلرله اولکیلر آره‌سنده وقوعه کلن مجادله ، یکدیکرینه بو مسئله‌ده معارض ایکی فرقهٔ متخالفه‌یه وجود ویرمشدر . [théologie کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز] .

تصوف اربابنجه (سعادت عظمی) (فنافی‌الله anéantissement en Dieu) مرتبه‌سنه ایرمکدر . (واصلین) یعنی (ارنلر) ، ایشته بو کامل انسانلردر . بونك ایچون (زهد ascétisme) شرطدر . بوده (امساك abstinence) و (ترك ماسوی) ایله اوله‌بیلیر . انسان کامل ، عادتا (نو - لومدن اول ئولمه‌لیدر) که (وصال communion) ذوقنه مستعد اوله - بیلسین و (حق ایله حق) اولوب (فنافی‌الله وبقابالله) کبی ابدی ، صاف وعظیم بر سعادته مظهریت قازانه‌بیلسین .

[تفصیلات ایچون بوتون بوتعبیرات فرانسویه‌یه وآیریجه‌ده mysticisme کلمه‌سنه باقیکز !]

(نوفلاطونیلر les néoplatoniciens) ك اعتقادی دخی تماماً بویله ایدی . بزده (اشراقیون les illuminés) دیه شهرت آلان حکمای باطنیه بونلردر .

اونبرنجی ، اون ایکنجی و اون اوچونجی عصر میلادیده عادتا تعمم وتحکم ایدن صوفیهٔ نصارانك اعتقادی دخی عیناً بو ایدی .

دینك سیاق نظرینی اهمال ایدن فلاسفهٔ یونانیه‌نك بو مسئله‌ده اعتقادی صاحب مذهب اولانلرك عددنجه تنوع ومزاج فلسفیلرینه کوره تخالف ایدر .

سقراط نظرنده سعادت عظمی (فضیلت vertu) صاحبی اولمق ایدی ؛ بالاخره (رواقیون les stoïciens) نامیله شهرتشعار اولان فضیلتلی فیلسوفلر سقراطك بو اعتقادینه تمسك ایتمشلر واونی دستور العمل اتخاذ ایله‌مشلردی . فقط سقراط نظرنده فضیلت (عمل خیر la pratique du bien) ایدی . حالبوکه رواقیون ، خیری (آزادکئ نفس) ده بولویورلردی .

سقراطك معاصری وطلبه‌سندن بری اولوبده صوکره (کلبیه - cyni

cisme) مذهب غربینی تأسیس ایدن ومشهور (دیوژەن Diogènes)ی یتیشدیرن (آنتیسته‌نیس = Antisthènes) نام حکیمك اعتقادیده [سعادت حقیقیه‌نك هرنوع قیداحتیاجدن سرآزاده یاشایه‌بیلمكدن عبارت اولماسی ایدی .

آکلاشیلیورکه رواقیون، (کلبیون les cyniqnes) ك بو اعتقادینی اساس اتخاذ ایتمکله برابر سقراطك تعلیمات فضیلتپرورانه‌سندن دخی شدتله متأثر اولدقلری ایچون ، بو آزاده‌لکی محض فضیلت عد ایتمشلردر . Cyrénaïque] کلمه‌سنه باقیکز !] .

بوتون معناسیله واولانجه حیثیت فکریه‌سیله (آریستوقرات) برمتفکر وبدایعپرست بر حکیم اولان افلاطون نظرنده سعادت عظمی ، موجودات ممکنه پرده‌سی آلتنده (حسن مطلق Beauté absolue) یعنی (idée مثل وماهیات) ی کشف ومشاهده ایتمکدی. معاملاتده دخی عادل اولمقدی. بلکه هیچ برحکیم افلاطون قدر عدالتی مدح وتجلیل ایتمه‌مش واونی محض فضیلت صایمامشدر . اونك شاکردرقیبی وباشلیجه معارضی اولان (آرسطو Aristote) نك اعتقادنجه (سعادت عظمی = μακαριότης) ابدی شیلری، یعنی لایتغیر حقیقتلری کورمکدر . یعنی ـ تام معناسیله ـ فیلسوف اولمقدر. بوحکیم یونانینك (ἀρετὴ θεωρητική) دیمکدن مرادی بوایدی.

سقراطك مشهور شاکردلرندن اولوب (قیروانیه مدرسه‌سی ! Ecole cyrénaïque)نی تأسیس ایدن (آریس تیپ = Aristippe + قبل المیلاد (٤٢٥-٣٣٦) ، سعادت حقیقیه‌یی ذوقده بولویوردی . [cyrénaïque تعبیرنده تفصیلاته مراجعت ایدیکز !]

بوندن براز صوکره نشأت ایدن و (مادیه matérialilsme) مذهب مشهورینی تأسیس ایله‌ین ئه‌پیکور=Epicure + قبل المیلاد (٢٧٠-٣٤١) دخی سعادت حقیقیه‌یی (لذت plaisir) ده بولویوردی. فقط (آریس تیپ) ایله بو فیلسوف آره‌سنده خیلی مهم بر فرق واردی (قیروانیه) مذهبنك مؤسسی، (حرکتده لذت = le plaisir dans le mouvement = ἡδονὴ

ἐν κινήσει) آریوردی وحظوظات آنیه‌ایله اکتفا ایدییوردی. حالبوکه (ئه‌پیکور) اذواق معنویه وحظوظات باقیه‌یی بوتون لذائذشهوانیه وعادیه‌یه فائق عد ایدردی ؛ خصوصا صفای خاطر واستراحت روحی (سعادت = εὐδαιμονία) لك باشلیجه شرط تحققی اولمق اوزره طانیردی . بونك ایچون دخی [احوال عالمه قاریشمایوب فراغت بال واعتزال اوزره یاشامق وتحری حقایق ایله اوغراشمق] لازم اولدوغنی شاکردانه دائما توصیه وتعلیم ایدردی. نته‌کیم کندیسی (مدرسه اتخاذ ایتمش اولدوغی) باغچه‌سنده ، هپ فلسفه تدریسیله وقت کچیرمش؛ هیچ بر ایشه قاریشمامش، لذائذشهوانیه واحتراصات دنیویه‌دن تماماً آزاده عفیف وساده بر عمر سورمشدر .

[تفصیلات ایچون Plaisir و bonheur ,matérialisme کلمه‌لرینه باقیکز !]

براز یوقاریده اشارت ایتدیکم وجهله :

زمانمز فیلسوفلری علی‌العموم (اضافیون relativistes) دندر ؛ یعنی سعادت مطلقه‌یی بر خیال محال عدایدوبده شو دنیاده نسبی بر سعادت آرامق واونك شرائط تحققنی تعیین ایتمك طرفداریدرلر. فقط (دیندار religieux) اولانلر بو خصوصده ینه بر استثنا تشکیل ایدییورلر ؛ چونکه اخروی بر حیاته ایمان ایتمك وآنجق او (نشأت اخرا) ده ابدی ومطلق وحقیقی بر سعادت اوله‌بیله‌جکنه اینانمق (اضافیه) مذهبنك عقیدهٔ اصلیه‌سنی انکار ایتمك دیمکدر .

متأخریندن، (سپینوزا Spinoza میلادی ۲٦۷۷-۱٦۳۲)، بوزواللی عفیف وفقیر آدم؛ بو بویوك وفضیلتپرور فیلسوف دخی سعادت مطلقه‌یه اینانیردی واوکا : (beatitudo, felicitas) دیر ایدی . متروك ، مظلوم وشدتله فقیر یاشایه‌رق ، یوقسوللقدن ، ورمدن وفات ایتمش ایدی . فقط کندی اعتقادینه کوره‌یعنی عفیف، معصوم وسر آزاده یاشامشدی . دیمك که بختیار یاشامشدی .

[سعادت نسبیه حقنده زمانمز فیلسوفلرینك افکار ونظریاتی ایچون bonheur کلمه‌سنه باقیکز !]

Besoin

احتیاج — Besoin — فرانسزجه
Bedürfniss — آلمانجه
Need, Want — انکلیزجه
Bisogno — ایتالیانجه

السنهٔ ناسده اکثریا دوران ایدن بوکلمه‌نك معناسی ایضاحدن مستغنی کیبی کورونور ؛ چونکه لسان عادی‌ده عوام وخواصك بو لفظی همان عینی معناده قوللاندیغی محققدر . بزه لازم اولان بر شیئك فقداننددن حاصل اولان حس مخصوصه احتیاج دیرز وطوغرودر . هرلسانده آجیقمق ، صوصامق ودها بوکیبی بعضی کلمات مهمه‌یه تصادف اولونه‌بیلیرکه بونلرك هربری حیات ایچون لابد اولان برشیئك اکسیکلکنی ایما ایدر واو سببله حصوله کلن حس اشتیاق دخی — حیاتمزله اوشیئك درجهٔ علاقه‌وارتباطی نسبتنده — شدید والیم اولور .

بناءً علیه احتیاجمزده مراتب ودرجات اولمق طبیعی‌در . صویه احتیاجمز ، توتونه احتیاجمزله بردکلدر . صو ، وجودمزك مرکبات اصلیه ومهمه‌سندن بلکه الك برنجیسیدر . حیاتمزك دوامی اونسز اوله‌ماز . واقعا تریاکی برآدم ایچون توتون — عادتا — بر احتیاج درجه‌سنی بوله‌بیلیر فقط ینه اوندن محرومیت ، مبتلالرینی اولدورمز . ایشته مکیفات ایله احتیاجات طبیعیه وحقیقیه‌نك فرقی بودر .

اذیتلی — حتی بعضاً جانکزا — برطوینو صورتنده بزه یوقلغنی حس ایتدیرن برشیئه قارشی اشتیاق وحسرتمزه (آرزو désir) دیرزکه اوکا نائل اوله‌بیلمك ایچون روحمزك میلندن باشقه برشی دکلدر . بواکسیکلك تلافی وتضمین اولونوبده اوحس اشتیاق تطمین ایدلدیمی ؟.. اووقت بر (طیب نفس bien être) ، بر (ممنونیت Contentement) طویارز ؛ بوده (تشفیه ، تشفی ، شفا satisfaction) در . حرارتلی حرارتلی لیموناطه ایچن برکیمسه‌یی تطبیباً (شفالر اولسون افندم !) دیدیکمز زمان بوکله‌دن آنجق اومعنا قصد اولونمش اولور .

احتیاجاتمزی ، تشفیه خصوصنده ؛ طبیعتك تعیین ایتدیکی حد ضرورتی

آشارسه‌ق، آرتق آرزو قالماز، زائل اولور . مثلا آچ ایكن ـ طیقه‌باصه ـ یمك ییرسه‌ك بزده برحالت استغنا حاصل اولوركه (شبع) یعنی (طوقلق) بودر . تركجه‌ده طویمق تعبیری یالكز ییه‌جك حقنده قوللانیلیر . صوایچون منحصراً (قانمق) دیرز . بوحالده (آرزو) یوقدر ؛ هله (اشتها) هیچ یوقدر ؛ مع‌مافیه (ممنونیت) واردر ؛ چونكه تشفی تام واردر . لكن بو حدی‌ده كچرسه‌ك، یعنی طویدقدن صوكره‌ده ییرسه‌ك عادتا ییه‌جكدن (نفرت aversion) حس ایده‌رز . بو حالده ممنونیت‌ده زائل اولمش دیمكدر .

[Nécessité aversion , désir , appetit كلمه‌لرینه باقیكز !]

شیمدی شو تعریف ایتدیكم احوال مختلفه‌ده بالخاصه (حادثات روحیه phénomènes psychologiques) یی فرق ایتمه‌لی‌یز؛ صوكره بو حسیاتك منحصراً (فكر) ایله برمناسبتی اولوب اولمادیغنی آراشدیرمالی‌یز .

اولا (لزوم nécessité) بالذات احتیاج دیمك دكلدر . او، بر قانون نظریدركه (محتاج الیه) اولان شیئك (محتاج) اولان شیئه علاقهٔ طبیعیه‌سنی بیان ایدر . حالبوكه احتیاج ـ آزچوق شدتله حس اولونان بر (اكسیكلك besoin) طویغوسی‌در؛ بوحیثیتله (متشخص concret) برحادثهٔ پسیقو ـ لوژیه‌در . انجق بر (قانون غریزی loi physiologique) صاییلان لزوم (مجرد abstrait) بر (مفهوم notion) ی متضمن بر (لفظ) در .

ثانیاً (اشتها appetit) دخی بالذات احتیاج دیمك دكلدر، احتیاجدن نشأت ایدن برحس مخصوصدركه بز اونك دلالتیله احتیاجمزه شعور حاصل ایده‌رز . حتی برشیئه احتیاجمز اولدوغنی حس ایتمك باشقه‌در ، تعقل ایتمك باشقه‌در . برضعیف خسته بسیلنمكه محتاج اولدوغنی پك اعلا تعقل ایده‌بیلیر؛ فقط (حما fièvre) آشیری بردرجه‌ده دوام ایدرسه اشتهاسی اولماز واحتیاج تغذی‌یی (حس؟!) ایده‌مز. زورله ییرسه بلكه معده‌سی قبول ایده‌مز، شدتلی بر نفرت حس ایدر . نته‌كیم قورومغه یوز طوتان نباتاتك صویه احتیاجی طبیعی ومحققدر . (بوباغچه صولانمغه محتاجدر !) دیرز . لكن نباتاتده (شعور conscience) اولمادیغی ایچون اونلره حقیقتاً اشتها اسناد ایده‌مه‌یز. فرضا (شوچیچكك صویه چوق اشتهاسی وار !) دیه‌بیلسه‌ك بیله مجازی

بر افادهٔ شاعرانه‌ایله ینه احتیاجنی مراد ایتمش اولورز . نباتات صوسزلقدن طولایی المحسرت چکسه‌یدی آنجق اوزمان اشتهاسی، آرزوسی اوله‌بیلیردی. بومثاللر اشتهانك شعور ایله مناسبتنی صراحتاً اثبات ایدر .

ثالثاً (تمایل tendence) — بعضی پسیقولوغلره کوره — اشتهادن فضله برشی اولمق اوزره تلقی ایدلمشدر . چونکه بو بر (مبدأ حرکت Principe de mouvement) در . — بنم ظنمجه — برازده اشتهادن باشقه وآیری برشیدر ؛ حتی مطلقا شعوره مقارن اولمق لازم کلمز . حالبوکه بلا شعور اشتها اوله‌ماز صانیرم . اشتها (وجدانیات - phénomènes de conscience) نوعندندر . صمیمی بر طویغودر ، طویغولرك جمله‌سی‌ده مشعوردر . یعنی حس اولونور حالات روحیه‌دندر . [طویولمادق حالات روحیه یوقدر] دیمك ایسته‌میورم . [inconscient کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز !] واردر ؛ فقط اونلر هنوز حسیات دکلدر . حیوانات سفلیه‌ده البت تمایلات وار ! فقط، ظن ایتمم که تخملرینی وضع ایتمك ایچون بر آغاج، یاخود برلاشه آرایان بر (حشره insecte) ، بونی بیله‌رك یاپسین ویاپدیغنی بیلسین !... انسانلرده‌بیله برچوق تمایلات واردرکه غیرمشعور و (غریزی instinctif) اوله‌رق وقوعه کلمکده‌در .

[بوخصوصده تفصیلات آلمق ایچون tendence کلمه‌سنه باقیکز !]

مختصر ومفید بر فلسفه لغتی یازمش اولان معاصرین متفکریندن (غوبلو Goblot) ، [احتیاج ، اشتها وتمایل صرف عضوی ونفسانی کیفیتلردندر] دییورکه حقلی‌در ؛ فقط (بوکیفیتلرده عناصر ذهنیه موجود دکلدر) دیه ادعا ایدییورکه بوراسی جای تأملدر ؛ عجله بر حکم ویرمك طوغرو اوله‌ماز . احتیاج صرف عضوی‌در ؛ لکن بز اونی آنجق اشتها دیدیکمز حس سایه‌سنده طویابیلیرز . اوحالده اشتها نفسانی برحالت مشعوره‌در . تمایله کلنجه، شعوره مقارن اوله‌بیلیر، واولمایه‌بیلیرده !..

آرزوده برشیئه توجه وتعلق شرطدر . مع مافیه (مبهم vague) بر آرزونك حکمنه رام اولمق احتمالندن‌ده بحث ایدنلر بولونمشدر ؛ لکن بوکا — اصطلاح علمده — (آرزو) دیه‌مه‌لی‌در؛ چونکه اوحالت روحیه هنوز

نامعین بر احتیاجك تولید والهام ایتدیکی (شاشقین وغیرموجه) بر اشتهادن عبارت قالمشدر . راحتسز چوجقلرده اکثریا بوحال مشاهده اولونور : چوجوق آغلار؛ بریرده طوره‌ماز . محققدرکه بر شیئه احتیاجی واردر . الینه اویونجاغنی ویریرسکز؛ آلیر، فقط اونکله ممنون ومتشفی اوله‌مادیغنی بالذات حس ایدنجه یره آتار، ینه آغلامق وقیملدانمقده دوام ایدر . بو سفر بیسکوئی‌ویریرسکز؛ ینه آلیر، برمدت صوکره‌اونی‌ده آتار. نه‌ایسته‌دیکنی سویلیه‌مز وبیلمز . ظن ایده‌رم ــ یاپدیغندن کلیاً بی خبر اولان حشرات سفلیه استثنا ایدیلیرسه ــ حیوانانده‌کی آرزو بوحالده، یعنی نامعین بر حس احتیاج شکلنده اولمق کرکدر . حالبوکه عقلی باشنده اولان بر انسان، آرزو ایدنجه، شونی، یاخود بونی ایسته‌دیکنی بیلیر وآرزوسنك تعلق ایتدیکی شیئی تعیین ایدر . شوتقدیرجه آرزو بر (حکم jugement) نتیجه‌سیدر . اکثریا اسبابی‌ده معلومدر .

[désir کله‌سنه باقیکز !]

فرانسه اختلال کبیری مشاهیر متفکریندن وپسیقولوغلردن (مه‌ن دو بیران Maine de Biran = ۱۷۷٦-۱۸۲٤) دخی بوکابکزر برفکر بیان ایتمشدر :

[حیوانك ــ طانیمادیغی، بیلمه‌دیکی برشیئه ــ ارزوسی اولور ؛ زیرا احتیاجی واردر . انسان آنجق طانیدیغی ویاایناندیغی شیئی سوه‌ر ، یعنی آرزو ایدر] دیمشدر .

عشق ایله آرزو، یکدیکرندن پك فرقلی ایکی نوع حسیات اولمقله برابر، بر نقطه‌ده اساساً برله‌شیر : ایکیسنك‌ده تعلق ایتدیکی شیلر (معیّن) در .

[amour و désir کله‌لرینه باقیکز !]

برشیئه احتیاجمز اولدوغنی حس ایتمك باشقه، در؛ تعقل ایتمك باشقه‌در . دیمشدم . اونك ایچوندرکه احتیاج حس اولونمادقجه اشتها تولید ایتمز. حتی بعضاً احتیاجمزی تعقل ایتمکله برابر ، محتاج اولدوغمز شیئی ینه نفرتله تلقی ایله‌رز : خسته‌نك زورله یمك یمه‌سی ، نفرتله‌علاج آلماسی بو قبیلدندر . مکیفات ایچون دخی بعضاً اویله اولور ؛ داءالکئول مبتلالری ایچمکدن‌واز کچه‌مزلر ؛ فقط نفرتله ایچرلر .

(aversion کلمه‌سنه باقیکز !)

بو تعبیرك مسائل اخلاقیه ایله حتی مسائل اقتصادیه ایله دخی مناسبتی واردر ؛ اوخصوصه دائرده ـ اشارتاً ـ برایکی سوز سویله‌مك ایجاب ایدر .

احتیاجات عضویه دوام حیاته وعضویتك کمالنه الزم اولان شیلرك وشرطلرك فقدانی دیمك اولدوغی ایچون (مشروع légitime) درلر . اونلری تطمین، تلافی، تشفیه وتضمین ایتمك‌ده برحق مشروعدر . ایشته (یاشامق حقی droit de vivre) بوکا دیرزکه بالجمله حقوق طبیعیه‌یی جامع برتعبیر شاملدر . (غوغای حیات la lutte pour la vie) ك الك بویوك سائقلری (احتیاجات) در .

(besoin) ایله (désir) آره‌سنده قیمت و اهمیتجه نه‌قدر بویوك فرق اولدوغنی آکلایه‌مامق ممکن اولماز . آرزو، کلیجی، کچیجی برحسدر وبهمه‌حال احتیاجات مطلقه‌یه تقابل وتعادل ایتمه‌سی لازم کلمز . فقط احتیاجات طبیعیه‌دن طوغمه آرزولرده واردر . اونك ایچوندرکه هر آرزومزی اجرا ایتمکده حقمز اوله‌ماز . لکن هر احتیاجمزی تطمین ایده‌بیلمك ایچون حقمزی دعوا ایلیه‌بیلیرز .

فلسفهٔ حقوق نقطهٔ نظرندن باقیلیرسه احتیاجاتمزك مشروعیتی ذره‌قدر شبهه کوتورمه‌مکله برابر، دفع احتیاج مسئله‌سنده مشروعیت حرکت ، بر چوق شروط ایله مقیددر واونلرك برنجیسی دیکرلرینك حقنه تجاوز ایتمه‌مکدر . ایکنجیسی‌ده سعی وعمل ایله کسبدر .

احتیاجات حیاتك، مدنیتله دائما تزاید ایتمکده اولدوغنی علماء اقتصادك همان جمله‌سی ادعا ایدوب طوریبورلر وطوغرودر . حتی بونك حدود معقوله‌سنی تعیین ایده‌بیلمك پك کوچ برشیدر . ایشته بوسببله‌درکه لوازم حیات وشرائط معیشتی ـ کویا عدل وقسط اوزره ـ تسویه ایتمك ادعاسنده بولونان (قومونیزم) و (سوسیالیزم) طرفدارانی (اقتصادیون les économistes) علیهنه غلو ایدیبورلر وحیات مدنیه‌نك معهود احتیاجاتی آره‌سنده پك چوق شیلرك (سوس luxe) دن عبارت اولدوغنی ادعا ایده‌رك (سفاهت) علیهنه مجاهده‌یه چالیشیورلر .

واقعا سفاهت، بر رذیلتدر؛ حتی اسرافی مستلزم اولدوغی ایچون برچوق اخلاقسزلقلرکده سبب اصلیسی وسائق حقیقیسیدر؛ شو تقدیرجه سوسیالیزمك سفاهته قارشی انفعالات شدیده‌سی ومجاهده‌سی پك مستحسن بر طور وحرکتدر. معمافیه (سفه)، اقتصاد علمنك اك زیاده غیرتله وجودینی قالدیرمق ایسته‌دیکی برقباحت، حتی برتهلکهٔ اجتماعیه‌در. بوبابده علم اقتصاد، سوسیالیزمه تماماً حق ویره‌بیلیر حتی درس ده ویره‌بیلیر، ومجاهداتی آلقیشلار. لکن مسئله‌نك اصل کوچ اولان جهتی (سوس) ایله (احتیاج) آره‌سنه (قطعی بر حد فاصل une ligne de démarquation précise) چیزه‌بیلمکدر. چونکه مدنی بر حیاتك احتیاجاتی یالکنز ییمك، ایچمك، یاتمق، اویومق ویاورولر پیدا ایتمك کبی ضرورات حیوانیه‌یه منحصر دکلدر. تمدن ایتمکه باشلاینجه بوحدی برپارچه آشمغه مجبورز؛ چیك أت وخاشلانمامش اوت یه‌یه‌مه‌یز !.. لکن بوحدّی آشدیغمز کبی نره‌ده طورمقلغمز لازم کله‌جکنی قطعیاً کسدیرمك ممکن دکلدر. (قبل التاریخ la préhistorique) و (علم انسان anthropologie) تحقیقاتی کوستریورکه ایلك اول لوله‌جی چامورندن بر چوملك وحیوان ده‌ریسندن برچاریق یاپان انسان وحشی، البت مدنیت یولنده کنیش بر آدیم آتمشدر؛ فقط سمه‌قیالر ایچنده یالین آیاق وچیرچیپلاق قوشارق آولادیغی حیوانك أتی دیشلریله قوپاروبده چیك چیك یدیکی زمانلره نسبتله آیاغنده‌کی چاریق والنده‌کی چوملك بر (سوس) دکلیدر ؟.. بوشیلر مطلقا دوام حیاته الزم اولسه‌یدی انسان چاریقله طوغار وچوملکسز یاشایه‌مازدی. حالبوکه نیجه عصرلر اویله یاشامشدر. او (انسان ابتدائی l'homme primitif) دها ایی ودها راحت یاشایه‌بیلمك ایچون بو (فضله شیلر) ی ایجاد ایتدیکی حالده بز نیچون اوندن ایی‌سنی یاپمغه چالیشمایالم ؟!.. حال طبیعیمز اوزره قالسه‌یدق بولوازم مدنیت وجود کله‌بیلیرمی ایدی ؟. آغاج داللرندن یاپیلمش برقولوبه، محتشم برسرای، معظم براوتل اوله‌بیلیرمی ایدی ؟.. ایچی اویولمش بر آغاچ کوتوکی، بر (ترانزاطلانتیق واپوری) شکلنه کیره‌بیلیرمی‌ایدی ؟.. حیات مدنیه‌مزده بو یلره قطعیاً محتاج دکلی‌یز؟.. فیزیولوژی نظرنده احتیاجك معناسو، و بو معنانك ساحهٔ شمولی واقعا باشقه‌در.

علی الاطلاق حکم ایدوبده احتیاجات بشریه‌یی ضرورات طبیعیه‌یه حصر ایله تعریف وتعیین ایدنلر بو طـار دائره‌دن چیقمادقجه علم اقتصـاد حوزه‌سنه کیره‌مزلرکه احتیاج مسـئله‌سنی اقتصاداً مطالعه ایتمکه صـلاحیت قازانمش اوله‌بیلسینلر .

[انسانك یاشامق ایچون نه‌لره احتیاجی واردر ؟..] دیه سؤال ایتدیکمز زمان بر (فیزیولوژیست) دن آله‌جغمز جواب باشقه‌در؛ بر (ئه‌قونومیست)دن آله‌جغمز جواب باشقه‌در . اقتصاد عالمی، فیزیولوژی علمنك (یاشامق ایچون) تعیین وتعداد ایتدیکی احتیاجاتی برنجی درجه‌ده اهم لوازم حیاتیه‌دن اولمق اوزره قبول ایتمکده ذره‌قدر تردد ایتمز ؛ فقط حیات مدنیه لوازمی اولمق اوزره اوقدرینی کافی کوره‌مز . چونکه اقتصاد علمنه کوره یاشامق، مدنی برانسان کبی یاشامق دیمکدر . اوحالده یالکز احتیاجات غریزیه‌یی تطمین واشتهای طبیعی‌یی تشفیه ایتمك بونك ایچون کافی دکلدر . بوقدری برحیوان ایچون‌، برانسان ابتدائی ایچون بیله (لابُدّ indispensable) در . مدنی معناسیله برانسان، بوندن فضله برچوق شیلره جداً محتاجدر . برفیلسوف، بر عالم، بر صنعتکار ، وعلی الاطلاق (افندیدن بر آدم Gentlman) ، بر تمیز مسکن ایله برچوق اشیایه، پیانویه ، تابلولره ، کتبخانه‌یه ، برقاچ طاقم البسه‌یه، ودها برچوق شیلره محتاجدرکه عوام ناس اونلرك یوزده‌طوقسان طوقوزندن مسـتغنی‌در . فقط مدنیتك برمعناسی دخی احتیاجاتك تزایدی دیمك اولدوغی جهتله — وقتیله سوسدن معدود اولان ولزومسز صاییلان — بعضی شیلردن الك عادی آدملر بیله بوکون محروم قاله‌میور : بوندن تقریباً بر بچق عصر اول، اوروپای غربی‌ده بیله مندیل قوللانان وچوراب کییه‌ن آدملر پارمقله کوستریلیرایدی . بوکون بوشیلردن مستغنی یاشایان عمله‌یوقدر . یالکز جماعت بشریه‌نك (هیچ بر صنفه منسوب اولمایان déclassé) اسافلی مستثنا !. . .

قرون وسـطاده بیله کوملك و ایچ چاماشـیری نه‌در ؟ . بیلنمزدی . (قمیص = camisa = chemise) یعنی کوملکی عربلر ایجـاد ایتدکدن صوڭره استعمالی یواش‌یواش تعمم‌ایتدی . بوکون‌هیچ‌اولمازسه اون‌تورلوسی

وار ؛ وكوملكسز ياشـايه بيلن وارسـه صنوف اجتماعيه خارجنده قالمش، ـ هيـچ برايشه ياراماز ـ برطاقم افقرفقرادن وابناى سبيلدن عبارتدر .

اسپانيا قرالى وانكيزيسـيون جمعيتنك الك غيرتكش ومتعصب حاميسى اولان (قاتوليك فرديـنـاندو) نك كهـلـه‌دن وفات ايتديكنى (دره‌ى‌پر = J . W . Draper)، مشهور جهان اولان كتابنده روايت ايديور ؛ وعربلرك صابون استعمال ايتمكه عالمى آليشديردقلرينى‌ده سويليور. ديمك‌كه بوكون احتياجات مهمه‌دن وبرنجى درجـه‌ده لوازم صحيه‌دن معدود اولان صـابون دحى وقتيله (سوس) دن عبارت ايمش؛ صـابون بويله اولونجه، قولونيا صويى، ديش فيرچه‌سى، طيرناق ماقاصى ، طاراق والى آخره، نه‌دن اويله اولماسين ؟!...

اوحالده شاعر مرحوم ضيا پاشانك، حيرتلر ايچنده :

يارب ، نه‌در بو كشمكش درد احتياج ؟ ..
انسـانك احتياجى كه بر لقمه نانه‌در ! ..

ديمه‌سى عظيم مبالغه‌در ؛ وعلم اقتصـادك اثر الهامى اولماسـه كركدر . انسانك احتياجى ـ فى‌الحقيقه ـ برلقمه اكمكدن عبارت اولسه‌يدى ، [يارب نه‌دربوكشمكش درد احتياج؟..] ديه‌حيرته‌دوشمكه حاجت‌اولورمى‌ايدى؟..

بو مسـئله‌لر قارشيسنده بوتورلو دوشـونمك اوقدر غليظ وفاحش بر خطادركه اونى ذهنلردن قازييوب سـيلمك ايچون نه‌قدر دليل كتيرلسـه ونه‌سويلنسه آزدر . يالكز شونى اخطار ايله اكتفا ايده‌يم‌كه بوتون تاريخ مدنيت بويا كلش ادعايه قارشى يكپاره بردليل صريح تشـكيل ايدر . حتى قبل‌التاريخى دورلر بيله تاريخ مدنيتك بوخصوصده شهادتنى تصديق‌وتقويه ايده‌جك بينات قاطعه عرض ايتمكده‌در :

(صنعت art) كلمه‌سـنده تفصـيلاتيله عرض ايتمش اولدوغم وجهله، انسان‌ابتدائى، هنوزطبيعى مغاره‌لرده حيوانلركبى ياشامقده ايكن، فيل‌ديشى وكوره‌ك كميكى اوزرينه بعضى وحوشك تصويرلرينى ياپارمش؛ قارتالك‌باجاق كميكـندن دودوك اعمال‌ايدرمش وبوشيلردن فائده تأمين ايتمك دكل، آنجق ذوق‌تحصيل ايلرمش!.. (دوررابع période quaternaire) وحشيلرى

ایچون بوذوق، طبیعی بر احتیاج اولسون ده یکرمنجی عصرده یاشایان برمدنی آدم ایچون بر (پیانو)، بر (تابلو) نه دن (سوس) صاییلسین ؟. وحیات ایچون لزومسز وفضله شیلردن معدود اولسون ؟..

بو یاکلش فکرلر، بزه قرون وسطا زاهدلریله قرون اولانك (کلبی cynique) فیلسوفلرندن انتقال ایتمشدر ؛ فضائل اخلاقیه ایله ممتاز اولان حکمای (رواقیون les stoïciens) دخی بو فکرده بولوندوغی ایچون، بویاکلش اعتقاد، فضیلتك ممثلی وترجمانی ظن اولونمشدر. حالبوکه انسانیتك الك مهم عقائد ضالەسندن بریده بودر .

فی الحقیقه کلبیون نظرنده سعادت، (احتیاجدن کلیاً وارسته) یاشایه بیلمك ایدی . (دیوژەن) الندە طاشیدیغی طوپراق مشربەیی بیله — فضله بر شیدر دیه — قالدیروب آتمشدی . حیوان کبی چیك أت یمکه آلیشه یم دیرکن چیك چیك بر اوکوز پاچەسی ییمش وخیلی اختیار اولدوغی حالده معدە حماسندن وفات ایتمشدر .

رواقیون دخی — سر آزاده اولمق ایچون — هردرلو احتیاجدن مستغنی یاشایه بیلمکده سعادت آراردی . حکمای صوفیه، زهد ایله ترك ماسوایی — وصال ذوقنه ایرمك ایچون — شرط قوشمشدی . طبیعیدرکه بویله بر اعتقاده قارشی هرشی فضله ومضر بر سوس اولمق لازمکلیر . بونکله برابر صوفیەنك جملەسی بوشرطه رعایت ایتمەمشدر [çoufisme کلەسنه باقیکز!]

فقط آچیقجه سویلەمەلی وصراحتاً اعتراف ایتمەلی که : هرکس ترك دنیا ونیل وصال ایچون — بحق زاهدانه — یاشایه بیلسەیدی حیات اجتماعیه اولمازدی . صنایع و مدنیت اولمازدی ؛ چونکه بوتون معناسیله مدنیت احتیاجدن طوغمشدر. (اخلاق اجتماعیه morale sociale) نك اساسی اولان (تعاون solidarité) دخی اوسایەده قوی بر حس اولمش و (دیکر کاملق altruisme) میلی وجدانلرده تولید ایتمشدر . یعنی وجدانلری اعلا ایتمشدر .

اطوار واخلاقك نقطهٔ استنادی اولان (مزاج le tempérament) ایله احتیاجك نەصیقی بر علاقەسی اولدوغی وبناءً علیه احتیاجك اخلاقه

نه بویوك بر تأثیر اجرا ایتدیکنی، صوفیٔ صافی و شاعر حکیم مولانا جلال الدین رومی نك بیله شو ظریف بیتی پك ایی سویله یور :

آن که شیران را کند روبه مزاج
احتیاجست، احتیاجست، احتیاج !..

دییورکه: [آرسلانلری تیلکی مزاجلی ایدن شی احتیاجدر، احتیاجدر، احتیاج !] دیمکدر . بوندن طوغروده بر سوز اوله مز . حتی بوتون محبتلرمزك، نفرتلرمزك ، قورقولرمزك ، جسارتلرمزك ، انانیلکلرمزك وفداکارلقلرمزك مبدأ حقیقیسی بودر دیسه م یاکلش اولماز ، وبو دعوایی قوتله مدافعه ایده بیلیردم . بناءً علیه — تردد ایتمه دن — دییه بیلیرم که : [انسانلری اداره ایدن (قانون قویم = loi d'airain = طونج قانون) ، احتیاجدر . اصل ضابطهٔ طبیعیه بودر ؛ قوانین موضوعه، افراد جماعت آره سنده موازنهٔ احتیاجاتی تأمین ایده بیله جك بر دستور اداره اوله بیلمه لیدر. قانونلرك ایلکی، کوتولکی ایچون معیار محکّ، ایشته بو دستور حکمتدر . حسن اداره بو دستورك حکمنی — تمشیت امورده — بالفعل اجرا ایده بیلمکدر . بوخصوصده تأمین موازنه غایت کوچ اولدوغی ایچون، سیاسی واجتماعی صارصینتیلر وقوعی — هیچ بر قانون ایله — قطعیاً منع اولونه میور . اختلاللر دخی بوندن ایلری کلیور، عصیانلر واعتقادسزلقلرده عینی سببدن نشأت ایدییور . نته کیم سوسیالیزم، آنارشیزم، قومونیزم ودها بر سوری مذاهب رافضه دخی اوموازنه سزلکدن طوغویور .]

عشق اولاد، ووطن محبتی، حتی صنعت ومدنیت، هپ بردن، احتیاجات حیاتیه مزك آثاریدر . امیدلرمزه قوت ویرن (دین la religion) بیله بزم ایچون بر احتیاجدر یاشامق احتیاجی ایله ئولوم قورقوسنك آره یرنده طوغمش بر بویوك احتیاج وجدانی ومعنوی در .

(صنایع نفیسه beaux arts) دن — هیچ اولمازسه — (شعر la poésie) ایله (موسیقی la musique) نك (احتیاجات تناسلیه besoins sexuels)دن نشأت ایتمش بولوندوغنی ادعا ایدن بر چوق فیلسوفلر وار ؛ ادعالری ده بوسبوتون یاکلش وحقسز کورونمیور .

(تربیه l'éducation) بحثنده احتیاجات حقیقیه وطبیعیه کمال اهمیتله نظر دقته آلنمالیدر . زمانمز حکماسی بو جهته پك جدّی بر نظرله باقمقده درلر. تربیه، بر انسانی، انسانلغندن چیقارمق دیمك دکلدر. انسانلغنی اکمال ایتمکدر. مع مافیه اك کامل انسانلرده بیله یمك، ایچمك، تناسل ایتمك کبی احتیاجات طبیعیه واردر . وبو سببله هر انسانده برده حیوان وار دیمکدر . او حیوانی ئولدورمك قرون وسطی تربیهٔ زاهدانه سنك اك برنجی مقصدی ایدی . اولانجه شدت تعصبنه ، اولانجه زهد صوفیانه سنه رغماً قرون وسطی بوکا موفق اولهمادی . ساده اخلاق بوزدی ؛ ذهنی بوزدی ؛ حیات شخصیه واجتماعیه نك ترتیب طبیعی سنی بوزدی . یالکز، نکاحی منع ایتمکله اویله رذیلتلره سببیت ویردی که بوراده اونلرك شرح وتفصیلنه کیریشمکه ادب مانعدر .

یدی سکز عصر سورن بو تجربهٔ ضلالت وسفالتدن، دور حاضر بر بویوك حقیقت اوکرندی وفائده لی بر درس عبرت آلدی : قطعیاً آکلادی که بز، انسانلر احتیاجات طبیعیه مزله حیات حیوانیه یه مشارك بولونیورز . اومقاومتسوز تمایلاته، قارشی کلك ممکن دکلدر وشدتله مضر اخلاق وهالك انسانیتدر. بزده کی حیوانی ئولدورمه لی دکل، بالعکس ایی بسیله مه لی، فقط آغزینه کم ووروب قوللانمالیدر . معنویتمزی صیرتنده طاشیان او حیوان ئولورسه، حتی ضعیفلرسه، انسانیتمز یایا قالیر . شیمدی امر تربیه ده عمدهٔ اعتقاد بودر .

اون طوقوزنجی عصرك معروف فیلسوفلرندن آمریقالی (ئه مرسن Emerson) ، بوتون بو فلسفهٔ تربیه نك دستور اساسی سنی عرض ایتمش وقیصه جه: (انسان، هرشیدن اول ایی بر حیوان اولمالیدر !) دهییورمشدر. سپنسر بودستوری (تربیه éducation) نام اثر مشهورنده ذکر ایدییور وعادتا اصول تربیه ده رهبر اوله رق قوللانیور .

بوسایه ده درکه (چوجوق حیاتی) زمانمزده اك بختیار بر حیات اولمشدر. حتی مدنیت حاضره نك مدنیات سابقه یه رجحانی ایچون بوندن پارلاق دلیل کتیریله مز دیه ادعا اولونیور. بوکون (اویون le jeu) چوجوقلر ایچون

عادتا يمك ايچمك قدر طبيعى وضرورى براحتياج اولمق اوزره تلقى ايدلمشدر؛ حالبوكه اسكيدن، بويوك عيب صاييليرو شدتله منع ايديليردى . شمدى ثابت اولمشدركه تكمل عضويت ايچون چوجوقلرده اويون اويناموق ميلى، غريزى وطبيعى بر فعاليتدر . بوكا ـ ولوكه مجازات ايچون اولسون ـ مانع اولمق حق حياته تجاوزدر ؛ بناءً عليه ظلمدر .

چوق فعال ومؤسسات صناعيه‌سى متنوع ومتعدد، اهاليسى پك غلبه‌لق اولان مراكز مدنيه‌ده مكيفات بيله احتياجات طبيعيه صيره‌سنه كچمشدر . اون آلتى ساعت فابريقه‌لرده چاليشوب يورولان، صباحدن آقشامه قدر بانقه معاملاتى ايله ذهنى يوران ، اعصابى كره‌ن برآدمك ساعت بشدن صوكره بر غازينوده ديكله‌نوب‌ده برشى ايچمه‌سنى ، بوكون اطبا ايله برابر حكماى اخلاق بيله مشروع كوروپورلر؛ چونكه اودرجه يورغون اولان جملهٔ عصبيه‌نك تهييجه احتياجى محقق در .

بوتون بومحاكماتده اساس ـ آكلاشيليوركه ـ احتياجات طبيعيه‌يى تسليم ايتمك ومشروع كورمكدر .

[اصطلاحاته باقيكز !]

(Beauté)Beau

(كوزللك) ، كوزل

فرانسزجه (beauté) Beau
آلمانجه Schön
انكليزجه Beautiful
ايتاليانجه Bello

بوتعبيرك اصلى لاتينجه (bellum) كلمه‌سيدركه عينى زمانده (حرب guerre) معناسنه‌دخى كلير . نته كيم (غوغاجى)ديمك اولان (belliqueux) صفتى‌ده اوندن مشتقدر . (casus belli=cas de guerre) تعبيرى مشهوردر . حسن صورتله حل وحسم ايدلمه‌سى ممكن اوله‌مايوبده حربه سببيت ويره‌بيله‌جك اويغونسزلقلر حقنده ايراد ايديلير .

(bellum) لفظنك بو ايكى متخالف معناسى آره‌سنده‌كى مناسبت عجيبه ـ براز صوكره ـ ابراز وايضاح ايديله‌جكدر .

کوزللك حقندهکی فکرمز (معیار تقدیر) اولان (تصورات اساسیه conceptions fondamentales) مزدندر. بونلر، نهایت، اوچ (مقوله catégorie) یه منجراولورکه (محاکمات تقدیریه -les jugements d'appré ciation) مزك مبادیسنی تشکیل ایدرلر . یعنی هرهانکی بر شیئی بز ، آنجق اوچ وجهله تقدیرایده بیلیرز : یا (ایی bien=bon) در ؛ یا (حق یعنی طوغرو vrai) در ؛ یاخود (کوزل beau) در ؛ دیرز . اشیایه مخصوص وعائد اولمق اوزره تلقی وتقدیر ایتدیکمز بو اوچ نوع احوال وکیفیاتی یکدیکرینه ارجاع ایتمك ممکن دکلدر . اونك ایچون بونلره (conceptions normatives) ده نیلمشدرکه بوراده (normatif تعبیرینك اصل معناسی (معیاری) دیمکدر . [normal , norme کلمه‌لرینه باقیکز !]

حیاتمز ایچون فائده‌سی مأمول وياخود منفعتی محقق اولان شیلره (ایی) دیرز . نفس الامره موافق دوشن حادثات ووقوعات (طوغرو) در . ذوقمزی اوقشايان وخوشمزه کیدن شیلره دخی (کوزل) دیرز ؛ بوکبی شیلرك — علی الاطلاق — صفت کاشفه‌سی بزلرده بر (هیجان بدیعی émotion esthétique) اویاندیرمقده‌کی قابلیت وتأثیرلریدر .

دیمك اولویورکه (ایی) اولان شیلرك طوغرودن طوغرویه فعالیت عضویه‌مزله، محافظهٔ حیاتمزله مناسبتی واردر . (طوغرو) اولان شیلرك فعالیت عقلیه‌مزله رابطه‌سی واردر. (کوزل)اولان شیلرکده آنجق (حسّاسیّت تأثریه sensibilité affective) مزله علاقه‌سی واردر. کوزللکك (عشق amour) ایله اساسی وصمیمی بررابطه‌سی اولمقده — بوسببله — طبیعیدر.
[amour و sentiments کلمه‌لرینه باقیکز !]

کوزللك دیدیکمز کیفیت مرغوبه حقنده پك اسکی زمانلردن بری فیلسوفلر وبالخاصه یونانیلر بر چوق ملاحظات و مطالعات بیان ایتمشلر و (ماهیت حسن la nature de la beauté) ی تعریف وتعیین ایتمك ایسته‌مشلردی . بوتون بو ملاحظات ، هیئت عمومیه‌سی اعتباریله بر مبحث مخصوص تشکیل ایتمش واشیاده کوزللکك نه اولدوغنی تحقیق ایتمك — نوعما —

حقیقت اشیایی آرامق دیمك اولدوغی جهتله بو مسئله‌یه عائد اولان مباحث - طاقیله - برفلسفهٔ خصوصیه عدایدیله‌رك (بدیعیات l'Esthétique)نامیله تدوین اولونمشدر . بناءًعلیه فلسفهٔ عمومیه‌یه مربوط برشعبه‌در .
[esthétique تعبیرینه باقیکز !]

بوتون حکمای سلف ومعاصرینك بوخصوصده فکر واعتقادلرینی ذکر ایتمك ممکن دکلدر، اولسه بیله فائده‌سزدر ؛ چونکه بوفکرلر - تنوعات واختلافاتنه‌رغماً - همان برقاچ دستوراساسی‌یه ارجاع‌اولونه‌بیلیر. اودستورلرك قیمت‌وحقیقتنی مناقشه‌ایتمك بالخاصه (بدیعیات) ك وظیفه‌سی‌در. بو [مناقشات ایچون esthétique کلمه‌سنه مراجعت ایدیکز !]

بوراده یالکز اك مشهور متفکرلرك وبویوك فیلسوفلرك - منحصراً - حسن حقنده‌کی فکرلرینی وکوزللکك انواع مختلفه‌سنی عرض ایده‌جکم .

حسن مسئله‌سی برقاچ نقطهٔ نظردن تلقی وتتبع اولونه کلمشدر : اولا ، کوزللکك وجدانمزده ایقاع‌ایتدیکی (هیجان‌بدیعی) نی بالخاصه تتبع‌ومنشأ وماهیتنی تحقیق‌ایتمك یولی واردر . بوطرز تتبع بدیعیاتك پسیقولوژیسی‌در . وکوزللکی تأثیراتنه نسبتله، یعنی (صرف انفسی Purement subjectif) برصورتده‌تحقیق ایدر. ثانیاً، (کوزلدر!) دیه حکم‌ایتدیکمز شیلرك اشکال واوصافنی، خصائص‌وصفات‌کاشفه‌سنی کشف‌وتعیین‌ایتمك‌یعنی(کوزل) دیدیکمز شیلرده نه‌وارکه بزده فسونکارانه بر مفتونیت اویاندیره‌رق تأثیرینی اثبات ایدییور ؟.. بوراسنی آکلامق اوغرنده تدقیقاته کیریشمکدر . بوده حسنی (صرف شیئتی اعتباریله en tant que purement objectif) تدقیق ایتمکدر . ثالثاً، حسنك تورلو تورلو (جلوه‌لر manifestations) ینی ، یعنی مختلف انواعنی یکدیکرندن تمییز وتفریقه چالشمقدر . بوده هرجنس کوزللکك کیفیات ممتازه‌سنی تعیین ایده‌بیلمکله اولور. رابعاً حسنك حقیقت ذاتیه‌سنی اکلامق و (حقیقت اقصا Réalité ultime) ایله یعنی (وجود مطلق Etre absolu) ایله رابطهٔ‌اساسیه‌وصمیمیه‌سنی بولوب کوسترمکدرکه بوده بدیعیاتك (مابعدالطبیعی métaphysique) قسمنی تشکیل ایدر .

تاریخ فلسفه وعلم کوستریورکه اکثر متفکرین کندی زمانلرنده

افکاری بر استقامت مخصوصه‌یه سـوروکه‌ین جریانه قاپیله‌رق رایج ومعتبر اولان اصول متخذه‌یه تبعاً ـ شـو ذکر ایتدیکم ـ مختلف نقاط نظردن بربنی ترجیح ایتمکله تدقیقات بدیعیه‌ده بولونمشـلردر . مثلا متقدمین یونان، بالخاصه کوزللکك اشکال واوصافیله وبرده مسائل مابعدالطبیعیه‌سیله مشغول اولمشلردر . (قانت Kant) دن اول کلن متأخرین دخی اشکال واوصاف حسنی تمیز وتعیینه چالشمقله برابر، اك‌زیاده بدیعیاتك پسیقولوژی‌سنه مراق صاردیرمشلر. قانت،بالخاصه(مقولات حسن catégories de la beauté)ی تدقیق ایده‌رك بعضی کشفیات مهمه‌یه موفق اولمشدر . بو آلمان فیلسـوفنك معقبلری بنه‌اووادیده تدقیقاته دوام‌ایله استادك اثرینی اکمال ایتمشلر . زمانمز فیلسوفلری‌دخی هرشیدن زیاده‌بدیعیاتك‌پسیقولوژی‌مسائلنی‌تدقیق ایتمکده‌درلر.

یونانیده (طوقالون = τὸ καλὸν) کوزل دیمکدر ، و بو کلمه پك اسکی زماندن‌بری برتعبیر اصطلاحی اولوب قالمشدر .

یونان قدیم اهالیسی‌قدر کوزللکه مفتون وجنس‌بشر آره‌سـنده حسن وتناسب اندام ایله مشهور بر ملت یوق‌ایکن یونان فیلسـوفلری بیله ماهیت حسنی لایقیله اکلایه‌مامشلر و (ایی le bien) ایله (کوزل le beau)ی بربرندن حقیله فرق ایده‌مه‌مشلردر .

حالبوکه بومسئله‌یه دائر درین درین دوشونمزدن وتدقیقاته کیریشمزدن اول بیله کوزللك ایله ایی‌لك آره‌سنده ایجه مهم‌برفرق کوره‌بیلیرز. کوزل برشی (تحدسی برصـورتده d'une façon intuitive) ، یعنی یکدن بزه تأثیرینی حس ایتدیرر . انسـان بر شیئه، مثلا دیکر برانسـانه (کوزل !) دیه‌بیلمك‌ایچون دوشونمکه وملاحظات واستدلالات‌ایله اعمال‌فکر ایتدکدن صوکره حکم ایتمکه محتاج دکلدر. کوزللك، برآنده مشاهده ایدیلیروتأثیری حس اولونور بر حالدر . اونك نه اولدوغنی هر کس ـ هیچ اولمازسـه کندی ذوقنه کوره ـ درحال کورور وتسلیم ایدر . ماهیتنی، سببنی، وجه تأثیرینی دوشونمز وحتی هیچ اکلایه‌مازبیله !.. آکلایه‌بیلسه‌یدی،بدیعیاتك اك غامض معمالرندن بری حل ایدلمش اولوردی . بناءً علیه اول امرده (حکم‌بدیعی jugement eshétique) ده، یعنی [شومنظره‌کوزلدر!.] ،

[شو آدم كوزلدر !..] ديه ويرديكمز حكمده عقلك مداخله‌سی يوق كبی كورونور . اويله ظن اولونوركه بزه كوزللكی اولا حس ايدرز ؛ صوكره اوطويغومزه شعورحاصل ايدنجه (كوزل!) ديه‌حكم ايده‌رز . يعنی اول امرده طويدوغمز تأثر مخصوصه وانجذابه كوره عقل حكم ايدر .

واقعا بوفرضيه‌يی قبول ايتمه‌ين فيلسوفلر چوقدر . نته‌كيم برآزصوكره بو بحثه كله‌جكم؛ فقط محققدركه بر شـيئه [ايی‌در !.] ده‌يه‌بيلمك ايچون بهمه‌حال اونك بزه تأمين ايده‌بيله‌جكی فائده‌يی بيلمه‌لی ! .. مثلا آمريقانك يابانی اورمانلرنده ـ بزجه بوسبوتون مجهول ـ برچيچك و ياخود بر ميوه كورسه‌ك (ايی‌در !.) ده‌يه‌مه‌يز ؛ چونكه زهرلی بر شی وبناءً عليه پك فنا ومهلك برشی اوله‌بيلير . بوخصوصده تجربه‌مز اولمازدن اول هيچ برحكم ويره‌مه‌يز. فقط رنكی، شكلی، وضعی‌اعتباريله خوشمزه‌كيدرسه [كوزلدر!] ديه حكم ايديوريرز . بونده تجربه‌نك هيچ دخلی يوق كبی كورونور .

ايی‌لكله كوزللكك نه‌تورلو رابطه‌لری اوله‌بيليرسه اولسـون ، بو فرق جدّی‌واساسی برصفت كاشفه تشكيل ايدركه بديعياتده اهميتی پك‌بويوكدر .

سالفين حكمانك اك زياده بونقطه‌ده فكرلری بولانيق وقاريشيقدر .

شيمدی‌يه‌قدر حاصل ايده‌بيلديكمز معلومات تاريخيه‌يه كوره بديعيـات مسائلی ايله بالالتزام مشغول اولان ايلك فيلسوف يونانی، مشهور (سقراط Socrates) در. اوندن‌اول كلوب كوچن حكمايی، اك‌زياده (مابعدالطبيعی برمسئله) دوشوندوروپوردی: اونلر كائنات‌ماديه‌نك (لايتغير immuable) اولان (جوهر Substance) اصلی‌سنی كشف‌ايتمك‌ايچون ذهن‌يوروپورلردی. (اول‌الاوائل l'archée) ديدكلری بو مادهٔ مفروضه، بوتون موجوداتك (مبدأ ومعاد principe) ی عد اولونور واونك ايچون بو درجه مراقی جلب ايدردی . (طبيعيون les physiologues) عنوانيـله ـ تاريخ فلسفه‌ده ـ مشهوراولان‌بوقدمای متفكرين (حسن‌مسئله‌سی) ايله‌پك‌اوقدر مشغول اولمامشلردر، ظن اولونويور . اولمش اولسه‌لر بيله اونلرك آثاری همان تمـاماً محو و نابود اولمش اولدوغی ايچـون (كوزللك) حقنـده نه‌دوشوندكلرينه دائر بزه اونلردن ـ آدم عقللی !. ـ هيچ بر فكر معيّن انتقال ايده‌مه‌مشدر .

[substance , archée و école كلمه‌لرینه باقیکز !]
سقراط بیله بالوسیله بو مسئله‌یه دائر بعضی فکرلر بیان ایتمشدی. تاریخده حقیقتاً یکی بر دور عرفان فاتحی صاییلان بو فیلسوف، بالخاصه اخلاق مسئله‌لرینی تنقید و تدقیق خصوصنده فوق العاده موفقیت کوسترمشدی. مع‌مافیه بالذات هیچ بر اثر یازمامش و (تعلیمات شفاهیه enseignement oral) ایله اکتفا ایله‌مشدی . بزه بو بیوك آدمك باشلیجه افکار و مناقبنی نقل ایدن (افلاطون Platon) ایله (قسه‌نوفون Xénophon) درکه اونك الثابی شاکردلرندن ایدیلر . اوندن صوکره (ارسطو) واردر . ایشته شو بر ایکی کشی سقراط حقنده نه سویله‌مش و ناصل سویله‌مش ایسه — طوغرودن طوغرویه — بیلدیکمز همان او قدر در. حتی افلاطونك (محاضرات dialogues) طرزنده یازمش اولدوغی اثرلرنده سقراطه — ظریف بر اسلوب ایله — سویلتدیکی سوزلردن زیاده، مورخ قسه‌نوفونك مبالغه‌سز بر لسان ایله روایت ایتدیکی شیلره ایناتمق دها صوابدر .

قسه‌نوفون نقل ایدییورکه سقراط (قالوقاغاثی‌یا=καλοκαγαθεία)نك ماهیتنی تدقیق ایتمشدی؛ بو تعبیر یونانی (قالون که آغاثون=καλὸν καὶ ἀγαθόν) کلمه‌لرندن مرکب یکپاره بر لفظدرکه (کوزل و ایی) معناسنه کلیر، و یونانیلرك بو ایکی ماهیتی بربرندن لایقیله فرق ایده‌مدکلرینی کوستریر . اسکی یونانیلر (مکمل بر ملت) ایده‌آلی اولمق اوزره بو تعبیری قوللانیرلردی . یعنی [بر ملت نجیبه‌نك صفت کاشفه‌سی (قالوقاغاثی‌یا) در.] دیه اعتقاد ایدرلردی که هیچ ده یاکلش بر فکر دکلدر ؛ حقیقتاً نجیب بر ملت افرادی هم جسماً کوزل، همده اخلاقاً ایی اولور .

قسه‌نوفونك سقراطه اضافتله روایت ایتدکلرینه باقیلیرسه اسکی یونانیلرجه جسمانی کوزللك ایله (ایی‌لك) یعنی معنوی کوزللك عینی ماهیت کمالك ایکی مختلف جلوه‌سی اوله‌رق تلقی اولونور و حسن و تناسب ایله حسن اخلاق آره‌سنده صیقی بر رابطه بولوندوغنه ایناتیلیرمش .

معاصریمزدن (سپنسر Spencer) ك دخی تسلیم ایتدیکی بو رابطه‌یی سقراط انکار ایتمشدر . ظن ایدرم که علویت اخلاقه رغماً — یونانیلر

آره‌سنده ـ چیرکینلکی ایله مشهور اولان بو حکیمك عزت نفسی او رابطه‌یی انکار ایتمه‌سنده کلیاً ذی‌مدخل بولونمشدر .

سقراطك ادعاسنه کوره، اشکال خارجیه‌نك تناسبی وچهره‌نك کوزللکی ایله حسن اخلاقك هیچ بر مناسبتی یوقدر؛ وکوزللکی اویله شکل خارجی‌ده آرامقدن ایسه انسانك (سجیهٔ اخلاقیه caractère moral) سنده وحیثیت معنویه‌سنده آرامالی‌در . حسن تعبیرینك ـ حد ذاتنده ـ برقیمتی وحقیقتی وارایسه آنجق حیات معنویه‌یه تطبیقی ایله تظاهر وتعین ایده‌بیلیر .

قسه‌نوفونك روایت ایتدیکی شو سوزلر پك مهمدر ؛ زیرا بدیعیات مسائلنه دائر سقراط ذهن یورمغه باشلامازدن چوق اول ـ تربیهٔ ملیه‌نك فیض تأثیریله ـ افکار عمومیه‌ده بر طاقم جریانلر حصوله کله‌رك بعضی اعتقادات قویمه‌یه پیوسته اولمش بولوندوغنی اثبات ایدر . آکلاشیلیرکه وجودك آهنك تناسبی وشمائل وجهیه‌نك (حسن ادا belle expression) سی ایله اخلاق کوزللکی آره‌سنده بر مناسبت طبیعیه بولوندوغنه، اوزمانلر ، اعتقاد ایدیلیورمش !.. پك اسکی زمانلردن بری دوام وتأیید ایدن تجارب مکرره سایه‌سنده آنجق بویله بر اعتقاد تولد ایده‌بیلمش اولسه‌کرکدر . بوکیبی شیلر، بر کونده حاصل اوله‌بیلن قناعتلردن دکلدر . تناسب جسمانی ایله کمال اخلاقی، پك چوق دفعه‌لر افرادملتده مجتمع اوله‌رق کورولمش وتحقق ایتمش اولمالی که بویله بر فکر اذهان عمومیه‌یه تحکم ایده‌بیلسین !...

یونان قدیمك اومستثنا مدنیتی وبوتون تاریخ فلسفه وصنعتی هیچ شبهه‌یه محل براقمیورکه اوخارق العاده هیکللری وجوده کتیرن هنرور ملت، انسان کوزللکنك الك کامل موده‌لنی ینه کندی افرادنده بولمشدر . (له‌ئونی‌داس) یاخود (آلکیبیاد Alcibiade) کبی خارقه‌لردن صرف نظر، (زینـون Zénon d'Elée) و (افلاطون) کبی فیلسوفلر بیله کمال حسن وتناسب اندام اعتباریله ـ (آپولون Apollon) هیکلندن پك فرقلی دکل ایدیلر . اوندن ماعدا یونان قدیمك هرشهرنده بیکلرجه دلیقانلیلرك ژیمناستیق یاپمق وکولش ایتمکدن معتنا برایشی یوقدی . (پهلوان palestre) لر، (یاریم معبود Demi-Dieu) صاییلیردی . اولمپیاد اویونلرنده بویوك یاریشلرده

برنجی جیقانلرك مناقبی رأس تاریخ اتخاذاولونور واوسنه، اوپهلوانك اسمیله یاد ایدیلوب شهرت بولوردی . اولمپیاد اویونلرینك برنده (دی‌یاغوراس Diagoras) نامنده برآدمك ایکی اوغلی بردن یاریشـلرده برنجی کلنجه، اهالی بو آدمی قارغه طولومبه ایدوب أل اوسـتنده کزدیرمشلر و ـ عادت زمانه اقتضاسنجه ـ بویله برشرفه مظهریت قازانان اختیار پدره خطاباً بوتون خلق : (دی‌یاغوراس ئول !. ارتق یاشامه!.. برانسان‌ایچون بوندن‌بویوك برسعادته مظهریت احتمالی یوقدر !..) دیه باغیرمشلر، وفی‌الحقیقه آدجغز بو خارق‌العاده سرورك، بو مدهش هیجانك ضربهٔ تأثیریله ـ اهالی‌نك آلقیشلری ایچنده ـ فجئةً وفات ایدیویرمشدی .

(فلسـفهٔ صنعت) نام اثرنده (ئی‌پولیت ته‌ین Hip. Taine) یونان قدیمك تشکیلات اجتماعیه‌سی وحیات‌خصوصیه‌سی ایله یونان صنعتنك‌مناسبت صمیمیه‌سنه دائر، بك طوغرو وبك‌قیمتدار ملاحظات بیان ایتدیکی‌صیره‌ده اووقعه‌دن بوتون برمعنای‌حکمت چیقاریور وبواعتقادات وحسیاتی‌بالخاصه ایجابات محیطیه‌یه وعوامل اجتماعیه‌یه عطف ایدییور .

بورایه تمامیله وعینیله نقل ایدیله‌میه‌جك‌قدر مفصل‌اولان اوملاحظات، انسانه بردرجه‌یه‌قدر قناعت ویریورکه اسکی یونانیلرکبی یاشایه‌بیلن‌برملت، اویله کوزل برجنس بشر نمونه‌سی وجوده کتیره‌بیلیر . اویله بر جماعتـده (مکمل برملت) ایده‌آلی دخی ـ البت ـ (قالوغانی‌یا) دن باشـقه بر غایهٔ کمال صورتنده تجلی ایده‌مز .

شرق ادبیاتی‌ده بومعنایی تأیید ایده‌جك ماهیتده‌در . مثلا :

ترکلر، جندی‌وجنکاور یاشادقلری‌مدتجه دلاورانه ومردانه‌کوزللك ـ اوزمانه کوره ـ مکمل نمونه‌سـنی عرض ایدییورلردی ومللِ مغلوبه‌نك شـدتله مفتونیتنی موجب اولویورلردی . فارسی ادبیاتنده (ترك) کلمه‌سی (ارکك کوزلی) معادلی‌در. انسانیت اوته‌دنبری ـ همده فطرةً ! ـ قوته وهله متوازن ومتناسب برقوته‌مفتون اوله‌کلمش واویله‌برقوتی تمثیل ایدنلری (علوی sublime) بولمش‌در . حتی بوقدرت قاهره‌یه دور جهالت تعبد ایتمش‌در . (اسـاطیر mythologie) ك بوندن باشقه بر منشـأی وبوندن

طوغرو بر معنای حکمتی یوقدر . علوی طاغلره ، بویوك وعصردیده آغاجلره ، یوکسك ومتین قایالره ، قوتلی ومدهش حیوانلره تعبّد ایدن انسانیت متقدمه بیله — قادر مطلق نامنه — قوت و متانته طاپینمقدن باشقه برشی یاپمامشدر . قدرت قاهره‌نك وقوت مضبوطه‌نك اك متناسب واك کوزل شکلنی ، وحشی انسانلر آنجق بر (یکیت héros) ك هیکل کبی وجودنده ومغرور چهره‌سنده عیاناً کوره‌بیلدکلری ایچون اك اوّل اویله بر آدمه کوزل دیمشلر وا کثریا اونی تألیه ایتمشلردر .

اسکی زمانلرده اقوام ابتدائیه‌نك وحتی ملل مدنیه‌نك اك بویوك واك مهم مشغلهٔ حیاتی (حرب) ایدی . حرب دخی دوکوشمکدن فرقلی دکلدی . اونك ایچوندرکه ادمان وتربیهٔ جسمانیه هم برنجی درجه‌ده لازم وهمده آریستوقرات یعنی کبار برشیدی . مغلوب ملتلرك افرادی یونان قدیمده آنجق عادی خدمتلرله مشغول اولور وبر یونانی ایله برابر واونك کبی ژیمناستیقخانه‌لرده ادمان ایله وقت کچیره‌مزدی . حال بویله اولونجه طبیعی درکه انسان کوزللکنك اك مکمل نمونه‌لری محارب ملتك افراد مستثناسی میاننده بولونه‌بیلیردی . باروتك وصیقی البسه‌لرك اختراعی او کوزل واسکی قهرمانلق دورینه نهایت ویردی .

ایشته (beau) و (bel) کلمه‌لرینك منشأی اولان (bellum) لفظنك هم (حرب) همده (حسن) معنالرینه وارد اولمسی کیفیتنده‌کی غرابتك سببی بودر . معاصرین متفکریندن مشهور (نیچچه Nietsze) بونی پك کوزل ایضاح ایتمشدر .

بزده حالاده اویله‌در : اکثریت ناس ، لوندوکوربوز بر کنج آدمك تناسب وجودینی وقوتنی تقدیر صددنده : (اللهه امانت !.. باایکیت دلیقانلی !..) دیدیکی زمان (یکیت) لفظنك معنای حقیقیسنی بیلمیه‌رك سویله‌ر . حالبوکه اصل اسکی ترکجه (یکیت = محو ایدن) دیمکدر . (قوداتقو بیلیك) مؤلفی بولفظی اللهك اوصاف ذاتیه‌سندن بری اولمق اوزره قوللانمش واو قیمتلی کتابك ایلك منظومه‌سنی تشکیل ایدن (تهلیل) ده جناب حقه :

(یاراتقان ، تورتکن ، ییکیتکن ایدیم !)

دیه خطاب ایتمشدرکه : (یارادان ، توره‌تن ، محو ایدن ربم !) دیمکدر .

آ کلاشیلیورکه (ییکیتکن‌لك) یعنی (محوایدیجی‌لك) الله ایله قهرمانك یعنی (ییکیت) لك الك بارز واك مشهور بر صفت مشترکه‌سی ایمش . بالطبع وعلی‌العموم (قوت‌پرست) اولان اسکی انسانلر نظرنده برقهرمانك (یاریم الله = Demi - Dieu) کبی تلقی ایدلمه‌سنك سببی بورادن آ کلاشیلیور.

[بکلك ویرمکله، یکیتلك وورمقله‌در !] ضرب مثل مشهوری دخی بونی اثبات ایدر . اویغور ترکجه‌سنده صالغین خسته‌لقلر ، بویوك وعمومی فلاکتلر معناسنه کلن (ییکی) لفظیله (فنا) دیمك اولان (ییك) کلمه‌سی‌ده شو سویله‌دکلریمی تأیید ایدر .

آ کلاشیلیورکه انسانلر آره‌سنده (ووروب، قیره‌بیلن) و ـ بالخاصه ـ انسانی وجانلی مخلوقاتی محو ایده‌بیلن برقوتلی وجبار آدم (کوزل) اولمقله جلب تقدیر وتحسین ایدییور ایمش !.. بوقابلیت ـ شبهه‌سز ـ آنجق قدرت قاهرانه ایله تحقق ایده‌بیلیر . ایشته کوزللك، ـ ابتدائی ووحشی انسانلرك اعتقادنجه ـ بوقابلیتك علائم ظاهره وممثله‌سیدر .

ظنمجه بو ملاحظه اوقدر طوغرودرکه حالا (عالی le sublime) و (مدهش le terrible) صفتلرینه قابل تطبیق‌در ؛ چونکه (عالی) و (مدهش) اولان شیلرده اصل مؤثر اولان عامل ، (محو ایده‌بیلمك قدرتی) در . قانته کلنجیه‌قدر عالی ایله کوزل آره‌سنده‌کی فرق اساسی لایقیله تعین ایده‌مه‌مش وبو ایکی صفت بر طوتولمشدی‌که بوده انسانلرده اواسکی اعتقادك بوندن بر عصر اولکی زمانه کلنجیه قدر تحکم ایده‌بیلمش اولماسنی غریب برصورتده اثبات ایدر .

براز صوکره بوتعبیرات بدیعیه‌نك فرقلرینی ابراز وایضاح ایده‌جکم .

خلاصه : کرك فن اشتقاق، کرك علم اساطیر وکرکسه علوم تاریخیه‌ده واقع اولان تدقیقات ـ همان عینی صورتله ـ کوستریبورکه انسانیت قدیمه‌ده کوزللك تصوری قوت وتناسب ماهیتی ایله صیق صیقی‌یه علاقه‌دار ایمش .

کوزللك حسّی، [یعنی حسنك ایقاع ایتدیکی تأثیر] دخی قدرت قاهرانه‌نك، ضعیف کیمسه‌لرده اویاندیردیغی (حس تحسین Sentiment d' admiration) ایله فرق اولونماز برحالده بولونمش اولسه کرکدر . احتمالکه پك ابتدائی

انسانلرده حسن تحسین (غبطه) دن (آرزو) دن بوسبوتون تمایز ایتمش برطویغو دکلدر . بوکون بیله نامعدود انسانلر واردرکه (عشق) ایله (آرزو) یی بربرندن فرق ایده‌جك قدر حساً کسب نزاکت ایده‌مه‌مشدر . حالبوکه کوزللکك وجدانه ـ منحصراً ـ الهام ایده‌جکی (عشق L'amour) در.

حتی بدایتده حسن، آنجق مادی شیلره اسناد اولونه‌بیلن بر صفت ایمش، ویالکز کوزله کوروله‌بیلن برشیده کوزللك حس اولونه‌بیلیرمش ! معنوی کوزللکلر حقنده انسانیت قدیمه‌نك قطعاً برفکر واعتقادی یوقمش!

علمای لسان ادعا ایدییورکه یونانی‌ده (طوقالون = τὸ καλὸν کلمه‌سنك ـ معنای لغوی‌سی اعتباریله ـ کوزه وکوروله‌بیلن شیلره نسبتی واردر . ترکجه‌مزده بوعلاقه، دها زیاده آشکاردر ؛ چونکه (کوز) ایله (کوزل) عینی اصلدن مشتقدر ، و (کوزل) کلمه‌سنك اصل معناسی (کوزه خوش کورونن شی) دیمکدر . روسجه‌ده دخی اویله اولدوغنی آمریقان قاموس فلسفه‌سی روایت ایدییور .

بوتون بوتدقیقات متقدمه وملاحظات تاریخیه شونی کوستریبورکه یونان قدیمده بو مسائل بدیعیه‌یی موضوع بحث ایدن سقراط ، تام زماننده یتیشمشدر ، وافکار عمومیه‌یی حاضر بولمشدر . ذوق بدایعپرستانه‌سیله ، حسیات نازکانه‌سیله حقیقتاً مستثنا بر (دها génie) اثبات ایدن ظریف وصنعتکار برملتك دورهٔ کمالنده ـ پەریقلەس دورنده ! ـ کلمشدر. اووقتلر، یالکز ماهیت حسن حقنده دکل، حیات مدنیه‌یه تعلق اولان مسائل اساسیه‌نك جمله‌سی حقنده اعتقادات مؤسسه پیدا اولمشدی . اولسه‌اولسه اواعتقاداتی تنقید واصلاح ایتمك صورتیله بدیعیات مسائلی ـ اصولی دائره‌سنده ـ موضوع بحث ایدن حکما آره‌سنده سقراط برنجیلردن صاییله‌بیلیر . ذاتاً مزاج فیلسوفانه‌سی و (سجیهٔ ذهنیه tempérament mental) سی اعتباریله صرف اخلاقی بر متفکر اولدوغی ایچون بدیعیاتی آنجق اخلاقی بر نقطهٔ نظردن تلقی ایده‌بیلمشدر . احتمالکه اوسببله کوزللکی (ایی‌لك) ایله همان برطوتمش و ـ ماهیت حسنك فائده ایله هیچ برعلاقهٔ اصلیه‌سی اولمادیغی حالده ـ کیفیت حسن‌ده (فائده utilité) آرامش واونی معیار حسن عد ایتمشدر .

اكر بوطرز تلقی وبو سیاق نظر محقق بر خطا ایسه ، دەنیلەبیلیرکه سقراطك بدیعیاتده باشلیجه خطاسی، پك اخلاقی بر فیلسوف مزاجیله طوغمش اولماسندن ایلری کلمشدر .

مع مافیه بوکون بیله بو مسئلەلرده سقراط کبی دوشونن فیلسوفلر نادر دکلدر .

بو حکیمك اك پارلاق شاکردی ومتفکرین انسانیتك اك بویوکلرندن بری اولان (افلاطون) ، حسن مسئلەسیله بالمناسبه وبالوسیله مشغول اولمشدر . بو بحثه دائر باشلیجه افکار وملاحظاتی ، آثار متنوعەسنده پراکندەدر . ـ براز اوّل عرض ایتدیکم کبی ـ اثرلرینی محاضرات شکلنده یازمش اولدوغی ایچون ، بعضی اشخاصی قونوشدورور ایکن اونلردن برینه ـ واکثریا کندی استادی سقراطه ـ مختلف مسئلەلرحقنده، بالوسیله سوز سویلتدیرمشدرکه اصل کندیسنجه دخی مقبول اولان فکرلر بونلردر .

کوزللك بحثنه دائر مکالمەلرك اك زیاده (بویوك هیپیاس=Hippias Major) نامیله معروف اولان رسالەسنده کورولەبیلیر . بو اثرك، حقیقتاً افلاطون طرفندن یازلمش بولوندوغی چوق شبهەلی اولمقله برابر ، بویوك بر تأثیری اولمشدر . یونانیلر آرەسنده بدیعیات بحثلرینی اویاندیرمش وبوتورلو مسئلەلره هرکسك نظر دقتنی جلب ایتمشدر .

بورسالەده بدیعیات، پسیقولوژی نقطۀ نظرندن تلقی اولونیور : کوزل شیلرك وکوزللکك حواس ایله مناسبتی تدقیق ایدیلیور . مؤلف اك زیاده (باصره la vue) ایله (سامعه l'ouïe) نی اهمیتله ذکر ایدییور ؛ ایکنجی درجەده دخی (شامه l' odorat) یه بر حیثیت ویرەرك دیکر حواسك بدیعیات ایله بر مناسبتی اولمادیغنی ایما ایدییورکه جداً مهمدر . بوکون دخی بو بر حقیقت مسلّمەدر ؛ واقعا شامەنك بر (حاسۀ بدیعیه sens esthétique) اولدوغنی قبول ایدوب ایتمەین واردر . فقط صنایع نفیسەنك باصره وسامعه ایله علاقەسنی وهیجان بدیعینك اوواسطەلرله یعنی اوایکی حاسەنك وارداتیله بزده حاصل اولدوغنی قبول ایتمەین یوقدر .

ينه اورساله‌ده مؤلف، بوحواس وساطتيله تحصيل ايديلن ذوقڭ صاف وغير مخلوط اولدوغنى آكلاتيور . فضله اوله‌رق [بوذوقى باصره‌يه خارجده رنك وشكل كوزللكلرى ويرييور . سامعه‌يه دخى لطيف، واضح وصاف (ادا ton) لى صدالر ويرييور ،] ده‌يه‌رك بر ايكى اساسلى نقطه‌يه‌ده طوقونمش اولويور .

بوكون پك چوق پسيقولوغلر عينى فكرده‌درلر.

(غورجياس Gorgias) نام رساله‌سنده افلاطون، كوزللكڭ خصوصى معنالرينى تعريفه چاليشيور: [اشياى خارجيه، يافائده‌لى اولدقلرى ايچون، ياخود (تماشا ايدلدكلرى زمان خوشه كيتدكلرى = ἐν τῷ θεωρεῖσθαι χαίρειν) ايچون كوزلدرلر واونسبتده كوزلدرلر .] ديبور . شو تقديرجه كوزللكى ايكى نوعه آيره‌رق تعيين ايتمش اولويور : برى فائده‌سى يعنى بر مقصده اويغون اولماسى اعتباريله كوزل، ديكرى بر مقصد مخصوص دوشونولميه‌رك بالذات كوزل اولان شيلردر .

(ايى) يعنى فائده‌لى برشى ايله (كوزل) برشيئى بربرينه قاريشديران بوملاحظه، افلاطونه، استادى سقراطدن انتقال ايدن عقيده‌لردن در صانيرم . برازصوكره كوره‌جكزكه متأخرين فلاسفه‌نڭ امامى صاييلان (قانت Kant) دخى بو فكرى عيناً قبول وترويج ايتمش وبالخاصه (هاملتن) طرفندن تنقيداته معروض اولمشدر .

(محاضرات افلاطون les pialogues de Platon) صيره‌سيله تتبع اولونورسه هيچ شبهه قالمازكه بو فيلسوف ياواش ياواش فكرلرينى تعديل واصلاح ونهايت اونلره بر شكل معين افاضه ايده‌رك اكمال ايده‌بيلمشدر . مثلا (فيله‌ب Philèbe) نام رساله‌سنده (ايى le bien) ايله (ذوق le plaisir) آره‌سنده‌كى فرقى تعيين ايچون اينجه‌دن اينجه‌يه تحليلاته كيريشديكى صيره‌ده ـ ينه بالمناسبه ـ حسن مسئله‌سنه نقل بحث ايده‌رك كوزللكى بوسفر (اضافى relatif) و (مطلق absolu) اولمق اوزره ايكى نوعه آيرييور: (پروس ته قالا = πρός τε καλά) ديديكى، برشيئه نسبتله (يعنى اضافى!..)

کوزللکدر . (قالاقاثاقتاً = καλά καθ'αὐτά) دیدیکی‌ده، حد ذاتنده (یعنی مطلقا !...) کوزل اولان شیدر . بو (حسن مطلق) تعبیرینی یا کلش آکلاماما‌لی‌در . افلاطونك بوندن مرادی، متصوفه‌نك (جمال مطلق) دیدیکی، ویاخود زمانمز مابعدالطبیعیوننك کسوت مادیتدن معرا اوله‌رق تصور ایتمك ایسته‌دیکی ـ الله آووجه صیغمازه کوزله‌کورولمز ـ بر (حسن صرف beauté pure)دکلدر. کندی کندینه کوزل اولان شی دیمکدن عبارتدر.

افلاطونك بو تعریفنی‌ده کمال دقتله تلقی وقید ایتمه‌لی‌یز . چونکه (ایی) ایله (کوزل) آره‌سنده‌کی فرق اساسی بو تعریف ایله بوسبوتون افشاوابراز ایدلمش اولویور . (ایی) دیدیکمز شی، بهمه‌حال بروجه‌ایله (ایی) در. یعنی برشیئه یارار . ایی اولمقده برمقصد وبرغایه ایله البته علاقه اولمق لازمکلیر. او مقصده یتدیمی ؟. اواحتیاجی تشفیه وتطمین ایتدیمی ؟ .. آرتق اونك ایشی بیتر ! ایشته بواعتبار ایله (اییلك) اضافی‌در. یالکز باشنه وکندی کندینه اییلك اوله‌ماز ؛ ایی برشی‌ده اوله‌ماز . حالبوکه کوزللك اویله‌دکلدر: بالذات موجود ومستقلاً قائم برحال ویابرصفتدر . کوزل برشی ، کندی حسابنه کوزلدر، بزم منفعت واستفاده‌مزله کوزللکنك قطعاً علاقه‌سی یوقدر. کوزل برشیئك، هرهانکی بروجهله بزه برمنفعتی‌ده طوقونه‌بیلیر؛ بوممکندر!. فقط کوزللکنه سبب، نافع اوله‌بیلمه‌سی دکلدر .

بوفکرلری (سقوچ مدرسهٔ فلسفیه‌سی école écossaise) مؤسسی مشهور (هیوچسن Hutcheson = ۱۷٤۷ - ۱٦۹٤) ایله ، قانت همان عیناً قبول واحیا ایتمشلر وبدیعیات مناقشه‌سنی بووادی‌یه سوق ایتمکله برچوق یکی فکرلرك انکشافنه سبب اولمشلردر .

افلاطون کندی کندینه کوزل اولان شیلرك صفت کاشفه‌سنی وماهیتنی کشف وتعیین ایده‌بیلمك ایچون‌ده بعضی‌شیلر سویله‌یور . فقط کورولویورکه هنوز بوخصوصده‌کی افکاری متشتتدر . مثلا بعضی یرلرده : [ماهیت حسن شکلده‌در . طوغرو چیزکیلر ودائره‌لر، قوسلر وبونلردن مرتب اولان شکللر کوزلدر .] دییورکه بو تقدیرجه مقیاس وآهنك تناسب کوزللکده کیفیت اساسیه‌یی تشکیل ایدییور دیمکدر . بعضاً‌ده : [لطیف

وواضح صـدالردر .] دییورکه شـو ادعایه کوره (بسـاطت و صافیت Simplicité et pureté)، حسنك صفت کاشفه‌سی اولمق لازمکلیر.

شایان دقتدرکه بوفکر اساساً (فیثاغوریلر les pythagoriciens) لکدر.

افلاطوندن تقریباً بر بوچوق درت عصر اول کلن مشهور فیثاغور، مزاجی اعتباریله بر فیلسـوف ریاضی ایدی . کرات جدولنی وموسیقی پرده‌لری آره‌سنده‌کی نسـبتی کشف ایدن بو حکیم کائنات مادیه ومعنویه‌ده (عـدد nombre) و (آهنك harmonie) دن باشقه بر شی کورمزدی .

[école کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز !]

حتی کائنـاته (قوزموس = Κόσμος = Cosmos) دیمن اولا کندیسـیدر ؛ بو تعبیرك معناسی‌ده آهنك دیمکدر . زینت معناسـنه کلن (cosmétique) اوندن مشتقدر .

افلاطونك فیثاغوردن پك چوق فکرلر آلمش اولدوغنی ادعا ایدن منقدلر، بومطالعات تماميله حق ویریر .

بوحکیم، (قدرتلی énergique) ارکك کوزللکنی، (ساکن calme) و (آهنکدار harmonieux) عدایتدیکی قادین کوزللکندن‌ده آییریپوردی .

برنجی نوع حسنه (اوقسیس = ὀξύς)ایکنجیسنه‌ده (قوزميوس = Κόσμος) تعبیرلرینی تخصیص ایتمشدی .

بوتعبیرلری رومالی (چیچه‌رو Cicero) عیناً آلمش ولاتینجه‌یه ترجمه ونقل ایله‌مشدر .

مع‌مافیه افلاطون بونکله‌ده قناعت ایده‌میور ؛ بوملاحظات اوزرینه‌ده قرار ویره‌میور . حتی بونلری بکنمیه‌رك طاقیله رد ایدییور . رنك وشکل کبی شیلری کوزللکك سببی عدایتمك، نظرنده غیرمنطقی ومشوش بر فکر کبی کورونویور . کندی فلسفه‌سیله بوفکرك اویوشه‌میه‌جغنی غالباً آکلایور؛ یعنی حسن، کندی اعتقادنجه بر (ماهیت بسـیطه concept simple) اولدوغی حالده اونك مختلف ومتنوع علامات فارقه‌سی اوله‌ماز، دیمك ایستیورکه اصل افلاطونك خطاسی بوراده‌در ؛ کوزللکی آنجق برشی وبر نوع عد ایتمش اولماسیدر . متأخرین، فلسفهٔ فلاطونیه‌نك بوخطاسنی کشف

ایتمزدن اول، (كوزل) ، (خوش l'agréable)، (علوی la sublime) والی آخره !. كبی شیلر آره‌سنده‌كی فرق حقیقی‌یی تعیین ایده‌مه‌مشلردی . بو تفصیلاته كله‌جكز .

آكلاشیلیوركه افلاطون ، ماهیت حسن حقنده قطعی بر فكر حاصل ایتمزدن اول تورلوتورلو ملاحظاته قابیلمش ومتخالف، حتی متناقض برطاقم اعتقاداتی آلوب براقدقدن‌صوكره نهایت كندی فلسفه‌سنك اساسنی تشكیل ایدن (مثل، ماهیات ، اعیان ثابته = idée) نظریه‌سنه رجوع ایدوب اونده قرار قیلمشدر .

بو صفحات تكاملی كچیردكدن‌صوكره باشقه تورلو سویله‌یور : [برشیئی كوزل كوسترن، حالت كوزللكك اوكابالذات تعلقی‌در؛ یعنی اونده‌ماهیت‌حسنك جلوه‌سی‌در!..) دییوركه بوادعاء، حسنی، اشیادن بوسبوتون آیری‌ومستقل بر (كیفیت‌مجرده) اولمق‌اوزره تلقی ایتدیكنی كوستریر. ایشته‌مابعدالطبیعی معناسیله‌اصل (حسن‌مطلق) تصوری‌بودر،وحقیقتاًبوتصور،افلاطونی‌بدیعیات عالمنده طبقات مابعدالطبیعیه‌یه اوچورمشدر . بو مرتبهٔ تفكره ایریشدكدن صوكره، حسنی بر (انموذج اول archétype) ، بر (عین‌ثابته idée) اولمق اوزره تلقی ایتمش وافكار بدیعیه‌سنی، فلسفه‌سنك مبادیٔ اساسیه‌سیله تألیف و توفیق ایده‌بیلمشدر .

[archétype و idée كلمه‌لرنده‌تفصیلاته‌باقیكز !]

اوحالده‌حسن برماهیت مجرده‌در؛(ماهیت‌حكمت idée de la sagesse)دن شو فرقی واردركه كوزللك حواس واسطه‌سیله ادراك اولونور، (لمعان ایدر) ، كورولوربرشیدر. شكل انسانده دهاقولای دها پارلاق برصورتده تجلی ایدر . مفتون حسن اولوبده اونی آرایان كیمسه، اولا انسانك شكل وهیئتنده كوره‌بیلیر، اوندن روحك كوزللكنه وسائر كوزللكلره انتقال ایده‌بیلیر . اوندن صوكره‌ده مؤسسات وقوانینك ، علمك كوزللكنی آكلایه‌بیلیر ونهایت هرنوع شكل ظاهری وصورت مادیتدن معرا اولان (حسن مطلق) تصورینه ارتقا ایده‌بیلیر .

ایشته فطرتاً خارق‌العاده بر مزاج بدایعپرورانه ایله طوغمش و پك كنج ایكن بیله مستثنا بر دهای شعر وهنر ابراز ایتمش اولان افلاطونك محاضراتنده پراكنده افكار بدیمیه‌سندن طوپلانیله‌بیلن خلاصهٔ معتقداتی بودر . غریبدركه شعر وصنعته، سوق طبیعی‌سی ایله میل ایتمش اولان بو آدم، هنوز یكرمی، یكرمی‌ایكی یاشلرنده‌ایكن سقراطه‌ملاقی‌اولوب درسلرینه منتظماً دوامه‌باشلامش وفلسفه‌یه انتساب ایدرایتمز، شعر وصنعتی بوسبوتون براقشدر . حتی شعر وصنعتك اخلاقه مضرتنی بیله ادعا ایتمشدر . معمافیه ینه اونك قدرحسنه قیمت‌ویرن ومفتونیت كوسترن هیچ‌برفیلسوف‌یوقدر. ذاتاً سقراط دخی اویله ایدی : فیلسوفلقله اشتهار ایتمزدن‌اول، هیكلتراشلقله اوغراشیوردی. افلاطونك، استادینه صدق‌خلوص ایله مربوطیتی وفلسفه‌یه صوك درجه‌ده استعداد ورغبتی محقق اولماسنه رغماً ینه مزاج شاعرانه‌سی هرشیئه غلبه ایده‌رك فلسفه‌سنه بر چاشنیٔ شعر ویرمش واوسبله بو بویوك متفكر، حق وحقیقتی، حسن ایله بر طوتمشدر . افلاطونك اعتقادنجه عاشق حسن اولانلر، عاشق حقیقت اولان فیلسوفلردن آیری دكلدر؛ عینی صنفده داخلدرلر .

شرقده بالخاصه مولانا جلال‌الدین رومی بومزاجده برداهی ایدی .

[استادم افلاطونی سوه‌رم، فقط حقیقتی دها چوق سوه‌رم !] دەین ارسطونك بوخصوصده فكر واعتقادی بوسبوتون باشقه‌در . واقعا ارسطو دخی مسئلهٔ حسنی ـ بالوسیله ـ قورجالامشدی . فقط افلاطونك (اعیان ثابته) نظریه‌سنی قطعیاً ردوابطال ایتمك‌ایچون بویوك برغیرت وهمت‌صرف ایتدیكندن طولایی ـبالضرورهـ بومسئله‌دەدخی افلاطونه‌صاتاشمشدر .

شرق واسلام عالم عرفاننده معلم اوّل عنوانیله ـ آشیری درجه‌ده ـ شهرت وحرمته مظهر اولان بو فیلسوف (ماهیت حسن) مسئله‌سنده پك اوقدر مابعدالطبیعی طبقاتده سیران ایتمدیكی ایچون افكاری برقاچ جمله ایله تلخیص اولونه‌بیلیر .

بوحكیمه كوره حسنك باشلیجه علاماتی (نظام ordre) ، (تناظر وتناسب symétrie) و (حدودمعینه limites définies) در . بناءً علیه

ماهیت ریاضیه‌یه یابانجی برشی دکلدر . یعنی اشیاده کوزللکك باشلیجه صفت کاشفه‌سی برشیئك کلیتی ایله اجزاسی آره‌سنده حس اولونان، کورولن (نسبت ریاضیه proportion mathématique) در . مع‌مافیه ـ بالخاصه انسان کوزللکنده ! ـ بردرجه‌یه‌قدر بویوکلکك ده اهمیتی واردر ؛ اوده برشرط اساسی‌در . ارسطونك بالذات دیدیکی کبی : (کوچوجوك آدملر ، پك متناسب اوله‌بیلیرلر ؛ فقط اونلره کوزل ده‌نیله‌مز !) مثلا تناسب اعتباریله قصورسز اولان بر (جوجه nain) ، کوزل برآدم صاییلماز . کذلك بر چوجوق نه‌قدر دلبر اولورسه اولسون، اوکا (کوزل) دیمك طوغری اولماز.

ارسطونك بو ملاحظه‌سی پك اهمیتلیدر، چونکه حسنك (کمال perfection) ایله علاقهٔ صمیمیه‌سی اولدوغنه اشارت ایدییورکه طوغرودر . مثلا: انسان نه‌قدر سویملی ومتناسب اولورسه اولسون هنوز بیتمه‌ایکن کوزل صاییله‌ماز. کماله ایرمه‌لی‌درکه کوزل اولسون واوحیثیتله اجرای تأثیر ایده‌بیلسین !..

زمانمز بدیعیونی تماماً بو فکرده‌در : مینی مینی برشی آنجق (joli) اوله‌بیلیرکه چوجوقلرك لساننده (جی جی) بودر ، وبزم لسانمزده ـ آدم عقللی ـ ترکجه مقابلی یوقدر. بوتعبیرك (جوجه) ایله مناسبتی وارمی؟..یوقمی؟.. بیلمیورم . فقط (جوجی خان) نامیله مونغول برنسلری اولدوغنی بیلیورم وظن ایدییورم‌که بوکله (شیرین) و (دلاشوب) کبی بر معنا افاده ایدر.

هرحالده بوکون (joliesse) ایله (beauté) آره‌سنده اك اساسلی فرق برینك مینی‌مینی اولماسی، دیکرینك‌ده کماله ایرمش بولونماسی‌در .

حسنی، (شیئتی اعتباریله en tant qu'objectif) تلقی ایدنجه، ارسطو، اونده شو ذکر ایتدیکم اوصاف اصلیه‌یی بولویور . فقط دیکر بعضی تعریفلری ده‌واردرکه کوزللکی (انفسی برنقطهٔ نظردن= d'un point de vue subjectif) تقدیر ایتمکه چالشدیغنی کوستریر ؛ مثلا : [کوزل، کندی ذاتیتی اعتباریله منتخب ومقبول اولان شیدر ؛ واوحیثیتله شایان تحسین وستایشدر.] دییورکه، (کوزللك، حیثیت ذاتیه‌سیله قائم، برکیفیت مستقله‌در ؛ قیمتی ذاتی‌در ؛ باشقه بر شیئه اضافتله دکلدر !.] دیمکله بردر . چونکه ماهیت حسنك، حقیقتاً برقیمت ذاتیه‌سی وارسه، هیچ برغایه‌یه، هیچ برمقصده

مناسبتی اوله‌ماز؛ اولسه بیله عارضی‌در ؛ ماهیت ذاتیه‌سنه یابانجی برصفتدر. نته‌کیم (گوزل) ایله (ایی) تعبیرلرینك مدلولی آره‌سنده‌کی فرق ـ براز یوقاریده ـ بووجهله تعریف ایدلمشدی.

حالبوکه بو سوزلری سویله‌ین ارسطودخی، افلاطون واونك استادی سقراط کبی ایلك ایله گوزلکی قاریشدیریور ؛ مثلا بریرده : [ایی اولدوغی ایچون خوشه گیدن شی گوزلدر ! .] دییور . (فضائل vertus) ی و (صفات مستحسنه qualités admirables) نی گوزل ولمق اوزره توصیف ایدییور . بالخاصه (اصالت روح la noblesse de l'âme) ی، حسنك الك پارلاق برصورتی و (شعشعه lustre) سی اوله‌رق تلقی ایدییور.

بوتون بو ملاحظات گوستربیورکه علی‌العموم یونان قدیم فیلسوفلری (قیمت بدیعیه valeur esthétique) نی (قیمت اخلاقیه valeur morale)دن بوسبوتون تمییز وتفریق ایده‌مه‌مشلردر. بونك سببی، هنوز علوملك وفلسفه‌نك ابتدائی برحالده بولونماسی وعلم بدیعك، علم اخلاقدن تماميله تمایز ایده‌مه‌مش اولماسی‌در، صانیرم .

مع‌مافیه، بوتون بو تدقیقات ونظریات مختلفه بو مسئله‌لرك یوغورلمغه باشلادیغنی وبدیعیاتك یاواش یاواش تشکل وتکمل ایتمکه یوز طوتدیغنی گوستریر . نته‌کیم دها اوزمانلر بیله بعضی مهم نقطه‌لر ابراز ایدلمشدی . مثلا ارسطو (حقیقی گوزللك beauté réelle) ی ، (آرزوی تناسلی désir sexuel) ایله ترجیح اولونان گوزللکدن قطعاً آیری طوتیور . یعنی (شهوانی برآرزونك الهامیله مرجح گورونن گوزللك، حقیقی گوزللك دکلدر) ، دیمك ایستیورکه بوگونکی متفکرین میاننده ـ ماهیت حسنه بر حیثیت مستقله عطف ایدن، وهرتورلو غایه وفائده ایله علاقه‌سنی انکار ایدن ـ (absolutisme) طرفدارلرینك فکری حالا بوندن باشقه برشی دکلدر. گوزللکك (حسیات انانیتپرورانه Sentiments égoïstes) ایله مناسبتی احتمالی قطعیاً ردایدنلرك اعتقادی ینه بودر. نته‌کیم عشق ایله آرزو آره‌سنده گوستریله‌بیلن الك مهم فرق دخی آرزونك ـ ماهیتاً ـ خودکامانه برحس اولماسی‌در.

[amour , désir , absolutisme تعبیرلرینه باقیکز !]

فلسفه عالمنده مستثنا برشکوه واقبال ایله ـ ایکی بیك سنه ! ـ تسلطن ایدن بوایکی استادك بربرینه ماهیتاً مباین اولان فلسفه‌سی، کائنات افکارك ایکی قطب متقابلنی تشکیل ایتمش ومتفکرین اخلافدن کیمیسی افلاطونه، کیمیسی ده ارسطویه متمایل اوله کلدیکی ایچون نظریات فلسفیه پوجالایه پوجالایه بوکونکی درجه‌یه ایره بیلمشدر .

یونانك انقراضنه باعث وثروت عرفانـنه وارث اولان رومالیلرده کمی حقیقتاً عالی واصیل فیلسوف اندردر . بوراده یالکز (چیچه‌رو = Ciceron) ذکره شایان بعضی ملاحظاتده بولونمشدر .

یونانك دور انقراضنه شاهد اولمش وآتنه‌ده اکمال تحصیل ایتمش اولان بو فیلسوف خطیب، روماليلرك بدیعیاته ایکی وجهله خدمتی سبق ایتمش اولدوغنی، منقدلر، تقدیر وروایت ایدییورلر . اولا خاصةً کوزل اولان شیله، (مقصده اویغون ومطابق apte et bien adapté) برشی آره‌سنده‌کی فرق مهمی قطعیاً تعیین ایده‌رك بو ایکی نوع کیفیتی بربرندن آییران او اولمشدر . ثانیاً (حسن) تعبیرنی بر (اسم جنس nom générique) اولمق اوزره تلقی ایده‌رك اونك انواعنی تعیینه همت ایتمشدر . چیچه‌رون، علی الاطلاق کوزللکه (pulchritudo) دییور . صوکره کوزللکده، قادینه وارککه خاص اولمق اوزره آیری آیری برجلوه، برفرق کورویور: ارکك کوزللکنده صفت ممتازه اوله‌رق بر (وقار وحیثیت) بولویور . قادین کوزللکنده (لطافت grâce) و (سویملیلك) کورویور . بناءً علیه برنجی نوع حسنه (dignité = dignitas) ایکنجیسنه‌ده (venustas = وه‌نوستاس) دییورکه (وه‌نوس) بو کلمه‌دن مشتقدر . مثلا مشهور (ژوپی‌تر اوله‌مپیه‌ن = Jupiter Olympien) هیکلنده وقور وحیثیتلی بر طور حسن واردر ؛ (وه‌نوس) هیکلنده دخی جاذبه‌دار بر جلوهٔ لطافت آشکاردر .

افلاطونك دخی جنس حسنی ایکی نوعه آییرمش اولدوغنی ومردانه کوزللکه (اوق سیس=ὀξύς) ،قادین کوزللکنه‌ده(قوزمیوس=κόσμιος) دیدیکنی سویله‌مشدم . بو (قوزمیوس) تعبیرینك معنای اصلیسی (زینت)

دیمك اولدوغنه نظراً، اکلاشیلیورکه افلاطون، قادینده بالخاصه شعشعه‌دار وفطرتاً مزین برادای حسن کورمش واونی بر صفت ممتازه اولمق اوزره ابراز وتعریف ایتمشدی .

جیجه‌رونك شو تقسیمی - شبهه یوقکه - افلاطونك کنك عینیدر ؛ بناءًعلیه ماهیتاً یکی برشی صاییله‌ماز .

بدیعیاته جداً بویوك خدمتلر ایدن مشاهیر فلاسفه‌دن بری - حتی افلاطوندن صوکره کلنلرك برنجیسی - (پلوتینوس = Plotinus) در . [بعدالمیلاد = ۲۰۵-۲۷۰] .

مصرده (لیقوپولیس = Lycopolis) شهرنده طوغمش ورومادە فلسفه تعلیم ایده‌رك جهانکیر بر شهرته نائل اولمش اولان بوذات، عرفان اسلامیه وهله حکمت صوفیه‌یه فوق‌العاده برتأثیر اجرا ایتمشدر . شرقده (فلوطینوس) نامی، همان ارسطوقدر معروف ویك معتبردر . شبهه‌سز بو آدم حکمت اشراقیه‌نك، یعنی (نوفلاطونیه Néoplatonisme) مذهب فلسفی‌سنك الك بویوك ممثلی والك فیاض بر داهیسی در .

فلسفه‌یی مکمل ومنتظم برسیستم شکلنه قویان بو متفکر، حکمت بدیعیه‌یی دخی اکمال ایتمش و (نظریهٔ حسن théorie de la beauté) ی بالخاصه بر پسیقولوغ کوزیله تلقی وتحلیلی برصورتده تدقیق ایتمك یولنی بولمشدر . کوزل شیلرك بزده ایقاع ایتدکلری حسیات مخصوصه‌نك جنس ونوعنه کوره بو مسئله‌یی تتبعه قویوله‌رق کمال وضوح ایله نتیجهٔ تحلیلاتنی عرض ایتمش وبرچوق اینجه نقطه‌لری ابراز وحسن صورتله تنویره موفق اولمشدر. اوزمانه کوره بو، بر بویوك خطوهٔ ترقی‌در . (کوزل) ایله (ایی) آره‌سنده‌کی فرقی لایقیله کورن وکوسترن (فلوطینوس) در . کندیسنك ادعاسنه کوره بوایکی تورلو شیئك بزده تولید ایده‌بیله‌جکی حسیات بوسبوتون باشقه نوعدندر .

بوحکیمك ملاحظات بدیعیه‌سنی تلخیص ایدرسه‌ك شو آکلاشیلیر :

(ایی) برشی بزده بر (آرزوی تملك désir de possession) اویاندیریر ؛ وبو آرزو اونك (شیئیت objectivité) نه، یعنی حقیقت

خارجیه‌سنه ایناندیغمزی اثبات ایدر ؛ چونکه ایی اولدوغنه حکم ایتدیکمز برشیئی بنمسه‌مك ایستیورسه‌ق، ـ اصلی فصلی یوق ـ برخیال، بر (شعبدهٔ حس illusion de sens) کبی تلقی ایتمیورز ؛ خارجده صحیحاً و مستقلاً موجود برشی اوله‌رق وارلغنه ایناندیورز وبو اعتقادمزده ذرّه‌قدر شبهه‌یه محل کوره‌میورز، دیمکدر . اوندن صوکره اوکا تملك آرزوسی بزه‌احساس ایدیورکه بزه اوشیئك لزومی واردر . هیچ اولمازسه حیاتمز ایچون فائده ومنفعتی اولمق احتمالی واردر . خلاصه !.. ایی بیلدیکمز ویاخود اویله ظن ایتدیکمز بر شیئی ـ بزه فائده‌سی اولدوغی ایچون، یاخود اوله‌بیله‌جکی ایچون!.. ـ بنمسه‌مك ایسترز . ومطلقا اوشیئك کندیسنی ایسترز ؛ خیالیله قناعت ایده‌مه‌یز، چونکه هیچ ایشمزه یاراماز . فضله اوله‌رق ایی برشی ، کندیلکندن بوصفتی حائز اوله‌ماز . اونك ایی اولماسی بزه علاقه‌سیله قائم وفائده‌سی طوقونه‌بیلدیکی مدتجه دائمدر .

حالبوکه (کوزل) برشی هیچ بویله دکلدر . بزده تأثیر مخصوصی بوسبوتون باشقه برنوع حسّیات تولید ایدر : اونی اساساً بکنیرز ! . . فقط اوکا تملك آرزوسی شرط‌دکلدر . هله بنمسه‌مك احتمالی، اصلاموضوع بحث دکلدر . بکنمك حسّنك ، امتناع و احتمال تملك ایله قطعاً علاقه‌سی یوقدر . برشیئی کوزلدر دیه بکنیرسه‌م، بنم اوله‌سه‌ده، اولماسه‌ده کوزلدر . ایی برشی بزه فائده‌سی اعتباریله وآنجق اونسبتده ایی‌در . کوزل برشی ، کندی حسابنه کوزلدر . بزه‌فائده‌سی اولسون‌اولماسین، ینه‌بالذات کوزلدر.

بناءً علیه کوزللك‌صفتی (ذاتی intrinsèque) در؛ یعنی کندی‌ماهیتیله قائمدر. اییلك‌صفتی انجق بزه‌نسبتله برقیمتی‌حائزدر؛ یعنی (اضافی relatif)در.

بورادە افلاطونی خاطرلامالی‌یز!.. براز اول نقل ایتمشدم‌که بوفیلسوف (فیله‌ب=Philèbe) نام اثرنده کوزللکی ـ ذاتی واضافی اولمق اوزره ـ ایکی نوعه تقسیم ایتمشدی . ایشته فلوطینوس ، آنجق ذاتی اولان کوزللکی (حسن حقیقی beauté vraie) عد ایدییور . برغایه‌یه موافقت حسبیله ، یاخود باشقه‌برشیئه نسبتله کوزل‌اولان ـ دهاطوغروسی کوزل صاییلان ـ شیلره (ایی bon) دییور؛ کوزل دیمیور .

شوقدیرجه کیفیت حسنك (صفت کاشفه la caractéristique) سی وحیثیت ذاتیه سی ـ کرك بزمله، کرکسه باشقه شیلرله هیچ برنوع مناسبت وعلاقه سی اولمایه‌رق ـ خوشمزه کیتمه سی یعنی، یالکز کندی فسون ماهیتی ایله نظر تحسینمزی بر آنده جذب ایتمه سی در .

(ادراك حسن perception de la beauté) ایله حواسمزك مناسبتی بحثنده برمهم نقطه دها وارکه فلوطینوسك نظر دقتندن کیزلی قالمامشدر: بو فیلسوف دیبورکه : کوزللك آنجق بعضی حواس ایله ادراك اولونه‌بیلیر، ظاهری برکیفیتدر . علی‌الخصوص حاسهٔ بصرك بونده برنجی درجه‌ده بر رول اوینادیغی شبهه کوتورمز . کوزل برشیئك تماشاسیله، خیالی آره‌سنده ـ تأثیرجه ـ هیچ برفرق یوقدر . کوزللك کندیسی قدر خیالی دخی بزه بر (ذوق‌بدیعی plaisir esthétique) ویره‌بیلیر. حالبوکه، برآزیوقاریده سویلدیکم وجهله (ایی) دیه تقدیر ایتدیکمز بر شیئك مطلقا کندیسنه احتیاجمز واردر ؛ یالکز کندیسی ایی‌در ؛ اوکا مالك اولمق ایسترز، خیالیله قناعت ایده‌مه‌یز .

بوملاحظات مهمه، ادراك حسنك (مخیله l'imagination) ایله‌دخی صیقی صیقی‌یه بر علاقه‌سی اولدوغنی کوستریر ؛ احتمالکه (ذوق بدیعی) دیدیکمز حس لطیفك (فعالیت مخیله activité de l'imagination) دن منبعث اولماسی لازم کله‌جکنی دوشوندورور . نته‌کیم زمانمز پسیقولرغلری بونی برمسئلهٔ جدّیه اوله‌رق تتبع ایتمکده بولونمشلردر .

[بومسئله وبالخاصه plaisir esthétique کله‌لرنده تتبع ایدلمشدر . اونلره مراجعت ایدیکز !]

ایشته فلوطینوسك (صرف بدیعیات esthétique pure) دائره‌سنده بیان ایتمش اولدوغی افکار وملاحظات ـ خلاصةً ـ بونلردن عبارت کبی‌در . بوفکرلر، اوزمانه کوره یکی‌در وهرزمانه کوره طوغرو اوله‌رق قبول ایدلمشدر .

معمافیه بوفیلسوف (وحدت وجود panthéisme) فلسفه‌سنك ایلك مقتدرناظمی ومروجی وبناءً علیه (متفکرین صوفیه les penseurs mys -

tiques) نك الك متنفذلرندن بری اولدوغی ایچون، یالکز بدیعیات دائره سنده توقف ایده مه مشدر ؛ (مابعدالطبیعی métaphysique) بر نظرله دخی عینی مسئله یه بر معنا ویرمك ایسته مش ؛ و بوسفر پك یوکسکدن باقدیغی ایچون، بوسبوتون باشقه فکرلر بیان ایتمشدرکه بدیعیات ساحه سنده ایجه دن اینجه یه آراشدیروب تعیین ایتدیکی فرقلرك (صرف اعتباری -purement conventionnelles) اولدوغنی ادعایه وارير ؛ بلکه ده - یکنظرده - ملاحظات بدیعیه سیله، عقائد مابعدالطبیعیه سی متناقض کورونور .

افکار مابعدالطبیعیه سنی ده شو وجهله تلخیصاً عرض ایده بیلیرم وده یه بیلیرم که صوفیهٔ شرقك بومسئله ده اعتقادی ده عیناً وحرفیاً بودر :

(پلوتی نوس) ك و بوتون اوکا بکزه ین متفکرین ایله بزم حکمای صوفیه نك اعتقادینه کوره، جمله کائنات، (وجود مطلق l'Être absolu) ك نامعدود صور تجلیسیدر . وجود مطلق، (حقیقت ذاتیه) سی اعتباریله (روح esprit) در . (ماده matière) جنسندن دکلدر . انسانلرك روحی، عقلی، اوعقل کلّك، اوروح اعظمك برجزئی در. مولانا جلال الدینك دیدیکی کبی :

(جزؤ عقل این، ازان عقل کل است !) یعنی :

[انسانك عقل جزئیسی، اوعقل کلدندر .] حسنك معنای مابعد- الطبیعی سی ، روح مطلقك بر شکل مخصوص اوزره جلوهٔ اداسی ولمعان فسونی در . انسانك بوتجلیات حسن حضورنده طویدوغی (ذوق بدیعی plaisir esthétique) ، روح بشرك روح اعظم ایله پیدای آشنایی ایتمه سندن طولایی تحصیل ایتدیکی سرور وشغفدر . (نفس ناطقه l'âme rationelle) مز، کوزل شیلرده کندی طبیعت وحقیقتنه مشارکت ومشابهت کشف ایدر واوندن طولایی - حقیله تعریفی ناقابل - بر حظ معنوی طویار . آکلارکه نفس ناطقه، (ماهیت حسن l'idée de beauté) واسطه سیله روح کائناته یعنی وجود مطلقه منسوبدر ومتصلدر . خلاصه (یکانه موجود حقیقی le seul être réel) اولان وجود مطلق ، (کمال مطلق perfection absolue) و (خیراعلا le suprême bien) اولمق

حیثیتیله (جمال مطلق beauté absolue) در . (وحدانیت مطلقه l'unité absolue) نك بویله نامتناهی تجلیاتنده ینه جمال مطلقك حقیقت ذاتیه‌سنی کورمك واونکله نفس ناطقه‌مزك عینی ماهیتده اولدوغنی آکلامق، روح بشرك حس ایده‌بیله‌جکی اذواقك الك علویسیدر ، وایشته ذوق بدیعی تسمیه ایتدیکمز حالت روحیه اودرکه هر کوزل شیده وهر نوع جلوهٔ حسنده بزه بو حقیقتی افشا واحساس ایدر .

اوحالده ذوق بدیعی اشیاده یالکز رنك وتناسب وآهنك مشاهده ایتمکدن ایلری کلیور ؛ (کثرتده وحدت l'unité dans la variété) کشف ایتمك نشئه‌سندن طوغیور ؛ وروحمزده طوغیور ؛ چونکه روحمز دخی کثرتده وحدتك الك کوزل بر نمونه‌سیدر . یعنی مختلف تجلیاتنه، حتی متناقض حسیاتنه جلوه‌کاه اولدوغی حالده، حقیقت ذاتیه‌سی اعتباریله (بر) در وعینی شیدر . ینه اوسببله‌درکه (حسن جسمانی beauté corporelle)، (جمال روحانی beauté spirituelle) یه نسبتله آشاغیدر . روح دخی، (فسون charme) ذوقی (عقل =νοῦς= l'intellect) دن آلیر ؛ چونکه بوتون بو حقیقتلری اذعان ایدوب آکلایان، وروح ایله وجود مطلقك (عینیت identité) نه حکم ایدن، عقلدر .

بناءً علیه، کوزللك جانسز بر تناسب دکلدر؛ وجود مطلقك فیضان جمال وجلوهٔ کمالی‌در . اونك لمعان نوری، اونك سیلان حیاتی‌درکه هرشیئه رنك وحان بخش ایدر ؛ تناسب وآهنکه بر فسون تأثیر ویریر . کوزللك نشئه‌سیله — لاینقطع — جلوه نمون اولان بو فیض حیاتك منبعی‌ده (خیر مطلق) در.

ایشته فلوطینوسك — پك موجز ومختصر بر صورتده — عرض ایتدیکم شو ملاحظاتی، هیئت عمومیه‌سیله آهنکدار بر فلسفه سیستمی تشکیل ایدرکه (صوفیهٔ شرق le çoufisme oriental) ك سرمایهٔ حکمتی در . و — فکرجه — (نیکبینلك عقیده‌سی doctrine de l'optimisme) نك دستور اساسی‌سنی‌ده متضمن‌در . چونکه فلوطینوسك اعتقادینه کوره ، کائنات، یکانه موجود حقیقی اولان وجود مطلقك نامعدود جلوه‌لرندن باشقه برشی دکلسه، وبو (تجلیات نامتناهیه manifestations infinies) لاینقطع

بر فیضان حیات دیمك اولویورسه ، خصوصا حقیقت مطلقه‌نك هرطور انکشافی برجلوهٔ جمال صورتنده اجرای فسون ایلیور ایسه، شبهه یوقدرکه خلقتده (خیر محض) واردر؛ حتی‌هیچ چیرکینلك یوقدر! هرشی کندی مرتبهٔ تجلیسنه کوره وکندی ماهیتنه اضافتله، نسبتاً کوزلدر. اوحالده (شر le mal) ، (وجودی positif) وحقیقی برشیٔ دکل، (عدمی négatif) بردوشونجه‌در ؛ دیمك چیقار .

[فلوطینوس فلسفه‌سنك تصوف ایله علاقهٔ صمیمیه‌سنی تحقیق ایچون mysticisme و çoufisme کلمه‌لرینه باقیکز . pessimisme و opti - misme , amour تعبیرلرینه دخی مراجعت ایدیکز !]

فضله اوله‌رق بر نقطه دها وارکه اوده جالب دقت کورونویور : فلوطینوس — علم بدیعیات ساحه‌سنده — کال فطانتله ایلك وکوزللك آره‌سنده‌کی فرق اساسی‌یی کشف ایدوب کوستردیکی حالده، مابعدالطبیعیات ساحه‌سنه کیرنجه اوفرقه اهمیت وقیمت ویرمیه‌رك ماهیت حسنی (ماهیت خیر) ه ارجاع ایتمش اولدی . کوزللکی خیر مطلقك — آنجق (شرائط حسیه — conditions sensuelles) تحتنده جلوه‌نمون اوله‌بیلن — برشکل مخصوصی کبی تلقی ایتدی . بو رجوعه سبب، کندیسنك اکال وترویج ایتدیکی (وحدت وجود panthéisme) فلسفه‌سیدر . حقیقت‌وجودی، وحدتده بولونجه (خیر) ی آیری، (حسن) ی ده بوسبوتون آیری اولمق اوزره ایکی مبدأ قبول ایتمك ممکن دکلدر . بویله بر تصور (فلسفهٔ وجودیه philosophie panthéiste) نك اساسنده بر تناقض مهلك اولوردی . حالبوکه وحدت وجودی اساساً قبول ایتدکدن صوکره (وارلغك تجلیات مختلفه‌سی les diverses manifestations de l'Etre) آره‌سنده فرقلر کورمکده بأس یوقدر .

ایشته بوسببله‌درکه بدیعیاتده اینجه‌دن اینجه‌یه فرقلر تعیین ایدن فلوطینوس، مابعدالطبیعیاتده اونلره اهمیت ویرمه‌مش وهرشیئی وحدته ارجاع ایتدکدن صوکره حقیقت مطلقه‌یی (خیر محض) اولمق اوزره تلقی ایده‌بیلمشدر .

[panthéisme کلمه‌سنه باقیکز !]

قرون وسطا فیلسوفلری بو بویوك آدمك نظریهٔ بدیعیه‌سندن شدتله متأثر اولمشلردر. فقط اودورك فلسفهٔ مخصوصه‌سی همان منحصراً (سقولاستیق Scholastique) سیستمندن عبارت وبونك ماهیتی‌ده هر حقیقتی، کتب دینیه‌یه وایجابات نقلیه‌یه اویدورمق غیرتنه منجر اولدوغی جهتله، بو دور متفکرینندن ذکره شایان وقیمتلی برفکر یوقدر دەیه‌بیلیرم.

یالکز (آباءِ خرستیانیه les pères chrétiens) میاننده اك بویوك سقولاستیق فیلسوفلرندن اولان (سن طوماداکن=St. Thomas d'Aquin) ایله، (سنتوکوسته‌ن = St. Augustin) نام ذاتلرك نظریهٔ بدیعیه‌لری – برنمونه اوله‌رق – ذکر ایدیله‌بیلیر.

(۱۲۲۷) سنهٔ میلادیه‌سنده ایتالیانك (ناپولی Naples) شهرنده طوغمش اولان (سن طوماداکن)، (غرب کلیساسی l'église de l'Occident) نك اشهر (آلهیون théologiens) یدر. بو ذات حسنك مادی وظاهری، یعنی (مشهود وآفاقی visible et objectif) اولان (صفات کاشفه caractères) سنی تعیین وتعداد ایدییورکه اصل بر قیمتی حائز بولونان ملاحظات بدیعیه‌سی بودر:

رنکلرك پارلاقلغی ایله وضوحی، (تناسب symétrie)، (شکلك شعشعه‌سی = la splendeur de la forme=resplendentia formae)، لایقی وجهله ترتب ایتمش عناصر مادیه‌ده کورولوسه (حسن) دیدیکمز کیفیت مرغوبه‌یی تشکیل ایدر. نته‌کیم (افعال واعمالده کوزللك beauté dans l action) دخی قوای معنویه‌نك عینی صورتله هم آهنك اوله‌رق جلوه‌سیدر. اوحالده (معنای حسن)، (تنوعده آهنك harmonie- dans la diversité) در؛ بو، (کثرتده وحدت) دیه‌نك برتورلوسیدر!. مع‌مافیه بو سوزلر مقرون حقیقتدر؛ خصوصا موسیقی وبویالی رسمده کوزللکك باشلیجه شرط تحققی اودر، دەنیله‌بیلیر.

(ایی) ایله (کوزل) آره‌سنده‌کی فرقی تعریف ایچونده (سن طوما)نك سویله‌دیکی سوزلر (فلوطینوس) ك بومسئله حقنده ـ دەمین نقل ایتدیکمز ـ ملاحظاتنك عینیدر:

(ایی) اولان برشیئك، کوزل اولان برشیئه نسبتله صفت کاشفه‌سی شودرکه برنجیسی بزده (آرزوی تملك) désir de possesion اویاندیرر وبو آرزو آنجق اونی الده ایتمکله (تشفی) satisfaction ایده‌بیلیر . حالبوکه کوزل بر شیئه قارشی انجذاب واشتیاقمز، اوکا مالکیتله شفا پذیر اولماز ؛ اونك ذوقی آنجق منظره‌سنی (سیر ایتمك) contempler و (آکلامق) connaître ده‌در .

دییور وبو مطالعه‌یه بناءً (باصره) la vue ایله (سامعه) l'ouïe یی منحصراً (حواس بدیعیه) les sens esthétiques اوله‌رق قبول ایدییور، [آنجق بونلر « معرفت اشیایه خادم حاسه‌لر = sens cognitifs » در .]

دییورکه بوصوك ادعا جداً شایان قیددر ؛ زیرا کوزللك یالکز حس ایله مشاهده دکل، عقل ایله دراك اولوندوغی متضمن بر اعتقاددر .

[بو بحثك مناقشه‌سی ایچون esthétique کلمه‌سنده تفصیلات مخصوصه‌یه باقیکز !]

(سنتوکوسته‌ن St. Augustin) بالذات کوزل اولان بر شیله، مقصده موافق و (اویغون) بر شی آره‌سنده‌کی فرق اساسی‌یه چوق اهمیت ویرمش وبو مسئله‌یه دائر بر رساله‌ٔ خصوصیه بیله یازمش ایمش . بو آدمی ـ نظریه‌ٔ حسن مناسبتیله ـ ذکر ایدن (سرویلیام هاملتن Sir W. Hamilton) ، (مابعد الطبیعیات تقریرلری = Lectures on methaphysics) نام اثر معروفنك ایکنجی جلدنده شو سوزلری سویلویور :

[(بیانات = Confessions) نام کتابنده (سنتوکوسته‌ن) ، بزه خبر ویرییورکه : فن بلاغت اربابندن رومالی (هیه‌روس = Hierus) نام ذاته خطاباً [De apto et pulcro] عنوانیله بر کتاب یازمش ایمش !. مع التأسف بو اثر ضایع اولمش ونسخه‌سی بولنه‌مامشدر . او کتابده (کوزل = pulcro = beau) ایله (مقصده موافق = apto = apte) ی بر برندن تمییزاً شو وجهله تعریف ایتمش اولدوغی ده نقل ایدییور : « Pulcrum-esse quod per se ipsum; aptum , autem , quod ad aliquid accomodatum deceret . » یعنی : کوزل ماهیت ذاتیه‌سیله قائم واو حیثیتله

خوشه کیدر برشی‌در ؛ اویغون اولان برشی، دیکر برشیئه موافقتی یوزندن
خوشه کیدر ؟] دیمکدر .

سرویلیام هاملتن، قانتك بوبابده‌کی ملاحظاتنی تنقید ایدرکن (سنتو - کوسته‌ن) ی - بالمناسبه - ذکر ایدییور، و: [سنتوکوسته‌ن، بوخصوصده زمانمزك بویوك مدققنه (یعنی قانته) فائق اولدوغنی کوستریبور .] دیه‌رك حقنده بیان تحسین ایتمکدن کندینی آله‌میور. برازصوکره قانتك فکرلرینی تدقیق ایده‌جکز .

(بەی قن Sir Fr. Bacon) و (دەقارت René Descartes) ایله باشلایان دور تجدد، هرشیدن زیاده (اصول la méthode) ایله اوغراشدیغی جهتله، بوایکی فیلسوف مجدد، سقولاستیق فلسفه‌سنك اساسنی تخریب ایتمك اوغورنده صرف غیرت ایتمشـدی . اوزمانلر قرون وسطادن انتقال ایدن بر سوری مسـائل محدثه‌یی رد وابطال ایله ترقی یولنی آچمق ایچون بویوك همتلر ابراز ایدن بوآدملر، بدیعیاته لزومی قدر توجیه نظر ایده‌مه‌مشلردر .

اونلردن ایچه‌برزمان صوکره یتیشن اعاظم متفکریندن، آلمان فیلسوفی (لایب نیچ Leibnitz)، ادعا ایدییورکه [کوزللك اشیاده غیر مشـعور اوله‌رق حساً تلقی ایتدیکمز برآهنك تناسب‌در و برنسبت عددیه‌دن ایلری کلیر .] الی آخره ! . . . بواعتقاد ماهیت حسنی کمال تناسبه، حتی، عناصر مادیه‌نك - برنسبت‌عددیه‌یه موافقتله- ترتبنه‌ارجاع ایدر؛ وشوحیثیتله قدمای یونانیوندن (فیثاغور) ك مسلکنه دها زیاده قرابت کوستریر .

کذلك (لایب نیـچ)ك معقبی صـاییلان (قریسـتیان وولف Christian Wolf) همان اساساً عینی فکری بیان ایتمشدر: [Pulchritudo- Consistit in perfectione rei .. etc.] دیبورکه [کوزللك موجوداتده جلوهٔ کمالدن عبارتدر . الی آخره !] معناسنده‌در . دیکربریرده: [اشیانك مقصدی - یعنی غایهٔ ایجادلرینه - اویغون اولمالری بزده برذوق حاصل ایدر. براوکمالی مشاهده‌ایتدیکمز شیئه کوزل دیرز .] دیه بیان مطالعه ایدییورکه (beau) ایله (apte) ی یکدیکرندن فرق ایده‌مه‌مکدر . حالبوکه بونی

چوق اول (سنتوگوستهن) ودها اوّل (فلوطینوس) نه ایی تمییز ایتمش ونه‌قدر گوزل آکلاتمشدی .

گورولویورکه اون‌یدنجی عصر فیلسوفلری بدیعیات مسئله‌لرنده یونانیلردن مشوش بر صورتده انتقال ایدن فرضیاتك تأثیرندن قورتوله‌مامشلر وگاه گوزللکی، ایبلك ایله، گاه آهنك ویانسبت عددیه ایله، گاه کمال ایله، گاه خیر ایله تعبیر وتفسیر ایده‌طورمشلردر .

فرانسه‌ده دخی عینی حال مشاهده اولونه‌بیلیر . خصوصا بو مملکتده اوزمانلر صنایع نفیسه شعباتندن (ادبیات littérature) ، هرشیدن زیاده ترقی ایتمش اولدوغی ایچون مباحث بدیعیه ادبیات مسائلی ایله علاقه‌سی اعتباریله واو وسیله ایله موجب مناقشه اولوردی . صنعتك دستور حکمتی (تقلید طبیعت = imitation de la nature) عدایدلدیکی ایچون، براثر بدیعی‌نك گوزللکی مشابه طبیعت اولماسیله یعنی حقیقته موافقتیله اولچولور واوکا گوره حکم اولونوردی . بویله‌اولونجه حسنك بالجمله انواع وتجلیاتی حقیقتله برطوتمق وبناءً علیه — یا کلشلقله افلاطونه اسناد اولونان بردستور معروفه‌اتباعاً — [حسن، حقیقتك شعشعهٔ لطافتی‌در!] دیه‌حکم ایتمك ضروری‌در. ایشته :

[هیچ بر شی حقیقتدن گوزل دکلدر ؛ یالکز حقیقت سویملی‌در ! (Rien n'est beau que le vrai, le vrai seul est aimable) دەیەرك بر (مصراع برجسته) صورتنده اودستوری عرض ایدن ذات، — فرانسه قرالی اون‌دردنجی « لوئی » نك قصیده‌جی‌باشی‌سی واودورمستثنا محررلرینك سرفرازانندن بری صاییلان — شاعر ومنقد مشهور (بووآلو Boileau) اولمشدی .

یالکز شوراسی نظر دقتدن دور طوتمامق لازمکلیرکه حسن مسئله‌سنه تعلق ایدن مباحثك اصل زمین مناقشه‌سی — اووقتلر — ادبیات ایدی ؛ بناءً علیه (بووآلو) نك (art poétique) نامیله یازمش اولدوغی اثر منظوم، بزم اوته‌دنبری بیلدیکمز (علم بدیع) ك (تنقیدی critique) و (تعلیمی didactique) بر صورتنی عرض ایدر، خصوصی وادبی بر

كتابدر. بوكونكي ئەستەتيق مسائلنك بك مهملرينى وبك چوغنى آكامشدر بيله!.. (وولته‌ر Voltaire) دخى (قاموس فلسفه.diction. philos) سنده بديعيات مسائلنه بعضى صحيفه‌لر حصرايتمش وفقط ادبيات دائره‌سنى آشمايه‌رق، (قومه‌دى) ، (ترازه‌دى) ، (اسلوب) ودها بوكبى بحثلره دائر تنقيداته كيريشمكله اكتفا ايتمشدر . حالبوكه بديعياته تعلق اولان حسن وذوق مسئله‌لرينى – اصولى وجهله systématiquement – تتبع ايتمه‌نك برنجى شرطى، بوتون بوحسياتى، پسيقولوژى نقطهٔ نظرندن تاقى ايده‌رك تحليلاً تدقيقاته كيريشمكدر . ادبى برطرز واسلوب اوزره بومسئله‌لردن بحث آچمق – هله بوكون ! – (dilettentisme)صاييلير؛ يعنى برعلمه بيكانه اولوبده اونك مسائلنه دائر سطحى نظرانه بيان ملاحظه ايتمكدن چكينمه‌ينلرك مطالعاتى قدر حائز قيمت اوله‌بيلير .

بوكون ئەستەتيق پسيقولوژى‌نك بر شعبهٔ مخصوصه‌سى كبى‌در .

(وولته‌ر) و (بوآلو) زماننده بويله دوشونوله‌ميوردى . مع مافيه اوعصرك مشاهير محررينندن (لوردشافتسبرى Lord Schaftsbury) ، ايله، صاحب مسلك فيلسوفلرندن(دوقتورهيوچسن Dr. Hutcheson)ك نظرياتى شايان دقتدر. هله(هيوچسن)ك ايجه فكرلرى و(تحليلى analytique)ملاحظاتى پك قيمتداردر، چونكه بديعياتده يكى بردور ترقى‌نك فاتحه‌سى عداولونه‌بيلير.

(لوردشافتسبرى) طبقى (فلوطينوس) كبى دوشونور : اولا ماهيت حسن حقنده‌كى اعتقادينى بيان ايدن دستور، كوزللكى حقيقتدن آيير مادیغنى اثبات ايدر : (هر كوزللك حقيقتدر ! All beauty is truth) دييور . ثانياً كوزللكك نامعدودجلوه‌لرى آره‌سنده مراتب متفاوته اولدوغنه اينانيور. جماداتك اشكالنده كوردوكمز كوزللكلردن، جناب حقه قدر، تجليات جمال لاينقطع يوكسه‌لوب كيدييور . نهايت، [بوتون كوزللكلرك مصدر لايفناسى ومنبع ازلى‌سى (حق تعالى vérité suprême) در .] دييور . حسنك صفت كاشفه‌سنى تعيين مسئله‌سنه كلنجه : (كوزل اولان شى آهنكدار و متناسب اولان شيدر ! What is beauty is harmonious and proportionable)دييور، وبرشيئك(ماهيت حسن essence of beauty)ننى

کشف ایده‌بیلمك ایچون، (نِسَبِ داخلیه وعددیه inward numbers and proportions) سنی تتبع ایتمك لزومنه قائل اولویور .

بوملاحظاتك برنجی قسمی فلوطینوسك وحتی بوتون حکمای صوفیه‌نك بوبابده‌کی اعتقاداتنی تلخیص ایدر . ایکنجی قسمی دخی (فیثاغور Pythagores) مسلکنه موافق برسوزدر .

اون یدنجی عصر میلادی‌نك اك بویوك متفکرینندن نقل ایتدیکم شو مطالعات، دهای یونانی‌نك، مدنیت حاضره‌یه نه‌درین برنفوذ اجرا ایتمش و ــ عالم عرفانده ــ نه‌قدر اوزون برمدت سلطنت سورمش اولدوغنی کمال صراحتله کوستریر صانیرم .

(هیوچسن)، ذهنی‌خیلی‌دن‌خیلی اوتأثیردن قورتاره‌بیلمش ویکی‌دن یکی‌یه کندی حسابنه دوشونه‌رك پك طوغرو فکرلر بیان ایتمشدر .

(سقوچیا مدرسهٔ فلسفیه‌سی l'Ecole écossaise) مؤسسی اولمق حیثیتیله تاریخ مدنیت وفلسفه‌ده محترم ومبجل برنام براقان بومتفکر، یکی بر (نظریهٔ حسن théorie de la beauté) ترتیب ایتمك ایچون بوتون مسائل بدیعیه‌یی، علاقه‌دار اولدقلری نوع حسیاته کوره تحلیلی برصورتده تدقیق وتتبعه کیریشمش ، وپسیقولوژی نقطهٔ نظرینی مرجح طوتمقده اصابت ایتمشدر . آلمان فیلسوف مجددی قانتك بو آدمدن ملهم اولمش بولونماسی، وحتی برچوق مسئله‌لرده اونك دیدکلرینی اکمال ایتمه‌سی، (هیوچسن) ك قدرینی ــ اخلاف نظرنده ــ برقات دها اعلا ایده‌جك احوالدندر .

بوفیلسوفك نظریهٔ بدیعیه‌سنی تشکیل ایدن مبادی، برقاچ دستور ایله عرض ایدیله‌بیلیر :

اولا : حسن، حساً درك وتلقی اولونه‌بیلیر . یعنی کوزللك ، عقل ایله آکلاشیلیر برکیفیت اولمقدن زیاده بر طویغودر . بو حس، (آنی‌وتحدسی اوله‌رق d'une façon immédiate et intuitive) استشعار اولونور : برشیئك کوزل اولدوغنی، یکدن حس ایده‌رز. اونك نه‌ایچون کوزل اولدوغنی وروحمزه سبب وصورت تأثیرینی بیلمه‌دن وآکلامادن بردن‌بره حضورنده بر حس مفتونیت طویارز . (فائده‌لی utile) اولوب اولماماسی حقنده‌کی

معلوماتمزله دخی بوطویغومزك علاقه‌سی یوقدر . حتی بوتون بوخصوصاته دائر معلومات حاصل ایتسه‌ك بیله كوزللكه قارشی حسّیاتمز ماهیتاً تبدل وتغییر ایتمز . دیمك كه (فعالیت عقلیه activité intellectuelle) نك وبیلكی‌نك، بوطویغومزله قطعاً علاقه‌سی یوقدر .

ثانیاً : (مقولات حسن les catégories de la beauté) ، یعنی (بالخاصه كوزللك) ، (علویت sublimeté) ، (شیرینلك candeur) ، الی آخره كبی تنوعات حسن ، اشیای خارجیه‌ده مستقلاً موجود بر طاقم اوصاف مخصوصه ومتمایزه دكلدر . بوتون بوشیلر (انفسی subjectif) بر ماهیتی حائزدر . كندی حسّیات متنوعه‌مزه ویردیكمز مختلف اسملردر . بناءً علیه كوزل برشی‌ایله اونك كوزللكنی ادراك ایدن روح، علاقه‌داردر . اوحالده خارجده بر (حسن مطلق beauté absolue) یوقدر، واولمامق لازم كلیر .

ثالثاً: كوزللك (اصلی، بداعی original) و(قیاسی comparatif) اوله‌بیلیر . برنجیسی ، طبیعتده‌كی موجودات میانسنده بزه كوزل كورونن شیلرك حالت حسنی‌در. یعنی انسان الیله مصنوع اولمایان شیلرك كوزللكی‌در. بونك (قانون‌صوری loi formelle) سی، [یعنی بزه كوزل كورونه‌بیلمك ایچون، شكلاً لازمكلن باشلیجه شرائط ثابته واساسیه] ، (تخلفده اطراد uniformité dans la variété = uniformity in variety =)در. (افلاطونك كثرتده وحدت نظریه‌سنی، هیوچسن بر باشقه طرز افاده ایله ادا ایتمش اولویور دیمكدر ! ..]

قیاسی ویاخود اضافی كوزللك، برشیئك كندی نمونهٔ اصلیسنه بكزه‌مه‌سی‌در، وبكزه‌دیكی ایچون كوزل اولماسی‌در. مثلا قورومش وقیرلمش برسالخورده آغاچ ، حد ذاتنده پك اویله كوزل دینه‌جك برشی دكلدر . فقط اونی حقیله تصویر ایده‌بیلن بررسامك تابلوسی كوزل اولور ؛ وبوراده حس ایتدیكمز كوزللك اوتابلونك موضوعنی تشكیل ایدن رسمك تماميله نمونهٔ اصلیسنه مشابهتی‌در . بر . ده‌لی تقلید خصوصنده‌كی معرفت ومهارتدر .

يعنی صنعتكارك دهای هنروريسی‌در. آثار صنعتده آرانيلان وتقدير اولونان نوع حسن، ايشته بودر.

شايان دقتدركه (هيوچسن)ك بو تعريفی ماهيت صنعتی ـ بالضروره ـ (تقليدطبيعت = imitation de la nature) • ارجاع ايله تقديره‌وارير؛ يعنی حكمت بدايعده (طبيعيه naturalisme) مسلكنه پيوسته اولوركه بوسبوتون يا كلش دكلسه بيله، بالجمله حسيات بشريه‌يی تبليغ وادايه كافی ومساعده دكلدر؛ طار برمسلكدر.

بركت ويرسين‌كه هيوچسن بوراده قاليور: (قياسی) تعبيريله توصيف وخصوصی بروجهله تعريف ايتدیكی (حسن اضافی beauté relative)يی تكرار ايكی نوعه آييرييور. چونكه تقليدی مطلوب اولان نمونه، طبيعت خارجيه‌ده صحيحاً موجود بر (شی objet) اوله‌بيلديكی كبی بر (فكر idée)، بر (نيت و مقصد intention, purpose) دخی اوله‌بيلير.

حالبوكه فكر ونيت، انسانك آنجق ذهننده موجوددر. مع‌مافيه صنعتكار، اوكاده برصورت ماديه ويره‌بيلير. مثلا برهيكلتراش (حرّيتك عالمی تنوير ايتديكی) مادّی براثر ايله تصوير وتمثيل ايتمك ايستەسه، بونك موده‌لنی كائنات خارجيه‌ده بوله‌ماز؛ چونكه حرّيت برآغاچ، برچيچك كبی عالمده مستقلاً موجود مادی شيلردن دكلدر. هله حريتك عالمی تنوير ايتمه‌سی، بوسبوتون تمثالی برتصور شاعرانه‌در. ديمك‌كه صنعتكارك ذهننده موجود برتصور اولمق اعتباريله، آنجق برفكردن عبارتدر وبوفكرده بر (مقصد) اولدوغی‌ده آشكاردر. آرتيست، كائنات خارجيه‌دن تماميله مستغنی اوله‌رق، يالكز بومقصدی تبليغ ايچون اوفكر حريتی (موده‌ل) اتخاذ ايده‌بيلير. نته‌كيم هيكلتراش مشهور (بارتولدی Bartholdi)، بويله برهيكل وجوده كتيرمشدركه آمريقاده (نيويورق Newyork) ليمانك مدخلنه ركز ايدلمش طورويور.

شيمدی، برألنده طوتدوغی مشعله‌يی يوقاری قالديرمش طوران اووقور وعظيم هيكل، صنعتكارك ذهننده صورتپذير تجلی اولان اوفكر ومقصدی تماميله ادا ايدييورسه كوزلدر؛ ونه‌قدر صداقت وبلاغتله ادا ايدييورسه اوقدر كوزلدر.

ایشته هیوچسن ، بونوع حسن اضافی‌یه (مقصده موافقت کوزللکی beauty of purposiveness) دییور ؛ وشو صورتله ترتیب وبیان ایتمش اولدوغی (نظریهٔ حسن) ده (خیالیه idéalisme) و (تمثالیه symbolisme) وعلی العموم (انفسیه subjectivisme) مسلکلرینه دخی واسع بر یر کوسترمش اولویور .

بو فیلسوفك برمهم فکری دها وار ؛ قانت، بو فکری ـ بالآخره ـ اعمال و اکمال ایتمشدر .

اوده خلاصةً شودر :

(عقل = Raison = Reason) ، اقتضای طبیعتیله (نظام regu-larity) و (اطراد uniformity) آرار ؛ یعنی اوکا میالدر . (حس sens) ك کوزللکده بولدوغی، کشف ایتدیکی ماهیت ممتازه وصفت اصلیه‌ده اودر . اوحالده عقل ایله حس آره‌سنده (آهنك harmony) واردر . یعنی عقل نه‌دوشونویورسه، حس دخی ماهیت حسن‌ده اونی بولویور دیمکدر.

بودرین فکرلر بدیعیات عالمنده فیضدار جریانلر حصوله کتیرمشدر.

هیوچسن‌دن براز صوکره (١٧٥٣) سنهٔ میلادیه‌سنده (تحلیل حسن Analysis of Beauty) عنوانیله براثر یازان (هوغارث = Hogarth) دخی کوزللکی (شیئیت objectivité) ی اعتباریله تلقی ایتمش وعلائم ظاهره‌سیله صفت کاشفه‌سنی تعیین ایتمکه چالیشمش‌در . بومؤلفك اعتقادینه کوره اشیاده کوزللك حسّنی بزه الهام ایدن اوصاف وکیفیات اصلیه، (مقصده اویغون اولمق fitness) ، (تخلف وتنوع variety) ، (اطراد uniformity) ، (بساطت simplicity) ، (کرفت اولمق intricacy) و (کمّیت quantity) در . فضله اوله‌رق بومؤلف (خطوط lignes) ، چوق اهمیت ویرمش وهله (منحنی خطلر lignes courbes) ی (لطافت grâce)ك صفت کاشفه‌سی اولمق اوزره قبول ایده‌رك (سرپانتین = serpentine) یعنی (ییلانقاوی) چیزکیلره (خطوط لطافت = lines of grace) دیمشدر.

شو ملاحظات رسم ایله موسیقی حقنده دها زیاده موافق دوشر .

(علوی le sublime) و (کوزل) حقنده (١٧٥٦) تاریخنده بر

کتاب یازان (بورکه Burke) ، (غریزی physiologique) بر نقطهٔ نظردن بومسئله‌لری تعریفه چالیشمش وبرشیئك قطعه‌جه کوچوك اولماسی، سطحنك یموشاق ودوز اولماسی، (نزاکت délicatesse) نی واقسامنك تدریجاً تخلفی کوزللکنك باشلیجه اسباب وشرائطی عدایتمشدرکه بوتقدیرجه مقصده اویغون بولونماسی وکمال ذاتی‌سی ، ماهیت حسنده داخل اولماق لازم کلیور .

حسن ایله حسك علاقه‌سی مسئله‌سنده‌ده اصل (لامسه le tact) نك ذوق بدیعی‌ده حصه‌دار اولدوغی ادعا ایله‌مشدر . حالبوکه افلاطوندن بوکونه‌قدر همان بوتون فیلسوفلر، آنجق (باصره) ایله (سامعه) یی (حواس بدیعیه sens esthétiques) اوله‌رق قبول ایتمشلردی . (هوغارث) ، کوزللکی اشیانك سطحنده وسطحنك یموشاق واملس اولماسنده بولدوغی ایچون، ذوق بدیعی تحصیلنده ـ بالضروره ـ لامسه‌یه بویوك بر پای چیقارمش‌در. بومؤلف، لامسه‌نك تحصیل ایتدیکی ذوقی ـ فیزیولوژی نقطهٔ نظرندن ـ تعریف ایتمك ایچون دیبورکه : [املس ولیّن بر سطحه تماس ایتدیکمز زمان، طویدوغمز ملایمت اعصابمزه رخاوت ویریر، وبوحالت استرحا روحمزده هیجان عشق تولید ایدر . بو حادثهٔ روحیه، اوته‌کی حادثهٔ غریزیه‌نك یعنی لمس وتماسك مقابلی‌در .]

بوملاحظات، ـ بنم فکرمجه ـ آنجق (اوقشامق caresser) ذوقنی تعریف ایده‌بیلیر. عشقك هیجاتی تعریف ایچون پك سطحی وپك اکسیکدر.

ینه اوزمانلرده یتیشوب (۱۷۶۲) تاریخنده بدیعیاته دائر تنقیدی بر کتاب نشر ایدن (هوم Home) ، (هیوچسن) ك آچمش اولدوغی چیغیرده دوام ایده‌رك مسائل بدیعیه‌یی تحلیلی برصورتده تدقیق ایتمشدر . بناءً علیه افکار ومطالعاتی دها قیمتلی‌در . خصوصاً برایکی مهم نقطه‌یی تنویر ایچون سویلدیکی سوزلر پك معقول ومقبولدر .

بومؤلف، اولا حسنك ماهیتاً انفسی اولدوغنده شبهه ایتمیور ؛ فقط دیبورکه : [کوزللك بزده برطویغو اولمقله برابر، مشاهده ایتدیکمز اشیای نفیسه اوزرینه (منتشر spread upon) اوله‌رق کورونویور .]

بویله دوشوندوکندن طولایی اولمالیدرکه بومؤلف، (احتساسات بدیعیه sensations esthétiques) یی آنجق باصره ولامسه‌نك قابلیت ممتازه‌سی اولمق اوزره قبول ایده‌رك (هوغارث) ك نظریه‌سنه معارض بولونمش اولویور. دیمك ایستیورکه : (لامسه‌نك احساسات مخصوصه‌سی وجودمزده بهمه حال (localisé) در ؛ اوطویغونك یرینی تعیین ایده‌بیلیرز. اساساً حاصل ایتدیکمز طویغولرك معین تماس نقطه‌لری واردر. حالبوکه کوزمزله کوروب قولاغمزله ایشیتدیکمزی ، وجودمزك هیچ بر طرفنه حصر وتخصیص ایده‌مه‌یز . اوطویغولری (احلال localiser) ایده‌مه‌یز. یعنی وجودمزده اونلره بر کوستره‌مه‌یز . واقعا کورولن صور اشیا و یشیدیلن سسلر دخی ـ حد ذاتنده ـ بر طاقم احتساساتدن باشقه برشی دکلدر، وبناءً علیه ـ ماهیتاً انفسی ـ بر نوع حالات روحیه‌مزدن عبارتدر . فقط بویله اولمقله برابر، (مُبْصرات phénomènes visuels) و (مسموعات phénomènes auditifs) عالم خارجی‌ده (منعکس reflété) و بزدن اوزاقدر ؛ اونك ایچون خارجده مستقلاً موجودایمش کبی اجرای تأثیرایدر. نته‌کیم بوکون حالا میلیونلرجه انسانلر صدایی وصور اشیایی عالم خارجی‌ده بالذات موجود ظن ایدرلر.

(هوم) ك بوجهتلری قورجالاماسی، (انفسیه subjectivisme) مسلکی نقطهٔ نظرندن پك قیمتلی نتیجه‌لر تولید ایتمشدر؛ زیرا حُسن (حُسن اولمق حیثیتیله) خارجده موجود برشی اولمادیغی حالده نیچون اونی علی العموم بر (کیفیت خارجیه propriété extrinsèque) اوله‌رق تلقی ایتمکده بولوندوغمزی بردرجه‌یه قدر کوستریبور، وباصره ایله سامعه‌نك بوخصوصده‌کی فسونکارلغنی‌ده تعریف ایدییور . نتیجه‌ده، (شعبدهٔ حسن l'illusion de la beauté) ك ـ تأثیر اعتباریله ـ حقیقی وذاتی کوزللکدن نیچون فرقی اولمادیغنی‌ده آکلاتیور . (مخیله l'imagination) نك بوخصوصده رولنی کوستریبور . اوسببله‌درکه آثار صنعتده (ظواهر apparences) ی عرض وتقلید ایتمك کافیدر .

فی الحقیقه وجودمزله احتساساتمز آره‌سنه فاصله قویان اولا باصره، ثانیاً سامعه‌در. سائر (حاسّه sens) لرمزك بزه بر طویغو احساس ایده‌بیلمه‌سی

ایچون مطلقا برماده ایله (تماس contact) لازمدر . اوندن طولایی‌درکه باصره وسامعه‌مزك احساساتی خارجده کندی کندینه موجود اوله‌رق تلقی ایده‌رز . شعبات صنعتده بالخاصه (رسم وتصویر dessin , peinture)ك باشلیجه هنری، بویله برغلط حس ایقاع ایده‌بیلمسیدر .

(هوم) دخی کوزللکی ـ نوعیق اعتباریله ـ ایکی‌یه آییرییور . برینه (ذاتی intrinsèque) ، دیکرینه (اضافی relative) دییور . برنجیسی حیثیت ذاتیه‌سیله، ایکنجیسی باشقه برشیئه نسبتیله کوزل اولاندر .

ذاتی اولان کوزللکده اوچ تورلو جلوه‌سی واردر : یا رنکجه ، یاشکلجه ویاخود (حرکت mouvement) اعتباریله اوله‌بیلیر . شکل کوزللکنك (عناصر élements)ی یعنی شرائط وارکانی ، (انتظام regularity) ، (بساطت simplicity) ، (اطراد uniformity) ، (تناسب proportion) ، (ترتیب order) در ؛ یعنی بوشرطلرك برشیده بولونماسی وکورولمه‌سیدر .

شبهه یوقدرکه (هوم)ك بوتون شو ملاحظاتی مهمدر .

اوصیره‌لرده یتیشن فیلسوفلرك بلکه الك بویوکی صاییلان (ده‌ویدهیوم David Hume)ایله‌اونك شاکردی و(علم‌اقتصاد économie politique)ك مؤسسی اولان (آدام سمیث A . Smith) دخی بدیعیات بحثنده بعضی فکرلر بیان ایتمشلردر . فقط بومتفکرینك برنجیسی بالخاصه (ذوق بدیعی goût esthétique)یی تدقیق‌وتحلیل‌ایتمش، ایکنجیسی‌ده عادات‌وعوامل اجتماعیه‌نك ذوق بدیعی اوزرینه نفوذ وتأثیراتنی تتبع‌ایله‌مشدر . بومسئله‌لر بحثمز خارجنده‌در .

[goût کلمه‌سنك ذیلنه و esthétique کلمه‌سنده association تعریفنه باقیکز !]

اوعصرده، اصل آلمانیا بدیعیات ساحه‌سنده خارق‌العاده برفعالیت‌ابراز ایدییوردی . بدیعیاتك فلسفهٔ عمومیه ایله رابطه‌سی‌ده بوسایه‌ده دها زیاده تعین‌ایتمشدی. اولجه (مندلزون Mendelssohn) (حسیات sentiments)ی (افکار idées) و (ارادت volonté) دن بوسبوتون آیری بر (طاقم

(groupe) ، (حالات روحیه états d'âme) اولمق اوزره فرق ایتمشدی.
قانت بو تقسیمی پك طوغرو بولوب قبول ایتمش وبو سیاق نظرك ، آلمان فلسفهٔ بدیعیه‌سنه چوق تأثیری اولمشدر .
[بوذکر اولونان تعبیرات ایله برابر conscience کلمه‌سنه باقیکز !]
(١٨٥٠) سنه‌سنده بدیعیات اوزرینه ـ اصوله توفیقاً ـ (نه‌ستته‌تیقا Aesthetica) نامیله ایلك مهم اثری یازان (باومغارتن Baumgarten) ، (ماهیت حسن l'essence de la beauté) ی ـ اسلاف حکمادن بر چوقلرینك اعتقادینه تبعاً ـ (کمال perfection) دن عبارت عد ایتمشدی؛ یالکز شو فرقی مصرانه ابراز ایدییوردی‌که (حسن) ، بر (کمال محسوس perfection sensible) در؛ یعنی ذهناً (معقول intelligible) اولمایوب آنجق مشهود ومحسوس اوله‌بیلن بر نوع کمالدر . اوحالده ذهناً تعقل اولونه‌بیلن کمال، خارجده‌کی اشیای طبیعیه وصناعیه‌ده مشهود اولونجه، بزه (کوزللك) دیدیکمز فسون تأثیری احساس ایدر، دیمك اولور .
اویله‌ایسه (عقلك تصوراتی représentations intellectuelles) ایله (حسك تلقیاتی acquisitions des sens) آره‌سنده بر آهنك اولدوغنی تسلیم ایتمك لازم کلیر .
بر آز یوقاریده عرض ایتمش بولوندوغم اوزره بو فکر اساساً (هیوچسن) کدر . بونی مشهور قانت عیناً تلقی ایتمشدر . فلسفهٔ بدیعیه‌یه واسع بر ساحهٔ انکشاف ویرمش اولان بوصاحب مسلك فیلسوفك ایزینی بر اقمایان آلمان بدیعیونی‌ده، اوفکردن شدتله متأثر اولمشدر. حتی ـ قناعت تامه ایله ادعا ایده‌بیلیرم‌که ـ قانتدن بر آز صوکره کلن وبو فیلسوفه ادعای منسوبیت ایدن بدیعیونك (طبیعت Nature) دن اعراض ایتمه‌سی وکمال حسنی، صنع خلقتده دکل، آثار صنعتده آراماسی، یعنی بوسبوتون (ایده آلیزم) ه صاپماسی کیفیتده حقیقی سبب ینه اوفکردر . چونکه عقل ایله حس آره‌سنده آهنك وارسه، واشیای محسوسه‌ده کوردوکمز اکسیکلکلری عقل ، اتمام، اکمال واصلاح ایده‌بیلیورسه، بر صنعتکار، نیچون موده‌لنی طبیعتده آراسین؟..
کندی (ایده‌آل = مفکوره) سنی مشق تقلید اتخاذ ایتمه‌سی دها ایی ،

والبته دها طوغرودر . بر (فیدیاس) ك، بر (میکل آنجه‌لو) نك وجوده کتیردیکی هیکللرده کورولن کمال حسن وحیثیت ووقار، حقیقی وطبیعی انسانلرده کوروله‌بیلیورمی ؟ .. او داهی هنرورلر بو نمونه کمالی ، کندی فکرلرندن آلمیورلرسه، نره‌دن بولوب چیقاریبورلر ؟..

ایشته، طبیعتدن یوز چویروبده ایده‌آلیزم یولنی طوتان (عقیدهٔ بدیعیه doctrine esthétique) نك مجرای ملاحظه‌سی بودر ؛ آلمان بدیعیونك، قانت دلالتیله ، نهایت بو مجرایه دوکولدوکنی شیمدی کوره‌جکز .

(ئه‌مانوئه‌ل قانت = Emmanuel Kant = ۱۷۲٤-۱۸۰٤) ، دنیایه اندر کلن داهی فیلسوفلردندر، پك چوق وپك مهم اثرلر براقمشدر. آثار فلسفیه‌سنده بدیعیاته دخی برموقع مخصوص ویرمش وبوتون مسائلی اطرافیله تتبع ایتمشدر . اوندن طولایی‌درکه نظریهٔ حسنه دائر بیان ایتمش اولدوغی افکار ـ اوزمانه کوره ـ بوسبوتون یکی اولدوغی کبی فلسفهٔ عمومیه‌سیله دخی صمیماً علاقه‌دار بولندوغی ایچون خلاصةً وواضحاً آکلاتیلماسی کوچدر . هرحالده مختصر وصریح بر فکر ویره‌بیلمك ایچون، بو ذاتك هانکی نقطهٔ نظردن تدقیقاته تشبث ایتدیکنی اخطارایله باشلایه‌رق ملاحظات بدیعیه‌سنی عرض ایتمکه چالیشه‌جغم .

قانت، تنقیدی، (اصول méthode) اتخاذ ایده‌رك فلسفه‌سنی تعیین ومبادی‌سنی تأسیسه چالیشمشدر . اوندن طولایی‌درکه مسلکنه (فلسفهٔ تنقیدیه philosophie critique) ده‌نیلیر .

اولا (تنقید عقل صرف = critique de la Raison Pure) عنوانیله بویوك بر کتاب یازمش واونده (مواد علمیه matières de la connaissance) نك تلقیات حواس ایله استحصال اولوندوغنی تصدیق وبناءً علیه (تجربه l'expérience) لزومنی تحقیق وتسلیم ایله برابر، تجربه‌یی توجیه وادارهٔ ومواد علمیه‌یی (ترتیب وتنسیق coordonner) صورتیله (اعمال élaborer) ایده‌بیلمك ایچون (هرتورلو تجربه‌یه متقدم antécedent بر طاقم (مبادئ قبلیه principes à toute sorte d'expérience aprioriques) ه اولدوغنی‌ده قوتله ادعا ایله‌مشدر .

بوراسی عقلك عالمی در . اونك دائرۀ تعلقی ده (طبیعت) در . بو دائره‌ده (قانون اقتضا la loi de la nécessité) قطعیاً حکمفرمادر ؛ یعنی ارادت یوقدر. عقلك محاکاتی (سلسلۀ سببیت la chaîne de causalité) ایله دائما مقیددر . قانتك (حکمت نظریه phil . spéculative) سی بو اثرنده بسط ایدلمشدر .

ایکنجی اثری اولان (تنقید عقل عملی critique de la Raison Pratique) نام کتابنده ادعا اولوندوغی اوزره عقل عملی‌نك دائرۀ تعلقی (عالم اخلاقی le monde moral) در ؛ بوراده (ارادت volonté) حکمفرمادر . وجدانك امرینه اتباعاً عقل عملی، کندی قانون اخلاقیسنی تعیین ایدر و آنجق اوکا بالعمل توفیق حرکتله کماله متوجه اولور ، واوغایۀ تکامله طوغرو یورور کیدر .

بو ایکیسنك، یعنی عقل نظری ایله عقل عملی‌نك آره‌سنده (محاکمه jugement) یه میدان واردر . بز، (محاکمه) دلالتیله عالم طبیعتدن ، عالم اقتضادن یوکسه‌له‌رك عالم عقلی‌یه، عالم ارادته یاقلاشیرز. اونك ایچون، محاکمه اوایکی عالم آره‌سنده خط اتصالدر .

قانت، حسن وعلویت حقنده‌کی حسیاتمزی اوایکی عالم آره‌سنه‌قویویور و (محاکمه) یی تنقید ایتمکله بدیعیاتی تأسیس ایدیورکه بوسبوتون کندینه خاص برسیاق نظردر .

[قانتك فلسفه‌سی ایچون criticisme و apriori) کله‌لرینه باقیکز!]

بو استاد (محاکمه) یی — اصولی وجهله — تنقید ایدرکن ایکی نوعه آییرییور: برینه (محاکمۀ بدیعیه jug . esthétique) ، دیکرینه‌ده (محاکمۀ غائیه jugem . téléologique) دییور . شو تعبیرلرك لغت معنالرندن بیله واضحاً آکلاشیله‌بیلیرکه برنجیسنده آنجق (ذوق le goût) حاکمدر ؛ (فائده utilité) یاخود (بر مقصد وغایه‌یه موافقت aptitude à une fin) ملاحظه‌سی قطعاً حکمده ذی‌مدخل دکلدر . حالبوکه ایکنجیسنده اساس اودر، یعنی منفعت ومقصد حیات ملاحظه‌سی مدار حکمدر .

قانت، منحصراً (محاکمۀ بدیعیه) یی، یعنی [شوگوزلدر!..] دیدیکمز

زمان ویردیکمز حکمی تحلیلاً تنقید ایدییور واوکا درت نقطهٔ استناد بولویورکه (محاکمهٔ غائیه) ده یوقدر . اولا : [گوزل اولان شی بزه (حسی برمحظوظیت satisfaction désintéressée) ویریر .] دییور؛ بناءً علیه (ایی bon) ایله (خوش agréable) اولان شیلردن اونی تفریق ایتمش اولویور . یعنی بزمله هیچ بروجهله علاقه‌سی اولمامق اوزره، حقیقت حسنی (ذاتی ومستقل) برشی کبی قبول ایدییور . مع‌مافیه بو تصور افلاطونك (حسن مطلق) ی کبی بر شی دکلدر . چونکه محاکمه ایله حسنی تقدیر ایدن ینه انساندر . شوقدروارکه گوزللك تقدیرنده (خودکامانه égoïste) حسیاتك قطعاً دخل وتأثیری اولمادیغی ایچون ، قانت کیفیت حسنی، اشیاده بر (صفت مستقله qualité indépendente) اوله‌رق تلقی ایدییور، واوندن طولایی بر (مبدأ کلی principe universel) دیه قبول ایلیور : [حسن یالکز بنم ایچون دکل، عموماً یعنی هرکس ایچون خوشه کیدن شیدر!] دییور. تقدیر حسنده عقلك حکمنی باشلیجه شرط قوشدوغی ایچون (گوزل) ی (خوش) اولان شیدن آییرمش اولویور . چونکه خوش اولان برشی یالکز حواس ظاهره ایله آکلاشیلیر وبوصورتله حاصل اولان (حظ plaisir) ، (فردی وخودکامانه individuel et égoïste) بر حادثهٔ حسیه‌دن عبارت قاله‌جغی ایچون ، دیکر انسانلرك اونده حصهٔ اشتراکی اوله‌ماز . مثلا بن برمیوه ییوبده بر نوع ذوق حس ایتدیکم زمان، اوندن حاصل ایتدیکم حظ منحصراً بکا عائددر . عینی تجربه‌یی کندی حسابنه اجرا ایتمه‌دکجه هیچ کیمسه اوذوقی طویه‌ماز . اونك ایچون بر میوه‌نك طعمی ـ قانتك فکرنجه ـ آنجق (خوش agréable) اوله‌بیلیر؛ (گوزل beau) اوله‌ماز . حالبوکه رنك وشکلی گوزل اوله‌بیلیر واولدوغی تقدیرده‌ده یالکز بر کشی ایچون دکل هرکس ایچون گوزلدر ؛ چونکه هرکس اونی تماشا ایتمکله حصه‌یاب ذوق اوله‌بیلیر .

ایشته ایکنجی اساس‌ده بودر .

ثالثاً گوزللکده مطلقا برمقصدوغایه یوقدیمك طوغرو دکلدر. واردر؛ فقط بو (غائیت finalité) ، بوسبوتون باشقه برقیمت وماهیتده‌در . بزم

منافع ومقاصد حیاتیه‌مزله قطعاً علاقه‌دار دکلدر . (کوزل !) دیه حکم ایتدیکمز شـیئك کندی غایهٔ کمالی‌در . تناسب وانتظـام کبی‌که هیچ بزه فائده‌سی یوقدر. مع‌مافیه مادام‌که تناسب وکمال آنجق (عاقله la raison) نك ادراك ایده‌بیلدیکی (حقایق معقوله) دندر ، ده‌نیله‌بیلیرکه اشیاده کوزللك ذهنمزده‌کی فکر کماله (مطـابق وموافق adapté) اولان (صـورت وهیئت محسوسه) در .

(باثومغارته‌ن Baumgarten) ك دستور اساسیسنی تشکیل ایدن بو ملاحظه ـ یوقاریده شرح ایتدیکمز وجهله ـ (قانتك معقبلری Les con- tinuateurs de Kant) نی صنعتده ایده‌آلیزم مسلکنه سوق ایتمشدر .

مع‌مافیه قانت (ذاتی intrinsèque) و (شـیئی objective) اولان غائیت حسنی، حیات انسانیه‌نك غایات خودکامانه‌سیله قطعاً واصلاً علاقه‌دار کوره‌مدیکی ایچون (فائده‌سز) بولمش واوچونجی شرطی شـودستور ایله بیان ایتمشدر .

(حسن، بی‌مقصد برغائیت‌در. la beauté est une finalité sans fin) !.

یعنی ماهیت حسن‌ده، انسانك تعقیب ایتدیکی مقاصد انائیتپرورانه ایله هیچ مناسبتی اولمایان بر غایه واردرکه بزم ایچون او ، بر فائده تأمین ایده‌مز وبناءً علیه برغایه تشکیل ایده‌مز دیمك‌در .

نهایت، بواساسلراوزرینه‌دردنجی شرطی بناایده‌رك شودستوری‌ویرییور :

[کوزل اولان شی (ماهیت مخصوصه‌دن عاری sans concept) اولدوغی ایچون عموم عندنده (بالایجـاب موجب حظ اولان شی ce qui procure une satisfaction nécessaire) در.] دیيور. یعنی کوزللك بخش ایده‌جکی حظ مخصوص، عمومی، کلّی وحسبی اولمالی‌در. بویله‌اولان شیلر دخی بهمه‌حال (وجوبی nécessaire) اوله‌بیلیر ؛ دیمك ایستیور .

صوکره بو (محاکمهٔ‌بدیعیه) نك زمین استنادینی تشکیل ایدن حسیاتك (صـاف pur) و (مسـتریح serein , reposé) ویاخود (متکدر troublé) و (مختلط mixte) اولدوغنه نظراً نوع حسنی ایکی بویوك صنفه آییرییور . قانتـك (مقولات حسـن les catégories de la beauté

دیدیکی، بو تقسیمه کوره تعیین ایتدیکی انواع حسن‌در .

شو مبحثده، بو آلمان استادینك فکرلری بوسبوتون یکی ومهم بعضی کشفیات بدیعیه‌نك دستور افاده‌سیدر واسلاف حکمانك جمله‌سی طرفندن قبول وتصویب ایدلمشدر .

اولا (علویت sublimeté)ی (بالخاصه کوزللك beauté propre)دن فرق ایدن قانت اولمشدر . اوء کوسترمشدرکه :

علوی دیدیکمز شیلرك ومناظرك بزده ایقاع ایتدیکی حسّیات، (دهشت la terreur) نوعندن و (قدرت وعظمت puissance et grandeur) تأثیراتندندر. بالطبع (علویت طویغوسی le sentiment du sublime)غایت هیجان انکیز و (اذیت وألم peine) ایله قاریشیق بر (حس شدید sentiment intense) در. حالبوکه کوزللك قارشیسنده طویدوغمز (ذوق صرف plaisir pur) ، (سکینت sérénité) ی ایله دخی آیریجه ممتازدر. بو ذوق صاف ، ـ قانتك ادعاسنجه ـ (عاقله ایله مخیّله‌نك وفاق تام parfait accord de l'entendement et de l'imagination) اوزره بولونماسندن ایلری کلیرکه بو تقدیرده بوتون قوای ذهنیه، هیچ بر مانعه‌یه مصادف اولمایه‌رق سربستجه اجرای فعالیت ایده‌بیلدیکی ایچون کدرسز ، المسز برذوق صاف ادراك ایدر . حالبوکه علوی برمنظره قارشیسنده عاقله ایله مخیله اویوشه‌مادیغی جهتله ، انسان اومنظره حضورنده خوف حشیتله (ئه‌زیلمش écrasé) بولونور . بویله برطویغو، البته موجب ذوق دکلدر . اکر انسانك طویغوسی بو حد اوزره قالسه‌یدی ، منظره آنجق (مدهش terrible) اولوردی . برکت ویرسین‌که ماهیت ذاتیه‌سنده نامتناهی‌لك حس ایدن (ملکهٔ عاقله faculté rationnelle) کندینی طبیعتك فوقنده کوردوکی ایچون دخی آیریجه بر ذوق طویویور . ارادت روحدن متولد اولان بو ذوق ایله منظره‌نك عظمتندن مُلْهَم اولان دهشت بربرینه قاریشمقله بزه (حس علویت) ویرییور .

قانت (علوی) یی‌ده ایکی نوعه تقسیم ایتمش ، برینه (علویت کمّیه le sublime mathématique) ، دیکرینه ده (علویت قوّانیه

le sublime dynamique) دیمشــدر . برنجیسی بویوکلك، کثرتك ، فسحتك احساس ایتدیکی علویتدر . مثلا مکوکب برکیجه‌ده سمانك عظمتی کبی؛ ایکنجیسی‌ده قوای طبیعیه وعوامل مادیه‌نك احساس ایتدیکی علویتدر . بویوك برفورطنه اثناسنده بحر محیطك عرض ایتدیکی منظره کبی !..

بو فکرلری، اخلاف، تدقیق وبرآز تعدیل ایتمکله برابر پك طوغرو بولمشلر وعموماً قبول ایله‌مشلردر .

[بو خصوصده بالخاصه sublime کلمه‌سنه باقیکز؛ تفصیلات کافیه واردر .]

مع‌مافیه قانت ، علویتك دهـا برچوق انواع تجلیـاتی اوله‌بیله‌جکنی قبول ایتمش واخلاق عالمنده ، اعمـال بشریه‌ده دخی کیفیت علویتی تحقیق ایله‌مشدر ؛ هرنه شکلده وهرنه وجهله اولورسه اولسون علویتك تأثیراتنده – ذاتی و مشترك – بر صفت کاشفه بولویورکه اوده : [انســانك (قدرت وکبریا puissence et immensité) حضـورنده نفی وجود ایتمه‌سی ، کندی وارلغنی هیچه چیقارماسی] در .

طبیعی‌درکه اخلاقده علویتك الك صریح جلوه‌سی – بو شرطه نظراً – عظیم وخارق‌العاده مهیب تهلکه‌لر قارشیسنده کندینی بوســبوتون اونوتوب عشق انسانیتله، جـورنه حرکت ایتمکدر؛ یعنی – تعبیرك الك علوی معناسیله – (فداکارلق sacrifice) در .

زیاده‌سیله شایان دقتدرکه بوتعریفات طولاییسیله، قانت، عاقبت، حسیات مختلفه‌نی یکدیکریله تقریب ایده‌رك آره‌لرنده ماهیتاً مناسبات صمیمیه بولمشدر. مثــلا حس علویتی (تمثـال اخلاقی symbole de la moralité) تلقی ایتمشدر ؛ چونکه هرایکی صورتده‌ده اســاس (نفی وجود) در . علویت ایله بالخاصه کوزللك آره‌سنده دخی – من جهةٍ – صیقی بررابطه بولوندوغنه قناعت ایتدیککندن طولایی – دونه طولاشه – علویتی وکوزللکی ابیلك ایله برطوتمغه مجبور اولمشدر .

بومقاله‌نك بدایتنده ارسطو، افلاطون وفلوطینوس ودها برچوق بویوك

٤٥–١٤

فيلسوفلرك بونتيجه‌يه پيوسته اولدقلريني سويله‌مشدم، ومزاجی (اخلاقی) اولان فيلسوفلرك هام داعما بونتيجه‌يه بالضروره واصل اولدقلرينده قيد واشارت ايتمشدم . قانتك ملاحظاتنده بوضرورت – بوتون وضوح ماهيتی ايله – كوروله‌بيليور. مبادی واحكام فلسفيه‌يی بر (جملهٔ متسّقه système coordonné) شكلنه صوقمق وهرشيئی بر دستور عمومی‌نك حكمی تحتنده (توحيد unifier) ايتمك ميل شديدی دخی، فيلسوفلری بونتيجه‌يه سوق ايدن اسباب مجبره‌دن باشليجه بريدر صانيرم .

آلمانياده ومدنی عالمك هرطرفنده قانته تبعيتله دوشونن برچوق متفكرين ايله بو بويوك آدمی بالخاصه مسلكنده استخلاف ايدن برقاچ نوادر، فلسفهٔ تنقيديه ايله هرساحه‌ده آچيلان بو يكی چيغيردن چيقه‌مامقله برابر، بعضی اصلاحات اجراسنه‌ده تشبث ايتمكدن فارغ اوله‌مامشلردی . ذاتاً اوزمانلر صنايع نفيسه‌نك – احتمالكه – اك پارلاق دور انكشافی ايدی . يالكز موسيقی‌ده (بتهوون Bethoven) ، شعر وادبياتده (كوته Göethe) و (شيللر Schiller) كبی خارق‌العاده دهالرك اوزمانلر طلوع ايتمش اولدوغنی تخطر ايتمك كفايت ايدر .

شبهه يوقكه اودورده بديعيات وصنايع نفيسه برنجی درجه‌ده حائز اهميت بولونيوردی . نته‌كيم قانتك فلسفهٔ مابعدالطبيعه‌ده اجرا ايتديكی تعديلات اساسيه‌دخی اونسبتده متفكرين معاصرينك ذهننی مشغول ايدييوردی . بناءً عليه بديعيون زمانه‌نك بوايكی بويوك جريانه قاپيلماماسی ممكن اوله‌مازدی .

صنايع نفيسه‌نك جريان ترقيسنه قاپيلوبده اعتقاد زمانه اتباعاً دوشونن بديعيون اصل كوزللكی آثار صنعتده آراديلر . ديمك‌كه (تمثال حسن symbole de la beauté) ی ، طبيعتده دكل، صنعتكارك (مفكوره = idéal) سنده بولديلر . حالبوكه قانت طبيعت كوزللكنی ترجيحاً مدح وتحسين ايدردی .

اواثناده تاريخ مدنيت وصنعتی تدقيق ايتمك ايچون بويوك بر مراقده اويانمش وماضی‌نك آثار مكمله‌سنه ارجاع نظر مجبوريتی حاصل اولمشدی. بويله برمجبوريته طوتولان بديعيون، افلاطونه‌قدر واردیلر. (مُثُل وماهيات

فلاطونيه = idées et prototypes platoniciens) نظريه‌سنى شوق ايله قبول ايتديلر . شو تقديرجه كوزللك، اشياى طبيعيه‌ده آنجق خيال ميال كورونه‌بيلير و ـ طبيعت ماديه‌نك قابليتسزلكى سببيله ـ بهمه حال ناقص وقصورلى اوله‌رق تجلى ايده‌بيلير بر (فكر كمال idée de perfection) اولمق اوزره تلقى ايدلدى. ايشته (ايده‌آل) بو ايدى ؛ بوده آنجق ـ كمالات نامتناهيه‌يى ادراك ايده‌بيلن ـ بر هنرور داهى‌نك ذهننده بر فكر اوله‌رق بولونه‌بيليردى . صنعتكاردن بكله‌نيلن اك بويوك معرفت ، وسائط ماديه استعماليله، بوفكره بر (صورت مستقره) ويره‌بيلمه‌سى ايدى . طبيعتى اولدوغى كبى تقليد ايتمه‌سى هنر صاييلميوردى .

ايشته بديعياتك اووقتلر ايده‌آليزمه وحتى مبالغه‌يوزندن عاقبت (رومانتيزم) ه دوشمه‌سى، ـ مختصراً عرض ايتديكم ـ شو ملاحظات فلسفيه‌يه تبعيتدن ايلرى كلمشدى . حتى بر اصطلاح مهم اولمق اوزره ايجاد ووضع اولونان (idéal) تعبيرينك (idée) دن مشتق بركلمه اولماسى‌ده آيريجه شايان دقتدر .

[idée و idéal ايله idéalisme تعبيرلرينه باقيكز !]

آرتق زمانك وبالخاصه آلمانيانك اك بويوك بديعيونى بوعقيدهٔ فلسفيه‌يه توفيقاً بيان فكر ايده‌رك ماهيت حسنى تعريفه چاليشديلر .

قانتك بنام شاكردلرندن (شه‌لليڭ Schelling) : [كوزللك، نامتناهى‌نك برشكل متناهى‌ده معروض ومحسوس اولماسندن عبارتدر .] ديدى .

(هه‌غل Hegel) : [مفكوره‌نك حواسمزه جلوهٔ انكشافى‌در !] دستوريله فكرينى عرض ايتدى .

افلاطون ايله قانتدن باشقه فيلسوف بكنمه‌ين وبو آدملرك ايزندن آيرلمايان مشهور (شوپنهاوه‌ر A . Schopenhauer) : [ارادت كليه‌نك (شيئيت objectivité) شكلنى آلماسى وبوصورتله (عين ثابته idée platonicienne) نى تمثيل ايتمه‌سيدر .] ديه‌رك آكلاشلماسى كوچ بر تعريف ويردى .

[شوپنهاوه‌رك بوخصوصده‌كى فكر شخصيسنى لايقيله آكلامق ايچون idée و volonté كلمه‌لرنده‌كى تفصيلات خصوصيه‌يه باقيكز !]

فرانسه‌ده (ژوفرووا) Jouffroy ودها بر چوق (روحیون les spiritualistes) همان عیناً (شه‌للینغ) ك دستور اعتقادینی قبول وتکرار ایده طوردیلر .

ذاتاً مختلف صورتلرده عرض اولونان بودستورلری عینی عقیدهٔ فلسفیه‌یه ارجاع ایتمکدن قولای برشی یوقدر . هپسنده اساس افلاطونك (idée) نظریه‌سیدر، وبوحکیم یونانی‌نك تعریفنه نظراً (ماهیت) آنجق بر (نمونهٔ کمال) اوله‌بیلیر .

مع‌مافیه بو (ایده‌آلیزم) ـ اوفاق بر فرق تصور سببیله ـ ایکی تورلو تلقی اولونه‌بیلدی . متفکرین بدیمیونك برقسمی مفکورهٔ حسنی ، هرتورلو کسوت مادیه و (صور حسیه formes sensibles) دن معرا و (مجرد abstrait) اوله‌رق تصور ایده‌بیلدیلرکه (حسن مجرد beauté abstraite) نظریهٔ مشهوره‌سی بودر؛ واساساً افلاطونك کندی تصورات شاعرانه‌سندندر .

معاصرین فلاسفه‌دن آلمانیالی (هارتمان Hartmann) ك ادعاسنه کوره (شه‌للینغ، شوپنهاوئه‌ر، زولغه‌ر Solger ، وای‌سه Weisse ، لوتزه Lotze) بونظریهٔ فلاطونیه‌یه طرفداردرلر .

متفکرینك دیکر برقسمی‌ده، ماهیت حسنك جلوه‌کر اوله‌بیلمه‌سی ایچون، بهمه حال صورت حسیه ایله (اتحاد unité) ایتمه‌سنی بر (شرط اساسی condition essentielle) اوله‌رق مصرانه ادعا ایتدی؛ مفکوره‌نك برشکل محسوسدن آزاده اوله‌میه‌جغنی، ماهیت حسنك، شکل حسندن آیری دوشونوله‌میه‌جکنی اذعان ایتمکله دها زیاده معقول طاورانه‌بیلدیکنی اثبات ایتمش اولدی .

بوتفصیلات تاریخیه‌یی نقل و تفسیر ایچون باشلیجه مأخذ اتخاذ ایتمش اولدوغم آمریقان قاموس فلسفی‌سنك روایتنه کوره (هه‌غل ، تراندورف Trandorf ، شلایرماخر Schleiermacher ، دوتین گه‌ر Deutinger ، ئه‌رسته‌د Ersted ، ویشه‌ر Vischer ، زای‌سینغ Zeising ، قاریه‌ر Carriere ، شازله‌ر Schasler) هپ (حسن مقید) نظریه‌سنه طرفداردرلر.

اولجه‌ده آکلاتدیغمه کوره بویله بر (ایده‌آل) تصوری طبیعتدن زیاده

آثار صنعتده تمثال حسن آراتدیریر . بومسلك منحرف دخی نهایت صنایع نفیسه‌ده (صفت بارزه caractéristique) ابرازایتمك مقصدینه ـ بالضروره ـ منجر اولمشدر .

[بونك ایچون esthétique تعبیرنده‌كی مناقشات مخصوصه‌یه مراجعت ایدیكز و caractère كلمه‌سنده مندرج تفصیلات خصوصیه‌یه دخی آیریجه باقیكز !]

قانتك بوتون فلسفه عالمنده یاپمش اولدوغی انقلاب عظیم وهله بدیعیات ساحه‌سنده اجرا ایله‌دیكی كشفیات ، اذهانی (دهای یونانی le génie grec) نك نفوذ وتأثیرندن خیلی دن خیلی قورتارمش وبوجریانلره وجود ویرمش ایكن عاقبت ، جزئی برانحراف ایله ماضی‌یه ارجاع نظر ایله‌مك مجبوریتی ـ تتبعات تاریخیه مراقی ایله برابر ـ اون سكزنجی عصر متفكرینی تكرار عرفان یونانه مفتون وخراجكذار ایتمش و (هیچ اولمازسه بدیعیات میداننده !) افلاطون قانتی ـ كندی وطننده ـ مغلوب ایتمشدر .

اوزمانلر بوایده‌آلیزم جریانه قاپیلمایان ، موازنه‌سنی محافظه ایدن بر آدم كوروبورزكه اوده مشهور (هربارت Herbart) در . مزاج فلسفیسی اعتباریله تام بر (پوزی‌تی‌ویست = positiviste) طوغمش اولان بو آدم ، آلمان فیلسوفلرینك (ایده‌آلیزم) نی (صوفیه mysticisme) مذهبندن پك فرقلی بولمامش واساساً رد ایتمشدر .

[بو ایكی تعبیر اصطلاحی‌یه باقیكز !]

هربارتك فكرنجه بدیعیات بر (علم science) در ؛ اوتقدیرجه تدقیقات وتحقیقاتنده (اصول علمیه méthode scientifique) یه اتباع ایتمه‌لیدر . ماهیت حسنك نه اولدوغنی تحری ایده‌جكنه ، كوزللكك شرائط مادیه‌سنی ، (عناصر صوریه éléments formels) سنی تعیینه چالشمالیدر . تدقیقات بدیعیه [كوزللك نه‌در ؟] سؤالنك آرقه‌سندن قوشمامالی ! . . [كوزللك ناصل تحقق وتعین ایدر ؟ .] اوكا باقمالیدر . علم بدیعك باشلیجه موضوعی بوایكنجی سؤالك جوابی تشكیل ایدر .

آكلاشیلیوركه (هربارت) ، شیمدی‌یه قدر بیان اولونان نظریات حسنك هیچ برینی طوغرو بوله‌مامشدر ؛ چونكه اذهان متفكرینی اوتورلو نظریاته

سـوق ایدن (اصـول تفحص méthode d'investigation) ك بر اثر ضلالت اولدوغنه قناعت کتیرمشدر .

کندیسی جلوهٔ حسنی منحصراً شـکلده کوردوکی ایچون وشرائط صوریه دائره‌سنده تعیین‌ایتمك ایسته‌دیکی ایچون، (صرف علمی purement scientifique) اولان‌بومسلکه(صوریه= formalisme) نامی‌ویرلمشدر. [بو تعبیره باقیکز !]

بزمله بوسبوتون همزمان اولان فلاسـفه ، ـ روحیون مستثنا اولمق اوزره !.. ـ بالخاصه علمی براصول تعقیب ایده‌رك مسئلهٔ حسنی حل ایتمك غیرتنده بولونیورلر وبالطبع فیزیولوژی ایله پسیقولوژی علمنك تدقیقات وکشفیاتنی اهمال ایتمك ایسته‌میورلر . آکلیورلرکه بدیعیاتك اساسلری علم روح ساحه‌سنه استناد ایدییور وپسیقولوژی دخی ـ بر چوق رابطه‌لرله ـ فیزیولوژی‌یه باغلیدر .

بناءً‌علیه بواصوله اتباع‌ایدن فیلسوفلرك افکارخصوصیه‌سنی، (بدیعیات esthétique) کلمه‌سنده مناقشه ایده‌جکم وهربرینی بر مسلك ممتاز ادعاسنه دلیل کتیره‌جکم .

شیمدی :

پك مختصر عرض ایتدیکم بوتاریخچهٔ بدیعیاتدن، حسن مسئله‌سنی حل ایده‌بیله‌جك نه‌کبی معلومات ایدیندك ؟.. (کوزللك نه‌در ؟) سؤالنه قطعی برجواب ویره‌بیله‌جکمی‌یز ؟.. بونی دوشونه‌لم !..

تقریباً یکرمی آلتی بیك سنه‌دنبری ترتیب ایدیله‌کلن اونظریات مختلفه ومتسلسله‌دن ـ آزچوق‌وضوح ایله ـ بعضی حقیقتلر ترشح‌ایتمیور دکل!..

فقط بونظریاتك (مسئلهٔ حسن) ه پك‌مختلف جهتلردن تعلق‌اولدوغی آکلاشیلیور . بناءً‌علیه جمله‌سنك‌دخی ـ خصوصی برنقطهٔ نظردن ـ قیمت واهمیتی آشکاردر .

اولا، ماهیت حسن نه‌اولورسه اولسون ، یعنی کوزللك عالم خارجی‌ده وحدذاتنده ناصل شی اولورسه اولسون، اوبحثی برطرفه براقوبده، یالکز تماشای حسنك بزده ایقاع ایتدیکی تأثیرخصوصی تدقیق ایدنلر، پسیقولوژی

ساحه‌سنه كيرمش اولويورلر ؛ چونكه طويغولرمزى تتبع وتحليل ايدن علم اودر . وفى‌الحقيقه بحثى بو زمين اوزره يورومك الك طوغرو يولى تعقيب ايتمكدر . نته‌كيم پك چوق فيلسوفلر خصوصاً اسلافدن برخيلى‌سى بو نقطهٔ نظردن تدقيقاته كيريشمش وبعضى حقيقتلر بيان ايتمشلردركه بوكون عموما مسلمدر .

مثلا، كوزللك حقنده‌كى فكر وحسمز (اضافى relatif) در . زيرا اونى ادراك وتقدير ايدن بز، انسانلرز !.. صوكره، طرز ادراك، (آنى وتحدسى = immédiat et intuitif) كورونيور . برشيئك ، فرضا بر انسانك كوزل‌اولدوغنى آكلامق‌ايچون عقلك وساطت ومعاونتى لازم‌دكل، كورمك وبوتماشادن برذوق حاصل ايتمك كافى‌در . كوزل شيلر حضورنده بردنبره طويدوغمز او (جذبهٔ فسونكار ravissement charmant) ، ذوق‌بديعى ديديكمز حالت‌مخصوصه‌دركه اونك تنوعات تأثيرى، كوزللكلرى انواعنه كوره تقسيم ايچون الك‌صاغلام برمعياردر . ايشته بونكله (مقولات حسن les catégories de la beauté) ى تعيين ايده‌بيله‌جكز . باشقه يول يوقدر ؛ اولسه بيله طوغرو دكلدر .

شو نقطهٔ نظرى التزام ايدوب بويله‌جه دوشونلره كوره (بديعيات)، پسيقولوژى دائره‌سنده برشعبهٔ مخصوصه‌دن عبارت قالير . چونكه حادثات روحيه‌ده يالكز (هيجانلر les émotions) ى وبونلر ميانده منحصراً (هيجان‌بديعى) يى تتبع‌ايدر . [esthétique كلمه‌سنده تفصيلاته‌باقيكز !]

شوتقديرجه كوزللك، حواس‌ظاهره وبالخاصه باصره‌وسامعه، واسطه‌سيله تلقى اولونان (تأثرات impressions) ك بزم روحمزده ايقاع ايتديكى برنوع هيجان‌اولمق حيثيتيله (انفسى subjectif) در ؛ تأثيرى‌ده‌آنى‌در . بر شيئه : (كوزلدر !) ديمك ايچون ماهيت حسن حقنده معلوماته مفتقر دكلز . او بر طويغودر، بر حس‌دركه اوكا بردنبره شعور حاصل ايده‌رز ؛ واوطويغونك خصوصيتنه نظراً نوع حسنى تقدير ايده‌رز .

ديمك اولويوركه حضوريله، روحمزده درحال بويله بر هيجان حصولنه سبب محض اولان شيئه (كوزل) ديورز .

بورایه‌قدر (فلسفهٔ انفسیه philosophie subjective) نك سیاق نظری طوغرودر .

معمافیه کوزمزك اوکنده مستقلاً طوران والبت بزدن آیری غیری اولان کوزل برشیده ـ بهمه‌حال ـ بعضی اوصاف وکیفیات ممتازه بولونمالیدرکه اونلرك محصلهٔ تأثیری، روحمزده اویله بر هیجان بدیعی اویاندیرییور واوندن‌ده بزجه بر ذوق لطیف ومستثنا حاصل اولویور . کوزل شیلرده موجودیتنه ایناندیغمز اوکیفیات ـ حدذاتنده ـ نه‌درکه روحمزده بویله بر هیجان ایقاع ایده‌بیلیور ؟..

بوسؤال، بزی ـ بوسفر ـ (آفاقی objectif) بر ساحهٔ تتبعه دعوت ایدییور . چونکه بزده حاصل اولان حسیاتی وحالات روحیه‌یی صورمیور، اونك سببنی صورویور . اوده عالم خارجیده متمکن ومتعین کوردوکمز کوزل شیلرده وجودی فرض اولونان اوصاف ممتازه اولمق کرکدر .

شبهه یوق که اونلر بزده دکل، بزی ـ برغریب فسون ایله ـ مفتون ایدن شیلرده‌در .

مسئله‌یی بونقطهٔ نظردن تلقی ایدوبده سوز سویله‌ین فیلسوفلرك الك طوغرو ملاحظاتی خلاصةً شو ایکی کلمه‌ده مندرجدر :

[تناسب وآهنك ! proportion et harmonie]

شبهه یوق شو ایکی کلمه‌ده حقیقت حسنك ـ هیچ اولمازسه ـ علامات ظاهره‌سندن باشلیجه‌لری مضمون بولونویور .

امینزکه حضورندن ذوق آلدیغمز شیلرده بعضی (تغیرات altérations) وقوعی کوزللکی ازاله ایدییور . چونکه بوتبدلاتی کوزمزله کوره‌بیلیورز. مثلا : الك کوزل بر آدمك بورنی قیریلوب چوکسه فناحالده چیرکین اولویور. برخسته‌لق سببیله بوتغیراته دوچار اولدوغی حس اولونسه یالکز چیرکین اولمقله قالمیور، (ایکرنج dégoutant) اولویور !..

هرکسك بوخصوصده‌کی تجربه‌سی اوقدر مؤید وعمومیدرکه مثال ایله فضله ایضاحات ویرمکه بیله حاجت یوقدر . انسانه عارض اولان، اختیارلق، خسته‌لق، سقطلق ؛ هپ چیرکینلکی موجب اولان اسبابدن دکلمیدر ؟ . .

دوشونولورسه بونلر دخی وجود بشرك تناسب وآهنگنی بوزان برطاقم عوارض وتغیراته منجراولیورمی؟.. اولماسه‌یدی، اولجه پك گوزل بولدوغمز برچهره‌یی ـ مفلوج اولوب ـ آغزی چاربیلدقدن صوكره‌ده ینه اسكیسی كبی پك گوزل بوله‌بیلمكلكمز لازم‌كلیردی. حالبوكه نه‌قدر جبرنفس ایتسه‌ك بوكا امكان یوقدر .

هم بوملاحظاتم یالكز ذوی‌الحیاته مخصوص ، یاخود (محاسن طبیعت les beautés de la nature) ه منحصر دكلدر .. بو اویله بر (دستور عمومی formule universelle) دركه اونك حكمی (آثار صنعت les œuvres d'art) ی دخی شاملدر :

آلیكزه برچكیج ایله بر سنكتراش آلیكز : (آپولون Apollon) هیكلنك بورنی براز یونته‌رق ، شكل اصلیسنی تعدیل ایدیكز . (ژوپی‌تر Jupiter) ك اوعلوی ناصیه‌سنی تغییر ایدوب صاقالنی حذف ایدیكز . صوكره (وه‌نوس Vénus) ك چكه‌سنه ـ ایسته‌دیككز قدر ظریف ـ بر صاقال علاوه ایدیكز ؛ باقیكز نه‌چیركین، حتی نه‌مسخره‌شیلر وجوده‌كلیر!

كذلك برفیرچه آلیكز ؛ اك گوزل برطابلونك یالكز رنكلرینی تغییر ایدیكز ؛ فرضا ده‌كیزلری دوز سیاه، آغاجلری قاناریه صاریسی، سمایی قهوه رنكی ایله تلوین ایدیكز!.. (مناظر perspective) ی بوزمادیغكز حالده طابلو اوقدر معناسز برتمثال ضلالت‌اولوركه چیركینلك اوندن‌اهوندر. چونكه چیركینلكك ـ هیچ اولمازسه ـ كندنجه بر معناسی ، همده (بارز saillant) برمعناسی واردر .

یاخود، سلیمانیه جامعنك عالی قبه‌سنه استنادگاه اولان دیركلرله قطاع كره‌لردن بر (طاقم groupe) نی، ذهناً طی ایدیكز ! .. اگر اومتناظر ستونلرك، اوكوچوجوك (یاریم‌ـقبه) لرك ـ كرك حكمت معماریه، كرك سه لازمهٔ صنعت اولان آهنك‌اعتباریله ـ معناسنی آكلیورسه‌كز، بوا كسیكلكدن روحكز پك فنا صیقیله‌جقدر . چونكه اوحال ایله ثقلت اجسام و (توازن قوا équilibre des forces) احتمالنی عقلكز قبول ایده‌میه‌جك واو آهنكسزلكده وجدانكز ذوق دكل، آنجق عذابه بكزر برضجرت طویه‌جقدر.

دیمك كه تناسب و آهنك، كوزللك دیدیكمز حیثیت مرغوبه‌نك باشلیجه (اركان اصلیه éléments essentiels) سی‌در واویله اولمق لازم كلیور.

موسیقی‌ده ورقص‌ده اصول بوزوقلغی، و (فالصو نوطه) ؛ شعرده وزن وقافیه خطاسی ؛ تكلم‌ده لكنت، تنافر كلمات ؛ رسمده شكل یعنی (خطوط lignes) و (مناظر perspective) یا كلشلقلری ؛ (نقش peinture=یاغلی بویا)ده رنك اویغونسزلغی؛ (معماری architecture)ده دیركلرك قبه‌یه ، قاپونك باجایه موافق دوشمه‌مه‌سی ؛ انسانك وجودنده چارپوقلق چهره‌سنده آیقیریلق ، كوزلرنده شاشیلق ، ودها بوكبی چیركینلكلرك جمله‌سی ـ لایقیله تدقیق اولونونجه ـ (تناسب و آهنك قصوری défaut de proportion et d' harmonie) ندن عبارت قالمیورمی ؟..

البته !.. چونكه كیفیتی تحقیق ایدنجه باشقه برسبب كشف ایده‌میورز ! ..

بو حقیقتی، بلكه هركسدن اول، وبوندن تقریباً ایكی بیك بشیوز سنه مقدم، مشهور حكیم یونانی (فیثاغور = Pythagores) قطعیاً بیان ایتمش وموسیقی‌ده معلوم اولان كشف مهمی ایله‌ده اصابت رأیی پك اعلا اثبات ایله‌مشدی . حتی علمای معاصریندن برچوق مدققین ، صراحتاً كوستردیلركه مختلف رنكلر بیله معین برزمانده، مثلا بر ثانیه‌ده، معدود ومعین (اهتزازات اثیریه = vibrations éthérées) دن باشقه برشی دكلدرلر . بناءً علیه رنك فرقی اهتزازات فرقندن عبارتدر . اهتزازات اثیریه‌نك، برجه قابل تلقی اولان هردرجه‌سی ، كوزمزده كندینه خاص برتأثیر اجرا ایدییور؛ براونی بررنك مخصوص اولمق اوزره ادراك ایدییورز. (صدا) دخی بویله ! . . .

بویله اولونجه (اصواتده تنافر cacophonie) ، (الوانده مباینت واشكالده بچیمسزلك incompatibilité des couleurs) ، هب عینی قانون تناسبك حكمنه تابع بولونیور دیمكدر .

آرتق، بوقاریلرده كوزدن كچیردیكمز نظریات مختلفه میاننده (كثرتده وحدت) ، (تخلفده اطراد) ، (اجزانك كلّه نسبتنده توازن تام) ، (ترتیب وانتظام) هب اوكیفیت اساسیه‌یه طایانیر؛ چونكه ـ تحقق وتجلّی

حسن ایچون بر شـیده لزوم موجودیتی ادعا اولونان ـ اوشرطلرك هیچ بریسی، (تناسب) اولمادقچه اوله‌ماز.

اوحالده طوغرو برحکم ویره‌بیلمك ایچون شو نتیجه‌یه پیوسته اوله‌جغمز طبیعی وحتی ضروریدر :

جلوهٔ حسنك تأثیریله بزده حاصل اولان (ذوق ومحظوظیت plaisir et satisfaction) ، وجدانمزده متولد برنوع حسّـیات قبیلندن اولمق اعتباریله برحادثهٔ معنویه‌در . بناءً علیه (منحصراً انفسی exclusivement subjectif) بر (حالت وجدانیه état de conscience) در . فقط بزه بویله بر ذوق بخش ایده‌بیلن شـیلرك، کندیلرنده دخی ـ بهمه حال ـ بر کیفیت ممتازه وجسمانیه واردر؛ اوده (تناسب) در . اویله‌ایسه گوزللکك تأثیری بزده برحادثهٔ انفسیه اولمقله برابر، علائمی خارجده (افاقی objectif) بر کیفیتدر ؛ یعنی گوزل اولان شیئك کندیسنده موجوددر .

دیه‌بیله‌جکـز ! . . .

بوحکم اساساً هیچ یا کلش اولمامقله برابر، برآز (سطحی superficiel) وهله غیر کافیدر . چونکه، کیفیت حسنك ـ تعبیرممکنسه ـ آنجق (شرط ریاضی condition mathématique) و هندسی‌سـنی ابراز و تعیین ایده‌بیلیورکه او ـ فی الحقیقه ـ تناسب‌در . مع‌مافیه هیجان بدیعی‌نك بوتون تنوعاتی، بناءً علیه گوزللکك بالجمله تجلیاتی یالکـز، اوتعریف ایده‌مز .

بن، خرابه‌لرده ده فسونکار برحسن پژمرده گورورم . یوکسك قارلی طـاغلرده وقور بر علویت حس ایده‌رم . فورطنه‌لی دڭیزلرده ، مدهش یالچین قایالردن دوکولوب کوپورن چیلغین چاغلایانلرده، یابانی دیکنلر ایچنده صاقلی برقوش یوواسنده، اوزاقلردن خیال میال سچیلن برکوی قولوبه‌سنك وضع مستریحنده، آغلایشده، گولوشده، حاصلی دها بوکبی برچوق شیلرده وبرچوق مناظر طبیعیه‌ده برحالت مخصوصه گورورم‌که وجدانمی ـ بعضـاً لطیف، بعضاً ده مدهش ویاخود غمکین ـ برهیجان بدیعی ایله ذوقیاب ایدر.

مع مافیه بنم هیجانمه سـبب اولان او مناظرك جمله‌سنی تناسب و آهنك نظریه‌سیله تعریف ایتمك ممکن دکلدر . برعمانك مدهش فورطنه‌سنده، بر

چیلغین شـلالەنك آقیشندە، آهنك وانتظامی بوزولمش برخرابەنك وضـع شکستەسندە تناسب دکل تناسبسزلك، نظامسزلق واردر . اکر بکا هیجان بدیعی ویرن شیء حقیقتاً بو نظامسزلق ایسـه ، موجب ذوق اولان کیفیت یالکـز تناسب دکل ایمش دیمك چیقار .

مسئلەیی، بونقطهٔ نظردن تنقید ایدەرك یکیدن تدقیقاته کیریشیرسەك کورورز کە (هیجان بدیعی) دیدیکمز حالت روحیەنك اسباب موجبەسی پك چوق ویك (معضل complexe) در، یعنی کرفت وقاریشیقدر. هم بونلرك برقسمی افاقی اولملە برابر، برقسم کلیسی دە انفسیدر. عینی منظرەدن هرکسك عینی درجه وعینی صورتدە ذوق آلەمامسنه سبب، هیجان بدیعیی موجب اولان اسباب میاننده عوامل انفسیەنك، عوامل آفاقیەیە ـ آزچوق ـ غلبهٔ تأثیریدر.

بر طاغ أتکنده فقیر ومستریح طوران برقولوبەنك منظرەسی کندی صاحبندن زیادە، مدنی برآدمه هیجان بدیعی ویریر وبناءً علیه کوزل کورونور. چونکه مدنی‌نك غایت فعّال، مشقتلی واندیشهٔ کار وضررله براز مسموم اولان یورغون حیاتی ـ بالطبع و بالضرورە ـ کدر آلود بر ذوق الهـام ایدەبیلیر؛ بوذوقك محوری اولانلر، برکوی قولوبەسنك وضعنده برمعنای حیات کورورلرکە قناعتکار، فقط آسودە ومستریحدر .

معیشت مدنیەنك اعصـابه ویردیکی کرکینلك ، وجودە یوکلتـدیکی یورغونلق ـ سکون واستراحت جسمانیه ایله حضور معنوی وفراغ خاطر ایچون ـ اویله بر احتیاج واشتیاق تولید ایدر وبوندن طولایی انسان مدنی ـ اوحالی تمثیل ایدن ـ قولوبه منظرەسی قارشـیسنده اویله بر ذوق بدیعی طویارکە کویلی اوندن کلیاً بی‌خبردر .

یالکـز یا کلشـلق شورادەدرکە بز، قولوبەیی کورور کورمز اوذوقی حس ایتدیکمز ایچون، اوفقیرخانەیە برنوع کوزللك اسناد ایدەرز. حالبوکه اصل کوزللك اسـتراحت وجود وفراغ خاطر کبی بر احتیاج طبیعی‌نك تشفی‌سنه عائد اولان فکر وملاحظەمزدە یعنی خلیامزدەدر . قولوبه اویله بر استراحت احتمالنی برآنده اخطار (؟!) ایتدیکی ایچون، اودوشونجەلری چالقالیور ودها (مشعور conscient) بر شـکلدە، صحنهٔ ذهنیەمزە ابراز

ایدییور. بناءً علیه قولوبه، ذهنك بومشغلهٔ لطیفه‌سنه آنجق واسطه و (وسیله prétexte) اولمش اولویور . یورغون و کرکین ذهن ایچون اسباب استراحت دوشونجه‌سنده ـ بالذات لطیف و آسوده ـ برذوق اولدوغی حالده، بزاونی قولوبه‌نك شکل ووضعنه وتماماً کندیسنه عطف ایدییورز .

وسیله‌یی سبب عد ایتمك خطاسی، ـ ذاتاً ـ الك چوق یاپدیغمز یا کلشلقلردندر . [cause کلمه‌سنه باقیکز !]

فقط هرنه‌اولورسه اولسون، (تناسب) کیفیتنك بوتورلو ذوقده قطعاً دخلی اولمادیغی محققدر. کیمسه ادعاایده‌مزکه برکویلی قولوبه‌سی، استانبولك بویوك اوتللرینه ـ تناسب اعتباریله ـ فائق وراجح اوله‌بیلسین !.. حالبوکه اوتللر بکا عینی ذوقی ویره‌میور ! اوراده‌کی کورولتولو، تشریفاتلی وجعلی یاشایش بویله برذوقه مانعدر .

کذلك خرابه‌لر منظره‌سی ، بکا بوسبوتون باشـقه تورلو بر تأثیر اجرا ایدییورکه ـ کندی تجربه‌مه ونفسمده تحقیقاتمه کوره ـ بوتون‌بوتون باشقه برطاقم سببلره عطف اولونمق ایجاب ایدر .

اولاامینم‌که، اوخرابه‌لرك ـ مدنیت ماضیه‌یه ایچین‌ایچین آغلایان‌وصموت بر لسان حال ایله توکنمز بر داستان شرف اوقویان ـ محنهٔ ماتمنموننده بنم طویدوغم هیجانی، او ویرانه‌لرده هرکون کچی‌اوتلادان چوبان‌طویه‌ماز !..

حتی بنم عینی خرابه قارشیسنده بوندن یکرمی‌سنه اول طویدوغم ذوق ایله بوکونکی هیجانم آره‌سنده یالکنز کمیتاً دکل کیفیتاً دخی پك بویوك بر فرق وار: معلومات تاریخیه ومدنیه‌م آرتدقجه، نظرمده خرابه‌لرك کوزللکی‌ده آرتیور . فقط بوکون آرتق پك ای بیلیورم که اصل کوزللك و بناءً علیه سبب ذوق، بالذات خرابه‌لرك منظره‌سنده‌دکل، حتی بنم معلومات تاریخیه‌مده‌ده دکل، اومعلومات طولاییسیله فعالیته کیرن بوتون قوای ذهنیه‌مك، هله‌بالخاصه (حافظه la mémoire) و (مخیّله l'imagination) مك ـ طی زمان ومکان‌ایده‌رك ـ روحمی، ماضیلره طوغرو کزدیرمه‌سنده‌در ؛ عادتا بررؤیا عالمنده سیاحت ایتدیرمه‌سنده‌در. بونشئهٔ تخیلده برغریب ذوق حس اولونورکه بالذات تجربه ایتمه‌مش اولانلره آکلاتمق محالدر . بو ذوقده دخی تناسبك

قطعاً دخلی اولمادیغی شبهه کوتورمز، چونکه خرابه‌لرده تناسب اولسه‌یدی و آنجق اوندن کوکلم ذوق آلسه‌یدی، یالکز یرندن‌ده عینی صورتله نشئه‌یاب اولمقلغم لازم‌کلیردی. حالبوکه اویله برمنظره حضورنده -یأس ایله قاریشیق- برنوع نفرت والم مرحمت حس ایتدیکمی پك ایی آکلیورم.

خرابه‌لرك چهره‌سی بکا عادتا - چوجوقلغمده شوق ایله دیکله‌دیکم - ماصاللرك تأثیرینه‌مشابه برفسون‌ذوق احساس ایدییور! ایکیسی‌ده (رومانتیق Romantique) یعنی (فسانه‌وی) بر ماهیتده‌در. بو ایکی نوع ذوقده اساساً قرابت معنویه حس ایدییورم!..

کذلك، مدهش برصورتله چالقانان انکین ده‌کیزلرده نه‌تناسب اوله‌بیلیر؟. مجادلهٔ عناصر یوزندن وقوعه‌کلن اوهنکامهٔ قیامت، - بالعکس - هرشیدن زیاده زیانکار بر اختلالی آکدیریر. اومنظره‌ده تناسب دکل (قدرت puissance) وار؛ چیلغین برشلاله‌نك حالی‌ده بوکا بکزر!..

چالیلقلر ایچنده کیزلی بر قوش یوواسی کشف ایدیوردیکم زمان طویدوغم ذوقك ماهیتی، هله اوقدرمبهم وقاریشیق برشیدرکه، اونی لایقیله تحلیل ایدوب آکلایه‌میورم بیله!.. یالکز شوقدر بیلیورم‌که خرابه‌لردن، فورطنه‌لی ده‌کیزلردن، یوکسك طاغلردن، مهتابدن، مکوکب برسمادن آلدیغم ذوقه بکنزه‌میور.

مشهور فیلسوفلرك بومسئله حقنده بیان ایتمش اولدوغی افکار ونظریاتی - کمال جدیتله - تتبع وتدکر ایتدکدن صوکره، کندی وجدانمی‌ده ایچه‌دن‌ایچه‌یه استنطاق‌ایدوب آلدیغم شومعلومات طوغروایسه (کوزللك) برتورلو اولمامق لازم‌کلیر. مادام‌که (مادی وآفاقی)، (معنوی‌وانفسی) برچوق اسباب وعوامل، اوهیجان بدیعی‌یی وجدانمزده ایقاع ایده‌بیلیور، ومادام‌که برشیئك کوزللکنه حکم ایتمك ایچون عقلمزی تأثیرینه رام ایدن حالت، هیجان‌بدیعی دیدیکمز نشئهٔ روحانیه ایمش، اوحالده ایکی‌مهم‌حقیقت تجلی ایدییورکه اونلر - اعتقادمجه - بدیعیاتك ایکی دستور اساسیسی، ایکی بویوك قانونی اولمق کرکدر. برنجیسنی شوصورتله افاده‌ایده‌بیلیرم.

[کوزللك بر تورلو دکلدر؛ اونك انواع مختلفه‌سی واردر. بونلرك

جمله‌یی دخی بزده ـ نوعنه کوره ـ برهیجان بدیعی ایقاع ایدر. بوهیجانك اسباب خارجیه ومادیه‌سی باشقه باشقه شیلردر .]

la loi de l'objéctivité de la ایشته، بنجه، (شیئیت حسن قانونی beauté) بودر، وکوزللکك یالکز اسباب وعلائم خارجیه‌سنه تعلق ایده‌بیلیر.

ایکنجیسنی شو شکلده عرض ایده‌بیلیرم :

[کوزللکك معیار تحقق هیجان بدیعی‌در . بو هیجان بزم روحمزده حاصل اولور ؛ واقعا او طویغونك بعضی اسباب خارجیه‌سی واردر . فقط عوامل معنویه‌سی دها چوق ودهاقوتلیدر . کوزل برشی حضورنده حاصل ایتدیکمز ذوق، اوایکی نوع سلسلهٔ اسباب وعواملك محصلهٔ تأثیریدر. بناءً علیه اصل کوزل اولان شی بزم او آنده‌کی طویغومزدر . اوتقدیرجه کیفیت حسن، حد ذاتنده (انفسی) برشیدر . عادتا بر (حالت روحیه) در .

فقط، بز ـ همان دائما ـ کندی بنلکمزی خارجه عکس ایتدیردیکمز ایچون. حسیاتمزك اوصاف خصوصیه‌سنی، ـ اوحسیاتی تولید ایدن ـ اسباب خارجیه‌یه عطف ایدییورز. اوندن طولایی‌درکه وجدانمزده، کوزل ویاعلوی، ویاخود نازك ورقیق برهیجان ایقاع ایدن برمنظره‌یه علوی، کوزل، نازك فلان دیپورز . حالبوکه بوتون بواوصاف بزم (اطوار روحیه modalités psychiques) مزك صفتلرندندر . وجدان اولماسه‌یدی ، عالم خارجیده کوزل، علوی یاخود چیرکین، ایکرنج برشی اولمازدی . بونلر هپ بزم کندی حالات روحیه‌مزه، حسیاتمزه ویردیکمز اسامیٔ اوصافدر .]

[jugement d'extériorité تعبیرینه بالخاصه باقیکز !]

la loi de la subjectivité de ایشته بوده (انفسیت حسن قانونی la beauté) در .

بنم اعتقادمجه ، بو ایکی قانون ایله هرمسئلهٔ بدیعیه‌یی ـ دها معقول بر صورتده قاورایوب ـ حل ایده‌بیلمك ایچون یول بوله‌بیلیرز .

برنجی قانون، کوزللکك (علائم خارجیه les signes extérieurs)سنی تحقیق یولنده بزه دلالت ایده‌بیلدیکی جهتله (مقولات حسن les catégories de la beauté) مسئله‌سنده بالخاصه اونك معاونتنه محتاجز؛ چونکه مختلف

کوزللکلر آره‌سنده صفات کاشفه تعیین ایتمک، مادی فرقلر بولمقله اولور . ایکنجی قانونه اتباعاً حرکت ایدیلیرسه، طویغولرمزك فرقنه کوره مقولات، یعنی انواع حسن تقسیم ایدلمه‌لیدر .

[catégories کلمه‌سنه باقیکز !]

بوندن بر قاچ صحیفه اول عرض ایتمشدم‌که مشهور قانت، ـ توصیه ایتدیکم ـ بوایکی‌اصول خارجنده بریول انتخاب‌ایدوب تحلیلاته‌کیریشمشدر: (محاکمه jugement) یی تنقید ایله انواع حسنی تحقیق وتعیین ایتمشدر . بوفیلسوفك (وتیرهٔ تحلیل procédé d'analyse) ی (منطقی logique) و(عقلی rational)در؛دیه‌بیلیرم.زیرا(حسیّون les sensualistes)کبی:

[کوزللکلرك، خارجده علائم جسمانیه‌سی نه‌در ؟ . .] دیه برسوأل وضع ایدوبده، اوکا جواب تدارکی ایچون تدقیقاته تشبث ایتمیور !..

[بو شی کوزلدر ! . .] دیدیکم زمان ، ویردیکم شو حکمه مدار استناد اولان نه‌در ؟ . . . دیه دوشونویور ، وغایت موشکافانه تحلیلاته کیریشدکدن صوکره مقولات حسنی تعیین ایدیپورکه بدیعیاتده الك بویوك کشفیاتدن بری بودر . واقعا قانت ایلك خطوهٔ ملاحظاتیله کیردیکی ساحهٔ منطقیه‌ده چوق مدت طورمیور ؛ چونکه ذوق بدیعی مسئله‌سنی دویروب چویریرکن حسّیات بشریه‌نك تجلیات مختلفه‌سنی یکدیکرندن تفریق ایدییور؛ بوتدقیقات، آنجق پسیقولوژی دائره‌سنده اجرا ایدیله‌بیلیر . نته‌کیم (هاملتن sir W . Hamilton) ، (سپنسر Spencer) و (به‌ین Alex. Bain)، (سللی Sully) وبلکه بوتون فلاسفهٔ معاصرین، آرتق بو اصولی قطعیاً ترجیح ایتمشلر ومسائل بدیعیه‌نك (مسائل روحیه -questions psycho logiques) اقسامندن اولدوغنی لایقیله آکلامشلردر .

فقط شونی اونوتمامالی‌یزکه قانتك بوتون اخلافی وبدیعیون معاصرینك همان جمله‌سی اوبویوك آلمان فیلسوفنك افکار بدیعیه‌سی تفسیر واکمال‌ایتمکله اوغراشمشلر ولکن فلسفهٔ صنعتده‌اونك آچمش‌اولدوغی چیغیر خارجنه‌بوسبوتون چیقه‌مامشلردر . بوکون (کوزل) ، (علوی) ، (شیرین) کبی شیلری قانتك تعریف ایتدیکی وجهله بیلیورز . واقعا معاصرین بوخصوصده

پك جدّى تدقيقاته كيريشمشلر ونظريات بديعيه‌يى خيليجه اصلاح ايتمشلردر . فقط بوتون بو اصلاحات فاننك چيزمش اولدوغى دائره داخلنده اجرا ايديله بيلمشدر .

يالكز (سپنسر Spencer) و (داروين Darwin) ك همات مستقله سيله تأسس وعالم عرفانى استيلا ايدن (تكامل فلسفه‌سى la philosophie évolutionniste) نك بديعيات بحثنده خصوصى بر (سياق نظر manière de voir) ى واردر؛ وسپنسر، بالخاصه (لطافت grâce) كيفيتك ماهيت حقيقيه‌سنى تعيين وتعريف ايتمكله مهم بر كشف اجراسنه موفق اولمشدر .

[بوتون بونظريات esthétique كلمه‌سنده بسط ومناقشه اولونمشدر . باقيكز !]

شيمدى نتيجه ويره‌لم :

(كوزل) ، حد ذاتنده متناسب اولان بر شيدر كه اونك شكلنى ومنظره‌سنى مشاهده ايتمك (عاقله entendement) و (مخيله imagination) مزى بر آنده وتماميله اشغال ايدر . بو مشغلهٔ ذهنيه ، بر مانعه‌يه تصادف ايتمه‌ديكى ايچون كدرسز ، تام ، ساكن ولطيف بر ذوق مخصوص ايقاع ايلركه سائر هيجانلردن باشليجه فرقى بودر . ديمك كه حسنك الهام ايتديكى ذوق كامل ، بوتون قواى ذهنيه‌نك — هپ بردن — آهنك فعاليتى اثريدر .

كوزللكده بزم منفعت حياتيه‌مزله علاقه‌دار هيچ بر غايه يوقدر . كوزل بر شيئك غايه‌سى ، كندنده ، كندى كمالنده وآهنكنده‌در . بوندن طولايى‌دركه حسن ، (objectif) يعنى شيئك كندى ذاتنه عائد بر صفتدر ديه ادعا ايدلمشدر . بو صفت بر آنده وآنجق حس ايله ادراك اولونه‌بيلير . بناءً عليه كوزللك اشيانك شكل وقيافتنده‌در ، سطحنه عائددر ؛ بر شيئك جوهريت ماديه‌سيله علاقه‌دار دكلدر . عينى مرمردن ياپيلان بر هيكلك كوزل ، ديكرينك ده چيركين اوله‌بيلمسى كبى ! .

انسان كوزللكنده تناسب وآهنك اعضادن ماعدا بعض شرطلرك تحققى ده

لازمدر : رنك كوزللكی ایله كمال بو شرائطك لك مهملرینی تشكیل ایدر .
ارسطونك ـ وقتیله ـ سویله‌مش اولدوغی كبی، برآدم كمال تناسب ولطافت
رنك و (آهنك خطوط harmonie des lignes) ایله برابر، قطعه‌جه ،
وجودجه، حد معروفندن پك كوچوك ایسه كوزل صاییلماز . (جوجه)
برآدم نه‌قدر متناسب‌الوجود اولورسه اولسون، كوزل اوله‌ماز. چوجوقلر
ـ بوسببله ـ آنجق (joli) درلر، یعنی مینی مینی كوزلدرلر، چونكه‌هنوز
سن كماله واصل اوله‌مامشلردر . بناءً علیه بدیعی معناسیله (كوزل beau)
دكلدرلر . اوایكی تعبیرك آره‌سنده‌كی فرق اساسی بودر .

معمافیه حسنك انواعی وانواعنه كوره مختلف شرائطی واردركه‌تورلو
تورلو تركیبات وجوده كتیره‌بیلیرلر .

] بونك ایچون goût, émotion, sublime, catégories, esthétique
تعبیرلرینه باقیكز، بومسائل اورالرده اطرافیله مناقشه ایدلمشدر . [

صنایع نفیسه . Beaux arts فرانسزجه
Fine arts انكلیزجه

(art) كلمه‌سنه دائر تفصیلات ویرلدیكی صیره‌ده صنعتك ـ (غایه but)
اعتباریله ـ ایكی بویوك شعبه‌یه تقسیم ایدلدیكی كوسترلمش وبونك سببی‌ده
ایضاح اولونمشدی . (غایهٔ منفعت but utilitaire) كوزه‌دیله‌رك وجوده
كتیرلمش اولان معمولات صناعیه ایله آنجق ذوقی اوقشـایان ـ ویالكز
كوزل برشی اولسون دیه اعمال ایدیلن ـ آثار آره‌سنده‌كی فرق اصلی بو
تقسیمده اساس اتخاذ اولونمشدی .] art كلمه‌سنه باقیكز ! [

ایشته انسانه طوغرودن طوغرویه برفائده‌سی طوقونمایان وادامهٔ حیات
ایچون الزم اولان شیلرله هیچ بروجهله علاقه‌دار بولونمایان مصنوعات بشریه‌یه
(آثار نفیسه) دەنیلیر . اوكبی اثرلره وجود ویرن صنایع مختلفه دخی
(صنایع نفیسه) نامیله قطعیاً (صنایع مفیده) دن تمیز ایدیلیر .

بورادە موضوع بحث ایده‌جك اولدوغمز جنس صنعت، بوایكنجی صنفی

تشکیل ایدن قسمدر ، وباشلیجه شو انواع مشهوره‌یی شاملدر : رسم، هیکلتراشلق، معماری، موسیقی وشعر. لکن (رقص la danse) ی دخی بوزمره‌یه ادخال ایدنلر چوقدر .

مع‌مافیه بونلر، صنایع نفیسه‌نك شعبات اساسیه‌سی‌در . ترقیات بشریه وتکامل مدنیت سایه‌سنده اونلرك هر بری‌ده برچوق صنفلره دها آیرلمشدر. مثلا رسم، اولا (چیزگی ایله au trait) باشلادیغی حالده یاواش یاواش (آیدین - کولکه clair-obscur) تقلید ایدیله‌بیلمش، یعنی برشیئك آیدینلق وبارز کورولن جهتلریله، کولکه‌ده قالان اقسامی رسم اولونمق صورتیله ، هنرده موفقیت قازانیله‌بیلمش و بوندن (قره قلم au crayon, au fusin) طرزی وجوده کله‌رك باشلی‌باشنه تکمل ایتمش‌در ؛ صوکره، (یاغلی بویا peinture) ، (صولی بویا aquarelle) دخی آیریجه بر رطرز اولمش؛ و (منظر paysage) ، (تصویر portrait) ، (فره‌سقو fresque) کبی مختلف اجناسه (تفرق différencier) ایتمش .

کذلك (ادبیات la littérature) دخی بربیوك شعبهٔ صنعتدر؛ فقط مدنیتك ترقیسی ایله (شعر la poésie) ، (نثر la prose) دن تماميله آیرلمش . صوکره (شعر ربابی poésie lyrique) ، (موعظه poésie didactique) دن یعنی (شعر تعلیمی) دن ، (شعر تصویری poésie descriptive) و (هجویه satire) دن تمایز ایتمش. (داستان épopée) ، (قصیده ode) ودها برچوق انواع شعر تعین ایله‌مش . نثرده‌ده (حکایه roman) ، (کوچوك حکایه conte) وبونلرك تنوعاتیله برابر، آیریجه بر (صحنه ادبیاتی littérature scènique) پیدا اوله‌رق (مضحکه comédie)، (درام drame) ، (هائله tragédie) ، (اوپرا) ، (اوپه‌ره‌ت) ، (وودویل) کبی اشکال مختلفه بلیرمشدر .

احتمالکه - نغمات طیوری تقلیداً - ایصلق اوتدورمکدن وياخود میرلدانمقدن طوغان موسیقی‌نك الك طبیعی وابتدائی شکلی بلکه (تینی) ایمشدر . فقط هرحالده بوقابلیت تعمم ایدوبده بر هنر اولمق حیثیتی احراز ایدنجه ، (قدسی sacrée) ، - و (عسکری militaire) اولمق اوزره

موسیقی‌ده الك اول ایکی مختلف (اسلوب style) تعین ایتدی ، وبونکله ــ یکدیکرندن بوسبوتون باشقه ــ ایکی طرز پیدا اولدی؛ صوکره مدنیتك تکاملی ایله تنوعات وقوعه کله‌رك بر چوق طرزلر وجود بولدی . بوکون بونلر تماميله معین‌در . برعسکری مارشنی، برشرقی ویابردعا والهی بسته‌سندن فرق ایده‌مه‌مك ممکن دکلدر . نته‌کیم (musique dramatique) ایله (musique lyrique) یعنی (صحنه موسیقی‌سی) ایله (موسیقیٔ ربانی) نك فرقلری پك واضحدر .

رقص ده بویله ! .. معماری‌ده بویله ! ... بر (تربه) ، بر (معبد) ، بر (سرای) ، بر (قشله) ، بر (تیاترو) ، بر (حمام) وبر (اوتل) ، یاخود (ساناتوریوم) بناسنی یکدیکرندن فرق وتمیز ایده‌مه‌مك ــ مدنی بر آدم ایچون ــ ممکن دکلدر .

بوتنوعاتك جمله‌سنی یکان یکان تتبع ایتمك ایچون ــ بالطبع ــ بوراده یریوقدر . آنجق شعبات اصلیه حقنده بعضی ملاحظات معتبره عرض ایتمکله اکتفا ایده‌جکم .

صنایع نفیسه‌نك تاریخ نشأتی قطعی برصورتده تعیین ایتمك ممکن دکلدر. حالبوکه پك لازمدر ؛ چونکه بوخصوصده معلوماتمز نه‌قدر کسب صلاح وقطعیت ایدرسه تاریخ مدنیت حقنده‌ده اونسبتله طوغرو بر فکر ایدینمش اولورز ؛ آره‌ده غایت صیقی برمناسبت واردر . یالکز شوراسی محققدرکه (تقلید imitation) استعدادی ، انسانده برقابلیت فطریه‌در و ــ اغلب احتمالاته کوره ــ بوقابلیتدن طوغمش اولان صنعتك (منشألر les origines)ی پك قدیمدر؛ دهاهنوز (دوررابع période quaternaire) مستحاثاتنده نظر دقتمزی جلب ایدن فعالیت صنعتکارانه وثائقی، پك (رشیمی وابتدائی rudimentaire et prinitive) بعضی قابا صابا آثاردن عبارت اولمقله برابر ینه هرحالده شایان دقتدر ؛ وصنایعك منشأی حقنده تتبعات علمیه وفلسفیه‌یه رهبر اوله‌بیله‌جك برقیمت مخصوصه‌یی حائزدر . شعبات صنعتك یکدیکرینه نسبتاً قدم وحدوثنه دائرده بعضی فکرلر الهام ایده‌بیله‌جك وثائق معتبره‌دن صاییلیور . بوکبی آثار وافکارك، تاریخ انسانیت ومبدأ

مدنیت نقطهٔ نظرندن زیاده‌سیله اهمیت قازانماسنه باشلیجه سبب، بو مبحثده بر چوق مسائل غامضه‌یه وجود ویرمش اولمالریدر . مدنیتك ناصل، تولد ایتمش اولدوغنی، تاریخ صنعت، هرشیدن اول سویلیه‌بیلیر .

واقعا بوکونکی مرتبهٔ صنعت ومدنیته نظراً بعضی مسئله‌لرده بر حکم قطعی ویره‌بیلمك ایچون (قبل‌التاریخی préhistorique) تدقیقاته حاجت یوقدر ؛ مثلا : هیچ‌شبهه ایدیله‌مزکه ـ بوکونکی‌حیثیت‌معناسیله ـ (رومان le Roman) ، داستانه نسبتله البت یکی بر شیدر . حیات مدنیه وقوعاتنه بر نظر شامل ایله باقه‌بیلمك ممکن اولمازسه، رومان یازیله‌ماز . حالبوکه داستان، انسانیتك ابتدای مدنیتده کچیردیکی (قهرمانلق دوری l'âge héroïque) نه عائد برحکایتدر . (اساطیر mythologie) اوندن‌وحتی تاریخدن بیله چوق اسکیدر . وقوعات بشریه‌نك هنوز ضبط وربطنه امکان دوشونوله‌مه‌دیکی زمانلرك ، ذهن انسانیتك هنوز تنقید ومحاکمه‌یه کرکی کبی مقتدر اوله‌مادیغی دورلرك مخصوصاتندن ومحصولاتندندر . بعضی وقوعات طبیعیه وحادثات‌حقیقیه‌نك (ماصال mythe) طرزنده تخطر وتخیل ایدیلوب خارق‌العاده بر صورتده عرض اولونمش برصورت وهمیه‌سیدر . محققدرکه انسانیتك دور طفولیتندن بزه یادکار قالمشدر .

کذلك ، (رسم dessin) ه نسبتله (یاغلی‌بویا peinture) یك‌یکیدر، دیمکده تردد ایتمه‌یز ! . . نته‌کیم (خوانده‌لك musique vocale) ، (سازنده‌لك musique instrumentale) دن البته چوق اسکیدر . بونده‌ده تردده محل یوقدر . زیرا بدیهی‌درکه تورلو تورلو یاغلی بویالر ، کاغدلر ، فورچه‌لر ، موشامبالر ودها بوکبی لوازم اساسیه اولمادقجه برطابلو وجوده کتیریله‌مز . لوازم مذ کوره‌یی احضار ایده‌بیلمك ایچون‌ده مدنیت وصناعتك خیلی‌دن‌خیلی ترقی‌ایتمش بولونماسی ضروریدر . نته‌کیم (طاوول) و (دودوك) احتمالکه اك‌قدیم آثار موسیقیه‌مزدندر ؛ هله (تللی وکیریشلی آلات instruments à corde) دن چوق اسکی اولدقلرینه شبهه‌یوقدر . چونکه بر آغاج دالندن بردودوك یاپمق یاخود ایچی قوف برکوتوکك ایکی طرفنه اوکوزده‌ریسی که‌روبده برطاوول‌تدارك‌ایدیویرمك، البته بر(فلاتوطه

flûte) ویاخود بر (کمان violon) اعمال ایتمکدن دهاقولایدر، واوقدر آز صناعت ومعرفته مفتقردرکه بوکون بیله کویلرده عادی صیفیر تماچ چوجوقلری سوکود دالندن (قاوال) یاپوپ اینی کوتو برشیلر چالیورلر .

صنایع نفیسه‌نك شعبات اصلیه‌سنی یکدیکرینه قیاس ایده‌رك تقدم مسئله‌سنی ـ برده اوصورتله ـ تدقیق وتذکره قویولورسه‌ق رسمك قدیم اولدوغنی قبوله میاب بولونورز. چونکه الکاسکی وابتدائی مستحاثات مصنوع، میانده الكزیاده رسملر کوره‌بیلیورز. مع مافیه بر باشقه نقطهٔ نظردن عینی مسئله‌یه باقیلنجه رقص ایله تغنی‌نك هرصنعتدن اول باشلامش اولدوغنه ایناغق لازم کلیور . خلاصه، منشأ صنعت مسئله‌سی هنوز اوقدر ظلمتده‌درکه ذهن متفکر، تحقیقاته کیریشنجه، متناقض بر سورو فرضیات ایچنده بوغولوب قالیور .

واقعا اوآثار قدیمه آره‌سنده نادراً دودوکلرده کشف اولونه‌بیلیورکه اکثریا (که‌یك بوینوزی = bois de cerf) ندن قارتال ودها بعض حیوان کمیکلرندن یاپیلمش پك بسیط شیلردر . بو آلاتك پك چوغی پرده‌سزدر . اویله ظن ایدیلیورکه بونلر بالخاصه موسیقی ادواتی اولمایوب (بویوك شکار grande chasse) ترتیباتی اثناسنده آوجیلری توجیه واداره ایچون ایجاد اولونمش بردودوکدر . اوندن طولایی اصطلاح علمده بونلره (قوماندا دودوکی sifflet de commendement) ده‌نیلیور . اکر بو ظن طوغرو ایسه، اونلر، صنایع نفیسه‌یه دکل، صنایع مفیده‌یه عائد وثائق تاریخیه‌دن عد اولونمق لازم کلیر .

هرحالده موسیقی‌نك منشألری دهازیاده مبهمدر. چونکه الکاسکی والك وحشی اجدادمزك یاپه‌بیلدیکی رسملری طوغرودن طوغرویه کوروب معاینه ایده‌بیلیورز. حالبوکه اومستحاثات قدیمه میانده آلات موسیقیه‌یه بکزر برشیلر کشف ایده‌بیلیرسه‌ك، آنجق اوونلرك دلالتی ایله موسیقی‌نك وجودینه ـ بالواسطه وباستدلال ـ حکم ایده‌بیلیورز . مثلا : [دودوك وار ؛ بناءً علیه دودوك اوتدیروب اوندن ذوق آلمق ده‌وارمش!.. دودوکده یالکز بش دانه ده‌لیك وار ؛ دیمك که (منسطر اصوات la gamme des sons) ك آنجق بش پرده‌سی بیلنیورمش !..] یوللو محاکمه‌لرله بر فکر تقریبی ایدینمکه مجبور

قالیورز . باشقه‌ده چاره یوقدر ؛ چونکه انسان ابتدائی‌نك شائقانه نغمه‌لری ومحزونانه نوحه‌لری اللی التمش بیك سنه اولکی وحشت آبادك طاغلرنده طاشلرنده براثر براقامشدر . اوایکیلتی‌لری همان روزکار آلوب کوتورمشدر . نغمات ونوحات انسانیه‌یی بعضی تماثیل واشارات رسمیه ایله ضبط وقید ایدوب اخلافه تودیعاً یادکار براقیق معرفتی ، یعنی (نوطه) دیدیکمز (خط موسیقی) نك کشفی بر ایکی عصر اولکی فتوحاتمزدن‌در . صنعتك مهد ظهورینی ظلمتلر آلتنده کیزله‌ین ، او مبهم ماضیلره نسبتله همان دونکی موفقیاتمزدندر .

بوکونکی اقوام وحشیه‌نك حسیات وآلات موسیقیه‌لرینی (قیاساً comparativement) مطالعه وتدقیق ایتمك بو مسئله‌یی — آنجق بر درجه‌یه قدر — تنویره خدمت ایده‌بیلیور .

(رقص) ایچون‌ده وضعیت فکریه‌مز همان عیناً بودر . ایلك انسانلرك کیف ونشئه ایله ناصل صیچرایوب ته‌پینمش اولدوغنی بزه تمامیله کوستره‌جك اثار ووثائق ابتدائیه یوقدر . واقعا مصرده ومهد مدنیت اولان دها برچوق مملکتلرده کشف ایدیلن معابد قدیمه‌نك دیوارلری (مقدس رقصلر danses sacrées) ی مصور برچوق نقشلر ورسملرله مزین‌در . فقط بونلر بزم آرادیغمز دور نشئته نسبتله پك یکی برزمانك ، حتی ایلریله‌مش بر مدنیتك آثارندندر .

بالطبع بورا‌ده‌ده قیاسی بعضی تتبعاتك ویره‌بیله‌جکی معلوماتدن استعانه واستفاده ایتمکه چالیشیلیور . لکن بو مسئله‌لری حل ایده‌بیلمك ایچون ایجابات غریزیه‌یی نظر دقته آلان ، حتی صنایع نفیسه‌یی (غریزیات physiologie) مبدألرینه باغلایان فیلسوفلرك ادعاسنه باقیلیرسه رقصك شعبات سائره‌دن اقدم اولدوغنه بهمه‌حال اینانمق لازم کله‌جکدر . محقق‌درکه انسانلرده — حتی حیوانات عالیه‌ده بیله — هیجانلرك انواعنه کوره تأثیرات مختلفه‌یی واردر . بو تأثیرات عضلات وجودی وبالخاصه شمائل وجهیه‌یی قبض وبسط وتحریك وتعطیل ایتمك صورتیله جلوه‌نمون اولور . هپمز بیلیرزکه چوجوقلر ، پك بیوك برسرور حس ایدنجه ، آتلایوب صیچرامغه ، اللرینی بربرینه آهنك ایله چاربوب اوینامغه باشلار وبوطرز حرکتله اظهار

شادمانی ایدر. حتی کدی، کوپك، طای وسائر حیوانات عالیه بیله، نشئه‌لندیکی زمان، حوپلار وآتلار .

برچوق معاصر فیلسوفلر ادعا ایدییورلرکه رقص ایله موسیقی‌نك سببی ومنشأی ـ بزده یك طبیعی اولان ـ بوحال هیجان وبونوع تأثردر .

(تکامل فلسـفه‌سی la philosophie évolutioniste) نك بانیٔ حقیقی‌سی اولان (هربرت سپنسر H . Spencer) اجتماعیاتی ، غریزیات اساسلرینه بناءً تعریف ایتمك اصولنی یك التزام ایتدیکی ایچون، بوفرضیه‌یی مکمل برصورتده بسط ومدافعه ایتمشدر. بدیعیون مشهوره‌دن (ئوژه‌ن وه‌رون Eugène Véron) ودها یك چوق متأخرین قطعیاً بوفکرده‌درلر .

ایشك طوغروسی بو ایسه ، شبهه یوقدرکه (رقص وتغنی la danse et le chant) ، صنایع نفیسه‌نك جمله‌سندن اول باشلامشدر . چونکه طبیعی وغریزی اولان بو حالك احتمال وقوعی مدنیته وترقیـات صناعیه‌یه قطعاً محتاج دکلدر . [بومسئله‌نك اطرافیله مناقشه‌سی ایچون esthétique کلمه‌سنه مراجعت ایدیکز !]

هیکلتراشلق حقنده‌ده مختلف فرضیه‌لر وجود بولمشدر . اولا بونوع هنرك رسم قدر اسکی اولدوغنه ایناناتلر وار . حتی بوتون انواع صنعتدن اول باشلامش بولوندوغنی ادعا ایدنلر وار . بوسبوتون عکسنه فکر بیان ایدنلرده یوق دکل !.

فی‌الحقیقه فرانسـه واسویچره‌نك (قبل‌التاریخی مغـاره‌لری grottes préhistoriques) ایچنده کشف اولونان مستحاثات میانده بعض اسلحه قبضـه‌لری‌ده کورولویورکه اعمـال ایدلمش بولوندقلری (مادهٔ ابتـدائیه matière primaire) نك، مثلا [فیل دیشی، کیك بوینوزی، کمیك ویا آغاج پارچه‌سنك] شکل اصلی وطبیعی‌سنه کوره یونتولوب برحیوان بیچیمنه افراغ اولونمشدر . حتی بوصورتله یونتولوب یاپیلان حیوان صورتنه ـ اوماده‌نك شکل اصلی‌سنه مطابق ـ بر وضعیت غریبه ویرلمشدر . فرضاً، دور ابتدائی انسـانلرندن بریسی یرده بر یومرو آغاج پارچه‌سی ویاخود بر کمیك پارچه‌سی بولمش و اونك شـکل طبیعی‌سی ـ کندیسنجه معلوم اولان ـ بر حیوانه ؛

مثلا : [يره سينمش اولدوغى حالده شـكارينى كوزله‌ين] بر پاپان كديسنه بكزه‌تمش؛ صوكره اوآغاچ پارچه‌سنى براز يونته‌رق بركدى شكلنه افراغ ايتمش وياپديغى هيكله ـ بالضروره ـ مادهٔ ابتدائيه‌نك الكزياده مساعد اولديغى ـ او وضعيتى ويره‌بيلمشدر .

ايشته اصطلاحده (sculpture en ronde bosse) ديدكلرى طرز هنر، ودركه (يومرو) بر ماده‌نك شـكل اصلى‌سنى كوزه‌توب ، اوته‌سنى بريسنى براز يونته‌رق اوندن برهيكلجك ياپمقدر .

بونك پك ايى بر مثالنى استانبولده كوره‌بيليرز . بعضى شـارلاطانلر محمودپاشا وچارشى ايچى جهتلرنده (يبروح الصنم) ناميله بر غريب آغاچ كوكى صـاتارلركه ادعالرنجه كنجلك ودينجلك ايچون الك برنجى علاجدر . بو، انسان شكلنده بركوكدر؛ حتى ارككى ديشى‌سى بللى‌در . بزم مملكتمزده يتيشه‌يبن بونبات حقنده جاهل خلقك هيچ برنوع فكر ومعلوماتى اولماديغى ايچون، اكثريت ناس، صحيحاً بويله انسان شكلنده برآغاچ كوكى اولورمش ظن ايدوب حيرتلر ايچنـده قاليور . حالوكه (Mandragora) ناميله علما عندنده معروف اولان بوجنس نباتى‌نك كوكلرى حد ذاتنده ، اويله انسان صورتنده دكلدر . فقط اويله بر شكلده‌دركه آزيجق اوته‌سى بريسى چاقى ايله يونتوله‌رق ـ اولدقجه بچيمسز ـ برانسان شكلنه افراغ ايديله‌بيلير. نته‌كيم شالاطانلقله طبابت طاسـلايان (كوكجى) لر ، بوجذرى يونته‌رق، اوكا بر اعجوبهٔ بشر شـكلى ويردكدن صـوكره تكرار طوپراغه كومرلر وبرمدت صـوكره يكيدن چيقاروب صـاتارلر ؛ بر زمان طوپراق آلتنده براقلمش اولدوغى ايچون، يونتولمش يرلرى بللى اولمازده طبيعى كورونور وحيرتى موجب اولور .

ايشته‌بوده (sculpture en ronde bosse) طرزينه‌برمثالدر. بوكون صنايع‌مفيده معمولاتندن‌پك چوغنده‌كوردوكمز تزيينات‌دخى بوقبيلدندر. مثلا شمسيه وباستون صـاپى اولمق اوزره قوللانيلان آغاج داللرينك يومرو طرفلرينى ـ قابليتلرينه كوره ـ يونتوب بر قوش وياخود بر كوپك قفاسى شكلنه قويمق كبى ! . . . .

صنایع نفیسه‌نك جهت تاریخیه‌سنه مراق صادریران بعضی مدققین ادعا ایدییورلرکه هیکلتراشلق اصلاً بوصورتله باشلامشدر .

انکلیز معاصرین بدیعیوننددن (جون قولیه‌ر John Collier)، (صنایع نفیسه‌نك مبادئ اولاسی First princ . of fine arts) نامیله معروف اولان کوچوك ومفید بر اثرنده بو ادعانی پك واضح ومختصر بر لسان ایله عرض ایدییور . خلاصة الخلاصه فکری شودر :

[آغاج کوکی، کمیك پارچه‌سی والی آخره کبی بعضی اجزای مادیه‌نك شکلاً حیواناته ویاانسان قفاسنه واعضاسنه بکزه‌مه‌سی، بالتصادف هیکلتراشلق میلنه وجود ویرمش وبومشابهت اتفاقیه‌یی ـ برازهمتله ـ دهاایلری کوتورمك غیرتندن اوصنعت طوغمشدر ؛ هم سائر صنایع نفیسه‌دن اول طوغمشدر . صوکره، یاپیلان هیکللرك شکلنی تعیین ایدن (کسکین چیزکیلر lignes incisées) ك عینی، دوز بر صفیحه اوزرینه فرضا بر (کوره‌ك کمیکی omoplate) اوزرینه چیزمك فکری، (رسم le dessin)صنعتنك تولدینه وسیله اولمشدر؛ یعنی رسم، بووجهله وبالوسیله هیکلتراشلقدن طوغمشدر.]

بوذات دها بعضی بدیعیون ایله برابر شو فرضیه‌یی قبولده تردد ایتمیور وسوزینه دوام ایدوب دییورکه :

[یونان هیکلتراشلغنك اوبرکزیده آثاری ـ که صنعتك دنیاده ایریشه بیلدیکی مرتبهٔ کمالك نقطهٔ قصواسنی تمثیل ایدر ـ (پیره‌نه Pyrénées) طاغلرینك طبیعی مغاره‌لرنده بولونان، اوقابا صابا یونتولمش کوچوك کمیك پارچه‌لرینك طوغرودن طوغری‌یه احفادی‌می‌در ؟..] ، یعنی اونلرك تکاملی ایله حاصل اولمش بر نمونهٔ ظریفی‌می‌در ؟.. دیمك ایستیور ؛ وعاقبت :

[بن بو سؤاله (ایجاباً affirmativement) جواب ویرمکده تردد ایتم . واقعا یونان صنعتنده کورولن مرتبهٔ ترقی عظیمدر ؛ فقط بوترقی‌نك امکان حصولی ایچون، البته اقلاً اللی بیك سنه لازم کلمشدر .] دییور .

فقط بوفرضیه‌یه معارض برباشقه فرضیه دها واردرکه طرفدارلری دها چوقدر . اوده، بالعکس ، هیکلتراشلغك رسمدن طوغمش اولدوغنه دائر سرد اولونان مشهور برادعادر .

بوادعایه کوره اولا رسم (چیزکی ایله au trait) یاپیلمغه باشلامش وبونك ایچون چاقاق‌طاشندن معمول اوجی‌سیوری برقلم استعمال‌ایدلمشدر. صوکره‌صوکره‌بوصورتله‌یاپیلان‌رسمك (چوره contour) سی یعنی‌اطراف چیزکیلری کسکین‌برآلتله کسیله‌رك رسم بالذات‌ابرازایدلمش وبوندن(خفیف قابارتمه bas-relief) طرزی وجوده کلشدر . نته‌کیم بونك مثالنی بوکون عوام‌ناسك هنر استعدادیسنده بیله کوره‌بیلیورز . اکثریا محبوسلرك چاقی ایله تحته اوزرینه یاپدقلری اویمه‌لر و قابارتمه رسملر بوقبیلدندر . صنداليه دوسیه‌لرینه یاپیلان تزیینات دخی عینی هنرك دها ظریف ودقتلی نمونه‌لرینی عرض ایدر . اولا دوز بر اودون پارچه‌سی اوزرینه بر چیچك ویاخود یاپراق رسمی یاپیلیر ؛ صوکره چاقی ایله اطراف چیزکیلری یونتولوب او چیچکك تمامیله بارز کورونمه‌سی ایچون بوتون جواری اویولور . بو سایه‌ده (خفیف قابارتمه) طرزنده رسم بلیریر .

ایشته بوخفیف قابارتمه‌رسمه برازدها وجودویره‌رك یووارلاق‌یاپیلیرده زمین اتصالندن ممکن اولدوغی‌قدر، یوکسلتیلیر وآیریلیرسه (یوکسك‌قابارتمه haut-relief) طرزی حاصل اولور ؛ مثلا، بزم سرای‌برنی موزه‌سنده‌کی (لحد sarcophage) لر بوطرز صنعتك دخی ـ اسکی‌یونانیلرده ـ نه‌محیر عقول‌بردرجه‌کماله‌ایره‌بیلمش‌اولدوغنی‌اثبات‌ایده‌بیله‌جك‌آثارخارق‌العاده‌دندر. بو یوکسك قابارتمه‌لرك هیکلدن برفرقی‌وارسه، اوده برقاچ نقطه‌ده‌زمینلرینه متصل بولونمالریدر . او اتصال دخی فك اولونونجه بر هیکل وجوده کتیرلمش اولور .

رسمك ، هیکلتراشلقدن اقدم اولدوغنی ادعا ایدنلر ، اویمه، قابارتمه وهیکلتراشلق صنعتلرینك، رسمدن ـ بالتکامل ـ صورت ظهور و تولدینی تعریف وایضاح ایچون ـ ایشته بویله ـ بیان فکر وملاحظه ایدییورلر ، وفی‌الحقیقه ترقیات صنعت اوصورتله واومنوال اوزره تحقق ایده‌بیلمشدر ، صانیورلر . فقط بوادعا برمهم اعتراضه‌معروض‌قالیور: واقعا، اسکی‌آتوری ومصری ویونانی‌معبدلرینك دیوارلرنده بویله برچوق بویالی‌رسملر واردرکه (اطرافی نحت اولونمش découpé) در؛ وخفیف قابارتمه اصولنك تاصل

کشف ایدیله‌بیلمش اولماسی احتمالنی کوستریر ؛ لکن بو آثار، نه‌قدر اسکی اولسه بیله ینه بر مدنیت کامله محصولاتندندر . پیره‌نه طاغلرینك طبیعی مغاره‌لرنده ـ مستحاثه حالنده ـ کشف اولونان سلاح قبضه‌لرنده کوردوکمز هیکلجکلردن البته اسکی اوله‌ماز . هیچ شبهه یوق‌که اودور ابتدائی‌ده‌قطعاً بر معبد یوقدی ؛ حتی بر قولوبه یوقدی . اك ابتدائی بر (حس دینی sentiment religieux) دن محروم ومعرا اولان انسان وحشی مغاره قوغوقلرنده یاشیوردی . بالطبع اسکی معبد دیوارلری اوزرنده کوردوکمز خفیف قابارتمه بویالی رسملردخی اوله‌مازدی . حالبوکه (ronde bosse) یعنی یومرو یونتولمش هیکلجکلر پك‌اسکیدن‌بری وارمش‌که کشف‌اولونوب طورویور . بناءً علیه خفیف اویمه اصولی هیکلتراشلقدن مقدم اوله‌ماز .

کورولویورکه آنتیقه‌جیلق علمندن دلیل ایسته‌نیلیرسه ، رسمك قدیم اولدوغنه وقابارتمه اصولی ایله هیکلتراشلغك اوندن تولد ایتمش بولوندوغنه حکم ایتمك لازم کلیور . حالبوکه (علم انسان anthropologie) وعلم مستحاثاتدن بوخصوصده‌رأی‌صوروله‌جق‌اولورسه، (sculptur en ronde bosse) هنرینك‌وبناءً علیه‌هیکلتراشلغك قدمی‌وهیچ‌اولمازسه(چیزکی‌ایله‌رسم dessin au trait) قدر اسکی اولدوغنی تسلیم وقبول ایتمك ضروری کورونویور . یعنی مسئله قطعیاً حل ایدلمش اولمویور..

بوخصوصده پك‌معتبر دیکر برفرضیه دها واردرکه بوتون قوتی‌دلائل اجتماعیه‌دن آلدیغی ایچون ماهیتاً (اجتماعی sociologique) عد اولونسه بجادر ؛ بونك ایچون مختصراً برقاچ سوزسویله‌ملی‌یم. چوق اهمیتی‌واردر .

بعضی متفکرین ظن‌ایدیبورکه (بت‌پرستلك idolâtrie) ، هیکلتراشانه سبب اولمش وایلك هیکل طاسلاغی، (صلصال) دن یعنی لوله‌جی چامورندن بعضی پُت‌لر اعمال ایتمك صورتیله باشلامشدر .

بویله دوشونلر، ابتدای‌صنعتی، (حس دینی) نك نشأتیله تعیین‌ایتمك ایستیورلر . حالبوکه صنعتك (تقلید طبیعت imitation de la nature) ایله باشلامش اولدوغی محقق واویله اولماسی‌ده ضروریدر . واقعا ایلك عجمی‌لك دوری اولان (تقلید) ده آنجق بکزتمك هنری واردر ؛ هنوز

بر فكر وحس تبليغ ايده‌بيلمك قابليتى يعنى (معنا expression) يوقدر. تقليدى اثرلر ، آنجق (صـورت) عرض ايده‌بيلير . صنعت ، معنويات بشريه‌نك تكاملى ومقصد تقليده غلبه وتحكمى ايله (معنادار expressif) اوله‌بيلير و ـ شـبهه‌سز ـ بو موفقيت ، مدنيت معنويه ثمره‌سيدر . اووقت شكل وصورت ـ صنعتكارك اثرالهامى اولان ـ فكر وحسى تبليغ ايچون (وسـيله prétexte) و (واسـطه moyen) اولمق دركه‌لرينه اينر . [esthétique كلمه‌سنده expression مناقشه‌سنه باقيكز !]

بناءً عليه بوتون بوملاحظات، صحيح اولمقله برابر آنجق صنعتك دورهٔ تمدن وتكاملى حقنده طوغرودر . هرحالده (تقليد) ، صنعتده غايه اولماسه بيـله (نقطهٔ حركت point de départ) در ؛ واسـطهٔ تبليغ اولمق اعتباريله‌ده اساس‌در . هرصنعتك اووجهله باشلامش اولدوغنده‌ده ذره‌قدر شك وشبهه قالمامشدر .

عكسى ادعايى ايلرى سوروب كال غيرتله مدافعه‌يه چاليشان متفكريندن آمريقالى (ثوماس‌ده‌ى‌ويدسن = Thomas Davidson) ، (هيكلترا ـ شـلغك تكاملى the evolution of sculpture) حقنـده ويرديكى بر قونفرانس‌ده ، دمين عرض وتنقيد ايتديكم ملاحظـاتى بيـان ايدركن : [حكمتك باشـلانغيجى مخافةالله اولدوغى كبى صنعتك‌ده مبدأى اودر . صنعت طبيعتى تقليدهنرى دكلدر؛ (غيب=the unseen=l'invisible)ى تصـوير ايتمكدر ! .] ديبور ، واونك ايچون مغـاره آدملرينك متروكات مستحاثه‌سنى آثار صـنعتدن عد ايتميور . حتى آثوريلرك الك عجمى وغليظ بتلرينى ، يونانيلرك بعضى ظريف وفقط تقليدى هيكللرينه ـ صنعت نقطهٔ نظرندن ـ مرجح بولويور ، چونكه او عجيب و قورقونچ اوماجيلر قواى غيبيه‌نك ممثلى‌در ؛ شـو تقديرجه يونانك انافس آثارندن ، مثلا (محارب غلادياتور Gladiateur combattant) هيكلى، يالكز بر پهلوان تصـوير ايتديكى ايچون ، چيركين بر (صنم آثورى) يه قارشى آثار نفيسـه‌دن صاييلمامق لازم كليور . بوملاحظات، البته فضولى‌در، ويا كلشدر .

بو غريب ادعانك تضـمن ايتديكى طرفدارلق ـ اولانجـه ماهيتيله ـ

معلومدر : اولا صنعتك حس دینی‌دن طوغمش اولدوغنی تسلیم ایتدیرمك ، صوکره‌ده خرستیانلق دوزینك فنا حالده مترددی وکریه اولان صنعتنی (ادا ومعنا) اعتباریله ، یونان صنعتنه فائق کوسترمکدر . دوزجه‌سی ، بدیعیاتده (روحیه spiritualisme) مذهبنك غیرتی کوتمکدر . [بو بحثك مناقشه‌سی ایچون esthétique کلمه‌سنده مذهبلره دائر ویریلن تفصیلاته باقیکز !]

واقعا (معنا l'expression) نك — اك عالی حیثیتی ایله — صنعتده نه بیوك بر رول اوینادیغی ، آرتق بوکون بدیعیونك جمله‌سی عندنده مسلمدر . واقعا (حس دینی) نك الهامات وانکشافات صنایعده ، تکامل اخلاقی و مدنی ده نه بیوك خدمتلری اولدوغی — تاریخ مدنیتی تتبع ایدنلرجه — معلومدر . لکن غایهٔ صنعت — بوکون ! . . — تقلید هنرندن عبارت قالمایوب ، معنویت انسانیه‌یی (بوتون شدت احتراصاتیله) سویلتمك ، اوکا بر لسان بیان ویرمك موفقیتنی اساس اتخاذ ایتمکله برابر ، ینه هر حالده یالکز حس دینی‌یی تبلیغ هنرینه‌ده منحصر دکلدر . خصوصا منشأ صنعت بحثنده بو علوی ملاحظه‌لره یر یوقدر . بوندن لااقل اللی آلتمش بیك سنه اول طبیعی مغاره‌لرده حیوان کبی یاشایان و احتمالکه آچلق طوقلق ایله قورقو طویغولرندن باشقه حسیاتی اولمایان انسان ابتدائی‌دن — اون طوقوزنجی عصر بدیعیوننك ترتیب ایده‌بیلدیکی — نظریات صنعتی بکلیه‌مه‌یز ؛ ایسته‌یه‌مه‌یز ؛ حقمز یوقدر ! . لکن ، جداً حیوان کبی یاشایان اویله بر سفیل انسانك ، بر چاقماق طاشی اوجیله ، حیوانات رسمی یاپماسی وخیلی ظریف بر شکلده یاپه‌بیلمش اولماسی ، البته چوق مهم ، چوق معنادار بر حادثه‌در . هم بو رسملرك آنجق ذوق ایچون یاپیلمش اولماسنده هیچ تردده محل یوقدر . اویله اولونجه نیچون بو اسکی وثائق انسانیه‌یی مبدأ عد ایتمیه‌لم ده صنعتك مهد ظهوری بولمق ایچون (بت پرستلك paganisme) دورینك طلوعنی بکلیه‌لم ؟ ! . . بت پرستلك — بالنسبه — خیلیدن خیلی مترقی برمعنویت عرض ایدر ؛ وبو حیثیتله چوق مؤخردر . بونك (مجسمه anthropomorphisme) اعتقادندن

تولد ایتمش اولدوغی ، و ـ بالتکامل ـ (اساطیر اولین mythologie) . وجود ویردیکی محققدر . واقعا اساطیرك وبت پرستلكك بالخاصه هیكلتراشلقله وطولاییسیله دخی (معماری l'architecture) ، (رقص la danse) و (موسیقی la musique) ایله مناسبات صمیمیه‌سی شبهه کوتورمز کبیدر . (سپنسر Spencer) بو مناسباتی اساس اتخاذ ایده‌رك معماری‌نك وصنایع سائره‌نك صورت ظهور ونشأتنی تعریف ایچون بر فرضیهٔ مهمه ترتیب ایتمشدرکه پك معتبردر . نته‌کیم عقیباً اوندن بر فکر ویره‌جکم . [anthropomorphisme کلمه‌سنده باقیکز !]

معمافیه هیكلتراشلغك چامور استعمالیله باشلامش اولماسنه دائر ایلری سورولن ادعا یتـه بحق تعریضی دعوت ایده‌جك قدر غریبدر . مغاره انسانلری کیم بیلیر قاچ عصرلر ، اویله یاشادقدن صوکره ، چامور استعمالنی کشف ایده‌بیلمشلردر . چاناق چوملکه متعلق اولان الك ابتدائی وثائق قدیمه ـ رسملرله ، اویمه‌لرله قابارتمه یومرو هیکللرله مزین اولان ـ اسلحهٔ ابتدائیه قبضه‌لرینه نسبتله پك مؤخردر . حتی ، قبل التاریخی چوملکچیلکه عائد اولان آثار اولین ، (دور حجری جدید âge néolithique) ، یعنی تعبیر دیکرله (یونتولمش طاش دوری âge de la pierre polie) محصولاتندندر . حالبوکه صنایع مفیده‌نك انکشافیله ممتاز اولان بو ایکنجی (دور حجری) ، بالعکس صنایع نفیسه‌یه متعلق آثارك فقدانیله جالب دقتدر . اصل رسملر ، اویمه‌لر (دور حجری قدیم l'âge paléolithique) معمولاتندندر ، یعنی (یونتولمامش طاش دوری l' âge de la pierre brute) نه عائددر . بو کیفیت اوقدر مهمدرکه علما ، بو ایکی دور آدملرینی عینی نسلدن عد ایده‌میورلر . (سرجون لوبوق Sir John Lubbock) و (جون قولیه‌ر John Collier) ودها بر چوق متفکرین ادعا ایدییورلرکه برنجی دورك انقضا وانطفاسندن صوکره اسکی جنس منقرض اولمش وایکنجی دوری یکی بر جنس بشر اشغال ایتمشدر . برنجی جنسك (قصیر الرأس brachycéphale) ، ایکنجی جنسك (طویل الرأس dolicocéphale) اولماسی ده بو ادعایه حق ویرییور .

اوقدیرجه چیزكی ایله یاپیلمش رسملرله (یومرو–اویمه ronde bosse) هیكللرك لولهجی چاموری استعمالندن – خیلی زمان – اقدم اولدوغی تحقق ایدییور .

[art كلمهسنده بو خصوصه دائر وارد اولان ملاحظاته باقیكز !]

هرحالده بوتون بو ملاحظات ومباحثات آرهسنده بعض نقطهلر توضیح ایدییور . بو نقطهلره استناد ایدهرك بر (فرضیه hypothèse) اویدورمق لازمكلیرسه ، دهنیلهبیلیر كه :

[اكر صنایع نفیسهنك ظهور وتولدینه باشلیجه سبب (هیجان émotion) ایسه ، رقص (دها طوغروسی سائقهٔ تهیج ایله صیچرایوب آتلامق)، شبههسز اقدمدر . چونكه بو حالت هیجان طبیعی و (غریزی physiologique) اولدقدن ماعدا ، وقوعی دخی هیچ برتورلو آلات وادواته محتاج دكلدر . (ترنم وتبلبل) قابلیتیده بونكله برابردر ؛ زیرا ، بو دخی بعض عضلات بدنك تقلصی ایله حاصل اولور ، بناءً علیه عینی عاملك نتیجهٔ تأثیراتیدر . آرتق بونلردن ماعدا بوتون شعبات صنعت — هیچ اولمازسه — بعض ابتدائی آلات وادواته محتاج ومفتقردر . چونكه اونلر آتلامق ومیرلدانمق كبی صِرْف (انفعالی passif) وغریزی بر اثر هیجان دكلدر . بهمهحال مادی براثرله تحقق ایدهبیلیر برنوع هنردركه اونده (حواس ظاهره sens externes) نك دلالتی ایله برابر (ملكات عقلیه facultés intellectuelles) نكده دخلی اولدوغی محققدر . مثلا (مشاهده observation) ایله (مخیله imagination)نك برنجی درجهده بررولی واردر . صیچرایوب اوینامق وتغنی ایدوب اظهار شادمانی ایلهمك ایچون حس شوق كافیدر . بدایت امرده آلات وادوات ایستهمز . حالبوكه چاموری — ای كوتی — بر شیئه بكزهتهبیلمك ایچون بیله ، آز چوق (صحت مشاهده justesse d'observation) لازمدر . اوندن صوكره بو هنرده انسانك كندی پارمقلری آلتدر . نتهكیم رسّامك حقیقی آلتی ینه او هنرور پارمقلریدر . فیرچهسی آنجق واسطهدر . او فیرچه ایله اونك یاپدیغی باشقهسی یاپهماز . صوكره : رسم ، هیكلتراشلق ، معمارلق كبی صنایع — نتیجهده — براثر

مادی براقیر . رقص کبی، تغنی کبی دکلدر . اوحالده (چیزکی ایله رسم) ك رقص وتغنی دن صوکره ممکن اولمش اولماسی طبیعی‌در. زیرا تفصیلات سابقه‌یه نظراً تحقق ایدیورکه انسان ابتدائی‌نك ایلك دفعه اوله‌رق تدارك وایجاد ایده‌بیلدیکی آلات، چاقماق طاشندن معمول بعضی شیلرمش؛ وچیزکی ایله یاپیلان رسملر، اوطاشدن معمول سیوری اوجلی قلملرله یاپیلمشدر. لوله‌جی چاموری استعمالی بوندن چوق صوکره‌در؛ (رەن Renne) که‌ییکی دورینه مصادفدر. حالبوکه اواسکی رسملرك (ماموت Mamouth)دورینه منسوبیتنده شبهه قالمامشدر . (یومرو-اویمه ronde bosse) بورسملردن بك اوّل اولەماز . بریومرو آغاج دالنی سیوری چاقماق طاشیله یونتوب برحیوان قفاسی شکلنه افراغ ایده‌بیلمك ــ اوزمان وحشیلری ایچون دکلـ بوکونکی اویمه‌جیلر ایچون بیله متعسر برایشدر. دیمك که (الیوردامی = چیره‌دستی = dextérité) ایله برابر قابلیت مشاهدهٔ خیلی آرتمش اولمق کرکدر . بلکه اوزمانلرده، یعنی (رەن دورنده !) (موسیقیٔ آلی musique instrumentale) دخی باشلامشدر . چونکه مستحاثه حالنده کشف ایدیله‌بیلمش اولان (دودوك) و (قاوال) کبی شیلر هپ اودوره عائد طبقاتده بولونیور . (لوله‌جی چاموری argile) نك ابتدای استعمالی و (چوملکجیلك poterie) ك کشفی ده اوزمانلرده واقع اولمشدر. معمارلق صنعتنك الڭ صوکره کلدیکنه و (حس دینی sentiment religieux) ایله مناسبتنه ذهنی ایناندیره‌بیله‌جك بعضی ملاحظات دقیقه‌وارکه تحقیقات جدیده‌یه مبنی ووثائق معتبره‌یه مستنددر . هله سپنسر قطعیاً بوفکرده‌در .

طبیعی !.. بومطالعات، (ایکی کره ایکی درت ایدر !) کبی ثابت بر دستور حقیقت دکل، بر (ظن) در . فقط، ــ اعتقادمجه ــ الڭ زیاده مقرون حقیقت کورونن بر (ظن) در . شوراسنی‌ده اخطاره لزوم کورورم‌که، صنایع نفیسه‌نك هربرشعبه‌سی ایچون ایراد ایده‌بیله‌جکمز دلائل مخصوصه‌نك قدرت اقناعیه‌سی عینی درجه‌ده دکلدر. فضله‌اوله‌رق ــ مدنیتك مهدنشأتنی آرامق مراقیله ــ ماضیلره طوغرو نه‌قدر ارجاع نظرایدرسه‌ك،

مبهمیت اوقدر آرتیور ، ظلمت تردد اونسبتده کثافت پیدا ایدییور . اوقرا کلق ادوار ماضیه‌دن بری‌یه کلوبده (مدنیات ابتدائیه les civilisations primitives) یه تقرب ایتدکجه صنایعك طرز تکاملی ، دهازیاده وضوح ایله ، کوروله‌بیلیور ؛ چونکه حالا یرلرنده ثابت طوران برچوق آثار مادیه واردرکه ، حیات ماضیه‌نك برخیلی اسرارینی نظر دقته افشا ایدییور ؛ آثار معماریه کبی ! ..

تأسس مدنیتده - شبهه‌سز - اك بویوك رولی اوینایان (معمارلق l'architecture) اولمشدر . هنوز درکهٔ حیوانیتدن قورتوله‌مامش اولان وحشی انسانلر ، انتخاب مسکن و ترجیح مأوی خصوصنده بالطبع کندی کیف وذوقلرینه تبعیتله حرکت ایده‌مزلردی . بناءً علیه بالضروره - ایچنده یاشادقلری - محیطك ایجاباتنه کوره صیغینه‌جق بر یر بوله‌بیلمشلردر .

(علم مستحاثات la paléontologie) ، برچوق کشفیات مهمه‌سیله کوستریبور و اثبات ایدییورکه انسان ابتدائی‌نك (ایلك مسکن l'habitat primitif) ی ، (طبیعی مغاره‌لر grottes naturelles) اولمشدر ؛ بونلره (قوغوق caverne) دخی دینیلیر .

قدیم وحشیلر ، ایشته بویله طاش قوغوقلرنده بارینیرلر ، وآوجیلقله یاشارلرمش . بوتون علم مستحاثاتك الڭ معتبر والڭ قیمتلی ونائقی بومغاره‌لرك ایچنده کشف اولونمش و - کومولمش بولوندقلری - محیط مخصوصك جنس ونوعنه ودها سائر بعض علامات جه‌ئولوجیائی‌یه کوره ، هانکی دوره منسوب اولدقلری - تقریبی برصورتده - تعیین ایدیله‌بیلمشدر .

[paléontologie کلمه‌سنده بالخاصه بو مغاره‌لر حقنده‌کی تفصیلاته باقیکز !]

مبدأ انسانیتده علی العموم بر (مغاره دوری) وار . مع مافیه ، ایلك انسانلر ، اورمانلرده وآغاج قوغوقلرنده‌ده یاشامش اولسه‌لر کرکدر ؛ فقط اونلر خراب اولمشدر . مغاره‌لر - جزئی ، کلی تبدلاته اوغرامقله برابر - بنه زمانمزه قدر محفوظ قالدیغی ایچون برچوق متروکات بشریه اوراده دفین اوله‌رق بولونه‌بیلیور . بوکون بیله طبیعی مغاره‌لرده یاشایان

اقوام وحشیه وار ؛ وبونلرك حیاتی وطرز معیشتی حقنده واقع اولان مشاهدات، علم مستحاثاتك، دور حجری‌ده یاشایان مغاره آدملرینه دائر، ویردیکی معلوماتی تصدیق وتأیید ایده‌جك ماهیتده‌در .

حس بشرك واکثر حیوانات مفترسه‌نك ایلك مسکنی اولان بو مغاره‌لردن — ولوکه تکامل سایه‌سنده اولسون! — ناسل اولوبده بر (نه‌و) ، بربنا وجوده کتیریله‌بیلمش؟ .. (معمارلق) دیدیکمز صنعت نفیسه‌یی تولید ایده‌بیلمك ایچون بو طاش قوغوقلری وحشی انسانلره نه الهام ایده‌بیلمشدر؟!..

بو حقیقتاً الك زیاده مراقی موجب مسائل انسانیه‌دن بریدر . صنعت معماریه‌نك صورت نشأتی حقنده ترتیب اولونه‌بیلن فرضیاتك جمله‌سی‌ده بو سوأله ویریله‌بیلن جوابلردن عبارتدر. بونلرك ایچنده مشهور انکلیز فیلسوفی (سپنسر H. Spencer) ك فرضیه‌سی جمله‌سندن زیاده شایان دقتدر وقیمتلی‌در . چونکه بو فیلسوف — اولجه اشارت ایتدیکم وجهله — حس دینی ایله معمارلغك برابر طوغدوغنی ادعا ایدییور وبرچوق دلیللر کتیرییور.

اوچ بیوك جلد اوزره مرتب اولان (سوسیولوژی) کتابنك برنجی قسمنی یعنی تقریباً بشیوز صحیفه‌سنی اشغال ایدن تتبعات ومطالعاتندن آنجق بومسئله‌یه دائر اولان ملاحظاتنی شو وجهله تلخیص ایده‌بیلیرم :

انسان ابتدائی، طبیعی مغاره‌لرده یاشادیغی زمانلر کندی نفسنده واقع اولان حادثات معنویه‌یی حقیله آکلامقدن عاجز وقاصر ایمش؛ مثلا (رؤیا rêve) کورورمش. حیوانات عالیه‌نك بیله رؤیا کوردوکنده شبهه قالمامشدر. بو حالتك، معنویت بشریه‌یه فوق العاده برتأثیری اولمش . انسان وحشی، یاواش یاواش اویله بر اعتقاد حاصل ایتمش که حین رؤیاده کندیسنك — غیر مادی اولان — هیکلی، (دیکر اناُتی l'autre - moi) بدنی ترك ایدوب، چیقار واوته‌ده بری‌ده سرسری طولاشدقدن صوکره ینه کلیر بدنك ایچنه کیرر ؛ وانسان اویقودن اویاندیغی زمان، باشقه عالملرده کوردوکی، تماشا ایتدیکی شیلری، بوسببله وبوسایه‌ده درخاطر ایدر . دیمك که هرانسانده شو کوزه کورونن (قالب بدن) دن ماعدا برده کوزه کورونمه‌ین برایکنجی (بنلك le moi) وارکه کندی خیالی‌در . اوحالده (ئولوم la mort)

ایله (اویقو le sommeil) نك هیچ فرقی یوق ! . . بناءً علیه اوزون اویقویه طالوبده قالقمایان بر آدمك روحی، حالا سرسریانه طولاشیوردیمکدر. بو (خیالت)، صاحبنك اولجه ساکن بولوندوغی یرلری‌ده صیقجه صیقجه زیارت ایدییور، آدمك رؤیاسنه کیرییور وانسانلره فنالق یاپه بیلیور. (صرعه l' epilepsie) ، (جنت la folie) ، (فلج paralysie) ، (رعشه convulsions) ، (هذیان délire) و دهـا بوکبی – اسباب مادیه‌یه، جرحه‌لره عطف اولونه‌مایان – غریب خسته‌لقلر، هپ روح اجدادك انفعالاتنه وشرتنه معطوف اولمق کرکدر . اونلر تولدکدن صوکره روحلری برر (جادی ، خیالت = ghost = ogre) اوله‌رق کلوب انسانلری (چارپیور !) وهرصورتله راحتسز ایدییور .

ایشه سپنسرك مشهور (خیالت نظریه‌سی = Ghost theory) سی خلاصـةالخلاصه بودر . بوکونکی اقوام وحشـیه‌نك، حتی برچوق مدنی مملکتلرده جاهل کویلولرك اعتقادی حالا بنه بودر .

[esprit کلمه‌سنده بونظریه‌نك تفصیلاتنه باقیکز !]

سپنسر، روح اعتقادینك بو ظندن نشـأت ایتدیکنی و (تعبد اجداد le culte des ancêtres) عادتنك او اعتقـاده مبنی بولوندوغنی ادعا ایدییور . [evhémérisme تعبیرینه باقیکز !..]

ادیانك‌ده (اجداده تعبد) عادتنـدن ناصل طوغدوغنی – اوزون اوزادی‌یه – تعریفه کیریشیور . فقط معمارینك دخی بو وسیله ایله ظهوره کلدیکنه اینـانیور . طبیعی بو بر فرضـیه‌در ؛ فقط بوتون علوم اجتماعیه و (علم مستحاثات) بوفرضیه‌یه طرفدار کورونیور .

انکلیز فیلسوف مشهورینك ادعاسنه کوره :

[بو جادی اعتقادی، وحشی انسانلرده پیدا اولوبده وجدانلرینه تحکم ایتدکدن صوکره، بالضروره برده (حس وف وحشیت) حاصل اولمش. حالا بر قرا کلق کیجـه ده بر مزارلقدن، یاخود بر (تربه mausolée) جوارندن ویاخود برکلیسا آولوسندن کچرکن دوچارخوف وخشیت اولوشمز، او اسـکی دور وحشتك بقایای حسیاتی‌در . انسـان بو شیلره ایناناماسه بیله

قورقار. حالا بوكون ، (جنازه اوطه‌سی la chambre mortuaire) بزه بر خوف ونفرت الهـام ايدر . بزم كبی مدنی آدملرده آنجق ازی قالان بو حس ، انسـان ابتدائی‌ده البت پك قوی وحسيات سائره‌يه حاكم اولمق كركدی . بوكونكی اقوام وحشيه‌نك عادات واعتقاداتی حقنده واقع اولان مشاهدات بو فرضيه‌يه زياده‌سيله قوت ويردكدن ماعدا شونی‌ده كوستربيوركه: برمغاره‌ده ياخود برقولوبه‌ده وفات ايدن برآدم، همان اوراده ترك ايديليور ويانته سلاحلری براقيلدقدن صوكره، برسنه‌قدرده اوكا ييه‌جك، ايچه‌جك طاشينيليور . چونكه باشقه برعالمه انتقال ايتمش وياخود اوزونجه بر مدت اولامق ايچون سياحته چيقمش ظن اولونيور . اونك اولاد وعيـالی بر باشقه مغاره بولوب، آرتق اونی مسـكن اتخاذ ايديورلر ؛ وياخود يكی بر قولوبه يايمق مجبوريتنده بولونيورلر . اسكی مغاره وقولوبه اولا بر مزار ، بر تربه اولويور . فقط او (روح كذشته l'âme trépassée) دن دائما استعانه ايتمك واونك شرّدن امين اولمق ايچون ، دائما (آداق offrande) ويرمك (قربانلر كسمك immoler des victimes) عادت حكمنه كيرديكندن طولايی، اومزار وياتربه، (عبادتخانه temple) اولويور. ديمك‌كه ايلك معبد، برمزار، برتربه‌در ؛ ايلك مزارده برمغاره‌در . كچمش زمانلرده بويله اولدوغنی علم مستحاثات كوستريور . بوكونكی وحشيلرك حيات وعاداتنی تتبع ايدن علوم اجتماعيه دخی كوسـترييوركه حالا بويله اولمقده‌در .

فقط ، هرصنعتك مبدأی ونقطهٔ حركتی (تقليد طبيعت l'imitation de la nature) اولدوغی ايچون، مزار اولمق اوزره (ترك اولونان مسكن deserted dwelling = l'habitat déserté) كبی بر ير آرايوب بولمق، حتی طاشلری اويوب مغاره شكلنه قويمق لازم كليور ؛ هنوز باشقه برچاره دوشونوله‌ميور .

انسانيت قديمه‌ده بو (جادی اعتقادی) واوكا مربوط اولان (حسّ خوف وخشيت) پيدا اولونجه، درحال (روحانی آدم) دخی پيدا اولويور. (l'homme-fétiche) ايشته بودر ؛ وعينی زمانده هم رئيس قبيله ، هم

(بوكوجى sorcier) ، هم (هكيم medecin) ، هم قوماندان ، هم حاكم ، همده آيينلرى تنظيم واداره ايدن رئيس روحانى و (هاتف غيب oracle) اولمق اوزره برچوق حيثيات مهمه‌يى نفسنده جمع ايديور . سپنسرك ادعاسنه كوره ايلك مهندس ومعمارينه بو آدمدر .]

پك ملخص ومختصر برصورتده عرض ايتديكم فرضيه، ايشته بودر . بوندن اوته‌سنى (مشاهدات وتحقيقات علميه‌دن مستدل) برچوق وقوعات تشكيل ايدركه سپنسرك شو فرضيه‌سنى مصدقدر .

فى‌الحقيقه ، الك اسكى وقبل‌التاريخى مغاره‌لرده كشف اولونان آثارك شكل وماهيتنه باقه‌رق معنا ويرن علماى متخصصين هنوز اوزمانلرده حس دينك هنوز طلوع ايتمه‌مش اولدوغنه استدلال ايدييورلر. دهاصوكره ـ غير طبيعى وعجيب‌الشكل ـ بعضى آثار مصنوعه‌نك وجوديله حكم ايدييورلركه، اوائرلر، عالمده صحيحاً موجود بر شيئى رسم ايتمك، يعنى طبيعتى تقليد ايتمك سائقه‌سيله دكل، موضوع اعتقاد اولان (غير مادى وروحانى) بر شيئى (مادى برشكل ايله تمثيل objectiver) ايتمك مجبوريتيله ياپيلمشدر .

تحقيقات علميه كوستريبوركه ايلك معبدلر، حقيقتاً مغاره شكلنده‌در؛ بويوك يكپاره قيالردن اويولمش وديوارلرى‌ده اويله عجيب ومهيب رسملر وهيكللرله تزيين ايدلمشدر . بومعبدلر، ادوار تاريخيه‌ده يعنى ياقين زمانلرده بيله رؤساى قوم ايچون تربه اتخاذ اولونمشدى . مصرده ، (ئه‌ترووريا Etrurie) ده ـ يعنى ايتاليادە (ئه‌تروسق étrusque) لرك وطننده ـ ايرانده، هندستانده ، مكسيقاده ودنيانك دها پك چوق يرلرنده بو مبانئ قديمه‌دن برخيليسى كشف ايدلمشدر . ايران شاهنشاهى مشهور (دارا Darius) نك مزارى‌بيله بويله‌در .

انسان قديم قابليت هنوروانه‌سنى براز آرتديردقدن صوكره، بالذات (ئه‌و) ياپمغه دخى باشلامش؛ فقط بوخصوصده ينه طبيعى مغاره‌لرى مشق تقليد اتخاذ ايتمشدر : اولا (كوستەبك يوواسى) كبى برشى ياپه‌بيلمش : سطح زمينه بر دەليك آچمش؛ صوكره اورادن ير آلتنه كيدر غايت طار بر يول ـ نوعما بر لغم ـ ياپمش ؛ بو يولك نهايتنى دها واسع بر مقياسده

اویمش ویر (یووارلاق حجره cellule ronde) شکلنه قویمش . بورادن یوزی قویون ، سوروینه سورونه اوحجره‌یه کیره‌بیلیر وخارجدن کیره‌جك دشمنك تسلطندن‌ده امین اوله‌بیلیرمش . چونکه اورایه کیرن آدمك ، آلینی وسلاحنی قوللانه‌بیلمه‌سنه امکان یوقدر . یول اوقدر طاردر .

بو (پلان plan) ، انسان ابتدائی‌نك ترجیحاً اقامت ایتدیکی اسکی مغاره‌لرك وضع طبیعی‌سنه تماميله بكزییور . ایرلانداده ، فرانسه‌ده ، ودنیانك بك چوق یرلرنده بو ابتدائی ئه‌ولردن برخیلیسی کشف اولونمشدر . حتی بوکونکی (سرداب) لر ، او اسکی وقبل‌التاریخی مسکنلرك براز دها دوز کونجه‌سی‌در ، دنیله‌بیلیر .

بر مدت صوکره معمارلقده برپارچه ترقی حاصل اوله‌بیلمش : انسان وحشی زیرزمینده تطبیق ایتدیکی بو پلانی ، یر اوزرنده یاپمغه باشلامش . یری قازوب اویه‌جغنه ، سطح زمینه — ینه اسکی پلان موجبنجه — طاشلر دیزه‌رك ، بریول یاپمش ، حتی شاشیرتمه‌لی دهلیزلر بیله یاپه‌بیلمش ؛ نهایتنه ینه طاشلردن براوطه بنا ایتمش وبوتون‌بومسکنك ودهلیزك اوستنی‌طاشلرله قاپادقدن صوکره ، خارجدن برچوق طوپراق طاشیه‌رق ، یاپدیغی‌بنایی‌کاملاً اورتمش . (tumulus) دنیلن بو مسکنلرك‌ده بك چوقلری کشف اولونمشدر .

بویوك بویوك کسمه قایا پارچه‌لرینی یکدیکرینه طایایوبده اوستنی‌اورتمك صورتیله یاپیلمش مسکنلرده واردر . حتی هندستانده بویله بعضی مسکنلر کشف ایدلمشدرکه ، جدراننی تشکیل ایدن دوز طاشلرك بریسی ، التزاماً دلینه‌رك بر پنجره آچیلمشدر . بونلره (دولمن Dolmen) دیرلر . بوسبوتون ابتدائی وبرطرفی تماماً آچیق اولانلری‌ده چوقدر . اصطلاح علمده بونلره (آچیق دولمن Dolmen découvert) دیرلر .

ایشته‌انسانیتده معمارلغك باشلانغیجینی‌کوسترن ایلك آثار صنعت‌بونلردر .

کورولویورکه (بقای شخصی یعنی محافظهٔ نفس conservation personnelle) حس طبیعی‌سنك بو (ایلك ئه‌و) پلاننده دخل کلّی‌سی اولمشدر . صوکره صوکره قدیم وحشیلر ، آچیق مغاره قوغوقلرینی

یاواش یاواش ترك ایده‌رك بویله یرآلتنده مسکنلر یاپمغه باشلامشلردر . اصل مسکن اولان (ایچ اوطه) نك جدرانی وطاوانی طوتدورمق یعنی تحکیم ایتمك ایچون بالآخره اودون وآغاچ داللری دخی قوللانیلمشدر . ایچه برزمان صوکره، چاموردن (کرپیچ) کسوب کونشده قوروتمق هنری کشف اولونجه بو کرپیچلر موفقیتله استعمال اولونه‌رق داخلاً دیوارلر ئوروله‌بیلمش، فقط (حاطیل) مقامنده ینه اودون قوللانمق اصولی دوام ایتمشدر، حتی حالا کویلرمزده ئه‌ولر بویله‌در .

یونان قدیم مدنیتی تدقیق ایدنلر آره‌سنده، صلاحیت علمیه واصابت نظر اعتباریله ، عصرمزك اك معتبر محرری اولان (پروفسسور ماهافی Professor J . P. Mahaffy) : [یونانیلر مدنیت حاضره ایچون نه‌یاپدیلر؟ . What have the greeks done for modern civilisation?] نام کتابنده بوتون بومسئله‌لره‌دائر بك قیمتلی معلومات ویرییور؛ وبرچوق تدقیقاته بناءً کوستریبورکه : [معمارلق خیلیدن‌خیلی ترقی‌ایتدکدن‌صوکره بیله او اسکی (ئه‌و پلانی) ترك ایدلمیه‌رك اصلاح اولونمش وفقط یالکز (تربه mausolée) اوله‌رق قوللانیلمشدر . حالا بوکون بیله تربه‌لرك شکل معماریسی اساساً بودر .]

(پروفسسورماهافی) نك (آری‌قوانی beehive) تعبیرتشبیهی‌سیله تسمیه ایتدیکی بوقبل‌التاریخی ئه‌ولرك ـ یونان قدیم‌اراضیسنده ـ پك‌کوزل نمونه‌لری کشف اولونمشدر . پروفسسور بونك اك ظریف ومکمل بر نمونه‌سنی ذکر ایدییور، وکتابنده اوزون اوزادی‌یه اوکا دائر ایضاحات ویرییور . ادعا ایدییورکه :

[اوللری (آتنه‌خزینه‌سی Treasury of Athens) نامیله معروف اولان او (آری قووانی) سیستمنده‌کی مسکن، پارلاق ، محتشم ومزین بر بنادر . فقط بر (ئه‌و) دکل ، قبل‌التاریخی بر پادشاهك تربه‌سی‌در . تدقیقات علمیه بویله اولدوغنی قطعیاً اثبات ایتمشدر . الی آخره !..]

بوتون علم مستحاثات وعلم آثار عتیقه متخصصینی، منبع مدنیت‌اولان هرقطعه‌ده عینی آثاروحادثاتی مشاهده ایدییورلر وصنعت معماریه‌نك نه‌کبی

احتیاجات طبیعیه سوقیله تولد ایتدیکنی وبالآخره نه کبی ضرورات طولایی‌سیله مظهر ترقی وتکامل اولدوغنی ـ معقول بر صورتده ـ تعریف ایده‌بیلیورلر. علوم اجتماعیه زمره‌سندن بالخاصه (ئه‌تنوغرافی = Ethnographie = علم اقوام) و (علم انسان = Anthropologie) متخصصینی دخی ، بوکونکی اقوام وحشیه‌نك احوال وآثارینی تدقیق ایتدکدن صوکره (پاله‌ئونتولوژی) نك ادعاسنه اساساً حق ویرییور ؛ یعنی مختلف یوللردن کیدیله‌رك اجرا اولونان تحقیقات علمیه نتیجه‌سنده تواطؤ افکار کورولویور .

یالکز (مصر قدیم) مدنیتی ـ بوخصوصده ـ ذهنلری شاشیرته‌جق بر استثنا تشکیل ایتمکده‌در . اسکی مصر مدنیتنده آثار معماریه رنجی درجه‌ده اهمیتی حائزدر وشعبات صنعتك جمله‌سنه فائقدر ؛ اوقدرکه (یوز قاپولی تَنب Thèbes à cent portes) شهرینك وبرچوق معابد ومبانیٔ عظیمه‌نك خرابه‌لری بوکون حالا کمال حیرتله جالب نظردر . صنعت معماریه اوراده صوك درجهٔ کماله پیوسته اولمش کورونویور . حالبوکه بوتون بو مبانیٔ عظیمه ومکمله صوك طبقهٔ اراضی اوزرنده‌در . یعنی (آلوویون alluvion) طوپراغی اوزرینه مبنی‌در . یکپاره قیالردن اویولمش تربه‌لر ومعبدلرده اویله‌در . بوتون بو اثرلر قدیم اولمقله برابر ینه قبل التاریخی متروکات انسانیه‌دن دکلدر . الك یکی طبقهٔ اراضی اوزرنده بولونمالری‌ده بونی اثبات ایدر . البته صنعت معماریه یکدن بودرجهٔ کمال ایله طوغمامشدر . البته ، یوزلرجه بویوك ومحتشم ستونلرله مزیّن اولان اوعظیم سرایلری ومعبدلری وجوده کتیره‌بیلمك ایچون ، مصر قدیم اهالیسی یالکز ذوق صنعتده ومهارت هنرورانه‌ده دکل ، علوم هندسیه ومیخانیکیه‌ده دخی ـ فوق العاده ـ ترقیاته مظهریت قازانمش اولمق کرکدر . اوبنالر باشقه تورلو یاپیله‌مز . اوتقدیرجه بودرجهٔ تکاملك صفحات ابتدائیه ومتقدمه‌سی دخی اولمق لازم کلیر . حالبوکه او یوق !..

دنیانك هرطرفنده کشف اولونان قبل التاریخی آثار معماریه‌دن هیچ برینه مصرده تصادف اولونه‌مامشدر . کویا بوتون بوکمالات معماریه ـ کونك برنده ـ بغتةً پیدا اولوویرمش کبی کورونور ؛ بوصنعتك ماضی‌سنه ، عجمی‌لك

دورینه دلالت ایده‌بیلیر بر اماره بولونه‌میور . (آری قووانی) طرزنده تحت‌التراب مساکن یوق ! (tumulus = طوپراق ییغینی) شکلنده‌ده برشی یوق !. (دولمه‌ن dolmen) نمونه‌سی‌ده یوق ! .. فقط ـ سپنسرك دیدیکی کبی ـ تصور ارلونه‌مازکه انسانلر، هیچ بر نمونه کورمه‌دن، بویله طاشلری اولوب معبد یاپمقله ایشه باشلامش اولسونلر !

بوحاله نظراً انسان باشقه تورلو دوشونمکه مجبور قالیور ؛ اویله ظن ایدییورکه او پارلاق مدنیت عتیقه‌یی وجوده کتیرن ملت قدیمه ، مصره ، آسیادن ویا باشقه بر یردن کلمش وبوتون استعداد وهنریله او صنعت معماریه‌یی، واو مدنیتی‌ده برابر کتیرمشدر .

مع‌مافیه تاریخ مدنیته عائد اولان بومسئله صدد بحثمز خارجنده‌در .

فیلسوف سپنسر، (خیالت) اعتقادیله و (ئولو) لرك واهمهٔ انسانه القا ایتدیکی خوف ودهشت حسیله معمارلغك صمیمیاً مناسبتی بولوندوغنی اثبات ایتمك ایچون تورلو تورلو دلیللر کتیردکدن صوکره ادعا ایدییورکه: [قبائل وحشیه رؤساسنك تربه‌لری، اولا زیارتکاه ، صوکره‌ده عبادتکاه انام اولمش وبوکونکی معابدك معروف اولان پلانی ، دها اوزمانلر ، الك ساده، فقط الك اساسلی شکلنی آلوب تعین ایتمشدر . آرتق بوبنای مقدس، بوتون حیات اجتماعیه وشخصیه‌نك قبلهٔ توجهی ، حکومتك مرکزی ، و ـ تاریخی معناسیله ـ بوتون صنایع نفیسه‌نك مهد نشأتی اولمشدر . موسیقی، رقص ایله برابر آیین عبادتده داخل بولوندوغی ایچون ، اوراده بعضی اصول وقواعده توفیقاً ترتیبه کیرمش ومنتظماً ترقی ایتمش ؛ وفات ایتدکدن صوکره اعتقاد ناسده الوهیت مرتبه‌سنی بولان رئیس قومك مناقبنی، شرفلی داستان حیاتنی، مفاخرینی قید وضبط ایله اخلافه نقل وتبلیغ ایده‌بیلمك ایچون معبدك دیوارلری بویاسز وبویالی رسملرله تزیین اولونمش؛ بالآخره خفیف قابارتمه رسملر، صوکره یوکسك قابارتمه رسملر ، ودها صوکره هیکللر، پوطلر وجوده کتیرلمش ؛ اورسملر یاواش یاواش بسیط وتمثالی بر شکله کیره‌رك (یه‌روغلیف hieroglíphes) دیدیکمز ابتدائی یازی‌یی تولید ایتمش ، صوکره اونك دها بسیط ومختصر برصورته افراغ

اولوتماسيله (فنيكه يازيسى l'ecriture phénicienne) يعنى بيلديكمز حروف مستقله‌نك اصلى وجوده كلمش‌در . ديكر طرفدن، ايام مخصوصه ومقدسه‌ده آرتق جماعتله اجراسى معتاد اولان آيينلر اثناسنده رؤساى روحانيه‌نك - كمال هيجان ايله - مناقب امواتى ذكر ايده‌رك الٓهى‌لر اوقوماسى انواع شعرك تولدينه سببيت ويرمش ؛ خطيبلر ، (داستان) اوقويانلر ، (الٓهى شعرلر) ترتيب وترتيل ايدنلر، هپ معبد محافظلرى واقوامك ايلك حاكملرى اولان رؤساى روحانيه ميانندن ظهور ايتمش ؛ حتى (درام drame) ، (تراژه‌دى tragédie) و (قومه‌دى comédie) وبوتون صنعت تماشا، بدايت امرده دينى برماهيتى حائز اوله‌رق معبدلرده - بر وظيفهٔ مقدسه حيثيتيله - باشلامشدر . فيلسوف ادعا ايدييوركه نسبتاً پك ياقين زمانلرده ، مثلا خرستيانلغك حين ظهورنده بيله شهداى دينك حق‌اوغرينه چكدكلرى اذالرى، جفالرى ايلك‌روحانيلر، بالذات كليسالرده (تمثيل représenter) ايدرلرمش ؛ وبو (آيين ماتم) اشكال عبادتدن معدود ايمش !.. الى آخره !...

پك مختصر ومجرد برصورتده عرض ايتمش اولدوغم بو نظريهٔ مهمه ، تاريخ مدنيت وعلوم اجتماعيه‌يه بيكانه‌قالانلر عندنده زياده‌سيله غريب وعجيب كورونور ؛ فقط سپنسر - بحق علوم اجتماعيه مباحثنه درج ايتديكى - بو مسئلهٔ غامضه ايچون (مبادئ اجتماعيات principles of sociology) نام اثر مخلدنده يوزلرجه صحيفه يازمش ودرين وكنيش تتبعات نتيجه‌سنده ترتيب ايده‌بيلديكى اونظريه‌يى مدافعه ايده‌بيلمك اوغورينه يوزلرجه مؤلفين متخصصينك آثار مشهوره‌سندن استدلالاً برچوق دلائل متنوعه ايراد ايتمشدر.

صنايعك اسباب وصورت ظهورى، (مبدأ مدنيت) مسئله‌سيدر؛ اوده سوسيولوژى مسئله‌سيدر . ايشته بوواسع علمك ايلك مؤسسى دكلسه بيله الك بيوك ناظمى ومرتبى اولان او انكليز فيلسوفنك ونكامل فلسفه‌سنى قبول ايدن دها برچوق علما ومتفكرينك - بعضى اوفق تفك فرقلرله - محصلهٔ افكارى بودر .

اونك ايچون برچوق معاصر متفكرلر [دين ايله صنايع نفيسه‌نك

بك صميمى وپك قديم بر مناسبتى اولدوغنى وصنايعك ترقيسنده حسّيات دينيه‌نك عوامل سائره‌دن زياده ذيمدخل بولوندوغنى] ادعا ايتمشلردر .
[بوجهتك تفصيلاتى ايچون esthétique كلمه‌سنه باقيكز !]
مع‌مافيه شعبات صنايعك هربرى ايچون، يوزلرجه كتب مهمه يازلمش وعالم‌عرفانده برچوق مناقشانه ميدان آچيله‌رق فيلسوفلر طرفندن برسورو متناقض فرضيه‌لر مدافعه ايدلمشدركه بوراده اونلر حقنده بر اشارته بيله صحيفه‌لرمز مساعد دكلدر .
غايهٔ صنعت باشقه بر نقطهٔ نظردن ملاحظه اولونه‌رق صنايع نفيسه‌نك برطرز ديكر اوزره تقسيم ايدلديكى دخى واردر :
صنعتكار، طبيعتده حقيقتاً موجود بولونان برشيئى وياخود برمنظره‌يى مشق تقليد ايده‌رك بر اثر وجوده كتيريرسه بو هنرك بالجمله انواعنه بردن (صنعت تقليديه art imitatif) ده‌نيلير . مثلا بر (تصوير portrait) ، بر (تابلو tableau) ، بر (پيكر buste) ، بر (هيكل statue) ياپمق بو قبيلدندر . فقط يالكز سوس اولسون ديه بر طاقم تزيينات ونقوش ياپيليرسه، بو نوع هنره دخى (صنعت تزيينيه art décoratif) ده‌نيلير .
بوايكى نوع آره‌سنده پك اساسلى فرقلر واردر . اولا برنجى قسمده داخل اولان آثار هرحالده (معنادار expressif) در . ايكنجى قسمده داخل بولونان، آنجق (زينتـه متعلق ornemental) رسملردر . بزم شرق خاليلرينك اوزونده‌كى چيچك رسملرى كبى‌كه هيچ بر چيچكه بكزه‌مز ؛ زيرا برشيئه بكزه‌سين ديه ياپيلمامش ، سوس اولسون ديه نقش اولونمش معناسز (!) رسملردر .
بناءً عليه طبيعتده صحيحاً موجود اولان هرهانكى برشيئى فرضا بر آرسلان باشنى، بر آصمه ياپراغنى عيناً تصوير ايتمك، تقليدى برصنعت اثرى وجوده كتيرمكدر . زيرابوتقديرجه، موجودات حقيقيه‌دن اولان برشيئك صورتنى تماميله وعيناً تصوير ايدلمك ايسته‌نلمش ديمكدر. فقط برده‌بوسبوتون باشقه برمقصدهنرله ياپيلمش برآرسلان‌باشى تصور ايديكز!.. بعضى مكلّف صنداليه‌لرك قولتوقلرنده كوردوكمز (تخته‌دن اويمه sculpté en bois)

آرسلان قفاسی تخطر ایدیکزکه آغزی آچیق اولدوغی حالده دیلی آشاغی طوغرو صارقسین وعجیب بر یاپراق شکلنده او صندالیه‌نك قاعده‌سنه (یعنی اوطوروله‌جق یرینه !) ثبت ایدلمش بولونسون !.. ویاخود بعضی بویوك قوناقلرك مزین سوقاق قاپیلرنده کوردوککز وجهله بر آرسلان قفاسی تصور ایدیکزکه آغزینه بر حلقه آلمش بولونسون !.. البته بوشیلر، حقیقی بر حیوان تصویر ایتمك ایچون یاپیلمش دکلدر. هرکس بیلیرکه بونلر - زینت قبیلندن اوله‌رق تخیل ایدلمش - بر طاقم صور عجیبه‌در. حیوانك شکل حقیقیسنی آکدیریر، فقط حقیقتده اوکاهیچ بکزه‌مز. یالکز اوندن الهام اولونمش، حقیقتدن آزمه وبوزمه برشیلر اولدوغنده شبهه یوقدر.

ایشته، صنعت تزیینیه - اویله موجودات حقیقیه‌یی عیناً تصویر ایتمك مقصدیله‌دکل - یالکز سوس یاپمق ایچون اونلری وسیله اتخاذ ایتمش وشکللرندن ملهم اوله‌رق بعضی عجائب وغیر طبیعی رسملر یاپمق هنری‌در.

محققدرکه صنعت تزیینیه‌نك بو تورلوسی صنعت تقلیدیه‌دن بوزمه بر هنردر. مثلا: بر رسام بر آصمه یاپراغنی قره قلم ایله رسم ایتسه، وتمامیله اصلنه بکزتسه، یاپدیغی اثر بر (رسم تقلیدی) اولور. مع مافیه بوراده یالکز (شکل forme) و (خطوط lignes) ایله برابر (آیدین-کولکه clair-obscur) کوسترلمش اولدوغی ایچون، شو صورتله یاپیلان رسم هروجهله نمونهٔ طبیعی‌سنه بکزه‌مش اولماز؛ زیرا حقیقی بر آصمه یاپراغنده یالکز شکل ایله کولکه کورمه‌یز؛ (رنك couleur) ده واردر. حالبوکه قره قلم اصولی ایله یاپراغك رنکنی عرض ایتمك ممکن دکلدر. دیمككه بوطرز ایله یاپراغك آنجق شکل وهیئتی رسم اولونه‌بیلدیکی ایچون طبیعت تماماً تقلید ایدیله‌مه‌مشدر.

رسام، کولکه ویرمکدن‌ده صرف نظر ایدوبده منحصراً چیزکی ایله اکتفا ایتسه، حتی یاپراغك دامارلرینی وکنار واطرافنده - دستره‌دیشلری کبی - کورونن بورتوکلری‌ده حذف ایتسه، بورسم بوسبوتون غیر طبیعی برشی اولور. چونکه بیلدیکمز آصمه یاپراقلری آره‌سنده هیچ اویله‌سی یوقدر. بناءً علیه، تقلیدی بر رسم اوله‌رق، بو اثر صنعت هیچ بر صورتله

خوشه کیتمز . فقط مکلّف بریمك صالوننك دیوارلرینی ویاخود صندالیه ،
جاملی طولاب کبی ئەو اشیاسندن بعضیلرینی تزیین ایچون بوشکلده برطاقم
یاپراقلر مناسب یرلره رسم ویا حك ایدیله‌جك اولورسه بو نقشلردن نظر
خوشلانیور ، اونلری کوزل کورویور . فقط ـ حقیقی وطبیعی بر یاپراغه
تماميله بکزه‌دیکی ایچون ، یعنی معنادار اولدوغی ایچون دکل ـ دیواری ،
طولابی سوسله‌دیکی ایچون کوزل بولویور .

بو محاربه‌ده خراب اولان (ره‌نس Reims) کلیساسنده الك ظریف
تزیینات قبارتمه آصمه یاپراقلرندن متشکلدر . آیاصوفیه جامع شریفنك
(غاله‌ری Galleries) لرنده بویله آصمه یاپراغندن تزیینات واردر ؛ فقط
بوسبوتون (تمثالی symbolique) بر شکل بسیط عرض ایتمز . لکن
(غوتیق Gothique) اسلوبنده (یونجه trèfle) یاپراغندن بوزمه بررسم
واردرکه ـ تزیینات اعتباریله ـ او اسلوبك علامات فارقه‌سندن بری
صاییلمه بجادر .

کورولویورکه بعضی موجودات حقیقیه‌نك اشکال صحیحه‌سنی آکدیران
بو نوع تزیینات ، رسم تقلیدی‌دن تولد ایتمشدر . لکن مشق تقلید اتخاذ
اولونان شیئك شکل اصلی‌سی ، یتدکجه دها بسیط برحاله ارجاع اولونه‌رق
بوسبوتون طبیعیلکدن چیقمش و (کیفی capricieux) بر شکل دیکر
اکتساب ایده‌رك لوازم تزیینیه‌دن معدود اولمشدر . بو شکل غیر طبیعی ،
بالآخره صنعتکارلرك وقلمکار نقاشلرك الندە ـ مستقلاً ـ تکامل ایده‌ر‌ك
و دها باشقه تبدلاته اوغرادقدن صوکره نهایت (عرفی و اعتباری
conventionnelle) برشکل اکتساب ایتمکله کمالی بولمش و آرتق او صورت
اوزره تقرر ایتمشدر . اسالیب مشهوره‌یی تمثیل ایدن (دیره‌ك ـ باشلری
chapiteaux) اوزرنده‌کی تزیینات ممتازه ، بونك الك کوزل مثاللرینی عرض
ایدر . فرضا (قوره‌تیه‌ن corinthien) دیرکلرنده اوزون وطیشاری‌یه
قیوریلمش بویوك یاپراقلر واردرکه ـ اوزاقدن اوزاغه ـ انکنار یاپراغنی
آکدیریر . مصر قدیم دیرکلری اوزرنده‌کی تزییناتك (نیلوفر lotus)
چیچکندن بوزمه برشی اولدوغی آشکاردر ؛ عرب اسلوبنده علامت فارقه

تشکیل ایدن (مقرنسات یعنی آقیتمه‌لر) ده اویله‌در . نته‌کیم برازصوکره بونلردن بحث ایده‌جکم . بزم چراغان سراینك تراموای یولی اوزرنده‌کی کوپرو کمرلرینی طوتان نازنین مرمر دیرکلره دقتله باقیلیرسه ، (پیلان - یاصدیغی) نامیله معروف اولان بویوك بیاض چیچکك اورطه‌سنده‌کی قسم اسطوانیسی خاطره کلیور . اصل چیچکك میوه‌سنی تشکیل ایدن بوقسمك قاعده‌سنده صاری وپوروزلی بر قوشاق واردرکه اودیرکلرده همان عیناً تقلید ایدلمشدر .

بناءً علیه طبیعتده عضوی ومشکل نه‌وارسه ، اونلرك شکل اصلیسی بو (وتیره procédé) اوزره بسیط وتمثالی بر صورتده ارجاع اولونه‌رق تزیینات موضوعی اوله‌بیلیر . دیمك بوطرز هنرده اساس ، شکل طبیعی‌یی کیتدکجه ساده‌لشدیرمکدر . بو دعوانك دلیلنی (جنرال پیت ریوه‌رس General Pitt-Rivers) ابراز ایتمشدر .

آفریقا اقوام وحشیه‌سی آره‌سنده خیلی مدت یاشایوب برچوق تتبعات نافعه‌ده بولونمش اولان بوانکلیز، او وحشیلرك حُلیاتنه‌دائر (یعنی گردانلق ، کوپه ، خلقه کبی سوسه متعلق) بر چوق اشیای معموله طوپلایوب بر (قولکسیون) یاپمش واونی ، لوندره‌نك (ساوث کن سینغتن South kensington) موزه‌سنده - طاقیله - تشهیرایتمشدی . بومیانده صیره‌سیله برسلسلهٔ آثار وارکه برنجیسی بر (زنجی چهره‌سی) نی مصوّر برشیدر . بونی متعاقب کلن اشیاء برنجی شکلك تبدلات متوالیه‌یه اوغرایه اوغرایه عاقبت - اوجی هلال کبی مقوس - بر میزراق شکلنده قرار قیلدیغنی کوستریبور ، وبناءً علیه صنعت تزیینیه‌نك صنعت تقلیدیه‌دن طوغمش برشعبهٔ هنر اولدوغنی واضحاً اثبات ایدییور .

بو وثائق وامثالی برمهم نظریهٔ صنعتك منشأنی تنویر ومقرون حقیقت اولدوغنی اثبات ایده‌بیله‌جك بر ماهیت مستثنایی حائز اولدوغی ایچون برچوق جدی اثرلرده صیره‌سیله موضوع بحث اولمش ورسملری دخی درج ایدلمشدر . (سرجون لوبوق S . J . Lubbock) ك (مدنیت ابتدائیه primitive civilisation) نامیله مشهور عالم اولان کتاب معتبرنده

و (جون قوليه‌ر John Collier) ك اثرنده‌ده موضوع بحث اولمشدر .

صنعت تزيينيه‌يه مثال اوله‌رق بونلردن باشـقه برشی بولونماسـه‌يدی ، ده‌ميندن بری عرض وايضـاح ايتمكده بولوندوغم نظريه ايله آثار صنعتك بونوعی تماماً تعريف‌ايدلمش اولوردی. فقط (تزيينات رسميه) نك برباشقه نوعی‌ده وارکه يالکز چيزکيلردن مرکبدر؛ و ـ تعبيرصحيحی‌ايله ـ منحصراً (تزيينـات هندسـيه décorations géométriques) دن عبارتدر ؛ ده‌يه‌بيليرم . بونك الكمكمل واك ظريف نمونه‌سنی آثار اسلاميه‌ده‌وبالخاصه جوامع شريفه منبرلرنده ، کرسـيلرنده ومحفللرك طاوانلرنده‌کی (آرابه‌سق arabesque) نقشلرده کوره‌بيليرز . (مهر سليمان) ديديکمز بو نقوش هندسـيه‌نك انواعی واردر وجـمله‌سی‌ده تورلو تورلو (مثلثلر ترکيباتی combinaisons de triangles) نه منجر اوله‌بيلير .

کذلك خطوط منکسره‌نك وياخود منحنی وحلزونی چيزکيلرك برصورت معينه ومطرده اوزره ترتيب وترکيبندن حاصل اولان نقوش تزيينيه دخی بوقبيلدندر . وعينی صنفه منسـوب آثار نفيسه‌دن صاييلير .

بونوع تزييناتك تقليد طبيعتدن آزمه برشی اولماسنی قبول وتسليم ايتمك قولای دکلدر ؛ زيرا عالم طبيعتده هيچ بر شی بيلميورزکه اونك شـکل حقيقی‌سنی سـاده‌لشديره ساده‌لشديره عاقبت بوصـورته افراغ ايده‌بيلمك محتمل اوله‌بيلسين !..

واقعا يونان قديمك يك‌چوق آثارنده‌کورولن و (مه‌آندر Méandre) ناميله معروف بولونان نقوش ، بر دره‌نك اعوجاجاتندن ملهم اولمشدر!.. ده‌نيليور . کذلك بزم جوامع شريفـه‌ده جمله قاپی‌لرينك و محرابلرك قسم بالاسنی تزيين‌ايدن (مُقرنَسات stalactites) ، ير آلتنده بعضی مغاره‌لر داخلنده کورولن طبيعی (استالاقتيت) لری تقليد ايتمكدن بوزمه برشيدر ظن ايديليور ، و اونك ايچون بو تزيينات شرقيـه‌يه غربليلر بو اسـمی ويرمشلر واوده بوکون برتعبير اصطلاحی اولمشدر. احتمالکه (مهر سليمان) ييلديز منظره‌سـندن ملهم اولمش بر شکل هندسـيدرده صوکره بو شکلك اضلاعنی (الی غيرالنهايه اخراج) ايله (آرابه‌سق) لر وجوده کلمشـدر .

خلاصـه ، احتمالکه (تزیینات هندسیه) دیدیکمز بو نقوشـك منشأی‌ده تقلید طبیعتدر !...

فقط ، بوکونکی اقوام وحشـیه حقنده‌کی تتبعات، کوستریبورکه قطعیاً رسمدن آکلامایان، مثلا (بر آت رسمنی برکمی رسمندن فرق ایده‌مه‌ین) بعضی اقوام ابتدائیه ، تزیینات هندسـیه‌ده خیلیدن خیلی مهـارت اثبات ایده‌بیلیور . کندی فکرنجه کوزل کورونمك ایچون ، یوزینـه وبدننك برچوق یرلرینه (ایکنه‌ایله دوومه‌نقشلر tatouages) یاپیورکه بو تزییناتی طبیعتده موجود اولان بعضی اشکالدن استنساخ ایتمدیکی ظاهر ومحققدر . هم شوجهت زیاده‌سیله شایان‌دقتدرکه رسم تقلیدی‌یه مستعداولان وحشیلر، مطلقا کوزل تزیینات یاپانلر دکلدر . بوایکی نوع هنر باشقه‌باشقه‌استعدادلره بیله عطف اولونمق ایسته‌نیلمشدر . آثار عتیقه‌یی براقه‌لم ؛ بوکونکی اقوام وحشیه‌نك ـ نقوش قبل‌التاریخیه‌یی تماملیه آکدیران ـ آثارصنعتنه باقه‌لم : مثلا (یکی‌زه‌لاندا Nouvelle Zélande) و (یکی‌گینه Nouv. Guinés) وحشیلرینك تزیینات ونقوش هندسیه‌ده بویوك بر مهارتلری کورولویور ؛ حالبوکه (رسم تقلیدی) ایچون ذرّه‌قدر قابلیتلری یوقدر . اك عادی بر یاپراق شـکلنی رسم ایده‌مدکلری کبی، اك بسـیط بر رسمی آکلامقدن‌ده ـ عینی درجـه‌ده ـ عاجزدرلر . حالبوکه (اسـکیمو esquimaux) لرك رسمه استعدادلری شایان‌تحسین بردرجه‌ده‌در ؛ فقط نقوش هندسیه ابداعنه قطعیاً قابلیت کوستره‌مه‌مشلردر . اوقدرکه بوتون سلاح صاپلرنده وسـائر اوانی‌لرنده کورولن تزیینات، هپ (تصویری) و (تقلیدی) در. حیوان وبالق رسملرندن عبارتدر .

بر قومده بو ایکی نوع تزیینـات یاپمق قابلیتی برلشـه‌مز، دەنیله‌مز . نته‌کیم اسـلامیتك ظهورندن اول خیلی مترقی بر مدنیت تأسـیس ایدن ماوراءالنهر ترکلرینك آثارصناعیه‌سی بونك امکانی اثبات‌ایتمشدر. (طورفان) خرابه‌لرینی کشف ایدوب اومدنیت مندرسه‌یی اورطه‌یه چیقاران آلمان عالم متخصصی (لوقوق) بر چوق آثار نفیسه بقایاسی تشهیر ایتمشـدرکه بونلر

ميانده نظر تقديرى جلب ايدن (پيشمش چامور = terre-cuite) دن مصنوع انسان چهره‌لرى وهيكلجكلر نه‌قدر كوزل ايسه طاوانلرى تزيين بوياللى نقوش قلمكارى اودرجه نازنين‌در . لكن صنايع تقليديه‌ايله صنايع تزيينيه استعدادى ، هرملتده هرقومده عينى درجهٔ كالده اولمايه‌بيليور ؛ وتزيينات هندسيه‌ايله تزيينات تقليديه دخى دائماًمتوازياً كيتميور. مثلاصنايعك هان هرشعبه‌سنده وهله‌معمارلقده خارق‌العاده بردرجهٔ ترقى‌يه واصل اولمش يولونان عرب مدنيتى (رسم dessein) ده وبوياللى رسمده پك كرى قالمشدر . هيكلتراشلق ايسه اوقدر ابتدائى بردركده‌دركه هيچ يوقدر دەنيله‌بيلير . عربلر صنعت تزيينيه‌ده دخى غايت عالى بر مرتبهٔ كاله ارتقا ايده‌بيلمشلردر؛ لكن عرب تزييناتى بالخاصه هندسى‌در؛ چيزكيلرك نامحدود وآهنكدار تركباتندن عبارتدر. (الحمراء Alhambra) كبى مثلى نامسبوق بر سراى بنا ايدن واونك طاق ورواقنى ، درودروازه‌سنى طاوانلرينى وديوارلرينى صوك درجه ظريف وفسونكار (آرابەسق) لر ايله سوسله‌ين عرب صنعتى، هيكلتراشلقده پك چوجوقدر . (الحمرا) سرايناك مشهور (آرسلانلى صالون salle des lions) ى بونى كوستربيور . اومحتشم صالونك اورطه‌يرنده‌كى حوضك اطرافنده موضوع بولونان مرمر آرسلانلر، اوقدر عجيب‌الشكلدركه آرسلاندن زياده هرشيئه بكزر . بوحيوانى عربلرده طانيمورايدى‌ايسه هيچ برملت طانيه‌ماز. حالبوكه هيچ تصوير ايده‌مه‌مشلردر. حتى جامع‌قاپولرنده ومحرابلرده‌كى (مُقَرنَسات les stalactites) ، تقليد طبيعتدن ملهم اولمش تزييناتدن معدود اولمقله برابر، عرب دهاى صنعتى اونى قطعياً هندسى برشكله افراغ ايدوب براقمشدر. چونكه او (آقيتمه) لرك دستور رياضيسى واردر . بعضى كتاب قابلرنده وديوارلرده كورولن قلمكارلقلرده و (تذهيب enluminure) لرده فيلزلى يازاقلره بكزر تزييناتواردر؛ فقط بونلر ايرانى‌در . عرب‌صنايعنه عجمدن انتقال‌ايتمشدر .

بعضى ملتلرك (ذهنيتى la mentalité) دها زياده (منطقى logique) اولدوغى كبى، بعضى اقوامك دهاى صنعتى‌ده دها زياده هندسى تزيينات ابداعنه قادردر ؛ دەنيله‌بيله‌جكدر .

هرنه‌اولورسه اولسون، کیفیت ظاهردر، وصنایع تزیینیه‌ده ذوق ملی وسجیهٔ عرقیه‌نك علامات فارقه‌سندن برینی تشکیل ایدر .

تاریخ صنعتده صلاحیتدار حکم اولان (سالومون ره‌ناق Salomon Reinach) تصویر قابلیتسزلکنی دینك تأثیرینه عطف ایدیور ؛ جانلی شیلر رسم ایتمکدن امتناع مجبوریتنه اسناد ایدییورکه قسماً طوغرودر . [anthropomorphisme کلمه‌سنه باقیکز !]

صنایع نفیسه ، بر باشقه نقطهٔ نظردن دخی تقسیم اولونمشدر : اولا (arts plastiques صنایع تصویریه) نامیله بعضی شعبات تمییز ایدیلیور . بو ، یاغلی بویانك انواع مختلفه‌سیله هیکلتراشلغی شامل بر صنفدر . تعبیرك او شعباته تخصیص ایدلمش اولماسنه سبب ، بر شیئك شکلی ، رنکلرینی ، وضع وطورینی آنجق یاغلی‌بویا وهیکلتراشلقله ادا ایتمك ممکن‌اولدوغندندر. ذاتاً بوتعبیر، لسان یونانی‌ده (پلازما plasma) کلمه‌سندن مشتقدر ؛ اصل معنا.ی‌ده (برشیئك‌ماده‌سی وحاموری) دیمکدر . نته‌کیم (پروتوپلازما) مادهٔ ابتدائیه دیه ترجه اولونمشدر . [protoplasme کلمه‌سنه باقیکز !]

اوحالده (arts plastiques) ، صنایع تقلیدیه‌نك اك مکمل والك‌زیاده موفق اولانی‌در . چونکه شکل ورنکی ایله وضع وطوری ایله برشیئی عیناً تصویر ایده‌بیلیور .

موسیقی ایله معماری ـ بونقطهٔ نظردن ـ آیری برصنف عدایدیلیور؛ چونکه بونلرده آهنك اساسدر، آهنك دخی ـ تحلیل‌اولونونجه ـ بر نسبت ریاضیه‌یه منجر اولوب قالیور . [beau کلمه‌سنده بو مسئله‌یه دائر ایضاحات واردر . باقیکز !]

مشهور (ایپولیت‌ته‌ین = Hyp . Taine) ، فلسفهٔ صنعت نام اثر معبرنده بو ایکی شعبهٔ صنعتی، عادتا، (صنایع ریاضیه) تعبیریله آییرییور : [کوزمزله (تحدسی اوله‌رق intuitivement) حس ایدیوریدیکمز نسبت ریاضیه، آنجق معمارلقده تجلی ایدن آهنکدر . بو آهنکی برآنده ادراك ایدیوبرمك، (ذوق) صورتنده محسوس‌اولور . موسیقی‌ده نسبت ریاضیه‌یی ـ ینه تحدسی اوله‌رق ـ قولاغمزله ادراك ایدیوبریرز واونی‌ده بر ذوق

مخصوص صورتنده طويارز . بناءً عليه بو ايكى صنعت قطعاً تقليدى بر مقصد وماهيته مقارن دكلدر. يالكز موسيقى، بعضاً سسى وايكيلتى‌ىى ادا ايده‌بيلديكى ايچون، صنايع تقليديه ايله من جهةٍ بر علاقهٔ مشابهت عرض ايدر . فقط معمارلق اصلا تقليدى بر صنعت دكلدر!.] دييور . واقعا طبيعتده بر سراى وياخود عبادتخانه‌يه بكزر برشى يوقدركه معمار اونى مشق تقليد اتخاذ ايده‌بيلمش اولسون ! .. نته‌كيم بر (بَنسته) نك، بر (شرقى) نك‌ده نمونه‌سى يوقدر . بر قصيده‌يه، بر منظومه‌يه بكزر برشى‌ده يوقدر . بونلرك بالخاصه طبيعت بشريه آثارندن اولدوغى شبهه‌سزدر . لكن منشألرينى آرارسه‌ق (تقليدى‌الاصل) اولوب اولمادقلرى بر مسئلهٔ غامضه تشكيل ايدر . بوكون بودرجهٔ ترقى ايله برابر البته صنايعده تقسيم اعمال وقوعه كلمش وهله غايهٔ صنعت خيلى تعالى ايده‌رك تقليد دركه‌سندن يوكسلمشدر .

[esthétique كلمه‌سنده مذاهب مناقشه‌سنه باقيكز . بو مسئله‌يه دائر تفصيلات واردر .]

بوكون جمله‌مز بو تقسيمك اهميتنى تسليم ايدييورز . بيليورزكه مثلا (شعر la poésie) بر (art plastique) دكلدر. فقط شعرك (محاسن صوريه beautés formelles) سنى، لسان اعتباريله منقحيتنى، شكل نظم وصحت قوافى اعتباريله كمال وسلامتنى مراد ايدنجه ينه اوتعبيرى شعره وصف ايده‌رك قوللانه‌بيليرز . مثلا : [عبدالحق حامدك شعرلرى پك اثيريدر ؛ بعضاً ده پك علويدر. مع مافيه فكرتك شعرلرنده اوقدر (plasticité) واردركه عادتا كوزله كورولور؛ وبوخصوصده حامدك اشعارينه فائقدر !..] ديديكم زمان بوراده قوللانديغم او كلمه، دهمين ذكر ايتديكم محاسن صوريه‌نك كافه‌سنى متضمن بولونور ومرادم‌ده اودر .

بوندن ماعدا (art d'agrément) تعبيرى‌ده واردر. اكلنجه قبيلندن بر صنعت ديمك اولور . (رقص) ك بو ماهيتده بر صنعت مخصوصه اولوب اولمادينى موضوع بحث ومناقشه‌در .

فكرجه بو بحثلرى اساساً تنوير ايده‌بيلمك ايچون شعبات صنايعك هر برينى (قابليت تبليغ capacité d'expression) اعتباريله آيرى آيرى

تتبع ایتمه‌لیدر . چونکه هر صنعتك کندینه مخصوص وماهیت ذاتیه‌سیله صمیمیاً علاقه‌دار بر (طرز تبلیغ) ی واردر . شعبات صنایع آره‌سنده‌کی اساسلی فرقلر بوندن نشأت ایتمشدر . بناءً علیه، هر صنعتك وسائطی، طرز بیان وشیوهٔ اداسی بر اوله‌مایه‌جغی کبی ، تبلیغ ایتدیکی شیلر ومعنالرده بر دکلدر .

(صنعتکار artiste) ، کندی روحنك هیجاناتی هرهانکی بر وجهله تبلیغ ایتمك ، یعنی معنویت ذاتیه‌سنك اورعشه‌لرینی بر کسوهٔ مادیت ایله اظهار ایلیه‌بیلمك ایچون کائنات خارجیه‌یی واسطهٔ بیان اوله‌رق قوللانیر . باشقه چاره‌ده یوقدر . [esthétique کله‌سنده بو بحث تفصیل ایدلمشدر . باقیکز !]

لکن . وسائط مادیه‌نك جمله‌سی ده عینی حالات روحیه‌یی ، عینی درجهٔ صدق وبلاغتله بیان ایده‌میور . بو خدمتده هپسنك مرتبهٔ قابلیتی بر دکلدر؛ واونك ایچوندرکه ـ هر نه اولورسه اولسون ـ صنعتده غایه و مقصد ده کیشمه‌دیکی حالده ، قابلیت تبلیغ اعتباریله، وسائط بیان آره‌سنده مهم واساسلی فرقلر واردر؛ واوسببله صنایع نفیسه تشعب ایتمش وآیری آیری دائره‌لر تشکیل ایلیه‌رك هر بری ـ کندی قابلیتنه کوره ـ مجرای طبیعی‌سی دائره‌سنده مستقلاً ایلریله‌مشدر . مع‌مافیه هر برینك ساحهٔ تعلقی بر اولمادیغی کبی، لسان تبلیغ وطرز بیانی‌ده باشقه‌در .

شعری، موسیقی‌یی، رسمی، یاغلی بویایی، هیکلتراشلغی، معماری‌یی، رقصی وتیاترویی ـ بو نقطهٔ نظردن ـ یکدیکرینه قیاساً تتبع ایدرسه‌ك ، تبلیغ افکار وحسیات وتصویر حیات هنرنده برینك دیکرینه ـ بعض وجوه ایله فضل ورجحانی واضحاً کورور وحتی اسبابنی‌ده آکلارز .

شعر ایله هرشیئی تبلیغ وتعریف ایده‌بیلیرز ؛ فقط آلدانمامالی‌یز !. شعرله اصل تبلیغ ایده‌بیلدیکمز، (افکار) در . واقعا حسّیات ویاخود اشکال ومناظر، حتی (سکون le calme) ویاخود (جنبش وحرکت le mouvement) کبی صِرف فعالیت حیاته عائد اولان حالاتی بیله ادا ایده‌بیلیرز؛ چونکه شعرك باشلیجه واسطهٔ تبلیغی قونوشدیغمز لسان بیاندر؛

اوده نامعدود کلمه‌لردن مرکبدر . قابل تسمیه اوله‌بیلن هرشی وهر تورلو احوال ایچون‌ده ـ مکمل ومدنی لسانلرده ـ بر کلمهٔ مخصوصه واردر . لکن اونو تمامالی‌یز که ـ کرك بر (حس sentiment) ك، کرك بر حالت روحیه‌نك، کرکسه بعضی کیفیات واوصاف مادیه‌نك اسمی اولسون، ـ هر لفظ معنادار، آنجق بر (فکر idée) تضمن ایده‌بیلیر . تلفظ اولونان هر کلمه بر (تمثال صوتی symbole phonétique) ، یازیلان هرسوز بر (تمثال رسمی symbole graphique) در . بز اونی ایشیدنجه، کورونجه اولا متضمن اولدوغی فکر مخصوصی تلقی ایده‌رز. بو، بر (فکر محض idée pure) اوله‌بیلدیکی کبی بر (فکرِ حس l'idée d'un sentiment) ویاخود بر (فکرِ حرکت l'idée d'un mouvement) دخی اوله‌بیلیر . فقط هر نه اولورسه اولسون ، برلفظك بزم ذهنمزده بدایتاً ایقاع ایده‌بیله‌جکی شی آنجق بر (خیال image) در؛ وبوخیال، اوکلمه‌نك معنای مخصوصیدر . ذهنمز اوخیالك دلالتی سایه‌سنده (بالتداعی par association) متأثر اولور . شاعرك بیان ایلدیکی کلمه‌لرله بکا تبلیغ ایتدیکی خیاللر نه جنسدن ایسه، بنده اوجنسدن بعضی تأثرات اویانیر . دیمك که اوتأثراتی، بن، ایکنجی الدن (یعنی کلمه‌لرك ایقاع ایتدیکی خیالات واسطه‌سیله) تلقی ایده‌بیلیورم؛ بناءً علیه طوغرودن طوغرویه دکل (بالتصور، بالاستحضار par représentation) ادراك معنا ایدییورم؛ دیمکدر . کلماتدن طوغرودن طوغرویه تلقی وادراك ایده‌بیلدیکم شی ایسه آنجق او کلماتك خیالات مخصوصه‌سیدر؛ یعنی متضمن اولدقلری افکاردر . پسیقولوژی‌ده فکروخیال بردر . [image کلمه‌سنه باقیکز !]

پسیقولوژی‌نك حقائق اساسیه‌سندن بری اوزرینه بنا ایتدیکم بوادعایی مثال ایله ایضاح ایدرسه‌م، نه دیمك ایسته‌دیکم پك اعلا آکلاشیلیر :

برشاعر بکا رنکین برلوحهٔ طبیعت رسم ایتسه، مالطبع بونی آنجق کلمه‌لرله یاپه‌بیلیر . فرضا نامق کمال بکك (کلیبولیده بر لوحهٔ غروب) ی کبی !.. او اثرینی اوقورسه‌م ـ طبقی طبیعیوندن بر رسام کبی ـ قلمله تصویر ایتدیکی منظرهٔ رنکارنکی ادراك ایدر وبر تابلو کورمش قدر ذوق آلیرم .

فقط ــ بكا ذوق ويرن او منظرەيى ــ آنجق خيالاً ادراك ايدەبيليرم . شاعرك اثرندە كوردوكم بر سورو اشارتلر يعنى يازيلر ، بنم ذهنمدە برطاقم خياللر اويانديرير و اونلر افكار وحسياتِ (مكسوبە acquises) م ايلە (تداعيلر associations) حصولنە باعث اولوردە آنجق اوسايەدە (لوحۀ غروب) ى بالتصور مشاهدە ايدەبيليرم . فقط بالذات غروبى سير ايتمك وياخود اومنظرەيى مصور اولان بر (تابلو) كورمك هرحالدە فرقليدر . تابلو اومنظرەيى بكا الوان واشكاليلە بر آندە كوستريرر . بوتقديردە تلقى ايتديكم رنكلر وشكللر بلا واسطە عالم خارجيدن آلديغم (تأثرات inpressions) در . بناءًعليە مناظرىء الوان و اشكال كيبى (احساسات sensations) ى (صنعت تصوير la peinture) ، بكا (présentativement يعنى بلا واسطە عرض ايتمك صورتيلە) القا ايدەبيليور ؛ حالبوكە شعر ــ نەياپسە ــ آنجق كلمەايلە تعريف ايديبور وبندە خياللر ايقاع ايتمك صورتيلە عينى احساساتى اويانديرەبيليور . يعنى (représentativement) برلوحە عرض ايدەبيليور . [بوكلمەلرە و association تعبيرينە باقيكز !]

بوء هم پسيقولوژيدە همدە اونك قانونلرينە قطعياً منقاداولان بديعيات بحثلرندە پك مهم برفرقدر، وتصوير خصوصندە (ياغلى وصولى بويا) نك شعردن وموسيقيدن دها زيادە قابليت تبليغە مالك بولوندوغنى كوستريبور؛ هم اثبات ايديبوركە تصاوير شعريەدن جداً ذوق آلەبيلمك ايچون اولجە تجربۀ حسيە شرطدر. چونكە بوتورلوطويغولردە معياراساسىء آنجق (احساسات متقدمە sensations antécédentes) در . مثلا عبدالحق حامدك شو نازنين تصوير مهتابندن براعماى مادرزادء حتى ــ نفائس خلقتە ــ حسسز بركوزلە باقان برعادى آدمء هيچ بر ذوق آلماز :

ای ماه كه خون نيلكونك ،
آقش چنە مثال مهتاب ! . .

بيتندە ــ (پووى دوشاوان Puvis de Chavannes) ك (افريز frise) لرينى و (كتابە panneau) لرينى آكديران صولغون وتولكون

رنك كوزللكنى حس ايده‌بيلمك ايچون، اولجه اويله بركيجه‌ده نورمهتابك صفحهٔ چمنزاره قارشى جلوهٔ تأثيرينى كورمش واوندن ذوق آلمش اولماليدر. فقط نه‌اولورسه اولسون بوخصوصده برتابلونك لسانى، برمنظومه‌نك طرز بيانندن البته دها بليغ‌در.

كذلك شعرايله روحمزك آلام وافغاننى ادا ايده‌بيليرز. شعر، ـ واسطهٔ تبليغ اوله‌رق ـ لسان‌بيانه تماميله تصرف ايده‌بيلديكى ايچون سويليه‌ميه‌جكى برشى يوقدر. فقط برشاعر سوزله نه‌قدر ايكله‌سه، نه‌صورتله نوحه‌كر وياخود نغمه‌سرا اولسه، ينه موسيقى‌شناسك (ياى archet) ى، نوحات انسانيه‌يى ادا ايده‌بيلمك هنرنده، شاعرك (صرير خامه) سندن پك فضله بليغ‌در. شعر ايكيلتى‌يى وعلى العموم حسيات صميميه‌مزى تعريف ايدر. فقط (كمان) ياخود (ويولونسه‌ل violoncelle) بالذات ايكلر.

حركت وجنبش حيات ايچون‌ده بويله‌در. مثلا : فكرتك (لادانس سرپانتين) ى قدر كوزل وهنرورانه برلسان شعرايله حركتى تصوير ايتمك اولماز. بومعجزهٔ صنعتك وزنى، اومزّهر لسانك آهنك ورنكى، مستزاد اولان كوچوجوك مصراعلرك اطرادِ تعاقبى، سراپارقصاندر. حتى شعرده (رقص)، بوقدر اوله‌بيلير. مع‌مافيه رقاصه‌نك بالذات كنديسنى اوينار كن كورمك بوسبوتون باشقه‌در. چونكه جنبش حياتده آهنك ونظم حركاتى ادا ايده‌بيلمك ايچون (رقص) دن بليغ برلسان صنعت يوقدر. حتى بوخصوصده شعردن ـ بالنسبه ـ دها بليغ اولان (صنعت تصوير peinture) بيله رقص قدر موفق اوله‌ماز؛ زيرا بردقيقه‌ده برچوق حركات ظريفه ومتواليه عرض ايدن رقاصه‌نك آنجق برتك وضع وطورينى ثبت ايده‌بيلير. موسيقى بوهنرده رسمدن دها زياده موفقيت كوستريور. چونكه حركاتك شكلنى عرض ايتمكدن كلياً عاجز اولمقله برابر اطراد آهنكى تماماً احساس ايديور.

طبيعى هيكلتراشلق‌ده رسم كبى‌در؛ فقط موضوع مخصوصى اعتباريله، دائرهٔ تعلقى، صنعت تصويرككنه نسبتله چوق طاردر. چونكه يالكز انسانك وحيوانات عاليه‌دن جزئى برقسمنك شكل وهيئتنى وبروضع وطورينى عرض ايده‌بيلير. فكر بيان ايتمكده قابليتى ـ ادبياته نسبتله ـ پك آزدر. بر

فکری آنجق (تمثالی و کنائی symbolique et allégorique) بر صورتده
ادا ایده‌بیلیر . مثلا (معمای خلقت l'énigme de la création) ی
(سفنکس Sphinx) شکلنده (قَدَر le destin) ی کوزی باغلی بر
اختیار آدم هیئتنده؛ حقیقتی، بر قویودن چیپلاق چیقان وألنده آینه طوتان
بر قیز قیافتنده؛ ئولوم و (اَجَل) ی ، ألنده بویوك بر (طیرپان faux)
طوتان برقدید صورتنده تصویر ایدر . بووجهله تبلیغ افکار ایتمکده واسطه
وطرز بیانی، بویالی رسمدن قطعاً فرقلی دکلدر . نته‌کیم ادای حسیات ایتمك
ایچون ده رسم ایله هیکلتراشلغك طرز افاده‌سی بردر. بو صنعتلرك هر ایکیسی ده
انسانك (شمائل وجهیه traits physionomiques) سیله تصویر معنویات
ایدر ؛ باشقه یولی یوقدر . بزم موزه‌ده موجود لحدلردن برینك اطرافنده
آغلایان قادین چهره‌لری؛ واتیقان موزه‌سنده محفوظ بولونان (لائوقون
Laöcoon) نامیله مشهور (غروپ groupe) ودها بر چوق امثالی کبی!..
رسمده اوقدر انواعی چوقدرکه مثال ایرادینه حاجت یوقدر .

لکن، اوضاع واشکال مختلفهٔ انسانیه‌یی ادا ایتمك هنرنده هیکلتراشلق
صنایعك کافه‌سنه فائق برقدرت بلاغتی حائزدر . واقعا یاغلی بویا دخی شکل
ورنك، وضع وطور تصویر ایتمك ایچون برنجی درجه‌ده ابراز هنر ایده‌بیلیر؛
هله موضوعی انسانه منحصر اولمادیغی ایچون تصویر ایده‌میه‌جکی هیچ برشی
یوقدر . ساحهٔ تعلقی ادبیات دائره‌سی قدر کنیشدر . لکن هیکلتراشلق
هیئت انسانیه‌یی مجسم اوله‌رق تصویر ایده‌بیلیر . حالبوکه رسم کولکه ایله
شعبده‌بازلق ایده‌رك شکلی مجسم کوسترمکه چالیشیر؛ اصل کندی هنری بودر.

یالکز (portrait) یعنی چهرهٔ انسانی تصویری (طرز genre) نده
یاغلی بویا هیکلتراشلغه هر وجهله فائق ومرجحدر ؛ چونکه بو نوع هنرده
اصل مقصود اولان موفقیت، بر چهره‌نك (صفت بارزه caractère saillant)-
سنی تشکیل ایدن (سجیهٔ معنویه caractère moral) نی تمامیله عرض
ایده‌بیلمکدر ؛ بر چهره‌نك بوتون سجیهٔ معنویه‌سی ده کوزلرنده‌در .
هیکلتراشلق کوزلری حقیله تصویر ایده‌میور : یالکز شکلنی رسم ایده‌بیلیور؛
باقیشنده‌کی معنایه ترجمان اوله‌میور . یاغلی بویادن زیاده بوکا موفق اولان

بر صنعت يوقدر . مثلا بر (پيكر buste) يعنى باش ايله كوكس‌دن عبارت ياريم بر هيكله باقيكز !.. عضـلات ، شمائل وجهيه، وجودك طـامارلرى، كيرينتى‌لى چيقينتى‌لى يرلرى پك طبيعى وپك كوزل ياپيلمشدر ؛ حتى أليكزله اوعضلاتى طوته‌بيليرسكز ، چونكه برتابلو كبى موشامبه اوزرينه تصـوير ايدلمش برصورت دكلدر ؛ مجسّم بروجوددر . فقط كوزلرينه باقيكز !.. هيـچ حيات اثرى كوره‌مزسكز . اومعنالى (ادا expression) يوقدر . (چَوره‌خطوطى lignes de contour) دخى طبيعى دكلدر؛ چوق سرتدر؛ زيرا مرمرك، طونجك، بالمومى‌نك، تخته‌نك، الحاصـل محروم فيض حيات اولان ماده‌لرك بدن انسانه تماميله بكزه‌تيله‌بيله‌جك هيـچ برقابليت عضويه‌سى اوله‌ماز . اونك ايچون ـ هرهانكى ماده‌دن معمول اولورسـه اولسون ـ برهيكلك خطوطى پك كسكين اولور. حالبوكه (بَشَرهٔانسانيه = l' épiderme humain) ، شفتالى‌تويى كبى غايت نازنين قيللرله محاطدر؛ بونلر چهره‌نك ووجودك چيزكيلرينى دها يوموشاق ودها طاتلى كوسترير ؛ كولكه‌لنديرير! بوكولكه‌يى، تراشيده مرمرله ياخود دوكمه طونج ايله ادا ايتمك ناصل ممكن اوله‌بيلير ؟ . .

برهيكلتراشى الى الابد عاجز براقان بومشكلات، بر (مُصوّر peintre) ى هيـچ دوشونديرمز. رنكلر، مصوّرك اك مهم واك كوزل وسائط تبليغيه‌سندندر. چهره‌يى تصوير و كوزلرك دخى رنك حقيقيسنى تعيين ايتدكدن صـوكره، كوزببكنك برطرفنه ـ فيرچه اوجى ايله ـ اوفاق بربياض نقطه براقيويرمكله نظره برادای مخصوص ويره‌رك اوچهره‌نك سجيهٔ معنويه‌سنى ابراز ايده‌بيلير. اوزون كيربيكلرك كوز ببكلرينه دوشـوردوكى كولكه‌لرك ـ اوفسـونكار وسـوداوى ـ حالنى‌ده عيناً عرض ايده‌بيلير . الحاصـل او چهره‌يه كركى كبى بر معناى حيات افاضه ايده‌بيليركه بوموفقيتك هيكلتراشلق ايچون قطعاً احتمالى يوقدر .

شو (مطالعات تحليليه études analytiques) مدن لايقيله آكلاشيليوركه جلوهٔ حيات ومعنوياتى تبليغ هنرنده برصنعتك قابليتى ديكرندن ـ من جهةٍ ـ برتردر . بناءً عليه هرصنعتدن كندى قابليتى وكندى وسـائط مخصوصه‌سى

دائره‌سنده بلاغت ایسته‌مه‌لی‌در . مثلا :

مهتاب تورم ایله‌مش ؛ لیل ،
ماتمزده ، اشکبار ، مغبر ! . .

بیتنك معناسی موسیقی‌دن ایسته‌مه‌ملی‌در . موسیقی لسان حسیاتدر . لسان افکار دکلدر . بویله شیلر سویلیه‌مز . برمهتاب تصویری‌ده‌یاپه‌ماز . آهنك اصوات‌ایله حقیقی بر منظره دخی رسم اولونه‌ماز . واقعا بعضاً حدی آشارق تعبیرات اصطلاحیه‌یی ـ قابل تطبیق اولدقلری شیلرك دائره‌سی خارجنه چیقاروب ـ تشمیل ایده‌رز . مثلا [فکرتك (آونك تصاویر) عنوانیله یازدیغی سلسلهٔ اشعارده نه‌قدر فسونکار برجلوهٔ رنك وار ! . هله (ندیم) منظومه‌سی رنك‌وضیاایله شعشعه‌دار ، کوزل برتابلودر!..] دیرز. یاخود اصل آناطولی (ترکی) لرندن برینی سازله دیکله‌دیکمززمان : [بو ترکی‌ده نه‌قدرواضح بر (couleur locale) وار!.] دیه حکم‌ایده‌بیلیرز. لکن یا کلش آ کلاماملی‌در ! . . بو (رنك) تعبیرینی آنجق (تمثیلی parabolique) بر معنا ایله قوللانیورز دیمکدر . [فکرت او آدملرك چهرهٔ جسمانی ومزاج شخصیلرینی بررسام کبی تصویر ایده‌بیلمش وسجیهٔ معنویه‌لرینی ـ وجوه‌مختلفه‌لریله ـ روشن برصورتده کوستره‌بیلمش] دیمك ایستیورز . (couleur locale) دن مقصدمز دخی [او مملکتك ، اوقوملك شیوهٔ مخصوصنی تماماً ادا ایدییور !] دیمکدن عبارتدر . نته‌کیم (رنکین بر اسلوب) دیدیکمز زمان ، برچوق صفتلری وترکیباتی حسن صورت اوزره ترتیب واستعمال ایده‌رك ، موضوعی ـ وجوه مختلفه‌سیله ـ واضحاً تبلیغه موفق اولان بر (طرز بیان) مراد ایده‌رز .

کذلك ، [معاصریندن صنعتکار مشهور (لورد فره‌دریق لاتین Lord F . Leighton) ك تابلولرنده فوق‌العاده بر (آهنك harmonie) وار ؛ لکن حیات یوق ! حالبوکه (دوتای Detaille) ك تابلولری نه‌قدر جانلی !.] دیدیکمز زمان ، طبیعی آهنکدن مقصدمز موسیقی‌ده‌کی آهنك دکل ، (ترتیب) در . جانلی صفتندنده مرادمز حرکات‌واطواری تصویر

خصوصنده موفقیتی‌در ؛ یعنی (effet dramatique) در . بوقسه اونك تابلوسی صحیحاً جانلی ده دیگرلرینك كی جانسز دیمك اولمایه‌جغی بدیهی‌در .

اونك ایچوندركه برشعبهٔ صنعتك موفقیتله یاپه‌مایه‌جغی نوع هنری اوندن بكله‌مك عبثدر . واقعا قلمله تابلولر، تصویرلر یاپیله‌بیلیر ؛ فقط شعر عالم خارجی مناظرینی تصویره چالیشیرسه (افاقی objective) اولمق درکه‌لرندن قورتوله‌ماز ؛ (descriptive) یعنی تعریفی وتصویری منظومه‌لر ــ بوكسك وحقیقی معناسیله ــ شعر دكلدر . یاغلی بویانك، پك رنكسز برتقلیدی‌در . حالبوكه شاعرك یاپه‌جغی الك كوزل تابلو، عالم خارجی مناظرندن مقتبس سونوك خیالاتی رسم ایتمك دكل، الك ماهر رسّامك بیله فیرچه ایله، موشاما وبویا ایله تصویر ایده‌میه‌جكی (انفعالات روحیه) یی عرض ایتمكدر . كندی تأثرات وجدانیه‌سنی كمال بلاغت ایله بیان ایده‌بیلمكدر . شاعرك دائرهٔ خصوصیتی ، حریم صنعتی ایشته بوراسیدر . رسّام اونك آنجق قاپی‌سنه‌قدر كله‌بیلیر . موسیقی‌شناس الك كیزلی كوشه‌لرینه‌قدر كیره‌بیلیرسه‌ده اوراده هركوردوكنی بزه نقل ایده‌مز ؛ یالكز طویدوغی نغمات ونوحاتك عكس صدالرینی احساس ایده‌بیلیر . اونك ایچون شعرك معنای حیاتده بر (دائرهٔ خصوصیه domaine propre) سی وبررولی واردر؛ حقیقی وعلوی شعر ــ ماهیتی اعتباریله ــ آنجق (انفسی subjective) اوله‌بیلیر .

موسیقی‌یه‌ده شعرك وظیفه‌سنی تحمیل ایتمه‌لیدر؛ دیمشدم. البته موسیقی‌ده برلساندر ؛ فقط كلمات ایله برشی افاده ایده‌بیلمه‌سی ممتنع‌در. اون طوقوزنجی عصرك الك بیوك موسیقی‌شناسانندن (مندەلزون Mendelsohn) : [هر (صوت son) بركله‌در ؛] یعنی معنادار در ؛ دیمش ایدی . ینه اوعصرك داهی بر بسته‌كاری اولان (واغنر Wogner) بوسوزی معنای حقیقی‌سیله تلقی ایتمش اولمالی‌دركه صرف موسیقی ایله هرشیئی بیان وتبلیغ ایده‌بیلمك ادعاسنده بولونمشدر . (musique dramatique تیاترو موسیقی‌سی) نده دنیایه برمثلی دها كلەمش اولان بوآدم، بلكه صحنه‌ده بوكا موفق اوله‌بیلیر. بزه هیچ سوزك معاونتنه محتاج اولمایه‌رق بر (پاندومیما pantomime)دن دخی معنا چیقاروب اویونجیلرك طورندن ــ نه‌یاپدقلرینی، نه دیمك ایسته‌دكلرینی ــ

آکلایه‌بیلیورز . بویله برشی ممکن ؛ لکن یالکز موسیقی ایله ظن ایتمم که ممکن اولسون !... مثلا :

ایدر لیالیٔ هجرانی که بکه تنویر ،
سرمده، فکرت وحدت که برق صاعقدر .

بیتنك کمال صراحت و بلاغتله ادا ایتمکده اولدوغی معنایی ، منحصراً پیانو ویا کمان ایله یعنی ساده اصوات ونغمات ایله عیناً اداوافهام ایتمك ناصل ممکن اوله‌بیلیر بیلمم!.. بوکبی مفهومات عالیه ومضامین دقیقه‌یی سوزله سویلیه‌بیلمك بیله فوق العاده برهنردر؛ پك بویوك برشاعر اولمغه متوقفدر .

بناءً علیه موسیقی‌دن بوموفقیتی قطعاً امیدایده‌مه‌یز. زیرا ایشی اودکلدر؛ ماهیت ذاتیه‌سنه منافی اولدوغی کبی وسائطی‌ده بونك ایچون غیرکافی‌در . واقعا (واغنر) ، (musique sans parole) دعواسیله موسیقی‌نك شعره قارشی تمامیٔ استقلالی‌ده تأمین ایتمك ایستیور . بونده حقی واردر؛ بواوغورده غیرتی‌ده مستحسن‌در . ذاتاً بدایتده بوایکی صنعت ایکی همشیرهٔ توأم کبی یان‌یانه بویودیلر، قول قوله ترنم ایتدیلر . بویودکدن وکسب کمال ایتدکدن صوکره آیریله‌بیلدیلر ؛ فقط هربری معنویت انسانیه‌نك برطاقم جلوه‌لرینه ترجمان اولمق اوزره کندی لسان طبیعیسنده کسب اختصاص ایتدی . تکاملك اقتضاسی (تقسیم اعمال division de travail) در ؛ اونك‌ده ایجابی (اختصاص spécialisation) در . بونك ایچوندر که هرصنعت ترقی ایتدکجه ، آنجق کندی وسائط بیانیی اکمال ایدر ویالکز کندی لسان مخصوصی ایله هیجان بشره ـ دها بویوك بربلاغتله ـ ترجمان اولمغه چالیشیر .

(واغنر) ك (کفته‌سز بسته musique sans parole) سی، البته کندی باشنه حسیات بشریه‌نك بلیغ وفقط آنجق عمومی ونامعین برلسانی اوله‌بیلیر . فقط اذنی بر فکر بیان ایده‌مز . بزم شرق موسیقی‌سنده (تقسیم) لر و (پیشرو) لر ـ ایی اولسون کوتی اولسون ـ کفته‌سز بسته‌نمونه‌لریدر . بونلردن البته برشی‌ا کلیورز که بعضاً متأثر اولویورز . فقط

آ كلاديغمز (فكر idée) مى‌در ؟ .. البته دكل ! .. عمومى ومبهم بعضى حسّياتدر . بوحسّياته حقيله ترجمان اوله بيلن برآرتيست، سازينى ايكله‌تيركن، – طولاشديغى مقاماته وملهم اولدوغى نغماته كوره – حسرتلر، شكايتلر، فغانلر، بعضاً‌ده صميمى مشافهه‌لر، حتى ندامتلر واعترافلر ايديبورمش كبى غريب برشيلر طويبورز . بونلر حسّياتمزك صور عموميه‌سيدر؛ وبز كنديمز (بالتمثيل وبالتداعى par analogie et par association) اونغماتى – تجارب سابقهٔ حسّيه‌مزه كوره – تفسيرايده‌رك بومعنالرى چيقاريبورزكه موسيقى‌دن بكله‌ديكمز فسون تأثير بوندن ايلرى كيده‌مز صانيرم .

(كفته‌سز بربسته) ديكلركن، فرضا، فوق العاده تأثرلر اظهارايدن حساس برآدمه : [بوتقسيمدن نه‌معنا سزيبورسكزده بوقدرمتأثر اولويورسكز ؟] ديه سوأل ايتسه‌ك ؛ اوده : [برعاشق مأيوسك شكاياتنى ايشيديبورم ! .] ديه جواب ويرسه، صوكوتورور؛ فقط بوحدّى آشارده [سنك اوزون وسياه صاچلريكك ليال حسرتله نه‌منا – بتى واركه بن، يالكز قالديغم كيجه‌لر هپ اونلرى دوشونورم !] ديبور ! .. ديه ايضاحاته كيريشسه، البته بزمله استهزا ايتديكنه قانع اولورز . قورو بربسته‌دن بوقدر معين فكرلرله صريح برمعنا چيقمه‌سنك احتمالى يوقدر .

بونك كبى، شعردن‌ده يالكزموسيقى ايسته‌مك، و – اويله برتأثير تأمين ايده‌بيلمك اميديله – معنايى وزن وآهنك اوغورنده فدا ايتمك ضلالتدر . شعر، حقيقتاً برأثر الهام اولورسه، ذاتاً رعشهٔ هيجان ايله طوغار؛ تولوطوغماز : اويله برشعرده فسون آهنك ايله جلوه‌نما برفيضان حيات واردر . (ربانى lyrique) تعبير توصيفى‌سى ايله تميز ايتديكمز بو شعرلر بهمه حال آهنكداردر . بو آهنك، شاعرك تيتره‌ين صميم روحندن كلير، اونك عكس صداسيدر . وزن ايله اولماز . لسان نظمده (وزن)، لسان شعرده (باطوطا) نك عينيدر . نته‌كيم موسيقى‌ده بيله يالكز (اصول ضرب) ايله بر (بسته) وجوده كتيريله‌مز . بو بويله اولمقله برابر شعرده مقصد اصلى – كيف مااتفق – الفاظ ايله ترتيب آهنك ايتمك دكلدر . كوزل سوز سويله‌مك فقط آهنكله سويليه‌بيلمكدر . دكل شعر، عادى برلاقيردى‌يى بيله رقت وهيجان ايله سويله‌مكه

مجبور قالدیغمز زمان، سسمز تیترەر، طور بیانمز بر ادای موسیقی آلیر . بو طبیعیدر . بلکه موسیقی بو قابلیت فطریەمزدن طوغمشدر . بناءً علیه آهنك ـ شعر، بیان فکر وادای حسیاته مانع اولمادقدن باشقه ـ لسان نظمك ـ ـ طرز تبلیغ اعتباریله ـ الك سحرکار یاردیمجیسیدر . فقط بو قابلیت تبلیغ، صمیمیت حس ایله شدت هیجاندن ایلری کلمەلی!. (الهام inspiration) دیدیکمز حالت فوق العادەنك علامت ظاهرەسی بودر. بو اولمادقجه ـ منحصراً نغمەکارلق هوسیله ـ طنان وآهنکدار بعضی الفاظی ، هرهانکی بر وزنه توفیقاً ترتیب ایدوبده معنایه قولاق آصمامق ایله آنجق مهمل ودکرسز بر منظومه وجوده کتیریلەبیلیر . مقصد لاف ایله موسیقی یاپمق ایسه ـ امین اولمالیدرکه ـ لسان تکلم، بو خصوصده هیچ بر وقت وهیچ بر وجهله موسیقی ایله رقابت ایدەمز . چونکه ـ ینه تکرار ایدەیم ! ـ وظیفۀ طبیعیەسی بو دکلدر .

حالبوکه بو صوك زمانلرده فرانسەده بالخاصه شعر ایله موسیقی یاپمق مقصدینه مبنی بر مسلك تأسیس ایدنلر اولمش وبو غرابتك بزده ده بر ایکی مقلدی بولونمشدی ؛ صوکره ـ بالطبع ـ سوندی .

صنعتکارك مزاج فطریسی اکثریا بوکبی تمایلاتك سائقۀ حقیقیەسنی تشکیل ایدییور ظن ایدەرم . (سمعی auditif) کلمەسنده اشارت ایتدیکم وجهله انسانلرك کیمیسی (انموذج سمعی type auditif) در ؛ کیمیسیده (انموذج بصری type visuel) در. یعنی بعضی انسانده [سامعه l'ouïe] نك [حدت acuité] ی وحساسیتی غالبدر ؛ بعضیسنده دخی [باصره la vue] نك کی غالبدر . بو کیفیتك میل صنعتده خیلی اهمیتی واردر . [acuité des sens تعبیرینه باقیکز !] چونکه صنعتکار اولان آدم بو ایکی انموذجدن برینی تمثیل ایتدیکنه کوره یا تلقیات سمعیەسندن ویاخود تلقیات بصریەسندن، بر فضله ذوق آلیر ، وبو ایکی حاسۀ مهمەدن هانکیسنك، قوای ذهنیه اوزرینه ـ هله مخیله l'imagination اوزرینه ـ حکمی غالب ایسه ، حصوله کلن اثر صنعت ، او حکمك تأثیراتنی واضحاً عرض ایدر . مثلا بر شاعر الك زیاده باصرەسنك (واردات acquisitions) ی ایله

(ذوق بديعى goût esthétique) تحصيل ايدييورسه اونك شعرلرى (pittoresque) اولور؛ يعنى رسمه بكزر. ونده دها زياده (coloris جلوهٔ رنك) و (plasticité يعنى شكل وخواص عضويت) كورولور . اكر سامعه‌نك وارداتى كنديسنه بالخاصه ذوق ويروب الهام شعرده ايلك و الك مهم رولى اوينويورسه اونك شعرلرنده آهنك باشليجه صفت مرغوبه وممتازه‌يى تشكيل ايدر .

مثلا مرحوم نامق كمالك ـ دەمين ذكر ايتديكم ـ لوحهٔ غروبى ، ذوق باصره‌نك اثر الهاميدر. حامدك (ليريزم lyrisme)نده دخى بالخاصه (سحر آهنك le charme de l' harmonie)ك بويوك بردخلى واردر. (لامارتين Lamartine) ك (غراريه‌للا graziella) نام حكايه‌سنده اويله پارچه‌لر واردركه ، نثر دكل ، شعرده دكل ، آنجق (ترانه) در . حالبوكه ناطق اولدقلرى افكار وحسيات تماميله عادى وهركسك سويله‌ديكى شيلردر. ذاتاً (رومانتيزم Romantisme) مسلكنك نظم‌ده الك زياده التزام و موفقيتله تأمين ايتديكى هنر بودر .

مثلا حامدك ـ سراپا آهنك اولان ـ (ويل داورى) عنوانلى منظومه‌سنده :

قوش كورونمز ، عكس ايدر ناز ونياز ،
ظن ايدرسك كيم آغاجلر نغمه‌ساز ! . .
صانكه هر نخلنده پر سوز وكداز
بر سماوى طائر اولمش عندليب !.. الخ ...

قطعه‌سى ، كوزل بربسته ، فسونكار برترانه دكلده‌نه‌در ؟!. بوسوزلرى برئ شعر ايله ، برئ موسيقى برآغزدن سويله‌مشدر ، ده‌نيله‌بيلير . اويله‌كه بو بديعهٔ كلامك ، اونلردن هانكيسنه عائد اولماسى لازم كله‌جكنى تعيين خصوصنده فكر تنقيد متردد قالسه معذوردر .

ادبيات جديده‌مزده بوايكى استعداد خصوصى‌نك پك (بارز saillant) ايكى نمونهٔ مشخصه‌سنى كوره‌بيليرز : فكرت ايله جناب ! . . فكرتك ـ الماس كيبى تراشيده؛ برتابلو كيبى جلوهٔ رنك ايله پرفسون ؛ برهيكل كيبى

کمال شکل وحسن صورتله ، اصالت طور واسلوب ایله ممتاز اولان ـ شعرلرینه باقیلیرسه ، بو آدم حقیقتاً شاعر اولمقله برابر ، فطرتاً (رسّام وهیکلتراش) طوغمشدر ؛ دیه حکم ایدیله‌بیلیر .

جنابك ـ روزکارلری ، رفرف اورقی ، لمعان رنك وضیائی ، حاصلی هر حادثه‌نی بسته‌له‌ین ـ شعرلرینه باقیلیرسه ، بوشاعرك (بَسْتَه‌کار اولمق ایچون یارادلمش) بولوندوغنه قناعت حاصل اولور .

کورولویورکه هر صنعت نفیسه‌نك ـ کندی ماهیتنه نسبتله ـ طبیعی و خصوصی بر دائرهٔ تعلق و ینه کندی طبیعتنه موافق بر طرز اداسی و وسائط تبلیغی اولمقله برابر ، شعبات صنایع آره‌سنه قطعی و هندسی بر (حد فاصل ligne de démarcation) قویمق وحقیقی صنعتکارلری صیق صیقیه قاعده آلتنه آلمق ممکن اولمیور ؛ هم ایی‌ده اولمویور . چونکه ـ مزاجی اعتباریله ـ تماماً حر اولان (آرتیست) ، کندی الهاماتنك آنجق واسطهٔ بیانی وترجمانی‌در . بوحیثیتله هیچ برقیده ، هیچ بر قاعده‌یه تابع اولمقدن خوشلانماز . سائقهٔ الهامنه ومزاجنك میلان فطریسنه طوتولونجه آره‌صیره قواعد رسمیه‌یی پایمال ایدر ، حدود معینه‌یی آشار ، شعرله موسیقی یاپار ، هیکل یاپار ، تابلو یاپار ؛ یالکنز یاپدیغی اثرك کوزل و ـ هیچ اولمازسه ـ خوش آینده اولوب اولماماسندن مسئولدر . نه‌یاپارسه وناصل یاپه‌بیلیرسه ، یاپسین ! . . لکن کوزل یاپسین ! . . بزه اولازمدر .
(بتهوون) ، (مهتاب) دیه بر (سونات) بسته‌لیور . نغماتك آهنکی ، صولغون برنورك سکونت ایچنده لمعانی احساس ایدیپورکه لطیفدر !.

لسان بیان کبی برواسطهٔ کامله استعمال ایدن شاعر ـ بوخصوصده ـ سائر صنعتکارلردن زیاده برحریته مالك وناٸلدر . قدرت دها ایله لسانه تصرف وتحکم ایده‌بیلن بر ادیب ، بوواسطهٔ معجزه ایله هرشی یاپه‌بیلیر .

مع مافیه یونان قدیم استادلری ، (هر شعبهٔ صنعتدن کندی قابلیت فطریه‌سنه کوره ایش ایسته‌مك) خصوصنده بزلردن دهازیاده دقتلی‌ایدیلر . بونی بیلمه‌ین بعضی منقدلر ، یونان قدیمك بدایعنی حقیله تقدیر ایده‌میوب

یا کلیورلر. مثلا: یونان هیکلتراشلغنده، کمال صورت (perfection de la forme) وحسن اندام اعتباریله، ناقابل تقلید بر درجهٔ هنر کوروب حیران اولدقلری حالده، حقیله یونانی اولان بو صنعت نفیسه‌یی یالکز (objectif) عدایدییورلر؛ یعنی (صوری ومادی formelle et matérielle) بر کوزللك تصویرنده قالمش وحسیات ومعنویاتی ادایه مقتدر اوله‌مامش کبی کوریورلر و اویله کوسترمك ایستیورلر .

بو حکم، یا کلشدر؛ فضله اوله‌رق حقسزدرده !.. نته‌کیم شیمدی بونك بویله اولدوغنی — دلائل قویه ایله — اثبات ایده‌جکم . لکن اولا شونی عرض و اعتراف ایده‌یم‌که یونان هیکلتراشلغنه سطحیجه باقیلوبده تاریخ مدنیتك وبالخاصه تاریخ صنعتك رأیی صورولمازسه، انسان بویله یا کلش بر حکم ویرمکده مضطر قالیر . چونکه یونان صنعتنك دورهٔ کمالنه نمونه تشکیل ایدن هیکللر حقیقتاً — پوط کبی ! . . . — در . چهره‌لرنده جلوهٔ حسیاته ترجمان اوله‌بیله‌جك بر معنا یوقدر . (شمائل وجهیه traits du visage)لری — تعبیر معروفی ایله سویلیه‌یم — صحیحاً (marmoréen) در، یعنی (مرمر) کبی حسسزدر .

بو کیفیتك بر سبب معقولی وارمی یوقمی ؟.. بوراسنی ایجه تحقیق ایتمك لازم کلیرکن، وهله بالخاصه هیکلتراشلقده خارقه‌لر ، بدیعه‌لر یاپه‌رق معجز برمرتبهٔ هنر اثبات ایتمش اولان دهای یونانی‌نك — شمائل وجهیه‌یی حقیله ادا ایلیه‌مکدن — عجزینه درحال حکم ایتمزدن اول ، اطرافیله دوشونمك ایجاب ایدرکن ، بعضی نامدار منقدلر وبویوك صنعتکارلر ، عجله ایله بویله یا کلش فکرلره جریان ویرمشلردر .

تحقیقاتمه کوره، بو ادعاده بولونانلرك بر قسم کلیسی حسیات خرستیانیه‌نك نفوذ وتأثیرندن بوسبوتون ذهنلرینی قورتاره‌مامش اولان کیمسه‌لردن مرکبدر. شبهه یوق‌که بو (تأثیر دینی influence religieuse) ، (غیر مشعور inconscient) بر حالده‌در ؛ فقط غیر محسوس دکلدر . دیکر بر قسم جزئیسی‌ده (انفسیه subjectivisme) مسلك صحیحنه آشیری درجه‌ده طرفدارلق غیرتیله — مبالغه یوزندن — خطایه دوشنلردر . مثلا زمانمزك

اساتذهٔ بدیعیونندن (ئوژەن‌وەرون Eugène Véron) بو صنفك عالم وصلاحیتلی بر نمونه‌سیدر ؛ اودخی عینی ادعاده بولونیور . حتی (دور حاضر صنعتنك دور قدیم صنعتندن اوستون اولدوغی La supériorité de l'art moderne sur l'art ancien) نی ـ اسبابیله ـ اثبات ایچون قوصقوجه بر کتاب بیله‌یازمشدرکه پك معتبردر .

حالبوکه (وەرون) ، ملاحظاتنده حسیات دینیه‌سنك تأثیراتنه مغلوب اولمشدر ، دەیەمیز ؛ چونکه ماتریالیستدر ؛ هیچ بر دینك نصوص واحکامنه تابع دکلدر . دیمك‌که ظاهر حاله نظراً برجهت حق وارکه بویله مختلف مزاجده و متخالف اعتقادده بولونان برطاقم ارباب صلاحیت ، بو اهمیتلی مسئله‌ده اتفاق آرا اوزره قراروره‌بیلمشدر . ایشته اوجهت ، بالخاصه تدقیق اولونمغه شایاندر .

یونان‌قدیم عرفانك اوروپا مدنیتنه وجود ویرمش اولدوغی ذره قدر شبهه کوتورمز بر دعوادر . مدنیت ، علم و فلسفه ، صنعت و صناعت ، حقوق ومؤسسات ایله اوله‌بیلیر . اسکی یونانك بوخصوصاتده نه‌قدر پارلاق و مستثنا بر حیثیت ایله تاریخ انسانیتده یر طوتدوغی مسلماتدندر . علوم وفلسفه‌ده ، حقوق مدنیه ومؤسسات سیاسیه‌ده اوروپا ـ اساساً اونلری تقلید ایتدیکی حالده ـ بوکون فرسخ فرسخ کچمشدر . بونده دخی شبهه یوق ! . لکن یالکز معمارلقده ، هیکلتراشلقده ، حتی شعرده بیله یونان قدیم استادلرینك هنوز کعبنه وارامادیغنی ـ بعضی بویوك آدملر بلا پروا ادعا ایدییورلر .

بو ادعایی تمامیله قبول ایتمه‌ینلر بیله من جهة طوغرو بولویورلر . اعتراف ایدییورلر که :

[معمارلقده یونان قدیم صنعتنی کچمك ، اومبانی علویه‌دن دها کوزل برشی یاپه‌بیلمك ممکن دکلدر . اسکیلرك اصولی واسالیب مشهوره‌سی حالا جهانکیر برتوجهه مظهردر . اوروپانك ویکی دنیانك اك کزیده ، اك عالی آثار معماریه‌سی (قورەن‌تیەن corinthien) ، یا (ئی‌یونیق Ionique) ویاخود (دوریەن Dorien) اسلوبلرندن برینه توفیقاً بنا ایدلمش وشیمدی‌یه‌قدر

بونلردن كوزل وعینی زمانده وقور، علوی واحتشاملی برطرز واسلوب كشف اولونه‌مامشدر . حتی زمانمز معمارلری كبی (چیمنتو ciment) وسائر (خرج) لر استعمالنی بیلمه‌ین اسكی یونان استادلرینك وعمله‌سنك (ایشجیلك) ده ابراز ایتدیكی نزاكته دخی یتیشه‌مه‌مشزدر . نته‌كیم صنعت هیكلتراشیده دخی (فی دیاس Phidias) ، (پراقسی تەلس Praxiteles) قدر كامل بر اثر وجوده كتیرمك مستحیلدر . مرمری تراش ایدوب انسان كوزللكنی تجسیم ایتمك هنری بوندن ایلری كیده‌مز . ناصلكه بوصوك زمانلرده اسكی رقاصه‌لرك تصویرلرینی تقلیداً احیا اولونان (رقص یونانی) ، بالخاصه لطافت حركت وحسن ادا ایله زمانمزك طرز رقصنه ـ تأثیرجه ـ فائقدر. فقط بوبویله اولمقله برابر، بوكونكی صنعتكارلغك شعبات مذكوره‌ده بیله یونان‌قدیمه بعضی وجوه‌ایله فائق‌ومرجح اولدوغنی اثبات ایده‌بیله‌جك ترقیات‌جدیه ومهمه‌واردر: قرون وسطاده‌خرستیانلغك ظهوری ونفحهٔ فیوضاتیله باشلایان حیات‌مدنیه، صنعتك‌روحنه طوغرودن طوغرویه تأثیر ایده‌رك، (انفسیه subjectivisme) دورینی كشاد ایتمش وصنعت، شكل‌وصورت (یعنی‌مادیات) كوزللكنی رسم‌ایتمكله‌قناعت‌ایده‌جكنه آرتق معنویات بشریه‌یی تصویر ایتمك هنرینه صرف همت ایله‌مشدر . بو انقلاب عظیم سایه‌سنده قرون وسطا، معمارلقده (غوتیق Gothique) اسلوبنی ایجاد ایده‌رك اوروپانك هان هربویوك شهرنده بوطرز نوین‌اوزره كلیسالر، (بلدیه قوناقلری Hôtel de ville) ، كتبخانه‌لر ودها برچوق مؤسسات‌عالیه وجوده كتیرمش‌ویونان‌تأثیراتندن بوسبوتون‌آزاده برمدنیت نمونه‌سی كوسترمشدر . هیكلتراشلقده‌ده بو (سوبژه‌قتی ویزم) لك، (بو تصویر معنویات هنری نك) تأثیرات حسنه‌سی كوروله‌بیلیر : یونان قدیم هیكللری، حتی الك كامل والك كوزللری یینه‌حسسز، جانسز (بُت) لردن باشقه برشی دكلدر . واقعا شكل وهیئتلرنده مشهود اولان (كمال perfection) اعتباریله جسمانی كوزللكك بوندن اعلاسی، بوندن دلفریبی اوله‌ماز. لكن چهره‌لرده‌ذره‌قدر(ادا expression) و(حس sentiment) یوقدر . صورتلر كلیاً معناسزدر. حالبوكه‌برهیكلده اصل‌مهم‌ومعنادار اولان

قسم‌ده چهره‌در . چهره‌نك بوتون حیثیت روحیه‌سی، بوتون سجیهٔ معنویتی (شمائل وجهیه trais physionomiques) سنده‌در . یونان هیکللرینك الك ممتاز ، الك كوزل اولانلرنده بیله بو (قصور défaut) آشكاردر . بالعكس قرون وسطانك ایلك عجمی‌لك دوری محصولاتندن اولان‌تابلولرده واكثر كلیسالرده حالا موجود بولونان اعزهٔ خرستیانیه هیكللرنده شكل وهیئت، پك قصورلی اولمقله برابر، چهره‌لر پك معنادار‌در . هله (شهدای نصرانیت les martyrs de la chretienneté) لك شمائل وجهیه‌سی ، كاه بر (اذای ناحق) اضطراباتی ، كاه جسمانی اشكنجه‌لره قارشی ــ قوت ایمان ایله ــ مستریح ومطمئن بر روح فداكارك سكینت علویه‌سنی ــ پك (دراماتیق) برصورتده یعنی حقیقت‌حالده جلوه‌نمونا وله‌بیله‌جكی‌وجهله ــ تصویر وعرض ایتمكده‌در . رقصه كلنجه بوكون برچوق انواعی واردر . الی آخره !..]

بومطالعات جدی‌در ؛ فقط یكی بردوشونوش دكلدر . عصرلردنبری منقدین صنایعك آغزنده چیكنتمش ونهایت بر شكل دستوری اكتساب ایتمش سوزلردندر . مدنیت یونانیه‌نك بر (مدنیت وثنیه civilisation païenne) اولدوغنی خرستیانلغك بوكا قارشی مجاهده و عاقبت غلبه ایده‌رك دها علوی واخلاقی برمدنیت تأسیس ایتمش بولوندوغنی اساس ادعا اتخاذ ایدن منقدین وفلاسفهٔ روحیونك كافه‌سی ــ دمیندن بری ــ تلخیصاً عرض ایتدیكم اوملاحظاتی عادتا بمسه‌مشلردر . بونلردن بریی: ینه آمریقا متفكرین معاصرینندن (پروفسور دی‌ویدسن Prof. Davidson)ی ــمثال اوله‌رقــ تكرار ذكرایده‌جكم ؛ زیرابرقاچ صحیفه‌اول اسمی كچمشدی .

بدیعیات مسئله‌لرنده اختصاصی شبهه كوتورمه‌ین بو عالم آدم، طوغرو مشاهداتندن اكری ،منالر چیقاروب آیقیری حكملر ویریبور . هرشیده ، فقط هرشیدن زیاده بدیعیات مسئله‌لرنده حریت فكر وسلامت حس ایله مشروط بولونان صلاحیت تنقیدك ــ تأثیر حسیات ایله ــ ناصل ضایع اولدوغنی كوسترمك ایچون، بو ذاتك ملاحظاتی بر نمونه ، حتی (قیمتدار بروشیقه) تشكیل ایدر .

(١٨٩١) سنهٔ میلادیه‌سنده آمریقانك (بروقلین جمعیت اخلاقیه‌سی Brooklyn ethical society) حضورنده (هیکلتراشلغك تکاملی The evolution of sculpture) ی حقنده ویرمش اولدوغی مهم بر قونفرانس‌ده - تاریخ صنعته دائر حقیقتاً پك طوغرو وپك فائده‌لی برچوق تفصیلات عرض ایتدکدن صوکره شوسوزلرله مسامره‌یه نهایت ویرییورکه - بوقاریکی معروضاتمه مثال اولمق اوزره - زیاده‌سیله جالب دقتدر :

[مدنیت قدیمه (عشق اکسیکلکندن lack of love) طولانی محو اولمشدر . اسکی هیکلتراشلق‌ده محواولدی؛ زیرا وظیفه‌سنی اکمال ایتمشدی؛ اوندن ایلری کیده‌مزدی . اسکی مدنیت ئولونجه، خرستیانلق - که‌دین عشق‌در ! - علی‌التدریج اونك یرینی اشغال ایتدی، ودها عالی برمدنیت جدیده‌یه یول حاضرلادی . بویکی مدنیتك ظهورینه بناءً هیکلتراشلغك‌ده متناسباً ومتوازیاً ترقی ایتمه‌سی لازم‌کله‌جکی مأمول ایدیلیردی ؛ هیچ اویله اولمادی . خرستیانلغك ظهورندن اعتباراً ایلك اون بش عصر امتدادنجه هیکلتراشلق نامنه لایق هیچ بر اثر صنعت کوستریله‌مز . فی‌الحقیقه بوشعبهٔ صنعتده مدنیت‌خرستیانیه یونان هیکلتراشلغنه‌قارشی هیچ‌برشی‌ابرازایده‌مز. فقط بونك سببی اصلا آکلاشلماسی کوچ برشی دکلدر : خرستیانلقده برعنصر واردرکه هیکلتراشلق ایله تمثیل اولونه‌بیلمه‌سی قطعیاً ممتنع‌در، وبو، فی‌الحقیقه، خرستیانلغك ذاتی وخصوصی‌اولان عنصری‌در . « یعنی‌عشق‌در واوده هیکلتراشلق ایله افاده ایدیله‌مز دیمك ایستیور ! » کوزللك ونظام معقول، هیکل ایله تمثیل ایدیله‌بیلیر . یونان هیکلتراشلغنده‌ده بونك اك عالی درجهٔ کمالنی‌کورویورز. فقط‌عشق‌ویاخود (قدسیت holiness)هیکلتراشلق ایله تمثیل واظهار ایدیله‌مز .] الخ!.. دیدکدن صوکره :

[هیکلتراشلق ، رقص ومعمارلق (حسن) ، (لطافت grâce) و (عدل) صنعتلریدر . بوخصوصده یونانیلری کچن اولمامشدر وکچمك ممکن اوله‌مایه‌جقدر . (عشق وقدسیت) صنعتلری، (یاغلی‌بویا) ، (شعر) و (موسیقی) در ؛ بونلرده، بز اسلاف یونانی پك زیاده کچمشزدر .] الی آخره ! . .

[عصر حاضر صنعتی – اکر کندی ماهیتنی آکلیورسه – قدسیت صنعتی‌در ؛ و نه‌قدر آز وسائط مادیه قوللانیرسه اوقدر یوکسه‌لیر ! . .]

[هیچ بر کیمسه‌تصورایده‌بیلیرمی که‌هرهانکی برهیکل،اومیی‌مینی(آنجه‌لوس Angelus) دعاسنك بسته‌سی‌قدر روحه‌درین برتأثیراجراایده‌بیلسین؟، خیر! فقط نیچین ؟ . . زیرا (آنجه‌لوس) ، معنای قدسیتی ادا ایدرکه روحك اللهه انجذابی‌در . نه اولورسه اولسون هیچ بر هیکلتراش بو حاله ترجمان اوله‌ماز . الخ ! . . .] دیبور ، شو سوزلرله‌ده دعواسنی تحکیم و تأیید ایتمك استیور :

[احتمالکه هیکلتراشلقده ومعمارلقده شکلاً یونان قدیم صنعتی کچمك ممکن اولمایه‌جقدر ؛ فقط تصویر و یاغلی بویاده (رافائل Raphaël) ، (میکل آنجه‌لو Michel angelo) ، (له‌ئوناردو داوینچی Leonardo da Vinci) ، (روبنس Rubens) ، (رامبراند Rembrandt) و معاصریندن دها یوزلرجه‌سنی ذکر ایده‌بیله‌جکمز استادلردن هیچ برینه معادل بر استاد یونانی بوله‌مایز . موسیقی‌ده‌ده اویله‌در : اسکی یونانیلرده (موتزارت Mozart)،(سه‌باستیان‌باخ S . Bach) (به‌تهون Bethoven)، (مه‌ندلزون Mendelsohn) ، (وه‌ردی Giuseppe Verdi) و (غونو Gounaud) کبی دهاة موسیقی کوسترمك امکان خارجنده‌در . هله (واغنه‌ر R . Wagner) (تیاترو موسیقی‌سی musique dramatique)نی – یالکز باشنه – اویله عالی بردرجه‌یه ایصال ایتمشدرکه بوشعبهٔ صنعت، کندیسنه کلنجه‌یه‌قدر هیچ‌اومرتبهٔ کمالی بوله‌مامشدی .]

اوت، بو ادعا‌پك مهمدر؛ وهیچ‌اولمازسه موسیقی و (تصویر peinture) ایچون طوغرو کورونور . بزم بوکونکی آلات موسیقیه‌مز وهله کمان وپیانو یونانیلرجه البته معلومی دکلدی . شبهه یوق‌که (بسته‌کارلق وآهنك composition et harmonie) ده دخی زمانمز یونانه قات‌قات فائق‌در. لکن، صنعتك بودرجهٔ کمالاته واصل اولماسنده خرستیانلغك اوقدر تأثیری اولمامشدر صانیرم! دینك صنایع نفیسه‌یه تأثیرینی آنجق (منشألر les origines) ده کوره‌بیلیرز . نته‌کیم بو بحثك ابتدالرنده اونی کوسترمکه چالشمشدم .

برمرتبه‌یه واصل اولدقدن صوکره ، صنعت، تأثیرات دینیه‌دن قورتولمش وغایهٔ کماله ایصال ایده‌جك اولان یولی آنجق او سایه‌ده بوله‌بیلمشدر . [esthétique کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز !]

هرنه اولورسه اولسون ، (احتراصات بشریه‌یی ادا ایده‌بیلمك اعتباریله‌قرون وسطا صنعت خرستیانیه‌سنك یونان صنعتنه فائق اولماسی ادعاسی !) یکی برشی دکلدر . بوادعانی قوت وشدتله ردایدن پروفسور (ماهافی Mahaffy) نك ملاحظات تنقیدیه‌سنی بورایه تماماً نقل ایتمك امکانی اولمادیغی ایچون تأسف ایدییورم؛ معمافیه اقتباس ایده‌جکم شوسوزلر بالخاصه پروفسور (ده‌ی‌ویدسن) ی جرح ایتمك‌ایچون یازلمش کبی‌در. (ماهافی) ، معهود ادعایه صاتاشمق ایچون ـ محررین معاصریندن ـ ایتالیالی پروفسور (ویللاری Villari) نك شو مطالعه‌سنی وسیله اتخاذ ایدییور :

[پروفسور ویللاری دییورکه : دور انتباهك هنوز دم فجرنده هیکلتراش مشهور (دوناتللو Donatello) نك قارشیسنه دیکیلان بومسئله، بالکز اسکی‌یونان صنعتنی تتبع ایتمکله حل اولوناماز‌دی . یونانیلرك، روح نصرانیتی، یعنی (هیجان emotion) ی ادا ایده‌بیله‌جك‌واسطه‌لری‌یوقدی. اونلرك ایسته‌دیکی شی، حسن ظاهری‌یی، شکل‌کوزللکنی تصویرایتمك‌ایدی. طبیعتلری دخی بزمکندن دها ساده ، دها کلیشی کوزل ودها آهنکدار اولدوغی ایچون (مرمر marbre) ایله « یعنی هیکلتراشلق‌واسطه‌سیله ! » دها زیاده حقیقته مطابق اوله‌رق ادا ایدیله‌بیلیردی . خرستیانلغك ایجاد ایتدیکی بوتون اوحیات معنویه‌یه، او امراض ذهنیه‌یه، اوندامت اضطراباتنه دائر یونانیلرك هیچ‌تجربه‌لری یوقدی. اونلرك‌زماننده، تارك‌دنیالر، معتکف باباسلر یوقدی ؛ شهدای دین‌ده یوقدی؛ اهل‌صلیب وسرسری شوالیه‌لرده یوقدی . بوتورلوآدملر هنوز دنیایه کلمه‌مشلردی . لکن (دوناتللو) نك کوننده هرشی ده‌کیشمشدی . ذهن بشرك (ملکات facultés) ی تغیر وتکثر ایتمشدی . بناءً علیه بویکی (حیات معنویه) یی تمثیل وتصویر ایده‌بیلمك ایچون، یکی برصنعته احتیاج وارد‌ی . محققدرکه حضرت‌عیسی

و (باکر قادین la Vierge) « یعنی حضرت مریم ! » (وەنوس)
و (آپوللون) ك تصویر ایدلدیکی وجهله تراشیدە مرمرله عرض ایدیله مزدی.
خارجی کوزللك آرتق صنعتك یکانه مقصدی دکلدی . صنعت، شیمدی،
(سجیه caractère) یی ادا ایتمکله مقیدبولونیوردی که فی الحقیقه (سجیه)
روحك شکل خارجی سیدر . حتی، انسانك روح حقیقیسی - بو یکی
(وجدان مصارعەلری) نك بوتون کدرلری، بوتون ترددلری ، الحاصل
بوتون حمولهٔ عذاب واضطرابیله - او (مرمر ظرف enveloppe en
marbre) ك صفحەسندە کندینی کوسترمك لازمدی . « یعنی یاپیلان
هیکل بوتون بوحسیات واضطرابات بشریەیی عرض ایدەبیلمەلی ایدی؛ دیمك
ایستیور ! » بویله برموفقیت ممکنمی ایدی؟... ممکن ایدی ایسه، نەدرجەیەقدر
ممکندی ؟.. ایشته (دوناتللو) نك ذهننه معروض اولان مسئلەبو ایدی !..]

آکلاشیلیورکه دور انتباهك تمامیٔ انکشافنه خدمت ایدن دهاة هنر-
وراندن هیکلتراش (دوناتللو) ، بویله دوشونمش ؛ یعنی - پروفسور
ویللاری نك ظن واعتقادنجه - خرستیانلق فیضیله طوغان حیات معنویەنك
بالجمله تجلیاتی تمامیله تبلیغ وادا ایدەبیلمك ایچون، صنایع نفیسەیی معنویت
نصرانیەیه ترجمان ایتمك چارەلرینی دوشونمش وبوسایەدە بویوك برانقلاب
یاپەرق هیکلتراشلغك حیثیتنی اعلا ایتمش !..

بومهم مسئلهٔ بدیعەیی - ظن ایدرسەم - براز قاتولیق حسیاتیله تلقی
وتفسیر ایدن پروفسور ویللارینك ایشته شومطالعەسنه پروفسورماهافی
قوتله جواب ویریور ؛ و - بنەظن ایدرمکه - بو انکلیز عالمنك مطالعاتی ده
پروتستان حسیاتندن بوسبوتون آزادە و معرا اولمسه کرکدر ؛ چونکه
(سلطهٔ کنیسائیه l'autorité de l'Eglise) یە قارشی روحندە مکین اولان
نفرت شدیدە ومستقرەیی کیزلەیەمیور. لکن فکرلری پك طوغرودر. دییورکه :

[شایان دقت اولان شوملاحظاتی تنقید ایتمك، و پروفسور ویللاری نك
- دهای یونانی حقندە - نەقدر طرفکیرانه وناقص برفکر بیان ایتدیکنی
کوسترمك موجب استفادە برخدمت اولوردی؛ فقط چوق اوزون سوردی !.. الخ !.

[دوناتللو نسلنه مهد ظهور اولان قرون وسطی ، انسانیت ایچون،

حقيقتاً تاريكئ وجدان و انحطاط دوريدر . ويللارى‌نك سوزلرنده طوغرو
برادعا وارسه يالكز بودر . فقط بونك سببى، اودورانسانلرينك «يعنى خرستيانلرك !»
دهـا بويوك اضطرابات وجدانيه‌يه قابليت كوسـترمه‌سى ، دها زياده تجربهٔ
معنويه ده بولونمش اولماسى دكلدى . كليسـانك (اسـتبداد معنويسى
Spiritual tyranny) ايدى . اوكليسـا « يعنى حكومت رهبانيه : » كه
خريسـتوس christ)ك انجيلنى تحريف ايدوب ـ اونده‌كى معناى شفقت
وعنايته رغماً ـ كتاب مقدسى چيركين وشـايان نفرت بر آلت اشـكنجه
ياپمشدى !..] الخ !..

شوسوزلر پك طوغرو اولمقله برابر، فلسـفهٔ صنعتك ـ مع التأسف ـ
هنوز حسيات مذهبيه تأثيراتندن بوسبوتون آزاده اوله‌رق تلقى ايديله‌مديكنى
اثباته الويريشلى در . بونك سـببى ده معلومدر .] esthétique كلمه‌سـنه
باقيكز !]

حالبوكه ـ بنم فكرمجه بو، منحصراً فلسـفى برمسئله تشـكيل ايدركه
(objectivisme) و (subjectivisme) بحثنده داخلدر .] بو تعبيراته
باقيكز !]

آنجق : « صنايع نفيسه شعباتى آره‌سنده هانكيسى دها زياده موفقيتله
اشكال وكيفيات صوريه‌يى عرض ايده‌بيلير ؟.. » يعنى طرز تبليغى اعتباريله
ـ بالضروره ـ (objectiviste) در ؟ . . « هانكيسى دهـا زياده هنر
ومعرفتله سجيهٔ انسانيه‌يى واحوال روحيه‌يى ادا ايده‌بيلير ؟ .. » يعنى طرز
بيانى اعتباريله ـ بالطبع ـ (subjectiviste) در ؟... بونى اطرافيله تتبع
ايتمك لازم كلير ؛ چونكه اصل ماهيت مسئله بوندن عبارتدر ؛ شو ماهيتنه
كوره خرستيانلقله مسلمانلقله هيچ برعلاقه‌سى يوقدر . برتابلو خرستيانلق
مناقبنى موضوع اتخاذ ايدوب عالم نصرانيته عائد برطـاقم وقايع تاريخيه‌نك
ترجمانى اولمقله صنعتك تدين ايتمش اولماسى لازم كلمز . صنعتكارهانكى دينه
منسوب اولورسه اولسون، صنعت، صنعتدر . شهداى خرستيانيه‌نك حالنى
تصوير ايدن برصنعتكار، شهداى مسلمينك حالنى ده پك اعلا تصوير ايده‌بيليردى .
بوحالده يالكز تابلونك موضـوعنى تشـكيل ايدن (منقبه anecdote)

ده کیشمش اولوردی. کذلك، آیاصوفیه بناسنی یاپان معمارلر، قرطبه جامعنی ده بنا ایده‌بیلیرلردی . یالکز بوراده نظر دقتی جلب ایدن باشلیجه فرق اسلوبده‌در . (اسلوب style) ایسه دینك تأثیرندن زیاده مدنیت عصرك وذوق ملّی‌نك جلوه‌سی‌در . مصرده محمد علی جامعی ایله قائد بك جامعی مسلمان معابدی اولمق اوزره بنا ایدلدیکی حالده آره‌لرنده اسلوبجه غایت بیوك فرقلر واردر. برنجیسی تماماً عثمانلی سلیقه‌سنی تمثیل ایدر. ایکنجیسی‌نك عثمانلیلقله ذرّه‌قدر مناسبتی یوقدر. کبریجه‌ده‌کی اسکی مدرسه‌لر – آولولرنده‌کی شادروانلریله برابر – تماماً بزمکیلرینه بکزه‌ر ؛ چونکه هرایکیسی‌ده قرون وسطاده معتبر اولان نمونه‌یه توفیقاً یاپیلمشدر . بوشیلرده دین فرقنی ایما ایدن اشارات، آنجق بعضی (تماثیل symboles) در. فقط بوکبی شیلرك ماهیت صنعتله قطعاً علاقه‌سی اولاماز . چهرهٔ صنعتده حسّ دینك جلوه‌سنی بویله شیلرده آرامق، چوق یاکلش بریوله صاپمقدر . ذاتاً بن بو دعواده اوچ مختلف مسئله کورویورم‌که یکدیکریله صیقی صیقی‌یه کرفت اولمش بولوندوغی ایچون حقیله فرق ایدیله‌مه‌مشدر صانیرم ، واوڭی بوراده فرق ایتمك ایسترم ! بریسی : [یونان صنعتنك یالکز (objectiviste) بردرکه‌ده قالمش اولوب اولاماسی] بحثی‌در . دیکری [روح نصرانیتك صنعته برمعنای علویت ویرمش اولوب اولمادیغنه دائر، چوقدن بری دوام ایدن مناقشه] در. بونلر بربرندن تماماً آیری ایکی مسئله‌در . صوکره (صنعت وثنیه art païen) نك صنعت نصرانیه‌یه نه‌درجه‌لرده اجرای تأثیر ایده‌بیلمش اولدوغنی تعیین ایتمك‌ده بوسبوتون آیری برمسئله‌در ؛ بونك آنجق تاریخی برماهیتی وقیمتی اوله‌بیلیر . حالبوکه اولکیلر بالخاصه بدیعیاتك ایکی غامض معمّاسنی تشکیل ایدر .

اوچونجی مسئله حل اولونمش بیتمشدر . بوکون آرتق هرکس بیلیورکه عالم نصرانیته نسبت ایدیلن ایلك آثار هنر، رومالیلرك (بُت‌پرست païen) صنعتنی تقلید ایله یاپیلمش قابا صابا شیلردر . یر آلتنده ایلك خرستیانلرك کیزلی کیزلی عبادت ایتمه‌لرینه مساعد بولونان وصوکره خرستیان مزارلغی اتخاذ اولونان (قاتاقومب = catacombe) لرك دیوارلرنده‌کی رسملر؛

حتی یونان وروما (لحد sarcophage) لرینی تقلیداً یاپیلان آلچق ویاخود یوکسك قابارتمه‌لی مزار طاشلری، هپ بوتأثیراتی عیاناً کوستریبور . ارباب صلاحیتدن (صالومون‌ره‌ناق) ك دیدیکی کبی [بوانرلرك یالکنز (موضوع sujet) ی خرستیانجه‌در؛ چونکه قصص‌انجیله‌دن آلنمشدر .] ایشجیلکنه کلنجه [حانطـال ، غلیظ وهیئت مجموعه‌سی اعتباریله آهنکسز ، ذوقسز عجمی‌جه شیلردر .] صنایع نفیسه‌یه دائر یازیلان اك‌معتبر تاریخلر — واضح ومشهور مثاللرله — اثبات ایدوب کوستریبورکه بوعجمی‌لك دوری اوروپاده عصرلرجه دوام ایتمش ونهـایت صنعت (رومان Romane) و (غوتیق Gothique) دورلرینی دخی کچیروب براز تصحیح ذوق واکمال اصول هنر ایتدکدن صوکره، (صنعت نصرانیه) کندی چهرهٔ خصوصی‌سی ایله جلوه‌کر اولمغه باشلامشدر ؛ وآنجق اوزمان حقیقتاً معنادار وکوزل اثرلر ابداع ایده‌بیلمشدر. حتی طوغروسنی سویله‌مك لازم‌کلیرسه ادعا ایدیله‌بیلیرکه اصل (دورانتباه Renaissance) ده یتیشن اوامثالسز دهاة‌هنر، خرستیان صنعتی نامنه ! لاهوتی بدیعه‌لر وجوده کتیره‌بیلمشلردر .

فقط اونوتمایه‌لم که (انتبـاه) دیدیکمز انقلاب عظیم، دهای یونانی‌یی آ کلامق، اونك قوانین‌ظرافتنه اتباع ایتمك، نفائس آثارینی مشق ایدینمك، حاصـلی یونان قدیم عرفانی احیا ایتمك اسـتعدادیله تحقق ایده‌بیلمشدی ! واقعا میلادك اون‌دردنجی، اون‌بشنجی عصرلرنده ینه پاپالروار‌دی واونلرك دنیا اوزرنده بویوك بر نفوذی‌ده واردی . لکن (رافائل) کبی (میکل آنجه‌لو) ودها برچوق امثالی کبی داهیلری حمایت‌صورتیله عرفان وصنعته بویوك خدمتلر ایدن پاپالر (سـن برنار St Bernard) کبی خرسـتیان دکللردی . اونلرك ذوقـاً — حتی اعتقـاداً — نه‌قدر (پاغانیست) آدملر اولدوغنی کورمك ایچون تاریخلردن بر کره معلومات آلمالی ؛ خصـوصاً (جون‌ویلیام‌دره‌ی‌بر J . Wil . Draper) ی سویلتمه‌لی ! ...

بناءً‌علیه، خرستیانلغك ظهورندن اون بش عصر صوکره بیله اك مهم آثار بدیعیه، دهای یونانی‌نك نفحات الهامیله فیضیاب کمال اولمش اولونجه، دهابدایت نشئتنده (روح نصرانیت l'esprit du christianisme) لك ،

(صنعت وثنیه) یه فائق بر هنر ابراز ایده‌بیلمش اولماسی احتمالی جداً مستحیلدر . بویله بر دعوا - بدیهی باطل absurde - اولدوغی ایچون کندی کندینی نفی وافنا ایدر .

شو تقدیرجه کرك (ده‌ی ویدسن) لك، کرك (ویللاری) نك ادعالری یاکلشدر . هیچ اولمازسه پك فنا برشکلده وضع اولونمشدر . موازنه‌سز قونولان برشی کبی کندی کندینه دوشوب قیریلیور .

مع مافیه دورانتباه داهیلرینك - مناقب نصرانیتدن مستفیض اوله‌رق - وجوده کتیردیکی شاه اثرلرده شبهه‌سز امثالی نامسبوق برمعنای روحانیت وار !.. بونی انکار ایتمك یالکز حقسزلق ویاخود کستاخلق دکل، علویت صنعته قارشی نانکورلك اولوردی . (مادر المدیده Mater dolorosa) عنوانیله اوروپا موزه‌لرینی تزیین ایدن مشهور تابلولرده حضرت مریمك چهره‌سنی - حقیقتاً - برهالهٔ روحانیت ایله تنویر ایدن اوحزن علوی نه‌در؟.. حتی هیچ اصلی فصلی اولمایان ، حسب ونسبی بیلنمه‌ین، چهرهٔ حقیقیسی کورولمه‌ین بعضی اعزهٔ نصرانیه‌نك تصویرلرینه - ناصل برسحر صنعت ایله!؟ - اویله لاهوتی برسیمای سکینت، اویله بر صفوت علویت ویریله‌بیلمشدر ؟! .
البت بو موفقیت، منحصراً دهای صنعتك جلوهٔ فسونی‌در . طبیعتده هیچ اویله بر چهرهٔ انسانی کورمه‌ین صنعتکار البت او (ایده‌آل = خیالی) ، اوسماوی صورتی کندی خیالنده بولمش واوکا باقه‌رق (حضرت عیسانك باشی Tête de christ) نی رسم ایتمشدر . فقط اومعنای قدسیتی لایقیله ادا ایده‌بیلمك ایچون فوق العاده برهیجان ایله (ملهم inspiré)اولمامشدر!. دەیه‌بیلیرمی‌یز . بویله برادعاده بولونمق روح صنعتی آکلامامقدر . بوتون بدیعیاتی انکار ایتمکدر . اوحالده بوالهامك منبع حقیقیسی نه‌در؟. البته حسیات دینیه‌در!. الهامك علویتی ده بوحسیات دینیه‌نك ایقاع ایده‌بیلدیکی هیجان مخصوصك شدتیله متناسبدر . محققدرکه (ایمان foi) اولمازسه حسیات دینیه اوله‌ماز .

ایشته علی الاطلاق دینك وبالخاصه خرستیانلغك صنایع نفیسه‌یه وجه تأثیرینی بوراده تحقیق ایتمه‌لی‌در ؛ یعنی شدت ایمانی اولان برصنعتکار ایچون فیاض برمنبع الهامات اولماسنده ارامالی‌در .

نجه بو دعوانك حقيقی بودر . لكن حقيقت بو اولونجه ادعا ايديله بيلير كه:
[صنعت، خرستيانلغه مديون اولمقدن زياده، خرستيانلق صنعته مديوندر ؛ چونكه اونی صحيحاً اعلا ايتمشدر ؛ روحنی تشكيل ايدن معنای تسليميت وشفقتی احسن صورت اوزره ادا ايده بيلمشدر .] اكر (چين) ده (رافائل) كبی بر خارقهٔ فطرت چيقه ايدی ده (بوددا Bouddha) نك رسمنی — تخيل ايده بيلديكی كبی — تصوير ايده يدی ؛ صوكره (ميكل آنجه لو) كبی بر داهیٔ هنر ، حضرت موسانك هيكلنی يا په جغنه (قونفوچيوس Confucius) ك هيكلنی ياپه ايدی، (بوددیزم) دينی — انظار انسانيتده — چوق دها علوی وقدسی كوستريردی . يالكز شو واركه بو بويوك داهيلر خرستيانلق خدمتنده بولونمشلر ، چونكه اونك ايچندن طوغمشلر، اونك تينتی لريله بويومشلردر .

لكن بو بويله اولمقله، يونان قديمك نيچون (objectivisme) دركه - سنده قالمش بولونماسی لازم كلسين ! . . منطقاً بونده نه مناسبت وار . اون بش عصر سورن بر دورهٔ ظلم وجهالتدن صوكره خرستيانلرك علوی هيجانلره قابليت كسب ايده بيلمش اولماسی كيفيتی، نيچون — حر ياشايان وامثالسز بر مدنيت وعرفان ايله تمايز ايدن — بر ملت متقدمه نك عينی قابليتدن محروميتنی مستلزم اولسون ؟!. خصوصا او داهی ملت، خرستيانلغك ظهورندن چوق اول فطرت ممتازه سنك هر تورلو آثارنی ابراز ايتمش وكندی مدنيتی بوتون اوروپايه قبول ايتديرمش ايسه !.. بن بونده منطق كورميورم !.. حقيقتاً ده يوقدر ؛ بالعكس بو دعواده صريح بر طرفدارلق روحی واردر : يونان قديمك صنعتده سوبژه قتيويزم مرتبه سنه واصل اوله مامش بولوندوغنی ادعا ايتمك وبونك ده (تجارب وجدانيه) نك نقصانندن منبعث اولدوغنه قناعت كتيرمك ، خرستيانلغك علويت معنويه سنی — ضمناً — دعوا ايله مكدر .
[انسانده بو هيجانلری توليد ايدن ووجدان بشری بو تورلو تجارب معنويه ايله اعلا ايله ين دنياده يالكز خرستيان دينی اولمشدر !] ديمه نك — اوستی قبالی — بر طرزی در . دها اسكی دينلرك علويت اخلاقيه سندن صرف نظر ايديلوبده بو ادعای تفوق يالكز يونان مدنيتنی استهداف ايتسه بيله پك بويوك

برحقسزلق اولوردی . ارسطونك ، افلاطونك مدنيت وانسانيت واخلاق حقندەكی فكرلری حالا فلسفياتك اك عالی دستورلرندن معدوددر . قرون وسطی عالم نصرانيتی بو استادلرك تحريف اولونمش ـ عادتا بوزولمش تفسح ايتمش ـ فكرقيرينتی‌لريله كچينديايدی . كندی اعتقاداتنده برسرمايۀفلسفی بولەبيلەيدی بوكا تنزل ايتمزدی . فقط بو ، صنعت مسئلەسيمی‌يا ؟.. صنعت بحثنده بو دعوايی آچمق ، صحنهٔ بحثدن قاچمق ديمكدر . حالبوكه اساساً دعوا باطلدر . باطل اولدوغی بن‌اثباته قالقيشمايەجغم ؛ ينه (اوقسفورد Oxford) دارالفنوننك عالم‌متخصصی سويلتەجكم ؛ (پروفسسورماهافی) نك صميمی وحقيقتپرور برخرستيان اولدوغنده هيچ شبهم يوقدر .

مدنيت يونانيەيه متعلق اولان هرشيده ـ اعتقادمجه ! ـ هركسدن طوغرو معلومات ايدينمش اولان بو ذات ، معهود ادعانك نەقدر اصلسز اولدوغنی اثبات ايتمك ايچون تاريخ مدنيتی اشهاد وبرچوق مهم مثاللرايراد ايدييور : هرحالده واضحاً كوستريورکه يونان قديم خلقی ، او اضطرابات وجدانيەنك هيسنی بيليورلرمش ؛ بوخصوصده (تجارب معنويه) لری خرستيانلردن آزدكلش . فقط اووجدان عذابلرينی حيات‌حقيقيه صحنەسنده وياخود هرنوع آثار صنعتده تمثيل ايتمكدن پك اوقدر خوشلانمازلرمش . حتی بوادعاسنی تأييداً روايت ايدييوركه : قبل‌الميلاد بشنجی‌عصرده شهرت بولان [شعرادن (فری‌نيقوس Phrynichos) ، (ميلاسك سقوطی la chute de Miletus) نام تياتروسيله ملتك فلاكتنی تصوير ايدوب خلقی آغلاتديغی ايچون (١٠،٠٠٠) دراخمی جزای‌نقدی تأديەسيله محكوم اولمشدی .] الخ ! . . . اوحالده :

[حيات انسانيەنك ـ ناقابل اجتناب اولان ـ كدرلرنده ومسائل عظماسنده اسكی‌يونانی‌نك برمعاصر آدمقدر تجربەديده اولماديغنی ادعاايتمك ، عادلانه بر حكم دكلدر . بوتون يونان (تراژەدی Tragédie) سی‌نك باشليجه وظيفەسی اوآلام‌وجدانيەيی تمثيل‌ايدەبيلمك صنعتندن عبارت‌ايدی . وجدان عذابلرينك وپشيمانلقدن حاصل اولان اشكنجهٔ احتضارك اسكی يونانيلرجه تماماً معلوم اولدوغنی كورمك‌ايچون پروفسسور ويللاری دليله

عرض احتیاج ایدییورسه، اوکا افلاطونك (جمهوریت la république)
نام اثرینی توصیه ایده‌رم ؛ اونك سکزنجی کتابنده بر (مستبد tyran)
روحنك تعریفنه باقسین !.. یاخود (قسه‌نوفون Xénophon) ك (قهرمان
héros) تصویرینی کورسون !..] الخ !..

بالالتزام نقل ایتدیکم بوملاحظات مهمه شونی اثبات ایدییورکه: ماهیت
ومعنای صنعتی هرملتدن ایی آکلامش اولان یونانیلر ، صنایع نفیسه‌نك
هربرشعبه‌سندن آنجق کندی طبیعت وقابلیتنه کوره هنرایستیورلر، وبوشرطه
فوق‌العاده اهمیت وریییورلرمش ! . آرزو ایتمیورلرمش که حیات بشریه‌نك
هرجلوه‌سنی، هرجهتنی ـ لاعلی‌التعیین ـ هرهانکی بر شعبهٔ صنعت عرض
وتمثیل ایتمکه قالقشسین ، و حقیله ادا ایده‌میه‌جکی احوال و کیفیاته ، اطوار
وحسیاته ترجمان اولمغه چالشسین ! ..

ماهافی بوفکری دها آچیق سویلویور :

[. . . یونانیلر اویله ساده، شن وشاطر بویوك چوجوقلر دکل‌ایدی.
واسع ومتنوع تجارب حیاتیه‌یه مالك آدملردی . لکن اونلرده بر (طبع
سلیم bon sens) ـ حتی بر (دها génie) ـ واردی : بر صنعت نه‌یی
تبلیغ ایده‌بیلیورسه ، اوصنعتی اوموضوعه حصر وتخصیص ایتمك لزومنی
آکلامق خصوصنده‌کی فطانت جبلیه‌لری ایدی . اونلر پك ایی حس
ایتمشلردی‌که حیات بشریه‌نك عنیف دقیقه‌لرینی، قایناین شدتلی هیجانلرینی
تمثیل ایتمك ایچون (مرمر و طونج marbre et bronze) استعمال
اولونمامالی‌در . بواحتیاطی الدن براقدقلری آندن‌اعتباراً یونان‌هیکلتراشلغنك
(دورانحطاط période de décadence) ی باشلامشدر . (لائوقوئون
Laöcoon) ویاننده چوجوقلرینی تمثیل ایدن ایکی‌کوچوك آدم، براثردرکه
اونی معاصرینمزدن برهیکلتراش یاپمش‌اولسه‌یدی، بحق مغروراوله‌بیلیردی.
مع‌مافیه یونان قدیمك (الکپارلاق دوری L'âge d'or =) بویله براثری
هیچ بکنه‌مزدی . هله (فیدیاس Phidias =) بو هیکلی کورسه‌یدی
ـ ایشجیلکنده‌کی کمال هنره رغماً ـ اوکا نفرتله باقاردی .]

شایان‌دقتدرکه پروفسسور (ده‌ی‌ویدسن) ، بوادعانك ـطابان طابانه‌ـ

ضـديتی التزام ایتمشدی . غریبدرکه یکدیکرندن قطعیاً خبردار اولمایەرق بدیعیات حقنده بیان ملاحظات ایدن بو ایکی معلم متخصص ، عینی دعواده (لائوقوئون) هیکلنی مثال اولەرق ذکر ایتمشدر .

رومانك (واتیقان Vatican) موزەسنده طوران بواثر بر (غروپ groupe) در ؛ یعنی برهیکل مجموعەسیدر . (لائوقوئون واوغللری = Laöcoon et ses fils) عنوانیله مشهور عالمدر . (تروا Troie) لی برراهبك ایکی اوغلی ایله برابر قوجەمان بربوغا ییلانی طرفندن صاریلوب صیقیلدیغنی تصویر ایدر ؛ بومناسبتله شمائل وجهیەده اذای جسمانی علائمی لایقیله ادا ایدیلەبیلمشـدر . هله ییلانك دهشـتلی تضییقنه قارشی کندینی مأیوسانه مدافعه ایدن (لائوقوئون) ك صرف ایتدیکی قوتی کوسترمك ایچون عضلات پك بارز ومکمل برصورتده یاپیلمشدر . فقط چوجوقلریا کلشدر؛ چونکه عادتا کوچوجوك قطعەده بویوك آدملردر .

پروفسـور (دەی ویدسـن) ـ بالطبع ! ـ بو هیکلی بکەنیور ، هم اوقدرکه متأخریندن مشهور (قانووا Canova) نك یاپدیغی پهلوان هیکللرینی‌ده (واتیقان) موزەسنده عینی صالونه وضع ایتمش اولدقلری ایچون فنا حالده جانی صیقیلیور : [اواثرلری اورایه قویان، قانووانك برظالم دشمنی اولسه کرکدر !.] دییور؛ یعنی [لائوقوئون کبی بربدیعهٔ صنعت حضورنده ـ قانووانك ـ اومعناسز وباباغی پهلوان هیکللرینی تشهیر ایتمك بوآدمی تزذیل ایتمکدر !] دیمك ایستیور . حالبوکه بومثال ، پروفسـورك ادعاسی علیهنه بردلیلدر ؛ چونکه میلاد عیسادن اللی سنه اول تراش و رکز ایدلمشدی . بناءً علیه برخرستیان اثری دکلدر؛ (آتیق Attique)، یعنی خالص یونانی‌در، دهای یونانی‌نك الك اصیل نمونهٔ هنری‌ده صاییلمیور . دورانحطاط آثارندندر. هرنەقدر (صالومون رەناق) بوفکرده دکلسەده !..

بویله، وحسیات انسانیەیی مصور معنادار اثرلر آرانیلیرسه دها اسکیلری واردر : (١٨٨٠ـ١٨٩٠) سنەلرنده آلمانلرك (برغمه Pergamon) ده کشـف ایدوب برلین موزەسـنه قویدقلری (افریز frise) لر ، میلاددن

(١٦٦) سنه‌اول حك اولونمشدی . (دیو géant) لرله آلهلرك محاربه‌سنی تصویر ایدن بو جسیم قابارتمه‌لرده اشخاصك چهره‌لری پك معنادار در . اوندن صوكره یونان (لحد sarcophage) لرنده بر چوق (نوحه‌كر pleureuse) لر وارکه حزن ماتمی — بالخاصه قادین چهره‌سیله — ادا ایتمك ایچون یاپیلمش وبو، کیت کیده عادت اوله‌رق خرستیانلر طرفندن دخی تقلید ایدیله کلشدر .

شو معروضاتمله بداهتاً ثابت اولیورکه — خرستیانلغك ظهورندن چوق اول — عالمی حیران ایده‌جك اثرلر قویوب کیتمش اولان یونان استادلری تصویر حسیات ایتمك هنرینی بیلیورلرمش و البته بومعرفتی خرستیانلردن اوکره‌نمه‌مشلر ؛ چونکه اووقت دنیاده خرستیان یوقمش ! ..

بدیعیات بحثنده پك حرارتلی مناقشاته سببیت ویرن بو مسئله‌یی التزاماً شرح وتفصیل ایتدم . بر اثر صنعتك قیمت بدیعیه‌سنی تقدیراً ویریلن حکملرك، طرز تلقی‌یه کوره نه‌قدر اختلاف ایده‌بیلدیکنی کوسترمك ایسته‌دم . بو مسئله‌لرده ذوق شخصی ایله حسیاتك — حتی حس دینی وملی‌نك ! . — فکر تنقیدی نه‌درجه‌لره‌قدر تحت تأثیرنده بولوندوره‌بیلدیکنه بر مثال صریح ویرمك مقصدیله ایکی معتبر محررك — عینی شی حقنده — سویله‌دکلرینی مختصراً نقل ایتدم . [بوبحثك مناقشات فلسفیه‌سی ایچون objectivisme و subjectivisme تعبیرلرینك ذیلنه باقیکز !.]

مع مافیه بر نقطهٔ مهمه دها وارکه اونیده اخطار ایده‌رك سوزه نهایت ویرمك ایسترم: یونان قدیمده هیکللر، انسانلری تصویر ایچون دکل، آلهلری تمثیل ایچون یاپیلیردی . طبیعی درکه اونلرك چهره‌لرینه بر علویت وقورانه ایله بر سکینت مطمئنه ویره‌بیلمك، الك بیوك شرط هنر ایدی . حالا بوکون وقار اصالت و (سکینت serénité) ایله ممتاز اولان برچهره‌یه (olympien) صفتی عطف ایدلمکده‌درکه (اولیمپوس سکنهٔ لاهوتیه‌سنك یعنی یونان آلهلرینك چهره‌سی کبی) دیمك تقدیرنده‌در . یونان هیکلتراشلغی ایشته بو قانون قویم دائره‌سنده حرکته مجبور بولونیور و او چهره‌لرده احتراصات علائمی کوسترمك ایسته‌میوردی . اونك ایچون هیکللره (ادا expression)

ویرمیوردی . یوقسه ویرمه‌سنی بیلمیور دکلدی . نه‌دن صوکره – (یاریم آله = Demi-Dieu) عد اولونان (قهرمانلر héros) ایچون ده هیکللر رکز ایتمك عادت اولدی. دها صوکره (اولیمپیاد olympiades) اویونلرنده برنجی چیقان (پهلوان palestre) لر ایچون ده یاپیلدی . چونکه بو آدملر (تألیه apothéose) ایدیلیردی . نهایت پاره‌ی اولان هرکس هیکلنی یاپدیرمغه باشلادی وبوندن(portrait-statue) (طرز genre) ی حاصل اولدی . اووقت چهره‌نك شمائل ممتازه‌سنی – اولدوغی کبی – تقلید ایده‌رك صاحبنه بکزتمك لازم کلدی . بناءً اساساً اصیل وایده‌آل بر ماهیتی حائز اولان هیکلتراشلق صنعتی – ناتورالیزم مجبوریتی ایله – عادیلك وبایاغیلق درکه‌سنه ایندی؛ بوکون او حالده‌در. وزمانمزده او اسکی موده‌ل کوچ بولونور. حالبوکه علوی معناسیله هیکلتراشلغك حیثیتی بو دکلدی . ماهیتاً آریستوقرات اولان صنعت نفیسه‌یی ده‌موقراسی میلادی تولدورور . ماهافی‌نك البت حقی وار .

بوتون بو بحثك خلاصه‌سی، (صنعتده طرز ادا وتبلیغ le mode de l'expression dans l'art) مسئله‌سنه منجر اولویور. بونك ایچون ده هر شعبهٔ صنعتك ماهیت ذاتیه‌سنه موافق اولان ادای بدیعی‌یی، وکندینه کوره اك بلیغ اولان لسان طبیعی‌یی تعیین ایتمك ووسائطنی تتبع ایله‌مك لازم کلیور. بوقاریدن بری ویردیکم ایضاحات ایشته بوکیفیتك اهمیت فائقه‌سنی آکلاتمق ایچون ایدی .

صنایع نفیسه، انسانده جبلی اولان هیجان بدیعی‌یی هرهانکی برصورتله اظهار ایتمك احتیاجندن طوغمشدر . وظیفه‌سی ینه اودر . فقط مدنیت ایله برابر تکامل ایتدکجه تقسیم اعماله اوغرامش وبرطرفدن ده وسائط تبلیغیه‌سنی اکمال ایده کلمشدر. حیاتك، حتی حیات کائناتك هرهانکی برنوع تجلیاتنی عرض وتمثیل ایده بیلمك ایچون هرشعبهٔ صنعت دیکرلرندن دها زیاده الویرشلی ودها بلیغدر . حیات اجتماعیه‌یی (تمامیتی ایله intégralement) تمثیل ایده بیلن یالکز بر (art dramatique) یعنی – معنای شاملی ایله –(تیاترو le théâtre) واردر . مع مافیه اوده خیلی تکامل ایتدیکی ایچون تقسیم اعماله مجبور اولمشدر.

[بوتون صنعت نظریاتی ایچون esthétique کلمه‌سنه، تاریخی تفصیلات ایچون représentation تعبیرینك ذیلنه مراجعت ایدیکز !]

فرانسزجه **Bi-auriculaire** اذنی
انکلیزجه Bi-auricular

بر صدایی، هرایکی قولاقله بردن طویمغه (سَمعِ اُذُنَیْنی) دەنیلیر . فیزیولوژی علماسنك بوخصوصده تدقیقاتی اثبات ایدیورکه بز، آنجق بو سایەده (بر صدانك استقامتی la direction d'un son) نی تعیین ایدەبیلیور ایمشز . منحصراً (پسیقوفیزیولوژی) یه عائد اولان بو کیفیتك تحقق، پسیقولوژیده، و ـ طولاییسیله ـ فلسفەده پك اهمیتلی بعضی مسائلی یکیدن چالقالایەرق جدّی مباحثاته میدان آچمشدر . مثلا استقامت ـ حد ذاتنده ـ سامعه ایله قابل ادراك بر کیفیت دکلدر ظن اولونورکن سمع اذنیینك بوخصوصده مهم بررولی اولدوغنی تسلیم ایتمك لازم کلمشدر . عینی صدانك هرایکی قولاغمزه ـ آیری آیری ـ اجرا ایتدیکی تأثیرلر آرەسندەکی فرقی ادراك ایله آنك جهت واستقامتنی آکلیورسەق، شبهەیوق‌که سریع وخفی بر محاکمهٔ ذهنیه ایله برقیاس یاپدقدن صوکره بوکا موفق اولویورز دیمکدر . حالبوکه بویله بر محاکمه ایله ذهنمزك مشغول بولوندوغندن قطعاً خبردار اولەمیورز . بریسی اسممزی چاغیرچاغیرمازه، همان باشیمزی چویرییورز وصدانك وارد اولدوغی طرفه چویرییورز . یعنی بر آنده (تحدسی اولەرق intuitivement) استقامتی ادراك ایتمش کبی طاورانیورز . کورولویورکه بوکیفیت، فلسفەده پك جدّی مسألەلر وجودە ویرن (غیرمشعور inconscient)، (قیاس خفی inférence secrète) وبالنتیجه (تحدس intuition) و (استحضار représentation) بحثلریله صیقی صیقی‌یه علاقەداردر . فضله اولەرق مکان مفهومی la notion de l'espace) مسئلەسنده تأثیر ایدر . [بونك اولانجه اهمیتنی تقدیر ایچون اولا (sens) کلەسنده سامعه‌یه دائر ویریلن معلومات مخصوصه‌یه، صوکرەده آنفاً ذکر اولونان تعبیرات اصطلاحیه‌یه آیری آیری باقیکز .]

Bien

خیر (ایی ، مال)	**Bien**	فرانسزجه
	Good	انکلیزجه
	Gut	آلمانجه
	Bene	ایتالیانجه

بو تعبیر، باشلیجه ایکی معنایه کلیر که بز عثمانلیجه‌مزده اونلری باشقه باشقه کلمه‌لرله ادا ایده‌رز . اولا (bien) (خیر) دیمکدر ؛ بو تقدیرجه ضدّ مقابلی (شر mal) در بالخاصه (علم اخلاق la morale) اصطلاحنجه معتبر اولان معنا بودر. (علم اقتصاد économie politique) و (علم حقوق la science du droit) لسانندە (مال) دیمکدر ؛ (اموال منقوله biens mobiliers) کبی . دیمك اولویورکه اوروپالیلر، حیاته نافع اولان هرشیئی (ایی و خیرلی) اولمق اوزره تلقی ایتمشلر و ـ همان هر لسانده کورولدوکی وجهله ـ بو نوع کلمه‌لر، صوکره‌دن صوکره بر معنای اخلاقی اکتساب ایتمشدر. حکمت اخلاقیه‌نك قیمتی تطبیقات نافعه وعملیه‌سیله اولچن فیلسوفلر بیله (bien) تعریفنده ماتریالیستجه دوشوندکلرینی اظهار ایدییورلر : [انسانك هر هانکی بر (آرزو désir) سنی (تشفیه satisfaire) ایده‌بیلن هرشی ـ او اعتبار ایله واونسبتده ـ بر (قیمت valeur) ی حائزدر . ایشته اوکا (bien) ده‌نیلیر وبویله بر مقصده خادم اولدوغی ایچون اویله ده‌نیلیر.] دییورلر که بر تعریف ممیزدکلدر؛ چونکه (خیر) و (مال) مفهوملرندن هر ایکیسنه‌ده‌خی کله‌بیلیر؛ هم یالکز او ایکی معنانك قرابت اصلیه‌سنی کوستریر . یالکز اینجه بر فرقی ملاحظه ایده‌رك التباسدن قورتوله‌بیلیرز : واقعا بر آرزومزی تشفیه بر (احتیاج besoin) مزی تطمین ایده‌بیلن هرشی، البته حیاتمز ایچون موجب خیردر. فقط بو تعریف پك کنیشدر؛ برچوق شیلری شامل اوله‌بیلیر . تمیزهوا وضیا ، حتی نصیحت، تسلّی ودوستلق کبی !.. ایشته مادی اولسون معنوی اولسون ـ بو نوع (bien) لره (مال) ده‌یه‌مه‌یز !.. بر شیئك (مال) عد ایدیله‌بیلمه‌سی ایچون (قابل احراز اولماسی !) بهمه‌حال شرطدر . آنجق اقتصاد معناسیله قیمتی اولان

برشی مال اوله‌بیلیر؛ ویالکز احرازاولونه‌بیلن شیلرك اویله‌برقیمتی‌واردر .
[approprier تعبیرینه باقیکز !]

دیمك‌که یالکز (ایشه یارایان) دکل ؛ عینی زمانده احراز اولونه‌بیلن
شیلر — اقتصاد معناسیله — (biens) در . (اخلاقیون les moralistes)
بویله شیلرله اوغراشماز .

بر چوق شیلر آرزولرمزك برینه موافق ودیکرینه منافی اوله‌بیلیر .
زمان ومکانه کوره‌دخی بوموافقت ده‌کیشه‌بیلیر . بونلرده — اولسه‌اولسه —
آنجق (جزئی واضافی partiel et relatif) بر خیر اوله‌بیلیر . فلسفه‌نك
بوجزئیات‌ایله دخی بك‌اوقدر علاقه‌سی‌یوقدر ؛ چونکه بونلر نامحصوردر .
فیلسوفلرك‌اصل‌تحقیق‌ایتمك‌ایسته‌دیکی (خیراعلا le Souverain Bien)در .
انسانی هروجهله (سعادت حقیقیه vrai bonheur) یه ایصال ایده‌جك
اولان (دستورعمل principe de conduite) ی، خیراعلانظریه‌سندن
استنتاج ایتمك لزومنده فیلسوفلر متحدالرأی بولوندقلری‌ایچون اوکا (خیر
اخلاقی Bien moral) دخی‌دیرلر .

ینه فیلسوفلرك اعتقادنجه، بویله برخیره‌نائل ویاخود قابل‌اولمق، انسان
ایچون (اقصی‌المطالب suprême vœu) اولان (سعادت عظمی
Béatitude) در . [بوتعبیره باقیکز تفصیلات تاریخیه واردر . Eudé-
monisme) کلمه‌سنده دخی بومسئلهٔ اخلاقیه‌نك مناقشات فلسفیه‌سی‌تعقیب
ایدیلوب هرمذهبه کوره بر نتیجهٔ مخصوصه استخراج ایدلمشدر .]

آکلاشیلیورکه حیاتمزك مقصد اعلاسنه — صمیماً واصالةً — تعلق
اعتباریله، بوندن‌مهم ومبرم‌برمسئله اولمامق لازم‌کلیر . فی‌الحقیقه اوته‌دن‌بری
فلاسفهٔ اخلاقیون بوکا نصب دقت ایتمشلر وفلسفهٔ اخلاقیه‌ده اختلافات
مذهبیه، بومسئله‌یه تعلق‌ایدن‌نظریات اختلافاتندن طوغمشدر . [بومعلومات
morale کلمه‌سنه عائد تفصیلاتده مندرجدر .]

دنیاده (خیر وشر le bien et le mal) بحثی ، یالکز فلسفه‌یی
دکل، بالجمله ادیان وشرایعی دخی جداً مشغول ایتمشدر . ادیان نظرنده‌ده
بوندن مهم برمسئله یوقدر . بوکاسبب‌ده ماهیت اخلاقیه‌سی‌در . [بوجهت

خاصةً dualisme و manichéisme تعبيرلرنده ايضاح اولونمشدر .]
خلقتده خيرك ، ياخود شرك اصل اولەرق وجودى، ياخود برينك ديكرينه عاقبت فائز وغالب اولەجغى اعتقادى دخى بر مسئلهٔ غامضەدركه ـ اوتەدنبرى ـ سوركلى وحرارتلى مناقشاته ميدان آچارق بعضى مذاهب فلسفيەنك تولدينه سببيت ويرمشدر . [بونك ايچونده optimisme و pessimisme كلەلرنده ايضاحات وافيه واردر .]
بناءً عليه برچوق مباحث فلسفيه ايله صميمياً مناسباتى اولان بومسئله ـ جهت ارتباطنه كوره ـ باشقەباشقه بابلرده تفصيلاً بسط وتنقيد ايدلمشدر. يالكز بوراده تعبير مذكورك معناى اقتصاديسنى تشريحاً دها ايكى سوز سويلەمك ايسترم . اعتقادمجه بزده الڭزياده بيلنمەسى و لايقيله تعليم ايدلمەسى لازم اولان حقيقتلردن برىده بودر .
طبيعت محض خير عدايدلمەسه بيله، هرحالده انسانك ايشنه يارايەبيلەجك برچوق شيلرى حاويدر . مدنيتك برمعناسى دخى طبيعتده بويله شيلر كشف ايدەرك اسباب مسعوديتى آرتديرمقدر . بوندن نيجه بيك عصر اول ياباني اورمانلرده ، مغاره قوغوقلرنده ـ طبقى حيوان كبى ـ ياشامش اولان ايلك وحشى انسانلر، كائناته البت بزم نظرمزله باقەمزلردى ؛ واونك ايچون دنيادن بزم قدر تأمين استفاده ايدەمزلردى . لكن، اوايلك انسانلر، ناصل لاهوتى برنداى الهامه تبعيت ايتديلر، ونەكبى تشبثاتده بولونديلركه انسانيت بومدنيت يولنى كشف ايدەرك بوكونكى مرحلهٔ كمالەقدر كلەبيلدى ؟ .. بو پك مهم برسوألدر . (يونان اساطيرى mythologie grecque) نقل ايديـيورلركه (پرومەته Prométhée) ، (ژوپى تر Jupiter) دن آتشى چالارق انسانلرك يد استفادەسنه توديع ايتمش واوسايەده مدنيت باشلامش . كوزل!. فقط بزلر بوكون اوسوأله يالكز بروجهله جواب شافى ويريلەميەجكنى بيليورز ؛ چونكه مدنيتك اجتماعى، سياسى، حقوقى، اقتصادى بديعى، صناعى الحاصل مادى ومعنوى اولمق اوزره بر چوق معنالرى واردر ؛ بو متنوع تظاهرات مدنيه آرەسنده دخى (لاينفك inséparable) بر رابطهٔ قويه اولدوغى آشكاردر .

(bien) تعبیرینه اقتصاداً تعلق اولان معنای مخصوصه کوره، سوأل مذکوره یالکز او نقطهٔ نظردن بر جواب ویرمك ایجاب ایدرسه دەیه بیلیرم که: [انسان بر شیئی ایشنه یارایه بیله جك بر صورتله قوللانه بیلمك یولنی کشف ایتدکدن صوکره اوکا بر قیمت مخصوصه ومعینه ویره بیلمش وآنجق او سایه ده مدنیت یولنی بولمشدر !.] اقتصادی معناسیله مدنیتك (مبدأ principe) ی بودر . بودستورك معنای حکمتنی شرح ایتمك ایچون مثال آرامغه ده حاجت یوق !. انسانیتك بوتون موفقیات نافعه سی ـ هیچ اولمازسه اونك اك بویوك قسمی ـ بونی صراحتاً کوستریر :

بر آغاج دالنی یاروبده آره سنه کسکین بر چاقماق طاشی پارچه سی صیقیشدیرمق ؛ الیاف نباتیه یی ئوروبده ایپ یاپمق ؛ صوکره یردن بر قایا پارچه سی آلوبده صاپان طاشی کبی قوللانمق ؛ یابان ئوکوزینك بوینوزینی مشربه ایدینمك ؛ یاش دەری پارچه لرینی چاریق یاپمق، البته بو اشیای خسیسه ده ـ محافظهٔ حیاته الویریشلی ـ بر منفعت کشف ایتمك دیمکدر ؛ یعنی اونلره ـ نافع اولدقلری وجهله واونسبتده ـ بر قیمت ویره رك مال ایدینمکدر . دهای بشرك بوندن پارلاق بر لمعهٔ الهامی، بوندن بویوك بر موفقیت ومظفریتی اولمامشدر، دەیه بیلیرم . انسان مدنیت یولنی آنجق بو سایه ده کشف ایده بیلمش و آرتق او یولدن آیریله مامشدر . (محافظهٔ نفس conservation personnelle) سائقهٔ غریزیه سنك اثر الهامی اولان بو شعلهٔ ذکا، یاشامق احتیاجاتنی تطمین ایتمك اوغرنده دائما ارادت کوسترمش وبوکا موفقیتی نسبتنده (غوغای حیات la lutte pour la vie) ده فائز اوله بیلمشدر . [بو تعبیراته باقیکز !]

بوکونکی سعادت مادیه مزك رفعتنه رغماً ینه عینی یولی تعقیب ایله ترقیات مدنیه یه خادم اولویورز . مثلا : دها دونه قدر مضر ومهلك مردارلقلردن معدود اولان لاشه لر، کمیکلر، پاچاورەلر، سوپرونتولر، یمك آرتیقلری ودها برسورو (فضلات عضویه déchets organiques) نك نه کبی ایشلره یارایه بیله جکی یاقین زمانده کشف اولونمشدر . بوکون بوکبی مواد سفیله حسابنه عالم تجارتده دوران ایدن سرمایه میلیونلرجه لیرالر طوتیور. بو بر ثروتدرکه اسلافمز اوندن استفاده ایده بیلمك یولنی دوشونه مه مشلردی.

واقعا کیمیانك کشفیات نافعه‌سی هرماده‌نك بر ایشـه یارایه‌بیلمه‌سی احتمالنی کوستره‌رك علم اقتصادك نقطهٔ استنادی اولان دستور اساسی‌یی شرح‌وتنویر ایتمش وبوصورتله ـ تخمینك فوقنده ـ بر خدمت مشکوره‌ده بولونمشدر . فقط ـ دەمین دیدیکم کبی ـ کیدیش دەکیشمه‌مشدر . اوته‌دنبری نه ایسه ینه‌اودر : (دورجحری) ده بروحشی‌نك ئوکوزبوینوزندن مشربه ویاخود دستره یاپمه‌سیله، بزم عینی‌ماده‌دن چاقی‌صاپی یاخود (منقله) اعمال ایدیشمز آره‌سـنده ـ حکمت اقتصادیه‌جه ـ ذرّه‌قدر فرق یوقدر . یالکز برشی وار !.. کیمیا بزه [هیچ برشیئك هدر ایدلمه‌مه‌سی امکانی] اوکره‌تدی . بوحقیقتی بزاجدادمزدن ایی بیلیورز . فرضا عادی اصول‌ایله کومور یاقان برکویلونك برچوق موادنافعه هدرایتدیکنی کورویورز؛ (تسخین یابس) اصولیله هم ایی کومور آلمق، هم‌ده (حامض خل acide acétique) ، (قره‌ئوزوت créosote) ودهـا بعضی مواد نافعه استحصال ایتمك ممکن اولدوغنی بزه اوکره‌تن کیمیـادر . بوکون تأمین منفعتده غایهٔ موفقیت ، طبیعته‌یاقلاشمق‌در. طبیعت‌هیچ‌برذره‌یی هدرایتمز؛ غایهٔ‌اقتصادیه‌بواولمالی‌در !

کورولویورکه کیمیا وحکمت، ماده وقوتده تصرف‌یولنی اوکره‌تدیکی ایچون علم اقتصاده هرشیدن زیاده خدمت ایتمکده‌در . لکن اصل معرفت برشـیئك فی‌الحال نه‌ایشـه یارایه‌بیله‌جکنی وناصل یارایه‌بیله‌جکنی تفطن ایتمك‌در . ایشته بالخاصه علم اقتصادك وظیفه‌سی بودر ؛ دهای اقتصـادی‌یی بوراده آرامالی‌در . بوموفقیت، ـ مع‌التأسف ـ کتاب اوقومقله اوله‌ماز .

محقق‌انسانیتده (طیب معیشت le bien être) ی یعنی‌سعادت‌مادیه‌یی تأمینه اك زیاده خدمت ایدن نوع ذکا بودر . برمملکتك بختیارلغی، ثروتی بوذکاوتك ـ افرادامتده ـ تظاهراتی‌ایله متناسبدر .

بو هنر اقتصـادینك بك کوزل مثـاللرینی مملکتمزك بعضی اجراآت حمیتپرورانه‌سنده بالذات کوروب کمال شکران‌ایله تتبع ایتمش اولدوغم ایچون ـ مع‌الممنونیه ـ ذکر ایتمك ایسترم :

جاهل برکویلو، بر (کول‌بوغاچه‌سی) پیشیرمك‌ایچون برچام‌ده‌ویرییور،

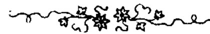
ومع التأسف بعضاً براورمان یانغیننه سببیت ویردیکی ده اولویور. جلال مختار ـ هلال احمرده‌پوسنده ـ بر آغاجك ذره‌سنی ضایع ایتمیور: کوتوکندن تکمیل برعربه لوازمنی تدارك ایدییور: آریش، اوق، دینکل، یاصدیق کبی شیلری یاپدیرییور. صوکره چام قابوقلرینی قایناتوب برنوع بویا استحصال ایده‌رك مرضای عسکریه ایچون ـ آمریقان بزندن ـ دیکدیردیکی انتاریلری وایشجی فوطه‌لرینی اونکله تلوین ایدییور. بویاقازانی قایناتمق ایچون‌ده آغاجك کندی یونغه‌لرینی وایشه یارامازدالارینی یاقییور. تکرلکلردن آرتان صاغلام اودون پارچه‌لرندن (قولتوق دکنکی) قبضه‌لری کسدیرییور؛ واوروپادن یوز اوتوز غروشه کلان بر چفت قولتوق دکنکنی، دولته سکز غروشه مال ایدییور. صوکره ـ دور اندیشانه بر تقید ایله ـ قورمش اولدوغی بر سورو صالامورە فوچیلرینك سطحنه بیریکن وبرایشه یارامایان بالق یاغلرینی، ـ تجارك یاپدیغی کبی ـ یاقوب محو ایتمك ایچون کونده‌لك وزحمت صرف ایده‌جکنه، طوپلاتیور؛ وبویاقازانده تراکم ایدن طورطولر وسائر قطرانی ماده‌لرله قاریشدیره‌رق، یوك آرابه‌لرینك تکرلکلرینه ودینکیللرینه طلا ایتمك اوزره قوللانیور. فیریق اسکی تسکره‌لرك هیچ برقسمنی زیان ایتمیور؛ هله اقسام خشبیه‌سندن کوزل چرچوه‌لریاپییور. سرکی‌ده تشهیر ایدییور. الخ!. فکر اقتصاد ومعرفت تصرف قطعاً بوندن ایلری کیده‌مز! . . بونده دهای هنر کبی بر اثر الهام وار. [économie politique کلمه‌سنده ایضاحاته باقیکز !]

Bilatéral ذوالجانبین

Bilatéral

لاتینجه‌ده (bis-bi) اداتی چفت ویاخود مکرر معناسنی افاده ایتمك اوزره بر چوق تعبیراتك اولنه داخل اولور. بورادە (صَفحه) دیمك اولان (latus) کلمه‌سنه ربط ایدلمشدر. شو تقدیرجه تعبیر مذکور، (ایکی یوزلی یعنی ایکی طرفلی) معناسنی افاده ایدر. هرشی حقنده قوللانیله‌بیلیر. نباتات وتشریح کبی علومده چوق کچر برکلمه‌در. اصل حقوق لساننده بر اصطلاح حیثیتی احراز ایده‌بیلمشدر: (طرفَینِ عاقِدَین)دن هربرینك برشی تعهد ایتمه‌سی صورتیله عقد ایدیلن (مقاوله contrat) یه

(متقابل réciproque) دەنیلیر؛ اگر طرفیندن بری دیگرینك ایفای عهد ایتمەسی شرطیلە تحت مجبوریتە گیررسە اوصورتلە عقد اولونان مقاولە (bilatéral) اولور. [حقوقە عائد تفصیلات ایچون قاموسك حقوق قسمنە؛ فلسفۀ اجتماعیە مسائلنە متعلق خصوصات ایچودە بو قاموسك ایكنجی جلدندە contrat كلمەسنە باقیكز !]

Binoculaire (Vision)

(رؤیت) عینیئە (Vision) **Binoculaire** فرانسزجە
Binocular vision انكلیزجە
Binoculares sehen آلمانجە
Vista binoculare ایتالیانجە

عینی شیئی، عینی زماندە ایكی گوزلە بر گورمك دیمكدر . بدیهی اولان بو كیفیت حقندە برچوق علما طرفندن كمال دقت وغیرتلە اجرا اولونان تدقیقات ، خیلی غریب بر سورو حادثاتك انكشافنی موجب اولمشدر . گوزلرمزك هربری عینی شیئی آیری آیری گوردوكی حالدە ناصل اولویوردە بزە اونی تك گورویورز، چفت گورمیورز؟... اولا بونك سببی آكلاشلمشدر : هرایكی (شبكۀ عینیە rétine) دە اوشیئك (خیال image) ی واقعا آیری آیری ترسم وتشكل ایدییور ؛ یعنی برشیئك، مثلا بر آغاجك آیری آیری ایكی رسمنی تلقی ایدییورز؛ فقط، هنوز سرینی كشف ایدەمەدیكمز غریب بر (عملیۀ ذهنیە opération mentale) سایەسندە او ایكی خیالی توحیدایدییورز . حالبوكە اوایكی (خیالات شبكیە images rétiniennes) آنجق بر نقطەدە یكدیگریلە تماس وتلاقی ایدەبیلدكلری ایچون، اوزاقدە منظورمز اولان او آغاجی مجسم وقاباریق اولەرق گورەبیلیورز . [perception و stéréoscope, visuelle de la distance تعبیرلرینە باقیكز !]

دیدیك اولویوركە (بعد ثالث la troisième dimension) ی آنجق بوسایەدە ادراك ایدەبیلیورمشز !

طبق (bi-auriculaire) تعبیرنده سویله‌دیکم کبی بو حادثه‌نك ده تماماً عینی مسائل فلسفیه‌یه ایله صیق صیقی‌یه مناسبتی واردر .

[بناءً علیه فلسفه‌نك بالخاصه (ادراك مكان perception de l' espace) مسئله‌سنده بو حادثه‌نك كمال اهمیتنی تقدیر ایچون اولا (sens) كلمه‌سنده (باصره la vue) یه دائر ویریلن معلوماته، صوكره‌ده espace, incon- scient, و inférence, représentation كلمه‌لرنده بسط اولونان مناقشات فلسفیه‌یه باقیکز !]

Biologie

حیاتیات (علم حیات) **Biologie** فرانسزجه و آلمانجه
Biology انكلیزجه
Biologia ایتالیانجه

بو تعبیر قیمتدار، صوك زمانلرده وضع وقبول اولونان اصطلاحات مهمه‌دندر . اولا (تره‌ویرانوس Treviranus) و - بر روایته كوره - مشرّح مشهور (بیشا Bichat) بو تركیبی اویدورمش واصطلاح اوله‌رق قوللانمشدر؛ ده‌نیلیور . علمای طبیعیوندن (لامارق Lamarck) ده دخی بو شرف اسناد اولونمشدر . شوراسی محققدركه بو آدم هركسدن اول اوكله‌نك تعمم وانتشارینه خدمت ایتمشدر . یونانی‌ده (bios) حیات ، (logos) دخی مبحث معناسنه وارد اولدوغی جهتله (بیولوژی) مبحث حیات ، یعنی علم حیات دیمك تقدیرنده‌در .

بوكون علومده كركی كبی (تقسیم اعمال division de travail) وقوعه كلمش اولدوغی ایچون مسائل حیاته تعلق ایدن معلوماتمز دخی - بالضروره - اقسام مختلفه‌یه آیرلمش واونلرك هر بری (حدود وموضوعات خصوصیه‌سیله) تعین وتمایز ایده‌رك برطاقم شعبات علمیه‌یه وجود ویرمشدر . بناءً علیه معلوماتمزك بوكونكی وضعیتنه نظراً (بیولوژی) تعبیری بر تك علمك اسمی اوله‌ماز ؛ آیری برصنف تشكیل ایدن برسلسلهٔ علومك (اسم

جامع nom collectif) ی (manifestations de la vie تجلیات حیات) ی دره؛ - بعضی وجوه ایله - موضوع بحث ایدینن (علوم مختصه sciences spéciales) نك عمومی بردن شامل بر تعبیردر . حتی بو عمومیته نظراً (بیولوژی) - عضویاته تعلق ایدن بالجمله علومك - نوعما بر فلسفه‌سی کبی تلقی اولونیوره وحیاتك آنجق (مسائل اقصا questions ultimes) سیله قوانین عمومیه‌سنی تدقیق ایدییور . حالبوکه علوم حیاتیه‌نك هر بری - تفرعات حادثاتی جنسلرینه کوره تقسیم ایده‌رك - آیری آیری تتبعه چالیشیور .

شو تقدیرجه بو کلمه، عادتاً (ریاضیات les mathématiques) ، حتی (ادبیـات) کبی بر اسم جامع اولمش اولویور . فی الحقیقه ریاضیات نامی آلتنده (حسـاب، هندسه، مثلثات، جبر ، حساب تمامی وتفاضیلی، ماکنهٔ عالیه ، سـینه‌ماتیق) ودها بر طاقم علوم مستقله ومعینه بولوندوغی کبی ، (حیاتیات) تعبیرینك ضمننده‌ده برچوق علوم مسـتقله مندرجدرکه اونلر حقنده شیمدی مختصر مفید بر فکر ویره‌جکم . لکن اولا شونی اخطار ایده‌یم که علوم حیاتیه‌یی (تصنیف classifier) ایتمك ایچون ترتیب اولونان جدوللردن همان هیچ بری علی الاطلاق دیکرلری اوزرینه مرجح اوله‌ماز؛ چونکه نقطهٔ نظره کوره تقسیم علوم ده‌کیشه‌بیلیور . [classification کلمه‌سنه باقیکز !]

بناءً علیه بو خصوصده مبدأ اتخاذ اولونان نقطهٔ نظرك اهمیتی درکاردر . بنم فکریمه کوره اك طوغرو کورونن تقسیم، شودر :

اولا (حیات la vie) دیدیکمز محصلهٔ حادثاتی عمومی برصورتده تتبع ایتمك ممکندر. برده (تجلیات خصوصیه manifestations spécifiques) سنه کوره تدقیق ایتمك مجبوریتی واردر ؛ چونکه ذوی الحیات ایکی عالم تشکیل ایدییور : حیوانات، نباتات !...

اوحالده بر (حیاتیات عمومیه biologie générale) ، برده (حیاتیات خصـوصیه biologie spéciale) اولمق اوزره علوم حیاتیه ایکی بویوك شعبه‌یه آیریلیر .

برنجیسی، (حیاتك منشأی l'origine de la vie) نی تدقیق ایدر ؛

وفي‌الحقيقه بومسئلهٔ غامضه ایله اوغراشمق اونك وظیفه‌سیدر ؛ چونکه (تشریح) کبی، (فیزیولوژی) کبی ، (انساج) کبی علوم خصوصیه، حیاتی اولدوغی کبی قبول ایده‌رك آنجق حادثاتی تدقیق ایدر . اونك ماهیتنی، تاریخنی، کیفیت نشئتنی تحقیق ایله اوغراشماز .

ایشته منشأحیاتی موضوع بحث ایدن قسمنه (biologie génétique) دیرلر. بوداٸرهٔ علمیه‌ده تدقیق اولونان باشلیجه مسائل مهمه: (ذوی‌الحیاتك منشأی وسلسلهٔ تناسلی origine et descendence) ؛ (منشأ اجناس origine des espèces) ؛ (عوامل تکامل les facteurs de l'évo - lution) ؛ (مناسبات جنسیه وتصنیف relations phylogénique et classification) ؛ (وراثت واستحاله hérédité et variation) در. بونلر عموم عضویاته تعلق ایدر مسئله‌لردر . منفرداً اشخاص عضویه‌یه‌کلنجه اونك‌ده ـ عینی نقطهٔ نظردن ـ باشلیجه مسائلی شونلردر :

منشأ اشخاص ontogénie) ؛ (مشابهت واقیه ressemblence protective) ؛ (اصطفای تناسلی sélection sexuelle) ؛ (اشکال عضویه‌نك محیطلرینه مشابهتی mimétisme) ؛ (محیط ایله مناسبات relations aux environnements) ؛ (مختلف منطقه‌لرده حیوانات ونباتاتك توزع وانتشاری distribution des animaux et des plantes) الی آخره ! . .

(تاریخ طبیعی histoire naturelle) دخی بو زمره‌ده داخلدر . چونکه حیاتك منشأنی تحقیق ایتمك وذوی‌الحیاتك ـ شکل ومعیشت اعتباریله تحولاتنی نظر دقته آله‌رق ـ جریان تکاملنی ماضیلره طوغرو تعقیب ایتمك تاریخ یاپمقدن باشقه برشی دکلدر .

حیاتیات عمومیه‌نك (génétique یعنی منشأ مباحثنه متعلق اولان) قسمی بومسائل ایله مشغول اولور . لکن (منشأحیات l'origine de la vie) مسئلهٔ غامضه‌سنی، شویله برکناره براقوبده، حیاتك یالکز حال حاضرده عرض ایتدیکی تجلیاتی تتبعه حصرنظر ایدرسه‌ك، اووقت نباتات وحیواناتده آیری آیری وفلان جنس ایله فلان جنس آراسنده‌ده آیری آیری حادثات

عضویه‌نی تدقیقه مجبور بولونورز . بوده (قیاسی comparatif) بر تتبع در . اونك ایچون حیاتیات عمومیه‌نك بو قسمنده (حیاتیات قیاسیه biologie comparée) دیرلر .

نظر تتبعمزی بو جهتلره توجیه ایتدیکمز کبی ایکی مهم کیفیت — اول امرده — ذهنمزی اشغال ایدر : بریسی ذوی‌الحیاتك اشکالی واعضای مخصوصه‌سنك (انتساج texture) ی ، دیکری ده اعضای مذکوره‌نك (فعالیتی ووظائفی activité et fonctions) در .

حقیقت حیاتك نه اولدوغی ، مشغلهٔ علمدن قطعیاً خارج بر (مسئلهٔ مابعدالطبیعیه question métaphysique) اولمق اوزره تلقی ایده‌بیلیرز ؛ فقط ، — هر نه صورتله اولورسه اولسون وهر نه درجه‌ده بولونورایسه بولونسون — حیاتك ، آنجق اجسام عضویه ایله جلوه‌نمون اولدوغنده ذره‌قدر تردد ایده‌مه‌یز . بوبر کیفیت مشهوده‌در ، بدیهی بر حادثه‌در .

وظائف حیاتیه‌نك (نسج عضوی tissu organique) ایله قطعیاً وصمیمیاً علاقه‌دار اولدوغی — بوکون — آرتق (مثبت بر حقیقت une vérité positive) در . حتی عضویتك صورت انتساجی ایله وظائف حیاتیه‌نك اختصاصی دخی ذره‌قدر شبهه کوتورمز . مثلا (نسج عصبی tissu nerveux) نك فعالیتی ایله (نسج عضلی tissu musculaire) نك دهاسائر انساج مختلفه‌نك وظائفی هپ باشقه‌باشقه‌در ؛ مع‌مافیه حیات ، ایستر بو مختلف انسجه‌نك (محصلهٔ فعالیتی résultante de l'activité) اولسون ایسترسه اولماسین ، هر حالده وظائف مذکوره‌نك جمله‌سی محافظه‌واد امهٔ حیاته — حد نجه‌واهمیتی نسبتنده — مشارك وخادمدرلر . بونده‌ده قطعاً شبهه یوق !.

اویله اولونجه حقیقت حیاتی دکل ، فقط (جلوهٔ حیات la manifestation de la vie) ی تتبع ایده‌بیلمك ایچون عضویاتده بالجمله اقسامك اولا شکلنی وطرز انتساجنی تدقیق ایتمه‌لی ، ثانیاً (وظائف حیاتیه fonctions vitales) وفعالیت عضویه‌نك شکل عضوی وطرز انتساج ایله مناسباتنی تحقیق ایله‌مه‌لیدر .

بو مجبوریته‌دوشدوکمز کبی ، تمامیله (تجربه‌ساحه‌سی champ d'expé-rience) نه کیردیکمزی آکلارز . چونکه بوتورلو تدقیقات یالکز حواس

طبیعیه دلالتیله ممکن اوله ماز . کوزله کوروله میه جك، ال ایله طوتوله میه جق قدر نازنین اقسام عضویه واردرکه خرده بین ایله حتی معاملات کیمویه ایله آنجق ثبت وتعیین اولونه بیلیر .

ایشته بو مجبوریت، (biologie) ده ایکی بویوك علمك تولد وتأسسنی موجب اولمشدر . بریسی (عمومی مورفولوژی morphologie générale) درکه بو ، علی الاطلاق اجسام عضویه نك اشکالنی موضوع بحث ایدر ، و (قوانین تشکل lois de formation) نی آرار . (تشریح anatomie) علمی بو صنفده داخلدر . (نباتی végetale) و (حیوانی animale) عنوانیله ایکی بویوك شعبه یه آیرلدیغی کبی (مرضی pathologique) و (قیاسی comparative) دخی اوله بیلیر .

برده (تشریح خرده بینی anatomie microscopique) واردر . (اعضا les membres les organes) ی وجودك اشکالنی دکل، اواعضا ویا (احشا viscères) ودها ساڑ (اقسام عضویه parties organiques) نك متشکل بولوندوغی (انسجه tissus) نك اشکالنی وعناصرینی تتبع ایدر ؛ وبالضروره میقروسقوب ایله برابر بعضی آلات وادوات قوللانیر .

بونلر هپ (عمومی مورفولوژی) ده داخل علوم مختصه در .

ایکنجی بویوك شعبه، (عمومی فیزیولوژی physiologie générale) در؛ بوده علی العموم وعلی الاطلاق فعالیت عضویه دن وحیاتك حادثات عمومیه سندن بحث ایدر ، تماميله (تجربی expérimentale) بر علم مهمدر . بوده (فیزیولوژیٔ نباتی physiologie végétale) ایله (فیزیولوژیٔ حیوانی physiologie animale) نامیله باشلیجه ایکی قسمه آیریلیر : (فیزیولوژیٔ مرضی physiologie pathologique) نامیله بر شعبه سی ده واردرکه برنجی شعبه ده کی (تشریح مرضی) یه مقابل دوشر و (غیر طبیعی anormal) اولان فعالیت عضویه یی منحصراً تدقیق وتتبع ایدر .

بوتون اجسام عضویه نك رکن اصلی سی، ـ نوعما ـ (ذرّه atome) سی (حجره cellule) اولدوغی ایچون وبالجمله انساج عضویه بو حجره لردن متشکل بولوندوغی ایچون، بو صوك زمانلرده ـ بالخاصه آلمانیالی پرفسور

(ویرخوو R . Wirchow) ك كشفیات مهمه‌سندن صوكره ـ منحصراً حجیراتی واونلرك تحولات واشكالنی تتبع ایتمك اوزره برشعبهٔ علمیه دها تأسس ایتمشدركه اسمنه (مبحث حجیرات cytologie) دیرلر .

ایشته (بیولوژی) تسمیه‌اولونان علم شامل وعمومی‌نك متضمن‌اولدوغی باشلیجه شعبات علمیه بونلردر . یالكز كچن عصرك نصف اخیرنده‌تأسس ایتمش ویك بویوك براهمیت قازانمش دیكر برعلم‌دخی واردركه آیریجه ذكر اولونمغه شایاندر . (مبحث جنین Embryologie) نامیله معروف اولان بو علم ، بر (بُویَیْضَهٔ مُلَقّحه ovule jécondée) نك ، (رحم مادر matrice) ده بر (جنین‌كامل empryon parfait) اولونجه‌یه‌قدر كچیردیكی (استحالات transformations) ی تتبع ایدر . ساحهٔ تدقیقاتی (حیات داخل رحمی vie intra-utérine) یی آشه‌ماز . داروینیزم طرفدارلرینك اعتقاد وادعاسنجه، برجنینك آنارحمنده كچیردیكی استحالات متعاقبه اجناس حیوانیه‌نك خارجده‌كچیردیكی (صفحات تكامل phases d'evolution) ك بر مختصر فهرستی اولدوغی ایچون ، نامعدود و نا معین اعصار ماضیه‌ده اجناسك تبدلات وتحولاتنی تدقیق ایدن تاریخ طبیعی نه‌ایسه، حیات داخل رحمی‌ده برشخص عضوینك تكاملنی تتبع‌ایدن (مبحث‌جنین) دخی اودر. یالكز برنجیسی ـ پك‌اوزون‌برمدت‌سورن ـ (تكمل‌جنسی développe- ment phylogénique) نك قانونلرینی كشف ایتمكه چالیشیر ؛ دیكری ـ نسبتاً پك‌قیصه برزمان سورن ـ (تكمل جنینی - dévèlop . ontogé - nique = dev . embryologique) نك‌جریانی‌تعقیب‌ایدوب‌قانونلرینی آرار . بناءً علیه یالكز برشخص عضوینك تاریخ طبیعی‌سی صاییلیر .

(پروفسور هكسلی Prof. Huxley) ودهاامثالی كبی بعضی‌بویوك بیولوژیستلر، ادعا ایدییورلركه (علم انسان anthropologie) و (علم اجتماعی sociologie) و (علم روح psychologie) دخی ، بیولوژی دائره‌سنده داخل علوم متفرعه نوعندندر .

بو علومك بهمه‌حال ذوی‌الحیاته تعلق اعتباریله ماهیتنه باقیلیرسه بو ادعا

اساساً حقلی کورونور . لکن علوم مذکوره‌نك موضوعات خاصه‌سنی تشکیل ایدن (زمرهٔ حادثات groupe de phénomènes) نظر دقته آلینتجه اوعلملری بیولوژی خارجنده طوتمق دها موافق اولور . چونکه طبایع موضوعات، پك متباین‌در . واقعا یاشایان‌ده دوشونن‌ده، سیاست ایدن‌ده ثروت تحصیل ایله‌ین‌ده انسان‌در ؛ فقط رحم مادرده تکمل ایتمك ایله مثلا زمان ومکانك ماهیتنی دوشونمك، اسباب ثروت ووسائط سعادت استحصالنی کشف ایتمك، همجنسلرینی اداره ایتمك، اوقدر یکدیکرینه بکزه‌من بر طاقم حادثات متغایره تشکیل ایدرکه اونلری اولدوغی کبی و آیری آیری موضوع بحث ایدن علومی بر صنف عمومی‌یه درج وادخال ایده‌مه‌یز ؛ جهت جامعه پك ضعیف وپك عمومی‌در .

سپنسرك سیاق نظری دها طوغرودر : بو حکیم، حادثات اجتماعیه‌یی حادثات عضویه ایله عیناً برطوتمیور . واقعا حادثات حیاتیه‌یی اساس اتخاذ ایدییور ؛ لکن حادثات اجتماعیه‌یی (مافوق عضوی superorganique) برزمره عد ایده‌رك آیریجه مطالعه‌یه شایان کورویور .

[تفصیلات ایچون sociologie و classification کلمه‌سنه باقیکز !]

(psychotogie) یه کلنجه، فکرلر، نقطهٔ نظره کوره ـ بالضروره ـ ده‌کیشیور : اکر (روح l'âme , l'esprit) دماغك اثر فعالیتی اولمق اوزره تلقی ایدیله‌بیلیرسه ، فی‌الحقیقه پسیقولوژی ، (دماغك فیزیولوژیسی physiologie du creveau) اولمش اولور وعمومی فیزیولوژی ضمننده‌کی تقسیمات علومه داخل اولور . یعنی صرف موضعی وخصوصی بر فیزیولوژی صاییله‌بیلیر . نته‌کیم زمانمز علماسنك اعتقادینه ملایم دوشن سیاق نظر بودر.

فقط روح بویله (وظیفوی fonctionnelle) بر فعالیت عدایدله‌یوبده مستقلاً موجود بر جوهر غیر جسمانی اولمق اوزره قبول ایدیلیرسه، بوتورلو (پسیقولوژی) نك (بیولوژی) ایله هیچ مناسبتی اوله‌ماز. اسکی پسیقولوژی ایشته بویله بر اعتقاده مستند ایدی .

[âme و psychologie تعبیرلرنده تفصیلاته باقیکز !]

خلاصه (بیولوژی) و (سوسیولوژی) یعنی حیاتیات واجتماعیات کبی

تعبیرلر ، معین بر بر علم مخصوصك اسملری دکلدر . بونلر بر بر (منطقهٔ علوم) در ؛ ریاضیات کبی !... بومنطقه‌لرده داخل اولان علوم مختصه‌نك عددینی‌ده قطعی اوله‌رق بیان ایتمك ممکن دکلدر وطوغرو اولماز ؛ چونکه ترقیات علمیه ایله تقسیم اعمال ایلریله‌دکجه، عینی جنسدن اولان حادثاتی نوعلرینه، صنفلرینه آییرارق بالخاصه تدقیق ایتمك وبوصورتله یکی بر شعبهٔ علمیه تأسیس ایتمك ممکن اولور ولازم کلیر . مثلا بوکون (میقروبیولوژی microbiologie) اویله‌در وبوندن یکرمی اوتوز سنه اول کلن بیولوژی علماسنجه قطعیاً مجهول ایدی؛ اسمی بیله یوقدی. کذلك (tératauologie) دخی اویله‌در؛ غرائب خلقتدن معدود اولان (عجائب عضویه monstru - ausités organtques) یی خاصةً تدقیق ایدر وقوانین تشکلنی تحقیق ایدر شعبهٔ علمیه‌در . بونلرك دها صوکره بر علم مستقل اولماسی مأمولدر ؛ حتی اوله‌جنی محققدر .

Bonheur

فرانسزجه	**Bonheur**
انکلیزجه	Happiness
آلمانجه	Glück
ایتالیانجه	Felicitá

بوتعبیر مهمك فلسفه عالمنده موجب اولدوغی مناقشات واوسایه‌ده تولد وتعین ایدن مذاهب مشهوره، کمال تفصیلاتیله (eudémonisme) کلمه‌سنده مندرجدر . اورایه مراجعت ایدیکز .

Bon sens

حاسهٔ سلیمه، (عقل سلیم، طبع سلیم)

فرانسزجه	**Bon sens**
آلمانجه	Gesunder Verstand
انکلیزجه	Good sens

بو تعبیر ، ارسطودن بری معلوم ، وفلسفه کتابلرنده اکثریتله وارد اولدقدن ماعدا ، مشهور بر نظریهٔ فلسفیه‌نك‌ده اسمیدر . [écossisme تعبیرینه باقیکز !] مدنی مملکتلرده لسان ناسه بیله انتقال ایتمش بر کلمه‌در.

انسانلرك ـ على وجه الاشتراك ـ عینی صورتله وعینی درجهٔ اطمئنان ایله تلقی ایده بیلدكلری (حقایق قیّمه vérités immuables) نی ادراك ایتمك (قابلیت pouvoir) ی بر (حاسهٔ مستقله sens indépendent) فرض ایدلمش واوكا (sens commun) ده نیلمشدی . بو وجهله تلقی ایدیله بیلن معلومات، آنجق (بدیهیات ویقینیات vérités évidentes et certaines) اوله بیلیر . بونك ایچون ده او حاسهٔ مفروضه نك بوتون افراد انسانیه بیننده (مشترك commun) اولماسی لازم كلیر . چونكه ، فرضا : بر كیمسه نك تدارك ایده بیلدیكی (معلومات connaissances) ، یالكز كندی نظرنده یقینی وبدیهی اولسه ده باشقه لری عندنده ذرّه قدر شك وتردده میدان ویرسه ، انسانلر آره سنده تألیف افكار ، ایراد براهین واثبات مدعا امكانی بولونه مازدی . خلاصه هیچ بر شیده فكراً آكلاشه ماز وفعلاً ده اویوشه مازدق !.. او حالده (صحیح وثابت exacte et positive) هیچ بر (علم science) تأسس ایده مزدی . بوكا امكان تصور اولونه بیلمك ایچون بوتون انسانلر عندنده محقق ومسلم بر طاقم (حقایق بدیهیه) اولمالیدر كه ، محاكامزده (مبادئ عامه principes universels) واساسات لازمه یی تشكیل ایده بیلسین ؛ ومیانه ده اختلاف ظهوری تقدیرنده هر كسجه معتبر بر میزان صحیح وذاتاً مسلّم بر معیار مشترك اوله رق قوللانه بیلسین !.. بو كبی شیلر دخی انجق (بدیهیات) اوله بیلیر : [جزؤ كلدن اصغردر !] قضیه سی كبی !.. ویاخود حسّیات عامّه اوله بیلیر : (ماده matière) نك وجودینی حس ایدیشمز وارلغنه ده اینانیشمز كبی !..

بو آكلادیغمه كوره ، ارسطونك (كی نی ئه سثی سیس = Κοινὴ αἴσθησις) دیدیكی ، بو ایكنجی معنادر ؛ یعنی (بداهت حسّیه évidence sensuelle) درکه (مدركات عامّه perceptions communes) دیمكدر . استاد یونانی اویله ظن ایدییوردی كه جمله حواسمزك بو خصوصده دخلی واردر ؛ اونك ایچون بو قابلیتی او تعبیر ایله تسمیه ایتمشدی . فلسفه یی یونان استادلرینك آثار مترجمه سندن تلقی ایدن عرب حكماسی بونی (حس مشترك) تركیبی ایله عیناً لسانلرینه نقل وصوكره (حواس خمس باطنه les cinq sens

internes) دن بری اولمق اوزره قبول ایتدیلر . نته‌کیم لاتینلرده évidence] . (sensus communis) کلمه‌لریله عیناً ترجمه ایتمشلردی . sensation , sens کلمه‌لرنده تفصیلاته باقیکز !]

دور اخیر مجددلرندن (دەقارت Descares) بو تعبیره جداً اهمیت ویره‌رك اونی احیا ایتدی، وبراز دها شمولی بر معناده قوللاندی : بوکون بعضاً (عقل سلیم) مرادفی اوله‌رق استعمال اولونان (raison) کلمه‌سیله برطوتدی . فلسفیات جدیده‌نك اصولنی تعیین ایده‌رك عالم عرفانده عظیم بر انقلاب افکار حصوله کتیرن کوچوجوك رساله‌سنك، یعنی (اصول حقنده نطق Discours sur la méthode) نامیله مشهور اولان اثرینك همان ایلك جمله‌سی صراحتاً بونی کوستریبور :

] ایی محاکمه ایتمك وحقی باطلدن آییرمق قدرتی ـ که بالخاصه (bon sens) یاخود (la raison) تسمیه اولونان قابلیتدر ـ انسانلرك جمله‌سنده طبیعی اوله‌رق متساویاً بولونور .] دییور ؛ [حق وباطلی تفریق خصوصنده هرکسك اقتداری بردر ومتساویدر .] دیمك ایستیور . بوده : [عقول شخصیه‌جه انسانلر آره‌سنده نه‌قدر فرق اولورسه اولسون، عینی (حقایق متعارفه vérités axiomatiques) وعینی (سببلر causes) ، هر ذهن ایچون عینی درجه‌ده بدیهی‌در !] ادعاسنه‌واریرکه فی‌الحقیقه دەقارتك‌اساس اعتقادی‌بوایدی، وینه‌بوفیلسوفه‌منسوب‌اولان(افکاروهبیه idées innées) نظریه‌سنك زمین استنادی اودر . [axiome و inné کلمه‌لرینه باقیکز !]

[بو تعبیر ایله علاقه‌دار بولونان مسئله‌ٔ فلسفیه‌نك ماهیتی commun کلمه‌سنك ذیلنده ایضاح ایدلمشدر . اورادنده écossisme لغتنه اشارت واردر . بونلره درحال باقوب تألیف افکار ایدیکز !]

بصلهٔ سیسائیه Buble Rachidien

بو تعبیرك فلسفه مسائلی ایله علاقه‌سی یوقدر . فیزیولوژی وتشریح اصطلاحات مشهوره‌سندندر . مع مافیه fonction و localisation کلمه‌لرینه باقیکز .

برنجی جلدك صوکی

اخطار واعتذار

بویله برهنکامهٔ غوائل ومشکلات ایچنده (قاموس فلسفه) نك برنجی جلدینی اکمال ایتمش بولوندوغمدن طولایی ممنونم . ایکنجی جلدك ایلك فورمه‌لری‌ده طبع اولونمغه باشلامشدر . فقط بورادە کمال شکران ایله شونی اعتراف ایتمك ایسترم‌که هیچ کیمسه‌نك معاوننه محتاج اولمایه‌رق وجوده کلن بو کتاب ، ناظر معارفپرور وقدرشناس شکری بك افندینك اثر همتی‌در ؛ محضا کندیسنك تشویق واهتمامی ایله یازیله‌بیلمشدر ! بنم سعیم ایکنجی درجه‌ده برعامل اولسه کرکدر .

بویله بر ایشه تشبث ایتمك نیتی - بر وقتلر ، - خاطرمدن کچمه‌مش دکلدی . فقط غایت‌موجز ومختصر برطاقم نوطلرطوپلامقله اکتفا ایدوب براقمشدم . نه‌دن‌صوکره - اصطلاح انجمنی اعضاسندن بولونمق حیثیتیله - بویله برخدمته مأمور اولونجه ، پراکنده نوطلری تکرار طوپلادم . اونلری بروجه مخصوص اوزره ترتیب ایتمك یعنی کلمات اصطلاحیه‌نك روابط وعلایقنی تعیین ایله‌مك ایچون درت‌بش آی‌قدر وقت صرف ایتدم . اوندن صوکره‌سی تفصیلات‌در ؛ بوتفصیلات دخی - هرکسك‌بیلدیکی وجهله - کونی کوننه یازیلوب مسوده اوله‌رق مطبعهٔ عامره‌یه کوندرلمکده‌در .

انشاءالله غوائل حاضره‌یه فوز وظفر نصیب اولونجه هر آلتی آیده بر جلد (یعنی سکزیوز صحیفه) احضار ایده‌بیلمك احتمالی تحقق‌ایده‌جکدر . ظن‌ایدییورم‌که - بومنوال اوزره دوام شرطیله - قاموس ، آلتی جلدده تمام اوله‌بیله‌جکدر .

بوبرنجی جلدك برایکی یرنده - مع‌التأسف - خطا واقع‌اولمشدر . حسب‌البشریه حصوله کلن بویا کلشلقلرك حمان جمله‌سی‌ده مباحث‌معینه‌ده ایراد اولونان بعضی‌مثاللره تعلق ایتدیکی جهتله ذات مسائل ایله صمیمیاً علاقه‌دار دکلدرلر . بناءً علیه فلسفی خطالردن معدود اوله‌مایه‌جقلری ایچون اهمیت حقیقیه‌دن عاریدرلر . مؤلف عاجز هرهانکی نظریهٔ فلسفیه‌یی تصویب ایتمش ایسه اونی صحابته قادر ومدافعه‌یه‌حاضردر .

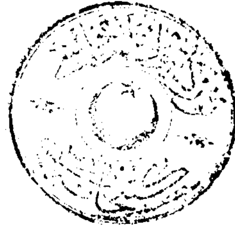
برایکی یرده‌ده اوچ بش کلمه آطلانیلمش‌در . بوندن ماعدا ، شورادە بورادە اوفق تفك املا یا کلشلری ویاخود مرتب خطالری‌ده وارکه اونلرله هیچ تقیده لزوم کورمه‌دم . بوکتابك قارئین منوره‌سی ، اوکیبی عادی خطالری - سیاق کلام وقرینه ایله - تصحیح ایدوب کچیویریرلر ؛ امینم ! .

شیمدی مهم یا کلشلقلر ایچون بروجه آتی ترتیب اولونان جدوله مراجعتله درحال - یرلی یرنجه - تصحیحات اجراسنه تشبث اولونمه‌سنی استرحام ایده‌رم .

صحیفه تصحیحات :

٧٥ بو صحیفه‌نك عینی برنجی سطرنده قوس ایچنده‌کی سوزلره بدل، شو سکز اون سطری اقامه ایدیکز : [الما یه مماس ویاخود آتشه مجاور بولونان ایکنجی محلده طویدوغمز رایحه و حرارت، بر رشخص آخردر، (یعنی باشلی باشنه برحادثهٔ دیکردر !.) که طبق المانك قوقوسنه و آتشك حرارتنه مماثلدر .] یعنی اعراض مذکوره انتقال ایتمیور دیمك ایستیور ؛ بونده قاضی و شارحی ایله حکما متفق الرأی بولونیورلر. یالکز محل ثانی ده - بلاانتقال - پیدا اولان اورایحه و حرارتك وجه حصولنی تعریف لازم !.. اختلاف ایشته آنجق بورادهدر. قاضی ایله شارحی ادعا ایدییور که : [مجاوره و تماس عقیبنده (یعنی الماویاخود آتش بریره یاقلاشیر یاقلاشماز !. فاعل مختار ((که الله دیمکدر) اویرده الماقوقوسی و حرارت احداث ایدر (یعنی یاراتیر - چونکه یاراتمق عادتیدر!) حکمایه کوره ایسه : [المانك و آتشك مجاور بولوندوغی یرلرده برالماقوقوسی و برحرارت استعدادی حاصل اولور و (عقل فعال) اورایحه‌یی و او حرارتی - بطریق الوجوب - (یعنی بالضروره) اویرلره افاضه ایدر .] چونکه مجاورت حسبیله استعداد تام حاصل اولمشدر. دییورکه... الی آخره دوام ایدیکز.
٧٨ برهان آخیله‌فس‌ده بشنجی سطرده شو جمله کاملاً طی اولونه‌جقدر : [ذاتاً (ئه‌له‌آ) نك معنای لغویسی (یونانستان) دیمکدر .]
٨٤ اون سکزنجی سطره شو جمله‌یی علاوه ایدیکز : [... اولدوغنی و (طفره (act. à distence ایله استدلاله مجبور قالدیغنی، یعنی] ... دوام ایدیکز .
١٤٣ عمر خیامك رباعیسنك ایلك بیتنی تصحیح ایدیکز . (صاحب فضل) یرینه (محیط فضل)، (مجلس عرفان) یرینه (مجلس انس) اوله‌جق .
١٧١ روح بحثنده ابن سینانك مطلع قصیده‌سنك ایکنجی بیتی (تعزز و تمنع) اوله‌جق .
٢٨٢ antinomie بحثنده (mathématique) تعبیرینك مقابلی (کمی الماهیه) ، (dynamique) مقابلیده (قوانی الماهیه) اوله‌جقدر .
٢٨٣ athéisme بحثنده : یکرمنجی سطرده شو جمله اکسیکدر : [قناعتی واردی که هیچ فتور کتیرمه‌دی ؛ حالبوکه ابن سینا ...] الی آخره ... دونیله‌جکدر .
٥٥٣ اون ایکنجی سطرده (Hodgson) , (shadworth) آیری آیری قوس ایچنه آلنمش ؛ حالبوکه ایکیسیده برآدمك اسمیدر .
٦٠٨ سکزنجی سطرده (Georges) دکل (Jeremie Bentham) اوله‌جق .
(٤٤٨) دن صوکره صحیفه نومروسی، سهواً ٢٤٩ کوسترلمش واوترتیب اوزره فورمه دوام ایتمشدر . عینی (٢) لری (٤) یاپه‌رق تصحیح ایدیکز .
تعبیرات یونانیه‌ده دخی املا و حرکه خطالری واردر . بونلری اعیاندن لغوفت بك افندی لطفاً تصحیح بیوریورلر . بونك ایچون آیریجه برکوچوك جدول عرض اولونه‌جقدر .

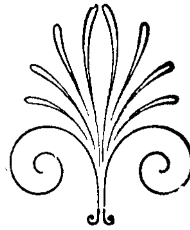
C, 17:2

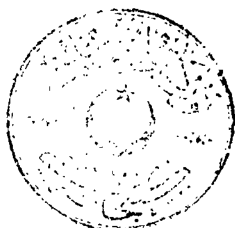

اخطار !

قاموس فلسفه‌نك، ایکنجی جلدی (C) حرفیله باشلیور، وبو کتاب ایکنجی جلدك برنجی جزئنی تشکیل ایدر . کچنکی جزؤلرده، حسب الضروره واقع اولان خطالرك بوراده وقوعنه مانع اولمق اوزره دها زیاده دقت ایدیله‌جکدر . تجارب واقعه‌دن دخی استفاده مأمول اولدوغی ایچون ترتیب وادارهٔ مباحثده اصلاحات ممکنه اجرا اوله‌جقدر .

استانبول . ۱۱ کانون‌ثانی سنه ۳۳۲   رضا توفیق

C

Canon

قانون	**Canon**	فرانسزجه وانكليزجه
	Kanon	آلمانجه
	Canone	ايتاليانجه

مؤلفين اسلاميه‌نك الك اول اقتباس ايتديكى كلمات اصطلاحيه‌دن برى‌ده بودر، وهركسجه معلوم اولدوغى اوزره بوكون بزم لسانمزده پك مشهور وزياده‌سيله زبانزد برتعبيردر . اصلاً يونانى‌در ؛ يونان فلسفه‌سنى سريانيلرك ترجمه ايتديكى كتابلر واسطه‌سيله تلقى ايتمش اولان ايلك فلاسفهٔ عرب، بو كلمه‌يى سريانى‌الاصل ظن ايتمشلردى . (شرح مطالع)، مشهور اولان منطق تعريفنده (قانون) لفظنك معناسنى ايضاح ايچون شو سوزلرى سويلويوركه ادعاسى اثبات ايدر :

[. . . فالقانون، لفظ سريانىّ ؛ روى انه اسم المسطر بلغتهم ؛ وفى الاصطلاح مرادف للاصل والقاعدة . . . الخ ! .] يعنى قانون بر لفظ سريانى‌در . اويله روايت ايدلمشدركه سريانى‌لر لساننده (مسطر) ك اسمى ايمش ؛ اصطلاحده (اصل principe) و (قاعده règle) مرادفى‌در . ديمكدر .

بوطوغرو تعريفده يالكز كلمه‌نك سريانى‌الاصل اولماسى روايتى‌يا كلشدر . كلمه، فى‌الحقيقه يونانى‌در واصل معناسى (داراجيق يول) ديمكدر؛ صوكره چيزكى تخته‌سنه (قانون = Κανών) وياخود (قانونوس = Κανόνος) ده‌نيلدى . دها صوكره خصوصى برمعيار موسيقى‌نك اسمى اولدى ايدى . اسكى يونانيلرك بسيط بر آلتلرى واردى : دوزكون واوزونجه بر جدول

تخته‌ی شكلنده برشی اوتوب اوزرینه ایجه بر تل گریلمش بولونوردی . Canon
بونك اوزرنده آشاغی یوقاری حركت ایدر وگرگین بولونان تلی اوزالتیر
قیصالتیر، پرده (ماندال) واردی . یونانیلر آلات موسیقیه‌نك پرده‌لرینی
بونكله تعیین ایدرلردی . ایشته او (تخته تولچو) یه قانون، متحرك ماندال
دخی (ئی‌پاغویه‌فس = ὑπαγωγεύς) دەنیلیردی .

آ كلاشیلیوركه بوكلمه بالاستعاره باشقه برمعنایه نقل اولونمش وا كثریا
واقع اولدوغی كبی توسیعاً قوللانیله‌ گلمشدر . بوكون (قاعدۀ اعلا
norme par excellence) دیمكدر . بناءً علیه بو حیثیتله (norme)
كلمه‌سندن هیچ فرقی یوقدر . [بو تعبیره باقیكز !]

بز ، عثمانلیجه‌مزده ـ برمدتدنبری ـ قانونی (loi) معادلی اوله‌رق
قوللانوب طورویورز ؛ كلمه‌نك مشارالیهی ایستر (قوانین طبیعیه lois
naturelles) اولسون، ایسترسه (قوانین موضوعه lois positives)
اولسون !.. حالبوكه یونان قدیم لساننده (loi) كلمه‌سنه معادل اوله‌رق
(نوموس = νόμος) تعبیری واردی، وقانون ایله بونی برطوتمازلردی .
حتی بزم اسكی كتابلرمزده‌ده همان دائما (ناموس) ـ كه نوموسدن محرفدر ـ
قانون یرنده ایراد ایدیله گلمشدر . بوتون عرب مؤلفین سالفه‌ی ومتأخرینی
بیله بوفرقه رعایت ایتمشلردر . كاتب چلبی وقنالی زاده ودها بعضی امثالی
كبی متفكرین عثمانیه‌نك آثارنده (نوامیس الهیه = lois divines)
و (نوامیس طبیعیه = lois naturelles) تركیبلری چوق كچر . نته‌كیم
جنتمكان فاتح سلطان محمدك مدرسه‌لر حقنده (قانون اوزره شغل اولونه !..)
دیه امر ایتمش اولماسی اسلاف محرریمزك بوفرقه تماميله رعايتكار طاوراندقلرینی
صراحتاً كوستریر ؛ چونكه بوراده قانون قاعده دیمكدر، وقاعده‌دن‌ده
پادشاهك مقصدی (پروغرام) در ؛ بوكونكی معناسیله قانون دكلدر .

(loi) ایله (canon) آره‌سنده پك مهم بر فرق واردركه اوكا
هرزمان دقتله رعایته مجبورز . بوفرقه رعایت ایدلمه‌مكدن طولایی برچوق
(سوء تفهم malentendu) لر ؛ بیهوده (نزاع لفظی) لر ؛ حتی غلیظ
خطالر وقوعه كله‌رك نیجه مباحث جدیه‌یی تغلیط ونیجه مسائلی تشویش

Canon ایتمشدر . بونی برچوق مباحثات علمیه و فاسفیه‌ده کوستره‌بیلیردم . فقط بحثمزه تعلق حسبیله ، یالکنز منطق مناقشه‌سندن بر مثال مهم ویرمکله اکتفا ایده‌جکم :

(سرویلیام هاملتن) ك وفاتندن صوکره (ستوئه‌ت میل) اونك همان هر فکرینه شدتله اعتراض ایتمشدی . نم تحقیقمه کوره نظریات منطقیه‌یه تعلق ایدن اعتراضاتك ٤ مده‌سی ، (هاملتن) ك (canon) یرینه (loi) تعبیرینی قوللانمش اولماسی ادعاسنه منجر اولور ! فی‌الحقیقه: (سرویلیام) منطق تعریفنده [قوانین تفکر علمی‌در ؛] دیمشدی . شو تقدیره کوره (پسیقولوژی) ایله منطق — موضوع اعتباریله — یکدیکرندن فرق اولونه‌مایه‌جق درجه‌ده قاریشمش اولویوردی؛ چونکه تفکرك وبالجمله حادثات ذهنیه‌نك قانونلرینی تتبع وتحقیق ایدن علم اصل پسیقولوژی‌در . (میل) ایشته بونقطهٔ نظردن اوتعریفه شدتله اعتراض ایتمشدی؛ چونکه — اعتقادنجه — منطق آنجق (قواعد استدلالك علمی) اولمق کرکدی . بویله اولونجه منطق — معنای اصطلاحیسی ایله — بر (علم science) اوله‌رق دکل — اك کنیش معناسیله — بر (صناعت art) اولمق اوزره قبول ایتمك ایجاب ایدرکه ذاتاً میلك دعواسی‌ده بوایدی . صنعت ویاصناعتده (lois) اولماز، آنجق (règles و canons) اوله‌بیلیر؛ علم ایله صنعتك باشلیجه فرقلرندن بری‌ده‌بودر . [بو بحثك مناقشهٔ تفصیلیه‌سی ایچون logique و science کلمه‌لرینه باقیکز !]

اصطلاحات فلسفیه‌یه تصرف خصوصنده زیاده‌سیله دقتلی طاورانان (ستوئه‌ت میل) ، اونك ایچون : [فلسفهٔ استقرائیه‌نك قواعد صحیحه‌سی = the true canons of inductive philosophy] دیبور . بوراده (canon) کلمه‌سنی (loi) ایله دکل ، قاعده معناسنه موضوع اولان (règle) ایله ترجمه ایتمك مجبوریتنده‌یز . چونکه طریق استقرا واصول تجربه (لایتغیر immuable) قانونلره دکل، برطاقم قواعد معتبره‌یه تبعیتله حادثاتی تدقیق ایتمکدن عبارتدر .

[méthode کلمه‌سنده تجربه قواعدینه‌دائر ویریلن تفصیلاته‌باقیکز !]

Canon

نته‌كيم : (قواعدالعشره) نام رساله‌سنده مشهور امام غزالى، (قواعد) تعبيرنى طبق (canon) مقامنده استعمال ايتمشدر . الحاصل (قانون) ك اصل معناى اصطلاحيسى : (معين برنتيجه‌يه وصول ايچون تعقيبى لازم كلن (خط حركت ligne de conduite) يعنى (دستور عمل) ديمكدر . (loi) معناسنه قوللانمقده بولوندوغمز قانون دكلدر. [loi تعبيرينه باقيكز !]

حالا بوكون محررين عرب (loi) يرينه (ناموس) كلمه‌سنى استعمال ايتمكده اولدقلرى جهتله (قانون) تعبيرى ايله اونك آره‌سنده‌كى فرقه رعايت ايده‌بيله‌جك بروضعيتده بولونيورلر . بزده‌ايسه - برخيلى زماندن برى - ناموس كلمه‌سى عادتا (principe) معناسنه تلقى ايدلمش وبالآخره اوده (honneur) ايله برطوتولمش اولدوغى ايچون بو تعبير بوسبوتون باشقه بر معنا ايله لسان ناسه انتقال ايتمشدر . عثمانليجه‌ده (ناموسلى آدم) ديمك (بر پرنسيپه رعايت ايدن واوندن شاشمايان عفيف آدم) ديمكدر . قانونده آنجق (loi) معادليدر .

بو تعبيرى ينه معناى يونانيسيله قبول ايدن قانت، حيثيت قديمه‌سنى براز ده كيشديره‌رك بمسه‌مشدر : [ادراكه خدمت ايدن بعضى قابليتمز واردر ؛ بونلرى حسن صورتله تصرف واستعمال ايده‌بيلمك ايچون برطاقم (مبادئ قبليه principes aprioriques) دخى واردر . ايشته بن، قوانين تعبيرندن، مبادئ مذكوره‌نك هيئت مجموعه‌سنى مراد ايدييورم .] دييور . آ كلا - شيليوركه (نتك بوتعريفدن مقصدى (منطقك قواعدصوريه‌سى les règles formelles de la logique) در. زيرا منطق(ادراك la perception)ك موضوعنى وهدفنى تشكيل ايدن شيلردن تماماً مستقلدر ؛ يعنى بونلر آنجق استدلاله خادم برطاقم قواعدعمليه‌در ؛ موضوعات و (معطايات données) نه اولورسه اولسون، جمله‌سنه دخى تطبيق ايديله‌بيلير . بناءً عليه [بو قواعد باشقه ، (تنقيد عقل critique de la Raison) باشقه بر شيدر !] ديمك ايستيور .

[apriori و rationalisme و anticipation كلمه‌لرنده بوكا دائر ايضاحات واردر !]

Canon (canon) ده دخی ، فرنکلر (la science du droit علم حقوق) ایله (loi) آره‌سنی آییرییور : عاداته مبنی احکامه (canons) دییورلرکه ایجابات منطقیه‌یه توفیقاً تنظیم اولونان قانونلردن باشلیجه فرق بورادەدر . مثلا انکلیزلر وآمریقالیلر (حسب ونسب وراثت قاعده‌لری canons of descent) تعبیرینی ترجیح ایدیورلر . بونلره (lois) دیمیورلر . چونکه هرمملکتك عادات واعتقاداتنه کوره بو قاعده‌لر دەکیشه‌بیلیر . ماهیتلری اعتباری (conventionnelle) در . فرضا انکلتره‌ده برقادین تخته‌جلوس ایده‌بیلیر . بزده بهمه‌حال وارث سلطنت اولمق حقی ذکوره مخصوصدر . صوکره، علی‌الاطلاق میراث مسئله‌سنده بزده قاعده باشقه ، آریستوقرات انکلتره‌ده باشقه‌در ؛ حتی قیزوارکك اولادایچون‌ده برچوق یرلرده‌متخالف قاعده‌لر واردر . لکن امورجنائیه‌یی ملاحظه‌خصوصنده بوتون انسانلرجه تواطؤ افکار واتفاق آرا دها زیاده ملتزم وحتی دها قولای ممکن اولدوغی ایچون ، بالضروره بعضی اساسات قویه قبول اولونوب اونلره استناداً برطاقم‌احکام استنتاج ایدلمشدر. بناءً علیه بونلر (تنظیمات regulations) نتیجه‌سیدر ومدنی مملکتلرده احکام مذکوره اوزره اختلاف اولمامق کرکدر . ایشته بونلره (قانون lois) دیرلر . [قاموسك حقوق قسمنه مراجعت ایدیکز !]

(حکومت رهبانیه) عندنده دخی (canon) لك بر خصوصی معناسی واردر : کرك (کتب مقدسه Sainte Ecriture) یه ، کرکسه تفسیرلرینه ویاخود اعزهٔ نصرانیه‌یه متعلق محررات ورسائل میانده کلیساجه معتبر ومصدق اولان کتابلره (canons) ده‌نیلیر . بونلره ـ بزم‌تعبیرمزجه ـ (صحاح) دن صاییلیرکه (نقل) ده یکانه مرجع معتبردر . بوکتب‌معتبره ـ بالطبع ـ مذاهب مختلفه‌یه کوره ده‌کیشه‌بیله‌جکی ایچون (اوتودوقس) ـ لرككی باشقه، (حبشی Abyssinien) و (ارمنی) لرككی‌باشقه‌در، وبویله اختلاف ایده‌بیلدیکی ایچون (canons) ده‌نیلمشدر .

(canoniser) مصدری بوندن مشتق برتعبیر اصطلاحی‌در . برآدمی زهد وتقواسندن ویاخود خرستیانلغه خدمتندن طولایی (عزیزلر saints)

Canon مرتبه‌سنه اصعاد ایتمك، اونی (canoniser) ایتمكدر كه بو صلاحیت بالخاصه پاپالرك حقی ایدی . مثلا (سقوت ئه‌ریژه‌ن Scot Erigène) ، (آلبرتوس مانیوس Albertus Magnus) كبی رهابین، اعزهٔ نصرانیه صنفنه ادخال ایدلمه‌دیكی حالده (سن طوما داكه‌ن St . Thomas d'acquin) و (سنت آنسه‌لم St . Anselme) ودها بعضی امثالی (canoniser) ایدلمش ایدی . الخ ! . .

آ كلاشیلیوركه بوده ، كلیسانك حائز اولدوغی (صلاحیت روحانیه autorité spirituelle) یه مبنی بر آدمك عزیزلكنی تصدیق ایتمه‌سندن عبارت در .

(بدیعیات Esthétique) ده دخی بو كلمه، بر تعبیر اصطلاحی اوله‌رق مشهوردر . علی‌الاطلاق ، صنعتده تأمین موفقیت ایچون رعایتی واجب كورولن قواعد معتبره‌یه - جمعاً - بو اسم ویریلیر . مثلا یونان قدیم تیاتروسنده (فعل = drame = action) ، (زمان temps) و (مكان lieu) بو صنعتده رعایتی واجب قواعد اساسیه ایدی . علی‌الخصوص (حسن اندام وتناسب) ك معیار صحیحنی بولوب تعیین ایتمك ایسته‌ین بعضی دهاة هنره اوكا (canon) دیمشلردی . خلق آره‌سنده بیله بویله معتبر بر قاعدهٔ تناسب واردر ؛ مثلا [بر آدمك قولاجی، بوینه مساوی] اولورسه او آدم متناسب صاییلیر . (له‌ئوناردو داوینچی Leonardo da Vinci) ، (رافائل Rafaël) ودها بعضی بویوك استادلر بو تناسبك معادلهٔ هندسیه‌سنی بولمق ایچون اوغراشمشلر ایدی ؛ فقط یكدیكرینه اویمایان نسبتلر كوستردكلری ایچون اونلره (canons) ده‌نیلدی . اكر كوزللكك دستور هندسی‌سنی بوله‌ایدیلر، اوكا آرتق (قاعده) ده‌یه‌مز (قانون loi) دیر ایدك .

[canonique و esthétique كلمه‌لرینه باقیكز !]

بو کلمه، حرف تعریفسز قوللانیلمش اولورسه، صفت اولور؛ (droit canonique) ترکیبنده اولدوغی کبی !. فقط (la canonique) صورتنده حرف تعریف ایله وارد اولورسه، منطق معناسنه کلیر . یالکز بر فرق وار : منطق هنرز (آرسطو Aristote) نك همتیله بر علم صحیح صورتنده تدوین ایدلمزدن اول، (ئەریستیکی = ἐριστική) نامیله یاد ایدیلیردی که مصارعه، یعنی (جدل) دیمکدر . آرسطو، قواعداساسیه‌سنی ضبط وربطه آلدقدن صوکره (اورغانون = ὄργανον) یعنی (آلت) دیه تسمیه ایتمشدی . بوعلمه (منطق logique λογική) اسمنی ویرن، اصل (رواقیون les stoïciens) اولمش واوتعبیر قطعیاً رواج بولمشدر. مع مافیه (مادیه matérialisme) مذهبنك مؤسسی اولان (ئەپیکور Epicure)، آرسطونك اومکمل کتابنی پك بیوك ومفصل بوله‌رق، بالذات مختصر برمنطق یازمش واسمنه (قانونیکی = κανονική) دیمشدی. [تفصیلات ایچون logique کلمه‌سنه باقیکز !]

ئەپیکور، بواثرنده فلسفه ایچون دستورالعمل اوله‌بیله‌جك برطاقم قواعد بسیطه واساسیه تعیین ایتمش وبونکله (منطق صوری logique formelle) دن فلسفیاتك مستغنی اوله‌بیله‌جکنه قانع کورونمشدر .

بو اثر، زمانمزده (مبادی فلسفه éléments de philosophie) عنوانیله ــ مکتبلر ایچون ــ ترتیب اولونان کتابلری آکدیریر ؛ چونکه موضوعاتی قسماً منطقه، قسماً ده پسیقولوژی‌یه واخلاقیاته عائد بعضی معلومات متقدمه‌دن متشکلدر . کتابك تقسیمات اساسیه‌سی ذاتاً بو دیدکلرمی اثبات ایدر . ئەپیکور، اوراده اون ایکی (قاعده préceptes) وضع ایله بونلره رعایت توصیه ایدییور . بو قواعدك دردی (احساسات sensations) ایچون ؛ دیکر دردی‌ده (تجارب سابقه anticipation) حقنده ؛ صوك

Canonique درت‌دانه‌سی‌ده (احتراصات passions) ه داٸردر . بونلر بسیط‌وواضح برر دستور شکلنده معروض بولونیور .

برنجی سلسله‌نك دستورلری شونلردر :

(١) حواس، هیچ‌برزمان انسانی آلداتماز .

(٢) خطاء یالکز (ظن = opinion = δόξα) ده واقع اولور .

[ئه‌پیکورك بو معنادن نه قصد ایتدیکنی آکلامق ایچون (opinion) کلمه‌سنه باقیکز !]

(٣) ظن طوغرودر ، اکر حواسك شهادتی اونی تصدیق ایدرسه، (هیچ اولمازسه نقض ایتمزسه !) .

(٤) ظن باطلدر ، اکر حواسك شهادتی اونی نقض ایدر ویاخود تصدیق ایتمزسه !

ایکنجی سلسله‌ده شو دستورلر واردر :

(١) بوتون خیالات سابقه حواسدن کلیر . [بونك نه‌دیمك اولدوغنی آکلامق ایچون anticipation کلمه‌سنه باقیکز !]

(٢) (anticipation) یعنی [اسلام حکماسنك وجود ذهنی تعبیریله یادایتدیکی خیالات سابقه] ، عائداولدقلری شیلرك (تعریف définition)ی‌در، واوشیلر حقنده ایدینه‌بیله‌جکمز (معلومات صحیحه vraie connaissance)ی تشکیل ایدر .

(٣) (anticipation) هر تورلو (استدلال raisonnement) ك (مبدأ principe) ی در .

(٤) (بالذات بدیهی évident par soi - même) اولمایان بر شی ، [یعنی ئه‌پیکورك اعتقادنجه حس ایله درحال ادراك اولونمامش بولونان برشی !.] بدیهی برشیئك، خیال سابقی ایله اثبات ایدلمه‌لی‌در .

صوك سلسله‌یی دخی منحصراً اخلاقی اولان شو (دستور عمل) لر تشکیل ایدییور :

(١) اویله بر (ذوق plaisir) ه طالب اولوکزکه اونی هیچ‌بر (ألم peine) تعقیب ایده‌مه‌سین !..

anonique

(٢) هیچ برذوقی داعی اولمایان المدن قاچینیکز !..

(٣) سزی دها بویوك برذوقدن محروم ایده بیله جك ویاخود ذوقدن زیاده أمله سببیت ویره جك اولان حظوظاتدن قاچینیکز .

(٤) سزی دها بویوك برألمدن قورتاره بیله جك ویاخود دها بویوك بر ذوقی داعی اوله جق برأمله راغب اولوکز .

ایشته مادیونك بحق پیری صاییلان ئه پیکورك (la canonique) نام کتابنده مندرج مبادئ مهمه واساسیه بونلردر . بو دستورلر بیلدیککز علم منطقك قوانین مجرده سنی تعیین ایتمکدن زیاده (حسّیه sensualisme) مذهب فلسفی سنی مدافعه ایچون تمسك ایدلمه سی لازم کلن مبادی یی قواعد استدلالی کوستریور . (باالجمله معلوماتك منبعی la source de toute connaissance) ، مدركات حسّیه در ؛ (قسطاس حقیقت le criterium de la Vérité) حس در ؛ دیمك ایستیور . اوندن طولایی بو ادعالر فلسفهٔ مادیه یه رقیب اولان مذاهب سائره منسوبینی طرفندن شدتلی تعریضاته هدف اولمش ونتیجه عصرلردن بری مادیون ایله روحیون آره سنده - کمال حرص وحرارتله دوام ایدن - مناقشهٔ مشهوره یه میدان آچشدی . زمانمزده بیله بو مجادله نهایت بولمامشدر ؛ فقط ماتریالیزمك حواسه فرط اعتمادینی، بوکونکی پسیقولوژی تحقیقاتی علی الاطلاق مبالغه لی وبعضی نقطه لرده ده یا کلش بولوب تعدیل وتصحیح ایتمشدر. [matérialisme تعبیرینه باقیکز!]

بو مسئله لرده طرفینه حَکَم اولان پسیقولوژی علمنك ویردیکی حکمی زمانمز مادیونی ده طوغرو اولمق اوزره قبول وتسلیم ایدییور ؛ فقط اخلاقیات بحثنده ئه پیکورك دستورلرینی ینه پك محق بولویورلر . زمانمز ماتریالیستلرینك مشهورلرندن صاییلان (آندره لوفه ور André Lefèvre)، فلسفه تاریخی نام اثرنده (قانونیق) دن بحث ایدرکن شو سوزلری سویلویور:

[بو اون ایکی (وجیزه aphorisme) یی، بو (قانون) لری برعدم تنزل ایله تلقی ایتدیلرکه شو طور، زیاده سیله خنده یه شایاندر . مع مافیه احساساتك و (تجارب سابقه anticipations) نك برنجی وسائط علمیه، ویکانه (ضمان حقیقت garant de la vérité) اولماسنی کیمسه ینه منع

Canonique ایده‌مه‌دی. نته‌کیم اعمال بشریه‌نك (باعث mobile) لری ذوق والم دکلدر، ده‌ین‌ده اولمادی .]

[بو بحثك مناقشه‌سی ایچون , morale و souverain - bien eudémonisme کلمه‌لرینه باقیکز !]

زمانمز فلاسفه‌ٔ روحیونندن (فرانق A . Franck) (قاموس فلسفه)-سنده (قانونیق) کلمه‌سنه دائر ایضاحات ویردیکی صیره‌ده - فی الحقیقه - ئه‌پیکورك ادعالرینی عدم تنزل ایله تلقی ایدییور ، ومنطقی، مدرکات حسّیه اوزرینه بنا ایتمك ایسته‌دیکندن طولایی، اوفیلسوف یونانی‌یی شدتله تخطئه ایتدکدن صوکره تجهیل مقصدیله، حقنده شویله قیصه‌جه برحکم ویرییور:

(شوماهیتنه نظراً ئه‌پیکورك (canonique) ی ، علم منطقی انکاردن باشقه برشی دکلدر .) دییور . یعنی [منطق، مجردات، معقولات وقوانین ذهنیه‌ایله اشتغال ایدر ؛ بناءً علیه مدرکات حسّیه‌ایله قطعاً علاقه‌سی یوقدر؛ اوصرف نظری ومجرد بر علم در . ئه‌پیکور ، مدرکات حواسی یکانه منبع علم ومعیار حقیقت عداتمکله منطق علمنك ماهیت وحیثیتندن غافل بولونمش وعلم منطقی انکار ایتمشدر .] دیمك ایستیور .

یالکز (منطق صوری وتعلیلی log . formelle et déductive) نظر ملاحظه‌یه آلنیرسه، آدولف فرانقك تنقیدی محققدر وحکمی طوغرودر . فقط (منطق استقرائی log . inductive) نك دخی عینی حیثیتله معتبر برعلم اولدوغی اونوتولمازه وبونده مدرکات حواسك عمدهٔ استدلال اولدوغی دوشـونولورسه ، (فرانق) براز حقسزدر ، ده‌نیله‌بیلیر . چونکه یالکز منطق صوری‌یی نظراعتباره آلمش ومنطق استقرائی‌یی علمدن صایمامشدر. حالبوکه بوکون منطقك بو قسمی قسم نظریسـندن اهمیتلی‌در . [تفصیلات ایچون (logique) سوزینه باقیکز !]

بونون منطق اسـتقرا احکامنه اسناد ایتمك ایله اوغراشـان فیلسوف ومنطقیٔ شهیر (جون ستوئه‌ت میل J . S . Mill) بو علمی ئه‌پیکور کبی تلقی ایدنلردندر . حتی (canon) تعبیرینی دخی احیا واستعمال ایتمشدر . فی الحقیقه ئه‌پیکورك ومیلك بوطرز تلقی‌سی، (rationalisme) ی منکر

و (empirisme) مصدق بر فلسفه‌یه یاقیشان (منطق) در . [بو تعبیراته باقیکز !] **Canonique**

Capacité

قابلیت ، سعه . **Capacité** فرانسزجه
Fähigkeit آلمانجه
Capacity انکلیزجه
Capacità ایتالیانجه

لاتینجه‌ده (capax) احتوا ایده‌بیلمك معناسنه کلیر . (capacité) اوندن مشتق‌در، و لسان عادیده اکثریا اومعناده قوللانیلیر . مثلا بر قابك حد اعظمی استیعابی افاده ایدر . نته‌کیم (علم انسان anthropologie) ده (capacité crânienne) ترکیب اصطلاحیسی‌ده اویله‌در . بونی (سَعَهٔ قحفیه) دیه ترجمه ایده‌رز . (آنتروپولوژی) ده (crâniologie مبحث قحف) نامیله برشعبهٔ مخصوصه واردرکه بالخاصه انسان قفالرینك شکل وحجمندن واونلرك بعضی قابلیات عرقیه وکمالات معنویه ایله علاقه‌سی اولوب اولمادیغندن بحث ایدر . بونك ایچون اولا قفالری ـ بعضی وجوه ووسائط ایله ـ ئولچوب هربرینك سعه‌سنی تعیینه چالیشیرلر . (crâniométrie مساحهٔ قحف) دیدکاری بودر .

سعهٔ قحفیه‌یی برقاچ تورلو تعیین ایتمك یولی واردر : برقورو قفا کمیکنی صوایله ویاخودقوم وبعضاً‌ده خردل‌دانه‌سیله طولدوروب (حجم استیعابی) سی حقنده بر فکر حاصل ایدرلر ؛ مثلا شوقدر سانتیمترو مکعبی صو استیعاب ایده‌بیلیور ؛ شوقدر درهم خردل ویاقوم آلیور ، دیرلر .

آلمانجه (Schädelkapazität) ، انکلیزجه (cranial capacity) ، ایتالیانجه (capacità del cranio) اصطلاحات علمیه‌دندر .

مدنی عرقلرك قفالریله وحشی اقوامه منسوب قادین وارکك قحفلری آره‌سنده ـ سَعَه‌جه ـ چوق فرق کورولویور . بعضی کره (١٢٠٠) ایله

Capacité (١٦٠٠) ، بعضی احوال استثنائیه‌ده دخی (١٠٠٠) ایله (١٨٠٠) بولونیور که خیلی مهم بر فرق دیمك در . علی الاطلاق هر عرق ایچون (حد اوسط moyen terme) (١٤٠٠) سانتیمترو مربعی اعتبار اولونمشدر. (١٣٥٠)دن (١٤٥٠) سانتیمترو مربعنه قدر سعه‌سی اولان اشخاصه (mésocéphale متوسط القحف) ، (١٣٥٠) دن آشاغی اولانلره (صغیر القحف microcéphale) ، (١٤٥٠) دن فضله اولانلره دخی (عظیم القحف mégacéphale) دیرلر .

فلاسفهٔ مادیون (ذکا intelligence) نك ، اولا مادهٔ دماغیه matière cérébrale) مقداریله متناسب اولماسی لازم کله‌جکنی ادعا ایتدکلری ایچون (سعهٔ قحفیه) تدقیقاتنه فضله اهمیت ویریبورلر. حالبوکه بو، طبقی بر جوهرك قیمتنی محفظه‌سنك شکل وحجمنه نظراً تعیین ایتمکه قالقیشمق کبیدر . بناءً علیه سطحی اولدوغی قدر یاکلش بر فکردر . [matérialisme کلمه‌سنده بو بحثك مناقشه‌سنه باقیکز !]

نیم اعتقادمجه قحفك شکلنی تدقیق ایتمك (علم اقوام ethnographie) ایچون پك فائده‌لی تتبعاتندر . سعهٔ قحفیه‌یی اولچمك دن دخی ینه بو کبی علوم طبیعیه ایچون بعضی معلومات نافعه استحصالی ممکندر . فقط ذکا وروح کبی الك غامض بر معمایی حل ایتمك ایچون بو تفحصات قطعیاً عاجزدر .

(capacité) تعبیری حکمت طبیعیه‌ده دخی مهم بر اصطلاحدر، وینه قابلیت معناسنه کلیر ؛ مثلا : (capacité calorique سعهٔ حروریه) ده‌نیلدیکی زمان، بر کتلهٔ ماده‌نك حرارتنی بردرجه سانتیغراد دها ترفیع ایده‌بیله‌جك مقدار حرارت آکلارز . . . الی آخره ! . [قاموسك قسم ریاضیسنده (mesure de capacité) تعبیرینه مراجعت ایدیکز !]

فلسفه‌ده ــ دها طوغروسی پسیقولوژی‌ده ــ اوتعبیری (قابلیت) ایله ترجمه ایتمك دهاموافقدر، چونکه (سعه) بزم شیوهٔ بیانمزه کوره، اوقدر یاقیشیق آلماز . مثلا :

cet élève travaille beaucoup ; mais n'a pas assez de]
capacité . [جمله‌سنی ادا ایده‌بیلمك ایچون : [بوشاکرد، چوق چالیشیور،

لكن لزومی قدر قابلیتی یوق !] دیرز ؛ عوام : [قفاسی آلمیور !] دیر، Capacité
والبته (capacité) نك معنای لغویسیله عیناً صورت ترجمه‌سی بودر . بو
تعبیر تشبیهی‌یی بالخاصه فلسفه‌ده قوللانه‌میورز . (سعه) کلمه‌سی‌ده پك اوقدر
موافق دوشمیور . ینه (قابلیت) تعبیرندن ایی‌سی یوق !.. ایضاح ایده‌یم :

بزم – پسیقولوژی نقطهٔ نظرندن – برطاقم قابلیاتمز واردر . حس
وحرکت، عکس عمل، دقت، ارادت کبی . بونلرك بر قسمنده نفسمزك
وضعیتی صرف (انفعالی passif) در . مثلا (احساسات sensations)
دیدیکمز احوال بویله‌در . بعضی (عوامل خارجیه facteurs extrinsèques)،
حتی (باطنیه intrinsèques) نك تأثیراتیله نفسمزده بر طاقم (تغیرات
قسریه changements impulsifs) حصوله کلیرکه اونلرك وقوعنی منع
ایتمك ید اختیارمزده دکلدر . ضیا حس ایتمك ، صوغوق حس ایتمك ،
برطرفمزده صانجی وآغری طویمق کبی ! . . حس ایتمك البته بر قابلیت
مخصوصه‌در ؛ حیواناتده وارده نباتات وجماداتده یوق ! هم محقق انفعالی
بر قابلیتدر ؛ چونکه (ارادت volonté) مزك اونده دخلی اولمادیغی
بدیهی‌در . ایشته (capacité) بالخاصه بونوع قابلیته ده‌نیلیر . بونی (سعه)
ایله ترجمه ایتمك شیوهٔ بیانمزه اویماز . فرانسزجه‌ده: (capacité de sentir)
ترکیبی طوغرودر وپك زبانزددر . عثمانلیجه‌مزده (سعهٔ تحسس) بوکون
ایلك دفعه اوله‌رق قوللانه‌جغمز بر تعبیردر و (تحسس قابلیتی) دکل ،
او (قابلیتك درجه‌سنی) افهام ایدرکه اهمیتلیجه برفرقدر . بناءً علیه (سعه)
کلمه‌سنی (فیزیق) لساننده ترجیحاً قوللانمالی‌در ؛ ایی بر تعبیر عامی‌در .
(علم تربیه science de l'éduc .) لسانه دخی اریار . لکن ، طب
وپسیقولوژی‌ده (قابلیت) دیمك اولادر .

بر طاقم قابلیاتمز دها واردرکه اونلرده نفسمزك وضعیتی (فعلی
actif) در ؛ انفعالی دکل !. دقت، تفکر، وارادت کبی !.. ایشته بونلره
لسان اصطلاحده (قوا ویاخود ملکات facultés) دیرلر . دیمك که
هرایکیسی‌ده انسان وحیوانه خاص قابلیتلردر . یالکز (capacité) انفعالی
بر نوع قابلیتدر . (faculté) ، فعلی اولان بر نوع دیکریدر . مادام‌که

آره‌ده‌کی فرق اساسی فعل وانفعال طولاییسیله اختیار واضطرار مسئله‌سنه منجر اولویور، بالخاصه (ارادت la volonté) ، (ملکهٔ اعلا la faculté par excellence) عد ایدلمشدر ؛ زیرا ملکات سائره‌یی — بر مقصد وغایه‌یه وصول ایچون — تصرف واداره ایدن ، اونلری ایسته‌دیکی کبی قوللانان (ارادت) در . Capacité

مسئله‌یی بو صورتله وضع وتعریف ایتمك قابلیات بشریه‌یی مستقلاً (تشخیص personnifier) ایله‌مك دیمکدرکه اسکی زمان فلسفه‌سندن بزه انتقال ایتمش اولان اك فنا خطالردن بریسی‌ده بودر . بوکونکی پسیقولوژی نظرنده اویله حس، حافظه، فکر وارادت نامنه مستقلاً موجود بر قوت مشخصه یوقدر . بوتون بو قابلیتلر — بزجه تماماً (غیر مشعور inconscient) اوله‌رق وقوعه کلن — غایت (معضل complexe) بر سورو (عملیات ذهنیه opérations mentales) نك نتیجه‌سی و (محصله résultante) سی‌ در ؛ وبلکه بویله بر محصله تشکیل ایتدکدن صوکره (مشعور conscient) اوله‌بیلیورلر . بو مهم مسئله ایچون inconscient و associationisme تعبیرلرنده تفصیلاته باقیکز !.]

بناءً علیه بو تقسیم، صرف (اعتباری conventionnelle)عد ایدلمه‌لی‌در . یالکز بك (پراتیق) در ؛ یعنی قولایلق واردر وفائدهٔ عملیه‌سی چوقدر . قابلیاتمزه آیری آیری بر شخصیت مستقله بخش ایتدیکی ایچون بو کبی حادثاتی تتبع خصوصنده تشوش ذهنه مانع اولور ؛ فقط عالمانه بر (سیاق نظر manière de voir) دکلدر . مثلا ده‌میرده ناقلیت حرارت، ناقلیت الکتریق، استعداد مقناطیسیت، ودها بو کبی بعضی قابلیتلر وار . لکن بونلر او ماده‌ده کیزلی بر طاقم قوای مشخصه ومستقله دکل، ده‌میرك — بعضی شرائط مخصوصه تحتنده — عرض ایده‌بیلدیکی (تطورات modalités) و (احوال manières d'être, états) مختلفه‌دن عبارتدر . طبقی قابلیت تمیع وذوبان کبی !. . حالبوکه اسلاف حکما وعلما بویله دوشونه‌میورلر و — بو قابلیاتی تشخیص ایده‌رك — ده‌میرده مستقلاً موجود بر (قوت force) ، نوعما بر (روح esprit) کبی بر شی‌در، ظن ایدییورلردی .

Capacité (animisme ارواحیه) اعتقاد ابتدائیسنك تأثیرینه معطوف اولماسی
لازم کلن او ظن باطل ، بوکون (علوم صحیحه sciences exactes)
دائره‌سندن سورولدی کیتدی ؛ فقط مع التأسف پسیقولوژی کبی ، هنوز
دورۀ طفولیتنی کچیره‌مه‌مش اولان علوم حادثه‌ده حالا سوروکله‌نوب طورویور ،
وبر چوق مناقشات سابقه‌یی احیا وتازه ایده‌رك بیهوده مباحثاته سببیت
ویرییور . [بو تعبیراته باقیکز !]

بناءً علیه بو تعبیرك (ارادت غیر مقیده libre arbitre) مسئله‌سنه
و (اختیار واضطرار یعنی liberté et déterminisme) بحثلری طولاییسیله
استقلال روح دعواسنه صیقی صیقی‌یه مناسبتی وار . اونك ایچوندرکه
(مادیون les matérialistes) ایله (روحیون les spiritulistes)
آره‌سنده ـ اوته‌دنبری ـ دوام ایدوب کیدن مناقشات مشهوره‌نك مصارعه
میدانلرندن برینی تشکیل ایدن بر (بحث) ده بودر . (faculté) لر ،
ارادت بشریه‌یی وبناءً علیه روحك استقلالنی اثبات ایدر کبی کوروندوکی
ایچون روحیون ، (ملکات مستقله) فرضیه‌سنی مدافعه‌ده آشیری درجه
غیرتکشلك ایتمشلر ؛ مادیون دخی ـ ینه عینی سببله ـ ملکاتی انکار خصوصنده
فرط عنف وشدت کوسترمشلردر . بارتی حسیاتنه عطف اولونمق لازم کلن
بو افراط وتفریطك (تفحصات علمیه investigations scientifiqes)
دائره‌سندن عینی درجه‌ده اوزاق قالدیغی شبهه‌سزدر .

[بو بحثك مناقشۀ تفصیلیه‌سی ایچون faculté تعبیرینه باقیکز !]

[(لوق Locke) و (ره‌ید Reid) و (هاملتن Hamilton) ك
قوای فاعله وقوای منفعله بحثنده مناقشه‌لرینه دائر (in adjecto) کلمه‌سنده
بر اشارت واردر ؛ اوکاده باقیکز !]

دماغك ایچ طرفنده (مادهٔ بیضا substance blanche) دن متشكل بر (شريد bande) يعنى صارغى كبى بر قسمدر . بر طرفدن (سرير بصرى couche optique) ايله ديكر طرفدن (جسم مخططك نوّتينى = les deux noyeaux du corps strié) آره‌سنده موضوعدر . هر طرفى يكنسق بر صورتده بياض ومتمادى كورونديكى حالده [يعنى (حجيرات سنجابيه cellules grises) دن تماماً معرا ويكپاره بياض بر طبقهٔ عصبيه‌دن عبارت كوروندوكى حالده !] وظيفه‌لرى آيرى ومستقل بر طاقم (حزمات عصبيه faisceaux nerveux) دن مركب اولدوغى بعضى تجربه‌لرله تحقق ايتمشدر : (ترديات تاليه dégénérescences secondaires) وقوعى ، حزمات مذكوره‌دن هر برينى آيرى آيرى ميدانه قويمش وفتح ميت تدقيقاتى اثناسنده كورولن تخريبات عصبيه ايله، خسته‌نك قبل الوفات عرض ايتديكى جنس فالج آره‌سنده مناسبت تبيّن وتعين ايده‌رك هر حزمهٔ عصبيه‌نك وظيفهٔ مخصوصه‌سى آكلاشلمشدر. ديكر طرفدن (تكمل جنينى développement embryonnaire) اثناسنده دماغك صورت نشو ونماسى حقنده واقع اولان تتبعات (تجارب سريريه expériences cliniques) ى مصدّق بولونمشدر. حالبوكه (تفحصات خرده‌بينى investigations microscopiques) ، محفظهٔ داخليه‌نك انتساجنده هيچ بر فرق وخصوصيت متمايزه كشف ايده‌مه‌مشدى .

بوكون آكلاشلديكه يكپاره ويكنسق ظن اولونان بو قسم، (سويق دماغى pédoncule cérébral) نك تماديسندن باشقه برشى دكلدر وطبق اونك كبى بش نوع (حزمات عصبيه) دن مؤلفدر ؛ هر برى‌ده وظيفه‌سنده مستقلدر . خلفدن قدامه (يعنى آرقه‌دن اوكه) طوغرو، صيره‌سيله، برنجيسى : (حزمهٔ احساسيه le faisceau sensitif) در؛ بو، حساسيت عموميه وجلديه‌نك طريق انتقاليدر. (اعصاب سيسائيه nerfs rachidiens)نك

Capsule interne

(جذور خلفیه racines postérieures) سنه‌قدر تمادی ایدر ، کیدر . ایکنجیسی (حزمهٔ اهرامیه faisceau pyramidal) در . بوده عضلات بدن واعضابی تحریك ایدن (تنبیهات ارادیه excitations volontaires)نك ناقلی در . (جذور قدامیه racines antérieures) یه قدر کیدر . اوچونجیسی (حزمهٔ رکبیه faisceau géniculé) در . وجه تسمیه‌سنه سبب ، محفظهٔ داخلیه‌نك قیوریلوب بوکولدوکی ناحیه‌یی تشکیل ایتمه‌سی و (بوکولمش بردیز) ه بکزه‌مه‌سیدر . بوده عضلات وجهیه ولسانیه‌یی تنبیه وتحریك ایتمك ایچون ناقل ارادتدر . دردنجیسی (ضیاع کلام aphasie) حزمه‌سیدر . حرکات صدائیه‌یی حصوله کتیره‌جك عضلاته نقل ارادت ایتدیکی ایچون، بوحزمه‌نك خراب اولماسی ضیاع کلامه سببیت ویریبور ؛ اوندن طولایی بوتعبیر ایله یاد اولونیور . بشنجیسی (حزمهٔ روحیه faisceau psychique) در . بونك الیافی دماغك (ناحیهٔ قدامیه région antérieure) سنه انتشار ایتدیکی ایچون اوکا بویله بر اسم ویرلمشدر . چونکه بینمزك اصل تفکره خادم اولان آلین قسمیله صیقی صیقی‌یه علاقه‌داردر .

آکلاشیلیورکه ارادی اولان حس وحرکتك ناقللری اولمق حیثیتیله بو بش مستقل حزمه‌دن مرکب بولونان محفظهٔ داخلیه‌نك خدمت واهمیتی پك بویوکدر . اونلردن بری، هرهانکی برسببله، آفتزده اولدیغی ؛ . اونك وظیفهٔ مخصوصه‌سی معطل قاله‌جغی جهتله، یا(فلج نصف طولانی hémiplégie)، یا (ضیاع کلام) ویاخود (ضیاع حس) کبی اعراض مرضیه ایله آفتك هانکی حزمه‌ده واقع اولدوغی ـ بوکون ـ درحال تعیین اولنه‌بیلیر .

پسیقوفیزیولوژی ایچون پك قیمتلی کشفیاتدن معدود اولان بوحقیقت، فلسفه مباحثنده ده خیلی‌دن خیلی اهمیتی حائزدر . اسکی حکمانك اعتقاد ایتدیکی کبی، [روحك برجوهر بسیط ومستقل] اولمادیغنی صراحتاً اثبات ایدر . [fonction, centre, localisation, esprit, âme کلمه‌لرینه‌ده باقیکز !]

(Argument) Captieux

(Argument) Captieux (برهان مموّه)

برهان برقیاسدر ؛ فقط برقیاس شایان اعتماد ومعتبر بر دلیل حیثیتنی حائز اوله‌بیلمك ایچون اولا، مقدمات مسلّمه‌یه مستند اولمالیدر . ثانیاً کرك صورت وکرك ماده اعتباریله فسادی بولونماملی‌در . اکر بو مهم شرطلری حائز اولمازسه، سفسطه قبیلندن اولور . زیرا سفسطه دخی بر قیاسدر . یالکز بروجهله فاسددر . ایشته (برهان مُمَوَّه) . بویله‌سفسطه نوعندن برقیاس فاسددرکه دقتسز آدملر نظرنده طوغرو کورونورده، دکلدر فقط جاذبدر. چونکه طوغرویه بکزر .

بونوع سفسطه‌لرك پك اسکی زماندنبری مباحثات ومناقشات فلسفیه‌ده برهان اوله‌رق اقامه ایدیله‌کلدیکی محققدر . تاریخ فلسفه‌ده بونلرك اك مشهورلری ، (ئه‌له آلی زینون Zénon d' Elée) نك (مدرسهٔ یونانیه école ionique) اربابنه قارشی ترتیب ایتمش‌اولدوغی براهین مُموهه‌درکه اونلره لسان اصطلاحده (زینونك تشکیکاتی les apories de Zénon) دیرلر . فلسفه تاریخنده پك معروف اولان (برهان آخیله‌فس argument d'Achilles) ، او (aporie) لردن بری وبلکه اك مهمی‌در . [Achilles کلمه‌سنه باقیکز !]

بناءً علیه (برهان مموّه) شو حیثیتله سفسطه قبیلندن معدود اولمق لازم کلیر . مع مافیه اصطلاحات علمیه‌نك معنالرینی دها دقیق برصورتده تعیین ایتمك ایسته‌ین علما (برهان مموّه) ایله (برهان سفسطی) آره‌سنده برفرق کورمشلر واونی ابراز ایتمشلردر . خصم مخاطبی آلداتمق وطوزاغه دوشورمك ایچون ترتیب اولونان براهین فاسده‌نك جمله‌سنه (سفسطیات sophismes) دیرلرکه بونده بیله بیله فاسد قیاسلر ترتیب ایدوب خصمه ـ بغیر حق ـ غلبه چالمق کبی غیر مستحسن برنیت واردر . خلوص قلب ایله‌حرکت ایدلدیکی حالده ینه‌فاسد برقیاس یاپیلیرسه، اوکا (paralogisme) دیرلرکه بو، عادی برخطاصاییلیر زیراسوٴنیته‌مقرون دکلدر . کندی منافعمزه

(Argument) Captieux

تعلق ایدن امور مهمه‌ده بیله بویله یا کلش قیاسلره اعتماداً حرکت ایدوبده نتیجه‌ده ضرردیده اولدوغمز چوقدر ؛ بونك امثالی نامحصوردر ؛ فقط محققدرکه بز ، کندیمزی آلداتمق ومتضرر ایتمك ایچون سفسطیاتی التزام ایتمش دکلز !..

برهان مموه، بونلرك ایکیسندن‌ده براز فرقلیدر . اونده برجهت حق حس اولوندوغی ایچون، اوتورلو براهین انسانك ذهنی چلر، قاپیویریر. ذاتاً (capter) مصدری لاتینجه (captare) کلمه‌سندن کلیرکه (کندینه جذب ایتمك) دیمکدر . بالآخره (برکیمسه‌نك عقلنی چلوب یاکیلتمق) معناسنه قوللانلمشدر . اونك ایچون صورت حقدن کورونن بعضی ظواهر کاذبه اوزرینه تأسیس مدعا ایده‌رك برکیمسه‌یی آلداتمق نیتیله ترتیب اولونان قیاسلره (دلائل مموهه) دەنیر . کذلك اهمیتدن کلیاً عاری کورونن برطاقم مقدماتی خصمه اول امرده تسلیم ایتدیردکدن صوکره اونلردن بعضی نتایج خطیره چیقاره‌رق - برآدمی کرهاً الزام ایتمك غیرتیله - ترتیب ایدیلن دلائله‌ده (captieux) صفتی تردیف ایدیله‌بیلیر . [sophisme کلمه‌سنده بوکبی دلائل فاسده‌نك انواعنه دائر تفصیلات واردر . باقیکز !]

براهین مموهه‌نك امثال عدیده‌سنی هرکونکی مباحثه‌لرمزده بولوب کوستره‌بیلیرز ؛ فقط بالخاصه مسائل فلسفیه‌یه تعلق اعتباریله الك کوزل نمونه‌لرینی ، زینونك (aporie) لری تشکیل ایدر ؛ فضله اوله‌رق اونلرك بویوك برقیمت تاریخیه‌سی اولدوغی ایچون اوبرهانلری مثال طوته‌رق شرح ایله‌مك اولادر .

(یونانی) Ionique مدرسه‌سنك اعتقاداتنه قارشی (ئه‌له‌آ مدرسه‌سی (Ecole éléatique) نك احکام فلسفیه‌سنی مدافعه ایتمك غیرتیله (زینون)ك نه فوق العاده بر (دهای جدلی (génie éristique) اثبات ایتمش اولدوغنی (argument d'Achilles برهان آخیله‌فس) بابنده ایضاح ایتمشدم .

(آتوم = atome = ذره) لری کائناتك ارکان اصلیه‌سی اولمق اوزره قبول ایتمش اولان (مدرسهٔ یونانیه) منتسبینی ، بالضروره اوذره‌لرك غیر قابل تجزی وبناءً علیه (لایتغیر = immuable=inaltérable) اولدوغنی‌ده

(Argument Captieux)

ادعا ایتمك مجبوریتنده بولونیورلر ایدی ؛ زیرا ارکان مذکوره قابل انقسام اولسه، (عناصر اصلیه éléments essentiels) دن صایلمامق ایجاب ایدر، چونکه بو تقسیمه یا نهایت واردر، یاخود یوقدر . نهایت یوقسه ماده هیچه منجر اولور کیدر ؛ اوتقدیرده (archée اول الاوائل) ی یعنی جوهر قدیم و مستدیمی مادیات عالمنده آرامامق لازم کلیر . یوق، اکر ماده نك انقسامنه بر نهایت وارسه، ایشته او (حدمنتها extrême limite) ده باقی قالان (جزؤ لایتجزا) عنصر اصلی اولمش اولورکه (مدرسهٔ یونانیه) نك دعواسی ـ فی الحقیقه ـ بو ایدی . بوده (ماده نك الی غیر النهایه انقسامه قابلیتی انکار) ایتمکله بردر .

کائنات مادیه نك برخیال باطل، بر (شعبدهٔ حس = illusion de sens) اولدوغنی ادعا ایدن وبناءً علیه (حقایق مادیه réalités matérielles) ی صراحتاً انکار ایله ین (ئه له آ مدرسه سی) منتسبینی، ینه عینی سببله (کثرتیه pluralisme) دعواسنی رد ایله اوغراشیوردی . یعنی شو (عالم حسی le monde sensible) ده کوردوکمز کثرت اشیا دخی یا کلشدر ؛ اوده باطل بر شعبدهٔ حسیه در . حقیقتده تعدد ایتمز ؛ بردر ! . .) دییوردی .

بحث وجدلده بوزمرهٔ متفکرینك مُصارع بی نظیری اولان (زینون) آ کلادی که : کائنات مشهوده نی هیچه چیقارمق و ـ ماتریالیزم ادعاسنده بولونان ـ (فلسفهٔ یونانیه la philosophie ionique) یی مشکل بر کریوه یه دوشورمك ایچون، (ماده) یی طوغرودن طوغرویه انکار ایتمکدن ایسه، اونك الی غیر النهایه تجزی یه قابلیتنی اثبات ایتمك دها زیاده تأمین مقصده خادم اوله بیله جکدر .

اوسببله بونقطهٔ نظری ترجیح ایتدی، وبرسورو مسئله لر اویدوره رق (بداهت حسیه évidence des sens) یه قارشی، غریب ادعالرده بولوندی. عکسنی اثبات ایتمك غیرتی ـ بالطبع ـ مدرسهٔ یونانیه اربابنه دوشدوکی ایچون، بومسائل عجیبه قارشیسنده ـ آتوم طرفدارلری ـ بویوك صیقینتیلره دوچار اولدیلر . زینونك ادعالرنده بر نوع سفسطه اولدوغنی حس ایدییورلر، فقط بونی بر تورلو اثباته مقتدر اوله میورلردی . چونکه سفسطه نك هانکی

(Argument) Captieux

نقطه‌لره استناد ایتدیکنی کشف ایده‌میورلردی. زینونك جربزهٔ خارق العاده‌سی ومسئله‌یه ویردیکی شکل ووضعیت اونقطه‌لری تماميله کیزلی طوتویوردی .

ایشته (apories) ناميله تاریخ فلسفه‌ده مشهور اولان (براهین مموّهه) بونلردر . ذاتاً لسان یونانی‌ده (آپوری) ، (صیقینتی) دیمکدر؛ وبوحیثیله تعبیر پك موافق دوشمشدر، چونکه بونوع براهین ــ حدذاتنده فاسد بر قیاســدن عبارت اولمقله برابر ــ صورت حقدن کوروندوکی ایچون صحیحاً ذهنی ضجرت تردده القــا ایدر . ذاتاً زینون رقیبلرینی (ازعاج) ایچون بونلری ترتیب ایدییوردی .

باطل ، همیشه باطل ومردوددر ؛ ولی
مشکل بودرکه صورت حقدن ظهور ایده !.

دهین عثمانلی شاعری‌نك شوسوزلری براهین موهمه‌نك ایقاع ایتدیکی مشکلاتده ماهیت فسادی افهام ایچون کوزل بر (تعریف ناطق) در .

(آپوری) لرك الك مهملری زمانمزه‌قدر انتقال ایتمش و ــ تقریباً ایکی بیك اوچیوز سنه‌دنبری برچوق متفکرینك ذهنی یورمشــدر . بو تورلو سفسطه‌لری حقه‌مقرون کوستر‌ن حیله‌یی میدانه چیقاره‌ق ایچون هرآپوری‌یی آیری آیری تشریح ایتمك اقتضا ایدر .

مشهور (برهان آخیله‌فس Argument d'Achilles) ده دعوانك وضع عجیبی شو ایدی :

[سرعت سیر ایله معروف اولان (آخیله‌فس) ــ کندیســندن اون آدیم ایلری‌ده یورون قپلومبغه‌یه هیچ بروقت یتیشه‌میه‌جکدر !]

[زیرا معین بر مسافه‌نك تکمیلنی قطع ایتمزدن‌اول، یاریسنی طی‌ایتمك ضروریدر .] مسافهٔ مذکوره‌نك بالجمله کسوری وبقایاسی حقنده‌ده عیناً وتماماً بویله بر حکم ویریله‌بیله‌جکی ایچون ، ربعنه، اون آلتی‌ده برینه . . . میلیارده، تریلیارده برینه‌ده اوحکمی تکرار تکرار تطبیق ایتمك ممکندر ، فقط اوحالده‌ده قیمیلدامق ممکن اوله‌ماز ؛ چونکه بوانقسام نظری‌یه نهایت

(Argument) Captieux

تصور اولونه‌ماز . زینونك بوتون دسیسهٔ منطقیه‌سی بورادەدر ؛ زیرا بو (طرز استدلال mode de raisonnement) مسئلهٔ حرکتی حل ایتمکدن زیاده (تجزیٔ مکان la divisibilité de l'espace) احتمالی نامتناهی‌یه قاچیردیغندن طولایی ذهنی حیرته القا ایدییور، و ـ هیچ اولمازسه نظری اوله‌رق ـ قیمیلدامق امکانی انکاره واریور ؛ چونکه اك کوچوك بر مسافه‌یی طی ایده‌بیلمك ایچون بیله نامتناهی برزمان صرف ایتمك لازم کله‌جکنه عقلی اقناع ایدر کیبی کوزونویور . بوده هیچ حرکت‌ایده‌مه‌مکله بردر . مسافه‌نك تقسیمی بیتمیورکه حرکت باشلایه‌بیلسین ! ..

بوراده‌کی سفسطه‌یی ابراز ایده‌بیلمك ایچون ـ اول‌امرده ـ دعوانك اساسلرینی تشکیل ایدن (حد terme) لرك جمله‌سنی نظر اعتباره آلوب قیمت حقیقیه‌لرینی بولمق واوحدلری عینی میزان ایله طارتمق لازم ایدی .

شبهه یوق که بو برهانك استناد ایتدیکی حدلردن بری‌ده (زمان le temps) در . حرکت بحثنده اونی دخی ـ برعنصر اساسی اوله‌رق ـ نظر تقدیره آلمالی‌در . حرکت تصورنده زمان ایله مکان ـ لاینفك ـ inséparable ـ ایکی (رکن) در . اوقدرکه هربری دیکرینك اولچوسی‌در، دیه‌بیلیرز . اوندن صوکره : [مسافه‌نك الی غیرالنهایه انقسامه‌قابلیتی] تسلیم وقبول اولونونجه، بوادعانك زمان حقنده‌ده عیناً وتماماً قابل‌تطبیق‌اولدوغنی اونوتماموق ایجاب ایدر . چونکه هر ایکیسی ده (کمیات quantités) نوعندندر . یکدیکریله صیقی صیقی‌یه مربوط بولونان بو کمیتلر عینی صورتله اولچوله‌بیلیرلرکه حسابده‌اویغونسزلق‌اولماسین . عکسی تقدیرده بر مناسبتسزلك حاصل اولور وسفسطه، بهمه‌حال اوندن‌طوغار . حالبوکه زینونك ـ برهان نامنه ـ یاپدیغی شی بویله برمناسبتسزلکی مشروع کوسترمکدن عبارتدر . فی‌الحقیقه بوفیلسوف (معین déterminé) برمسافه‌نك الی‌غیرالنهایه تجزی‌یه قابلیتنی‌ادعاایتمکله استدلاله باشلیورده، زمانی‌بوسبوتون مسکوت‌عنه‌براقیور . مکان حقنده‌کی ادعاسی دخی آنجق ماده‌یی، الی‌غیرالنهایه تقسیم ایده‌رك (آتوم) ی هیچه چیقارمق مقصدینه مبنی‌در ؛ یوقسه حرکت مسئله‌سیله ـ طوغرودن طوغرویه ـ علاقه‌دار دکلدر . فضاده اوله‌رق متناهی بر

(Argument Captieux)

مسافه‌نك نامتناهی انقسامه قابلیتی تسلیم ایتمکله ، (امتناع حرکت
l'impossibilité du mouvement) ی تسلیمه مجبوریت آره‌سنده
هیچ مناسبت یوقدر . محدود بر مسافه نه‌قدر تقسیم ایدیلیرسه ایدلسین ؛
بوندن طولانی نامتناهی اولمازکه اونی قطع ایده‌بیلمك ایچون نامتناهی برزمان
صرفنه احتیاج مس ایتسین !.. اونك ایچون بو دلیل ، صرف سفسطه‌در .
زینونك دعواسی‌ده منحصراً اونك اوزرینه مستند بولوندوغندن طولایی
سفسطه‌دن باشقه برشی اوله‌ماز . فقط بوتون بو (ملاحظات تحلیلیه
considérations analytiques) انسانك ذهننه بردن بره وارد اوله‌مادیغی
ایچون (برهان آخیله‌فس) طوغرو کبی کورونویور ؛ حالبوکه (مموّه) در .
بو حسابده (مکان) بر (کمیت منفصله quantité discontinue)
اوله‌رق تلقی ایدلمش بولونور . ؛ (زمان) ایسه بالعکس بر (کمیت متصله
quantité continue) اوله‌رق تقدیر ایدلمش اولویور . ایشته بو
(اویغونسزلق) آپوری‌نك روحی‌در . حرکت تصورنده لاینفك اولان
او ایکی عنصرك برینی باشقه دیکرینی ده باشقه بر ماهیتله تلقی ایتمك ، حین استدلالده ـ
حقیقتاً ذهنی ازعاج ایدن یگانه (علت فساد cause de vice) در .

(مدرسهٔ یونانیه) فیلسوفلری بو جهتلری دوشونه‌بیلمش اولسه‌لردی ،
زینونه شویولده برجواب ویره‌بیلیرلردی :

[موضوع بحثمز اولان شو مسئله‌ده مکان‌ده (متناهی fini) در ؛
زمان‌ده !.. واقعا بر کمیت محدوده ـ نظری اوله‌رق ! ـ الی غیر النهایه قابل
انقسامدر ؛ فقط ، یالکز مکان دکل ، زمان‌ده اویله‌در . اما بوندن نه چیقار ؟..
بر کمیت متناهیه بویله بی‌نهایت بر قابلیت انقسام عرض ایتمکله بر (کمیت
نامتناهیه) اولمق ایجاب ایتمز . بناءً علیه آخیله‌فس ایله قپلومبغه آره‌سنده‌کی
مسافهٔ محدوده‌یی ، سز ـ ذهناً ـ ایسته‌دیککز قدر پارچه‌لایکز . بوشنه
ذهن یورمش اولورسکز ؛ چونکه اولجه نه ایدی ایسه ، ینه اودر . فرضمز
اقتضاسی اون متروی ایدی ؛.. البته ینه اوقدردر . کذلك او مسافه‌یی
قطع ایده‌بیلمك ایچون صرف اولونان زمان دخی الی غیر النهایه قابل تجزی
اولمقله برابر ، اولجه نه ایدی ایسه ینه اودر . چونکه برشیئك جمیع اجزاسی

(Ar gument) Ca ptieux

كندیسنه البته مساوی ومعادلدر. بو برهانده (جهت مموهه) ، متناهی بر مسافه یه نامتناهی بر زمان صیغیشدیرمق صورتیله تشکیك وتشویش اذهان ایتمکده کی حیله در . اون متره لق بر مسافه یی طی ایتمك ایچون نه دن نامحدود بر زمان اقتضا ایتسین ؟!.. بوضرورت ، ـ کویا ـ اومسافه یی الی غیرالنهایه تقسیم ایده بیلمکدن تولد ایدیورسه ، او ، بش دقیقه لق زمانی ده نامتناهی تقسیم ایتمکله ایش بیتر ومشکل حل اولونور . بوراده سفسطه یه وجود ویرن مناسبتسزلك ، برطرفدن مکان محدودی اجزای نامتناهیه یه تقسیم ایتمك ، دیکرطرفدن ده زمان محدودی نامتناهی یاپنجه یه قدر (چکوب اوزاتمق) در . بو اویغونسزلق التزامی اولدوغی ایچون ، اوکا مستند اولان برهان یالکز فاسد وبناءً علیه یاکلش اولمقله قالمیور ؛ بر (برهان مموه) نمونه سی اولویور: کویا بعضی حقایق ریاضیه یه مستند برقیاس منطقی ایمش کبی کورونویورده هیچ اویله دکلدر ! . .]

ده یه بیلیرلردی ؛ و (برهان آخیله فس) ك حکمی قالمازدی . نته کیم ، بومسئله لری ـ زینونك وفاتندن تقریباً یاریم عصر صوکره ـ تکرار تذکر وتدقیق ایدن (ارسطو Aristote) ، اونك ضعیف نقطه سنی کشف ایده رك : [زمانك ده طبقی مکان کبی الی غیرالنهایه قابل تجزی اولدوغی حسابه قاتمقله مسئله حل اولونور !] دیمشدی . استاد یونانی نك بوطوغرو مطالعه سی ، (آپوری) لرده کیزله نن دسایس منطقیه نك ماهیتنی کشف ایچون اخلاف متفکرینه رهبر اولمشدر . لکن بوراده الك مهم جهت [برکمیت متناهیه نك الی غیرالنهایه انقسامه قابلیتی اولمغله نامتناهی اولماسی لازم کلمیه جکنی] ابراز ایتمکدی . معلومدرکه (حساب تفاضلی calcul infinitésimal) نك اساسنی تشکیل ایدن بوحقیقت ، آنجق صوك زمانلرده ـ اولانچه اهمیتیله ـ تقدیر ایدیله بیلمش اولدوغی ایچون (آپوری) لری تنقید ایدن منطقیون ومتفکرین میاننده ، بوپرنسیپ ، زینونك علیهنه دلیل اوله رق استعمال ایدنلر ، متأخرین اولمش ایدی .

(achilles) کلمه سنده ویرمش اولدوغم ایضاحاتدن آکلاشیله جغنه کوره ، سقولاستیق دوری بوکبی مسئله لرله مشغول اولمه یی ذوق ومزاجنه

(Argument) Captieux

یك موافق بولمشدی . قرون وسطاده شرق فیلسوفلری، اساتذهٔ یونانیه‌دن برچوق فکرلر آله‌رق (عرفان اسـلام Culture islamique) ه نقل ایتمشلردی. خصوصا (معتزله les mo'tazalites) نك بویولده‌یك بویوك خدمتلری اولدی . بونلرایله متکلمین اهل سنت آره‌سنده ــ بالطبع شدتلی مناقشه‌لره میدان آچیلمش و (مُختلف فیه اولان مسئله‌لر questions en litige) عاقبت برر شکل معین آله‌رق تقرر ایتمشدی . اومسائل مهمه‌نك بری‌ده (حقیقت مادیّه la réalité matérielle) یه متعلق اولان (جزء لایتجزا atome) ایله (هیولی وصورت forme et matière) بحثی ایدی.

شایان دقتدرکه بومسئله‌لری حرارتله مناقشه ایدن متکلمین وفلاسـفهٔ اسـلام ، زینونك براهین موهوهـسـنی یکدیکرلری علیهنده قوللانمغه مجبور اولمشلردر . بوکونکی منطقیون نظرنده سفسطیاتدن معدود اولان اوحیله‌لی قیاسلرك، برزمانلر ــ اك مهم دعوالری اثبات ایچون ــ براهین قویه‌ودلائل معتبره کبی تلقی ایدلمش اولماسی چوق غریبدر .

[scholastique و dialectique کلمه‌لرینه مراجعت ایدیکز !..]

معلومدرکه (دەموقریت) ك آتوم نظریه‌سنی قبول ایدن متکلمین اهل سنت، (ارسطو) نك (هیولاوصورت forme et matière) فرضیه‌سنی ابطال ایده‌بیلمك ایچون، مادّه‌نك ــ بالفعل متناهی ــ بعضی اجزای صغیره‌دن مرکب بولوندوغنی اساس ادعا اوله‌رق وضع ایتمشلردی . فلاسفهٔ اسـلام، بالعکس هیولی وصورت طرفداری ایدی. [forme, matière Achilles کلمه‌لرنده ایضاحاته باقیکز!]

آتومی قبولی ایتمك، ماده‌نك الی غیرالنهایه قابل انقسـام اوله‌مایه‌جغنی ادعا ایتمکله بردر . بوده زینونك تماماً ضـدینه بر فکر طرفداری اولمق دیمکدر . حال بویله ایکن اهل سنت اربابی (برهان آخیله‌فس) دن تحاشی ایتمیور ؛ بالعکس اونی زینونك ادعاسی علیهنه قوللانه‌رق (جزءلایتجزا)یی اثباته چالیشیور : اومشهور (آپوری) یه عمده اولان دعوا شودکلی ایدی:

[ماده الی غیرالنهایه قابل تجزی‌در . بناءً علیه نامتناهی اجزادن مرکبدر.

(Argument) Captieux

بوتقدیرجه حرکت تصوری ممتنع‌در . چونکه اك کوچوك بر مسافه‌ده بیله نامتناهی اجزای صغیره بولونمق لازم کلیر . وقوع حرکت ـ اجزای مذکوره‌نك بهمه‌حال برندن‌دیکرینه ـ انتقال‌صورتیله ممکن اوله‌بیله‌جکندن البته نامتناهی برزمان صرفنه احتیاج مس ایده‌جکدر .]

اهل سنت بونی عیناً وتماماً قبول ایدییور ؛ حالبوکه بو ادعانك بر سفسطه‌دن عبارت اولدیغی ـ براز یوقاریده ـ ایضاح ایتمشدم : آکلا- تمشدم‌که بر مکان محدود ، نامتناهی انقسامه مستعد اولمقله نامتناهی اولمق ایجاب ایتمز . اویله اولونجه او مسافهٔ محدوده‌یی طی ایده‌بیلمك ایچون‌ده نامتناهی زمانه احتیاج یوقدر . حتی بو دعوا ـ بر قیاس سفسطی‌یه مستند اولماسه‌یدی بیله ـ بو بحثده دلیل کتیریله‌مزدی ؛ چونکه مسئله حرکتله طوغرودن طوغرویه مناسبتی یوقدر . شبان ریاضیونمزدن خواجه فطین افندینك اشارت ایتدیکی وجهله : (اصغر نامتناهی infinitésimal) یه وارنجه‌یه‌قدر تقسیم ایدیلن محدود برمکان وزمانده ذاتاً حرکت تصور ایدیله‌مزکه بحثی اوله‌بیلسین !..

مع‌مافیه اهل‌سنت بوقدر اینجه تحلیلاته صاپمایه‌رق اوادعای سفسطی‌یی عیناً قبول‌ایدییور ، فقط زینونك بوسبوتون عکسنه‌برحکم ویرمك صورتیله استدلال ایدییور :

[زوت !. بوادعا طوغرودر ؛ فی‌الحقیقه مکان و ماده نامتناهی اجزای صغیره‌دن مرکب اولسه‌یدی ، یاخود ـ تعبیر دیکرله ـ الی غیرالنهایه قابل تجزی اولسه ایدی ، بچاق آرقه‌سی‌قدر برمسافه طی ایده‌بیلمك ایچون نامتناهی برزمان اقتضا ایدردی . فقط وقوع‌حال کوستریبورکه بش‌آدیملق برمسافه‌یی اون ثانیه‌ده قطع‌ایتمك ممکندر . دیمك‌که اومسافه‌یی طولدوران اجزای مادیه‌نك نامتناهی اولمادیغی ـ بالبداهه ـ ثابت اولوییور . اوحالده ایراداولونان دلیل ـ بالخاصه ـ بزم‌ادعامزلهنده‌در !.] دیمك‌ایستیورلردی . هرحالده بودلیلك ایکی یوزلی برسلاح اولدوغنی کوستریبورلردی .

بو طرز استدلال ـ جدلده ـ خیلی ظریف بر اسلوب نمونه‌سی تشکیل ایدر ؛ چونکه سفسطه‌یی برسلاح منطقی کبی قوللانمق ایسته‌ین

(Aogument) Captieux

بر آدمك الندن اوسلاحى آلوب باشنه چالمق كبى‌در . مع مافيه ـ اولجه عرض ايتديكم وجهله ـ زينون كبى بداهت حسيه‌يى انكار ايدن بر آدمه قارشى بو طرز استدلال حكمسزدر . زيرا دليلك عمدهٔ مشروعيتى ينه شهادت حسيه‌يه منجر اولويور . حالبوكه زينون اونى بدايتاً واساساً انكار ايتمشدى. بر (ايده‌آليست) شهادت حواسى انكار ايده‌بيلير . نته‌كيم بو فيلسوف اويله ايدى : عالم محسوسك محض فسانه وفسون اولدوغنى ادعا ايديبور وذاتاً (آبورى) لرى اونك ايچون اويدوروب طورويوردى . اسكى تعبيرجه (عناديه idéaliste) دن ايدى . كمال قطاعتى سببيله محسوسات ايله معقولاتك تعارضى نظر دقته آلمش ودعواسنى يالكز (عاقله La Raison) نك حكمنه حواله ايتمشدى . هيچ او دائره خارجنه چيقميوردى . پك اييى بيليوردى كه اودائره خارجنه چيقمق حواسك شهادتنه اعتمادى مستلزم اوله‌جقدى . بوده بر آنده دعوايى غائب ايتمك ديمكدى . حالبوكه او، (حركت حسيه mouvement sensible) نك وقوعنى انكار ايتميوردى. نته‌كيم بوكونكى ايده‌آليستلر حادثات عالمنى انكار ايتميورلر ؛ فقط اونك محض حقيقت اولمايوب بر (شعبدهٔ حس illusion de sens) دن عبارت بولوندوغنى ادعا ايدييورلر . زينونك بوخصوصده وضعيت فكريه‌سى عيناً اويله‌در : [حركت اولويور، كورويورم . فقط كوردوكم خيالدر، حقيقت دكلدر . چونكه حركت عقلاً ممتنع ، يعنى (نا معقول inintelligible) بر كيفيتدر؛ چونكه...] ده‌يوب همان برهان آخيله‌فسى ايلرى سورويوردى.

بناءً عليه اهل سنتك طرز استدلالى دخى، طبقى مشهور (ديبوژه‌ن Diogènes) ك دليلى كبى‌در . [Achilles كله‌سنده ايضاحاته باقيكز !.] زينونك (حركت معقوله mouvement rationnel) تصورينه قارشى غير موجه‌در .

ذاتاً بوكون بومسئله‌لر، قورى منطق ايله حل اولونه‌بيله‌جك شيلردن دكلدر . يالكز (كلام dialectique) اصولى التزام اولونورسه سقولاستيق دائره‌سندن بحثى قورتارمق ممكن اوله‌ماز . حركته متعلق اولان مسائلك جمله‌سى‌ده آرتق مسائل رياضيه‌دندر . فن ماكنه، هندسه، سينه‌ماتيق،

(Argument) Capatieux

علملری منطقدن اول کلیر، ومنطق ـ کندی مبادیسنه و (معطیات données)نه کوره ـ اداره وتصرف ایدر . یعنی علوم ریاضیه‌نك کندی منطقی واردر .

علمای عثمانیه میاننده ـ بنم بیلدیکمه کوره ـ یالکنز مرحوم ویدینلی توفیق پاشا بو مسئله‌لرله اوغراشمش و (آپوری) لرده‌کی حیله‌نك ماهیتنی پك ای آکلامشدر . اعلان مشروطیتدن براز اول وفات ایدن بوذات ، ریاضیاتده پك بویوك ومبجل بر نام براقش اولان نوادر علمادن اولمق حیثیتیله مفاخر مایه‌مزدندر . اونك ایچون شو مشهور آپوری حقنده بو عثمانلی عالمنك ملاحظات مختصره‌سنی ـ خاطرهٔ مبجله‌سنه حرمتاً ـ بورایه نقل ودرج ایتمك ایسترم . ملاحظات مذ کوره‌یی مرحومك خط دستیله محرر برکوچوك (نوطدفتری) ندن آلیورم . مرحوم، بودفتری ـ صمیمی دوستی ـ صالح ذکی بکه ویرمشدی .

ویدینلی مرحوم سقولاستیق فلسفه‌سنی قطعیاً رد وابطال ایچون بوتون قرون وسطایی اشغال ایدن اومباحث غریبه‌یی حقیله تتبع ایتمش کورونیور، ومسائلی ـ بزم مدونات فلسفیه‌مزده وضع اولوندوغی شکل اوزره ـ تلقی ایده‌رك چوروك کوردوکی دلائلی ابطال ایدییور .

بزم اسلاف حکمانك کتابلرنده جسمك الی غیرالنهایه قابل انقسام اولوب اولمامه‌سی بحثی ایله باشلایان مناقشات، (جزء لایتجزا) و (صورت وهیولا) مسئله‌لریله صمیمیاً علاقه‌داردر . زینونك برهانلری‌ده بومناسبتله قوللانلمشدر .

ویدینلی مرحوم، نوط دفترنده هرفرقه‌نك مدعاسنی قیصه‌جه بر قضیه شکلنده وضع ایتدکدن صوکره دلیلنی‌ده مختصراً عرض ایدییور ؛ صوکره کندی فکرینی‌ده ایکی سوزله قید ایلیوب براقیور؛ برصحیفه‌سنی عیناً نقل ایدییورم:

[متکلمین ، جزء لایتجزا موجوددر . وبر جسم بالفعل متناهی اولان اجزادن مرکبدر ، دییورلر .]

[دلیل : برجسم اجزای غیرمتناهیه‌دن مرکب فرض اولونسه ، جسم مزبور اوزرندن بر مسافهٔ متناهیه اخذ ، و ـ بونك برنهایتندن دیکر نهایتنه دکین ـ برنقطه‌نك ویا جزءك حرکتنی فرض ایده‌لم : بو نقطه ، اثنای حرکتنده ،

(Argument) Captieux

هر بر جزء اوزرنده بولوندقجه اندن اولکی جزء اوزرندن کچمش دیمك اولور. فقط جزءلر غیر متناهی فرض اولنمقله ؛ بوبله غیر متناهی جزءلرك هر برندن مرور ایتمك غیر متناهی زمانده اولور. بناءً علی ذلك بر (متناهی مسافه) یی قطع ایتمك ایچون غیر متناهی زمان مرورینه محتاج بولونمق وتعبیر دیکرله ، مسافه قطع اولونه مامق لازمکلیر . بو ایسه ، بر نتیجهٔ باطله در . بویله اولونجه ، جسمك اجزای غیر متناهیه دن مرکب اولمسی دخی باطل اولور.]

شوراده صراحتاً کورولویورکه ، دلیل ، زینونك برهان مشهوریدر ، فقط اونك دعواسی علیهنه اقامه ایدلمشدر . نته‌کیم براز اول بونی ایضاح ایتمشدم . شیمدی ویدینلی مرحوم ، اصل دلیلك قیمتنی ومشروعیتنی ، حتی حرکت مسئله‌سنه مناسبتنی انکار ایدییور :

[بو دلیل ، ابتدای مطالعه‌ده ایجه دقیق کورونور ؛ فقط جسمیته متعلق دکلدر ، چونکه کرك مسافه وکرك حرکت بحثلری مباحث هندسیه‌دندر . مسافه تصوری جسمك تعریفنه مربوط دکلدر . حرکت ایسه جسمك خارجنده دخی تصور اولنه‌بیلیر. قالدی‌که ، بو دلیل منتج اولسه ـ جسمدن صرف نظرله ـ خلاده ایکی نقطه بیننده‌کی (بعد مجرد) ك وبو جهتله خلا ، ملا وکافهٔ ابعادك اجزای متناهیه‌دن مرکب اولماسی لزومی اثبات ایدلمش اولوردی.]

[فقط دلیل مزبور منتج دکلدر . چونکه فرض اولنان مسافه‌یی قطع ایچون لازم کلن زمان دخی ـ مسافه‌نك اجزای غیر متناهیه‌سنه مقابل ونظیر اوله‌رق ـ اجزای غیر متناهیه‌دن مرکب فرض اولوندوغی حالده ، هر بر جزء زمانده بر جزء مسافه قطع وسیر اولونه‌رق ، زمان مزبور داخلنده مسافه‌نك بر نهایتندن اوته‌کی نهایتنه وصول ممکن اولور. نتیجهٔ باطله حصول بولماز.]

[بو دلیلده اساس طوتولان شی : (غیر متناهی اجزای زمانیه مجموعنك غیر متناهی اولماسی) در . حالبوکه مقدمهٔ دلیلده ایکی نقطه بیننده‌کی مسافه اجزای غیر متناهیه‌دن مرکب فرض اولوندی . بو ایسه (اجزای غیر متناهیه مجموعنك بر مقدار محدوده مساوی بولونماسی) فرضنه معادلدر. بویله اولونجه غیر متناهی اجزای زمانیه مجموعنك دخی متناهی اولماسنی فرض ایتمك لازم کلیر . الحاصل کرك حکمانك وکرك متکلمینك دلیللری اثبات مدعایه کافی

(Argument) Captieux

اولمادقلرندن ماعدا اصل مقصدلرندن کلیاً خارج مواد اوزرینه بنا اولنمش مباحثدن عبارتدر . .]

دییور و صوکره : (متناهی بر مقدارك الی غیرالنهایه انقسامه قابلیتی طولاییسیله نامتناهی اولماسی لازمکلمیه‌جکنی ذکر واخطار ایده‌رك شویله بر ملاحظه بیان ایدییور :

[بو بحث علوم ریاضیه‌نك الك دقیق و عمیقی اولان (حساب تفاضلی وتمامی) علملرینه عائد اولوب کنه وحقیقتی ونتایجی ایله صورت استعمالی بو ایکی علم ایله معلوم اوله‌بیلیر . بر جسم نه قدر تقسیم اولنورسه اولونسون یکون اجزاسی کندیسنه مساویدر . الخ الخ . . .] دییور .

علی‌الخصوص ویدینلی مرحوم، مکان وزمانك متجزی اولماسنه طرفدار دکلدر ؛ غالبا اونلری (کمیات منفصله) نوعندن اوله‌رق تلقی ایتمکده محظور کورویور . [واقعا زمان ومکانی ـ نوعا ـ نقاط منفصله ومنفرده‌دن عبارت فرض ایتمکله بعضی ریاضیون غایت دقیق برطاقم مسائل هندسیه‌یی حل ایتمکه موفق اولمشلر وبناءً علیه اویله برفرضیه‌یی مقرون حقیقت ظن ایتمشلردی . فقط بوخصوصده اینجه‌دن اینجه‌یه تدقیقاته کیریشیلدکدن صوکره آکلاشلدی‌که ، ایکی نوع خطانك تقابلی سایه‌سنده او مسئله‌لر حل اولونمشدر .] دییور .

عثمانلی عالمنك بوملاحظه‌سنه حقیله قیمت ویره‌بیلمك ایچون زینونك دیکر بر (آپوری) سنی شرح ایتمه‌لی‌یز . اونده کوره‌جکز‌که حرکت، (متمادی continue) عد ایدلدکجه، دعوا ناقابل حل بر معما شکلندن قورتاریله‌ماز، وآکلاشیلیر‌که ذهنلری چلن حیلهٔ منطقیه اونقطه‌ده مندمجدر .

بو آپوری دخی ینه امتناع حرکتی اثبات ایچون ترتیب ایدلمش بر قیاسدر . زینون، ذاتاً عینی دعوایی، نه‌ویره جویره تورلو تورلو شکللره قویوب اورته‌یه آتاردی . بوسفر، مسئله‌یی شوصورتده وضع ایتمشدی :

[بر کمانکش بر (اوق flèche) آتیور . اوقك طولی بر (قدم pied)، وبر ثانیه‌ده قطع ایده‌بیلدیکی مسافه دخی اون قدمدر . شو تقدیرجه ثانیه‌نك هراونده بری قدر برزمانده مذکور اوق، کندی طولنه

(Argument) Captieux

مساوی برمکان دیکر اشغال ایتمش اولویور؛ دیمکدر .] مسئله بو !. بونك بویله اولدوغنده کیمسه نك ده شبهه سی اوله ماز .

فقط ـ اساساً حرکت امکاننی رد وانکار مقصدیله شو تشکیکاتی ایجاد ایدن ـ زینون او مسئلهٔ واضحه وبسیطه اوزرینه شویله بر (برهان مموه) بنا ایدییور ؛ دییورکه :

[لکن برمکان اشغال ایتمك نه دیمکدر؟.. اومکانده ساکن اولمق دکلی در؟.. اویله اولونجه ، اون (حال سکون états de repos) ناصل اولورده بر حرکت تولید ایده بیلیر ؟.. حال سکون مثلا (صفر Zéro) دیمکدر ؛ اون صفر مجموعی ناصل بر کمیت حصوله کتیره بیلیر ؟ . هیچ یوقدن وار اولورمی ؟. عقل بونی قبول ایده منز . بناءً علیه حرکت ممتنع در . واقعا ایدن قورتولان اوقك طی مسافه ایتدیکنی کورویورز اما او بر(شعبدهٔ حس)در. اصلی فصلی یوقدر !]

معاصریندن، وویانه آقاده میاسی اعضاسندن متوفی (ته ئودور غومپرتس Théodore Gompertz) (متفکرین یونان les penseurs grecs) نامیله معتبر اولان (فلسفهٔ قدیم تاریخی) نده (آپوری) لری اینجه دن اینجه یه تدقیق وتحلیل ایتمشدر . اثر مذکورك برنجی جلدنده زینونه عائد اولان فصلده بو (آپوری) دن بحث ایدرکن دییورکه :

[بومسئله، دها (مموه captieux) اولان شو شکلی ده آله بیلیر : برشی، بولوندوغی مکانده می حرکت ایدر ، یوقسه هنوز اشغال ایتمه دیکی برده می حرکت ایده بیلیر ؟ . . البته نه اوته کنده ، نه ده بریکنده حرکت ایده بیلیر ؛ چونکه برمکانده بولونوب اونی اشغال ایتمك (سکون اوزره بولونمق être au repos) دیمکدر . دیکر طرفدن ده باقیلیرسه، برشی ، اولمادیغی برده [یعنی هنوز اشغال ایتمه دیکی برمکانده !.] نه مؤثر ، نه ده متأثر اوله بیلیر .]

البته مسئله بووجهله وضع اولونورسه وبوصورتده مشروع اوله رق قبول ایدیلیرسه، حل اولونه مایه جغی آشکاردر . (غومپرتس) ، بوکا ساده جه شویله برجواب ویرلمه سنی مناسب کورویور :

[فرضیه (مُغفِل insidieux) ، وبالطبع، باطل‌در. دائما حرکتده اولان بر جسم، زمانك ـ قابل تصور اولان اك كوچوجوك آن‌لرنده‌بیله ـ عینی محلّی اشغال ایتمز ؛ مكانك بر قسمندن دیكرینه كچمك اوزره دائما حركتده‌در .] (Argument) Captieux

آكلاشیلیورکه زینون ـ ینه‌عادتی‌وجهله‌ـ بوراده‌مكانی الی‌غیرالنهایه‌قابل تقسیم عد ایتمكله بر (كمیت منفصله) اوله‌رق تلقی ایدییور ؛ و ـ بوندن نه‌نتیجه چیقه‌بیله‌جكنی دوشونه‌مه‌دن ـ خصملرینه دخی بوطرزتلقی‌یی ضمناً قبول ایتدیرمش بولونویور . فقط‌عینی‌زمانده (تمادیٔ حركت continuité de mouvement) تصوری ایچون زمانك‌ده متمادی اولماسنی ضمناً ادعا ایتمش اولویور . یعنی زمانی بر (كمیت متصله) اوله‌رق قبول ایدییور . بناءً علی‌ذلك بو آپوری‌ده دخی حیله‌نك‌ماهیتی (برهان‌آخیله‌فس) ده‌كی‌نك عینی‌در : حركت تصورنده بربرندن آییریله‌مایان ایكی حدك برینی باشقه دیكرینی باشقه برقیمت ایله تقدیر ایتمك اویغونسزلغی‌در . حالبوكه مكان، منفرد ومستقل برطاقم نقاط هندسیه‌دن مركب فرض اولونونجه حركتی متمادی برجریان كبی دوشونه‌بیلمك قولای‌دكلدر . اووقت‌هرخطوهٔ‌حركت، بر (آن‌وقفه moment de pause) ایله‌سكته‌دار اوله‌رق تصورایدیلیركه زمانی پارچه‌لایوب آتوملره ـ یعنی غیرقابل انقسام (آن) لره ـ آییرمق بو دیمكدر . اوتقدیرده دخی مكانك برنقطهٔ‌منفرده‌سندن دیكرینه حركتك صورت انتقالنی (طفره = action à distence) ایله تعریف ایتمكدن باشقه چاره قالماز . اوحالده حركت، برذره‌دن دیكرینه آطلایه‌آطلایه واقع اولویور دیمكه مجبوریت الویریركه بوباطل ومتناقض ادعایی قبول دكل، تعقل ایتمك ممتنع‌در .

[distance كلمه‌سنده action à distance تركیبنه وآریجه cercle vicieux تعبیرینه باقیكز !]

خلاصه : كیفیت انتقالی تعریف مجبوریتنه طوتولونجه (طفره ایله استدلال) كبی غیر قابل تعقل بر فرضیه‌یه عرض افتقار ایتمه‌مك ایچون حركتی متمادی فرض ایتمك ضروریدر . باشقه یولی یوقدر . بوده، زمانی

(Argument) Captieux

بر (کمیت متصله) اولەرق تلقی ایتمەدکجه ممکن دکلدر . حالبوکه مکان نقاط مستقلەدن مرکب اولدقجه (یعنی بر کمیت منفصله اولەرق قبول ایدلدکجه) حرکتی و بناءً علیه زمانی، متمادی و متصل فرض ایتمك، اویله براویغونسزلق درکه ذهنی — الك صوکنده — بهمه حال کریوۀ تناقضه دوشورور .

ایشته، بونك ایچون توفیق پاشـا مرحوم ماهیت زمان ومکان بحثنده (atomisme) نظریەسندن یعنی اجزای فردیه طرفدارلغندن چکینیور ظن ایدەرم . (غومپرتس) . کانتجـه آچیقدن آچیغه ادعا ایدییورکه بو بحثده زمان، متمادی بر جریان اولەرق تلقی ایدلمزسه مسئلەنك حل اولونه‌بیلمه‌سنه قطعاً چاره بولونه‌ماز .

[mouvement کلمەسنده ایضاحاته باقیکز !]

حرکته متعلق اولان (آپوری) لرك جملەسـنده زینـون مکانی (discontinue غـیر متمادی) و زمانی‌ده (continu متمادی) فرض ایتمکله (غیر مشـترك‌المقیاس incommensurable) ایکی کمیت شـکلنده کوسترەرك ناقابل حل بر معما صـورتنه قویوب براقیور . بوتون حیلەسی بوندن عبارتدر .

دیکر بر (آپوری) سی دهـا وارکه اولکیلر کبی هندسی دکل، (پسیقولوژیق) در دەیه‌بیلیرم. اوده شویله بر مسئلەشکلنده عرض اولونمشدر:

[برداری دانەسنی یره آتدیغ زمان بر کورولتی طویولماز ؟ دکلی ؟ .. تکر تکر بر میلیار داری دانەسنی ألمدن انباره براقسەم، اونلرك هیچ بری تخته اوزرینه دوشدوکی زمان بر کورولتی احساس ایتمز . دیمك که هر برینك تخته‌یه تصادمی ایله سامعەمه تأثیری (صفر Zéro) در. حالبوکه بر شینیك داری‌یی بردنبره بوشـالتنجه خیلی کورولتی یاپییور . هر بر دارینك آیری آیری صدمەسی سامعەمه ذرەقدر تأثیر ایدەمەدیکی حالده، اونلرك مجموعی، ناصل اولویورده، بویله بر کورولتی حصوله کتیرییور. میلیونلرجه صفرلری یکدیکریله جمع ویاضرب ایتسەك بر کمیت حاصل ایدەمدیکی حالده شو داری حادثەسنده‌کی غرابت نەدر ؟..]

بونی تشریحه حاجت یوقدر. بوکونکی پسیقولوژی‌یه کوره بو(آپوری) نك

(Argument) Captieux

حکمی قالمامشدر : محقق اوله‌رق بیلیورزکه بوتون (مدرکات حواس perception des sens) ماهیتاً (انفسی subjectif) در. عالم خارجی‌ده کورولتی، سس، رنك، ضیانامنه بر (شی objet) یوقدر. بوتون بو حادثات بعضی عوامل خارجیه تأثیریله بزم کندی نفسمزده استشعار ایتدیکمز (حالات روحیه états d'âme) دن عبارتدر . اوندن ماعدا، ینه بوکون، پك اعلا بیلیورزکه حواس مختلفه‌مز (محدودالسعه limité dans sa capacité) در : اهتزازات هوائیه‌نك آنجق برقسمنی صدا اوله‌رق حس ایده‌بیلیرز . ضیا حادثه‌سی‌ده بویله‌در . (سعهٔ حسیه) مزك دائرهٔ محدوده‌سی خارجنده قالان حادثات، بزم ایچون یوقدر؛ چونکه اونلری طویه‌مادیغمزدن طولایی وجودلرندن خبردار اوله‌مایز . بر داری دانه‌سنك یره دوشمه‌سی، شبهه‌سز ـ کندی جرمنجه ـ هوایی طالغالاندیریر . مع مافیه بز، بوقدر خفیف تلاطمی حس ایده‌مه‌یز . فقط بر آووچ داری دوکولورسه اونك هواده ایقاع ایده‌جکی تلاطم (صحنهٔ وجدان seuil de la conscience) مزده تأثیرینی بزه کوستره‌بیله‌جك قدر بویوکدر . اونك ایچون اونی ایچـه بر خیشیلتی صورتنده طویارز .

بناءً علیه بو پسیقولوژیق بر حقیقت اولدوغندن طولایی پك طبیعی بر حالدر . زینونك بو دعواسی بوکون بر (آپوری) صـاییلماز بیله !.. حتی زمانمزده (میقروفون microphone) نامیله ایجـاد اولونان آلت بر تك داری‌نك تصادمنی بیله برکورولتی کبی احساس ایده‌بیلیر . اکر بو آلت زینون زماننده ایجاد ایدلمش اولسـه‌یدی او حکیم بویله بر آپوری ترتیبندن ـ شبهه‌سز ـ واز کچردی؛ چونکه عکسی تقدیرنده اوکا رقیبلری شو وجهله مقابله ایده‌بیلیرلردی :

[کورولتی دیدیکك ـ حد ذاتنده ـ بر هوا طالغه‌سندن باشقه بر شی دکلدر. فقط کورولتی اوله‌بیلمك ایچون بزجه او تلاطمك محسوس اولماسی شرطدر. بر داری دانه‌سنك دوشمه‌سی‌ده هوایی ـ البته حدنجه ـ چالقالییور ؛ فقط اونی بز قولاغمزله حس ایده‌مدیکمز ایچون کورولتی طویمیورز . لکن میقروفونی قولاغکه طوت‌ده باق ناصل طویارسك !.. میقروبی دخی کوزك

ایله کوره‌میورسك؛ میقروسقوبله‌باق ، ناصل کورورسك !] دیرلر وتماماً حق قازانیرلردی . (Argument Captieux)

دیمك‌كه مدرکات حسیه‌یی (شیئی وآفاقی objectif) اوله‌رق تلقی ایتمك شرطیله (داری مسئله‌سی) حل اولو‌نماز برمعمادر . لکن (انفسی subjectif) اولدوغنی بیلدکدن صوکره بو (آپوری) نك هیچ حکمی قالماز . حالبوکه زینون زماننده بو حقیقت تماماً مجهول ایدی . حتی ایکی بطن صوکره کلن افلاطون بیله صدایی عالم خارجی‌ده مستقلاً موجود بر (شی) ظن ایدردی . اوسببله بومسئله دخی مدرسهٔ یونانیه اربابنی حیرتلره القا ایدوب براقشدی .

دها بونلره بکزر براهین مموّهه واردر . فقط اونلرك اساسنی تشکیل ایدن حیله‌نك ناصل بر دسیسهٔ منطقیه اولدوغنی تعریف ایچون بوقدر ایضاحات کافیدر .

یالکز بوراده برشی بزی دوشوندوره‌بیلیر :

مابعدالطبیعیات مباحثنده ذهنمزی تناقضه دوشوروب حیرتلره صالان بویله بر چوق مسئله‌لر واردرکه اونلری حل ایتمك ـ بوکونه بوکون ـ ممتنع کورونیور . بو مسئله‌لر حضورنده بزم وضعیتمزده صاقین ، شو (آپوری) لر قارشیسنده اسکی یونان فیلسوفلرینك وضعیتی کبی اولماسین؟!..

بعضی حقایقدن غفلتمز سببیله ، صاقین بر طاقم اینجه (آپوری) لر ، بزه (ناقابل حل insoluble) بر طاقم (مسائل متعالیه questions trans- cendentes) یعنی (مابعدالطبیعی معمالر énigmes métaphysiques) کبی کورونمه‌سین ؟!..

بو ، نه‌نی قونو دوشونوله‌جك ، باشلی باشنه تدقیق ایدیله‌جك برمسئلهٔ فلسفیه‌در .

[بونك مناقشه‌سی ایچون métaphysique کلمه‌سنده تفصیلات مخصوصه‌یه باقیکز !]

⁂

فرانسزجه **Caractère** خصيصه، سجيه
انكليزجه Character
آلمانجه Charakter
ايتاليانجه Carattere

يونانيده (حاراقتير = χαρακτήρ) حرف، چيزكي، اشارت ديمكدر. تعبير مذكور حالا بومعناى ابتدائيسنى، بعضى شيلرده محافظه ايتمكدهدر. (car . cunéïforme) , (caractères latins) تركيبلرينى (لاتين حروفاتى) و (خط ميخى) ديه ترجمه ايدهرز . نته‌كيم (caractères physionomiques) تركيبيده مشهوردر ؛ چهره‌نك هويت ممتازه‌سنى تشكيل ايدن چيزكيلر ديمكدركه بزده بونك مقابلى (شمائل وجهيه) در .

بو كلمه، بالاستعاره تلقى ايديله‌رك توسيعاً قوللانلمش وانسانك چهرهٔ معنويه‌سنى تميز ايدن خصيصهٔ اخلاقيه‌يى دخى افاده ايدر اولمشدر . بومجازى معنايه كوره بر انسانك (caractère) ى، شخصيت معنويه‌سيدر. حس وتفكراتنده وهله اجراآتنده بر آدم نه‌قدر آهنكتام كوستررده برشخصيت ممتازه وبرطور مستثنا ابراز ايدرسه، اونسبتده معين برسجيه اثبات ايتمش اولور . آكلاشيليوركه شو تعريف موجبنجه، (caractère) ـ ممكن اولدوغى قدر ـ (بارز saillant) بر هويت معنويه ديمك اولويور ؛ بو تقديرده دخى (Type) مرادفيدر. بركيمسه حقنده: (c'est un type !) ده‌نيلديكى زمان ايشته بومعنا مراد ايديليير .. ايى اولسون !. كوتى اولسون !.

مع مافيه بعضاً معنويت بشريه‌ده بويله بر آهنك وحدت اولمامقله برابر، قواى ذهنيه‌دن برينك ديكرلرندن پك بارز بولونماسى، حس وتفكر واجراآته برطور مخصوص افاضه ايده‌بيله‌جكى ايچون، بو حال دخى بر كيفيت ممتازه حيثيتنى حائز اوله‌بيلير . بناءً عليه بوده بر (caractère) صاييله‌بيلير . اوزمان بونى (خصيصه) ديه ترجمه ايتمك اولادر . مثلا : (La philosophie de Socrate a un caractère moral); (Celle de Pytha-

Caractère gores a un car. mathémat.); (Celle d'Aristote a un caractère métaphysique) (Celle de Plotinus a un caract. mystique) الی آخره ! .. دیدیکمز زمان سقراط فلسفه‌سنده عامل اخلاقی‌نك، ارسطو فلسفه‌سنده عامل مابعدالطبیعی‌نك؛ فیثاغورده عامل ریاضی‌نك دها زیاده بارز برطور تفکر تشکیل ایتدیکنی آکلاتمق ایسترز. بوتقدیرجه‌دخی (caractère)، (مزاج ذهنی temperament mental) کبی برشی اولور؛ اوقدرکه، اونك یرینه بو ایکنجی تعبیری قوللانه‌بیلیرز و تماماً عینی معنایی افاده ایدر. مثلا (Socrate -comme philosophe- a un tempérament moral) کبی ! .. نته‌کیم : (فضولی و نفعی یوسبوتون باشقه (caractère) لرده ایکی بویوك شاعردر؛) جمله‌سنده تعبیر – نوعما – (یارادیلیش) معناسنه قوللانلمش اولورکه یینه (مزاج) و (فطرت) دیمکدر.

بو کلمه اصل علم اخلاق اصطلاحاتندندر وبناءً علیه (علم تربیه la science de l'éducation) ده بویوك بر قیمت احراز ایتمشدر. بو کاده بر مهم سبب واردر : (اخلاق la morale) یعنی ایلك زمانلردنبری بالجمله صاحب مسلك فیلسوفلرجه، (حکمت عملیه philos. pratique) ده (مقصد اعلا but suprême) اولمق اوزره تلقی ایدلمشدی؛ نته‌کیم حالاده اویله‌در. علم تربیه – هرزمان و هریرده – آنجق او غایه‌یی تعقیب ایده گلمشدر.

بویله بر غایه‌یه ایریشه‌بیلمك ایچون البته بیلنمه‌سی و تمسك اولونماسی ایجاب ایدن برطاقم شیلر واردر، و (دستورعمل principe de conduite) اونلردن استخراج واستنتاج اولونه‌بیلیر. ایشته، اوته‌دنبری بوخصوصده ترتیب اولونان نظریاتك الك معتبری والك قوتلیسی (نفسنه حاکم اولمق (avoir de l'empire sur soi - même = self - control = دستوریله تلخیص ایدلمشدی. اخلاقده بوکون دخی معتبر اولان مبدأ بونه بودر. نفسنه حاکم اولمق (مشتهیات بهیمیه appetits bestiaux) یه فائز اوله‌بیلمك ایچون الزم عد اولونیوردی. زیرا هرتورلو سیئاتك منشأی، انسانك

کندی مشتهیات سفلیه‌سنه اسیر اولوب حیوانجه‌سنه حرکت ایتمه‌سی در . Caractère
بوذلت اسارتدن قورتولوب (سعدای احرار) صیره‌سنه کچه‌بیلمك ایچون
دخی ارادت کوسترمك وبوقوتی ـ ممکن اولدوغی قدر ـ تربیه وتنمیه ایتمك
لزومی آشکاردر .

دهیه‌بیلیرم که بوتون فیلسوفلر ـ حکمای صوفیه‌ده برابر اولدوغی حالده ـ
بونظریهٔ اخلاقیه‌یی عموماً قبول وتصویب ایتمشلردر . فقط بویله پك واسع
وعمومی اولان بالجمله نظریاتك بربویوك قصوری واردر : پك لاستیکلی درلر؛
هرکس اونلری کندی مزاجنه توفیق ایتمك وکندی اعتقادینه اویدورمق
ایچون، نه‌نینه بوینه چکه‌رك ایسته‌دیکی شکله قویابیلیر .

حالبوکه سجیه‌نك ماهیت ممدوحه‌سنی تقدیر خصوصنده ذهنك اك بویوك
ضلالتی ـ بنم ظنمجه ـ اونی (ارادت محضه pure volonté) ایله بر
طوتماسی‌در . بالخاصه بوجهت مهمه‌یی ایضاح ایتمك ایچون برایکی سوز
سویله‌مك ایسترم .

دهمین عرض ایتمش اولدوغم وجهله [سجیه نفسنه تمامیله حاکم اولمق] در.
بو قضیه‌یی تصدیق ایتمه‌ین یوقدر . بوده [بویوك بر (قدرت ارادت
force de volonté) کوستره‌بیلمك] قابلیتنه منجر اولور . اوحالده
[سجیه دیمك ارادت دیمکدر .] ده‌نیلیور، وبوسطحی محاکمه‌نك جریاننه
قاتیلوب کیدن (عنصر فساد élément de vice) ، اول امرده کوزه
کورونمیور . حالبوکه سجیه اوقدر بسیط برشی دکلدر. برطاقم عوامل
معنویه‌نك (محصله la résultante) سی‌در . ارادت، واقعا اونده اساساً
داخل برعاملدر . فقط آنجق (پسیقوفیزیولوژیق) برعنصر اولمق حیثیتیله
داخل‌در . اونکله برابر بالخاصه برده (عامل اخلاقی facteur moral) واردرکه
اهمیتجه سائرلرینك جمله‌سنه تقدم ایدر . اونی نظردقته آلمازسه‌ق (سجیهٔ
حسنه bon caractère) ایله (سجیهٔ سیئه mauvais caractère)
آره‌سنی فرق ایتمك احتمالی قالماز . چونکه هرایکیسنده‌ده (قدرت ارادت)
برشرط اساسی‌در . لکن ارادت، مروت وحسن نیته مقرون اولوبده
عمل خیره خادم بولونورسه، آنجق اووقت اصیل برسجیه‌نك (صفت کاشفه

Caractère سی صاییلیر . عکسی تقدیرده انسانیت ایچون مضر) la caractéristique
برسجیهٔ خبیثه‌نك نشانه‌سی‌در .

اونك ایچون قدما میاننده فلاسفهٔ اخلاقیونك [احتراصات حیوانیه‌یه قارشی ارادت کوسترمك] قیدینی، سجیه تعریفنده اساسلی برشرط اوله‌رق تلقی ایتمك مجبوریتندن قورتوله‌مایز .

دوشونه‌لم : نیچون اصیل بر سجیه صاحبنی بکه‌نیورز ؟ . نه‌دن اویله برآدم بزده برحس استحسان اویاندیردقدن ماعدا حرمت واعتمادمزی‌ده قازانیور؟.. البته بزم‌اوکاقارشی بووضعیت‌معنویه‌مز، برمحاکمهٔ‌خفیه‌نك‌تأثیرینه تبعیتدن ایلری کلیور : برکره مشتهیات بهیمیه‌سنه ارادت ذاتیه‌سیله حاکم اوله‌بیلن برآدم — الك علوی معناسیله — بر (انسان) نمونه‌سیدر . جداً (حُر libre) در . حتی (مسعودیت bonheur) ی آزادکی وجدان‌ده آرایانلر ایچون (حریت حقیقیه) ایشته بودیمکدر . بویله برآدم کیمسه‌یه قارشی تذلل ایتمیه‌جکی کبی، تحکم وتجاوزده ایتمز ؛ چونکه بوایکی رذیلت، عینی ماهیتله بربرینه مربوطدر ! منت دخی ایتمز؛ زیرا مشتهیاتنه‌حاکمدر. یالان سویله‌مکه مجبور اولماز . کیمسه‌یه حسد ایتمز، کین طوتماز؛ وبوحیثیتله یاشامق اوغرنده هرشیئی فدا ایده‌بیله‌جکی ایچون، هیچ برشیدن وهیچ بر فردن قورقماز . کندنجه مقدس اولان احکام اعتقادیه‌نك مقتضیاتنه‌کوره حرکت ایتدیکندن طولایی‌ده، شرائط معینه دائره‌سنده نه‌یولده حرکت ایته‌سی لازمکله‌جکنی قطعیاً کسدیره‌بیلیرز . اوکا کمال امنیتمز بوندن ایلری کلیر . وظیفه اوغورنده هرتورلو موانع ومشکلاته قارشی عینی‌درجهٔ عزم وعینی (اعتماد نفس confience en soi) ایله‌یورورین وهیچ‌برتهدید اوکنده طوروب اکیلمه‌ین بویله بر مزاج معنوی‌یی توصیف ایچون : [ده‌میر کبی بر caractère ! ..] دیرزکه بر (تعبیر استحسانی terme laudatif) در . مجبور اولونجه ، حقوقمزك امر مدافعه‌سنی وایشلرمزك اداره‌سنی بویله برآدمه — کمال امنیت وممنونیتله — حواله ایده‌رز . دیمك‌که کمال عدل وحقانیت اوزره حرکت ایده‌جکنه‌ده قطعیاً قانعز .

کورولویورکه برچوق خصائل ممدوحه‌نك طاقیله تشخصندن عبارت

Caractère اولان (سجیهٔ مرغوبه) ده اصل مرغوب اولان جهت ، ماهیت اخلاقیه‌سیدر .

بو مبحثده ، خودبخود وکندی مزاجلرینه کوره بیان فکر ایدن بعضی محررین وحتی بعضی فلاسفهٔ متأخرین اکثریا ، او عامل اخلاقی‌یی نظر دقته آلمایه‌رق ، حسابه قاتمایه‌رق سجیه‌یی تعریفه قالقشدقلری ایچون خطا ایدییورلر ، وبویا کلشلق ، فنا بر (تربیه éducation) نك رواج بولماسنه سبب اولویور . زیرا تربیه‌دن اصل مقصد ـ اولجه عرض ایتدیکم کبی ـ سجیه صاحبی آدم یتیشدیره‌بیلمکدر . فقط کورویورزکه بو تعبیر ـ طرز تلقی وتفسیره کوره ـ تورلو تورلو معنالر آله‌بیلیور .

سجیه‌نك (صفت‌کاشفه la caractéristique) سی یالکز ، (صوغوق قانلیلق sang - froid) دکلدر . منحصراً سرعت جزم وعزم ، جسارت واعتماد نفس کبی خصلتلرده دکلدر . برحیدوددە ، بر (قاتل متعمد) ده بوقابلیتلر پك یوکسك بردرجه‌ده بولونه‌بیلیر ، وپك چوق امثالی کورولمشدر . شبهه‌سز بوده بر سجیه‌در ؛ فقط اوکا (سجیهٔ خبیثه mauvais caractère) دیرلر . حالبوکه حسن تربیه بر (سجیهٔ اصیله noble caractère) یتیشدیره‌بیلمك هنری‌در .

بناءً علیه ، یالکز (پسیقوفیزیولوژی) تعریفنه باقوبده آلدانمامالی‌در . چونکه او ، سجیه‌نك ایی‌سنی‌ده کوتوسنی‌ده شامل بر تعریف عمومی‌در ، منحصراً جملهٔ عصبیه‌نك قدرت مکنیه‌سنی وسرعت فعالیتنی نظر اعتباره آلیر ؛ (سائق اخلاقی mobile morel) نك قیمتنه هیچ باقماز .

طبیعی ، بوایکی علمك نقاط نظری باشقه‌در .

بر آدم ، خارجدن ویاخود کندی نفسندن کلن تأثیراته قارشی نه‌قدر سرعت وقطعیتله جواب ویریر ؛ یعنی ، تأثیرات خارجیه‌یه قارشی ، حرکته ؛ ویاخود (نیت intention) دن (فعل acte) ه کچمکه نه‌قدر چابوق طاورانیرسه ونه‌قدر اقتضای حاله موافق حرکت ایده‌بیلیرسه ، (پسیقو ـ فیزیولوژی) اونده او قدر سجیه کورور . بوعلم نظرنده (caractère) ك معناسی وقیمتی بودر . بو قابلیت (جملهٔ عصبیه systéme nerveux) دیدیکمز اوخارق العاده

Caractère ما كنه‌نك بك‌انی ایشله‌دیكنی و بناءً علیه بك (منتظم و منسجم coordonné) اولدوغنی اثبات ایدر . فقط ایشله‌دیكی ایشك قیمت اخلاقیه‌سنی كوسترمز؛ اونی آرایان تحقیق ایدن علم، یالكز علم اخلاقدر .

شبهه یوقدر كه حیاتی تهلكه‌یه القا ایده‌بیلن هر تورلو عوارض و مؤثراته قارشی عضویتی محافظه ایتمك ایچون بو معناده بر (caractère) اك زیاده لازم بر قابلیتدر . ذاتاً جملهٔ عصبیه‌مز، حس ایتمك و صوكره دوشونوب فلسفه یاپمق ایچون یارادلمامشدر . (برغسون Bergson) ك - پك حقلی اوله‌رق - ادعا ایتدیكی كبی [حس ایتمك دوشونمك و فقط او سایه‌ده وجودینی تهلكه‌لردن قورتارمق ایچون یارادلمشدر . بو وظیفه‌سنده ممارسه ایده ایده كسب كمال ایتمشدر . بو كون تفلسف ایده‌بیله‌جك بر درجه‌یه كلمش ایسه ینه مقصد خلقتندن آیرلمامشدر . چونكه فلسفه دخی محافظهٔ حیات ایچون آنجق بر واسطه، بر چاره‌در .]

آكلاشیلیوركه سجیه‌نی بویله تلقی ایتمك هیچده یاكلش اولمامقله برابر - قیصه دوشونلری یاكلشلغه سوق ایده‌بیله‌جك - بر عقده‌یی متضمن بولونویور؛ وینه آكلاشیلیوركه معاملات اجتماعیه‌ده موازنهٔ امور بوزولوبده شورش اختلال ایچنده اضمحلال حقوق و تهلكهٔ حیات احتمالی چوغالنجه، اندیشناك اولان ذهن بشره سجیه‌نك بو معنای فیزیولوژیسی دها قولای ودها واضح بر صورتده وارد اولویور، معنای اخلاقیسی منخسف قالیور . حالبوكه مدنی بر محیطده حقوقی و حیاتی محافظه ایچون موازنهٔ اجتماعیه و ضابطهٔ اخلاقیه‌دن بویوك بر (قوت) یوقدر . مع التأسف اختلال جمعیت بو قوتك اضمحلالی و انطفاسی اثری اولدوغی ایچون طبیعیدركه شورش اثناسنده او كا تمسك، امكان خارجنده بولونویور . اووقت دخی سجیه، فیزیولوژیق معناسیله تجلی ایدییور واصل بو نوع سجیه مقبول و مستحسن كورولویور، چونكه موفقیتی تامین ایدییور .

بو غریب حادثهٔ اجتماعیه‌یه و اخلاقیه‌یی (لورد مقوله Lord Macauley) بویوك بر نفوذ نظرله تتبع ایتمشدر . بو مشهور محررك (ماكیاوه‌للی Machiavelli) حقنده‌كی ملاحظات عالمانه‌سنی تماماً بورایه نقل ایتمك ایچون

Caractère بر بولەمادیغمە متأسفم، خلاصةً فکرینی عرض ایدەجکم .

(لورد مقولە) ، (سەزاربورجیا César Borgia) زمانندە عقیدۀ اخلاقیەنك نەاولدوغنی ونیچون اویلە اولدوغنی تدقیق ایدییور . بناءً علیە سجیەنك اوزمانلر ناصل تاقی ایدلدیکنیدە اسباب مختلفەسیلە کوستریبور :

[آلپ Alpes طاغلرینك اوتەطرفندە اوطوران حشین ملتلر نظرندە (جوهر valeur = valour) مطلقا (لابد indispensable) بر خصلت اخلاقیە ایدی . اویلە بر جوهرە مالك اولمادقجە هیچ بر کیمسە (عالی eminent) آدم صاییلەمازدی؛ هلەپك آز کیمسە حیاتندن امین اولەبیلیردی. بناءً علیە (جبن یعنی قورقاقلق = cowardice) بالطبع اك مردار ذلت وقباحت صاییلیردی . حالبوکە تجارتلە کسب ثروت ونزاکت ایتمش مدنی ایتالیانلر قانونلەادارە اولونیورلردی؛ ادبیاتە، عرفانە کمال عشق ایلە مربوط ایدیلر . بناءً علیە ایتالیانك او قسمندە هر موفقیت (تفوق عقل superiority of intelligence) ایلە اولەبیلیوردی . بونلرك اك جدّی محارباتی بیلە قومشولرینك حال صلحندن دها مصلحانە ایدی، و (خصائل عسکریە military qualifications) دن زیادە (خصائل مدنیە civil qualifications) یی مستلزم بولونیوردی . او سببدندرکە دیکر مملکتلردە جسارت (نشانۀ شرف وناموس point of honour) عد ایدلدیکی حالدە، ایتالیادە (هنر وفطانت ingenuity) معتبردی .]

(لورد مقولە) نك شو ملاحظات مهمەسی (حال حرب état de guerre) ایلە (حال صلح état de paix) ك اخلاق اوزرینە تأثیرینی کوستردیکی ایچون (سپنسر Spencer) و (سورهنری مەین Sir. Henry Maine) ك نظریاتنی تصدیق وتأکید ایتدکدن ماعدا، شرف وحیثیت وبناءً علیە سجیەحقندە، اعتقادناسی ناصل دەکیشدیردیکنیدە ایما ایدییور .

[absolutisme و morale کلمەلرندە تفصیلاتە باقیکز !]

لورد، ینە سوزینە دوام ایدوب بو احوال مختلفەنك تولید ایتدیکی نتیجەیی کوستریبور :

Caractère [بو پرنسیپلردن-عینی طرز استدلال ایله- ایکی (رسمی fashionable) اخلاق سیستمی تولد ایتدی که تماميله يكديكرينه ضـد بر ماهيتده ايدی : بالخاصه قورقاق مزاجلرك ايجاباتندن اولان وضعفانك طبیعی وضروری اسباب مدافعه سنی تشکیل ایدن (رذیلتلر vices) ، اوروپانك الك بويوك بر قسمنده دائمـا مقدوح ومنفور اولدی . مثلا (حيـله fraud) و (ريا = ايكی يوزليلك = hypocrisy) كبی !.. بالعكس (فرعنواری کبر haughty) وفوق العاده جسارت ، یعنی (تهور daring) خوش كورولدی ، حتی مظهر رعایت اولدی . حالبوکه ایتالیانلردخی- (نفسنه حاکم اولمق self-command) ، (بجريكليلك adress) ، (سرعت نظر quike observation) ، (بول بول چاره لر ایجـاد ایتمك fertile invention) وطبع بشر حقنده دەرین معلومات کبی قابلیتلر سـایه سنده اجرا اولونه بیلن (جنایتلر crimes) ، اودرجه نظر شفقت ومرحمتله باقارلردی] یعنی فاعللرینی زیاده سیله شایان مرحمت كورورلردی . الی آخره !..

بودرین مطالعات لایقیله مسئله یی ایضـاح ایدییور ؛ ونیچون اوزمانلر انکلتره ده (بشنجی هانری) وایتالیاده (سزار بورجیا) وبوتون (قوندوتیه رو Condotierro) لر ، بوتون صـاحب ظهور وجسـور قاباداییلر ، آتاق وییرتیجی ملتلرك نظر تحسين وحرمتنی جلب ایدییوردی ! .. بوسجیه نك بر مرغوب نمونه اولماسنی ایجاب ایدن اسباب زمانك شرائط اجتماعیه سنده آرانلق لازم كليور .

بر مدنیت تأسـیس ایده جك درجه ده قابلیت كوستردكدن صـوكره اختیارلایوب ضعف انحطـاطه اوغرایان ملتلر ، کنج ، خشـين و (حربی militariste) اولان اقوامك تجاوزاتنه هدف اولدوغی زمان تاریخده بو مهم حادثه یی کمال وضوح ایله تتبع ایتمك ممکندر .

ترکلر ایرانه وعثمانلیلر بیزانس ایمپراطورلغنه تحكم ایتدكلری وقت بو غالب ومغلوب ملتلرك وضعيت اخلاقیه لری طبقی (لوردمقوله) نك تصویر ایتدیکی تابلویی عرض ایدییوردی .

شبهه یوقدرکه زوربالق ، خشونت ، حقوق انسانیه یی استحقار ، کبر

Caractère ونخوت نه‌قدر منفور رذیلتلردن معدود ایسه، مسکنت، ذلت، قورقاقلق، آلچاقلق، ایکی یوزلیلك دخی او نسبتده مستکره اخلاقسزلقلردر. بونلر - بالمجبوریه - برملكهٔ مستقره تشکیل ایده‌جك درجه‌ده تقرر ایدرسه ایکی مختلف سجیه‌یه وجود ویریرکه، اخلاق حقیقیه نظرنده عینی درجه‌ده منفور بر (ضلالات aberration) نمونه‌سیدر. هله اونوتمامالیدرکه بو ایکی سجیه یکدیکرینك تماماً ضدی اولمقله برابر، یکدیکرینی شدتله مستلزمدر. بری اولماسه دیکری اولمازدی. امر تربیه‌ده بو ایکی نمونه‌یی مثال طوتمقدن بویوك بر ضلالات مدهشه اولورمی؟. بیلمم!.. فقط اینی بیلیورم‌که جماعتلر آره‌سنده حسیات کین وعدوانی تنمیه ایتمکله اخلاق انسانیه‌یی افساد وبرباد ایدن (مزمن ومنتن chronique et infecte) محاربه‌لر بو ضلالات اعتقادك باشلیجه سببیدر؛ چونکه حیات اجتماعیه‌نك ایجابات حاله کوره بالضروره تعقیب ایتدیکی جریانه، اخلاق شخصیه‌نك تبعیت ایتمه‌مه‌سی ممکن، لکن کوچ بر شیدر. بویله بر جریانك عکسنه کیدن مستثنا مزاجلر اندر واو نلرك - اخلاق اجتماعیه‌یی اصلاح اوغورنده‌کی غیرتلری - هبا وهدر اوله کلمشدر. اویله بر خدمت مبجله‌ده موفقیت آنجق اولوالعزم بر پیغمبر اولمغه متوقفدر. پیغمبرلرك انسانیته اك بویوك خدمتی، ضلالات یوزندن فساده اوغرامش وتفسخه یوز طوتمش اولان جمعیت بشریه‌ده - تأسیس اخلاق واکمال ناموس ایده‌رك، حقوق متقابله وعهود منعقده‌یه رعایت وظیفه‌سینی اوکرتمك، وبو صورتله فطرت انسانیه‌نك حیثیتنی اعلا ایله‌مکدر. حیات مدنیه آنجق بو شرطله قائمدر.

اخلاق پرنسیپلرینی جبلت حیوانیه‌مزك مقتضیات طبیعیه‌سنده دکل، فطرت انسانیه‌مزك - برغایهٔ کماله ساعی اولان - استعدادنده آرایان طوغرو فلسفه‌نك‌ده جمعیت بشریه ایچون درعهده ایتدیکی خدمت بودر. فقط بو خصوصده (ایمان la foi) ك (عقل la raison) دن، چوق متنفذ وچوق مؤثر بر (عامل agent , facteur) اولدوغنده هیچ شبهه قالمامشدر.

حالبوکه مستحسن واخلاقی معناسیله (سجیه) ایمانه مستند بر خصیصه‌در. ایماندن بویوك بر قوت معنویه یوقدر. حتی - بنم کندی اعتقادمجه -

سجيهٔ اخلاقيه آنجق برحقيقته صميمياً ايمان ايتمكدن كلير . حقيقتك كندى Caractère
قيمت لدنيه‌سى ايله علاقه‌دار بيله دكلدر ؛ چونكه : [حقيقتى — اولدوغى
كبى — بيليورم !.] ديه هيچ كيمسه ادعا ايده‌مه‌مشدر وايده‌ميه‌جكدر ده !..
اخلاق بحثنده، حقيقت، توليد ايده‌جكى نتايج عمليه ايله تعين ايدر .

اوحالده بر (دستور اخلاقى) — عمل خير ايچون — الهام ايده‌بيله‌جكى
ايمان نسبتنده (حق) در ! . وبالنتيجه وجدانه اودرجه حسن تأثير اجرا
ايده‌بيلير . آرتق بر حقيقت مطلقه آرقه‌سنده قوشمغه حاجت يوقدر .

مناسبات بين البشريه‌نك حسن صورتله جرياننه مانع اولان هرشى اخلاقه
مضردر . چونكه اخلاق اومناسبتلردن طوغار . انسانلر آره‌سنده نجه نجه
عوامل طبيعيه‌نك تأثيرى ومنافع متقابله‌نك ياردىمى ايله — وكيم بيلير نه اوزون
بردورهٔ مدنيت سايه‌سنده ؟ ! — كوچ بلا تأسس ايده‌بيلن آهنك طبيعى،
(اخلاق اجتماعيه la morale sociale) نك نقطهٔ استنادى و — طولاييسيله —
(اخلاق فرديه la morale individuelle) نك (ضمان قوى garantie
ferme) سى در . بو آهنكى بوزان عوارض مختلفه‌نك مضرتى ، يالكز
(موازنهٔ منافع équilibre des intérêts) ى موقتاً اخلال ايتمكله قالسه‌يدى،
فلاكت ينه بك اوقدر قورقونج اولمازدى . مع التأسف اوقدرله هيچ
قالميور : انسانلره تكامل يولنده هدايت ايدن (فكر حق وحقيقت
l'idée de justice et de Vérité) ى بوسبوتون نظر اعتباردن دوشورويور،
ونتيجه‌ده، اونك اثر الهامى اولان (ايمان la foi) ى ضعفه، وجدانى ده
شبهه‌يه القا ايتديكى ايچون، جمعيات بشريه آره‌سنده، رابطه، وافراد جماعت
ميانده ضابطه قالميور . بو (فوضاى معنوى) برعلت مستوليه كبى انسانيته
تحكم ايدنجه ، آرتق مدهش بر (هنكامهٔ خودكامى) حصوله كليور .
(نفسى نفسى !) نداسى وجدان بشرك ترجمانى اولويور . بويله دهشتلى
برچالقانتى ده اياق آلتنده ئه‌زيلمه‌مك ايچون يكانه چارهٔ سلامت، البته (قوت
la force) در . يكانه سلاح نجات، ينه قوتدر . ايش قوته طايانجه
آرتق اخلاقك بحثى اولماز . چونكه اخلاقك استناد واعتماد ايتديكى برنسيب،
قوت دكل، يالكز حق‌در !.. حق‌ده قوت ديمك دكلدر .

Caractère تاریخ مدنیت ـ اولدقجه صراحتله ـ کوستریبورکه انسانیتك اخلاقجه بویله بر درکهٔ پستی‌یه دوشمه‌سی ـ اعتقاد وعملجه ـ بر (دور باطل Cercle vicieux) کریوه‌سنه دوشمه‌سندن ایلری کلیور . طوغرویولدن یعنی (صراطمستقیم) دن آزیلدقجه ایمان اخلاقی‌یه ضعف طاری اولویور. ضعفه‌دوشدکجه طوغرویولدن آزیلیور. اووقت ، (انسانیت humanité)، (حق droit) ، (شرف وناموس l'honneur) ، (حیثیت dignité)، (شان gloire) ، (وظیفه devoir) ، (فضیلت vertu) و (رذیلت vice) .. الخ، کبی الفاظ مجرده‌نك معنالری وقیمتلری کلیاً دەکیشیور . (سجیه) کلمه‌سنك معناسی‌ده بوسبوتون باشقه‌لاشیور ، چونکه ـ مضمون اعتباریله تورلو تورلو تلوناته مستعد اولان ـ بو تعبیر مشهورك حیثیتی ، دیکرلری حقنده پیدا ایتدیکمز اعتقاداته تابع ومربوطدر .

ایشته زمان و مکانه کوره بعضی عوامل طبیعیه و (قوای مجبره forces majeures) نك اعتقادات واعمالمزی وطولاییسیله سجیه‌مزی ناصل تغییر وتبدیل ایده‌بیلدیکنی ـ شویله بر آز ـ کوستره‌بیلمك ایچون بوعمومی ملاحظات کفایت ایدر. شونی‌ده عرض ایده‌یم‌که ـ برباقیمه کوره ـ بو تبدلاتك وقوعنده انسانلر بلکه آنجق واسطه‌درلر ؛ سبب دکلدرلر . اقتضای حاله نظراً بوتبدلات اخلاقیه ـ احتمالکه ـ ضروری برشیدر : (قانون انطباق la loi d'adaptation) نتیجه‌سی اولمق اوزره (روحی اجتماعی psycho-social) بر (حادثهٔ مهمه) در . زمان زمان موازنهٔ انسانیت مختل اولویور ؛ و ـ غالبا ـ اوسببله حاصل اولان یکی وضعیته کوره یکیدن تأسیس موازنه ضرورتیله، اقتضای حال، بوشکلده تجلی ایدییور.

حتی، هرحقیقته آنجق (اضافی relatif) برقیمت ویره‌رك حکم ایدن فیلسوفلر کبی ، بن‌ده خلوص ایله اعتراف ایدییورم‌که ، جماعات بشریه آره‌سنده رابطه‌وضابطه قالمایوبده موازنهٔ عمومیه‌یه کلیاً خلل طاری اولونجه، (سجیهٔ اجتماعیه caractère social) نك ـ بر(غایهٔ خیالیه but idéal) یه دکل ـ آنجق (شرائط محیطه وایجابات حاضره=conditions ambiantes et exigences actuelles) یه توافق وتطابق ایتمه‌سی، اولادر وخیرلی‌در؛

Caractère چونکه عکسی تقدیرده جماعت ایچون تهلکهٔ اضمحلال واردر . ذاتاً باشقه تورلو اولهمادیغندن طولایی ، بو کیفیت ضروریه‌یی‌ده بر (حقیقت نسبیه vérité relative) - حتی بر (امرواقع fait accompli) - اولمق اوزره قبول وتسلیمده مضطر قالیورز .

تربیه بحثنده (تکاملیه évolutionisme) فلسفه‌سنك ایجابنجه حرکت ایدیلیرسه، بر(ایده‌آل) کوزه‌تیله‌رك (caractère) یتیشدیرمکه چالشمالی‌در واونو تمامالی‌درکه انسانیتك تکامل طبیعی‌سی ذاتاً، اویله بر غایهٔ کماله نظراً واقع اولویور کبی‌در . مربی -اوغایه‌یه ممکن اوله‌بیلدیکی‌قدر تقرب‌ایچون- ارباب استعداده‌یاردیم ایتمکله موظف ومکلفدر . حالبوکه، بشریتك تکامل طبیعی‌سی - اجتماعی موازنه‌سزلکلر سببیله - مختل اولوبده سکته‌لره اوغرادیغی‌زمان، هرنه‌وجهله اولورسه‌اولسون محافظهٔ‌حیات سائقه‌طبیعیه‌سیله اندیشه‌یه دوشن انسانیت - برغایهٔ علویه‌یه کوره دکل - ایجابات حاضره‌یه کوره مهیا بولونمق ایستیور وتربیه‌نك ماهیتنی اوکا کوره آکلیور . (اوپورتونیزم opportunisme) ك اخلاقیاتده شکلی بودر؛ شبهه‌یوقدرکه عمومی اویغونسزلقلر بوشکلی ترجیح ایتدیرییور . جماعات، بواخلاق ایله تخلق ایتمکه ذاتاً دها مستعددر .

لکن تربیهٔ‌افراد ایچون بودرکه‌ده قالمالی‌یز!. بو (ارتجاع‌اخلاقی) دن - هیچ اولمازسه - سجیهٔ شخصیه‌یی قورتارمغه چالشمالی وتربیه نظریاتنی اوکا کوره ترتیب واداره ایتمه‌لی‌یز .

واقعا، نم بوتمنیاتمه قارشی قویاً اعتراض اولونه‌بیلیر ؛ دەنیله‌بیلیرکه : اخلاق اجتماعیه mor. sociale) ، (اخلاق فردیه mor. indivi-duelle) نك (محصله résultante) سی‌در ؛ اوندن طولایی‌درکه سجیهٔ فردیه دخی سجیهٔ اجتماعیه‌نك آیینهٔ انعکاسی‌در . بعضی ضرورات واسباب مجبره طولاییسیله برینه عارض اولان (فساد وتردی vice et dégéné-rescence) دن دیکرینی وقایه ایدوب قورتارمق ناصل ممکن اولور ؟!.. بوء برتمنیٔ محالدر !.]

Caractère

بن ده دیرم که : خیر !. اویله دکلدر . بو فکری برچوق بیوک فیلسوفلر بیله مدافعه ایتمشلر، و — تأسف ایده رم که — یا کلش اولدوغنی کوره مه مشلردر. حالبوکه غلیظ یا کلشلری واردر : اولا، اخلاق اجتماعیه — ظن اولوندوغی کبی — بوتون افراد جماعتك دکل، اخلاق نقطهٔ نظرندن دکرسز برا کثریتك محصلهٔ معنویتیدر . اوقدر که بعضاً برتك آدم، اونك سویه سنی یوکسلته بیلیور، ویاخود آلچالته بیلیور . بو واقعه، اوقدر بدیهی برحادثه در که مثال ایله ایضاحه بیله حاجت یوقدر . ثانیاً اخلاق اجتماعیه نك ترسمنده، تشکلنده وتقررنده ذی مدخل برطاقم (عوامل مختلفه agents divers) دها واردر که مستثنا برطاقم افراد، عوامل مذکوره نك تأثیراتندن هر زمان آزاده قالمش وبوصورتله تردیدن وقایهٔ نفس ایده کلمشدر . اکثریت عوامی هرتورلو ذلتلره مجبور ایدن سفالات مادیه ومعنویه دن قطعاً مصون قاله بیلمش آدملر — هیچ بر یرده — اوقدر نادر دکلدر .

[بومهم بحثك مناقشه سی ایچون morale و milieu و circonstances کلمه لرنده تفصیلاته باقیکز !]

بناءً علیه، اخلاق اجتماعیه بویله برچوق عواملك — تعبیر جائز ایسه — حاصل ضربیدر . بوتون افراد جماعتك محصلهٔ معنویتی دکل !..

اویله اولمادیغی فرض ایدلسه ومشهور اولان اونظریهٔ معتبره یه کیدلسه بیله ینه شوراسی محققدر که : آنجق بر محصله صورتنده تلقی ایدیلن اخلاق اجتماعیه، اخلاق فردیه نك (سویهٔ مشترکه niveau commun) سنی کچه مز . اخلاق فردیه نك (تماس نقطه لری points de contact) اونك زمین استنادیدر . حالبوکه بو (سویهٔ مشترکه) ، اخلاق حقیقیه جدولنده الك پست درکه یی کوستریر ؛ (الك آشاغی قدمه le plus bas échelon) یی تشکیل ایدر . بو بویله در !. هم معنویاته تعلق ایدن خصوصاتك کافه سی ایچون حقیقت بودر . فرد، البته جمعیتدن یوکسکدر . شعور، ذکا، حس، ارادت، شفقت و — بوتون مناسیله — اخلاق، افراده، البته جماعتدن دها عالی بردرجه ده ودها اصیل برصورتده جلوه نمون اوله کلمشدر . فردك جمعیت ایچنده طوغوب بویومش اولماسی بو تفوق معنویسنه مانع دکلدر ؛

بالعكس اونی تفسیر ایده‌بیلیر . [déterminisme تعبیرنده بونك اسبابی Caractère
ایضاح اولونمشدر . باقیکز]

مثلا بر جمعیتك دیکر برجمعیته قارشی دیکرکامانه طاوراندیغی – تاریخ عالمده – کورولمش برشیدکلدر . حالبوکه افراد آره‌سنده بوکا مثال کتیرمکه حاجت یوق !.. آلتی بیك سنه اول یاشامش اولان انسانلر آره‌سنده بیله بوفضیلتك پك اصیل نمونه‌لرینی بوله‌بیلیرز ؛ وقس علیه‌البواقی !..

[morale کلمه‌سی ایچون ویریلان ایضاحاتده‌کی مثاله باقیکز !]

تواریخ اممك موفقیات ومظفریاتنی قید واخلافه نقل ایدن آبده‌لره باقیکز : فراعنهٔ مصرك (منفیس Memphis) ده ؛ (بخت‌النصر Nabuchodonossor) ك (بابل Babylone) ده ؛ (کی خسرو Khosroès) ك (اسطخر فارس Ctésyphon) ده ؛ (قیاصرهٔ روم les Césars Romains) ك رومادە وشورادە بورادە‌کی کتابه‌لرینی اوقویوکز : طنطنهٔ اسلوبنه رغماً (حاسهٔ اخلاقیه sens moral) دن ذره‌قدر اثر کوره‌مزسکز . چونکه الك فجیع جنایتلری ناصل بر خط ایله اجرا ایتمش اولدقلرینی فخورانه سویلویورلر . بوکونکی مدنی ملتلرك تاریخنه بر کوز کزدیریکز ؛ موفقیات حربیه‌لرینی نقل‌ایدرکن دیکله‌ییکز ؛ فجایع انسانیه‌یه قارشی قطعاً حسسز اولدقلرینی آکلارسکز . حالبوکه‌اوجماعتلر ایچنده بر چوق شفقتلی، حسلی افراد موجود اولمق کرکدر . ملتلر ، بو اعترافات اخلاقیه‌لرنده موجب عار برشی کورمویورلر دیه، بر فرد تصور اولونه‌بیلیرمی که – قومشوسنه ویاخی نوعنه‌قارشی – اخلاق‌شخصیه‌واجراآت واقعه‌سندن بوصورتله بر حساب ویرسین‌ده، هرکس نظرنده متهم، حتی ملعون‌اولماسین ؟.. بن کوره‌مدم، وبویله براحتماله ذهنمده وجودویره‌میورم.

اوحالده سجیهٔ شخصیه‌یی ، سجیهٔ اجتماعیه‌نك معروض بولونه‌بیله‌جکی ایجاباته تبعیتدن منع ایتمك ممکندر ؛ چونکه ذاتاً مرتبه‌سی اوستوندر . بناءًعلیه اعوجاجات ارتجاعیه وتردیات عارضیه‌نك تأثیراتندن اونی‌وقایه‌ایتمك قابلدر . مربی‌نك وظیفه‌سی‌ده بودر . ایجاب‌ضرورتله انسان‌سوق‌طبیعیسنه تابع‌اوله‌رق (حال‌ابتدائی‌یه‌رجوع retour à l'état primitif)ایده‌بیلیر.

Caractère حیوانلق درکسنه دوشه‌بیلیر . بونی تعلیمه حاجت یوق ؛ بو سوق طبیعی اقتضاسی‌در . هم، مربّی برانسانك ناصل‌دوشه‌جکنی، ناصل آلچالاجغنی‌دکل؛ ناصل‌قالقه‌جغنی، ناصل یوکسه‌له‌جکنی تعلیمه‌مأموردر . اخلاق اجتماعیه‌نك سویه‌جه ـ بالطبع ـ آشاغی اولماسی بو مأموریتنه مانع دکلدر . (وجدان فردی conscience individuelle) یه نسبتله (وجـدان اجتماعی conscience sociale) نه‌قدر بولانیق وحسسز اولسه بیله ینه معاملات ناسده حد معروفی کوستریر برمقیاسدر . اخلاق افرادك اوحد معروفدن آشاغی دوشمه‌سنی، وجدان اجتماعی ـ هیچ‌بروقت ـ خوش‌کورمه‌مشدر . جماعتلر یکدیکرینك حقوقنه ـ واقعـا ـ بی محابا تجاوز ایدییورلر . فقط افراد جماعتك بربرینـه تجاوز ایتمه‌سـنی وجدان اجتماعی چکه‌میور ؛ اوکا هروجهله مانع اولمغه چالیشیور . بوتون مؤسسات ضابطه وعدلیه بوندن طوغمشدر .

اوحالده ـ کوکسمزی کره کره ادعا ایده‌بیلیرزکه :

[سجیهٔ فردیه‌نك تربیه‌سنی آیری طوتمق ودها عالی پرنسیپلره کوره اداره ایتمك برمهم وظیفه‌در؛ همده ـ ظن‌اولوندوغی‌قدر ـ زور بر وظیفه دکلدر ؛ چونکه وجدان اجتماعی ـ نه‌قدر آشـاغی بردرکه‌ده بولونورسـه بولونسون ـ افرادك بر مرتبه دهاتعالیسنه غیرمساعد طاورانمیور . بالعکس بوسبوتون‌یابانجی‌وعاداته مغایر برطورطاقینمامق شرطی کوزه‌دلملی‌در. حقیقت وعدالت ، حقوق انسـانیه‌یه وعهده رعایت طرفدارلغی، هیـچ بر جماعتده ـ آچیقدن آچیغه ـ مردود اولمش‌دکلدر . اویله اولونجه سجیهٔ شخصیه‌یی تربیه ایله تنمیه وتشکیل ایده‌بیلمك ایچون بوپرنسیپلری رهبر اتخاذ ایتمکدن قورقمق طوغرودکلدر .]

بونلر (ایده‌آل) در ، یعنی مبتغای خیال‌در ؛ دیه رد ایدلمه‌ملی‌در . اخلاقك دکل، فن ماکنه‌نك دستورلری‌ده اویله‌در . هیـچ‌برماکنه‌یوقدرکه (حرارتك‌معادل‌میخانیکی équivalent mécanique de la chaleur)سنی بالفعل (تحقیق réaliser) ایده‌بیلسـین ؛ یوز (واحـد حروری unité calorique) یه بدل اوله‌جق برعمل میخانیکی ویره‌بیلسین . فقط دستور

Caractère يا كلش دكلدر . اوكاله ممكن اولدوغى قدر ياقلاشمق مطلوبدر . اخلاقده نه دن بويله اولماسين ؟ ! . اونده ده بويله در، لكن اخلاق، علوم صحيحهٔ ثابته دن اولماديغى ايچون اونك پرنسيپلرينى بر دستور رياضى قطعيتى ايله ثبت وعرض ايده ميورز .

حكماى سالفه كبى — بوكون دخى — هر فيلسوف ادعا ايدييور كه علم اخلاق تعليماتندن مقصد (سجيّه) تشكيل ايتمكدر ؛ يعنى (caractère) صاحبى آدملر يتيشديرمكدر . حتى منحصراً امزجهٔ شخصيه يى تتبع ايدن خصوصى پسيقولوژى يه دخى (علم سجيه la science du caractère) دەنيليور ؛ تربيه يه برفكر حكمت افاضه ايدن ايشته بوعلمدر، ديه براعتقاد دخى موجود!. بوتون بو فكرلرده زمانمز مربيلرى — آز چوق — اتفاق اوزره بولونيورلر . فقط، — برتربيهٔ مخصوصه ايله تحقق هركسجه مطلوب وملتزم اولان — اوسجيه نه در ؟ . ديه صورونجه، كوروييورز كه نمونهٔ كمال اولمق اوزره تصوير اولونان سجاياى متنوعه ميانندە — هيچ اولمازسه بنم مزاج واعتقادمه كوره — اك مكروه ومضر معنويتلر دخى واردر .

بوكا سبب — تكرار ايدييورم — سجيه نك يالكز پسيقوفيزيولوژيق تعريفنى آلوب اخلاقى تعريفنى تماماً اهمال ايتمكدر . بو فنا بر علامتدر ؛ فلسفهٔ اخلاقيه ده دستور اساسى يى تشكيل ايدن (عقيده doctrine) حقنده زمانمزك نه شورش افكاره دوشدوكنى كوستريرر . موازنه سزلك بودرجه يه وارنجه افراط وتفريطه قاچماق وبوحالامق طبيعيدر . بونك پك صريح بر مثالنى، بوكونكى اوروپا نظريات اخلاقيه سنده كوروييورز :

(داروينيزم Darvinisme) فلسفه سى زمانمزده بويوك بر انقلاب فكرى وجوده كتيردى، چونكه بويوك برحقيقتى بر شكل دستورى ايله افاده وتعليمه موفق اولدى . لكن بو پرنسيپى (تعميم généraliser) ايدنلر حدود طبيعيه سى خارجنه چيقاره رق اخلاقياته دخى تطبيق ايتديلر . حالبوكه او، يالكز عضويات عالمنده طوغرو برفكر ايدى . انسانلر فضله تحسين ايتدكلرى شيلرده مبالغه دن قورتوله مازلر . بالطبع ، داروينيزم (اثاتى ègoïste) برسجيه يى مستلزمدر . (جهاد حيات la lutte pour la vie) ده

Caractère موفقیتی تأمین ایچون اناتی اولمق شرطدر . بو طوغرو؛ چونکه عالم حیواناتده شدتله حکمفرما برقانوندر . لکن، بزم یالکز حیوان اولدوغمز پك طوغرو دکل، هله بو دستوری، انسانیت ایچون برقانون اخلاق اتخاذ ایتمك هیچ طوغرو دکل !...

ایشته بو افراط !... بو افراطپرورانه میلانلره قارشی برچوق بویوك فیلسوفلر تصحیح اعتقاده چالشدیلر . فقط مشهور (طالسطوی Tolstoï)، اخلاقده بو(داروینیزم جریانی mouvement darwiniste) نك، بالضروره وجوده کتیردیکی (عکس عمل réaction) ی شخصیت ممتازه سیله تماماً تمثیل ایتدی. خرستیانلغك (عفو le pardon) و (فداکارلق sacrifice) پرنسیپلری اوزرینه قورمق ایسته دیکی اخلاق ملکانه یی تحقیق و تعلیم ایده بیورم ظنی ایله اولمایه جق غریب فکرلر اورطه یه قویدی : [اخلاقك مبدأی حلمدر. عفودر. مقاومت ایتمه مکدر . مجاهده ایتمه مکدر . دشمن اوزریکه یوروسه، کوزوکك اوکنده سوکیلی اولادیکی قتل ایتسه بیله ، نه اولادیکی نه ده کندیکی مدافعه ایده جکسنك . براق یاپسین !...سن ال قالدیرمه !..] دیدی و بو فکرلری ئولونجیه قدر مدافعه ایتدی . ایشته بوده تفریطدر ! حقیقت شبهه سز نه بودر؛ نه ده اوته کیدر . بوایکی نظریه عینی ضلالتك ایکی وجههٔ تجلیسیدر، ویکدیکرینه مربوط و بری برندن طوغمش خطالردر . [moral کلمه سنده نظریات اخلاقیه یه باقیکز ! .]

سجیه تربیه سنده بو افراط و تفریط جریانلرینه قاپیلمامق برنجی شرطدر. اونك ایچون ده یالکز نظریات اخلاقیه یی دکل، عقائد اخلاقیه نك معاملات ناس اوزرینه تأثیرینی کوره بیلمك ایچون، تاریخ مدنیته لایقیله واقف اولمق ایکنجی شرطدر . افراطه کیدیلیرسه ـ (بورجیا Borgia) لر دورنده کی (قوندوتیه رو Condotierro) لر کبی ـ سجیه یتیشدیریلیر . تفریطه صاپیلیرسه ـ هندك عریان فقیرلری کبی ـ تارك دنیالر یتیشدیریلیر . مدنیت صحیحه بوایکی نمونهٔ ضلالتدن دخی متنفردر . نه ظالم، نه ده مظلوم ایستر ! نه قابادایی، نه ده مسکین ایستر !.. آنجق حیثیتلی برسجیه یه محتاجدر.

بزده بو افراط و تفریط جریانلرینك سرپینتی سی طویولمش و (شیمهٔ

Caractère محبت)، (شيمهٔ عداوت) بحثی اولمشـدی . (caractére) كلمه‌سنك اخلاق و (علم تربيه la science de l'éducation) ايله علاقه‌دار اولان معناسی بودر . وبونك توليد ايتديكی مسائل ايله ـ بوكون ـ جداً متوغل بولوندوغمز ايچون ، بحثی براز شرح ايتدم . لكن بوتعبيرك برده منطقی معناسی واردر: برشيئك صفت مميزه‌سنه caractère ديرلركه كرك (تعريف définition) ، كركسه (تصنيف classification) ده عمده‌در. بومعنا مراد اولونجه كلمه‌يی (خصيصه) ديه ترجمه ايتمه‌لی‌در .

[بوبابده ايضاحات ايچون caractéristique تعبيرينه باقيكز !]

Caractéris - tique

فارق ، فارقی — **Caractéristique** فرانسزجه

Characteristic انكليزجه

Characteristik آلمانجه

Caratteristica ايتاليانجه

بو تعبير ، محررين شرقك ـ اوته‌دنبری ـ استعمال ايتديكی (علامت فارقه) تركيبنك معادلی‌در . بوراده دخی (فارقه) كلمه‌سی ـ صفت اولدوغی حالده ـ اسم مقامنده يالكزجه تلقی ايديلوب قوللانلمشـدر . بوكا برده (صفت كاشـفه) دخی ديرلر . اوروپا لسـانلرنده (caractéristique) لفظی هم اسم، همده صفت حيثيتنی حائز اولدوغندن ، بز ـ بوكون ـ بو كلمه‌يی صفت اوله‌رق ايراد ايتديكمز زمان (فارقی) صورتنده قوللانيورز.

فرانسزجه‌ده دائما مؤنث اوله‌رق (la caractéristique) شـكلنده قوللانيلان بوكلمه‌نك معناسی صريحدر : هر هانكی بر شيئك (صفت مميزه qualité distinctive) سی‌دركه امثالندن اونی تفريقه خادم اولور . شو تقديرجه (تصنيف classification) خصوصنده پك مهمدر .

صفت مميزه ، بر (عرق race) ی ديكرلرندن ، ياخود بر (صنف

Caractéristique

classe) ی صنوف سائره‌دن ، بر (فرد individu) ی باشقه افراددن تفریقه‌الویریشلی اولدوغنه گوره (فارقهٔ عرقیه caractéristiqne de race)، (فارقهٔ صـنفیه car. de classe) و (فارقهٔ فردیه car. individuelle) نامنی آلیر .

شو تقدیرجه تعبیرك علم منطقده اهمیتی درکاردر؛ وبناءً علیه ـ باقیلیرسه ـ فارقه ، منطقده (خاصـه =propre = proprium) دیمك اولور . تصنیف امرنده (صلاحیت compétence) منطقك‌در . بوعلمك اسانِ اصطلاحنده (تعریف définition) بهمه‌حال (فارقی caractéristique) اولمق کرکدر . یعنی یالکز (معرَف le défini) ، عائد ومع‌مافیه‌اونك بوتون اوصـاف ممیّزه‌سنی ـ ضمناً ـ ناطق بولونمالی‌درکه [بزم شرق منطقیوننك دیدیکی کبی] افرادینی جامع، اغیارینی مانع بر (تعریف‌تام) عدایدیله بیلسین!. ایشته‌اوروپالسان علمنده (définition caractéristique) بوکا دیرلر . اوده برشیئك فارقهٔ شخصیه‌سیله ـ اوشیئك منسوب اولدوغی جنسـك ـ صفت ممیّزه‌سنی برابر ذکر ایده‌رك حقنده بر تعریف ویرمکله اوله‌بیلیر. (تصنیفِ علمی classification scientifique) ده بو (شرط منطق condition logique) اساس‌در . مثلا :

لاتینجه‌ده (فه‌لیکس felix) کله‌سی بر (اسم جنس nom commun) درکه (کدی) ، (ارسلان) ، (قپلان) ، (پارس) ، (واشاق) ودها بوکبی بعضی انواع حیواناتی شاملدر . بناءً علیه بوکله بر (فارقهٔ جنسیه) عرض ایدر . اونك ایچون یالکز بونکله بر (تعریف تام) یاپیله‌ماز . بوکا بر (فارقهٔ نوعیه) دخی تردیف ایدرسه‌ك اووقت مکملاً بر تعریف ویرمش اولورز : (فه‌لیکس له‌ئو felix leo) ، (فه‌لیکس تیغروم felix tigrum) ، (فه‌لیکس دومستیقا felix domestica) الی آخره!.. کبی.

بوراده برنجی مثـال : (کدی جنسـندن ارسلان نوعی) دیمکدر . ایکنجیسی ینه (کدی جنسندن قپلان نوعی) دیمکدر . اوچونجی تکرار (کدی جنسـندن مونس واهلی بر نوع) معناسـنه کلیرکه بزم بیلدیکمز (کدی) دیمکدر .

Caractéristique فضلای عثمانیه‌دن وجنتمکان قانونی سلطان سلیمان دوری علماسندن قینالی زاده علی افندی بوتعریف نامه (تعریف اسمی définition nominale) دییور . اخلاق علائی نام اثرنده اونی شو سوزلرله ایضاح ایدییور :

[اولا معلوم اولسونکه تعریف ممکن اولمازء الا (حد اسمی) سی ایله‌که تعریفده اصل‌در ؛ وحد اسمی ایکی نسنه‌دن مرکبدر : بری (مابه ـ الاشتراك propriété commune) که (جنس = genre = genus)در؛ وبری (مابه‌الامتیاز propriété distinctive) که (فصل proprium = propre) در .]

عثمانلی عالمی (حداسمی) یی فارقهٔ جنسیه ایله فارقهٔ نوعیه ویاشخصیه‌دن مرکب عد ایده‌رك تعریف کامل ایچون شرط اساسی عد ایدییورکه ذاتاً منطقك تصنیف وتعریفده وضع ایتدیکی قاعده بودر .

(علم حیات biologie) ده دخی بو تعبیر ، اصطلاح اوله‌رق چوق قوللانیلیر . افراد ویا اجناس حیوانیه‌یی تمییز ایدن خصوصات عضویه‌یه (فارقه) دیرلرکه یاتشریحی اوله‌بیلیر، یاخود (غریزی physielogique) اوله‌بیلیر . [biologie تعبیرینه باقیکز !]

(داروینیزم Darwinisme) مباحثنده (عضوی organique) فارقه‌لرك (کسبی acquis) ویاخود (ولادی congenital) یعنی (ارثی héréditaire) اولوب اولمادیغی موضوعات مهمه‌دندر وحد ذاتنده غامض برمسئلهٔ علمیه تشکیل ایدر . بوتون مسئلهٔ تکامل وتبدلك روحی (اجناسك لایتغیر اولماسی l'immutabilité des espèces) دعواسنك بطلاننده‌در. اکر اجناسك (ثابت fixe) اولمادیغی اثبات ایدیله‌بیلیرسه جنسك دائما تغیره میال اولدوغی تحقق ایدر . اوتقدیرده فارقهٔ جنسیتك ـ بعضی عوامل واسباب وایجابات تأثیریله ـ ده‌کیشمکده بولوندوغنی قبول ایتمك‌ده ضروریدر . بوتبدلات عضویه ـ نتیجه‌ده ـ ممتاز برصفت کاشفه شکلنی آلیرده برچوق (افرادمتشابهه individus semblables) آره‌سنده بر (کیفیت مشترکه qualité commune) صایله‌بیلیرسه، یکی برجنس حصوله کلمش اولور . اوحالده (ثبوت اجناس fixité des espèces) نظریه‌سنك بطلانی‌ده

Caractéristique

ظاهر اولورکه داروینیزمك اساس ادعاسی بودر .] Darwinisme لفظنه باقیکز !..]

بناءً علیه آ کلاشیلیورکه هم داروینیزمك هم اوکا معارض اولان اسکی فلسفهٔ حیاتیه‌نك دعواسی فارقهٔ جنسیتك لایتغیر بر کیفیت عضویه اولوب اولمادیغنی تحقیق مسئله‌سنه منجر اولویور . فی الحقیقه ده‌کیشیورسه داروینیزم حقلی در ؛ ده‌کیشمیورسه معارضلری حقلی در .

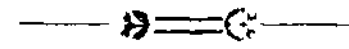
مع مافیه فارقهٔ جنسیتك مستعد تبدل وتغیر اولدوغنی قبول ایدوب داروینیزمه حق ویردکدن صوکره (acquis کسبی) اولان بعض قابلیات عضویه‌نك (ارثاً انتقال se transmettre héréditairement) ایدوب ایتمه‌دیکی، اك زیاده حلّی ملتزم برمسئله اوله‌رق اورطه‌یه چیقار ؛ چونکه (تبدل اجناس) مسئله‌سیله صیقی صیقی‌یه مربوطیتی واردر : فارقهٔ جنسیت دیدیکمز شی، اوقابلیات عضویه‌نك اساسلیجه‌لرندن مرکبدر . اونلر، بعض (عوامل facteurs) و (محیط milieu) ك تأثیریله تبدل ایدییورسه ، اونلره بدل پیدا اولان (قابلیات جدیده capacités nouvelles) (کسبی) اولمش اولور ؛ چونکه اولجه یوق ایدی ! فقط بو (خصایص کسبیه caractères acquis) اولاد واحفاده انتقال ایتمه‌دکجه ــ بر مدت اولسون ــ تقرر ایده‌مزکه، افراد متشابهه آره‌سنده بر خصیصهٔ مشترکه تشکیل ایده‌رك فارقهٔ جنسیته وجود، ویکی برجنسك تولدینه سببیت ویره‌بیلسین !. اوحالده [کسبی اولان خصایص وقابلیات عضویه ارثاً انتقال ایدییورمی؟. ایتمیورمی ؟، ایتمیورسه تبدل اجناس ناصل ممکن اولویور وبو حادثه نره‌دن ظهوره کلیور ؟.] بوسوآله‌ده برجواب ویرمه‌لی‌در ! ..

بومناقشه منحصراً داروینیزم طرفدارلری آره‌سنده پیدا اولمش وحرارتله دوام ایتمشدی . هله مشهور فیلسوف (سپنسر H. Spencer) ایله آلمان علمای بنامندن (وایسمان Weismann) ك بوخصوصده مباحثه‌لری عالم عرفانی چالقالامشدی.] acquis , hérédité و transformisme تعبیرلرنده تفصیلاته باقیکز !]

(صنایع نفیسه beaux-arts) ده دخی (la caractéristique)

Caractéristique

تعبیری قوللانیلیر ویك مهم بر نظریهٔ صنعتله علاقه‌داردر . بر شیده، علی‌الخصوص بر چهره‌ده اڭ زیاده (هویت شخصیه) بی تشکیل وتمثیل ایدن صفت کاشفه‌یه (فارقه) دیرلرکه صنعتده ـ اصطلاح معناسیله ـ (ادا expression) دیدکلری بنه بودر . بالخاصه بو صفت فارقه‌یی ابراز ایتمك طرفداری اولان برنظریهٔ صنعت واردر . [بوخصوصده تفصیلات ایچون بالخاصه esthétique کلمه‌سنه باقیکز ؛ beaux-arts تعبیرنده دخی بوکا دائر بحث واردر : هیکلتراشلق وتصویر حقنده ویریلن ایضاحاته مراجعت ایدیکز !]

Cardinales (vertues)

اصلیه (فضائل)	Cardinales (vertues)	فرانسزجه
	Kardinal-tugenden	آلمانجه
	Cardinal virtues	انکلیزجه
	Virtù cardinali	ایتالیانجه

بالجمله اعمال حسنه‌نك مبدأنی وهرنوع فضائلك ارکان اصلیه‌سنی کشف وتعیین ایده‌بیلمك ایچون افلاطون وارسطو کبی اڭ بویوك فیلسوفلر برخیلی دوشونمشلر، مناقشه ایتمشلر وباشلیجه فضائلك نه‌اولدوغنه دائر فکرلرینی یازمشلردی .

فقط فیلسوفلری بووادیده تدقیقات اجراسنه سوق ایدن البته سقراطك تأثیری ایدی . بوخارق‌العاده آدم ظهور ایتمزدن اول فلسفه، آنجق جوهر مکونات و (اول‌الاوائل archée) تحقیقنه حصرنظر ایتمشدی . [بوتعبیره باقیکز !] سقراط، معنویت انسانیه‌یی اڭ مهم مسئلهٔ حکمت اولمق اوزره هربحثه تقدیم ایده‌رك علم روحك وعلم اخلاقك تولدینه سبب اولدی . بو جریان، عالم عرفانده وقوعه‌گلن انقلاباتك اڭ‌بویوکی واڭ خیرلیسی صاییلیور.

سقراط، (تعلیمات شفاهیه enseignement oral) ایله اکتفا ایدوب هیچ بر کتاب یازمامش ایسه‌ده کندیسنك اڭ صمیمی شاکردلرندن مشهور

(قسه‌نوفون Xénophon) ك روايتنه نظراً بيليورزكه فضائلى تعيين وتصنيف ايتمك اونك همتيله باشلامشدر. نظرنده (علم وعرفان connaissance) ايله (حكمت = sagesse) = و (سعادت = bonheur) برايدى. حكمتك اساسى دخى (ئه‌وسه‌ويايا = εὐσέβεια) يعنى (الله صايغى‌سى) ايدى . آكلاشيليوركه بو حكيم يونانى (رأس الحكمة مخافة الله) دستورينى فلسفه‌نك مبدأى اولمق اوزره قبول ايتمشدى . بو سوزك، حضرت سليمان ابن داوود لساننده صادر اولدوغى معروف ومشهوردر .

Cardinales (vertues)

شيمدى بو صورتله تلقى اولونان علم، فضيلت عمل ايله دخى برلەشنجه ـ سقراط نظرنده ـ (σοφία = صوفيا) يعنى ـ اك علوى وشموللى معناسيله ـ حكمت اولووردى .

انظار حكما آرتق بو جهته منصرف وبو مسئله‌يه منعطف اولدقدن صوكره ممتاز فيلسوفلر اوخصوصده بيان فكر ايتمكدن كنديلرينى آله‌ماديلر . سقراطك اك شهرتشعار شاكردى ودنيانك اك بويوك دهاة متفكريندن برى اولان (افلاطون Platon) ، استادينك بو فيضبار فكرلرينى آلدى و ـ عادتى وجهله ـ (اعمال élaborer) ايدەرك متضمن اولدقلرى معانىٔ مهمه‌يى استخراج ايله‌دى، واونلره داها مكمل برشكل ويردى. على الخصوص، بو مباحثى، كندى اثر تصورى اولان ملاحظات پسيقولوژيه‌يه اسناد ايتديكى ايچون بوسبوتون مال ايدينيدى وحقيقتاً كنديسنه مخصوص بر نظريهٔ فلسفيه وضع ايتمش اولدى .

(روح) كلمه‌سنده ايضاح اولوندوغى اوزره، افلاطون، انسانده اوچ نوع (نفس esprit) تصور ايديوروهر برينه عائد اولان وظيفه‌يى ده بيلديريور ايدى: (نفس بهيميه = ئه‌پى‌تى‌مى‌يا = ἐπιθυμία) ، مشتهيات حيوانيه‌مزى اداره ايدن روح ايدى ، وبزم قارنمزده مكان طوتمشدى . عقلك حكمته اتباع ايدنجه، (صوفروسينى = σωφροσύνη = tempérence يعنى عفت) ايله حركت ايتمش اولوردى‌كه اوندن بكله‌نيلن (فضيلت) آنجق بودر . ايكنجيسى (نفس غضبيه = ثى‌موس = Θυμός) ، (احتراصات passions) مزك منبعى اولان روح ايدى . اوده كوكسمزده مكين ايدى.

Cardinales (vertues) عقلك حکمنه اتباع ایدنجه بوندن (آندرییا = ἀνδρεία = courage = شجاعت) دیدیکمز فضیلت ظهور ایدردی . نفوسك الك عالیسی وحتی ـ لایموت اولمق اعتباریله ـ (لاهوتی divine) اولانی (نوس = Νοῦς = intelligence = عقل) ایدی . بونك مرکزی ده (دماغ = le cerveau) ایدی . اعتدال اوزره حرکت ایتدکجه، یعنی قوای سائره النده زبون اولمادقجه اوندن حکمت صادر اولوردیکه عاقله نك ده فضیلتی بودر . بوسایه ده نفوس سائره اوزرینه اجرای حکم وتأثیر ایده رك اونلرك فضیلت مقتضاسنجه فعالیتنی تأمین ایدن عقل در . لکن بونك ایچون، قوای ثلثه آره سنده بر آهنك تام اولمالی وعقل، نفوس سائره نك جمله سنه حکمتله حکومت ایده بیلمه لی که انساندن فضیلت اوزره اعمال حسنه صدوری ممکن اوله بیلسین !.

اوندن طولایی درکه افلاطون اوقوای ثلثه نك (موازنه équilibre) سنه فوق العاده بر اهمیت ویرییور وبویله بر آهنك معنوی یه (الك بویوك آهنك = مه یس تی موسیقی = μέγιστη μουσική) دییوردی . بر انسان ایچون صوك درجهٔ کمال صایلان (اومی یوسیس ته ئو = ὁμοίωσις Θεῷ) (اللهه بکزه یش) یعنی (تخلق بخلق الله) ، ایشته معنویت بشریه ده بویله بر موازنه تأمین ایده بیلمکدی . بوموفقیت قصوایه افلاطون (ذی که ئوسی نی = δικαιοσύνη = justice = عدالت) نامی ویرییور وفضائلك جمله سندن اعلا عد ایدییوردی . دیمك که عدالتی (اعتدال مزاج) و (موازنهٔ قوا) ایله برطوتویوردی. [moral و vertu کلمه لرنده تفصیلاته مراجعت ایدیکز !]

شو تقدیرجه فضائل اصلیه ـ اسفلدن اعلایه ارتقا ایتمك شرطیله ـ عفت، شجاعت، حکمت وعدالت اولمق اوزره درت نوع اولویورایدی . ارتق بالجمله اعمال حسنه بودرت ارکانه راجع ومنجر اولمقدن قورتوله مادیغی ایچون بونلره (فضائل اصلیه) ده نیلدی . فقط شایان دقتدرکه بوتعبیر یونانیلرك دکلدر .

تحقیقات تاریخیه کوستریبورکه، بونظریات اخلاقیه یی ـ دها بر چوق مسائل فلسفیه ایله برابر ـ لاتین عالم عرفاننه نقل ایدن مشهور (چیچه رون

Cardinales (vertues)

Ciceron) اولمشدر. مورخین فلسفه، اویله ظن ایدییورکه (آباء خرستیانیه Pères chrétiens) آره‌سنده اعزهٔ مشهوره‌دن (سنت آمبرو آز St. Ambroise) چیچه‌رونك آثارنده افلاطونك بو تصنیفنی کورمش وتحسین ایتدیکی ایچون خرستیان فلسفه‌سنه مال ایتمشدر ؛ حتی، ایلك دفعه اوله‌رق (Quatuor Virtutibus Cardinalibus یعنی فضائل اصلیهٔ اربعه) تعبیرینی وضع واستعمال ایدن بوذات اولمشدر. تعبیرك اصلی لاتینجه (cardo) کلمه‌سیدرکه، معناسی (برشی طاقیله‌جق چیوی ویا چنکل) دیمکدر . حسنات اعمالك جمله‌سی بو اصول وارکانه تعلیق اولونه‌بیله‌جکی جهتله، تعبیر اونکته‌یی متضمن بولونیور .

(سقولاستیق Scholastique) فلسفه‌سنده اوزون اوزادی‌یه سرمایهٔ بحث ومقال اولان بونظریه عیناً قبول اولونمقله برابر، کفایتسز کورولوب (فضائل خرستیانیه vertus chrétiennes) نامیله اوچ فضیلت دهاعلاوه ایدیله‌رك اکمال اولونمشدرکه بونلر دخی (ایمان la foi)، (امید l'espérence)، (کرم la charité) — دها طوغروسی صدقه! — در. شو صورتله فضائل اصلیه‌یی متفکرین خرستیانیه یدی‌یه ابلاغ ایتمش اولویور. بوکا برده‌یه‌جك یوق ؛ یالکز هردینك ماهیتنی تشکیل ایدن ایمان، امید وشفقت وکرم کبی فضائلك خرستیانلغه خاص ومنحصر اولماسی دعواسی براز عجائبدر . ایمان اولمازسه اعتقاد اولورمی ؟ . امید اولمازسه آخرت اولورمی ؟ . شفقت اولمازسه اخوت اولورمی ؟ .. هردینده بونلر ارکان اخلاقیه‌یی تشکیل ایدن فضائل اساسیه‌دندر . واقعا دین عیسی، بونوع فضائله زیاده‌سیله قیمت ویرمشدر . فقط خرستیانلق البته الك اسکی ویاخود یکانه دین دکلدر . اولا براهمانیزم وبوددیزم، بو فضیلتلری پك اهمیتله تعلیم وتلقین ایتمشدی . نصرانیت، احکام اساسیه‌سی اعتباریله بوادیانه چوق بکزر. بومشابهتی خرستیان عالمنك الك نامدار محررینی کشف ایده‌رك اسبابنی تعمینه چالشمشلردر . زمانمز فلسفه‌سنه کلنجه، فضیلت، نظریهٔ اخلاقیه‌یه کوره تقدیر اولونور . هرمذهب فلسفینك ده کندینه کوره برنظریهٔ اخلاقیه‌سی واردر . [morale کلمه‌سنده بوجهتلر ایضاح ایدلمشدر.]

Cardinales (vertues)

حکمای اسلام، فلسفهٔ یونانیه‌دن وبالخاصه افلاطون وارسطو کبی، قرون وسطی عرفانته علی‌الاطلاق تسلطن ایدن ایکی بویوك استادك تأثیر ونفوذ معنویسندن قورتوله‌مادقلری ایچون بومشهورنظریهٔ اخلاقیه - اولدوغی کبی - نزه انتقال ایدوب بو کونه‌قدر شکل اصلیسنی محافظه ایتمشدر. محقق ومسلّمدرکه عربلر، یونان فلسفه‌سنی (نسطوریلر Nestoriens) لك و (عبرانیلر hébreux) لرك ترجمه‌لری واسطه‌سیله تلقی ایتمش ایدیلر؛ اواثناده‌دخی افلاطون‌ایله ارسطونك - اساساً بربرینه ضداولان - نظریات حکمیه‌سی - کویاتألیف‌مقصدیله - یکدیکرینه‌قاریشدیرانلر چوق‌اولمشدی. (سقولاستیق scholastique) فلسفه‌سی، ایشته‌بو (اقتطافیه eclectisme) و (تألیفیه syncrétisme) زمینی اوزره تنبت‌ایتدی. یعنی بویله‌ده‌وشیرمه صورتیله طوپلانیلان خلیطهٔ معتقدات اوزرینه قورولدی . [بو تعبیراته باقیکز !].

افلاطونك فضیلت نظریه‌سی بوندن براز متأثر اولدی : (رذیلت = vice) فضیلتك تماماً ضدّی اولمق کرکدر . ارسطو فضیلتی عمل خیره معطوف برملکهٔ مستقره - نوعا - مستحسن بر (عادت = هٔقسیس = habitude = ἕξις) اولمق اوزره تلقی ایدیور واونی علاالاطلاق (فعالیت = ἐνέργεια = هٔنرگیا = activité) دن آییرییوردی، افراط وتفریطده مضرت اولدوغنه قطعیاً قانع بولوندوغی ایچون، فضیلتك مطلقا او ایکی (حداقصا) اورطه‌سنده تحقق ایده‌بیله‌جکنی تسلیم‌واویله‌جه‌ده تعلیم ایتمشدی . ارسطو لساننده (مه‌سوتیس = μεσότης = milieu) برشیئك‌اورطه‌سی دیمکدرکه کله‌اصطلاح‌اولمش و : (in medio Virtus) یعنی (فضیلت اورطه یرده‌در) دستورینی معیار اتخاذ ایدن قرون وسطی فیلسوفلری‌بوفکری‌ارسطودن‌آلمشلردی. بوادعانك (خیرالامورواوسطها) قول شریفنه تماماً مطابق دوشدوکنی ایضاحه حاجت یوقدر .

ایشته افلاطونك نظریه‌سی بو دستور ایله تسویه وتوزین ایدلدکدن صوکره فضائل اربعه‌نك طرف افراط وتفریطنده برر رذیلت تعین ایتمش وبوصورتله آزیجق (معدّل modifiée) اولان‌نظریه هم‌عرفان‌نصرانیته،

هم عرفان اسلامیته عیناً تجوب مظهر قبول اولمشدر . حتی بوتون نظریات اخلاقیه‌نك الك صاغلام سرمایه‌سنی تشکیل ایتمشدر . Cardinales (vertues)

متفکرین عثمانیه‌دن وسلیمان قانونی دوری علماسندن قینالی زاده علی افندی مرحومك (اخلاق علائی) نامیله مشهور اولان کتابنده او نظریه ایشته بو شکل اوزره عیناً مندرجدر . مؤلف مومی‌الیه بوفکرلری عیناً (اخلاق جلالی) و (اخلاق ناصری) ده بولوب عثمانلیجه‌یه نقل ایتدیکنی صراحتاً سویلویور . یالکز شوقدرجق برفرق وارکه (فضائلی اوچ صنفه تقسیم ایتدکدن صوکره تکرار اونلرك مجموعنی بر صنف دیکر عد ایده‌رك اصناف فضائلی دردە چیقارمقده) معنا کورمیور . یعنی ــ طولاییسی‌ایله ــ افلاطونه اعتراض ایتمش اولویور .

عثمانلی حکیمنك ملاحظاتنی عیناً نقل ایدییورم :

[.... اصول فضائل بو درت خلقدر ؛ اعنی : حکمت وعدالت وعفت وشجاعتدر . بو فضائل اربعه‌که اعتدالدر ، هربرینك ایکی طرفی ــ اعنی : طرف افراط وطرف تفریطی ــ رذیلتدر ...... الی آخره !.. وبو ، اول تقریردرکه خواجه نصیر طوسی (کتاب اخلاق ناصری) ده ایراد ایله‌دی ؛ وامام ربانی ، مرشدالکل ، حجةالاسلام ابو حامد محمدالغزالی حضرتلری دخی (کتاب احیاءالعلوم) نده بواسلوب اوزرینه ایرادایله‌دی . ومع‌هذا دیدیلرکه : عدالت خلقی ، حکمت وعفت وشجاعتك اجتماعندن حاصل اولور ؛ زیرا بو اوچ خلق ، مجتمع ، ممتزج ومتسالم اولیجق ، اوچنك ترکیبندن برحالت متشابهه حاصل اولورکه اول فضائلك کمالی وتمامی اولوب آکا (عدالت) تسمیه اولونور . انتهی کلامه !]

ایشته نصیرطوسی وامام غزالی‌یه عطفاً نقل ایتدیکی شو نظریه عیناً وتماماً افلاطونكدر . علی‌افندی اونك آنجق برنقطه‌سنه اعتراض ایدییور ؛ بوفکرلرك منشأ حقیقیسندن غافل اولمادیغنه دائر بزه قناعت ویره‌بیله‌جك برطور دخی کوسترمیور . یالکز سوزه دوام ایدوب دییورکه :

[لکن مخفی دکلدرکه عدالت ، اول اوچ خلقدن مرکب اولیجق ، عدالتی اقسام خلقدن برقسم مستقل ، واول اوچ قسمه مقابل عد ایله‌مك

Cardinales (vertues) موجِّه دکلدر . زیرا مشهوردرکه، مقسمده واقسامده قیدوحدت معتبردر. اقسام ثلثه‌یی جمع ایدوب برقسم دخی « یعنی دها برقسم !.. » اعتبار ایتمك لایق دکلدر . مثلا : کلمه‌یی اسمه، فعله‌وحرفه تقسیم ایتدکدن صوکره، بو اوچ قسمی برقسم آخر اعتبار ایدوب (مجموع اقسام کلمه دردندر !) دیمك جائز دکلدر . پس ، اَولی واحسن اولدرکه اصول فضائل واخلاق حسنه‌یی اوچ قسمه منحصر ایده‌ووز ؛ وتقسیمی بو وجه اوزره ایراد ایده‌ووز :]

صوکره، تمامیله افلاطونك پسیقولوژیسنه مستند اولان تقسیم‌مشهوریی کندی حسابنه ایلری سورویور :

[چون انسانده اوچ قوت واردر وبو اوچ قوته نفس دخی اطلاق اولونور ؛ بری (نفس مَلَکی) درکه مبدأ قوت ادراك وتمیز معقولات و مدرکاتدر . ایکنجیسی (نفس سَبُعی) درکه مبدأ غضب واقدامِ انتقام وشوق تسلط وترفع جاه وتغلب بوقوته‌در . اوچونجیسی (نفس بهیمی) درکه مبدأ طلب ملاذومشتهیات وَواسطهٔ نَیْلِ مآکل‌ومشارب ومناکح‌در. پس‌اصول فضائل دخی بواوچ‌قوته کوره اوچدر . زیرا اکر قوت مَلَکی ـ تمام حد اعتدال اوزره متصرف اولوب ـ افراط وتفریطه میل ایلمزسه، اول خلق (حکمت) در . اکر افراط اولورسه اکا (جَرْبَزه)دیرلرکه (رذیلت) در. مثلا: قوت‌عاقله‌یی حِیَل وتزویرات ومَضاحك‌ومسخره‌لق امورنده عجائب اختراع ایتمکه صرف ایلیه ! . وتفریطی (بَلادت) درکه ادراك حقایق وتمیز معقولات ایتمکدن عاجز اوله ؛ وافعال محموده‌یی افعال مذمومه‌دن فرق وتمیز ایتمکه قادر اولمیه !. (نفس سبعی) اکر اعتدال اوزرینه تصرف ایدرسه حاصل اولان خلق (شجاعت) اولور ؛ واکر افراط اولورسه (تهور) اولورکه انسان کندوسنی بی‌نفع تهالکه القا و ـ مقاومتی حد امکان ودائرهٔ قدرتندن بیرون اولان ـ دشمنله مقابله ومقاتله ایدوب کندوسنی یا هلاك، یا اضرار ایتمکدر . بوقوتك تفریطی (جُبْن) درکه عقلاً صبر وثبات مستحسن، مقاتله ومقابله ممدوح اولان

يرلرده جزع وفزع قبيح وانهزام هرب ایدوب (مخنّث) لر زمرەسنه داخل اولمقدر . (نفس بهیمی) نك اعتدالی (عفت) درکه شرع وعقل تجویز وتحسین ایتدوکی مشارب ومآکل ومناکحده ـ علی وجه الاعتدال ـ تصرف وتناول ایلەمکدر . بوقوتك افراطی (فجور) درکه دائرهٔ شرع وعقلدن تجاوز ایدوب محرماتی ومکروهاتی تناول ، وفواحش وقبایحدن تمتع وتلذذ قیلمقدر . بونك تفریطی (خمود) در ؛ وخمود اولدرکه بالکلیه ترك شهوات مباحه ایدوب یا هلاك بدن ، یا انقراض نسل و عقب اولمغه مؤدی اولوب (تناکحوا .. الخ !) حدیث شریفنه مخالفت قیله ! .. چون بو اوچ فضائل برشخصده ـ توفیق الٰهی وسعادت نامتناهی ایله ـ مجتمع، وکوکب سعادتی بو اوچك اجتماعندن ملتمع اوله، اول شخص (عدل) اولور ؛ وبو اوچك مجموعنه (عدالت) دیرلر ؛ وعدالتك ضدّی همان (جور) در؛ وجور، بو اوچ فضیلتلرك بریسی معدوم اولمقله متحقق اولور ..] الی آخره!.. Cardinales (vertues)

شو نقل ایتدیکم ملاحظات، عیناً افلاطونك نظریهٔ مشهورەسی در . عدالتی ده افلاطون آنجق بو صورتله تعریف ایتمشدی . بوتون بو شیلر، دهای یونانی نك شرق وغربه نەدرین وسورکلی برتأثیر اجرا ایتمش اولدوغنی صراحتاً اثبات ایدر . [تفصیلات ایچون moral و immoral تعبیرلرینه باقیکز !]

Carrefour sensitif مجمع حسی

Carrefour sensitif

محفظهٔ داخلیه تعریفنده بش طاقم (حزمهٔ عصبیه faisceaux nerveux)دن بحث ایتمشدم . [capsule interne تعبیرینه باقیکز !] بونلردن بریسی ده (حزمهٔ احساسیه faisceau sensitif) ایدی . بونی تشکیل ایدن (الیاف بیضا fibres blanches)، (حساسیت عمومیه sensibilité générale)نك یعنی حسّ لمسك، و (سامعه l'ouïe)، (ذائقه le goût) ایله (شامّه l'odorat) نك الیاف ناقلەسندن مرکب ایدی . بوتون بوحزمەلر، محفظهٔ

Carrefour sensitif

داخلیه‌دن چیقارکن (سریر بصری couche optique) و (جسم رکبی corps genouillé) لرك الیافی ایله برلشه‌رك دها زیاده قالینلاشیور . بوصورتله بوتون حواس بشریه‌نك الیاف ناقله‌سی اونقطه‌ده برلشدیکی ایچون — معاصرین اطبادن وکاشفلردن — متوفی (شارقو Charcot) دماغك اوقطعه‌سنه (مجمع حسی) نامنی ویرمشدرکه یالکز تشبیهی برتعبیر مجازی دکل، حقیقتاًده اویله‌در .

Caryocinèse یاخود Karyokinèse

قاریوکینز Caryocinèse یاخود Karyokinèse

یونانیده (قاریون = κάρυον) نوه یعنی چکیردك دیمکدر؛ (کی‌نین = κινεῖν) ده حرکت معناسنه کلیر . تعبیر بو ایکی لغتدن مرکبدر ؛ چکیردکك انقسامی دیمك اولور . (بیولوژی) یعنی علم حیات اصطلاحاتندندر . (حجره cellule) نك الك (عادی ordinaire) طرز انقسامی بودر ؛ اورطه یرنده — نوعما ئوزونی تشکیل ایدن — نوه ایکی‌یه آیریله‌رق ، بر حجره ایکی دانه اولور وبوصورتله تولد وتکثر ایدر . ایشته بو حادثه‌یه (قاریوکینه‌ز) دیرلر . [تفصیلات ایچون cellule تعبیرینه باقیکز !]

Cas de Conscience

حالت شعوریه (امر وجدانی) Cas de Conscience فرانسزجه

Case of Conscience انکلیزجه

بوتعبیر اصطلاحی، (حالت شعوریه) ترکیبی ایله ترجمه ایدلمش ایسه‌ده طوغرو دکلدر، زیرا بوراده (conscience) کله‌سی پسیقولوژی مناسیله قوللانلمامشدرکه شعور لفظی ایله ترجمه‌سی مقصوده مطابق اوله‌بیلسین ! تعبیر مذکور علم اخلاق اصطلاحاتندندر ؛ بناءً علیه (conscience) کله‌سی بوراده — اخلاق لسانیله — (وجدان) دیمکدر . اونك ایچون

Cas de Conscience

(امر وجدانی) دیه ترجمه ایدلمسی لازمکلیر . فرانسز لساننده (شعور) و (وجدان) فرقنی ادا ایده‌جك باشقه باشقه کلمه‌لر اولمادیغی ایچون بعضاً بویله یا کلشلقلر وقوعه کله‌بیلیور ؛ حالبوکه انکلیزجه‌ده (قونشه‌نس = conscience) منحصراً (وجدان اخلاقی) دیمکدر . (شعور) ایچون (قونشوسنه‌س = consciousness) کلمه‌سی واردرکه عینی اصلدن کلیر.

احکام اعتقادیه‌یه کوره عمل ایتمك خصوصنده انسانی تردده دوشورن وایفای وظیفه‌ده ارادتی تعطیل ایدن بر مسئلهٔ اخلاقیه‌یه (امروجدانی) دیرلرکه اصطلاحدر . بوکبی (احوال خصوصیه cas particuliers) ده اخلاقك اوامر ونواهی‌سنی تطبیق ایده‌بیلمك قولای دکلدر ؛ چونکه قواعد مذکوره‌نك اورتولو احوال ومسائله جهت تطبیقی صریح وقطعی دکلدر . اوندن طولایی انسان نه‌یاپه‌جغنی، ناصل حرکت ایده‌جکنی شاشیریر. حالبوکه (امور وجدانیه)، زیاده‌سیله مُبرِم ودرحال حل اولونماسی لازم برطاقم مسئله‌لر تشکیل ایدر ؛ اونلر حضورنده تعطیل ارادت ایدوب لاقید قالمق ده پك ممکن دکلدر . ظریف لسانمزده بوحالتی بیان ایچون معنادار برتعبیر واردر : [انسانك ایچنی گه‌میریر !..] دیرز . [اظهاری کوچ، اضماری کوچ، تغافلی ممتنع] بر مسئله‌در .

مبادئ اخلاقیه‌یه توفیق حرکت ایدن وظیفه پرور برچوق آدملر، نیجه نیجه دفعه‌لر بویله حلی کوچ مسائل وجدانیه حضورنده متحیر قالمشلر، وبووضع مترددانه‌نك نه‌قدر موجب اضطراب اولدوغنی کندی نفسلرنده تجربه ایتمشلردر . مثلا : برطبیب، معاینه وتداوی ایتدیکی خسته‌لرك عیبنی، قصورینی هیچ کیمسه‌یه سویله‌مه‌ملیدر . مسلکنه تعلق ایدن اسراری فاش ایتمه‌مه‌لی‌در. (secret professionnel) حقنده کندیسنه تنبیهاتده بولونولمش وبوخصوصده یمین تکلیف ایدیلوب سوز آلنمش اولدوغندن طولایی کتم عیوب، طبیب ایچون بر (وظیفه devoir) در. لکن، مرداروساری برخسته‌لغه مبتلا اولان بر آدم، تمیز برعائله ایله پیدای صهریت ایده‌جك اولسه اوطبیب نه‌یاپسین ؟ .. بالذات تداوی ایتمکده بولوندوغی او آدمك فنا حالده معلول اولدوغنی ـ علاقه‌دار بولونان عائله‌یه ـ کیدوب سویله‌مه‌سین‌می ؟ . . .

Cas de Conscience

سویله‌مزسه، انسانیته قارشی جنایت ارتکاب ایتمش اولمازمی ؟.. سویلرسه – کتم عیوب ایده‌جکنه دائر – ویردیکی یمینه حانث اولمازمی ؟.. هیچ برشی یاپمامق ممکنمی ؟.. وجداننك لومندن ناصل قورتوله‌بیلیر ؟.. خصوصا زمان غائب ایتمکه کلمز .

کذلك برناموسلی آدم برعائله‌نك حیاتنی، حیثیتنی محو وبرباد ایده‌بیله‌جك بعضی اسراره – هرهانکی بروسیله‌ایله – واقف اولوویرسه، وبوخصوصده هرتورلو شبهه‌یی مضمحل ایده‌بیله‌جك وثائق مادیه دخی الینه کچسه، نه‌یاپمالی ؟.. ناصل حرکت ایتملی‌درکه هم لازمهٔ اخلاقیه‌یی یرینه کتیرمش اولسون ؛ همده کندی وجداننك لوم وتوبیخنه معروض قالماسین ؟.. علی‌الخصوص هیچ کیمسه‌یه بوندن ضرر ترتب ایتمه‌سین ؟.. الی آخره !..

ایشته‌بوکبی‌احوال‌ودهابرچوق‌امثال‌ممکنه‌سی، برر (امر وجدانی) درکه، بهمه‌حال حلّی مطلوب مسائل مبرمه شکلنده ذهنه معروض بولونور . واقعا انسانك معین بروظیفه‌یی حسن ایفا ایده‌بیلمه‌سی ایچون – شرائط معینه دائره‌سنده – ناصل حرکت ایتمه‌سی لازم کله‌جکنی بردرجه‌یه‌قدر اوکره‌تیر بر (علم‌وظائف déontologie) وار، رکه (اخلاق‌عملیه morale pratique) زمره‌سنده داخل برشعبه صاییله‌بیلیر . لکن مع‌التأسف بو مبحث، آنجق (قواعد رسمیه règles formelles) یه مستند، وبر طاقم (امور عامه faits généraux) حقنده بعضی وصایانی جامعدر . خصوصا بو علمك اکثر احکامی، نقطهٔ‌نظره کوره ده‌کیشه‌بیلیر. فقط کوچلك بورادەدکلدر؛ بوقاریده ویردیکم مثاللر کبی احوال مزعجه حضورنده ناصل حرکت ایتمه‌لی‌یزکه وجدانمز مستریح اوله‌بیلسین ؟ رسمی قاعده‌لر حکمسزدر ؛ چونکه اوەشکلات وجدانیه قارشیسنده اصل قطعی بردستور حرکته‌محتاج بولوندوغمز زمان بزی متردد ومتحیر براقیور . یکدیکریله متناقض برسورو اوامر ونواهی آره‌سنده ذهنمزی ئه‌زییور .

ایشته (تنازع وظائف conflit des devoirs) دیدکلری حال ووضعیت بودر . قرون وسطاده بالخاصه وظائف دینیه‌یه هرشیدن زیاده اهمیت ویرلمش اولدوغی ایچون، هرنوع خصوصات محتمله‌یه تطبیق ایدلمك

Cas de Conscience

اوزره اینجه‌دن اینجه قواعد حرکت تعیین اولونمش واعمال‌بشریه‌تورلوتورلو اوامر ونواهی‌ایله صیق‌صیق‌یه قید آلتنه آلنمشدی. وجدان بشرك هرتورلو احتمالاته کوره نه‌کبی میلانلره تابع اوله‌بیله‌جکنی ، ازبردن کسدیرمك دائرهٔ امکان خارجنده برکشف اولدوغی جهتله، قواعد عندیه ایله وجدانلر تقیید ایدلدکجه تنازع وظائفی موجب اولان (امور وجدانیه cas de conscience) دخی چوغالدی‌که ـ دوشونولسه ـ بونك بویله اولماسی‌یك طبیعی کورولور . بزم عندی تقدیراتمزله وضع ایده‌جکمز قوانین، (قوانین طبیعیه = lois naturelles) یه نه قدر آیقیری دوشرسه یکدیکریله اونسبتده تعارض ایتمه‌لری ضروریدر . [بو مسئله‌نك مناقشهٔ تفصیلیه‌سی ایچون loi کلمه‌سنه‌باقیکز ! .]

بناءًعلیه قرون وسطاده (علم حال)، حددن زیاده تفصیل و (اعمال élaborer) ایدیلنجه، احکام دینیه‌یه توفیق حرکت ایتمك ایسته‌ینلر ـ آدیم باشنده بر ـ تنازع وظائف کریوه‌سنه دوشدیلر ؛ اوقدرکه بوخصوصده یوز کوسترن مشکلات متنوعه‌یی برطرف ایتمك وهرکسی ـ وظیفه‌یولنده ـ هدایت ایده‌رك بوکریوهٔ تردد واضطرابدن قورتاره‌بیلمك ایچون غریب برعلم ایجاد وتأسیس اولوندی. ایشته اوکا (la casuistique) ده‌نیلیور. (امور وجدانیه ملاحظه‌سنده تنازع وظائف واقع اولونجه انسانی‌طوغرو یوله هدایت ایده‌بیله‌جك اولان علم) دیمکدر ؛ شو تقدیرجه بو، بر نوع علم حالدر . [casuistique لفظنده ایضاحاته باقیکز ! .]

مبحث تنازع وظائف Casuistique فرانسزجه

Casuistry انكليزجه
Kasuistik آلمانجه
Casistica ايتاليانجه

(Casuistique) قرون وسطى سقولاستيقلرينك ايجاد ايتديكى بر علم ايدى . كلمه (cas) لفظندن مشتقدر . ــ بوندن اولكى تعبيرده ايضاح ايدلديكى وجهله ــ انسان ، (بر امر وجدانى cas de conscience) قارشيسنده تنازع وظائف صيقيتى‌سنه معروض قالديغى زمان ، اوكا يول كوستروب بر خط حركت تعيين ايتمك ايچون لازم كلن وصايا وقواعدى جامع بولونيوردى ؛ بوحيثيتله علم اخلاقك ذيلى وتتمه‌سى صاييليردى .

اوزمانلر ، وظائف ، منحصراً (دينى religieux) بر نقطهٔ نظردن تلقى ايدلديكى جهتله اك اهميتسز واك مباح افعال وحركات عاديه بيله صيقى صيقى‌يه شرائط معينه وقواعد قطعيه آلتنه آلنمش بولونيوردى . (علم حال) دائرهٔ تعلقنى اوقدر توسيع ايتدى وبناءً عليه اوقدر اهميت كسب ايتدى‌كه اونك ــ قيلى قرق ياران ــ اوامر ونواهيسنى صوروب آكلامادن سربست نفس آلنه‌مازاولمشدى . كليسانك (سلطهٔ معنويه autorité spirituelle) سى بوسايه‌ده وجدانلرى تماميله حكمنه اسير ايده‌رك بوتون اعمال بشريه‌يى فونترول آلتنه آلمق يولنى بولدى . بناءً عليه هرتورلو اعماله برقيمت مخصوصه ويردى ؛ اخلاقه ــ نوعما ــ نرخ قويدى . (اخلاقيون كنيسائيه les moralistes ecclésiastiques) نك تقديراتى (صورى ورسمى formel) برسورو احكام و (مبادى principes) يه توفيق معامله ايتمك وايتديرمكدن عبارت قالديغى ايچون ــ شبهه يوقكه ــ عندى‌ايدى . اوسببله طبيع بشرك تمايلات اصليه‌سنه واخلاق حقيقيه‌نك ايجاباتنه اويغون دوشه‌مزدى . انسان ، اوقاعده‌لره نه‌درجه رعايت ايتمكه چاليشيرسه اوقدر تنازع وظائف

Casuistique قارشیسنده بولونور، وحرکتدن عاجز وعاطل قالیردی . اووقت ـ بالطبع وبالضروره ـ وجدانڭ امرینه تبعیت ایدر ونه یاپه جق ایسه اوکا کوره یاپاردی.

کلیسا ، ازلدنبری کناهکار عد ایتدیکی بنی بشری دائما (وصایت tutelle) آلتنده طوتمق ایسته دیکی ایچون بویله تنازع وظائفه سبب اولان (امور وجدانیه faits de conscience) یه زیاده‌سیله اهمیت ویردی . چونکه انسان، اصل بوکبی احوال قارشیسنده اوقواعد مجموعه‌نك لزومسزلغنی، حکمسزلغنی ، حتی (باطل بدیهی absurde) اولدوغنی آکلییور وناچار کندی وجدانته رجعت ایده‌رك اوڭ نداسنی دیکلیور ایدی. بوکوچوجوك سربستلك موجب اندیشه اولدی . زیرا وجدان انسانیتی کلیسانڭ سلطهٔ معنویه‌سندن عاقبت آزاد ایده‌بیله‌جك قدر مهم بر تشبث ایدی . انسانیتڭ وصیلری البته بومهمه‌یی نظر دقته آلمشلر ـ وتنازع وظائف وقوعنده ـ مسئله‌یی ینه کندی تنبیهلری وتقدیرلری وجهله حل ایتمك ایچون ایشته بو (casuistique) علمنی وضع وتأسیس ایتمشلردی .

شایان دقتدرکه بوعلم، اعمال بشریه‌یی صوك درجه‌ده (تنظیم reglémenter) ایتمك یوزندن ظهوره کلن اویغونسزلقلره چاره‌ساز اوله‌بیلمك ایچون اختراع اولونویوردی . یعنی غیر طبیعی تنظیمات اخلاقیه‌دن متولد اولان مشکلاتی، ینه غیر طبیعی بعضی تنظیمات ایله اصلاح ایتمك دیمك ایدی .

معمافیه بو حادثهٔ اجتماعیه ، بر چوق ایجابات مدنیه اقتضاسیله وجوده کلمش ایدی . معاصرینندن وآمریقا متفکرینندن (پروفسور صورله Professor W. R. Sorley) ایله (پروفسور وه‌نله Prof. R.N. Wenley) اوڭ بعضی اسباب موجبه‌سنی پك کوزل ابراز ایتمشلردر . آمریقان قاموسنده مندرج اولان شوملاحظات پك طوغرودر :

(ملاحظات اخلاقیه ethical reflexions) ، کیفیت عملده انسانی مشکلاته دوچار ایدن امورك مناقشه‌سیله باشلامشدر . اوته‌دنبری مؤسس بر (نظام اجتماعی social order) نڭ آهنکنی اخلال ایده‌جك صورتده حیات حقنده یکی فکرلر پیدا اولونجه، اوتورلو مناقشات اخلاقیه بوسبوتون بارز اولمغه باشلامشدی . نته‌کیم وقتیله (سوفسطائیلر sophistes) زماننده

Casuistique وخرستیانلغك ایلك دورنده اولدوغی كبی ! . انجیل شریفده بوتورلو
مناقشاتك برچوق مثاللری واردر . مناقشات مذكوره‌یی برمدت صوكره
برچوق (آباء كنیسائیه church fathers) دهازیاده ایش كوچ ایدینمدیلر
وبر اصول دائره‌سنده یوروتدولر . [(ژوستن Justin) ، (آطناش
Athanasius) ، (اوغوستن Augustin) ودها امثالی كبی !]

[لكن (casuistique) لك تعلیمات اخلاقیه‌ده مستقل وآیری برعلم شكلنی
آلماسی برچوق (اسباب منضمه additional causes) نك نتیجه‌سی‌در.
بالخاصه (اعتقاد وعمل creed and practice) احكامنك متشرعین
خرستیانیه طرفندن اهمال ایدلمه‌سی برسبب ایدی كه بوتكملات اون‌اوچونجی
عصرده بویوك سقولاستیق فیلسوفلرینك همتی ایله تمام اولمش وصوك
درجه‌سنی بولمشدی . عقیدهٔ اخلاقیه‌نك كیتدكجه آرتان خارجیلكی
(externality) [یعنی كیتدكجه آفاقی وصوری اولماسی دیمك ایستیور !]
دخی دیكر برسبب تشكیل ایدییوردی ؛ بوسبیله قانون اخلاقی ، صرف خارجی
بر قانون آفاقی كبی تلقی اولوندی واویله ظن ایدلدی كه اخلاق ، اعمال
وحركات بشریه‌یه متعلق بر چوق احوال وامورك هیئت مجموعه‌سندن
عبارتدر؛ بناءً علیه (سوائق motive) ، (نیات intentions) و (اعمال
acts) اولمق اوزره ، امور مذكوره‌یی عناصره آییرمق وهر برینی منحصراً
تقدیر ایتمك ممكندر . كذلك انسانلر دخی صنوف مختلفه‌یه تقسیم ایدلدی.
بالخاصه روحانی اولان (هیئت رهبانیه clergy = le clergé) ایله صفت
روحانیتی حائز اولمایانلر (laity = les laïques !) ایكی بویوك صنف
عد ایدلدی . اوقومش اولانلرله ، اوقومق بیلمه‌ینلرده آیریجه ایكی طاقم
تشكیل ایتدی . اعمال وحركات بشریه‌دن هر برینك درجهٔ (مزیتی
ومزیتسزلكی mérite et démérite) غایت قطعی برصورتده تقدیر ایدیله‌رك
هر بر گناهه ـ لایق ومستلزم اولدوغی ـ جزانك مقداری ونوعی تعیین
ایدلدی . فلاسفهٔ (رواقیون les stoïciens) لك متأخرینی ـ اخلاق نقطهٔ
نظرندن ـ (واجب obligatory) ، (مباح indifferent) و (ممنوع
forbidden) اولان اعمالی تفریق وتعیین ایچون تشبثاتده بولونمشلردی .

Casuistique آباءِ خرستیانیه بوتشبثی چوق‌ایلری کوتوردی : ایشله‌نیلمه‌سی ممکن اولان کناهلری تصـنیف ایتدی . (اصـلی original) و (حالی actual) ؛ (مهلك mortal) والی‌آخره!. کبی . بوخصوصده (علم حال manuels de conduite = manuals of conduct) کتابلری‌وجوده‌کتیرلدی؛ وبونلر بالخاصـه کناه چیقارتیلیر ایکن هرکسه باشلیجه رهبر اولمق اوزره ترتیب‌ایدلمشدی. (Summa Artesana) میلادك (۱۳۳۰) نجی‌سنه‌سنده؛ (Summa Pisana) (۱٤٧٠) نده؛ (Summa Angelica) (۱٤۹۲) سنده ؛ (Summa Rosella) (۱٤۹٥) نده ؛ (Summa Pacifica) (۱٥٧٤) نده یازلمش‌مشهور علم‌حال کتابلریدر. بونلر (خلاصه Summa) صورتیله تعلیمات دینیه‌یی موضوعاته کوره عرض ایدییور ایدی . صـوکره الفبا ترتیبی اوزره یازلدی . بو رسـاله‌لر اعمال بشریه‌نك وسـوائق اعمال ونیاتك الڭ ایجه‌تفصیلاتنه‌قدر کیریشیوردی .]

[casuistique مناقشه‌سنك برمشهور مثالی، (جبابره tyrants) نك واجب‌القتل اولوب اولماسی] نه دائر آچیلان بحث‌درکه (۱٤۰٧) سـنهٔ میلادیه‌سنده (دوق‌دورله‌آن Duc d'Orléans) ك قتل‌ایدلمه‌سی‌طولاییسیله اورطه‌یه آتیلمشـدی . اوزمان پارس دارالفنونی معلمیننددن (ژان پوتی Jean Petit) ، بوفعل‌قتلی محق‌کورویور ومشروعیتنی مدافعه ایدییوردی. بوبحث اوزرینه (casuistique) علماسی طرفندن اوقدر متخالف‌وضد ملاحظه‌لر بیـان ایدلدی‌که ـ بوخصـوصده هیچ بر مبدأ اخلاقی نك بو مناقشـاته حاکم اولمادیغی صراحتاً ثابت‌اوله‌رق ـ خلقك وجدانی‌شـبهه‌لره القا ایتدی؛ بوعلمه وفضلاسنه‌آرتق کیمسه ایناماز اولدی . ایشته اوزمان واوسـبیله (casuistique) علمی ـ جعلی واصلسز اولان شـیلرك هپـسی کبی ـ کندی کندینه مضمحل اولدی کیتدی . زیرا کندی بطـلانی ولزومسزلغنی اثبات ایده‌بیلمك ایچون کندندن قوتلی بردلیل اوله‌مازدی . بو غریب علمك سونوب کیدیویرمه‌سیله (سـقولاستیق scholastique) بناسنك برديره‌کی دهاییقیلدی؛ معاملات‌ناس ـ بردرجه‌یه‌قدر ـ (رهبانیت

Casuistique

le clergé) ك قونترولندن، بوسايه‌ده قورتوله‌بيلديكی ايچون، تاريخ مدنيت واخلاق نقطهٔ نظرندن بو وقعه‌نك اهميتی دركاردر .

مع مافيه (casuistique) دنيادن بوسبوتون قالقمامشدر . ديناً اشدتله محافظه‌كار اولوبده، رؤساى روحانيه‌يه، باشی باغلی قالان ملتلر عندنده حالا معتبردر. وجدان ناس اوزرنده (صنف روحانی la classe spirituelle) نك نفوذ معنويسی ادامه وتأمين ايدن واسطه‌لردن بری‌ده بودر. نته‌كيم قابليات مدنيه‌ده ملل مهمه‌دن هيچ آشاغی قالمايان موسويلرك (طالموذ Talmuth) نام كتابی يك اسكی زمانلردن بری موسويتله علاقه‌دار بولونان (عنعنات traditions) ك يك زنكين برخزينه‌سی اولدوغی كبی (casuistique) علمنك اك مدهش بر مجلهٔ نظاماتنی دخی تشكيل ايتمكده‌در . تقريباً قرق اللی بويوك جلد اوزره مدون بولونان بو كتاب، بر (آنسيقلوپه‌دی) دركه اونده (نقل tradition) ه عائد برخيلی شيلردن ماعدا (casuistique) تعليماتی برچوق یر و بويوك برموقع اشغال ايدر. بو علم هر دينده وار ايدی. الهياتك اخلاقياته مداخله‌سندن ـ بالطبع ـ طوغمشدی؛ بناءً عليه، ظهوری كيفی دكل، يك طبيعی بعضی حادثات اجتماعيه‌نك نتيجه‌سيدر . يالكز شوراسی شايان دقتدر كه مناسبات بين البشريه ـ ضروری اولان ترقيات مدنيه‌نك الجا واقتضاسيله ـ زار زور سربستئ اعمالی استلزام ايدنجه ، انسانلرك اويله هر تورلو اجراآت وحركاتنی قونترول آلتنده بولوندورمق امكانی قالمادی . اوقدر دار برداٸره ايچنده حركت ايده‌بيلمك‌ده قابل اولمادی. ديكر طرفدن اكثريت اهالی‌ده دخی بويله شيلره ايمان آزالدی . حالبوكه بو علمك نفوذ وصلاحيتی خلقك ايمانيله قائم ايدی. بو تهلكه‌نك اوكنی آلمق ايچون صنوف روحانيه، معاملات ناسده مساعد طاورانوب تأويل يولنه صاپديلر. هرشيئه بر حيلهٔ شرعيه بولمق لازم كلدی، وتورلو تورلو حركاته مساغ ويرلدی . بوندن مقصد، هر حالده وجدان ناس اوزرنده (سلطهٔ رهبانيه autorité cléricale) يی ـ (حق وصايت droit de tutelle) صورتنده ـ محافظه ايتمك ايدی . بو غيرتك نتيجه‌سی اوقدر مسخره‌لغه واردی كه ، آرتق (argument casuistique) تعبيری (ظيروايی تأويل ايتمك) معناسنه

Casuistique عـلم اولدی ؛ وبالطبع، ایش بو درکه‌یه واردقدن صوکره بو لزومسز علم بوسبوتون اورطه‌دن قالقدی .

اسلامیتده (casuistique) قطعیاً حکمسز بردرجه‌ده قالمشدر . بونك اسبابی‌ده پك آشکاردر . وجدانلری تماماً سربست براقمله مدنیتك شرط اساسیسنه رعایتکار بولونان دین اسلام، اعتقاد وعمل ایجاباتنی یکدیکرندن قطعیاً آییرمشدر . احکام اعتقادیه بسیط ومتین و ـ تعرض اشتباهدن مصون ـ بر طاقم (نصوص dogmes) قطعیه‌یه منجر اولدوغی جهتله واضحاً بیان و ـ شروط ایمان واسلام اولمق اوزره ـ تعداد اولونمشدر . افعال مکلفین ، وظائف عبادته حصر ایدلمش واوده کوچوجوك بر (علم حال رساله‌سی) شکلنده تدوین ایدلمشدر. بو اوامره اتباع ایتمك مسلم اولمق ایچون کافی‌در . حقوق، جزاء حقوق سیاسیه ومدنیه ، اخلاق، آیریجه علوم شکلنده تتبع ایدیله‌رك مکملاً ضبط وربطه آلنمش واوحیثیتله مستقلاً ترقی ایتمشدر . بونلرك فلسفهٔ اساسیه‌سی نصوص دینیه‌یه استناد ایتمکله برابر، امور وتکلیفات دینیه‌دن بوسبوتون آیری ومنحصراً (معاملات) ه عائد قوانین ونظاماتدن عبارتدر . بو فرق ، تکامل مدنیت نقطهٔ نظرندن غایت مهم‌در .

[autorité و scholastique کلمه‌لرنده عرفان ومدنیت اسلامیه‌یه عائد ملاحظاته باقیکز !.]

Catalepsie

جمود **Catalepsie** فرانسزجه

انکلیزجه Catalepsy

آلمانجه Katalepsie

ایتالیانجه Catalessi

یونانیده (قاتا = κατά) آشاغی دیمکدر؛ (لیپ‌سیس = λῆψις) دخی (لام‌وانین = λαμβάνειν) مصدرندن آلمق معناسنه کلیر . بو ایکی کله‌دن مرکب اولان (قاتالیپسی) آشاغی آلمق دیمك اولورکه قوت‌وارادت انسانیه‌نك بوسبوتون هبوط ایتمه‌سندن کنایه‌در .

اصطلاح معناسیله بر (مرض عصبی maladie nerveuse) نك اسمیدرکه خیلی زماندنبری معلوم ایدی ؛ فقط علمی برصورتده تحقیق وتتبع ایدیلەمامشدی . نته‌کیم بوکون بیله اسباب حقیقیه وغریزیه‌سنه دائر آنجق بعضی فرضیات ترتیب اولونه‌بیلیور .

بوغریب خسته‌لق (آنی حمله‌لر attaques soudaines) ایله تظاهر ایدر . انسان طورروب طورورکن بیهوش‌اولوب‌دوشر؛ کندیسنی‌بوسبوتون غائب ایدر ؛ عضلات وجوده غریب بر (سرتلك ، قاطیلق rigidité) عارض اولور : یا علی‌الاطلاق قاصقاطی قالیر ویاخود بالموم کبی اولور ؛ ایسته‌نیلدیکی کبی نه‌کیلیر بوکولور واوشکلده قالیر . خسته کندندن کلیاً بیخبر وتماماً بی‌ارادت اولدوغی حالده عضلاتنی آرزو ایتدیکمز وضعیته صوقابیلیرز، وآرتق اووضعیتی محافظه ایدر . اصل مرضك (صفت کاشفه la caractéristique) سی بو غرابتیدر . اونك ایچون قرون وسطی اطباسی بوکا (flexibilitas cerea) نامنی ویرمشلردی‌که (بالموم کبی نه‌کیلوب بوکولمك قابلیتی) دیمکدر .

بناءً علیه بو خسته‌لغی دها سائر بعضی امراض عصبیه‌ده کوروله‌بیلن (اعراض متشابهه symptomes similaires) دن قولایجه تمیز ایتمك

Catalepsie ممكندر . عضلاتك بو حالت غريبه‌سی ایله (وجد extase) دن فرق اولونور . فضله اوله‌رق (جمود) بردنبره وقوعه کلیر واو وقتدر حال حس وعقل منخسف اولور . (حمله جمود attaque de catalepsie) ك حکمی زائل اولوبده خسته کندینه کلدیکی زمان باشنه کلن واقعه‌دن قطعاً خبردار دکلدر . [amnésie کلمه‌سنه باقیکز !]

خسته بی‌هوش وبی‌حرکت دوشوب قالدیغی زمان چهره‌سنده‌ده هیچ برمعنایه دلالت‌ایدر بر(ادا expression) یوقدر . حالبوکه حالت وجده کرفتار اولان بر آدمك نظرنده وچهره‌سنده درین بر ادای (الهام inspiration) واردر . (ته‌تانوس tetanus) خسته‌لغندن‌ده فرقی پك آشکاردر . بومرضه طوتولانلرك عقلی باشنده‌در وألم طویارلر . (عکس عمل ac. reflexe) وحساسیت قابلیتی‌ده باقی‌در . (تقلصات contractures)دن‌ده پك قولای تفریق‌ایدیله‌بیلیر، زیرا بوخسته‌لقده عضلات اوقدر کرکین‌وقاطی بولونورکه مریضك باشنی بر صندالیه‌یه طوپوقلرینی‌ده دیکر بر صندالیه‌یه طایایوبده قارننك اوزرینه برآدم اوطورتولسه ذره‌قدر بوکولمز، خیلی ثقلته مقاومت ایدر . حالبوکه (داءالجمود) حالنده عضلات بالمومی کبی‌در . بوخسته‌لق بوتون عضلات وجوده برآنده عارض اوله‌بیلدیکی کبی، یالکز برقسمنه‌ده تسلط ایده‌بیلیر، و اکثریا بلوغی متعاقب مشاهده اولونیور . مع‌مافیه بعضاً دها کنجلرده ودها اختیارلرده دخی وقوعی کورولمکده‌در. قادینلر ارککلردن دها زیاده بوکا مستعد ومعروض بولوندقلری جهتله (داءالجمود) ایله (اختناق رحم hystérie) ك مناسبتی اولدوغنه حکم ایدلمکده‌در . فقط اختناق رحم علاماتی اولمادیغی حالده دخی وقوعی‌چوق کورولمشدر . خسته‌لغك حکمی ایکی ساعت وپك نادر اوله‌رق برکون دوام ایده‌بیلیور .

زیاده‌سیله غریب اولان بو حالت مرضیه‌نك اسبابی لایقیله تعریف ایدیله‌مه‌مشدر . بونی (ایپنوتیزما hypnotisme) و (مانیه‌تیزما magnétisme) فرضیاتی ایله ایضاح ایتمك ایسته‌ینلر اولمشدی . فقط‌بویله -بالمومی کبی- ایسته‌نیلدیکی شکله قونولان واوشکلی محافظه‌ایده‌بیلن عضلاتك

شو (انفعالی passif) وضعنه رغماً ، شدتلی (ئەلكتريق جريانلری Catalepsie
courants électriques) ندن بیله متأثر اولماماسی حلّی مشكل برعقده
عرض ایدییور. دیکر طرفدن (تلقینات ذهنیه suggestions mentales)
ایله (حالت جمود état cataleptique) ی ایقاع ایده‌بیلمك امكانی
مانیه‌تیزمایی آکدیرییور . هر حالده‌ظن اولونویورکه بو مرض عصبی
(قشری‌المنشأ d'origine corticale) در . یعنی قشر دماغده‌کائن اولان
حجیراتك فعالیتده بر تغیر وقوعنه عطف اولونمق اقتضا ایدر . احتمالکه
(ارادت volonté) ك (مراکز عالیه centres supérieurs) سی معطل
قالیور و (مراکز سفلیه centres inférieurs) ی تنبیه ایده‌میور ؛ یعنی
عضلاتی بالفعل تحریك ایدن مرکزلرله مراکز ارادتك مناسباتی وقفهٔ
تعطیله اوغرویور . اکر سبب حقیقی، صحیحاً بوایسه، داءالجمودی (تعطیل
inhibition) نظریه‌سی‌ایله تعریف ایتمك دها موافق کورونور. [بونظریه
ایچون inhibition کلمه‌سنه باقیکز !]

(ایپنوتیزما hypnotisme) ایله دخی حالت جمود ایقاع ایدیله‌بیلیور ؛
حتی ایپنوتیزمانك برنجی دوری بوحال تشکیل ایدییور . (صنعی داءالجمود
catalepsie artificielle) دیدکلری بودر .

بومسئله‌لرده صوك عصرك نافذالنظر علّامه‌سی اولان مشهور (شارقو
Charcot) داءالجمودی مستقل برحالت مرضیه اولمق اوزره قبول ایتمشدی.
[hypnotisme کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز !]

پسیقولوژی و (psychiatrie یعنی تداوئ روحانی) ده پك چوق
اهمیتی حائز اولان بو کبی امراض عصبیه‌نك فلسفه‌ده روح وارادت
مسئله‌لریله صیق صیقی‌یه علاقه‌سی واردر. بویله برخسته‌لغك امکانی ـ اسلافك
تصور وتعریف ایتدکلری ـ ارادتی رد وانکار ایدنلر ایچون دلیل اوله‌بیلیر.
اوندن ماعدا تاریخ مدنیت و تاریخ ادیان ایله‌ده مناسبتی ظاهردر . قرون
وسطاده بوتورلو خسته‌لقلر، شیطانك روح انسانه نفوذ وتسلطی‌ایله تعریف
اولونور وزواللی خسته‌لر طاقم طاقم سوروکلنه‌رك انکیزیسیون میدانلرنده
احراق بالنار ایدیلیردی. حالبوکه بومدهش وباربار مجازات اوتورلو حالاتك

Catalepsie تکررینه مانع اولاجاغنه ـ بالعکس ـ امراض مذکوره قرون وسطاده عنادینه چوغالمش وبرزمانلر عادتا (صالغین épidemie) حالنده حکمفرما اولمشدی . (جنت دینیه folie religieuse) نك بوکاسبب اولدوغنی شارقو ایله طلبه‌سی ادعا ایدییورلر .

[amnésie و analgésie کلمه‌لرینه‌ده همان مراجعت ایدیکز !.]

Cataplexie

رعب — فرانسزجه Cataplexie

انکلیزجه Cataplexy

آلمانجه Kataplexie

ایتالیانجه Cataplessia

بوتعبیری، آلمان اطبای حاضره‌سندن (پره‌یه‌ر Preyer) ایجادووضع ایتمشدی . بناءً علیه بوده اوته‌کی کبی تعبیرات جدیده وحادثه‌دندر. یونانی‌ده (قاتا=Κατά) اشاغی دیمکدر؛ (plexie) دخی (پلی‌سین πλήσσειν) مصدرندن مشتقدر و (چارپمق، وورمق) معناسنه کلیر .

بوده غریب بر حالت عصبیه‌درکه مرضی اولمقدن زیاده (غریزی physiologique) اولسه کرکدر . اولا (پره‌یه‌ر) (۱۸۷۸) سنهٔ میلادیه‌سنده بوحالتی تتبع ایتدیکی وجهله اکلاتمش وبونك ایچون (حالت رعب وحیوانی ایپنوتیزما= Die kataplexie und der thierishe hynotismus) عنوانیله ـ بللی باشلی ـ براثرده یازمش ایدی . بر حیوانك ـ حرکتنه قطعیاً مانع اوله‌جق صورتده ـ عضلاتی صیقی صیقی‌یه ضبط ایدوب براز اویله‌جه طوتدقدن صوکره براقیلنجه او حیوانده بر (فلج ظاهری paralysie apparente) علائمی کورمش وآرتق قیمیلدایه‌مادیغنی تحقیق ایتمش ایدی . بو حالت غریبه‌یی مانیه‌تیزما تأثیرینه عطف ایله برابر یکی برحادثه اوله‌رق تلقی ایتدیکی ایچون اوکا (رعب) اسمنی ویرمشدی . (۱۸٤٦) سنهٔ میلادیه‌سنده ـ یعنی (پره‌یه‌ر) دن اوتوز ایکی سنه اول ـ

Cataplexie ینه (کیرخه‌ر Kircher) نامنده بر آلمان، غایت عجائب بر تجربه‌ده بولونمشدی: برطاووغی اللریله طوتوب بر تحته اوزرینه یاتیردقدن صوکره اطرافنه‌تباشیر ایله چیزگیلر چیزمش ؛ براقنجه طـاووق ـ زورله کندیسـنه ویریلن ـ اووضعیتی ساعتلرجه محافظه ایتمش وقیمیلدامغه موفق اوله‌مامش !..

بوکون بونی ـ کویا برخارق‌العاده هنر عرض‌ایتمك اوزره ـ حقه‌بازلر یاپوب طورویورلر . (پره‌یه‌ر) اثبات ایتمش‌که حیوانك اطرافنه تباشیر ایله دائره‌لر چیزمك، یاخود دقتنی بر نقطه‌یه توجیه و (ثبت fixer) ایتمك بو حادثه‌ده ایکنجی درجهٔ اهمیتی حائز شرطلردر . اسـاس، حیوانك قطعـاً قیمیلدانه‌مادیغنی حس ایتمه‌سی وبناءً‌علیه کندی قوتندن پك‌بویوك برقدرتك زبونی اولدوغنی آکلاماسیدر .

بوحادثه ارباب‌علم آره‌سنده مشهوراولونجه، قوربغه، کرتنکله، یاغورباغی، کوکرجین، طاووشان، هند طوموزی ودها سائر بو کبی کوچوك قطعه‌ده حیوانلرله تجربه تکرار ایدلمش، و ـ فی‌الحقیقه ـ کورولمش‌که بوحیوانلرك هپسی‌ده صیقی صیقی‌یه طوتولوبده حرکتدن منع‌ایدیلنجه برایکی‌ثانیه‌ویادقیقه مجاهده ایدوب قورتولمغه چالشدقدن صوکره کندیلرینی بوسبوتون اوقوت قاهره‌یه ترك وتسلیم ایده‌رك آرتق‌هیچ‌قیمیلدامیورلر وسربست‌براقیلدقلری حالده (مفلوج paralysé) ایمش کبی تماماً بی‌حرکت‌اویله‌ساعتلرجه‌طورویورلر. آرتق بو برحادثهٔ مشهوره اولمشـدر . شیمدی بونی ـ اسبابیله ـ تعریف ایچون برچوق علما بعضی (فرضیات hypothèses) ترتیب ایتمشلردر .

(دانیله‌فسـکی Danilewsky) ظن ایدییـورکه (حال رعب état cataplectique) ، (اپنوتیزما اویقوسی sommeil hypnotique)نك برشکلی‌در . (پره‌یه‌ر Preyer) ادعا ایدیورکه بوحال (قورقو la peur) یاخود بر (صدمهٔ شدیده choc intense) نك ایقـاع ایتدیکی (فلجه بکزه‌ر quasi-paralysie) بر شـیدر . عادتا بعضی حیوانات ضعیفه‌نك سباع مدهشه‌یه تصادف‌ایدوبده زیاده‌سیله قورقدقلری زمان ـ سوق‌طبیعی ایله instinctivement ـ ئولو تقلیدی یاپوب قطعاً قیمیلدامایشلرینه بکزر بر حالتدر . سـببی فوق‌العاده قورقودر . خوفك تأثیراتی لایقیله تتبع

وتحقیق ایدن ایتالیان عالمی (موصو Mosso) دخی بوفکرده‌بولنمشدر . Cataplexie

آلمان علمای حاضره‌سندن (فروورن Verworn) اخیراً بر یکی نظریه بیان ایتمشدر . بوعالم، ظن ایدییورکه شو حادثهٔ غریبه‌یه سبب، وضعیتك ایجاب وایقاع ایتدیکی عکس عملدر . أل ایله طوتولوبده یاتیریلان حیوان، خارجدن کلان (مُنبِّه‌لمسی stimulus tactile) یه بر وضعیت مخصوصه ایله مقابله ایدییورکه واقع اولان تأثیره کوره اتخاذ ایده‌جکی الك (موازنه‌لی وضعیت posture équilibrée) آنجق اودر ؛ واووضعیتی بالارادت دکل، (عکس‌العمل صورتیله par action reflexe) آلمش اولویور . بوتقدیرده ارادتك منبعی ومصدری اولان مراکز عالیه تعطیل امرایدییور : حرکت مرکزلرینی اویاندیره‌میور، و بناءً علیه حیوان آلدیغی وضعیت ابتدائیه‌یی طول مدت محافظه ایدییور . اونك ایچون بو فرضیه‌یه بالذات (فروورن)، (عکس عمل وضعیتی Lagereflex) دیمشدر ؛ و البت‌دهاعلمی برکوروشدر؛ چونکه‌منحصراً (غریزی phisiologique) برتعریف‌در .

بو حادثهٔ غریبه‌نك (عکس عمل ac. refl.) نظریه‌سی ایله تعریف اولونه‌بیلمه‌سنی تسهیل ایدن بر تجربه دها وارکه اوده شودر : دماغی قلع اولونمش، یعنی کسیلوب چیقارلمش اولان قوربغه‌لر پك چابوق حالت رعبه دوشویورلر وآلدقلری وضعیتی پك اوزون بر مدت محافظه ایدییورلر . چونکه دماغك مراکز علویه‌سی کسیلوب آلنمشدر ؛ هرحالده کیفیت بوصورتله تعریف اولونونجه، دها برچوق حادثات متشابهه‌یی‌ده شامل اولوب تنویر ایده‌بیلیر . مثلا هرکسجه معروف اولان بر حادثه واردر : بویوك برقورقو، انسانده حرکته مجال براقماز . بزم ظریف لسانمزده بونی پك کوزل براسلوب مجازی ایله افاده ایدرز : [دیزلرمك باغی‌چوزولدی! ألیم آیاغم کسیلدی ! .] دیرز . ایشته رعبك علی‌العموم معروف اولان مثالی بودر. حتی حیواناتده دخی قورقوسببیله بوحالتك وقوعی‌کورولویور. آت، اوکوز، طاغ کچیسی کبی حیوانلر، آرسلان بوکورمه‌سنی ایشیدیر ایشتمز حرکتدن عاطل قالیورلر وقاچه‌میورلرمش !..

Cataplexie بوتون بو حادثات، بر (صدمهٔ عصبیه choc nerveux) نك (عکس عمل act. reflèxe) ایقاع ایتمك صورتیله تعطیل ارادته سبب اولدوغنه و مراکز علویه ایله مراکز حرکت آره‌سنده‌کی (جریان عصبی flux nerveux) بی کسوب طوردوردوغنه حمل اولونه‌بیلیر .

بر قاراکلق اوطه‌ده بردنبره شدتلی بر لمعهٔ ضیا جلوه‌کر اولونجه دخی بعضی کیمسه‌لر خصوصا چوجوقلر بردنبره حالت رعبه دوچار اولوبورلر . صمت وسکون ایچنده آکسزین بر طراقهٔ مدهشه حس اولوندیغی‌ده بعضی عصبی آدملرده (cataplexie) یه سببیت ویریبور، بو احوالك جمله‌سی (صدمه choc) ایله واقع اولان (inhibition) نظریه‌سیله تعریف اولونه‌بیلیر ؛ بو تعریف ـ بنم اعتقادمجه ـ سائرلرندن معقولدر [hypnotisme کله‌سنه باقیکز !]

بو تعبیرك دخی تعلق ایتدیکی مسائل مهمه، اولا (پسیقو ـ فیزیولوژی) علمنك اك غامض مباحثنی تشکیل ایدر . بناءً علیه طولاییسیله فلسفه ایله علاقه‌داردر . بالخاصه (ارادت Volonté) مسئله‌سنه تعلقی آشکاردر . [بونك مناقشه‌سی ایچون libre-arbitre تعبیرینه باقیکز ، عالم خارجی‌نك موجودیتنی مثبت بر دلیل اولماسی اعتباریله hypnotisme کله‌سنه مراجعت ایدیکز !]

Cataracte

آق‌صو، ساد Cataracte

گوزك (جسم زجاجی caristallin) سی ـ بعضی اسباب مرضیه نتیجه‌سی اوله‌رق ـ شفافیتنی ضایع ایدر وبر بیاض پرده کبی رؤیته مانع اولور . بو عارضهٔ مرضیه‌یه (cataracte) دیرلر ؛ بر (عملیهٔ جراحیه opération chirurgicale) ایله او طبقهٔ کثیفه آلنه‌رق قابلیت رؤیت اعاده اولونه‌بیلیر . عوام ناس بونی (آق صو) دیه تعبیر ایدر ؛ اکثریا (پرده) تعبیری زبانزددر .

بعضاً (ولادی congénital) اولدوغی واردر : آنادن طوغمه

کوزلری پرده‌لی چوجوقلر نادر دکلدر . حد ذاتنده بو (حادثهٔ مرضیه phénomène pathologique) نك فلسفه مباحثیله – طوغرودن طوغرویه – هیچ بر علاقه‌سی یوقدر؛ معمافیه کوزلری آنادن طوغمه پرده‌لی اولوبده مدت مدیده او حال اوزره یاشامش وبالآخره عملیات جراحیه سایه‌سنده کورمکه باشلامش بعضی کیمسه‌لر اوزرنده اجرا ایدیلن تجربه‌لر پسیقولوغلرك نظردقتنی جلب ایتمشدی. حواس سائره‌سی سالم، عقلی باشنده بر آدمك ایلك دفعه اوله‌رق موجودات خارجیه‌یی کورمه‌سی و (مکان l'espace)ی ادراك، اشکالی تفریق واشیایی تمییز ایتمه‌سی برچوق مسائل فلسفیه حقنده ترتیب ایدلمش اولان برطاقم فرضیاتك مبهم نقطه‌لرینی تنویره هرحالده خدمت ایده‌بیله‌جکی ایچون، فیلسوفلر بو تورلو تجربه‌لرله جداً علاقه‌دار اولمشلردی . اصطلاحات طبیه‌دن اولان بو کلمه‌نك قاموس فلسفه‌ده ذکر ایدلمه‌سی او علاقه طولاییسیله‌در . Cataracte

فلسفه‌نك (مبحث معرفت épistémologie) قسمنده (ادراك perception) مسئله‌سی ، اك اساسلی واك غامض بحثی تشکیل ایدر . پسیقولوژی‌ده دخی (مسافه‌نك باصره واسطه‌سیله ادراك اولونماسی) پك جدی مناقشاته سببیت ویرمش بربحثدر ؛ (مسافه distance) ، مکانك (بعد ثالث troisième dimension) ی در . بو اوچونجی بعدی آنی اوله‌رق [یعنی بلا واسطهٔ محاکمه immédiatement] ادراك ایدوب ایتمه‌دیکمز شدتله موضوع مناقشه اوله‌کلشدر. [بوتون بو تعبیرات فرانسویه‌یه باقیکز !.. بومسئله‌یه دائر ایضاحات واردر !]

اوته‌دنبری بعضی فیلسوفلر اویله ظن وادعا ایدییورلردی که مکان دفعةً و (تحدسی اوله‌رق intuitivement) ادراك اولنمقده‌در : [کوزومزی آچار آچماز برلحظه‌ده برشیئك دیکر برشیدن دهااوزاق بریرده بولوندوغنی درحال آکلارز !. بونده محاکمهٔ ذهنیه یوقدر !.] دییورلردی . صوکره (تحلیلات پسیقولوژیه analyses psychologiques) ایله ثابت اولدی که بوظن یا کلشدر . بالخاصه بعدثالثی ادراك خصوصنده غایت سریع برمحاکمه سبق ایدییور ، فقط (غیر مشعور inconscient) اوله‌رق وقوعه کلدیکی

Cataracte ایچون بز اوندن خبردار اوله‌میورز . بوندن ماعدا شو حقیقت مهمه کشف اولونه‌بیلدی که مکانی، بز، یالکز (باصره la vue) ایله ادراك ایتمیورز ؛ حرکاتمزکده بو خصوصده کلّی دخلی واردر. [espace کلمه‌سنده باقیکز!] حتی باصره ایله مکانك ادراك اولوندوغنی کلیاً انکار ایدنلر وار .

ایشته گوزلری آنادن طوغمه پرده‌لی اولوبده صوکره‌دن آچیلان وکائناتی ایلك دفعه کورن آدملرك ایلك (تجربهٔ احساسیه expérience sensitive) سنی تدقیق وملاحظه ایتمك بو مسائل فلسفیه‌یی تنویره – بر درجه‌یه‌قدر – خادم کوروندی ایدی . صوکره‌لری برچوق بویوك فلسوفلر، بو تجربه‌لره فضله اهمیت ویرلمش اولدوغنی آکلادیلر . زیراجداً موجب استفاده اوله‌بیله‌جك نتیجه‌لر نادر ایدی . چونکه بوخصوصده شایان اعتبار تجربه‌لر یاپه‌بیلمك پك کوچ اولدوغی کبی گوزلری پرده‌لی اولان کیمسه‌لرك بوسبوتون قابلیت رؤیتدن محروم اولمادقلری‌ده محققدر. جسم زجاجینك تماميله تکاثف ایتمه‌دیکی وبناءً علیه براز سزمکه مانع اوله‌مادیغی ثبوت بولمشدر. اوسببله‌درکه هرحالده بوخسته‌لر اوزرنده یاپیلان تجربه‌لر – امید اولوندوغی درجه‌ده – فائده ویرمه‌مشدر . [perception visuelle de la distance تعبیرنده بو تجربه‌لر تفصیلاً ذکر اولونمشدر . باقیکز !.]

Catéchisme

Catéchisme قاته‌شیزما

خرستیانلغك بدایت ظهورنده الك اول جهلهٔ عوام وفقرای خلقدن بویکی دینه آدملر انتساب ایتمکه باشلامشدی. ذاتاً حضرت عیسانك تعلیمات شفاهیه‌سی – آنجق حواریونك غیرت خارق‌العاده‌سی ایله – قطعی بر دین شکلنی آلمش وبالخاصه مظلوملرك وسفیللرك‌دینی اولمق ادعاسنده بولونمشدی . اصل (اخلاقی – اجتماعی) قوتی بالخاصه بوایدی . اولا – کمال احتراز ایله – برر برر، بعضی کیمسه‌لر کلوب خرستیان جماعتنه داخل اولدقلری حالده، چوق کچمه‌دن سورولرله آدملر ارادت کوستردیلر ؛ اوقدرکه

Catéchisme حواریوندن (پترو Pierre) ، یوزلرجه خلقی بر ایکی ساعت ایچنده خرستیان ایدیویرمش ایدی . بوئك ایچون اوزون اوزادی‌یه تعلیماته وقت اولمویوردی ؛ ذاتاً اوزمان عقاید خرستیانیه دخی پك بسیط بر حالده ایدی. بدایت امرده بر قاچ بالقجی فقراسندن عبارت اولان جماعتی بویوتمك وقوتلندیرمك ایچون بویله علی‌العجله بت‌پرستلری قبول ایدیویرمکده بویوك بر محظور اولدوغی تحقق وتبین ایتدی : بویکی خرستیانلر ـ صفوت وصلابت ایمانلرینه رغماً ـ اساساً جاهل وینه بت پرستلکه مائل بولونویورلردی . بوکا چاره‌ساز اوله‌بیلمك ایچون بر مؤسسه تشکیل ایدلدی که اوکا (catéchèse) و (catechuménat = قاته کومه‌نا) دیرلردی . بونك وظیفه‌سی احکام وعقائد دینیه‌یی قیصه وموجز بر طاقم (نصوص dogmes) شکلنده هرکسه وبالخاصه چوجوقلره اوکرتمك ایدی . بو مؤسسه بوتون جماعت نصرانیه‌نك تربیهٔ دینیه‌سنی درعهده ایتمش اولدوغندن طولایی فوق‌العاده بر اهمیت قازاندی؛ فقط آنجق اون برنجی عصر میلادیده لایقیله تکمل ایده‌بیلدی. قاتولیق مذهبنك (دورانتباه Renaissance)ی صاییلان اون ایکنجی واون اوچونجی عصرلرده بو تعلیمات دینیه مکمل بر حاله افراغ ایدلدی وبوتون جماعت خرستیانیه‌ده تربیهٔ اطفال تعلیمات مذکوره‌یه قطعیاً تابع طوتولدی .

الك اوّل ـ (خلاصهٔ دیانت خرستیانیه = Sommaire de la religion chrétienne) عنوانیله ـ منتظم بر (قاته‌شیزما) یازان ذات ، (آباءِ یسوعیه les pères jésuites) دن (قانی‌سیوس Canisius) نامنده بر پاپاس ایدی و او (علم حال رساله) سنی ، مشهور (شارل کن Charles Quint) ك امریله ترتیب ایتمشدی که سلیمان قانونی دورینه تصادف ایدر .

واقعا (پروتستانلق le protestantisme) ك ظهوری اثناسنده بو (علم حال ایله تربیهٔ دینیه) غیرتی فوق‌العاده بر درجه‌یی بولمشدی . پروتستانلر هرطرفده موجز وصریح (علم حال رساله‌لری) طاغیته‌رق یکی اعتقادی کرکی کبی نشر ایتدیلر . حتی پروتستانلغك (قالوینیزم

Catéchisme (Calvin قالوەن (مشهور ایدن وضع وو ایجاد مذهبنی (Calvinisme قاتەشیزما ترتیبندە اصولی اصلاح ایتدی . عقاید وافعال مکلفینی (سؤال جواب) شکلنە قویوب تعلیمات دینیەیی پك قولایلشدیردی .

رهبان صنفنك ـ تربیهٔ اطفال ایچون ـ کشف ایتمش اولدوغی بو (اصول تعلیم) فائدەلی کوروندوکی ایچون، علما دخی مبادیٔ علومی، چوجوقلرە بو یولدە تعلیم ایتمك هوسنە دوشدیلر ، وهرعلمك مقدماتنی ـ موجز بر صورتدە وسؤاللی جوابلی اولەرق ـ اوکرەتیر ، کوچوجوك رسالەلر یازدیلر . (مربیلر les pédagogues) دخی اونلری تقلید ایتدیلر. حاصلی هرشی ایچون (قاتەشیزما) لر یازلدی. مثلا وظائف حمیتی، اطفال ملتە ایرکندن تعلیم ایچون (حقیقی وطن پرورك قاتەشیزماسی catéchisme du vrai patriote) کبی اثرلر وجودە کتیرلدی. بناءً علیه تعبیر، تعلیمات دینیە رسالەلرینە منحصر قالمادیغی ایچون (علم حال) لکدن چیقدی. نهایت فیلسوفلردن مشهور (اوغوست قونت Auguste comte) دخی فلسفی بر قاتەشیزما یازمقدن کندینی آلەمادی . بحق مجددین اصولدن صاییلان بو ذات، متأخرین میانندە صحیحاً الك بیوك فیلسوفلردن اولمقلە برابر، کنجلکندە (سن سیمون Saint simon) ایلە کوروشمش و (صوفی مشرب Mystique) اولان بو غریب آدمك افکار وحسیاتندن پك متأثر اولمشدی . آخر عمرندە طالعندن خیلی ستم کورن فیلسوف قونت، صفوت مزاجنی ومتانت عقلنی ضایع ایتمش وبوتون انسانلر ایچون بر دین عمومی اعلان ایدەرك کندیسنی دە او (پوزیتیویزم positivisme) دیننك (پاپا Pape) سی اولمق اوزرە طانیتدیرمشدی . بوتون انسانیتی بو دین ایلە اصلاح ایتمك املندە واعتقادندە ایدی . ظن ایدەرم (قاتەشیزما) یازمەیی کندیسنە الهام ایدن ایشتە بو غریب (حالت روحیە) اولمشدر . .

(catéchisme positiviste) عنوانیلە (١٨٥٢) تاریخ میلادیسندە طبع اولنان بو اثر، قونتك تأسیس ایتدیکی (فلسفهٔ دینیە philosophie religieuse) نك خلاصەسی اولمق ادعاسندەدر . چونکە مؤلفی اوکتابك ماهیتنی، شو سوزلرلە شرح وبیان ایتمشدر :

(Sommaire exposition de la Religion Universelle, en onze entretiens systématiques entre une femme et un prêtre de l'Humanité .) Catéchisme

يعنى : [دين عمومى‌نك احكامنى تلخيصاً عرض ايتمك ايچون برقادين ايله برراهب انسانيت آره‌سنده اصوله دائر اون بر محاضره ..] ديمكدر .

فيلسوفك ـ حدذاتنده پك عالى اولان ـ مقصد انسانيتپرورانه‌سى بو اثرده صراحتـاً كوروله‌بيلير ؛ قونت محاضراتنى (عائله la famille) ، (وطن la patrie) ، (انسـانيت l'humanité) ، (پرنسـيپ عشقى amour des principes) كبى موضوعات مهمه اوزرينه يوروتيور ؛ (انتظام l'ordre) ى اساس اوله‌رق قبول ايديور؛ (ترقى le progrèe)ى (مقصد اقصـا but suprême) اوله‌رق كوستريور . كندى دسـتور اخلاقى‌سى پك (ديكركامانه altruiste) در : (باشقه‌سى ايچون ياشـامق Vivre pour autrui) جمله‌سى ايله بودستورى ادا ايتمشدر. [égoïsme و altruisme تعبيرلرينه‌ده باقيڭز ! .]

كورولويوركه فيلسوفك قاته‌شيزماسى تماميله اخلاقى بر اثردر .

بوطرز تعليمى پك‌فائده‌لى كوروب تحسين ايدنلر بوكون دخى‌چوقدر. بنم كندى فكرمه قاليرسـه تعليمات دينيه ايچون واقعـا اويله‌در ؛ چونكه (نصوص دينيه dogmes religieux) مناقشـه كوتورمز . يا عيناً قبول اولونور ، يا رد ايديلير . تنقيدات واصـلاحاته كلمز . اونك ايچون اونلرى (قاته‌شيزما) صورتنده اوكرتمك دها موافق اولور . فقط مبادئ علومى ومعلومات فنيه‌نى، بويله اوكرتمك، ايى دكل، بالعكس پك فنا بر (اصـول méthode) در . چونكه (علم science) ده نصـوصه بڭزه‌ر هيـچ بر عقيده يوقدر ، (حقايق علميه vérités scientifiques) دائما مناقشـه وتجربه ايله تبين ايدر ؛ لايقيله آكلاشيله‌بيلمه‌لرى ايچون دخى، (تنقيدى critique) بر صورتده تعليم وتعلم ايدلمه‌لى‌در . انسان هنوز پك كوچوك ياشنده مبادئ علومى نص كبى تلقى وقبوله آليشيرسه ، آرتق كنديسـنده تنقيد قابليتى قالمـاز ؛ محو اولمش اولور . حالبوكه علم ايچون او قابليت الك

Catéchisme برنجی واك مهم برشرطدر . [dogme , dogmatisme و critique
science كلمه‌لرینه باقیكز !..]

علمی دین كبی تلقی ایتمك دینــه حرمتسزلك صایلماسه بیــله علمه مضردر . علمده اساس، نص اوله‌یدی هیچ برتورلو كشفیاته یول بولونه‌ماز ولزوم قالمازدی .

Catégorie

مقوله **Catégorie** فرانسزجه
انكلیزجه Category
آلمانجه Kategorie
ایتالیانجه Categoria

بوتعبیر مهم بزه یونان قدیم فیلسوفلرینك یادكاریدر وحالا قیمتلی بركلمهٔ اصطلاحیه‌در . یونانی‌ده (قاتی‌غورین‌تی‌تی‌نوس = Κατηγορεῖν τί τινός) بركیمسه‌یه برشی اسناد ایتمك دیمكدر ؛ حتی لسان عادیده بوتعبیر ذم وقدح معناسنه وارداولمقده‌در ؛ (قاتی‌غوری‌یا = Κατηγορεία) كلمه‌سی بواصلدن مشتقدر، و (محمول) یعنی حمل اولونان صفت دیمك تقدیرنده‌در .

یونان فلاسفهٔ قدیمه‌سی میاننده اولا بوكلمه‌یه برحیثیت اصطلاحیه ویرن، افلاطون اولمشدر . صوكره ارسطونك محررات منطقیه‌سیله بوكلمه بوسبوتون كسب اهمیت ایده‌رك شیوع بولمشدر . بزه ارسطونك آثارمترجمه‌سیله انتقال ایتمشدی ؛ حتی ایلك عرب محررلری بولفظی‌ده ـ برچوق امثالی كبی ـ اولا عیناً آلوب (قاطیغوریا) شكلنده یازمشلر وبرمدت صوكره اوكامقابل ومعادل اولمق اوزره (مقوله) كلمه‌سنی بولوب وضع ایتمشلردر . برشی ویاخود بركیمسه حقنده ممكن اوله‌بیلن محمولات واسنادات برطاقم سوزلرله

Catégorie افاده ایدیله‌بیله‌جکی جهتله (مقولات) تعبیری اصل یونانیسنك تام ترجمه‌سیدر ؛ چونکه (مقوله) سویله‌نن سوز دیمکدر . حالبوکه اصطلاح معناسی بوسبوتون باشقه‌لاشمشدر . علی‌الاطلاق، الڭ واسع برصنف، یاخود بر جنس مقامنده ایراد اولونور . بزده، خلق لسانجه آز چوق محقرانه برادایی متضمندر؛ فقط بوادا، معنای اصطلاحیسنه موافقدر: [حجر شجر مقوله‌سندن، یاخود سرسری مقوله‌سندن !. فلان !.] دیرز . هیچ برزمان [افندی مقوله‌سندن ؛ کبار مقوله‌سندن ! .] دیمه‌یز . مع مافیه [کبار طاقمندن ! .] دیمکده بأس یوقدر . غریب برحس وتلقی یوزندن مقوله کلمه‌سی لسان عادیمزده بویله برحیثیت اکتساب ایتمشدر. حتی فرانسزجه‌ده دخی اویله‌در .

اصطلاحده مقولات، بزجه تصوری ممکن اولان الڭ بیوك والڭ واسع (صنف classe) لری کوستریر برطاقم کلماتدرکه اونلرك هیئت مجموعه‌سی، معلوماتمزك الڭ بسیط فقط الڭ کنیش (قادرو cadre) سنی تشکیل ایدر . مثلا علی‌الانفراد برچوق آغاجلر بیلیرز : نه‌ریك آغاجی، جویز آغاجی، چنار آغاجی، والی آخره !.. بونلرك جمله‌سنی برقادرو داخلنه آلوبده بر صنف تشکیل ایدرسه‌ك — جمله‌سنه بردن ولکن بلاتعیین — (آغاج مقوله‌سی) دیرز . بوصورتله (معدن مقوله‌سی) ندن ویاخود (حیوان مقوله‌سی) ندن او صنفی تمیز ایتمش اولورز . بورادەده دخی قالمایوب قادرومزی توسیع ایده‌بیلیرز. مثلا، هرهانکی برآغاجله، هرهانکی برمعدن وبرحیوان آره‌سنده بر (وصف مشترك qualité commune) بوله‌بیلیرسه‌ك یالکز اونی اساس طوته‌رق او اوچ مختلف صنفی برلشدیروب دهاواسع برصنف تشکیل ایده‌بیلیرز . فرضا (مادیات مقوله‌سی) دیه‌بیلیرز . شوتقدیرجه بومقوله‌ده قواق آغاجی‌ایله قایاطوزی وآطه‌طاوشانی کبی — بربرینه هیچ بکزه‌مه‌ین — برچوق شیلر داخل اوله‌بیلیر؛ چونکه اونلرك جمله‌سی (صفت مادیت) ده بربرلرینه مشارکدر ؛ وبز اونلرك مجموعنی بردن ذکر ایتمك ایسته‌دیکمز وقت، بوصفت مشترکه‌لرینی کندیلرینه حمل ایتمکه مجبوربولونورز اونك ایچون سویله‌دیکمز سوز – لغت معناسیله‌دخی – بر(مقوله catégorie) اولمش اولویور.

Catégorie بوراده شایان دقت برچوق شیلر وارکه مختصراً اولسون عرض ایتمه‌لی‌یم. زیرا تاریخ فلسفه‌ده بومقولات بحثندن زیاده مناقشاتی موجب اولمش همان هیچ بر مسئله یوقدر دیه‌بیلیرم ومبالغه اولماز . حتی معاصرین محققین‌دن وآلمان متفکرلرندن (ترەندەلنبورغ = Trendelenbourg) یالکز بو بحث ایچون بر تاریخ فلسفه یازمشدر .

مقولات مناقشه‌سنك ناصل ونه‌کبی مسائل فلسفیه‌یه وجود ویردیکنی — یری کلدکجه — عرض ایده‌جکم .

اجناس عالیه‌یه ارتقا ایده‌بیلمك ایچون ذهن بشرك نه‌صورتله حرکت ایده‌بیلدیکنی هرکس بیلیر . ابتدای امرده علی‌الانفراد ادراك وتلقی ایده‌بیلدیکمز موجودات مختلفه آره‌سنده (مشابهت ressemblence) لر کورمکه باشلیورز؛ صوکره بر (وصف مشترك) تشکیل ایدن اومشابهتلری اساس اتخاذ ایده‌رك بر چوق افرادی بر قادرو ایچنه آلیورز وبر (صنف classe) وجوده کتیرییورز . بالاخره بوصنفلر آره‌سنده دخی مناسبتلر ومشابهتلر کشف ایدوب بو سفر هپسندن دها کنیش بر صنف تشکیل ایدییورز : وبویله‌جه برچوق صنفلری یکدیکرینه (ارجاع réduire) ایده ایده — کیتدکجه دها بویوك — قادرولر ایچنه (درج intégrer) ایتمش اولویورز . بو معامله‌نك نهایتده واصل اولدوغمز (اجناس عالیه = genres suprêmes = summa genera) ، ایشته فیلسوفلرك (مقولات) دیدیکی الك واسع قادرولردر .

البت بومعامله‌ٔ ذهنیه‌نك (استقرا induction) دن عبارت اولدوغی ظاهردر . زیرا جزئیاتدن کلیاته ارتقا صورتیله حرکت ایتدیکمز اشکاردر. بونده‌ده (تجرید abstraction) و (تعمیم généralisation) باشلیجه شرطلردر . هر (فرد individu) ك هویت شخصیه‌سنی تشکیل ایدن (کیفیات خصوصیه propriétés particulières) نی آییروب آتمادقجه یعنی تجرید ایتمه‌دکجه افراد متنوعه آره‌سنده بر وصف مشترك اولان کیفیتی بوله‌مایز ؛ یعنی برچوق وجوه ایله بربرلرندن فرقلی اولان شیلرك — اساسی بر وجه ایله — متشابه اولدقلرینه حکم ایده‌مه‌یز . مشابهت کیفیتی اساس

Catégorie طوتوب (تعمیم حکم) ایده‌مزسه‌ك بر (مقول کلی) یه پیوسته‌اوله‌مایز .

آ کلاشیلیورکه یاپدیغمز یالکز (تصنیف classification) دن باشقه برشی دکلدر. تصنیف دخی ـ متفرق، متشتت وبالفعل غیرمحصوراولان ـ معلوماتمزی قادرولر داخلنه آلوب حصر ایتمك ایچون الزم بر (عملیهٔ ذهنیه opération mentale) در . تصنیف، منطقده (تعریف définition) ایچون اساس‌در. (علوم‌طبیعیه sciences naturelles)ده دخی‌معلوماتمزی ضبط و ربطه آلمق ایچون لابد بر شرطدر . تعبیرك جائز اولدوغی اهمیت فوق‌العاده بوندن‌ایلری‌کلیور. [بوتون‌بوتعبیراته‌باقیکز؛ تفصیلات‌واردر!.]

مقولات،موجودات‌مادیه‌نك‌می (شکال‌عمومیه formes générales) سی‌در ؟. یوقسه بزم محاکاتمزك‌می اشکال عمومیه‌سی‌در ؟.. یوقسه بونلرك حیثیتی یالکز بعضی (مفهومات عمومیـه notions générales) یه اسم اولمقدن‌می عبارتدر؟.. یعنی یالکز اسانك اشکال‌عمومیه‌سندن‌می‌عبارتدر؟.. ویاخودبونلر (عقل raison) و (عاقله entendement) مزك(تصورات اساسیه concepts fondamentaux) لری‌می‌در ؟.. الحاصل مقولاتك ماهیتی نه‌در ؟..

بومسئله، فلسفه‌عالمنی‌چالقالامش وحالاطورولمامشدر. بوتون‌سقولاستیق حکماسی بوسوأله جواب ویره‌بیلمك ایچون صرف ذهن واضاعهٔ وقت ایتدکلری کبی زمانمزك اك بویوك فیلسـوفلری ومنطقیونی دخی بوبابده فکرلرینی بیان ایتمك مجبوریتندن قورتوله‌میورلر . نته‌کیم صره‌سی کلدکجه کوزه‌جکز .

مقولات تصورینك استقرادن طوغدوغنی ویاواش یاواش بویویوب بر شکل معین آلدیغنی تاریخ‌فلسفه صراحتاً بزه کوستریور . بوتاریخك آنجق اك مهم صفحه‌لرینی بوراده مختصراً عرض ایده‌بیله‌جکم .

یونانیلردن‌اول‌هندلیلرده بر(مقولات‌جدولی table des catégories) کورویورز : هند فیلسوفلرندن (ذرّیه atomisme) مذهبنك مؤسسی اولان (قانادا = Kanâda) نام‌حکیم، بوتون‌موجوداتك ارکان‌اصلیه‌سنی (جواهر مادیه substances matérielles) اولمق اوزره قبول‌ایتمشدی؛

Catégorie بوجواهرك برطاقم (اعراض accidents) ی اولدوغنه دخی قائل ایدی.

هند فیلسوفنك اتخاذ ایتمش اولدوغی (اصول méthode) جواهر واعراضی(تحلیل analyser) ایدوب فرقلرینی کوسترمك مقصدینی تعقیب ایتدیکی ایچون، فلسفه‌سی (وای‌سه‌شی‌قا=Vaïséshikâ) اسمیله تاریخده شهرتشعار اولمشدر . بو تعبیر (سانسقریت sanscrit) لسانده (فرق différence) معناسنی افاده ایدن (وی‌سه‌شا = viséshâ) کلمه‌سندن مشتق ایمش .

(قانادا) ، بوتون موجوداتی آلتی (پادارثرا = padarthrâ) یه یعنی مبادی ومقولاته ضیقیشدیرییور . کندی فکرنجه بوتون علم وحکمتك زبده‌سی بودر ؛ چونکه عالمده نه‌وارسه جمله‌سی بو آلتی صنف عمومی‌نك قادروسی داخلنه درج ایدیله‌بیلیر .

مقولاتك برنجیسی : (دراویا = dravja) درکه (جوهر = substance) دیمکدر . جواهرده طوقوز نوعدر : طوپراق، صو، ضیاء، هواء(اثیر ether) ، زمان، مکان، روح وبرده (ماناس=Manas) که (حس صمیمی = sens intime) دیمکدر . جواهر مذکوره بالجمله (افعال=actions) و (کیفیات propriétés)نك (محل siège) یدر.

ایکنجیسی : (غونا=guna) درکه (کیفیت‌وصفت= qualité) معناسنه کلیر . کیفیات یکرمی درت نوعدر ؛ اونلر میاننده یالکز شو طوقوزی (کیفیات معقوله = qualités intelligibles) نوعنی تشکیل ایدر : (عقل intelligence) ، (ذوق plaisir) ، (اَلَم peine) ، (ارزو désir) ، (نفرت aversion) ، (ارادت volition) ، (رذیلت vice) و (فضیلت vertu) .!

اوچونجیسی : (قارما = Karma) یعنی (فعل action) درکه بونكده بش تورلوسی اوله‌بیلیر .

دردنجیسی : (سامانیا = Sâmanja) یعنی (خصائص مشترکه = propriétés communes) درکه ـ منطق معناسیله ـ فارقهٔ جنسیت ونوعیت دیمك اولور .] caractéristique کلمه‌سنه باقیکز !]

Catégorie

بشنجیسی: (وی‌سه‌شنا = viceshna) یعنی (فرق différence) درکه منطق‌ده (خاصه proprium) دیدیکمز کیفیتدر. هر فردك هویت ممتازه‌سنی تعیین ایدن (علامت فارقه) دیمك اولور .

آلتنجیسی (سامانایا = Samanâya) یعنی (اضافت relation) درکه بومقوله‌ده بالجمله نِسَب واضافات داخلدر .

یونان قدیم‌ده ایلك دفعه اوله‌رق برمقولات جدولی ترتیب ایدن ذات، طبیب فیلسوف (آلقمه‌ئون = Alcméon de Crotone) در . بو آدم مشهور (فیثاغور Pythagoras) ك شاکردی‌ایدی . مقولاتی کیفیات متناقضه شکلنده عرض ایتمشدر . [antinomies تعبیرینه باقیکز! جدولی ایله برابر تفصیلات واردر ا.]

فیثاغوردن زیاده‌سیله متأثر اولان افلاطون‌ده بو مقولات تصورینك عادتا تولد وصورت تکاملنی عیاناً کوره‌بیلیورز : صاحب مسلك اولان بو حکیم شهیر ، (idée = اعیان ثابته = ماهیات) ی (حقایق اشیا la réalité des choses) اولمق اوزره تلقی ایدر ویالکز اونلرك موجودیت مستقله‌سنه اینانیردی . ماهیات اشیای مادیه‌نك الك کوزل ومکمل نمونه‌لریدر ، دیه ادعا ایدردی . اونك ایچون اونلره (انموذج اول = prototype) دیمشدی . بو نمونه‌لره‌قدر چیقه‌بیلمك ایچون موجودات منفرده واشیای متنوعه‌دن تجرید فکر ونظر ایتمك وکثرتدن وحدته ، جزؤدن کلّه طوغرو کیتمك شرط ایدی . افلاطون ، ذهنك بو اعتلای منطقی‌سنه (dialectique) دیبورکه‌کندی (اصول méthode) ی‌در.

آکلاشیلیورکه بو فیلسوفك (idées) دیدیکی ماهیات، ذاتاً برطاقم اجناس عالیه نمونه‌لرندن باشقه برشیلر دکلدر . فی‌الحقیقه (تهئه‌تتوس = Theaetetus) نام (محاضره dialogue) سنده بونلردن بحث ایدرکن (کی‌نا پەری پاندون = κοινά περί πάντων) دیه تعریف ایدییورکه (هرشی حقنده کلّیات) دیمکدر . (سوفسطائی = le sophiste)نامیله مشهوراولان دیکربرمحاضره‌سنده‌مقولاته (مه‌یستایه‌نی = μέγιστα γένη)

Catégorie دییورکه بوده (اجناس عالیه) معناسنه کلیر . اجناس مذکوره ، افلاطون نظرنده آنجق بش تورلو اوله بیلیر :

١ — (اون = ὄν = وجود = l'être) ؛ ٢ — (طافتون = Ταὐτόν = عینیت = l'identité) ؛ ٣ — (ﻫﺘﻪرون = ἕτερον = غیریت = l'altruité) ؛ ٤ — (کی نی سیس = Κίνησις = حرکت = le mouvement) ؛ ٥ — (ستاسیس = στάσις = سکون = le repos) ، در .

بونلری تصنیف ایدوب صایدقدن صوکره افلاطون ، عاقبت جمله سنه بر اسم جامع اویدورویور و (قاتی غوری ته تون = Κατηγορητέον) دییورکه موجوداتك جمله سنه حمل و اسناد اولونه بیلن کیفیات عمومیه دیمك تقدیرنده در . آکلاشیلیورکه اولا بو تعبیری قوللانان افلاطون اولمشدر .

اونك اك حیثیتلی شاکردی واك بویوك معارضی اولان (ارسطو Aristote) ، شو مقولات بحثنه هرکسدن زیاده اهمیت ویرمش فی الحقیقه اونك تصنیفی هر فیلسوفك جدولندن زیاده شهرت واعتبار بولمشدر .

مقولاتك ماهیتی حقنده ارسطونك فکری صریح دکلدر . بعضی محرراتنده (مقولات لسانك اشکال عمومیه سی) در معناسی آکلاشیلیور . بعضی یرده دخی (اشیانك اك عمومی واك واسع تقسیمات وتصنیفاتنه ویردیکمز عمومی اسملردر !) کبی بر معنا چیقیور . بعضاده (موجودات حقیقیه نك بزه عرض ایتدکلری صور عمومیه یه تخصیص ایتدیکمز تعبیرات کلیه در !) دیمك ایسته دیکی سزیلیور ؛ وآکلاشیلورکه مسئله نك بوجهتی کندیده لایقیله تأمل وتحقیق ایتمه مشدر .

نهایت بر یرده شو تعریفی ویرییورکه خیلی واضح در :

[Κατηγορίαι γένη τῶν κατηγοριῶν ; σχήματα τῆς κατηγορίας τῶν ὄντων .]

یعنی [مقولات ، وارلغك اك عمومی کورونوشلری در ؛ کندی تطورات عمومیه سنك اجناس عالیه سی در .] دیمك اولور .

اوحالده ارسطو بر وجود مطلق قبول ایدییور واونك تورلو تورلو

طورلرله بزه جلوه‌نمون اولدوغنه اینانیور ؛ نامعدود اوله‌بیلن بو تجلیات Categorie
وتطورات آره‌سنده الك عمومی اولانلری (مقولات وجود) در ؛ دیمك
چیقیورکه شـو تقدیره کوره مقولاتی (افاقی اوله‌رق objectivement)
تلقی ایتمش اولماسی لازمکلیر . یعنی مقولات دیدیکمز (مفهومات کلیـه
notions générales) نك عالم خارجی ده (علاقه‌دار correlatif)
اولدقلری شیلر واردر یعنی مقابللری موجوددر؛ دیه‌دوشونمك مجبوریدر.
اوحالده اونلری یالکز برطاقم مفهومات وافکار کبی قبول ایتمه‌دیکی آکلاشیلیر.
ارسطو ، مقولاتی اون قسمه آییرییور وقابل تصور اولان موجودات
مکنه‌نك جمله‌سنی ـ طاقم طاقم ـ بواون صنفدن برینه بهمه‌حال ادخال ایدییور.
١ — (جوهر = οὐσία) در ، ایستر روح ، ایستر ماده نوعندن
اولسون .
٢ — (کم = πόσον) در . بوده اوچ نوع اوله‌بیلیر : اجزاسی
بربرندن آیری اولان مقـادیره (کمیت منفصله quan. discontinue ;
quan. discrète) دەنیلیر . (اعـداد nombres) کبی ! . اجزاسی
یکدیکرینه متصل اولانه (کمیت متصله quan . continue) تعبیر اولنور.
زمان وحرکت کبی ! . . . برده (کمیت قیّمه quan. permanente)
واردرکه اوده (مکان l'espace) در . ابعادثلثه واشکال‌هندسیه، خطوط
وسطوح ومجسّمات هپ بوکا متعلق‌در .
٣ — (کیف = ποῖον) در . بوده درت تورلو اوله‌بیلیور :
برنجیسی (اعتیادات habitudes) در؛ یعنی کرك جسممزك، کرك‌روحمزك
اوضاع مخصوصه‌سی درکه عینی افعالك تکرری ایله کسب ایدیله‌بیلمشدر .
عربلرك (ملکات راسخه) دیدیکی بودر . علم، فضیلت ، رذیلت ، تصویر
وتحریر قابلیتلری کبی ! . . ایکنجیسی (قواعـد طبیعیه puissances
naturelles) در . قوای جسمانیه‌مز ایله برابر ، عاقله ، حافظه، ارادت ،
حواس خمس هپ بو صـنفه داخلدر . اوچنجیسی (کیفیات محسـوسه
qualités sensibles) در . خشونت، لینت ثقلت ، صوغوق، صیجاق،
رنکلر، صـدالر ، قوقولر وطعوم مختلفه دخی بو صنفه کیرر . دردنجیسی

Catégorie (شكل وصورت forme et figure) در . كره اسطوانه، مربع، مكعب كبی . الی آخره !.

٤ — (أين = ποῦ) دركه محله عائد اولان سؤاللره جواب ويرير: خواجه نره‌ده‌در ؟.. قلم يازيخانه اوزرنده‌می ؟. چارشی‌يه كيتدم . كبی .

٥ — (متی = πότε) دركه زمانه متعلق اولان سؤاللرله مناسبتی واردر : سقراط هانكی عصرده برحيات ايدی ؟.. دولت عثمانيه‌نك تأسيسی آلتی‌يوز بوقدر سنه اوّلدر . دون كوردم . يارين كليرم . كبی !.

٦ — (ملك = ἔχειν) يعنی برشيئه مالك اولمق كيفيتی در . فلانك چفتی چوبوغی وار . بنم كتابم . الی آخره كبی .

٧ — (اضافت = πρός τί) كه برشيئك ديكر برشيئه نسبتی ديمكدر . افندينك اوشاغنه، بابانك اولادينه، پادشاهك رعاياسنه، رؤيتك مرئی اولان شيئه نسبتی كبی . الی آخره !. يكديكرينه قابل قياس اولان شيلرك مناسباتی‌ده بوصنفه كيره‌ر . شو بوكا مساويدر؛ وياخود اوبوندن فضله ويا اكسيكدر، كبی قضيه‌لر دخی بومقوله‌دندر .

٨ — (فعل = ποιεῖν) در. بوده (صرف grammaire)ده‌كی معنای اصطلاحيسی‌ايله لازم ومتعدی اولان بالجمله افعالی شاملدر. كزمك، سومك وياخود كسمك قيرمق كبی .

٩ — (انفعال = πάσχειν) در. دوكولمك، سويلمك، قيرلمق كبی.

١٠ — (وضع = κεῖσθαι) در . اياقده طورمق ، يان ياتمق ، ايلری كری، باش آشاغی، اوست اوسته، يان يانه كبی .

ايشته افلاطونك شاكردی، اسكندر كبيرك مربيسی اولان ارسطونك جدول مقولاتی بودر . مشهور جهان اولان بو اون مقوله‌نك برنجيسی (جوهر)، ماباقی طوقوزی (اعراض accidents) در . بونلر — حكيم موميِ اليهك تعبيرنجه κατηγορίαι τοῦ ὄντος = (وجودك مقولاتی catégories de l'être =) در ؛ يعنی وارلغه حمل اولونه‌بيلن احوال وكيفيات كليه‌در .

ارسطونك بوتقسيمنی، پك اسكی زمانلردن بری موآخذه ايدنلر واردی؛

نته‌کیم حالا برچوق فیلسوفلر تنقیده دوام ایدییورلر ویکیدن یکی یه مقولات جدوللری ترتیب ایتمکدن کندیلرینی آله‌میورلر . شیمدی اونلرك الك مشهورلرینی ذکر ایله اکتفا ایده‌جکم . Catégorie

۱ — (رواقیون les stoïciens) ، مقولاتی (اجناس اولی = πρῶτα γένη) یعنی (الك کنیش والك عالی جنسلر = γενικώτατα) دیه قبول ایدرلردی ؛ فقط اونلری درده ایندیرمك صورتیله ارسطونك جدولنی تعدیل ایله‌مشلردی . بونلر نظرنده مقولاتك اساسی واعلاسی (جوهر) در . بوکا (طونی‌یوکی‌مه‌نون=Τὸ ὑποκείμενον) دیرلردی که (آلتده طوران) شی معناسنه کلیر . لاتینجه‌نك (sub = تحت) (stantia=طورمق) تعبیری،اصلِ یونانی‌سنك عیناً ترجمه‌سیدر وبوکلمه‌یی اصطلاح اوله‌رق الك اول قوللانان ینه ارسطو اولمشدر . جوهره بویله دەنیلمه‌سنه سبب، (محَل حادثات) اولماسی وبالجمله اعراضك (تحتنده مستتر) بولونماسیدر . باقی اوچ مقوله‌ده شونلردر : (کیف = ποιόν) (ملك وحال=πῶς ἔχον) و (اضافت = πρός τί πως ἔχον) .

۲ — (نوفلاطونیلر les néo-platoniciens) زماننده بعضی مهم تعدیلات وقوعه کلدی ؛ بو فرقه‌نك شبهه‌سز الك بویوك فیلسوفی اولان (پلوتی‌نوس = Plotinus) مقولاتی (حسی sensible) و (عقلی intelligible) اولمق اوزره ایکی قسمه آییردی که شایان دقتدر . بالآخره جمله‌سنك معقولاتدن عبارت اولدوغنی ادعاایدنلر چوغالدی . نته‌کیم زمانمز فیلسوفلری اکثریتله بوفکرده‌در ؛ پلوتی‌نوسك ملاحظاتی بو جریانه مبدأ اولمشدر، دەنیله‌بیلیر .

بناءً علیه بوحکیمه کوره (پروطایه‌نی‌طون‌نوئی‌طون = πρῶτα γένη τῶν νοητῶν) یعنی معقولاتك اجناس اولاسی (وجود=ὄν=l'être) ، (سکون=στάσις=repos) ، (حرکت=κίνησις=mouvement) (عینیت = ταυτότης = identité) ، (غیریت = ἑτερότης = altruité) در . عالم حسی‌یه عائد اولان مقولات دخی : (جوهر= οὐσία = substance) ، (اضافت = προς τί = relation) ،

Catégorie (qualité=ποιόν = کیفیت) ، (quantité = ποσόν = کمیت) و (حرکت = κίνησις = . mouv) در .

٣ — قرون وسطی فیلسوفلری ارسطوبی معلم اول طانیدقلری ایچون اونك (مقولات عشره) سنی عیناً قبول ولاتینجه یه ترجمه ایتدیلر : (جوهر substantia) ، (کم quantitas) ، (کیف qualitas) ، (اضافت relatio) ، (فعل actio) ، (انفعال passio) ، (این ubi) (متی quando) ، (وضع situs) و (ملك habitus) دیدیلر؛ (summa rerum genera) یعنی (اشیانك اجناس عالیه سی) نامیله بومقولات، عصرلرجه موضوع بحث اولدی . (بوئه ثیوس = Boëthius) ، (آلكوئن = Alcuin) ، (جربرتوس = Gerbertus) ، آنسه لم = Anselme) ودها برچوق بویوك سقولاستيقلر بوبحثه چوق اهمیت ویردیلر .

(سنت اوغوستن St. Augustin) مقولاتی انفسی بر ماهیتله تلقی ایده رك اوچه ایندیردی : (حافظه memoria) ، (عاقله intellectus) و (ارادت voluntas) كه بونلر (وارلق esse) ، (بیلگی nosse) و (مشیّت velle) ایله علاقه دار ایدی . آ كلاشیلیوركه بو حكیم، قوای نفسانیه یی مقولاتدن هنوز لایقیله تفریق ایده میوردی .

(جیلبرتوس Gilbertus) ، (کمیت) ، (کیفیت) و (اضافت) اولمق اوزره اوچ مقوله قبول ایتدی وبونلرك (جوهر) دن انفكاك ایده میه جكنی یعنی (غیر مفارق inhérent) اولدوغنی ادعا ایله دی .

(بویوك آلبر Albertus Magnus) ، (جوهر) ، (کمیت) و (کیفیت) دن باشقه مقولات قبول ایتمیوردی . (ویلیام اوف اوقام William of Occam) ، مقولاتی (ایلك حركت ذهنیه نك واردیغی حدود = termini primae intentionis) دیه تعریف ایتمش و (جوهر) ، (کیفیت) ایله (نسبت respectus) دن عبارت بولمشدی .

الحاصل قرون وسطاده — تو كنمز مباحثات آچارق قیلی قرق یارمقدن ذوق آلان — سقولاستيق فلسفه سی بو مقولات بحثنی غایت زنگین بر (معدن — اوجاغی) كبی ایشلتدی طوردی . طبیعی، بللی باشلی نه قدر علما

ومتفكرين وارسه هپسی‌ده آیری آیری بومسئله حقنده بر فکر بیان ایدوب Catégorie
تصنیف جدوللری یاپدیلرکه اونلری صیره‌سیله بورایه درج ایده‌بیلمك امكان
خارجنده اولدوغی قدرده لزومسزدر . یالکز، بوتون بومباحثات فلسفیه
اوزون بر مناقشه‌یه یول آچدی‌ایدی .

او مناقشه‌نك نقطهٔ استنادینی تشکیل ایدن مسئلهٔ مهمه حقنده بیان
ملاحظه ایتمك ایسترم . چونکه شرق عالم عرفاننده دخی عینی مسائلك
تماماً عینی صورتله موضوع بحث اولمش بولوندوغنی ـ همان شیمدی ـ
کوستره جکم .

(سقولاستیق scholastique) تعبیرنده لایقیله ایضاح ایتمش اولدوغم
وجهله قرون وسطاده احکام وعقائد دینیه، فلسفه‌یه و ـ طولاییسیله ـ
هرشیئه تحکم ایدییوردی. بناءً علیه (نصوص ایمان les dogmes de la foi)
قطعاً مناقشه کوتورمز وموضوع بحث اوله‌مازدی . اونصوص قطعیه
دائره‌سنده نه‌قدر قیمیلدانمق ممکن ایسه ، اوقدر فلسفه یاپیله‌بیلیردی .
طبیعیدرکه هرهانکی برمسئلهٔ علمیه وفلسفیه تحدث ایدرسه ، اول امرده،
اونك ، نصوص مسلّمه و قاطعه‌یه قارشی وضعیتی تحقیق وتعیین ایدیلیردی .
[scholastique کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز !]

مقولات بحثنده‌ده اویله اولدی. [عجبا الله هانکی مقوله‌ده داخلدر؟!.]
دیه بر سؤال خاطره کلدی ؛ ایشته بونك اوزرینه یکی بر جریان مناقشه
آچیلدی. بووادیده الك زیاده شایان دقت اولان ملاحظات (سقوط ئه‌ریجه‌ن
Scott Erigène) لك فکرلریدرکه شرقده مشهور نصیرالدین طوسی تماماً
عینی مطالعه‌ده بولونمشدر ؛ کوره‌جکز .

اعتقادات فلسفیه‌سیله بزم صوفیه‌دن ذرّه‌قدر فرقی اولمایان (سقوط
Scott)، (نوفلاطونی néoplatonicien) ایدی. ذات الوهیتی سرالاسرار
عدایدن، وحقیقتی اعتباریله، بر (بیلینه‌مه‌ین الله = ἄγνοστος Θεῶς).
ایناتان عرفا کبی دوشونوردی. مقولاتی قبول ایتمکله برابر اونلرك حقیقت
جسمانیه‌سی اولمادیغنی ادعا ایدردی : [بالجمله مقولات، غیرجسمانی در وحد
ذاتنده معقولاتدن عبارتدر . Omnes categorias incorporales

Catégorie جملەسیله بو اعتقادینه دستوری بر شکل [sunt per se intellectae ویرمشدی. فقط اللهی، بوتون مقولاتك فوقنده وماوراسنده طوتویوردی:

[هیچ بر مقوله مخصوصه اللهی تعریف وتوصیفه مقتدر اولەماز !.

[Nulla categoria proprie Deum significare potest دیيوردی.

مقولات، قابل تعقل وتصور اولەبیلان موجودات ممکنەنك اجناس عالیەسنی کوستریر برجدول اولدوغی ایچون، طبیعیدرکه (حق تعالی la Vérité Suprême) بوجدوله داخل اولەمازدی . چونکه ـ بالجمله ادیان منزلەنك اعتقادنجه ـ ذات الوهیت انسانك حوصلهٔ عقل وتصورینه صیغماز وشانی توصیف اولونەبیلمکدن عالیدر .

اودورده یك مهم بررول اوینایان یهودی (قابالیزم Cabalisme) نك اعتقادی دخی عیناً بوایدی. [بو تعبیرایچون çonfisme کلمەسنه باقیکز!]

سقولاستیق، آلهیاتك فلسفیات وعلومه تحکمندن ـ بالطبع ـ طوغمش برسیستم اولدوغی ایچون قرون وسطاده عرفان اسلامك‌ده اصولی بوایدی؛ بویله اولونجه ـ اوضرورت ایجابندن طولایی ـ بزده‌دخی مقولات علاقەسیله عینی مسئلەلر ظهوره کلمش وعینی نقطهٔ نظردن تلقی ایدلمشدر .

اسلام سقولاستیق فلسفەسنه دائر الده تداول ایدن کتب جدّیه میاننده الك معتبراولانی، شبهەسز (قاضی عضدالایجی) نك (مواقف) نام اثریدر. بو بویوك کتاب التی موقف اوزرینه تقسیم وترتیب ایدلمشدر . برنجیسی (مبحث علم، یعنی théorie de la connaisance) مسئلەلرینی مناقشه ایدر . بشنجی‌سی آلهیات، آلتنجی‌سی‌ده سمعیات یعنی (نقل tradition). مسئلەلریله اوغراشیر ؛ ماباقیسی یعنی ایکنجی، اوچونجی وردنجی موقفلر کاملاً اعراض وجوهر بحثنك اساسات وتفرعاتنه حصر ایدلمشدر . مشهور (سعدالدین تفتازانی) نك (شرح مقاصد) نامیله معروف ومدرسەلریمزده حالا متداول اولان کتابنك برنجی قسمی یالکز جوهر وعرض مسئلەسنی تدقیق ایچون یازلمش بر اثردر . بونلر ودها برچوق امثالی، مقولات عشره بحثنك اسلام عالم عرفانندہ دخی نەقدر اهمیتله تلقی ایدلمش اولدوغنی کوستریر وثائق معتبره‌در . فی الحقیقه ! کثر مباحث فلسفیه مقولات مناقشەسندن چیقارلمشدر؛

Catégorie هر مسئله آدیم باشنده بر، اعتراضات متقابله ایله ، برسوری مسائل تالیه یه تفرع ایدوب چاتالاندیغی کبی، اهمیتسز تفرعاتده دخی قیلی قیرق یارمق ، سقولاستیق فلسفه‌سنجه اصول اقتضاسندن اولدوغی ایچون بو بحث قارما قاریشیق برحاله قونولوب براقیلمشدر . حالبوکه ارسطو کمال وضوح ایله مقولاتی بسط وتعریف ایتمشدی .

شرقده الك معروف مؤلفینك یالکز مقولات حقنده ناصل دوشونمش اولدقلرینه دائر پك مختصر بر فکر ویروب تفرعات مسائلی کلیاً اهمال ایده‌جکم . ذاتاً او تفصیلات ایچنده بوکون ایشه‌یارار هیچ برشی یوقدر .

بزده الك اول نظر دقتی جلب ایدن جهت حکمای اسلام ایله متکلمین اهل سنتك فکرلری آره‌سنده‌کی فرقدر . [بو تعبیرلرك فرقنی آکلامق ایچون philosophie و théologie کلمه‌لرنده تفصیلاته باقیکز ! .]

حکمای متشرعین دخی - طبقی فلاسفهٔ اسلام کبی - جوهر وعرض تقسیم اساسی‌سنی عیناً قبول ایتمشدرلر. یالکز اعراضی (صفات qualités) اولمق اوزره تلقی واو حیثیتله تتبع ایدییورلرکه باقیلیرسه - ایلك نظرده - بونك بر محظوری یوقدر . مع مافیه اصل بویوزدن سقولاستیق اصولی تحکم ایدییور ، وفلسفه، تمامیله الهیاتك تأثیراتنه رام اوله‌رق ماهیت حقیقیه‌سیله برابر استقلالنی ضایع ایدییور ؛ چونکه بو صفات تقسیمی، آنجق الهیاتده معتبردر . مثلا علوم وفلسفه‌ده قطعاً منظور دکلدر ؛ اولسه بیله علمده بوسبوتون باشقه برحیثیتله آکلاشیلدیغی ایچون بو کلمه‌نك الهیاتده ایقاع ایتدیکی مناقشاتك وتولید ایله‌دیکی مسائلك ، علوم وفلسفه مباحثنده نظیری کوچ بولونور . آنجق (سقولاستیق) ده واردر ؛ چونکه بو، ینه فلسفه شکلنده الهیات دیمکدر .

مقولات بحثنده، شوسویله‌دکلرمه، پك صریح وکوزل برمثال بوله‌بیلیرز. مثلا (اشاعره les asharites) ، اولا جوهری آییروب اعراضی صفات اوله‌رق نظر اعتباره آلیور ؛ فقط صفاتی آنجق الهیاتده معتبراولان معنای اصطلاحی‌سی ایله آکلایور . صوکره مسلسل متصل بر (تقسیم مثنی dichotomie) یاپیور ؛ (اعم universel) اولان صفاتی ایکی قسمه

Catégorie آیریبیور : بری (صـفات ثبوتیه qualités positives) ، دیکری‌ده (صفات سـلبیه qual. négatives) در . بو ایکنجی قسـمی تماماً ترك ایده‌رك صفات ثبوتیه‌یی ینـه ایکی‌یه آیریبیور: برینه (نفسـیه) دیکرینه‌ده (معنویه) دیبیور . بوسفر صفات نفسیه‌یی براقیور، صفات معنویه‌یی بتکرار ایکی‌یه تقسیم ایدیبیور؛ برنجی‌سنه (معلّله) دیکرینه‌ده (غیر معلله) دیبیور . بوتقسیم عندی اولدوغی ایچون ـ بالطبع ـ فرق سائره طرفندن اعتراضاته هدف اولویور. (معتزله les mo'tazalites) صفاتی درده تقسیم ایدیبیور وصفاتك ذات اوزرینه زائد اولوب اولمادیغی مسـئله‌سی عظیم بر مناقشـه قاپی‌سی آچیور . الی آخره! [بوصفات بحثنك تفصیلی ایچون qualité کلمه‌سنه مراجعت ایدیکز ! .] .

بوتون بومناقشاتده کوزه‌دیلن مقصد یکانه ، ذات باری‌نك شو مقولات عشره قادروسی ایچنه صوقوله‌بیلمه‌سنی منع ایتمکدر .

شبهه یوقدرکه بومباحثك ومسائلك جمله‌سی‌ده آلهیاته عائددر. ارسطونك مقولاتی ایسـه، معقولات ممکنه‌یی حصر وتصـنیف ایده‌بیلمك ایچون بر (اجناس عالیه قادروسی) ترتیب ایتمکدن عبارت ایدی. بناءً علیه متشرعین حکمانك الده مقولات بحثی، حیثیت حقیقیه‌سنی ضایع ایدوب بوسـبوتون باشقه برشی اولمش اولویور .

متکلمینك باشقه بر تقسیمی وار : بونلر ـ جوهردن صرف نظرله ـ بوتون اعراضی، ایکی نوعه آیریبیورلر: [اکر ذوی الحیاته اختصاص ایدرسه، حیات، باشلیجه عرضدر واوکا تابع اولان شیلر، هپ عرضك انواعیدر. مثلا ادراکات حواس ایله سـائر قابلیتلر، فرضا علم، قدرت، ارادت، شهوت، نفرت، کراهت ودها بونك کبی حیات ایله قائم واوکا تابع اولان برچوق احوال، هپ بو قبیلدندر .] بناءً علیه [مقولاتی اون قسمه حصر ایتمك، شبهه‌سز باطلدر !.] دیه حکم ایدیبورلرکه بوملاحظه جداً مهمدر؛ وبوکون بیله مقولات بحثنه تعلق ایدن مناقشاتده اساس (حصر دعواسی) در . هرکس اوکا بحق اعتراض ایتمش و ـ فی الحقیقه ـ بوخصوصده بر (تصنیف طبیعی classification naturelle) یاپه‌بیلمك احتمالی اولمادیغی ایچـون

هر فیلسوف ـ کندی بکندیکی وجهله ـ بر مقولات قادروسی ترتیب ایده بیلمك Catégorie
قصدیله ارسطویه بو نقطه‌دن توجیه اعتراضه قالقیشمشدر، یعنی (حصر دعواسی) نی
الك موافق والك محق بر (وسیله prétexte) اتخاذ ایتمشدر .

متکلمینك ایکنجی قسم حقنده، یعنی ذوی الحیاته مختص اولمایان اعراض حقنده‌کی بیاناتی دخی شایان دقتدر . بو فرقه اربابی ایکنجی قسم اعراضه (اکوان) نامنی ویرییورکه بونلرده درت نوعه منحصردر: (حرکت) ، (سکون) و (اجتماع) ایله (افتراق) در . بوتون حادثات مادیه بو درت تورلو احوال عمومیه‌یه داخلدرلر دیمك اولویور. حواس خمسك هرهانکی بریله واقع اولان ادراکات دخی بو ایکنجی قسمه ادخال ایدیلیور واو تقدیرده الوان، اصوات، روائح وطعوم وبونلره مماثل شیلر دخی بو صنفده داخل اعراضدن معدود اولمش اولویور . ذاتاً بو فکرلر دخی یونانی الاصلدر . الك اول (آمپه‌دوقلەس Ampédocle) بویله دوشونمشدی .

پسیقولوژی نقطهٔ نظرندن باقیلنجه پك ابتدائی وضروری اولان بو یاکلش ملاحظات اثبات ایدییورکه، طعوم والوان واصوات کبی، (صرف انفسی purement subjectif) اولان حادثات روحیه‌یه خارجده مستقلاً وجود ویرمك واونلری (شیئی objectif) عد ایتمك سببیله بویله دوشونولویورمش‌که بوده بوسبوتون تشویش اذهانه بادی اولمشدر. او زمانلر، مناقشات فلسفیه‌نك الك بویوك بر محظوری‌ده هرهانکی بر بحثك فنا حالده چاتاللانوب، چیغیرندن چیقماسی ونهایت ـ حل اولونه‌مایه‌جق درجه‌ده ـ پریشان اولماسی ایدی. الی غیر النهایه چاتاللانماسنه سبب‌ده بر طرفدن بوکیبی یاکلش ملاحظه‌لر، دیکر طرفدن‌ده فرقه منازعاتنك الهام ایتدیکی غیرت رقابت ایدی. [scholastique تعبیرنده تفصیلاته باقیکز !]

ارسطونك مقولات عشره‌سنی عیناً قبول ایدن ـ بزده ـ حکماء صنفی‌در، فقط اونلر بیله ترتیب اصلیسنی تغییر ایده‌رك باشقه بر شکله صوقمشلردر . هله شایان دقتدرکه اکثر مدونات فلسفه‌ده استاد یونانینك اسمی ذکر وتقدیر اولونور. (قاضی عضد) ، کتابنده ایکنجی موقفك مقصد ثالثنی بوکا حصر ایدییور ودییورکه : [حکما شوکا ذاهب اولدیلرکه عرض

Catégorie طوقوز مقوله‌یه منحصردر ؛ وجواهرك جمله‌سی باشلی باشنه برمقوله تشکیل
ایدر . وبوصورتله ـ موجودات ممکنه‌نك اجناس عالیه‌سی دیمك اولان ـ
مقولات اون نوع اولمش اولور .]

حکمای اسلام (استقراء ناقص) یولیله اجناس عالیه‌یه پیوسته اوله‌بیلدیکمزی نظر دقته آله‌رق (حصر دعواسی) نی رد ایدییورلر : بوتون موجودات، یاخود ماهیات ممکنه‌یی بومقولات حصر ایده‌بیلیورمی؟ یعنی هپسنی قوجاقلایوب احاطه‌ایده‌بیلیورمی؟.. مقولات قادروسی خارجنده برشی قالیورمی ؟. قالمیورمی ؟.. بوسو آلك اهمیتی ظاهردر !.. بزی، اولا بر (قیاس مُقسّم dilemme) دائره‌سنده محبوس براقیور : یا (نه‌وت!.) یا (خیر ! .) دیه‌بیله‌جکز ! (نه‌وت مقولات بالجمله ماهیات ممکنه‌یی حصر ایدییور ! . .) دیر یسه‌ك ، (استقراءناقص ایله یاپیلان (تعمیم généralisation) نتیجه‌سنده تلقی ایده‌بیلدیکمز (کلیات universeaux) ناصل هرشیئی حصر ایدبیلیر؟.) دیه برسوأل تعریضی‌یه هدف اولیورزکه پك محقدر . (خیر!. حصر ایده‌مز !.) دیه جواب ویریرسه‌ك (اوحالده مقولات عشره قادروسی مکمل واساسلی برتصنیف دکلدر !.) دینلرك بوسوزینی تسلیم ایتمك ضروری کورونور . بونی تسلیم ایدنجه هرفیلسوفك ایسته‌دیکی کبی برمقولات جدولی ترتیب ایتمه‌سنی‌ده پك محق کورمکلکمز لازمکلیر . ایشته (حصر دعواسی) بودر . مقولاتك محصول استقرا اولدوغنده شبهه ایتمه‌ین متفکرین اسلام وحتی بالجمله حکمای سالفه، بالضروره بودعواده (نفیاً négativement) حکم ویردکاری ایچون ارسطونك جدولنده تعدیلات اجراسنه ـ کندیلرنجه ـ صلاحیت کورمشلردر. نته‌کیم متأخرین ومعاصرین فلاسفه‌نك همان‌هپسی بوذکرایتدیکم اسباب وملاحظاته بناءً ارسطویی تنقیدایتمشلر وایسته‌دکاری کبی مقولات جدوللری یاپمشلردر.

مع‌مافیه بومناقشه طولاییسیله آچیلان حصر دعواسی، استقرا مسئله‌سنه صیقی صیقی‌یه تعلق ایتدیکی جهتله برمهم‌بحثه دهامیدان ویرییور : (حقایق واجبه vérités nécessaires) نك بالاستقرا کشف اولونه‌مایه‌جغی متفق علیه‌در . مادامکه مقولات محصول استقرادر ؛ حقایق واجبه اوزرینه

Catégorie مستند برتصنیف عدایدیله‌مز. اویله اولونجه‌ده آنجق (اعتباری conven-tionnelle) اولمق لازمکلیر. ایشته بوملاحظه‌یه مبنی ومهمه‌دن قوشقولانه‌رق بعضی حکمای اسـلام، مقولاتی (اعتباری بر تقسیم) اولمق درکه‌سـندن قورتارمق ایسـته‌مشلر. فلاسفهٔ اسـلامك اك بویوکی اولان (ابن سـینا Avicenna) حصره قائل اولمش و (اعراض، نفی ایله اثبات بیننده دائراً منقسمدر !) ده‌یه‌رك بوادعاسنه دلیل کتیرمشدر. یعنی (مانعة‌الخلو مبدأی principe du tiers exclu) اوزرینه بوادعاسنی اسـناد ایتمشدر. ایکی احتمالدن خالی اولمایان شیلر حقایق واجبه‌دندر. [principe تعبیرینه باقیکز !]

حالبوکه ینه فلاسفهٔ اسلامك پك متعین سیمالرندن بری اولان (فخرالدین رازی Razès) حصری انکار ایتمشدی. کوره‌جکسز که مشهور قانت دخی، حقایق واجبه اوزرینه برجدول مقولات ترتیب ایتمك ایچون چوق دوشونمش وبوسبوتون باشقه برتصنیف یاپمشدر. آلمان فیلسوف مجددی ایله ابن‌سینانك نیتی بردر.

ابن سینا، اولا ارسطونك جدولنی اختصار ایده‌رك درده ایندیرمش، ویالکز (جوهر) ، (کم) ، (کیف) و (نسـبت) قبول ایتمشدر. بو تصنیف مختصر - بوندن برقاچ صحیفه اول اسمی ذکر اولونان - (جیلبرتوس Gilbertus) ك کنك عینیدر. [باقیکز !]

حکمای اسلام، علی‌الاکثر بویله مختصر برتقسیم اساسی قبول ایتدکدن صوکره هر مقوله‌یی ینه بر چوق انواعه آییرییورلر ایدی. هربرینی آیری آیری تذکر ومناقشه ایدرکن، اوصنفه تعلق ایده‌بیلن بالجمله مسائل تالیه‌دخی اوصیره‌ده موضوع بحث اولوردی که بوطرز تدقیقات، هربحثك فنا حالده تشتت ایتمه‌سنه سبب اولمشدر.

حکمای اسلامه اك مهم مسائل فلسفیه‌ده معارض طاورانان وبناءً علیه فلسفیات یونانیه‌نك عقاید دینیه‌یه وعرفان عربه حلول ایتمه‌سنه شدتله سد چکمك ایسته‌ین متشرعین اهل سنت، بورادده‌دخی معارضه ایدوب بالخاصه حصر دعواسنه اهمیت ویرمشلر واونی انکار ایتمشلردی. مسئله آرتق بو وادی‌ده چالقالاندی کیتدی وبرچوق بحثلره دها وجود ویردی.

Catégorie قاضی‌نك «مواقف» نام كتابنی كمال فطانت وكفايتله شرح ايدن (سيد شريف جرجانی) ، ابن‌سينانك بوخصوصده‌كی مطالعاتنی تنقيد ايتديكی صيره‌ده مقولاتك آنجق محصول استقرا اوله‌بيله‌جكنی اساسلی بر (مدعا thèse) اوله‌رق ايلری سوروبور ؛ وبوتون بو مسئله حقنده وارد خاطر اولمش بولونان ملاحظاتنی ـ برقاچ سوزله ـ شويله‌جه تلخيص ايديبور :

[. . . ای بيل كه ممكناتك بو مقولاته انحصاری فلاسفه آره‌سنده مشهوراتندر . اونلر اعتراف ايديبورلركه مقولاته وصول ايچون استقرادن باشقه يول يوقدر ؛ حالبوكه اوده آنجق بر (ظن ضعيف) افاده ايده‌بيلير . [يعنی استقراء ذهنی برحقيقت واجبه‌يه ايصال ايده‌مز !.] ؛ ايشته بوندن طولايی‌دركه فلاسفه‌نك بعضلری اوكا مخالفت ايتديلر ؛ ومقولاتی درده ارجاع ايتديلر : جوهر ، كم ، كيف ونسبت‌كه بوصوكره‌كی مقوله باقی يدی دانه‌سنی شامل اولوبور . بعضلری دخی (حركت)ی باشلی باشنه بر مقوله صايه‌رق ، مقولات بشدر ! ديديلر . عرض اكر (قار permanent) ايسه ، [يعنی دائما برقرار ايسه ! .] او (حركت) در . حالبوكه حركت دخی يا باشقه برشيله برابر تعقل اولونه‌بيلير ، كه ايشته‌او اضافت‌در ، نسبت‌در ؛ وياخود غيره محتاج اولمايه‌رق تعقل اولونه‌بيلير . او تقديرده‌ده يا (لذاته en soi) قسمتی اقتضا ايدر ، [يعنی ماهيتی اعتباريله قابل انقسامدر !.] اوده (كميت) در . وياخود قسمتی اقتضا ايتمز ، [يعنی تقسيمه كلمز !.] اوده (كيفيت) در . بوخصوصده صراحت‌دخی ويرديلركه مقولات آنجق موجوداتك اجناس عاليه‌سی‌در ؛ بناءً عليه امور عامه و اوندن غيری شيلر حقنده واردا اولان (مفهومات اعتباريه notions conventionnelles) مقولات‌ده داخل دكلدرلر ؛ ايستر (مفهومات ثبوتيه notions positives) دن اولسون ؛ ايستر مفهومات عدميه notions négatives) دن اولسون !..] الی آخره !..

التزاماً ذكر ايتديكم شو سوزلر چوق معنادار‌در . اولا ارسطونك اساسی قادروسنی قبول ايتمكله برابر ترتيبات داخليه‌سنی ناصل ده كيشديردكلرينی كورويورز واستاد يونانی‌يه اتباع ايدن حكمای اسلامك بورا‌ده‌ده قالمايوب

Catégorie مقولاتك حيثيت معناسنى تعديله قدر وارمش اولدقلرينى آكلايورز. شو تقديرجه مقوله‌لر مفهوماتك دكل يالكز موجودات حقيقيه‌نك اجناس عاليه‌سى اولمش اولويور.

او حالده قادرو، خيلى‌دن خيلى دارالمش بولونيور؛ چونكه بر چوق معقولات ثانيه‌يى آلميور؛ احتوا ايده‌ميور.

بوده بحثك پك اهميتلى بر يريدر. قرون وسطايى - آتى عصر بيهوده مناقشات ايله - اشغال ايدن مشهور (كليات les universeaux) مسئله‌سنك طوغمغه حاضرلانديغنى بز بورادن كوره‌بيليورزو حتى (اسميه nominalisme) مذهبنك ياواش ياواش ترسم ايدوب بر بيچيم آلمغه باشلاديغنى‌ده - ايى‌دن ايى‌حس ايده‌بيليورز. [بو ايكى تعبيره بهمه‌حال مراجعت ايديكز !]

بداهتاً ثابت اولويوركه، اوصيره‌لرده برچوق متفكرين - كه اهل سنت دخى عينى ادعاده اونلرله برابردر - معقولات ثانيه‌يى، يعنى خارجده موجودات مستقله‌يه مناسبت وتعلقى اولمايان (مفهومات صرفه notions pures) يى، (حقايق ثابته vérités positiues) نوعندن صايمايه‌رق (تصورات concepts) قبيلندن اولمق اوزره تلقى ايديورلردى. واقعا بوتورلو معقولاتى بيان ايده‌بيلمك ايچون الفاظ مختصه واردى؛ فقط - باشده اهل سنت اوله‌رق - برچوق متفكرين اوكبى كلمه‌لره (مسماسز اسملر) نظريله باقيورلردى. بناءً عليه الفاظ مذكوره‌نك برحقيقت افاده ايده‌بيلديكنه اينانميورلردى. اونلرجه حقيقت، خارجده وجودى اولان شى ايدى. (اسميه nominalisme) اعتقادى ايشته اساساً بودر. بونك (فلاطونى platonicien) عقيده‌سنه طابان طابانه ضد اولدوغنى تعريفه حاجت يوقدر. [تعبيرلره باقيكز !]

(universeaux كليات) مناقشه‌سنك فلاطون وارسطو طرفدارلرى آره‌سنده (كليات خمس les cinq universeaux) مذاكره‌سندن طوغدوغى، تاريخ فلسفه‌جه، محقق اولان وقايعدندر. بونك دخى مقولات ايله مناسبتى آشكاردر؛ چونكه كليات، مقولاتدن باشقه برشى دكلدر. (حصر دعواسى) نك بو مجادلهٔ فكريه‌يه سببيت ويرمش اولدوغى‌ده - هيچ شبهه كوتورمه‌يه‌جك درجه‌ده - بديهى‌در.

Catégorie بو بحثه دائر پك چوق سوزلر واردركه بورايه نقلندن صرف ايتدم . ذاتاً اعراضك حقايق ثابته وموجودات مستقله‌دن اولوب اولماديغى باشلى باشنه بر مسئلهٔ غامضه تشكيل ايتمش واوزون اوزادى‌يه مناقشه‌لره ميدان آچارق ـ يالكز بو مبحثده بيله ـ خصوصى فرقه‌لرك ظهورينه سببيت ويرمشدى . قاضى عضد بونلرك باشليجه‌لرينى ذكر ايدييور ؛ اعراضدن بحث ايدن اوچونجى موقفك (اثبات العرض) دعواسنه تخصيص اولونان (مقصد رابع) نده شو سوزلرى سويلويور :

[عرضك وجودينى يالكز (ابن كيسان الاَصّم) انكار ايتدى ؛ زيرا شو فكره ذاهب اولدى‌كه عالَم، كلّيتى اعتباريله جواهردن عبارتدر ؛ بناءً عليه حرارت، برودت، لون، ضيا وامثالى اونك عندنده عرض دكل، جوهردر . (صاغير ابن كيسان) ك بوادعاسنه قائل اولانلر، يعنى عرضى حقيقتاً موجود برشى ظن ايدنلر، اونك كندى كندينه قائم اوله‌مايه جغنده اتفاق ايتديلر . يالكز (ابو هُذَيل العلّاف) وبصريون‌دن اوكا اتباع ايدن برشرذمهٔ قليله ـ كه شايان اهميت دكلدرلر . (لايبالى بشأنهم!!) ـ عرضك بالذات قائم اوله‌بيله‌بيلدبكنه قناعت ايتديلر ...] الى آخره ...

كورولويوركه معتزله فرقه‌سنك مهد نشأتى وپاى تخت عرفانى اولان (بصره Bassora) مدرسه‌سنك، الك ايلرى كلن متفكرينى اعراضه خارجده وجود ويرمكله غليظ بر (حقيقيه réalisme) مسلكنك تمللرينى آتمش اولويورلردى . نته‌كيم بر آز صوكره ابوهذيلك شاكردى وائمهٔ معتزله‌دن برى اولان (نظّام) ايله (نجّار) ، بو (ره‌آليزم) واديسنده بوسبوتون ايلرى كيده‌رك : [الاجسام اعراض مجتمعة !] يعنى (جسملر اعراض مجتمعه‌دن عبارتدرلر !) ده‌يوب ـ عالم افكارده ـ عظيم برولوله قوپارمشلردى .

اهل سنت نامنه ـ كمال صلاحيت وحيثيتله ـ مجاهده ايدن قاضى عضد، كنديسنجه پك غريب كورونن بوادعانى اطرافيله تحليل وتماميله رد ايتمك ايچون، كتابنك دردنجى موقفنده، يعنى جوهر مقوله‌سنه حصر ايتديكى باب مفصلك (مقصد ثانى) سنده تكرار موقع مذاكره‌يه قويمشدر .

خلاصه ارسطونك بومقولات جدوانى قبول ايدن وايتمه‌ين بالجمله فلاسفهٔ

Catégorie اسلام ومتكلمين بينه اوقادرويى ـ تصنيف ايچون ـ بك الويريشلى بولمش وبالفعل قبول ايتمش اولمالى دررلركه، بوتون مسائل فلسفيه بو قادرو داخلنه آلنه‌رق تتبع اولونمشدر. اولجه‌ده عرض ايتمش اولدوغم وجهله، مواقف‌ده منحصراً الهياتدن بحث ايدن آلتنجى موقف استثنا ايديليرسه، هرهانكى برمسئلهٔ فلسفيه‌يى مقولاتدن برينه متعلق اولان برباب ويافصل مخصوصده كوره‌بيليرز. قاضى، اولا ابن سينانك و (جيلبرتوس) ك تقسيمنى ترجيح ايتمش و : (كم) ، (كيف) ، (نسبت) و (جوهر) اولمق اوزره باشليجه درت نوع مقوله قبول ايدوب اعراضه وجوهره تعلق ايده‌بيلن مسائل فلسفيه‌يى تدقيق ومذاكره ايچون آيريجه برر موقف تعيين ايله‌مشدر . صوكره هرموقفى (مرصد) لره ـ يعنى نقطهٔ نظره كوره بابلره ـ وهرمرصدى‌ده برچوق (مقصد) لره آييرمشدركه، بونلر نوعما فصللرى تشكيل ايدر . ايشته اووقتلر فرق متفكرين آره‌سنده منازعات فلسفيه‌يه وسيله ويرن بوتون اومختلف فيه مسئله‌لر ـ برلى برنجه ـ بوقادرو داخلنده بر ترتيب مخصوص اوزره، مذاكره اولونمشدى .

اوترتيبك، بوكون زمانمزجه معتبر اولان تصنيفه نه‌قدر اويه‌ماديغنى كوسترمك ايچون، خلاصةً برفكر ويرمك فائده‌لى‌در ؛ صانيرم :

اولا بالجمله مسائل فلسفيه‌يه شمولى اوله‌بيلن (امور عامه fait et notions générales) حقنده مفصل مذاكرات وار. بوراده (معلوماتك تقسيمى division des connaissances) ، (وجود وعدم l'être et le néant) بحثلرى، (ماهيت concept idée) ك (نفس وجود يعنى بالذات وارلق‌دن عبارت اولوب اولماديغى) ، ويا (وارلغك بر جزئى) وياخود (وجود اوزرينه زائد يعنى وارلقدن فضله واوندن ماعدا برشى اولوب اولماديغى) ؛ (مجعول اولوب اولماديغى) اوزون اوزادى‌يه مناقشه ايدلدكدن باشقه (وجوب la nécessité) ، (امكان la possibilité, la contingence) و (امتناع l'inpossibilité) ايله، (وحدت l'unité) و (كثرت la pluralité) ، (علت la cause) و (معلول l'effet) ؛ (بسيط le simple) و (مركب le composé) بحثلرى مذاكره ايدلمشدر.

بونی متعـاقب اوچونجی موقفده بوتون اعراض تدقیق ایدلمشـدر . Catégorie
اعراضك تعریفی، اثباتی؛ عرضك برمحلدن دیکر برمحله انتقال ایده‌مه‌مسی؛
دیکر برعرضله قائم اوله‌مامسی ؛ برعرضك ایکی زمانده‌ده باقی اوله‌ماماسی
مسئله‌لری مناقشه ایدلدکدن صوکره، (کم quantité) بحثنده مقدار، عدد،
زمان، مکان، موضوع مناقشـه اولمشدر. صـوکره (کیفیات qualités)
قسـمنه تعلق ایدن مناظرات کلیرکه الك مهمی بونلردر ؛ چونکه کیفیـاتك
تعریف وتقسیمندن ماعدا (محسوسات les sensations) وانواعی، یعنی:
ملموسات sensations tactiles)؛ (مُبصرات sensations visuelles)
(مسـموعات sensations auditives) ؛ (مَذوقات sensations
gustatives) ؛ (مشمومات sensations olfactives) تدقیق ایدلمشدر.
بوراده (ضیانك کیفیت حصولی) ، ایله برابر (جهات ستّ) ، (الوان) ،
(صوت وحروف) ، (حروفك تقسیمی) ، (سـاکن ایله ابتدا ایتمك
ممکنمی دکلمی ؟) ودها بوکبی برچوق مسئله‌لره عائد مناقشات جریان ایدر.
صوکره (کیفیات نفسانیه) فصلنده (حیات la vie) ، (علم la connai-
ssance) وتعریفی ؛ (برعلمك ایکی معلومه تعلق ایدوب ایده‌میه‌جکی) ؛
(جهل، سهو، نسیان ، جهل بسیط، جهل مرکب) ؛ (صـور عقلیه‌نك
صور خارجیه‌دن ممتاز اولماسی) ـ که تقدیرمه کوره بو فصـلده الك زیاده
قیمت فلسفیه‌یی حائز اولان بحثدر! ـ (ادراك) ؛ (علم تفصیلی واجمالی) ؛
(بالقوه وبالفعل علم) ؛ (علم ضروری ونظری la con. intuitive et
la con. spéculative) نك یکدیکرینه منقلب اولوب اوله‌مایه‌جغی؛ (اراده
la volonté) ؛ (قدرت le pouvoir) ؛ (اویقونك قدرته ضد اولوب
اولمادیغی) ؛ (رؤیانك خیـال باطل اولوب اولمادیغی) ؛ والی آخره ،
الی آخره !... دها بویله برسورو مسائل متشتته‌نك مذاکراتی ایچون میدان
آچیلمش وبو مذاکره‌لر سقولاستیق اصولنه کوره اجرا واداره ایدلمشدر.
بوکون ـ آزیجق مکتب کورمش اولان ـ هرکس بیلیر که بوقدر
متنوع وباشـقه باشقه علملره متعلق برآلای (مسـائل شتّی questions
diverses) ، عینی مقوله قادروسی داخلنه کیره‌مز. مثلا الوان وضیا وحرارت

Catégorie

مسئله‌لری (فیزیق la physique) یعنی حکمت طبیعیه موضوعاتندن اولمقله برابر، اوعلمك – آیری آیری – ایکی قسمنه منسوب بحثلر تشکیل ایدر . (صوت) بحثی‌ده حکمتك بر اوچونجی قسمیله علاقه‌داردر . فقط حروفك کیفیت تلفظی ومخرجلرینك تعیینی فیزیولوژی‌یه عائد برمسئله‌در. ادراك ومدرکات حواس، رؤیانك خیال باطل اولوب اولماماسی ، ارادت، قدرت کبی شیلر بوتون پسیقولوژینك موضوعاتندندر . لکن (حیات) بیولوژی مسئله‌سیدر .(عدد ، زمان، مکان، مقدار) فلسفیات ریاضیه‌نك مباحث خاصّه‌سندندر . مع مافیه مابعدالطبیعیات دخی وحدت ، کثرت ، زمان، مکان مسئله‌لریله مشغول اولمقده حائز صلاحیتدر . هله (علت ومعلول) منحصراً مابعدالطبیعیاتده مذاکره اولونور برمهم بحثدر . حرکت وبوتون مسائل متفرعه‌سی میخانیك علمنك دائرهٔ تتبعنده داخلدر. (وجوب امکان امتناع) مسئله‌لری اصالةً فلسفه‌ـه وتبعاً‌ده منطقده تدقیق اولونور. جسم واوکا متعلق اولان مسئله‌لر قسماً فیزیق، قسماً‌ده کیمیایی مشغول ایدر . حالبوکه بزم اسلام سقولاستیقلری طرفندن (اضافت) مقوله‌سنه ادخال ایدیله‌رك آیریجه تدقیقه شایان کورولن (اُبُوّت la paternité) نامنه هیچ برشعبهٔ علمیه‌ده تذکر اولونور برمسئلهٔ مهمه یوقدر . آنجق اخلاقده واجتماعیاتده بوکا دائر بعضی سوزلر اولورکه قطعاً مقولات بحثیله مناسبتی یوقدر . نته کیم (نسیان amnésie) دیدیکمز حادثهٔ روحیه آنجق (پسیقوپاتولوژی psycho-pathologie) ده یعنی علم روح مرضی‌ده تتبع اولونور برحالدر . (سهو erreur) ایله اصل منطق مشغول اولور؛ چونکه شرائطنی تعیین ایدن اودر . الی آخره !...

مع مافیه شعبات علومك – اوزمانلر – هنوز لایقیله تعیین ایده‌مه‌مسی سببیله، ایی بر (تصنیف علوم classification des sciences) یاپیله‌ماماسنه عطف ایدلمك ایجاب ایدن بوتشوش – آز چوق – ضروری ایدی. [classification تعبیرینه باقیکز !] برکت ویرسین مقولات قادروسی ، مباحثاتده اساسلی بر پلان اوله‌رق تلقی ایدلمشده مسائل فلسفیه بوسبوتون هرج ومرج اولمقدن قورتارلمشدر . مناقشه اثناسنده لاابالی ومناسبتسز

برسورو تعريضات متقابله ايله دالدن داله سه‌كرك بحثى بوسبوتون چيغيرندن Catégorie
چيقارمق ، سقولاستيق طرزينك اڭ اينجه هنرى اولدوغى ايچون موضوع
بحث اولان مسئله‌لر آره‌سنده‌ده اوقدر تحف ـ وقولاى‌قولاى عقله‌گلمز ـ
رابطه‌لر كشف اولونمشدركه بوكون بزم تعقيب ايتديكمز (طريق تحقيق
méthode d'investigation) ايله هيچ اومناسبتلره يول بولونه‌ماز .
ماهيتلرى اعتباريله بوسبوتون مختلف اولان مسائل متشتته‌يى ، بويله كليشى
گوزل مقولات قادرولرينه طولدورمق خصوصنده بلكه بونكده دخلى
اولمشدر . مع‌مافيه شايان دقت وسزاوار تحسين‌دركه بويله برسورو
مسائل حقيقيه‌ايله مسائل مجعوله و (وهميه imaginaire) يى هرج‌ومرج
ايدوب يوغورورگن فلاسفهٔ اسلام ومتفكرين اهل سنت (مبحث معرفت
épistémologie) ڭ اڭ مهم معمالرينى كشف وتعيين ايده‌بيلمشلردر .
بو قاموسده يرى گلدكجه اونلردن قيمتلى مثاللر عرض ايدلمشدر .
[بالخاصه méthode ، dialectique, scholastique تعبيرلرينه
باقيڭز !.]

بوتون بوبحثلرده وعموماً فلسفياتده اهل سنتك اڭ بويوك واساسلى
مقصدى (واجب‌الوجود) اولان برخالقك وارلغنى اثبات ايچون اڭ قوى
وقناعت بخش دليللر كشف واقامه ايتمك وخالقى خلقدن تماميله آييره‌رق
برموقع تقديست وصمدانيتده طوتمقدر. [بونك آلهيات وفلسفياتده‌اهميتنى
آكلامق ايچون immanent و transcendent تعبيرلرينه باقيڭز !.]

اوسبيله اولسه گركدركه برچوق فرقه‌لر گبى، اهل سنت دخى ـ آز
چوق تعديلات ايله ـ اعراضى وجوهرى تسليم واثبات ايتمكله برابر ،
جوهرى، (گرك‌روح وگركسه ماده نوعندن اولسون !.) مخلوقاتدن عد
ايتديكى ايچون ، هرشيئك مبدأ ومعادى وكائنات وحادثاتك علت قيامى
اوله‌رق تلقى ايده‌مه‌مش واللهى مقولاتك، حق‌عقل‌وادراكك فوقنده‌برحقيقت
طانيمش واوكا ايناتمشدر. (حق تعالى vérité transcendentale)، ايشته
بونكته‌يى متضمن برتعبير مشهوردر .

Catègorie بو اعتقـاد يالكز اهل سـنته خاص دكلدر . بوتون (فلاطونیلر) و (آغنوسـتيق) لر هپ بو فكرده‌در . les néoplatonistes] agnosticisme تعبيرينه باقيكز !] بو مقـاله‌ده برآز اول اسمی ذكر اولونان (سقوط ئه‌ريجن Scott Erigène) دخی عينی اعتقادی صراحتاً بيـان ايتمشدی . رياضيون وفلاسفهٔ اسلامك كزيده‌لرندن اولان (خواجه نصيرالدين طوسی) نك برشعرينی (جلال دوانی) نقل ايدييوركه تصنيف مقولات بحثنده برقيمتلی وثيقه‌در ؛ وطبق (سقوط ئه‌ريجن) ك اعتقادينه بكزر ، يالكز جوهرك تقسيمی براز فرقلی‌در !.. باقيكز :

موجود ، منقسم بدو قسمست نزد عقل :
يا واجب‌الوجـود ، و يا ممكن الوجـود .
ممكن ، دوقسم كشت يقين: جوهر وعرض .
جوهر به پنج قسم شـد ای ناظم عقود :
جسم ودو اصل اوكه هيولی و صـورتند ،
پس نفس وعقل ؛ اين همه‌را يادگيرزود !.
نُه كشت باز جنس عرض ، اين دقيقه را
اندر خيـال نظم ، بمن ، عقل می نمود .
كمّ است وكيف واين ومتی والمضاف ووضع
پس يفعل است وينفعل وملك ، ای ودود !.
اجناس كائنـات ، مقولات عشر شـد ،
نی كشت كم ازين ، نه براين ديكری فزود .
پس واجب‌الوجود ، ازين ده منزّه‌ست ؛
كوبود پيش ازان كه ، ازينها يكی نبود ! ..

يعنی خواجه نصير طوسی دييوركه :

] وار اولان شی ــ عقل عندنده ــ ايكی قسمه منقسمدر : ياواجب ـ الوجود ، ياممكن‌الوجود اوله‌بيلير . ممكن‌الوجود اولان شی دخی ــ يقيناً ــ ايكی قسمدر : جوهر وعرض !.. جوهرده بش قسم اولور : اولا جسم ،

Catégorie صوکره اونك ایکی اصلی یعنی رکنی‌که هیولا ایله صورتدر ؛ اوندن ماعدا نفس وعقل کلیر . بونلری‌ده چابوجاق ازبرله !. خاطرکده طوت ! . . جنس عرض دخی آیریجه طوتوزدر. بودقیقه‌یی بکا عقل، خیال نظم ایچنده کوستردی . انواع اعراض بونلردر : کم، کیف، این، متی، اضافت، وضع، فعل ، انفعال وملك‌در . (ایشته بو ترتیب اوزره) ، کائناتك اجناسی (یعنی موجود اولان شیلرك جنسلری) اون مقوله اولمش اولدی ؛ نه‌بوندن آزدر ؛ نه‌ده اوندن بردانه زیاده‌در . ایمدی، واجب الوجود بواون مقوله‌دن منزه‌در؛ (یعنی صوبولمشدر، اوکسوه‌یه کیرمز) ؛ اوواجب الوجودکه بونلردن هیچ‌بری یوق ایکن، واردی .]

بوقوجه فیلسوف ایرانی‌نك (تعلیمی didactique) بر مقصدله وجوده کتیرمش اولدوغی شو منظومه‌ده تمامیله ارسطونك تقسیم مشهوری اساس اولمقله برابر (جوهر تقسیمی) شایان دقتدر . جوهر بالذات قائم اولان شیئه دیرلرکه اعراضه نسبتله محل حوادثدر ، یعنی حادثاتك وقوعنده نقطهٔ استناددر . جسم، عقل (هیچ اولمازسه عقل فعّال intellect actif) نفس (هیچ اولمازسه انسانده نفس ناطقه l'âme rationelle وکائناتده نفوس فلکیه) وهرموجود مادی‌نك مایهٔ اصلی‌سی، حاموری تشکیل ایدن هیولی حقنده جوهر اطلاقی صحیحدر ؛ لکن صورت مسئله‌سنی استادیونانی براز باشقه تورلو آکلاردی صانیورم . [forme et matière تعبیرنده ایضاحاته باقیکز !.]

بونقطه زیاده‌سیله اهمیتلی‌در ؛ چونکه شکل، مستقلاً موجود، یعنی جوهر اولمق اوزره قبول ایدیلیرسه، اووقت افلاطونك مذهبنه برخطوه‌ده آطلانلمش اولور . زیرا افلاطونك ماهیاتی مستقلاً قائم ودائم برطاقم صور کلیه‌دن باشقه برشیلر دکلدر. حالبوکه ارسطو ماهیاتك وجودینی انکار ورد وابطال ایتمك ایچون برعمر صرف ایتمشدر .

کرك اسلام، کرك خرستیان عالمنده همان هرمتفکر مقولاتدن بحث ایتمش وینه ارسطو قادروسنی اعتباردن دوشوره‌مه‌مشدر . بونلرك جمله‌سنی ذکره حاجت یوق . دور انتباه فیلسوفلرینه کچه‌بیلیرز . یالکز بوبحثك

Catégorie نه‌صورتله کلیات مناقشه‌سنه وجود ویرمش اولدوغنی تحقیق ایتمك، تاریخ فلسفه نقطهٔ نظرندن پك قیمتلی بر تتبع‌در . [universaux تعبیرنده بو جهته باقیکز !]

تاریخ فلسفه‌ده دور انتباهك فاتحلری ویکی اصولك مروجلری (بهءی‌قن) Bacon ایله (د.قارت) Descartes در . [بو مجددلرك افکار عالمنده خدمت فوق‌العاده‌لری méthode, induction و expérience کلمه‌لرنده تماميله ایضاح ایدلمشدر ؛ باقیکز !]

(بهءی‌قن) ، سقولاستیقلرك مفهومات کلیه‌سنی (مرکب composé) اولدوغی ایچون رد ایدییور واوکبی مفهوماتك بسیط اولماسی لزومنه اینانیور . حتی اونلری حروفاته بکزه‌تیورکه غایت بسیط ومعدود بر طاقم اشارات اولدقلری حالده نامعدود ترکیباته مساعد بولونه‌رق هرشیئی بیان وتبلیغه کفایت کوسترییورلر .

بوانکلیز فیلسوفی نظرنده مقولات شونلردر : (بویوك maius) ، (کوچوك minus) ، (کثرت multum) ، (قلت paucum) ؛ (عین idem) ، (غیر diversum) ؛ (قوه potentia) ؛ (فعل actus) ، (ملك habitus) ، (ضیاع ملك privatio) ؛ (کل totum) ، (اجزا partes) ؛ (فاعل agens) ، (منفعل patiens) ؛ (حرکت motus) ، (سکون quies) ؛ (وجود ens) ، (عدم non ens) .

(جون لوق John Locke) یالکز (جوهر substance) ، (تطورات وجود modes) و (اضافت relation) قبول ایده‌رك مقولاتی اوچه ایندیردی واصابت ایتدی . (سپینوزا Spinoza) ده عینی فکرده‌در .

ده‌قارتك (افکار وهبیه idées innées) ـنی شدتله رد ایدن بو انکلیز فیلسوفی مقولاتی هرکس کبی آکلامیوردی : قوای ذهنیه‌نك فعالیت مشترکه‌سی نتیجه‌سنده ـ بالتجربه طوغمش وبالاستقرا حاصل اولمش ـ مفهوماتدن عد ایدییور ایدی . بناءً علیه بوکلیات، برطاقم (امور خارجیه faits extrinsèques) یه تعلق ایتمکله برابر هیچ برحقیقت ثابته‌یه، هیچ

برشیئه دلالت ایده‌مه‌ین (مفهومات خالیه) دن عبارت اولمق لازمگلیوردی . Catégorie
بوادعا (اسمیه nominaliste) طرفدارلرینك اعتقادینی صریح براساناایله
سویلویور . [بوتعبیراته و rationalisme , idée كلەلرینه باقیکز !]

بوتون آثارینی فرانسزجه یازان آلمان فیلسوف مشهوری (لایب‌نیچ Leibnitz) ، آنجق بش نوع مقولات قبول ایدییور واونلره (بش عمومی عنوان cinq titres généraux) نامنی ویرییوردی‌که شونلردر : (جواهر substances)، (کمیات quantités)، (کیفیات qualités)، (افعال ویاانفعالات actions ou passions) و (اضافات relations).
لایب‌نیچك بونلری عمومی عنوانلر کبی تلقی ایتمش اولماسی پك فطینانه بر دوشونوشدر . بوتصنیفاتك ترتیب اشیایه توافقی امرنده ذهنی ازعاج ایدن برنقطه اولماسه‌یدی ، بوتعریف، مسئله‌نك ماهیتنی حل ایتمش بولونوردی .

اوزمانك بلکه اك بویوك فیلسوفی وهله اك مجرب منقدی اولان (هیوم D. Hume) ، لوقك یولنی طوتدی . فقط اونك ملاحظاتنی کندی مسلکنه کوره تصحیح ایتدی. اوآنجق (جوهریت substantialité) ایله (سببیت causalité) دن عبارت اولمق اوزره باشلیجه ایکی مقوله قبول ایدییوردی . لوق، مقولاتك محصول تجربه اولدوغنی وخارجده برحقیقت ثابته‌یه دلالت ایده‌میه‌جکنی ادعا ایتمشدی . (هیوم) ، دها ایلری کیتدی: اونلر (صرف انفسی purement subjective)و(pseudo-empirique) یعنی (تدریجی الاصل کورونورده دکل!.) فقط (اعتیادات ذهنیه habitudes mentales) یه مستند بر طاقم بوش فکرلردر ؛ اونلر آنجق (تداعی association) محصولیدر . بناءعلیه نه‌عقلدن، نه‌ده تجربه‌دن کلمشدر ؛ یالکز تداعیٔ افکار سببیله (مخیله fantaisie) دن طوغمشدر ؛ دیدی . [مابعدالطبیعیاتك تملنی جوروتن بوادعانك اهمیتنی تقدیر ایده‌بیلمك ایچون association و criticisme métaphysique تعبیرلرنده تفصیلاته باقیکز !.]

بوادعا، عالم عرفانه عظیم تلاش ویردی؛ هیومك علیهنه اولا (سقوجیا مدرسه‌سی l'école écossaise) [بوتعبیره باقیکز ! .] خروج ایتدی.
مقولاتك تجربه‌دن کله‌میه‌جکنی ادعا ایده‌رك، انجق (عاقله entendement) دن

طوغدیغنی والك اساسلی و قیمتلی فکرلرمزی تشکیل ایتدیکنی اثباته چالیشدی. Catégorie،

هنوز آلمانیایه هجرت ایدوب (کونیسبرغ Kœnisberg) شهرنده یرلشمش بر سقوچ عائله‌سندن طوغان آلمان فیلسوف داهیسی (قانت) ، طوغرودن طوغرویه (سقوچ مدرسه‌سی) ندن متأثر اولدی . ذاتاً — کندی اعترافنجه — هیومك تنقیدات مخربه‌سی اویقوسنی قاچیرمشدی . اوفیلسوفك صدمه‌سیله ییقیلان مبنای مابعدالطبیعیاتی ، یکیدن انشا ایتمك ایچون صاغلام بر زمین و متین اساسلر آرییوردی . زمان حقیقتاً تنقید دوری ایدی ؛ قانت ، هیومك اصول تنقیدینی یك بکنیور یالکز ، نتیجه‌ده هرشیئی ییقوب مابعدالطبیعیاتی هیچه چیقارماسندن ئورکیور و بونتیجه‌دن نفرت ایدییوردی . بوقسه کندیسی‌ده ، تنقیدایله ایشه باشلامغی موافق کورمش حتی بونی (اصول) بیله اتخاذایتمشدی که اوندن طولایی مسلکنه (تنقیدیه criticisme) دیرلر . [بوتعبیره باقیکز !.]

قانت (عقل صرفی تنقید Critique de la Raison Pure) نامیله الك مهم اثرینی اورطه‌یه قویدی واوکتابده (تدربیه empirisme) اصولنی رد ایتدکدن ماعدا جدیتله مدافعه‌یه قویولدی . (موادعلمیه la matière de la connaissance) مزك آنجق تجربه سایه‌سنده اقتطاف ایدیله بیلدیکنی ، حتی هرحقیقتك تجربه‌ایله انکشاف وتحقق ایده بیلدیکنی ادعادن چکینمه‌دی . فقط تجربه‌یی اداره ایتمك ومحصولاتنی ترتیبه قویه بیلمك ایچون هرتجربه‌یه متقدم بعضی (مبادئ معقوله) یه مالك بولوندوغمزی‌ده شدتله مدافعه‌ده مصر طاوراندی . واقعا بو (مبادئ قبلیه principes apriori) معلوماتمزك آنجق (صوراساسیه formes fondamentales) سنی تشکیل ایدییور ؛ لکن اونلر اولمادقجه هیچ بر نوع تجربه‌یاپمغه امکان بولونه‌مادقدن ماعدا ، بزه — پراکنده ومعناسز برصورتده — حواسمزدن وارد اولان افکاره برترتیب وبرمعنا ویرمك ایچون‌ده احتمال قالماز . دیمشدی . [rationa- empirisme, apriori lisme, تعبیرلرینه باقیکز !]

قانت نظرنده مقولات ، ایشته معلوماتمزك (اشکال اساسیه) سندن باشقه بر شیلر دکلدر . اشکال معلومات دخی (تحدس intuition) ویاخود

Catégorie «تفكر penser» . كوره ايكى قسم اوزره اوله‌بيلير . چونكه بز بعضى معلوماتمزى بالتحدس تلقى ايده‌رز، بونده (نظر spéculation) يوقدر؛ دوشونجه يوقدر. بعضلرينى‌ده آنجق فكرونظرله كشف واستحصال ايده‌بيليرز.

زمان ايله مكان (تحدسك اشكالى les formes de l'intuition) ، (حساسيت باطنيه sensibilité interne) زمان . در (le temps et l'espace) مزك شكلى‌در . يعنى ايچمزدن كلن طويغولرك جمله‌سى‌ده زمان حسنى ويرير، زمان ظرفنده واقع اولور . زماندن خارج هيچ بر حس باطنى اوله‌ماز . مكان دخى (حساسيت خارجيه sensibilité externe) مزك شكلى‌در . عالم خارجيدن كلن طويغولرمزك جمله‌سى‌ده مكان حسنى ويرير ومكان ظرفنده وقوعه كلير. تحدسى اولان علممز بوايكى مقوله‌ده‌داخلدر. قانت ، بو بحثى ، كتـاب مشهورينك (esthétique transcendentale) قسمنده تفصيل ايتمشدر . [تفصيلات ايچون esthétique كلمه‌سـنك ذيلنه باقيكز !]

تفكر محصولى اولان معلوماتمزك اشكالى‌ده (منطق متعالى logique transcendentale) ده تذكر ومطالعه ايتمشـدركه بونلر دخى اون ايكى مقوله‌دن عبـارتدر؛ وبوتون (محـاكمات jugements) مز مقولات مذكوره‌دن برينه - بهمه‌حال - منسوبدر. يعنى‌اونلردن برينك شكلنده‌در. بونلر اولا درت بويوك صنف تشكيل ايدركه هر برى اوچ مقوله‌يى‌شاملدر:

برنجى صنف : [كميت = quantität] در . بوجنسدن‌اولان اوچ مقـوله دخى : (وحـدت = einheit) ، (كثرت = vielheit) و (كليت = allheit) در .

ايكنجى صـنف : [كيفيت = qualität] در . بوده شـو اوچ مقوله‌يى شاملدر : (حقيقت آفاقيه، يعنى وارلق = realität) ، (سلب، يوقلق = negation) ، (محدوديت = limitation) در .

اوچونجى صنف : [اضافت = relation] در. بونك مقولاتى‌ده : (جوهريت = substantialität)، (علّيت = causalität) و(مناسبات متقابله = Wechselwirkung) در .

Catégorie

دردنجی صنف : [ضرب = modalität] در. کذلك اوچ مقوله‌یی جامعدر . (امکان = möglichkeit) ، (حالیت = wirklichkeit)، (وجوب = nothwendigkeit) .

قانتك ادعاسنجه، بومقولاتك حقایق اشیایه هیچ برو جهله تعلق ومناسبتی یوقدر . بونلر آنجق تحدساتمزك ومحاکاتمزك آله‌بیلدیکی اشکال عمومیه‌در. کرك طویغولرمز، کرکسه دوشونجه‌لرمز بو شکللره موافقتله مقیددر . مقولات خارجنده حس وتفکر ایتمك امکانی یوقدر . ایشته بوسببله‌درکه وجود مطلقی بیلمك وتصور ایتمك انسان ایچون ممتنعدر، چونکه عقل ــ محاکاتك اشکالنی تعیین ایدن ــ بوحدودك خارجنه چیقوبده بر حکم ویره‌مز . ویردیگی ؟، وجود مطلقی تعیین ایتمش اولور .

قانتك ادعاسنجه : مادامکه بومقولات آنجق تحدسمزك وتفکرمزك ــ امکان دائره‌سنده ــ آله‌بیله‌جکی اشکال عمومیه‌در ؛ اویله اولونجه بزم ایچون علم آنجق (حادثات phénomènes) نوعندن اوله‌بیلیر . حادثاتی دوشونه‌بیلمك ایچونده بومقولات ظرفنده ادراك ایتمکدن باشقه امکان یوقدر . طویغولرمز، زمان ومکان خارجنده اولهماز. دوشونجه‌لرمز دخی، یوقاریده جدولنی عرض ایتدیکم، مقولات خارجنده اولهماز. شو تقدیرجه (مقولات) ك حقایق اشیا ایله قطعاً وقاطبةً برمناسبتی یوقدر . مادامکه بوحدود خارجنه چیقوبده حس ایده‌بیلمك ودوشونه‌بیلمك، بز انسانلر ایچون برامر ممتنعدر، هیچ شبهه قالمیورکه انسان ایچون وجود مطلقی ادراك ویا تصور ایتمك محالدر . وجود مطلق بزم جدول مقولاتمزه یعنی قید تصوره کیره‌مز. بزدخی ــ محاکاتمزك صور اساسیه وفطریه‌سنی تعیین ایدن ــ مقولات قیدندن قورتولوبده دوشونه‌مه‌یز. هیچ برو جهله وجود مطلقه عقلمزی ایصال ایده‌بیله‌جك بریول یوقدر. بناءً علیه کیمسه بوحدود فکریه خارجنه چیقوبده برحکم ویره‌مز. ویردیگی ؟.. یا کلشدر . او، (نسبی relatif) برحکمدر. وجود مطلقه قابل تطبیق دکلدر. اونك ایچوندرکه بوخصوصده ویریلن حکملر هپ برنوع ضلالات منطقیه نتیجه‌سیدر : برر (سفسطه sophisme) در .

Catégorie کورولیورکه قانت مقولاتی برطاقم انواعه آییرییور وجمله‌سنده ـ هر تورلو تجارب ممکنه‌یه متقدم ومنحصراً ماهیت ذهنیه‌مزدن منبعث ـ بر طاقم مفهومات کلیه‌یه ارجاع ایدییور. بونلر ذاتاً وفطرتاً اضافی اولان معلوماتمزك حدودینی تشکیل ایدر، وتماماً (صوری formel) بر طرز تحسس ویا تفکردر. نوعما ایچی بوش قالبلردرکه بزجه ادراکی ممکن اولان احساسات وافکار، اوقالبلرك ایچنده طوغار و ـ بهمه‌حال ـ شکلنی آلیر. ایشته قانتك بو نظریه‌سنه، اوسببله (صوریه formalisme) دخی دەنیلمشدر.

[relativité, agnosticisme و formalisme تعبیرلرینه باقیکز !]

مقولات، آنجق محاکمه‌مزك اشکال ممکنه‌سی اولونجه البته (انفسی subjectif) درلر. اشیانك اشکال ذاتیه‌سنی دکل، یالکز بزم نه طرزلرده، نه طورلرده حس ایده بیلدیکمزی ودوشونه بیلدیکمزی کوستریر.

بو آلمان فیلسوف مجددی اونقطهٔ نظردن دخی بر جدول ترتیب ایتمشدرکه قضایای منطقیه‌نك آله بیله‌جکی اشکال عمومیه‌نی کوستریر.

[صور محاکمه‌نك جدولی= Table des formes du jugement]

(۱) [کمیت اعتباریله] : برقضیه (مفرده = singulière)، (کلیه= générale)، (خصوصیه = particulière) اوله بیلیر.

(۲) [کیفیت اعتباریله] : (موجبه =affirmative)، (سالبه= négative)، (مبهمه = indéfinie) ؛

(۳) [اضافت اعتباریله] : (حملیه=catégorique)، (شرطیه= hypothétique)، (منفصله = disjonctive) ؛

(٤) [ضرب اعتباریله] ده : (ممکنه = problématique)، (ضروریهٔ مطلقه یعنی قضیهٔ عقلیه = apodictique)، (مطلقهٔ عامه یعنی قضیهٔ حسیه = assertorique) اوله بیلیر.

کورولیورکه قانتك مقولات تصنیفی (اصولی systématique) در، وفلسفه‌سنده پك مهم واساسلی بر موقع اشغال ایدر. حتی (فیزیق physique) ی (غریزیات physiologie) اساسلرینه بنا ایده‌رك بردیکر جدول دها ترتیب ایتمشدرکه اوده شودر :

Catégorie

(۱) [تحدسك ، یعنی احساساتك متعارفه‌لری axiomes de l'intuition (sensible)] .
(۲) [سابقهٔ ادراك anticipation de la perception] .
(۳) [مماثلات تجربه analogies de l'expérience] .
(٤) [باجمله افكار تدریبیه‌نك موضـوعاتی postulats de toute pensée empirique] .

[آری آیری تفصیلات ایچون بوتون بوتعبیراته و proposition ایله analogie كلمه‌لرینه باقیكز !.]

(تنقید عقل عملی) نام اثرنده (مقولات اعمال) نامنده بر جدول دیگر ترتیب ایتمشدر . الخ !.

قانت حقنده عرض ایتمش اولدوغم شو مطالعات مختصره‌دن بر چوق نتایج مهمه استخراج ایده‌بیلیرز. اولا شوراسی شایان دقتدر كه (پلوتینوس) ، كلنجیه‌قدر همان بوتون اسلاف حكما (مقولات) دیدیكمز مفهومات كلیه‌نك محصول استقراآت اولدوغنی ادعا ایتمشـلر وبوتون موجودات ممكنه‌نك بو قادرو داخلنه صیغه‌مایه‌جغنه قناعت كتیرمشلردی؛ یعنی (حصر دعواسی) نی انكار ایتمشلردی كه اویله دوشوندكدن صوكره بویله بر قرار ویریش طبیعی ومنطقی‌در . بو دوشونوش دخی (منشأ علم) بحثنده (تدریبیه) مسـلكنه بالضروره طرفدارلغی مستلزمدر .(اسباب علم moyens de connaissance) بحثنده‌ده آنجق (احساسیه sensualisme) مذهبی ایله اویوشه‌بیلیر.

ثانیاً بو حصر دعوامی مناسـبتیله ابن سـینانك ناصل بر طور آلدیغنی و (اعراضـك نفی ایله اثبات بیننده دائر) اولدوغنی ادعا ایده‌رك مسئله‌یی قطعیاً حل ایتمك ایسته‌دیكنی كوردك ایدی . یعنی مقولاتك بوتون موجودات ممكنه‌یی شامل ومحیط بولوندوغنی ــ بحق ــ ادعا ایده‌بیلمك ایچون اومفهومات كلیه‌نك استقرای ناقص محصولی اولمایوب (مبادیٔ عقل صرف les principes de la raison pure) اوزرینه اسـتناد ایتدیكنه قانع اولمشدی كه بوده (عقلیه rationallsme) اعتقادینك دستوریدر ، اسباب ومنشأ علم بحثنده (احساسیه) مذهبی ایله اصلا ائتلاف ایده‌مز .

ابن سینادن بحث ایدركن قانت ایله بو خصوصده بر قرابت فكریه عرض

ایتدیکنی اشارتاً سویله‌مشدم . شیمدی کورویورسکزکه بویله بر قرابت Catégorie
واردر ؛ وقانت بالطبع دها اطرافلی واساسلی برصورتده بومسئله‌یی تحقیق
ایتمشدر . فقط ، حقیقت حالده ابن سینانك نیتی ومسلکی ایله او آلمان
فیلسوفی‌نك‌کی آره‌سنده ماهیتاً فرق یوقدر ؛ هرنه‌قدر قانتك بوخصوصده‌کی
مطالعاتی (منسجم coordonné) و مکمل بر سیستم تشکیل ایدییورسه‌ده
ینه ایکی اساس اوزرینه مستنددرکه ابن سینا دخی دعواسنی او اساسات
اوزرینه بنا ایتمشدی . بریسی مقولانك (معقولات صرفه) دن اولماسی ،
دیکری دخی تصورات ممکنه‌نك جمله‌سنی احاطه ایده‌بیلمه‌سیدر . یالکز
قانت ، بو فکره اوقدر وسعت وقیمت ویرمشدرکه فلسفه‌سنك اساسلرندن
برینی تشکیل ایدر . (transcendentalisme تعبیرینه باقیکز !.)

بورایه کلنجه ، مسئله‌نك تاریخچهٔ تکاملی اثبات ایدییورکه اوته‌دنبری
(تدریبیون les empiristes) ك سیاق نظری معتبر ایکن قانتك ظهوری
ایله (عقلیون les rationalistes) تأمین تفوق ایدییور . براز صوکره
کوره‌جکسز که (میل Mill) و (سپنسر Spencer) ودها بعضی فلاسفهٔ
متأخرین ، قانتك مسلکنی اعتباردن دوشوروب (تدریبیون) حسابنه
اوغراشیورلر وبتکرار غلبه چالیورلر .

مع‌مافیه هرنه‌اولورسه اولسون – ایستریا کلش ایسترطوغرو دوشونمش
اولسون – قانت اذهان متفکرینه شدتله تأثیر ایدن ودرین ایزلر براقان
اعاظم فلاسفه‌دن بریدر . اونك ایچوندرکه بو آدمك ظهوریله فلسفیات
بللی‌باشلی برجریان آلمش وحالا اوجریانك قوتی دینمه‌مشدر . تعقیب‌ایتدیکی
وادی قورومامشدر .

بوفیلسوفك پیرولری وطرفدارلری پك چوقدر . جمله‌سنك بومسئله‌ده
ناصل دوشونوب ، نه‌سویله‌مش اولدقلرینی بورایه یکان یکان نقل ایتمکه‌لزوم
یوقدر . بوخصوصده کمال اهمیتله بیان رأی ایدنلرك یالکز اسملرینی‌صایمغه
قالقیشمق صحیفه‌لر طولدورور . آره‌لرنده شایان نظر مشابهتلر ومباینتلر
اولمقله برابر ، بوتون بو مقولات مناقشه‌سنك اساسی بر ایکی ادعایه منجر
اولور: بوکلیات عجبا وارلغك (صورممکنه formes possibles) سنی‌می

Catégorie کوسترر ؟ . یوقسه محاکمه‌مزك اشکال ممکنه‌سی‌می‌در ؟ .. یاخود عقلك (مفهومات اساسیه concepts fondamentaux) سی‌می‌در ؟.. ویاخود منحصراً لسانك برر طرزبیانی‌می‌در ؟.. دیه دوشونوله‌بیلیرکه، بو تقدیرده مقولات ، ماهیتلرینه نظراً ملاحظه ایدلمش اولور. برده (مقولات تجربه محصولی‌می‌در ؟ . یوقسه عقل صرفدن منبعث حقایق نظریه‌دن‌می‌در ؟..) دیه دوشونوله‌بیلیرکه بو تقدیرده دخی بونوع مفهومات ، (منشألرینه نظراً quant à leur origine) ملاحظه ایدلمش دیمکدر . بو سوألره مختلف جوابلر ویریله‌بیلمه‌سی یوزندن مسالك مختلفه وجوده کلمشدر . بوتون بو دعوالرك منشای‌ده ارسطونك بوخصوصده مبهم قالان ملاحظاتی‌در .

قانتك مذهب فلسفیسنی تجدید واحیا ایتمك غیرتیله (تنقیدیهٔ متجدده néo criticisme) مسالکنی تأسیس ایدن فرانسز فیلسوف معاصری متوفی (رونوویه Renouvier) نك‌ده مختصراً فکرینی نقل وجدولنی عرض ایتدکدن صوکره، تدربیه اعتقادینی ترجیح وتصویب ایدن متفکرین زمانه‌نك مطالعاتی بسط ومقایسه ایده‌رك بوبحثه نهایت ویره‌جکم .

(رونوویه)، (یکی‌مونادولوژی nouvelle monadologie) نامیله معروف اثرنده مقولاتی شو صورتله تعریف ایدییور : [اونلر برطاقم (مفهومات مجرده notions abstraites) درکه عمومی اضافتلر بیان ایدر. (مدرکات حسیه)، شکللرینی مفهومات مذکوره‌دن استعاره ایدرلر . کرك محسوساتمز، کرکسه او محسوساته قابل تطبیق اولان محاکماتمز او مقولاته (تابع assujetties) درلر ، چونکه مقولات، اونلرك (شروط استحضار conditions de représentation) ی‌در .] یعنی کرك محسوساتمزه بر معنا ویرمك کرکسه اوطویغولرمزه تطبیق ایده‌جکمز محاکماته ذهنمزده صورت ویره‌بیلمك ایچون مقولاته اتباعاً دوشونمك برنجی شرطدر؛ بناءً علیه ضروریدر ؛ دیمك ایستیور .

مقولاتی مفهومات مجرده‌دن عد ایتمك ، تدربیون ادعاسنه یاقین‌در ؛ اوندن آشاغی‌سی قانتك فکرلری‌در .

رونوویه‌نك اعتقادنجه (اضافت relation) اساس‌در . (مقولة المقولات

Catégorie ضروب (la catégorie des catégories) در . ماباقیسی، هپ اضافتك (ضروب مختلفه modes divers) ـی‌در؛ ضروب مذکوره‌نك هربری بر (عینیت identité) ایله بر (فرق différence) تضمن ایدر ؛ هرمقوله، بو ایکی کیفیتك (ترکب synthèse) ایتمه‌سندن حاصل اولور .

بو تعریف ـ بالخاصه تصنیف مسئله‌سنده ـ پك معنادار‌در . چونکه هرمقوله‌ده فی‌الحقیقه برسوروافراد داخلدرکه اونلر شخصاً برچوق علامات فارقه‌ایله یکدیگرندن ممتازدر . مع‌مافیه ینه اونلرك جمله‌سنی عینی صنفه‌درج وادخال ایتدیرن بر (وصف مشترك propriété commune)، یعنی بر (مشابهت اساسیه ressemblence fondamentale) دخی واردر؛ اویله اولماسه‌یدی، اوافرادمختلفه‌یی عینی جنسدن عد ایدوبده‌برمقوله‌یه‌صوقه‌مازدق. ایشته (رونوویه) نك (عینیت) دیدیکی بودر ؛ وبو صورتله هرمقوله بو ایکی‌عنصری‌جامع وبوایکی کیفیتدن‌مترکب بر (مفهوم‌کلّی) اولمش‌اولویور.

قانته اتباع ایدن واونك فلسفه‌سنه حیات تازه ویرمکه چالیشان بو فرانسزفیلسوفی، مقولاتی برده (statique) و (dynamique)اولمق اوزره ایکی صنفه آییرییورکه بوتقسیم‌ده پك یکی برشی دکلدر. کرك ذاتاً، کرکسه‌شکلاً (زمان le temps)، (انقلاب le devenir) و(حرکت le mouvement) معنالرینی متضمن اولمایان مقولاته (ستاتیق) دییور . بالعکس (توالی succession) کیفیتی متضمن اولان قسم مقولاته (دینامیق) دییور . توالی حرکتسز، حرکتده زمانسز تصور اولونه‌ماز . بوده تبدل و انقلاب دیمکدر .

(دینامیق) تعبیرینك حرکت‌ایله وبناءً‌علیه زمان‌ایله مناسبتی واردر . (ستاتیق) تعبیرینك دخی مکان ایله علاقه‌سی آشکاردر . بوقاریکی صحیفه‌لرده عرض وایضاح ایتدیکم وجهله قانت، تحدسك اشکال اساسیه‌سنی اولا (زمانی یعنی باطنی) و (مکانی یعنی خارجی) اولمق اوزره ایکی نوعه آییرمشدی . ظن ایدرسه‌م (رونوویه) نك بو طرز تقسیمی دخی قانتدن ملهم اولسه کرکدر . ذاتاً تعبیرات مذکوره قانتکدر .

Catégorie

(رونوویه) بو (تقسیم مثنّی dychotomie) اوزرینه شو جدولی ترتیب ایتمشدر :

détermi-nation تحدید — espèce نوع totalité کلیت étendue امتداد	identification تعین — genre جنس pluralité کثرت espace مکان	distinction تمیّز — différence فرق unité وحدت limite مکانده حدود (espace)	relation اضافت — qualité کیفیت quantité کمیت position وضع	ستاتیق اضافتلر Relations stat .
durée مدت — changement تغیر passion انفعال force قوت	temps زمان — rapport نسبت مثبته (affirmé) tendence میل puissance قوه	limite زمانده حدود (temps) — rapport نسبت منفیه (nié) état حال acte فعل	succession توالی — devenir انقلاب finalité غائیت causalité علیت	دینامیق، یعنی قوانی اضافتلر Relat . dynam .

(رونوویه) نك شوجدول مقولاتی تنقید ایتمکدن قولای برشی اولهماز. چونکه بوترتیبات پك عندی کورونیور. بوجدولك محتویاتی ـ کلیشی کوزل ـ برباشقه تورلو دخی ترتیب ایده‌بیلیردك و ـ ظن ایده‌رم ـ ینه بوقدر رابطه‌سز اوله‌بیلیردی .

Catégorie جنس ایله مکانك، کیفیت ایله وضعك آره‌سنده ـ وجهاً من‌الوجوه ـ برمناسبت بولونوبده بومقولات برصنفه درج ایدیله‌بیلیرسه، هرشی آره‌سنده اوقدر مناسبت بولونه‌رق ایستەنیلدیکی کبی مقولات جدوللری ترتیب اولونه‌بیلیر . ذاتاً بو فیلسوف یاپدیغی شو جدولی پك اوقدر بکنمه‌مش اولمالی‌که (essais de critique générale) نام‌اثرنده باشلیجه مقولاتی یکی برترتیب اوزره صایمش و : [اضافت، عدد، موضع، توالی، کیفیت، تکون، علیت، غائیت، شخصیت] دیمشدر .

الك طوغروسی مقولاتی چوغالتمق دکل ، آزالتمقدر ؛ چونکه بونلر ـ بنم فکرمجه ـ مفهومات اعتباریه‌دندر . ینه هیسندن حقلیسی هیومك ملاحظاتی‌در . [empirisme کلمه‌سنه باقیکز !]

اون طوقوزنجی عصر میلادینك نصف اخیرنده واقع اولان موفقیات علمیه‌نك اذهان متفکرینه تأثیری یکی برجریان فلسفی حصوله کتیرمشدی . (اصول تجربیه méthode expérimentale) ، آثار مفیده‌سیله حقنی اثبات ایدیوردی . اوزمانلر، صحیحاً کاشفین علمانك الك بویوکلری یتیشمش وحرکت فکریه‌یه یکی براستقامت ویرمشلردی ؛ نته‌کیم الك بویوك فیلسوفلر دخی اوصیره‌لرده ظهورایتدی و (روبرت‌مایه‌ر R. Mayer) ، (هلمولتج Helmholtz) ، (جیول Joule) ، (لورد کلوین Lord Kelvin) کبی اعاظمك حکمت طبیعیه ونظریه‌ده کشفیاتی، (داروین Darwin) ، (وولەس Wallace) ، (هکسلی Huxley) کبی علمانك بیولوژی‌ده خارق‌العاده موفقیاتی اصول‌تجربیه لهنده اوقدر پارلاق، اوقدرجلی برهانلر تشکیل ایدیوردی‌که راسیونالیزم فلسفه‌سی کندی وارلغنی اظهار واخطار ایچون جسارت‌بیله کوستره‌مه‌مش ایدی . حتی فطرتاً راسیونالیست اولماسی لازمکلن ریاضیون بیله (تدریبیه empirisme) اعتقادینه باغلانمش‌ایدی . (هرشل Hershell) کبی زمانك بلکه الك‌نامدار علامهٔ‌ریاضیسی اصول تجربیه‌یی شدتله مدافعه ایتمشدی . فلسفه‌ده سپنسر ومیل دخی بو دوره شرف ویرن داهیلردندر ؛ وبودور (غالیله) و (بەیقن) زمانی چوق آکدیریر .

Catégorie (جون‌ستوه‌ت‌میل J. S. Mill) عینی زمانده‌ده منطقیون عصرك الك‌بویوکی ایدی . صارصیلماز بر قناعتله (تدریبیه) فلسفه‌سنی ترویج‌ایتدیکی ایچون اوکا کوره مفصل بر منطق کتابی وجوده کتیردی . ارسطونك اساسات منطقیه‌سنی برر برر تنقیح وتنقید ایتدی. استقرایی اساس‌استدلال اتخاذایده‌رك اسکی (قیاس syllogisme) نظریاتنك آلتنی‌اوستنه کتیردی. متعارفات ریاضیه‌نك بیله محصول تجربه اولدیغنی کمال جسارت وامنیتله ادعا ایتـدی . اوزمان (عقلیون rationalistes) بوکا طـایانه‌مایه‌رق میدان معرکه‌یه آتیلدیلر وعظیم مناقشـه‌لر اولدی ایدی . [rationalisme , empirisme تعبیرلرنده بومناقشه‌لر واردر !]

(حقایق قبلیه vérités aprioriques) واو زمره‌دن اولمق اوزره (مقولات) بالطبع بو مباحثات شدیده‌نك موضوعات ومسائلندن بك مهم برینی تشکیل ایتمشدی . مسالك فلسفیه ومعتقدات ریاضیه ایله بومسـئله‌نك پك صیقی واسـاسلی علاقه‌لری اولدوغی ایچون ، مناقشـه‌سی دها برچوق مسئله‌لر تولید ایتمش وبحثه قاریشانلر چوق اولمشدی . بومجاهده‌ده الك‌زیاده قانتك مسلکی زده‌لندی ؛ چونکه هدف ذاتاً اوایدی . میل بالخاصـه اوکا ووروپوردی .

میلك منطقنده بوتون بو بحثلر تفصـیلاً مندرجدر . بو فیلسـوف ، ارسطونك مقولاتنی تنقید واستخفاف ایتمشدر . ملاحظاتنی تلخیصاً عرض ایدییورم :

[بو تصنیفك قصـورلری بدیهیدر ؛ ده‌کری‌ده اوقدر کفایتسزدرکه تفصیلاً تنقیده شایان بیله دکلدر . حیات‌روزمره‌نك ولسان عادینك‌قاباجه اشـارت وتعیین ایتمش اولدوغی فرقلره کوره ترتیب اولونمش عادی بر (تعرفه ، بر قاتالوغ) دن عبارتدر . حتی عامیانه بر نظر محصولی اولان بو فرقلرك سبب‌معقولنی آکلامق‌ایچون تحلیل‌فلسفی‌یه بیله تشبث ایدلمه‌مشدر . بو تحلیل کافی اولماسه بیله ، ینه تعداد اولونان اومقولاتك هم ناقص ، همده حشـویات ایله مالی بولوندوغنی کوسـترمك ایچون کفایت ایده‌بیلیردی . بوجدولده بعضی شیلر اکسیکدر ؛ یوقدر ؛ بعضی شـیلرده مختلف عنوانلر

آلتنده تکرار تکرار کورولیور . مثلا حیواناتی : (انســان) ، (چارپا Catégorie quadrupèdes) ، (آت) ، (اشك) و (میدیللی poney) کبی اجناسه تصنیف ایدیشــه بکزییور .] دییور ؛ یعنی بو تصنیفِ حیواناتده فرضــا (قوشلر) و (بوجکلر) کبی پك مهم صنفلر داخل اولمادیغی حالده درت آیاقلیلر صــنفندن اولان آت ، اشــك ومیدیللی بیهوده یره ذکر اولونوب آیری آیری کوسترلمشدر . ایشته ارسطونك مقولات جدولی‌ده طبق بویله بر تصنیفی آکدیرییور دیمك ایستیور . [اوحالده امید، سه‌وینج، قورقو، صدا، قوقو، طعم، الم، لذت، فکر، محاکمه وتصورات کبی احوال روحیه، احساسات وســائر حسّیات هانکی مقوله‌یه درج ایدیله‌جکدر ؟.. احتمالکه بوتون بو شیلر ارسطو مدرســه‌سی اربابی طرفندن (فعل) و (انفعال) صنفنه ادخال ایدیلیردی . بوصورتله احوال مذکوره میاننده فاعل‌اولانلرك تعلق ایتدیکی شیلره اضافتی، منفعل اولانلرك‌ده کندی سببلرینه نسبتی‌لایقی وجهله یرلی‌یرنجه کوسترلمش‌اولوردی . فقط احوال مذکوره‌نك کندیلری، یعنی بالذات حسّــیات و تأثرات پك فنا تصــنیف ایدلمش اولوردی . البته حسّیات واحوال ، حقایق عدادینــه داخل ایدلمه‌لیدر ؛ حالبوکه اونلری نه‌جواهر، نه‌ده اعراض، مقوله‌سنه درج وقبول ایده‌بیلیرز .] دیه ادعایه وارییور واوته‌دنبری معتبر اولان جدول مقولاتك الك بویوك قصورینی بو نقطه‌ده کورویور . صوکره اصطلاحات معتبره‌دن اولان تعبیراتك متضمن اولدوغی و مواضع اســتعماله کوره دلالت ایده‌بیلدیکی معــانئ مختلفه‌یی – لســان نقطهٔ نظرندن – تحلیل وتدقیق ایدییور ؛ مضــامین کلماتك، افادهٔ حقیقتدن زیاده، مع‌التأسف التباسلره ترجمان‌اولدوغنی کوسترییورکه بوصوك زمانلرده بویوك فیلســوفلرك هپسی بو جهتی جداً نظر دقته آلمشلر وکلمات اصطلاحیه‌نك (حسب‌التضایف à cause de connotation) برچوق رابطه‌لر، برچوق مشابهتلر کوستردیکنی، فقط اورابطه‌لرك یالکز بنیهٔ‌لسان وکیفیت اشتقاقدن منبعث (تداعی‌لر associations) دن عبارت اولدوغی وحقایق‌اشیا ایله‌مناسبتی‌بولونمادیغنی‌دعوا ایتمشلردی‌که بوظن، مابعدالطبیعیاتك

Catégorie الفاظ روابطی اوزرینه مستند برسورو مباحثات کلامیه‌دن طوغمش اولماسی دوشوندوره‌بیلیر . نته‌کیم مابعدالطبیعیاتی ـ هیچ برحیثیتله ـ قبول ایده‌مه‌ین بعضی (پوزیتی ویست positiviste) لر واونلر کبی دوشونن بر طاقم علماء بورادەیه‌وارەمشلر ، و (فلسفهٔ نظریه phil. spéculative) مباحثنك روابط کلمات اوزرینه مستند برسلسلهٔ سفسطیات تشکیل ایتدیکنی سویله‌مکدن چکنمه‌مشلردر .

بو تعریض ، شبهه‌سز ، هرشیدن زیاده مقولاتك حیثیتنه طوقونور . زیرا لسانده مقولات دیدیکمز کلمات جامعه‌قدر روابط عمومیه‌یی ، التباساتی ومعانیٔ مبهمه‌یی شامل اولان الفاظ مجرده یوقدر . اوحالده [ترتیب وروابط اشیاء بو مقولاتك ترتیب ومناسباتنه توافق ایدرمی ؟.. ایتمزمی ؟..] بو برزورلی مسئله‌در .

(ستوئەت میل) بودرجه افراطه وارمیور . یالکز اینجه بر (تنقید لسانی critique linguistique) و (روحی psychologique) ایله کورویور وکوستریبورکه کرك الفاظ وکلمات ، کرکسه آره‌لرنده‌کی مناسبات ، موجوداتی وموجودات آره‌سنده‌کی روابطی حقیله ادا ایده‌میور ؛ اوادعاده‌درکه بوتون افکار وحسیاتمز واونلری افاده‌یه آلت اولان اسامز (کیفیت تداعی la manière d'association) نك ایجابات طبیعیه‌سنه کوره تشکل وترتب ایتمشدر . میل ، اساساً (هیوم) و (بارقله) کبی دوشونیور . [association کلمه‌سنه باقیکز ! .]

مقولات تصوریله پسیقولوژی وفلسفه مسئله‌لرینك اك اینجه وکیزلی رابطه‌لرینی کوستره‌جك صورتده برچوق تنقیدات وملاحظاته کیریشدکدن صوکره کندی اعتقادات فلسفیه‌سنه تماماً موافق اولمق اوزره یکی برجدول مقولات عرض ایدییور . بو جدولك (قانه‌ویچا Canevas) سی یعنی ترتیب اساسی‌سی ، بوندن اول اسملرینی ذکر ایتدیکم برچوق فیلسوفلره عطف اولونان تصنیفك عینی‌در : میل دخی (جوهر) ، (کمیت) ، (کیفیت) و (اضافت)ناملریله باشلیجه درت مقوله قبول ایدییورکه (جیلبرتوس) ایله (ابن سینا) دخی طبق بو فکرده بولونمشلردی .

Catégorie يالكز بر فرق وار : بو جدولك محتوياتى يكى‌در . الك اول (حسّيات sentiments) ى نظر دقته آليور وبو تعبيرى شاعرانه معناسيله دكل، پسيقولوژيق معناسيله تلقى ايديبوركه عرب حكماسى‌ده طبق بويله قبول ايتمشلردى. [sentiment تعبيرينه‌باقيكز!..] صوكره حسياتى (احساسات sensations)، (افكار pensées) ، (تهيجات émotions) و (ارادات volitions) اولمق اوزره درت صنفه آييرييور . متعاقباً (جواهر substances) ى ملاحظه ايدييور ؛ بونلر – هركسك بيلديكى وتسليم ايتديكى اوزره – يا (اجسام corps) وياخود (ارواح esprits) اوله‌بيلير. بوراده ميل، بو ايكى نوع جوهره تعلق ايده‌بيلن مناقشات مابعدالطبيعه‌يى قطعياً ترك واهمال ايده‌رك يالكز شوقدرجق براشارت‌ايله قانع اولويوركه : ماده حقنده بيله بيلديكمز شيلر بزده‌اونك ايقاع ايده‌بيلديكى احساسات ايله طويغولرمزك‌تولد وتحليسنده‌كى‌نظام وترتيبى ادراك‌ايتمكدن عبارتدر. روح ديديكمز جوهرده‌خى اوحسياتك (محل مجهولى récipient inconnu) در؛ حسيات مذكوره‌نك (سبب مجهولى cause inconnue) ده (جسم corps) تسميه ايتديكمز ديكر جوهردر .

ديمك اولويوركه بيلديكمز – هم الك اول يقيناً بيلديكمز – حسياتدر . صوكره ماهيتنى‌بيلمه‌ديكمز ايكى‌جوهروار . برى جسم، ديكرى‌ده‌روحدر. بو ايكى جوهر يكديكريله مناسبتده‌در . جسم تأثيرات واقعه‌سيله روحده برطاقم آثار وقوعه كتيرييوركه حسيات‌اودر . بوصورتله روح، اوآثارى تلقى ايدن محل مجهول اولمش اولويور .

بومناسبات متقابله بالجمله (محمولات attributs) ى توليد ايدييور . چونكه بوتون احوال روحيه‌مزى يا كيفيات وجدانيه وياخود خواص جسمانيه اوله‌رق تلقى ايده‌بيليرز . اوتقديرجه ياروحه ، ياخود جسمه حمل ايده‌بيليرز . ايشته (اضافات relations) صنف عموميسى بودر . اوايكى جواهره‌نسبتله بونلراعراض صاييليز . بونلر دخى ايكى (طور modalité) اوزره، ملاحظه اولونه‌بيلير : (كميت) ، (كيفيت) ! .

ميل، مفصل ومكمل اولان (منطق) كتابنده مقولاته دائر بر خيلى

تنقیدانه کیریشدکدن صوکره بو نتیجه‌یه پیوسته اولویوز ؛ وبالجمله اضافاتك Catégorie
اشیا آره‌سنده دکل، کندی حالات روحیه‌مز آره‌سنده موجود وجایکیر
اولدوغنی قید ایتمکدن کندینی آله‌میور ، فلسفه‌ده هیوم وهله بارقله‌نك
نظریهٔ معرفتنی تصویب واصلاح ایدن بو (ایده‌آلیست) فیلسوف ذاتاً
باشقه‌تورلو دوشونه‌مزدی . [idéalisme و subjectivisme تعبیرلرنده
تفصیلاته باقیکز !.]

مع‌مافیه کندی تصنیفنك (قیمت عملیه valeur pratique) سندن
قطعاً شبهه ایتمیور . [قضایا حقنده‌کی نظریاتی تدقیق ایتدیکمز زمان بو
جدولك قیمت عملیه‌سی تظاهر ایده‌جکدر ...... دها ایی بر مقولات
جدولی ترتیب ایدیلنجیه‌قدر بو تصنیف ارسطونك‌کنه ترجیح ایدیله‌بیلیر ؛
زیرا منطقك مؤسس مشهوری اولان استاد یونانی‌نك معهود مقولات
جدولی بر (جنین‌ساقط) کبی‌در.] یعنی هم جانسز همده کماله‌ایرمه‌مشدر
دیمك ایستیور .

سپنسر، مفهومات کلیه واولیانك (منشأ origine) نه دائراوته‌دنبری
(تدربیون les empiristes)ایله(عقلیون les rationalistes)آره‌سنده
جایکیر اولان اختلافی (نظریهٔ تکامل doctrine de l'évolution)
سایه‌سنده حل ایتمشدر . [apriori تعبیرینه باقیکز !]

مقولاتك عددینه ، ترتیبنه کلنجه، (مقاومت résistance) حسنی
ابتدائی وتحدسی اولمق‌اوزره اساس اتخاذایدوب بوتون‌مفهومات‌اصلیه‌مزی
اوندن چیقاریور . اولا (قوت force) ، صوکره (ماده matière) ،
(حرکت mouvement) ، (زمان temps) و (مکان espace)
فکرلری، هپ‌مقاومت‌حسندن طوغیور. بوحسه‌بناءً واقع‌اولان‌تجاربمزدن
(بالتعمیم وبالتجرید par généralisation et abstraction) ذهنمزده
بویله برچوق مفهومات کلیه حاصل اولمشدر .

خلاصه عیانا کورولویورکه بویله بوتون جهان مادی ومعنوی حقنده‌کی
افکار وحسیاتمزی حصر واحاطه ایده‌بیله‌جك صورتده بسیط ومعدود
بر طاقم (مقولات جدولی) یاپمق ایچون نامحدود یوللر بولونه‌بیلیور

Catégorie وهر فیلسوف مزاج ذهنیسنه کوره بر نقطهٔ نظر انتخاب ایده‌بیلیور . بوراده ارسطونك نقطهٔ نظری لسان ایله علاقه‌داردر . حالبوکه قانتك جدولی منطق براساسه استناد ایدییور . میلك‌کی صرف پسیقولوژیقدر . سپنسرككی ایسه تمامیله (میخانیکی mécanique) بردوشونوشدر . الی آخره !..

بومقولات بحثنه بوتون فلاسفهٔ اولین ومتأخرینك بودرجه فوق‌العاده بر اهمیت ویرمه‌سی برچوق سببلره باغلیدر ؛ بومقاله‌ده ویرمش اولدوغم ایضاحاتدن او اسبابك ماهیت وقیمتی لایقیله آ کلاشلمش اولسه کرکدر . اولا تصنیف علم اعتباریله مسئله‌نك اهمیتی درکاردر . ثانیاً بو مفهومات کلیه‌نك منشأنه عائد اولان مباحثاتك (تدریبیه) و (عقلیه) مناقشاتنه اساساً وقویاً علاقه‌سی واردر . یکدیکرینه شدتله رقیب اولان بو ایکی مسلکك (اصول méthode) مسئله‌سیله رابطه‌سی اوقدر صمیمیدرکه بومسئله حل اولونمادقجه اصول لایق وجه‌اوزره تعین ایده‌مز . اوندن ماعدا مقولات عجبا افکارمزكمی ؟. تحدساتمزكمی ؟. لسانمزكمی ؟. یوقسه بالذات اشیانكمی اشکال عمومیه‌سیدر ؟ . سوأله نه‌تورلو جواب ویریلیرسه حقایق اشیایه وکندی علممزك ماهیت وقیمتنه‌دائر ترتیب ایده‌بیله‌جکمز (نظریهٔ معرفت théorie de la connaissance) ده کیشه‌جکندن، مقولات حقنده ویریله‌جك حکمك مذاهب فلسفیه‌یه دخی شدتله تأثیری اولور . ایشته بوکبی سببلردن طولایی هر فیلسوف بو بحثه اهمیت ویرمش وبوخصوصده بهمه‌حال بر فکر بیان ایتمك مجبوریتندن قورتوله‌مامشدر .

بومقاله‌نك دها بدایتنده سویله‌مشدم‌که ارسطونك، ماهیت و حیثیت مقولات حقنده‌کی فکری ذره‌قدر واضح اولمامقله برابر بوبابده‌کی ملاحظاتندن تورلوتورلو معنا چیقاریله‌بیلدیکی ایچون، بوتون بومناقشه‌لر، اونك محرراتندن، اونك باشنك آلتندن چیقمشدر دەنیله‌بیلیر .

[universaux و scholastique کلمه‌لرنده مثاللره ومناقشه‌لره باقیکز !.]

بو کلمه‌دن مشتق اولمق اوزره برده (catégorique) تعبیری واردرکه (صفت adjectif) در . بو کلمه، صفت اوله‌رق ایکی ترکیب اصطلاحیده داخلدر ؛ بری : (proposition catégorique) درکه منطق اصطلاحات

Catégorie مشهورەسندندرو(قضیهٔ حملیه) دیمکدر. دیکری(impératif catégorique) درکه قانتك ایجـاد ایتمش اولدوغی تعبیرات اخلاقیـەدندر . [برنجی‌سی ایچون proposition کلمەسـنه ایکنجیسی ایچونده impératif کلمەسـنه باقیکز !.]

بردە (catégorumènes) تعبیری واردرکه اودەمنطق اصطلاحاتندندر و (محمولات) دیمکدر .

[بونك ایچونده prédicables کلمەسنده ایضاحات ویرلمشدر .]

Catégorumènes محمولات

[prédicables کلمەسنه باقیکز !]

Catégorique

[impératif کلمەسنه باقیکز !]

Catégorématique

[syncatégorématique و proposition کلمەلرینه باقیکز !]

Causal علی **Causal** (فرانسزجه، انکلیزجه، آلمانجه)

هرهانکی برعلته یعنی سببه منسوب ومتعلق ، دیمکدر . صفت اولەرق قوللانیلیر : (enchaînement causal) ترکیبنده اولدوغی کبی که (تسلسل علی) دیه ترجمـه ایدەرز . (قوانین علیه lois causales) تعبیری‌دە واردر . [lois کلمەسنه باقیکز !.]

منطقدە (قضایای علیه propositions causales) ترکیبي واردر . (چونکه par ce que) ، (زیرا car) ، (تاکه afin que) کبی

Causal سببیت معناسنی افاده واحساس ایدن بر طاقم ادوات مخصوصه ایله یکدیکرلرینه مربوط بولونان (قضایای مرکبه propositions composées) یه بو اسم ویریلیر. دیمك اولیورکه (قضایای علیه) بی تشکیل ایدن اقسام، باشلی باشنه بر رقضیه‌در . بوکبی قضایای مرکبه‌نك بر دعواده مقبول بر دلیل اوله‌بیلمه‌سی ایچون اقسامنی تشـکیل ایدن قضیه‌لری آیری آیری اثبات ایتدکدن ماعدا اونلری یکدیکرینه باغلایان (علاقهٔ تابعیت rapport de dépendance) ی دخی اثبات ایتمك ایجاب ایدر . بناءً علیه بونوع قضایایه او چوجهله اعتراض ایدیله‌بیلیر . [بوخصوصده ایضـاحات آلمق ایچون complexe کلمه‌ســنه مراجعت ایدیکز !]

Causalité

علیت Causalité فرانسزجه

Causality انکلیزجه

Kausalität آلمانجه

Causalità ایتالیانجه

(علت ایله معلول) ، یعنی (سبب ایله مسبب) آره‌ســنده‌کی علاقه‌یه (علّیت causalité) ده‌نیلیر . کرك علم ، کرکسه فلسفه‌ده پك بیوك بر قیمتی حائز اولان بوتعبیرك سـائر اصطلاحات مهمه ایله علاقه‌سی واردر . بناءً علیه ـ اول امرده ـ فرقنی لایقیله تعیین ایتمك لازمکلیر. (علّیت مفهومی la notion de causalité) بهمه‌حال (زمان le temps) مفهومنی متضمن‌در؛ چونکه علیت یکدیکرینی ولی ایدن (حادثات phénomènes) آره‌سنده مشاهده ویاتصور اولونان بر رابطهٔ ضروریه‌در . شوتقدیرجه سبق rapport de succession نسبت توالی) ده آرایه‌جغز ؛ (نسـبت معیت rapport de coexistence) ده دکل ! حادثاتك وقوعی برنسبت توالی عرض ایدر . توالی دخی زمان مفهومنی اقتضـا ایدر ؛ (معیت coexistence) [یعنی برچوق شـیلرك عینی زمانده بر آره‌ده بولونماسی

آنجق مکان مفهومیله علاقه‌دار بر نسبت دیکردر ؛ وبونك سببیتله مناسبتی یوقدر . بومهم فرقی ایضاح ایتمه‌لی‌یم : Causalité

بوتون شوکائناتی تشکیل ایدن اشیاء برسکون مطلق اوزره قالسه‌یدی، زمان حقنده هیچ بر فکر حاصل ایده‌مزدك . چونکه برشی قیمیلدامادیغی ایچون توالیٔ حادثات ممکن اوله‌مازدی ، حتی حادثات اولمازدی . مع‌مافیه ینه هرشی برلی برنجه ــ الی غیرالنهایه ــ اولدوغی کبی طوره‌بیلیردی . فقط برشیئك وضعیت مخصوصه‌سنده دیکر بر شیئك سبب اولماسی دوشو ـ نوله‌مزدی . نته‌کیم بوکون هرشی متحول ومتحرك اولدوغی حالده دخی، بز، سببیت مفهومنده مکانك ذره‌قدر علاقه‌سی اولدوغنی کوره‌میورز . مثلا بنم بوکون آرناوود کوینده وکندی کتبخانه‌مده بولونوشم، ببك اسکله‌سنك، یاخود بکلربکی جامعنك وضعیت مخصوصه‌سیله علاقه‌دار بر حادثه دکلدر . چونکه دون باشقه بریرده ایدم واوجامع شریف ایله اسکله ینه عینی موقع ووضعیتده بولونیورلردی . دیمك که وضعیتك وقوع حادثاتده دخل وعلاقه‌سی یوقدر . فقط بوادعا یاکنش آکلاشلماسین !. [وقوع حادثات ایچون مکانك لزومی یوقدر] دیمیورم !. بالعکس وقوع حادثات ایچون برنجی شرط مکاندر . او اولمادقجه حادثه تصوری ممتنعدر . حتی بعضی احوالده (وضعیت position) ی سبب اوله‌رق بیله قبول ایتدیکمز واردر ؛ مثلا [یوکسك بر سویه‌ده بولونان (برصوکتله‌سی une masse d'eau) برحرکت میخانیکیه ایقاع ایده‌بیله‌جکی جهتله ده‌کیرمن ایشله‌تمك ایچون برسبب اوله‌بیلیر !] دیرز وپك طوغرودر . [énergie کلمه‌سنده تفصیلاته‌باقیکز !.] لکن، شوقدر وارکه صو کتله‌سنك یالکز اووضعیتده بولونماسی ده‌کیرمنی ایشلتمکه کافی برسبب اوله‌ماز. (حرکت mouvement)ده ایستر ؛ صو ــ برشلاله صورتنده ــ آشاغی دوکولملیدرکه بر (تأثیرفعلی) حصوله کتیره‌بیلسین . حرکت اولدیمی ؟. زمانده برابردر . ایشته اوندن طولاییدرکه فیلسوفلر علتی دائما زمان ظرفنده آرامشلر، وعلیت دیدیکمز رابطه‌یی تعریف ایچون : [سلسلهٔ زمان ایچنده وقوعه کلن حادثات آره‌سنده برعلاقهٔ ضروریه‌بدر .] دیمشلردر .

Causalité بورادەکی ضرورت، توالیٔ وقوعاتده منظور واوشرطله ممتاز اولدوغی ایچون (وجوب منطقی nécessité logique) دن بوسـبوتون باشقه بر شیدر . واجب اولان روابط منطقیەده زمان‌مفهومنك اصلاً وقطعاً دخلی یوقدر : [جزؤ کلدن اصغردر !] دیدیکمز زمان جزؤك کله شو حیثیتله نسبتنده زمانك نەدخلی اولەبیلیر؟.. حتی‌بز، سببی مسببدن‌اول دوشونورز؛ برنجیسی (مقدم antérieur) فرض‌ایدەرز . مع‌مافیه بوتقدم بیله (زمانی chronologique) دکل،آنجق (منطقی logique) در. [antériorité کلەسنه باقیکز !]

(علیت) تعبیرینك، برده (تصادف hasard) کلەسیلەمناسبتی واردر. بو ایکی کلەنك متضمن وناطق اولدوغی اعتقـادات اوقدر متناقض‌درکه ، مباحث فلسفیەده ناقابل حل بر (قیاس مقسم dilemme) تشکیل ایدر ؛ چونکه بو مسـئلەیه متعلق اولان دعوای اسـاسی ایکی (قضیهٔ متناقضه antinomies) شکلنده ادا ایدیلەبیلیر : [وقوع حادثات اسبابه باغلی‌در . ارادت‌یوقدر!] ،یاخود [حادثات‌طبیعتده مشهوداولان‌سلسلهٔ‌علیت، مطلق دکلدر . علل مستقله واردر ! .] یعنی [هرشی تصـادفی اولەرق وقوعه کلیرا] دیەدوشونولەبیلیر. [libre arbitre و déterminisme, antinomie تعبیرلرنده تفصیلاته باقیکز !]

کورولویورکه (مبـدأ علیت principe de causalité) دیدیکمز اعتقادك اڭ‌مهم مسائل‌مابعدالطبیعیه وعلمیەایله صمیمی بررابطەسی اولدوغی کیبی عقائد دینیەمزه دخی طوقونور یرلری واردر . حتی مابعدالطبیعیات ، منحصراً (مبدأعلیت) اوزرینه مستند بر علمدر . تعییزك اهمیت عظماسی بو اسـاسلره تعلقندن ایلری کلیور . منطقده دخی قیمتی پك بویوکدر ؛ چونکه (استقرا l'induction) آنجق بو پرنسیپه طایانیر .

(جون‌ستوئەرت‌میل J. S. Mill) مبدأعلیتك درجهٔاهمیتنی آکلاتمق ایچون ـ مفصل منطق کتابنده ـ برباب مخصوص آچیور واوزون اوزادی‌یه ملاحظاته کیریشیورکه پك مختصر بر شکلده تلخیصاً عرض ایدەبیلەجکم : بوفیلاسوف ومنطقی‌شهیر، حادثات عالمك ـ یکدیکرینەنسبتله ـ ایکی (رابطهٔ

Causalité مستقله rapport distinct) اوزره واقع ومشهود اولدوغی نظر دقته آلیور . بری [نسبت معیت] ، دیکریده [نسبت توالی] در . برنجیسی مکانله، ایکنجیسی زمانله علاقه داردر . نته کیم برازاول، مقدمه بحثنده عرض ایتدیکم کبی، (علت cause) دیدیکمز کیفیتك آنجق بوایکنجی نوع نسبتلردن اولدوغی آکلاشیلیور. مکانك قانونلری حقایق هندسیه در . برده (قوانین اعداد les lois de nombre) واردرکه، هم زمانه ، هم مکانه تطبیق ایدیله بیلدیکی ایچون اونلرك (حقایق کلیه véritée universelles) اولدوغنده ذره قدر شك وشبهه قالماز .

فقط یالکز بوحقیقتلرله اکتفا ایدرسه‌ك، اونلردن آنجق زمان ومکانه متعلق بعضی (نسب مجرده rapports abstraits) استدلال ایده بیلیرز . چونکه یالکز مکان وعدد قانونلرندن، منحصراً مکانه وعدده متعلق فکرلر استخراج ایدیله بیلیر . حالبوکه وقوعات عالمه تعلق اولان حقیقتلر آره سنده بزم ایچون الك قیمتلیسی حادثاتك (نظام توالی ordre de succession) سنی کوسترنلردر . وقوعات مستقبله حقنده کشفمز وکندی منفعتمزه موافق اوله جق صورتده احوال ممکنه یه اجرای نفوذ ایدیشمز، هپ بوخصوصده‌کی قناعت علمیه مزه استناد ایدر . اکر عالمده جریان احوالك، عینی شرائط تحتنده عینی صورتله وقوعبوله جغنه قطعیاً اینانماسه یدق، هیچ برشیئه اینانه مازدق؛ هیچ بر حادثه‌یی وقتندن اول کشف ایده مزدك ؛ هیچ بردعوایه جسارت ایده مز، وهیچ بردلیل کتیره مزدك. مثلا: هوایه آتیلان طاشك برمدت صوکره تکرار یره دوشه جکنی، صولرك بایبر یوقاری آقمایه جغنی، یارین صباح یکیدن کونش طوغوب افقمزی تنویر ایده جکنی کمال اطمئنان ایله بیلیورسه‌ق، البته جریان حادثاتده لایتغیر بر انتظام اولدوغنه ایمان ایتدیکمزدندر . بو احوال متسلسله‌ده، بر حادثه‌نك مطلقا بر اولکی حادثه نتیجه‌سی ویاخود بعضی عوامل متقدمه (محصله résultante) سی اولدوغی دوشونمکدن امتناع ایده میورسه‌ق، بهمه حال هرحادثه‌نك برسبب موجبی اولماسی لزومنه قوتله اعتماد ایتدیکمزدندر . بولزومك هیچ بروجهله وهیچ برشرط وقید ایله مقید اولماماسی دخی آیریجه اثبات ایدییورکه بواعتقاد قویم، بر (قانون

کلی loi universelle) نك حکمی‌در . کورولیورکه بو، بوتون تجارب Causalité
بشریه‌نك ساحهٔ امکان واحتمالنی احاطه ایدن بر حقیقت واجبه‌نك دستور
افاده‌سیدر .] وار اولمغه باشلایان هرشیئك برسببی اولمق کرکدر !.]
دییورز !..

ایشته (قانون علیت la loi de causalité) ویاخود (مبدأ علیت
principe de causalité) دیه مشهور اولان حقیقت کلیه بودر. برشیٔ
ایله سبب وجودی آره‌سنده‌کی علاقه دخی (رابطهٔ علیت) در .

بزم فکرمجه بوکبی حقایق‌کلیه واساسیه‌یه قانون‌دیمکدن‌ایسه (پرنسیپ=
مبدأ) تعبیرینی قوللانمق اولی' ومرجحدر .] loi و principe کلمه‌لرنده
سبب ترجیح ایضاح اولونمشدر] .

مبادئٔ معلوماتمز ومعتقداتمز میاننده اك بویوك واك قیمتلیسی صحیحاً
بودر ؛ وبالجمله مبادینك برنجیسیدر . مابعدالطبیعیاتك آرادیغی ، ادیانك
(الله) ، (خالق) ، (مسبب‌الاسباب) ناملریله قبول وتقدیس ایتدیکی
(مبدأاول premier principe) هپ‌اودر .] cause کلمه‌سنده تفصیلاته
باقیکز !.]

تدقیقات‌تاریخیه‌و(آنتروپولوژیه anthropologique) کوستریبورکه،
انسان ، بر پارچه فکر ونظره قابلیت کسب ایده‌جك بردرجه‌یه کلنجه ،
(مبدأعلیت) ، مبهم‌برصورتده ذهننه سنوح‌ایتمکه باشلامش اولسه‌کرکدر.
مع‌مافیه، یونان قدیم مدنیتی، خیلی‌دن خیلی مترقی برمعنویت اثری‌اولدوغی
حالده ، فلسفهٔ یونانیه تاریخی اثبات ایدییورکه اسکی فیلسوفلر مبدأ علیته
اعتقاد ایتمکله برابر ، اونك بر (قانون کلی) اولدوغنه - بزم کبی -
ایناممیورلرمش .

(میل J. S. Mill) منطق کتابنك (استقرا induction) بحثنده
شو کیفیتی نظر دقته عرض ایدییورکه :] وقوعات عالمك - قوانین معینه‌یه
کوره - مطرد برصورتده توالی ایتدیکنه نوع‌بشر، دائما اعتقاداتمیورمش.
عکس ادعا (فعلاً en fait) طوغرو کورونمیور . یونان فیلسوفلری
- ارسطوده‌برابر اولدوغی حالده - (تصادف = le hasard = τύχ =

تیه) ی وبر شیئك كندی كندینه وقوعه كله‌بیلمه‌سی یعنی (طوعیت == Causalité
spontanéité == αὐτόματον == آفتوماتون) ی (عوامل طبیعیه
automate] . صیره‌سنده ذكر ایدییورلردی (agents de la nature
(le passé كلمه‌سنه باقیكز !] تعبیر دیكرله ، امین دكل ایدیلركه (ماضی
دائما متشابه ومطرد بر صورتده جریان ایتمش اولسون واستقبال ماضی‌یه
بكزه‌یه‌بیلسین ! . « یعنی جریان حادثاتده اطراده اینانه‌میورلردی دیمك
ایستیور . » بوكون بیله فیلسوفلرك یاریسندن فضله‌سی – حتی بویله بر
اطراده اینانمق انسان ایچون غریزی وآنی براعتقاددر، ده‌یوبده بو ادعا-
سنده اصرار ایدن مابعدالطبیعیون بیله – اویله صانیورلركه حادثاتك مهم بر
صنفی، مثلا (ارادات les volitions) مبدأ علیته قارشی براستثنا تشكیل
ایدییور، چونكه اراداتمز هیچ بر (قانون معین loi déterminée) .
تابع دكلدر .] الی آخره !...

میل ، مفهوم علیتك (حقایق قبلیه vérités aprioriques) دن
اولمایوب تجربه‌دن متولد بر (قانون استقرائی loi inductive) صایلماسی
لازمكله‌جكنی، بداهتاً اثبات صددنده، بودلیل تاریخی‌یی – تواتر بینه‌سی
كبی – ایراد ایدییور . هرحالده بودلیل، (قانت kant) وپیرولری علیهنه
توجیه اولونمشدر ؛ زیرا بوفیلسوف مبدأ علیتی (مقولات catégories)
صیره‌سنده كوسترمش ومقولاتك (حقایق قبلیه) دن اولدوغنی شدتله ادعا
ایتمشدی . [catégorie كلمه‌سنده تفصیلاته باقیكز؛ empirisme تعبیرنده
دخی بومسئله اطرافیله مناقشه ایدلمشدر؛ apriori لفظنده‌ده خیلی ایضاحات
واردر !..]

میلك روایتی پك طوغرودر ؛ چونكه بدیهی‌در . یالكز شوراسی
– شایان دقت اولمق اوزره – محققدركه بالجمله حادثات عالمك برقانونه تبعاً
ومطرداً جریان ایتمكده اولدوغنی كاه قبول وكاه رد ایتمك مجبوریتندن
طوغوبده اعتقادمزی افساد ایدن شو (نقیضه antimonie) ، هیچ بر
زمان بوكونكی قدر قهرانه برقوتله حكمنی احساس ایده‌مه‌مشدی . بوكون
صحیحاً برقیاس مقسم ایچنده محبوس اوله‌رق بومسئله‌یی حل ایتمكه چالیشیورز

Causalité ویکدیکریله تماماً متناقض کورونن ایکی احتمال خارجنه چیقه‌مادیغمز کبی ، آره‌ده خط اتصال اوله‌بیله‌جك وتناقضی رفع ایده‌جك دها شامل بر دستور دخی بوله‌میورز . (مبـدأ علیت) ـ ادعا اولوندوغی وجهـله ـ بوتون موجوداتی شـامل بر حقیقت کلیه ایسـه، [هرشیئی بر قانون قدیم وقویم موجبنجه مطرداً وقوعه کلیور ، ارادت یوقدر ؛ یالکز بزم حرکاتمزده دکل، وارلق عالمنده‌ده یوقدر . بناءً علیه (فعّال لما یرید) یعنی (دیله‌دیکی کبی ایشلر) برقدرت مطلقه دخی اوله‌ماز !..] دیمك طوغرو کورونور، یعنی منطقی اولور . بوده اللهی قطعاً انکار ایتمك دیمکدر، چونکه بالمجبوریه اورایه واریر . [atheisme کلمه‌سنه باقیکز !]

یوق، اکر ـ برطاقم فلاسفهٔ مابعدالطبیعیونك ادعا ایتدکلری وجهله ـ مبدأ علیته قارشی هیـچ اولمازسـه بعضی حادثات مثلا اراداتمز ، حقیقتاً بر استثنا تشکیل ایدیپورسه، اوتقدیرده مبدأ مذکورك، ظن اولوندوغی کبی (کلّی universel) اولمادیغی تحقق ایدر . اویله اولونجه‌ده حادثاتِ عالمی ایکی بویوك قسـمه آییرمق لازمکایرکه [بریسی قانون علیتك حکمنه تبعـاً قطعیاً ومطرداً واقع اولور . مثلا حادثات آفاقیه کبی !.. دیکر برقسمی‌ده هیـچ برقانونه منقاد اولمایوب ارادت مسـتقله‌مزك جلوه‌سـنه کوره صرف (کیفی arbitraire) برصورتده ظهوره‌کلیوریر؛ حادثات ارادیه‌مز کبی !.. بو غریب ادعا اسـاس اتخاذ ایدیلنجه علومی‌ده ـ بالمجبوریه ـ ایکی بویوك صـنفه آییرمش اولورز . برنجی صـنفده داخل بولونان علومك غایه‌سی ـ تسلسل اسباب دلالتیله ـ قوانین طبیعتی کشف ایتمك اولدوغی حالده ، ایکنجی طاقمی تشـکیل ایدن علوم، [مثلا پسـیقولوژی، تاریخ، اخلاق، سیاسیات، حقوق .] بویله بر غایه‌یه اعتبار ایتمه‌مك لازمکلیر . حالبوکه‌اویله علم اوله‌مایه‌جغی تعریف وایضاحه حاجت یوقدر . غایهٔ علم، حادثات عالمده تسلسل براسبابی تعیین ایتمکدن عبارت کبی‌در .

واقعا، بوایکنجی طاقمده کوستردیکم علومك، (ریاضیات les mathéma- tiques) کبی(علوم صحیحه‌وثابته sciences exactes et positives) دن اولمادیغی شبهه‌سزدر . فقط بوکا سبب ، وقوعات سیاسیه واخلاقیه‌ده ارادت

Causalité بشریه‌نك دخلی اولدوغندن طولایی ، اوتورلو حادثاتك کبی برصورتده ظهوره کلمه‌سی دکل، فوق‌العاده معضل‌اولماسی‌در؛ وبالخاصه (ارادت‌بشریه la volonté humaine) کبی – ماهیتی اکلاشلماز، درجهٔ تأثیری حقیله تقدیر اولونه‌ماز – بر عاملك، حسابده داخل بولونماسیدر . یوقسه بزم کندی جسمانیتمزله برابر اراداتمزکده حادثات عالمدن معدود وقانون علیته قطعیاً تابع اولدوغنده شبهه یوقدر . بز، حیات قیدیله محیطمزه باغلی‌یز . (تضییق نسیمی pression atmosphérique) ده فوق‌العاده بر تغیر وقوعه کلیویرسه‌یدی، ارادت، حس واعتقادی نه‌اولوردی ؟ .. بیلمم ! .. برکون کونش طوغماییویرسه‌یدی کرهٔ ارض اوزرنده اثر حیات‌قالمازدی‌که جلوهٔ ارادته احتمال اوله‌بیلسین ! ..

[بومسئله‌نك مناقشه‌سی ایچون déterminisme کلمه‌سنه باقیکز !]

بر طرفدن ارادات شخصیه‌نك معاملات بشریه و وقوعات اجتماعیه‌ده بدیهی کورونمه‌سی – هله اخلاق بحثنده – تسلیم واثباتی واجب بر (عامل agent) عداولونماسی، دیکر طرفدن‌ده امکان‌علمك، آنجق (ایجابیه = déterminisme) مذهبنه‌موافقتله مشروط‌اوله‌بیلمه‌سی، بوتون‌فیلسوفلری وبالخاصه – اعتقادات منصوصه ایله متناقض فکرلر بیان ایتمك ایسته‌مه‌ین – بعضی مابعدالطبیعیونی برخیلی دوشوندورمکده ایدی . اوته‌دنبری بو بحث اوزره جریان‌ایدن‌مناقشات، افکارمتضاده‌یی ذاتاً یکدیکرینه دهازیاده‌تقریب ایتمش بولونویوردی . اووقت (علاقهٔ علیت) ی ایکی تورلو تصور ایتمك چاره‌سی بولوندی . فیلسوفلرك بر قسمی، اوته‌دنبری ادعا ایدییوردی‌که [عالم‌حادثات خارجنده، سبب‌نامنه برموجودیت مستقله یوقدر . برحادثه‌نك سببی، اوکا تقدم ایتمش بولونان دیکر بر حادثه‌در ؛ ویاخود اونك وقوعنه میدان ویرن سائر برطاقم حادثاتك محصلهٔ تأثیراتی‌در .] بو ادعا تحقیقات علمیه ایله قطعیاً مصدق ومحقق بولوندوغی ایچون رد اولونامادی . بوکا (علیتِ تدریبیه causalité empirique) نامی ویرلدی ؛ وبناءً علیه تجربه‌دن‌طوغمش وبالاستقراحاصل‌اولمش بر(مفهوم‌کلی notion générale) صاییلماسی لازمکله‌جکی ضمناً تسلیم واعتراف ایدلمش اولدی . فقط برده

Causalité (علیت مابعدالطبیعیه causalité métaphysique) دوشـونولدیکه بو تصوره کوره (علت) ، بر حادثه ویاخود بر طاقم حادثات دکل، بر (جوهر فاعل substance active) ، فرضـا بر (قوت force) ، بر (عقل intelligence) اولویوردی ؛ وبالطبع بو حیثیتله تصور اولونان اویله بر جوهر مستـقللك ، حادثات نوعنـده داخل بولونه‌بیلمه‌سی فرض وتجویز ایدیله‌مزدی . [الله، کائناتك علتیدر !.] ، [ارادت، افعالك سببیدر !.] دەنیلدیکی زمان (علت وسـبب) تعبیرلری بو ایکنجی معناده تلقی ایدلمش اولور . بو کلمه‌لر، شوتقدیرجه ـ نوعما ـ مصدر ومنبع معناسنی ایما ایدر . بوکا (علیت وجودیه ویاخود لدنیـه causalité ontologique) دخی دەنیلمکده‌در .

(علیت مابعدالطبیعیه) تصورینی، چوق فیلسوفلر، کرك ارادت مطلقه، کرکسه ارادت بشریه فکریله ـ بردرجه‌یه‌قدر ـ قابل تألیف بولویورلر . بر (قدرت کلیه) نك (بالذات عامل spontané) ، (حر libre یعنی فعـال لما یرید) و (مطلق absolu) اولماسی ایله بر (منبع قوت source d'energie) ، بر (علت اولی cause première) تشـکیل ایده‌بیلمه‌سی کیفیتی (ممتنع‌التصـور inconcevable) بر فکر دکلدر !. دییورلر . [inconcevable تعبیرنده بومسئله‌نك مناقشه‌سنه باقیکز !.]

بوتصور، واقعا، برقدرت مطلقه‌نك، یاخود برجوهر مستقلك (مصدر آثار) اوله‌بیلمه‌سی ادعاسنی ـ بردرجه‌یه‌قدر ـ اعتراضدن قورتاره‌بیلیر . ذاتاً اونیت و او مجبوریتـله مُلهَم اولمش بر فکردر . فقط (روح علم l'esprit de la science) ایله غـیر قابل توفیق بر دوشـونوشدر . [science کلمه‌سنه باقیکز !]

(علیت تدریبیه) تصـوری ـ طوغرودن طوغرویه ـ (ایجـابیه déterminisme) مذهب فلسفیسنه واریر ؛ وبناءً علیه (ارادت مطلقه) دعواسیله قطعاً اویوشه‌مایه‌جغی ایچون بعضی (عقائد منصوصه) ایله دخی عینی درجه‌ده غیرقابل تألیفدر . لکن علمك اصولی واعتقادی دائما بودر .

علیتی بر باشقه نقطهٔ نظردن دخی ایکی وجهله تلقی ایدنلر اولمشـدر ؛

Causalité برجوهرك ديكر برشى اوزرنده بالفعل برتأثير ايقاع ايتديكى تصوراولونورسه بوكا (علیت متعديه causalité transitive) دەنيليور . (لايب نيچ Leibnitz)، (مونادولوژى Monadologie) نام اثرنده برطاقم (موناد monade) لر فرض ايتمشدى كه بونلر ـ نوعما ـ ادراك وتصوره قابليتله مفطور وصرف (روحانى spirituel) اركان بسيطه‌در . عالم خارجى ايله هيچ بر علاقه‌لرى يوقدر . (موناد) ، كندى دائرهٔ ادراكى وحوزهٔ موجوديتى خارجنه چيقوبده برتأثير اجرا ايده‌مز . آنجق كندى معنويتنده محبوسدر . بناءً عليه ـ فيلسوفك شو ادعاسنه كوره ـ علیت متعديه تصورى باطلدر . روح ايله ماده آره‌سنده تأثيرات متقابله اوله‌ماز . يعنى [نفسمزله عالم محيط آره‌سنده سببيت علاقه‌سى يوقدر . احوال روحيه‌مزايله حادثات ماديه علاقه‌دار دكلدر !.] ديمك اولور . حالبوكه بوتون فيلسوفلر، روح ايله عالم خارجى‌نك مناسبت متقابله‌سنه ايناniيورلر، و ـ بومناسبتى (منشأعلم source de la conn.) عد ايتسينلر ، ايتمه‌سينلر ـ هرحالده تتبع وتعريفه چاليشيورلردى . (لايب‌نيچ) بويله برمناسبت متقابله امكانى انكار ايديبوركه پسيقولوژيده (نظريهٔ موازات théorie du parallélisme) بوندن طوغمشدر .

[aperception, monadologie, association, parallélisme تعبيرلرينه باقيكز !]

برده (علیت مندمجه causalité immanente) تعبيرى واردر . كندى انقلاباتنه، فعاليت ذاتيه‌سيله وجود ويرن، كندى اشكالنى، كندى ابداع وتوليد ايدن برجوهرك نوع عليتنى تعريف وبيان ايچون بو تعبير ايجاد اولونمشدر . شوحالده اويله برجوهرك وبوتون (اطوار موجوديت modalités d'existence) نك سببنى ، كندى خارجنده آرامايوب فعاليت ذاتيه‌سنده بولمش اولويورز ديمكدر ؛ وبو تقديره كوره اوشى ـ هرنه‌ايسه ! ـ كندى كنديسنك سببى اولمش اولور . بوكا: (causa sui = علة لذاته) دخى دەنيلير . [cause كلمه‌سنده تفصيلات وتنقيداته باقيكز !]

Causalité (مبدأ علیت principe de causalité) علم بشرك اس الاساس قوامیدر. بالجمله مبادی و حقایق اوكا استناد ایدر . (مبدأ وجوب principe de nécessité) اونك الهام ایتدیكی بر اعتقاددر . علوم صحیحه بو اعتقادی اساس اتخاذ ایتمه‌دكجه ممكن اوله‌ماز . حتی (علم science) بو مبدأی بلا تنقید قبول ایدر و كشفیات وتحقیقاتنده هپ اونك عالمشمول اولان حكمنی اثبات ایدر . لكن اونی موضوع بحث ایتمز . بو ، مابعدالطبیعیاتك وظیفهٔ مهمه‌سیدر . الهیات ، دخی كائناتك وجودینه برسبب آرامق واونی اثبات ایده‌بیلمكدن باشقه برغایه تعقیب ایتمز . برشیئی آكلامق ، برحادثه‌یی تعریف ایتمك دیمك ، اونی - اسبابنه عطفاً - تعیین ایله‌مك ، یعنی اوحادثه‌نك صورت وقوعنده ذی‌مدخل اولان اسباب وعواملی كشف ایدوب كوسترمك دیمكدر . بزم ایچون پك بویوك بر قیمتی حائز اولان (یقینیت علم certitude de la connaiss.) مسئله‌سی دخی (مفهوم علیت) ایله حیثیتاً علاقه‌داردر . بوكا عارض اولان هرهانكی بر (شبهه doute) ، الك اول اونك تملنی صارصار . اوكا توجیه اولونه‌بیلن هرنوع اعتراضات بونك حیثیتنی رخنه‌دار ایدر . بناءً علیه بوسببله‌دركه (حسبانیون les sceptiques) هرزمان مبدأ علیتی جرح ایده‌رك (یقینیت علم) اعتقادینی شبهه‌یه دوشورمك یولنی طوتمشلردر . (تنقیدیون les criticistes) ایسه (یقینیون les dogmatistes) اعتقادینی صارصوب ییقمق ایچون ، (وجوب علیت) دعواسنی تدقیق وامتحان ایله ایشه كیریشمه‌یی مسلك مخصوص اتخاذ ایله‌مشلردر .

تاریخ فلسفه كوسترییوركه اوته‌دنبری سوفسطائیه وهله حسبانیه وتنقیدیه فرقه‌لری اربابی مفهوم علیتی شبهه‌یه دوشوره‌جك صورتده بحثه كیریشمشلر وسببیت فكرینك صرف برعقیدهٔ انسانیه اولدوغنی وحقیقتده هیچ حالده سبب نامنه بر (شی objet) بولونماسی لازمكلمیه‌جكنی ادعا ایده طورمشلردر .

[scepticisme و criticisme كلمه‌لرنده (آنه‌سیده‌م) و (هیوم) ك بوخصوصه‌دائر افكارینه باقیكز !]

فی الحقیقه مفهوم علیتك (انفسی subjectif) وعندی برعقیده اولوب

Causalité اولمادیغی بوکون دخی اك حرارتلی برمباحثه‌یه میدان ویرمکده‌در . اوندن ماعدا بوفکرك تجربه‌دن حاصل اولوب‌اولمادیغی دخی عینی درجه‌ده اهمیتلی بر بحث تشکیل ایدر ورابطهٔ علیتك عقل ایچون (واجب nécessaire) اولوب اولمادیغنه دائر بالجمله مباحث ومسائلی قورجالار .

[rationalisme و empirisme, habitude, association کلمه‌لرنده بوخصوصاته متعلق مناقشات واردر !]

بورابطه، بوتون اضافات سائره‌نك اساسیدر . معلوماتمزك جمله‌سی‌ده (اضافات relations) قبیلندن اولدوغی ایچون رابطهٔ‌علیت‌حقنده ویریلن حکم بوتون علم بشری شامل اولمش اولویور . اگر بو [اعتقاد عندیدر] دیر ایسه‌ك معلوماتمزده عندیدر دیمك چیقار . [حقیقت اشیایه موافق ومطابق در] دیرسه‌ك معلوماتمزك‌ده اویله اولماسی لازم کلیر . الحاصل بو علاقهٔ علیته ویره‌جکمز صفت وقیمت هر نه ایسه علم بشر دخی اوصفتی طاقینیر ، اوقیمتی حائز اولور . اونك حقیقتی انکار اولونورسه علمك حقیقتی انکار ایدلمش اولور . بناءً علیه اهمیتی هر شیدن اوستون وزیاده‌در ؛ اونك ایچون فلسفیات ومابعدالطبیعیاتده وعلومده عمده واساسدر . شوقدر فرق واردرکه مابعدالطبیعیات، علتك حقیقت وماهیتنی تدقیق ایدر . علوم بوتورلو تحقیقاته گیریشمز ؛ [هرحادثه‌نك بر سببی اولماسی لازم کله‌جکنی] بر دستور اساسی اولمق اوزره اول‌امرده قبول ایدر ویالکز سببلری آرار واونلرك آره‌سنده جایگیر اولان سلسلهٔ ارتباطی تعقیب ایدر . حادثاتك وقوعنده قطعیاً ذی‌مدخل اولان (شرائط خصوصیه conditions spécifiques) نی تتبع ایدر . (ثابت نسبتلر rapports fixes) بولورسه (قوانین طبیعیه lois naturelles) کشف ایتمش اولور . اونك ایچوندرکه فلسفه ایله علومك ، حتی علوم آره‌سنده‌ده بعضلرینك مثلا منطق ایله پسیقولوژینك وعلوم طبیعیه‌نك بو مسئله‌یله نظراً وضعی باشقه‌در .

[بوتون بوخصوصاتده تفصیلات آلمق ایچون cause کلمه‌سنه مراجعت ایدیگز !]

Causalité (مبدأ علیت principe de causalité) ، [سببسز برشی اوله ماز !] دستوریله ادا اولونور بر اعتقاددر ؛ و ــ اولجه سویله دکم کبی ــ بالجمله اعتقادات بشریه نك نقطهٔ استنادیدر . دین بحثنده ایمانمزك بیله بونکله قائم اولدوغنده شبهه یوقدر . چونکه بو کائناتك بر خالقی اولماسی لازمکله جکنه اینانمق، بر علت موجبه سی اوله جغنه اینانمق دیمکدر . بوراده شایان دقت اولان جهت شودرکه الهی ــ حکمای مؤمنین ــ بوتون مقولاتك فوقنده طوتدقلری حالده خالقیت صفتیله ینه (علیت causalité) مقوله سنه درج ایتمکدن قورتوله میورلر . [catégorie کلمه سنده ایضاحاته باقیکز !] بوکا سبب، علم بشرك محدود واضافی اولماسیدر .

مبدأ علیت تورلو تورلو دستورلر شکلنده بیان ایدلمشدر . فقط بونلرك یك چوغی فیلسوفلر ایله منطقیون عندنده مردوددر . مثلا [هر معلولك بر علتی اولمق کرکدر !] قضیه سی بو قبیلدندر . بوطرز افاده نك مقدوح اولماسنه سبب، بر (تکریر عبث tautologie) تشکیل ایتمه سیدر : علت ایله معلول کلمه لری (تعبیرات متضایفه termes connotatifs) دندر ؛ یعنی آره لرنده اویله صیقی وصمیمی بر رابطه واردرکه برینی ذکر ایتمك دیکرینی بهمه حال اخطار ایدر، دوشوندورر. یالکزجه (معلول effet) ده بیویرمك (علتی اولان برشی) دیمکله بردر . اویله اولدوغی تقدیرده : [هر معلولك بر علتی اولمق کرکدر !] قضیه سی حشویات ایله مالی، عبث بر (تکرار repétition) در . بناءً علیه فیلسوفلرك توصیه سی وجهله اویله دیمیوب : [هر حادثه نك، هر شیئك بر سببی اولمق کرکدر .] دیمه لی !.

بودستور دخی صور مختلفه ده شرح وتفسیر اولونمشدر . مثلا [بر (وقعه fait) نك ظهورندن اول کلن بر چوق (احوال وظروف circonstances) وحادثات واردرکه او وقعه یی (بالاتفاق par concours) تولید ایدرلر ؛ بونلردن بریسی اکسیك اولدیمی او وقعه ظهوره کله مز . بناءً علیه [احوال وحادثات متقدمه نك جمله سی علیتده ذیمدخل ومشارکدرلر .] دەنیلیرسه، مبدأ علیت (ایجابیه déterminisme) مسلکنجه تلقی وتعریف ایدلمش اولور . [بوتعبیره باقیکز !]

Causalité یاخود: [جوهر اولسون، عرض اولسون ابتداءً وجوده کلن برشیئك علت وجودی هر حالده اوکا (متقدم antérieur) برشیدەدر!] دەنیلیرسە، بوایکنجی طرز تلقی هم (علیت وجودیه causalité ontologique) یی، همده (علیت تدربیه caus. empirique) یی شامل اولەبیلەجکی ایچون دها عمومی بر تعریف صاییلیر . فقط بو فکر، (تسلسل زمانی) اعتقادینی مستلزمدر، وزمان ظرفنده باشلایان شیلره تعلق ایدەبیلیر ؛ اونك ایچون: [ابتدای مطلق commencement absolu یوقدر!] دعواسنه بالضروره منجر اولور . زیرا هرهانکی برزمانده باشلایان بر حادثەنك سببی اوندن اولکی حادثەده آرییور . یعنی علیت دعواسنی (تقدم زمانی priorité temporelle) اوزرینه بنا ایتمش اولویورکه بوصورت، الی غیرالنهایه تسلسل اسبابی اقتضا ایدەجکی جهتله بر (بدایت commencement) تصورینه مانعدر . بناءً علیه خلقت والوهیت مسئلەلرنده عظیم مناقشات دعوت ایدر، چونکه خلقت، (برشیئك هیچ یوقدن ابتداءً ظهوره کلمەسی) دیمکدر ؛ واقعا آلهیون بونی اللهك قدرت خالقەسنه عطف ایدییورلر ، فقط اوراده توقف ایدییورلر . حالبوکه سلسلهٔ اسبابی نامتناهی اوزاتانلر اللهك وجودینەده بر علت آرییورلر . او وقت [اونامتناهی ایشته اللەدر ! .] دیه جواب ویرلدیکی کبی، [اللهك علت وجودی کندی ذاتندەدر ؛ خارجده دکل !] قضیەسیله دخی مقابله ایدیلییورکه مشهور دەقارتك (برهان لدنی preuve ontologique) سی ایشته بواساسه مبنیدر .

[بوخصوصده ایضاحات ایچون argument, preuve, ontologique کلمەلرینه باقیکز !]

بومناقشات ومشکلاتك الهامیله اولملی کرکدرکه (مبدأعلیت) ی برباشقه طرز اوزره افاده ایدەبیلمك چارەسی دخی دوشونولمشدر . بعضی آلهیون وحکما : [علت وجودی کندنده بولونمایان برشیئك علتی، کندینه هرحالده فائق وکندیسندن غیری برشیدەدر .] دییورلر . بو طرز تعریف مبدأ علیتی زمان ظرفندن خارج وقیود وتعلقاتدن آزاده برماهیتله تصور ایتدیکی ایچون دهاعمومیدر، وآلهیونك اك زیادە مقبول وملتزم طوتدوغی تعریفدر.

Causalité اللهك وارلغنی اثبات ایچون ترتیب اولونان براهین مهمه‌ده کائناتك (ممکن الوجود êtres contingents) واللهك – کمال مطلق absolue perfection –
ایله اتصافندن طولایی (واجب الوجود être nécessaire) اولەرق اساس
استدلالی تشکیل ایتمه‌سی بو تعریف سایه‌سنده اوله‌بیلیور . حالبوکه منکرلر
بو دلائلك جمله‌سنده (تصدر علی المطلوب pétition de principe)
سفسطه‌سی اولدوغنی ادعا ایدییورلر واو تعریفك (فضولی arbitraire)
بر اعتقاده مستند بولوندوغنی سویلوییورلر . [بو تعبیراتك جمله‌سنه باقیکز !]
بوتون بو مناقشات مبدأ علیتك تفسیرندن وبالذات علتك وجوه مختلفه
اوزره تصور اولونه‌بیلمسندن ایلری کلمشدر . [cause کلمه‌سنه باقیکز !]

اعمال Causation فرانسزجه انکلیزجه

بر علتك اجرای تأثیر ایتمه‌سی اثناسنده حصوله کلن (فعل acte) ،
یعنی سببك (تأثیر فعلی) سی بو تعبیر ایله یاد اولونور .

Cause علت (سبب) Cause فرانسزجه وانکلیزجه
Ursache آلمانجه
Causa ایتالیانجه

بو تعبیر مهم لاتینجه (Causa = قاوزا) کلمه‌سندن مشتقدر . عرب
فیلسوفلری بوکا (علت) دیمشلردرکه بر حادثه‌یی موجب ویاخود باعث اولان
(عامل agent) معناسنه کلیر . ترکجه‌ده عوام لساننده (علت) مرض
یعنی خسته‌لق معناسنه حالا مستعملدر . آکلاشیلیورکه، خسته‌لغك سببی
بالذات خسته‌لقله بر طوتولمش و (سبب ایله مسبب cause et effet)
یکدیکرندن تفریق ایدیله‌مه‌مشدر . بوکون (سبب) کلمه‌سنی ترجیحاً قوللانیورز ؛
فقط یا کلشدر ؛ زیرا سبب (وسیله) و (واسطه) دیمکدر . حالا بو
معناده وارد اوله‌رق بنه لسانمزده استعمال ایدلمکده‌در . (اسباب معیشت)،
(استکمال اسباب رفاه .. الخ) کبی تعبیرلرده بوکلمه‌یی (cause) ایله‌دکل،
آنجق (condition) و (occasion) لغتلریله ترجمه ایده‌بیلیرز . فلسفه‌ده

Cause (علل حقیقیه causes vraies) ایله (علل اعتباریه causes occasionnelles)
بحثی پك مهم برمناقشه‌یه سببیت ویروبده برمسلك مخصوصك تولدینه باعث اولماسه‌یدی ، علت وسبب کلمه‌لرینی الفاظ مترادفه‌دن عد ایده‌رك ـ لاابالی ـ هرهانکی برینی قوللانمقده بأس کورمزدك. خلق ناصل سویلرسه سویله‌سین، فلسفه‌ده علت ایله سبب آره‌سنده‌کی فرقه رعایت ایتمك ایچون بویوك بر مجبوریت وار : (مالبرانش Malebranche) مخلوقاتك هیچ برینه (قدرت فاعلیت) اسناد ایده‌مه‌مش ؛ حتی روحده بیله حیثیت علت کوره‌مه‌مشدی . حالبوکه ظاهر حاله نظراً وقوع حادثاتده عوامل طبیعیه ومادیه ، تجلی ارادتمزده دخی روحمز (علت فاعلیه cause efficiente) کبی کورونویور. فیلسوف مومی الیه یالکز اللهی علت حقیقیه اولمق اوزره قبول ایتمش و (ماسوی الله ، یعنی اللهدن غیری شیلر) ی دخی ـ ارادت الهیه‌نك ظهورینه ـ واسطه طنیه‌رق ، اونلره یالکز (causes occasionnelles) دیمش‌دی‌که ، معنای حقیقیسیله (سبب) ایشته بودر . [تفصیلات ایچون occasionnalisme کلمه‌سنه باقیکز!] سببك معنای لغویسی (ایپ ، اورغان) دیمکدر . وقوع حادثاتده علاقهٔ سببیت (تسلسل enchaînement) صورتنده مشاهده ایدیله بیلدیکی ایچون ، احتمالکه او کلمه‌نك (علت) یرینه قوللانیله کلمش اولماسنده وجه ترجیح بوکیفیت اولمشدر .

اصطلاحده (علت) ، برحادثه‌نك وقوعنده بالخاصه ذی‌مدخل اولان (عامل facteur, agent) ه دیرلرکه بردن زیاده اوله‌بیلیر؛ دها طوغروسی (علم science) نقطهٔ نظرندن باقیلیرسه، بر حادثه‌نك وقوعنی اقتضا ایدن عوامل دائما بردن زیاده‌در . یالکز مابعدالطبیعیاتده والهیاتده یکانه بر علت حقیقیه آرانیلیر؛

علت وسبب کلمه‌لری مطلقا (معلول ومسبب effet) کلمه‌لرینی خاطره کتیریر. بناءً علیه بو لفظلر (تعبیرات متضایفه termes connotatifs) دندر، بری دیکرینی ـ بالتداعی par association ـ استلزام ایدر .

یونان قدیم فیلسوفلری ، (ئه‌تی‌یا ، ئه‌تی‌یون = αἰτία, αἴτιον) کلمه‌لرینی علت وسبب معناسنده قوللانمشلردر ؛ معلول ومسبب ایچون مختلف

Cause برایکی تعبیر وار : (آپووه‌نون=ἀποβαῖνον) ، (سین‌وه‌نون= συμ-βαῖνον) و (ئه‌پومه‌نون ἑπόμενον) کبی‌که برنجیسی (اثر) معناسنه کلیر، دیکرلری‌ده (نتیجه) دیمکدر .

(فکر علیت l'idée de causalité) ك نره‌دن کلدیکنی آکلایوب تعیین ایتمك بر بویوك مسئله‌درکه یاقینده بوخصوصه دائر بعضی ملاحظات عرض ایده‌جکم . شوراسی نجه محققدرکه بویله براعتقادك حصول وتأیدنده کندی اراده‌مزك هرشیدن زیاده دخلی اولمشدر . بز هرنه‌یاپار ایشلرسه‌ك، اونده کندیمزی بر عامل بیلیرز، وبر نیتله اجرا ایتدیکمز ایشلرده دخی بهمه‌حال بر (مقصد but) کوزه‌دیرز. انسانلر اوته‌دنبری بونی بویله حس ایدوب دوشونمشلر، حتی‌بلکه بوندن‌مهم‌تجربه‌لری اولمامشدر؛ کائناتده‌دخی وقوعه کلن حادثات نامعدوده‌یه عینی‌صورتله بر علت‌فاعلیه اسناد ایتمشلرواوکا برنیت دخی عطف‌ایله‌مشلردر . بناءً علیه (آنتروپومورفیزم) دورنده بویله براعتقاد طوغمش اولسه کرکدر . مع‌مافیه عینی‌زمانده بلا سبب معقول بر چوق وقوعاته معروض اوله‌کلن انسانیتده برده (فکر تصادف l'idée du hasard) پیدا اولمشدر . بو ایکی عقیدهٔ متناقضه حالا ذهنمزده یاشیور ؛ واونلری تألیف‌ایده‌بیلمك ویاخودتصادفی تعریف‌وحقیقتنی انکارایده‌بیلمك ایچون عظیم مناقشه‌لر اولنیور .

(حس علیت le sentiment de causalité) دور جاهلیتدن بری انسانلرك‌وجدانده بلیرمش اولسه‌کرکدر؛ مع‌مافیه بو فکر، همان پك یاقین زمانلرده بر عقیدهٔ قیمه اوله‌رق ذهن بشره تحکم ایده‌بیلمشدر . تاریخ فلسفه بونی اثبات ایدییور : دکل عوام ناس، فقط یونان قدیمك اك بویوك فیلسوفلری بیله بوخصوصده تردّدن قورتوله‌مامشلردی . بعضی احوال ایچون علت تصور ایدرلر ؛ فقط ــ عینی زمانده ــ تصادفی کائناتك حاکم مطلق طانیرلردی . حتی (تألیه) ایتمشلردی . یونان اساطیری صراحتاً بونی کوستریور .

اك مشهور یونان فیلسوفلرینك فکرلرنده بیله بعضی تردد اماره‌لری کورولیور . مثلاافلاطون کبی برداهی حادثاتك بلاسبب‌وقوعنه قائل‌اولمش

Cause و (فیله‌ب Philèbe) نام محاضره‌سنده : [ἀναγκαῖον, πάντα τὰ γιγνόματα διὰ τίνα αἰτίαν γίγνεσθαι ; πῶς γάρ ἂν χωρίς τοῦτων γίγνοιτο . = لازمدرکه بوتون وقوعه‌کلن شیلر سببسز اوله‌رق وقوعه کلش اولسون ، زیرا اوعلتدن محروم اولونجه آرتق بر دها ناصل واقع اوله‌بیلیرلر ؟] دییورکه بوکون بزه پك غریب کلیر بر فکردر. چونکه برشیئك سببسز اولماسی لزومنه قائل اولویور؛ وصوکره بوعجیب ملاحظه‌یی حقلی کوسترمك ایچون : هرحادثه‌نك وقوعی برعلته محتاج اولسه‌یدی، اوعلتك فقدانی حالنده حادثهٔ مذکوره ناصل ظهوره کله‌بیلیردی ؟) دیه دوشونویور . نهایت، (تیمه = Timée) نام محاضره‌سنده (مبدأ علیت principe de causalité) ی صراحتاً قبول ایده‌رك اونی (قطعی بر دستور formule précise) شکلنده سویلویور :

[Πᾶν, δέ τό γιγνόμενον ὕπ αἰτίον ἐξ ἀνάγκη γίγνεσθαι . Πάντι γάρ ἀδύνατον χωρίς αἰτίου γένεσιν σχειν .]

یعنی : [وقوعه کلن برشی بالضروره برعلتك محصولیدر . فی‌الحقیقه، هرنه‌اولورسه اولسون بر شیئك سببسز وقوعه کله‌بیلمه‌سی ممتنعدر .] دییور . بوتذبذب افکار افلاطون کبی بر فیلسوفده کورولورسه، هیچ شبهه قالمازکه مبدأ علیت ، بلکه یاقین زمانلرده بر دستور شکلنه قویه‌بیلدیکمز عقاید مکسوبه‌مزدن بریدر . مع‌مافیه یونان قدیمده فلسفه‌نك خیلی ایلریله‌مش اولدوغی برعصرده بیله ـ برچوق فیلسوفلر عینی اعتقادی بر قضیهٔ قطعیه صورتنده بیان ایتدکلری حالده ـ ینه تعبیر اصطلاحی هنوز لایقیله تعین ایده‌مه‌مش ایدی . مثلا (آمپه‌دوقله‌س Empédocles) علت یرینه (قوت) تعبیرینی قوللانیوردی .

(آناقساغوراس Anaxagore) یکانه برعلت حقیقیه قبول ایدییور واوکا (نوس = νοῦς) دییورکه (raison ، عقل) معناسنه‌کلیر. دیمك‌که علت غائیه‌یه قائل اولمشدر .

هراقلیت، (هرشیئك بر ضرورتدن نشأت ایتدیکی = πάντα καθ' εἱμαρμένην) نه اینانیر، و (لوغوس = λόγος یعنی عقل) ی (علت اولی cause première) اوله‌رق قبول ایدردی . ده‌موقریت ، (هیچ

Cause = برشی نیتسز وقوعه کلمز، الّا هرشی برحکمته مبنی بالضروره نشأت ایدر = οὐδὲν χρῆμα μάτην γίγνεται, ἀλλὰ πάντα ἐκ λόγου τε καὶ ὑπ᾽ ἀνάγκης. (دیمشدی. (لوغوس = Logos) یعنی (عقل وياخود علت عاقله = raison) تعبیرینك سبب مقامنده وارد اولمش بولونماسی بو دستوره برآز معناجه فرق ویرمشدر . چونکه بو تعریف (علت غائیه cause finale) اعتقادینی متضمندر واوکا یاقیشیر . فقط ـ بدایت بحثده دیدیکم کبی ـ هنوز على الاطلاق علیته اعتقاد ایدلدیکی بوزمانلرده برچوق حادثات ووقوعاتك (کندی کندینه automatiquement) وياخـود (تصادفی اوله‌رق κατά τύχη) حصوله کلدیکنده اینانیلیردی . هله علل واسبابك تنوعاتنه هنوز پك دقت ایدیله‌مه‌مشدی . ايلك دفعه اوله‌رق غالبا افلاطون علتلری ایکی صنفه آییرییور؛ برنجیسنه (علل اولی = αἰτίαι πρῶται causes premières) ایکنجیسنه دخی (علل تاليه = αἰτίαι δεύτεραι c. secondaires) وياخود (علل معاونه ومتوسطه = ξυναίτιαι = c. auxiliaires, c. intermédiaires) اسملرینی ویرییور علل مختلفه‌یی ـ او زمانه کوره ـ تفریق وتعیین ایدن اصل ارسطو اولمش واونك تصنیفی ـ حتی بوکونه قدر ـ على الاطلاق مقبول ومعتبر طوتولمشدر. مابعد الطبیعیاتك، منطقك، پسیقولوژینك ودها برچوق علومك واضعی اولان بو حکیم، علته، طبق استادی افلاطون کبی، (ئه‌تیون، ئه‌تیا = αἴτιον, αἰτία) دیيور، واونی (مبدأ تبدلات = ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς = le principe de changement) اولمق اوزره تلقی ایدییور . (اونك واسطه‌سیله = οὗ ἕνεκα) انقلابات وقوعه کلدیکنه اینانیور . بو (معلم اول) علتلری درت نوعه آییرییور ؛ واوخصوصده‌کی ملاحظاتی شایان دقتدر وقیمتلیدر . اولا : [پك مهم برشی واردرکه کافهٔ اموره تقدیم ایدلمه‌لیدر ؛ اوده هیچ برشیئك سببسز اوله‌ماماسی وهرحادثه‌نك بر علتی متعاقب حصوله کله‌سیدر . = μάλιστα μὲν καὶ πρῶτον εἶναι δόξειε τό μηδὲν ἀναιτίως γίγνεσθαι ἀλλὰ κατὰ προηγουμένας αἰτίας] دیه‌رك مبدأ علیتك دستورینی ویرییور . علومك بو مبدأ ایله علاقه‌سنی

آكلامق ايچون ينه مهم بر دستور ويرييور : [علوم نظريه‌دن هر برى، يعنى هرهانكى بر وجهله عاقله‌يه مربوط اولان هر علم، برطاقم مبادى وعلله مستنددر . = πᾶσα ἐπιστήμη διανοητική, ἢ καὶ μετέχουσά τι διανοίας περὶ αἰτίας καὶ ἀρχάς ἐστι] . صوكره (معرفت حقيقيه وصحيحه conn. exacte et vraie) نك دستورينى عرض ايدييور : [بر شيئك نيچون موجود اولدوغنى تعقل ايده‌بيليرسه‌ك او شيئى حقيقةً بيلمش اولورز . وباشقه تورلو موجود اوله‌مايه‌جغنى تعقل ايدنجه اونك حقيقتنى آكلامش اولورز . = ἐπίστασθαι δὲ οἰόμεθα ἕκαστον ἁπλῶς, ὅταν τὴν τ'αἰτίαν οἰόμεθα γινώσκειν, δι' ἣν τὸ πράγμα ἐστιν, ὅτι ἐκοίνου αἰτία ἐστιν, καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι τοῦτο ἄλλως εἶναι .] دييور. نهايت علل مختلفه‌يى شو صورتله درت نوعه تقسيم ايدييور : Cause

[ايمدى درت علت واردر : بريسى برشيئك نه اولدوغنى بيلديرير . بريسى دخى سائر مخلوقات ميانده او شيئك لزوم وارتباطنى كوستريرر . ديكرى محرك اولى بيلديرير . دردنجيسى‌ده او شيئك وجودندن مقصد نه ايسه اونى بيلديرير .]

[αἰτία δὲ τέσσαρες . μία μὲν τὸ τὶ ἦν εἶναι . μία δὲ τό τινῶν ὄντων ἀνάγκη τοῦτο εἶναι . ἑτέρα δὲ ἢ τὶ πρῶτον ἐκίνησε . τετάρτη δὲ, τὸ τίνος ἕνεκα .]

على الخصوص : [بالجمله مبادى آره‌سنده برجهت مشتركه واركه اوده (موجوديت) در . اوندن صكره اومبادينك نه واسطه ايله موجود ومتجلى ومعلوم اولدقلرى جستجو ايديلير .]

[πασῶν μὲν οὖν κοινὸν τῶν ἀρχῶν, τὸ πρῶτον εἶναι; ὅθεν ἢ ἔστην, ἢ γίνεται, ἢ γιγνώσκεται .]

ارسطونك بو دستورلرى، كرك مابعدالطبيعيات والهياتده كرك سائر علومده برر قانون اوله‌رق تلقى اولوندوغى كبى (علل اربعه تقسيماتى) دخى عيناً وحرفياً قبول ايديله‌رك ياقين زمانه‌قدر معتبر طوتولمشدر . شو تقديرجه، اولا بر (علت ماديه = cause matérielle) واردر . اوده بر شيئك (نه‌دن وجوده كلديكنى = ἐξ οὗ γίγνεται) بيلديريركه آنجق

Cause (هیولی = ὕλη) یعنی مادەسیدر . بر ماصەنك تختەدن، بر ییچاغك دەمیردن اولماسی كبی ! ایكنجیسی (علت صوریه = c. formelle) در. برشیئك (شكل εἶδος) یدر . (ناصل ونەصورتله وجوده كتیرلمش اولدوغنی τὸ τί ἦν εἶναι) عرض ایدر . ماصەنك ویچاغك شكلی كبی! اوچونجیسی (علت فاعلیه، علت موجبه = cause efficiente) در . (حركتك مبدأی ἀρχὴ τῆς κινήσεως) نی بیلدیریر ؛ یعنی اوشیئی وجوده كتیرن عاملی تمثیل ایدر . طوغرامەجی ویچاقجی كبی!. دردنجیسی (علت غائیه cause finale) در . بوده (غایه τέλος) ی بیلدیریر ؛ یعنی بر شیئك (نەمقصدله τὸ οὗ ἕνεκα) یاپیلمش اولدوغنی كوستریر . بوقاریكی مثاللردە ماصەنك اوستندە یازی یازمق ویاخود یمك یمك مقصدیله یاپیلمش اولماسی كبی ! .. الی آخره .

ارسطو نظرندە (مابعدالطبیعیات la métaphysique) عالی اربعه علمیدر. [بوتعبیره باقیكز !.] استادیونانینك بوتون بوفكرلرینی عالم قبول ایتدیكی كبی حكمای اسلام دخی عیناً تلقی ایتمشدر. نته كیم برآز صوكره كورەجكز.

(مدرسهٔ رواقیه l'école stoïque) اربابی حادثاتك علل قطعیه وقاهرەیه تبعاً وقوعه كلدیكنه اینانیور، وهرشیئك برسببله (علاقەدار = εἱρομένη) بولوندوغنی ادعا ایدییوردی. فقط بونلر علت حقیقیەنی الهیون نقطهٔ نظرندن تلقی ایتمشلر و (لوغوس= λόγος) یعنی عقل دیه طانیمشلردی. بوعلت عاقلەنك (بصیر وعلیم = πρόνοια) اولدوغنەدە اینانیورلردی. بناءً علیه قانون اقتضا (یعنی، ضرورت= εἱμαρμένη) ، (قدر fatum) معناسنی آلیوردی . بو حكما او علت حقیقیەیی (فعال active) بیلیورلر واوكا (روح = πνεῦμα) و (الله = Θεός) دخی دییورلردی . مادەیی تحریك ایدن وحادثات عالمك بالذات وقوعنه سببیت ویرن او (قوت عاقله ومدبره) ایدی. بوحكمانك اعتقادی بزده (جبریون les fatalistes) اعتقادینه پك بكزر .

(مادیه matérialisme) مذهبنك مؤسسی اولان (ئەپیكور Epicure)، (یوقدن هیچ برشی واراولەماز، = ὀυδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος)

Cause دیه ادعا ایدردی . حالبوکه بو دستور اوندن چوق اول معلوم ایدی . بناءً علیه هرشیئك سببی اولهجغنه قائل اولمشدی .

رومالیلردن (چیچەرو Cicero) و (سەنەقا Seneca) ارسطونك تقسیماتنی قبول ایتمکله برابر علتی رواقیون کبی تلقی ایدرلردی . ذاتاً اومذهبه منسوب ایدیلر .

ئەپیکورك مسلکنی نظماً ضبط وایضاح ایدن مشهور رومالی شاعر (لوقرەچیوس قاروس Lucrecius Carus) ، (طبیعت اشیا De natura rerum) نام اثر معروفنده تمامیله استادینك اعتقادینی قبول ایدییور : (یوقدن هیچ برشی اولماز .... هرشیدن بالجمله اجناسك تولدی ممکندر .) دییورکه ئەپیکورك حرفیاً ترجمەسیدر .

ریبیون یعنی (حسبانیون les sceptiques) ك بوخصوصدەکی بیاناتی غایت مهمدر : (سکستوس ئەمپیریقوس Sextus Empiricus) علیتك (اضافت relation) دن عبارت اولدوغنی ادعا ایدییور . [بر ایکی حادثه آرەسندەکی رابطەیه بویله بر اسم ومعنا ویرمشز . بویله بر نسبت (یالکز معقول اولەبیلیر ἐπινοεῖται μόνον) یعنی دوشونولەبیلیر؛ فقط (موجود اولەماز οὐχ ὑπάρχει) یعنی حقیقتده اصلی فصلی یوقدر ؛] دیدیلرکه (علت) ك صرف انفسی و معقول بر مفهوم اولدوغنه قناعتی متضمن بر ملاحظەدر، وجداً حکیمانه بر دوشونوشدر .

(نوفلاطونیه néoplatonisme) مذهبنك الك بویوك فیلسوفی اولان (پلوتینوس Plotinus) علتلره (قوای مولده ومصوره = λόγοι σπερματικοί) دییور ؛ معمافیه اونلری (قوای عقلیه = νοεραὶ δυνάμεις) اولمق اوزره تلقی ایدییوردی .

قرون وسطی سقولاستیق حکماسی، علی العموم ارسطونك علل اربعه نظریەسنی قبول ایدەرك : (علت مادیه causa materialis) ، (علت صوریه c. formalis) ، (علت فاعلیه c. efficientes) ، (علت غائیه دیه ترجمه ایلدیلر ؛ فقط قیلی قرق یارمقدن وانجه تفصیلات اوزرینه اوزون اوزادی یه مناقشات آچمقدن بویوك هنرلری اولمادیغی ایچون انواع علل

اوقدر چوغالدی‌که، آرتق یالکز بو بحث ایچون بر فهرست اصـطلاحات Cause
یاپیله‌بیلیر . خصوصا فلسفه‌یی عقائد دینیه‌یه توفیق ایتمك مجبوریتی‌ایله تعبیرك
حیثیت معناسی‌ده چوق ده‌کیشدی . مثال اولمق اوزره بوراده – حسب -
المناسبه – برقاچ دانه‌سنی ذکر ایدییورم :

(علت فاعله causa activa) که (عامل agens) بو دیمکدر .
(علت موجبه c. efficientes) ، (علت معرّفه c. cognoscendi)،
(علت جسمانیه c. corporalis) ، (علت خالقه c. creatrix) ، (علت
مطابقه c. adaequata) ، (علت ناقصه یاخود منفیه c. defectiva) ،
(بلا واسـطه علت c. directa) ، (علت خارجه c. extrinseca) ،
(علت باطنه c. intrinseca) ، (علت متعالیه c. transiens) ، (علت
مندمجـه c. immanens) ، (علت نافذه c. influens) ، (علت آلیه
c. instrumentalis) ، (علت محرکه c. motiva) ، (علت اعتباریه
c. occasionalis) ، (علت ذاتیه causa per se) ، (علت عرضیه
c. per accidens) ، (علت اصلیه ومبدأیه c. principalis) ، (علت
اولی c. prima) ، (علت تالیه ، ثانیـه c. secunda) ، (علت قریبه
c. proxima) ، (علت بعیـده c. remota) ، (لابد اولان علت
c. sine qua non) ، (علت جامعه ومشترکه c. socia, communis)،
(علت منفرده وخاصه c. solitaria, propria)، (علت کافیه c. sufficiens) ،
(علت حقیقیه، صحیحه c. vera) (کندی کندیسنه علت causa sui)
والی آخره، الی آخره ! . .

بوتون بوتعبیرات اوزرینه اوزون وتوکنمز مباحثه‌لر جریان ایتمشدر .
بونلر میانـنده (علت حقیقیه وصحیحه) نك الله اولدوغنی همان بوتون
حکمای الٰهیون – اسـلام اولسون ، خرستیان اولسون ! – عینی صورتله
ادعا ایتمشلر وحادثات عالمنده کوردوکمز علل عادیه‌یی (اسباب یعنی وسیله)
اوله‌رق تلقی ایله‌مشلردرکه بو تقدیرجه وقوعات عالمنك (علل قریبه) سی
اسـباب مذکوره اولمقله برابر (علت مبدأیه‌سی ، علت ابتدائیه‌سی ، علت
بعیده‌سی) خلاصه (علت صحیحه vera causa) سی الله اولمش اولور . بو

Cause اعتقـاد اوزرینه بر مذهب فلسـفی تأسیس ایدن مشهور (پاپاس مالبرانش le Père Malebranche) در. بومذهبه اصطلاحده (occasionalisme) دیرلر . [تفصیلات ایچون بوتعبیره باقیکز !.]

فلسفه‌یه دائر موجود اولان مدوّنات و کتب اسلامیه‌ده (علت ومعلول cause et effet) بحثلری (امورعامه faits et notions généraux) صیره‌سنده مذاکره ومناقشـه اولونه گلمشدر . (قاضی عضدالایجی) نك مواقف نام کتابنده ایکنجی موقف امور عامه‌یه حصر ایدلمش واوموقفك (مرصد خامس) ی علت ومعلول مذاکره‌سنه تخصیص اولونمشدر .

حکماوفلاسفهٔ اسلام علی الاطلاق ارسطونك فکرلرینی شکلاً ـ اولدوغی کبی ـ قبول ایتمشلردر . یالکز بعضی متفکرین علتك حیثیت معناسـنده برآز تعدیلات اجراسنه موفق اولمشلردر .

اولا (انوم علیت le prin. de caus.) قطعیاً وبلا تنقیـد قبول ایدیلیور و : (تصور احتیاج الشیء الی غیره ضروری) یعنی (بر شـیئك دیکر برشیئه احتیاجی تصور ایتمك ضروریدر !) دستوریله بواعتقاد افاده اولونیور . بناءً علیه علاقهٔ علیتی ادراك وتعقل ایتمك بزه انسانلر ایچون برعلم ضروریدر ؛ دیمك چیقارکه راسیونالیستجه بردوشونوشدر ؛ چونکه (مفهوم علیت notion de causalité) ك (کسبی acquise) اولمادیغنی متضمن برادعادر . بونك اوزرینه زمانمزده عظیم مناقشه‌لر وقوعه گلمش وبو اعتقادك کسبی برفکراولدوغنه قوتله وا کثریتله حکم اولونمشدر. [تفصیلات ایچون empirisme و apriori تعبیرلرینه باقیکز !.]

شرح مواقفده بوبحث مهمه دائر وارد اولان ایضاحات وتفصیلاتی تلخیصاً بوراده عرض ایدییورم . عرفان اسلامه نسبتی اعتباریله بزجه قیمتی بویوکدر .

[بر شی وار اولمق ایچون، دیکر بر شـیئه محتاجدرکه اوکا (علت) دیرلر . محتاج اولان شی دخی (معلول) در . علت دخی ایکی قسمدر ؛ یا (علت تامه) یا (علت ناقصه) اولور . (ناقصه)، یامعلولك بر جزئی اولور ، یاخود اوکا نسـبتله بر (امر خارج fait extrinsèque) در . اکر معلولك جزئی صایيلان علت ناقصه، اوشی ایله بالفعل برابر بولونورسه

اوكا (صورت) يعنى (علت صوريه cause formelle) دەنيلير . مثلا Cause
سريرك هيئتى (يعنى صندالیەنك شكلى) كبى! اگر آنجق بالقوه موجود
ايسه اوكاده (ماده) يعنى (علت ماديه c. matérielle) دەنيلير .
(صندالیەنك مادەسى اولان تخته) كبى ! . . بورادەكى صورت وماده
او صندالیەيه مختص اولان شكل وماده دگلدر ؛ على العموم هرشكل وماده
مراد اولونور .]

بو تقسيم وترتيب ارسطونك (هيولى وصورت forme et matière)
نظريەسنه مستند اولان تصنيف مشهوريدر . حكيم يونانى‌نك (علل اربعه)
سندن ايكيسنى بورادە كورويورز . شو تقديرجه هرهانكى برشيئك صورتى
ومادەسى، يعنى شكلى وحامورى اوشيئك موجوديتنده ذی‌مدخل ايكى علت
اولەرق قبول ايدلمشدر . قاضى بورادە — بالمناسبه — مادەنك اعتبارات
مختلفەدن طولايى آلديغى اسماء اصطلاحيەيى ذكر ايديوركه، شايان استفادەدر:
[صور مختلفەيه فعلاً قابليتى اعتباريله (ماده) و (طينت) ؛ تلقئ
صوره استعدادى حسبيله (هيولى = ὕλη) ؛ تركيبات اوندن باشلاديغندن
طولايى (عنصر élément) ؛ تحليل اوكا پيوسته ومنتهى اولدوغى ايچون
دخى (سطقس = στοχός) دەنيلير .]

[بوقاريده تعريف اولونان ايكى علت (يعنى صورت وماده !) بر
شيئك موجوديتنده ذی‌مدخل اولمقله برابر، (علت ماهيت) تعبيريله ديگرلرندن
ممتازدرلر . زيرا بر شيئك ماهيتنى تصور ايتمك بوايكى شيئى دوشونمكله
اولەبيلير . ايكى نوع علت ناقصه دها واركه معلولك اجزاسندن معدود
دگلدر ؛ برر امر خارجدر . يعنى بوسبوتون معلولدن آيرى شيلردر .
صندالیەنك عاملى اولان (نجّار — طوغرامەجى) ايله صندالیەدن مقصود
اولان فائده (يعنى اوستنه اوطورمق مقصدى) كبى . برنجيسى (علت
فاعله ومؤثره c. efficiente) در. ايكنجيسى (علت غائيه c. finale)در.
بونلر البته صندالیەدن خارج شيلردر. بوايكيسنەدە آيريجه (علت وجود) ديرلر؛
چونكه برشيئك فى الحقيقه موجود اولەبيلمەسى اول امرده بوايكى علته محتاجدر.
حالبوكه تصور ماهيتى ايچون صورت ومادەسنى دوشونمك كفايت ايدردى.]

Cause .ایشته مجموع علل بو درتدر . ایکیسی (یعنی صورتله ماده) معلولده داخل بولونیور واونك اجزاسنی تشکیل ایدییور ؛ دیکر ایکیسی (یعنی فاعل مؤثرایله غایه) معلولدن خارج بولونیور . برنجیلر (علت‌الماهیه) در؛ چونکه برشیئك ماهیتنی تصور ایچون اونلر (لابد indispensable) فقط کافی ! . . ایکنجیلر (علت‌الوجود) در ؛ زیرا بر فاعل مؤثر ایله — قاضی‌یه‌وبوتون‌اشاعره‌یه کوره — برده‌غایه اولمازسه برشی موجوداوله‌ماز. مع‌مافیه موجودیتده علت ماهیتك‌ده دخلی‌واشتراکی واردر ؛ چونکه‌برشی وار اولونجه مطلقا برماده‌سی برده شکلی اولمق ضروریدر . باشقه تورلو دوشونوله‌مز . بو علتلر آیری آیری تلقی اولونوبجه (علل ناقصه) نامنی آلیورلر . قاضی وفطین شارحی سید شریف، بوبابده ایضاحات ویریرکن علت مؤثره‌یه (مابه‌الشی) یعنی (برشیئك وار اوله‌بیلمه‌سی ایچون محتاج اولدوغی دیکر بر شی) دییور . ارسطونك (مبدأ حرکت ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς) دیدیکی‌بودر . علت‌غائیه‌یه دخی (مالاجل‌الشی) یعنی (بر شی نه‌ایچون‌یاپیلمش‌ایسه ایشته‌او) دییور. استاد یونانی‌نك (οὗ ἕνεκα = نه‌مقصدله ؟.) دیدیکی‌ده بودر .

قاضی ینه ایکی نقطه‌یه اشارتله اخطاراتده بولونیور . اولا علت غائیه، خارجده تحققی حسبیله، معلول صاییلیر ؛ مثلا عالم خارجی‌ده موجود بر صندالیه، اوطورمق مقصدینی تأمین‌ایچون یاپیلمشدر . ایشته بوندن‌طولایی معلولدر، چونکه بر اثردر . فقط مؤثرك ذهننده — بر تصور اوله‌رق — برعلت فاعله صاییلیر، زیرا برصندالیه یاپمق نیتنی تولید ایدن اودر. بناءعلیه علت غائیه — (عینی شی ایچون pour le même objet) — (علاقهٔ علیت ومعلولیت rapport de cause à effet) ی ماشلی باشنه تمثیل ایتمش اولویور . ثانیاً شو آکلاشیلیورکه علت غائیه بر (فاعل مختار agent libre) ك اثریدر ؛ ارادت واختیاری اثبات ایدر .

بوملاحظه فی‌الحقیقه مهمدر . زیرا کائناتده برعلت غائیه کوره‌بیلمك، خلقتده برمقصددوشونه‌بیلمك، — عاقل ومدبر — برفاعل مختارك وجودینی بهمه‌حال استلزام ایدر . آلهیاتده اك‌خطیر مناقشه بومسئله اوزرینه جاریدر.

(الٓهيات théologie) ايله (مابعدالطبيعيات métaphysique) آره‌سنده Cause
خط اتصال بودر ؛ اونك ايچون خلقتده علت غائيه‌يى انكار ايتمك الحاده
منجر اولور ، ديه ادعا ايدلمشدر . [atheisme تعبيرنده تفصيلاته باقيكز !]

قاضى‌نك اشاعره نامنه ويرديكى شو ايضاحاتك كافه‌سى‌ده عيناً وحرفياً
ارسطوده موجوددر . استاد يونانى (علت) بحثنى (فيزيق=الطبيعيات)
نام اثرنده تدقيق ايتديكى كبى مابعدالطبيعيات كتابنده‌دخى فلسفه‌نك تعريفندن
صوكره همان او مسئله‌يى نظر تأمله آلمش وتنقيدى وفلسفى ملاحظاته
كيريشمشدر .

شيمدى برده (علت تامه cause intégrale) تعبيرى وار . (شرح
مواقف) تعبير مذكورى شو وجهله تفسير وايضاح ايدييور :
[برشيئك ذهنده ماهيتاً (يعنى en tant qu'idée) وخارجده (حقيقتا
réellement) موجود اوله‌بيلمه‌سى ايچون محتاج بولوندوغى شيلرك جمله‌سنه
بردن (علت تامه) ده‌نيلير .] دييور .

بوده بر (فاعل مختار) تصور وقبول اولوندوغنه كوره علل اربعه‌نك
اجتماع وتركبندن حاصل اولوركه بو تقديرده علت غائيه دخى داخلدر .
يوق ، بر (فاعل موجب) تصور وقبول اولوندوغنه كوره آنجق اوچ
علتك تركب واجتماعندن عبارت قالير ؛ چونكه (نيت) انكار ايدلمش اوله‌جغى
جهتله — اونيتى اثرده تمثيل ايدن — علت غائيه‌يه اصلا وجود ويرلمه‌مش اولور .

بوده الٓهياتده پك مهم بر بحثك مولدى ومنشأى اولمشدر . چونكه
كائناتده برمقصد خلقت كوره‌رك علت غائيه‌يى تسليم واقرار ايتمك ، برفاعل
مختارك وجودينه ايمان ايله‌مك ديمكدر . اوده آنجق (الله) اوله‌بيلير .
بواعتقاد (ايجابيه déterminisme) مذهبى ايله قطعياً غيرقابل تأليفدر .
بالعكس عالمده بر انتظام ، بر مقصد كوروله‌مزده علت غائيه رد وانكار
ايديليرسه ، آنجق بر (فاعل موجب) قبول اولونه‌بيلير ؛ اوده عقل وارادتدن
وفكر ونيتدن تماماً محروم بر (طبيعت nature) اوله‌بيلير . بو اعتقادك
(ارادت مطلقه libre-arbitre) مذهبى ايله اويوشه‌بيلمه‌سى ممكن دكلدر .

Cause بزده فلاسفه نامنه بالاختصاص کسب استحقاق ایدن ارسطو پیرولری بر فاعل موجب قبول ایدرلر . مبادئ اعتقادیه‌ده وبرچوق مسائل تالیه ومتفرعه‌ده اونلره هرزمان معارض بولونان متکلمین واهل سنت، بر فاعل مختارك وجودیه ایمان ایدرلرکه علت حقیقیه ومسبب الاسباب اودر . علی‌الاطلاق (حکمای ملیون les philosophes religieux) بو اعتقادده وفلاسفهٔ طبیعیونه قارشی بو وضعیتده‌در .

بوندن صوکره قاضی عضد علت ناقصه‌نك معلوله (تقدم ذاتی priorité essentielle) سندن بحث ایدییور . (تقدم زمانی priorité temporelle) ی یالکز (علت صوریه) ایچون قبول ایدییور . چونکه تخته‌دن بر صندالیه وجوده کتیرمك ایچون اولا اوکا (صندالیه شکلی) نی ویرمه‌لیدر . حتی بوشکل، فاعل مؤثرك – مثلا طوغرامه‌جی‌نك – ذهننده بدایتاً حاضر اولدوغی ایچون صندالیه‌یه زماناً متقدم بولوندوغی بدیهی‌در . علت تامه دخی – ایستر اوچ ایسترسه درت عنصردن مرکب بولونسون – معلوله تقدم ایدر ؛ فقط بوراده تقدمدن مراد اولونان معنا، اجزانك کله تقدمی‌در .

آرتق بوندن صوکره برچوق بحثلر آچیلیور وبرسورو مسئله‌لر تولد ایدییورکه جمله‌سی‌ده سقولاستیق فلسفه‌سنه عائددر . یالکز شارح مواقف سیدك بعضی فطینانه ملاحظاتی وارکه علت بحثنده زمانمزك افکاریله قابل تألیفدر . خصوصا فاعل تعبیرنده (استقلال تأثیر) شرطنی ملاحظه ایدرکن قاضی عضد : [ولا یکون کذلك الا باستجماع الشرائط وارتفاع الموانع !] یعنی [فاعلیتده استقلال باشقه‌تورلو اوله‌ماز، آنجق استجماع شرائط وارتفاع موانعله اوله‌بیلیر !] دییور . سید بودستوری پك ایی آکلیور وایضاح ایدییور . زمانمز فلاسفه‌سنك بوبابده‌کی ملاحظاتی عرض ایتدیکم زمان بو سوزلرك اهمیتی آکلاشیله‌جقدر . شوفکر (ستوءرت میل) ك ادعاسنه‌بکزر . بوانکلیز فیلسوفی دییورکه بر [حادثه‌نك سببی اوحادثه‌نك وقوعی ایچون اقتضا ایدن شرائطك هیئت مجموعه‌سیدر .] بوراده (شرائط منفیه وعدمیه= conditions négatives) دخی داخلدر . قاضی وسیدك (موانع) دیدیکی بودر . مثلا اغاجلرك تزهر ایده‌بیلمه‌سی ایچون بر چوق شرطلر لازمدر ؛

Cause برچوق شيلر اولمالیدر؛ فقط بك صوغوق وقیراغی اولمامالیدر. الی آخره !.

مع‌مافیه بو فکر دخی ـ طبقی بزده اولدوغی کبی ـ قرون وسطانك مشهور سقولاستیق فیلسوفلری طرفندن اعمال ایدلمشدی . یوقاریده عرض ایتدیکم وجهله، (c. defectiva) الخ الخ، بوموانعدن باشقه برشی دکلدر .

اسلافك بویوك قصوری، سببی خارجده مستقلاً موجود (اعیان entité) نوعندن برشی عد ایتمه‌لری ایدی‌که (رەآلیزم) ك اساسلی خطاسی بودر .

[Réalisme و Nominalisme تعبیرلرینه باقیکز !]

حتی بزده (ماده) کبی صورتكده جواهر مقوله‌سنده داخل برنوع عد ایدلمسی بونی اثبات ایدر . چونکه جوهر، کندی کندینه قائم اولان برشی دیه تعریف اولونه کلمشدر . مقولات بحثنده نصیرالدین طوسی‌نك منظومه‌سنی ذکر ایتمش و [صورتكده جواهرده عد ایدلمه‌سی افلاطونك (ماهیات idées) نی تماميله آکدیریر] دیمشدم . [idée و catégorie کلمه‌لرینه باقیکز ! .]

اونك ایچون (علت) ی (شرط condition) دن علی‌الاطلاق فرق ایدرلردی . نته‌کیم بزمکیلر دخی بو فرقه رعایت ایتمشلردر. حالبوکه بوکون علت، (محصلهٔ شرائط la résultante des conditions) عد اولونمقده‌در ؛ بناءً علیه علت نامنه خارجده مستقلاً موجود برشی یوق ؛ فقط ینه حادثات نوعندن برچوق شرائط وارکه اونلرك مستجمعاً تحققی دیکر بر حادثه‌یی انتاج وایقاع ایده‌بیلیر . ایشته اوقدر !.

اسلام متفکرینی (علت) بحثنه تعلق ایدن مسائل اساسیه‌نك همان جمله‌سنی کمال دقتله تتبع ایتمشلر، ـ ارزمانه کوره ـ بك دکرلی ملاحظه‌لر یوروتمشلردر. بونلر قاموسمزك مختلف یرلرنده نقل وتنقید ایدلمشدر . بالکز شو نقطه شایان دقتدرکه علی‌الاطلاق یکانه برعلت حقیقیه قبول ایدلمش و اوده الله اوله‌رق طانلمشدر . بو تقدیرجه بالجمله مؤثرات طبیعیه‌یی انجق اسباب یعنی (وسیله‌لر occasions) کبی تلقی ایتمکدن باشقه چاره یوقدر. [occasio - nalisme کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز !.]

خرستیان سقولاستیقلرینك بو بحثه متعلق مسئله‌لرده رأیلری ، سیاق نظرلری ، طرز مناقشه و تفحصلری ، بزمکندن هیچ فرقلی دکلدر .

جمله‌سی‌ده علت حقیقیه وفاعلیه نامنه بر اللهی قبول ایتمشلردر . اختلافات ، Cause
تفصیل بحث اثناسنده تفرعاتده ظهوره کلمشدر . شبهه یوقدرکه بومسئله‌لری
عصرلرجه مدت، سقولاستیق یوغوره‌یوغوره هر برینه برشکل معین ویرمش
ومسائل مذکوره او شکللرله دور اخیره انتقال ایتمشدر . [مبدأ علیت
وبو اعتقادك (افادهٔ دستوریه énoncée formulaire) سی یکانه علت
حقیقیه‌نك اللهدن عبارت اولماسی ؛ علل سائره‌نك (ظاهری واعتباری)
عد ایدلمسی ؛ بونکله مسئلهٔ خلقتك مناسبتی ؛ علت حقیقیه‌نك بالذات فاعل
مختار، یاخود فاعل موجب اولماسی وعلی کلاالتقدیرین جبر وارادت حقنده
ویریله‌بیله‌جك حکم ؛ بوحکمك (خیر وشر مسئله‌سی la question du
bien et du mal) ایله ارادت بشریه‌یه تطبیقی ؛ ونتیجه‌ده (عبدك مکلفیتی
ومسئولیتی) نه دائر بعضی قواعد عملیه استخراج اولونماسی و (حدود
شرعیه limites légales) نك اوکا کوره قطعیاً تعیینی والی آخره ! . .
الی آخره] کبی بحثلر، بزده ناصل ونه‌صورتله جریان ایتمش ونه‌کبی مسائل
مختلفه‌یه وجود ویرمش ایسه، خرستیان عالمنده دخی سقولاستیق فلسفه‌سی
طبق اوشکل وصورت اوزره جلوه‌کوسترمشدر . [scholastique کلمه‌سنده
بوخصوصاته دائر لایقیله تفصیلات وایضاحات واردر !.]

دیکر طرفدن سقولاستیقلر — شرقده وغربده ! — علیت اعتقادینك
(ضروری وتحدسی intuitif) ، ویا (کسبی acquis) ویاخود (نظری
spéculatif) اولوب اولمادیغنی‌ده عینی صورتله وتماماً تذکر ومطالعه
ایتدکاری کبی، (انفسی،عندی) برفکر ویاخود (آفاقی وعمومی برحقیقت
مستقله) اولوب اولمادیغنی‌ده تدقیقه صرف ذهن ایتمشلر وینه هرایکی طرف
یکدیکرینه تماماً مشابه افکار وملاحظات بیان ایله‌مشلردر .

بوکون الهیات، برنجی قسم مسائل ایله حالا مشغولدر . ایکنجی قسم
مسئله‌لرله بالخاصه فلسفه اوغراشیور . فقط بوبحثلری احداث وبو شکللر
اوزره بزه هدیه ایدن قرون وسطا عرفانی‌در .

مثلا خرستیان سقولاستیقلرینك الك بویوکلرندن اولان (سن اوغوستن‌ن
St. Augustin) ، — خلاصة‌الخلاصه — (الله اشیانك علتی در .

Deus est causa rei) دییور ؛ وآنجق بویله دەیەبیلیردی . فلسفەیی Cause
نصوص واحکام دینیەیە تابع طوتان (یعنی سقولاستیق اولان) هرفیلسوف ،
– بالطبع وبالضروره – بوبحثده عینی صورتله حکم ویرمش وعینی دستور
اساسی ایله اعتقادینی عرض ایتمشدر . بزده ابن رشد ، ابن سینا ، قاضی عضد ،
غزالی ، حتی بو ذوات کرامدن – بر چوق وجوه ایله – آیریلان عرفای
صوفیەنك جملەسیده عینی فکردەدر . اختلافات آنجق بو دستور اساسی یی
قبول ایتدکدن صوکره باشلار . فرضا بزده متشرعین ومتکلمینك برطرفدن
فلاسفه ، دیکر طرفدن صوفیه ایله برچوق اختلافاتی واردر . فقط اونلرك
منبعی بر مسئلهٔ اساسیەدر : (علت حقیقیه وفاعلیه) نك فاعل مختار ، یاخود
فاعل موجب اولماسی متشرعین ایله فلاسفه آرەسنده بوبحثەدائر وقوعه کلن
بالجمله اختلافاتك منبعیدر ؛ وبحث جداً مهمدر . چونکه برنجی اعتقاد
تسلیم اولوندوغی تقدیرده علت حقیقیه – فعال لما یرید – بر الله تصوریله
تماماً توافق ایدر واوصورتله احکام فلسفیه نصوص دینیەیی تصدیق وتسلیم
ایتمش اولور . بالعکس علت حقیقیه بر فاعل موجب اولمق اوزره قبول
ایدیلیرسه ، کائناتی – کیف مایشا تصرف ایدر – برالله اعتقادیله اوبوشەبیلمك
کوچدر ؛ چونکه اوونت علت اولی ، کندی اقتضای ذاتیسی دیمك اولان
برطاقم قوانینه انقیاد مجبوریتنده بولونور . واوحالده (مشیت آلهیه) انکار
ایدلمش اولور ، یعنی دینك ایمان ایتدیکی الله دکل !. طبیعت اولمش اولور .

صوفیه ایله متشرعینك اختلافاتنه کلنجه ، اونلرك دخی جملەسی ، علت
حقیقیەنك مخلوقاتدن (متعالی transcendent) ویاخود اشیاده مضمون
ومکمون (یعنی مندمج immanent) اولوب اولماماسی مسئلەسندن تفرع
ایدر . بوده پك جدّی بر بحثدر ، زیرا (متعالی) اولەرق قبول ایدیلیرسه
خالق ، مخلوقاتندن بوسبوتون آیری طوتولمش اولور ؛ او تقدیرده دخی
مسئلهٔ خلقت (علی سبیل الابداع par voie création ex nihilo)
تلقی ایدیلەبیلیر ؛ یعنی اللهك اشیایی – هیچ یوقدن وار اولمق صورتیله –
یاراتمش اولدوغنی قبول ایتمك لازمکلیرکه دین نظرنده ملتزم اولان اعتقاد
بودر . حالبوکه علت حقیقیه ، اشیاده مندمج ومضمون برقدرت اولمق اوزره

Cause قبول ایدیلیرسه، اوزمان الله، مخلوقاتندن آیری بر جود مستقل دکل، هر شیئك ضمننده کیزلی بر قوت اولمش اولور ؛ و آنجق اوحیثیتله قبول ایدیلیر . بو اعتقاد، (وحدت وجود pantheisme) فلسفه‌سنه چیقار ، حتی اونده معمدر . [بو تعبیره و immanence کلمه‌سنه باقیکز تفصیلات واردر !]

قرون وسطی بو دائرهٔ بحثدن خارجه چیقه‌مامشدر . بناءً علیه بوتون سقولاستیقلرك بو خصوصده نه سویله‌دکلرینی یکان یکان صایمقدن صرف نظر ایدیله‌بیلیر .

علتك، اصل (علمی scientifique) طرز تلقیسنی وتعریفنی (دور انتباه Renaissance) ك متفکرینی ایله علمای مجربین بیننده کوره‌بیلیورز . بونلر (علت مطلقه cause absolue) آرامیورلر ؛ آنجق (علت قریبه واضافیه c. prochaine et relative) آریورلر ، واونك (میخانیکی الطبیعه de nature mécanique) بر (حادثهٔ متقدمه phénomène antérieur) اوله‌بیله‌جکنه قطعیاً قانعدرلر . علمك آرادیغی واهمیت ویردیکی علل واسباب ــ فی الحقیقه ــ بو قبیلدن اولان مؤثرات طبیعیه‌در . (غالیله‌ئو Galileo) وبوتون اودور تجددك علماسی هپ بو فکرده‌در . فیلسوفلردن ایتالیالی (قامپانه‌للا Campanella) ایله انکلتره‌لی مجدد مشهور (بەی‌قن Bacon) وماتریالیست (هوبس Hobbes) دخی تماماً بو فکرده‌در . حتی فلسفه‌ده (تدربیه empirisme) مذهبنی، (اصول méthode)ده دخی (تجربیه expérimentalisme) مسلکنی قطعیاً تأسیس ایتمکله بر بیوك انقلاب فکرینك عاملی صاییلان (بەی‌قن) ، دها ایلری کیده‌رك : [بر حادثه‌نك سبب حقیقیسی مطلقا ینه حادثه نوعندن برشیلر اوله‌بیلیر !] دیه ادعا ایدییور واصل اوکا (علت حقیقیه vera causa) نامنی ویرییور . کوزه کورونمه‌دیکی ، تجربه ساحه‌سنده بولونه‌مادیغی حالده وجودی فرض اولونان (علت بعیده) یه (علت غائبه causa occulta) دییور . کوره‌جکسز که زمانمزك علماسی ــ اعتقادات مذهبیه اعتباریله ــ هانکی جهته مائل اولورسه‌لر اولسونلر، علت بحثنده (بەی‌قن) ك دستورینی عیناً قبول وتکرار ایتمکدن باشقه چاره بوله‌مامشلردر . چونکه (علم science)

آنجق (علت تدریجیه) یه امنیت واعتبار ایده‌بیلیر . Cause

ینه اوعصرك بر بویوك مجددی اولان (ده‌قارت Descartes) ، علیت دستوریی ، اسکیدن بری معلوم بر (موضوعه postulat) دن استنتاج ایدییور : (هیچ یوقدن هیچ بر شی اولماز ! ex nihilo, nihil fit) قضیه‌سنه بناءً دوشونه‌رك (هر شیئك بر علت وجودی اولماسی لزومی) نه حکم ایدییورکه اوده (الله) در ؛ جوهر حقیقی و (علت فاعلیه cause efficiente) اودر . (ماده‌یاخود جوهر ممتد substansa extans) ایله (فکر یاخود substansa cogitans) آنجق (جواهر مخلوقه substances créées) درلر . کائناتده بر (نظام وآهنك ordre et harmonie) واردر. بناءً علیه بر (نیت intention) ده اولملق لازمکلیر؛ اویله اولونجه (علت غائیه c. finale) دخی واردر ؛ چونکه علت اولی، عاقل،کامل ومدبردر . عالم حادثاتده‌کی مؤثرات،(عللِ اضافیه c. relatives)دندر؛ ومتسلسلاً کیدن بواسباب، نهایت برعلت اولایه پیوسته اولوب قالیر .

ده‌قارت ، جواهر مخلوقه‌دن عد ایتدیکی روح ایله جسمك یکدیکرینه (متقابلاً réciproquement) تأثیر ایتدیکنی بالفعل کوروب تصدیق ایتمکله برابر بو کیفیتی معقول بر صورتده تعریف ایده‌مه‌دیکی ایچون، بر معمای غامض کبی تلقی ایدوب براقمشدی . اوندن صوکره کلن فیلسوفلر، هپ بو (ده‌قارت مسئله‌سی) نی حل ایتمك ایله اوغراشدیلر ؛ یعنی روح ایله جسم آره‌سنده‌کی (علاقهٔ علیت rapport de causalité) ی بر وجهله تعریف واثباته حصر ذهن ایتدیلر .

مشهور فیلسوف موسوی (باروح سپینوزا Baruch Spinoza) ، – که ده‌قارت پیرولرندن برنجیسی ایدی – طبق اوفیلسوف مجدد کبی، بر جوهر مطلق قبول ایتدی واونی حقیقی وفاعل بر (علت اولی) طانیدی. (جوهر ممتد) و (جوهر متفکر) ی او جوهر حقیقینك (صفات attributs) ی ، (تطورات modalités) ی یعنی اللهك (تجلیات manifestations) ی اولملق اوزره تلقی ایده‌رك استادندن آیرلدی . شو تقدیرجه او علت حقیقیه ، اشیانك ضمننده مکمون بر (علت مندمجه

Cause immanente .c) اولویوردی . دەقارت فلسفەسیله باشلایان سپینوزا (وحدت وجود panthéisme) مذهبنده قرار قیلیور و اللهی طبیعتدن فرق ایتمیوردی . مالبرانش : (علت حقیقیه ویکانه اللهدر . ماسوی الله وسیلەدر .) دعشدی ؛ [occasionalisme کلمەسنده تفصیلاتە باقیکز !]

(لایبنیچ) ك اعتقادی شودرکه علت حقیقیه اللهدر ؛ و اشیانك یکدیکری اوزرینه تأثیری (آهنك ازلی harmonie préétablie) اقتضاسیدر . [تفصیلات ایچون harmonie و monadologie کلمەلرینه باقیکز !]

(جون لوق J. Locke) تدریبیونك اك بیوك ممثللرندندر . علته ، خارجده مستقلاً وجود ویرمیور . اونی (اضافت مفهومی notion de relation) ندن عبارت بولویور . یالکز الله علت اولی در .

(بارقله Berkeley) دخی اللهی علت یکانه وحقیقیه اولمق اوزره قبول ایتدکدن صوکره بزده اعتقاد علیتی (تداعی association) ایله تعریف ایدییور .

متأخرینده علت اعتقادینی تنقید ایدن اصل (هیوم David Hume) در . اون سکزنجی عصرك اك مقتدر منقدی اولان بو سقوچ فیلسوفی علتی بوسبوتون (انفسی subjectif) اولەرق تلقی وبر اعتقاد واجب اولدوغنی دخی انکار ایدەرك بر (اعتیاد ذهنی habitude mentale) اولمق درکەلرینه ایندیردی . بناءً علیه (تداعی association) کیفیتی ایله تعریف ایتدی . فقط بو خصوصدەکی محاکات تنقیدیەسنی اویله بر صورتله ادارە وتوجیه ایلدی که نتیجەده مابعدالطبیعیاتك ، بوسبوتون (جعلی factice) ولزومسز بر علم اولدوغنی قبول ایتمك لازمکلیور وبو علمك ـ حقایقدن صایوبده ـ موضوع بحث ایتدیکی مسئلەلر سفسطیاتدن عبارت اولمق تهلکەسنه دوشویوردی . خلاصه ، هیومك علیت اعتقادینه قارشی توجیه ایتدیکی تنقیدات مؤثره مابعدالطبیعیاتی اساسندن ییقیوردی . نتیجەده روح ایله مادەنك وجودی ـ که انسانلر ایچون اك بدیهی حقیقتلردندر ـ محتاج اثبات وحقیقتی مشکوك بر (مسئله problème) اولویوردی .

اصل موضوع بحث ، عالم خارجیی یعنی کائنات مادیەیی طوغرودن

طوغرويه ادراك ايدوب ايدەمەديكمزه دائر ايدى . ماترياليزم اعتقـادندن Cause شدتله متنفر اولان انكليز پيسقوپوسى فيلسوف شهير (بارقله) مادەيى هيچه چيقارمق وماترياليزمك نقطۀ استنادينى محو ايتمك غيرتنه دوشدى . بالطبع (حادثيه phénoménisme) و (انفسيه subjectivisme) واديسـنده سـوق محاكمه ايديورردى . ماده نامنه هيچ بر شى ادراك ايدەمەديكمزى وآنجق (كيفيات ماديه qualités matérielles) ديديكمز برطاقم خواص اجسامه كسب شعورايدوب اوندن ايلرى كيدەمەديكمزى ادعا ايتدى وبوكا دلائل مقبوله سرد ايتدى كه ذاتاً انفسـيون وحادثيونك اعتقـادى بودر . شوتقديرجه بيلديكمز يالكز كيفيات وحادثاتدن عبارت قاليوردى . بونلر دخى تحليل اولونونجه، آكلاشـيليوردى كه بزم كندى حسـيات واحوال روحيەمزدن باشـقه بر شيلر دكلدر . اوحالده خارجده بر جوهر اولەرق مستقلاً موجود بر (مادە matière) اعتقادى ـ كه اوندن تبرى ايدەميورزـ بزه نرەدن كليور ؟ مادەنك حقيقتى اولماسەيدى بزده بودرجه قوى ومحكم براعتقاد اولەبيليرمى ايدى ؟. سوألنه قارشى، بارقله (عليت علاقەسى) ايله جواب ويرييور وماديت اعتقادينى، عليت اعتقادينه ارجاع ايله تعريف ايتمش اولويورردى . يعنى : [بز آنجق كندى احوال روحيه وتغيرات وجدانيەمزدن خبردار اولەبيليورز . ماده نامنه بيلديكمز شى اونك كنديسى وماديتى دكلدر . آنجق خواص وكيفياتى‌در . حالبوكه كيفيات ماديه ديديكمز شيلر دخى بزم كندى احساساتمزدن عبارتدر . بزه احساسات مذكورەيى حواس ظاهرەمز واسطەسيله تلقى ايتديكمز ايچون خارجه عطف ايدييورز. اونلره برسبب دوشـونمكدن قورتولەماديغمز ايچون دخى مادەيى تصـوراً اثبات ايدوب احساساتمزه سبب كوستريورز . حالبوكه اويله برشيئك هيچ اصلى فصلى يوقدر . بوتون بونلر (تداعى association) نك اثر فسونى‌در . حقيقتده بر الله وار، برده برچوق ارواح مخلوقه وار. الى آخره!.) ديمشدى.

هيوم بوطرز محاكمەيى روح عليهنه چويرمش و عينى صـورتله ـ يعنى بارقلەنك كندى سلاحيله ! ـ روحى افنا ايتمشدى . اوحالده مادەايله برابر روح دخى بر (ظن) دن عبارت قاليور وبويله بر ظن عليت اعتقادندن

Cause نشـأت ايتمش اولويوردى (حادثيهٔ مطلقه phénoménisme absolu) وياخود (تدريبيهٔ مفرطه empirisme radical) ديدكلرى مذهب فلسفى نك عمدهٔ اعتقادى بودر. شيمدى بو علت اعتقادينك (وجوب nécessité) ى ده انكار ايدبلوبده او بر حقيقت نظريه دكل ، فقط بر اعتياد ذهنى دركه سـنه دوشورولورسه، مابعدالطبيعيانه لزوم قالماز . چونكه مابعدالطبيعياتك بوتون موضوعاتى او (باموف ايپليكى) ايله يعنى (علت پرنسيپى) ايله باغلى در . ايشته ونى هيوم قوپاريوردى. اوحالده ماده روح، زمان، مكان، حتى الله حقنده واقع اوله بيله جك اسـتدلالاته بناءً ويريله جك حكملرك جمله سى ده (استقراء ناقص) ه مسـتند (تعميمات غير مشروعه généralisations illégitimes) دن عبارت اوله جغى بديهى ايدى . خلاصه هيومك علت پرنسـيپنه قارشى تنقيدات تجربه سى ـ بالنتيجـه ـ مابعدالطبيعياتك بوتون ادعالرينى (سفسطيات استقرائيه sophismes d'induction) دن عبارت اولمق منزله سنه ايندريرمش اولويوردى . فى الحقيقه، هيومك ادعاسى وجهله حادثاتدن باشقه برشيئه علممز تعلق ايده ميورسه، بارقله نك اعتقادى وجهله دخى حادثات بز ، حالات وجدانيه مزدن عبارت ايسه ، [علت اعتقادى حالات روحيه مزك كيفيت تداعى سى اوزرينه مسـتند بر اعتياد ذهنى اولمق اوزره قبول ايدلديكى مدتجه ! .] حادثاتك شو دائرهٔ محدوده سى خارجنه چيقوبده باشقه برشيئك وجودينه اسـتدلال ايچون يول يوقدر . كرك الله كرك ماده اولسون !...

هيوم بوندن طولايى (حسبانيون sceptiques) دن عد اولونمشدى . فقط دينه فرط حرمتله علاقه دار اولان انكلتره ده بوفيلسـوف داهى شـو فكرلرندن طولايى قطعاً معاتب اولمامشـدى . چونكه ـ كمال فطانتندن ـ (ايمان foi) مسئله سنى فلسفه مباحثندن بوسبوتون آيرى طوتويور ايدى . بومعرفت، ذاتاً (بهى قن Bacon) ك الك زياده توصيه ايتديكى بر حركت معقوله ايدى . اويله اولونجه هيومك فلسفه سى عقائد دينيه يه طوقونميوردى . چونكه : [فلسفه ايله، علت پرنسيپى ايله اللهه، روحه، ماده يه اسـتدلال ايچون يول يوقدر ؛ اولماديغنى كوروپورسكز . بو حقيقتلر، يالكز ايمان ايله

ثابتدر . دینك نقطهٔ استنادی‌ده ایماندر . ایمان دلیلدن مستغنی‌در !...] Cause
دیمکه واریر . اوندن ماعدا شبهه‌دن قورتوله‌مامش بر آدمك سوزینه اوقدر اعتماد اولونمامق طبیعی‌در . زیرا اوندن‌ده شبهه ایتمه‌سی ممکندر .

ایشته بو (علیت) پرنسیپنك دور اخیرده آچمش اولدوغی الك مهم مناقشه‌بوایدی وبونك اوزرینه برطرفدن (قانت) ، دیکر طرفدن سقوچیالی (رهید Thomas Reid) تلاشه دوشه‌رك غیرته کلدیلر وبرر مذهب تأسیسنه موفق اولدیلر ایدی . [تعبیرات سابقه‌یه باقیکز ! و sens commun ایله criticisme کلمه‌لرینه‌ده مراجعت ایدیکز !.]

مع مافیه بوعظیم مسئله‌نك مناقشه‌سی بیتمه‌دی زمانمزده حالا شدتله بحثی دوام ایدوب طوروبور . بوتون دوراخیر فیلسوفلرینك بوخصوصده بیان ایتدکلری افکار واعتقاداتی ، یکان یکان بوراده ذکر وقید ایتمك احتمال خارجنده‌در ؛ برکت ویرسین که لزومده یوقدر . بوبحث نیجه عصرلردن بری دوام ایدن مناقشات شدیده آلتنده ئه‌زیله ئه‌زیله ، یوغوروله یوغوروله عاقبت معین وقطعی برشکل آلدی . واوشکل ایله برقاچ مسئله‌یه وجود ویردی . متقابل دوشن نقاط نظر دخی لایقیله تعین ایتدی . قرون وسطادن زمانمزه انتقال ایدن وبوعلیت دعواسنه تعلق اولان افکار واعتقادات متمایزه دخی ایچه معلوممزدر .

بوکون (علت مفهومنك منشأی l'origine de la notion de cause) مسئله‌سی (تدریبیه empirisme) ایله (عقلیه rationalisme) مذهبی آره‌سنده حالا مختلفٌ فیه بردعوادر . (وجوب nécessité) مسئله‌سی دخی اوکا مربوط ومتعلق‌در . (اصول méthode) ده ومنطق‌ده (استقرا وتعلیل induction et déduction) بحثنه مناسبتی اولان مسائلك همان کافه‌سی (وجوب) اعتقادی ایله علاقه‌داردر .

برده علتك (انفسی subjectif) ویاخود (شیئی وآفاقی objectif) اولوب اولمادیغی برمسئلهٔ مهمه تشکیل ایدرکه اوده انفسیون ایله (شیئیون objectivistes) آره‌سنده مناقشه‌یی موجب اولان بر ایکنجی دعوادر .
بومسئله‌لرك ، بوکون بیله (معنای خلقت وحیثیت خالق) بحثلری طولاییسیله

Cause الٓهیاتله وبناءً علیه عقائدینیه ایله علاقه‌سی واردر . اونك ایچون مناقشه‌سی
ینه بعضاً حرارتلیجه اولویور .

مسئله تماميله حل اولونه‌مادیغی ایچون، هر مذهب اونی هیچ اولمازسه
کندی نقطهٔ نظرندن حل ایتمش بولونیور . بناءً علیه علتی ایکی حیثیتله
تلقی ایتمکدن باشقه — سیمدیلك — برچاره بولونه‌مامش وبر (علت تدریبیه
(c. empirique) ایله برده (علت مابعدالطبیعیه c. métaphysique)
قبول ایدلمشدر . علم یالکز (علت طبیعیه وتدریبیه) یی تسلیم ایده‌رك
تحقیقاتنده اونی رهبر طانیور . عالمك اعتقادات مذهبیه‌سی هر نه اولورسه
اولسون ، عالمك کندی اعتقادی بودر . نته‌کیم اولجه‌ده عرض ایتمشدم .
بونوع علیتی انکار ایدن یوقدر، وبوتقدیرده‌ده حادثات آره‌سنده تحقق ایدن
برعلاقه و (اضافت rapport) ویاخود برحادثه‌نك وقوعنده‌ذیمدخل اولان
(شرائط conditions) معناسنه کلیر . باشقه حیثیتی یوقدر . بناءً علیه
ـ اون‌طوقوزنجی عصر ـ علامه‌لرندن (قلودبرنار Claude Bernard) ك
دیدیکی کبی :

[علت مفهوم مبهمی l'obscure notion de cause) اشیانك
منشأنه (یعنی بدایت خلقته!.) ارجاع ایدله‌لیدر . (یعنی حادثات‌عالمدن،
علم ساحه‌سندن سورولوب چیقارلمالیدر؛ دیمك‌ایستیور !.) اوحیثیتله علت
اولی وعلت غائیه‌دن باشقه معناسی یوقدر . علمده او مفهوم مظلمه بدل
(اضافت‌وشرط‌مفهومی la notion de rapqort et de condition
قائم اولمالیدر .]

علت، مابعدالطبیعیات نقطهٔ نظرندن تلقی ایدیلیرسه، کوزه کورونور،
اله‌آووجه‌صیغار برشی‌دکلدر. بر (قدرت‌غیبیه énergie invisible)درکه،
بالجمله حادثات عالمك باعثی وموجدی اولمق اوزره حیثیتی موضوع بحث
اولور . نته‌کیم — اون سکزنجی عصر فیلسوفلرندن — (قوندی‌یاق
Condilliac) ایکی‌سوزله اونی تعریف‌ایتمش، و : [کوردوکمز معلوللردن
(یعنی حادثاتدن ! .) کوره‌مدیکمز علتارك وجودینه حکم ایده‌رز . بر
جسمك حرکتی بر (معلول effet) در . بناء علیه بوکا بر علت اولمق

Cause كركدر . هيچ شبهه يوقدركه بوعلت موجوددر؛ هرنه‌قدر حواسم‌ايله اونى كوره‌ميورسه‌مده !.. ايشته بن اوكا (قوت force) ديورم!.] ديمشدر. بوكون عموم مابعدالطبيعيونك اعتقادى بودر . ايستر اوقوت عاقل ومدبر اولسون يعنى الله اولسون ، ايسترسه (شوپنهاور Schopenhauer) واوكا بكزر بر چوق منكرلرك ادعاسى وظنى وجهله (كور بر قوت une force aveugle) اولسون !..

(بالخاصه علم science proprement dite) ك آراديغى ومشغول اولدوغى علت ، هيچ بو دكلدر . علم نظرنده بر حادثه‌نك علتى اوكا تقدم ايدن واونى وقوعه كتيرن برطاقم حادثاتدر . وبوحيثيتله، اونلرى كورمك وتتبع ايتمك ممكندر. ديمك كه علتك مشهود وغيرمشهود اولماسى، مابعدالطبيعيات ايله علمك طرز تلقيسنى كوسترمك ايچون بر مهم (صفت كاشفه caractéristique) تشكيل ايديور .

براز يوقاريده عرض ايتمش اولدوغم وجهله بوفرقى لايقيله تعيين ايدوب علت مابعدالطبيعيه‌يى، علت علميه‌دن آييران (فرانسيس به‌ى‌قن Fr. Bacon) اولمشدى . بو فيلسوف مجدد، حادثه نوعندن اولان علتى (علت حقيقيه vera causa) عد ايديور ، ديكرينه‌ده (علت غيبيه causa occulta) ديوردى .

علت مابعدالطبيعيه حقنده شيمدى‌يه‌قدر عرض ويانقل ايتديكم ملاحظات كافى ووافى‌در . دهازياده تفصيلاته كيريشمك (متافيزيق) اوزرينه بركتاب يازمق ديمك اولور . شيمدى علتى حيثيت علميه‌سيله مطالعه ايتمك ايچون بر ايكى سوز سويله‌مك مجبوريتنده‌يم . بناءً عليه منحصراً (تدريبيون les empiristes) نقطهٔ نظرندن بو مسئله‌يى تتبع ايده‌جكم ديمكدر . بوخصوصده كمال موفقيتله تحليلاته كيريشن ولايقيله ايضاحات ويرن معاصرينندن متوفى (جون‌ستوه‌ت‌ميل J. S. Mill) در .

اولا (عالم شهود le monde visible) ده بالجمله حادثات ـ ماهيتاً ـ برسورو (تغيرات changements) وانقلاباته منجر اولور . بر حادثه‌نك علتى، بهمه‌حال اوندن اول وقوعه كلن ديكر برطاقم حادثاتدر . وهيچ بر

Cause وقت، تك باشنه بر حادثه دكلدر . شو صورتله، ادعا ايده بيليرز كه هنوز وقوعه كلن بر حادثه بهمه حال بر چوق (حادثات متقدمه phénomènes antérieurs) نك (اتفاق ومعاونت concours) ى ايله تولد ايده بيلير . بناءً عليه بر (نتيجه conséquence) در ؛ واونلرك نتيجه سى، وحتى (محصله résultante) سى در . بز، اونلره بعضاً (facteurs و agents عوامل ومؤثرات) دخى ديرز . اكن بو تعبيرلردن غريب بر معنا چيقاروبده كوزه كورونمز قوتلر مراد ايديورز ؛ ظن ايدلملى در . هويتلرينى درحال تعيين ايده مه ديكمز وياخود اهمال ايتديكمز حادثات مقدمه يه بويله بر (اسم مجرد nom abstrait) ويريرده جمله سنى بر (اسم جنس nom commun) ايله ياد ايدرز .

علمك الك بويوك وبرنجى مقصدى (نظام طبيعت l'ordre dé la nature)ك سلسلهٔ جريانى تعقيب ايدەرك (قوانين قيّمه lois immuables)سنى كشف ايتمكدر . يعنى كائناتده (آهنك harmonie) وجريان حادثاتده (اطراد uniformité) بولمق در . علمدن بكله ديكمز الك بويوك فائده بودر ؛ چونكه استقبالده نه كبى وقوعات ظهور ايده بيله جكنى آنجق بو سايه ده قطعياً كشف ايده بيليرز . اكر قطعى (معطايات données) يوق ايسه — هيچ اولمازسه — احتمالاً كسديره بيليرز . علم بو غايه يه — امنيتله — واصل اوله بيلمك ايچون (حادثات حاليه phénomènes actuels) دن، آدم آدم ايلريله مك مجبوريتنده در . بناءً عليه اوكا علت اولى وعلت بعيده لازم دكلدر . اوچوق اوزاقدر . عالمك نظر تجسسى (علل قريبه causes prochaines)ك دلالتيله سلسلهٔ وقوعاتى — پك ياقيندن — تعقيب ايتمك وبو استقامت اوزره لاينقطع وبلا توقف كيديله بيلديكى قدر كيتمك مقصدينه معطوفدر .

[science و méthode تعبيرلرنده ايضاحاته باقيكز !..]

شو تقديرجه (علاقهٔ عليت rapport de causalité) بر عالم نظرنده اويله (اسرار انكيز mystérieux) بر (وجوب nécessité) ماهيتنى حائز دكلدر ؛ آنجق بر (رابطهٔ توالى rapport de séquence et de continuité) دن عبارتدر . بو اعتقاد اونك ايچون كافيدر وبو (سياق نظر

Cause اونی کندی مقصدینه کوره بیلیر . بناءً علیه یالکز (manière de voir) بر حادثه‌نك (مقدمات les antécédents) نه دقت ایدوب اونلری برر برر تعیین ایله‌مك واوحادثه‌نك وقوعنده هر برینك نه درجه‌لره قدر ذی‌مدخل اولدوغنی آکلامق، برعالمك مکلف بولندوغی یگانه وظیفه‌در .

حالبوکه (عالم حقیقت le monde réel) ده ظهوره کلن برحادثه‌نك باعثی - هیچ بر وقت - تك باشنه برشی دکلدر ؛ بر محصلهٔ عواملدر؛ دیمشدم. تجربه دخی - فی‌الحقیقه - اویله اولدوغنی اثبات ایدییور . اویله اولونجه بونلرك هانکیسنی (حادثهٔ واقعه phénomène accompli) یه سبب کوستره بیله‌جکسز ؟!. ایشته اصل کوچلك بوراده‌در .

میل ادعا ایدییورکه بوخصوصده یعنی علت حقیقیه‌یی تعیینده انسانلر هیچ بر قاعدهٔ معقوله‌یه رعایت واتباع ایتمیورلر ؛ کلیشی کوزل دوشونوب برحکم ویرییورلر . بعضاً برشیئی، بعضاً ده دیکر برشیئی سبب کوستریورلر.

میلك زیاده‌سیله حقی وار . بومهمه‌یی ایضاح ایچون برایکی عادی مثال اوزرینه آزیجق تأمل ایتمك کفایت ایدر . فرضا :

دیواره طایانمش برمردیوه‌نك اوست باشنده مشغول اولان بر نقاش، هرناصل ایسه بردنبره جامع آولوسنه دوشوبده ئولوویرسه بوحادثه‌نك سببنی تعیین ایچون نه دیه‌بیله‌جکسز ؟. نه صورتله حکم ایده‌جکسز ؟..

بو وقعه‌یه شاهد اولان عوام‌ناسی استجواب ایدرسه‌کز: [آیاغی قایدی ده دوشدی؛ ئولدی! ..] دیمکله اکتفا ایدر . بوندن آکلارسکز که دوشوب ئولمك کبی خیلی (معضل complexe) برحادثه ایچون بیله آنجق بر تك سبب اولماسی لازمکله‌جکنه قناعتی محققدر؛ اوده (آیاغی قایماق) کیفیتیدر. دیمك اولویورکه اوحادثه‌نك وقوعنده ذی‌مدخل اوله‌بیلن برچوق (شرائط تالیه conditions secondaires) دن آنجق برینی - همده اك زیاده قولایلقله کوزه چارپان هانکیسی ایسه اونی !. - امرواقعه سبب کوستریيور.

اواثناده برده فیزیق عالمی اوراده حاضر بولونوبده رأی ویرسه‌یدی، و : [بو آدمك وفاتنه سبب، کندی ثقلتی‌در؛ یعنی (جاذبه قانونی la loi de l'attraction) در !..] دیسه‌یدی، کیمسه بوسوزلردن برشی آکلامازدی.

برآز آ كلايانلربيله كولردى . معمافيه اوعالمك رأيى دها طوغرواولوردى. Cause
چونكه ثولن ذاتك ثقاتى اولماسه‌يدى ، ياخود جاذبه‌نك تأثيرى اولماسه‌يدى
وياخود ثقلت اضافيه‌سى هوانك كنه نسبتله خيلى دون اولسه‌يدى ، اوآدم
دوشمزدى ؛ اوچونجى فرضيه‌مزه كوره دوشسه بيله، برتوى كبى يواش
يواش دوشر برزيان كورمزدى .

فقط علت حقيقيه‌يى تعيين ايچون بوقدرى كافى مى ؟ ... دوشدوكى
يرك، يعنى جامع آولوسنده‌كى طاشك، هيچ بوخصوصه دخلى يوقمى ؟ ...
او آدم، ينه اورادن ده‌كيزه وياخود بر بيغين (آتيلمش پاموق) اوزرينه
دوشسه‌ايدى كميكلرى قيريلوبده ثولورمى ايدى ؟.. حتى مسافه‌نك‌ده دخلى
يوقمى؟.. اومسافه‌نك سقوطه ويرديكى (حيز accélération) ثولومه‌سبب
اولمشدر !.. ده‌نيله‌مزمى ؟. نقاش ، مرديوه‌نك الك آشاغيكى باصاماغندن
- ينه عينى يره - دوشسه‌يدى بهمه‌حال ثولمه‌سى لازم كليرمى ايدى ؟ ..

صوكره اوآدمك كندى بنيهٔ تشكلى دخى كيفيتده ذيمدخل دكلمى‌در
عجبا ؟. مثلا وجودينك ده‌ريسى كركدان ده‌ريسى كبى برشى اولسه‌يدى؛
قفا كميكى وبوتون (ايسكه‌له‌ت squelette) ى دخى شدتلى صدماته مقاومت
ايده‌جك قدر قوى يارادلمش بولونسه‌يدى، بيلمم مرديوه‌ندن دوشونجه
ثولورمى‌ايدى ؟!. هرحالده برقوندوز بوجكنى عينى يردن طاشلر اوزرينه
آتديغمز زمان، متأثر اولمويور . ديمك‌كه بو كيفيت دخى حسابه قاتيلمق
كركدر . يالكز آياغنك قايماسى بوحادثه‌يى اطرافيله تعريف ايچون كفايت
ايتميور ..

فقط (زلهٔ قدم = آياق قايمه‌سى) دخى باشلى‌باشنه برحادثه‌در . اكر
اونك دخى علت خصوصيه‌سنى تحقيق ايده‌جك اولورسه‌ق، كورورزكه تك
برشى دكلدر ؛ اوكاده برچوق اسباب كوستريله‌بيلير . عجبا آياغنك قايماسنه
سبب، نقاشك كندى دقتسزلغى‌مى‌ايدى ؟. يوقسه مرديوه‌نك باصاماغنك
ايصلاق اولماسى‌مى ايدى ؟. ياخود قوندوره‌سنك پك مستعمل وآلتى‌قايپاق
اولماسى‌مى ايدى ؟ . حتى مرديوه‌نك باصاماغنك پك محكم اولمايوب اويناق
ومتحرك بولونماسى‌ده‌ممكندر !. فضله‌اولمه‌رق زواللى آدمك قلب‌راحتسزلغنه

ویاخود (باش‌دونمه‌سی vertige) نه مبتلا اولماسی احتمالی‌ده تصوراولونور؛ Cause والی آخره !..

هله شایان دقتدرکه بو صایدیغم شروط واحتمالاتك هر هانكی بری – لدی التدقیق – تبین ایتسه اونك‌ده شروط تحققی واردر . اونی‌ده آریجه تتبع ایتدیكمز كبی – مسلسل متصل – برچوق وقایع واحتمالاتی تعقیب ایتمك مجبوریتی حاصل اولور .

شو تقدیرجه هر وقعه بر (كور دوكوم) در؛ وعالم حادثات، اوكور دوكوملردن ئورولمش بر (شبكه plexus) در، دیمك اولور؛ پك یالان‌ده دكلدر . بونك ایچندن – علت حقیقیه‌یی بولوبده – ناصل چیقه‌بیله‌جكز ؟.

بوسؤال جدی‌در!.. وعلیت بحثنده علمك نیچون (كثرتیه pluralisme) نقطهٔ نظرینی ترجیح ایتدیكنی ، یعنی نه‌دن طولایی تك بر علت مطلقه قبول ایتمه‌یوب برچوق (علل نسبیه c. relatives) آرادیغنی‌ده – صراحتاً – كوستریر .

لكن علیتی بویله (نسبی وتدریجی relative et empirique) معناسیله تلقی ایتمكله برابر ینه مشكلاتك كافه‌سنی برطرف ایتمش اولمویورز . زیرا بوتقدیرجه (علت ، شرط ، وسیله) كبی تعبیرات مهمه‌نك آره‌سنده فرق قالمیور . بونلرك هپسنی بربرینه قاریشدیرمش اولویورز . بوصورتله حركت ایدرسه‌ك برچوق حادثاتی تعریفدن عاجز قالیرز . بداهته قارشی دیلمز طوتولور . مثلا :

بر (دره‌دنوت) طوروب طوروكن، اوزرهلی‌نك سواریسی برقوماندا ویرییور : بر كوچوجوك مانیوه‌لایی اوینـاتمقله بر (ابره aiguille) یی حركته كتیره‌رك اشارت ویرییور . چرخجی‌باشی‌دخی بلكه بردیكر كوچوك مانیوه‌لایی قیسیلداتیور؛ بلكه برمینی‌مینی موصلوغی آچیور . درحال اوقوصقوجه زرهلی حركته باشلیور . شیمدی بوحركتك سببی نه‌در ؟.. سواری‌نك یاخود چرخجی‌نك الینی قیسیلداتماسی‌در ؛ دیه‌بیلیرمی‌یز ؟.. دیرسه‌ك (علت ایله معلول رابطه‌سی) نه‌اولور ؟.. بر آدم یالكز ایكی پارماغنی تحریك ایتمكله

سكسان بيك باركير قوتى اظهار ايده رك طاغ كبى بر كتله آهنينى يوروته بيليرمى؟. Cause
علتك تأثيرى ايله معلولده ظاهر اولان اثر يكديكريله متساوى اولوب بر (معادله équation) تشكيل ايده جكسه، قپودان ايله چرخجى يى بو ايشده سبب حقيقى اوله رق قبول ايده ميه جكمز آشكاردر .

لكن بويله بر حكم ويرمكله دخى ذهنمز بوسبوتون قانع ومستريح اوله ميور . چونكه دوشونيورز ، و آكليورزكه : (اول امرده قپودان قوماندا مانيوه لاسى تحريك ايتمسه يدى، اوزرهلى نك كندى كنديسنه حركت ايده بيلمه سى هر تورلو احتمال خارجنده قاليردى !) .. بونده هيچ شبهه يوق!.

او يله اولونجه بو ايشك وقوعنده قپودانه ناصل بر حيثيت ويره بيله جكز؟ نه ديه جكز ؟ . . — غايت نقطهٔ نظرندن — رولنى ناصل تعيين ايتمكلكمز ايجاب ايده جكدر ؟ . . الحاصل بو آدمك شو حادثه ده الى نه در ؟. . . . سبب مى؟.. وسيله مى ؟.. شرط مى ؟.. علت حقيقيه مى !..

بكا صورولسه، بن هنوز هيچ برشى ديه مزدم . چونكه بنجه (ستوئه رت ميل) ك بو مسئله حقنده كى دستورى طوغرودر؛ يعنى [هر هانكى بر حادثه نك علتى ، او حادثه نك وقوعنده ذيمدخل اولان شرائطك مجموعى در .] بو دستورك شمول حكمنده (علل منفيه واسباب مانعه causes et conditions négatives) دخى داخلدر . حالبوكه هنوز اونلرى هيچ نظر ملاحظه يه آلمادق ! . . . .

قپودانك الى، بو ايشده آنجق وسيله در ؛ ديسه ك، ايش بيتمز، چونكه يالكز وسيله بر حادثه ايقاع ايده مز. مثلا، هنوز (ايستيم steam) كلمه مش ايسه ، نه ياپيلسه نافله در . سبب ده ديه مه يز . چونكه قپودان ايله چرخجى آره سنده ارتباط ومناسبت اول امرده شرطدر . ايستيم حاضر اولور، قپودان دخى حركت قوماندا سنى ويريرده واسطهٔ ارتباط مثلا (ناقل تل fil conducteur) قوپمش اولور؛ چرخجى نك او قوماندادن خبرى اولماز. ايشته اسباب مانعه بوكبى شيلردركه نامحصور اوله بيلير . ديمك كه بو مانعه لرك ده عليتده دخلى وار .

هر حالده بو مرحلهٔ تدقيقده دخى برازديكله نوب ينه دوشونه جكز :

Cause اسباب مانعه، وياخود ـ قيصه‌جه ـ (موانع obstacles) ديديكمز شيلر هپ برجنسدن دكلدر . بعضيلری (وجودی positif) درلر ؛ يعنی صحيحاً عالم خارجی‌ده بالذات موجود شيلردر . [فلان شی دوشوب قيريله‌جق ايدی، بركت ويرسين اسكمله مانع اولدی .] [ديوار چوقدن ييقيلايردی ؛ بركت ويرسين بوچنار آغاجی مانع اولويور !.] ديديكمز زمان، بو موانع خارجده موجود شيلردندر . فقط بعضی موانع دخی معدوماتدندر ؛ اوتقديرده بوكلمه صرف (عدمی negatif) برمعنا افاده ايدر .

شرائط عدميه ايچون، وقوعات عاديه‌ده مثال بولمقدن قولای بر شی يوقدر ؛ فقط عينی مسئله‌ده هم (ميل) ك همده قاضی عضدك برر مثالنی ـ بالالتزام ـ ذكر وشرح ايده‌جكم :

عوام ناسك ـ هرهانكی بر حادثه‌ده ـ اك زياده كوزه چارپان شرطی علت اوله‌رق تلقی ايتديككنی كوستردكدن صوكره ، انكليز فيلسوفی شو ملاحظاتی بيان ايدييور :

[.... بو سياق نظر اوقدر مرجح وغالبدركه بعضاً شرائط منفيه‌يه بيله علت نامنی ويرمكه بزی سوق ايدر . مثلا : قره‌غول وظيفه‌سی باشنده بولونمادیغی ايچون اردو باصقينه اوغرادی ! . ديرز . فقط ، قره‌قوللك وظيفه‌سی باشنده بولونهماماسی ، مادامكه دشمنك وجودينه وياخود باصقينه اوغرايان عسكرك اويقو اويوماسنه سبب دكلدر، اونلرك باصقينه اوغراماسنه ناصل علت اوله‌بيلير ؟. بونك افاده ايده‌جكی بوتون معنا شوكا منجر اولور: اكر قره‌قول، وظيفه‌سنی ايفا ايتمش اولسه‌يدی، اووقعه حصوله كلمزدی ! ديمك چيقار . قره‌قوللك وظيفه‌سندن آيرلماسی ، البته بر (علت حاصله cause productrice) دكلدر ؛ ساده‌جه بر (علت مانعه‌نك معدوميتی l'absence d'une cause préventive) دركه (عدم علت) ديمكله مساويدر . ايمدی ، هيچدن يعنی (عدم صرف pure négation) دن هيچ بر نتيجه ظهوره كلمز. بالجمله (معلولات effets) ، برطاقم (شرائط وجوديه conditions positives) نك عمومنه بردن ـ قانون عليت ايله ـ مربوطدر ؛ واقعا (شرائط عدميه conditions négatives) يی دخی

اونلره علاوه ایتمك لازمدر . تعبیر دیكرله، باشلانغیجی اولان هر وقعه ویا حادثه بلا اختلاف ظهوره كلیر ، اكر بر طاقم وقایع موجود ومستجمع بولونورسه ؛ شوشرطایله كه سائر برطاقم (وقایع وجودیه faits positifs) دخی اولمامق كركدر .] الی آخره !.. Caues

قاضی عضد دخی طبق بویولده بیان مطالعه ایدییور . بونی برازایضاح ایده‌جکم ؛ چونکه بوخصوصده قاضی‌نك نفوذ نظری زمانك طارافقلرینی آشمش‌در ؛ بزم معاصریمز صاییلیر .

فاعل، یعنی (علت فاعله c. efficiente) دن وعلی الخصوص اونك (صفت كاشفه la caractéristique) سندن بحث ایدركن، اوندن نه مراد ایتدیکنی شویله سویلویور :

[ان المراد بالفاعل هوالمستقل بالفاعلیة والتأثیر ؛ ولایکون کذلك الا باستجماع الشرائط وارتفاع الموانع. فوجودالشرط وعدم المانع من تمة الفاعل.] الی آخره !..

یعنی [فی الحقیقه علت فاعله‌دن مراد ، فاعلیت وتأثیرده مستقل اولان شیدر ؛ بونك بویله اوله‌بیلمه‌سی دخی آنجق (بالجمله شرائطك اجتماعی la réunion de toutes les conditions) و (موانعك ارتفاعی l,absence des conditions contraires) ایله ممکن اوله‌بیلیر. بناءً علیه شرطك وجودی ومانعك عدمی علت فاعله‌نك تمامتندندر .] دیبورکه ، عیناً وحرفیاً انکلیز فیلسوفنك دیدیکی‌ده اودر :

[la cause d'un phénomène est l'assemblage de ses conditions, positives et négatives] دیمکدر .

حتی قاضی‌دن لااقل بش عصر صوکره طوغان انکلیز فیلسوفنك بو بحثده ایجاد ایدوب قوللاندیغی تعبیرلربیله بزم بویوك حکیممز عندنده منتخب اولان تعبیراتك عینی‌در . مثلا (استجماع الشرائط) ترکیبنی فرنکجه‌یه ترجمه ایتمك ایچون (assemblage de conditions) دن ایی برسوز بولونه‌مازدی . نته‌کیم قاضی‌نك (شرائط وجودیه) و (شرائط عدمیه)

Cause conditions néga-) و (conditions positives) تعبیرلری دخی میلك
tives) تعبیرلرینك تماماً وعیناً ترجمه‌سی‌در .

فقط شرائط عدمیه یعنی (موانع) حقنده قاضی‌نك طور ملاحظه‌سی اوقدر میلك دوشونوشنه بکزییورکه اکر بو ایکی بویوك آدمك یکدیکرینی قطعاً طانیمادقلری بدیهی اولماسه‌یدی، میل قاضی‌نك بوسوزلرینی عیناً نقل ایتمشدر؛ دیه‌حکم ایده‌بیلیردم . حالبوکه بویله‌برشیئی تصوره امکان یوقدر. خصوصاکه میل‌بومسئله‌نی قاضی‌نك‌براقدیغی‌یردن چوق ایلری‌کوتورمش‌در؛ فقط بوایکی بویوك‌متفکرك عینی‌صورتله دوشوندوکی نه‌قدرظاهروآشکاردر:

[قلنا : عدم‌المانع لا تحقق له فی نفس‌الامر ؛ ولاتمیز له ولاثبـوت . فکیف یکون مبدأالوجودالغیر ؟..]

یعنی : [دیمش‌ایدك‌که : مانعك‌انعدامی دیدیکمز کیفیت، نفس‌الامرده تحقق ایدر برشی دکلدر . اولمایان برشی تمیز ایده‌مز ؛ اونك ثبوتی یوقدر. ایمدی، وجودی‌اولمایان‌برشی‌باشقه‌برشی‌ایچون ناصل‌مبدأوجوداوله‌بیلیر؟..] دیمك ایستیورکه میلك - برآز یوقاریده مذکور - مثالنده :

[قره قولك وظیفه باشـنده بولونماماسی البت بر (علت حاصـله c. productrice) دکلدر . الی‌آخره !.

. . . . ایمدی (عدم صرف pure négation) دن ناصل بر نتیجه ظهوره کله‌بیلیر ؟..] دیمه‌سنك عینی‌در .

فقط بومهم نقطه‌ده شرق حکیمی ایله غرب فیلسوفنك فکرلرنده بر فرق وارکه ظاهری‌در :

قاضی (عدم‌مانع l'absence d'une cause préventive) کیفیتی (عدم صرف pur néant) ایله بر طوتمویور . هیچ وجودی اولمایان برشیئك مؤثروجود اولماسی کبی بداهتاً باطل براعتقادی تسلیم‌ایتمش‌اولمقدن قورقویور ؛ وبوایکی تعبیر آره‌سنده فرق بولویور :

[نعم !. ای‌عدم‌المانع، قدیکون کاشفاً عن‌شرط وجودی : کعدم‌الباب المانع للدخول .... وکعدم‌العمودالمانع‌لسقوط‌السقف‌کاشف عن‌وجودمسافة یمکن تحرك السقف فیه !.... الی‌آخره !..]

يعنى [اوت ! . . اويله ديدك اما، عدم مانع ديمك بوسبوتون يوقلق ديمك دكلدر . عدم مانع، وجودى برشرطى ميدانه چيقارير . مثلا دخوله مانع اولان برقاپى كبى ... وياخود طاوانك دوشمه‌سنه مانع اولان ديره‌كك معدوميتى كبى . زيرا اوديره‌كك اولماماسى بر مسافه‌نك وجودينى ميدانه چيقاربيور ؛ يعنى اويله بر مسافه آچيوركه اونك ايچنده طاوانك حركت ايتمه‌سى (ييقيلماسى ؟!) ممكندر .] ديبور . صوكره نه‌كبى برملاحظه‌دن احترازاً بوفرقى تعيين ايتمك ايسته‌ديكنى شو سوزلرله وستريبور : Cause

[. . . . ربمالايعلم الشرط الوجودى المعتبر فى علة الوجود ا لابلازم عدمى فيعبر بذلك اللازم العدمى كما فى المثالين المذكورين . فيسبق الاوهام انه اى ذلك العدمى مؤثر ومعتبر فى علته وليس كذلك !.]

يعنى [وجودده (برحادثه‌نك وقوعنده !؟) معتبراولان شرط وجودى آنجق بر (لازم عدمى élément négatif indispensable) وساطتيله انكشاف ايدوب بيلنديكى ايچون (مانع) ه (لازم عدمى) تعبير اولونور. يوقاريكى ايكى مثالده اولدوغى كبى ! . . اوندن طولايى توهم ايديله‌بيليركه هيچ وجودى اولمايان اويله برشى، وقوعه‌كلن حادثه‌ده مؤثردر ؛ وعلتنك ماهيتنده داخل ومعتبردر ؛ حالبوكه هيچ اويله دكلدر !.]

قاضى‌نك فطين شارحى سيّد شريف بوسوزلرى حقيله شرح ايچون برچوق ايضاحات دها ويريبور :

[فظهر ان الامور الداخلة فى العلة التامه كلهـا وجودية ؛ فتكون هى ايضاً موجودة بوجود اجزائها باسرها . ثم التحقيق ان بديهة العقل لاتجوّز كون العدم مؤثراً فى الوجود مقيـداً له ؛ ولكن تجوّز ان يتوقف التـأثير فى الوجود ، على امر عدمىّ ؛ كما تجوّز توقفـه على امر وجودىٍ .] الى آخره !.

يعنى [ظـاهر اولديكه علت تامه‌ده داخل اولان امورك جمله‌سى‌ده (امور وجوديه faits positifs) دندر ؛ نتيـجه‌كيم علت تامه دخى آنجق (باسرها concrètement) يعنى تكميل اجزاسيله موجوددر . بوندن صوكره ايشـك حقيقتى بودركه بر شيئك وجودنده، يوقلغك مؤثراولماسى

واوشیئی (تقیید déterminer) ایتمه‌سی احتمالنی ـ بداهت عقلیه ـ تجویز Cause ایده‌مز . ولکن تجویز ایده‌بیلیرکه برحادثه‌نك وجودی ووقوعی بر (امر عدمی fait négatif) نك تأثیرینه متوقف اوله‌بیلسین . نااصل‌که بر امر وجودینك تأثیرینه متوقف بولوندوغنی تجویز ایدییور .] الی آخره !..

(جون ستوئه‌ت میل)، مشهور منطق کتابنده، بوخصوصه‌دائر تفصیلات ویرییور وعینی ملاحظاتی بیان ایدییورکه اونلری بورایه نقل ایتمکدن ـ بالطبع ـ صرف نظر ایتدم . حتی شرح مواقفدن عیناً نقل ایتدیکم شو مطالعات وتنقیدات مهمه، حکمای اسلامك بوکبی مسائل غامضه‌ده نه‌بویوك بر نفوذ نظر اثبات ایتدکلرینی کوسترمك وطرز تنقید واسلوب تفکرلرندن برکوزل نمونه ویرمك ایچون ایدی . شبهه یوقدرکه بوفکرلری بیان ایدن قاضی عضدالدین ـ بزدن عصرلرجه اول طوغمش اولدوغی حالده ـ بزمله فکراً معاصر بر داهی‌در ؛ واومسئله‌یی بو حده‌قدر کتیرمشدر . زمانمزك اعاظم متفکرینی تحلیلده دها ایلری کیده‌رك (علت) تعبیرینك مدلولنی دهاایی تعیینه همت ایتدیلر . نته‌کیم بوخصوصده الك زیاده نافذالکلام اولان (میل)، بورادده قالمق ایسته‌میور . برچوق ملاحظات دقیقه دها بیان ایدییور، وعلتی ـ معنا وحیثیت علمیه‌سیله ـ قطعاً تعیین ایتمك ایستیور.

اولا : (شروط وجودیه) و (شروط عدمیه) حقنده وارد اولان اختلافاتك بر (نزاع لفظی) یه منجر اوله‌جغنی ادعاایدییورکه حقی واردر.

ثانیاً علت تامه بحثنده قاضی‌ایله تماماً همفکردر . چونکه هرایکیسی‌ده ـ دمین عرض ایتدیکم کبی ـ (استجماع شرائط l'assemblage des conditions) . اوتعبیری مرادف طوتیور . یالکز سقولاستیق حکماسی ایله زمانمز فیلسوفلرینك آره‌سنی فصل ایدن برقاچ مهم فرق وار :

اونلر، علل واسبابی ـ اکثریتله ! ـ خارجده مستقلاً موجود برشی یعنی (objet) ظن ایدرلردی . زمانمز فیلسوفلری علتی (اضافات relations) قبیلندن عد ایدرلر وبناءً علیه خارجده علت تامه مستقلاً موجود برشی اوله‌بیلمه‌سنه ایناندمازلر .

فقط بوده (جوهر substance) ایله (فاعل، مؤثر agent) فرقنه

منجر اولور . ـ اسکیلر حتی دهقارت، سپینوزا ودها برچوق امثالی کبی Cause
دور جدید فلسفه‌سنك متقدمینی ـ اکثریا بوایکی تعبیری بربرینه قاریشدیر-
دقلری ایچون بوخطایه دوشمشلردی . بوخطا دخی بالخاصه آلهیات بحثنده
وقوعه کلیوردی ؛ چونکه الله، هم جوهر حقیقی، هم مؤثر حقیقی اوله‌رق
قبول ایدلدیکی ایچون ایکی حیثیتی دخی ذات احدیتنده جامع اولمق لازم
کلیوردی واوتقدیرده (جوهر) ایله (مؤثر) ك فرقی قالمیوردی . متأخرون
آلهیون بوایکی تعبیرك فرقنی تعیینه همت ایتدیلر .
میله کانجه، اوبوتون بومناقشاتی وهله (فاعل‌ایله‌منفعل l'agent et le
patient) فرقنی سقولاستیق مباحثاتندن عد ایدییور وغایتله (فلسفه‌یه
یاقیشماز anti-philosophique) بردوشونوش اولمق اوزره تلقی ایدییور.
[بوکا سبب ماده‌نك (بالذات عاطل inerte par elle-même) اولدوغنه
دائر اوته‌دنبری تحکم ایدن یا کلش اعتقاددر . بزم بوتون علممزده کائنات
مادیه عوامل مؤثره‌در . اونلرك تأثیراتیله بزده ادراك ، حس وعلم حاصل
اولویور.] دییور. حتی [برطاشك یره دوشمه‌سنی طاشك کندینه عطف
ایتمك ایسته‌میورز . زیرا تصور ایده‌میورزکه برشی کندی کندیسنك علت
محرکه‌سی اوله‌بیلسین ! . . ارضه دخی بونی اسناد ایده‌مه‌دیکمز ایچون،
(برقوت مجرده une force abstraite) تصور ایدوب کیفیت سقوطی
اوکاعطف ایلاییورز . جاذبه بوسقوطه سببدر !.. دییورز . حالبوکه طبیعت
مادیه‌ده ذاتاً بوقابلیت واردر . اونی نظردقته آلمایوبده برقوت مجرده تصور
ایتمك واونی بر (علت غیبیه cause occulte) کبی قبول ایتمك برفیلسوفه
یاقیشیر دوشونجه‌لردن دکلدر .] دیه حکم ویرییور .
مابعدالطبیعی برسیاق نظرله تماماً ضددوشن شودوشونوش، میلك قطعیاً
سقولاستیق طرز تفکرندن متنفر اولدوغنی اثبات ایتدیکی کبی علت تعبیرینه
ویردیکی معنا دخی، مشهور (بەیقن Bacon) دن نه‌درجه‌لرده متأثر
بولوندوغنی صراحتاً کوسترییور .
میلك بوفکرلرندن قاضی عضد ایله برابر بوتون قرون وسطی حکماسی
شدتله آیریلیر . اوندن صوکره بوانکلیز فیلسوفی دها بعضی (موضوعه‌لر

Cause اونلر postulata) لك اصلسز سفسطياتدن عبارت اولدوغنى كوستريبوركه
قرون وسطاده ـ كرك اسلام ، كركسه خرستيان ـ بوتون سقولاستيق
حكماسى عندنده الك معتبر (متعارفه axiomes) لردن ، الك بديهى المفاد
دستورلرندن صاييليردى. مثلا [علت مرتفع اولونجه معلول ده مرتفع اولور.
Cessante causâ, cessat et effectus] كبى .

ميل بودستورك بطلانى پك قولاى اثبات ايدييور؛ [بو، عمومى ومطلق
بر دستور اولهماز ؛ بعضى حادثات واردركه اونلرك دوامى ايچون علتك
دوام تأثيرى لازمدر . برماكنه نك ايشله مكده دوامى ايچون الكتريقك
ويا هرهانكى بر قوۀ محركه نك دوام تأثيرى البته لازمدر . فقط برچوق
حادثات دها واركه اونلرده علتك دوام تأثيرى هيچ شرط دكلدر؛ مثلا :
برآدمك باشنه كونش وورور، وبرطاقم اختلالات عضويه حصوله كتيريركه
اوآدم كولكه لى وسرين بريره نقل ايدلديكى حالده دخى علائم اختلال باقيدر؛
لكن كونشك تأثيرى حالا دوام ايدييور، دهنيله مز . كذلك برآدمك قارننه
صوقولان برخنجرله اوآدم وفات ايدرسه، ئولمكده دوامى ايچون او آلت
جارحه نك بطن ميت ده الى غيرالنهايه صوقولى قالماسى لازمكلمز !..] دييور؛
وبويا كلش اعتقادك كشف حقيقته نه قدر مانع ومضر اولدوغنى كوسترمك
ايچون برمثال تاريخى ويرييوركه هرحالده شايان قيد وتذكاردر :

[اجرام سماويه نك حركاتنى (مبادئ ميخانيكيه principes
mécaniques) ايله تعريف ايده بيلمك ايچون برچوق دفعه لر تشبث ده
بولونان (كپلر Kepler) ، بوتشبثاتنده موفق اوله مامشدى؛ زيرا اويله
فرض ايدييور ايدى كه : اجرام مذكوره نك ، حركت ابتدائيه لرينى محافظه
ايده بيلمه لرى ايچون ، اونلرى تحريك ايدن قوتك دوام تأثيرى لازمدر .
حالبوكه علتك تأثيرى توقف ايتدكدن صوكره دخى بعضى آثارك خيلى
مدت دوام ايده بيلديكنى كوستره بيله جك بر چوق عادى مثاللر بوله ماز
دكلدى !..] دييور .

ميل بوادعاسيله سقولاستيق فلسفه سنك بيك بردير ه كندن برينى اولسون
ييقيور ؛ زيرا اسلافنك تذميله آيريلوب چيقيور . نته كيم عليت اعتقادينه مربوط

Cause بیلدیکمز(وجوب nécessité)ی دخی(لاشرطیت inconditionnalité)
کیفیتنه ارجاع ایله تعریف ایدییور، یعنی علاقهٔ علیتی، شرائط تحققندن
تجرید ایده‌رك دوشـونورسه‌ك، اووقت بزه بو رابطـه واجب کورونور؛
حالبوکه اویله دکلدر؛ بو اعتقـادمز دخی تجربه‌دن طوغمش وذهنمزده
اوته‌دنبری تحکم ایتمشدر؛ دیمك ایستیور. بومهم فکرده بوسبوتون یکی‌در.
[تفصیلات ایچون nécessité کلمه‌سیله مشتقاتنه باقیکز!.]
بوندن ماعدا میل، شو قاریشیق مسـئله‌نك بر نقطه‌سنه دها انفاذ نظر
ایدییورکه، براز عواملك طرز تلقیسنه وانسانیتك بوخصوصده واقع اولان
تجربه‌سنه حق ویریر: واقعا (علت) خارجده موجود (برشی) دکلدر؛ بر
حادثه‌نك وقوعی ایچون حضوری لازم وتأثیری لابد اولان برچوق شرائط
وعواملك محصـله‌سی‌در. وجودی اولسون!. عدمی اولسون!. ارتق
بونك بویله اولدوغنده هیچ شـبهه قالمامشدر. مع‌مافیه بوشرائط وعوامل
میاننده بر دانه‌سی وارکه الك صـوکره صحنهٔ فعالیته کلییور؛ واونك انضمام
تأثیریله حادثه درحال وقوعبولویور. احتمالکه بو — حدذاتنده — پك اهمیتسز
برشی‌در؛ بلکه بردامله صودر! فقط بارداغی طاشیران، آنجق اواولیور.
ایشته میل، اصل اوکا سبب تعبیرینی تخصیص ایتمك ایستیور.
اونك ایچون علتی تعریف ایدرکن [حادثهٔ واقعـه‌یه (بلا واسـطه
ولایتغیر تقـدم ایدن = l'antécédent immédiat et invariable)
دیکر بر حادثه‌در.] دییور وبونی کوسـترمك ایچون بر چوق تنقیدات
وتحلیلاته کیریشیور. فقط میلدن براز اول معلوم اولان بوتعریفه — سقوچ
فلسفه‌سنك مؤسسی — (رەید Reid) اعتراض ایتمش وغایت تحف برمثال
دخی کتیرمشدی:
[اکر بو تعریف طوغرو اولسه‌یدی کیجه کوندوزك، کوندوز دخی
کیجه‌نك علتی اولمق لازم کلیردی. حالبوکه بو، بداهتاً باطل برفرض‌در!..]
دیمشدی.
میل، بوتعریضدن تعریف مذکوری مصون بولوندورمق ایچون اوزون
اوزادی‌یه تنقیداته کیریشیور وهیچ کیمسه‌نك بویله برفرضه متمایل بولونه‌مامش

اولدوغنیده قید ایتدکدن صوکره ، کوسترییورکه بزم عالممزده کیجه ایله Cause
کوندوزك بلافاصله تعاقبی کره‌مزك تشکلی ودوری اقتضاسی‌در . کره‌مز
بویله اولمایه‌بیلیردی، واوتقدیرده کیجه‌ایله کوندوزك بهمه‌حال تعاقبی ایجاب
ایتمزدی . دیمك‌که بوکیفیت تعاقب، (conditionnelle) در ؛ یعنی بعضی
شرطلره تبعیتله وقوعه کلیر . حالبوکه (علت) یالکز (مقدم لایتغیر
antécédent immédiat) اولان حادثه‌دکل‌در؛ عینی‌زمانده‌ده (لابشرط
inconditionnellement) تقدم ایدن، یعنی بلا قید هرحالده تقدم ایدن
وقعه‌در . حقیقت‌حاله کلنجه، کیجه ایله کوندوزك تعاقبنه سبب، ظلمت ایله
ضیانك بربرینی‌ولی‌ایتمه‌سی‌دکل، کونشك‌افقمزده کورونوب‌کورونمه‌مه‌سی‌در .
باشقه تورلو محاکمه ایتمك سفسطه‌در .

بوادعایی تأیید ایچون سویله‌دیکی سوزلری عیناً نقل‌ایدییورم :

[... شونی ده علاوه ایده‌جکم‌که آنجق (شروط ایله مقید اوله‌رق
conditionnellement) ، (مقدم‌لایتغیر antécédent invariable)
کورونن‌حادثه، حقیقتده (مقدم لایتغیر) دکلدر . بروقعه دیکر بر وقعه‌یه
هرزمان تقدم ایتمش بولونسه‌بیله، بونك دائمابویله اولمایه‌بیلمه‌سی احتمالنی بزه
تجربهٔ عمومیه اوکره‌تیرسه ویاخود تجربه‌مز ـ معلوم اولان احوالك بالجمله
(احوال ممکنه cas possibles) ینی بلکه تماماً وصحیحاً تمثیل ایتمدیکنی
دوشوندوره‌جك صورتده ـ ذهنمزده آچیق بر یر براقیرسه ! او آنه‌قدر
(لایتغیر) اوله‌رق تقدم ایدن وقعه‌یی بر علت صحیحه اولمق اوزره تلقی
ایده‌مه‌یز !.. نیچون ؟.. زیرا قطعیا امین دکلزکه، اووقعه، اونی تعقیب‌ایدن
نتیجه‌نك حقیقتاً (مقدم لایتغیر) ی در !) یعنی بر استثنا ایله عکسنك
تحققنه هنوز احتمال واردر . استقبال ایچون دخی تشمیل حکم‌ایده‌مه‌یز!]
دیمك‌ایستیورکه‌بوملاحظه، علت صحیحه تصوری‌ایچون (استقراءناقص) حدنده
طورمق کفایتسزدر دیمکله بردر .

حالبوکه ـ بوکون هرکسله‌برابر میلك‌دخی ادعاوتسلیم ایتدیکی‌وجهله ـ
علیت‌مفهومی استقرانك مبدأی‌در . بناءًعلیه استقرایه (یقینی certaine)
بر حیثیت ویره‌بیلمك ایچون استقراء ناقص حدنده قالمق کافی دکلدر ؛

Cause چونکه بوطریق ایله کشف اولونان (قوانین تدربیه lois empiriques)، بر وقعهٔ مستثنا ایله تناقضه دوشمك ومفسوخ العمل اولمق تهلکه سندن مصون دکلدر ؛ اونك ایچون بر (قناعت جازمه conviction certaine) الهام ایده‌مز . بناءً علیه علیت مفهومی ایله ـ فلسفهٔ تدربیه‌ده (اصول méthode) ك اس الاساسی تشکیل ایدن ـ طریق استقرانك صمیمی رابطه‌سی بحثك بونقطه‌سنده عیاناً کورولویور ؛ (یقینیت علم) مسئله‌سیله‌دخی صمیمیاً علاقه‌دار اولان بومسئله‌نك پك بویوك اهمیتی واردر .

[بونك مناقشه‌سی certitude و nécessité, induction کله‌لرنده‌در !]

بومطالعاتی بیان ایتمکله برابر میل، (تقدم زمانی) مسئله‌سنه پك اوقدر اهمیت ویرمیور . علت ایله معلولك عینی زمانده حاضر اولماسی لازمکلوب کلیه‌جکنه دائر اولان بحثی پك فائده‌لی کورمیور . بر رمتعارفه اوله‌رق عرض ایتدیکی فکرلر تسلیم اولونورسه علته (مقدم antécédent)، معلوله‌دخی (نتیجه conséquent) دیمکده پك اوقدر بأس اولمادیغنه قانعدر .

بوفیلسوفك بر مهم ملاحظه‌سی ده‌واردر : بربرلرینه هیچ تعلق وتابعیتی اولمایان برچوق حادثات کورولویورکه جمله‌سنك وجودی آنجق (بر وعینی عامل seul et même agent) ك وجودینه محتاجدر . مثلا کونشك وجودی، دنیامزده نیجه نیجه حادثات ایقاع ایدن عامل قدیم ویکانه‌در . حالبوکه اوحادثاتك یکدیکری آره‌سنده نوعما برعلاقهٔ علیت یوقدر . میل، بویله برعامل قدیمه (علت دائمه cause permanente) دییور ؛ وبوتون قوای طبیعیه‌یی بو صنفه ادخال ایدییور . (خواص وکیفیات اجسام propriétés et qualités) دیدیکمز حادثاتی هپ او (علل دائمه) نك آثاری اولمق اوزره طانیور . یالکز بو نوع علتلرك منشأنی ومکانده (صورت توزع وانتشار distribution) لرینی بیله‌میه‌جکمزی معترفدر .

[مکوناتك برباشقه‌تورلو ترتب ایده‌بیلمه‌سی احتمالی‌ده وارد خاطر اوله‌بیله‌جکی جهتله کائناتك آهنك حاضری بزم نظرمزده (تصادفی وکایشی کوزل fortuit) کبی کورونویور !] دیه برنتیجه چیقارییور .

بوادعا (علت غائیه) یی صراحتاً و (عاقل ومدبر برعلت فاعله) نك

یعنی اللهك وجودینی‌ده ضمناً انکاره واردر . [atheísme تعبیرنده بونك Cause سببنی ومناقشه‌سنی کوروسکز !]

ملاحظه‌سنك نره‌یه واره‌جغنی ــ بالطبع هرکسدن ای بیلن بوفیلسوف ــ شو نقطه‌ده آلهیات مسائلی ایله چارپیشدیغنی حس ایتمش اولمالی درکه : [عالمك شو آنده‌کی حالی اوکا ــ بلافاصله ــ تقدم ایدن آنده‌کی حالنك ضروری بر نتیجه‌سیدر ! شویله‌که ، اکر بز عوامل مذکوره‌نك مکانده صورت انتشاری اسبابنی وقانونلرینی بالجمله تفصیلاتیله بیله بیلسه‌یدك ، استقبالك بوتون تاریخ وقوعاتنی قطعیاً وقوعندن اول خبرویره بیلیردك !..] دهیه‌رك (ایجابیه déterminisme) اعتقادینی تماماً تصویب وتسلیم ایدییورکه ، آلمان عالم کاشفی (دوبوا ره‌یموند Dubois Reymond) دخی عیناً بواعتقادی ــ کندی حسابنه ــ بیان ایتمشدی .

بونکله برابر میل ، آلهیونك تعریضات محتمله‌سنه قارشی بر غریب شرط ایله دعواسنی تقیید ایدییور : [اکر ، کائنات نزه حاکم برقدرت فوق العاده‌نك یکی‌دن یکی‌یه برتأثیر فعلیسی اولمازسه !.] دییور . هله (منشأ origine) بحثنده امکان قپوسنی تماماً آچیق بولوندوره‌رق هرتورلو اعتراضات مقدره‌یی برطرف ایتمش اولویور ؛ (علل دائمه وقیمه) نظریه‌سنك (دور دائم) فرضیه‌سنی انتاج ایده‌جکنی واوتقدیرده دخی ، تاریخ عالمك ــ (برچوق رقملردن مرکب بر کسر دوری décimale circulaire de plusieurs chiffres) کبی دائما عینی صورتله تکرری لازمکله‌جکنی قید واشارت ایتدکدن صوکره :

[هرنه‌قدر ، حادثات عالم ابدیاً بو دائره ایچنده دوران ایتمیورسه‌ده ، ــ حد ذاتنده ــ بوتون وقوعات ماضیه ومستقبله‌نك ، فوق البشر بر (عقل intelligence) طرفندن (قبلیاً apriori) ترتیب وبوصورتله بنا ایدلمش اولماسی احتمالی‌ده ذهن ایچون مستبعد دکلدر . الی آخره ! . .]

دییور . فورطنه‌قوپاراجق بحثلر ایچون بوندن کوزل سپرصاعقه اولماز .

[déterminisme کلمه‌سنده بوبحثك مناقشه‌سنه باقیکز ! .]

Cause میل ، ـ حادثاتك وقوعنده باشـلیجه عوامل اوله‌رق تلقی ایتـدیکی و (علل ابتـدائیه) دیدیکی ـ قوای طبیعیه واشـیای موجوده‌نك مکان طرفنده‌کی ترتیبی معقول برصورتده تعریف ایتمك ممکن دکلدر صانیور . هرنه‌قدر برمبدأعاقل ومدبر اعتقادیله بونظام‌وترتیبك ناقابل‌تألیف اولمادیغنی دخی بیان ایده‌رك (علت اولی وعلت غائیه) طرفداری اولان (حکمای مایون les philosophes religieux) ایچون براحتمال‌قپوسی براقیورسه‌ده . کندیسی بالذات بوکا پك ایناعور ؛ وهله بویله براعتقادی علم‌دائره‌سنه قطعاً صوقمق واوکاروایج ویرمك ایسته‌میور :

[هرنه‌حادثه وقوعه‌کلیرسه ، (قوانین‌علیت lois de la causalité) ایله بالایجاب وقوعه کله‌بیلدیکندن وبونده دخی (اسباب ابتدائیه causes primordiales) نك طرزتمکن و (انحلال localisation) ی ذیمدخل بولوندوغندن بالجمله (معلولات effets) ك ، (معیت coexistence) ی ، یعنی بویله هپ بر آراده بولونماسی وبرابرجه وقوعه کلمه‌سی دخی ینه علیت قانوننذن باشقه برشیئه عطف اولونه‌ماز . عالمده (معیت اعتباریله اطرادلر انتظاملر uniformités de coexistence) اولدوغی کبی (معلولات) ك (توالی succession) سنده‌ده براطرادواردر . فقط حادثاتده کوردوکمز بو انتظام هرحالده علل ابتدائیه‌نك (عینیت identité) و(معیت coexistence)ندن ایلری کلیور دیمکدر . چونکه اوسببلر برابر بولونماسه‌یدی ، مسببلری دخی برابر اوله‌رق وقوعه کلمزدی . مادامکه اسـباب ، یکدیکرینه تقـدم ایتمك صورتیله تسلسل ایدر ونهایت علل ابتدائیه‌یه‌قدر کیدر ، بوندن شو استنتاج اولونورکه ـ اوزاقدن یاقیندن یکانه بر عاته اسـنادی قابل اولان معلولات استثنا ایدیلیرسه ـ کلیت حادثاتك بویله‌برابرجه وقوعبوله‌لری هیچ‌بروجهله یکانه بر قانون کلی‌یه ارجاع ایدیله‌مز . مکرکه حادثاتك تابع بولوندوغی علل ابتـدائیه‌ی تك برعلت مطلقه‌یه ارجاع ایتمك ممکن اوله‌بیلسـین ! .. حالبوکه بونك احتمالی اولمادیغنی کورمشـدك ! . . بناءً علیه علل مختلفه‌نك نتیجه‌لری یعنی معلولاتی آره‌سنده معیت اعتباریله هیچ‌بر نوع (اطرادات uniformités) کوروله‌مزکه (بداهی ، واصلی originelle) اولسـونه

Cause یعنی ـ تعبیر دیگرله ـ (لابشرط inconditionnelle) اولسون !. حادثات عالم، معیتاً واقع اولویورسه یعنی هپ برابر ظهوره کلیورسه اونلرك وقوعنی ایجاب ایدن علل ابتدائیه‌نك (حسب الصادف، اتفاقی اوله‌رق = -acciden tellement) دائما برابر بولونمش اولمالرندندر؛ ویالکز بوندندر !.] دییور.

بو مطالعات، پك دەرین وپك جدّی‌در. زیرا (کثرتیه pluralisme) اعتقادینك تخمنی متضمن‌در ؛ چونکه بوتون علل مختلفه ومتنوعه‌یی بر (علت مطلقه وعمومیه c. absolue et universelle) یه ارجاع ایتمك ممکن اولمادیغنی ادعا ایدییورکه، برچوق اسبابی اولدوغی کبی قبول ایتمك لزومنه منجر اولور . ذاتاً (کثرتیه) اعتقادینك دستور اساسی‌سی بودر . [pluralisme کلمه‌سنه باقیکز !.]

ثانیاً علل ابتدائیه اوله‌رق قبول ایتدیکی عناصر وقوای مادیه‌نك ـ اوته‌دنبری ـ شوصورت اوزره ترتب ایتمش وبرآرەده بولونمش اولماسنی، (مافوق البشر surhumain) و (مافوق الطبیعیه surnaturel) بر قدرت عاقله‌نك ارادتنه ونیتنه عطف ایتمیه‌رك (صرف اتفاقی purement accidentel) بر (ترتیب arrangement, ordre) اولمق اوزره قبول ایدییور؛ وبالطبع بو ترتیبك و (قوانین ابتدائیه lois primordiales) سنك (وجوب nécessité) ومطلقیته اینانمایه‌رق یالکز (امکان contingence) نه قائل اولویور، دیمکدر .

بو نافذالنظر فیلسوفك پك (مجرد abstrait) بر لسان فلسفی ایله سویله‌دیکی سوزلری آچیق ترکجه‌مزله ترجمه ایده‌جك اولورسه‌ق شو معنا چیقار :

(بزم کائناتمزده بر طاقم قوای طبیعیه وعناصر مادیه واردر . بونلر حادثات عالمك علل ابتدائیه‌سیدر . مکانده معیتاً یعنی مجتمعاً بولونورلر واونلرك آثار فعالیتی اولان حادثاتك مجتمعاً ومعیتاً وقوعنه سبب بو ترتیب‌در؛ فقط او ترتیبك بالذات بر سبب معقولی یوقدر . نظام عالم محضا (اتفاقی) کورونویور . هرنه‌قدر بو ترتیب حاضر، بر قدرت عاقله ومدبره اعتقادیله ناقابل تألیف دکلسه‌ده‌ینه بر (ترتیب ممکن arrangement contingent) در.

Cause (مطلقا absolument) بویله اولماسی ایجاب ایتدیکنی کوستریر هیچ بر دلیل معقول یوقدر . مثلا بیلیورزکه هوایه آتیلان بر طاشك تکرار سطح ارضه دوشمه‌سی، صولرك برسطح مائلی تعقیباً آقمه‌سی، دکیزلرك مد وجذر حالنده بولونماسی هپ ضروری واقتضائی حادثه‌لردر ؛ چونکه بر قانونه (جاذبه قانوننه !.) تبعاً وقوعه کلیر . بونك‌ده سببی مکانده شمس وقمرك وکرهٔ ارضك موجودیتی ویکدیکرلرینه نسبتاً وضعیتی‌در . نته‌کیم آتیلان طاشك وآلچاقلره میل‌ایدوب آقان صولرك وضعیتی‌ده‌بویله‌در . فقط نیچون فضاده بر کونش وبرکره ارض وقمر وار ؟. نه‌دن بو اجرامك جمله‌سنده (جاذبه attraction) دیدیکمز برقدرت‌وبرقابلیت مخصوصه وار ؟.. بونی بیلمیورز ! بوشیلرك موجودیتی — منطق ومعقول برصورتده — برنتیجه‌دخی عطف ایده‌میورز . بونلر مطلقا بویله اولمق وبوترتیب‌اوزره بولونمق ایجاب ایدرمی‌ایدی ؟.. دیه‌دوشوندوکمز زمان دخی معقول برجواب ویره‌میورز. اویله اولونجه بوترتیب آنجق اتفاقی وممکن بر ایستیف کبی کورونویور . یالکز شوراسی محققدرکه عالممزده ظهوره‌کلن حادثاتك اسباب ابتدائیه‌سی هپ بوشیلردر وبوترتیبك‌ده اونده دخلی واردر . فقط مادامکه بوکونکی ترتیب حاضر اوزره جلوه‌نمون اولان حادثات — طاقیله — دونکی‌نك نتیجه‌سیدر ومادامکه الی‌غیرالنهایه بوده بویله کیدر، اوحالده موجودات عالم بو (ترتیب اتفاقی) اوزره من‌الازل وارایمش والی‌الابد دخی بویله کیده‌جکدر !..) دیمك جیقار . مکرکه بوقوای طبیعیه واشیای موجوده‌یی امحا ویکیسنی ایجاد ایده‌بیله‌جك وکائناتك شونظام‌حاضرینی کیفنجه تعدیلاته اوغراته‌بیله‌جك خارق‌العاده بر قدرت عاقله‌نك، یعنی اللهك وجودی قبول اولونسون !..

فقط موجوداتك ازلیتنی قبول ایله برابر بویله بر (ترتیب امکانی coexistence contingente) اعتقادی اوزرینه قورولمش بر (ایجابیهٔ مطلقه déterminisme absolu) مذهبنی تصویب‌ایتدکدن‌صوکره مسئلهٔ تکوینی تعریف ایچون الهه لزوم‌قالماز . اصطلاحات‌فلسفیه‌ده مشهور اولان (Deus ex machina = ماکنه خارجنده الله !.) تعبیری ایشته بویله

لزومسز یره دعوت اولونان (فکر الوهیت) در . [Dieu کلمه‌سنده بو Cause تعبیره دائر تفصیلاته باقیکز !.]

طبیعی‌درکه میلك شوملاحظاتی وبنم اوکادائر تنقیداتم، ــ علت کلمه‌سنی منحصراً حیثیت علمیه‌سیله تلقی ایتمك شرطیله ــ طوغرو ومعتبر اوله‌بیلیر . علت، بو سیاق نظر وبومعنا ایله قبول ایدیلیرسه کورولویورکه طوغروجه (ایجابیه) مذهبنه کوتوروبور، واللهه ایصال ایده‌بیله‌جك یول بولونه‌میور.

اوندن صوکره برمهم‌مسئله دها انکشاف ایدییورکه اوده [حدذاتنده واجب اولمایان برطاقم علل ابتدائیه‌نك اتفاقی برصورتده معیناً موجود بولونماسی ، ضروری و (وجوبی nécessaire) بر چوق حادثاته مبدأ اوله‌بیلیور.] دعواسنه‌واریر؛ یعنی‌ضروری‌الوقوع برطاقم‌حادثاتك بهمه‌حال وجوبی برطاقم‌علل ابتدائیه‌یی استلزام ایتمه‌بیله‌جکی دخی آکلاشیلیر .

فی‌الحقیقه‌بالجمله (قوانین‌تالیه‌ومشتقه lois secondaires et dérivées) حیثیتاً (واجب nécessaire) اولدقلری حالده، اونلرك استناد ایتدیکی (قوانین کلیه l. universelles) هیچ اویله دکلدر . اونلرك حیثیتنده وجوب اثبات اولونه‌میور؛ آنجق (امکانcontingence) تحقق‌ایدییور . مثلا انتشار قانونلرنده (شدت intensité) ، مسافه‌نك مربعیله معکوساً متناسبدر ؛ بو (برقانون واجب une loi nécessaire) در ؛ چونکه اویله اولماسی لازمکله‌جکی یقیناًثابت‌اولویور: فرضا (مه‌لونیMelloni) نك حکمت طبیعیه‌ده مشهور اولان کوزل تجربه‌سنی یاپوبده شدت ضیانك فی‌الحقیقه مسافه مربعیله معکوساً متناسب اولدوغنی کوررسه‌ك، [نیچون کیفیت بویله اولویور ؟ ..] دینیلدیکی زمان، بو (نیچون ؟.) سوألنه پك معقول برجواب ویره‌بیلیرز ! دیه‌بیلیرز که :

[عینی مقدار ضیاء بر مترو نصف قطرنده بر سطح دائره‌یی نه‌شدتله تنویر ایدییورسه ایکی مترو نصف قطرنده بر دائره‌یی البته دوت کره دها آز برشدتله تنویر ایده‌بیله‌جکدر . زیرا برداره‌نك وکره‌نك نصف قطری ایکی کره بویویونجه سطحی درت کره تزاید ایدر . بو بر حقیقت هندسیه‌در؛اوتقدیرده‌اویله‌برسطحه‌عینی(مقدارضیا quantité de lumière)

Cause تماميله انتشار ايده‌جكندن شدتی درت كره تناقص ايتمك لازمكلير. احتمالكه جاذبه‌قانوننده‌ده شدتك مسافه مربعيله معكوساً متناسب اولماسنه عينی حقيقت هندسيه سبب اوله‌رق كوستريله‌بيلير !..] ديرز ؛ وبوصورتله (شدت‌قانونی la loi d'intensité) نك وجوبی، شـواوچ (بعد dimension) لی عالمزك اك اساسلی (خاصۀ مكانيه propriété spatiale) سی طولاييسی واقتضاسيله ثابت اولمش‌اولور . لكن : (نيچون‌عالمز بويله‌اوچ‌بعدلی‌در؟..) دەنيلديكی، بوسوأله معقول ومنطقی برجواب يوقـر . اونك‌ايچون (هندسه متعارفه‌لری axiomes géométriques) قابل تعريف واثبات اوله‌ميور ؛ بديهی‌در، ديه قبول ايديليور . هردعوايی اثبات ايچون اونلری اك صاغلام دليل اوله‌رق ايراد ايده‌كلديكمز حالده، بالذات او متعارفه‌لری ــ حقـايق بديهيه ناميله ــ فضولی اوله‌رق قبوله جملةً ميال ومجبور بولونيورز. كذلك [نيچون اجسام يكديكرينی جذب ايدييور ؟ .. ايتمسه اولمازمی ايدی ؟ .] دەنيلديكی زمان بوكامعقول برجواب بوله‌ميورز . فقط مطلقا جذب ايتمه‌لری لزومنی‌ده اذعان ايده‌ميورز . [جذب ايتمســه‌لردی ينه اوله‌بيليردی !..] ديه‌ده دوشـونه‌بيليرزكه بوده جاذبه‌نك، واوقوتك اثری اولان شو ترتيب عالمك آنجق (امكان contingence) نه قائل اوله‌بيلديكمزی كوستريـر .

خلاصه كورولويوركه علت وعليت مسئله‌لری منحصراً (علمی وتدريجی scientifique et empirique) برنقطۀ نظردن تتبع وتدقيق ايديله‌جك اولورسه بوكوستردبكم نتيجه‌لره پيوسته‌اولويور؛ وآكلاشيليوركه‌بويوللرك‌هيچ بريسی ذهنمزی‌يكانه برعات‌مطلقه‌يه، و(لابشرط inconditionnellement) يعنی كيف مايشا موجوداته حكم وتصرف ايدن بر اللهه ايصـال ايده‌ميور. اوندن‌طولايی بو طرز تلقی‌يی يالكز علم ساحه‌سنده متين بر اصول اوله‌رق قبول‌ايتمكله‌برابر، هرمسئله‌يی وبالخاصه‌مسائل‌مابعدالطبيعه‌يی تذكر وملاحظه ايچون ــ عالمرك تلقی ابتدكلری معنا ايله ــ تعريف ايديلان علتی، فيلسوفلر وهله‌مابعدالطبيعيون كافی كوره‌ميورلر . حتی [اللهه‌علم‌ايله‌دكل، ايمانله‌بولونور واثبات اولونور : .] دەين فيلسوفلر ــ بوكون ــ بك چوقدر و (ظن ايده‌رم ! .) بك‌ده حقلی‌درلر .

مع مافیه بوتون علل مختلفه وخصوصیه‌یی ــ بحسب الضروره ــ تك بر Cause
علت مطلقه وعمومیه‌یه ارجاع ایتمك مجبوریتنده بولوندوغمزی وذهن بشرك
هرحالده وحدته فطرتاً میال اولدوغنی ادعا ایدن فیلسوفلر چوقدر . ارسطو
ایله ابن سینادن طوتوکزده زمانمزده (دوقتور هیوول Dr. Whewell)
ودها برچوق امثالنه وارنجیه‌قدر پك چوق بویوك متفکرلر بوادعاده‌درلر .
بونلرك مبدأ ملاحظه وطرز استدلاللری اللهه ایصال ایدن دلیللرك الك معتبرلرندن
معدود اولدوغی ایچون فکرلرینی باشقه یرلرده نقل وشرح ایله‌دم .
[preuve و premier تعبیرلرینه باقیکز ! ..]

[قوانین طبیعیه‌نك وجوب وامکانه دائر دخی nécessité و contingence
کلمه‌لرنده مناقشات واردر !]

دیمك که بوکائناته برفیلسوف عالم نظریله باقدیغمز زمان ، بوتون حادثات
واقعه‌یی بر برینه مربوط بر طاقم اموردن عبارت کوره‌جکز ، وبو آنده
ظهوره کلن بالجمله وقایعك ، همان بوندن اول کلوب کچن وقایع عمومیه
نتیجه‌سی اولدوغنی تسلیم ایده‌جکز و ــ بالضروره ــ ایجابیه مذهبنه حق
ویره‌جکز . شو تقدیرجه تسلیم ایتمش اوله‌جغز که هرهانکی بر حادثه ، نظام
عالم ایله (هم آهنك en harmonie) اوله‌رق وقوعه کلمشدر واونده
داخلدر . اونك برتك سببی دکل نامعین برچوق شرائطی واردرکه جمله‌سنك
هپ بردن تحققی او حادثه‌یه وجود ویریر و بز ، اصل (علت یقینه cause
prochaine) سنه سبب دیرز؛ چونکه، سائرلرندن صوکره کلوب یکونی
طولدوران (وبارداغی طاشیران !.) شرط آنجق اودر . یوقسه حقیقتده
بر حادثه‌نك (علت تامه) سی بوتون شرائط وجودیه وعدمیه‌سنك هیئت
مجموعه‌سی دیمکدر . بو سیاق نظر (خارق عاده miracle) اعتقادینی قطعیاً ردایدر.
بوندنده شو حقیقت ظاهر اولورکه اسباب خصوصیه حیثیتی حائز
اولان برچوق شرائطك (ائتلاف وترکب composition) ی ایله هرحادثه
وقوعه کله‌بیلیور . بو هنکامه‌ده (عوارض accidents) دیه‌بیله‌جکمز
بر چوق شرائط وجودیه وعدمیه‌یی ودها بر خیلی وسیله‌لری دخی نظر
اعتباره آلمالی یز. بناءً علیه برحادثه‌نك سبب ویا اسباب حقیقیه وقریبه‌سنی قطعیاً

Cause کشف وتعیین ایچون برچوق حادثات متقدمه و (ملتفه concomittentes) دن دقتله تمیز ایتمه‌لی‌یز . بوده حادثهٔ مذکوره‌نك شرائط متقدمه‌سنی لایقیله (تحلیل décomposer) ایدوب هر برینك بوخصوصده درجهٔ دخل وتأثیرینی کوسترمکله اوله‌بیلیرکه آنجق تجربه‌ایشی‌در . اونك ایچون بو، فلسفهٔ تدریبیه اصولنده اساس‌در . [méthode تعبیرنده درت نوع اصوله دائر ویریلن ایضاحاته باقیکز ! .]

اکثریا بوتحلیلده ـ ارزو اولوندوغی کبی ـ موفقیت پك کوچ برایش کوروندوکی ایچون تورلو تورلو یاکلشلقلر وقوعه کلیور ؛ ونتیجه‌ده بر حادثه‌نك سبب حقیقیسی اولمایان برشیء اوحادثه‌نك سببی کبی تلقی ایدیلیور. [بویاکلشلقلرك ماهیتی méthode بحثنده تذکر ایدلمش اولدوغی کبی صور مختلفهٔ منطقیه‌سی‌ده fallacies و sophisme کلمه‌لرنده تدقیق اولونمشدر !.]

علت مفهومنك محاکمات واستدلالات مابعدالطبیعیه‌ده برنجی درجه‌ده تأثیر ونفوذی محققدر .

کرك (مدرکات خارجیه perceptions externes) مزه ، کرکسه (احساسات صمیمیه sensations intimes) مزه برسبب آرامق وکوسترمك مجبوریتی ایله (ماده matière) و (روح âme) ی اثبات ایدییورز . خصوصا مدرکات واحساساتمزك (انفسی subjectif) اولدوغی تماماً ثبوت بولوبده تسلیم اولونوبجه علم بشرك قطعاً (محدود واضافی limitée et relative) اولدوغی دخی تحقق ایدییور . اوزمان مطلع اوله‌بیلدیکمز شو عالم حادثاتك ضمننده ویاخود ماوراسنده مجهول قالان وبوتون بوتجلیاته سبب فرض اولونان شیئی ـ هیچ بر وجهله ـ بیله‌میه‌جکمزه قناعت ایتمك ضروری اوله‌جغندن (وجود مطلق l'être absolu) بر (مجهول مطلق abolument inconnu) قاله‌جقدر . بو مجبوریتك براوجی (حادثیه phénoménisme) مذهبنه ، دیکر اوجی‌ده (لاادریه agnosticisme) اعتقادینه چیقار . [بوتعبیرلره تفصیلاته باقیکز !.]

وجود مطلقه دائر هیچ برشی بیله‌میه‌جکمزی، هیچ برشی سویلیه‌میه‌جکمزی اعتراف ایتدیکمز حالده ، اویله بروارلغه ایمان ایدیشمزه ، علاقهٔ

علیته مستند بر اعتقاددر . بناءً علیه مابعدالطبیعیات والهیاتك حیثیت ومشروعیتی Cause
اوكا باغلیدر . وسبیله‌دركه مابعدالطبیعیون وآلهیون (علیت مبدأی) نه بر
حبل متین كبی صاریلیورلر؛ حالبوكه اسلافده (آنه‌سی‌دەم Anaesidème)
ومتأخرین میاننده (هیوم Hume) كبی فیلسوفلر اوپرنسیپك بریاموق
ایپلكندن صاغلام اولمادیغنی ادعا ایدوب قوپاریبورلر . مدركات انفسیه‌مزله
اونلرك وقوعنی تعریف ایچون دوشونوب فرض ویااعتقاد ایتدیكمز مؤثر
خارجی آره‌سنده رابطه قالمانجه،(وارلق مسئله‌سی le problème de l'être) نی
حل ایده‌بیلمك آنجق برقاچ احتماله منحصر قالیور : [شو عالم شهود، بنم
كندی جلوهٔ فكر وحسیاتمدن عبارتدر ؛ بونك اصلی فصلی یوقدر ! . .]
دیمك ممكن‌در . بو ادعاده بزم (صوفیه çoufisme) ایله (نوفلاطونیه
néoplatonisme) و(افتكاریه idéalisme) و(انفسیه subjectivisme)
و (روحیه spiritualisme) مشترك ومتفق‌در . [.. اصلی فصلی یوقدر،
فقط بو حادثات متنوعه بر روح مطلقك تجلیات وتمیناتی‌در ! .] دەینلر
صوفیه ایله نوفلاطونی‌لردر . شو حیثیتله مذهبلری (وجودیهٔ افتكاریه
panthéisme idéaliste) در . [بو عالم شهود محض فسانه وفسوندر،
هم بنم فسونمدر . عالم‌وجودده (بن) دن باشقه بركیمسه وبرشی یوقدر!.]
ادعاسنه (انیه solipssisme) دیرلر .

[... عالم شهود مدركات انفسیه‌مزدر . ماده یوقدر . یالكز ارواح
واردر، برده روح اعظم واردر !..] دیمك (روحیه spiritualisme)
اعتقادیدر . [... هپسی یالاندر ! هیچ برشی یوقدر . بو رؤیا ایچنده بر
رؤیادر ! .] ظن ایتمك (لیسیه nihilisme) خطاسنه دوشمكدر .
[... بیلدیكمز هپ انفسی‌در . علممز قطعاً محدود واضافیدر . بو دائره
خارجنه چیقوبده برحقیقت مستقله وبروجودمطلق وارمی ؟ یوقمی ؟. بونی
تحقیق ایتمك هرتورلو امكان خارجنده‌در . بیلدیكمز وبیله‌جكمز ایشته شو
عالم حادثاتدر . علیت مبدأی دخی بر مفهوم اولمق اعتباریله انفسی‌در .
خارجده اویله برشی یوقدر . بناءً علیه علیت اعتقادی بزی كندی دائرهٔ
انفسیتمزدن خارجه چیقاروبده بروجود مطلقه دلالت ایده‌مز !..] دەینلر

Cause (حادثیون phénoménistes) در ؛ وبوتون علمای زمانه بو اعتقاده میالدر . دها طوغروسی، علمانك دكل، (علم science) ك بالذات اعتقاد صحیحی بودر . الی آخره ! . . [بوتون بو تعبیرات اصطلاحیه باقیكز . اومذهبلرك دستورلریله علیت مبدأی‌نك رابطهٔ منطقیه‌سی هر بر بحثده آیری آیری كوسترلمشدر !]

[علت غائیه مناقشاتی ایچون finale كلمه‌سنه ؛ علت موجبه ایچون efficiente تعبیرینه، صوكره raison suffisante و téléologie و Dieu كلمه‌لرینه آیریجه باقیكز !.]

پسیقولوژی‌ده برنظریهٔ مشهوره واردركه اوكا فرانسزجه : (théorie de l'influx physique) دیرلر ؛ انكلیزجه مقابلی (cause theory of mind and Body) ؛ آلمانجه‌سی (theorie der Wechsel - wirkung) ؛ ایتالیانجه‌سی‌ده (teoria dell' interazione) در .

فعالیت عصبیه ایله جلوهٔ شعورك علاقهٔ علیتله مربوط اولدوغی ادعا ایدن نظریه‌یه بواسمی ویرمشلردر . بونظریه دخی برقاچ صورتده مسئله‌یی تفسیره قابلیت كوستریبور . یا (جسم ایله روح l'âme et le corps) عوامل مستقله‌دن عد ایدیله‌رك [یكدیكرینه قارشی تأثیرات متقابله اجرا ایده‌بیلیورلر؛] دەنیلیور. یاخود برینك دیكری اوزرینه علت محركه كبی اجرای تأثیر ایتدیكی قبول اولونیور . روحی علت فرض‌ایدن (روحیون les spiritualistes) در . ماده‌یه بویله بر حیثیت ویرنلر (مادیون les matérialistes) در . هرایكیسنی مستقل وفقط متقابلاً علاقه‌دار علیت بیلنلر (ثنائیون les dualistes) در . [بوتعبیراته و parallélisme كلمه‌سنه باقیكز !.]

(معلول effet) كلمه‌سنده دخی آیریجه بعضی ایضاحات خصوصیه ویرلمشدر . اوكاده مراجعت ایدیكز .

Cécité

عما (کورلك) Cécité فرانسزجه

انکلیزجه Blindness

آلمانجه Blindheit

ایتالیانجه Cecità

قابلیت رؤیتدن کلیاً محرومیت دیمك اولان بو حالی بیلمه‌ین یوقدر . بوقصورك فلسفه ایله طوغرودن طوغرویه دکل، ـ فقط بعضی پسیقولوژی مسائلنی تنویر ایده‌بیله‌جك تجربه‌لره زمین تدقیق احضار ایتدیکی ایچون ـ بالواسطه، مباحث فلسفیه ایله علاقه‌سی اوله‌بیلیور . اوندن طولایی‌درکه عارضی اولان کورلك شایان اهمیت دکلدر . آنادن طوغمه کور اولانلرك فعالیت‌ذهنیه‌سی، رؤیالری، واحوال‌روحیه‌سی حقنده اجرا ایدیلن تجربه‌لردن بعضی وجوه‌ایله استفاده ایدیله‌بیلمشدر . اولا کمال‌اهمیتله قید اولونه‌بیله‌جك برطاقم معلوماتمز وارکه علماً تحقق ایتمش بولونیور : فعل رؤیت ، بسیط بر حس دکلدر . غایت مهم و (معضل complexe) بر جهاز مخصوصك اثر فعالیتی‌در . بناءً علیه (طبیعی normal) وتام‌اوله‌بیلمك ایچون (جهاز رؤیت appariel de la vision) اقسامنك هیچ‌برنده برسقطلق اولمامق شرطدر . بو اقسامك برنده واقع اولان جرحه وسقطلغه کوره عمانك انواعی تعین ایتمشدر . (عمای کلی cécité totale) دن ماعدا (عمای جزئی cécité partielle) لر دخی واردر . مثلا عمای‌الوان هیچ‌بررنکی حس ایده‌مه‌مکدر . [Achromatopsie کلمه‌سنه باقیکز !.] یالکز بعضی رنکلر ادراك اولونه‌مازسه اوکا (dyschromatopsie) دینیلیر . [بو تعبیره دخی باقیکز !]

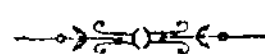
بوندن ماعدا برده (عمای روحی cécité psychique) واردر . (شبکه rétine) و (عصب‌بصری nerf optique) واهتزازات‌اثیریه‌یی، یعنی ضیایی نقل ایدن اقسام‌جهاز، صاغلام اولدوغی حالده (مرکز قشری centre cortical) بوزوق اولورسه ، انسان ، اشیایی کورور ، فقط

Cécité نه‌اولدقلرینی قطعاً آكلایه‌ماز ؛ چونكه اصل بوتأثراتی تعقل ایدن مركزه قشر دماغده‌كی حجیرات مخصوصه‌در. مشهور دوقتور (شارقو charcot) نك تدقیق ایتمش اولدوغی برخسته بو مرضك اك مكمل برنمونه‌سی‌در: بوكنج آدم هرشیئی كورور وصوكره الك انجه تفصیلاتنه‌قدر تصور وتخیل ایده‌بیلیر ایكن، بویوك بر كدرك تأثیریله (عمای روحی) یه محكوم اولمش وصوكره آیینه‌ده كندی چهره‌سنی طانیه‌مامشدر . جهاز بصریسنك هیچ بر قسمنده برجرحه اثری اولماملقله برابر، اصل مركز رؤیتی تشكیل ایدن (حجیرات قشریه cellules corticales) نك سقط اولدوغنه بوحال دلالت ایدر . (فتح میت autopsie) تجربه‌لری ایله كیفیت تماميله تحقق ایده‌بیلیور .

(عمای كلام cécité verbale) اویله برخسته‌لقدركه اوكا مبتلا اولانلر، مثلا یازی‌یی پك اعلا كورور ؛ فقط اوقویه‌ماز . ساعته باقارسه كورور، فقط ساعتك قاچ اولدوغنی آكلایه‌ماز . كوپكلرده — دماغك بعضی قسملرینی تخریب ایله — یاپیلان تجربه‌لربو امراضك انواعنی اتباع ایده‌بیلیور .

[amnésie كلمه‌سنده انواعنه باقیكز ! ..]

آنادن طوغمه كورلرك تربیهٔ ذهنیه‌سیله‌اوغراشانلر بردخی خیلی معلومات مفیده قید ایتمشلردركه پسیقولوژی مسئله‌لرینی وبالخاصه مكان وشكل و (اوچونجی بعد troisième dimension) حقنده‌كی (مدركات perceptions) مزی تنویر ایدر . فیلسوفلری علاقه‌دار ایدن جهتلر بورالریدر .

Cellule	حجره	Cellule	فرانسزجه
		Cell	انكلیزجه
		Zelle	آلمانجه
		Cellula	ایتالیانجه

(بیولوژی) اصطلاحاتندندر . جسم عضوینك عنصر اساسی‌سی‌در . نوعما (جزؤ فرد atome) ی صاییلیر . معاصریندن متوفی دوقتور

(ویرخوو Wirchow) حجره‌یی تعریف ایچون (عنصری واحد حیاتی Cellule unité vitale élémentaire) دیمشدر. بوتون اجسام عضویه ـ ایستر حیوانی، ایستر نباتی اولسون ـ حجره‌لردن متشکلدر. بونلرك برقاچ تورلوسی واردر؛ فقط مکمل برحجره نمونه‌سی اولا بر (غشا membrane) یه مالکدر. بوایچه‌زار، حجره‌یی احاطه ایدر. بوزارك ایچنده (پروتوپلازما protoplasme) یعنی مادهٔ ابتدائیه ایله (نوه nucleus) واردرکه بوده (چکیردك) دیمکدر. بالخاصه پروتوپلازمایه (مادهٔ حجره‌ویه cytoplasme) دخی دیرلر. بوماده‌نك اوته‌سنده بریسنده بعضی متکاثف نقطه‌لر واردرکه اونلره (پلاستید plastides) نامنی ویرلمشدر. تك توك برطاقم (جانسز inanimé) ماده‌لرده کورولور: (مه‌تاپلازم métaplasme) دیدکلری شیلر بونلردر. حتی بوشلقلر دخی واردر، (واقوئول Wacuoles) بو دیمکدر. فقط مکمل بر حجره‌ده کورولن بو شیلرك جمله‌سی هرحجره‌ده موجوداولمایه‌بیلیر. حتی برچوق (حجیرات حیوانیه cellules animales)ده (غشا) یوقدر. بعضی حجیره‌لرده نوه‌دن ماعدا (نویوات nucléoles) دخی واردر. بونلراصل چکیرده‌كاطرافنده برطاقم مینی‌مینی چکیرده‌کلردر.

(مبحث اعصاب neurologie) ده (حجیرهٔ عصبیه cellule nerveuse) تعبیری مهمدر؛ بونی (شه‌فر Schäfer) وضع ایتمشدی. حیات حسیه ومعنویه‌مزده پك بویوك بررول اویناديغنه قانع بولوندوغمز بوحجیرهٔ عصبیه برمادهٔ اصلیه‌ایله برده (نوه) یی حاویدرکه (فوستر Foster) و (شرینغتن Scherington) اوکا (پەری‌قاریيون Perikaryon) نامنی‌ویرمشلردی. اوندن‌ماعدا مادهٔ ابتدائیه‌نك (استطالات prolongements) ندن‌حاصل اولمش برطاقم ایپلك کبی اعصاب دخی واردرکه مینی مینی آغاج داللرینی آ کدیردیغی ایچون اونلره (ده‌ندریت Dendrites) ده‌نیلمشدر؛ (شجیرات یاخود (غصینات) دیه ترجمه ایده‌بیلیرز. برده (محور اسطوانه cylender-axis) واردر. برحجرهٔ‌عصبیه طاقمیله بونلرك‌جمله‌سندن‌مرکبدر.

[cylender-axis تعبیرینه باقیکز !]

Cellule نظریهٔ حجره‌ویه théorie cellulaire) بیولوژی‌ده پك مهمدر ؛ عالم عضـوی‌ده بر عمومی حقیقت بیـان ایدر . بو (عقیدهٔ علمیه doctrine scientifique) یه کوره محقق ایدییورکه بوتون عضـویات، حجیراتدن مرکبدر . اوده یا علی‌السـویه حجیرات مشابهه‌دن عبارت بر کتلهٔ عضـویه اوله‌بیلیرکه اوتقـدیرجه اوکا (وحیدالحجیرات عضـویات organismes unicellulaires) دیرلر ؛ ابتدائی عضـویاتده اولدوغی کبی ! . یاخود بر طاقم حجیراتدن (مؤلف composé) ومتشکل‌و (متعضی organisé)دررلر واوحالده هر بر حجره کرك (انتســاج structure) ، کرکســه (فعالیت fonction) ی اعتباریله نه‌قدر باشقه‌لاشمش اولورسه اولسون ، بهمه‌حال بر حجرهٔ مقتدمه‌دن وجوده کلمشـدر . بناءً علیه، کرك حیوانی کرك نباتی اولســون، بالجمله عضویات برر هیئت اجتماعیه‌درکه اونلرده اصل ذی‌حیات اولان افراد حقیقیه، حجره‌لردر . وجودمزده اونلر طوغار، اونلر خسـته اولور، اونلر تولور، اونلر چوغالیر، اونلر آزالیر . الی آخره !..

کوره‌لویورکه نظریهٔ حجره‌ویه بیولوژی‌ده (فردانیه individualisme) ادعاسیدر . فقط بو بر (فرضیه hypothèse) دکل، اون‌یدنجی عصردنبری کشفیات متوالیه ایله تأید ایتمش بر حقیقتدر . اون یدنجی عصرك نهایتلرینه طوغرو ایتالیالی کاشف مشهور (مالپیکی Malpighi) و (غرو Grew)، میقروسقوپله نباتاتك انتساجنی تدقیق ایتمشلردی . او وقت ـ ایچنده سیال ومایع برماده‌یی حاوی ـ کوچوجوك کیسه‌لر ایله اینجه‌جك اوزون (بورو tube) لردن متشکل اولدوغی کورمشلر ایدی . اوکیسه‌جکلره (حجره) دەنیلدی. صوکره (۱۸۰۸) سنهٔ میلادیه‌سنده (تره‌ویرانوس Treviranus) اثبات ایتدی‌که معهود اینجه‌جك بورولر حجره‌لردن تشـکل ایتمش وهرایکی نهایتلرینه مصادف اولان قسم غشائی‌نك ییرتیلماسی ایله بوروشکلنی آلمشدر. (۱۸۳۳) ده انکلتره‌لی (Brown) ، (اورکیده Orchidées) جنسی اوزرینه اجرای تدقیقات ایدرکن (نوه nucleus) یی کشف ایتمشدر ؛ صوکره آلمان (شلایدن Schleiden) (۱۸۳۸) ده واقع اولان بیاناتیله بوتون حجیرات نباتیه‌نك نوه‌یی حاوی اولدوغنی بیلدیرمشدر . برسنه صوکره

Cellule آلمانیالی (شوان Schwann) تدقیقات واقعه‌دن بر فکر آله‌رق انسجهٔ حیوانیه‌یی دخی خرده‌بین ایله تحلیل ایتمکه کیریشمش واونلرکده حجره‌لردن مرکب ومتشکل بولوندوغنی تحقیق ایتمشدی .

عینی زمانده (۱۷۷۲ ده !.)(بوناوه‌نتورا قورتی Bonaventura Corti) پروتوپلازمانك حرکاتنی تتبع ایتمکده بولونیوردی . بو وادیده تعقیب اولونان تدقیقات نتیجه‌سنده (فون‌مول Von Mohl) (۱۸٤٦) سنه‌سنده و (ره‌ماق Remak) آلتی سنه صوکره آکلادیلرکه کرك حیوانات وکرکسه نباتاتده اصل اولان (ذی‌حیات ماده matière evivante) ایشته اوپروتوپلازمادر . صوکره (۱۸۵۹ – ۱۸٦۱) ده (دوباری De Bary) و (ماقس شولتسه Max Schultze) نام عالملر اثبات ایتدیلرکه حجیرات حیوانیه ایله حجیرات نباتیه پروتوپلازمالری طبعاً متشابهدرلر ؛ بوتون بو تحقیقات واقعه‌یه بناءً (فون‌مول Von Mohl) و (نه‌که‌لی Nägeli) نباتاتده وپروفسور (ویرخوو Wirchow) حیواناتده اکمال تدقیقاته موفق اولدیلر، وبر عمومی قانون وضع ایتدیلر : (هر حجره بر حجره‌دن Omnis cellula e cellulâ) تولد ایدر؛ دیدیلرکه بوادعا (génération spontanée) یعنی بنفسه تناسلی رد وانکار ایدر .

[spontanée تعبیرنده ایضاحات مخصوصه واردر .]

حجره‌لرك صورت تولدی (انقسام sissiparité) ایله اولور . حجره‌نك چکیرده‌کنده ایکی (مرکز انجذاب centre d'attraction) پیدا اولور؛ پروتوپلازما اوایکی نقطه اطرافنده تکاثف ایدر . نهایت حجره ایکی پارچه اولوب یکدیکرندن آیریلیر وبوصورتله ایکی یکی حجره تولد ایتمش بولونور. اصطلاح عامده بوکیفیته(cariokinèse) دیرلر . [بو تعبیره باقیکز!.]

Central مرکزی Central فرانسزجه، انکلیزجه، آلمانجه
Centrale ایتالیانجه

مرکزی، یعنی مرکزه تعلق ومناسبتی اولان هرشیئه وصف اوله‌رق

Cellule قوللانیله‌بیلیر بر کلمه‌در . بونك ضد مقابلی (محیطی périphérique)
تعبیریدر . [بو کلمه‌یه آیریجه باقیکز ! .]

بعضاً تشبیهی بر صورتده‌ده قوللانلدیغی واردر . مثلا : (Descartes
دونیالدیکی زمان بوراده (fut le penseur central de son époqne
(central) لفظنی (مرکزی) دیه ترجمه‌ایده‌مه‌یز . بزم اسلاف محررینمز
بو کبی یرلرده قطب کلمه‌سنی استعمال ایدرلردی‌که صحیحاً مطلوب اولان
معنایی حقیله ادا ایدر . بناءً علیه یوقاریکی جمله‌یی، عیناً ترجمه ایده‌بیلمك
ایچون : [دەقارت، کندی زمانننك قطب متفکری ایدی !] دیرز . بو
تقدیرده بوتون افکار عصرك او آدمدن (انشعاع irradier) ایتمش اولدوغنی
مراد ایده‌رز . فقط (problème central) تعبیرینی (قطب) ایله
ترجمه ایتمك خوش اولماز . بزم اسلافمز بو فکری بیان ایتمك ایچون
(امالمسائل)، (عقدةالمسائل) کبی تعبیرلر احداث ایتمشلردی .

(مرکزی) کلمه‌سی یالکز (تشریح anatomie) و (فیزیولوژی) ده
بر اصطلاحدر . دماغ ایله برابر بوتون (جملهٔ عصبیه système nerveux)
حجیرات ایله (اعصاب ناقله nerfs conducteurs) دن متشکلدر . دماغك
سطحنی قاپلایان وبعضاً ایچنده دخی کوروله‌بیلن (حجیرات سنجابیه
cellules grises) مبدأ حرکت ومنشأ ارادت اولدوغی ایچون (مراکز
عصبیه centres nerveux) نامنی آلمشلردر . [بو تعبیره باقیکز ! .]

اعصاب ناقله‌نك منشألری‌ده بو حجیرات مرکزیه‌در . اونلردن صدور
ایدن ایپلك کبی اینجه بیاض سیکیرلر، وجودمزك هر طرفنه یاییلوب بر نقطه‌یه
منتهی اولور . یا جلدیمزك بر طرفنه، یاخود بر (عضله muscle) مزه،
ویاخود (غدّه glande) لرمزدن برینه‌قدر کیدر . مراکز عصبیه‌یه
نسبتله وجودمزك هر طرفنی (محیط périphérie) صاییلیر . شو تقدیرجه،
کسیلمش اولان بر عصب ناقله‌نك حجرهٔ مرکزیه‌یه متصل قالان قسمنك اوجنه‌ده
(نهایت محیطیه bout central) دەنیلیر . کذلك (فلج paralysie)
(مرکزی المنشأ d'origine centrale) اولور، اکر حجیراتك سقطلغی
اوکا سبب اولمش ایسه ! . (محیطی المنشأ d'origine périphérique)

اولور، اکر عضلاتك ویاخود اعصاب محیطه‌نك تخریباتندن منبعث اولمش Cellule ایسه ! . . . . .

[اصطلاحات علمیه‌یه باقیکز ! .]

مراکز عصبیه Centres nerveux فرانسزجه

[localisation تعبیرینه مراجعت ایدیکز ! .]

Centrifuge، centripède

عن‌المرکز، الی‌المرکز Centrifuge, centripède فرانسزجه

Centrifugal, centripetal انکلیزجه‌و آلمانجه

Centrifuga, centripeta ایتالیانجه

بو کلمه‌لر (فیزیق physiqne) و (میخانیك la mécanique) علملرنده اوته‌دنبری معروف اصطلاحاتدندرلر . [بوخصوصده تفصیلات آلمق ایچون قاموسك فیزیق قسمنه مراجعت ایدیکز !..]

صوکره‌لری تشریح وفیزیولوژی‌ده جدّی تدقیقاته موفقیت حاصل اولونجه بوتعبیرات اصطلاحیه‌یی اوعلملر دخی استعاره ایتدیلر . بناءً علیه (مبحث اعصاب neurologie) ده بوکون بوکلمه‌لر کثرتله استعمال اولونیور. برحادثهٔ فیزیولوژیه‌نك (منشأ origine) ی مراکز عصبیه ایسه اوکا (حادثهٔ عن‌المرکزیه phénomène centrifuge) دیرلر که سیالهٔ عصبیه‌نك مجرات مرکزیه‌دن یا بر عضله‌یه، یاخود بر (غدّه glande) یه دائمی برصورتده جریان ایتمه‌سیله دوام ایدر . مثلا آغلایان برکیمسه‌نك کوزلرندن یاش کلمه‌سی، یازی یازمقده اولان برآدمك متصل النی تحریك ایتمه‌سی کبی !. (حادثهٔ الی‌المرکزیه phén. centripède) بونك تماماً عکسیدر . مثلا هرتورلو (احساسات sensations) بوقبیلدندر . محیطیدندن وداخلده‌کی (احشا viscères) دن و (غدّه) لردن مراکز عصبیه‌یه وارد اولان هرنوع تأثرات وانفعالات بویله‌در ؛ انجق اطرافدن کلیر ومجرات مرکزیه اونلردن خبردار اولونجه (شعور conscience) حاصل اولور . بر رنك کورمك ویاخود برصانجی حس ایتمك کبی .

Centrifuge, centripède

تعبیرلرینه ده péripherique, central و efférent, afférent] باقیکز ! .]

Cercle vicieux

دور باطل Cercle vicieux فرانسزجه
Vicious cercle انکلیزجه
Zirkeldefinition آلمانجه

بو تعبیر اسکی زمانلردن بری معروف بر نوع (برهان سفسطی argument sophistique) نك اسمیدر . لاتینجه اصلی (circulus vitiosus) ترکیبیدرکه (دائرهٔ فاسده) معناسنه کلیر . (circulus in probando) دخی بودر و (دور ایله اثبات) دیمکدر .

اثباتی مطلوب اولان ایکی قضیه‌یی یکدیکرینه سند اتخاذ ایدوب دلیل کتیرمك (دور باطل) دیدیکمز سفسطه‌نك ماهیتی تشکیل ایدر . آلهیون ومنطقیون مشهوره‌دن (ومیتله Wately) بوکا بر مهم مثال ویرییور : [شو کتاب من طرف الله مُنَزَّلدر؛ چونکه اونی کتیرن ذات من طرف الله مُرسَلدر؛ اوذات مرسلدر ، زیرا کتیردیکی کتاب من قبل الرحمن منزلدر! دیرسه‌ك، دور باطل سفسطه‌سنه مکمل بر نمونه تشکیل ایدر .] دییور . بناءً علیه الٓهیات بحثلرنده بووجهله استدلال ایتمك مردوددر وقناعت بخش اولهماز . زیرا شو ایکی قضیه‌نك هرایکیسیده آیریجه اثباته محتاجدر .

برنجی قضیه‌نك صدق حکمنی قبول ایتمه‌ین آدم، مقام اعتراضده [بن ، ذاتاً ایراد اولونان دلیلی قبول ایتمه‌دیکم ایچون، مختلف فیه اولان اوقضیه‌نك صحت حکمنی رد ایدییورم !..] دییه‌بیلیر وبك حقلیدر . بوسفر اوایکی قضیه‌یی برعکس ایده‌رك اولجه مدلول اولان قضیه‌یی دلیل اولمق اوزره ایراد ایدرسه‌ك . ینه کمال صلاحیتله دمینکی سوزلرینی تکرار ایده‌بیلیر . بناءً علیه دعوایی اثبات ایچون اقتضا ایدن برهان مقبولی بو دائرهٔ فسادك خارجنده آرایوب بولمق لازمکلیر .

بوسفسطه‌یی تحلیل ایدن منطقیون، ادعا ایدییورلرکه (دورباطل) ده

Cercle vicieux

ایکی دفعه (تصدر علی المطلوب pétition de principe) واردر. (تصدر) دیه معروف اولان نوع سفسطه‌دن (دور) ك فرقی‌ده انجق بودر ؛ یعنی قمرلی بر (تصدر سفسطه‌سی) اولماسی‌در .
[pétition تعبیرینه باقیکز ! .]

اونك ایچون زمانمزك علمای الٓهیونی امور دینیه و قضایای اعتقادیه‌ده بوطرز استدلالی قدح وذم ایتمشلر ودوره دوشمیه‌رك، خارجدن بر سند کتیرمك لزومنی توصیه ایله‌مشلردر . مثلا مرسل اولدوغی ادعا ایدیلن ذاتك حیثیت رسالتنی اثبات ایچون کندیسنك اظهار معجزه‌یه قدرتی ـ هرحالده بر وجهله ـ اثبات ایتمك منطقی ومشروعدر، چونکه (دورباطل) تشکیل ایتمز . الٓهیون اسلامك اکثری بواسلوبی اوته‌دنبرن ترجیح واختیار ایتمشلر وذات جناب پیغمبری‌نك صدق نبوتی اثبات ایچون قرآن کریمی بالذات بر معجزه اولمق اوزره ابراز ایله‌مشلردرکه بوطرز استدلالده اوته‌کی کبی دوره‌قدر . زیرا کتاب مقدسك معجزه نوعندن بر (امرخارق العاده fait surnaturel) اولدوغی ثبوت بولونجه دعوای نبوتك صدق وصحتی‌ده تحقق ایده‌بیلیر .

(تسلسل enchaînement) ، (دور) دیمك دکلدر . بناءً علیه دائما (دور وتسلسل) یازمالی و (واو عطف) ی اونوتمامالی‌در . تسلسل، برخط نامحدود کبی کیدن برطرز استدلالدرکه دائما یکنسق براسلوب مطرد اوزره جریان ایدوب کیتدیکی ایچون (نامتناهی infini) یه قاچار، وبو تقدیرده ذهن ـ بالضروره ـ بر حد اوزره توقف ایتمك مجبوریتنی حس ایدر . مثلا (هرحادثه برحرکت نتیجه‌سی‌در ؛ هرحرکت دخی بر حرکت متقدمه‌نك اثریدر .) قضیه‌سنی قبول ایدنجه بوطرز استدلال تسلسله طوتولمش اولور والی غیرالنهایه بو وادیٔ استدلالده دوام ایدلسه بیله ذهنی ممنون ایده‌بیله‌جك بر نتیجهٔ قطعیه ویرەمز. ذهن درحال تسلیم ایدرکه تجلیٔ حرکتك بو تسلسلنه نهایت یوقدر . مابعدالطبیعیات لساننده (ممکنی ممکن ایله اثبات prouver le contingent par le contingent) بوکادیرلرکه مابعد الطبیعیون نظرنده مردود براسلوب استدلالدر . انسان، الی غیرالنهایه بومنوال

اوزره استدلالده دوام ایتسه بیله هیچ بر نتیجه‌یه پیوسته اوله‌مایوب، عینی قضیه‌یی تکرار ایله وقت گچیشدیرمش اوله‌جغی ایچون (یرنده صایمق ایتمش) piétiner sur place اولمقله قالیر . اونك ایچون (فارابی) و (ابن سینا) و بوتون مابعدالطبیعیونك ادعاسنجه (اسباب ممکنه causes contingentes) نك بو تسلسله بر نهایت تصور ایتمکده مضطر قالان ذهن بشر، بر (علت مطلقه cause absolue) اعتقادینه پیوسته اولمقله (تشفی satisfaction) ایده‌رك مستریح اولور . [cause کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز !] اونك ایچوندرکه حادثات عالمی بر سلسلهٔ حرکاتدن عبارت گورن ارسطو، بوتون (عالم امکان le monde contingent) ی تشکیل ایدن حادثاته بر (محرّك moteur) تصور ایده‌رك بو تسلسله نهایت ویرمش، و بوتون وقوعات عالمك علت حقیقیه و مطلقه‌سنی بر (محرّك غیر متحرك moteur immobile) عد ایتمشدر . اونی ده متحرك فرض ایتسه‌یدی تسلسل دوام ایتمش اولوردی . [moteur تعبیرنده تفصیلاته باقیکز !.]

Cercle vicieux

لکن بوراده غایت اهمیتلی بر جهت وارکه (علوم صحیحه و ثابته sciences exactes et positives) نك نچون فکر الوهیته پیوسته اوله‌مادیغنی و ذات مطلقه‌یی — نه‌دن طولایی — اثبات ایده‌مدیکنی پك گوزل و صریح بر صورتده گوستریر ؛ مثلا :

[هر حادثه بر حرکتدر . هر حرکتك باعثی ده بر حرکت متقدمه‌در !.] قضیه‌لرینی علم ما کنه بالضروره تسلیم ایدر . زیرا کیفیت — اول امرده — بالذات بدیهی‌در . بناءً علیه علمك نقطهٔ استنادینی تشکیل ایدن (متعارفهٔ اساسیه axiome fondamentale) در . بو تسلسلك هیچ بر نقطه‌سنده دخی توقف ایده‌مز ؛ چونکه بر (قیاس مقسم dilemme) ایچنده‌در : حرکت ایله سکون یعنی عدم حرکت آره‌سنده بر (حد متوسط moyen terme) یوقدر . بو ایکی کیفیت (تقابل عدم و المَلَکه) نسبتی‌در . یوقلق ایله وارلغك تقابلی‌در . بونك اورطه یری اولماز . شیمدی علم ما کنه حرکتی تعقیب ایتمیوب بر نقطه‌ده طورسه، سکون مطلقدن حرکتك ظهورینی قبول ایتمش اولور . حالبوکه [سکوندن حرکت، حرکتدن ده سکون تولد ایده‌مز !.]

Cercle vicieux

قضیه‌سی اوعلمك ایلك قانون مهمنی بیان ایدن (دستور formule) در. علم بوقانونی انکار ویاخود نقض ایدرسه، ارتق هیچ بر حادثه‌یی تعریف ایده‌مز . چونکه هرتعریفده سند اصلی اودر .

ایشته علمك مسائل مابعدالطبیعیه یاناشاماماسی واونلری اثباته‌الویریشلی هیچ بردلیل ابراز ایده‌مه‌مه‌سی بوسببه‌مبنی‌در . بناءً علیه علمك شو حیثیتنه نظراً دائما ممکنات دائره‌سنده قالوب حقایق اشیادن صرف نظر ایتمه‌سی ماهیتی، وظیفه‌سی، موضوعی وغایه‌سی اقتضاسی‌در . یوقسه طوغرودن طوغرویه تلقینات وتعلیمات دینیه علیهنده دکلدر . یالکز او کبی مباحثله اوغراشمغی وظیفه ایدینمه‌مشدر . چونکه دلائل علمیه، مسائل دینیه ومابعدالطبیعیه‌ده سند اوله‌بیله‌جك ماهیتده دکلدر . هم هرعلمده اصول وکیدیش بودر . بیولوژی‌ده پروفسور (ویرخوو Wirchow) ك : [هرحجره برحجرهٔ متقدمه‌دن متولددر . Omnis cellula e cellulâ) دیمه‌سی ایله، علم ماکنه‌ده (غالیله Galilée) نك : [هرحرکت برحرکت متقدمه‌دن متولددر .] دیمه‌سی آره‌سنده ادعاجه هیچ فرق یوقدر .

منطقیون (دور فاسد cer. vic.)ی سفسطیاتدن عد ایدەرك قطعیاً مردود کوردکاری حالده بعضی استدلالات دوریه ضروری کبی کورونیور. مابعدالطبیعیاتك موضوع خاصنی تشکیل ایدن مسائل اساسیه‌یی تحقیق واثبات ایچون، هپ بوطرز استدلاله مجبوریت الویرییور . بوصورتله اقامهٔ برهان ایتمك طریق سقیمنه (circulus in probando) یاخود (circulus in demonstrando) دیرلرکه (دوراً اثبات و استدلال) دیمکدر .

بوسفسطه‌یی مشهور ارسطو اطرافیله تتبع وتعریف ایتمشدی . بوصوك زمانلرده حکمای منطقیونك الك بویوکلرندن اولمق اوزره شهرت قازانان متوفی (سرویلیام هاملتن Sir W. Hamilton) (منطق درسلری) نامیله معتبر اولان کتابنده بو مسئله‌یی یکیدن تحلیل وتنقیده کیریشه‌رك لایقیله تحقیق ایتمشدر . بوفیلسوف دخی سانی ارسطو ایله برابر، بر چوق منطقیون اسلاف کبی (دور باطل) دەنیلن سفسطهٔ مشهوره‌یی (تصدر علی‌المطلوب petition de principe) سفسطه‌سنه ارجاع ایدییور؛ یالکز

Cercle vicieux

آره‌ده شو فرق وارکه (دور) (تصدر) ك قتمرلی برنوعیدر . اولجه‌ده اشارت اولوندوغی اوزره، ذاتاً محتاج اثبات اولان ایکی قضیه‌یی ـ بالمناوبه ـ یکدیکرینه دلیل اوله‌رق ایراد واقامه ایتمك بر (استدلال‌دوری) نمونه‌سی اولور . (تصدر) بوکا نسبتله ساده وبسیطدر : اثباتی مطلوب اولان بر قضیه‌یی ینه کندینه دلیل کتیرمکدر .

[petition کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز ! .]

حقیقی متعارفه‌لرده تناقضه ودوره دوشمك ذهنمزك عجز طبیعیسی اقتضاسندندر . نته‌کیم حقایق مابعدالطبیعیه دخی ـ قیاس مقسم صیقینتیسندن قورتولمق ایچون ـ عینی کردابه دوشیورز .

منکرلر وماترلیستلر، الهیونك (دلیل وجود preuve ontologiques) نی بر دور باطل عد ایدییورلر . [بوتعبیر ایله métaphysique, sophisme, pétition dilemme و antinomies ایله absurde کلمه‌لرینه باقیکز !]

Cérébration

تدمغ Cérébration فرانسزجه وانکلیزجه

اصطلاحات جدیده‌دندر . (Cerveau) کلمه‌سندن اویدورولمش بر تعبیردرکه دماغك فعالیت مستقله‌سنی بیان ایدر . مع‌مافیه بوکا معادل اولمق اوزره قبول ایدیلن (تدمّغ) کلمه‌سی ایی دکلدر . (Cérébration) بر فعالیت ذهنیه‌در . بوحیثیتله (حسّی sentimental) ، ایله (cérébral) صفتلری بربرینه مقابل اوله‌رق قوللانیلیر . مثلا (انموذج دماغی type cérébral) و (انموذج حسّی type sentimental) دیرز . برنجیسنده حادثات روحیه‌یه فعالیّت ذهنیه حاکمدر . فرضا اویله آدملرده عشق بیله برملاحظه، برمحاکمه نتیجه‌سنده حاصل اولان برتمایلدر . دیکرنده ایسه دوشونجه‌نك حکمی یوقدر . الی آخره .

بوصوك زمانلرده واقع اولان تدقیقات ایله ثابت اولدیکه، بز، اکثر احوالده فعالیت دماغیه‌مزدن خبردار اوله‌میورز . بناءً علیه بزجه (غیر مشعور inconscient) بر طاقم محاکات وقوعه کلیورکه ذهنمزك فعالیت مستقله‌سی نتیجه‌سیدر . بز یالکز اونتیجه‌یه وقرارە واقف ومطلع اوله بیلیورز .

Cérébration مثلا شو قارشیده کوردوکمز چنار آغاجنی بر آنده کوروپورز و بر تك آغاج اوله‌رق کوروپورز، ظن ایده‌رز . حالبوکه پسیقولوژی تدقیقاتی کوستریپورکه، پك بسیط ظن ایتدیکمز و بر آنده وقوعنه اینانديغمز (فعل ادراك acte de perception) ، اویله دکلدر . اولا او آغاجك (خیال image) ی آیری آیری هر ایکی کوزومزك (شبکه rétine) سنه ترسم ایدیپور ؛ و بو خیاللر مختلف پلانلرده بولونیور . بو سببله باصره‌مز اولا ایکی آغاج خیالی ادراك ایدیپور . او ایکی خیالك (عینیت identité) نه - بالقیاس - حکم ویریپور . اوندن صوکره او ایکی خیالی عینی سطح مستوی‌یه کتیره‌رك (تسویه niveler) ایدیپور . بالآخره یکدیکرینه درج ایده‌رك بر لشدیردکدن صوکره (شعور conscience) حاصل ایلیورکه کوردوکی برتك آغاجدر. ایشته بوکاشیمدیکی پسیقولوغلر (cérébration inconsciente) دیپورلر . (intuitif تحدسی) ظن ایتدیکمز ادراکات واحوال روحیه‌نك پك چوغی، ایشته بویله بر (غیر مشعور فعالیت دماغیه) نتیجه‌سیدر. مکانك اوچونجی بعدینی ادراك ایدیشمز، حتی مناظر طبیعیه‌یی کوروب طانیه‌بیلیشمزده هپ (cérébration inconsciente) ك بویوك بر رولی واردر . هله (ارادت volonté) اظهار ایتدیکمز زمان، فعالیت دماغیه‌مزك ایجابنه تابع اولمقدن باشقه برشی یاپمیورز . لکن بوندن خبردار اوله‌مادیغمز ایچون کندیمزی - فی الحقیقه - مرید ومختار صانیورز .

[binoculaire و inconscient تعبیرلرینه باقیکز !]

شو تقدیره کوره (تحدس intuition) و(استحضار représentation) مسئله‌لریله بو تعبیرك پك مهم بر علاقه‌سی واردر .

[بو ایکی کلمه‌ده تفصیلاته باقیکز !]

Certitude

فرانسزجه	Certitude	يقين، يقينيت، ايقانه
انكليزجه	Certainty, certitude	
آلمانجه	Gewissheit	
ايتاليانجه	Certezza	

كلمه‌نك اصلی لاتينجه (چرتی‌تودو Certitudo) لفظيدر . بو تعبير مهم (مبحث معرفت épistémologie) و (منطق logique) اصطلاحاتندندر . حد ذاتنده بوبر (حالت روحيه état d'âme) در كه اطمئنان تام ايله ذهنه امنيت كامله بخش ايدر وبو سببله قطعاً وقاطبةً (شبهه le dout) يه وتردده ذره‌قدر محل براقماز . عربلر بوحالته (يقين) ديرلر؛ وبخش ايتديكی (امنيت كامله) يه دخی (قناعت جازمه conviction décisive) تعبيرينی تخصيص ايتمشلردر . بوراده (جازم) كلمه‌سی، قطعی وكسكين معناسنه كلبركه هرتورلو اشتباه احتمالنی ذهناً كسوب آتديغمزه‌دائر تلميحدر . اوحالده (يقين) وياخود (ايقان) ديديكمز حالت روحيه، ذهنك ـ اعتقادنده صاغلام بر زمين استناد بوله‌رق ـ برموازنۀ ثابته تأمين ايده‌بيلمه‌سی ديمك اولوركه، بويله بر موازنه‌يی صارصه‌بيله‌جك هرتورلو شبهاتك اضمحلالی ـ اول امرده ـ قناعت جازمه وتامه‌يچون برنجی درجه‌ده مهم برشرط اساسيدر .

سيد شريف، (تعريفات) ناميله مشهوراولان رساله‌سنده بوكلمه‌يه دائر شو ايضاحاتی ويريور :

[اليقين، فی اللغة العلم الّذی لاشكّ معه؛ وفی الاصطلاح، اعتقادالشیء بانه كذا ، مع اعتقـاد انه لايمكن آلا كذا مطابق للواقع، غير ممكن الزوال . والقيدالاول جنس يشمل الظن ايضاً ؛ والثانی يخرج الظن ؛ والثالث يخرج الجهل المركب ؛ والرابع يخرج اعتقادالمقلدالمصيب .... وقيل اليقين هو طمانينة القلب علی حقيقة الشیء . يقـال : (يَقَنَ الماءُ فی الحوض) اذا استقر فيه .]

يعنی : [يقين، لغتده اويله بر بيلكی‌دركه اونكله شبهه برابر اولماز .

اصطلاحده معناسی : برشیئك اویله اولدوغنه اعتقاد ایتمکدر . فضله اوله رق Certitude
یالکز اویله اوله بیلمه سی امکاننه؛ وبو بیلدیکمزك واقعه مطابق بولوندوغنه؛
زوالی امکانی اولمادیغنه ده ایناعقدر . برنجی قید، (یعنی برشیئك بیلدیکمز
کبی اولدوغنه اعتقاد !..) برتعریف جنسی وعمومیدرکه ظنی دخی شامل
اوله بیلیر . ایکنجی قید، (یعنی برشیئك، آنجق بیلدیکمز کبی اوله بیلمه سی
اعتقـادی ! . .) ایله ظن، برطرف اولور وخارج قالیر . اوچونجی قید،
(یعنی بیلدیکمزك واقعه مطابق ونفس الامره موافق اولماسی اعتقادی!..)
جهل مرکبی ازاله ایدر . دردنجی قید، (یعنی شـو صورتله حاصل ایتمش
بولوندوغمز اعتقادك، زوال وتزلزلی غیر ممکن اولدوغنه ایناعق ! .) مقلد
مصـیبك اعتقادندن علم یقینی فرق ایتدیریر .... بر باشـقه تعریف دخی
ویریلیور وده نیلیورکه یقین، برشیئك حقیقتی اوزرینه قلبك کسب اطمئنان
ایتمه سی در . (یعنی قطعیاً قرار قیلوب سکونت واستراحت بولماسیدر . حتی
عربجه ده برتعبیر واردر : صو حوضده استقرار ایدرسه یقین لفظی ایله بو
حالی افاده ایدرلر .) دیمکدر .

بو تعریف عموما حکمای اسـلام عندنده مسـلم ومعتبر اولان فکری
بیان ایدر . فقط ـ زمانمزك اعتقادینه کوره ـ شایان دقت وتنقید جهتلری
واردرکه شیمدی عرض ایده جکم. معمافیه عربلر (یقن) لغتندن (ایقان)
و (اتقان) کلمه لرینی دخی اسـتخراج ایده رك اونلره برآز فرقلیجه معنالر
ویرمشلردر؛ بونك ده چوق اهمیتی واردر؛ زیرا (علم یقین connaissence
certaine) ك انواعنی تفریق وتعیین ایتمش اولدقلری ثابت اولور . فلسفه ده
بو، الك مهم (مسائل معرفت questions épistémologiques) دندر.
ینه سیدك تعریفنه کوره :

[الاتقان، معرفة الادلة بعللها وضـبط القواعد الکلیه بجزئیاتها] یعنی :
[اتقان، دلیللری اسباب وعللی ایله برابر بیلمك، وقواعد کلیه یی جزئیاتیله
ضبط ایتمکدر .] حالبوکه :

[الایقـان بالشیٔ ، هوالعلم بحقیقة بعدالنظر والاسـتدلال؛ ولذلك لا
یوصف الله بالیقین .] یعنی : [ایقـان ، (نظر واسـتدلالدن صوکره

Certitude (après, spéculation et raisonnement) بر شیئك حقیقتنه دائر علم حاصل ایتمکدر . اونك ایچوندرکه الله حقنده یقین صفتی قوللانیله‌ماز .

قاموس عربیده دخی بومعنا وتعریف عیناً مندرجدر، و (معرفت connaissance) ایله (یقین certitude) آره‌سنده‌کی فرق ـ برنجیسنك اعم، فقط ضعیف یعنی: شك وظنه شامل اولماسندن عبارت بولوندوغی ایچون ـ [یقین ، معرفتك فوقنده‌در ؛ بناءً علیه (معرفةالیقین) ده‌نیله‌مز !] دییور، والبته طوغرودر .

بوکلمه‌نك معنای لغوی واصطلاحی‌سی حقنده ویریلن تعریفات متنوعه‌یه نظراً حکمای اسلامك ئه‌پیسته‌مولوژی مسئله‌ٔ اساسیه‌سنده مقبول ومعتبر اولان فکر ونظرلری دخی اکلاشیلیور :

(معرفت connaissance) علی‌الاطلاق بر بیلکیدر . [بو تعبیرده تفصیلات ومناقشاته باقیلمز !] بناءً علیه، شك وظنی ، تقلید مصیبی شامل اوله‌بیلیر . نفس‌الامره مطابق اولوب اولاماسیده ممکندر . اویله اولونجه بویله بر بیلکی‌یه (علم یقین) دیمك طوغرو اوله‌بیلیرمی ؟.. بوقاریده‌سیّددن نقلاً ایراد ایتمش اولدوغم ایضاحات کوستربیورکه علم یقین، ظن وشك ایله برابر اوله‌مایان بر اعتقاد جازمدر . تعریفاتك بوندن ماعداسی، آنجق بو صاغلام وصارصیلماز بیلکی‌نك شرطلرینی تعداد وتعیین ایتمکدن عبارت قالیر. بناءً علیه ، (علم یقین) ده درجات ومراتب اوله‌ماز . آز چوق علم یقین اوله‌ماز . علم، یایقیندر ؛ واوتقدیرده اویله صاغلام براعتقاد تشکیل ایدرکه اوکا هیچ بر نوع شبهه تسلط ایده‌مز ؛ هیچ بروجهله تردد وتزلزل عارض وطاری اوله‌ماز؛ یاخود علم، یقین دکلدر . اووقت هرتورلو شبهه وظن ایله متزلزل اوله‌بیلیر . اونك ایچون، یقین آنجق (شك le doute) مقابلیدر . (جهل l'ignorence) ایله مناسبتی یوقدر . برشی حقنده هیچ علممز اولمازسه، نه‌شبهه ایتمك ممکندر، نه‌ده بر اعتقاد جازم حاصل ایتمك قابلدر . اولا ایی کوتی برمعرفت حاصل اولمالی‌که اوندن صوکره‌شبهه عارض اوله‌بیلسین ؛ واوشبهه قطعیاً برطرف ایدلدیکی تقدیرده علم یقین تحقق ایده‌بیلسین !.. بو ملاحظه‌دن صراحتاً آکلاشیلیورکه : کسب یقین ایچون

Certitude اولا (معرفت connaissance) بر (شرط لابد condition sine qua non) در ؛ وبناءً علیه یقین، آنجق ظن وشك مقابلیدر؛ معرفت ایسه جهل مقابلیدر . یقینك منحصراً معرفت ایله مناسبتی واردر . علی‌الاطلاق (ظن croyance) ، (احتمال probabilité) ، (شبهه doute) یی شامل اولان معرفتی، هرتورلو ظنون، احتمالات وشبهاتك تعرضندن قورتارارق متین وصارصیلماز بر اعتقاد حالنه کتیردکمی ؟. (علم یقین) حاصل اولور . ایشته بونك ایچون درکه، علم یقین (بلا قید وشرط inconditionnellement) ، (تصدیق assertion) ی مستلزم ومتضمن‌در . شك ایله یقین آره‌سنده خط اتصال اوله‌ماز .

[connaissance, probabilité, opinion, croyance کلمه‌لرنده تفصیلاته باقیکز !.]

معمافیه (یقین) دیدیکمز حس اطمئنان اویله بر حالت روحیه‌درکه بر چوق وجهله (تحقق se réaliser) ایده‌بیلیر ؛ ومختلف واسطه‌لر وصورتلرله تحصیل اولونه‌بیلیر . مثلا: شو آنده المده‌کی چاقی ایله قورشون قلمی آچیورم . بن، قطعیاً امینم‌که چاقی وقورشون‌قلم دیدیکم شیلری المده طوتمقده‌یم ؛ وحس ایدییورم‌که بو شیلر موجوددر وبنم وجودمك اعضاسندن دکلدر . بونی یك ایی بیلدیکمه قانعم . بو قناعتم، بر (علم یقین connaissance certaine) تشکیل ایدرکه ـ ماهیتی تحقیقه کیریشنجه ـ حواسمك شهادتنه بالضروره اعتمادمدن ایلری‌کلدیکنی آکلیورم . اطمئنانك بوتورلوسنه (یقینیت حواس certitude des sens) دییورز . بو تعبیر شوعلم یقینك (منشأ origine) نی کوستریر. بوکا (یقینیت طبیعیه‌وغریزیه certitude physique) دخی دەنیلیرکه اوتقدیرده‌قناعتك‌نه‌جنس وماهیتده اولدوغی تعین ایدر .

بونوعدن اولان (علم یقین) ك قیمتی فیلسوفلرآره‌سنده اوته‌دنبری موجب قیل وقال اولمش ونهایت شدتلی مناقشاته میدان آچوب بر چوق مذاهب فلسفیه‌یه وجود ویرمش بولوندوغی ایچون بوراده مهم بر اخطاره لزوم کورویورم .

Certitude

عصرلرجه مدت دوام ایدن مناقشات وتحقیقاتدن صوکره عاقبت بوکون کرکی کبی تبین وتحقق ایتمشدرکه یقینیت بخشنده (حواسك شهادتی le témoignage des sens) دیکر (یقینیات certitudes) دن هیچ بر وجهله قیمتجه دون دکلدر. چونکه یقینیاتك جمله‌سنی تصدیق ایدن و (قوهٔ تأییدیه sanction) سیله اونلره بوحیثیتی ویرن (عینی وجدان la même conscience) در . هرکیم اولورسه اولسون وهانکی مذهبه متمایل ویامعتقد برفیلسوف بولونورسه بولونسون حواسك شهادتنه ایناغمقده مضطردر . احتمالکه بوندن یاکلش برمعنا چیقاره‌بیلیر ؛ فقط بدایتاً و (تحدسی اوله‌رق intuitivement) حس ایتدیکی شیلره — اول امرده — بالضروره ایناتیر. کائنات خارجیه‌نك وجودنده شبهه ایدن (حسبانیون les sceptiques) ؛ یاخو اونك حقیقتنی یعنی (جوهریت مادیه substantialité matérielle)سنی واستقلال وجودینی قطعیاً انکار ایدن (افتکاریون les idéalistes) ویاخود مشهودات واقعه‌مزك نفس الامره مطابق اولاماسی لازمکله‌جکنی ادعا ایدن (انفسیون les subjectivistes) ودها بوکبی بوتون مذاهب مختلفه اربابی — کوردوکلری شیلرك حقیقتنه عینی صورتله وعینی درجهٔ اطمئنان ایله اینانه‌مامقله برابر — البته کندی (مدرکات حسیه perceptions sensuelles) لرندن قطعاً شك وشبهه ایتمیورلردر. بو، (بدیهی évident) در؛ چونکه کندی طویغولرندن بالذات شبهه ایتسه‌لردی : [شو کوردوکم وحس ایتدیکم شیلرك عجبا اصلی فصلی وارمی ؟ .. بوبر (شعبدهٔ حواس illusion des sens) می ؟ . والی آخره ! . .] دیه دوشونجه‌لره دوشمزلردی . معدوم مطلق اوزرینه [اصلی وارمی ؟. یوقمی ؟.] دیه بحث آچیله‌ماز . اولا — ولوکه خیالی اولسون — اساساً برشیلر اولمالی‌که، اوشیلرك اصلی فصلی اولوب اولمادیغنه دائر وجدانده بعضی شبهه‌لر تولد ایده‌بیلسین ! ...

دیمك‌که (معطایات حس les données des sens) دن ذره قدر شبهه ایتمك ممکن دکلدر؛ وحقیقتده، ایدن دخی اولمامشدر . تاریخ فلسفه‌نك ویردیکی معلومات، لایقیله تدقیق وتحلیل اولونورسه صراحتاً آکلاشیلیرکه (شبهه le doute) ، کوردوکمز وحس ایتدیکمز شیلرك صحتنه دکل حقیقت

حاله مطابقتنه تعلق ایده‌بیلیور . بناءً علیه (تحدسی intuitif) بر صورتده Certitude
وجدانه لایح اولان مدرکات ومعطایاته دکل ، اونلر حقنده ویره‌بیله‌جکمز
حکملره تسلط ایدییور . بو ، بر (تفسیر interprétation) مسئله‌سی‌در ؛
(استدلال raisonnement) ایشی‌در ؛ واقعا معطایات حواسه استناد
ایدر ؛ فقط معطایات باشقه ، استدلالات باشقه شیدر . کوردوکمز شیلرك حقیقته
مطابقتندن شبهه ایده‌بیلمك ، کوردوکمز منظره‌دن شبهه ایتمك دکلدر .

[doute تعبیرنده تفصیلاته scepticisme کلمه‌سنده دخی طرز استدلالاته
باقیکز !]

بو یاکلشلق ، [یعنی شك واشتباهك معطایات حسیه‌یه‌می ؟. یوقسه
اوکا مستند اولان محاکمات واستدلالاته‌می تسلط ایتمکده اولدوغنی فرق
ایده‌مه‌مکدن حاصل اولان تشوش افکار !.] پك یاقین زمانه‌قدر فلسفیات
عالمنده حکمفرما ایدی . حتی بوکون بیله پك چوق سطحی نظر فیلسوفلر
واردرکه — کوردوکمز شو عالمك حقیقت مادیه‌سنی انکار ایدن — بعضی
بویوك متفکرلری (منکر بداهت) اولمق اوزره تلقی ایدر طورورلر . حالبوکه
بوندن غلیظ بر خطای فلسفی اوله‌ماز . زوالی (سپینوزا Spinoza) بو
ظن مخطی‌نك قربانی اولمشدی . [acosmisme تعبیرینه باقیکز !.]

مشهور (پیسقوپوس بارقله Bishop Berkeley) نك ، معاصرین
ومعارضیننه بر تورلو آکلاته‌مادیغی مسئله دقیقه بو ایدی بو صاحب مسلك
فیلسوف ، (ایده آلیزم) اعتقادینی صوك درجه‌یه‌قدر سورمش واوکا
— مستعد اوله‌بیلدیکی — شکل کمالی ویرمشدی : کائنات مادیه‌یی قطعیاً انکار
ایدییوردی . هرکس بویله غریب بر ادعایه قارشی حیرتده قالدی . [شهادت
حسیه‌یی انکار ایدییور !. دیمك که بداهتی انکار ایدییور !.] دیه بارقله‌یی
اتهام ایدنلر پك چوقدی . بر قسمی‌ده : [بارقله ، ماده‌نك وجودندن شبهه
ایدییور !.] کیبی بر ظنه قاپیله‌رق ، اوفیلسوفی (حسبانیون les sceptiques)
فرقه‌سندن عد ایتدی . حالبوکه (بارقله) ، (تدریبیه وحسیه empirisme
et sensualisme) مذهبلرینك الك مقتدر مؤسسی ومروجی اولان
(جون لوق John Locke) ك شاکردی وانك نافذالنظر معقبی ایدی .

بناءً علیه حسیه اعتقادینی (مبدأ حرکت point de départ) اتخاذ ایتمش، Certitude
تجربه‌یی الك صاغلام (اصول méthode) اوله‌رق طانیمش ، حادثات
وجدانیه‌یی (تداعی association) ایله تعریفه چالشمش ، و بو اوچ
(تمل ـ طاشی) اوزرینه (افتکاریهٔ انفسیه idéalisme subjectif)
فلسفه‌سنی ـ ایلك دفعه اوله‌رق ـ بنا ایتمشدی . [بو تعبیرات اصطلاحیه‌یه
باقیکز !.]

بویله اولونجه شهادت حسیه‌یی ناصل انکار ایده‌بیلیردی‌که قوردوغی
فلسفه بناسی‌نك الك صاغلام نقطهٔ استنادی اودر !. بناءً علیه : [بن معطایات
حواسی یعنی مدرکات حسیه‌یی قطعاً انکار ایتمیورم ! بالعکس الك زیاده
ایناندیغم وذره‌قدر شبهه ایده‌مدیکم برشی وارسه اودر . چونکه وجدانم،
طویدوغم و کوردوکم شیلری درحال (تصدیق وتأیید affirmer et
sanctionner) ایدییور ! . دیمك‌که کوردوکم شو عالم خارجی واردر .
یالکز شو کوردوکم صورت‌اوزره واردر. یعنی بکا ناصل کورونیورسه اوکا
شبهه‌م یوقدر واوقدری طوغرودر. فقط بو کورونوشدن سزك استخراج
ایتدیککز معنا یاکلشدر . سزلر، بو مدرکات حسیه‌یی مبدأ تفکر عدایدرك
استدلالاته کیریشیورسکز ونهایت، بو منظره‌نك ضمننده بر (جوهریت مادیه
substantialité matérielle) اولدوغنه حکم‌ایدییورسکز. شو کوردوکمز
کائنات، (صورتاً quant à la forme) بزم محسوساتمزدن عبارتدر ؛
مع‌مافیه بو (کورونوش apparence) ك ایچ یوزنده (ماذی‌الطبیعیه
de nature matérielle) بر (شئ مستقل objet indépendent)
واردر، دییورسکز !.. ایشته بن ، او (ماده) یی قطعاً انکار ایدییورم ؛
شهادت‌حسیه‌یی دکل!. حواسمك صدق‌شهادتندن امینم‌بر کالدره حواسمك
بکا ویردیکی علم ، (یقینی certaine) و (بدیهی évidente) در . لکن
بو علم ، (عالم حسی le monde sensuel) نك ضمننده بر موجودیت
مادیه اولدوغندن ـ هیچ‌بروجهله ـ بزی خبردار ایده‌مز . بویله بر ادعا،
حدّی آشان استدلالاتکزك فاسد نتیجه‌سیدر . محاکمه ایله استخراج
ایتدیککز بر (فکر واهی idée vaine)در؛ حواسکزك ـ طوغرودن

طوغرویه ـ سزه عرض ایتدیکی حقیقت دکلدر . بن ایشته او (ماده) یی Certitude
رد وانکار ایدییورم . حتی ذره‌قدر ترددایتمیه‌رك ادعا ایدییورم‌كه اویله‌برشی
یوقدر . او، سزك ـ کندی ظنکزه ویردیککز ـ بر اسم‌در ؛ دییورم .
شهادت حسیه‌مدن بنم چیقاردیغم طوغرو معنا بودر !..] دییوردی .
دیدیکنی‌ده چوق فیلسوفلر ـلایقیله‌ـ آکلایه‌میورلردی . حالبوکه‌بارقله‌نك
بو فرقی تعیین ایتمه‌سی (مبحث علم épistémologie) ایچون پك مهم
واساسلی بر نقطه‌نك کرکی کیبی انکشافی دیمکدی .

حکمای اسلامك (عنادیه) نامیله تشهیر ورد ایتدیکی فرقهٔ فلاسفه‌نك
اعتقادی‌ده ـحدذاتنده‌ـ بونك عینی‌ایدی؛ فقط ابتدائی برشکلده‌بولونیور
ودائما سفسطی بر طاقم دلائل ایله مدافعه اولونیوردی .

[عنادیه حقنده تفصیلات آلمق ایچون idéalisme تعبیرینه‌باقیکز!.]

بناءً علیه عالم شهودك طبیعت مادیه‌سنی انکار ایتمکی، خالقك وجودینی
انکار ایتمکله برطوتانلرك ظنی دخی یاکلشدر . پك بویوك آلهیوندن اولان
(بارقله) اوروپاده بو ظنك بطلاننه چوق پارلاق برمثالدر . نته‌کیم شرق
عالمنده‌بوتون‌عرفای‌صوفیه‌ایله اسلامك‌الك‌عالی (حکیم‌الهی théologien) سی
اولان (امام غزالی Algazali) دخی مثال کوستریله‌بیلیر .

[بومهم‌مسئله‌ایچون çoufisme, panthéisme, preuve, acosmisme
کلمه‌لرنده تفصیلات ومناقشاته باقیکز !.]

هرحالده (یقینیت حسیه) علمده اساس‌در، وبزه بر (قناعت جازمه
conviction décisive) ویرن (منابع علمیه sources de connai-
ssance) دن بریدر ؛ بی‌محابا رد ایدیله‌مز .

برده (احساسات‌باطنه sensations internes) نك بزه الهام‌ایتدیکی
بر (علم یقین) واردر؛ مثلا ؛ ذوق والم طویغولریله‌حاصل ایتدیکم قناعت
واطمئنان بو قبیلدندر . (کندی بنلکم mon moi) ی ادراك ایتمکله
وارلغمه‌دائرذهنه حاکم اولان اعتقاد قویم دخی بو جنسدن‌اولسه کرکدر .

[moi کلمه‌سنده مسئله‌نك مناقشه‌سنه باقیکز !.]

بونلره (یقینیت تدربیه certitude empirique) دخی دەنیلیر .

Certitude جونکه حس خارجی وباطنی‌نك تجربه‌سیله تحصیل ایدلمش برقناعتدر .
عقلك ویالکز عقلك تصدیق وتصویبی ایله (مؤید sanctionnée)
اولان بر نوع قناعت دها واردرکه اوکاده (یقینیت عقلیه certitude
rationnelle) دیرلر . بزم اسلام حکماسی اصل بونوع اعتقاد ایله مؤید
اولان حقیقتلره (بدیهی évident) تعبیرینی تخصیص ایتمشلردی . [تفصیلات
ایچون évidence تعبیرینه باقیکز !.]
بونوع قناعت دخی ، ذهنمزك – (مجرد نظرله rien que spéculati-
vement) – برقضیه‌نك صدق حکمنی درحال ادراك واذعان ایده‌بیلمه‌سندن
کلیر . بناءً علیه حسك شهادتنه وتجربه‌نك معاونت ودلالتنه اصلا مفتقر
اولمایان برنوع (اعتقاد عقلی) در . (اولیات les prem. principes)
دیه معروف اولان قضایای عقلیه وحقایق نظریه‌نك جمله‌سی – لایقیله تعقل
اولونمق شرطیله – بوقناعتی الهام ایده‌بیلیر؛ واونك ایچوندرکه اوکبی قضیه‌لر
(دلائل یقینیه preuves certaines) نك عمدهٔ استنادینی تشکیل ایدرلر.
بناءً علیه (منطق صوری logique formelle) ده استدلالاتك تمل طاشلری
مقامنده‌درلر : [بر شیئك جزئی، مجموعندن کوچوکدر . بالجمله اجزاسی
مجموعنه مساویدر . بر شی عینی زمانده هم وار ، همده یوق اوله‌ماز .
والی آخره !..] کبی قضیه‌لرك معناسنی آکلار آکلاماز، حکمنی تصدیق
ایده‌رز ویقیناً قانع اولورزکه اویله اولمق ایجاب ایدر . بناءً علیه بو تورلو
قناعتده یالکز (ایمان croyance) دکل (ایجاب nécessité) دخی
واردر . یعنی یالکز [کیفیتك اویله اولدوغنه] دکل !. [آنجق اویله
اولماسی لازمکله‌جکنه !.] دخی ایمان ایده‌رز .
علی‌الاکثر حکما بو (ایجاب) مسئله‌سنی بر اهمیت فوق‌العاده ایله تلقی
واونی (یقینیت عقلیه) نك (صفت ممتازه caractère distinctif) کبی
قبول ایدییورلر .
[مسئله‌نك مناقشه‌سی ایچون nécessité کلمه‌سنه باقیکز rationalisme,
apriori تعبیرلرنده‌ده تفصیلات واردر.]
فلسفه‌ده الڭ مهم مسئله‌لردن بری دخی (علم یقین) اولدوغی ایچون ،

کرك عالم، کرکسه کندی وجودمز واحوال وجدانیه‌مز حقنده حاصل ایده‌بیلدیکمز معلوماتی، تعرض اشتباهه قارشی وقایه ومدافعه ایده‌بیلمك غیرتی، فیلسوفلری الك زیاده (یقینیت) مسئله‌سی ایله مشغول ایده کلمشدر. Certitude
هرهانکی بر شی حقنده (علم یقین) حاصل ایده‌بیلمك او شیئك حقیقتنه – کاهی telle quelle – آکاه اولمق دیمك اوله‌جغی جهتله یقین مسئله‌سی (حقیقت) مسئله‌سیله همان برطوتولمش کبی‌در . هیچ شبهه‌یوقدرکه آره‌لرنده بك صیقی برمناسبت واردر . [verité و réalité و connaissance کلمه‌لرنده بو بحثه باقیکز !.]

اونك ایچوندرکه (مبحث معرفت épistémologie) ده الك مهم واك زیاده (مختلف‌فیه controversée) اولان مسئله بودر .

[بو تعبیرده تفصیلاته باقیکز !.]

بو مسئله پك اسکی‌در . (سوفسطائیون les sophistes) فرقه‌سی ظهور ایدوبده یقینیونك ادعالرینی رد ایده‌بیلمك ایچون حواسك صدق شهادتی شبهه‌یه دوشوردکدن صوکره، بوتون مناقشات فلسفیه‌نك زمینی تشکیل ایدن مسئله بو اولدی ؛ هرکس : (علم یقین حاصل ایتمك ممکنمی دکلمی ؟..) سوأله قارشی برجواب صواب تدارکیله مشغول ایدی؛ هرفیلسوف (حسبانیه scepticisme) اعتقادینك تسلطنه معروض بولونیور ایدی .

[بو تعبیرده تفصیلات تاریخیه‌یه باقیکز !.]

بالآخره (دور انتباه Renaissance) ده مجدد اصول مشهور (دەقارت Descartes) ك اورطه‌یه آتوب حل ایتمك ایسته‌دیکی مسئله اساسیه ینه او ایدی . نته‌کیم اوندن صوکره کلن وبوکونه‌قدر دوام ایدن سلسلهٔ فلاسفه‌نك مناقشه ایتدیکی مباحثده ینه (عقدة‌المسائل) اودر .

[épistémologie تعبیرینه باقیکز !.]

(علم connaissance) بحثنده یقینیت پك قیمتدار برصفتدر؛ چونکه (علم صحیح connais. exacte) (یقینی certaine) اولمق کرکدر . اوده (اسباب علم moyens de connais.) مسئله‌سیله علاقه‌داردر . هانکی واسطه‌لرله تحصیل علم ایدییورسه‌ق قناعت جازمه اوکا کوره برحیثیت

Certitude

اكتساب ایدییور . خصوصاً (یقینیت عقلیه .certitude rationn) ده (ایجاب) اولدوغی هرفیلسوف متفقاً تسلیم ایتدیکی حالده (یقینیت حسّیه .cert. sensuel) نك (وجوبی) اولمادیغنی همان کیمسه ادعادن چکینمیور . حالبوکه دیکر بر قسم فیلسوفلر اك زیاده صمیم وجداندن کلن ندای الهامه ایناییورلر . عقلك حکمنیده، حسك شهادتنیده قطعیاً رد ایدییورلر. بزده تصوف اربابنك وضع وطوری واعتقادی بودر . اونلر، ایچمزدن کلن بو خبرلره (واردات) دیرلر .

[connaissance ,moyens و mysticisme کلمه‌لرنده تفصیلاته باقیکز !.] بونلردن ماعدا ایکی نوع یقینیت دها قبول اولونیور . بریسی (یقینیت اخلاقیه cert. morale) درکه مشهور سقراط نظرنده حقیقتك اك معتبر بر معیاری ایدی . بونك نه عقلدن ، نه ده حسدن کلدیکی تسلیم اولونه‌بیلیور . اونك ایچون آیری بر نوع عد ایدلمشدر . مثلا وجدانم بکا دییور و بنی قطعیاً اقناع ایدییورکه [معصوم وعاجز کیمسه‌لری وچوجوقلری تلف ایتمك عظیم فضاحت وبویوك بر (شر mal) در . بناءً علیه اولادینی تلف ایتمك، چوجوق دوشورمك بوسبوتون ملعون برجنایتدر .] ایشته بوحکم برقضیهٔ هندسیه قدر یقینی برقناعتله ذهنمه حکم ایدییور . فقط عقلی برمحاکمه نتیجه‌سنده بوحکمی استخراج ایتمیورم ؛ واقعا عقلم بونی تصدیق ایتمیوردکل، فقط قناعت جازمه اولا عقلمك بوقضیه‌یی تأییدایتمه‌سندن ایلری کلیور . نته‌کیم حسمك شهادتندنده متولد براعتقاد دکلدر . هیچ اویله بر منحوس تجربه‌ده بولونمادیغم حالده ینه قطعیاً ایناییورم‌که بویله بر حرکت اك بویوك فضاحت اولمق ایجاب ایدر .

ایشته بوحالت روحیه‌یه (یقینیت اخلاقیه) ده‌نیلیور. حقایق اخلاقیه‌نك ثبوتی بو نوع قناعتك حیثیت وماهیتنه تابع بولوندوغی ایچون بوده پك مهم برمسئله تشکیل ایتمش واوزون مناقشه‌لره میدان آچمشدر . [,moral vérité کلمه‌لرینه باقیکز ! .]

مشهور آلمان فیلسوفی (لایبنیچ Leibnitz) بو تعبیری وضع ایتمش و (رسائل جدیده nouveaux essais) نامیله پك معروف اولان اثرنده

Certitude (یقینیت) مسئله‌سی اطرافیله مناقشه‌یه گیریشمشدر .

ایکنجیسی روایات وعنعنات دیدیکمز خبرلرك بزلره ویره‌بیله‌جکی قناعته متعلق اولان (علم یقین) در . بوده مهم بربحث تشکیل ایدر . چونکه روایاته ایناندیرابیله‌جك ایسه‌ك (تواتر بینه‌سی) قیمتلی بر دلیل صاییله‌ماز. حالبوکه دین نظرنده بلکه اك معتبر برهان اودر . چونکه پیغمبران ذیشانك وارداتی (یعنی الله طرفندن گتیردیکی اوامر ونواهی) هپ بو نوعده داخلدر . نته‌کیم معجزات دیدیکمز (بینات خارق العاده évidences surnaturelles) ینه بو قبیلدندر . حالبوکه بونلر — بزم ایچون — برطاقم روایاتدر . بزاوزمانلر بوخوارق عادتك وقوعنه بالذات شاهد اوله‌مادق که شهادت حسیه‌ایله تحصیل قناعت وعلم یقین حاصل ایتمش اوله‌لم . حقایق هندسیه کبی شیلرده دکلدرلرکه عقلمزله بالذات بولوب چیقارالم وایناناملم . بالعکس معجزه قطعیاً عقلی عاجز وحیران ایدن برحادثهٔ مافوق الطبیعه‌در . اسمی ذاتا بومعنایی تلمیح ایدییور . اکر معقول اوله‌بیلسه‌یدی معجزه اولمازدی .

اوحالده کرك بالذات واضع دین اولان وخلقی حقه دعوت ایدن بویوك آدملرك روایتنه کرکسه ، اوزماندن بوکونه‌قدر کلوب کچن میلیونلرجه انسانلردن تواتراً بزه وارد اولان نقلیاته صدق ایله اینانه‌بیلمك ایچون لازمکلن قوت معنویه‌یی نره‌دن آله‌جغز . خلاصه بو (تواتر بینه‌سی) علم یقین الهام ایده‌بیلیرمی ؟.. ایده‌بیلیرسه بونك عمدهٔ استنادی اولان قناعت جازمه‌نك منبعی نه‌در ؟.. ایده‌مزایسه ، تاریخه نیچون ونه‌قدر اینانه‌بیله‌جکز ؟. [مکهٔ مکرمه ومدینهٔ منوره واردر وحجاز قطعه‌سنده شو طول وشو عرضده ایکی شهر مقدس‌در ! .] ده‌ین واو حوالئ مبارکه‌یی هرسنه زیارت ایدن بیکلرجه آدمك روایت و شهادتنی ناصل — جف القلم — انکار ایده‌بیلیرم ؟ خصوصاً بالذات شاهد اولان یوزبیکلرجه انسانك شهادت مشترکه‌سنه قارشی بنم — عن جهل وفضولی اوله‌رق — انکارم ناصل برقیمتی حائز اوله‌بیلیر ؟!. کورولویورکه تواتر بینه‌سنی رد ایتمك ، ظن ایدلدیکی قدرده قولای دکل ایمش !.. فقط اصل مسئله بودکل ؛ انسان بوکبی روایاتی قطعیاً انکارایتمیه‌بیلیر. لکن یقینیاتدن‌ده عد ایتمیه‌بیلیر . ایشته دعوا بو : عجبا بونلر یقینیاتدن

Certitude معدود اولمالی می ؟. اولمامالی می ؟.. اولمالی ! دیرایسه‌ك، بونك ایچون لازمکلن قناعت جازمه‌نك منبعنی کوسترمه‌لی ؛ قیمتنی طارتمالی‌در . چونکه بوتون تاریخ انسانیتله برابر اونده داخل بولونان دینك حیثیتی بو دلیل اوزرینه مستند واونك متانتی ایله قائمدر .

پیغمبران ذیشانك بالذات وارداتنه (خبر صادق) دیرلرکه ارباب دین نظرنده الك صاغلام وشبهه‌سز حقیقتلردندر . کتب مقدسه بو زمره‌ده داخلدر. فقط بو وارداتك صحتنه ایناغق، آنجق ادعای نبوت ایدن ذات شریفك سوزینه ایناغقله اوله‌بیلیر . حتی انسانیت جاهله بو ادعانك صدق وصحتنه اکثریا اینانه‌مادیغی ایچون حیثیت نبوتك معجزه ایله لزوم ثبوتنی طلب ایده کلمشلردر . تاریخ ادیان و (سیر کتابلری) کوستریورکه هر دین ایچون ابتداءً بویله بر شبهه واقع اولمش ومعجزات ایله ازاله ایدلمشدر . دیمك‌که (خوارق عادات miracles) امر دینده پك مهم بر دلیل اوله کلمشدر . اونك ایچوندرکه معجزاتی انکار، کفر والحاده واریرر .

(تحصیل یقین) مسئله‌سنده، معجزه‌یی کوزله کوروب ـ صحت وقوعنه ـ بالذات ایناناتلر ایچون سوز یوق !.. لکن معجزاتك تاریخ وقوعندن نیجه عصرلر صوکره کلن واوحادثهٔ خارق عاده‌یی کندی کوزیله کوره‌مه‌مش اولان بر آدم، اوکا ینه اینانیورسه، بوقناعت، کندیسنه نره‌دن کله‌بیلیور ؟. ایشته بو سوأله قارشی جواب اوله‌رق برچوق سوز وار . زیرا بالذات کورمه‌دکلری حالده ـ نیجه عصرلر اول وقوعی روایت اولونان ـ وقوعاته، کمال صدق و خلوص ایله اعتقاد ایدن یوزلرجه میلیون آدم وار . یعنی کیفیت اعتقاد بر (امر واقع ومحقق un fait certain et avéré) در . بوخصوصده هیچ کیمسه‌نك شبهه‌سی یوق؛ اصل کوچلك کیفیتی ـ اسباب معقوله‌سیله ـ تعریف ایده‌بیلمکده‌در . بونك اهمیتی‌ده سوز کوتورمز ؛ زیرا ـ اولجه سویله‌دیکم کبی ـ دینك بوتون نفوذ حکمی وقیمت معنویه واخلاقیه‌سی، بو اعتقاده باغلی‌در .

بوخصوصده برچوق فکرلر وار . الهیون سالفه‌نك همان کافه‌سی بو قناعت وجدانیه‌یی (تواتر بینه‌سی) نك قوتنه عطف ایدرلردی. زمانمز

Certitude الّهیونی بونی کافی کورمیورلر . ظن ایتمیورلرکه بر معجزهٔ نبویه یه اینانمق ایله، مثلا پارس ولوندره شهرلرینك وجودینه اینانمق خصوصنده وجدان بشره حاکم اولان (حس اطمئنان sentiment de conviction) عینی درجه ده وحتی عینی جنسدن برحالت روحیه اولسون !..

تحقیقات علمیه ایله واضحاً ثابت اولویورکه وقوعات تاریخیه یه عائد اولان روایتلرده معهود (تواتر بینه سی) پك قوتسز واکثریا یاکلش وسفسطی بردلیلدر . اویله اولماسه یدی اساطیراولینك قهرمانلره عطفاً روایت ایتدیکی خارق العاده وقوعاتیده — حاشا !. — معجزه اوله رق قبول ایتمك لازمکلیردی. حتی او کبی روایاتی قبول ایده مدیکمز ایچون اساطیر قدمانك محض فسانه اولدوغنه حکم ایدییورز . تواتر بینه سی نه دن روایات بشریه نك برقسمی ایچون معتبر بر دلیل اولسون ده، دیکر برقسمی ایچون اویله اولماسین ؟ [برقسمی نامعقول ده اونك ایچون اوتواترلره اینانه میورز !..] ده نیله مز؛ زیرا معجزات دخی عقل بشرك حوصله سی خارجنده برطاقم خوارق عاداتدندر. حتی آز چوق (مقرون حقیقت vraisemblable) کورونن وصحیحاً امور طبیعیه واجتماعیه دن معدود بولونان وقوعات تاریخیه نك بیله تواتره توافق ایتمدیکی — علم آثار عتیقه تدقیقاتیله — مبرهن ومحققدر . مع مافیه تواتری تصحیح ایدن (کتابه épitaphe) لر وسائر اثرلرده کورولن قیودات بیله مبالغه لیدر . اونلرك ده (نفس الامر) ه موافق اولدوغنه پك اعلا شبهه ایده بیلیرز . ایشته بو کبی ملاحظه لره بناءً تواتر بینه سنی قیمتسز بر دلیل عد ایدن حکما والّهیون معاصرین، دینك حقیقتنی بویله چوروك برتمل اوزرینه بنا ایتمکدن قورقویورلر . بتم اعتقادمجه حقلری ده یوق دکلدر . هیچ اولمازسه بوحرکتلرنده معذوردرلر .

اوحالده [حس واعتقاد دینی یی طوتان اساس نه در ؟.. (قناعت دینیه conviction religieuse) یقینیاتك هانکی نوعندندر، ونره دن کلیور؟..] دیه صورولونجه، الّهیون حاضره : (ایمان la foi) نوعندندر . نه عقلدن، نه حسدن، نه ده تواتردن کلیور ! . . وجدانمزك اك درین و (غیر مشعور

Certitude جهتندن كليور!..] ديبورلر. بنم دەظنم بودر. بزم قيوراق وكوزل لسانمزده (كوكل) ديديكمز شيء وجدانك ايشته او منبع مبهمات اولان غيرمشعور جهتەديرلركه فرنك لسانلرنده بوكامقابل بركلمۀعاديەيوقدر. قلب ايله تعبير ايدرلر. [inconscient و foi تعبيرلرنده ايضاحاتەباقيكز!.]

متكلمون والٓهيون اسلام اوتەدنبرى نقل ايله بو دعوالرى اثبات ايدرلردى؛ فقط نقلى، آيريجه، عقل ايله دخى تأييد ايچون استدلالات نظريەيه ده آيريجه اهميت ويريرلردى. يعنى بوكونكى اسان اصطلاحيه كوره (rationnalistes-traditionnalistes)ايديلر. معجزەنك القاايتديكى قناعت جازمەنك واونككه حاصل اولان (علم يقين) ك الله تعالى طرفندن منزلۀ تصديق ده واقع اولدوغنى وبناءً عليه جناب حق طرفندن مخلوق ايديكنى، متكلم فاضل قاضى عضدالايجى ـ اشاعرەفرقەسى نامنه ـ بيان ايتدكدن صوكره معجزەنك خارق العادەاولماسنى قيدايديور؛ صوكره نبى ايچون (مقدور) اولوب اولماماسى شرطنى موقع تذكرومناقشەيه قويوب بوبابده وارداولان ملاحظات مختلفەيى تنقيده كيريشيوركه، الٓهيات بحثنده پك مهم نتيجەلره ايصال ايدەبيلير.

هرحالده متكلمون اسلامك بو مسئلۀ مهمەده باشليجه دليلى عقل ايله مصدق اولان نقلدر. معجزه بحثنده الك قوى برهانى ده (مشاهده observation) و (عيان évidence sensuelle) اوزرينه مستنداولان تواتردر. [théologie كلمەسنده مسائل خاصەنك مناقشەسنه باقيكز!..]

يقين، ايمانه مستند، حتى اوندن منبعث بر قناعت كامله اولمق اعتباريله (صرف انفسى purement subjectif)در؛ بر(حالت روحيه état d'âme)در. بويله اولونجه غير ايچون مابەالاحتجاج اولەماىق لازمكلير. يعنى بنم ايمانم باشقەلرينى الزام ايدەمزكه بردليل اولمق حيثيتنى احراز ايدەبيلسين!.. مثلا بن بر شيئه اينانيورم؛ ونيچون؟. ناصل؟ ايناندىغمى‌ده بيلميورم!... باشقەسى عينى شيئه اينانەميورسه بن اونى نەصورتله ايناندىرەبيليرم؟. خلاصه دليل، عقله خطاب ايدر و اوكا قارشى نافذالحكمدر. كوكل ايچون دلائلك تأثيرى اولەماز. مثلامجنون صفتيله خرافات عربده مشهور اولان

(قیس عامری) یه قارشی معشوقه‌سی (لیلا) نك كوزل اولمادیغنی ادعا Certitude
ایدنلره مجنون اینانمامش : [سز اوكا بنم كوزلرمله باقیكز !. نه‌قدر كوزل اولدوغنی اووقت آكلار وتسلیم ایدرسكز !.] دیمش .

بوسوز، شو دعوایی اثبات ایچون ایی بر دلیلدر . (قیمت حكملری) jugement de valeurs ویردیكمز زمان نقطهٔ نظرمز ومعیارتقدیرمز هپ بویله (انفسی) در . انسانلر آره‌سنده بو جهتدن بروجه اشتراك بولونه‌مازسه، (بدیعی esthétique) و (اخلاقی moral) اولان تقدیراتمزی بردستور عمومی شكلنه قویامایز، وادعامزی هیچ كیمسه‌یه قبول ایتدیره‌مه‌یز. چونكه بزم منحصراً انفسی اولان حكممز، آنجق كندیمز ایچون یقین افاده ایتمكله قالیر ؛ باشقه‌لرینی الزام ایده‌مز . بوده برمهم مسئله‌در . عجبا بو نوع حكملرده عمده اوله‌بیله‌جك بر (مبدأ تدریجی principe empirique) ، یاخود (نظری spéculatif) ویاخود (قبلی apriorique) وارمیدركه هركس ایچون بردستور وبرمعیار مشترك اولسونده بدیعیات واخلاقیات مسائلیده منطقاً حل ایتمك امكاننه قولایلق بولونسون ؟!.. یاخود حقیقت حل اویله‌دكلدرده انسانلر فطرتاً عینی‌صورت وقابلیتده یارادلمش اولدقلری ایچونمی اخلاق وبدیعیات مسائل اساسیه‌سنده آیری آیری و فقط ینه آز چوق موافقتله حكملر ویرییورلر .؟!

[بوبحثك مناقشه‌سی ایچون jugement كلمه‌سنده تفصیلاته باقیكز !.]

(حس صمیمی sens intime) مزك شهادتی آیری آیری هربررلرمز ایچون الك یوكسك واك قوی برعلم یقین الهام ایدر . وفقط صرف (فردی individuel) برحادثه تشكیل ایتدیكی ایچون منحصراً انفسیدر ؛ وباشقه‌لرینه احساس و (نقل communiquer) ایدیله‌مز . اونك ایچون (منطق logique) نظرنده دلائل معتبره‌دن صایلماز وكلیاً مهملدر .

بن، (قوه صانجیسی) چكییورسه‌م المواضطرابمی – صحتی بولنده اولان هیچ كیمسه‌یه – آكلاته‌مام . مكركه اوده بالذات بو آجی‌یی نفسنده تجربه ایتمش بولونسون !.. براعمای مادرزاده الواندن بحث ایتمك دخی بوقبیلدندر . بو شیلر «عقلاً» دكل حساً بیلینیر . حس ایله تحصیل اولونان بیلكی صرف

Certitude انفسیدر . معمافیه غایت قوی بر قناعتله مؤیددر . ایشـته بوکا اصطلاحده (یقینیت انفسیه certitude subjective) دیرلر .

حکمای اسلام حس صمیمی واسطه‌سیله تلقی ایتدیکمز معلوماته (وجدانیات) نامی ویریرلردی وبونلرك ، غیر ایچون مابه‌الاحتجاج اوله‌مایه‌جغنی ادعا ایدرلردی‌که بوکون دخی فیلسوفلرك فکری بودر . یالکز (ایپنوتیزما) تجربه‌لری بوادعایی نقض ایدر کبی کورونیور .

[sommeil provoqué, suggestion, hypnotisme تعبیرلرنده ایضاحاته ومثاللره باقیکز !.]

برده (یقینیت شیئیه certitude objective) تعبیری واردر . او ، باشـقه‌سنی الزام واقنـاع ایده‌بیلن بر علمدرکه (نقل communiquer) اولونه‌بیلیر . بناءً علیه منطقاً معتبر دلائلدن معدوددر . (حواس ظـاهره sens externes) نك شهادتی بو قبیلدندر . بوخصوصده (سـالم‌الطبیعه de nature normale) اولان انسانلرك جمله‌سی حکمده اتفاق ایده‌بیلیرلر . چونکه حواس ظاهره‌جه آره‌لرنده (مشارکت communauté) واردر. [کونشی انکار اولونورمی؟.] دیدیکمز زمان بودلیله مراجعت ایتمش اولورز.

حکمای اسلامك (حسیات sentiments) دیدیکی بودرکه (تأثری affectif) وشـاعرانه معناسیله تلقی ایدلمه‌ملیدر . انکلیز فیلسوفلری‌ده بو کلمه‌یی طبق عربلر کبی استعمال ایدرلر .

علمك آرادیغی ومعتبر طوتدوغی دلیللر هپ بویله (شـیئی وآفاقی) اولان حادثاندر . اونك ایچوندرکه مثلا (پسیقولوژی) ده (مراقبه اصولی méthode d'introspection) جـدی علما عندنده مردوددر . بونلر آنجق (تجربه اصـولی méth. d'expérience) نی قبول ایدرلر . زیرا هرکس او تجربه‌لرك ویردیکی نتـایجی تسلیم ایده‌بیلیر . لکن بن یالکز کندی وجدانمی مراقبه ایله کشف ایتدیکم شیلری باشقه‌سنه نقل واحساس ایده‌مم . یا کیلمش اولسه‌م قونترول احتمالی یوقدر . باشقه‌لری‌ده بنم تجربهٔ وجدانیه‌مه بالفعل اشـتراك ایده‌مزکه ، حس ایتـدیکم احوالك یا کلش اوله‌بیلمه‌سی احتمالنی تحقیق وبنم اعتقادمی تصحیح ایده‌بیلسین !...

Certitude اونك ايچوندركه (يقينيت انفسيه) ـ صاحبنه ـ الك زياده قوى بر قناعت الهام ايده بيلديكى حالده ـ علم نظرنده ـ مقبول دكلدر . علم ، (عيان évident) اولان شيلره اعتبار ايدر . اونلر دخى (شيئى وآفاقى objectif) اوله بيلير . واقعا ـ حدذاتنده en soi ـ بوتون معلوماتمزك (انفسى)اولدوغى آرتق مسلمدر . مع مافيه انسانلر آره سنده مشترك اوله بيلن حسيات ومعلوماتى ، شيمدى (objectif شيئى) عد ايديورز . كلمه نك اصطلاح معناسى بودر . بوكبى شيلرده قناعت ، فكرك موضوعنه مطابقتى اعتقادندن منبعث در .

[subjectif, objectif كلمه لرينه باقيكز !..]

بونلرك فوقنده دليل اوله رق قضاياى عقليه واردركه اولجه تعريف ايتمش وعربلرك يالكز بونلره (اوليات) ديديكنى سويله مشدم . بونلر الك جلى براهين قسمنى تشكيل ايدرلر . چونكه (كليت universalité) و (وجوب nécessité) حيثيتلريله ممتازدرلر .

[proposition, universalité و argument تعبيرلرينه باقيكز!.]

(يقينيت رياضيه cer. mathématique) نسب عدديه نك دلالتيله حاصل اولان قناعت قطعيه يه ديرلركه اوده ماهيتاً (عقلى ونظرى rationnelle et spéculative) در . (يقينيت منطقيه) دن قوت وحيثيتجه بر فرقى يوقدر . يالكز برنده وحده استدلال (كمى quantitatif) بر طرزده اولور ؛ ديكرنده ايسه آنجق (كيفى qualitatif) در .

[بوتعبيرلره و raisonnement كلمه سنه باقيكز !]

(يقينيت تحدسيه cert. intuitive) بلا تأمل ومحاكمه حاصل اولان قناعت جازمه يه ده نيلير . كوزومى آچار آچماز مكانى ادراك ايديشم وبرشيئك ديكرينه نسبتله دها اوزاقده بولوندوغنى يقيناً بيليشم ؛ كندى وارلغمى ـ بلاشبهه ـ اذعان ايديشم ، هپ بونوع علم يقينه مثال اوله رق ذكر ايديليور . فقط تحليل پسيقولوژى اثبات ايديوركه بوكبى احوال وجدانيه غيرمشعور بر قياس خفى نك نتيجۀ استدلالاتى در . بناءً عليه حقيقتده ـ ادعا اولوندوغى كبى ـ (تحدسى) و(بلاواسطه immédiat) حاصل اولمش برعلم يقين عدايديله مز ؛

Certitude وبوادعا دها طوغرو كورونور . [intuitif, binoculaire, immédiat, و inconscient, représentatif تعبيرلرنده بومهم مسئله‌نك مناقشاسنه باقيكز !.]

بونك ضدّى (يقينيت استدلاليه cert. discursive) در . (cer. médiate) ديدكلرى‌ده بودر . برشى بالذات بديهى اولمازده بالحاكه بداهتى اثبات ايديلەرك ذهنه برقناعت كامله ويريرسه بووجه‌ايله حاصل اولان علم يقينك نوعى افاده ايچون بو تعبير قوللانيليلر . مثلا برهندسه دعواسنك حلندن صوكره حاصل اولان قناعت، ياخود بعضى تحقيقاتەمبنى واقع اولان استدلالاتك الهام ايتديكى امنيت بو قبيلدندر .

قوانين طبيعيه‌نك همان هيچ برى بالذات بديهى دكلدر . بناءً عليه طوغرودن طوغرويه ذهنه برقناعت جازمه افاضه ايده‌مز . [loi كلمه‌سنه باقيكز !.]

(يقينيت اخلاقيه cert. morale) هيچ بر وجهله منطقاً اثبات اولونه‌مادينى حالده امر معيشتده الك مهمى‌در . زيرا حيات مسئله‌لرى پك (مبرم pressant) اولدوغندن طولايى (تردد indécision) ه اربابى ايچون مهلك بر وضعيت اوله‌بيلير . بهمه‌حال حركته كچه‌بيلمك ايچون بر اعتقادده قرار قيلمق الزم واهمدر . بناءً عليه بوقرارلرك اصابتى برهان ايله اثبات اولونه‌مامقله برابر ايمان ايله علاقه‌داردر ؛ اووجهله حركته ايمانمز نسبتنده شوق واردامز اولور . اكر ارادته اوله‌بيله‌جك ايشلردن ايسه موفقيتمزده اودرجه‌ده اولمق محتملدر . محققدركه (ارادت volonté) ى (فلج paralysie) ه محكوم ايدن حالت روحيه (شبهه le doute) در . ديمككه ارادتك شك ويقين ايله صيقى برمناسبتى واردر .

[بوتون بوتعبيراته و connaissance ايله volonté و vérité كلمه‌لرينه بالخاصه مراجعت ايديكز !.]

Champ

ساحه Champ فرانسزجه
انكليزجه Field
آلمانجه Feld
ايتاليانجه Campo

بوكلمه لسان عاديدن استعاره اولونه رق برتعبير اصطلاحى كبى قوللانلمقده در. اساساً (تارلا) معناسنه كلير. (پسيقو- فيزيولوژى Psycho-physiologie) علمنده - ايچه بر زماندنبرى - وقوعه كلن ترقيات فوق العاده بويله برتعبير احداثنه لزوم مبرم اولدوغنى كوسترمش واونك اوزرينه بو لفظ عادى يه علمى وفنى برحيثيت معنا ويريله رك لغات اصطلاحيه ميانه ادخال ايدلمشدر. على الاطلاق اصطلاحده معناسى، كرك وجدانك، كركسه منفرداً هربر (حاسه sens) نك دائرۀ احاطه سى ديمكدر. الك اول (حاسۀ باصره le sens de la vision) ايچون بوتعبير استعمال اولونمشدى. صوكره (ساحۀ وجدان)، (ساحۀ نظر)، (ساحۀ رؤيت)، (ساحۀ لمس) كبى تركيبات احداث اولونه رق، كلمه نك معناى علمى سى تعميم اولوندى.

(ساحۀ بصر =campo visivo=sehfeld=field of vision = champ visuel) تعبيرى : [كوز ثابت اولدوغى حالده وعينى زمانده - عوامل خارجيه نك تأثيريله - (شبكۀ عين rétine) اوزرنده ترسم ايدن خيالات مرئيه نك مجموعنى افاده ايدر.] يعنى كوزلرمزى قطعاً تحريك ايتمه ديكمز حالده هپ بردن كوره بيلديكمز شيلرك مجموعى ساحۀ بصريه مزده داخلدر ديمك اولور. بالطبع بو برمنطقۀ محدوده تشكيل ايده بيلير؛ اونى علماى متخصصين تعيين ايتمشدرلر : (عدسۀ عين) ك محراق نقطه سى ديمك اولان (مركز رؤيت le centre de la vision) دن برچوق خطوط مستقيمه چكر واونقطۀ مركزيه دن انحراف ايتمك صورتيله بربرندن دائما اوزاقلاشمغه ميالدرلر؛ بويله برنقطه دن انتشارايدن ونامتناهى اوزايه بيلن شعاعات بر (مخروط cône) تشكيل ايدركه ذروه سى كوز بكنده در؛

(قاعده la base) سی‌ده ، برهانکی بر (مقطع section) یدر . ایشته Champ
بومقطعه (ساحهٔ بصریه) دەنیر . شعاعات رؤیتك برمخروط تشکیل ایتدیکی اوته‌دنبری معلوم ایدی . خصوصا علمای اسلامدن مشهور (الحازن بن هیثم Alhazen) کیفیت رؤیتی لایقیله تعریف ، ویونان قدیمك بوخصوصده‌کی خطاسنی تصحیح ایتدکدن صوکره حکمای اسلام بو مسئله ایله چوق اوغراشمشلردی . حتی صوفیٔ شهیر (شهاب الدین سهروردی) نك (کتاب الابصار) نامنده برکوچوجوك رسالهٔ غیرمطبوعه‌سی بیله واردرکه (حادثهٔ رؤیت) حقنده وارد اولان نظریات سالفه‌یی تنقید ایتدکدن صوکره کیفیتی دلائل هندسیه ایله اثبات ایدر ؛ واوراده مخروط بحثی مسئله‌نك زمین استنادیدر . یالکز شوقدر فرق واردرکه اسلاف حکما بو (مخروط شعاعی) نی مکمل و هندسی بر شکل ظن ایتمشلردی . زمانمز علماسنك تدقیقاتی واضحاً کوستردی‌که بوظن طوغرو دکلدر . حقیقت حالده شعاعات بصریه‌نك تشکیل ایتدیکی مخروط ، پك انتظامسزدر . بناءً علیه ، اونك ــ هر هانکی بر ــ مقطعی دیمك اولان (ساحهٔ بصریه) بر دائرهٔ مکمله صورتنده رسم ایدیله‌مز . فضله اوله‌رق بوساحه‌نك هرفرد ایچون عینی شکل ووسعتده اولمادیغی دخی ــ تحقیقات ایله ــ تبین ایتمشدر . بعضی عصبی خسته‌لقلرده علی الخصوص (ایسته‌ری) یعنی (اختناق رحم Hystérie) مبتلالرنده ساحهٔ بصریه‌نك پك طارالدیغی مشاهده اولونمقده‌در .

(مُبْصَرات optique) مسئله‌لرنده زمانمزك اك بیوك عالمی صاییلان کاشف ریاضی متوفی (فون هلموتج Von Helmholtz) ، ساحهٔ بصریه‌یی تعریف ایدرکن دییورکه : [شبکهٔ عین (rétine) اوزرینه مرتسم اولان نه‌قدر (خیالات images) وارسه باجمله (خصوصیات سائره autre particularités) سی ایله برابر اونلرك خارجه (انعکاس projection) ایتمه‌سی ساحهٔ بصریه‌یی تشکیل ایدر .]

دیمك اولویورکه ، اشیای خارجیه‌دن کوزلرمزه واصل اولان شعاعات ، شبکهٔ عین اوزرینه ، اشیای مذکوره‌نك صورتلرینی رسم ایدییور ؛ صوکره بز اوصورتلری تکرار خارجه رد ایدییورز ؛ واو سایه‌ده صور اشیایی

Champ ـوضعيات نسبيه‌لريله ـ ادراك ايتمش اولو بورزكه (كورمك vision)ديديكمز حس بودر . بونى لايقيله آكلاتمق ايچون (سينه‌ما) يه تشبيه ايده‌بيليرز : معلومدركه (سينه‌ما) جاملرى اوزرنده مرتسم اولان صور اشياء صحنه‌ده آصيلى بر پرده اوزرينه عكس ايتديريليور . (projection) بوكا ديرلر ؛ (ايلرى pro=)، (آتمق jecto= jetter =) كلمه‌لرندن مركب بر تعبيردر.

شيمدى، تماشاگرانك بولوندوغى تياترو صالونى قرالكق اولدوغى حالده، هركسك باقديغى صحنه پرده‌سى اوزرنده مضى بر دائره واردركه جام وياخود (فيلم Filme) ده‌كى خيالات، هپ اورايه انعكاس ايدر . اوپارلاق دائره، ساحهٔ رؤيت‌در . او دائره محيطندن مقابل جهته، يعنى سينه‌ما (اوبژه‌قتيف objectif) نك بولوندوغى يره باقيليرسه نورانى بر مخروط تشكل ايتديكى عياناً كورونور . مخروط مذكورك ذروه‌سى ـ ضيانك نقطهٔ انتشارى اولان ـ سينه‌ما اوبژه‌قتيفنده‌در ؛ قاعده‌سى‌ده صحنه پرده‌سى اوزرنده‌كى (دائرهٔ مضيئه) در . بودائره‌نك بويوك و يا كوچوك اولماسنك هيچ اهميتى يوقدر ؛ چونكه بو كيفيت اوبژه‌قتيف ايله (سطح انعكاس surface de réflexion) آره‌سنده‌كى مسافه‌يه تابع‌در. مع‌مافيه (زاويهٔ رؤيت) تبدل ايتميه‌جكى ايچون حكمى اوله‌ماز .

ايشته كيفيت رؤيت دخى طبقى بويله‌در . يالكز رؤيت حقيقيه‌ده (مخروط شعاعى) ، اويله ـ سينه‌ماده كورولديكى كبى ـ مكمل وهندسى اولماديغى ايچون، (ساحهٔ بصريه) دخى صحنه پرده‌سنده خيالاته جلوه‌كاه اولان (دائرهٔ مضيئه) كبى منتظم ومكمل برشكل دكلدر : محيطى نه‌زيلمش، چارپيلمش، بچيمسز بر دائره صورتنده‌در . بز باشمزى ، كوزومزى قيميلداتمايه‌رق كاشانه باقديغمز زمان نظرمزك احاطه ايتديكى يره، بويله بر ساحه تشكيل ايدركه بونك شكلنى علما ، اولجوب تعيين وترسيمه موفق اولمشلردر . اولجه دخى عرض ايتديكم كبى بوساحهٔ بصريه، عينى شخص ايچون بيله ثابت دكلدر ؛ تبدلاته معروض بولونور .

طوغرودن طوغرويه (پسيقو ـ فيزيولوژى) علمنه عائد اولان بومسئله‌نك

Champ فلسفه مباحثیله برقاچ تورلو مناسبتی واردر . اولاً اشیای خارجیه‌دن وارد اولان شعاعاتك عدسه‌مزدن کچرکن تقاطع ایتدیکی و بو صورت وسیله اشکال اشیانی معکوس اوله‌رق عرض ایله‌دیکی ، ایچه برزماندنبری تحقق ایتمش بر حادثهٔ طبیعیه ایدی . بویله بزه معکوس اوله‌رق معروض بولونان خیالات اشیانی ـ ناصل اولوبده ـ طوغرولتدیغمز و هرشیئی وضع طبیعی وحقیقی‌سی ایله کوره‌بیلدیکمز بر مهم مسئله تشکیل ایتمش ایدی . علما ایله فیلسوفلر بونی حل ایتمك اوغرنده چوق امك صرف ایتدیلر . حتی بعضی متفکرین پك غریب برفکر بیان ایتمکدن بیله چکینمه‌دیلر : [بز ، حقیقتده هرشیئی ترس کورویورز ؛ فقط هرکس هرشیئی علی‌السویه بویله کوره‌بیلدیکی ایچون ، نسبت ده‌کیشمیور ؛ اوندن طولایی‌درکه بوکیفیت غریبه‌دن خبردار اوله‌میورز . هرشیئی ترس کورمك ، هپ بردن کائناتی دوزکون کورمکدر !] دیه‌رك نامعقول واساساً باطل برفرضیه بیان ایدلمش وخیلی قیل وقالی موجب اولمشدی ؛ صوکره ، (projection) یعنی شبکهٔ عینیه‌یه ترسم ایدن خیالات اشیانی (تکرار خارجه رد وعکس ایتمك) نظریه‌سیله کیفیت رؤیت دها علمی ودها معقول بروجهله تعریف ایدلدیکی کبی ـ ده‌مین ذکر ایتدیکم ـ فرضیهٔ باطله دخی بوسبوتون لزومسز کورونه‌رك حکمدن ساقط اولدی کیتدی . شایان دقتدرکه بو (projection) نظریه‌سنی الك اول دوشونلر میانده مشهور شوپنهاوه‌ر واردر ؛ وکندیسی ایده‌آلیست اولدوغی ایچون ، بو کیفیتی مذهبنه ملایم برطرزده تفسیر ایتمش و [عالم ، بنم تصوراتمك خارجده منعکس کورونمه‌سندن عبارتدر !.] دیه‌بیلمشدی .

[vision, représentation و idéalisme کلمه‌لرنده بو مسئله‌یه دائر تفصیلاته باقیکز !.]

بناءً علیه ایده‌آلیزم ایله اوکا معارض بولونان مذاهب مختلفه‌نك تورلو تورلو تفسیر ایتدکاری مسائل غامضه‌دن بری‌ده بودر .

بو تعبیر ، تعمیم ایدلمکه باشلادی ؛ برده (ساحهٔ سمعیه champ auditif) ترکیبی ایجاد اولوندی ولسان اصطلاحده اکثریا قوللانیلیور . سامعه‌نك ـ ارتفاع صدا hauteur du son اعتباریله ـ درجهٔ احاطه‌سنی کوستریر ؛

يعنی اك پس درجه‌دن اك تیز درجه‌یه‌قدر طویوله‌بیلن صدالرك اتســاعنی Champ
افهام ایچون بوتعبیرایله بیان کیفیت ایدلمکده‌در. واقعا هرقولاغك قاورایوب
احاطه ایده‌بیله‌جکی سلسلهٔ اصوات عینی درجه‌ده واسع دکلدر ؛ بوتعبیرایله
اولکی‌سنك، معناجه مهم برفرقی اولدوغنی‌ده تعریفه حاجت یوقدر. (ساحهٔ
بصریه) دیدیکمز زمان ـ صحیحاً ـ بر ســاحه واردرکه برچوق خیالات،
عینی زمانده اوراده جلوه‌نمون اولور . حالبوکه (ساحهٔ‌سمعیه) ده اك پس
صدادن، اك تیز صدایه‌قدر متمادی برسلسله مراد اولوندوغنه کوره حقیقتاً
بر ساحه دکل، آنجق برخط مستقیم تصور اولونه‌بیلیر . آکلاشیلیورکه بو
تعبیر،سمعیات دائره‌سنه ـ تشبیها ـ نقل اولونمشدر .

field of) =(tastfeld)=(champ tactile بر ده (ساحهٔلمسیه
. واردرکه نادراً اســتعمال اولونیور (campo tattile) = (touch
بوده طبق اوته‌کی کبی (ســاحهٔ بصریه) ترکیبنه تقلیداً اویدورولمش بر
تعبیردر . مؤثرات خارجیه‌نك ـ برزمان معین ظرفنده ـ ایقاع ایده‌بیلدیکی
(احساسات لمســیه sensations tactiles) نك یکونی افاده ایچــون
قوللانلمقده‌در .

umfang des bewusstseins = کذلك (ســاحهٔ شــعور
field of conciousness = champ de conscience = campo
دخی‌واردر.عینی‌زمانده‌شعورمزه‌مقرون‌اوله‌بیلن (della coscienza =
حادثات وجدانیه‌نك هیئت مجموعه‌سنی بیــان ایچون احداث اولونمش بر
ترکیبدر . (ساحهٔ شعور) ایله (ساحهٔ بصریه) آره‌سنده حقیقی مشابهتلر
کورنلر اولمشــدر . مثلا (دقت attention) ، (ثبت نظر fixation) ؛
دقتسزلك دخی (یاندن کورمك vision indirecte) کیفیتنه تشــبیه
ایدلمشدر . نته‌کیم دقتك مختلف نقطه‌لره توجهی، (ساحهٔ رؤیت champ
de regard) ی (استکشاف explorer) ایتمك ایچون کوزمزك اوته‌یه
بری‌یه توجیه نظر ایتمه‌سنه بکزه‌تیلمشدر . الی آخره !..

ســاحهٔ شعور، بر آنده قاورایه‌بیله‌جکمز مدرکات مشــعوره‌نك یکونی
اولدوغنه‌نظراً هرکسده بوقابلیتك دائرهٔ‌اتساعی براوله‌مایه‌جغی ـ اول‌امرده ـ

Champp خاطره کلیر . نته‌کیم اویله اولدوغی‌ده تدقیقات علمیه ایله ثابت اولمشدر . اویقو اثناسنده ساحهٔ شعورك طارالدیغی بدیهی برکیفیتدر . طبیعی (ایپنوتیزما hypnotisme) ده دخی اویله اولویور ؛ چونکه اوده بر (نوم مستجلَب sommeil provoqué) در . هرحالده عینی آدمك ساحهٔ شعوری برچوق اسبابدن طولایی تبدلاته معروض بولونور . صحت ومرضك بوخصوصده دخلی اولدوغی کبی ، (طالغینلق distraction) ، (ضیاع حس anesthésie) و (فکر ثابت idée-fixe) ودها برچوق (امراض روحانیه psychoses) ده ساحهٔ شعورك طارالدیغی محققدر . بوده ، مشعور اولان حادثات وجدانیه‌دن برچوغنك (غیر مشعور) برحاله کچمه‌سیله ویاخود طالغینلق ، دقتسزلق کبی حالاتدن طولایی برطاقم حادثات وجدانیه‌نك استثمار ایدیله‌مه‌مه‌سیله اولویور .

بوکون بو (ساحه) تعبیری کیتدکجه تعمم ایدییور . (ساحهٔ فعالیت) ، (ساحهٔ نفوذ وصلاحیت) ، (ساحهٔ تأثیر) ، (ساحهٔ ترقی) ، (ساحهٔ تدقیق) ، (ساحهٔ عمل) ، (ساحهٔ مقناطیسی champ magnétique) والی آخره ا.. دەیوب کیدییورز. بناءً علیه پك ایشه یارار بر تعبیر اصطلاحی اولدوغی کورولویور .

[اصطلاحاته وبالخاصه inconscient, anesthésie, attention کلمه‌لرینه باقیکز !.]

فرانسزجه	**Changement**	تبدل	**Change-ment**
انکلیزجه	Change		
آلمانجه	Veränderung		
ایتالیانجه	Cambiamento		

بو کلمه لاتینجه (cambire) لفظندن آلنمشدر ؛ معنای اصلی‌سی‌ده دەکیشدیرمك ، مبادله ایتمك دیمکدر . مالیه اصطلاحاتندن اولان (قامبیو) و (قامبیال) تعبیرلری بوندن کلمشدر . بر شیئك حال اصلی وابتدائی‌سنده

Change-ment حاصل اولان باشقه‌لغه (تبدل) دیرلر ؛ بوده (حرکت mouvement) فکرینی متضمن‌در ؛ چونکه حرکت اولمادقجه برشیئك تبدل ایده‌بیلمه‌سی احتمالنی دوشونه‌بیلمك ممتنع‌در . (تبدل) فکری وارلی‌دخی مستلزم‌در. زیرا ده‌کیشکلك اولونجه، ده‌کیشن برشیئك وجودینی دخی تسلیم ایتمك طبیعی و ضروریدر . مع‌مافیه او شیئك هر (صفحهٔ تبدل phase de changement)نده (عینیت identité) ی اوزره قالدیغنی قبول ایدوب ایتمه‌مك ممکن‌در . یعنی ده‌کیشن برشیئك بوسبوتون باشقه طبیعت وماهیتده دیکر برشی اوله‌بیلمه‌سنی قبول ایتمك ممکن اولدوغی کبی ، یالکز شکلاً ده‌کیشدیککنی، و ـ ماهیتاً عینیتنی محافظه ایتمکله برابر ـ اوصاف وکیفیاتنه تبدل عارض اوله‌بیلدیککنی دوشونمك دخی معقول ومنطقاً مشروعدر .

تبدل کیفیتنك بهمه‌حال حرکت فکرینی متضمن بولونماسی سببیله، اسلاف حکما مسئله‌یی تشویش ایدوب ایچندن چیقه‌مامشلردی. برشیئك تبدیل مکان ایتمه‌سی ایله اوصاف وکیفیاتنده، ویاخود ماهیتنده تغیرات وقوعنی، بربرندن پك آییره‌مامشلردی. حالبوکه برشیئك منحصراً یرینی ده‌کیشدیرمه‌سی، حدذاتنده تبدل وقوعه کلدیککنی اثبات ایتمز . کتبخانه‌دن برجلد آلوبده ماصه‌نك اوزرینه قویسه‌م کتابك واقعا یری ده‌کیشیر ؛ فقط کتابك شکلی تبدل ایتمش اولماز . حتی بعضاً شکلك تبدلنه رغماً ماهیت ده‌کیشمز : چوجوغك بری برطاش آتار، جامی قیرار . طاش وجام ـ ماهیتاً ـ نه‌ایسه اودر ؛ یالکز شکلی وموضعی ده‌کیشمشدر .

حکمای سالفه ، کائناتك اوته‌دنبری تبدل ایتمکده بولوندوغنی ـ پك مهم برکیفیت اولمق اوزره ـ نظر دقته آلمشلردی . تبدل وقوعی، متبدل اولان برشیئك وجودینی ـ بالضروره ـ مستلزم بولوندوغی ایچون ایلك فیلسوفلر، بهمه‌حال او شیئك حقیقتده نه‌اولدوغنی آکلامق اوغورنده زیاده‌سیله صرف ذهن ایتمشلردی . بالطبع اونی (لایتغیر وقیوم immuable) اوله‌رق تصور ایدییورلردی. بناءً علیه: [بوتون بوکوردوکمز تبدلات صوریه وموضعیه‌نك ضمننده عینیتنی محافظه ایدن وباقی قالان وارلغك ـ نفس‌الامرده ـ ناصل شی اولدوغنی کشف وتعیین ایتمك] ،

Change-ment مابعدالطبیعیاتك باشلیجه مسئله‌سی اولمشدی . طبیعی‌درکه اول امرده — فضولی اوله‌رق ! — اویله برشی تصور ایدیلوب صوکره تبدلاته معروض اولدوغی دوشونولدوکندن طولایی، اونك (ابتدائی حالی état primitif)، یعنی ده‌کیشمکه باشلامازدن اولکی حالی آرانیلیوردی ، و قدیماً بویله بر شیئك موجود ایدیکنه اینانیلیوردی دیمکدر . ایشته بواعتقاددن ناشی اوکا (ئی آرخی طاس آرخاس = ἡ ἀρχή τας ἀρχάς) ده‌نیلمشدیکه حکمای اسلام بونی عیناً ترجمه ایدوب (اول‌الاوائل) ترکیبنی بر تعبیر اصطلاحی اوله‌رق وضع ایتمشلردر .

فلاسفهٔ قدیمه نظرنده (حقیقت اشیا la réalité des choses) وارلغك بو قدیم وابتدائی حالی ایدی . بوصورتله تصور اولونان (وجود قدیم) بوتون تبدلات کونیه‌نك — عینی زمانده — (علت حقیقیه cause réelle)سی دخی عد ایدلدیکندن اسکی مابعدالطبیعیات، اك زیاده بومسئله‌یی حل ایتمکله اوغراشیردی .

زمانمزك اك نامدار فیلسوفلرندن آلمانیالی متوفی (هرمان لوتزه Hermann Lotze)، (مابعدالطبیعیات) نامیله مشهور اولان اثرنده ادعا ایدییورکه بوعلمك موضوع حقیقی وخصوصی‌سی (دائما تحول‌اوزره بولونان وارلق l'Etre en état de changement perpetuel) در ؛ بناءً علیه وظیفهٔ اساسیه‌سی او وارلغك حقیقتنی تفحص وتدقیق ایتمکدر .

شو حاله نظراً آ کلاشیلیورکه مابعدالطبیعیات، ایلك باشلادیغی کوندن بوکونه‌قدر موضوعنی ده‌کیشدیرمه‌مش ودائما (حقیقت اشیا la Réalité des choses) یی کشف ایتمك اوغورنده اوغراشمقدن فارغ اولمامشدر . [métaphysique تعبیرنده ایضاحاته باقیکز !.]

واقعا بوصوك زمانلرده امدینه‌ضعف طاری اولدوغی ایچون اسکی شوقنه‌ده خلل کلمش ایسه‌ده، مابعدالطبیعیاتك اوینه عینی مقصدی تعقیب ایتمکده بولوندوغی ظاهردر .

اوروپا مدنیتنك یونان عرفانندن طوغمش وماهیت اصلیه‌سنی ده‌کیشدیره‌میه‌رك تکمل ایتمکده بولونمش اولدوغی هیچ شبهه کوتورمز بر حقیقتدر .

Change-ment بناءً علیه ـ آسیانك اسكی ملل متمدنه‌سی استثنا ایدلمك شرطیله ـ بوكونكی عالم مدنیتك فلسفه‌سی تماماً یونان فلسفه‌سنك مترقی ومتكامل برصورتی‌در . مابعدالطبیعیاتك موضوع اصلی‌سنی تشكیل ایدن مسئلهٔ اساسیه بوندن ایكی‌بیك آلتی یوز سنه اول نه‌ایدی ایسه بوكون ینه اودر . انقلابات متمادیه ایچنده (قوام واستقرار وجود persistence de l'Etre) ك ناصل ممكن اوله بیلدیكنی دوشونمك مجبوریتندن طوغان بومسئله‌نك، ایلك یونان فیلسوفلری طرفندن نه شكل اوزره وضع ایدلمش اولدوغنی و او وضعیتنه كوره دها نه‌كبی مسائل غامضه‌یی متضمن بولوندوغنی تحقیق ایتمك تاریخ فلسفه‌نك الك بویوك ومعتنا بر مقصدی‌در . اونك ایچون بوبابده براز ایضاحات ویرمك چوق فائده‌لی اولور . اوزمان كورولوركه، (فلسفهٔ انقلاب philosophie du changement) و (فلسفهٔ قیومیت ph. de l'immutabilité) طرفدارلغیله افكار حكمایی ـ یكدیكریله طابان طابانه ضد ـ ایكی اعتقاده سوق ایده‌جك صورتده (استقطاب polarisation) ه مجبور ایدن (نقطهٔ نظر اختلافی divergence de point de vue) بزه یونانیلردن انتقال ایتمش بر طور تفكردر . اووقت آكلا-شیلیركه بوكون بیله زمرهٔ فلاسفه‌یی ایكی مخالف ومعارض فرقه‌یه آییران (وحدتیه monisme) و (كثرتیه pluralisme) عقیده‌لرینی حكمای یونانیه‌نك مناقشاتنه ارجاع ایتمك ممكن‌در .

مسئله‌نك اهمیت ذاتیه‌سنه كلنجه هیچ شبهه كوتورمز ؛ مثلا : فلسفهٔ سیاست philosophie politique) ده حكومتك (ثابت ولایتغیر قوانین lois fixes et immuables) اوزرینه مستند بولونماسنی ادعا ایدن (حكومت مطلقه gouvernement absolu) طرفدارلغی ایله ادارهٔ اجتماعیه‌نك ـ احتیاجات حاضره‌یه وزمین وزمانه كوره ـ قابل تغیر برطاقم قوانین اضافیه وموقته‌یه استنادایتمه‌سی لزومنه قائل اولان (حكومت مشروطه gouvernement constitutionnel) طرفدارلغنك بو ایكی جریان فلسفی ایله صیقی صیقی‌یه علاقه‌سی واردر . نته‌كیم (فلسفهٔ حیاتیه philosophie biologique) ده (اجناسك تنوعی وتحولی variation et transformation des espèces) نی ادعا ایدن (داروین Darwin) ایله (اجناسك لایتغیر اولماسی immutabilité

Changement

(des espèces نه اعتقادایدن (کوویه Cuvier) آره‌سنده حادث اولان شدتلی مناقشه — حد ذاتنده — ینه او اسکی بحثك خصوصی بر جلوه‌سی، باشقه بر ساحه‌ده وباشقه بر شکلده دوامی‌در . کذلك (فلسفهٔ تربیه phil. de l'éducation) ده (مزاج وسجیهٔ اصلیه tempérament et caractère essentiel) مزك مستعد تبدل وقابل اصلاح ویا (تردی dégénérescence) اولوب اولمادیغنه دائر متفکرین آره‌سنده حالا بیتوب توکنمه‌ین مناقشاتی ینه عینی اصله ارجاع ایتمك زور دکلدر . (بدیعیات esthétique) بحثنده (حسن مطلق beauté absolue) و (حسن اضافی b. relative) مسئله‌سی دخی بو اسکی مناقشهٔ فلسفیه‌نك تفرعاتندن‌در . الی آخره !..

تاریخ فلسفه کوستریبورکه میلاد عیسادن تقریباً آلتی یوز سنه مقدم، ابتدا، (شیمدیکی ازمیر ولایتنك (میلاس Miletus) شهرنده انکشاف ایدن دهای یونانی — حکمای سبعه‌نك برنجی‌سی صاییلان — (تالیس Thales) ایله نظریات فلسفیه‌یه باشلامش وروایت اولوندوغنه کوره، ایلك دفعه اوله‌رق بر اثر فلسفی یازان آدم او حکیمك شاکرد وطنداشی (آناقسیماندر Anaximandre) اولمشدر . همان اونی متعاقب (آناقسیمن Anaximène) میدانه چیقمش وبو ذوات ممتازه‌نك تعلیماتیله (مدرسهٔ یونانیه école ionique) تأسس ایتمشدرکه بوکا (میلاس مدرسه‌سی école de Milet) دخی ده‌نیلیور .

مابعدالطبیعیاتك موضوع اصلی‌سنی تشکیل ایدن مسئلهٔ اساسیه‌یی بو آدملر وضع ایتمشلردر . ملاحظات واقعه‌لرینی شو صورتله تلخیص ایتمك ممکن وطوغرو اولور :

[کورویورزکه کائناتده هرشی دائمی بر تبدل اوزره جریان ایدوب کیدییور . حتی بز بیله تبدل ایتمکده‌یز . هرشی شکلنی ده‌کیشدیرمکده‌در . مادامکه دائمی برده‌کیشکلك وار؛ دائما ده‌کیشن برشی‌دخی اولمق ضروریدر . دائما تبدل ایدن اوشی — هرنه ایسه — ادامهٔ موجودیت ایدییور دیمکدر؛ یوقسه کونك برنده منعدم اولماسی ایجاب ایدردی ، اووقت دخی اورطه‌ده برشی بولونماز وتبدل امکانی اولمازدی . مادامکه واردر، اویله‌ایسه اوشی هرآن ده‌کیشدیکی حالده هویت اصلیه‌سنی دائما محافظه ایدییور ، یعنی

Changement

ـ حدذاتنده ـ en soi ـ نهايسه، ينه عيناً اويله قاليور. احتمال که يالکز (اوصاف و کيفيات qualités et propriétés) نی تبديل ايديور . بناءً عليه اصل (جوهر کائنات la substance de l'Univers) اواولمق لازمکليور. جوهرك قديم ومستديم، يعنی (سرمدی ولايتغير éternel et immuable) اولماسی ده (ضروری ومنطقی برشرط une condition nécessaire et logique) در. چونکه اويله اولمازسه، باشقه برشی آرامالی درکه بوتبدلاتك سبب اصليسی وياخود (مادۀ ابتدائيه matière primordiale) سی اولسون!.. شوء وقوعنه شاهد اوله كلديكمز تبدلات دائمه بر (بديهۀ اولی vérité de première évidence) در. هيچ شبهه کوتورمز . اوندن شبهه ايتمك حواسمزك شهادتنه اينانمامقله اولور. حالبوکه کوردوکمز شوده کيشکلك (نفس الامر le fait-même) در. کائناتدن ايلك اولجه تلقی ايده بيلديکمز معلومات هپ بوندن عبارتدر . فقط مادام که اصـل (جوهر وجود la substance de l'être) هيچ ده کيشميور؛ اوحالده حواسـمزله ادراك ايتديکمز بو حادثات ، برحقيقت دکل ، هرنه ايسه اونك (تظاهرات manifestations) ندن، (کورونوشلر) ندن عبارتدر. بناءً عليه : { دائما تبدل ايتمکده بولونان شو طبيعتك برجوهر قديمی واردر ؛ واوتبدلاته عمده ونقطۀ استناد اولان (مادۀ کونيه matière cosmique) اودر . { فضله اوله رق { مادۀ متحرکه ايله ذی حيات ماده بردر. { يعنی حيات، حرکت وتبدل نوعندن برحال وکيفيتدر .]

تاريخ فلسفه نك تحقيقاتيله ثابت اولان روايات موثوقه دن تلخيصاً فقط عيناً آلوب عرض ايتديکم شو ملاحظـات مهمه نك معناسی پك صريحدر . معين برمذهب فلسفی نك (مبادی principes) واحکام اساسيه سنی بوراده واضحاً کوره بيليرز: اولا بودعواقطعی بر (ماترياليزم = matérialisme = ماديه) اعتقادی عرض ايديور ؛ چونکه بوتون کائناتك موجوديتنی بر (جوهر مادی substance matérielle) يه اسناد ايديور . ثانياً (وحدتيه monisme) اسلوبنده بر دوشونوشدر ؛ زيرا جوهر مذکورك (هپ بر

وعینی شی (toute une et même chose) اولدوغنی دعا ایتمکده‌در. قدمای یونانیه‌دن (قسه‌نوفان Xénophane)ك (بر وهپ ἓν καὶ παν) دیدیکی بو ایدی. ثالثاً (میخانیکیه mécanisme) (سیاق نظر manière de voir)ی دخی قبول ایدییور؛ چونکه (مستقل بر قوت خارجیه une force extrinsèque et indépendente)نك وجودینه لزوم و حاجت کورمه‌دن کیفیت تبدلك (کندی کندینه spontanément) وقوعبولمقده اولدوغنی - هیچ اولمازسه ضمناً - تسلیم ایتمش بولونیور. اوندن ماعدا (ئیلوزوئیزم hylozoïsme) اعتقادینی صراحتاً بیان ایدییور: [متحرك ماده، جانلی ماده عینی شیدر.] دییورکه، کیفیت حیاتك خارجدن کلمش بر قوت مجرده اولمایوب ماده‌نك قابلیات ذاتیه‌سندن بولوندوغنی ادعایه واریر بر ملاحظه‌در. فضله اوله‌رق حصول علمده (مدرکات حواس perception des sens)ی عمده و (کائنات خارجیه l'Univers extérieur)نی منشأ عد ایتمه‌سی ده تماماً ماتریالیستجه‌در. فلاسفهٔ مادیونك (مبحث معرفت épistémologie) مسئله‌لرنده سیاق نظری ودأب قدیمی تماماً بودر؛ بوکون بیله ده کیشمه‌مشدر. [matérialisme کلمه‌سنده تفصیلاتنه باقیکز !]

Change-ment

بوشکل اوزره وضع ایدلمش اولان (وارلق وتبدل) مسئله‌سنده شایان قید بر نقطهٔ مهمه وارکه اسلافك، پك اوقدر نظر دقتنی جلب ایده‌مه‌مش کیبی کورونور: ده‌کیشن ماده اکر حقیقتاً وطبیعتاً ده‌کیشورده بوسبوتون باشقه برشی اولویورسه، هر (آن تحول) بر (اثر خلقت œuvre de création)در؛ چونکه اولجه موجود اولان ماده تماماً انعدام ایدییور واوکا هیچ بر وجهله بکزه‌مه‌ین دیکر بر ماده - هیچ یوقدن - وار اولویور، دیمك چیقار. یوق اکر اویله اولمایوبده یالکز (کیفیات ظاهره propriétés apparentes)سنی ده‌کیشدیروب - حقیقت حالده - (عینیت ذاتیه identité essentielle)سنی هر زمان محافظه ایدییورسه - معنای عادیسی ایله - خلقت تصوری ممتنع‌در؛ زیرا، نه‌واردن برشی یوق اولویور؛ نه‌ده یوقدن وار اولویور، دیمکدر. بو ایکنجی فرضیه (وحدت وجود panthéisme) فلسفه‌سنك عقیدهٔ

Cahnge-ment. اساسیه‌سنی تشکیل ایتدیکی جهتله بویوك براهمیتی حائزدر. خصوصا فلسفهٔ دینیه‌ایله حکمت صوفیه آراسنده تألیفی ناقابل اولان ضدیت اعتقاد، اصل بونقطه‌ده مندمجدر. دین، (علی سبیل الابداع par voie de création ex nihilo) یعنی هیچ یوقدن واراولمق صورتیله عالمك یارادلدیغنه قانع بولونیور. بونك ایچون‌ده بر (یارادان) تصوری ضروریدر. بناءً علیه بو اعتقاد، کائناتدن (متعال transcendant) یعنی مخلوقاتدن بوسبوتون آیری، عالی ومستقل بر اللهك وجودینی منطقاً استلزام ایدر. اکر هردقیقه خلقت واقع اولویور وحادثات عالم بویله‌جه تسلسل وتمادی ایدیبورسه اوکا (خلقت متمادیه création continue) دیرلر. [بوتعبیره باقیکز ! .]

وحدت وجود اعتقادنجه الله کائناتدن آیری دکل، اونده (مندمج immanent) در. یعنی هر شیئك ضمننده موجوددر. [immannent و trascendant تعبیرلرنده تفصیلاته باقیکز !.]

مدرسهٔ یونانیه مؤسسلرینك ایلك دفعه اوله‌رق وضع ایتمش اولدوغی مسئلهٔ مابعدالطبیعه‌نك مناقشه‌سی - بالآخره - بوتون بو جهتلرك انکشافنی موجب اولمشدر. فقط بدایت امرده اونده مندرج بولونان بالجمله مسائل فلسفیه و (لاهوتیه théologique) نك بر حمله‌ده تفطن ایدیله‌مه‌مش اولدوغنده شبهه‌م یوقدر. ذاتاً مباحث فلسفیه‌نك صورت تکاملنی - صفحات مختلفه‌سیله - عرض ایدن تاریخ، دیدیکمی تصدیق ایده‌جك دلیللر ویرمکده‌در. اثنای بحث ومناقشه‌ده بوتون او مسائل تالیه‌نك ناصل ونه‌سبیله تولد ایتدیکنی کشف ایدوب یاقیندن کورمك (مبحث معرفت) ایچون هر شیدن زیاده فائده‌یی موجب بر (مطالعه étude) در.

آکلاشیلیورکه قدمای اسلاف، وارلغك اساساً وحقیقتاً ده‌کیشمه‌یوب آنجق (اوصاف وکیفیات qualités et propriétés) اعتباریله تبدلات عرض ایتدیکنه قائل بولونیورلر ایدی. اونك ایچون بوتون بو حادثات کونیه‌نك نقطهٔ استنادینی تشکیل ایدن اوحقیقت ثابته وقیمه‌یی بیلمك ایستیورلردی؛ ینه عینی سببله او (وجود حقیقی) نك صور تبدلاتنه (طافه‌نومه‌نا=

τα φαινόμενα) دیمشلردی‌که (کورونوشلر) معناسنه‌کلیر و(حقیقی وارلغك تجلیات وتظاهراتی) دیمك تقدیرنده‌در . [réalité, archée, phénomène, être کلمه‌لرنده تفصیلاته باقیکز .] Changement

اسلام فیلسوفلری بومعنایی افاده ایتمك ایچون اوته‌دنبری (حادثات) تعبیرینی استعمال ایده‌كلمشلردر. محررات اسلامیه‌ده حادث مقابلی (قدیم) در. اولجه اولمایان برشیئك صوکره‌دن وقوعنی افاده ایدر ، و (میخانیکی mécanique) بردوشونوشه موافق بر طرز بیان‌در ؛ حالبوکه دیکری (پسیقولوژیق psyichologique) بر طرز تفکره دلالت ایدر . هرحالده کرك حادثات ، کرکسه تظاهرات تعبیرلری وارلغك حقیقتنی دکل ظواهرینی کورونوشلرینی افاده ایدر .

حادثاتی ، برچوق متفکرین (هیچ یوقدن وار اوله‌بیلمك) حیثیتی ایله تلقی ایتدکلری ایچون (خلقت création) ایله (تغیر changement) معنالری تشویش ایدیله‌رك برچوق اصلسز مباحثاته میدان آچمش و بالخاصه (نزاع علم ودین le conflit de la science et de la religion) ك اشتدادینه سبب اولمشدر . حالبوکه اسکی یونان فیلسوفلری بوخصوصده قطعاً تردده دوشمه‌مشلر و (هیچ یوقدن برشی اوله‌مایه‌جغنه) کمال اطمئنان ایله حکم ایدوب اینانمشلردی . حتی ادیان منزله‌نك اك قدیمی اولان موسویلك اعتقادی‌ده بویله‌در : توراتك مقدمه‌سنده ایلك جمله شوسوزلرله باشلیور :

[اولا الله (دها طوغروسی ئه‌لوئیم - یعنی جمع صیغه‌سیله اللهلر ! -) سماواتی وارضی‌یاراتدی.] ده‌نیلیور. فقط (طوهو، بوهو Tohu Bohu)، یعنی عناصرکائناتك (هرج‌ومرج برحالده ازلدن بری موجود) بولوندوغی دخی صراحتاً بیان‌ایدلمش اولدوغندن آکلاشیلیورکه - توراتك روایتنه‌کوره - کائنات هیچ یوقدن خلق وایجاد ایدلمه‌مش، آنجق (ئه‌لوئیم = اللهلر) طرفندن ترتیب وتنظیم اولونمشدر. شوتقدیرجه الله (خالق créateur) دکل، آنجق (صانع کائنات = artisan = démiurge) اولمش اولور. بواعتقاد، یونانیلرك کنك همان عینی‌در. [cosmos و création تعبیرلرنده‌تفصیلاته باقیکز !.]

Changement

فی الحقیقه اسکی یونان حکماسنك‌ده اعتقادی بومرکزده ایدی . ازلی بروارلغه ایناییورلر فقط اونك صُورِ تبدلاتنی محض حقیقت اولمق اوزره قبول ایده‌میورلردی . جمله حادثاتك مادهٔ اصلیه‌سنی تشکیل ایدن موجود حقیقی‌یی هرفیلسوف بر تورلو دوشونوب تعیین ایدییوردی . [substance, être کلمه‌لرینه باقیکز !.] بومسئله‌ده تشتت اوزره بولونان افکار، ایکی مهم جریان اعتقاده چیغیر آچمشدی . جوهر وجودك آتش اولدوغنی ادعا ایدن (هراقلیت Heraclite) [قبل المیلاد بشیوز سنه اول طوغمشدر !] ، (تبدل دائمی changement perpétuel) یه اینانیر وهیچ برشیئك ثبات ایده‌مه‌مسندن طولایی‌ده مأیوس ومکدر کورونوردی . اعتقادی او ایدی که ازلدنبری موجود اولوب جوهر کائناتی تشکیل ایدن (آتش) ، — دائمی برصورتده — کیفیاتی تبدیل ایده‌رك (تکون) ایده‌کلمکده‌در . ایشته بو نوع تغیره (بیغنه‌سثه = γίγνεσθαι) دیر ایدی . بزم حکمای عربك (کَوْن) لفظیله نقل ایتدکلری معنا تماماً بودر . بومعنایه وهراقلیتك اعتقادینه کوره شو عالمده کوردوکمز تبدلات دائمه، جوهر اصلی اولان آتشك تکونات متمادیه‌سندن عبارتدر ؛ بناءً علیه اشیا اونك تظاهراتندن باشقه برشیلر دکلدر.

بوکاقارشی (ایتالیامدرسه‌سی école italique) نك مشهور حکماسندن (پارمه‌نیدیس Parménide) ادعا ایدییوردی که [حقیقت بردر؛ و برلك قدیم، مستدیم ولایتغیردر . (کثرت pluralité) ، آنجق (شعبدهٔ حواس illusion des sens) در. بناءً علیه (کائنات حادثه univers phéno- ménal) نك قطعاً اصلی فصلی یوقدر . موجود حقیقی واحد مجرددر . کثرت، حرکتك فسونندن ایلری کلیور . حالبوکه اك بویوك شعبده حرکت وتبدلدر .]

بو فیلسوفك شاکردی وبحث جدلده عصرینك فریدی اولان (ئه‌له آلی زینون Zénon d'Elée) ، (پارمه‌نیدیس) ك شو تعلیماتی اساس اتخاذایتدی و (حس le sens) ایله (عقل l'intelligence) ك اویوشه‌مادیغنی نظر دقته آله‌رق، (مدرسهٔ یونانیه école ionique) اعتقادینی

Change-ment تشکیك وابطال غیرتیله ایتالیادن قالقوب آتنه‌یه قدرسیاحته‌مجبوراولدی‌ایدی. آتومیستلرك افکارینی رد ایتمك ایچون کوزل بر وسیله بولدی : اوزمانلر (زمان) ، (مکان) ، (ماده) ، (حرکت) حقنده فکرلر خیلی دن خیلی مشوش برحالده بولوندوغندن طولایی بوزمینلراوزرینه مشهور (آپوری = apories = تشکیکات) نی بنا ایده‌رك حرکتی انکاره قالقشدی. بووضعیتی ایله هم (تبدل فلسفه‌سی philosophie du changement) نی هم‌ده (آتومیزم = atomisme) اعتقادینی اخلال وابطال ایتمك ایستیوردی . شایان دقتدرکه حرکتی قطعیاً انکاره واران ادعاسنی اثبات ایتمك ایچون ترتیب‌ایتدیکی (دلائل‌سفسطیه argument sophistique) نك‌جمله‌سنده‌ده (اساس دعوا) حرکتدر . (آپوری) نامیله معروف اولان او دلائلك الك مشهوری (برهان‌آخیله‌فس argument d'Achilles) نامیله قاموسك برنجی جلدنده تصریح ایدلمشدر . [باقیکز !.]

(کون ، تکون = le devenir = γίγνεσθαι) تعبیرینی افلاطون دخی یك چوق‌قوللانیور ، وبونکله ، برشیئك صفات وکیفیاتجه واقع اولان تبدلاتی‌مراد ایدییور. شودوشونوشنه نظراً افلاطون لساننده (طابیع‌نومه‌نا = τά γίγνόμενα) حادثات ، یعنی (اولاغان شیلر) دیمکدرکه ـ حیثیت معنا اعتباریله ـ (طافه نومه‌نا = τά φαινόμενα) تعبیرندن هیچ فرقلی دکلدر .

افلاطونك شاکرد مشهوری (ارسطو Aristote) بومسئله‌یی یکیدن نظردقته آله‌رق جدی برصورتده تتبع‌ایتدی ؛ انواعی آره‌سنده‌کی فرقلری‌ده کوستردی؛ فقط‌اوده(تبدل changement)ایله(حرکت mouvement) ی برطوتمق ضرورتندن کندینی قورتاره‌مادی . بناءً‌علیه تبدلات‌ممکنه‌یی برقاچ نوع اساسی‌یه ارجاع ایده‌رك تصنیفلر یاپمش اولدوغی حالده ینه بومسئله‌ده فکری ـ کوروندوکی قدر ـ واضح دکلدر .

بوفیلسوف تبدل کیفیتنه (مه‌تاوولی = μεταβολή) دیيورکه (بر ده‌کیشدیرمك) معناسنه دخی کلیر . صوکره بونك برقاچ‌تورلو اوله‌بیلمه‌سی

Changement

احتمالنی دوشونویور. اولا : (جوهریت اعتباریله = κατ'ουνσίαν) ثانیاً : (کیفیتاً =qualitatively) ؛ ثالثاً : (کمیتاً = quantitatively) ؛ رابعاً (موضعاً chang. de place) اولمق اوزره بوتون تبدلات ممکنه‌یی درت نوعه ارجاع ایدییور . دیکر برده اوچه ایندیرییور . احتمالکه (تبدل فکری l'idée du chang.) ایله (مفهوم جوهریت notion de sub-stance) ک قابل تألیف اوله‌مایه‌جغنی دوشوندوکی ایچون باشقه تورلو تصنیفه مجبوریت حس ایتمشدر . هر نه‌دن ایسه ؛ ایکنجی وجهله تصنیفی : (یوقدن وار اولمق = passage du non-être à l'être) ؛ (واردن یوق اولمق = passage de l'être au non-être) ؛ (واردن وار اولمق = passage de l'être à l'être) صورتیله اوچ تورلو اوله‌بیلیور . عدمدن وجوده کلمکه (تولد = γένεσις = naissanse) دییور . وار ایکن یوق اولمغه (ممات = φθορά = mort) تعبیرینی موافق کورویور. اولا وار ایکن باشقه تورلو وار اولمی‌ده (حرکت = κίνησις = mouvement) تعبیریله تفسیر ایدییور . شو تصنیف وتعریفنه نظراً (طوغمق) ایله (ئولمك) دیدیکمز نوع تبدلاتك حرکتله مناسبتی یوقمش کبی بر (ظن) حاصل اوله‌بیلیر . اولکی تقسیمی البته دها موافقدر. بالجمله تبدلاتك حرکته منجر اوله‌جغنی تسلیم ایتدکدن صوکره اونلرك هپسنی (تبدل موضع chang. de position) مسئله‌سنه ارجاع ایتمك ، البته دها زیاده معقول برادعادر. نته‌کم بوکون علمك اعتقادی بوندن عبارت کورنویور .

علم ما کنه‌نك اساس استنادی اولان پرنسیپه باقیلیرسه ، حرکتدن سکون ، سکونتدن حرکت حصولنی تصور ایتمك (ممتنع absurde) و (محال impossible) اوله‌جغندن سلسلهٔ وقوعاته بدایت ونهایت دوشونه‌بیلمك امکان خارجنده قالیر . بناءً علیه ، ارسطونك (تولد وممات) تعریفی علماً مردود برفکردر . برجوهر قبول ایدیلیرسه ، اونی لایتغیر فرض ایتمك (جوهریتك ماهیتی l'idée de substantialité) اقتضاسندندر . چونکه جوهر دیه تلقی ایتدیکمز شی دخی ده‌کیشیورسه ، اوکا – معنای حقیقیسیله – جوهر

Changement

دەيەمەيز ؛ اوتبدلاتە محل اولان شيئی تحقيق ايتمەلی‌يزكە اصل جوهر اودر. بويلە بر جوهرك وياخود بر چوق جواهرك وجودينە ايناناەبيليرسەك باجملە تغيراتی، اونلرك تبديل موضع ايتمەسيلە تعريف پك معقول اولور . نتەكيم زمانمزدە كيميا علمنك نقطۀ نظری وتعريفی حالا بودر .

[اجسام ، عناصر ثابتەدن مركبدر. بونلرە آتومدە نيلير. اركان مذكورە حد ذاتندە لايتغيردر . دنيادە واقع اولان تبدلاتك جملەسی او آتوملرك تبديل موضع ايتمەسندن عبارتدر. بوتون حادثات عالمدخی دائمی الجريان بر (وتيرۀ تركب وانحلال procédé de composition et décomposition) دن باشقە برشی دكلدر .] ادعاسی كيميانك فلسفەسيدر .

بزم اسلام حكماسنك ارسطودن آلوبدە (كون وفساد) تعبيرلريلە ترجمە وادا ايتديكی فكر بوادعا اوزرينە مستنددر. معمافيە بومسئلەلرك لايق وجهلە تتبع اولونابيلمەسی ، حركت ومكان وقوت ودها بوكبی بعض (مفهومات اساسيە notions fondamentales) نك تحقيق ماهيتلرينە وابستە اولدوغندن، (علم ماكنە la mécanique) ترقی ايتمەدكجە بوخصوصدە افكار فلسفيە تشوشدن قورتولەمامشدی. حتی (دور انتباه la Renaissance) دە ترقيات علميەنك الك بويوك عاملرندن اولان (غاليلە) نك كشفياتندن صوكرە حركت ايچە تدقيق ايديلوب قوانينی بولوندوغی حالدە ، اوتاريخدن بوكونە قدر واقع اولان فتوحات علميەيە رغماً بومسئلەنك شكل مابعدالطبيعيسی ينە اسكيسی كبی ـ بر غريب معماماهيتندە قالمش؛ وآنجق شكل علميسی حل اولونەبيلمشدر. [mouvement تعبيرينە باقيكز ! . .] .

قدما وقرون وسطا فيلسوفلری مسئلەنك بوايكی صورتنی لايقيلە تفريق ايدەمەدكلرندن طولايی تشوشدن قورتولەمامشلردی .

بوكون علماء حركت بحثندە ـ وقتيلە زينونك سفسطەلرينە وسيلەويرن وذهنلری تناقضە دوشورن ـ مسائل غريبەيی مابعدالطبيعياتە براقوب ، هرنوع تبدلاتك سببی اولان كيفيت حركتی منحصراً ميخانيكی برنقطۀ نظردن تتبع ايديورلر ؛ اونی‌دە (تبديل موضع) حادثەسنە منجر كورويورلر . بونظر

Changement (قدرت موضعیه énergie de position) ادعاسنه واریر ، و (مرکزه انجذاب gravitation) پرنسیپنی متضمن ومستلزمدر . اونك ایچون بو فکرلر، (جاذبه قانونی la loi de l'attraction) کشف اولوندقدن صوکره انکشاف ایده‌بیلمشدر .

وضع ومکانك بوخصوصده رولنی تعیین ایدن مهندسلر ورياضیون ایله برابر، کیمیاوفیزیق علماسی متفقاً ادعا ایده‌بیلیورلرکه بالجمله تبدلاته وبناءً علیه وقوع حادثاته سبب، اشیاده ذاتاً مندمج اولان (قدرت مکنیه énergie potentielle) نك (قدرت حرکیه، قدرت فاعله énergie cinétique, énergie active) صورتنده تظاهر ایتمه‌سیدر. [énergie کلمه‌سنده بو بحث مهمك تفصیلاتی واردر . باقیکز !]

هرحالده (عقیدهٔ ذرّیه la doctrine atomique) ، (نظریهٔ حرکیه théorie cinétique) یه طایانیر وقطعیاً اونی استلزام ایدر؛ چونکه اجسامك بر طاقم (عناصر بسیطه éléments simples) دن مرکب اولدوغی تسلیم ایدیلنجه، تبدلات جسمانیه‌یی (عناصر مرکبه éléments constitifs) نك (یر دگیشدیرمه déplacement) لری کیفیتنه حمل ایتمکدن باشقه چاره یوقدر . اوتقدیرده (کیفیات اجسام propriété des corps) دیدیکمز (اوصاف محسوسه qualités sensibles) دخی ذرّاتك (طرز ترتب mode d'arrangement) ندن طولایی حواسمزه بروجه مخصوص اوزره اجرا ایتدکاری تأثیرات مختلفه ومعینه‌در، دیمك ضروریدر . نته‌کیم (کیمیا la chimie) آنجق بویله دییه‌بیلیور . بو (علم صحیح science exacte) کندی صلاحیتی دائره‌سنده بالتجربه اثبات ایدییورکه عینی عناصر بسیطه‌دن مرکب اولان بعضی اجسام – ذرّه‌لرینك ترتیبات مختلفه‌سی سببیله – باشقه بر طاقیم اوصاف ایله متکیف اوله‌بیلیورلر. حتی فوسفورو کوکورت کبی منحصراً برعنصردن عبارت برجسم بسیط (کتله masse) سنده بیله بعضی اوصاف خصوصیه‌جه فرق ومباینت کوروله‌بیلیورکه اونیده علمای کیمیا ذرّاتك باشقه برطرزده ترتب ایتمش اولماسی کیفیتنه عطف ایله تعریف ایتمك ایستیورلر

Change-ment وبو حاله (allotropie) دییورلر . (آلوس = allos) (باشقه) ، (طروپوس = tropos) دخی (طور) معناسنه کلیر وتعبیر بو ایکی لفظ یونانیدن ترکیب اولونمش یکی بر کلمهٔ اصطلاحیه‌در .

(علم حکمت la physique) دخی اجسامك بعضی کیفیاتی موضوع بحث ایدینمشدر . بونلر آنجق (فیزیق physique) اولان (اوصاف qualites) در . یعنی (کیفیات میخانیکیه propriétés mécaniques) دیدیکمز قابلیاتدر. حکمت بونلرك جمله‌سنی (اهتزاز vibration) کیفیتنه، اهتزازی‌دخی ذرّات‌ماده‌نك فوق‌التصور‌بر‌سرعتله (رقص oscillation) ایتمه‌سنه یعنی لاینقطع وبلا آرام بر ده‌کیشدیرمه‌سنه عطف‌ایله تفسیرایدییور. بناءً‌علیه بوکونکی کیمیاده عمده اولان (آتوم نظریه‌سی) ایله بوکونکی حکمتك‌اساسنی تشکیل ایدن (تلاطم، اهتزاز vibration و ondulation) نظریه‌سی یکدیکرینی بالضروره مستلزم بولونیور . مثلا جاذبه ، ضیا ، (ئه‌له‌کتریق électricité) ، (حرارت chaleur) هپ (اثیر ether)ك (حرکات‌اهتزازیه mouvements vibratoires) سنه عطف اولونمقده‌در. نته‌کیم (صدا le son) ، (ماده matière) نك حرکت اهتزازیه‌سندن عبارتدر . اهتزازات‌مذکوره‌نك حواسمزدن‌بری واسطه‌سیله ادراك‌اولونماسی بزده‌بویله‌بر‌طاقم‌احساسات متنوعه‌ومعینه‌حصوله‌کتیرییور، دیمکدر. مثلا اثیرك اهتزازاتی بر (کتله masse) نك (عناصرمادیه éléments matériels) سنه انتقال ایده‌رك آتوملری دهازیاده سرعتله حرکته کتیرییور؛ بز اوحرکتی (حاسهٔ لامسه sens tactile) منزله ادراك‌ایدنجه (صیجاقلق) طویوروز . کذلك‌اثیرك دیکر‌بر‌نوع‌اهتزازاتی (حاسهٔ‌باصره sens visuel) منزله‌ادراك ایدنجه ـ درجات معینه‌سنه واوصاف‌سائره‌سنه‌کوره ـ رنکلر‌حس‌ایدییورز . الی آخره !..

بو (فرضیهٔ تلاطم hypothèse de l'ondulation) ی طوغری کورمه‌یوبده ، مشهور (نیوتن Neuvton) ك (فرضیهٔ صدور hypoth. de l'émanation) نی قبول ایدنلر و بناءً‌علیه بوکون علمای متخصصین

Change-ment
بیننده روایج بولان (ئه‌ئون Eon) نظریه‌سنی ترجیح ایدنلر، ینـه بوتون حادثات عالمی آتوملرك بر ده‌كیشدیرمه‌سی كیفیتنه ارجاع ایله تعریف ایتمك مجبوریتندن قورتوله‌مازلر ؛ او آتوملر ایستر (ثقیل pesant) اولسون، ایسترسه‌اولماسین!. یعنی‌ایستر (مادهٔ‌محسوسه matière sensible) آتوملری اولسون، ایسترسه (ئه‌ئون) لر اولسون !.. هپ بریوله چیقار .

بوندن چیقاریله‌بیله‌جك نتایج فلسفیه مهم‌در: اولا آ كلاشیلیركه بوتون (مسئلهٔ خلقت) ، برطاقم (اجزا particules) نك (تمركز concen-tration) ی ایله (انحلال dissolution) ی، یعنی طوپلانوب طاغیلمه‌سی كیفیتنه منجر اولور . بو تقدیرجه : [بزم حواســمز واسطه‌سیله ادراك اولونه‌مایان عناصر ابتدائیه‌نك طوپلانوب بركتلهٔ مادیه وجوده كتیرمه‌سی، (خلقت création) در . طاغیلوب حال‌اصلی‌سنه رجوع ایتمه‌سی‌ده (انعدام anéantissement) در . فقط بو معـاملهٔ طبیعیه‌ده (یوقدن وار اولمق، و واردن‌ده یوق اولمق) احتمالی یوقدر . اولجـه ادراك اولونه‌مایان برطاقم عناصرك بالتمركز (تكاثف condensation) ی‌ایله ادراك اولونه‌بیله‌جك برحاله كلمه‌سی بزی آلداتیور، واشیای عالمك یوقدن وار، ووار ایكن‌ده‌یوق اوله‌بیلدكنه دائر برقناعت قویه ویرییور؛ حالبوكه بویاكلشدر . قوت وماده نوعندن هیچ برشی قطعیاً امحا وایجاد ایدیله‌مز !.] دیمك چیقه‌جق !..

زمانمز علماسنك ـ اكثریت كلیه ایله ـ اعتقادی بودر . اسكی یونان فیلسوفلرینك‌ده طبقی بویله دوشوندكلرینی ـ براز اول ـ عرض ایتمشدم . بو ادعا ـ معنای مشهور وصحیحی ایله ـ كیفیت خلقتی انكار ایتـدیكی ایچون دین ایله علمك الك چوق شدتله (منازعٌ‌فیه controversé) اولان برمسئلهٔ مشتركه‌سی‌اولمش وقرون‌وسطاده (جه‌ئوردانوبرونو Geordano Bruno) وبرچوق‌امثالی كبی‌بویوك‌فیلسوفلر (انكیزیسیون inquisition) مأمورلری طرفندن ـ محضابووسیله‌ایلهـ‌اشد عقوباته دوچار واحراق بالنارایدلمشدر.

عالم اسلامده مرتبهٔ علم‌وعرفانه كوره برشهرت عالمكیر قازانمش اولان حكیم‌اندلسی (ابن‌الرشد Averroës) دخی بواعتقادده ایدی . امام غزالی

Changement

ایله آرالرنده جریان ایدن مباحثهٔ خصمانه بوندن ایلری کلیوردی. کندیسنك شدتله حقارت کوروب نهایت منکوب اولماسنه ینه بوندن قوی وجدی بر سبب یوقدی. تاریخك روایتنه کوره (سرای انتریقه‌لری (ابن الرشدك نکبتنه سبب کوسترلمش ایسه‌ده انتریقه‌جیلرك خلیفه نزدنده موفقیتنی تأمین ایدن وسیله، اصل قرطبه قاضیسنك (قدم عالم éternité du monde) ادعاسنده بولونماسی؛ یعنی ماده‌نك ازلی وابدی اولدوغنه اینانماسی سببیله، خلقی انکار ایتمش اولماسی ایدی. بو اعتقاد، متشرعین ومتکلمین نظرنده، اوته‌دنبری (کفرصریح) اوله‌رق تلقی ایدیله کلمشدر. حالبوکه (صوفیه çoufisme) عندنده اویله دکلدر. تصوف، مادیاته حقیقتده وجود ویرمیوب (هیاکل ماشیا) یی ظل زائل وخیال باطل قبیلندن عد ایتدیکی ایچون، کائناتی وجود طلقك — عدم آیینه‌سنده عکس انداز فسون اولان — نامعدود (تجلیات manifestations) ندن عبارت بیلیور؛ وبوخیالات متعینه‌نك ضمننده‌هب وجود مطلقك جلوهٔ تحققنی کوروبور. یعنی (اللهك متعال اولدوغنی transcendence de Dieu) نی تسلیم ایتمه‌یوب (اشیاده مندمج بولوندوغنی immanence de Dieu) نه اینانیور. بو اعتقاده کوره عالمك یوقدن وار اولمسی ووار ایکن‌ده یوق اولماسی دعواسی بیهوده‌در. بویله بر دعوا ماده‌نك حقیقتاً وار اولدوغنه اینانمقدن نشأت ایده‌بیلیر؛ حالبوکه حکمت صوفیه اوماده‌نك وجودینی قطعیاً انکار ایتمکله باشلار. بناءً علیه بر حکیم صوفی نظرنده اویله برشی یوقدرکه، یارادلمش اولوب اولماماسی موضوع بحث ومناقشه ایدیله‌بیلسین!.. بالطبع حرکت واونك موجب اولدوغی تبدلات دخی صوفیه نظرنده محض نیرنك و فسوندر.

• [بو مهم مسئله‌نك تفصیلی ومناقشه‌سی ایچون transcendence، immanence و çoufisme کلمه‌لرینه باقیکز]!.

حکمت شرعیه ایله حکمت صوفیه‌نك ائتلاف ایده‌مه‌دیکی نقطهٔ اساسیه بودر.

ابن الرشدك بواعتقادینی، شاکرد مشهوری (موسی بن میمون Moïse

Change-ment

Maimonide) نام حكیم موسوی قبول و اكمال ایتمشدی . خصوصا عناصر ابتدائیه‌نك تمركزی ایله ماده‌نك حصولنی وتكرار انحلالی ایله اضمحلالنی كیفیت خلقتده و تبدلات عالمك وقوعنده برنجی سبب اولمق اوزره دوشونمشدی. زمانمزده، فیلسوف صاحب مسلك (هربرت سپنسر Herbert Spencer) دخی طبق بوكا بكزر برفكر بیان ایدییور كه (تكامل évolution) تعریفنده اساسدر . (متجانس برمادهٔ ابتدائیه‌نك غیرمتجانس برشكله كیرمه‌سی وناقابل ادراك برحالدن قابل ادراك برحاله كچمه‌سی، le passage de l'homogène (à l'hétérogène; le passage de l'imperceptible au perceptible دیدیكی اودر. [évolution تعبیرنده ایضاحاته باقیكز!.]

انكلیز فیلسوف شهیرینك ادعاسنجه (تكون اشیا la genèse des choses) وانقلابات حوادث هپ بو (وتیره procédé) اوزره و بو صوتله وقوع بولان تبدلات متمادیه‌دن ایلری كلیور .

بو تبدل مسئله‌سنك مابعدالطبیعیاتده اساساً موضـوع اولدوغنی كرك تاریخ فلسـفه‌نك، روایتنه ، كركسـه یوقاریده سوزلرینی ـ استشهاداً ـ نقل ایتدیكم (هرمان لوتزه H. Lotze) نك ادعاسـنه بناءً عرض ایتمشـدم . فی‌الحقیقه مسئله مهمدر ، و ـ بنم فكرمجه ـ هنوز حل اولونمامشدر: شو تبدلات واقعه ، وارلغی اثبات ایدر دیمشـدك !.. فی‌الحقیقه اویله اولمق لازمكلیر ، چونكه عقلمز عكسنی دوشونه‌میور. اوحالده (كیفیات اشیا propriété des choses) ده حاصل اولان تغیرات، بالذات (جوهر اشیا substance des choses) ده وقوعه كلن (باطنی‌ده كیشكلكلر transformations intrinsèques) نتیجه‌سی اولمق لازمكلیر. حالبوكه جوهر، ـ تعریفنه نظراً ـ اصلا وقطعاً تغیر ایتمه‌یوب وارلغنی اولدوغی كبی و كندی كندینه محافظه ایده‌بیلن برشی‌در. (جوهر صمدانی‌در؛ قیومدر؛ لایتغیردر!.) دیمكدن، ایشته بو معنالر قصد اولونور.

مابعدالطبیعیاتی فنا بركریوهٔ اضطرابه دوشورن مسائل اساسیه‌نك منشأنی بن بوراده بولویورم. چونكه بوراده ذهنمز بر (قیاس مقسم dilemme) كریوه‌سنه دوشوب اونك ایچندن چیقامیور . باقیكز ناصل :

Change-ment

بر شیئك اوصاف و کیفیات(propriétés et qualités) نده ده کیشکلك حس ایدیبورسه ق البته جوهرنده دخی بعضی تبدلات وقوعنه حکم ایتمکلکمز ضروریدر . عکسی تقدیرده کیفیات مذکوره نك بلاسبب وقوعه کلمش اولدوغنی دوشونه بیلمه مز ایجاب ایدر . حالبوکه بوممتنعدر . بلاسبب بر حادثه نك احتمال ظهورینی واقعا (افلاطون Platon) بر زمان ـ ناصل بیلمم ؟! ـ دوشونه بیلمشدی؛صوکره فکرندن وازکچدی. [cause کله سنده تفصیلاته باقیکز !.] فقط بوکون بالجمله متفکرین، سببسز بر حادثه اوله مایه جغنه دائر عینی صورتله بیان اعتقاد ایتمکده درلر . ذاتاً عکسنه اینانه بیلسه ك مابعدالطبیعیاته لزوم قالمازدی؛ چونکه مابعدالطبیعیات اسبابی وبالخاصه (علت اولی cause première)یی تدقیق و(استکناه investiguer)ایدن علمدر. موضوعنی انکار ایدن علم ، لزومسزلغنی اثبات ایتمش اولور .

اوحالده حادثاتك ضمننده موجود برجوهر وار ؛ وکیفیات اشیاده واقع اولان تبدلاتك سببی یا اودر ؛ یاخود اونك خارجنده بولونان دیکر برشی ویا بر قوتدر . اکر اوایسه، کندی ده کیشمه دکجه اوصافی ناصل ده کیشه بیلیر؟.. بوسوأله (علما les savants) قولایلقله جواب ویره بیلیرلر : [آتوملرك بر ده کیشمه سی وباشقه بر صورتله (ترتب arrangement) ی کیفیات اجسامك تبدلنه سببیت ویرییور؛ فقط بالذات عناصر ده کیشمش اولمویور!.] ده یه بیلیرلر . بوصورتله دوشونولورسه (ارسطو Aristote) نك فکری طوغرو کورونور . یعنی تبدلك، بر ده کیشدیرمك کیفیتندن عبارت اولماسی طوغرو کورونور ؛ یالکز شو قیدی علاوه ایتمك ایجاب ایدرکه (حرکت mouvement) دیدیکمز حادثه، (کتله masse) نك ـ طاقیله ـ تبدیل محل ایتمه سی در ؛ (تغیر changement) ، اوکتله یی تشکیل ایدن عناصرك کندی (وضعیات نسبیه positions relatives) لرینی، یعنی ـ آچیق تورکجه سویلیه لم ! ـ اسکی ایستیفنی ده کیشدیرمه لریدر . بالذات عناصرك تبدل ایتدیکی دخی تحقق ایتسه بیله، علمانك بوملاحظه سی عناصر مذکوره یه دخی تماماً قابل تطبیق اوله جغی ایچون، بوجواب ینه صواب اوله بیلیردی. مثلامولدالماء

Changement

کو: کورت، دەمیر والی آخره !. کبی بسیط ولایتغیر بیلدیکمز عناصرمادیه‌نك (نه‌ئون) لردن مرکب، و (نه‌ئون) لرکده (اثیر) آتوملرندن عبارت اولدوغی تحقق ایتسه، دەمیر، کوکورت ومولداالما آتوملری آره‌سنده‌کی فرقی او (اثیر آتوملری) نك ترتیبات مخصوصه‌سنه اسناد ایله تعریف ایتمك پك نامعقول بردوشونوش اولمازدی . نته‌کیم بویله‌دوشونمش اولانلر اندر دکلدر. فقط مابعدالطبیعیاتده (جوهر و عرض substance et accident) و (علت اولی cause première) حقنده بعضی (تعریفات مسلمه définitions admises) واردرکه بو مسئله‌نك بویله قولای‌قولای حل اولونماسنه بویوك بر مانعه تشکیل ایدییور .

اولا : (جوهر کائنات la substance universelle) ی ، (ماده کونیه matière cosmique) اوله‌رق تلقی ایدرسه‌ك یعنی [شو انقلابات حوادثك بر (مایهٔ نخستین) ی ، بر (حامور) ی واردر !.] دیرسه‌ك، کیفیات اشیانی تعریف‌بحثنده درحال بر (قیاس مُقسِّم) کردابنه دوشرز. اوجوهر، یا (مستعدتبدل capable de changement) در ، یادکلدر ؛ اکر بالذات تبدل ایدییورسه ، کیفیات اشیانك تبدلی بوسببه عطفاً قولای قولای تعریف اولونابیله‌جکندن ناشی، مسئله حل ایدلمش اولور ؛ فقط بو تقدیرده‌مادهٔ کونیه‌یی (جوهر) تعبیریله توصیف ایده‌مه‌یز. چونکه ـ مقبول ومسلم اولان تعریفنه کوره ـ جوهر، یالکنز (مستقلاً موجود) اوله‌بیلن بر(شی objet) دکلدر. عینی‌زمانده‌ده (قیوم‌ولایتغیر stable, immuable) اولان شی‌در. اوده ـ کندی اعراضی کبی ـ تبدل ایدییورسه اوکا ناصل (وجود مطلق être absolu) ده‌یه‌بیلیرز ؟. دیسه‌ك، اعراضدن نه‌فرقی قالیر ؟.. (قیوم ولایتغیردر !.) دیسه‌ك اوده اولماز ؛ چونکه اونده (ذاتاً essentiellement) ده‌کیشکلك اولمادقجه ، اعراض وکیفیاتده ناصل تبدل اوله‌بیلیر .. [وجود مطلق ، اعراض وکیفیاتدن منزه اولان وارلقدر !..] دەنیله‌جك !... اوت !. بونی هرکس بیلیور ؛ لکن بیلدیکی ایچون اعتراض ایدییوریا !... [اویله بروارلق اوله بیلیرمی‌که هرشیئك (هویت ipséité) نی

Change-ment تشکیل ایتدیکی حالده کندیسی ده کیشمه‌یه‌رك هرشیئك اوصاف وکیفیاتی ده کیشدیره‌بیلسین !..] دیه دوشونویور . یونان قدیم علماسی‌ده عیناً بونی بویله‌دوشونمش اولملق کرکدرکه‌مشهور ارسطو بوصیقینتی‌دن ذهنی قورتاره‌بیلمك ایچون (وجود مطلق) ی (محرك اول primum mobile) تعبیریله‌توصیف ایتمش ، ور (محرّك غیر متحرك moteur immobile) اولملق اوزره دوشونمشدی . نته‌کیم ـ عینی ضرورتله ـ استاد یونانی‌نك بوفرضیه‌سنی (ابن‌سینا Avicenne) و (ابن‌رشد Averroës) ایله برابر باالجمله حکمای اسلام دخی قبوله مجبوراولمشلردر. [moteur immobile تعبیرینه باقیکز!.]

وجود مطلق کائنات خارجنده (برقدرت مستقله une puissance indépendente) عد واعتبار ایده‌جك اولورسه‌ق مابعدالطبیعیات ایله (الهیات théologie) ك اساساً تماس‌ایتدیکی نقطه‌یی کشف ایتمش اولورز . فقط مشکلات بونکله‌ده برطرف ایدلمش اولماز . چونکه اولا : (کائناتك خارجی) نره‌سی‌در ؟. اونی تعیین‌ایتمك کوچ !.. قولای‌اولسه‌بیله اللهه‌مکان تعیین ایده‌مه‌یز .

(محرك غیرمتحرك) فرضیه‌سنی تولید ایدن مجبوریت بواولسه کرکدر. هرحالده مشهورغالیله (عطالت inertie) پرنسیپنی کشف ایتدکدن صوکره، ارسطونك بوفرضیه‌سنی روح علم ایله‌تألیف ایتمك ممکن اوله‌مادی. حرکتدن سکون، سکوندن حرکت حصوله کله‌بیله‌جکنه‌ایناتمق آرتق (علم‌ماکنه la mé-canique) یی انکار ایتمك دیمکدر. شوتقدیرجه تبدلات عوالم ازلی‌وابدی اولمق لازمکلیور . بوده ، [یوقدن وار اولمق معناسیله !.] خلقی انکاره وارییر . (علم حکمت la physique) بوتون تبدلاتی ، وبناءً علیه باالجمله حادثاتی(قدرت‌مکنیه énergie potentielle)نك (قدرت فاعله énergie active) یه تحولی ایله تعریف ایده‌بیلیور . [énergie کلمه‌سنده تعبیراته باقیکز !.]

تبدل کیفیتنك (خلا = vacum = le vide) تصوری ایله دخی علاقه‌سی واردر ؛ بدیهی‌درکه تحول ـ نتیجهٔ تدقیقده ـ عناصرك تبدیل

Change-ment مکان ایتمه‌سی کیفیتنه منجر اولونجه (مکان l'espace) دها گه‌نیش اولمالی‌در که عناصرك قیمیلدایه بیلمه‌سی ممکن اولسون . آتوملری احتوا ایدن مکانك گه‌نیش اولماسی دیمك ، عناصر آره‌سنده بوشلق اولمق دیمکدر. معلومدر که اسلاف خلا بحثنده اختلافه دوشوب اوزون‌اوزادی‌یه مناقشاته مجبور بولونمشلر ایدی . حتی قرون وسطاده حاکم اولان سقولاستیق فلسفه‌سی ، خلایی انکار ایتمه‌نك (الحاد atheisme) ه منجر اوله‌جغنه قناعت کتیرمشدی . [atheisme کلمه‌سنه باقیکز !] حالبوکه زمانمز متفکرینی بوکیبی بحثلری زوز کلکدن عبارت عد ایدیبور و حقی‌ده واردر . اون طقوزنجی عصر میلادی فلاسفهٔ مشهوره‌سندن (شوپنهاوور Shopenhauer) (ملاء مطاق le plein absolu) اعتقادینی رد ایدیور : (اکر ماده مکانی تماميله املا ایتمش اولسه‌یدی ، حرکت وقوعی ممتنع اولمق ایجاب ایدردی . قیمیلدانمق ایچون بوشلق لازمدر .) دیبور . دیمك که (خلا le vide) یی تسلیم ایدیبور ؛ مع‌مافیه کندیسی صراحتاً منکر وملحددر. عناصرمادیه ایله خلایی قبول ایدوب تبدلاتی آتوملرك یر ده‌کیشدیرمه‌سی کیفیتی ایله تعریف ایتمك الك اول (ده‌موقریت Démocrite) طرفندن دوشونولمش‌در . بالاخره ، فلسفهٔ مادیه‌نك مؤسسی (ئه‌پیکور Epicure) بوفکری بنمسه‌یه‌رك اکمال ایتمشدی ؛ بناءً علیه بونظریه ماتریالیست اعتقادی‌نك عمده‌سی‌در. علم ماکنه‌ده مشهور اولان (نظریهٔ حرکیه théorie cinétique) اواعتقادی ریاضیاتده (تمثیل représenter) ایدر . [cinétique کلمه‌سنه باقیکز ! .]

باقیلسه بوتون حادثات عالم ـ نهایت تحلیلده ـ (تبدل) کیفیتنه منجراوله‌جغی جهتله بوبحث بوکون دخی الك مهم مناقشه میدانلرندن‌ برینی اشغال ایتمکده‌در. فلسفه‌ده (وجود مطلق Etre absolu) ایله بوبحثك مناسبتی ینه اسکی‌سی کیبی‌در. وجودمطلق ، حادثات کائناتك (علت کلیه cause universelle)سی عد ایدلدیکی حالده بوتون بوتبدلاتی ایقاع ایتمکله برابر کندیسنك لایتغیر قالماسنه عقل ایردیریله‌مه‌یور . مع‌مافیه بومسئله‌یی منحصراً فلسفی ویاخود منحصراً (لاهوتی théologique) برنقطهٔ نظردن (تلقی envisager) ایتمك ممکن‌در ؛

Change-ment

حتى دها طوغرودر. كر حادثات كونيه‌نك مايهٔ اصلى‌سنى يعنى (مادهٔ كونيه matière cosmique) سنى (وجود مطلق) عد ايديورسه‌ق اوكا الله ديه‌مه‌يز . چونكه اللهك حقيقتى مادى دكلدر ، ومعنوى برچوق صفاتى واردر . فقط هرحالنكيسنى قبول ايتسه‌ك - بالضروره - برطاقم مسئله‌لره پيوسته اولويورزكه اونلرى هنوز حل ايتمكه موفق اوله‌مامشزدر . مثلا مادهٔ كونيه‌يى وجود مطلق عد ايدن فيلسوفلر اجسامك (كيفيات اولى propriété primaires) و (كيفيات ثانيه propriétés secondaires) سنى تعريف خصوصنده عظيم برمناقشه‌يه كيروب ايچندن چيقاميورلر . [بوتعبيراته باقيكز اومناقشاتك تفصيلى واردر !]

حتى اوصاف وكيفيات اجسامك تبدلات وتغيراتنه رغماً مادهٔ كونيه‌نك لايتغير قاله‌بيلمه‌سنى قبول ايده‌ميورلر . اونك ايچوندركه اون سكزنجى عصر ميلاديسنك الك بويوك فيلسوف منقدى صايلان (دەى‌ويدهيوم David Hume)، وجود مطلق عد ايديلن مادهٔ كونيه‌نك ثبوت واستقرارينى انكار ايده‌رك (حادثيه phénoménisme) مذهبنى تصويب وترويج ايتمشدى ؛ يعنى [بوحادثات عالمك ضمننده ثابت ولايتغير بروجود مطلق يوقدر ؛ مادهٔ كائنات ازلدنبرى لاينقطع تحول وتبدل ايتمكده‌در .] ديمشدى . معاصرين ميانده نوادر دهاتدن اولان فيلسوف شهير (جون‌ستوءت ميل J. Stuart Mill) بومسئله‌لرده (هيوم) ك ايزندن آيرلماديغنى صراحتاً اعتراف ايديور ، و : [برحادثه‌نك ضمننده ينه برديكر حادثه واردر ، والى غيرالنهايه بويله كيدر ؛ لايتغير بروجود يوقدر ! .] دييور . بوطرز تفكر غاليله‌نك برنسيپنى فلسفه‌يه تطبيق ايتمكدن ايلرى كليور وارسطونك (محرك غيرمتحرك) فرضيه‌سنى ابطال ايديور . زيرا برحادثه‌يه ديكر برحادثهٔ متقدمه‌يى سبب اولەرق كوستردىكى جهتله بوسلسلهٔ حركاتى ازليته يعنى (ماضئ نامتناهى le passé éternel) يه قدر كوتوروبور . (بقاى قدرت conservation de l'énergie) قانونى اقتضاسنجه دخى حرارت واقعه‌نك - براثر حصوله كتيرمه‌دن - محو ومنعدم اولماسنى تصور ، امكان خارجنده بولونه‌جغى جهتله بوكونكى حادثاتك (مستقبل

Changement

نامتناهی le futur éternel) يه قدر بويله تحول دائمی اوزره جريان ايده جكنی قبول ايتمك ضروری اولويور . بونی قبول ايتمك (قدم عالم) ادعاسنی تسليم يعنی خلقی انكار ايتمك ديمكدر .

صوكره مسئله‌نك (زمان ومكان le temps et l'espace) ايله‌ده مناسبتی ذهنلری بوسبوتون شاشيرتيور ؛ زيرا بالجمله تبدلات زمان ومكانی مستلزم واونلره محتاج كوروندوكی ايچون بوتبدلاتده اونلركده داخل اولوب اولمادیغی وياخود نه‌صورتله ذی‌مدخل بولوندوغی باشلی باشنه چتين برمسئله تشكيل ايديبوركه زمان ومكانك تدقيق ماهيتنی ووجود مطلقله تعيين مناسبتنی استلزام ايدر بر بحثدر . نته‌كيم (هربرت سپنسر H. Spencer) ، بوكريوه‌دن قورتولمق ايچون ، زمان ومكانی وجود مطلقك برر (جلوه manifestation) سی اولمق اوزره تلقی ايتمشدر . (علم لاهوت théologie) ده دخی عينی مسئله عينی صيقينتيلری موجب اولمقده‌در ؛ لكن بوعلم ، همان دائما (نص dogme) ه استناد واونكله استدلال واستشهاد ايتديكی ايچون سهولتله هرمسئله‌يی حل ايدييور . [بوتعبيراتك جمله‌سنه باقيكز !.]

الهياتده اثردن مؤثره انتقال طرفداری اولانلر ، يعنی اللهك وجودينه استدلال ايچون (دليل تكوينی cosmologique) يه تمسك ايدنلر [بو تعبيره باقيكز !.] كيفيت تبدلی (مبدأ حركت point de départ) اتخاذ ايده‌رك اونك اوزرينه محاكمه قورارلردی . خرستيان الهيونندن بالخاصه (طوميستلر thomistes) عندنده معتبر و مقبول اولان دأب استدلال بو ايدی .

اوروپاده (سقولاستيق عرفانی culture scholastique) نك ممثلی وخرستيان عالمنك حكيم كاملی صاييلان (سن طوماداكن St. Thomas d'Aquin) لك پيرولری ، يعنی (طوميستلر) ، تبدل عالم كيفيتنی بر (بديهه اولی vérité de première évidence) اوله‌رق تسليم ايتدكدن صوكره بواساس اوزرينه بنای محاكمه ايدرلر ، و : [ده‌كيشن ، حركت ايدن هرشی برباشقه شی طرفندن تحريك ايدلمش وده‌كيشديرلمش اولمق كركدر ! .]

Change-ment

دیرلردی . صو کره بر (علت اولی cause première) لزومنی تسلیماً برنقطه‌ده بالمجبوریه توقف ایدوب اوکا الله دیرلردی .

بوطرز استدلالی معتبر کورن وصاغلام ظن ایدنلره قارشی :

آن که فهم ترادر اوره‌نیست ،
غایت فهم تست الله نیست !

یعنی : [سنك عقلنك ایره‌مه‌دیکی، یول بوله‌مادیغی شی الله‌دکلدر؛ آنجق سنك فهم وادراککك غایتی‌در.] دهین حکیم سنائی پك معنادار برملاحظه ایله مقابله‌ده بولونمش اولویور .

بزده (قدم عالم éternité du monde) ادعاسنده بولونان (حکما les philosophes) [بوتعبیرك خصوصیت معناسنی آکلامق ایچون اوکلمه‌ده ایضاحاته باقیکز !.] یه قارشی اهل سنتك وضعیتی وطرز استدلالی طبق طومیستلرككی کبی‌در .

(اشاعره les asharites) اول امرده عالمك حدوثنی اثبات ایچون، متغیر اولدوغنی اساس اتخاذ ایدرلر وحادث اولان شیئك بر (مُحدِث) ی‌ده اولماسی لازمکلدیکنی — بالاستدلال — اورطه‌یه قویارلردی .

العالم حادثٌ ،
لانه متغیرٌ .
کلّ متغیر حادثٌ
فالعالم حادث !

قیاسی بزم کتب کلامیه‌مزده مشهوردر .

شایان دقتدرکه بوکبی قیاسات ومحاکماتك جمله‌سی (ارسطو Aristote) نك اومشهور (محرك غیرمتحرك moteur immobile) فرضیه‌سنه — بالمجبوریه — طایانیر . حالبوکه اونی بوکونکی علم ماکنه‌نك (مبدأ اساسی principe fondamental) سی اولان (عطالت inertie) پرنسیپی ایله توفیق وتألیف ایتمك احتمالی یوقدر ؛ دیمشدم .

(نزاع علم ودین le conflit de la scienc et de la religion)ی موجب اولان مسائل جدیده‌دن بری‌ده بودر .

Change-ment بوتون بوبحثده اصل شایان نظر کورولن نقطه، برشیئك کندی کندینه تغیر وتبدل ایده‌میه‌جکنه دائر حاصل اولان قناعت عمومیه‌درکه (تبدلك سببی la cause du changement)صایلان (عامل agent) ی (متبدل اولان شی la chose changée) خارجنده آرامق مجبوریتی ایله ذهن بشری تقیید ایدییور. ماده‌نك (بذاتها عاطل inerte par elle-même) اولدوغنه اعتقاد ایدیشمز بزی بوتورلو دوشونمکه وسبب حرکتی خارجده آرامغه سوق ایتمکده‌در . (ئیلوزوئیزم hylozoïsme) فلسفه‌سی ماده‌یی ذاتاً ذی حیات عدایتدیکی جهتله محاکاتی بومجبوریتدن قورتاره‌بیلیور [بوتعبیره باقیکز! .]

علم ماکنه دخی ماده‌یی - حد ذاتنده en soi - بر (کتلهٔ عاطله masse inerte) اولمق اوزره تلقی ایتدیکی ایچون، برشیئك کندی کندینه حرکتدن سکونته وسکونتدن حرکته کچه‌بیله‌جکنی یعنی تبدل ایده‌بیله‌جکنی هیچ بروجهله تصور ایده‌میور ؛ بونی قطعیاً (ممتنع absurde) بولویور. (عطالت مبدأی le principe de l'inertie) ذاتاً بوکیفیتك دستور افاده‌سندن باشقه برشی دکلدر .

آ کلاشیلیورکه ماده‌نك عطالت ذاتیه‌سی حقنده ارباب علم ایله حکمای دین متفق الرأی‌درلر . بوده عامل تبدلی، مادهٔ متبدله خارجنده آرامق مجبوریتنی استلزام ایدر بر فکردر. یالکز حکمای، دین ایله علمك اعتقادی آره‌سنده شوفرق وارکه اولکیلر الله نامنه برعلت اولی وعامل مطلق قبول ایدرلر ؛ حالبوکه علم نظرنده حرکتك وتبدلك سببی ینه (میخانیکی mécanique) برعامل طبیعی‌در؛ بناءً علیه ینه متحرك برشیدر واوشی، یه کائنات مادیه‌نك آهنکنده داخلدر . علم نظرنده(علت اولی) اصلا معتبر دکلدر .

بومبحثك - بوقاریلرده‌ده سویلدیکم کبی - (مسئلهٔ خاقت la question de la création)ایله صیق صیقی‌یه مناسبتی واردر. (لاادریه agnosticisme) مذهبنه مائل ویاقائل اولان فیلسوفلر ، بومسئله‌نك - هیچ بروجهله - حل اولوناماياجغنه بیان قناعت ایتمکده بولنیورلر . زمانمزده بوزمرهٔ حکمانك اك ایلری کلنلرندن بری اولان (هربرت سپنسر) عالمك موجودیتنی اوچ

Change-ment تورلو احتماله ارجاع ایتدکدن صوکره اوچنیده (نامعقول inintelligible) کوروب قطعیاً رد ایدییور .

[بو مسئله‌نك مناقشه‌سی ایچون création کلمه‌سنه مراجعت ایدیکز . دیکر تعبیراته دخی باقیکز ! .]

پسیقولوژیده دخی (تبدل) کیفیتی پك مهم برمسئلهٔ اساسیه‌در ؛ زیرا بوکون بوتون پسیقولوغلر بالاتفاق ادعا ایدییورلرکه (حالات روحیه‌ده تبدل ادراك ایتمك perception de différence entre les états psychiques) (شعور conscience) دیمکدر ؛ یعنی طویغو ، بویله بر تبدل ادراك ایتمکدن عبارتدر ؛ باشقه برشی دکل !..

[بوخصوصده تفصیلات آلمق ایچون perception و conscience کلمه‌لرینه باقیکز ! . .]

معاصرین فلاسفه‌دن مشهور (برغسون Bergson) ، (کیفیت تبدلك نه صورتله ادراك اولوندوغنه دائر perception du changement) یکی برفکر بیان ایتمشدر . [بونك ایچون durée کلمه‌سنده تفصیلات ویرلمشدر ؛ اورایه باقیکز !]

Charité

احسان (تصدق ، کرم) Charité
Charity
Charitas, Menschenliebe
Carità

بو تعبیر ، لاتینجه‌نك (caritas) لفظندن مشتقدرکه انسانلری (عزیز cher) طوتمق یعنی سومك معناسنه کلیر . روحجه‌سی (آغاپی = ἀγάπη) در و (محبت) دیمکدر . بو بر خصلت ممدوحه‌درکه بر انسانك هم جنسلرینه علاقه ومربوطیتنی اثبات ایدر واو سببله (خیرخواهلق bienfaisance) صورتنده آثار فعلیه کوستریر . بونك اك معروف وعمومی شکلی ـ طوعاً صدقه ویرمك صورتیله ـ او محبتی بالفعل اظهار ایتمکدر . بوکا بز تصدق دیرز . لسان دینده (احسان) ده بو دیمکدر . اخلاقیون اسلامك وصوفیه‌نك اصطلاح اوله‌رق دائما ترجیحاً استعمال ایتدکلری (کرم) لفظنك ده معناسی اودر .

Charité تصدقك ـ بدايت امرده ـ خیرخواهلقدن غیری بر خصلته عطف اولونامایه‌جغی بدیهی‌در . خیرخواهلق دخی ادیانك ظهورندن اول انسانیت متمدنه‌ده (تعاون اجتماعی‌نك اساس اخلاقی‌سی la base morale de la solidarité sociale) نی تشکیل ایدن برخصلت مستحسنه ایدی. فقط دین ، بالخاصه بوخصلتی تجیلاً توصیه وتعلیم ایتدکدن ماعدا بوتون فلسفهٔ اخلاقیه‌یی اونك اوزرینه بنا ایله‌مش اولدوغی ایچون، علمای دین (تصدق) ایله (خیرخواهلق) آره‌سنده برفروعظیم بولیورلر، وتصدقك (عشق الهی amour de Dieu) دن متولد اولدوغی ادعا ایده‌رك اوكابرامتیاز معنوی ویرمك ایستیورلر .

حکمای یونانیه‌نك (فضائل اصلیه vertus cardinales) پروغرامنده بوکا بر کوسترلمه‌مش اولماسی وخرستیانلغك مؤسس حقیقی‌سی صاییلان (پاولوس St. Paul) ك تصدق خصلتنی پك زیاده تجیل ومدح ایده‌رك (سجیهٔ خرستیانیه‌نك اعلای فضائلی la plus haute vertu du caractère chrétien) اولمق اوزره تلقی وتوصیه ایله‌سی، اواسکی اخلاق پروغرامنده تعدیلات اجراسنی مستلزم اولمشدر . (پاولوس) ك سوزلرینه اقتدا واتباع ایدن (سنت اوغوستن St. Augustin) محبت انسانیه‌یی فضائلك اساسی عد ایتمش واونك منشأنی‌ده عشق الهی‌ده آرامش ایدی. (سن طوماداکن St. Thomas d'Aquin =) بو اعتقاد اوزرینه یکی‌دن برتصنیف یاپمش وفلاسفهٔ یونانیه‌نك فضائل اصلیه‌سنی عیناً قبول ایتمکله برابر اونلره اوچ فضیلت دها علاوه ایتمشدرکه بویکی پروغرامه کوره امهات فضائل یدی‌یه بالغ اولمش اولویور . اسلاف عندنده (حکمت sagesse) ، (عدالت justice) ، (شجاعت courage) و (عفت tempérance) نامیله آنجق درت تورلو فضائل معتبر ایدی . (سن طوما) بو لیسته‌یه (ایمان la foi) ، (امید l'espérence) ایله (تصدق la charité) ی دخی علاوه ایتدی‌که بونلر (فضائل ثلثهٔ خرستیانیه les trois vertus chrétiennes) نامیله معروفدر. [cardinal کلمه‌سنه باقیکز !.] خرستیان اخلاقیوننك (فضائل لاهوتیه

Charité بنه دركه ثلثه خصائل بو ايشته شيلر ديديكى (vertus théologiques اونلرك ادعاسنجه (فوق الطبيعى surnaturelle) بر صورتده (عنايات الهيه grâce Divine) ايله خرستيانلرك قلبنه افاضه اولونمشدر .

سن طوما : [بوفضيلتلرك منشأى عشق آلهيدر . ترتيب اعتباريله برنجيسى ايماندر ؛ فقط هپسندن علوى اولانى تصدقدر .] ديبور . قاتوليق پاپاسلرندن ومحررين معاصريندن (ريقابى Père Rickaby) ، بوفضيلتى خرستيان اعتقادنجه تعريف ايتمش و (اللهدن كاوب الهه كيتديكمزى نظر دقته آله رق كرك كنديمز كرك قومشولرمز حقنده پرورده ايلديكمز محبت) دن نشأت ايتديكنى سويله دكدن صوكره : [تصدق بوحيات دنيويه نك ومخلوقاتك فوقنده برمقصده ناظردر ؛ (خيرخواهلق philanthropie) دن فرقى بودر ؛ بر ماترياليست ، بر دينسز خيرخواهلق حسنه مالك اوله بيلير ، فقط (كرم charité) ده نيلن فضيلته بيكانه در .] ديمشدر .

بز آره ده بوقدر مهم برفرق كورمه يورز ؛ بالعكس صوفيهٔ شرقك بو خصوصده كى ملاحظاتى (آباء كنيسائيه les pères de l'Eglise) نك اعتقادندن دها شريف ودها علوى بولويورز . بزده كرمى اعلاى فضائل اولمق اوزره تعليم وداۤئما اقتضاسنجه عمل ايدن صوفيه ، (خيرى ، محض خير اولدوغى ايچون) توصيه واجرا ايتمشلر واوندن هيچ برنوع مكافات بكله مه مشلردر . حتى عوض اوله رق رضاى حقى كزتمكدن بيله واز كچمشلردر . اعتقادمزه كوره ، كرم ، حقيقتاً وتماماً حسبى اولمق ايله مشروط ايسه ، صوفيه نك حركتى البته دها نجيبدر .

خرستيانلغك بدايت ظهورنده اهالى نك طبقات سفليه سى صوك درجه (فقر وفاقه paupérisme) ايله حقيقتاً آجينه جق برحالده بولونويورايدى . ايلك امت خرستيانيه دخى بوزوالى خلقك برقسمندن متشكل وآنجق اسافل ناسدن عبارت ايدى . (پاولوس) بوتون خرستيانلرك حضرت عيسى عليه السلام ايله (مناسبت معنويه relation spirituelle) سى اولديغنى ادعا ايديورويكديكرينه محبتله ازلياً وصميمياً مربوط بولندقلرينى آكلاتيوردى . بدايت امرده خرستيانلغك بلكه اك بويوك

قوت معنویه‌سنی تشکیل ایدن بو اعتقاد ، همان هر تورلو حقوق اجتماعیه‌دن Charité
محروم بولنان امت عیسویه‌یی امیدوار سعادت ایتمش ایسه‌ده عینی زمانده دخی
(قومونیزم communisme) اوزره یاشامق مجبوریتنده بولوندورمشدی.
فقط بووعظلرك وتلقیناتك انسانیت ایچون اك بویوك فنالغی تصدق مدحنده
مبالغه‌سی اولدی . نتیجه‌ده (دیلنجیلك la mendicité) مشروع بر حرکت
اولمغله قالمایوب (زهد وتقوا piété) اقتضاسندن کورولدی واك بویوك
فضیلت اولمق اوزره تلقی اولوندی . (تارك دنیالق ascétisme) میلك‌ده
انضمام تأثیری ایله جماعت خرستیانیه‌ده برطاقم (سائله طریقتلری ordres des
mendiants) تأسس ایتدی‌که بونلرك آز زمانده یوزلرجه بیك کشی‌یه بالغ
اولان افرادی ، هیچ بر ایشله مشغول اولمایوب سوقاق سوقاق وحتی دیاردیار
کزه‌رك دیله‌نیرلر وبوصورتله یاشامه‌یی زهد ایله بر طوتارلردی. فطرت انسانیه
ایچون برذل ، (حیات اجتماعیه la vie sociale) ایچون بر تهلکه اولان بو سفالت
مادیه ومعنویه البته (پاولوس) ك مبالغه‌لی تلقیناتنك اثر نکبتی ایدی . یوقسه
(عشق انسانیت l'amour de l'humanité) ی مبدأ حرکت ومنبع فضائل عد
ایدن دین عیسوی — شبهه‌سز — اخلاق بحثنده اك یوکسك حسیاتك دستور
اعتقادینی ویرمشدر . فقط اونوتمالی‌دیرکه ادیان منزله‌نك — بلااستثنا — همان
جمله‌سنده اساس اخلاق محبت انسانیه‌در . محتاجینه بالفعل معاونت ایدوب
صدقه ویرمك مجبوریتنی امته بر وظیفه اوله‌رق تکلیف وتحمیل ایتمه‌ین بر دین
صحیح یوقدر . فقط بوخصوصده فرط غیرت ایله مبالغه‌یه واران حواریون
عیسی ، خیرنیتی ایله اخلاق انسانیه‌یی تذلیل ایتمشلر وجماعتی بر بویوك تهلکه‌یه
آتدقلرندن بی‌خبر بولونمشلردر . بوتهلکه اوقدر مدهش ایدی‌که مضرتی
جماعت خرستیانیه‌یه منحصر قالمایوب برچوق عصرلردن صوکره بیله عالم
اسلامه دخی سرایت ایتمشدر .

حکمت صوفیه‌ده اعز مقاصد (تخلق بخلق الله) سایه‌سنده وصال حقه
نائلیتدن عبارت اولدوغی جهتله بومقصده محض حسنات ایله ایریشمك ممکن
ایکن ، مطلقا ترك دنیا ورغبت اخری لزومی اعتقاده حاکم اولمش و بوده

اختیار سفالت و ترجیح مسکنت وعطالت معناسنده تاقی ایدلمش بولوندوغندن Charité
بزده ده تحقیرحیات و تذلیل نفس ـ یا کلشقله ـ نشانهٔ تقوی عد اولونمشدر .
حتی اعزهٔ کرامدن ابراهیم ادهم تاج وتختنی ترك ایده رك (سالك فقروفنا) اولمغی
ترجیح ایتمشدر . چینده (بوددا ساقیامونی Bouddha Sâkiâmoûni)
دخی شاهزاده ایکن عینی سببله وعینی صورتله ترك سلطنت . اختیار زهد ایتمشدی .
دیمك که بوده ـ اگر بر فضیلت ایسه ـ خرستیانلقدن چوق اول معلوم
ومعمول به ایدی .

اسلامیتك بوبابده کی تعلیماتی هیچ شبهه کوتورمز ؛ چونکه قرآن کریمده
بوخصوصه دائر شرفوارد اولان آیات جلیله صریحدر . ادیان منزله نك
جمله سی کبی دین اسلام دخی محبت انسانیه یه بناءً تصدق ـ نص ایله ـ امر
ایدییور . (اطعام الیتامی والمساکین وابن السبیل) حقنده همان کتاب کریمك
هرسوره سنده تنبیهات واردر . (سائل ، الی بوش رد ایدلمز !.) (عبوس
برچهره ایله قبول اولونماز !.) خصوصا (زکاة) اسلامك شرطلرندن بریدر.
حتی قرآن کریمك تعلیمات صریحه سندن بریده (لیس البرّ ان تولوا وجوهکم
قبل المشرق والمغرب .. الخ) آیت جلیله سنك معنای منیفی در. [تقوی ، یوزوکزی
مشرقه ومغربه دوندورمك دکلدر . اللهه ، یوم آخرته ، ملائکه یه ، کتابه
وپیغمبرلره ایمان ایتمکدر. مالنی اقربایه ، یتیملره ، مسکینلره ، ابنای سبیله ،
سائللره و اسارتده اولانلره ویرمك ، هم (علی حبه !؟) یعنی محبت اوزرینه
ویرمکدر. اقامهٔ صلاة ایتمك ، زکاة ویرمك ، عهد ایتدیکی زمان عهدینی ایفا
ایتمك ، صیقینتی زمانلرنده صبر ایتمك در. یأس (یعنی شدت فقروفاقه) زمانلرنده
صدقه ویرنلرمتقی درلر !] بیورلمشدر. اوروپا حکماسنك اك زیاده تقدیر ایدوب
علوی بولدوغی ایشته بو آیت کریمه در که فی الحقیقه فضائل انسانیه نك اك مهملرینی
تقوی نامی آلتنده جمع ایدییور .

فقط هیچ بر وقت دیلنجیلکی فضیلت ، مسکنتی سعادت عد ایتمه مشدر .
حکمت اسلامیه نظرنده مسکینلره معاونتده بولنمق واقعا فضیلت در . فقط
مسکین اولمق اویله دکلدر . نته کیم تارك دنیالق ورهبانیت دخی مقدوحدر .

Charité نعمای آلهیه دن هر وجهله استفاده ایده بیلمك حقنی قازانمق ایچون چالیشمقدن باشقه بر چاره کوسترلمه مشدر : [وان لیس للانسان الاماسعی !] نص صریحدر .

خرستیانلقده اك علوی فضیلت عداولونان (تصدق) اعتقادی، دیکر بر نقطهٔ نظردن دخی شایان تنقید ومؤاخذه کورونور : بو خصلتك (لاهوتی المنشأ d'origine divine) اولدوغی تصور ایدن و بو تصورلرینی غریب بر وجهله تعریفه چالیشان ایلك آباء کنیسائیه نك، انسانلغی یالکز خرستیانلغه منحصر کورمه سی قبول اولنورادعالردن دکلدر . (حس تصدق le sentiment de charité) حضرت عیسی علیه السلام ایله کندی امتی افرادینك ـ یالکز معناً وروحاً دکل، جسماً دخی ـ (قدسی بر رابطه sainte communion) ایله یکوجوداولمالرندن نشأت ایدیبور وصدقه ویرمك مجبوریتی بو کیفیت اوزرینه مستند ومؤسس بولونیورسه، اوحس شفقت بوتون انسانیتی شامل اوله مازه چونکه بوتون انسانیت اوخرستیان اعتقادینه مشارك دکلدر . صدقه، کرم ـ بلا تفریق جنس ومذهب ـ بالجمله ابنای بشری قوجاقلایاجق قدر عمومی وانسانی بر اثر محبتدر ؛ واویله اولمازسه (انانیلك égoïsme) صاییلیر ؛ فضیلت اولماز . بالکز کندی منسوب اولدوغی جماعت افرادینه مرحمت ایدن بر کیمسه، ـ تام معناسیله ـ (حسبی وانسانی désintéressé et humain) بر حس شفقت طویامامش دیمکدر .

اسلامیت صدقه یی، خصوصیت دینیه ومذهبیه وقومیه ایله تقیید ایتمه مشدر . مسلمانلر محتاج اولان هرکسه تصدق ایله مکلفدرلر؛ وذات الوهیتله ـ وجهاً من الوجوه ـ مشارکتمزدن طولایی دکل، (زیرا اویله بر مشارکت ومشابهت اسلامیت شرعیه نظرنده قطعیاً منکر وممنوعدر !.) محتاج معاونت اولانلره ـ انسانلقده مشارکتمز حسبیله ـ وجدانمزده حاصل اولان حس شفقتی تطمین وتشفیه ایتمك ایچون صدقه ویریرز . بوسایه ده تحصیل ایتدیکمز حس سرور، حرکت انسانیت پرورانه مزك یکانه مکافات معنویه سیدر .

شبهه یوقدرکه حکمای خرستیانیه نك بومسئله ده فلاسفهٔ یونانیه یه قارشی ادعای تفوق ایتمه سی (وثنیه یعنی پت پرستلك paganisme) فضائلنی انکار

Charité وفلسفه عالمده حالا معتبر طوتولان نظریات مشهوره‌نك اساسلرنده قصور کوستره‌رك (اخلاق دینیه la morale religieuse) یی تفضیل وترجیح معرضنده ایدی . بوقسه (اتصال communion) اعتقادی خرستیانلقدن چوق اسکیدر، حتی عمومی در؛ چونکه اقوام وحشیه ده بیله موجودیتی تحقق ایتمشدر . [esprit و mysticisme کلمه‌لرنده بوخصوصه دائر تفصیلات ویرلمشدر : باقیکز !]

حکمای اسلامه کلنجه، (نظریهٔ اخلاقیه) تماماً ارسطونك کی کبیدر . صوفیه ـ بومسئله‌لرده خصوصیت اعتقادندن ناشی استثنا ایدیلیرسه ـ دینیله‌بیلیرکه فلاسفهٔ اسلام اوحکیم یونانینك اصول اخلاقیه‌سنی همان عیناً قبول ایتمش وفقط (اخلاق مشائیه la morale péripatéticienne) ده، یعنی ارسطو مذهب اخلاقیسنده معتبر اولان درت (فضائل اصلیه) قادروسنی برازدها توسیع ایده‌رك (کرم charité) ی (عفت tempérence) انواعندن صایمش واوصنفه درج وادخال ایله‌مشدر .

تحقیقات، کوستریپورکه ارسطونك (اخلاق éthique) نامیله مشهور عالم اولان اثرینی نصیرالدین طوسی ودها بر چوق امثالی کبی حکمای اسلام، ایکنجی الدن آلوب ترجمه وبعضی علاوه‌لرله اکمال وتعلیمات اسلامیه‌یه توفیق ایتمشلر ومؤلفین عثمانیه دخی بومعلوماتی عیناً اونلردن آلمشلردر .

سلطان سلیمان قانونی عصرینك علمای مشهوره‌سندن بری واخلاقیون عثمانیه‌نك ـ شبهه‌سز ـ برنجیسی اولان (قینالی زاده علی افندی) مرحوم، (اخلاق علائی) نامیله معروف کتابنده، بوتون معلوماتنی (اخلاق جلالی) و (اخلاق ناصری) دن اقتباس ونقل ایتدیکنی سویله‌یور، و ـ فی الحقیقه ـ ارسطو وافلاطونك (فضائل اصلیه)سنی اساس طوته‌رق اوزون اوزادی‌یه تفصیلاته کیریشوب برچوق شعرا ومؤلفینك سوزلریله دخی استشهاد ایتدیکی صیره‌ده اکثریا کندی ملاحظاتنی‌ده بیلدیریبور .

حکمت، عدالت، شجاعت وعفتی (یعنی یونانیلرك فضائل اصلیه‌سنی) مبدأ حسنات، وامهات اخلاق اولمق اوزره قبول ایتدکدن صوکره بونلردن

هر برینك تحتنده مندرج اولان خصائل ممدوحه‌یی تفصیلاً شرح و بیانه کیریشیور: Charité

[اما عفت تحتنده مندرج اولان فضائل اون ایکی نوعدر : اول (حیا) ایکنجی‌سی (رفق) ، اوچونجی‌سی (هُدی)، دردنجی‌سی (مسالمت) ، بشنجی‌سی (دعت)، آلتنجی‌سی (صبر)، یدنجی‌سی (قناعت) ، سکزنجی‌سی (وقار) ، طوقوزنجی‌سی (ورع) ، اونونجی‌سی (انتظام) ، اون برنجی‌سی (حریت) ، اون ایکنجی‌سی (سخا) در .]

دیدکدن صوکره بو فضائلك هر برینی آیری آیری تعریف و برایکنجی دفعه دها تقسیمه تابع طوتوب تصنیف ایدییور . سخاوتی مدح ایتمکده حکمای خرستیانیه‌دن هیچ آشاغی قالمامش اولماسی شایان دقتدر ؛ باقیکز :

[مخفی اولمیه‌که وصف سخاوت ــ نظر شرع واعتبار عقل‌ده ــ افاضل فضائل واحسن خصائلدندر ؛ ومدح اسخیاده، آیات کتاب کریم متکاثر واحادیث نبی رحیم متوافردر . مستقل تألیف کتاب کرکدکه مدح سخا ــ فی الجمله ! ــ میسر اوله !.. ودخی سخا تحتنده انواع فضائل ومکارم چوقدر . مقام، بسط کلام اقتضا ایدردی، اما خواجه نصیرطوسی بو مقدار ایله اکتفا ایتمکین بز دخی آنلرك اثرینه اقتفا ایله‌دك .]

همان بو ملاحظه‌یی متعاقب سخانك تقسیماتی کلییور که (کرم) آنجق بو جنسده داخل بر (نوع) در :

[انواع فضائل ــ که سخا تحتنده مندرجدر ، ــ سکز نوعدر : اول، (کرم charité) ، ایکنجی‌سی (ایثار) ، اوچونجی‌سی (عفو)، دردنجی‌سی (مروت) ، بشنجی‌سی (نیَل) ، آلتنجی‌سی (مواسات) ، یدنجی‌سی (سماحت) ، سکزنجی‌سی (مسامحت) در . اما (کرم) اولدرکه نفعی عام وفائده‌سی تمام اولان امورده ــ مصلحت اقتضا ایتدیکی اوزره! ــ مال موفور بذل ایتمك کشی‌نك نفسنه آسان اوله ! اما (ایثار) اولدرکه مال واسبابنه کندی محتاج ایکن، آخرك احتیاجن مشاهده ایدوب آکا بذل وصرف ایدوب کندی تحمل وصبر ایلیه؛ وبو، عظیم فضیلتدر، وبو خُلقك مدحنده : « ویؤثرون علی انفسهم ولو کان بهم خصاصته » آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر. الی آخره!.]

Charité آکلاشیلیورکه حکمای اسلام، ـ خرستیان اخلاقیوننك یاپدیغی کبی ـ (کرم) ی، یونانیلرك فضائل اصلیه‌سنه علاوه ایتمه‌مشلر، عفت انواعندن عد ایده‌رك اوصنفه داخل اولان خصائل ممدوحه‌دن برنجیسی اوله‌رق طانیمشلردر. خرستیان مؤلفلرنده (ایثار) کلمه‌سنه تقابل ایده‌جك بر تعبیر مخصوص بولونه‌ماماسی دخی آیریجه شایان دقتدر.

دیکر ایکی فضیلت خرستیانیه‌یه یعنی (ایمان) ایله (امید) ه کلنجه، علی افندی ایمانك آنجق اخلاق ایله مناسبتندن بحث آچوب فضائل ایله عامل اوله‌بیلمکده ایمانك بالفعل دخلی اولوب اولمادیغنه دائر اوزون اوزادی‌یه مناقشاته کیریشیورکه نقلندن صرف نظر اولوندی. شبهه یوقدرکه فضیلتی (عمل ایدیلمك pratiquer) ایچون اوکا اینانمالی‌در. لکن اینانمق، بالذات بر فضیلت دکل، بر قناعت وجدانیه، وبناءً علیه بر (حالت روحیه état d'âme) در. نته‌کیم اونك محصولی اولان امید دخی اویله‌در. علی افندی، فضیلت ایشله‌مك ایچون، ایمانی ـ آنجق (سائق mobile) ومشوّق عد ایده‌رك ـ بالذات اخلاق قادروسی خارجنده براقمله، دها طوغرو دوشونمشدر. واقعا بر ایشی (وظیفهٔ متحتمه) اوله‌رق اجرا وایفا ایده‌بیلمك ایچون اوایشك (خیرواجب = bien nécessaire) اولدوغنه صدق ایله اینانمق لازم ایسه‌ده جمیع اعمالده ایمان، مطلقا شرط دکلدر. اکثریت ناس، (کوره‌نك) یعنی (تقلید ایله par imitation) حرکت ایدر. بونده هیچ شبهه قالمامشدر.

خلاصه: کورولیورکه فلاسفهٔ یونانیه (کرم) ی فضائل صیره‌سنده ذکر ایتمه‌مش؛ حتی ـ یاقینده عرض ایده‌جکم وجهله ـ پك دوشونمه‌مش. خرستیانلغك ظهوریله پیدا اولان حسیات مرحمت وشفقت اقتضاسندن اوله‌رق (کرم) الك بیوك بر فضیلت عدایدیله‌رك برحیثیت مخصوصه قازانمش وبونکله برابر (ایمان) و (امید) کبی حالات روحیه دخی ـ اوته‌دنبری معتبر اولان ـ فضائل اصلیه قادروسنه ادخال ایدلمشدر.

بو بحث، اخلاقیات ایله اجتماعیات علملرینك تماس ایتدکلری نقطه‌یی

Charité کوستریور . (اخلاقیون les moralistes)، کرمکارلق دیدیکمز بو خصلت ممدوحه‌نك (منشأ l'origine) نی کاه (عنایت الهیه la grâce divine) یه، کاه انسانده موجود فطری برقابلیت مخصوصه‌یه، کاهیجه‌ده‌ خی (تعاون وتساند solidarité) مجبوریتنه عطف ایده‌رك اوزون اوزادی‌یه مناقشه‌لرله اوغراشدقلری صیره‌ده (اجتماعیون les sociologues) ك مشاهده وتدقیقاتی کوسترمشدرکه بو خصلت ممدوحه هنوز تمدن ایتمه‌مش بولونان اقوام و (قبائل بدویه tribus nomades) ده بیله واردر، واغلب احتماله کوره (غربا étrangers) یه مرحمت صورتنده باشلامشدر . (حال حرب état de guerre) ویاخود (حال سلم état de paix) اوزره یاشامه‌نك (اجنبی دشمنلغی xénophobie) ویاخود (اجنبی دوستلغی xénophilie) ایله صیق صیقی‌یه علاقه‌سی اولدوغی بدیهیدر . بعض قطعات وحوالی اهالیسنك تجاوزات اجانبدن همان دائما مصون قالمش وصلح ایچنده یاشامش اولماسی بلکه بو خصلت جمیله‌نك تمنی وتکملنی موجب اولان اسباب مختلفه‌دن بری‌در !؟

هرحالده بو (charité) تعبیری حقنده (آمریقان قاموس اخلاقی ودینی‌سی Encyclopœdia of religion and ethics)، بربرینی متعاقب اون دانه اوزون مقاله ایله ادیان واقوام مختلفه‌یه دائر تفصیلات ویرییور . (کرمك ابتدائی اشکالی) نی تتبع ایدن برنجی مقاله‌ده (میده‌ندورف Middendorff) ، (شه‌نق Schenck)، (فینش Finsch) (زیروشه‌وسکی Sieroshevski) ودها بونلرکبی موثوق الکلم (سیاح ـ محررلر) ك روایاتی ایله استشهاد اولونویور وشمالی سیبریاده ساکن اقوام تورانیه‌ده (صوك درجه دیکرکامانه حسیات sentiments altruistes extrêmes) ك عادتا اخلاق اجتماعیه‌جه بر (صفت کاشفه la caractéristique) تشکیل ایتمکده بولوندوغی ادعا ایدیلیور . بو صحیفه‌لرك استیعاب ایده‌میه‌جکی درجه‌ده مفصل اولان اومطالعات مفیده‌یی ـ مع التأسف ـ بورایه نقل ایده‌میه‌جکم . فقط بر ایکی جمله عرض ایتمك بیله کفایت ایدر :

Charité

(اوستیاقلر Ostiaks) ، (یاقوتلر Yakuts) ، (طونغوزلر Tunguses) ودها برچوق اقوام شمالیه‌ده بوحس تعاون وکرمکاری اوقدر قوی ودرین‌درکه هریرده تشکیلات اجتماعیه‌یه تأثیرایتمش وحتی (اصول دین système religieux) دن معدود اولمشدر . الخ ! .

(صامویه‌دلر Samoyèdes) ده — تمامیله (حسبی desintéressé) اوله‌رق ! — محتاج ودرمانده اولانلره یاردیم ایتمك عمومی برعادتدر . فقرا ایچون بوقوم افرادی اودرجه (پرمرحمت=plein de pitié=full of pity)درکه هرکس صوك لقمه‌سنی برفقیر ایله پایلاشمغه حاضربولونور . . . الخ الخ ! .

(له‌نا Lena) چایی حوضه‌سنده توطن ایتمش بولنان (تورکی یاقوتلر Turkish yakuts) ك بو خصوصده‌کی اعمال واجراآتی دها (معنادار significant) در . پك شدتلی صوغوق اولان حوالئ شمالیه‌ده عادات قومیه ذره‌قدر ده کیشمه‌مشدر . مجادلهٔ حیات اورالرده غایت چتین شرائط ایله مقید بولنمقله برابر ، مسافرین وسیاحینه ، قومشولره وعلی العموم غربایه ییه‌جك صاتمق ویاخود اونلردن کیرا آلمق زیاده‌سیله موجب شین وعار بر حرکت مقدوحه عد اولونمقده‌در . بویله شیلر ایچون یاقوت تورکلرینك الك فقیرینه بیله پاره تکلیف ایدلسه بوحرکتی تحقیر عد ایدر . سیاحلر ، قیشین حیوانلرینی بسله‌مك ایچون یاقوتلرك اوت ییغینلرندن پاره‌سز پولسز ده‌مت ده‌مت اوت آلیورلر ومال صاحبلری بونی (حقلی right) کورویورلر . فقیرلر وبیوه‌لره معاونت ایتمك و (تقیدات care) ده بولونمق هرقبیله وهر عائله ایچون دائما بر (وظیفه obligation) اولمق اوزره تلقی ایدیله‌کلمشدر . الی اخره ! . .

طونغوزلر حقنده دخی طبقی بوکا بکزر روایات موثوقه ایله ابذال مدایح ایدلمشدر . مع مافیه اوروپالیلر ایله تماس آرتدقجه بو اخلاق حسنه‌نك یاواش یاواش تکدر ایتدیکی دخی قید وتذکار اولونمشدرکه بوکیفیت بالخاصه شایان دقت اولسه کرکدر . خصوصا جنوب طرفلرنده اختلاط اجانبك بوصورتله اخلاق قومیه‌یه تأثیری دها زیاده وضوح ایله کورولویور .

اوروپا، مدنیتده یونان قدیمك وارثی اولدوغی کبی بوکونکی عرب Charité فلسفه‌سی نظرنده دخی (کرم) ـ فقط الك کنیش معناسیله ! ـ ینه فضائل اخلاقیه‌نك الك بویوکی صاییلدیغی ایچون کرك یونان قدیمك کرکسه زمانمزك بو خصوصده معتبر اولان دستور عمل واعتقادینه دائر ـ ولوکه پك مختصر اولسون ! ـ برفکر ویرمك فائده‌دن خالی دکلدر .

قدیم یونانستانده (هزییود Hésiode) و (اومیروس Homer) کبی الك اسکی عادات واخلاق ملیه‌دن خبرویرن آدملرك محررات وروایاتنه باقیلیرسه فضائلك جمله‌سی کبی کرمك دخی مناسبات بین البشریه‌دن طوغمش و (حیات اجتماعیه la vie sociale) ایله برابر ترقی وتکامل ایتمش اولدوغنی تسلیم ایله‌مك لازم کایرکه بوحالده [اخلاقك منشأ اجتماعی‌سی l'origine socio-logique de la morale] نی ادعا ایدن فیلسوفلره حق ویرمه‌مك کوچ اولور . [بو بحثلر ایچون morale کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز !.]

(هزییود)، یونان قدیمك الك بویوك الهی (ژوپی‌تر Jupiter) ه قارشی کفر صاییلان کناهلری شو صورتله تعیین ایدییور : (۱) برشی رجا ایدن مسافری رنجیده ایتمك ؛ (۲) برادرینك قاریسنی (باشدن چیقارمق séduire) ؛ (۳) یتیمك حقنی ییمك ؛ (٤) اختیاراولمش آنا بابایه ـ اولاده یاقیشمایه‌جق برصورتده ـ بد معامله ایتمك !..

بو بیانات بردرجه‌یه‌قدر اثبات ایدییورکه فضیلت، (ابتدائی primitif) شکلنده (انسانی humain) دکل، آنجق (عائله‌وی familial) ایمش ؛ صوکره‌صوکره بوتون انسانیتی قوجاقلایه‌جق‌قدر برحس شامل اوله بیلمشدر.

معاصرین فلاسفه‌دن متوفی (هرمان لوتزه Har. Lotze) ، (عالم صغری microcosmus) نام اثرنده فضیلتی بو (طار étroit) وابتدائی شکلیله قبول ایده‌میور . مذکور کتابنده بالخاصه عائله حیاتندن بحث ایدرکن دییورکه : [بوقوم وقبیله مناسباتی اخلاق اجتماعیه‌یی کوچ تعلیم ایدر . زیرا بویکانه وخصوصی رابطه عائله افرادی‌اویله برطاقم حسیات ایله یکدیکرینه باغلارکه انسانلرك علی الاطلاق هم جنسلرینه قارشی مکلف بولوندقلری ـ وظائف

عمومیه‌دن اودویغولر فیضان ایده‌مز . واقعا اوحسیات، حیات اخلاقیه‌نك قیمتنی — عرضی‌اوله‌رق accidentellement — آرتدیریر ... فقط‌وظائف عمومیه‌یی انسانلرك وجداننده تنویر ایده‌مز، بالعکس کولکه‌ده براقیر .] **Charité**

آلمان فیلسوفنك بوملاحظاتی جداً مهمدر : فضیلتك عائله‌ویاقوم وقبیله محبتنه‌منحصر قالمایوب انسانی اولماسی‌شرطنی تأییدایدیورکه فضائل خرستیانیه حقنده‌کی مطالعات تنقیدیه‌دن بم‌ده مقصدم بوایدی . بوادعایه کوره (صلهٔ رحم) — تام معناسیله — فضیلت صاییله‌مامق لازمکلیور .

معلومدرکه حکمای اسلام، انسانك کندی اقرباسنه و قبیله‌سی افرادینه فداکارلق وایلك ایتمك خصلتنی بو تعبیر ایله یاد ایدرلردی . قینالی زاده مرحوم، بونی تعریف ایدرکن : [صلهٔ رحم اولدرکه اقارب وعشائرینی رعایت و ارصاده اقصی‌الوسع ساعی، و جهت بذل مال ایتمکده مقتضیات ومستدعالرینی مراعی اوله ! .] دییور .

هرحالده‌یونان‌قدیمده کرم، بوندن‌ایلری کیده‌مه‌مشدی . اونك برشکل عادی وعمومیسی اولان (تصدق l'aumône) دخی (مسافرپرورلك hospitalité) لوازمندن عداولونوردی. حتی (اومیروس) ك (اودیسه‌آ Odyssée) نامیله مشهور اولان داستاننده (ξεῖνοί τε πτωχοί τε) ده‌نیلدیکنه‌باقیلیرسه — انسانلری کندی‌مملکتلری‌خارجنده‌بك‌مسعودایده‌مه‌ین — اواسکی‌زمانلرده (غربانك‌فقرا ایله‌بر) طوتولمش‌اولماسی‌برآز طبیعی‌کورولیور؛ انسانه پك غریب کلیور . اوتقدیرده دخی کرمك‌نیچون (غربانوازلق) دن عبارت‌قالدیغی وحتی‌اوندن تولدایتمش‌اولدوغی‌ده لایقیله آ کلاشیلیور .

یونانستانده (عرفان culture) ایلریله‌یوبده فیلسوفلر تورلو تورلو نظریات اخلاقیه‌ترتیب‌وتأسیس ایتدکدن‌صوکره‌بیله — حقیقی وانسانی‌معناسیله — کرم حقنده نظر دقتی جالب برفکر وملاحظه‌عرض ایتمه‌مشلردی . فقرانك اصحاب ثروته قارشی بر حق ادعاسنه صلاحیتی اوله‌بیلمه‌سی خاطرلره بیله کلمه‌مشدی . حالبوکه خرستیانلغك حکمت اخلاقیه‌سی محضا بوادعا اوزرینه مستنددر، واونك ایچون برآز فضله سوسیالیستجه‌در .

Charité ارسطو، اخلاق بحثنده، آزاده لكي و حيثيت شخصيه حسنى اعلاى خصائل عدايديور . استاديونانى نظرنده الك فاضل آدم آنجق (حر ἐλευθέριος) و (حيثيتلى μεγαλοπρεπής) اولان كيمسه‌در . (مه‌غالوپره‌پيس = mégaloprepis) لفظنك، حرفياً ترجمه‌سنه كوره اصل معناى لغويسى (بويوكلكه ياقيشه‌جق صورتده حركت ايدن) ديمك اولدوغنه باقيليرسه فقرا و بيوايكانه شفقت واحسان ايله معامله ايتمك خصلت جميله‌سنى دخى متضمن كورونه‌بيلير . فقط شوراسى محققدركه ارسطوبوكا دائر صراحةً هيچ برشى سويله‌مه‌مشدر . بالعكس (اوميروس) لك فقرايى جماعتدن مطرود (دكرسز بى كسلر ἀτίμητος μετανάστης) اولمق اوزره تلقى ايتمه‌سنه ومضحكه نويس مشهور (آريستوفان Aristophane) لك (بولوطلر les nuées) ناميله معروف اثرنده ديلنجيلرى (بوينده ايپله آصيلى طورباسى ومرداريلا سپاره‌سيله ἀτὰρ δέομαι γε πτωχικοῦ βακτηρίου) تصوير ايلمه‌سنه باقيليرسه يونان قديمده فقرايه شفقتدن زياده نفرت حس ايدلمش و (صنوف اجتماعيه خارجنده déclassé) برطاقم دكرسز مخلوقات نظريله باقيلمش اولدوغنه اينانمق لازمكليور .

على الاطلاق بنى بشره شفقت ومرحمتله معامله ايتمكى يالكز بر فضيلت دكل، (عدالت) قدر اساسلى بر وظيفه اولمق اوزره تعليم وبو (مبدأ اخلاقى principe moral) نك كمال اهميتنى ادعاده اصرار ايدن (رواقيون les stoïciens) اولمشدى . [Stoïcisme تعبيرنده تفصيلاته باقكز ! .]

[يونانستانده بو فلسفهٔ اخلاقيه‌يى تأسيس ايدن (زينون Zénon le stoïque) ميلاد عيسادن (٤٤٠) سنه اول اناطولى‌ده طوغمش واثناى سياحتده ايچنده بولوندوغى كمى فورطنه‌دن قضايه اوغرايجه يونان سواحلنه آتيله‌رق آتنه‌يه كلمش و فلسفه تحصيلى ايله مشغول بولونمشدى . تعلماتنى زياده‌سيله بكنديكى سقراط ايله معاصر ايدى .]

ديمك كه كرمى بر بويوك فضيلت حتى بر وظيفهٔ انسانيت اولمق اوزره تعليم ايدن بو فيلسوف يونانى — هيچ اولمازسه اوچ عصر برمدتله — خرستيانلغه تقدم ايتمشدر .

Charité زمانمزك فلسفه‌سنه كلنجه شبهه يوقدركه كرم ينه اك علوى بر فضيلت عد ايدلمكده‌در . يالكز بوكونكى مدنيتك توليد ايتمش اولدوغى بر چوق مسائل اجتماعيه‌يى كمال جديت واهميتله نظر دقته آلوب اخلاقى ـ اجتماعى بر حيثيتله تتبع ايدن فيلسوفلر، اسلافك كورەمه‌ديكى فرقلرى تقدير ايتدكلرى ايچون بر مكارلغك اشكال مختلفه‌سنه (ذات مسئله la question même) دن زياده اهميت ويرييورلر ؛ وطبيعى‌دركه بوخصوصده‌كى تقديراته كوره اختلاف نظر حاصل اوله‌جغندن، فلسفهٔ اخلاقيه‌ده مذاهب معينه‌يه كوره ويريلن حكملرده فرقلر كورولويور. مع مافيه زمانمز فيلسوفلرى، اساسلرده على العموم اتفاق اوزره‌درلر : بوتون اوروپا اخلاقيونى وظائف انسانيه‌يى ايكى بويوك صنفه آييرييور، برقسمنه (وظائف عدل devoirs de justice)، ديكرينه (وظائف شفقت وكرم devoirs de charité) دييور. ايكيسنك ده (آمر مجبر impérieux) يعنى مجبورى اولدوغنى كمال اهميتله تنبيه واخطار ايدييور؛ چونكه (اختيارى facultatif)وظيفه اوله‌ماز: تعبيرك ماهيتنه منافى ومعناى اصطلاحى‌سى ايله متناقض‌در . وظيفه، مطلقا (آمر impérieux) در وآنجق اويله اوله‌بيلير. يالكز شوقدر فرق واركه (وظائف عدل) ى (قانون la loi) امر ايدر، وديكر انسانلرك بونده بر (حق مطلوب droit exigible) ايله علاقه‌سى ده واردر . مثلا بورجنى ويرمك، كيمسه‌نك جانه، عرضنه، مالنه تجاوز ايتمه‌مك بو صنفده داخل اولان وظائف زمره‌سندندر . انسان بو وظيفه‌سنى ايفا ايتمزسه قانون حكومت اونى مجبور ايدر . بوخصوصده علاقه‌دار اولانلر دخى حقلرينك احقاق ايدلمه‌سنى (طلب exiger)ايدرلر.

شفقت وكرم دخى بر وظيفه‌در ؛ واو حيثيتله (مجبورى) در . لكن بوخصوصده آمر اولان، قانون دكل آنجق وجداندر. اونى هيچ كيمسه اجبار ايده‌مز . ايده‌بيله‌جكى فرض اولونسه بيله زورله اظهار اولونان شفقت، (اخلاقى كوزللك beauté moral) نى تماماً غائب ايدر وشفقت اوله‌مازدى. برزنكين آدمك، (بأس)يعنى شدت سفالت زمانلرنده فقرا ودرماندكانه معاونت ايتمه‌سى بر (وظيفهٔ وجدانيه) در . بويله بر آدم (ياردیم ايتمه‌لى) در ؛

فقط ایتمزسه اونی هیچ کیمسه وهیچ بر قانون اجبار ایده‌مز . ایشته فرق Charité بورادەدر .

بوفکرلرده هر فیلسوف متفق بولونیور . [تفصیلات ایچون devoir، droit کلمه‌لرینه باقیکز !.]

مع مافیه مدنیتك ترقیسی ایله جماعتده اویله بر قوت معنویه پیدا اولویورکه - ایلری‌ده - افرادی وظائف وجدانیه ایفاسنه مجبور ایده‌جك بر (آمر) اوله‌بیلیر . اوده خلقك (اعمال فردیه actes individuels) حقنده (تقدیر approbation) ویا (لوم désapprobation) ایله حکم ایتمه‌سنده‌کی (تأثیر effet) در .

زمانمزده (تکامل فلسفه‌سی la phi. de l'évolution) نك مؤسسی اولان متوفی (هربرت سپنسر H. Spencer) ، معظم ومنتظم بر سلسله تشکیل ایدن مجموعهٔ آثارنده ، حکمت اخلاقیه‌یی ، فلسفیاتك (مقصود خاص but propre) ی اولمق اوزره تلقی ایتمش ویالکز بوخصوصاته دائر یازدیغی درت بویوك جلدك ایکیسنی (وظائف وجدانیه) تتبعاتنه حصر ایله‌مشدر . سپنسر بو وظائفی ایکی قسمه آییرییور . برنجیسی (وجودی خیرخواهلق bienfaisance positive = positive benevolence) نامیله بالفعل وبلا مجبوریت قانونیه اجراسی لازم اولان ایی لکلردر . ایکنجیسی (عدمی خیرخواهلق = negative benevolence = bienfaisance négative نامیله اجراسی ایجاب ایدن فداکارلقلردر .

انفاق محتاجین وتصدق وامثالی خیرخواهلقلر برنجی قسمده داخلدر . فقرایه قارشی برحقدن واز کچمك ایکنجی قسمده داخلدر .

کرك سعادت اجتماعیه‌نك ، کرك (اخلاق فردیه la morale indi-viduelle) نك کمالی ایچون خیرخواهلغی برنجی شرط اولمق اوزره تلقی ایدن وبناءً علیه وظائف قانونیه‌یی پك کفایتسز بولان بوانکلیز فیلسوفی ، خیرخواهلغك صور اجرائیه‌سنه هرکسدن زیاده اهمیت ویرییور . مثلا خرستیانلغك توصیه ایتدیکی اوزره علی‌الانفراد دیلنجی‌یه صدقه ویرمه‌نك شدتله علیهنده‌در .

صدقه‌نك انسانيتی بوسبوتون تذليل ايتديكنی و ديلنجيلردن زياده ديلنجيلكی Charité
بسله‌یوب سفالتی آرتدیردیغنی بحق ادعا ایدییور . بوفلاکتك اوکنه کچمك وهیچ اولمازسه تأثیرات منحوسه‌سنی تخفیف ایده‌بیلمك ایچون مؤسسات اجتماعیه‌ده اصلاحات جدیه اجراسنی توصیه ایتمکده مصردر. هله بو وظیفهٔ شفقتی بالخاصه حکومتك درعهده ایتمه‌سنه فنا حالده قیزییور. بوندن سکسان بش سنه اول انکلتره حکومتنك (انفاق مساکین و محتاجین) مقصدیله وضع ایتمش اولدوغی (فقرا قانونی poor law) نك مرعیت احکامی ایچون طرح اولنان تکالیف منضمه حقنده شدتلی تنقیداتی واردر . بوویرکیلرك ناموسلی فقرایی ناصل ناموسسز ایتدیکنی کوسترمك ایچون تورلوتورلو دلیللر ابراز ایتمشدر. شفقت امرنده تکلیف و جبر واقع اولمامق برشرط اساسی ایدوکنه نظراً سپنسرك بوخصوصده حقی ظاهردر . چونکه حکومت اجرای شفقت ایتمك ایچون جبراً ویرکو طرح ایدرسه هم وظیفه‌سی همده ماهیت شفقتی پك یاکاش آکلامش اولدوغنی اثبات ایدر . اونك ایچون بوکبی امور خیریه‌نك، حر اولان افراده و حکومتله هیچ برمناسبتی اولمیان (جماعتلر corporations)ه ترتب ایدر بر وظیفهٔ انسانیه اولدوغنه دائر سرد ایتدیکی مطالعات دخی اونسبتده محقدر . نته کیم بوکون اویله‌در. بوتون انکلتره‌نك خسته‌خانه‌لری، ایتامخانه‌لری هپ (خصوصی معاونتلر private contributions) سایه‌سنده اداره اولونیور . حکومتك بودجه‌سنده بو مؤسسات خیریه ایچون بش پاره‌لق مصرف بیله کوسترلمه‌مشدر .

انکلیز فیلسوفی، انکلیز ملتنك مرحمتسزلکنه دائر واقع اولان اسنادات ودوران ایدن شایعاتی ــ بو بحث وسیله‌سیله ــ افترای محض اوله‌رق تلقی ایتدکدن صوکره منسوب بولوندوغی ملتك خصائل جوانمردانه‌سنه مثاللر ویریور؛ حتی غلیانه کله‌رك شو وقعهٔ تاریخیه‌یی کمال غرور ایله اخطار ایدییور :

« .. بوتون عالم، اسیر تجارتی ایدییوردی . انکلیز ملتی، بو انسانیتسزلکه قارشی باشلی باشنه بوتون دنیایه میدان اوقودی و مجادله‌یه قرار ویردی . بالجمله قوای بحریه‌سنی اوقیانوسلره صالدیردی و زنجی اسارتنی دنیادن قالدیردی. بو

اوغورده ـ **يالكز پاره اوله رق** ! ـ اون ميليون انكليزليراسی صرف ايتدی . **Charité**
تاريخ انسانيتده بويله بر صدقه ويرلمش اولدوغی وارمی‌در ؟..] دييور .

خلاصه، بوكونكی مدنيت (كرم) ی اسكيلردن زياده تبجيل ايدييور؛ فقط خيرخواهلغك صوراجرائيه‌سنه پك چوق اهميت ويرييور. بوخصوصده‌كی قناعتی ده صراحتاً خرستيانلغك تعليمات **واجرا** آتی عليهنده‌در . زمانمز افكار عموميه‌سنك **وفلسفه‌سنك** اعتقادنجه **فقر** ومسكنت بر **فضيلت دكل** ، **بلكه** بر وذيلت ده دكل، **فقط محقق** برفلاكت **اجتماعيه‌در** . تسأل ايتمك نه‌قدر عيب ايسه الدن اله ديلنجی‌يه پاره ويرمك دخی اودرجه مقدوح برحركت مضره عد اولونمقده‌در . اونك ايچون مدنی خرستيان مملكتلرنده هرايكيسی‌ده قانوناً ممنوعدر . [morale تعبيرينه باقيكز !]

Chiasma كياسما Chiasma (هرلسانده بو تعبير عيناً تلقی اولونمقده‌در .)

(اعصاب بصريه‌نك اليافی les fibres des nerfs optiques) ، (جوف قحفی cavité crânienne) ده قسماً (تصالب entrecroisement) ايدر . ايشته بوتصالبه (تشريح anatomie) لساننده كياسما ديرلر .

الياف مذكوره بر (حبل cordon) يعنی ايپ تشكيل ايده‌جك صورتده برلشمشدر و (قحف crâne) يعنی **قفا** كميكندن **چيقدقدن صوكره** بر (**غمد** gaine) يعنی قيلف (غلاف!) ايچنده محفوظ اوله‌رق كوزلره كلير واوراده ينه انتشار ايده‌رك (طبقه‌قزحيه iris) ده منتهی‌اولور . **بوصورتله** كوز بيكنده منتهی اولان الياف عصبيه‌نك اوجلرينه (مخروط cône) ديرلر. [بوتعبيره‌باقيكز!] (اهتزازات‌اثيريه vibrations de l'ether) ی (ضيا lumière) و (رنك couleur) طرزنده حس واستشعار ايدن ايشته اومخروطی اعصاب‌اوجلريدر . بونلر صوكره كوزك آرقه طرفنده برلشه‌رك عصب بصرينك قوردونی تشكيل ايدرلركه اوده (مركز رؤيت centre de la vision) ايله متصلدر . (احساسات sensations) بو مركزه واصل اولونجه ضيا ورنك حقنده (شعور conscience) حاصل اولور .

Chiasma اجناس حیوانانده اجرا ایدیلن تدقیقات تشریحیه کوستربیورکه اعصاب بصریه‌نك وضعیتی هرجنسده بردکلدر. بعضی حیوانلرده، خصوصاً حیوانات عالیه‌ده وبزده، الیاف مذکوره‌نك تصالبی قسماً واقع اولمشدر: صاغ طرفدن کلن (حبل بصری cordon optique) ایکی (شرید bandelette) شکلنده آیریلیر وبوشریدلرك بری صاغ کوزك (نصف ایمن la moitié droite)نده دیکری‌ده صول کوزك نصف ایمننده انتشار ایدر . بوصورتله هر کوزبکنده (حلمات حسیه papilles sensitives) ی تشکیل ایدن مخروطلر (les cônes) ك یاریسی برشرید عصبی‌نك، یاریسی‌ده دیکرشریدعصبی‌نك نهایات الیافی‌در . صول طرفدن کلن حبل بصری دخی طبقی بووجهله ایکی شریده آیریلیر واونلرك هربری بر کوزمزك (نصف ایسر la moitié gauche)نده انتشار ایدر .

بووضعیت تشریحیه اقتضاسندن اوله‌رق عینی کوزك یاری الیافی برشرید عصبی، دیکر یاریسی‌ده دیکر شرید عصبی ویردیکی کبی هرایکی طرفك تشکلات عصبیه‌سی براولدیغی ایچون بوترتیبی عرض ایدن (جهاز بصری appariel optique) نك کوروشنه (رؤیت عینینیه vision binoculaire) دیرلر . عینی شیئی ایکی کوزله بردن کورمك وتك کورمك دیمکدر .

فی‌الحقیقه عینی شیئی هرایکی کوزمزك اشتراکیله‌تك کوردوکمزده شبهه قالمامشدر . بر نقطه‌دن ایکی شریده آیریلان حبل عصبی‌نك (سیر trajet)ی مشرحلر طرفندن تحقیق وتتبع اولوندوغی کبی (تشریح مرضی anatomie pathologique) تدقیقاتی دخی کیفیت رؤیتده هرایکی کوزمزك بردن حصهٔ اشتراکنی واضحاً اثبات ایدییور . معهود شریدلردن بری هرهانکی برسببله جریحه‌دار اولورسه ویاخود (تردی dégénérer) ایدرسه‌اوطرفده (فعل رؤیت fonction visuelle) معطل اولویور . مثلا صاغ طرفك شرید عصبی‌سی خراب اولمش ایسه هرایکی کوزك‌ده صاغ طرفی کوراولویور؛ واوتقدیرده انسان، هرشیئك یالکز (نصف ایسر) نی کوره‌بیلیور . مثلا بر چهره‌نك، ویا برچیچکك تام اورطه یرندن ایکی‌یه تقسیم اولونمق اوزره

Chiasma (عمودی برخط une ligne verticale) چکیلمش‌ده یالکز صول طرفه اصابت ایدن یاریسی کوسترلمش ایمش کبی اولویور. ایشته لسان طبابتده (نه‌میانوپسی = hémianopsie) ده‌نیلن (عمای نصف طولانی) بودر . سببی‌ده اعصاب بصریه‌نك وضعیت تشریحیه‌سی‌در . [بوتعبیره باقیکز !.]

آکلاشیلیورکه، بزه‌ر هانکی برشیئی تك کوزله بیله تماماً کورویورز اما هر کوزمزك طبقهٔ قزحیه‌سنده انتشار ایدن الیاف عصبیه‌نك یاریسی صاغدن، یاریسی صولدن کان مستقل شریدلردن صادر اولمش بولوندوغی ایچون عینی کوزمزك صاغ طرفی اوشیئك صاغ طرفنی، صول طرفی‌ده صول یاریسنی مستقلاً کورویور، وهانکی شرید سقطلانیرسه اوطرف کور اولویور .

کوزلری ــ مثلا اکثر بالیقلرده اولدوغی کبی ــ بوسبوتون یان طرفده بولونان حیواناتده بونون الیاف عصبیه بربرینه قاریشمش وکرفت اولمش برحالده‌در . اویله مستقل شریدلر شکلنده آیرلمش وتصالب ایتمش (حزمات عصبیه = faisceaux nerveux) یوقدر . بوصورتله تشکل ایتمش اولان کوزلرده فعل رؤیت (monoculaire) اولور ؛ یعنی ایکی کوزك هر بری‌ده برشیئی تماماً ومنحصراً کورویور، دیمکدر .

اعصاب بصریه‌نك بوترتیبی اجناس حیوانیه‌ده درجات مختلفه اوزره تفاوتلر عرض ایدر . شوکیفیت محقق‌درکه (رؤیت عینیه) ، الیاف مستقله تشکیلاتنه مالك اولان کوزلرك کوروشی‌در وبوتشکیلات نه‌قدر مکمل ایسه هر ایکی کوزك (ساحهٔ رؤیت champ visuel) نده مشترك اولان منطقه اونسبتده بیوك وواسع‌در .

(عصب شامه nerf olfactif) نك الیافی‌ده (سیر داخل دماغی trajet intracérebral) سنده عینی صورتله تصالب ایدییور واوکاده (عصب شامه‌نك کیاسماسی chiasme olfactif) دییورلر .

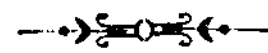
تشریح علمنه دها زیاده مناسبتی اولان بوکیفیتك فلسفیات مسائلی ایله مناسبتی پسیقوفیزیولوژی مسئله‌لرینه تعلقی یوزندندر . بو (تتبعات تحلیلیه études analytiques) کوستریورکه عالم خارجی حقنده‌کی معلوماتمز اول

Chiasma امرده (تلقيات احساسيه acquisition des sens) مزه تابعدر. (مدركاتمز nos perceptions) دخی (اجهزهٔ حسيه appareils sensitifs) مزه صيقی صيقی‌يه تابعدر. بناءً عليه (تشكلات تشريحيه constitution anatomique) مزه باغلی‌در .

بوتون بو تحقيقاتك حكمنه كوره معلوماتمزك (ماهيتاً انفسی subjective par sa nature) وقيمتی اعتباريله (اضافی relative) و (ذاتاً تصوری ونظری essentiellement représentative) اولدوغنی ادعا ايدن فيلسوفلره حق ويرمه‌مك ممكن دكلدر .

آكلاشيليوركه بو كيفيتك (مبحث معرفت épistémologie) مسائل اساسيه‌سيله صيقی صيقی‌يه علاقه‌سی وار ؛ چونكه علم بشرك ماهيتنی، قيمتنی، حدودينی ـ بالاصاله ـ تتبع وتدقيق ايدن مبحث معرفتدر .

[بو مسئله‌لرك مناقشاتی ایچون connaissance, subjectivisme, relativisme, représentation تعبيرلرنده تفصيلاته باقيكز ! .]

Chose شی

Chose	فرانسزجه
Thing	انكليزجه
Ding	آلمانجه
Cosa	ايتاليانجه

(chose) لاتينجه‌نك (قاوزا Causa) كلمه‌سندن مشتقدر ؛ حالبوكه (قاوزا) نك اصل معناسی (سبب) ديمكدر. تعبيرك، بو وجه اشتقاق ايله سبب معناسنه موضوع اولان بر كلمه‌دن تولدی زياده‌سيله شايان دقتدر. آكلاشيليوركه (احساسات sensations) مزه سبب اولان مؤثراته فرنكلر على الاطلاق (شی) ديمشلردر . شو تقديرجه (قوت force) نوعندن اولسون، (ماده matière) نوعندن اولسون بزم اوزريمزده تأثير اجرا ايده‌بيلن عواملك جمله‌سی‌ده (اشيا les choses) صنفنده داخل اولمق لازمكليوركه بوطوغرو

Chose برتوجیه اولسه کرکدر . زیرا پك معلوم اولمقله برابر معنای فلسفیسی هنوز حقیله تعیین ایدیله‌مه‌ین بو تعبیر مهم ـ فرنکجه‌ده ـ هیچ اولمازسه (شیئیت)ك باشلیجه اوصــاف اســاسیه‌سنی متضمن بولونیور : اولا (شی)ك (آفاقی وخارجی objectif, extrinsèque)و(مشخّص concret) . (موجودیت فردیه existence individuelle) اولدوغنی وبو حیثیتــله (اراده volonté) مزه قارشی قویمق صورتیله بزده ایقاع تأثیر ایدوب احساساته سببیت ویردیکنی ـ کلمه‌نك معناسی ـ ایما ایدییور .

فی‌الحقیقه شــیئك (حد ذاتنده en-soi) نه اولدوغنی بیلمه‌دن ادعا ایده‌بیلیرزکه : برشی، هرنه اولورســه اولسون بزم ارادتمزه تابع اولمایان، وجدانمز خارجنده مستقلاً موجود بولونان و حین تماسمزده هرهانکی بر وجهــله اجرای تأثیر ایدن بر (وارلق être) در . (مبحث معرفت épistémologie) دائره‌سنده تحقیقات اجرا ایدنجه آکلایورزکه بز بویله، ارادتمزك دخلی اولمایه‌رق، حس ایتدیکمز (تأثرات affections)ی دائما کندی نفسمز خارجنده بر (عامل agent) ه اسناد ایتدیکمز ایچون حقیقتنی بیلمه‌دیکمز اوعامله ودها اونك کبی بالجمله مؤثراته (شی) و (اشیا) دییورز. (تدقیقات تحلیلیه‌وروحیه)دن آکلاشیلیورکه ارادتمزه قارشی قویان عواملك جمله‌سنی نفسمزدن غیری برر (شی) عد ایدییورز واشــیانك (موجودات خارجیه existences extrinsèques)دن، یعنی مستقل ومنفرد وارلقلردن عبارت اولماسی اعتقادی بوطویغومزدن ایلری کلییور. مع‌مافیه اشیانك حقیقت حالده نه اولدقلرینی بیلمیورز . چونکه مابعدالطبیعیات حالا (حقیقت اشــیا la Réalité des choses)ی آرییور وبوبابده ویردیکی معلومات آزچوق معقول ونامعقول برطاقم فرضیات معتبره‌دن باشقه برشی دکلدر. اکر بز حقیقت اشیایی بیلمش اولسه‌یدق مابعدالطبیعیات نامنه برعلم اولمازدی، چونکه اونك باشلیجه موضوعنی تشکیل ایدن مسئله حل اولونمش بولونوردی؛ وبناءً علیه آرتق اووادیده تحقیقاته لزوم قالمازدی. اویله ایسه بزم تورکجه‌مزده (شی) مقابلی اولان نسنه تعبیری پك کوزل وپك فیلسوفانه بر کلمهٔ اصطلاحیه‌در. زیرا اصلی (نه‌ایسه نه ؟!) در .

Chose دیمك اولیورکه بزاشیانك حقیقتلرینه نظرله دکل حواسمزه اجرا ایده بیلدکاری تأثیراته کوره طانییورز؛ یعنی (اوصاف محسوسه qualités sensibles) لرینه کوره و آنجق اوقدر بیلیورز. (اوصاف اشیا) دیدیکمز کیفیاته کلنجه اونلر بزم کندی (احساسات معینه sensations déterminées)مزدن عبارتدر؛ بونك بویله اولدوغنده شبهه قالمامشدر.

بویله عمومی و اولدقجه مبهم برمعنا ایله تلقی ایدیلن (شی) تعبیری، (جوهر substance) و (عین entité) دن فرقلی دکلدر. [بو ایکی تعبیره باقیکز ! .]

هرحالده عموم متفکرینك تعریفات و تلقیاتنده ائتلاف ایتدکاری نقاط اساسیه یه نظراً (شی)، عالم خارجیده مستقل و (فردیت individualité) ی ایله معین بر (موجود) در. مع مافیه بو تعریف، بسیط اولدوغی ایچون متفکرینك همان هیچ برینی تمامیله ممنون ایتمه مش و هرکس بوکلمه یی کندی مذهب فلسفیسنه توفیقاً تفسیره چالیشمشدر. بوتون فیلسوفلرك بو بابده کی فکرلرینی صیره سیله عرض و تنقید ایتمك، مابعدالطبیعیاتك تاریخ تکاملنی یازمق دیمکدر؛ زیرا مابعدالطبیعیاتك باشلیجه موضوعی [دائماً تحول اوزره بولونان شو موجودات و مکوناتك اساسنی تشکیل ایدن شی] در. بر ضرورت منطقیه الجاسیله (لایتغیر immuable) فرض ایتمکده مضطر بولوندوغمز او شیئك ــ حد ذاتنده en elle même ــ نه اولدوغنی اکلامقدر. بو حیثیتله تصور اولونان بر (شی)، بوتون موجوداتك اساسی، مایه سی و جوهری اولدوغی کبی، بالذات لایتغیر فرض ایدلدیکی ایچون دخی حرکتك منبعی و مصدری اولمق لازمکله جکی جهتله کائنات و حادثاتك (علت اولی cause première) سی بیلنمشدر. بناءً علیه بو جهتدن دخی مسئله نك مابعدالطبیعیاته خاصةً تعلقی ظاهردر. زیرا علت اولادن ــ بالاصاله ــ بحث ایدن علم آنجق مابعدالطبیعیاتدر.

[بو خصوصده تفصیلات آلمق ایچون changement, métaphysique, cause کلمه لرینه باقیکز !] (تبدل changement) کلمه سنده اوزون اوزادی یه ایضاح ایدلمش اولدوغی وجهله (ماهیت شی l'idée de la chose) حقنده فیلسوفلرك اعتقاد عامیانه دن انحراف ایدوب آیرلماسنه و بو یوزدن مسائل

Chose

مابعدالطبیعیه‌نك ظهورینه سبب متفکرین انسانیتك (حرکت mouvement) و (تبدل chang.) حقنده ملاحظات مخصوصه‌یه کیریشمك مجبوریتنده بولونمالریدر . بویله هردم متحول اولان شیلرك بالذات وفی‌الحقیقه موجود اوله‌بیلمه‌لری احتمالنه عقل ایردیره‌مه‌دکلرندن طولایی، قدمای فلاسفه کائنات وحادثاتك ضمننده بر وجود مستقل یعنی (برشیٔ حقیقی une chose réelle) اولماسی لزومنه قویاً تحصیل قناعت ایتمشلر واونك نه اوله‌بیله‌جکنی تحقیقه قویولمشلردر مابعدالطبیعیات ده‌نیلن علمك منشأی فیلسوفلرك بوخصوصده‌کی اندیشه‌لری اولمشدر . اونلرك آرادقلری شی ، شوکوردوکمز وتماس ایتدیکمز (اشیای محسوسه les choses sensibles) نك اصلنی وسرمایه‌سنی تشکیل ایدن یکانه (وارلق l'être) اولدوغی ایچون اونی — بوتون شوموجودات متحوله‌نك عرض ایتدیکی — کیفیات مختلفه‌دن عاری وبناءً علیه لایتغیر اوله‌رق تصور ایتمشلردی ؛ چونکه وارلقلره عارض اولان تغیراتی ، بز آنجق خواص وکیفیات اشیانك تبدلاتیله ادراك ایده‌بیلیرز. اونك ایچوندرکه بالجمله اوصاف وکیفیاتدن معرا اوله‌رق تصور ایدیلن بر وارلغك (لایتغیر وقیوم) اولماسی اقتضا ایده‌جکی دخی — منطقی برمجبوریتله — فرض وتسلیم ایدلمشدی. دینلك که مابعدالطبیعیونك علت اولی وحقیقت اشیا اولمق اوزره آرادقلری (شی) ، هرکسك کوروب بیلدیکی شیلرك هیچ بری اولمایوب (وجود صِرف existence pure) ایدی؛ نته‌کیم حکمای عرب اوکا (وجود البَحت) دیمشلردرکه (صِرف وارلق) معناسنه کلیر ، وهرتورلو اوصاف وکیفیاتدن واعراضدن معرا ومبرا اولان (جوهر محض) دیمکدر . بویله بر وارلغك — فرض اقتضاسی — (اضافات rapports, relations) ی اوله‌مایه‌جغی ایچون اوکا (وجود مطلق l'Etre absolu) دخی ده‌نیلمشدرکه اصطلاحده بلکه الك مشهور اولان تعبیر بودر .

بوتون السنهٔ متمدنه‌یه و عربجه‌یه بو تعبیرات یونان قدیم فیلسوفلرندن انتقال ایتمشدر . خصوصاً مابعدالطبیعات مباحثنی حسن صورت وترتیب اوزره تدوین ایدوب برعلم شکلنه قویان واونك اصول وارکاننی وضع ایدن (ارسطو

Chose (Aristote) بومبحثده برطاقم تعبيرات معينه وضع ايتمشدركه حالابوكونه قدر اصطلاحات معتبره‌دن اولمق اوزره مستعمل‌درلر .

[بوخصوص ايچون être كلمه‌سنده تفصيلات واردر . باقيكز !]

(قرون‌وسطا عرفانی culture du moyen âge) نی لايقيله تمثيل‌ايدن (مدرسه فلسفه‌سی la phil. scholastique)عندنده (chose) كلمه‌سی فوق‌العاده بر اهميت احراز ايتمشدی؛ اوقدركه كرك اسلام كركسه خرستيان سقولاستيقلرنجه(مابعدالطبيعيات la métaphysique) مسائلنك بو(شيئيت) عقده‌سيله‌هرجهتدن‌رابطه وعلاقه‌سی كوزه‌ديلمش وغايت جدّی همده‌سوركلی مباحثاته‌بو سببله ميدان آچيلمشدی .

متفكرين‌اسلاميه ميانده صاحب‌مسلك متكلميندن واك‌بويوك منقديندن علّامهٔ مشهور (قاضیٔ عضدء عبدالرحمن ابن احمد الايجی) نك (مواقف) ناميله معروف اولان اثرنده ايكنجی موقف ـ همان باشـدن نهـايتنه‌قدر ـ اومباحثاته حصر اولونمش وحتی اوموقفك مقصـد سـادسنه الحاق اولونان (خاتمه) ، (شی) لفظنك اصطلاحده معتبر اولان معانیٔ مختلفه‌سنی شرح وتعريف ايچون يازلمشدر .

ايكنجی موقفك موضوعاتنی تشكيل ايدن مسائلك نه‌طرز اوزره تذكر ومناقشه ايدلديكی تدقيق اولونورسه (شی) مسئله‌سنك صورت تولدی عياناً مشاهده ايديله‌بيلير. بحثك اهميتنه‌بناءً بوبابده براز ايضاحاته لزوم‌كورويورم.

او مهم كتـابك موقف ثانيسی (قسمت معلومات division des connaissances) بحثی‌ايله افتتاح‌ايدر. (شی‌وشيئيت‌مسئله‌سی) ايشته‌بوبحثك مناقشه‌سندن‌طوغمشدر. بحث‌آچيلير‌آچيلماز معلوماتك‌يالكز موجوداته دكل، موهومات‌ومعدوماته‌دخی شمولی‌وتعلقی‌دوشونولمش وبوملاحظه ـ پك‌طبيعی ومنطقی‌اوله‌رق ـ جريان‌بحثی(وجودوعدم l'être et le néant)مسئله‌سنه سوق ايتمشدر . فی‌الحقيقه :

مادامكه معلوماتمز يالكز موجوداته منحصر دكلدر ؛ معدومات و حتی ممتنعات بيله علم بشر متعلقاتندندر ، چونكه فرضا (اجتماع نقيضين) ك بر

Chose (امر ممتنع fait impossible) اولدوغنی بیلیورز ! ومادامکه (معلومیت cognoscibilité) دیمك بر طاقم اوصاف وکیفیاتك ثبوت وتحقق ایله (ماهیت concept)ك تعینی دیمکدر ؛ اوحالده (معدوم)ك برجه (موضوع علم objet de connaissance) اولهبیلمهسی صحیحاً غریب وحلّی کوچ برمسئلهٔ غامضه تشکیل ایدر . زیرا حقیقت حالده (معدوم) نامنه برشی یوقدر . یوق اولان شی ناصل معلوم اولهبیلیور ؟! .

دییه دوشونمك ممکندر .

ایشته اسلام سقولاستیقلری معلومات بشریهیی تقسیم وتصنیفه ابتدار ایدرایتمز بویله برسوأل مشکلك حضورنده بولونمشلردی .

بوراده ذهنلری تشکیك وتشویش ایدن جهت، معلومات ایله موجوداتی (برطوتمق confondre) خطاسی ایدی . بوكاده باشلیجه سبب، سقولاستیق مباحثنك (نفس الامر le fait même) دن زیاده کلمات اوزرینه مؤسس اولماسی ایدی . مدرسه حکماسی هر کلمهنك مطلقا برمعناسی اولدوغنه باقهرق، بهمه حال برمدلول حقیقیسی اولماسی لزومنهده اینانیردی . اوتقدیرجه [بر اسمك مطلقا مسمّاسی واردر ؛ بر (فکر idée) بر (شی chose)در، ویاخود برشیئه معادلدر] ظن ایدردی . مثلا (عنقا) بر موهوم قوشك اسمیدر وبویله بر قوش اوصاف متمایزهسیله متصور اولدوغی ایچون برجه هویتی معین ومعلومدر . فقط اوقوش آنجق تصوراً موجود اولدوغندن عالم خارجیده (متحیّز برشی une chose occupant l'espace) دکلدر . بونی همان هرکس بویله بیلیوردی . بوراده بالخاصه موضوع بحث و وسیلهٔ مناقشه اولان (معدوم) کلمهسی دخی، صریح ومعین بر معنا افاده ایدر بر (لفظ) در . واقعا بر (فکر) ه دلالت ایدر ؛ بوخصوصده هیچ شبههیه محل یوق ! . مع مافیه ـ پك غریبدرکه ـ او فکرك (عالم خارجی) ده حقیقتاً موجود، یعنی مکانده هویت شخصیهسیله مستقلاً متحیّز برشیئه ـ بهمه حال ! ـ دلالت ایتمهسی لازمکلهجکی جای بحث اولمش ومناقشهسی عصرلرجه سورمشدر .

Chose ایشته ایکنجی خطوهٔ بحثده دخی بو مناقشه آچیلمشدی . سقولاستیق فلسفه‌سنك سرمایهٔ عرفانی تشکیل ایدن معلومات موروثه میاننده ارسطودن افلاطوندن ودها برچوق یرلردن وشخصلردن انتقال ایتمش بر خیلی افکار ونظریات متخالفه واردی که دیرمه چاتمه ترتیب ایدلمش و آره‌لرنده‌کی ضدیت اساسیه‌یه رغماً — یاموق ایپلکی قدر مقاومتسز — بر رابطهٔ منطقیه ایله یکدیگرینه الصاق و الحاق اولونمشدی . مدرسه فلسفه‌سی، موضوعات ونظریاتی اعتباریله بویله (دەوشیرمه éclectique) بر سیستم، یعنی کلیشی کوزل طویلانوب ترتیب ایدلمش بر (منظومهٔ معلومات) تشکیل ایدییوردی .

[scholastique و eclectique کلەلرنده ایضاحاته باقیکز .]

مثلا : افلاطونك مشهور (ماهیات نظریه‌سی théorie des idées plato-niciennes) ایله بو نظریه‌یی قطعیاً رد وابطال ایدن ارسطونك (کمال‌اول entéléchie) نظریه‌سی ودها بویله برچوق فرضیات متناقضه مدرسه‌لرده عینی درجهٔ اعتباره مظهر اوله‌رق هپ برآراده تعلیم ایدیلیوردی .

معلوم اولدوغی اوزره افلاطون ماهیاتك (غیرمجعول) یعنی یارادلمامش اولدوغنی و (مثل ازلیه prototypes éternels) دن بولوندوغنی ادعا ایدردی ؛ بناءً علیه مستقلاً موجودیتلرینه دخی ایناندیردی . ارسطو ایسه بونلرك (کلیات universeaux) دن عبارت اولدوغنه و (معقولات ثانیه) قبیلندن عد ایدلمه‌سی لزومنه قطعیاً قانع ایدی .

[idée, archétype و universeaux تعبیرلرنده ایضاحاته باقیکز !]

بوتشوش افکار ایچنده آچیلان واساساً (وجود وعدم) مسئله‌سنه تعلق ایدن بویله بر بحثی قولای قولای قاپامق وعقدهٔ اصلیه‌سنی حل ایتمك ممکن دکلدی .

مزاجلرینك اقتضاسنه تبعاً افلاطونك افکار ونظریاتنه میل و اونك تعلیماتنی ترجیح ایدنلر — بالطبع — ماهیاتك و بالجمله (مجردات ذهنیه abstractions mentales) نك ثبوت وتحققنه قائل بولونیورلردی .

[جنسیت ونوعیت، بیاضیت وسوادیت البته ماهیاتدندر . بونی تسلیمده

هرفرقه متحدالرأی‌در . حالبوکه او ماهیات عالم خارجی‌ده تحقق ایدییور : Chose
موجودات حقیقیه میاننده برسورو اجناس و انواع مختلفه فرق ایدییورز .
نته‌کیم برچوق سیاه شیلر وبرچوقده بیاض شیلر کورویورز . کذلك عالم
خارجی‌ده بر (امر ممتنع) ویاخود (معدومیت) دخی تحقق ایده‌بیلیور .]
دیه دوشوننلر یك چوقدی . هله ماهیاتك (غیر مجعول) یعنی یارادلمامش
وازلی‌ـ‌ابدی (انموذج type) لر اولماسی ادعاسنده مصربولونان افلاطونك
ماهیات مذکوره‌یی (حقایق اشیا les réalités des choses) اولمق
اوزره تلقی و قبول ایتمش بولونماسی ، اونلرك (مجردات صرفه pures
abstractions) دن اولماسی احتمالنی قطعیاً ردایدییورایدی . فضله اوله‌رق ،
فرق مخالفه اربابی آره‌سنده بعضی فطین آدملر ، یك تحف مثاللر ایراد ایده‌رك
بالخاصه اهل سنت اربابنك ذهننی جداً تشکیکه موفق اوله‌بیلیورلردی .
مثلا : [سراب le mirage] ، بر (امر عدمی) در ، یعنی موجود اولمایان
برشی‌در . اصلی فصلی اولمادیغی بالتجربه ثابتدر . حالبوکه (عالم آفاقی
le monde tangible = le monde spatial) ده عیاناً کورولویور .
دیمك که (معدومات les non-êtres) مکانده متحیّز وبناءً عالم خارجی‌ده
موجود ومتحقق اوله‌بیلیور ایمش !.] دییورلردی .

سراب دیدیکمز حادثهٔ غریبه‌نك سبب حکمتی وحقیقتی هنوز (علماً
scientifiquement) آکلاشیله‌مامش بولوندوغی کبی (حادثات مشخصه
phénomènes concrets) ایله (حادثات انفسیه phénomènes
subjectifs) آره‌سنده‌کی فرق مهمی لایقیله ادراك واذعان ایده‌جك قدرده
(تحلیلات فلسفیه و روحیه ـ analyse philosophique et psycholo
giques) ده ایلری کیدیله‌مه‌مشدی . اوندن دولایی اولمق کرکدرکه
یوقاریده مثال اوله‌رق نقل ایتدیکم قیاس سفسطی قولای قولای جرح
و ابطال ایدیله‌میوردی .

یك مختصر اولمقله برابر ویردیکم شو ایضاحاتدن آکلاشیلیورکه
ـ موضوعات مختلفه‌یه تعلق اعتباریله ـ ذاتاً مشوش اولان بوبحث مشهورده

Chose اذهان متفکرینی بوسبوتون تشویش ومسائل متنوعه‌یی هرج ومرج ایدوب براقان برچوق سببلر وارمش . بونلرك الك مهملرینی تعیین ایتمك ممکن‌در . اولا ، کلماته فضله اهمیت عطف ایدوب مدلوللرینه مطلقا وجود ویرمك خطاسی وار . ثانیاً ، معلومات بشریه‌نك ـ باسرها وبتمامها ! ـ (انفسی subjectif) و (اضافی relatif) ایدیکی حقیله بیلنمیور ؛ وبناءً علیه وقوعی برجه محقق وهر تورلو شبهه‌دن وارسته بولونان بر (حادثه phénomène)نك بهمه‌حال عالم خارجی‌ده مستقلاً موجود برشیئه دلالتی وتعلقی لازمکلمیه‌جکی دخی بیلنمیور ؛ (حقایق انفسیه vérités subjectives) ایله (حقایق آفاقیه réalités objectives) آره‌سنده‌کی فرق مهم ادراك واذعان ایدلمش اولسه‌یدی : [سراب ، بر (حادثه اولمق حیثیتیله en tant que phé- nomène) آنجق بر (حقیقت انفسیه) در ؛ فقط ایشته او حیثیتدن طولایی عالم خارجی‌ده وجودی یوقدر واولماملق لازمکلیر . بناءً علیه آنجق (حادثی phénomenal) اوله‌رق وجودی واردر . بر (عین ثابته entité fixe) یعنی باشلی باشنه قائم بر (وارلق) دکلدر. واقعا (صحیح vraie) بر حادثه‌در ، اما (حقیقی réelle) برشی دکلدر .] ده‌نیله بیلیردی .

ینه بو قبیلدن اوله‌رق بر (فکر idée) لك مطلقا برموجود حقیقی‌یه تقابل ایتمه‌سی لازم کلیه‌جکنه دائرده ذهنلر قطعیاً قرارداده دکلدی . بوخصوصده (ماهیات نظریه‌سی) نك یعنی (فلسفهٔ فلاطونیه philosophie platonicienne) نك تأثیر کلی‌سی اولمش بولوندوغنه شبهه یوقدر .

[بوتون بو تعبیرات اصطلاحیه‌یه باقیکز . هر بحث ایچون تفصیلات کافیه ویرلمشدر !]

معمافیه اصل ذهنلره صیقینتی ویرن وبحثك جریان طبیعی ومنطقی‌سنی شاشیرتان شی ، عقائد دینیه و (نصوص مسلّمه dogmes acceptés) نك (روح فلسفی esprit philosophique) یه شدتله تحکمی ایدی . ذاتاً (سقولاستیق) لکك (صفت کاشفه la caractéristique) سی فلسفه‌نك اعتقادات دینیه‌یه تابعیتی ومنافعنه خدمتکار اولمق مجبوریتی ایله محکومیتی‌در .

(اصول کلام la méthode dialectique) ی فلاطوندن وفلاطونیلردن Chose
اقتباس ایدن مدرسه حکماسی بلا قید احتراز بر حقیقت تحری ایتمك ایچون
دکل، آنجق دینك (نصوص اساسیه dogmes fondamenteaux) و
(احکام اعتقادیه articles de foi) سنی ـ احرار فلاسفه‌نك نفوذینه قارشی ـ
مدافعه ایده‌بیلمك وممکنسه فیلسوفلری کندی سلاحلریله اولدورمك ایچون
تفلسف ایتمك ضرورتنه دوشمشلردی . اونلك ایچوندرکه مستقلاً دوشونمك
امکانی هر یولدن سد وبند ایتدیلر. بناءاوسببله‌درکه مسائل فلسفیه ایله نصوص
دینیه اکثریا تعارض ایدر وبحثك جریان منطقیسی ـ احکام اعتقادیه‌نك
غلبهٔ تأثیریله ـ همان دائما تضییق آلتنده بولوندوغندن ، نه‌زیله بوزوله بك
غریب وغیر طبیعی بر سیر معوج تعقیب ایده‌رك زوراکی وفضولی برطاقم
نتایجه پیوسته اولوردی . بوصورتله استحصال اولونان نتیجه‌لر بعضاً بك مهم
ورفع اولونماسی جداً مشکل (تناقضلر contradictions) تشکیل ایدردی.
[scholastique تعبیرنده بوخصوصاته دائر بك مفصل ومدلل بحثلر
ومثاللر واردر . باقیکز !.]

(شی) تعبیرینك ایقاع ایتمش اولدوغی مباحثه‌ده دخی بو صیقینتی‌یه
ایکی مثال عرض ایده‌بیله‌جکم‌که بریسی جناب حقك بر (شی) اولوب
اولماماسی مسئله‌سنه تعلق ایدر، دیکری دخی (رب النوع type spécifique)
دعواسنه عائددر . همان قریباً بومسئله‌لر حقنده ایضاحات کله‌جکدر .

شو بحثك جریان طبیعیسنه اتباع ایدوب کیدرکن اومسئله‌لره بالضروره
تماس ایده‌جکز . اوزمان اسلافك طرز محاکمه‌لرینی دها زیاده ایضاح ایله
عرض ایده‌جکم .

اونلر معلومات صنفنده داخل بولونان معدومات وممتنعات ایله برابر بالجمله
موجوداتك تقسیم وتصنیفی بحثنده اك مهم واساسی بر نقطه اولمق اوزره
ابتدای امرده (ثبوت postivité) مسئله‌سنی موقع مناقشه‌یه وضع ایتمشلر ،
و بنم ظنمجه حقیقتاً بحثه اورادن باشلامق اك طوغرو یوله ایلك خطوه‌یی
آتمق دیمکدر . موجوداتك (ثابت positif) شیلر اولدوغنده هیچ برفرقه
اربابی هنوز شبهه‌یه محل کورمه‌دیکی ایچون، مسئله : [المعدوم ثابت ام لا]

Chose یعنی [معدوم ثابت برشیمیدر ؟ یوقسه (منفی négatif) میدر ؟ .] شکلنده وضع اولونمش و مناقشه معدومك عالم خارجیده صحیحاً وجودی اولوب اولمادیغنی مذاکره وتحقیق کیفیتنه حصر ایدلمشدر .

بوکون هیچ شبهه قالمامشدرکه سقولاستیق متفکرینی بوغریب دوشونجهلره ـ بدایت امرده ـ سوق ایتمش اولان خطا ، معلومات ایله موجوداتی برطوتمق وبالنتیجه (شی) ایله (فکر) ی متساوی ومتعادل عد ایتمك یا کلیشلغی اولمشدر .

بناءً علیه بوقاریده عرض اولوندوغی (شکل سفسطی forme sophistique) اوزره وضع ایدیلن سوأله مختلف فرقهلر، مختلف جوابلرله مقابله ایتمشلردرکه اوزون اوزادییه اونلری بوراده عرض وتفصیل ایدهجك دکلم .

[بو تفصیلات connaissance ,être و néant کلمهلرنده بسط وتنقید ایدلمشدر . باقیکز ؟]

یالکز بو مبحثه خاصةً تعلق اعتباریله اومناقشاتك شو جهتی شایان دقتدرکه (معتزله les mo'tazalites) نك برقسم کلیسی ایله حکما (یعنی ارسطو وفلاطونك اصول فلسفهسنه اتباعاً دوشونن متفکرین اسلام !.) ، معلوماتك ـ یالکز موجوداتی دکل ـ (معدومات les non-êtres) ی دخی متناول ، یعنی محیط وشامل اولدوغنه باقهرق اونلرك دخی (ثبوت positivité) نه حکم ایتمشلر ، و (موجود l'être) ، ایله (معدوم non-être) آرهسنده (واسطه intermédiaire) اولمق اوزره بر (حال) قبول ایتمشلردر . بو حال، (حکمت صوفیه philosophie mystique) اصطلاحندهکی (حالت وجد état d'extase) دکلدر ؛ بر (آن غیرمنقسم moment indivisible) دهدکلدر. (وار) ایله (یوق) آراسیدر.

کندیلرینی (اهل الحق gens de la vérité) تسمیه ایدن اهل سنت، بو بحثده (عقل سلیم bon sens) ایله دوشونهرك معدوماتك ثبوتنی قطعیاً انکار وبوسبیله بالطبع حالك وجودینیده نفی ایتمشلردر . بوکون زمانه فیلسوفلرینك فکری دخی بودر ؛ وبو فکر طوغرو کورونور . نتهکیم

شواوزون مناقشه ـ بعضی افکارك معدوماته تعلق اعتباریله ـ حکمای اسلامك Chose
نظردقتنی بوکیفیت مهمه یه جذب ایدوب (وجود ذهنی être rationnel)
لهنده کی دعوالرینه اساس تشکیل ایتمشدی. بحثك بو (صفحه phase)سنده
دخی (اشاعره les asharites) یعنی اعاظم اهل سنتدن اولان (ابوحسن
حسن الاشعری) نك اتباعی و پیروانی ـ بوکون پك معقول کورونن ـ
مسلکلرندن ذره قدر انحراف ایتمیه رك رأی ویرمشلر و (وجودذهنی) نی
قطعاً انکار ایدوب معدومك (نفی صرف pure négation) دن عبارت
اولدوغنی قوتله ادعادن چکینمه مشلردر .

بز اسلافمزك بو مباحثات فلسفه یه سنی دقت ومراق ایله تعقیب ایدرکن
(مدرسه فلسفه سی la philos. scholastique) نی الك زیاده اشغال ایدن
(مسائل مغلقه questions abstruses) نك نه سبب ونه صورتله تولد
ایتدیکنی ده عیاناً کوره بیلیورز: شبهه یوقدرکه بوتون قرون وسطا متفکرینی
عصرلرجه مدت مناقشه لرله اشغال ایدن (اسمیه nominalisme) و (حقیقیه
réalisme) مسئله لرینك منشأی بومباحثه لر اولمشدر . (وجودذهنی) نی
قبول واوکا بناءً معدوماتك ثبوتنی ادعا ایتمك ، البته (ماهیات idées
platoniciennes, concepts) لك (اعیان ثابته entités immuables) دن
اولماسی، [یعنی مستقلاً موجودیتی] اعتقادیله صیقی صیقی یه علاقه داردر .
بواعتقادك مشهور عالم اولان (نظریهٔ فلاطونیه théorie platonicienne
des idées) ده عمده واساس تشکیل ایتدیکی ده معلومدر. بناءً علیه متفکرین
اسلام میاننده بودعوایی کودنلر (رهآلیست) ، یعنی (فلاطونی مذهب)
ایدیلر دیمکده هیچ تردد ایتمم . کذلك وجودذهنی ادعاسنی رد ومعدوماتك
ثبوتنی انکار ایدوب اونلری (نفی صرف) معناسی افاده ایدر برطاقم بوش
کلمه لر ومسماسز اسملر اولمق اوزره تلقی ایتمش اولان متکلمین اهل سنت
دخی ـ تام معناسیله ـ (نومینالیست nominalistes) صنفنی تشکیل وتمثیل
ایدییورلردی دیمکدر .

[conceptualisme, réalisme, nominalisme ایله universeaux
تعبیرلرنده بو بحثلره دائر اوزون تفصیلات ویرلمشدر . باقیکز !]

Chose

بو ادعامك موافق نفس‌الامر ومقرون حقیقت اولدوغنی ، مناقشات واقعه‌نك طرز جریانی ایله کیردیکی (صفحات متعاقبه phases successives) دخی کرکی کبی کوستروب اثبات ایدییور : فی‌الحقیقه بو (تقسیم معلومات) بحثی وجود وعدم مناقشه‌سنی استلزام ایتدکدن صوکره ، معدومك ثابت اولوب اولمادیغنی تذکر ایدیلیرکن وجود ذهنی مسئله‌سنه تماس ایدیلیور . اواثناده (وجود) ی لایقیله تعریف ایتمك ضرورتی ده حس اولونیور وعینی زمانده منطقی بر مجبوریت سائقه‌سیله وجودك یعنی وارلغك ، موجودات آره‌سنده بر (وصف مشترك qualité commune) اولوب اولمادیغی و دیکر طرفدن ده وارلغك ـ هر موجود اولان شی کبی ـ باشلی باشنه موجود برشی عدا یدیلوب ایدیله‌میه‌جکی موضوع بحث اولویور . بوسببله‌درکه ماهیتله ووجودك علاقه‌سی دوشونولویور ؛ اوده اوزون بر مناقشه‌یه میدان آچیور : [وارلق نفس ماهیت می‌در ؟. یوقسه ماهیتك برجزئی می‌در : یاخود ماهیت اوزرینه منضم بر باشقه شی‌میدر ؟.] سوأللرینه جواب ویره‌بیلمك ایچون ـ بالطبع ـ هر فرقه کندی اعتقادینه موافق برادعا ایلری‌سوره‌رك اونی مدافعه‌یه غیرت ایدییور .

بو اوزون مناقشه (وجود خارجی) و (وجود ذهنی) یعنی ماهیات مسئله‌لرینه تعلقی طولایی‌سیله ـ بالضروره ! ـ (نومینالیزم nominalisme) ایله (ره‌آلیزم réalisme) مجادله‌سنه منجر اوله‌رق بر وادئ مخصوص تعقیب ایتمکله‌براز تصفی ایدوب دها صریح بر شکل آله‌رق موضوع حقیقیسنی کشف ایدییور : [المعدوم شیئ ام لا] سوألنی وجوده کتیرییور . آرتق بوتون متفکرین ، [معدوم برشی می‌در؟. یوقسه دکلی‌در؟.] مسئلهٔ عجیبه‌سنی حل ایتمك ایچون یکی برباب مناقشه آچوب کمال جدیتله بوخصوصده بیان ملاحظه ایتمکه کیریشیورلر .

بوتون بو مباحثه‌لرده بالخاصه (سقولاستیق) فلسفه‌سنك طرز تفکر ومناقشه‌سنه الك کوزل بر نمونه تشکیل ایدن مسئله ، (معدومك برشی اولوب اولماماسی) در . بوکون بزم نظرمزده بویله برغریب سوأل (باطل بدیهی

Chose absurde) در. اوكا جواب تدارك ايتمك ايچون ذهن يورانلرك سلامت عقلندن بيله اشتباه ايدرسه‌ك معذورز . بالخاصه ايى بيليرز وتسليم ايده‌رزكه (معدوم) كلمه‌سى لسانمزده موجود اولمقله، اولفظك معناسنه (حقيقتاً réellement) دلالت ايده‌بيله‌جك برشيئك صحيحاً ومطلقاً عالم خارجى‌ده موجود بولونماسى، اقتضا ايتمز . بو معلومدر. اكر (معدوم) ديديكمز وقت، بو لفظك معناسنه - فى الحقيقه تقابل ايده‌جك بر (شى chose) اولسه‌يدى ، ايشته او - هرنه‌ايسه!؟ - صحيحاً موجود اولوردى؛ اوكا آرتق (معدوم) ده‌يه‌مزدك !. يعنى بو كلمهٔ توصيفيه‌يى او شيئه عطف ايتمك نه‌لساناً نه‌ده منطقاً طوغرو اوله‌بيليردى. زيرا (شى) - ينه سقولاستيق حكماسنك تعريف مقبولنجه - [خارجده مُنحاز وهويت شخصيه‌سيله ممتاز برموجود حقيقى] در. بناءً عليه مكانده كنديكندينه خصوصى بر يراشغال ايدن حقيقى بر وارلقدر. (معدوم) تعبيرى بويله بر شيئه دلالت ايتمه‌دكدن ماعدا وارلغه قارشى (نفى صرف pure négation) افاده ايتمك ايچون موضوع ايچى بوش بر كلمه‌در . - يوقاريده ديديكم كبى - معين بر معناسى واردر ؛ فقط خارجده مدلول حقيقى‌سى يوقدر، چونكه هيچ برشيئه دلالت ايتمز وايتمه‌مك ايچون قوللانيليرر.

كمال صراحتله كورولوركه بويله بر سؤال وضع ايتمك لفظ اوزرينه بر مسئله احداث ايتمكدر . بناءً عليه سقولاستيق اصولنك براى نمونه‌سنى بو سؤالك هم شكلنده همده متضمن اولدوغى مسئله‌ده كوره‌بيليرز . [معدوم ثابت مى‌در ؟.] ديمك؛ [يوق، حقيقتاً وارمى‌در ؟.] ديه‌نك عينى، فقط عربجه‌سيدر . بوكون بز نه‌بويله بر سؤال وضع ايده‌رز، نه‌ده اونى جوابه لايق كوررز . چونكه شو شكليله بر (تناقض لفظى contradiction dans les termes) نك پك صريح بر نمونهٔ افاده‌سيدر. ده‌مين سويله - ديكم كبى [يوق خارجده ثابت اولسه‌يدى، وار اولوردى. دكلسه، ديمك كه يوقدر . بالعكس ، يوق ظن ايتديكمز، هرنه‌ايسه وصحيحاً خارجده ثابت بولونيورسه اوكا آرتق (يوق) ديه‌يز (وار) ديرز . مسئله‌نك بوندن زياده بحثه تحملى يوقدر . الفاظه وجود واهميت ويروبده : عجبا [يوق،

Chose وارمی‌در ؟. یوقسه یوقیدر ؟.] دیه بحث آچوب اوزون‌اوزادی‌یه فکرلر بیان ایتمك (سوفسطائیه sophistes) یه یاقیشیر برطرز تفلسفدر . واقعا بز بوصورت‌اوزره برسوال وضع ایدن اسلاف حکمانك نه‌قصد ایتدکلرینی وهانکی مسئله‌یی حل ایتمك تشبثنده بولوندقلرینی پك اعلا بیلیورز . فقط ابتداءً وضع اولونان سوالك شکلاً (فساد vice) ینی ومادةً (سقامت défectuosité) نی نظردقته عرض‌ایتمکله، بن سقولاستیق‌فلسفه‌سنك (اصول méthode) اعتباریله الك اساسلی قصورینی ابراز ایتمك ایسته‌دم . بوصورتله وضع ایدیلن سوالرك مناقشه‌سی غایت غریب نتیجه‌لر ویریر وبرچوق (مسائل‌مجهوله questions factices) تولید ایدرکه برینك اصلی یوقدر.

بز عینی مسئله‌یی تذکر ایچون سوالی باشقه برشکلده وضع ایده‌بیلیرز . [هرفکر مطلقا خارجده برشیئه تعلق وبناءً علیه هرماهیت بهمه‌حال تحقق ایدرمی ؟ . ایتمزمی ؟ ..] دیرز ؛ وبوصورتله (سقولاستیسیزم) ك داعی اوله‌بیله‌جکی محظورلردن امین اوله‌رق بحثی اداره ایده‌بیلیرز .

سقولاستیقلرك بوخصوصده فکر واعتقادلری هنوزمشوش بولوندوغی ایچون، یعنی – زمانمز منقدینك ادعای مصیبنه کوره – [اسم ایله مسمایی، کلمه ایله شیئی برطوتمق = la confusion du mot et de la chose] خطاسندن ذهنلرینی تماماً قورتاره‌مامش اولدقلری ایچون، بوغریب مباحثه‌دن، بونامعقول مسئله تولد ایتمش و آرتق هرفرقه اربابی طرفندن کمال جدیتله تلقی وتذکر اولونمشدی . حتی او سوالك زه‌وزکلکی هیچ بر فرقه‌نك نظر دقتنی جلب ایتمه‌مش و [هیچ معدوم موجود اولورمی ؟. بویله بر سوال غریبه محل وارمی ؟.] دیه‌ن بولونمامش اولدوغی ایچون، بحث، ینه برمعتاد چاتاللانه‌رق تفصیلات جزئیه‌یه جلب انظار ایتمش وبو سفرده (معدوم)، (ممتنع)، (موجود ممکن)، (مستحیل) کبی مفهومات آره‌سنده‌کی فرقلری تعیین اوغورنده خیلی چکه چالق لازمکلمشدی . مع‌مافیه بوتون بو تعبیراتك – مفهوملری اعتباریله – (معدومات) صنفندن اولدوغنده هرکس متفق ومتحدالرأی بولوندوغی جهتله بو مناقشه‌دن دخی دیکر بر مسئلهٔ غریبه

تولد ایتمش، وبوسفرده [المعدومات، هل تمایز ام لا ؟] یعنی [معدومات، Chose یکدیکرندن تمایز ایدرلرمی ؟ . ایتمزلرمی ؟.] کیبی تحف بر سوأله جواب ویرمك مجبوریتیده حاصل اولمشدر .

زیاده‌سیله شایان دقتدرکه بویله بر سوأله اهمیت ویروب اونی جدّی و (مشروع légitime) تلقی ایتمك دخی معدومه وجود ویرمه‌دکجه ممکن اوله‌ماز . چونکه (تمایز distinction) کیفیتی، ایکی ویادها زیاده شیلر آره‌سنده بعضی فرقلرك تحققی امرینه وابسته‌در . یوقلقده یعنی (نفی صرف)ده برشیلر تصورینه یول اولمادیغی ایچون، یوقلقلر آره‌سنده فرق دخی تصور اولونه‌ماز. که معدوماتك تمایزی احتمالی موضوع بحث ایدلمکه ده‌کر بر مسئله اوله‌بیلسین !.. حتی یوقلقلر دیمك بیله منطقاً یاکلش‌در . (وارلقلر) اولور؛ چونکه موجودات آره‌سنده ـ وجهاً من الوجوه ـ فرق واردر . فقط (یوقلق) حد ذاتنده تنوع ایده‌من . برشی دکلدرکه ایده‌بیلسین !..

آکلاشیلیورکه بو سوأله جواب ویرمکله ذهن یورانلر، ینه کلمه‌لرك فسون تأثیرینه مغبون اوله‌رق بیهوده زحمته کیرمشلردی .

بوتون بو بحثده دخی ـ بیله‌رك بیلمیه‌رك ـ همان هرفرقه‌نك بالاشتراك التزام ایتدیکی خطا (وجود حقیقی)، یعنی خارجی ایله (وجود ذهنی)یی بر طوتمق وهرایکیسنی‌ده برر (امر مثبت fait positif) اوله‌رق تلقی ایتمك ضلالتی‌در . بوجهتی قاضی‌عضد بك ایی آکلیور؛ وبوبابده‌کی اختلافك حقیقتنه دائر بیان ملاحظه ایدرکن او نقطه‌یی صراحتاً ابراز ایده‌رك : [معدوماتك آنجق عقلده تمایزی اوله‌بیلیر !] دییور .

قاضی‌نك شارحی (سید شریف جرجانی) بو سوزی شرح ایتدیکی صیره‌ده معدوماتك آنجق ذهنده تمایز ایتمه‌لری سببنی‌ده ایضاح ایدییور : [زیرا نفس‌الامر حسبیله اومعدوماتك (متصف qualifié) اوله‌بیله‌جکی احکام آنجق‌عقلده‌در، خارجده موجوددکلدر. چونکه معدومات خارجیه‌نك عالم خارجی‌ده ثبوتی یوقدرکه طیشاریده برشیله متصف اوله‌بیلمه‌لری ممکن اولسون !. ایشته اونك ایچون معدومات آنجق عقلده تمایز ایده‌بیلیر ! .]

دییور، البته !.. معدومات نامنه عالم خارجیده برشیلر یوق !. واقعا اونلره Chose
دائر بزده برطاقم فکرلر اولدوغی شبهه کوتورمز . معدومات حقنده‌کی
فکرلریمز ـ دها طوغروسی معدومات نامنی ویردیکمز (منفی فکرلر
idées négatives) بر طاقم اوصاف خصوصیه ایله عقلمزده متمایزدر .
لکن بو اوصاف ایله خارجده فی‌الحقیقه تمایز ایده‌بیله‌جك برشی اولمادیغی
ایچون [یعنی (معدوم) حد ذاتنده یوق اولدوغی جهتله !.] معدوماتك
عالم آفاقیده تمایزی اوله‌ماز دیمك ایستیور .

ایشته بو بحثده اك طوغرو حکم بودر ؛ بو حکمی اشاعره فرقه‌سی
نامنه قاضی عضد ویرمشدر .

مع‌مافیه متفکرین اهل‌سنت، بوجهتی ایی دوشوندوکی حالده ، (موجود
ممکن) ، (موجود مطلق) ؛ (معدوم‌ممکن) ، (معدوم مطلق) ، (ضد
نقیض)، (ممتنع) کبی برطاقم تعبیرات اصطلاحیه‌نك مفهوملرینه فضله‌اهمیت
ویردیکی ایچون اکثریا کلمه اوزرینه مستند واوندن متولد اولان بر سورو
مسائل مجموله‌یه قاریشمش ومطلقا بحث وجدل یوزندن کندی فکر
واعتقادینی عرض ومدافعه‌یه مجبوریت حس ایتمشدر .

بو مسئله‌لرك لاف اویونلرندن طوغمش بولوندوغی بوکون قولایلقله
اثبات اولونه‌بیلیر . مثلا سقولاستیقلرك طرز تفکر وسیاق محاکمه‌سنه کوره
(عدم صحت) ویاخود (عدم ثروت) البته معدوماتدن و (معدومات
ممکنه) دندر . شوتقدیرجه واهل سنتك اعتقادنجه خارجده ثابت وموجود
بر شیلر دکلدر . بو دعوایی تسلیم ایده‌بیلیرز . فقط بالعکس معدومات
ممکنه‌نك خارجده وجودینی ادعا ایدن معتزله بزه تعریضاً مسئله‌یی شوصورتله
ملاحظه ایدرده :

[عدم صحت، مرض دیمکدر ؛ نته‌کیم عدم ثروت دخی فقردر . بونلر
انسانه عارض احوال عادیه‌دندر. احوال‌مذکوره‌نك خارجده ثبوتی بدیهیدر.
سز بونی ناصل انکار ایدرسکز ؟!] دیرسه، معتزله‌نك بو سوزلرینی‌ده
تسلیم ایتمکه مجبور اولورز ؛ چونکه حقیقتاً مرض وفقر نامنه خارجده بعضی

حاللر کوردوکمزده شبهه یوقدر . اوحالده تناقضه دوشمش اولیورز ؛ Chose
عینی مسئله‌ده بربرینه تماماً ضد فکرلر بیان ایدن ایکی فرقهٔ مخاصمه‌نك
اعتقادینی‌ده تصدیق ایتمش بولونیورز دیمکدر . فقط بر بوکون اویله
دوشونمیورز . بو مسئله‌ده وهان دها پك‌چوق امثالنده ویره‌جکمز حکمك
نقطهٔ نظره کوره ده‌کیشدیکنی ونقطهٔ نظرك‌ده ـ مباحثه‌یه نقطهٔ‌استناد اولان
کلمه‌نك! ـ حیثیت‌و مفهوم ظاهریسنه براز تابع بولوندوغنی پك‌اعلا درك‌وتیقن
ایده‌بیلدیکمزدن طولایی قولایجه‌جق آ کلیورزکه بودعوالر (نزاع لفظی) یه
ارجاع ایدیله‌بیلیر ؛ چونکه اونلر آنجق کلمه‌لرك حیثیتی اوزرینه قورولمش
قیاسات منطقیه‌دن عبارتدر ؛ (نفس‌الامر le fait même) ، « حقیقت
خارجیه‌یه مستنددکل !. نته‌کیم (عدم‌حسن) ، (قبح laideur) دیمکدر ،
بو ایکی تعبیر معناجه متساویدر ؛ عینی‌حالتی افاده ایدر . برنجیسنك صورتنه
نظراً تضمن‌ایتدیکی کیفیتك‌معدوماتدن اولماسی لازمکلیر. حالبوکه ایکنجیسنه
باقیلیرسه اونی موجوداتدن اوله‌رق تلقی‌ایتمك ایجاب‌ایدر، چونکه‌چیر کینلك،
(وجودذهنی) دکل، کوزله کورولور برحالدر . بوکونکی اعتقادمزه کوره
بحثی بووادی‌یه‌سوق‌ایتمك ز‌ه‌وزه‌کالکدر؛ مسائل‌فلسفیه‌ده کلمه‌یی‌عمده‌اتخاذ‌ایتمك
ضلالتی بوکا سبب اولیور . بوکیبی مسئله‌لری‌زمانمز‌فلسفه‌سی بوسبوتون‌باشقه
برنقطهٔ‌نظردن وبوسبوتون‌باشقه بر (اصول méthode) طوته‌رق‌تتبع‌ایدر.
[scholasticisme تعبیرنده بوجهتلر لایقیله ایضاح ایدلمشدر. باقیکز !]

اهل سنتك من وجه اندیشه‌سنی موجب اولان بر جهت دها وارکه
بو بحثلره هیجانله کیریشمه‌سنه بر مهم سبب تشکیل ایتمش اولسه کرکدر :

بر حقیقت آرامق ایچون دکل، فلسفه‌یی بالذات فلاسفه علیهنه قیلیج
وقالقان کیبی قوللانه‌رق نصوص دینیه‌یی منکرینه قارشی مدافعه و صیانت
ایتمك ایچون آلت اتخاذ ایدینن متکلمین اهل سنت، وجود واجب بحثنده
(شریك باری) نك امتناعنی هروجهله اثبات ایچون بویوك غیرت کوستر-
مشلردی. نتیجه‌ده (شریك باری) تعبیری ـ که قورو لافدن عبارتدر! ـ
(ممتنع) و (معدوم) معنالرینی افاده ایدر بر کلمهٔ مترادفه ومتعادله اوله‌رق

Chose اصطلاحات کلامیه صیره‌سنه کچدی . اهل الحق، بت‌پرستلك اعتقادینی ابطال ایچون بو مجبوریته دوشمش اولسه کرکدر ؛ زیرا بوخصوصده ترتیب اولونان دلائلك مذاهب سائره علیهنه حکمی یوقدر .

شو حالده معدومك ثبوتی، ممتنعك خارجده وجودی کبی مسئله‌لر اوزرینه بحث آچیلنجه اهل سنت ـ کال تهالکله ـ معدومك ثبوتی دعواسنی رد ایتمشلر وبو دعوا ایله من جهة علاقه‌دار کورونن (وجود ذهنی) مسئله‌سندن‌ده پك متنفر کورونمشلردر . معدومك وممتنعك ثبوتی تحقق ایدنجه، بو کلمه‌لرك معادل مرادفی اولان (شریك باری) نك دخی خارجده وجودینی تسلیم ایتمك لازم کله‌جکندن اندیشه‌ناك اولمشلردر . حالبوکه ـ چوق دفعه‌لر سویله‌دیکم وجهله ـ (معدوم) ، (ممتنع) کبی کلمه‌لر حقیقتاً موجود برشیلرك (تمثال symbole) لری دکل، بزده برطاقم (منفی فکرلر idées négatives) ك آنجق اسملری‌در . (شریك باری) تعبیرینه کلنجه، برفکرك اسمی بیله دکل قورو برسوز، بوش برلافدر . ایشته سقولاستیقلر اکثریا بویله بوش لافلر اوزرینه ـ منطق قوتیله ـ معظم ومحتشم برطاقم مبانیٔ ملاحظات قوراردی .

براز تفصیلاتنه کیریشمك مجبوریتنده بولوندوغم شو مباحث متسلسله بو (سقیم اصول méthode défectueuse) ك الك ابی مثاللرندندر، چونکه مباحثه‌نك جریان منطقیسنده ـ فکر فلسفی‌نك ـ نه کبی اندیشه‌لر طولاییسیله نه تورلو (اعوجاجات perturbations) ه معروض قالدیغنی واضحاً کوستردکدن ماعدا اوجریانك ناصل برضرورت منطقیه ایله بالخاصه (شو مسئله‌سی) نه پیوسته اولدوغنی دخی افشا ایدییور ؛ فی‌الحقیقه :

بحث بو صفحه‌یه کیرنجه، [یعنی (قسمت معلومات) ایله ایشه کیریشوبده (وجود وعدم) دن ، (وجودك تعریفی) ندن ، (موجودات آره‌سنده آیریجه برصفت مشترکه اولوب اولمادیغی) ندن، (وجودك نفس ماهیت‌می؟ یوقسه اوکا ضم اولونمش برکیفیت ویا برشی‌می ؟ یاخود ماهیتك جزئی‌می؟) اولدوغندن، (وجود ذهنی) دن، (معدوماتك تمایز ایده‌بیلوب ایده‌میه‌جکی)ندن

اوزون اوزادی‌یه دمووره‌رق هربر بحثی‌داللاندیروب بوداقلاندیردن صوکره] Chose
قرون وسطا متفکرینی آکلیورلر واذعان ایدییورلرکه بوتون بو مسئله‌لرك
عقدهٔ اساسیه‌سی [معدومك برشی اولوب اولماماسی] کیفیتی‌در . مادام‌که
(خارجده تحیّز و هویت شخصیه ایله تمایز ایتمك موجود حقیقی‌نك برنجی
شرط ثبوتی‌در ؛ مادام‌که بوتون لسانلرده انجق بو کبی موجودات مستقله‌یه
(شی) لفظی ـ اسم جنس اوله‌رق ـ اطلاق ایدیله کلمشدر ؛ ومادام‌که
(معدوم) تعبیری ـ وجود ذهنی‌یه دخی محض اضافت وتسمیه‌سی اعتباریله
ـ تشویش اذهانه سبب محض اوله بیلیر؛ او حالده [معدوم ، بر شی‌می‌در؟.
دکلمی‌در ؟ .] بونی حل ایده‌لم دیمشلر ، و بو صفحهٔ مباحثه [المعدوم شیٌ
ام لا ؟ .] سوألیله افتتاح ایتمشدر . حالبوکه بنم ظنمه کوره ـ اول امرده
بو عقده‌یی حل ایتمکه چالیشلمش اولسه‌یدی ، اسلاف کرامز بر سورو
مسائل مجهوله ایله بیهوده وقت کچیرمك زحمتندن قورتولمش بولونوردی .
هرنه‌ایسه اساس بحثه طولامباج یوللردن کلمشلر . کچ وکوچ کلمشلر ، لکن
کلمشلر ومسئله‌نك اولانجه اهمیتنی تقدیر ایتمشلر .

حکیم عالی نظر ومتکلم دقیقه‌دان (قاضی عضد) ، معدومك بر شی
اولوب اولمدیغنه دائر ظهوره کلن مسئله حقنده اشارت مخصوصه‌ده بولونو-
یور ، وسید شریف قاضی‌نك سوزلرینی شرح ایدرکن مسئله‌نك اهمیتنی‌ده
ایضاح ایدییور :

[هذه المسئلة من امهات المسائل الکلامیة ؛ اذ یتفرع علیها احکامٌ
کثیرة، من جملتها انّ الماهیات غیر مجعولة ام لا ؟.. الی آخره] یعنی :

[بو مسئله علم کلامك (امّهات مسائل questions mères) ندن‌در ؛
زیرا اوندن برچوق احکام تفرع ایدر، ازان جمله ماهیاتك یارادلمش اولوب
اولماماسی بحثی بو مسئلهٔ اصلیه‌نك فروعندندر .] دییور .

امام فخرالدین رازی او اعتقادده‌درکه [بو مسئله (وجودك ماهیت
اوزرینه منضم برشی اولماسی) دعواسندن متفرعدر . زیرا هر ایکیسنك‌ده
اتحادینه ، یعنی وجود ایله ماهیتك عینی شی اولدوغنه قانع بولونانلر بویله
بر سوز سویلیه‌مز و بوسوأله محل کورمز .] الی آخره !.

Chose بوبحثده ـ اول امرده ـ معدوم ایکی‌یه آیریلیور : (معدوم ممتنع) (معدوم ممکن) آیری‌آیری دوشونولویور (معدوم ممتنع)، (منفی négatif) اولدوغی ایچون اونك اصلا تقرری یعنی خارجده وجودی اولمادیغنه اتفاقاً حکم ایدیلوب مناقشه‌سی اهمال اولونویور .

[بوخصوصده تفصیلات آلمق ایچون être ، néaut و idée کلمه‌لرینه باقیکز !]

بناءً علیه‌یالکز معدوم ممکنك ثبوتی وخارجده تقرری مسئله‌سی ـ وجوه مختلفه اوزره ـ مذاکره وتتبع ایدیلیور .

قرق دره‌دن صو کتیریله‌رك جریانی ادامه ایدیلن بو بحثده دخی اشاعره‌نك (طبع سلیم bon sens) نی اثبات ایدن بعض محاکات صائبه‌سی وار : (معدوم) کلمه‌سنك بر (صفت منفیه qualité négative) اولدوغی یعنی اوکلمه‌نك بر (تعبیر نفی terme de négation) اولماسی سببیله حقیقتاً موجود برشیئه دلالت ایده‌میه‌جکنی اهل سنت لایقیله آکلیور وسویلویور:

[ان العدم صفة نفی ؛ ای صفة منفیه غیر ثبوتیه ، لانه رفع الوجود . و الموصوف بصفة النفی ، نفیٌ ؛ ای ، منفیٌ ، غیر ثابت !] دیبورکه بوجمله ، بزم نظرمزده بوبحثی قاپایه‌جق قدر قطعی ومصیب بر (حکم jugement)ی متضمن و حتی ناطق اولدوغی ایچون کافیدر . مع‌مافیه مباحثه ینه اوزون اوزادی‌یه دوام ایدییور ؛ و ـ اولجه دخی عرض ایتمش اولدوغم وجهله ـ (انفسی subjectif) ایله (آفاقی objectif) تعبیرلرینك معناسی آراسنده‌کی فرقی هیچ برفرقه اربابی لایقی وجهله تیقن واذعان ایده‌مه‌دیکی ایچون مناقشه دوام ایدییور ، وتأیید مدعا ضمننده هر طرفدن ایراد اولنان ـ مناسبتلی مناسبتسز ـ مثاللر، ذاتاً کرفت اولان بو مسئله‌یی بوسبوتون چاتاللانديره‌رق جیغیرندن چیقاریبور ، وادیٔ اصلیسندن انحراف ایتدیرییور .

بو مبحثده اهل سنتی اك زیاده صیقان دعوا ، ماهیاتك وجودی انکار اولوندوغی حالده بیله متمیز اولدوقلرینه دائر موجود اولان قناعتدر . بو ادعایی اهل سنته قارشی مدافعه‌دن کری طورمایان معتزله، (تمایز distinc-

Chose tion) ك (ثبوت positivité) ى اقتضا ايده‌جكنى، اونك‌ده شيئيتى مستلزم بولونه‌جغنى قبول ايده‌رك شو يولده بر (قياس syllogisme) ايله استدلالاً دعوالرينى تحكيم ايتمك استيورلردى: [المعدوم متميّز ؛ وكلّ متميّزٍ ثابت ؛ فالمعدوم ثابت !] ديبورلردى .

عينى بحثده خرستيان سقولاستيقلرندن (نوميناليست nominaliste) ناميله معروف اولان فرقهٔ مشهوره، طبق اهل سنت كبى حكم ويرمش و ماهيات و (كليات les universeaux) حقنده :

[اونلر برر اسمدن عبارتدر . موجودات حقيقيه ميانده مسمّالرى و مثللرى يوقدر .] ديمشدى .

افلاطونه اقتدا ايتمكدن فارغ اولميان (رهآليست réaliste) لر ايسه تماماً عكسنه بر ادعا گودەرك ماهياتك خارجده مستقلاً وجود و ثبوتنه بيان قناعت ايديورلردى .

بو متناقض ادعالرده افراط ايله تفريط خطاسى گورن مشهور (آبه‌لار Abélard) ، ايكى‌سى اورته‌سى بر مسلك طوته‌رق، ماهياتك ـ خارجده موجود اولمامقله برابر ! ـ بوسبوتون هيچ اولماديغنى و تصورات نوعندن اولمق اعتباريله ذهنده ثبوت و يكديكرندن تمايزينى ادعا ايتمشدى‌كه (قونسه‌پتوآليزم conceptualisme) مذهبى بودر . [بو تعبيره باقيكز !.]

يوقاريده معروض اولدوغى وجله معدومك [و بالطبع ماهياتى‌ده شامل اولان معدومات ممكنه‌نك !..] ثبوتى ذهنده متمايز اولمالرى كيفيتندن استدلال ايدن معتزله فرقه‌سى بو مسئله‌ده طبق (آبه‌لار) و اونك پيرولرى اولان (مفهوميون conceptualiste) فرقه‌سى كبى دوشونويورلر؛ و موجودات حقيقيه‌ايله برابر مفهوماته، كلياته، تصوراته دخى (شى) تعبيرينى اطلاق ايديورلر. نته‌كيم [ماهياتك يارادلمش اولوب اولماماسى] بحثنده اولا (شى) لفظنك معناسنى تحقيقه مجبوريت حس اولونجه، معتزله‌نك بيان ايتديكى فكرلر ـ كمال صراحتلرندن طولايى ـ تم ديدكلرمى تصديق ايده‌جك دلائل حيثيتنده وثيقه‌لر عرض ايديور :

Chose اشاعره : [بزم عندمزده (شی) موجوددر . یعنی شی لفظی عندالا ـ شاعره یالکز موجوده اطلاق اولونور . اونلره کوره هرشی موجوددر ، و هر موجود دخی شی در .] دیدیکی حالده ، مشایخ معتزله‌دن اولان مشهور جاحظ ایله برابر بوتون (معتزلهٔ بصریه école dissideute de Bassora):

[هوالمعلوم !..] یعنی (شی معلوم اوله‌بیلن مواد و کیفیاتك جمله‌سی‌در!] دیه ادعا ایدییورکه ، یالکز معدومات ممکنه‌یی دکل، (مستحیل l'impossible)ی دخی احاطه و استلزام ایدر بر دعوادر .

دها برچوق کشیلر میاننده (الناس ابولعیاش) نام ذات ، قدیم ایله حادثه بو (شی) تعبیرینی تشـمیل ایدییور . (جهمیه) فرقه‌سی تعبیر مذکوری یالکز حادثه تخصیص ایتمکله قالیور . (هشام بن‌الحکم) دخی [شی دیمك ، جسم دیمکدر !] دیه‌رك ماتریالیزم اعتقادینه رجوع ایتمش اولیور .

بومیانده ـ ینه بصره معتزله‌سندن (ابوالحسین بصری) ایله (النصیبینی)ناملرنده ایکی فیلسوف معقول بر فکر بیان ایدییورلر :

[هو حقیقهٌ فی‌الموجود ، و مجازٌ فی‌المعدوم !] یعنی [شی ، موجـوده نسبتله حقیقت ، ومعدومه‌اضافتله مجاز اوله‌رق اطلاقی صحیـح برتعبیردر!]دییور ؛ بوراده ـ اعتقادجه ـ بحث قاپانمق لازمکلیر ایکن ، ینه برخیلی ســوروبور حتی قاضی عضدك شارحی سید شریف دخی آکلیور و تسـلیم ایدییورکه : [بو ادعا اشاعره اعتقادینه قریبدر و آره‌ده‌کی نزاع ، انجق لفظی‌در .]

نهایت : [لغاتك اصلنی اثبــات و تحقیقه عقل ایچون مجال اولمادیغنی] ادعا ایتــدکدن صوکره (قاضی عضد) ، ظاهر معنایه کوره (شی) لفظنك نه‌لره اطلاق اولنه بیلدیکنی تحقیقه کیریشه‌رك :

[اهل لغت هر عصرده شی لفظنی موجوده اطلاق ایده‌کلشلردر . حتی اونلره ده‌نیلسه‌که شی کندیلری عندنده موجوددر ، بو سـوزی قبول ایله تلقی ایدرلر . حالبوکه شی هیچدر ده‌نیلسه بو ادعایی انکار ایله تلقی ایدرلر ، و بو (شی) لفظنی اطلاق ایدرلرکن موجودك حادث ویا قدیم اولماسـنی ، جسم ویا عرض اولماسنی فرق ایتمزلر .] دییور ؛ و بناءً علیه اسکی سنی ادعا

[یعنی شی لفظنك حادث و قدیم اولسون ، جسم و عرض اولسون انجق Chose موجوده اطلاق اولونه‌بیله‌جك بر تعبیر ایدیکنی !.] ینه تأیید ایچون لسانك معاونت لغویه‌سندن‌ده استمداد ایدییور ؛ و بونی متعاقب قرآن کریمدن برر آیت جلیله ایراد ایده‌رك معارضلرینی او دلائل مقدسه ایله رد ایدییورکه بو طرز استدلال تماماً سقولاستیق در . بوکونکی معناسیله (فلسفی) دکلدر. بوکون فلسفیاته تعلق اولان بر بحثده اثبات مدعا ایچون کتب سماویه‌دن استمداد ونصوص دینیه ایله استدلال ایدلمز. فلسفه آلهیاتدن قطعیاً آیرلمشدر.

فضله اوله‌رق بویله بر دلیل کتب مقدسه‌یه اعتقاد و اعتماد ایدنلرجه انجق مقبولدر. (دلیل علی المسلّمات Argumentum ex concesso) دیدکلری بونوع (براهین) ، طرفین مخاصمین عندنده مسلّم اولان پرنسیپلره استناد ایتمك شرطیله معتبر اوله‌بیلیر . [argument و concesso تعبیرلرنده ایضاحاته باقیکز !.] بناءً علیه بوبحثلرده آیات و احادیث ایله دلیل کتیرمك هرکسی اقناع ایده‌مز . مع‌مافیه سقولاستیقلر همان هربحثده ـ صیقیلنجه ـ کتاب مقدسی ایلری سوررلردی . یالکز بوراده شایان دقت برجهت وارکه قاضی عضدی اول امرده معذور ، حتی محق کوستره‌بیلیر : بوحکیم ، (شی) کلمه‌سنك لسان عربده معنای حقیقی‌سنی ومواضع استعمالنی تحقیق ایچون آنجق آیات جلیله و احادیث شریفه‌یه مراجعت ایدییور ، چونکه اك فصیح عربجه لسان قرآن‌در . دیمك اولویورکه بوصورتله ایراد ایتدیکی (دلیل) انجق حیثیت لسانیه‌سی اعتباریله شایان نظردر ، حیثیت فلسفیه‌سیله دکل !...

مع‌مافیه بوده یاکلشدر ؛ چونکه کلماتك معانیٔ اصلیه‌لری هرلسانده موافق دوشمیور. بوکون تحقق ایتمشدرکه (وجه تسمیه) هرلسانده برصورت دیکرله‌واقع اولمش و بوخصوصده طرز تخیل، بالکلیه مدخلدار بولونمش‌در. ارسطو دخی بوصورتله کلماتك معانیٔ ابتدائیه‌سنی تحقیق ایدردی ، فقط یالکز یونانی لسانی ایله اکتفا ایتدیککندن طولایی ، خصوصی بعض فکرلر استنتاج ایدر و اونلری احکام عمومیه اوله‌رق تلقی ایلردی‌که بوده بویوك

٢٠

Chose بر يا كاشاق‌در و سقولاستيق سيستمنده اساسلى خطالردن برينى تشكيل ايدر.
[scholastique تعبيرنده تفصيلاته باقيكز !]

بو بحثى متعاقب قاضى عضد ، دها برسورو سقولاستيق مسئله‌لرينى حل وفصل ايچون اوغراشيوركه ، بونلر – اولجه عرض ايتمش اولدوغم وجهله – (شى) بحثنك چاناللانوب داللانماسندن بالوسيله تولد ايتمش مسائل مجموله‌دندر. بونلر ينه وجود وعدم ، حال ومحله ، اوصاف وكيفياته متعلق تورلو تورلو ملاحظات تشكيل ايدركه اصطلاحات سائره‌ده برى كلدكجه اونلردن‌ده مثالر ويريله‌جكدر . هرحالده شايان دقت وشايستهٔ تحسيندركه قاضى عضد (وتيرهٔ بحث procédé de discussion) ده بالذات اوسقولاستيق اصولندن آيريله‌ماديغى حالده بوتون تنقيدات ومشاهداتنى عقل سليم و طبع مستقيمنه توفيق ايتمكه موفق اولمش و (زنجى صاچى كبى قارماقاريشيق اولان) بو بحثى حقيقةً حسن اداره ايتمشدر . خصوصا (ماهيات فلاطونيه les idées platoniciennes) نك مجول يعنى يارادلمش اولوب اولماديغى مناقشه وتنقيده كيريشديكى زمان – فلسفهٔ فلاطونيه‌دن حقيله خبردار اولدوغنى اثبات ايده‌جك قدر – وقوف ايله بيان ملاحظه ايتمش و (اسميه nominalisme) مذهبنى صراحتاً مدافعه ايله‌مشدر . ذاتاً دها اولكى صحيفه‌لرده قاضى‌نك و اونكله برابر اشاعره فرقه‌سنك صراحتاً نوميناليست اولدوغنى ذكر واخطار ايتمشدم . فى‌الحقيقه قاضى افلاطونك او نظريهٔ مشهوره‌سنى اساسندن چوروتمشدر .

[بومسئله‌حقنده nominalisme تعبيرنده ايضاحات لازمه ويرلمشدر . ماهيات حقنده‌ده idée كلمه‌سنده تفصيلات كافيه واردر همان باقيكز !]

بونى متعاقب (رب‌النوع) بحثنه ايليشيور. عرب حكماسنك (رب‌النوع) وايرانيلرك (داراى گونه) تعبيرى بزم (اسم جنس) ديديكمز كلمه‌لردر . افلاطونى‌لر ، يعنى سقولاستيق معناسيله (حقيقيه réalisme) مذهبنه تابع اولانلر او اسامىٔ اجناسه خارجده مستقلاً وجود ويررلر و اونلرى اشيا مقوله‌سنه ادخال ايدرلردى. او فرقه‌نك اعتقادينه تماماً ضد برفكرده بولنان (اسميه nominalisme) مذهبى اربابى‌ده اسامىٔ جنسيه‌يى(كلمات وتعبيرات

Cose nom مجرده mots et termes abstraits (دن عبارت بر (اسم جنس commun) عد ایدرلر و عالم خارجیده اونلرك معناسنه تقابل ایده بیله جك بر (شی) یعنی بر (موجود حقیقی être réel) اوله بیلمسی احتمالنی قطعاً وقاطبةً رد و انکار ایدرلردی .

عینی جنسدن اولان افراد (حقایق مشخصه réalités objectives) دندر : فرضا ، فلان آغاج ، فلان اغاج ، قوری اغاج ، یاش آغاج ، نهریك اغاجی ، نار اغاجی الی آخره ، هپ اغاج جنسنك (اشخاص معینه indivi- dualités déterminées) سنی تشکیل ایدر . لکن علی الاطلاق (آغاج l'arbre) دیدیکمز زمان بو تعبیر ـ بزجه متعین ـ هیچ بر آغاجی افاده واخطار ایده‌مه‌مکله برابر ، (مجرد بر اغاج un arbre abstrait) فکری ویررکه تحلیل اولونسه بوتون کوردوکمز ، بیلدیکمز اغاجلرك (کیفیات مشترکه و اوصاف عمومیه propriétés communes et qualités générales) سندن عبارت اولدوغی تبین ایدر .

بزم سقولاستیقلرك (صورت جنسیه و نوعیه forme générique et spécifique) دیدیکی بو ایدی ؛ و بو مسئله سقولاستیق فلسفه سنك اك مهم بحثی تشکیل ایدییوردی. (صورت جنسیه‌یه مقابل، عمومی وغیر معین بر آغاج عالم خارجیده وارمی ؟. یوقمی ؟) بحثی عصرلرجه سوردی وبویله برشیئك وجودینی انکار ایدن (نومینالیست) لرك غلبه‌سیله نهایت بولدی . قاضی دخی نومینالیستدر؛ فقط بو (رب النوع) بحثنده صیقیلیور، چونکه حدیث شریفده (ملك الجبال) ، (ملك البحار) ، (ملك الامطار) و دها بونك کبی تعبیرات وارد اولمش بولوندوغی ایچون لسان شرعده (رب النوع) ك مقبول ومعتبر بر تعبیر اولدوغی ـ بو چاپراشیق بحثلر طولاییسیله ـ میدانه چیقیور . قاضی عضد ، بوکبی ماهیاتی اساساً رد ایتدیکی ایچون بومسئله قارشیسنده اوزولویور ، زیرا سقولاستیق اصولنده آیت وحدیث ایله دلیل اقامه ایتمك ، اك منطقی اولان ملاحظات فلسفیه‌یی طوردوره‌بیلیر . اوسببله بومسئله‌یی باشقه بر بحثه حواله ایدییورکه ، اونی یرنده برتفصیل مذاکره

Chose ایدەرك قاضی نك فكر مخصوصیدە میدانە قویەجغز . [concepts, ideés و réalisme ایلە nominalisme تعبیرلرینە باقیكز !..]

ینە بومبحثدە كندیلكندن ظهور ایدن یك صیقینتیلی مسئلەلردن بریدە جنابِ‌اللهك بر (شی) اولوب اولماماسیدر . مادامكە متكلمینِ اشاعرەنك تعریفنە كورە (هرموجود شی در و هرشی موجوددر !.) و مادامكە جناب حقك موجودیت ذاتیە و مستقلەسندە ذرّە قدر شبهە ایتمك ـ نعوذ باللە ـ كفر محضدر ، اوحالدە بالضرورە [اللە بر (شی) در ! .] دیە حكم ایتمك لازمكلیر . حالبوكە (شی) ، خارجدە متمكن و هویت شخصیەسیلە متعین اولمق ایجاب ایدر . غیرمتمكن وغیر معین و نامحدود ونامتناهی برشی تصور ایتمك عقلاً مستحیلدر . بناءً علیە جنابِ‌اللهی خارجدە مستقلاً موجود برشی اولمق اوزرە قبول ایتمك (صفات سلبیە attributs négatifs) ی صراحتاً انكار دیمكدر .

بومشكلات فكریەیە چارەساز اولمق اوزرە واقعا اهل سنت ، اللهی (شی) عد ایتمكلە برابر اشیای سائرەدن فرق و تمیز ایچون ، بالذات (جهات ست) دن خالی برشی اولدوغنی ادعا ایتمشدر . نتەكیم اعتقاد اهل سنتی نظماً و تلخیصاً عرض ایدن مشهور (قصیدۀ امالی) نك شو بیتی او ادعایی ناطقدر :

نسمّی اللهَ شیئاً ، لا كالا شیاء
وذاتاً عن جهات الستِّ خال

یعنی [بز (اهل سنت !.) اللهی شی تعبیریلە تسمیە ایدەرز ؛ لكن اونی اشیای مخلوقە كبی دوشونمەیز . ذاتی اعتباریلە جهات ستدن خالی اولەرق وجودینە اعتقاد ایدەرز .] دیمكدر .

فلسفۀ صوفیە عالم خارجیی ظل زائل و خیال باطل عد ایتدیكی جهتلە اللهی عالم خارجیدە آراماز ، وجداندە بولور . اونك ایچون بو مبحثدە [یعنی جناب حقە (شی) تسمیەسنك طوغرو اولوب اولمایەجغی بحثندە !.] اهل سنتك معروض اولدیغی مشكلاتە دوشمەمشدر . بومسئلەیە دائر (قاضی

Chose عضد) ایله شارحی (سید شریف گرگانی) صریح بر فکر ویرمیورلر و اونی باشقه بر بحثه تعلیق ایدوب کچیورلرکه باشقه بر بحثده تدقیق اولونه‌جق بر مسئله‌در .

[بوخصوصده تفصیلات متنوعه آلمق ایچون Dieu کلمه‌سنه و théologie تعبیرینه مراجعت ایدیکز !..] بونلردن ماعدا شایان قید وتذکار اولان بر (شی) تعریفی دها وارکه اونده (بالجمله خواص وکیفیاتدن معرا اولان موجود) دەنیلمشدر . شو تقدیره کوره اوشی – هرنه ایسه ! – اوروپا فلسفه‌سنده اصطلاحات مشهوره‌دن اولان (chose en soi) تعبیرینك تماماً معادلی و مقابلی اولورکه بوکا عرب حکماسی (وجودالبَحت) دخی دیرلر ؛ معناسی (وجود صِرف) ، (وجود محض) دیمکدر .

[بوخصوصده ایضاحات آلمق ایچون être و noumène و entité کلمه‌لرینه باقیکز !..]

فلسفهٔ جدیده اربابی سقولاستیق اصولنك سقامتنی لایقیله آکلایوب اوندن تماماً فراغت ایتمش اولدوغی ایچون بو (شی) مسئله‌سنی بوسبوتون باشقه بر نقطهٔ نظردن تلقی ایتمش وسقولاستیقلرك باشنی دوندورن وچکه‌سنی یوران برسورو مسائل عجیبه لیسته‌سی اوزرینه برسونکر چکمشدر .

فلاسفهٔ حاضره ومعاصرین (شی) کلمه‌سنی بالخاصه ایکی نقطهٔ نظاردن تلقی ایده‌رك اوکا ایکی تورلو معنا ویررلر : بری (نفس le sujet) مقابلنده (افکار idées) ، (حادثات phénomènes) والحاصل معلوماتمزك کافه‌سی‌ده (شی) تعبیرینك دائرهٔ شمولنده داخل اولمش اولور . ایستر خارجده حقیقةً موجود بر (جوهر substance) اولسون ، ایستر اونکله قائم بر (عرض accident) اولسون ؛ ایسترسه یالکز معقول ویاخود متصور اولسون !. کندی نفسمدن آیری اوله‌رق هرنه تلقی ایده‌بیلیرسه‌م او – بنم ایچون !. – بر (شی) در .

شایان دقتدرکه (شی) تعبیرینه بویله کنیش بر معنا ویرمك بزم سقو-لاستیق فلسفه‌سنده (معتزله) فرقه‌سنك طرز تلقیسنه تماماً موافق بر تعریفدر.

Chose· یعنی طبقی معتزله و بعضی حکما کبی موجودات ایله معلوماتی بر طوتمق وعینی صنفه ادخال ایتمك صورتیله معقولاتی و موجودات ذهنیه‌یی‌ده (شی) تعبیرینك دائرهٔ شمولنه آله‌رق بوکلمه‌یه غایت کنیش بر معنا ویرمکدر. مع‌مافیه بوکونکی فیلسوفلر (شی chose) ایله (اوبژه objet) آره‌سنده علی‌العموم بر فرق معنا تعیین ایتمکده‌درلر. (شی) کلمه‌سنی بالخاصه موجودات مستقله‌یه اطلاق ایدییورلرکه اوکبی شیلرك عالم خارجی‌ده باشلی‌باشنه موجودیتی مسلّم اولمق کرکدر؛ حالبوکه دائما (سوژه = sujet = نفس = اَنا) مقابله‌سنده ایراد و استعمال‌اولونه کلن (اوبژه = objet) مطلقا موجودات مادّیه ومستقله‌دن اولمق لازمکلمیوب، (اَنا le moi) نك‌غیری اولان شیلرك کافه‌سنی شامل برتعبیر عمومی اولمش اولویورکه بوصنفده (افکار وخیالات idées et images) دخی داخلدر. بناءً علیه بوکلمه‌نك معناسی (chose) لـ کنه نسبتله چوق دها واسع وشمولّلیدر، وآره‌لرنده (عموم خصوص مطلق) دیدیکمز (نسبت منطقیه rapport logique) واردر؛ یعنی‌هر (objet)، (chose) دکلدر؛ فقط هر (chose) (objet) در، دیمك اولور.

بناءً علیه وجودی فرض ویا انکار اولونمق صورتیله‌دوشونه بیلدکلریمزك کافه‌سی بو کلمه‌نك مضموننه اشتراك ایده‌بیله‌جکی جهتله بو (کلمه)، لسان اصطلاحده الك واسع وبوتون کائنات موجوده ومعقوله‌یی شامل برتعبیردر. بو اعتبار ایله جناب‌الله‌ه دخی (شی) ده‌یه بیلمك صحیح اولورکه بوسیاق نظر دخی اهل سنت اربابنك ـ براز اول ذکر ایتمش اولدوغم ـ ادعاسنی معذور کوستریر. یالکز برمحظوری وار؛ اوده شودرکه: شی، ایستر احساسات و افکار وتصورات قبیلندن اولسون، ایسترسه عالم خارجیده مستقلاً موجود بولونسون، بهمه‌حال معین ومتناهی اولمق کرکدر؛ حالبوکه جناب حقی بویله دوشونه‌بیلمك امکانی یوقدر؛ یعنی شرعاً یوقدر، علی‌الاطلاق اویله‌دوشونه‌بیلیرز؛ لکن‌درحال (مجسّمه anthropomorphisme) اعتقادینه دوشه‌رز؛ اوده بدیهی‌البطلان‌در.

Chose (شی) تعبیرینك فلسفه‌ده بیوك بر اهمیت وحیثیتی اولدوغنی اولجه عرض ایتمشدم . مابعدالطبیعیاتك کرك (مبحث وجود ontologie) ، کرکسه (مبحث معرفت épistémologie) مسائلنه متعلق تنقیدات و مناقشاتنده همان دائما نقطهٔ استناد بو (شی مسئله‌سی) در . مبحث معرفتده علممزك (صرف انفسی purement subjective) اولدوغنی و بز انسانلره میسر اوله‌بیلن حصهٔ معرفتك انجق ظواهر اشیایی وبناءً علیه عالم حادثاتی ادراك ایده‌بیلمك قابلیتندن عبارت قالدیغنی آکلایجه ، بزم کوزمزه کورونن شوکائناتك حقیقت اشیایه توافق ایدوب ایده‌میه‌جکی مسئله‌سی بالضروره تولد ایدر . بناءً علیه بوحادثاتك ضمننده بر حقیقت مستقله اولمسی لزومنی تسلیم ایتمك مجبوریتندن قولای قولای قورتوله‌مایز . ایشته بزم کوروشومز وآکلاییشیمزدن قطع نظر ، باشلی باشنه موجودیتی ـ بر ضرورت منطقیه و برسبب علاقه‌سیله ـ فرض وتسلیم اولونان وارلق (هرنه‌ایسه؟!) مابعد ـ الطبیعیات معناسیله (شی) اوکادیرلر . بوشیئك نه اولدوغنی وناصل بوحوادث عالمه سبب تشکیل ایتدیکنی تحقیق ایتمك بالخاصه مابعدالطبیعیاتك هم موضوع بحثی ، هم غایه‌سی ، هم‌ده وظیفه‌سی‌در . شیئك ایکنجی معناسی‌ده بودر.

[phénomène ، noumène ، épistémologie ، ontologie ، métaphysique تعبیرلرنده ایضاحات کافیه ویرلمشدر .]

لسان (اخلاق éthique) ده، بناءً علیه لسان (فقه jurisprudence) و (حقوق droit) ده دخی (شی) تعبیرینك اهمیتی واردر . بزم لسان شرعده (عین) دیدکاری، معنای فقهی‌سیله (شی) مقابلی‌در .

اوروپا حقوقیون حکماسی بوتعبیرك معنای اصطلاحی‌سنی تعیین ایچون (شی) کلمه‌سنی (شخص la personne) کلمه‌سنه مقابل طوتیورلر ؛ و دییورلرکه [برشی کندینه مالك ومتصرف اوله‌ماز . او انجق برشخصك مالی وملکی اوله‌بیلیر . بناءً علیه برشی برحقه صاحب اولمق اوزره تصور ایدیله‌مز . ایشته شی‌ایله شخصك باشلیجه فرقی بودر .]

[بوخصوصده تفصیلات ایچون قاموس حقوقه باقیکز .]

Cinématique

فرانسزجه Cinématique حركيات

انكليزجه Kinetics

آلمانجه Kinetik

ايتاليانجه Cinetica

علم ماكنه‌نك (عالی ونظری قسمی mécanique rationnelle) ندن اول تعليم ايديلير ، (ابتدائی élémentaire) بر قسمی واردركه اونده منحصراً (حركت mouvement) دن بحث اولونور . ايشته او شعبهٔ علميه‌يه (cinématique) ديرلر. اوللری بوكا (dynamique) ده‌نيلير ايدی . فقط (ديناميس Δύναμις) لفظندن مستعار اولان بواسكی تعبير، حركتدن زياده حركتی ايقاع ايدن (قوت force) ، اشارت ايتديكی جهتله پك موافق كورولمه‌مش واون طوقوزنجی عصر ميلادينك بلكه اك بويوك عالم رياضی‌سی اولان مشهور (قلرق ماقسوه‌ل Cl. Maxwell) ، اوكا بدل (cinématique) تعبيرنی وضع ايتمشدر . [تفصيلات علميه ايچون قاموس رياضياته، بو ايكی تعبيرك معنالری آره‌سنده‌كی فرقك اهميت فلسفيه‌سنی آكلامق ايچونده dynamique تعبيرنده ايضاحاته باقيكز !.]

Cinesthésique

Cinesthésique حاسهٔ حركيه

(بنلك حسی)

[Kinesthésique تعبيرينه باقيكز ! .]

Cinétique

Cinétique حركی

بوكله صفت اوله‌رق قوللانيلير؛ ميخانيك يعنی علم ماكنه اصطلاحاتندندر. اساساً لسان يونانی‌ده (كی‌نين = Κινεῖν) كله‌سندن آلنمشدركه معناسی (حركت) ديمكدر . (فيزيق phsyique) يعنی (حكمت طبيعيه natural philosophy) ده پك مهم برتعبير اصطلاحی‌در . بوكا متعلق اولان مسائل ومباحث (قدرت énergie) كله‌سنده بسط ومناقشه اولونمشدر . [اورايه مراجعت ايديكز !]

واضح Clair فرانسزجه
Clear انکلیزجه
Klar آلمانجه
Chiaro ایتالیانجه (کیارو) تلفظ اولونور !

بو کلمه‌نك بر تعبیر فلسفی اوله‌رق استعمالی قدیم دکل، حادثدر. اونی لسان اصطلاحه ادخال ایدن ذات، مجدد مشهور (ده قارت R. Descartes) اولمشدی. برآز صوکره، ده‌قارتك پیروانندن اولوب اونك فلسفه‌سنی شدتله تنقید ایدن آلمان فیلسوف شهیری (لایب نیچ Leibnitz) دخی بو کلمه‌یی عینی حیثیت واهمیتله قوللاندی ایدی. اوسببله حالا فلسفه‌ده زبانزد اولمقده‌در. (لایب نیچ) (ده‌قارت)ك بوخصوصده‌کی افکارینی تنقید ایتمکله برابر تعبیرك متضمن اولدوغی فکر فلسفی‌یی اساساً قبول و تسلیم وفقط اوکا خیلی کشایش ویروب اکمال ایتمشدر. معلومدرکه ده‌قارت (شك اصولی le doute méthodique)یی فلسفیات مسائلنك تحقیقنده (وتیرهٔ تدقیق وتفحص procédé d'investigation) اوله‌رق قبول و وضع ایتمش وکندی نفسنده اجرای تحقیقاته تشبث ایتمزدن اول، بوتون معلومات سابقه ومکتسبه‌سنی اهمال وهرشیئی انکار ایده‌رك یالکز وجدانه توجیه نظر قیلمشدی. اویله اعتقاد ایدیوردی‌که صفحهٔ وجداندن هرشیئی سیلوبده اونی صاف بر حاله ارجاع ایده‌بیلیرسه، یعنی ــ کندی تعبیر مشهورنجه ــ وجدانی (املس برلوحه = table rase) حالنه کتیره‌بیلیرسه، اونده کندیلکندن برفکر جلوه ایده‌بیله‌جکدر و اوفکر ــ هرنه اولورسه اولسون ــ برحقیقت بدیهیه اولمق لازمکله‌جکدر.

بو ادعا ایله تشبثه عزم ایدن و بویله‌جه وجدانی محتویاتندن تماماً تصفیه و تنزیه ایده‌بیلمك امکانه قائل اولان بو فیلسوف داهی، کویا هرشیئی شبهه ایله رد ایتدکدن صوکره: [دوشونویورم؛ دیمك‌که وارم Je pense; donc je suis done, وبویله؛ دیمش = cogito; ergo sum دیمکله ــ کندی موجودیتنه دائر ــ وجدانك شهادت واقعه‌سنی بر (بینّه

Clair

preuve évidente par elle-même) اولمق اوزره تلقی ایتمشدی . شو اعتبار ایله شکلاً و ماهیتاً (عقلی rationnaliste) اولان (دەقارت فلسفه‌سی philosophie cartésienne) اساساً (حقایق بدیهیه vérités évidentes) اوزرینه مستند بولونیور ، دیمکدر .

بدیهیاتك (صفت اصلیه dualité essentielle) و (علامت فارقه signe distinctif) سی (وضوح clarté) در . اوسببله‌درکه دەقارت (وضوح فکر clarté de l'idée) ه زیاده‌سیله اهمیت ویرییور وبوکیفیتی (بداهت évidence) ایله بر طوتیوردی ؛ وینه اونك ایچون اولمالیدرکه (واضح clair) و (ممتاز distinct) تعبیرلریله (مظلم یعنی مبهم obscur) و (ملتبس یعنی مشوش confus) تعبیرلری آره‌سنده‌کی فرقی حقیله تعیین ایتمکده مجبوریت کورمش و اونلری ـ بالالتزام ـ تعریف ایتمشدر. معلومات بشریه‌یی انواعنه کوره توصیف ایدرکن شو سوزلری سویلویور :

[دقتلی بر ذهنده (حاضر ومنجلی présente et manifeste) اولان معلوماته ، بن ، (واضح) دییورم . (ممتاز distincte) اولان معلومات دخی بالجمله معلومات سائره‌دن (اودرجه قطعی و اوقدر باشقه tellement précise et différente) درکه اونی (لایقیله تلقی و ملاحظه ایدن ذات celui qui le considère comme il faut) نظرنده (صراحتاً manifestement) نه‌کبی موادی شامل کورونیورسه (حد ذاتنده en soi) اوندن باشقه برشیئی احاطه ایتمز .]

آکلاشیلیورکه دەقارتك (معلومات ممتازه connaissance distincte) دیدیکی بیلکی ، واضح بر فکردن باشقه ، هیچ برشیئی احتوا ایتمه‌ین علم در . اوحالده (التباس confusion) ، بدیهی اولان بر شیله برابر ، اولمایان شیلری شامل و مصدق بر (حکم jugement) در. دەقارت بو ملاحظهٔ مخصوصه‌سندن بر نتیجه چیقاروب دییورکه :

[ایشته بوندن طولایی معلومات بعضی کره واضح اولورده ممتاز (یعنی معیّن دیمك ایستیور !.) اولمایه‌بیلیر. فقط ممتاز اولوبده ـ ینه عینی سببدن طولایی ـ واضح اولماماسی ممکن دکلدر .]

Clair (تعين) ایله (وضوح) اعتقادنجه (دەقارت)ك یینه آكلاشیلیورکه تعبیرلری آرەسنده (عموم وخصوص مطلق) رابطەسی وار ؛ یعنی (هر فكر ممتازو معین، واضح اولمق کرکدر ؛ فقط هرفکر واضح بهمه حال ـ منطقاً ـ معین اولمق لازم کلمز .)

وضوح مسئلەسی امور دینیه ومسائل اعتقادیەده دخی عینی درجهٔ اهمیتله موضوع بحث اوله کلمشدر . اصطلاحات دینیەده (عیان) تعبیری ـ ترجیحاً ـ بومعناده قوللانیلیر . مثلا (معجزه miracle) بحثنده صحت شهادت، (مشاهده observation) و (عیان évidence sensuelle) ایله اولور . [certitude کلمەسنده بوبحثه دائر تفصیلاته باقیکز .]

کذلك تصوفده بك اساسلی مسئلەلره وجودویرن (رؤیا le rêve) نك صدق وصحتی بحثنده دخی (وضوح) بك مهم بر (شرط) اولەرق تلقی ایدلمش وبو اعتقاد برحدیث شریف مضمونه استناد ایدەکلمشدر . رؤیاایکی تورلو اولور : بری غیر واضح وقارماقاریشیق برطاقم مشاهدات غریبەدن عبارتدرکه ـ قرآن کریم لساننده ـ (اضغاث واحلام) تعبیرندن ـ تخصیص ـ مقصود اولان معنا بو (حادثات دماغیه phénomènes cérébreaux) در. بونلرك دلالت صحیحەسی اولەمیەجغی ایچون اهمیت واعتباری دخی یوقدر . فقط دیکر بر نوع رؤیا دها واردرکه ـ دەمین ذکری کچن حدیث شریفه کوره ـ انسان اوحالت اثناسنده کوردوکی شیلری عادتا [اوکله اوسق کونشی واضحاً کوردوکی کبی!] یعنی عیاناً کورور. ایشتەاصطلاحده (رؤیای صادقه) بو نوع مشاهداته دیرلر . بو تورلو رؤیالر ـ قبل الوقوعات ـ حادثاتدن خبرویریروحقك اثرالهامی اولدوغی ایچون بالاخره تحقق ایدرمش. رؤیایه ایناناتلرك مضبوط اولان اعتقادی بودر . بونده‌ده اساس (وضوح مشاهده) در .

(وحی والهام l'inspiration) مسئلەسی ـ معلوم اولدوغی اوزره ـ (دین la religion) ده اساس در . پیغمبران ذیشانك (تعلیمات enseignement) نده (عالم غیب le monde invisible) دن فیضان

Clair ایدن وارداته (خبر صادق vraie parole=vraie tradition) دەنیلیر . وحی ایله رؤیای صادقەنك پك صمیمی علاقەسی واردر . حتی (رؤیا) کلمەسی بزدە (rêve) تعبیرندن دها کەنیش و (اعم général) در. وقوعی مطلقا (حالت نوم état de sommeil) ایله مشروط دکلدر . رؤیا ، (کوروش) معناسنه کلیر . اویقودە اولورسه (rêve) مقابلی اولور . لکن (حالت یقظه état de veille) یعنی اویانیقلق حالندە واقع اولورسه اوکا فرنکلر (vision) دیرلر؛ وبو قابلیتدە اولان کیمسەلرە (visionnaire) دەنیلیر . [بوبابدە ایضاحات ایچون vision کلمەسنه باقیکز !.]

(اولیات les premiers principes) دەنیلن (حقایق معقوله وقبلیه vérités rationnelles et aprioriques) ــ دەقارتك ادعاسنجه ــ ذهنه کمال وضوح ایله تبادر ایدن وکندندن باشقه دلیله محتاج اولمایان (بدیهیات vérités évidentes par elles-mêmes) در ، دیمشدم . دەقارتدن چوق اول حقایق بدیهیەنك تعریفی وصفت کاشفەسی ینه بوایدی . حکمای اسلامه کورە حقایق مذکورەنك دستور افادەسی اویله بر (قضیه) تشکیل ایدرکه اونك صدق مدعاسنی تسلیم ایتمك ایچون ــ اوقضیەنك طرفینه یعنی موضوع ومحموله ! ــ مجرد نظر کافیدر؛ دلیل ایستەمز. [جسم متحیزدر!] قضیەسی کبی‌که وضوح معناسی صدق مدعاسنه دلیل کافیدر. [بوبحث ایچون évident, analytique, apriori کلمەلرندە مناقشات مخصوصەیه باقیکز!.]

ادبیات بحثندە (وضوح افادە clarté d'expression) ، (اسلوب style) ك کیفیات مرغوبه وصفات مستحسنەسندن بریدر . فقط اسلوب فلسفیدە اك ممدوح واك زیادە مقبول اولان مزیت البته اودر . فلسفه مسائلی ذاتاً غامض اولدوغی کبی اکثریا اونلرك لبنی تشکیل ایدن حقیقت، برچوق شبهەلرله برابر منظور اولەبیلدیکی جهتله صراحتاً بیان فکر ایتمك، هرکسدن زیادە بر فیلسوف ایچون کوچ بر ایش اولویور . حادثات آفاقیه وانفسیەنك برچوق جهتلردن یکدیکریله مربوط وصمیمیاً علاقەدار بولونماسی ودها برخیلی ارکان وعوامل مجهولەیی‌دە متضمن کورونمەسی وضوح افادەیه

مانع اولان اسباب طبیعیه‌دن بری وبلکه برنجیسی‌در. بوتقدیرده ذهن متفکر Clair
آتشوشدن، وفکر، التباسدن قورتوله‌مایه‌جغی ایچون اسلوب بیان دخی بالضروره
او حالت فکریه‌دن برظل مبهمیت اقتباس ایدییور. بناءً علیه ایی دوشونوله‌مه‌ین
شیلر، وضوح ایله بیان ایدیله‌میور. شاعر و منقد مشهور (بووالو
Boileau) نك (صناعت ادبیه art poétique) نامیله معروف اولان
اثرنده دیدیکی کبی :

Ce qui se conçoit bien, s'énonce clairement,
Et les mots pour le dire arrivent aisément .

یعنی : [ایی دوشونولن برشی واضحاً ادا ایدیله‌بیلیر، واونی افاده ایتمك
ایچون لازم اولان کلمه‌لر قولایلقله وارد اولور .]

بونك ایچون یکانه چاره، افکاری (مغلق abstrus) برحالده بیان
ایتمه‌مك‌در . بالعکس ایجه‌دوشونوب محقق ومعین اولان فکرلری، (مشکوك
douteux) اولان دوشونجه‌لردن فرق ایده‌رك عرض ایتمه‌لی و کلمه‌لرك
قیمتنی طارتوب معانیٔ معینه‌یه مطابقتی شرطنی کمال جدیتله نظر دقته آله‌رق
سوزسویله‌مه‌لی‌درکه (التباسات confusions) ه میدان ویرلمش اولماسین!..

بعضی ملتلر، فطرتاً واضح دوشونمکه و اوصورتله سویله‌مکه میالدرلر .
فرانسزلرك بوخصوصده قابلیتی عموماً مسلّم‌در . حتی کندیلری مقام تفاخرده
[وضوح افاده، ذاتاً برخصلت فرانسویه‌در . la clarté d'expression
est une qualité essentiellement française] دییورلر ، وهیچ
یاکلش بر ادعا دکلدر . نته‌کیم آلمانلرك دوشونوشنی و افاده‌سنی (سیسلی
brumeux) بولوبورلر . مع‌مافیه آلمان فیلسوفلرندن (قانت)، (هه‌غل
Hegel)، (شوپنهاوئور Schopenhauer) و (نیتچه Nietschze)
ودها بعضی امثالی کبی بویوك متفکرلر و محررلر حقنده بو ادعا یاکلش
اولمامقله برابر، آلمانلرده دخی واضحاً دوشونور وصراحتاً بیان فکر ایدر
فیلسوفلر آز دکلدر .

اسکی یونانیلرده مشهور (هه‌راقلیت Heraclite)، اسلوبنك کمال
مبهمیتی ایله معروف ایدی . کندیسی ذاتاً ده‌موقراتلرك غلبهٔ نفوذیله مأیوس

Clair اولوب چکیلمش بر آریستوقرات ایدی . اسلوب افادەسی ظریف، (موجز concis) ویك بلیغ و فصیح اولمقله برابر بیان ایتدیکنی آکلامقده معاصرلری کوچلك چکرلردی . بوندن طولایی در که مشهور (ارسطو Aristote)، (هەراقلیت) ك طرز تفکر و اسلوب افادەسنی مبهم بولمش ، و حقنده (سقوتی نوس=σκοτεινός) تعبیرینی قوللانمشدر که (مظلم ténébreux) معناسنه کلیر . فی الحقیقه هەراقلیتك وصف مشهوری بو کلمه اولمشدر. مع مافیه بو کون او حکیمك بعضی سوزلرینی کمال دقتله تتبع ایدن منقدلر، اسلوبندەکی (تعقید) ی تعریف ایچون مهم سببلر بولویورلر : [فکرلرنده تعقید یوق، علویت وار ؛ افاده چوق موجز ؛ اونك ایچون اول امرده معنالرینی واضحاً آکلامق ممکن اولەمیور ؛ فقط دوشونولونجه، اوقیصه سوزلرك پك بویوك حقیقتلری ناطق اولدوغی تحقق ایدییور . بناءً علیه مبهمیت ، فکر ونظرده دکل ، غایت ظریف و پك موجز اولان اسلوب افادەنك ماهیتندەدر .] دییورلر . فی الحقیقه اویلەدر . (نیچه Nietschze) نك اسلوبی اکثر وجوه ایله (هەراقلیت) ك کنه بکزر . هر حالده وضوح افاده فلسفه لساننده اك بویوك بر مزیتدر . (تعقید) دن بهمه حال اجتناب ایدلملیدر.

Clair-obscur

کولکه (آیدینە - کولکه) Clair-obscur

رسّاملرك اویدوردوغی بو تعبیر، اصطلاح اولمشدر . اصطلاح انجمنی اونی حرفیاً ترجمه ایتمك غیرتیله (مظلم ـ منوّر) و (آیدین ـ کولکه) کبی غریب ترکیبلر ایجاد ایتمشدی که عثمانلی لساننده بوکبی سوزلرك معناسی یوقدر. فرنکلرك (clair-obscur) دیدیکنه بز اوتەدنبری (کولکه) دیرز . واقعا صنعت رسم وتصویر اصطلاحاتندن اولان کولکه ایله خارجده یعنی عالم طبیعتده بر حادثهٔ عادیه اولەرق کوردوکمز (کولکه ombre) آرەسنده مهم بر فرق اعتباری واردر ؛ وبزده مستعمل اولان بو کلمه، او فرقی ابراز ایدەمەدیکی ایچون التباسه سببیت ویرییور . بناءً علیه (کولکه) لغتنی (ombre) مقابلی اولمق اوزره ـ بتخصیص ـ تلقی ایدەرك (clair-obscur (

ایچون باشقه‌بر تعبیر بولمق مجبوریتی حس اولونمشدر. فقط (آیدین ـ گولگه) clair یاخود (مظلم ـ منور) ترکیبلری هم معناسز، همده غریب اولدوغی ایچون رواج بوله‌مایه‌جقدر صانیرم . نته‌کیم ینه ارباب صنعت اسکی کلمه‌یی ترجیحاً قوللانیور، ومثلا : [بوچوجوغك رسمه چوق استعدادی وار: گولگه‌لری ایی یاپیور !.] دیدیکی زمان، نه‌دیمك ایسته‌دیکنی پك ایی آکلیورز. فقط [مظلم ـ منورلری پك ایی یاپیور] دیسه‌یدی، معما سویله‌مش اولوردی . شیمدیلك هرحالده اسکی تعبیری قوللانمق اولادر .

بو کلمهٔ اصطلاحیه‌نك فلسفه ایله مناسبتی غلط حس ، یعنی (شعبده illusion) علاقه‌سیله‌در . شبهه یوق‌که رسّام ، [ایکی بعدلی بر سطح مستوی = une surface plane à deux dimensions] تشکیل ایدن کاغد ویاخود مشمع (یعنی موشامبا !) اوزرینه برتابلو یاپدیغی زمان بزه [اوچ بعدلی برعالم un monde à trois dimensions] دن بر منظره عرض ایدییور . بزاورسمده طول وعرضدن ماعدا بر (ده‌رینلك profondeur) دخی کورویورز ؛ حالبوکه حقیقت حالده (عمق) یوقدر. بزده بویله بر (غلط حسی illusion de sens) ایقاع ایدن شی، رسّامك هنری‌در ، یعنی (شدت ضیا intensité de la lumière) یی درجات متفاوته اوزرینه (توزیع وتقسیم répartition) ایده‌بیلمه‌سی‌در. گولگه‌یی کاغد اوزرنده یاپمقله بوکا موفق اولویور . مثلا برداٸره چیزیلیرده هرطرفی بیاض یعنی (آیدین clair) براقیلیرسه (قابارطی حسی sens du relief) ویرمز ؛ چونکه ضیاء اوداٸره‌نك هرنقطه‌سنده عینی درجهٔ شدتده‌در . کذلك داٸره‌نك یاریسی سیم‌سیاه، دیکر یاریسی‌ده بم بیاض کورونورسه ینه (قابارطی حسی) ویرمز . چونکه بیته‌وی قارا کلق ایله یکنسق آیدینلق، یان یانه ایکی سطح مستوی عرض ایدر واوتقدیرده داٸرهٔ مذکوره‌نك یاریسی سیاهه بویالی کورونور. (کره globe) شکلنی احساس ایده‌بیلمك ایچون اوداٸره‌نك آنجق برطرفی گولگه‌لی اولمالی، ومحیط داٸره‌دن مرکزه طوغرو گولگه، علی‌التدریج شدتی غائب ایده‌رك بیتمه‌لی‌در . (ساحهٔ بصر

Clair (توزع وانقسامی) champ visuel مزده شدت ضیانك درجات متفاوته اوزره ایشته بودیمکدر . ایکی بعدلی برسطح مستویده بعد ثالث کوسترن او قابارطی حسی، کولکه ایله ضیانك بوصورتله توزع و انتشارندن متولد بر (شعبده illusion) یعنی برغلط حسدر . رسام، هنری سایه‌سنده بو فسون تأثیری اجرا ایده‌بیلیور ؛ چونکه طبیعتده حقیقتاً واقع اولان بر حالی عیناً تقلیده موفق اولویور .

معمافیه (پسیقوفیزیولوژی psycho-physiologie) تحقیقاتی اثبات ایدییورکه، برسطح مستوی‌ده اوچونجی بعدی کوستره‌بیلن قابارطی حسی، یالکز رسامك کولکه وضیا ایله یاپه‌بیلدیکی معرفت سایه‌سنده اوقدر مکمل اوله‌میور . (رؤیت عینینیه vision binoculaire) نك، یعنی عینی شیئی ایکی کوزله برکوره‌بیلمه‌نك، بواوچونجی بعدی احساس ایتمکده چوق دخلی وار . [بوخصوصده تفصیلات آلمق ایچون acquis chiasma, binoculaire تعبیرلریله vue و vision کلمه‌لرینه باقیکز !..]

بالخاصه (صنایع نفیسه beaux arts) اصطلاحاتندن اولان بو تعبیرك فلسفه مباحثنه جهت تعلقی (مکانی ادراك la perception de l'espace) مسئله‌سی ایله صیقی صیقی‌یه مناسبتندر . شبهه یوقدرکه (رؤیت عینیه vision monoculaire) ایله (رؤیت عینینیه vis. binoculaire) نك بوخصوصده دخل کلی‌سی واردر . حالبوکه فعل رؤیت، (جهاز بصری appareil optique) نك تشکلات تشریحیه‌سنه تابعدر . هرجنس حیوانده تشکیلات عضویه متفاوت ومتخالف اولدوغی جهتله عالم خارجی‌یی ادراك ایده‌بیلمك قابلیتنده‌دخی اونسبتده فرق اولماسی لازمکله‌جکی طبیعی کورونور . مثلا ایکی کوزینك هربریله مستقلاً کوره‌بیلن برینکچ، برایستاقوزك کورکوسی (رؤیت عینیه vision monoculaire) نوعندندر . تجارب علمیه ایله تحقق ایدییورکه مکانی وابعاد ثلثه‌یی ادراك ایتمك خصوصنده (رؤیت عینینیه vis. binoculaire) نك بویوك برخدمتی اولویور . کیفیت رؤیت، اجناس حیوانیه‌ده (جهاز بصری) نك تشکلات تشریحیه‌سیله قطعیاً متناسب وعلاقه‌دار

اولونجه ، هر جنسك ، بو عالمی ، کندی آلت رؤیتنه کوره ادراك ایده بیلمه سی Olair وشوکائناتك هر کوزه کوره باشقه بر (پانوراما panorama) عرض ایتمه سی اقتضا ایدر . نته کیم تدقیقات تجربیه دن استنباط اولونان فکر فلسفی فی الحقیقه بودر . بو طوغرو ایسه (اضافیه relativisme) دعواسی ده طوغرودر : مشهور (شوپنهاوور Schopenhauer) ك ادعاسی وجهله (عالم بنم نظرمده جلوه کر اولان بر خیالدر ؟) دیه بیلیرز . ایی کوتی کوزی اولان هر مخلوق دخی عینی ادعاده بولونه بیلیر . دنیا ، بویله هر کسك کوزینه کورونن بر صورت تمثالیه دن عبارت اولونجه ، البت هر کسك اوخصوصده کی علمی ، (اضافی relatif) و (انفسی subjectif) اولور . اوحالده بو مختلف پانورامالردن هانکیسنك نفس الامره مطابق وحقیقته موافق اولدوغنی دوشونمه مك ممکن دکلدر . بودوشونجه فلسفه نك اك مهم واساسلی مسائلندن برینی تشکیل ایدر . حواسمز میاننده اك زیاده فسونکار وشعبده باز اولانی البته (باصره la vue) در . اونك غلطات حسیه سی عالم خارجینك استقلال وجودینه دائر برچوق شبهه لر تولید ایده بیلدیکی ایچون اویله مسئله لرك ظهورینه میدان ویریبورکه ماتریالیستلرله ایده آلیستلر آره سنده حالا شدتله مناقشه اولونمقده در . ایشته بوسببلردن طولایی باصره یه متعلق هر حادثه ، عالم خارجینك حقیقتنه متعلق مسائل فلسفیه ایله علاقه داردر .

بویله منحصراً (پسیقوفیزیولوژی) یه عائد اولان مسائل علمیه نك مباحث فلسفیه ایله جهت علاقه سی (مبحث معرفت épistémologie) مسئله لرینی تنویر ایده بیله جك بر ماهیتده اولمالرندندر . [بو مسئله خصوصیه représentation و èpistémologie کله لرنده مناقشه ایدلمش واهمیت فلسفیه سی دخی subjectivisme ایله relativisme بحثلرنده مناقشه اولونمشدر . اوکله لره باقیکز . ا .]

صنف Classe فرانسزجه
Class انکلیزجه
Klasse آلمانجه
Classe ایتالیانجه

بوتعبیر مشهور، لاتینجه‌نك (classis) کلمه‌سندن مأخوذدر. احتمال که اونك اصلی ، یونان لساننده (قالەئو = Καλέω) لفظی‌در .

علوم طبیعیه و اجتماعیه‌ده اهمیتله ذکری کچن بوتعبیر برچوق (افراد individus)ی جامع اوله‌بیله‌جك بعضی (اوصاف مشترکه propriétés communes) و (سجایای ممتازه caractères distinctifs)نك وجودی ایله تحقق ایدر . حقیقت حالده هویت ذاتیه‌لری ایله متشخص اولان افراد نامعدوده آره‌سنده ایکی دانه‌سی بوقدرکه هر وجهله یکدیکرینك (عینی identique) اوله‌بیله‌جك قدر بالجمله احوال و اوصاف اعتباریله بربرینه بکزر اولسون! بهمه‌حال آره‌لرنده ـ وجهاً من‌الوجوه ـ جزئی کلّی فرقلر واردر . بونکله برابر بعضی اوصاف مشترکه و (کیفیات متشابهه qualités semblables) دخی واردرکه اونلرك کیمیسی (سطحی superficielle) و (ظاهری apparente) ، کیمیسی‌ده (ذاتی essentielle) و (اساسی fondamentale)در . افرادك حصر و تعدادینه امکان تصور ایدیله‌مدیکی ایچون موضوع بحث وتتبع اولان شیلری برطاقم (صنف classe) لره آیرمق علمده (اصول méthode) اقتضاسی‌در . بوده ـ تتبعی مطلوب وملتزم اولان ـ افراد مذکوره آره‌سنده اوصاف مشترکه وذاتیه بولوب تعیین ایده‌بیلمکله اولور . واقعا هر علمده نوعما تصنیف مجبوریدر ؛ فقط بالخاصه علوم طبیعیه‌ده بومجبوریت ، علمك اصولی ایله برابر شکل و ماهیتنی تعیین ایده‌جك قدر (بارز saillant) اولدوغی ایچون اوکبی علومه (علوم تصنیفیه sciences de classification) دخی ده‌نیلدیکی واردر. (نباتات Botanique) ، (حیوانات Zoologie) ، (مبحث بلّورات cristal-lographie) (ethnographie) وحتی (linguistique) وامثالی هپ بوقبیلدندر .

[classification و sciences تعبیرلرینه باقیکز !.]

Classe (علوم اجتماعیه sciences sociales) ده دخی بو تعبیر اصطلاحات مهمه ومشهوره‌دندر؛ کرك حقوق و وظائف اجتماعیه، کرکسه طورمعیشت وجهت منفعت اعتباریله بعضی افرادك مشارکتی اساسی اوزرینه مبنی برطاقم تقسیمات اجتماعیه‌یی افاده ایدر. (متعضی organisé) جماعتلرده بویله‌در. (عمله صنفی la classe ouvrière)، (بورژوآ صنفی la classe bour- geoise)، (زادکان صنفی la classe aristocrate) کبی!..

هرحالده بو تقسیمات، (تکامل اجتماعی évolution sociale) اقتضاسیدر. بلکه (تقسیم اعمال division de travail) بوکا سبب اوله‌یور.

علوم اجتماعیه‌ده بوکله (جمع اوزره au pluriel) مذکور اولورسه (صنوف) شکلنده ترجمه ایدلمه‌لی‌در. (اصناف) صورتنده ترجمه ایدیلیرسه التباس واقع اوله‌بیلیر؛ زیرا او تقدیرده (corporations) معناسنه کلیر. (کومورجی اصنافی corporation des charbonniers) و دها برچوق امثالی کبی!..

اجتماعیاتده (classe ouverte) تعبیری‌ده قوللانیلیور؛ معناسی (آچیق صنف) دیمکدر؛ یعنی اونك ایچنه کیریله‌بیلیر و ایچندن چیقیله‌بیلیر برصنف اولدوغی آکلاشیلیر. بوکون اکثر صنوف اجتماعیه بوحالده‌در. بوکا مقابل (classe fermée) یعنی قاپالی صنف تعبیری‌ده واردر. برصنفده داخل اولان افرادك حقوق ممتازه‌سی (ارثی héréditaire) اولونجه اوصنف، یابانجیلر ایچون قاپانمش اولور. بعضی (زادکان aristocratie) صنفلری بویله‌در. [بو تعبیره باقیکز!]

او وقت بوصنف مسدوده (caste) دینیلیر. بونك الك مشهور مثالی، هند قدیمده مؤسس اولان تقسیمات اجتماعیه‌در. بو ترتیبه کوره اسکی هندستان اهالیسی ـ بربرندن تماماً آیری ـ درت صنف تشکیل ایدییوردی: برنجیسی و الك شریف و حاکم اولانی (برهمنلر صنفی la caste des Brahmanes)، ایکنجیسی (عسکر صنفی la caste militaire)، اوچنجیسی (تجار صنفی la caste des commerçants) دردنجیسی‌ده

Classe (اسـافل صنفی) ایدی‌كه بونلره (سانسقریت sanscrit) یعنی هند قدیم لساننده (پاریا = pâriâ) دەنیلیردی . بوكون اوروپالیـلر بوتعبیری عیناً آلمشلر ومدنیت حاضره‌نك افراد انسـانیه ایچون تأمین ایده‌بیلدیكی حقوق ونعمتلرك كافه‌سندن محروم وجمعیت ایچون بی لزوم قالان میلیونلرجه اسافل ناسـه ـ اسم جنس اوله‌رق ـ تخصیص ایتمشـلردر . (les prolétaires) دیدكلری صنف بودر . (prolétariat) بو سـفالت اجتماعیـه‌یه ویریلن اسمدركه بو صوك زمانلرده ایجـاد ایدلمش و برتعبیر اصطلاحی اولمشـدر . (les déclassés) كلمه‌سی دخی بونك مترادفیدر . صنوف معینه و معتبره خارجنده قالان اسافل سوروسی دیمك اولور .

[مدنیت حاضره (صناعت عظیمه la grande industrie) اثری‌در. بناءً علیه ماكنه‌لر سایه‌سـنده بك آز كشی ایله نسبتاً پك آز زمانده پك چوق معمولات صناعیه وجوده كتیرمك و اسكی زمانلره قیاسـاً پك اوجوز ایش یاپمق ممكن اوله‌بیلدیكی ایچون ، هرتورلو وسائط معیشتدن ، تربیه‌دن محروم اولوبده یالكـز (ال امكی) ایله یاشامق مجبوریتنده بولونان میلیونلرجه‌اسافل ناس بالضروره ایشسز كوجسز وچاره‌سز قالییور . بوندن طولایی جماعت متمدنه‌ده بویوك بر (prolétaire) كتله‌سی‌وجوده كله‌رك سعادت‌اجتماعیه‌یه مانع قوی اولیور، وموازنهٔ حقوقیه وسیاسیه‌یی اخلال ایده‌رك مدنیت‌حاضره ایچون عظیم بر تهلكه تشكیل‌ایدییور. ثروت تقسیم ایدلمه‌لی و باالجمله (وسائط استحصال moyens de production) (جماعتك مالی le bien de la société) اولمالی‌در . عالم صناعت وثروتده حكمران برقاچ افراد متغلبه‌نك النده محصور قالمامالی‌در .] دعواسیله میدانه چیقان وسیاست عالمنده بویوك وتهدیدكار برقوت اجتماعیه شكلنده تأثیر ایدن (قومونیست) و (سوسیالیست) كروهی‌ده بوكون برمهم صنف اجتماعی‌در .

[socialisme و communisme تعبیرلرنده تفصیلاته باقیكز !.]

هند قدیمده شو ترتیب اجتماعی اوزره مؤسس اولان صنفلره منسـوب بر آدم ، هیچ‌بروجهله كندی جماعتی‌فوقنده برصنفه‌ارتقا ایده‌مز و كیره‌مزدی.

بناءً علیه بونلر (مسدود صنف classe fermée) لردن ایدی. بوکا زمانمز علمای متخصصینی (le régime des castes) دییورلرکه بزم اسکی محرریمزك وبالخاصه (ابن خلدون) و امثالنك (طبقات‌الناس) ترتیبی دیه تعریف ایتدیکی طرز اداره بودر . نته‌کیم بوکون بعض مملکتلرده (آریستوقراسی) حالا بویله برصنفدر . مع‌مافیه ترقیات صناعیه وایجابات مدنیه ایله جمعیت بشریه‌نك تشکیلات حاضره‌سی پك مهم واساسلی تبدلاته اوغرامش بولوندوغی ایچون ارتق مدنی عالمك همان هیچ برطرفنده او اسکی (قاست) اداره‌سی شکل قدیمنی محافظه ایده‌مه‌مش و بوتون آمریقا ایله برابر اوروپانك برقسم مهمنده بو قیود و امتیازات اجتماعیه مرتفع اولمشدر . انقلاب کبیر، (حقوق بشریه‌نك اعلانی la proclamation des droits de de l'homme) مقصدیله ایقاع ایدلمش وعالم مدنیتك آلتنی اوستنه کتیرمش اولدوغی جهتله ، انقلابجیلر (حریت liberté) ، (مساوات égalité) و (اخوت fraternité) پرنسیپلرینی اداره‌ده اساس طوته‌رق دموقراسی یعنی (حکومت عوام) دەنیلان طرز سیاستك رواج وتحکمنی تأمین ایده‌بیلمشلردر . شوتقدیرجه هر فردك بالطبع عین حقوقه مالکیتی اول امرده برقضیهٔ مسلمه اولمق اوزره قبول ایدلمش بولوندوغندن طولایی (طبقات مختلفه ومتتابعه ترتیبی اوزرینه مؤسس‌اولان اسکی طرز اداره)یی مشروع ومعقول کوره‌بیلمك احتمالی قالمامشدر . ذاتاً انقلاب کبیری وقوعه کتیرن قسم خلقك زادکان و رهبان صنفلری علیهنه خروج و انلرله برابر عائلهٔ حکمدارییی پریشان ایده‌رك (حقوق فوق‌العاده les prérogatifs)یی قالدیرمه‌سی‌ده اثبات ایدییورکه ، بوتون عالمی صارصان او بویوك اختلالدن مقصد ، اجتماعی امتیازاتی رفع ایله افراد جماعت آره‌سنده مساواتی تأسیس ایتمك ایمش !

[démocratie تعبیرنده ایضاحات مفصله وتنقیدات واردر. باقیکز!.]

بوکون علوم اجتماعیه اصطلاحنده بوتعبیرك اك طوغرو معناسی شوتعریفه کوره تعین ایدر : [کرك قانون وکرکسه (افکارعمومیه opinion publique)

Classe نظرنده عینی (سـویهٔ اجتماعیه niveau social) نی اشـغال ایدن افرادك هیئت مجموعه‌سنه صنف دیرلر .] بوتعریف هیچ فنا اولمامقله برابر، شایان دقتدرکه کلمه‌نك معناسنی ینه (ثبت fixer) ایده‌جك ماهیتده دکلدر. امتیازات اجتماعیه‌نك یاواش یاواش قالقماقده بولونماسی، یعنی انسـانلرده دموقراسی اداره‌سـنه ـ کوندن کونه ـ برمیل شـدید حاصل اولماسی کیفیتنه رغماً، جماعاتك احوال اقتصـادیه‌سی بوندن قطعاً متأثر اولمامش و بالعکس اصـل بو صوك زمانلرده صنایعك خارق العاده ترقیسی وبالنتیجه پك بویوك سرمایه‌لرك تراکم وتشکلی یوزندن افراد امت آره‌سنده مدهش اوچوروملر آچیلمش، بویوك فرقلر حاصل اولمشـدر. بناءً علیه دورمزی ادوار سـابقه‌دن حقیله تمییز ایدن بوشـدتلی دموقراسی جریانندن احوال اقتصـادیهٔ عالم ذره قدر متأثر اولمامشـدر . اونك ایچون اجتماعی بر نقطهٔ نظردن باقیلنجه (صنوف اجتماعیه classes sociales)، افرادك اسـباب معیشـتلرینه کوره تفریق وتعیین و کار وکسبه کوره تعریف ایدیلیور. مثلا (اصحاب املاك les propriétaires)، (مأمورین les fonctionnaires)، (عمله les ouvriers)، بوتقدیره کوره بر بر صنف مخصوص تشـکیل ایدییور . (ادارهٔ مشروطه gouvernement constitutionnel) اصطلاحاتندن اولمق اوزره اکثریا غزته‌لرده کورولن (مجـادلهٔ صنوف lutte des classes) و (صنف پارتی‌سی parti de classe) کبی تعبیرلرده کچن (صنف) کلمه‌سی ، دمین تعریف ایتدیکم معنای خصوصی‌یه کوره تلقی ایدلمشدر. مع مافیه، بوصنفلردن برینك فرضا، عمله صنفنك (تقسیمات تالیه divisions secondaires) سنه دخی بوقاریکی تعریف، صادق اوله‌بیلیر. مثلا عمله تعبیرینك دائرهٔ شمولنده داخل بولونان (معدن عمله‌سی ouvriers mineurs) (شمندوفر عمله‌سی)، (ماکنیست عمله ouvriers mécaniciens) الی آخره ، کبی عینی شرائط معیشته تابع بولونان افرادك یکونـنه دخی (classe) دیمك یاکلش اولماز ؛ او سبـبله بو تعبیرك دائرهٔ شمولنی صراحتاً تعیین ایتمدکجه مباحثات سیاسـیه و اجتماعیه‌ده استعمالی سوء تفهماتی موجب اولویور و حین محاکمه‌ده (سفسطه sophisme) یه وجود ویره‌بیلیور . بوندن توقی ایدلمه‌لی‌در .

Classe بالخاصـه (اصـولیات méthodologie) ه عائد اولان بو کلمه‌نك حد ذاتنده معناسی وحدودی تماميله معیندر. اصولیاته کوره (صنف) ، (اغصان embranchements) ایله (زمره‌لر ordres) ارهسـنده احراز موقع ایدر . مثلا (بیولوژی biologie) ده ، (ذات‌الثدایا یعنی ممه‌لی حیوانلر les mammifères) ، (طیور یعنی قوشـلر les oiseaux) ، (بالقلر les poissons) بر ر صنف تشکیل ایدر . بونلرك جمله‌سنی بردن شـامل اولان (ذات‌الفقرات les vertébrés) ایله اونلرك جمله‌سنی خارج طوتان (حیـوانات غیرفقریه les non-vertebrés) بر ر (غُصن branche ، embranchement) صاییلیر . دیکر طرفدن‌ده ممه‌لی حیوانلر و قوشـلر و بالقلر (زمره‌لر ordres) ه کوره برده‌ا تقسیم ایدیله‌بیلیر ؛ الخ !..

[classification تعبیرنده ایضاحاته ومثاللره باقیکز !..]

(منطق la logique) ده مشهور اولان(مقولات les catégories) ایله (جنس genre) ، (نوع espèce) ، (فصل différence) و (عرض accident) تقسیماتی ایچون [تصنیف classitication] کلمه‌سنه باقیکز .

شرقده کتاب یازانلره (مصنّف) دیمك عادت اولمشـدر ؛ بو تعبیرك معنـاسی (تصنیف ایدیجی classificateur) دیمکدر . آ کلاشـیلیورکه هر علم ـ اساساً وبدایت امرده ـ تصنیف ایله باشـلیور ، صوکره (نظری spéculatif) برحیثیت اکتساب ایدییور. تصنیف‌اولونان مواد وموضوعاتدن بعضی قوانین استدلال ایدیلنجه ماهیت صحیحه‌سیله ، علم (rationnlle یعنی نظری) اولور . ایشـته بو تکامل علمی انجق (اسـتقرا induction) سایه‌سنده وقوعه کلیور . [بوتعبیره باقیکز !]

———:■:———

تصنیف　Classification　فرانسزجه و انکلیزجه
Klassification　آلمانجه
Classificazione　ایتالیانجه

تصنیف ، برچوق افرادی ـ آره‌لرنده‌کی اوصاف مشترکه‌یه نظراً ـ صنفلره تقسیم و او وجهله ترتیب ایتمکه دیرلر . تصنیف : (مشاهده observation) ، (تمثیل analogie) ، (قیاس comparaison) ، (تجرید abstraction) کبی برنجی درجه‌ده مهم (اعمال ذهنیه) بی استلزام ایدر . بناءً علیه (بسیط simple) بر (عملیهٔ ذهنیه oper mental) دکلدر . حتی بویله افراد مختلفه‌یی تدقیق و تتبع ایده‌رك بر (مفهوم کلی notion générale) یه پیوسته اوله‌بیلمك ـ منطق لسانده (استقرا induction) ده‌نیلن عملیهٔ ذهنیه‌در . منطقیونك وپسیقولوغلرك پك محق اولان ادعاسنه کوره بالجمله (محاکمات jugements) مز ، تصنیف عملیه‌سیله برابر واقع اولور و اوکا استناد ایدر . (اسامیٔ اجناس و انواع noms genériques et spécifiques) اسامیٔ صنوف اولمق اعتباریله تصنیفی متضمن‌در . (ذوات الثدایا mammifères) ویاخود (طیور oiseaux) ویاخود (اشجار arbres) دیدیکمز زمان ، ـ بروجهله ویاخود وجوه مختلفه ایله ـ آره‌لرنده (مشابهت ressemblence) کورمش اولدوغمز برچوق افراده بر (اسم جنس N. commun) ویره‌رك جمله‌سنی بردن (مجملاً sommairement) ذکر واحاطه ایتمش اولویورز . بناءً علیه هر اسم جنس ، بر (صنف اسمی nom de classe) در ؛ و هر صنف اسمی‌ده بر اسم جنس‌در . علمای اصولیوندن (ستانله جیوانس Stanley Jevons) شونی اخطار ایدییورکه : [بز نه وقت بر صنف تشکیل ایدرسه‌ك ـ افلاطونك دیدیکی کبی ـ کثرتی وحدته ارجاع ایتمش اولورز .]

کائناتده منظورمز اولان افراد نامعدوده‌یی ذهناً قاورایه بیلمك ، عقل انسان ایچون قدرت و امکان عادی فوقنده بر ایش اولدوغی جهتله ، افراد مذکوره آره‌سنده بالمشاهده کشف ایده‌بیلدیکمز بعضی اوصاف مشترکه‌یه

بناءً صنفلر تشکیلی صورتیله اونلری حصر وضبط ایده‌بیلیورز . بزم ایچون Classe
باشقه چاره یوقدر . شو اعتبار ایله تصنیف قابلیتی ، بوتون اعمال ذهنیه‌نك
روحنی تشکیل ایتدیکی کبی ، یالکز بعض علومك دکل علی‌الاطلاق علم
بشرك بدایت ونهایتنی و بناءً علیه ماهیت حقیقیه‌سنی عرض ایدیبور دیمکدر؛
زیرا انجق بو قابلیتی سایه‌سنده‌درکه انسان ، تلقی ایده‌بیلدیکی معلومات جزئیه‌یی
ترتیب وتلخیص ایده‌رك (تشوش confusion) دن قورتاریبور وموجودات
حقنده (اجمالی sommaire) فقط (آهنکدار harmonieux) بر علم
حاصل ایده‌بیلیور . بناءً علیه بو قابلیت بوتون انسانلرده موجوددر . ینه
(ستاله حیوانس) ك دیدیکی کبی : بر (نیوتن Newton) ك (ملکات
استدلالیه reasoning faculties) سی ، طبیعت وماهیت اعتباریله ، بر
رنجبرك کندن فرقلی دکلدر .] شوقدر وارکه : [آره‌ده‌کی فرق ، ملکات
مذکوره‌نك دائرهٔ فعالیت اعتباریله وسعتنده و احاطه ایده‌بیلدیکی (امور
faits) ك کثرتنده‌در. هر (موجود متفکر thinking being) آزچوق
(تعمیم generalisation) ایدر ، یعنی استقرا یاپار ؛ فقط فیلسوفی تمییز
ایدن شی اونك استقراآتنده‌کی انکینلك و ده‌رینلکدر .] بناءً علیه هیچ
شبهه یوقدرکه تصنیف اول امرده مشاهده ایله باشلار ، زیرا تصنیف
اولونه‌جق اشیا اولجه کورولوب تتبع ایدلمك کرکدرکه آره‌لرنده اوصاف
ذاتیه وکیفیات مشترکه کشف اولنه‌بیلسین . ثانیاً (مماثله analogie) ایله
(مقایسه comparaison) سایه‌سنده او شیلرك (اوصاف متشابهه
semblables) سی و (اوصاف متمایزه distinctives) سی کشف اولونور.
ثالثاً (تجرید abstraction) دیدیکمز عملیهٔ ذهنیه باشلار . [بو تعبیره
باقیکز ! .] بوسبوتون (فردی individuel) اولان اوصاف خصوصیه
نظر اعتباره آلنمایه‌رق یالکز موضوع تتبع اولان اشیای مختلفه آره‌سنده
علاقهٔ مشابهتی اظهار ایدن احوال و صفات مشترکه ضبط و قید اولونور
وتصنیف معامله‌سی اونلر اوزرینه بنا ایدیلیر . مع‌مافیه بوتون بو عملیات
ذهنیه‌نك حین وقوعنده (استقرا induction) دخی برابر کیدر . ذاتاً

Classe بوتعبيرك معناسى وكيفيت استقرانك تعريفى : [امور جزئيه‌يى تصنيف وترتيب سايه‌سنده بر (مبدأ كلى principe universel) يه وياخود (خصوصى spéciale) ، (عمومى générale) بر (قانون loi) ه پيوسته اولمقدر .
[بوتعبيرانك جمله‌سنه باقيكز !.]

تصنيف مسئله‌سنى اطرافيله تتبع ايدن (ستانله جيوانس S. Jevons)، ـ بوقاريده عرض ايتديكم وجهله ـ امر تصنيف ايله (استقرا induction) نك موازاتاً وقوعه كلمكده اولدوغنى ادعا ايديبور و بوكيفيتى اثبات ايتمك ايچون تاريخ ترقيات علميه‌دن برچوق كشفياتى امثلهٔ منتخبه اوله‌رق ذكر ايديبوركه حقيقتاً الڭ معنادار و الڭ زياده قناعت بخش فتوحات علميه‌دندر .

بو دعوانك انجق (استقراء ناقص induction imparfaite) ايله مناسبتى اوله‌بيله‌جكى هيچ بر وجهله شبهه كوتورمز ؛ [induction تعبيرينه باقيكز !] فقط ساده تصنيف ايله (قوانين تدريبيه lois empiriques) كشف ايديلوب ايديله‌ميه‌جكى جاى مناقشه‌در . [بوتعبيره دخى باقيكز !] معلومدركه بوجنسدن اولان قوانين انجق استقرا طريقيله كشف اولونه‌بيلير . اكر تصنيف يابمق استقرا يابمق ديمكسه ، البته (ستانله جيوانس) ك ادعاسى طوغرودر . بناءً عليه مومى اليهك بوبابده بيان ايتمش اولدوغى ملاحظاتى مختصراً بسط ومناقشه ايده‌جكم :

[تصنيف برصنفه ادخال ايديله‌جك اولان اشيا و افرادِ مختلفه‌نك عرض ايتديكى اوصاف وكيفيات آره‌سنده‌كى (مناسبات connections) ك وجودينى تحقيق ايده‌بيلمكله اولور . بويله (كيفيات ذاتيه propriétés essentielles) اوزرينه مؤسس اولان بر تصنيف ، (طبيعى naturelle) در . اويله اولمايوبده برطاقم علامات و (اوصاف ظاهره qualités apparentes) يه اعتبار ايديله‌رك عندى بر ترتيب يا پيليرسه ، اوكا (تصنيف صنعى classification artificielle) ديرلر . مثلا معدنياتى ، قرعه چكه‌رك تصنيف ايده‌جك اولورسه‌ق ، معادن مذكوره‌نك هيچ بر وجهله بربرلرينه بكزه‌ميه‌جكى و يالكز معدن اولمق حيثيتى ايله ـ كليشى كوزل ـ تصنيف ايدلمش اوله‌جغى

شبهه كوتورمز . فقط كيمياكرلر بومعادن مختلفه آره‌سندن ، (پوتاسيوم Classe
potassium) ، (سزييوم cœsium) ، (روبيديوم rubidium) ،
(ليتيوم lithium) ناميله درت دانه‌سنى آييروبده برصنف تشكيل ايدرلرسه،
بوتصنيف برچوق مناسبات اساسيه‌يى متضمندر ؛ زيرا بوماده‌لرك اوصافنى
مقايسه ايدنجه كورورزكه جمله‌سى (مولدالحموضه oxigène) ايله پك بيوك
بر (علاقهٔ كيمويه affinité chimique) عرض ايدر. يعنى شدتله تحمض
ايدر و اونك ايچوندركه صويى ـ هانكى درجهٔ حرارتده اولورسه اولسون ـ
(تحليل décomposer) ايده‌رك پك قوتلى (حمضات اساسيه oxdies
basiques) حصوله كتيرير . بو حمضات ، صودە زيادەسيله (منحل
solubles) اولور و شدتله (محرق caustique) ، (مائيات قلئيه
hydrates alcalines) حصوله كتيرركه تسخين ايتمكله بيله بوخاصيتلرى
مندفع اولماز . او معدنلرك هر برى انجق بر (قلوريد chloride) ويرير .
(فحميت carbonate) لرى‌ده صوده منحلدر . بومعدنياتك وجوده
كتيره‌بيله‌جكى (تركيبات compositions) ايله او تركيباتك (خواص
كيمويه propriétés chimiques) لرى آره‌سنده زيادەسيله مشابهت
اولدوغى جهتله (املاح sels) نك‌ده يكديكرينه مشابه بعضى خواص كيمويه
ايله متكيف اوله‌جغى ـ قبل‌التجربه ـ تخمين ايديله‌بيلير .]

[ايمدى شو (معدنيات قلئيه métaux alcalins) صنفنى تشكيل
ايدنجه ، يالكز ايشمزه الويريشلى بر ترتيب يابمش اولمقله قالمادق ، طبيعتك
بعضى (قوانين تدريبيه lois empiriques) سنى دخى كشف ايده‌جك
درجه‌يه واردق. اوقدركه معدنيات قلئيه‌يه خاص اولان بعضى اوصافى عرض
ايدن برمعدنك ، سائر اوصاف قلئيه‌يى دخى حائز اولماسى قوياً محتملدر ،
ديه بيليرز . اكر يكى بر معدن كشف ايده ايدك و (فحميت) نك يعنى
قاربوناطه‌سنك صوده زيادەسيله منحل اولدوغنى وياخود او معدنك صويى
تحليل ومولدالحموضه ايله شديداً تركب ايده‌رك قوتلى (حمضات اساسيه) وجوده
كتيرديكنى كورسه‌يدك ، بويوك بر احتمال ايله حكم ايده‌بيليردك كه اومعدن

Classe یالکز بر (قلورید) حصوله کتیره‌بیله‌جکدر ، و قلئیات سائره‌نك وجوده کتیره‌بیله‌جکی (سلسلهٔ ترکیبات séries de combinaisons) ، مشابه ومقابل اولمق اوزره بر سورو مرکبانه داخل اوله‌جقدر . بو (معدنیات قلئیه صنفی) نك تشکلی یالکز قولایلق مسئله‌سی دکلدر . اهمیتلی وموفقیتلی بر (کشف استقرائی découverte inductive) درکه ، (استقراء تام induction parfaite) محصولی اولان وهیچ شبهه کوتورمه‌ین برخیلی (قضایا propositions) یی ضبط وقید ایده‌بیلمك ایچون بزه صلاحیت ویریر . فضله اوله‌رق دها برچوق (استدلالات inférences) ، بزی سوق‌ایدرکه اونلر (استقراء ناقص induction imparfaite) پرنسیپلرینه مربوطدر .]

ینه بوقبیلدن اوله‌رق (ستانه‌جیوانس) بر کوزل مثال دها ویرییورکه تصنیف سایه‌سنده مهم بر کشف استقرائی یاپیله بیلمش اولدوغنی کوستریر . اونی بوراده تلخیصاً عرض ایدییورم :

زمانمزك مشهور علماسندن و (علم هیئت astronomie) متخصصیتندن میستر (نورمان لوقیه‌ر N. lockyer) کونش حقنده اجرای تدقیقات ایتدیکی صیره‌ده ، شمسك (کرهٔ نورانی photosphère) سنده ، [یعنی کرهٔ شمسی بزم هوای نسیمی‌مز کبی قاپلایان وغایت حار غازات معدنیه‌دن عبارت بولنان قسمنده !.] دها بعضی عناصر بسیطه اولوب اولمادیغنی تحقیق ایده‌بیلمك ایچون بر ایپ اوجی بوله‌مامش ونهایت بزجه معلوم اولان عناصر بسیطه‌یی (طیف شمس spectre solaire) ده (مُشار signalé) اولوب اولمادقلرینه کوره تصنیف ایتمش . [معلومدرکه عناصر بسیطه‌دن هربری طیفده بر ویا برقاچ عمودی چیزکی ایله موجودیتندن اشارت ویریر !..] صوکره ، (تحلیل طیفی analyse spectrale) دلالتی ایله کونشده وجودی تحقق ایدن عناصرك باشلیجه اوصاف کیمیویه‌لرینی‌ده تدقیق ایده‌رك مفصل برجدول یاپمش ؛ کورمش که کونشده موجودیتی تعین ایدن عناصرك اکثریسی (مولدالحموضه oxigène) ایله (ترکیبات ثابته = compositions stables) وجوده کتیرن ماده‌لردر . بوکیفیت مهمه ومشترکه‌یی اساس

طونەرق محاكاتنی اوكا استناد ایتدیرمش ، و بزجه معلوم اولوبده هنوز Classe
كونشده وجودندن نشان بولونەمایان ومولدالحموضەایله تركیبات ثابته حصوله
كتیرن برطاقم عناصر مادیەیی ـ بالالتزام ـ كونشده تحری‌ایتمش وبش‌عنصر
دها كشف ایلەمشدر . بناءً علیه اوصاف اساسیەیه مستند اولەرق یاپیلان بر
تصنیف ، استقراء ناقص ایله كشفیاته رهبر اولەبیلمشدر .

شبهه یوقدركه (علوم طبیعیه و تجربیه sciences naturelles et expérimentales) ده بالجمله كشفیات، بویله برطاقم (روابط ثابته rapports fixes) نك وجودینی تحقیق ایدەبیلمكله میسّر اولمشدر. ذاتاً قانون طبیعی دیمك ایكی (حادثه phénomène) آرەسنده موجود بر (نسبت ثابته correlation fixe) دیمكدر . [loi كلمەسنده تفصیلاته باقیكز !]

شوتقدیرجه آكلاشیلیوركه برطاقم اوصاف مشتركه وكیفیات ذاتیەیه مستنداً یاپیلەجق اولان برتصنیف ، اویله بر (نسبت ثابته) كشفنده رهبر اولەبیلەجكدر . مع‌مافیه شایان دقتدركه تصنیفك بوتورلوسی اوصاف ذاتیەیه مستند ، و اوصاف مذكوره ایسه برچوق شیلر آرەسنده رابطۀ جنسیتی ممثل اولدوغی ایچون اوكا (تصنیف طبیعی .classification naturelle) دەنیلیور ؛ و البته كلیشی كوزل یاپیلان بر تصنیف یعنی (تصنیف صنعی class. artificielle) بویله بر كشف مهمه رهبر اولەمازدی ؛ چونكه رابطۀ جنسیتی تشكیل ایدن اوصاف ذاتیه ومشتركەیی نظر اعتباره آلمش‌اولمازدی. مثلا ، آنفاً عرض اولونان مثالده (میستر نورمان لوقیەر) اویله اساسلی اوصاف كیمیویەیه اسناد محاكمه‌ایتمیوبده كیف مااتفق برتصنیف یاپمش‌اولسەیدی كشفیاته موفق اولەمایەجق ایدی ؛ چونكه كونشده موجودیتی تحقق ایدن اكثر عناصر بسیطه‌نك مولدالحموضه‌ایله تركیبات ثابته وجوده كتیرەبیلمەلری قابلیتی ، (لوقیەر) ك كشفنه رهبر اولان كیفیت مهمەدر . حالبوكه كلیشی كوزل برتصنیف یاپیلمش اولسەیدی بوكیفیت مهمه كورولەمیەجك ویاخود اهمال‌ایدلمش اولەجقدی .

اوحالده صنعی وطبیعی تصنیفاتك شرائط اساسیەسنی تدقیق وتذكر ایتمك

Classe کرکدر. معمافیه بر (طاقیم groupe) تشکیل ایدن شیلری ــ مختلف اساسلره ونقاط نظره کوره ــ تورلو تورلو ترتیب و تصنیف ایتمك احتمالی واردر ؛ اوقدرکه بعضی شیلرده تصنیف طبیعی‌نك شرائط ممتازه‌سنی وحدودینی تعیین ایدوبده صنعی بر تصنیفه قارشی فرقنی کوسترمك ممکن دکلدر . بناءً علیه هروجهله مکمل و معقول انجق برنوع تصنیف اوله‌بیلیر ، دهٔنیله‌مز . مطلقیت اوزره تصنیف یوقدر . بز اکثریا مقصدمزه توافق ایدن ، ایشمزه یارایان جهتی امر تصنیفده اساس اتخاذ ایده‌رز . مثلا عناصر بسیطه‌یی (وزن جزء فردی) لرینه نظراً ترتیب ایتمك ممکندر ؛ فقط (معدن métal) و (شبه معدن métalloïde) اولمق اوزره دخی تصنیف ایتمك جائزدر . معمافیه (حرارت عادیه température ordinaire) ده (صلب solide)، مایع liquide) و (غاز gaz) اولمه‌لری اعتباریله‌ده بر تقسیم واردر. اوندن صوکره فائده‌لی ویا فائده‌سز ، نادر ویاخود مبذول اولدقلرینه کوره دخی تصنیف ایدیله‌بیلیر . الی آخره ا..

نقطهٔ نظره و (غایهٔ مترقبه but visé) یه کوره تبدل ایدن بو تصنیفات ممکنه‌نك برینی دیکرینه علی‌الاطلاق ترجیح ایده‌میورز . ایده‌بیلسه‌یدك ثابت بر مقیاس بولونمش اولوردی . بالنسبه برسبب رجحان بوله‌بیلیرزکه اوده صورت تصنیفك کندی نقطهٔ نظرمزه ومقصدمزه موافقتی‌در. اشیاده کیفیات مشترکه اعتباریله مشاهده وتحقیق ایده‌بیلدیکمز مناسبات ثابته (مطرد uniforme) ویکنسق دکلدر ؛ اویله‌که یالکز برکیفیت مشترکه اساس اتخاذ ایدیلیرسه اوکا کوره یاپیلان تصنیف باشقه بر ترتیب عرض ایدییور ؛ بر باشقه کیفیت مشترکه‌یه مستند بر تصنیف دخی باشقه بر وجهله ترتیبی استلزام ایده‌رك اولکی تصنیفده خارج قالان برچوق شیلری دائرهٔ شمولنه آلیور ؛ داخل اولان شیلری‌ده اخراج ایدییور .

(ستانله جیوانس) ، بوبابده پك کوزل مثاللر ویرییورکه علوم طبیعیه موضوعاتندن آلنمشدر ؛ دییورکه : (معدنیات علماسی les minéralogistes معهود تصنیف طبیعی سیستمنی بوله‌بیلمك ایچون ، برچوق زمان وهمت صرف

Classe ایتمشلر ، فقط دائما شو مشکلات قارشیسنده بولنمشلردر : کورمشلرکه معدنیاتك (ترکیبات کیمیویه compositions chimiques) ایله (اشکال بلوریه formes cristallographiques) سی و مختلف (خواص فیزیقیه propriétés physiques) سی متحد ویکنسق بر ترتیب عرض ایتمیور ، برابر کیتمیور . شکل بلوریلری اعتباریله یکدیکرینك (عینی identique) اولان ماده‌لرك ، خصوصاً برنجی جمله‌ده ـ یعنی (جملهٔ مکعبه système cubique) ده ـ (تبلر cristalliser) ایدنلرك اکثریا ترکیبات کیمیویه نقطهٔ نظرندن هیچ برمشابهت عرض ایتمدیکی تحقق ایدییور . دیکرطرفدن‌ده عینی‌ماده‌نك بوسبوتون یکدیکرندن فرقلی ایکی سیستم اوزره تبلر ایده‌بلدیکی کورولویور ؛ (قاربونیت کلس carbonate de calcium) کبی ! . بومسئله‌ده تظاهر ایدن حقیقت واضحه شودر :

معدنیاتك اوصاف وکیفیاتی آره‌سنده هیچ برمناسبت کشف ایده‌مزسه‌ك اونلری هیچ بروجهله ترتیب ایده‌مه‌یزکه یالکز او تصنیف اوصاف مذکوره‌یی شامل اوله‌بیلسین . او معدنیات آره‌سنده یکدیکرینه مشابه اولمایان ـ آز چوق مهم ـ نه‌قدر (زمرهٔ اوصاف groupes de propriétés) وارسه ، او نسبتده مختلف نقاط نظردن تصنیفلر یاپمغه مجبورز . حتی هرهانکی بر سببله هرهانکی بر تصنیفی ترجیح ایدرسه‌ك ایده‌لم ، معدنیاتك دیکر وجوه ایله‌ده تصنیفات مفیده‌یه مستعد و قابل اولدقلرینی قطعاً خاطردن چیقارمامالی‌یز .]

تصنیف نباتات حقنده دخی (ستانله) عینی ملاحظاتی بیان ایدییور ، وآثار مشهوره‌دن نقلاً برچوق مثاللر ویرییور : (چه‌زالپینوس Cœsalpinus) ، (موریسون Morison) ، (هرمان Hermann) ، (بوئرهاو Boerhave) و (کەرتنر Gaertner) کبی علمانك نباتاتی ، شکل اثماره کوره ترتیب ایتدکلرینی خاطره کتیرییورکه بونلر (ثمریون les fructistes) دررلر . (ریوینوس Rivinus) ، (لودویغ ludwig) ، (طورنفور Tournefort) ك بالخاصه (تویج ازهار la corolle des fleurs) ه و تویجك اقسام و ترتیباتنه کوره بر تصنیف یاپمش اولدقلرینی ذکر ایدییورکه ، بونلره دخی (تویجیون

Classe تصـنیف نبـاتاتده (Magnol) (مانیول) . دیرلر (les corollistes
(کأس (la calice) ی اسـاس طوتمش ، (سوواژ Sauvage) بالخاصـه
یاپراقلری نظر دقته آلمشـدی دییور . بونلردن ماعدا دخی برچوق وجوه
ایله تصنیف نباتاته تشـبث ایدلمش اولدوغی اربابنجـه معلومدر . هرحالده
بو ترتیباتك هر بری نباتات آره‌سنده هرهانکی بر وجه ایله بعضی مشـابهتلر
ومناسبتلر عرض ایده‌بیلیرسه‌ده ، بالجمله کیفیات مشترکه و اوصاف متشابهه‌یی
کندی دائرهٔ شمولنده جمع ایده‌بیله‌جك قدر بر تصنیف مکمل اوله‌مایه‌جغنی
(ستانه‌جیوانس) ادعادن چکینمیور وحقی‌ده واردر .

امر تصنیفده مصادف اولدوغمز بو تورلو مشکلاتك اسبابندن بوسبوتون
غافل دکلز : محققدرکه کیفیات اشیا آره‌سـنده برطاقیم (مناسبات صمیمیه
(qualités semblables وار؛ اوصاف متشابهه (corrélatious intimes
و (کیفیات مشترکه propriété communes) اومناسباتی بداهتاً کوستریبور .
کائنات مادیه‌یی تتبع وادیسنده نه قادار ایلری کیدرسـه‌ك بوحقیقت اوقادار
صراحتله تعیین وقوتله تحقق ایدییور . اوندن ماعدا مناسـبات مذکوره‌نك
پك متنوع صـورتلر و متخالف وضـعیتلر عرض ایتمکده اولدوغی دخی
کورولوبور ؛ او وجهله‌که برکیفیت مخصوصه مشاهده ایدیلنجه اونك ، دیکر
برطاقیم کیفیات ایله مناسـبتی‌ده میدانه چیقیور ، ویکی یکی کشـفیاته رهبر
اولویور . بعضاً‌ده ـ بالعکس ـ برطاقیم خواصك تحققی دیکر بعضی قابلیاتك
فقدانه دلالت ایدییور بوتون بو روابطك صورمختلفه‌سی نا معدود ونا مضبوط
ایسه‌ده بوخصوصده برفکر ویرمك و اك بسیط وعمومی اولانلرینك دستورینی
کوسترمك ایچون براز تفصیلاته کیریشمك فائده‌دن خالی دکلدر .

فرضا عالم عضویدن مثال آله‌لم وبعضی حیواناتك اوصافنی تتبع ایده‌رك
آرالرنده‌کی روابط مشـابهت و مغایرت rapport de ressemblance et
(de dissemblance ی تدقیقه چالیشه‌لم .

اولا کورورزکه افراد حیوانیه‌نك (شـخصیت ممتازه personnalité
(distincte سنی تعیین ایدن کیفیات ، پك خصوصی‌در ؛ بناءً علیه بالجمـله

Classi-fication اوصافی افراد مختلفه‌نك هر برنده بولنق واقع اولمامشدر . اولمش اولسه‌یدی، افراد مذکوره یکدیکرینك (عینی identique) اولور و اوتقدیرده تصنیفه حاجت قالماز ایدی ، چونکه آره‌لرنده هیچ بر وجهله فرق اولمازدی . اوحالده‌ده اونلری انجق (تعداد énumérer) ایتمك کفایت ایدردی . بر برینه اساساً بکزه‌یوبده بعضی جزئی فرقلرله یکدیکرندن تمایز ایدن اشیای مختلفه‌یی ضبط وربطه آلمق ایچون تصنیف یاپیلیر . اوندن طولایی‌درکه افراد کثیره‌یی برصنف ایچنه درج ایده‌بیلمك ایچون اونلرك آره‌سنده (مشابهت ressemblence) و (مغایرت dissemblence) نقطه‌لری آرامق، الك اول یاپیله‌جق ایشدر . جهت مشابهت، (کیفیات مشترکه) صورتنده تحقق‌ایدر؛ جهت مغایرت (اوصاف متمایزه) ایله تظاهر ایدر . جنسیتك حدودینی تعیین ایدن ، کیفیات مشترکه‌در . شخصیتی تمیز ایدن ، اوصاف متمایزه‌در . امر تصنیفده نقطهٔ نظر ، بوجهتلری تحقیق ایتمکدر .

شیمدی شوملاحظاتی مادی مثاللرله تفسیر وتوضیح ایده‌یم . مثلا :

بر (فرد حیوانی iudividu animal) ده بر کیفیت مشاهده ایتسه‌ك، فرضا اونك (ذات‌الثدایا mammifère) یعنی (ممه‌لی) اولدوغنی کورسه‌ك، بهمه‌حال او حیوانده ایکی اوصافك وجودی داها تحقق ایدییور : اونك (ذات‌الفقرات vertébrés) دن و (چارپا = درت آیاقلیلر = quad-rupèdes) دن اولدوغی‌ده ثابت اولویور . ایمدی ، منحصراً مشاهده ایله تلقی ایده‌بیلدیکمز بومناسبت مخصوصه‌یی بر دستور بسیط شکلنده عرض ایده‌بیلمك ایچون اشارات جبریه قوللانسه‌ق ، و :

ذات‌الثدایا = ث

ذات‌الفقرات = ف

چارپا = ح

دیسه‌ك ،

ث = (ف + ح)

معادله‌سی حاصل اولور .

Classification

بونیده بر (قضیه proposition) شکلنه صوقوبده لسان منطق ایله افاده ایتمك ایسترسه‌ك :

[هر ذات‌الثدایا ، ذات‌الفقراتدر و درت ایاقلیدر .]

دیرز. یالکز شوراسی شایان دقتدرکه بوقضیه‌نك (عکس مستوی conversion simple) سی طوغرو چیقمیور . چونکه هر (ممه‌لی حیوان) (فقرات vertèbres) صاحبیدر ، و درت آیاقلیدر ، اما هر فقرات صاحبی مطلقا ممه‌لی دکلدر، حتی درت آیاقلی دکلدر. (تمساح crocodile) لر ذالفقراتدندر و درت آیاقلیدر ، لکن ممه‌لری یوقدر ؛ صوکره باجمله (زواحف les reptiles) ذالفقراتدن اولمقله برابر ، مطلقا چارپا دکلدر. ییلانلر بوسبوتون آیاقسزدر. نته‌کیم بالقلرده اویله‌در. اوندن ماعدا (قوشلر les oiseaux) ذات‌الفقراتدن اولمقله برابر ، انجق ایکی آیاقلیدر وممه‌لی دکلدر .

بناءً علیه شو تدقیقاتدن آکلاشیلیورکه بوکبی اوصاف عضویه آره‌سنده - بدایةً عرض ایتدیکم وجهله - روابط مختلفه ومتنوعه‌وار . و هیچ شبهه یوق که بعضاً برکیفیتك تحققی دیکر بر قابلیتك وجودینه دلیل قطعی‌اوله‌بیلور، و او تقدیرده (حکم استقرائی jugement inductif) یاکلش چیقمیور . مثلا هرهانکی بر حیوانك ذات‌الثدایا اولماسی (ولود vivipare) اولدوغنه دلالت ایدییور ؛ و هرهانکی حیوان (ولود) ایسه بهمه‌حال ممه‌لی اولویور. بومناسبت مخصوصه‌ده (اطراد uniformité) وار ، و اوندن طولایی قضیه‌نك عکس مستویسی ممکن‌در . فقط دیکر اوصاف وقابلیات آره‌سنده کوردوکمز روابط بودرجه مطرد دکل !. فرضا درت آیاقلی ، ایکی آیاقلی، حتی علی‌الاطلاق (آیاقلی) اولمقله (ذات‌الفقرات) اولمق آره‌سنده هیچ بر نسبت مطرده یوق !. ییلانلر و بالیقلر ذات‌الفقراتدن اولدقلری حالده آیاقلی دکلدرلرده ذات‌الفقراتدن اولمایان برچوق (بوجکلر les insectes) آیاقلیدرلر . دیمك که بو ایکی صفت یکدیکرینی بهمه‌حال استلزام ایتمیور ؛ اونك ایچون برینك تحققی دیکرینك وجودینه دلیل اوله‌میور . خلاصه (آیاقلر) له (فقرات) آره‌سنده - منطق لسانیله سویلیه‌لم !. - (عموم

Classi-fication

خصوص من وجه) نسبتی وار : [بعضی آیاقلیلر ، ذوی الفقراتدر . بعضی ذوی الفقرات دخی ــ علی الاطلاق ــ آیاقلی در .] دەیەبیلیرز که [بعضی آیاقلیلردە ذوی الفقرات دکلدر ؛ نتەکیم بعضی ذوی الفقرات دخی آیاقلی دکلدر !] دیمك چیقار .

شیمدی امر تصنیفدە (آیاقلی) اولمق صفتنی می ، یوقسە (ذات الفقرات) اولمق صفتنی می اساس اتخاذ ایدەجکمز؟. بو ایشك ایچندن ناصل چیقەجغز؟.. دەیە دوشونمکە مجبورز ؛ و اوتقدیردە اعم اولان (صفت فارقۀ عضویە qualité distinctive organique) یی ــ معیار اولەرق ــ ترجیح ایدەجکمز طبیعی در . اونی بزە آنجق (تفحصات علمیە investigations scientifiques) کوسترەبیلەجکدر. تدقیقات اثبات ایدییورکە (موجودات عضویە êtres organisés) دە فقرات بر (مرتبۀ تکامل degrés d'évolution) ك دلیلی در ؛ حالبوکە آیاقلی اولوب اولماماننك تکامل نقطۀ نظرندن اودرجە دەرین برمعناسی ، اوقدر بویوك بر اهمیتی یوقدر. آیاقلری اولان بر حیوان ، آیاقسز حیوانلردن مطلقا دها زیادە متکامل دکلدر . بالعکس فقرات صاحبی اولان هر حیوان ، فقراتسز اولانلردن البتە دها متکامل در . بوندە ــ شیمدی یە قدر ــ هیچ شبهەمز اولمامشدر . اوحالدە فقراتی اساس طوتارسەق ، یاپەجغمز تصنیف (تکامل عضوی évolution organique) نك (سلسلۀ مراتب hiérarchie) نە داها زیادە متطابق دوشەجکی جهتلە ، داها (طبیعی) اولمش اولور؛ وفی الحقیقە فقراتك تشکلی (انتساج عضوی structure organique) نقطۀ نظرندن بر (مرتبۀ علویە degrés supérieur) یە قطعیاً دلالت ایدەبیلدیکی ایچون بر (کیفیت اساسیە propriété fondamentale) در . آیاقلرك تشکلی آنجق (محیط milieu) و (طرز معیشت façon de vivre) ایلە علاقەدار بر حادثۀ عضویە اولمق حیثیتی ایلە درجۀ تکاملە دلیل اولەماز . انواع و اجناس عضویەنك منشأی و أسباب تحولی حقندە اجرا ایدیلن تدقیقات علمیە صراحتاً کوستریورکە بالیقلر و قوشلر ، (زاحفەلر les reptiles) دن

حاصل اولمشلردر ؛ بوكاده سبب محيطك و طرز معيشتك تبدلى اولدوغنده شبهه قالمامشدر . محققدركه بالقلر ، برخيلى عصرلر صوده ياشامغه مجبور اولوبده آياقلرينى ضايع ايدن زاحفه‌لردندر . [transformisme ، darwi-nisme ، milieu كلمه‌لرنده بو بحثك مناقشه‌سنه باقيكز !..] Classification

اويله اولونجه (ذات الفقرات) اولمق بر (صفت ذاتيه qualité essentielle) صاييلير ؛ آياقلى اولمق بر (صفت عرضيه qualité accidentelle) دن عبارت قاليركه . امر تصنيفده بوتون بوكبى صفاتك حيثيتنى نظر دقته آلوب اساس اتخاذ ايتمك مجبوريتنده‌يز .

برده ذات الفقرات ميانده يالكز آياقليلرى تدقيق ايدرسه‌ك بو دائرهٔ محصوره‌ده دخى بعضى اوصاف خصوصيه كوره‌بيليرزكه (اجناس genres) ى دكلسه بيله (انواع espèces) ى ياخود (زمره ordres) لرى تعيين ايده‌بيلمك ايچون [يعنى (تصنيفات تاليه classifications secondaires) ايچون] ايشمزه يارايه بيلير . فرضا (ايكى آياقلى bipède) ويا (درت آياقلى quadrupède) اولمق كيفيتى كبى !..

ايكى آياقلى ذات الفقراتده داخل بولونان قوشلر ميانده ـ شيمدى‌يه قادار !.. ـ هيچ بر ممه‌لى حيوان كورمه‌ديكمز ايچون ادعا ايده‌بيليرزكه قوشلرك هيچ برى ذات الثدايا دكلدر و بناءً عليه (ولود vivipare) دكلدر . هنوز درت آياقلى بر قوش ده بيلميورز ! اوحالده [هر قوش ايكى آياقلى‌در و (يومورطلايجى ovipare) در ، (ولود) دكلدر .] ديه‌بيليرز ، و بو حكم استقرائى طوغرو چيقار . لكن [هر ايكى آياقلى مطلقا قوش جنسندندر !] ديه‌مه‌يز . انسان ايكى آياقلى‌در و قوش جنسندن دكلدر . بناءً عليه [هر ايكى اياقلى بهمه‌حال يومورطلار] دخى ديه‌مه‌يز . كذلك هر يومورطلايان حيوان البته ايكى آياقلى‌در و قوش جنسندندر] دخى ديه‌مه‌يز . چونكه كرك آياقلى وكركسه آياقسز برچوق (حشرات insectes) ايله ذوى الفقراتدن و درت آياقليلردن اولان برچوق زواحف يومورطلامقله تكاثر ايدرلر .

Classification

شومشاهدات و تدقیقاتمزله داها برچوق روابط ومناسبات عضویه‌نك وجودینی تحقیق ایتمش اولویورز . بونلرك برقسمی (عدمی négatif) در؛ یعنی برصفت مخصوصه‌نك ثبوتی دیکر برصفت مخصوصه‌نك بهمه‌حال معدومیتنه دلالت ایدییور . یومورطلایجی اولمق قابلیتنك ثبوتی ایله ممه‌لی اولمق صفتنك فقدانی کبی !.. کذلك (آکل‌الحشایش herbivore) اولمق قابلیتی ایله (اسنان کلبیه dents canines) نك مفقودیتی دخی بوقبیلدن برنسبت عرض ایدر . بو (مناسبت عدمیه correlation négative) غایت مهم اولمق‌اعتباریله شایان‌دقتدر. بوکا مقابل‌دوشن (مناسبت‌وجودیه correlation positive)یه کلنجه بوقاریده برمثالنی عرض ایتدم ایدی :

(ذات‌الثدایا) اولمق ایله (ولود) اولمق آره‌سنده‌کی رابطه بوقبیلدندر؛ چونکه بونلر بهمه‌حال یکدیکرینی متقابلاً استلزام ایدن صفتلردندر . اونك ایچون‌اولسه‌کرکدرکه بونوع مناسباتك(افادهٔ منطقیه énonce logique)سی بر (قضیهٔ عینیه proposition identique) شکلنی آلیور و اونده رابطهٔ عدمیه (سالبه négative)، رابطهٔ وجودیه دخی (موجبه affirmative) برصورتده واقع اولویور ؛ دەمینکی مثاللریمزده :

[هیچ برقوش ولود دکلدر .] قضیه‌سی (سالبهٔ کلیه universelle négative) در .

[هر ذات‌الثدایا (یعنی ذوات‌الثدایانك جمله‌سی) ولوددر.] قضیه‌سی‌ده (موجبهٔ کلیه universelle affirmative) در . معمافیه (ممه‌لی اولمق) خاصیتی ایله (طوغورمق) قابلیتی‌اوقادار (ثابت fixe)، اوقادار (صمیمی intime) و اوقادار (عمومی générale) بر (مناسبت عضویه correlation organique) عرض ایدییورکه اونك (افادهٔ جبریه énoncée algebrique) سی (اطراد uniformité) خاصیتنی‌حائز بر (معادله équaion) حیثیتنده‌در : (حدین les deux termes) ی تبدیل مکان ایتدیکی حالده قیمت وماهیتنه خلل کلمز. بوکبی قضیه‌لرك حکمنی ابطال ایتمه‌دن (موضوع sujet) نی (محمول attribut)، محمولنی‌ده موضوع یاپه بیلیرز ؛ یعنی (عکس مستوی conversion simple) سی طوغرو چیقار ؛ نته‌کیم :

Classification

[بالجمله ذوات الثدايا ولوددر .]

[ولود اولان حيوانلرك جمله‌سی‌ده ذوات الثدايادر .]

دەيه‌بيليرز و بو قضيه‌لرك ايكيسی‌ده طوغرودر. كذلك (سلباً négativement) حكم ايدن شو :

[هيچ برقوش ولود دكلدر .]

[ولود اولان هيچ برحيوان‌ده قوش دكلدر .]

قضيه‌لری‌ده اوقادار طوغرودر .

ايمدی بويله ايكی كيفيت آره‌سنده بودرجه صميمی و ثابت برر ابطه كشف ايتمك ، بر (قانون تدريجی loi empirique) بولمق ديمكدر؛ چونكه قانون — حد ذاتنده — ايكی حادثه آره‌سنده وجودی تحقق ايدن بر (نسبت ثابته ومطرده correlation fixe et uniforme) دن باشقه برشی دكلدر . بويله اولونجه بركيفيتك ثبوتی دلالتيله ديكرينك وجودينه حكم ايده‌بيليرز. مشاهده وتجربه‌يه مستند اولان (استدلالات استقرائيه raisonnements inductifs) هپ بو تورلو نسبتلری تعقيب ايتمك صورتيله واقع اولور . بو بحثك بدايتنده بعضی ملاحظاتی نقل و عرض ايتمش اولدوغم (ستانله جيوانس S. Yevons) ك : تصنيف ايله محاكمات استقرائيه موازی كيدر ؛ كيفيات اساسيه اوزرينه مستند اولان بر تصنيف كشفيات استقرائيه‌يه رهبر اولور؛] ديمكدن مقصدی بودر ؛ شيمدی عرض ايتمش اولدوغم [روابط عضويه‌نك اطراد وثبوتی اوزرينه حاصل اولان قناعته بناءً برحكم استقرائی ويريليرو اوسايه‌ده (يعنی ينه او رابطه‌نك ثبوت و اطرادی سايه‌سنده !.) بركيفيت كشف اولنه‌بيلير ، ديمك ايستيوركه طوغرودر . هم شايان دقت وملاحظه‌دركه اشيا آره‌سنده وجودينی تحقيق ايتديكمز خواص وكيفيات زمره‌سندن انجق (ذاتی essentielle) اولانلرينی تصنيفده اساس اتخاذ ايدرسه‌ك اويله برتصنيف، استقرائی حكملره مساعد وكشفياته رهبر اوله‌بيلير؛ چونكه اوتقديرده نقطهٔ نظرمزه مبدأ اولان روابط (عضوی organique) وبناءً عليه (طبيعی naturelle) در . يوقسه خواص اشيانی كندی نفسمزه

Classi-fication ومنفعتمزه کوره ترتیب وعندی بر نقطهٔ نظر تعقیب ایده‌رك بر تصنیف یاپارسه‌ق استقرا یولی بوسبوتون قاپانماسه‌بیله اوقادار (غامض sinueux) و اوقادار معوج اولورکه ایچندن چیقامایز .

ایشته تصنیفك طبیعی‌سی ایله صنعی‌سی آره‌سنده مهمجه برفرق وارسه انجق بو نقطهٔ نظر اختلافنده آرانمالی‌در . [هرحالده آره‌ده اساسلی برفرق یوقدر] ده‌ینلرك ادعاسی بتم شو ادعام ایله بوسبوتون (غیرقابل تألیف incompatible) دکلدر . چونکه عندی بر نقطهٔ نظردن باقوبده کیفیات اشیایی ایشمزك چیقارینه کوره تصنیف ایتسه‌ك بیله بهمه‌حال اوکیفیات آره‌سنده بعضی‌وجهله مشابهتلر ومغایرتلر کوزه‌دوب اوکا کوره صنفلر تشکیل ایده‌جکز؛ بومجبوریتدن قورتوله‌مایز معمافیه افراد مختلفه‌نك بعضی کیفیاتده اشتراکنی کوسترن وجه‌مشابهت ــ هرنه اولورسه اولسون ! ــ (اثر تصادف l'oeuvre du hasard) دکلدر . طبیعتده اویله شی یوقدر؛ اولدوغی فرض‌ایدلسه‌بیله (علم science) نظرنده قطعیاً تصادف یوقدر . بناءً علیه اك زیاده عندی وکیفی کورونن تصنیفلرده بیله ، مادامکه وجوه مشابهت ، ترتیباتك مبدأنی وزمین استنادینی تشکیل ایدییور ، ومادامکه مشابهتلر بعضی اسباب طبیعیه‌یه مقروندر ، اویله ایسه هرتصنیف آزچوق طبیعی‌در ؛ ده‌یه‌بیلیرزکه (ستانله جیوانس) ك و اونکله برابر داها برچوق مشاهیر اصولیونك ادعاسی‌وجهله [تصنیفك طبیعی‌سی ایله صنعی‌سی آره‌سنده‌کی فرق ، ماهیت اعتباریله دکلدر ، انجق درجه فرقیدر .] دیمك اولور . [تعبیرات علمیه‌یه باقیکز !]

بوملاحظاتی تأیید وتوثیق ایچون پك بسیط برمثال ایراد ایتمك کافیدر؛ فرضا :

اشیایی رنکلرینه کوره تصنیف ایتمك قادار عندی وصنعی برشی اوله‌ماز . بو اساسه بناءً تشکیل ایدیلن برصنفه مثلا بر زنجی انسان ایله برابر بر یاغیز آت ، برسیاه کدی ، برسیاه بوتین ، برآبانوز کبریت قوطوسی ، بر جاکت دوکمه‌سی ، برچوخه پارچه‌سی ، برکتاب قابی و داها بوکیبی برسورو شیلر داخل اوله‌بیلیر و (سیاه شیلر) نامنه برصنف واسع وجوده کتیره‌بیلیر .

Classification

بوده بر ترتیب مخصوصدر وبلکه‌ده من‌جهة ایشه یارایه‌بیلیر . فقط هرکس
بلا تردد قبول وتسلیم ایدرکه بر انسـان ایله برکبریت قوطوسنی و بر جاکت
دوکمه‌سـنی عینی صنفه ادخال ایدن بر ترتیب ـ ممکن اولدوغی قادار ـ غیر
طبیعی‌در . وآزیجق ملاحظه ایدیلنجه آکلاشیلیرکه یالکز برکیفیت عرضیه
وظاهریه اوزرینه معقول برتصنیف یاپمق ممکن اولمایه‌جقدر. مع‌مافیه (رنك
couleur) ی ـ سقولاستیق‌حکماسنك تقدیری وجهله ـ بر (کیفیت‌عرضیه
propriété accidentelle) عد ایتسه‌لده ایتمه‌سه‌لده ، اونك پك طبیعی
و پك عمومی بر (حادثه phénomène) اولدوغی محققدر ؛ حتی سببی‌ده
بوکون معلومدر : اشـیانك نور شمسی تحلیل و بعضی (حزمات ضیائیـه
faisceaux lumineux) نی بلع ایله دیکرلرینی نشر ایتدیکنی ، وهرشیئك
نشر ایده‌بیلدیکی حزمهٔ ضیایه کوره تلون ایتمکده بولوندوغنی بیلیورز. حتی
بوحادثه، (بلع absorption) و (نشر émission) قانوننه‌تابعدر. نته‌کیم
تدقیقات علمیه ایله ثابت اولمشـدرکه بوقانونك حکمی (حزمات حروریه
faisceaux caloriques) حقنده‌ده عیناً وتماماً جاریدر ؛ هم‌فضله اوله‌رق
هرهانکی برجسمك (حرارتی بلع ایتمك absorption de la chaleur)
امرنده‌کی (قابلیت‌خصوصیه spécifique) سی کندی‌رنکی‌ایله علاقه‌داردر .
مثلا سـیاه رنك حزمات حروریه‌یی اك زیاده بلع ایدن وبناءًعلیه اك زیاده
(صیجاق طوتان !.) بررنکدر . دیمك که رنکلرك حادثات طبیعیه میاننده
خصوصی بر رولی و بنـاءًعلیه بر (معنای حکمتی) وار !.. اونی بولور
وبیلیرده ـ یالکز اونقطهٔ نظردن!. ـ بر (تصنیف‌خصوصی) یاپمق‌ایسترسه‌لك،
اوتصنیف پك طبیعی اولور. (فیزیق physique) یعنی‌حکمت طبیعیه علمای
مشهوره‌سندن‌متوفی (پروفسورتیندول Prof. Tyndall) ، [حرارت]
عنوانیله پك معروف اولان اثر معتبرنده الوان مختلفه‌نك حرارتی بلع ایتمك
امرنده‌کی قابلیات مخصوصه‌لرینی تتبع ایتدکدن صـوکره (فلسـفهٔ تلبس)
دەیه بر (استطراد digression) قاپیسی آچیور ، ومختلف موسملره کوره
تلبس اولونماسی لازمکلن اثوابلری رنکلرینه کوره تصنیف ایده‌رك هانکی

Classi-fication

رنكك داها زياده صيجاق طوتاجغنى كوسترمك ايچون بر ده (جدول) عرض ايدييور .

منحصراً رنك كيفيتى اوزرينه مستند اولان بو تصنيف مخصوصك غايت طبيعى اولدوغنى انكار ايده بيله جك بر (عالم savant) تصور ايديله مز .

او حالده (پروفسسور تيندول)ك رنك اوزرينه مستند اوله رق ياپديغى تصنيف نه دن پك معقول و طبيعى اولويورده ، بنم يوقاريده - فقا بر نمونه ويرمك ايچون - بالالتزام عينى اساسه مبنى ياپديغم تصنيف غايت غريب ، (مجعول factice) ونامعقول دوشويور ؟ .

بو سؤالك جوابى پك قولايدر : (پروفسسور تيندول)ك تصنيفنده ياالكز رنك حادثه سى دكل ، او حادثه نك معناى حكمتى ، (رول rôle)ى اساس اتخاذ ايدلمشدر ؛ حالبوكه ديكرنده بالذات رنك نظر دقته آلنمشدر . اوقادار !..

بوتون موجودات آره سنده - وجوه نامحدوده اوزره - جهت اشتراكى كوسترن كيفيات عموميه يى - على مراتبهم - تتبع ايدرسه ك تحقيق ايده جكمز رابطه لر ، نسبت منطقيه يه ارجاع اولونه بيلير . فى الحقيقه بعضى اوصاف آره سنده - اسكى منطق اصطلاحنجه - (عموم خصوص مطلق) نسبتى وار . (ذات الفقرات) اولمقله (ذات الثدايا) اولمق آره سنده كى رابطه بو قبيلدندر . بو تقديرده (اخص) اولان كيفيت ، بر (مدعا thèse) ده (موضوع sujet) اولورده (اعم) اولان كيفيت اوكا (محمول attribut ، prédicat) اوله رق بر (حكم jugement) ويريليرسه (قضيه proposition) صادق وحكم مصيبدر . [هر ذات الثدايا ذات الفقراتدر] قضيه سنده اولدوغى كبى . عكسى البته طوغرو اولماز ؛ چونكه (ممه لى) اولمق ايله (فقراتلى) اولمق كيفيتلرى آره سنده محقق بر رابطهٔ عضويه وارسه ده برنجى صفتك دائرهٔ شمولى ايكنجيسنككنه نسبتله پك داردر . يعنى برنجى صفتده اشتراكى اولان حيوانلر (ممه لى لر ! .) ، ايكنجى صفتده اشتراكى اولانلردن (فقراتلى لردن !) چوق آزدر . بناءً عليه (ذوى الفقرات) ديديكمز زمانه

بوتعبيرك مفهومنده محلی معسز برچوق انواع حيوانيه مضمون ومندرج Classification
بولوندوغی ايچون بو (صفت مشترکه qualité commune) يی اوانواع
وافرادك جملەسنه بردن ـ (علی الاطلاق absolument) ـ (حمل attribuer)
ايدەبيليرز . ارسطو طرفندن وضع ايديلوب منطقدە مشهور اولان :
[Dictum de omni et nullo) پرنسيپی بودر . يعنی [برکل حقنده
ويريلن برحکم ، اونك هربر جزئی حقندەدە صادق اولور .] ديمکدر .
[بومسئلەنك مناقشەسی ايچون dictum کلمەسنه باقيکز !.] فقط البته عکسی
طوغرو اولەماز. زيرا جزئيت اعتباريله ويريلن برحکم کليتی شامل اولەماز.
نوعيت صفتنه بناءً ويريلن برحکم جنسيت اوصافنی (تضمن comprendre)
ايدەمز . سببی بودر . بونی منطق کتابلرنده (تمثالی symbolique)
برصورتده عرض ايدەبيلمك ايچون ، (متحدالمرکز دائرەلر cercles
concentriques) شکلنده کوستريرلر . قطری بويوك اولان دائره قطری
کوچوك اولان ديکر دائرەيی احتوا ايدر فقط بويوك دائره کوچوك ايچنه
البته صيغەماز . اسکی و قلاسيك منطق کتابلرنده (rapport de subor-
dination رابطهٔ تابعيت) ديدکلری بودر . بزم اسکی منطقيونك (عموم
وخصوص مطلق) ديديکیدە اودر .

کيفيات اسيا آرەسندەکی روابطك ديکر برقسم مهمنیدە ديکر عمومی
برنسبت منطقيەيه ارجاع ايدەبيليرزکه اوکا بزم منطقيون سالفەمز (عموم
وخصوص من وجه) ديرلردی . برچوق احوال وکيفياتدەدە بورابطەنك
وجودی تحقق ايديور . مثلا ، بوقاريدە ايراد ايتديکم مثاللردن برنده
اولدوغی کبی : (ذات الفقرات) ايله (آياقلی) اولمق صفتلری آرەسندەکی
رابطه بونوعدندر . کوروبورزکه بوايکی صفت مطلقاً ومتقابلاً يکديکرينی
استلزام ايتميور . آياقلی اولان بر حيوانك مطلقا ذات الفقرات اولماسی
لازمکلمەديکی کبی، ذات الفقرات اولان هرحيوانك‌دە بهمه‌حال آياقلی اولماسی
ايجاب ايتميور . يالکز بعضی حيوانات فقريەنك آياقلی اولدوغی وبعضی
آياقلی حيوانك‌دە فقرات صاحبی بولوندوغی کورولويور . معمافيه بونك

Classi-fication

عکسنه فقراتلی وآیاقسز ، آیاقلی و فقراتسز برچوق انواع حیوانیه‌نك وجودی‌ده محققدر . اوحالده بو ایکی کیفیتی یکدیکرینه حمل ایله برحکم ویره‌جك اولورسه‌ق اونك دستور افاده‌سی هیچ بروجهله بر (قضیهٔ کلیه proposition universelle) شکلنی آله‌ماز .

[باجمله ذوات الفقرات ، آیاقلی‌در]

دیمك طوغرو اولمایه‌جغی کبی :

[آیاقلیلرك جمله‌سی ذوات الفقرا تدر]

ادعاسی‌ده طوغرو دکلدر . نته‌کیم (هرآلتون سکه‌در ؛ هرسکه‌ده آلتوندر) ویاخود (هر اوروپالی عسکردر ؛ هر عسکرده اوروپالی‌در .] قضیه‌لری‌ده عینی سبب وعینی صورتله یاکلش برحکمی ناطقدر . بوکبی نسبتلر اوزرینه صادر اوله‌بیله‌جك حکم (بعض quelque) قیدیله انجق طوغرو اوله‌بیلیر.

بورابطه‌نك تمثالی قلاسیك منطق کتابلرنده ـ یکدیکرینی قسماً قطع ایدن ـ ایکی دائره شکلنده عرض ایدیلیر . [بوخصوصده تفصیلات آلمق آلمق ایچون (proposition و syllogisme) کله‌لرینه باقیکز !.]

اوندن صکره بعض رابطه‌لر وارکه ایکی کیفیتك اجتماع ایده‌میه‌جکنی کوستردیکی ایچون اونلر حقنده (نسبت عدمیه) تعبیرینی قوللانمش وبوکا مثال اوله‌رق (اسنان کلبیه) ایله (کویش کتیرمك ruminer) قابلیتنك اجتماع ایتمه‌دیکنی عرض ایتمشدم . (ناعمه les mollusques) دن اولمق ایله (قیرمیزی‌قانلی) اولمق آره‌سنده‌کی رابطه‌ده عینی‌در . طبیعتده ـ شیمدی‌یه قادار !. ـ هیچ برحیوان کوره‌مه‌مشزدرکه ناعمه‌دن اولسون‌ده قیرمیزی قانلی اولسون ؛ ویاخود قیرمیزی قانلی اولسون‌ده حیوانات ناعمه‌نك باجمله اوصاف ذاتیه‌سنی حائز بولونسون ! کذلك : (ات ایله تغذی ایدن carnivore) هیچ بر حیوان بیلمیورزکه (کویش کتیریجیلر les ruminants) دن اولسون ؛.. کویش کتیرنلردن بری‌ده کورمه‌دك که ات ایله تغذی ایدر اولسون!.. ومادام‌که یالکز (اوت ایله تغذی ایدن حیوانات herbivores) لك انجق برقسمی کویش کتیره‌بیلیور و مادام‌که کویش کتیرنلرك‌ده انجق برقسمی

بوینوزلو اوله‌بیلیور ، اوحالده استقرائی برصورتده ادعا ایده‌بیله‌جکمزکه : Classification

[بوینوزلو حیوانلردن هیچ بری (آکل‌اللحم carnivore) دکلدر؛ وآکل‌اللحم اولان حیوانلردن هیچ بری‌ده بوینوزلو دکلدر .]

بناءً علیه بوینوزلو اولمق صفتی ایله آکل‌اللحم اولمق قابلیتی قطعیاً اجتماع ایده‌مه‌ین کیفیات عضویه انواعندندر .

بزم اسکی منطق اربابی بوحالته (مانعة‌الجمع) دیر ایدی‌که ـ اکر بوکا اسباب معقوله کشف ایده‌بیلسه‌یدك ـ بوکونکی منطقیون نظرنده (باشلیجه قوانین فکرت lois principales de la pensée) دن بری صاییلان (مبدأ تناقض principe de contradiction) ه منجر اولمش اولوردی.

هرحالده برنجی مثالمزه (یعنی ناعمه‌دن اولمق ایله قیرمیزی قانلی اولمق صفتلرینك اجتماع ایده‌مه‌دیکنه !..] باقیلیرسه طرز عضویتده بر (مانعهٔ جمع) اولسه کرکدر . ایکنجی مثالمزده [یعنی آکل‌اللحم اولمقله بوینوزلو اولمق قابلیتلرینك برابر بولونه‌مامسنده] احتمالکه طرز معیشت مانعهٔ جمع اولویور ، دیه‌بیلیرز . مع‌مافیه بویله دیمکله بوکیفیات آره‌سنده‌کی تضادك سرّینی کشف و حکمتنی تعریف ایتمش اولمویورز . فقط کورویورزکه هرزمان حال بونسبت اوزره واقع اولمقده‌در .

بعضی رابطه‌لرده‌ده (مانعة‌الخلو) نسبتی تحقق ایدیبورکه یکی منطق اصطلاحنده [principe de l' exclusion du milieu) یاخود (principe du tiers exclu) دیدکلری مبدأ بودر. بو ، اویله برنسبتدرکه اونده انجق ایکی احتمالك بری تحقق ایدر . (ایکیسنك اورطه‌سی امکان خارجنده exclusion du milieu) در ؛ یعنی (اوچونجی احتمال خارج tiers exclu) در . مثلا [حیوانات یا ذوات‌الفراتدر ، یاخود (عدیم‌الفقرات non-vertébrés) در.] دیدیکمز زمان بوتون حیواناتی اویله ایکی بویوك صنفه تقسیم ایتمش اولویورزکه اونلرك هیچ بری بو ایکی صنف خارجنده قالەماز . یا برینه ، یاخود دیکرینه داخل بولونور . بر اوچونجی صنف اولمق احتمالی یوقدر . کذلك : [آکل‌الحشایش اولان بالجمله حیوانات

Classi-fication

یا (مجتره les ruminants) صنفنده داخلدر ویاخود (غیر مجتره non-ruminants) صنفندندر.] قضیه‌سنده‌ده (مانعة‌الخلو) کیفیتی تحقق‌ایدییور؛ چونکه — اوت‌ایله تغذی‌ایدن حیوانات ایچون بوکیفیت اعتباریله براوچونجی صنف تشکیل ایده‌بیلمك احتمالی یوقدر .

ویردیکم شو ایضاحاتدن آکلاشیلیورکه ، امر تصنیفده اساس اتخاذ ایده‌بیله‌جکمز روابط عمومیه ومشترکه منطق‌ده مبادیٔ اساسیه‌دن اولمق اوزره معتبر ومسلّم بولونان (نسب عمومیه) یه تماماً توافق‌ایدییور. تصنیفك (اصولیات méthodologie) و بناءًعلیه (منطق legique) ایله نه‌قادار صمیمی و اساس برعلاقه‌سی اولدوغی بونکله تحقق ایدر . ذکر ایتدیکم مبادیٔ منطقیه‌یی — بیله بیله — تصنیفده رهبر ایدینیرسه‌ك چوق مستفید اوله‌بیلیرز . مثلا (تقسیم مثنّی dichotomie) دیدیکمز بسیط وعمومی تصنیفلرده (مانعة‌الخلو tiers exclu) پرنسیپی اساسدر . (مانعة‌الجمع) پرنسیپی — یکدیکرینه اکثر وجوه ایله متشابه اولان (طاقیملر groupes) آره‌سنده قطعی بر (خط فاصل ligne de démarcation) بولوبده صنفلر تشکیلنده بزه رهبر اولور. (عموم خصوص مطلق) پرنسیپی برجنسك تحتنده برطاقیم انواعك (صورت اندراجی la façon d' intégration) نی کوستریر . الی آخره !...

بونلرك جمله‌سی استدلالات استقرائیه‌نك اساسلرینی تشکیل و او وادیده اجراسی ممکن اولان کشفیاتی تسهیل ایدر .

بومحثك بدایتنده بعضی ملاحظات مهمه‌سنی نقل و ایضاح ایتدیکم (ستانله جیوانس) : [هرعلمك اساسی ، موجودات آره‌سنده مشابهت ومغایرت علاقه‌لری بولمق‌در ؛ بوده تصنیف دیمکدر . تصنیف محاکمهٔ استقرائیه ایله موازی کیدر .] دیمشدی . بو بیانات ، علمك تصنیفدن عبارت اولدوغنی ، وتصنیفك‌ده (ادراك مماثله perception d'analogie) اوزرینه مؤسس بولوندوغنی‌وحتی بوتون‌معلوماتمزك (استقرائی inductive) connaissance) کلمه‌سنده بومسئله‌نك مناقشه‌سنه اولدوغنی ادعایه واریر . [باقیکز !.]

Classi-fication

(علمك منشأى l'origine de la connaissance) بحثندن صرف نظر ، شبهه يوقدركه علم ـ الك كنيش و الك دهرين معناسيله ـ تصنيفدن عبارتدر. ينه قطعياً محقق ومسلمدركه تصنيفده اساس كيفيات اشيا آرهسنده (مماثله‌لر analogies) كشف ايتمكدر . بوقاريده ايضاح ايتديكم اوصاف مشتركه وروابط مختلفه هپ بومماثله‌لره مستنددر . مع‌مافيه ايكى ويا برچوق شيلرك بعضى اوصاف اعتباريله يكديكرينه بكزهمه‌سى ، بومماثله‌نك سببنى افشا ايتمديكى كبى كيفيات آرهسنده برطاقم (روابط قيّمه rapports immuables) مشاهده ايتمكله دخى اومناسباتك وجود و استقرارينه مبدأ اولماسى لازمكلن (حكمت مكنونه la raison cachée) انكشاف ايدوب اكلاشلمش اولمويور . اوله‌بيلسه‌يدى تصنيف ايله برابر كيدن كشفيات استقرائيه ، (استدلالات رياضيه raisonnements mathématiques) قادار قطعى اولوردى؛ اوتقديرده دخى (استقرا induction) نك (تعليل déduction) دن قيمت وحيثيتجه هيچ فرقى قالمازدى : برحادثهٔ جزئيه‌يى، بر رابطهٔ خصوصيه‌يى تتبع ايتمكله قطعياً بعضى (قوانين واجبه lois nécessaires) يه استدلال ممكن اولوردى . حالبوكه بوموفقيت هنوز هروجهله وهروادیده ميسر اوله‌مامشدر. بوكاده سبب ـ دمين ادعا ايتديكم كبى ـ حادثات آرهسنده وجودى تحقق ايدن اكثر روابطك معناى حكمتنى هنوز آكلايه‌مامش اولمامزدر . فرضا ، عينى شخصده (ب) و (ف) اوصافنى كورورسه‌ك بهمه‌حال (و) و (ث) و (ح) و (ك) و (ن) اوصافنى‌ده برابر تحقق ايديبور . مثلا بوينوزلو وذات‌الفقرات برحيوان كورورسه‌ك اونك بهمه‌حال (ولود) و بناءً عليه (ذات‌الثدايا) و (چارپا) و(كوويش كتيريجى) و (نبات ايله تغذى ايديجى) اولدوغى دخى ثبوت بولويور . عينى زمانده آكل‌اللحم اولماديغنه ، ييرتيجى حيوان پنجه‌سندن و اسنان كلبيه‌دن محروم بولوندوغنه‌ده ـ كمال امنيت ايله ـ استدلال اولونه‌بيليور . ديمك كه برنجى طاقم اوصاف آرهسنده بر (رابطهٔ وجوديه) وار ؛ ايكنجيلر ايله برنجيلر آرهسنده‌ده بر (رابطهٔ عدميه) وار. بونى هپ بويله كورمشز بويله بيليورزده ،

Classi-fication

اونك ایچون قیرده گزرکن برحیوان ایزی ، یاخود بوینوزی گورسه‌ك ، یالگز او علامتك دلالتیله برچوق اوصاف سائره‌یی بالاستقرا کشف ایده‌بیلیورز. فرضا : [شو حیوان ایزی چاتال بر طیرناق تضییقندن حاصل اولمشدر. کچی وطوموز ایزندن بویوکدر . بو بر چارپا ایزیدر. بناءً علیه ذات الفقرات‌در. آکل النباتدر . ولوددر ؛ وبناءً علیه ذات الثدیادر . گه‌ویش کتیرنلردندر . بلکه بوینوزلری‌ده وار ایمشدر . فقط محقق قیرمزی قانلی‌در . قفا کمیکنك ده‌لیکی اطرافنده ایکی (لقمه condyle) ده اولمق گرکدر . الی آخره] دەیە حکم ایده‌رز . صوکره او حیوانك مالك اوله‌مایه‌جغی بعضی اوصافی‌ده — بویله بالاستقرا — کشف ایده‌بیلیرز .

کذلك کچی بوینوزی ویاخود فاصولیه شکلنده بر (میوه fruit) گورسه‌ك ، اولدقجه قوی بر قناعتله ادعا ایده‌بیلیرزکه (ذات الفلقتین dicotylédone) جنسندن و (فراشیه papillonacée) فصیله‌سندن یعنی چیچکلری قاطیر طیرناغی شکلنده آچان طاقمندندر. ذات الفلقتین (یعنی دانه‌سی بقله وامثالی کبی منتظماً ایکی‌یه آیریلیر اثمار) دن اولماسنه نظراً یاپراقلرینك (انتساج مخصوص structure spéciale) نی‌ده خبر ویره‌بیلیرز . میصیر ، بغدای و خرما یاپراقلری کبی دگلدر ؛ ساز کبی منتظماً ییرتیلماز ، دیرز . فقط نباتات سنویه ویا اشجار خالده‌دن اولوب اولمادیغنی قطعاً کسدیره‌مه‌یز .

نیچون ؟.. بو اوصافی و اونلر آره‌سنده‌کی مناسباتی — شیمدی‌یه قادار — هپ بو ترتیب اوزره گورمشزده اونك ایچون!.. بوکا باشقه جوابمز یوق!.. مثلا : نه‌دن ذوات الثدیانك مطلقا درت آیاقلی اولماسی لازمکلسین؟ بومناسبتده نه‌کبی بر معنای حکمت وار ؟.. اگر درت آیاقلی اولمق بو قابلیت ایچون ضروری بر شرط عضوی ایسه نه‌دن درت آیاقلی وذات الفقرات کرتنکه‌لر مه‌مزدر و یومورطلامقله تکاثر ایدییور ؟ نه‌دن ایکی آیاقلی اولان طیور یومورطلیورده ینه ایکی آیاقلی اولان انسان مه‌لی‌در وطوغورویور؟ فقرات صاحبی اولمه‌نك بوقابلیتده هیچ دخلی اولمادیغی بدیهی‌در . ذات الفقرات یاننده بویوك جثه‌لی حیوانلر طوغورور ، کوچوکلر یومورطلار ، دیمك

Classification

دخی طوغرو دکلدر. بوکون تاریخ طبیعی موزه‌لرنده مستحاثه‌لرینی کوردوکمز ادوار قدیمه (زاحفه saurien) لرندن بعضلرینك بویی اوتوزمترو و یردن اوموز باشنه قادار ارتفاعی‌ده درت بش متر ودر. بودرجه عظیم‌الجثه حیوانات طوغورمازده یومورطلارمش؛ حالبوکه مینی مینی‌فاره طوغوروبور ویاورولرینی مه‌مزیریور. دیمك که جثه‌نك‌ده بومسئله‌ده دخل وتأثیری یوق! واقعا مستحاثاتنه حیرت‌ایتدیکمز او زواحف قدیمه، نباتات‌ایله تغذی ایدر ایدی؛ مع‌مافیه بوطرز معیشتك یومورطلامق‌ایله فطری برمناسبتی اولوب اولمادیغی ده‌رین دوشونیله‌جك برمسئله دکلدر. هیچ بویله برمناسبت اولمادیغی بداهتاً ثابتدر. محققدرکه قوشلرك هپسی یومورطلار؛ مع‌مافیه ایچلرنده (قارتال)؛ (آق بابا)، (شاهین)، (کرکه‌نز)، (پوهو) کبی‌لری‌ده واردرکه منحصراً ات ایله تغذی‌ایدرلر. حالبوکه بالخاصه آکل‌اللحوم اولان حیوانات مفترسه‌دن آرسلان، قپلان ایله برابر نباتاتدن باشقه برشی یه‌مه‌ین اوکوز وآت طوغوران حیوانلردندر وبناءً علیه بهمه‌حال ممه‌لی‌درلر.

خلاصه ممه‌لی اولمقله، ذات‌الفقرات اولمق و بوخصلتلرله برابر درت آیاغه مالك بولونمق آره‌سنده‌کی مناسبتك سرّ حکمتنی بیلمیورز، اوکا برسبب معقول بوله‌میورز والسلام!.. احتمالکه (فلسفهٔ تکامل - philos. évolutionniste) ك مشعلهٔ هدایتی ایله (بیولوژی biologie) نك مسائل غامضه‌سی تنور ایدرده (مورفولوژی) و (فیزیولوژی) ساحه‌لرنده قارشیمزه دیکیلن غریب معمالر ایلری‌ده حل اولونور. فقط بوکون بوخصوصده هیچ برشی بیلمه‌دیکمزی و یالکز بوکیفیاتی وآره‌لرنده‌کی مناسباتی مشاهده ایله قناعته مجبور قالدیغمزی اعترافده تردد ایتمه‌یز. برمیوه‌نك فاصولیه شکلنده اولماسیله چیچکنك قاطیر طیرناغنه بکزه‌مه‌سنده نه مناسبت وار؟. یاخود بر ویا ایکی فلقه‌لی‌اولماسنك یاپراقلرك طرز انتساجنده دخلی نه؟. بونلر شیمدیلك هب برر معما!... که مشاهدات مکرره وتجارب مؤیده‌مز بزه عرض ایدییور؛ فقط تعریفه مقتدر اوله‌میورز.

ایشته بویله یالکز (مشاهده observation) و (تجربه expérience) ایله تلقی ایده‌بیلدیکمز کیفیات ومناسباته استناد ایده‌رك ویره‌بیلدیکمز حکملر

Classi-fication هر حالده (استقراء ناقص induction imparfaite) ایچون پك کوزل مثاللر تشکیل ایده‌بیلیر . فقط بوندن فضله برحیثیتلری وقیمت منطقیه‌لری یوقدر . چونکه بوآنه قادار واقع اولان مشاهداتمزده هپ عینی احوال وکیفیاتك وعینی مناسباتك عینی صورتله تحققنی کورمش وبو (اطراد حادثات uniformité des phénomènes) ی بر (قاعده) اتخاذ ایتمشزدر. معمافیه (عمومی) فرض ایتدیکمز بو قاعده‌یه قارشی (استثنا exception) تشکیل ایده‌بیله‌جك برحادثهٔ خصوصیه ظهور ایتمیه‌جکنه دائر — هیچ بروجهله — تأمینات معقوله یوقدر . ایلریده ، کونك برنده عکسنه برحال مشاهده ایده‌بیلمك (محال impossible) دکل ، ممکن‌در . امثالی‌ده آز دکلدر . کائناتده موجود اولان و اولماسی محتمل بولونان اشیانك بوتون اوصاف وقابلیاتنی تدقیق وتتبع ایتمه‌دك‌که — استدلالات استقرائیه‌مزه زمین استناد اولان — روابط و مناسباتك عمومی اولدوغنی قطعیاً تحقیق‌ایتمش بولونالم !.. بناءً‌علیه بوکا دائر الیمزده قطعی برسند یوقدر . بالعکس علومك تاریخ ترقیسی ، بوخصوصده دائما یاکیلمش اولدوغمزی اثبات ایدر کشفیات مهمه ایله طولودر .

(مستحاثات علمی la paléontologie) نی عادتا ایجاد وتأسیس ایتمش اولان علامهٔ داهی (ژورژ کوویه George Cuvier) ، تشریح وعلی‌العموم (مورفولوژی) نك غوامضنی پك ای بیلدیکی ایچون مستحاثه حالنده بولونان بر کیك پارچه‌سندن استدلالاً اونك ناصل برحیوانه منسوب اولدوغنی کشف ایده‌بیلیردی . پارسده (مون مارتر Montmartre) طرفلرنده حفریات یاپیلیرکن برچکه کیکی مستحاثه‌سی بولمش و اونك شکل و اوصافنه باقه‌رق حیوانك ناصل برشی اولماسی لازمکله‌جکنی — باجمله خصوصات تشریحیه و اوصاف اصلیه‌سیله — بیان ایتمشدی . بوکشف مهم ، تاریخ علمده (فوسیل اوپوسوم Fossil opossum ، یعنی اوپوسوم نوعندن اولان برحیوانك مستحاثه‌سی) دیه معروفدر ؛ بالآخره بونك تکمیل قدید مستحاثه‌سی کشف اولونجه (کوویه) نك اصابت نظری

تماميله تحقق ايتمش و او زمانلر حيرتى موجب اولمشدى؛ چونكه او فرانسز عالمى چكه كميكنك شكلنه و بالخاصه (زاويه angle) سنه باقه‌رق مطلقا (چارپالر quadrupèdes) دن و (كيسه‌ليلر marsupiaux) صنفندن — بوكون آمريقاده حالا ياشايان — (اوپوسوم opossum) نوعنده داخل بر حيوانه منسوب بر پارچه اولدوغنى كسديره بيلمش [و ياورولرينى طوغوردقدن صوكره برمدت دها بركيسهٔ بطنيه ايچنده طاشيان بو غريب حيواناتك (عظم حوصله os du bassin) سنده ، (عمود فقرى colonne ver-tébrale) يه همان موازى بر وضعيتده ايكى اوزونجه كميك اولوب معهود (كيسه = marsupium) نك او كميكلره مرتكز بولوندوغنى پك ايى بيلديكى ايچون !..] بو حيوانك (عظام كيسيه = os marsupiaux) سى‌ده اولمق لازمكله‌جكنى ادعا ايده‌رك بر كهانت عالمانه‌ده‌بيله بولونمشدى .

Classi-
fication

بالآخره واقع اولان تدقيقات ايله ثابت اولدى‌كه ينه بوصنفه منسوب اولان بعض انواع حيوانيه‌ده معهود كيسه يوقدر وبناءً عليه بونلرك حوصله‌لرى‌ده او (كيسه كميكلرى) ندن محرومدر . اويله اولونجه (كوويه) نك استدلالاتنه رهبر وكندى نظرنده بر (قانون استقرائى) اولمق اوزره معتبر اولان او (رابطهٔ عضويه correlation organique) فرانسز عالمنك ظن ايتديكى قدر عمومى دكل ايمش !..

بو مسئله حقنده علماى متأخريندن و متخصصيندن متوفى (پروفسور هكسلى) ملاحظات مهمه بيان ايتمشدى . بوبحثك مناقشه‌سى اثناسنده (ستانله جيوانس) ملاحظات مذكوره‌يى — بر مثال بليغ اوله‌رق — كتابنه نقل ايتمشدر ، وشودر :

[مشهور (اوپوسوم opossum) مستحاثه‌سى اوزرينه (كوويه) نك ياپديغى كبى استدلالات چوق دفعه‌لر طوغرو چيقمشدر ، وصحيحاً عوامك مخيله‌سنه اجراى تأثير ايده‌جك [يعنى خلقى حيرتده براقه‌جق !.] صورتده ترتيب ايدلمشدر ؛ اويله‌كه بوكبى كهانتلر او (مشرّح anatomiste) ك مظفريات علميه‌سى ميانده بر طوتويور . فقط شوراسى دائما خاطرده

Classi-
ficatisn

اوملالیدرکه (نسبتاً دار بر ساحهٔ مشاهده a comparatively narrow observational basis یه مستند بولونان) ـ یعنی (صرف تدریی merely empirical) اولان قانونلر هرهانکی بر زمان حکمدن ساقط اوله‌بیلیر . [یعنی بر حادثهٔ مستثنانك ظهوری ایله نقض اولنه‌بیلیر ، دیمك ایستیور !..] بویله اولدوغی کبی اوقانونلره اعتماد ایده‌رك یاپیلان استدلالات دخی ـ کونك برنده ـ یا کاش چیقه‌بیلیر . مثلا اکر (کوویه) اوپوسوم مستحاثه‌سنه بدل (ثیلاسینوس مستحاثه‌سی fossil Thylacinus) نی تتبع ایده‌رك اونك اوزرینه استدلالاته کیریشمش اولسه‌یدی چکه کمیکنك زاویهٔ انحرافی پك آشکار اولدوغی حالده [یعنی زواحفدن برینك چکه کمیکی اولدوغی حالده ، دیمك ایستیور !] (کیسه کمیکلری marsupial bones) ندن اثر بوله‌مایه‌جقدی . برکیمسه ممه‌لی حیواناته خاص بر چکه کمیکنه تصادف ایدرده اونکله برابر ینه ممه‌لی حیوانلره مخصوص بر قفا کمیکی کشف ایده‌بیله‌جکنی امید ایلرسه حقلی‌در . فقط بهمه‌حال بویله اولماسی لازمکله‌جکنی قطعیاً ادعا ایدن برکیمسه حقیقتاً چوق جسور اولمق کرکدر. یعنی ، تاریخ عالمك هیچ بر دورنده هیچ بر جنس حیوانات یاشامامشدرکه چکه کمیکی (زاخفه‌لر les reptiles) لك کی کبی ، قفا کمیکی‌ده ممه‌لیلرك کی کبی اولمش اولسون ، یاخود قفا کمیکی زاخفه‌لرك کنه ، چکه کمیکی‌ده ممه‌لیلرك کنه بکزه‌مش اولسون !.) دەیه بیلمك ایچون خیلی جسارت ایستر .] الی آخره !..

پك طوغرو !.. طبیعت فاطره اشکال عضویه‌ده اویله عجیب ترکیبات نمونه‌لری عرض ایدییورکه انسانی حیرتلره القا ایده‌بیلیر ، و استدلالات استقرائیه‌یی پرآنده حکمسز براقه‌بیلیر . واقعا کیفیات و اوصاف عضویه آره‌سنده برطاقم روابط مخصوصه کورولویورکه ـ هیچ اولمازسه جنسیتك نبوتی‌مدتجه ـ ثابت ودائمدر. مثلا چکه بویله اولورسه قفا کمیکی وقویروق‌ده شویله اولویور . بونی هپ بوصورتله کورونجه ظن ایدییورزکه بوروابطه‌لر هپ بویله اولمق کرکدر! بردە باقیورزکه آمریقانك برطرفنده عجیب برحیوان کشف اولونیور : قفاسی وپوستی وقویروغی (قوندوز castor) کبی

فقط آغزی اوله‌جغنه طبق ئورده‌ك كبی بر غاغاسی‌وار؛ مع‌مافیه درت‌آیاقلی، ولود و ممه‌لی ؛ لكن آیاقلری (كوسته‌بك marmotte) آیاغنه بكزه‌مكله برابر قاز ایاغی كبی‌ده پارماقلری آره‌سنده زارلر وار و اوسایه‌ده صوده یوزویور و گوللرده یاشیور . Classification

بوكون (ornithorhinque paradoxal) یعنی (ئورده‌ك بورونلی اعجوبه) نامیله انجق برعصردن بری علماجه معروف‌اولان بوغریب حیوانك یالكز قویروغنی ویاخود قفا كیكنی اوچیوزسنه‌اول برعالم كشف‌ایتسه‌یدی، ئورده‌ك كبی غاغاسی اولماسی لازمكله‌جكنه حكم ایده‌بیلیرمی‌ایدی ؟.. ویاخود یالكز غاغاسنی كورسه‌یدی درت ایاقلی وممه‌لی برحیوان ایدیكنی ـ بالاستقرا ـ كشف ایلیه‌بیلیرمی ایدی ؟

بز بوكون درت آیاقلی دیدكمی ، مثلا قانادلی برحیوان اولماسی احتمالنی قطعاً رد ایدییورز ، چونكه هیچ بویله برشی كوردوكمز و ایشیتدیكمز یوقدر . مع‌مافیه ـ براز اول پروفسور هكسلی‌نك دیدیكی كبی ـ [تاریخ عالمك هیچ بر دورنده بویله برحیوان یاشامامشدر] دیه ادعا ایتمك برجسارت جاهلانه اولور .

علم مستحاثات ، بزه شبهه‌سز دلیللرله اثبات‌ایدییوركه (ادوار اولی) ده اویله غریب جنوارلر وار ایمش !.. بوتون بومثاللر وبلكه داهـا بیكلرجه امثالی كوستریبوركه بویله صرف مشاهداته مبنی ـ هم كائناته نسبتله پك داراجیق برداٸرۀ محدوده‌ده اجرا ایده‌بیلدیكمز مشاهداته مبنی !. ـ تلقی ایده‌بیلدیكمز بعضی كیفیات و احواله استناد ایده‌رك یاپه‌بیله‌جكمز (تعمیملر généralisations) استقرائی برقانون اولمقله‌برابر انجق بروقعۀ استثناٸیه‌ایله نقض‌اولونوتجیه قادار، اوحیثیتله معتبر اوله‌بیلیر. اونك‌ایچون بعضی فلاسفه‌نك ـ حقلی اولسون !. حقسز اولسون !.. ـ ادعا ایتدكاری وجهله [معهود حقایق قبلیه les soi-disant vérités aprioriques) یه بناءً ویریلن (حكم jugement) ده (وجوب nécessité) و (كلیت univercalité) حیثیتی واردر؛ حالبوكه حقایق استقراٸیه‌ده یوقدر؛ حق‌اوله‌ماز!] دەنیلیور.

Classi-fication

ایله rationalisme ، empirisme ، apriori ، apostériori]
nécessité و universalité) تعبیرلرنده بومسئله‌نك مناقشه‌سنه باقیكز!.]
تصنیف كبی بر بحث مخصوصده بوكبی تفصیلاته كیریشمكله صدد بحث
خارجنه چیقمش اولمویورم . تصنیف ایله محاكمهٔ استقرائیه‌نك علاقه‌سی ،
مسائل فلسفیه‌نك غوامضندن بریدر . (منطق و اصولیات logique et
méthodologie) ده دركار اولان اهمیتدن صرف نظر (تصنیف علوم
classification des sciences) ایله (منشأ معلومات l' origine des
connaissances) مسئله‌لریله دخی صیقی صیقی‌یه مربوطیق واردر. نته‌كیم
یاقینده تصنیف علوم مناقشه‌سنه كیریشه‌جكز ، وكوره‌جكز .

بناءً علیه بورادہ براز تدقیق وایضاح ایتمه‌دن كچه‌میه‌جكم اصل مهم جهت ،
استقراء تام واستقراء ناقصك تصنیف ایله مناسبتی‌در .

اولجه عرض ایتمش اولدوغم وجهله ، بز حادثات وعلی العموم كیفیات.
اشیا آره‌سنده مشاهده ایده‌كلدیكمز مناسبات متنوعه‌نك (حكمت مكنونه
la raison cachée) سنی بیلسه‌ایدك (حقایق عقلیه vérités rationnelles)
ایله (حقایق تجربیه vérités expérimentales) آره‌سنده حیثیتجه هیچ
فرق اولماز ، وبناءً علیه (قدرت اقناعیه pouvoir de conviction) جه
حكم استقرائی ایله (حكم تعلیلی jugem. déductif) آره‌سنده‌ده فرق
اولمازدی . فقط بالجمله مناسباتك حكمتنی بیلمیورز !.. اوت ، مثلا [نیچون
هر كه‌ویش كتیرن حیوان چاتال طیرناقلی اولویور ؟..] بونك سرینی
بیلمیورز ! . . طیرناقلری یاریق اولوبده كه‌ویش كتیره‌مین بر حیوان
اوله‌بیله‌جكنی‌ده بالفعل مشاهده ایدنجه بوتون بوتون شاشیرییورز: [اویله ایسه
بو ایكی حال آره‌سنده مشاهده ایتدیكمز رابطه اوقادار قطعی وعمومی برشی
دكلمش ! .] دیمكده مضطر قالییورز !.. ذاتاً آره‌ده معقول یعنی ضروری
ومنطقی بر (علاقهٔ سببیت rappot de causalité) تصور ایده‌میورز .
[cause كله‌سنده بوتعبیره باقیكز !.]

معلوماتمز بودركه‌ده قالیرسه اونك اوزرینه بنا ایده‌بیله‌جكمز محاكمات
بر (استقراء ناقص ind. imparfaite) اولمقدن ایلری كیده‌مز؛ وشوراسی‌ده

Classification

شایان دقتدرکه ، اوتقدیرده دخی طیرناقلری یاریق اولمق و دها امثالی کبی اوصاف ، تصنیفده (یکانه مبدأ le seul principe) تشکیل ایده‌بیله‌جك بر (صفت ممتازه qualité distinctive) عد ایدیله‌مز . برطاقم اوصاف اعتباریله یکدیکرینه بکزه‌ین افراد مختلفه‌ئی وجوه متنوعه اوزره تصنیف ایده‌بیلمك احتماله باشلیجه سبب ، ایشته بودر !..

اکر بیلسه‌یدك ، مثلا گه‌ویش کتیرمك قابلیتنك (اسباب فیزییولوژیه causes physiologiques) سی ایله چاتال طیرناقلی اولمق صفتنك (اسباب تشریحیه causes anatomiques) سی آره‌سنده سزمکده بولوندوغمز علاقهٔ غریبه‌نك سرّ حکمتی بیلسه ایدك وگه‌ویش کتیره‌مه‌ین بر حیوانك نه‌کبی احوال خصوصیه و (شرائط عضویه conditions organiques) تحتنده چاتال طیرناقلی اوله‌بیلدیکنی (یقینا certainement) کشف ایدوب اوکرنمش اولسه‌یدق ، شبهه یوق‌که بوخصوصده ویره‌جکمز حکم داها قطعی وبلکه‌ده (ریاضی mathématique) اولوردی .

ویاخود مثال اتخاذ ایتدیکمز احوال وکیفیات آره‌سنده کورولن ، و استقرا آتمزه رهبر اولان (مناسبت مخصوصه correlation spéciale) یی ایکی احتمال دائره‌سنده حصر ایده‌بیلسه‌یدك ، اوتقدیرده ویره‌جکمز حکم بر (استقراء تام induction parfaite) اولوردی ! نته‌کیم : [حیوانات یا فقرات صاحبی‌درلر ؛ یا عدیم‌الفقرا‌تدرلر .] دیدیکمز زمان بو (قضیهٔ منفصله proposition disjonctive) نك ناطق اولدوغی حکم براستقراء تام‌در . چونکه ایکی احتمال خارجنده بر اوچونجی حال یوقدر . طبقی ـ اسکی منطق کتابلرنده استقراء تامه مثال اوله‌رق ایراد ایدیلن : ـ [عدد یا چفت‌در ، یا تك‌در !] قضیه‌سی کبی‌در . یالکز برجهت قالییورکه شایان مناقشه‌در : [بر عدد دوشونیله‌مزکه چفت ویا تك اولماسین !.. بوخصوصده مانعة‌الخلو وار ؛ فقط حیوانات ایچون‌ده بویله‌می‌در باقالم ؟!..] دهٔنیله‌جك اولورسه ، بن ـ کندی حسابمه ـ بلا تردد ادعا ایده‌بیلیرم‌که (عضویتك بنیهٔ اساسیه‌سی constitution fondamentale) نه نظراً حال عینی‌در :

Classi-fication هرحانکی برحیوان یا کیکلی ویاخود کیکسز اوله‌بیلیر ؛ بونك خارجنده بر اوچونجی احتمال تصورینه، (بیولوژی biologie) دن آلدیغمز معلومات واثقه مانعدر .

معمافیه بو ادعامه دها قوی مثال الرعرض ایده بیلیرم که اونده (مانعةالخلو) شرطنه نظر مجبوریتی بیله یوقدر . تدقیق وتتبعی علم ما کنه‌نك وظائفندن اولان (حرکت قانونلری les lois du mouvement) نك محصول تجارب اولدوغی و بناءً علیه قوانین استقرائیه زمره‌سندن بولوندوغی ـ بلا استثنا ـ عموم علما عندنده مسلّم در . معمافیه متخصصین ، کمال خلوص وجسارتیه ادعا ایدییورلرکه بوقانونلرك باشقه تورلو اوله‌بیلمه‌سنی تصور امکان خارجنده در. کذلك (مسافه‌نك مربعیله معکوساً متناسب en proportion inverse du carré de la distance) اولان (شدت قانونلری les lois de l' in-tensité) دخی تجربه سایه‌سنده کشف اولونمش حقایق استقرائیه‌دندر . و ادعا ایده‌بیلیرزکه (شدت) ایله (مسافه) آره‌سنده‌کی نسبت باشقه تورلو اوله‌مازدی؛ زیرا (اوچ بعدلی à trois dimensions) برعالمده اونسبتك بوشکل وترتیب اوزره اولماسی بر (ضرورت هندسیه nécessité géo-métrique) اقتضاسندندر . [بومسئله‌نك مناقشه‌سی ایچون contingence و loi nécessité کلمه‌لرینه باقیکز !.]

دیکر بر مثال ویره‌یم : (بللورات les cristaux) ك اشکالی ایله (انکسار مضاعف diffraction de la lumière) حادثه‌سی آره‌سنده محقق بر مناسبت وار . بومناسبتی (معقول برصورتده d' une façon rationnelle) تعریف ایده‌بیلمك ایچون علمای متخصصین بر (فرضیه hypothèse) وضع ایتمشلردر . [بوتعبیره باقیکز !.]

اوفرضیه شودرکه (بستانله‌جیوانس) ك ملاحظاتیله برابر نقل ایدییورم: [معلومدرکه ماده‌لر (اجزای فردیه atomes) دن مرکبدر ؛ شبهه یوقدرکه او اجزا ترتیبات مخصوصه اوزره ترکب ایدوب (اجسامك بنیه‌سی la constitution des corps) نی و (اشکال formes) نی تعیین ایدرلر.

Classification

(بلوراتك تركيبات و اوصافنى تتبع ايدن علمای متخصصين les cristallographes) فرض ايديورلركه هر بلورده برطاقيم (محور axe) لر واردر. يعنى او بلورى تشكيل ايدن ذراتك مختلف ايستيفلر اوزره ترتب ايتمش اولماسى لازم كلير. بو محورلر برطاقيم (خط استقامت ligne de direction) لردركه اونلرك يكديكرينه نسبتله (طول longueur) ى و (ميل inclinaison) ى هر بلوره كندى شكل مخصوصنى ويرير. بلوراتك بر صنفى‌ده واردركه اونده (عينى سويه‌ده sur le même plan) اوچ محور اولور ؛ برده او سويه‌يه (عموداً perpendiculairement) واقع دردنجى بر محور واردر. فقط صنوف سائره‌يه داخل اولان بلوراتك جمله‌سنده انجق اوچ محور بولوندوغى فرض ايدلمشدر. بو محورلر ـ طوللرينه نسبتله ـ اوچ تورلو تنوعات عرض ايده‌بيليرلر : اولا يا اونلرك جمله‌سى يكديكرينه مساوى اولور ؛ يا ايكيسى متساوى اوچونجيسى‌ده غير متساوى اولور ؛ وياخود هر اوچى‌ده غير متساوى اوله‌بيلير.

اونلر استقامتلرينه نظراً دخى دردت وجهله تنوع ايده‌بيليرلر. اولا جمله‌سى يكديكرينه نسبتله (زاويهٔ قائمه angle droit) تشكيل ايدرلر. ثانياً محورلرك ايكيسى يكديكرينه (مائل oblique) اولمقله برابر اوچونجى محوره عموداً واقع اوله‌بيلير. ثالثاً ايكيسى بربرينه عمود اولدوغى حالده اوچونجى‌سى اونلرك هرايكيسنه‌ده مائل دوشر. رابعاً اوچ محورك اوچى‌ده يكديكرينه مائل اوله‌بيلير. ايمدى، محورلرك طولنه نظراً واقع اولان بو تنوعات، استقامتلرينك عرض ايتديكى اختلافات ايله برابر حساب ايديليرسه بوتون بلوراتى اون ايكى صنفه آييرمق امكانى كورولور، و بو تقسيم كرك (هندسه géometrie) كرك‌سه (منطق logique) نقطهٔ نظرندن مكمل‌در. فقط (مشاهدهٔ تدريبيه observation empirique) ايله ثابت اوليوركه ـ يكديكرينه مائل محورلر اندر اوله‌رق متساوى اوله‌بيلدكلرى ايچون ـ بو صنفلرك برچوغنه طبيعتده تصادف اولونه‌ميور. بناءً بللى باشلى طانلمش يدى صنف بلورات قاليور. فقط اونلردن برينك‌ده طبيعتده بالفعل بلورات

Classi-fication

بلورات مخصوصه ایله متمثل representé) اولدوغی معلوم دکلدر.] (یعنی او تورلو بلوراته تصادف ایدیله‌مه‌مشدر .)

[بلوراتك برنجی صنفی ـ یکدیکرینه عموداً واقع ومتساوی ـ اوچ محوره مالك و بوصفت ممتازه ایله معین‌در؛ وهرجهتده (ئه‌لاستیقیت élasticité) قابلیتی عینی درجه‌ده‌در . بلوراتك ابتدائی یعنی (بسیط simple) شکلی مُکَعَّب cube) در ؛ لکن محورلره مختلف صورتده مائل سطحلر حاصل اوله‌رق زاویه‌لر کسیلیرسه (ذوثمانیة‌الاضلاع منتظمه octohèdre régulier) (ذو اثنا عشرة‌الاضلاع dodecahèdre) و داها برچوق اشکال بلوریه وجوده کلیر . بوصنفه داخل اولان بلوراتده هرمحور دیکرلرینك تماماً عینی اولدوغی ایچون هرهانکی بر بلورك بر کوشه‌سنده واقع اولان تبدلات ـ دیکر محورلرله (متناظر sgmmetrique) اوله‌رق ـ تکرر ایتمك کرکدر . بو ، بر (قانون loi) در . بوندن طولایی‌درکه حاصل اولان اشکال ، متناظر و منتظم‌در ، اونك ایچون بوصنفه (جملهٔ منتظمه) دیرلر . بوصنفده برچوق مواد مختلفه داخلدرکه بونلرك برقسمی ـ الماس شکلنده قاربون کبی ـ بر (عنصر élément) در ؛ (یعنی بسیطدر) ؛ دیکرلری آزچوق (مُنفصِل complexe) مرکبات نوعندندر ؛ قایا طوزی ، برومور دوپوتاسیوم ، ، ایپودور دوپوتاسیوم ، (شاپ alun) لرك برچوق انواعی و لعل کبی ! بناءً علیه برجسمك (ترکیب کیمیوی composition chimique) ـی ایله (شکل تبلر forme de cristallisation) ی آره‌سنده بر مناسبت کورونمیور . فقط بوراده نظردقته عرض ایده‌جکمز برکیفیت مهمه وار : ضیا ، حرارت و ئه‌لکتریقیت اعتباریله اجسام متبلره تماماً متشابه اوصاف عرض ایتمکده‌در. (اهتزازات ضیائیه وحروریه ondulations lumineuses et caloriques) بوجملهٔ منتظمه‌یه منسوب بر بلورك هرنره‌سندن کیررسه کیرسین ، هرجهته عینی سرعتله انتشار ایدر ؛ طبق (متجانس بر سیّاله fluide uniforme) ده انتشار ایدیبورمش کبی !.. بوندن طولایی‌درکه بوصنفدن اولان بلورات، هیچ بروجهله وهیچ بروقت (انکسار مضاعف

Classi-fication

تضييق (بر مکرکه ؛ ایتمزلر عرض ی حادثه double réfraction) میخانیکی compression mécanique) اجرا ایدەرك او بلوراتك شرائط ئەلاستیقیتی تغییر ایتمش اولەلم !.. کذلك بوجملەیه منسوب اولان بلورات تسخین ایدلدیکی زمان (یعنی ایصیدیلدیغی وقت !.) حرارت ، هرطرفنه مساوا انتقال وانتشار ایدر؛ اکر مکعب بربلوردن کنیش و اینجه برصفیحه کسوبده اونك حصوله کتیرەبیلەجکی (اهتزازات صدائیه vibrations sonores) ی تدقیق ومعاینه ایدەبیلسەیدك قابلیت ئەلاستیقیتك هرجهتده متساوی اولدوغنی کورردك . ایشته بوصورتله مشاهده ایدییورزکه جمله منتظمه بلوراتنده برچوق (خواص مهمه propriétés importantes) شکل بلوری ایله صمیمیاً علاقەداردر ؛ و برمادەنك شکل ابتدائیسی مکعب اولدوغنی بیلنجه ــ آز چوق امنیت ایله ــ استدلال ایدەبیلیرزکه او ماده بوتون بوصایدیغمز اوصافیده حائزدر. (یعنی ضیا ، حرارت ، ئەلکتریقیت و اهتزازات صوتیه اوصافندە مالکدر دەیه بیلیرز !) بناءً علیه بلورات منتظمه صنفی ــ معنای صحیحی ایله ــ طبیعی برصنفدر، چونکه تصنیف اولونان مادەلری یکدیکرینه ربط ایدن برچوق قوانین عمومیەیی کشف و افشا ایدییور .] الی آخره !...

(ستانلەجیوانس) ملاحظاتنه دوام ایدەرك دیکر صنوف بلوراتكده اوصاف متمایزەسنی کوزدن کچیرییور . بوراده بزم اصل موضوع بحثمز یالکز تصنیفك (مبادئ معقوله و علمیه principes rationnels et scientifiques) سی اولدوغی ایچون ، جملهٔ منتظمەنك عرض ایتدیکی کیفیات اساسیەیی بومبحث ایچون مکمل برمثال اولەرق تلقی ایدەبیلیرز .

بومثالدن کرکی کبی آکلاشیلیورکه اجسام مادیه آرەسنده کیفیات وخواص اعتباریله برچوق صور مختلفه اوزره مشابهتلر و مناسبتلر وار ؛ حتی بونلرك برقسمیده (لاینفك inséparable) اولدوغی ایچون پك صمیمی بعضی اوصاف مشترکه تشکیل ایدییور ؛ شویلەکه بونلرك بر قاچنه بالاشتراك مالك اولان اجسام ، بوکیفیات اصلیەیه تابع ویاخود اونلردن (مشتق

Classi-fication

خواصه دخی مالك اولیور . واقعا بوکبی مشابهات اساسیه‌نك (dérivé اسباب معقوله‌سنی بیله‌میورز؛ مثلا (مواد قلویه matières alcalines) نك (مولدالحموضه oxigène) یه شدت علاقه‌سی برکیفیت ممتازه‌در، وبوقابلیت بوتون (قلئیات les alcalis) ده عینی صورتله آشکاردر بونك سرّ حکمتنی بیلمیورز . مع‌مافیه بداهتاً مشهودمز اولان بوکبی قابلیاتی مبدأ تصنیف اتخاذ ایدرسه‌ك اغلب احتمال اوله‌رق دیکر کیفیاتك وجودینه‌ده قناعت کافیه ایله حکم ایده‌بیلیرز . هله ـ بوقاریده عرض ایتدیکم کبی ـ بومشارکت خواصك و بومشابهتلرك (حکمت مکنونه raison cachée) سنی کشف ایده‌بیلیرسه‌ك ، او وقت بلا تردد ، غایت قطعی اوله‌رق حکم ایده‌بیلیرز ، و بو حکم ، (استقرائی inductif) اولمقدن قورتوله‌مامقله برابر (حکم تعلیلی jugement déductif) قادار (حیثیت وجوب caractère de nécessité) ی حائز اولور .

ایشته ناقلیت ضیا وحرارت ، قابلیت اهتزاز ، ئه‌لاستیقیت کبی اوصاف فیزیقیه ایله اشکال بلوریه آره‌سنده تحقق ایدن رابطهٔ صمیمیه‌نك حکمت مکنونه‌سی ، یعنی قانونلری کشف ایدیله‌بیلمش اولدوغی ایچوندرکه بلورات تصنیفی قطعی وطبیعی اوله‌بیلیور و شکل بلوری‌یه کوره جسمك نه کبی (اوصاف فیزیقیه propriéiés physiques) ی حائز اوله‌بیله‌جکی ـ قبل‌التدقیق وتجربه ـ خبر ویریله‌بیلیور . اون طوقوزنجی عصر میلادی علمای مشهوره‌سندن (میچرلیخ Mitscherlich) بوخصوصده قطعی حکملر ویرمش وتجربه ایله اونلرك اصابتی تحقق ایتمشدر . حتی اشکال بلوریه ایله اوصاف فیزیقیه آره‌سنده کورولن مناسبات اساسیه‌نك قانونی دخی کشف ایتمشدرکه مدونات علمیه‌ده ـ کندی اسمنه اضافتله ـ (میچرلیخ قانونی) دیه مشهوردر .

بلوراتك معهود محورلری ـ شبهه یوقدرکه ـ مادی و حقیقی محورلر قبیلندن برشی دکلدر . بلوراتی تشکیل ایدن ذرات مادیه‌نك ترتیبات مختلفه‌سنده آلدقلری وضعیتی ؛ یعنی ایستیفی کوستریر برطاقم وضعیات جزؤ

Classification

فرديه dispositions atomiques) در . حرارت ، الكتريقيت ، ضيا وصدا كبي حادثاتك اهتزازات معينه‌دن عبارت اولدوغی و بو اهتزازاتك (طول موجه longueur d'onde) سی ايله برجسم ايچندن قابليت مرور و انتشاری يكديكرينه مربوط وغايت مهم كيفيتلردن بولندوغی دوشونولور، وبرده ترتب ذراتك بر محور موهوم استقامتنجه اهتزازاته يول ويرمسی لازمكله‌جكی تعقل ايديلمرسه ، موضوع بحثمز اولان روابط اساسيه‌نك حكمت مكنونه‌سی كشف ايدلمش ديمكدر. او تقديرده دخی كيفيت مذكوره‌نك باشقه تورلو اولماسی احتمالی عقل قبول ايده‌من. ولوكه بر (وتيرهٔ استقرائيه procédé inductif) ايله اولسون بودرجه قطعی برصورتده تدقيق واسباب طبيعيه‌سنی تحقيق ايده‌بيلديكمز حادثات وكيفيات حقنده ويره‌بيله‌جكمز حكم غايت قطعی اولور ؛ بوكبی مشابهتلر مبدأ و اساس اتخاذ ايديله‌رك ياپيلان تصنيفلر دخی (طبيعی) در .

ديمك كه (يقينيت علم certitude de la connaissance) ك (صفت كاشفه la caractéristique) سی عد اولونان (وجوب nécessité) ، (عقليون rationnalistes) ك ادعا ايتديكی كبی — (حقايق قبليه vérités aprioriques) يه خاص دكل ايمش ؛ حادثاتك اسباب طبيعيه‌سنی بيلمكدن حاصل اولان بر (قناعت جازمه) دن عبارت ايمش . (تعليل déduction) و (استقرا induction) ذهنك بللی باشلی ايكی (وتيرهٔ استدلال procédé de raisonnement) در. ديمك كه استقرا — اكر (استقراء تام induction parfaite) اولورسه — ذهنه بويله برقناعت الهام ايده‌بيليور .

فيلسوف و منطقیٔ شهير (جون ستوئه‌ت ميل J. S. Mill) معروف جهان اولان منطقنده [ترقيات متواليه سايه‌سنده علوم استقرائيه ، علوم تعليليه كبی قطعی ويقينی اوله‌جقدر] دهيه برفصل آچيور و بو ادعايی توثيق ايچون برچوق ملاحظات مفيده بيان ايدييوركه خلاصه‌سی — بنم دهمين عرض ايتديكم وجهله — حادثات طبيعيه‌نك اسبابی و قوانينی ، تجربه ايله كوندن كونه داها زياده وضوح وقطعيتله انكشاف ايتدكجه اونلر حقنده

Classi-fication

(قبلی حکملر jugements aprioriques) ویره‌بیله‌جکز و بناءً علیه (علوم استقرائیه sciences inductives) دخی ریاضیات کبی قطعیت کسب ایده‌بیله‌جکدر، دیمکدر. بوموفقیته احتمال یوق دکلدر. [certitude، expérience ، science تعبیرلرنده بو بحثك مناقشه‌سنه باقیکز !.]

شبهه یوقدرکه طبیعتی داها نافذ بر نظرله تدقیق ایتدکجه کیفیات اشیا حقنده داها طوغرو ، داها متنوع معلومات حاصل ایده‌جکزدر . بویله مختلف مختلف نقاط نظردن توجیه و اداره ایده‌بیله‌جکمز تدقیقات تجربیه‌نك برکت محصولاتی سایه‌سنده حقیقی و اساسی مشابهتلری کرکی کبی کشف ایده‌جکز و اونلرك مناسبی داها اییی آکلایه‌بیله‌جکز ؛ او وقت ظواهرك عرض ایده‌بیلدیکی سطحی و اساسسز مشابهتلره اهمیت ویرمیه‌رك انجق (اصلی essentielle) مشابهتلری نظر اعتباره آلوب تصنیفی بو اساس اوزرینه بنا ایده‌جکز .

(تفحصات تجربیه investigations expérimentales) ایله واقع اولان (کشفیات découvertes) کوستریبورکه ترقیات علمیه بووادیده تأمین موفقیات ایتمکده‌در . بونك نتیجه‌سنده ـ یکدیکرینه صورتا هیچ بکزه‌مه‌ین ـ ـ اشیا وکیفیات ، احوال وحادثات آره‌سنده برچوق حقیقی واساسی مشابهتلر بولونه‌رق اسکی طرز تصنیف هروجهله ده‌کیشدیرلمکده‌در. مثلا (کیمیا la chimie) ده یاقین بر زمانه قادار، (مولدالما hydrogène) (شبه معدنیات metalloïdes) صنفنك باشنده کوستریلیردی ؛ چونکه (حالت عادیه à l'état ordinaire) ده رنکسز، رایحه‌سز، الك لطیف، یعنی (ثقلت اضافیه poids relatif) اعتباریله الك خفیف برغازدر. حالبوکه بعضی اوصاف مخصوصه‌سنه بناءً ـعلامهٔ شهیر(فاراده Faradry)ـ او غازك برعنصر معدنی اولدوغنی داها (١٨٣٨) سنهٔ میلادیه‌سنده خبر ویرمشدی. بالآخره دیکر بر انکلیز عالم مشهوری (غراهام Graham) اثبات ایتدی که اویله‌در؛ و اوصاف اصلیه‌سنه نظراً (کوموش argent) ایله برابر تصنیف ایدلمه‌لی‌در. مع مافیه ظواهره باقمقله اکتفا ایده‌رك حکم اولونه‌بیلیرمی ایدی که بوعنصر

غازی الك زیاده كوموشه مشابه برماده اوله‌بیلسین ؟!.. حتی اوصاف اشیانك لایقیله تتبع ایدیله بیلمش اولماسی بیله بوتون بوتون مشكلات تصنیفیه‌یی برطرف ایده‌میور ؛ مثلا صوك زمانلرده كشف ایدلمش اولان (تللور tellurium) ، معدنیاتك برچوق (اوصاف حكمیه propriétés physiques) سنی حائز اولدوغی حالده (اوصاف كیمویه propriétés chimiques) سی اعتباریله (كبریت souffre) یعنی كوكورده پك بكزر بر (شبه معدن métalloïde) در .

Classification

كذلك (كیمیای عضوی chimie organique) ده مثلا (مواد سكریه matièree sucrées) ، عواملك ظن ایتدیكی كبی یالكز طاتلی اولان شیلر دكلدر . بر (مایه diastase) نك تحت تأثیرنده (غلوقوز glucose) ه تحول ایدن هرشی شكردرده طاتلی اولان برشی مطلقا شكر دكلدر . مثلا (ساقارین) شكر نوعندن برشی دكلدر .

طبقی بونك كبی (نباتات la botanique) ده اكثریتله چیچكلرك (اعضای تناسلیه organes de la reproduction) دن باشقه برشی اولمادیغنی عوامه تسلیم ایتدیرمك كوچدر. (فیزیولوژی physiologie) نظرنده (قلب coeur) ك مكمل بر (طولومبا pompe) دن عبارت بولندیغنی نه طولومباجی اصنافی بیلیر ؛ نه‌ده اكثریت ناس آكلار !.. چونكه بورادەكی مشابهت اشكال ظاهره‌ده مشهود دكلدر. وظیفه‌ده (ایشده مشابهت ressemblence fonctionnelle) در . الی آخره !...

علوم و فنونك (اصول تجربیه méthode expérimentale) ایله بودرجه ترقی و انكشافندن اول ، برچوق شیلر حقنده تورلو تورلو تصنیفلر یاپلمشدی . حتی منطقده (ارسطو Aristote) نك (مقولات عشره les dix catégories) سی باجمله (موجودات ممكنه êtres contingents) ی شامل برتصنیف عمومی جدولیدر . [catégories] كلمه‌سنده تفصیلات ومناقشاته باقیكز !..] نته‌كیم (كلیات خمس les cinq prédicables) و (شجرهٔ پورفیریوس l'arbre de Porphyre) ده اویله‌در . [prédicable] تعبیرینه باقیكز !..]

Classi-fication هر علمده اصول تصنیفه نمونه‌لر عرض ایتمك ـ باشلی باشنه ـ برقوجه‌مان کتاب یازمغه متوقفدر . و بزم وظیفهٔ مخصوصه‌مز بو دکل انجق تصنیف علومدن بحث ایتمکدر . اوته‌دنبری فیلسوفلری جداً اشغال ایدن بو بحثه کچمزدن اول تصنیف تعبیرینه تعلق اولان بعضی ترکیبات اصطلاحیه‌نك لسانمزده مقابللرینی عرض ایتمك ومعنالرینه دائر بعضی ایضاحات مختصره ویرمك ایسترم .

اصطلاحده (bifurcate classification, classification bifurquée تعبیری واردرکه ، برطاقم شیلری تماميله ایکی قسمه آییرمق صورتیله‌یاپیلان تصنیفه دیرلر . علی الاطلاق (تصنیف مثنی dychotomie) بودر .

[بونك ایچون dychotomie کلمه‌سنده تفصیلات مخصوصه ویرلمشدر . باقیکز !]

(انموذجلره کوره تصنیف classification par types) دخی علوم طبیعیه‌ده پك چوق کورولور بر طرزدر . برطاقم ضرورات و مشکلات یوزندن بویله بر (اصول تصنیف méthode de classiftcation) ه مجبوریت الویرمشدر . (تاریخ طبیعی histoire naturelle) ده برسورو (اشکال متوسطه formes intermédiaires) کشف ایدیلنجه علمای متخصصین ، اونلری ـ معلوم و معین اولان ـ صنفلردن هر هانکی برینه ادخال ایتمکده تردده دوشمشلر و برقاچ صنفك (اوصاف ممیزه pualités distinctives) سنی کندنده جمع ادن بوکبی افرادی بر اساس اوزرینه تصنیف ایده‌بیلمك ایچون ایچلرندن برینی ـ و بالخاصه تحولاته اك آز معروض بولونمش و امثالی آره‌سنده (رابطهٔ مشابهتی تشکیل ایدن (اوصاف مشترکه propriétés communes) نی اك زیاده محافظه ایتمش بولنان شخصی ! ـ (انموذج type) یعنی نمونه اتخاذ ایده‌رك بونمونه‌یه اك زیاده بکزه‌ین افرادی اونك اطرافنده جمع ایتمشلردر .

افراد عضویه آره‌سنده مشهود اولان وتصنیفده عمده و اساس اتخاذ ایدیلن کیفیات متشابهه ، (ارثی héréditaire) وبناءً علیه نسبتاً قدیم اولان

Classi-fication

اوصافدر . بونلری آز چوق تحویل وتبدیل ایده‌رك متوسط وياخود اصلنه بعضی وجوه ایله بکزه‌مز (انموذج) لر حصــوله کتیرن اســباب وعوامل (محیط milieu) و اومحیطه عضوینك (تطابق edaptation) نی موجب اولان (احوال وظروف circonstances) در ؛ و بوتبــدلات احتمالکه میلیونلرجه سنه ظرفنده یاواش‌یاواش حصوله کله‌بیلمش و (اجناس genres و (انواع espèces) ك نمونهٔ ابتــدائیه‌لرندن بوصــورتله تباعدی ممکن اوله‌بیلمشدر .

کورولیورکه عالم عضویده (type) بحثی و اوکا مســتند اولان طرز تصنیف مسئله‌سی (انواعك تبدلی variation des espéces) مسئله‌سیله صیقی صیقی‌یه علاقه‌داردر ؛ یعنی (داروینیزم [illegible]ـفه‌سی philosophie darwininienne) مباحثندن بری وبلکه مبالغه‌[illegible]ر الك مهمی‌در. [بناءً علیه مسئله‌یی غوامضیله احاطه ایده‌بیلمك ایچون بوتون بو اصطلاحاته باقیکز !.]

کیمیاده دخی (انموذجلر اوزرینــه تصنیـ[illegible]) [illegible] اهمیتلی بر طرزدر . [بونك ایچون type) کلمه‌سنده تفصیلات لازم[illegible] ویرلمشدر. بالخاصه (انموذجلر نظریه‌سی théorie des types) نه باقیکز !.]

انکلیزلرك (index classification) لمیدری صرف فهرست اشیایی ـ مرتب برصورتده ـ عرض ایده‌بیله‌جك وجهله یاپیلمش اولان برنوع تصنیفدر . مثلا بر بیوك شهرك مبانئ مشهوره‌سنی ، کوپرولرینی ، یوللرینی ، جاده‌لرینی کوســترمك ایچون یاپیــلان برتصنیفه بو اسم ویریلیر . نته‌کیم بر کتبخانه‌ده موجود کتابلری قولایلقله بوله‌بیلمك ایچون یاپیلان بر تصنیف دخی بوقبیلدندر . بوتورلو تصنیفلرده مقصد، آرانیلان برشیئك کمال سهولتله بولونماسنی تأمین خدمتندن عبارت قالدوغی جهتــله ، بو ترتیب ـ اوصــاف مشترکه اوزرینه مستند اولمقدن‌زیاده ـ اسامی اوزرینه یاپیلمش برفهرستدن عبارتدر و (الفبا ترتیبی arrangement alphabétique) بونده اکثریا مبدأ اتخاذ ایدیله‌بیلیر؛ چونکه الك قولای الك بسیط ترتیب بودر، وبوصورتله اسمی معلوم اولان برشی دفترده آرانیلوب قولایجه‌جق بولونه‌بیلیر وحقنده

classi-fication معلومات لازمه آلنه‌بیلیر. لغت کتابلری بونك اك معروف مثالیدر. بوطرز تصنیفك (صنعی artificielle) اولدوغنی عرض ایتمکه حاجت یوقدر .

طبیعتده بعضی منفرد حادثات و افراده تصادف اولونورکه اونلر هیچ برصنفه ادخال ایدیله‌مدکلری‌ایچون بر (استثنا exception) تشکیل‌ایدرلر. بر بوکبی شیلره (نوعی شخصنه منحصر) دیرز .

منطقده (کلیات خمس ویاخود مقولات خمس les cinq prédicables) تعبیری دخی برنوع تصنیفی متضمن‌در . [prédicable) کلمه‌سنه باقیکز !. (شجرهٔ پورفیرییوس l'arbre de Porphyre) حقنده دخی معلومات ویرلمشدر .]

آلمان علمای حکماسندن و معاصرین متفکریندن (اوست والد W. Ostwald) فلسفهٔ علوم حقنده نشر ایتمش اولدوغی برکوچوك کتابده (صنوف les classes) دن بحث ایدرکن صنف تعبیرنی منحصراً منطق بر نقطهٔ نظردن تعریف ایتمشدر ؛ چونکه : [معین برمفهوم un concept déterminé) ك ضمننده مرتب اولان شیلرك هیئت مجموعه‌سنه ، بز ، (صنف classe) دیرز ، و اومفهومی برطاقیم کیفیات مشترکه تشکیل‌ایدر. برصنفه داخل اولان شیلرك هر بری اوصنفك بر (حدّ terme) یدر.] دییور . صوکره ، صنف تعبیرینك بووجهله تعریفندن یول بوله‌رق منطقده (قیاس syllogisme) ده‌نیلن (طرز استدلال - mode de raisonn ement) ك حیثیت حقیقیه‌سنی ایضاح ایدییور وبر تصنیفدن عبارت بولوبور. [پك مهم اولان بوسیاق نظرك و بوملاحظه‌نك مناقشاتی syllogisme تعبیرنده بسط ایدلمشدر . باقیکز !.]

باشده ارسطو اولمق اوزره بوتون فیلسوفلرجه مسلمدرکه اك کنیش معناسیله (تعریف définition) برشیئی ــ برطاقم اوصاف اساسیه‌سنه نظراً ــ برصنفه ادخال ، یعنی اوشیئی دیکر شیلر ایله برابر تصنیف ایتمك و اونلر آره‌سنده‌کی موقع حقیقی وطبیعی‌سنی تعیین ایتمك دیمکدر . [بوخصوصده définition) کلمه‌سنه مراجعت ایدیکز !.]

classi-fication

بو بحثك مقدمه‌سنده بالالتزام عرض ایتمش اولدوغم وجهله امر تصنیف‌ده (مشاهده observation) ، (تجرید abstraction) ، (تعمیم - généra-lisation) کبی برنجی درجه‌ده مهم (عملیات ذهنیه opérations mentales) ذی‌مدخل بولونیور. [عجبا (تجرید) دیدیکمز عملیهٔ ذهنیه بهمه‌حال (تعمیم) عملیه‌سنی مستلزم و متضمن بولونیورمی ؟ یوقسه بو ایکی نوع عملیات مستقلاً می واقع اولمقده‌در؟.. خلاصه : تجرید ایله تعمیم عملیه‌لرینك مناسبتی نه‌در ؟..] دیه برمهم سوأل وضع اولونمش و بالخاصه تصنیف علومه تعلق اعتباریله ، بوسوألك متنوع جوابلری فیلسوفلر آره‌سنده شدتلی مناقشاته میدان آچمشدر. [اولا تجریدك وتعمیمك نه‌دیمك اولدوغنی آکلامق ایچون بو کلمه‌لره باقیکز . اوسوألك جوابی généralisation کلمه‌سنده تنوعاتیله مندرجدر . بو بحثك مناقشه‌سی‌ده تفصیلاً classification des sciences تعبیرنده بسط ایدلمشدر .]

اوته‌دنبری حکمای اسلام معقول ومقبول بر تصنیفك باشلیجه شرطنی بر دستور وجیز ایله بیان ایتمشلردر : [مکمل برتصنیف ، افرادینی جامع ، اغیارینی مانع اولمق کرکدر .] دیمشلردر . فی‌الحقیقه اویله اولمق لازمکلیر. حقیقی وطبیعی برتصنیف ، برصنفده بولونماسی لازمکلن افرادك هپسنی احاطه ایتمه‌لی و اوصنف افرادینه یابانجی قالانلرك کافه‌سنی خارجده براقالیدر . بوده انجق اساسلی وطبیعی برطاقم اوصاف مشترکه اوزرینه مستند اوله‌بیلیر. مثلا (ذوی‌الفقرات) دیدیکمز زمان فقرات صاحبی اولان بالجمله افراد حیوانیه اوصنفه داخل اولدوغی کبی فقراتدن محروم اولان حیواناتك جمله‌سی‌ده اوندن خارج قالیر — بیلدیکمز حیوانات اولسون ، بیلمه‌دیکمز حیوانات اولسون !. اوشرطی حائز بولونورسه داخلدر ؛ بولونمازسه خارجدر . دیمك اولویورکه — عالم عضویتده پك مهم واساسلی بر کیفیت مشترکه تشکیل ایدن — (فقرات vertèbres) اوزرینه استناد ایدن برتصنیف افرادینی جامع اغیارینی مانع اولمق اعتباریله معقول و ایی بر ترتیبدر. یالکز ، هرزمان ایش بوقادار قولای اوله‌میور. اوکاده سبب بوشرطك علی‌الاطلاق

classi-fication

طوغرو اولوب اولماسی دکل ، آرانیلان اوصاف مشترکه‌نك پك صریح وقطعی اوله‌رق تعیین ایده‌مه‌مسی‌در. لایقیله خاطرنشان اولمالی‌درکه (اوصاف مشترکه) دیدیکمز کیفیات عمومیه‌نك هر بری برچوق (اوصاف تالیه و تابعه qualités secondaires et subordonnées)‌ی (تضمن impliquer) ایدر کورونویور . فرضا ذات‌الفقرات اولمق دیمك ممه‌لی ، ممه‌سز ، درت آیاقلی ، ایکی آیاقلی ، آیاقسز ، قانادلی ، قنادسز ، بوینوزلو ، بوینوزسز طوغورور ویاخود یمورطلار ، اوت یر ، یاخود ات یر ، بعضاً هرشی یر ، کوه‌ویش کتیریر یاخود کتیرمز وداها بویله برچوق اوصاف وکیفیاتی حائز اولمق دیمکدر . و برکیفیت مشترکه نه‌قادار عمومی اولورسه اوقادار اوصاف تالیه‌یی شامل ومتضمن بولونور. اکر بو اوصاف تالیه افراد واجناس سافله‌ده دائما بر سلسله‌ٔ منتظمه اوزره تحقق ایده‌بیلسه‌یدی تصنیف قولای یاپیلیر وحقیقتاً افرادینی جامع ، اغیارینی مانع اولوردی . فضله اوله‌رق او کیفیت مشترکه‌یی حائز اولان افرادك نه‌کبی اوصاف تالیه‌یی حائز اولماسی لازمکله‌جکنه دخی قبل‌التحقیق قطعیاً حکم ایدیله‌بیلیردی . یعنی تصنیفده هر زمان استقراء تام ایله حکم ایتمك ممکن وصحیح اولوردی. حالبوکه هر زمان بو موفقیت الویرمیور ؛ زیرا (متوسط انموذجلر types intermédiaires) اوقادار چوق که انسانی شاشیرتیور ، و — یوقاریدن بری مثاللرله ایضاح ایتدیکم وجهله — طبیعی ویکانه برتصنیف اصولنده قرار قیلامایشمزه سبب بودر . اویله انموذجلر وارکه بعضی وجوه ایله برصنف مخصوصه ، وبعضی اوصافه مالك اولدقلرندن طولایی‌ده بوسبوتون باشقه برصنفه ادخال ایدلمك ایجاب یدیبور . ایشته اصل کوچلك بوراده‌در . بویله اولونجه — ده‌مین ذکر ایتدیکم — شرط اساسی [یعنی بر تصنیفك افرادی جامع ، اغیاری مانع اولماسی شرطی ،] حقیله یرینه کتیریله‌میور . بو شرط ، انجق (معین انموذجلر types bien définis) ده تحقق ایده‌بیلیور. تصنیفك حدودی‌ده قطعی دکل !.. اولامامسنه سبب ، اولا برصنفه انتسابی قابل اولان بالجمله افراد ممکنه‌یی بالذات وبالفعل تحقق ایده‌مه‌مش اولمقلغمزدر ؛ ثانیاً متوسط

classi-fication. انموذجلرك كوندن كونه آرتماسى وكشـف اولونماسىدر . [type تعبيرينه باقيكز .]

اوحالده يوقاريده عرض ايتديكم دستور، امر تصنيفده انجق برغايه‌در، بر (ايده‌آل) در؛ فقط هروجهله وهرزمان قولاى قولاى تحقق ايده‌ميور.
[تصنيفك حدودى مسئله‌سى induction بحثنه راجعـدر . اوكلمه‌يه باقيكز !]

Classification des sciences تصنیف علوم

معلومات بشریه‌نك چوغالماسی وچوغالدقجه تنوع وتكاملی ، فیلسوفلرك كال اهمیتله نظردقتنی جلب ایتمش بر كیفیتدركه ، برخیلی زماندنبری مناقشه ایدیله ایدیله باشلی باشنه بر (مسئلهٔ فلسفیه) شكلنی اكتساب ایده‌بیلمشدر . بومسئله‌نك بویوك براهمیت فلسفه‌یی حائز اولدوغنده شبهه قالمامشدر؛ چونكه فكر بشرك تاریخ تكاملنی عرض ایتدكدن ماعدا ، او تكاملك برطاقم (قوانین قویمه lois immuables) ه تبعاً وقوعه كلكده بولوندوغنی دخی احساس ایدر بر كیدیشی بر (سیر marche) ی اولدوغنی تحقق ایدیور .

علی‌الاطلاق علمك نه صورتلرله ، نه واسطه‌لرله بزده حاصل‌اوله‌بیلدیكنی و (صحت ویقینیت علمك exactitude et certitude de la connais- sance) نه كبی شرطلرله تحقق ایده‌بیله‌جكنی فیلسوفلر (مبحث معرفت épistémologie) ده مذاكره ومناقشه ایدرلر . [بوتعبیره باقیكز ا.]

فقط معلومات بشریه بالتكامل (تعضی s' organiser) ایدوبده شعباته آیریله‌رق ـ معنای اصطلاحی‌سی ایله ـ علوم متنوعه یكدیكرندن (تمایز se distinguer) ایله‌دكدن صوكره اونلرك مناسباتنی ، درجاتنی ترتیباتنی وموضوعاتنی تتبع ایتمك و اوكا كوره برتصنیف یاپمق بوسبوتون باشقه بر ایشدر . ایشته بونی‌ده اوته‌دنبری فیلسوفلر درعهده ایتمشلردر .

علی‌الاطلاق تصنیف حقنده ـ بوندن اول ـ واقع اولان معروضاتم ، دلائل ایله اثبات ایدییوردی‌كه بوخصوصده قطعی بر اصول كشف ایده‌بیلمك همان همان ممكن دكل كبی‌در . تصنیف علوم بحثنده‌بومشكلات كوزه باطه‌جق قادار كندینی كوستریور . مع‌مافیه علوملك ترقیات اخیره‌سی ایله تمایزینه رغماً ، مختلف شعبات علمیه‌نك یكدیكریله نه‌درجه‌لرده (كرفت enchevêtré) مناسبتلر عرض ایتدیكنی انجق معاصر فیلسوفلر لایقیله كوره‌بیلمشلردر . متقدمین داها ساده و داها بسیط بر پلان ترتیب ایتمكله اكتفا ایله‌مشلردی .

و ـ دوشونولسه ـ اسلاف حکمانك داها منتظم ومعقول بر تصنیف پلانی تصور ایده‌مه‌مش اولمالرینی طبیعی ومعذور کورمك لازمکلیر. چونکه اوزمانلر علم پك ابتدائی بر حالده ایدی .　clas. des scien.

بوراده اسلافدن واخلاف ومعاصرینَدن انجق الك بویوك فیلسوفلرك طرز تصنیفنی عرض ایده‌جکم . ذاتاً بو بحثك بزجه الك زیاده حائز اهمیت اولان جهتی بالذات تصنیف علوم لیسته‌لری وپلانلری دکل، مبادیٔ تصنیف ایله علومك یکدیکرینه علاقهٔ منطقیه‌سنی افشا ایدن مناسبات حقنده آچیلان مناقشهٔ فلسفیه‌در .

الك اول معقول بر صورتله علومی تصنیف ایتمك تشبثنده بولونان فیلسوف (معلم اول) لقبیله عالمکیر بر شهرت قازانان (ارسطو Aristote) اولمشدی. مابعدالطبیعیاتی ، منطقی ، پسیقولوژی‌یی ، فیزیقی ، حیواناتی ، سیاسیاتی ، اخلاقی ، بلاغتی ، الهیاتی ـ اصولیله موضوعیله غایه‌سیله ! ـ معین بر علم مخصوص شکلنه قویوب تدوین ایدن بو داهی البته، بو مسئله‌یی اونوته‌مازدی. بوتون تاریخ فلسفه‌ده اونك قادار (اصول پرور sjstématique) بر فیلسوف یوقدر ، دییه‌بیلیرم . علومك یکدیکریله مناسباتی‌ده پك منطقی بر رابطه عرض ایدر .

ارسطونك تصنیفی دور اخیرك فاتحی صاییلان (فرانسیس بەی‌قن Francis Bacon)ە کلنجیه قادارده معتبر اولوب قالمشدی. بو فیلسوف اولا معلومات بشریه‌یی بر قاچ نوع اولمق اوزره تلقی ایدییوردی که ذاتاً استادی (افلاطون Platon) ایله بوتون یونان اساتذهٔ حکماسنجه مقبول اولان فکرده اوندن عبارتدی . اوده شودر : بعضی معلوماتمز قطعی‌در ، هر تورلو شبهه‌دن وارسته‌در؛ چونکه بداهتیله وجدانه بر قناعت جازمه الهام ایده‌بیلیر ؛ بو نوع معلوماته (علم یقین connaissance certaine) دیرز . ارسطو وداها برچوق یونان قدیم حکماسی بو تورلو علمه (ئەپیس‌تی‌می = ἐπιςτήμη = science) دیر ایدی . اودرجه قطعی اولمایان و یقین افاده ایده‌مه‌ین معلوماته‌ده‌ (ذوقسا = δόξα = opinion) دیر ایدی.[connaissance کلمه‌سنده تفصیلاته باقیکز ! .]

clas. des scien.

بونلردن ماعدا برده (تەخنى = τέχνη = art) وار ایدی که بهمه‌حال مادی بر اثر وجوده کتیره‌بیلمك قابلیتی ایله ممتاز اولان بیلکیدر. بز اوکا هنر دییورز . حکمای عرب بو تعبیری (صناعت) لفظیله ترجمه و نقل ایتمشلردر . عثمانلی ترکجه‌سنده (زەناعت) کلمه‌سی اوندن غلطدر . [art تعبیرینه باقیکز !.]

ارسطو ، بوتون علومك اساسلرینی تشکیل ایدن (مبادئ اولی les premiers principes) ی ، بالخاصه متافیزیقك موضوعاتندن عد ایتدیکی ایچون فلسفه‌یه (علومك علمی = la science des sciences = ἐπιστήμη ἐπιστημῶν) و (صنعتلرك صنعتی = l'art des arts = τέχνη τεχνῶν) دیر ایدی . بناءً علیه اعتقادنجه فلسفه بوتون علومی حدذاتنده شامل برعلم عمومی ایدی . حتی ارسطو الهیاتی ، منطق، اخلاقی پسیقولوژی‌یی فلسفه‌دن یك اوقادار آییرمیوردی . بوکون بیله ـ طبیعی یاکلش اوله‌رق ! ـ برچوق رسمی فلسفه خواجه‌لری بو علومه (علوم فلسفیه sciences philosophiques) دیمکده و اویله‌جه تعلیم ایتمکده دوام ایدوب کیدییورلرکه ـ اولسه اولسه ـ بو اعتقادلریله حالا ارسطونك تأثیرندن قورتوله‌مامش اولدقلرینی اثبات ایدرلر . [science و philosophie تعبیراتنه باقیکز !]

ارسطونك تصنیف علوم پلانی فلسفه‌نك شعباته تقسیمندن عبارتدر . احتمالکه بوحکیم یونانی‌نك فلسفه‌یی عمومی وشامل بر (علم اعلا) عد ایتمش اولماسی بوطرز تصنیفنده اساساً ذیمدخل براعتقاددر . شیمدی مختصراً عرض ایده‌یم :

اولا (حکمت = σοφία = sagesse) یعنی فلسفه ایکی بویوك صنفه آییریلیر : (حکمت نظریه philosophie spéculative) و (حکمت عملیه philos. pratique) . بوتعبیراتك طرز تلقی‌سی بوکونکندن اساساً فرقلی اولمامقله برابر صورتا براز باشقه ایدی : ارادات بشریه‌نك دائرهٔ نفوذی خارجنده قالان مواد وحادثاتی موضوع بحث ایدینن شعبهٔ حکمته

clas. des scien.

ارسطو ایله برابر اسلاف حکما (حکمت نظریه) دیرلر ایدی ؛ چونکه بوکبی شیلر حقنده انجق اعمال فکر ایتمکله قناعت ، ضروریدر . (نظر) کلمه‌سی‌ده ذاتاً دوشونمك وعما که ایتمك دیمکدرکه بوکون فرنك لسانده اصطلاح اوله‌رق کچن (spéculation) تعبیری اونك تماماً معادلیدر . اقتدار بشرك تعلق ایده‌بیلدیکی مواد وحوادثی موضوع بحث ایدینن شعبهٔ حکمته‌ده (حکمت عملیه) ده‌نیلیر ایدی. بو ایکی بویوك شعبه دخی (تقسیمات تالیه divisions secondaires) یه تابع طوتولمش و اونلردن هر بری اوچر شعبه‌یه داها آیرلمشدی . حکمت نظریه‌نك شعباتی شونلردر :

برنجیسی (علم الهی théologie) درکه (مبدأ اول premier principe)، (اول الاوائل archée) ، (مسبب الاسباب یعنی علت اولی la cause première و la cause des causes) ، (محرك اول le premier moteur) ، (عقول ونفوس les intelligences et les âmes) کبی (جواهر غیر مادیه و موجودات غیر جسمانیه êtres non - corporels و substances immatérielles) دن بحث ایدر . [بونمیراته باقیکز .]

بوشیلر، بوکون مابعدالطبیعیاتدن بیله چیقمش و برقسمی خرافاته قاریشمش، دیکر برقسمی‌ده (علم کلام والٓهیات) دائره‌سنه انتقال ایتمشدر .

ایکنجیسی (علم ریاضی) در. بوده اویله شیلری بالخاصه موضوع بحث ایدرکه اونلری عقل ، (ماده‌دن مجرد اوله‌رق faisant abstraction de la matière) تصور ایده‌بیلیر ؛ فقط عالم حادثاتده موجودیتلری انجق ماده ایله اجتماعلرنده تحقق ایده‌بیلیر. عدد ، کمیت، ابعاد ، اشکال هندسیه کبی !. بو ایکنجی قسمده درت فن واردر :

(علم هیئت astronomie) ، (علم هندسه géométrie) ، (علم حساب arithmétique)، (علم موسیقی la science de la musique)!.

براز ایلریده عرض ایده‌جکم وجهله بوعلملر بوکون باشقه باشقه صنفلره وشعبه‌لره داخلدر . موسیقی‌نك واقعا (حکمت طبیعیه physique) یه تعلق ایدر بعضی حادثات وقوانین ایله علاقه‌سی اولمقله برابر، علومدن معدود

cl♦s. des scien. دکلدر ؛ صنعتدر ، هم (صنایع نفیسه beaux-arts) نك الك ممتازی‌در .
فقط یاقین زمانه قادار اوصنعتی حکمتدن بر (فن) عد ایدرلردی. [موسیقی
فنی‌ده حکمتدندر .] دین عثمانلی شاعرینك شو ادعاسنه باقیلیرسه پك یاقین
زمانلره قادار ارسطو تصنیف علومنك بزده دخی علی‌العموم وبلاتنقید معتبر
طوتولمش اولدوغنده شبهه قالماز .

(ریاضی) تعبیرینه کلنجه (تعلیمی = mathématique) معناسنه
موضوع اولان (مانی‌ماتی‌کی = μαθηματική) لفظ یونانی‌سندن ترجمه
ایدلمشدر . [تعبیرات اصطلاحیه‌یه باقیکز !]

اوچونجیسی (علم طبیعی science naturelle) در. بونك موضوعی‌ده ،
موجودیتلری ، ماده‌دن آیری اوله‌رق تصور ایدیله‌مه‌ین بالجمله اشیادر ؛
شوتعریفه کوره تکمیل مادیات و (اشیای مشخصه les choses concrètes)
بوشعبه‌ده داخل وانجق اونلر داخل اولمق لازمکلیر .

حکمت عملیه‌نك بنه اوچ شعبه‌دن عبارت اولان اقسام تالیه‌سی‌ده
بروجه آتی‌در :

برنجیسی (علم اخلاق = l'éthique = ἠθικά) در . [éthique
کلمه‌سنه باقیکز !] جمعیت ایچنده یاشایان بر انسانك ـ شخص واحد اولمق
حیثیتی ایله ـ عهده‌سنه ترتب ایدن وظائفدن بحث ایدر . بوکون بز بوکا
(morale individuelle) دیرز .

ایکنجیسی (علم تدبیرالمنزل = τά οἰκονομικά = économie
domestique) درکه انسانك بر (عائله famille) اعضاسندن اولمق اعتباریله
وظائفنی تعیین ایتمکله برابر ادارهٔ بیتیه قاعده‌لرینی‌ده تتبع ایدر .

اوچونجیسی (علم تدبیرالمدینه = la politique = πολιτικά =
پولی‌تی‌قا) در . بوتعبیر لسان یونانی‌ده (مدینه) یعنی (شهر) معناسنه
موضوع اولان (پولیس = Polis) لفظندن آلنمشدر . ارسطونك بر
علم معین ومستقل اوله‌رق تلقی ایتدیکی بو (فن) ك موضوعاتی تحلیل ایدیلیرسه
کورولورکه بوکون آیری آیری علملر تشکیل ایدن برچوق علومی ـ طبیعی

غايت ابتدائی برحالده !. ـ شاملدر . اولا سوسيولوژی بونده داخلدر . (اخلاق اجتماعيه morale sociale) يه دائر مهم برشی يوق . فقط فن اداره ، سياست داخليه و خارجيه هپ (نوه noyeau) حالنده بورادە موجوددر . الی آخره !.. clas. des scien.

بزم اسلام حکماسی تماماً وعيناً بوتصنيف علوم پلاننی قبول ايتمشلردر. عثمانلی علمای قديمه‌سنك اعاظمندن و سليمان قانونی رجالندن مشهور (قينالی زاده علی) افندی مرحومك اخلاق علائی نامیله معروف اولان اثرنده برنجی باب علی الاطلاق علمك وحکمتك تعريفی ايله باشليور . (ذاتاً بوکتاب اخلاق جلالی واخلاق ناصرينك همان عيناً ترجمه‌سندن عبارتدر . جلال دوانی‌نك ونصيرالدين طوسی‌نك معهود اخلاق کتابلری‌ده همان تماماً ارسطونك éthique ندن مقتبسدر .)

قينالی زاده فلسفه‌نك تعريفنده خواجه نصيرطوسی‌نك ارسطودن عيناً اقتباس ايتديکی سوزلری شووجهله نقل ايدوب حکمتك تقسيماتنه کيريشيور که ـ برکوروشده آکلاشيله‌جغی اوزره ـ بوقاريده‌کی تصنيفك عينی‌در .

[حکمت ، موجودات خارجيه نفس الامرده نه حالده ايسه انی اوحال اوزره بيلمکدر . ولکن طاقت بشريه وفا ايتدکجه وقدرت انسانيه‌ده ممکن اولدوغی مقدار ! بوتعريف ، نفس عمله شامل دکل ؛ وعمل ، بو ترسيم مقتضاسنجه حکمتده داخل دکلدر. (يعنی بوتعريفه کوره بالذات اعمال بشر بوتقسيمدن خارج قاليور ، ديمك ايستيور !) بومذهب ، صوبِ صوابه يقين و مقبولِ عامهٔ محققين‌در اما ، بعضی حکما حکمتی تعميم وعملی دخی درج ايدوب بووجه اوزره تقسيم ايلديلرکه حکمت ، نفس انسانيه‌ده علم وعملك حصولی ونفس انسانيه‌نك بوايکی جهتدن کمال مُعتدابه اولان مرتبه‌يه وصولی‌در . نته‌کيم خواجهٔ محقق ، (کتاب اخلاق ناصری) ده تصنيف وحکمتی بووجه اوزره تعريف بويوردی‌که : حکمت ، اشيابی ـ لايق نه ايسه اويله ـ بيلمکدر ؛ وافعالی ـ لايق نه ايسه اويله ـ قيلمقدر . چون تعريف مفهوم ، وآنده واقع اولان اختلاف معلوم اولدی ، پس بوجانبدن رجوع

clas. des scien.

وتقسیم حکمت ایتمکه شروع ایده‌لم : تعریف حکمتده مذکور اولدی‌که ، موجودات خارجیه‌یی بیلمکدر وشول اشیاکه موجودات خارجیه‌اکا اسمدر، نفس‌الامرده ایکی قســمدر . قسم‌اول اولدرکه آنك وجودنده بزم قدرت وارداتمزك اصلا مدخلی یوقدر. زمین‌وآسمان‌واشخاص انسان وحیوان‌کبی!. قسم ثانی‌اولدرکه آنك‌وجودنده‌بزم قدرت وارداتمزك مدخلی مقرر وآنلرسز (یعنی اونلراولمادقجه‌دیمك ایستر!) وجودی نامیسردر . بزدن صادر اولان افعال‌وحرکات‌واعمال کبی !. (آکلاشیلیورکه‌قینالی‌زاده افعال‌واعمال‌بشریه‌یی اشیای‌خارجیه‌قبیلندن عدایتمشدر.) پس حکمت ، اوکامتعلق‌اولان‌موجودات خارجیه‌نك ایکی قسمه انقسامی‌ایله ایکی قسمه منقسم اولور. . . . . . . قسم‌اول ، بزم قدرت وارداتمزك مدخلی اولمایان موجودات خارجیه‌دن بحث ایدر ؛ اوکا حکمت نظریه دیرلر . زیرا طریق تحصــیلی بحث ونظره منحصردر . پس طریق تحصیلنه نسبت اولونوب حکمت نظریه دینلمکله مشهوردر . قسم ثانی‌که بزم قدرت وارداتمزك مدخلی مقرر وآنلرسز وجودی میسر اولمایاندن بحث ایدندر، اکا حکمت عملیه دیرلر؛ کیفیت عملدن بحث ایتدیکی ایچون عمله نسبت ایدرلر. . . . . الی آخره!..]

صوکره داها ایلریده :

[حکمت نظریه دخی اوچ قسمدر. . . . . . . اولکیسی‌اولدرکه خارجده وذهنده مادهٔ جسمیه‌دن ـ که هیولی دیدکلری اندن عبارتدر ـ مستغنی اوله . مبدأ اول جلّ ذکره (یعنی الله!) وعقول ونفوس مجرده کبی‌که اوساخ ماده وطبیعتله نامُدنّس وادناس هیولی وجســمیه‌دن مقدسلردر ، (یعنی ماده‌نك وطبیعتك وجسمانیتك پیسلکلرندن مطهر ومنزه‌اولان عقول ونفوس فلان دیمك ایسـتیور!.) انلردن بحث ایدن علمه‌که حکمت نظریه‌نك برقسمی‌در، علم الٰهی دیرلر، وعلم اعلا دخی بر اسمی‌در. . . الی‌آخره!..]

[ایکنجیسی ذهنده ماده‌دن مستغنی اما خارجده اکا محتاج اولاندر. هیئـات کُری وتثلیث وتربیع کبی‌که خارجده مادهٔ معین، مثل سَنْك

clas. des scien.

وآتش وآهن ، اولمایجه موجود اولمادیغی روشندر . اما ذهنده جمیع مواد معینه‌دن غافل وذاهل برشکل مدور ویا مثلث ومربع ملاحظه ایتمك ممکن وقابلدر . وبومقوله موجوداتدن بحث ایدن علمه ، علم ریاضی وعلم اوسط (scien. intermédiaire) دیرلر ؛ زیرا حکمای اقدمین اطفال مبتدئین زمره‌سنه (ریاضت اذهان gymnastique intellectuelle) قصد ایدوب — علم الٓهی‌یه اهتدا ایتمك ایچون — بو علمله ابتدا ایدرلردی . بوعلمك مسائلی جملهً یقینیه (certaine) ودلائلی قطعیه (précis) اولمغله شك وظن اندە داخل ، ووهم وشبهه اکا واصل اوله‌ماز . مبتدینك طبعی یقین محضه معتاد ومألوف اولوب (یعنی هپ بویله قطعی ویقینی دلیللره آلیشوب ، دیمك ایستیور !) علم الٓهی وطبیعی‌ده دخی ظنه قائل اولمایوب طلب مبین ایتمکه مشغول ومشغوف اولور ، (یعنی بدیهی وقطعی دلیللر طلب ایتمکله مشغول اولور وبوطرز استدلالدن ذوق آلیر ، دیمك ایستیور ! .) دیرلردی . . . . . الی آخره ! . . . وبوعلم ریاضی درت قسمدر : هیئات ، هندسه ، حساب وموسیقی .]

بوندن زیاده نقل واقتباسه حاجت یوق ؛ بوقاریدن بری ویردیکم ایضاحاتی کوزدن کچیردکدن صکره قینالی زاده مرحومك شو ملاحظاتنه باقیلنجه آکلاشیلیرکه بوتون بومعلومات بویله قلاسیق برشکلده سقولاستیق فیلسوفلریله برابر بزه دخی ارسطودن عیناً انتقال ایتمشدر . او زمانلر فی‌الحقیقه الك معقول ومعتبر تصنیف علوم پلانی بو ایدی . فقط بومسئله دخی برچوق امثالی کبی متخصصینك شدتله مراقنی جلب ایتمش اولدیغی ایچون — صلاحیتلی صلاحیتسز — برچوق کیمسه‌لر ، عندی وبك غریب تصنیفلر وجوده کتیرمشلردر . بونلرك جمله‌سندن آیری آیری نمونه‌لر ویرمك احتمال خارجنده‌در . یالکز بزده بله یاقین برزمانه قادار حالا او غریب تصنیفلرك معتبر طوتوله‌بیلمش اولدوغنی اثبات ایچون ایکی مثال ویرمکله اکتفا ایده‌جکم .

عثمانلی عرفاننده وعلمای اسلافمز میاننده برنجی درجه‌ده مهم برموقع اشغال ایدن قینالی زاده مرحومی کمال حرمتله تقدیر ایدرز ؛ کندیسی یکی

clas. des scien.

برشی اختراع ویکی برسیستم وضع ایتمه‌مش ایسه‌ده ـ زمانه کوره ـ پك منور وعالم برآدم ایمش . دنیانك اك بویوك فیلسوفلرینه اقتدا ایتمش ! . . فقط اوندن چوق صوکره کلن مصنفلر بو خصوصلرده علی افندی‌یی رهبر اتخاذ ایتمه‌مشلردر . واقعا تصنیف علوم بحثی زیاده‌سیله مراقلری موجب اولمش ، فقط ـ علمك حیثیت حقیقیه‌سندن غافل اولان ـ بو آدملر ، تصنیف علوم نامنه بیتمز توکنمز تقسیماته قویولمشلردرکه اونده هیچ برپلان وهیچ برر ابطهٔ معقوله یوقدر . فنون آره‌سنده ، اساساً ، حیثیتاً ، ماهیتاً موجود بولونان علاقهٔ منطقیه‌یه مستند اولمایان تصنیفات مناسبزدر . اك اهمیتسز جزئیاته قادار وارمقله پریشان اولور ؛ واوکبی جزئیات ایله ، اونلرك تضمن ایده‌بیله‌جکی مسائله برحد ثابت تعیینی مستحیل اولدوغی جهتله بو پریشانلق ، فنونك عدداً حصری قابل اوله‌مایه‌جق برراده‌یه واره‌بیلیر ، او تقدیرده دخی اویله نا محدود ورابطه‌سز شعباتی شامل اولان برتصنیفك موجود اولماسندن اولماماسی خیرلی‌در ؛ زیرا علومی ـ اجناس معلوماته کوره ـ برداٸرهٔ منطقیه‌یه حصر ایده‌میه‌جکی کبی ، هر بری بر علم مخصوصك موضوعی اوله‌رق کوستریلان تفرعات اموری‌ده قصر ایده‌میه‌جکندن ، شو ایکی محظور اساسی ـ بالذات تصنیفدن بکله‌نیلن فائده‌یی محو ایدر ؛ او حالده بویله بر تصنیف کندی لزومسزلغی یوزندن ییقیلوب مضمحل اولور . چونکه تصنیف جزئیاتی تعداد وتفصیل دیمك دکلدر . بالعکس مرتب برصورتده تلخیص ایده‌بیلمکدر .

شیمدی فنا ومناسبز برطرز تصنیفه بزده برمثال عرض ایدوب کچه‌جکم :

(مخزن العلوم) نامیله بر اثر وارکه بیك اوچیوز سکز تاریخنده استانبولده باصیلمشدر . طابعلری سرکز ومحمد طاهر افندیلر ـ هر نه‌د نسه ! ؟ ـ بو کتابك انجق برنجی قسمنی طبع ایتدیرمکله اکتفایه مجبوریت کورمشلردر . بو کتابك قرق اوچنجی صحیفه‌سنده :

[صاحب مفتاح السعاده ، علومی صور مبسوطه اوزره تقسیم ایله‌دکدن صوکره علومك اصول وفروعنی وجه آتی اوزره ذکر وتعداد ایله‌مشدر .]

دەنیلدکدن صوکره اوچیوز آلتی نوع علم تعداد ایدیلیورکه بونلرك جملەسی ـ معقول ومنطقی بر تصنیف اصولنه اتباعاً ـ دردە ونهایت بشه ارجاع ایدیلەبیلیر . هله برمثال عرض ایدەیمدە صوکره مقام تنقیدده برایکی سوز سویلرم . (فروع علوم عربیەدن معدود اولان علملرە) باقیکز : clas. des scien.

(١) علم الامثال ـ (٢) علم وقایع الامم ورسومهم ـ (٣) علم استعمال الالفاظ ـ (٤) علم الترسل ـ (٥) علم الشروط والسجلّات ـ (٦) علم الاحاجی والاغلوطات ـ (٧) علم الالغاز ـ (٨) علم المعما ـ (٩) علم التصحیف ـ (١٠) علم المقلوب ـ (١١) علم الجناس ـ (١٢) مسامرة الملوك ـ (١٣) علم حکایات الصالحین ـ (١٤) علم اخبار الانبیا علیهم السلام ـ (١٥) علم المغازی والسیر ـ (١٦) علم تاریخ الخلفا ـ (١٧) علم طبقات القرّاء ـ (١٨) علم طبقات المفسّرین ـ (١٩) علم طبقات المحدّثین ـ (٢٠) علم سیر الصحابه ـ (٢١) علم طبقات الشافعیه ـ (٢٢) علم طبقات الحنفیه ـ (٢٣) علم طبقات الحنابله ـ (٢٤) علم طبقات المالکیه ـ (٢٥) علم طبقات النحاة ـ (٢٦) علم طبقات الاطبا .

شیمدی شو یکرمی آلتی علمك ماهیتنی بردوشونەلم : علم الامثال ایله علم طبقات الاطبانك نه مناسبتی وار ؟ نه علاقەسی وار ؟ .. علم استعمال الالفاظك ویاخود علم شروط وسجلاتك بوکا وحتی یکدیکرینه نه تعلقی وار ؟ .. ایکنجی نومرودە کوستریلن (علم وقایع الامم ورسومهم) ـ اکر معناسنی ایجه آکلایەبیلمش ایسەم ! ـ هم اتنوغرافییه ، هم سوسیولوژییه ، همدە تاریخه تعلق ایدر وقایعی جامع برخلیطهٔ عجیبه اولەجقکه بونی ، بوکونکی معنای اصطلاحیسی ایله (علی حده برعلم) عد ایدەمەیز . فقط اویله عد ایتمك ممکن اولسه بیله ، نەدن بو علم ، علوم عربیەدن معدود اولسون ؟ ! بوراسنی تعریف ایتمك پك قولای دکلدر. وقایع ورسومه مالك سائر امتلر یوقمی ؟ .. صوکره علوم عربیەدن عد ایدیلن بوتون بومعلوماتك علم الغاز (یعنی بیلمەجه علمی) وعلم معما وعلم جناس ایله مناسبتی واونلره طوقونور یری نەدر ؟ . (علم مسامرة الملوك) اسکی زمان حکمدارلرینه بیك برکیجه

clas. des scien.

ماصالاری سویله‌مك معرفتندن عبارت ایسه، بو طرز تلقی، علمی نه تحف برحیثیله آكلاییشدر ؟. هله (علم اخبار انبیا علیه السلام) بو صیره‌ده‌می، یوقسه تاریخ مقدسده‌می اخذ موقع ایتمك لازمكلیر ؟..

(طبقات قُرّاء ومحدثین وشافعیه وحنفیه وحنابله ومالكیه ونحاة واطبا) عنوانلریله ذكر ایدیلوب برر علم مستقل كبی كوسترلمك ایسته‌نیلن مبحثلر تراجم احوالدن عبارتدر. بوتون دنیانك مشاهیرینه دائر یازیلان تراجم احوال بر آرایه كتیریلوب تدوین ایدلسه، بوكون اوكا ـ معنای اصطلاحیسی ایله ـ (علم) دییه‌مه‌یز. صوكره بعضی علملر واردركه بوكون شارلاطانلقدن ویاخود اثر جهل وغفلتدن باشقه برشی عد ایدیله‌من. (علم سحر) كبی!.. مع مافیه بو غریب تصنیفده علم سحره ـ بالطبع ـ بویوك براهمیت ویرلمش وتفرعاتنه واریجیه قادار، تفصیل اولونه‌رق آیری آیری علملر صاییلمشدر. شو فهرست، مثلا، شایان دقتدر:

(فروع علم سحر)

(١) علم الكهانة. ـ (٢) علم النیرنجیات. ـ (٣) علم الخواص. ـ (٥) علم العزایم. ـ (٦) علم الاستحضار. ـ (٧) علم دعوة الكواكب. ـ (٨) علم القلفطیرات. ـ (٩) علم الخفاء. ـ (١٠) علم الحیل الساسانیه. ـ (١١) علم كشف الدك. ـ (١٢) علم الشعبذه. ـ (١٣) علم تعلق القلب. ـ (١٤) علم الاستعانه بخواص الادویه.

بوراده (بوكوجیلك) معرفتنك تكمیل لوازمنی كوره‌بیلیرز. قرون وسطاده بونلر برر علم، هم اك معتنا ویوكسك برر علم صاییلیردی. كتب مقدسه (سحر)ه ایناندیغی ایچون اوكا متعلق اولان علومك حقیقتنی انكار ویاخود حیثیتنی تخفیف ایتمك كفرك اك عفو اولونماز مرتبه‌سی عد اولونور واربابی احراق بالنار ایدیلیردی. دور انتباه علماسی جانلرینی ـ مدهش الملرله ـ فدا ایده‌رك انسانیتی بو مضر وباطل عقائدك تحكمندن كوچ بلا ایله قورتاره‌بیلدیلر. [humanisme تعبیرنده تفصیلاته باقیكز!]

قرون وسطا خرستیان عالمندن مثال كتیرمیورم؛ عینیدر. خرستیانلقله مسلمانلق بوخصوصده ذره قادار فرق كوسترمه‌مشدر. یالكز برفرق وارسه

clas. des scien.

اوروپا بوسفالت ذهنیه‌دن قورتوله‌لی بش عصردن زیاده اولویور، حالبوکه بز حالا قرون وسطا ذهنیتنده مصرانه دوام ایتمکده بولونیورز. (موضوعات العلوم) نامیله مشهور اولان کتاب بوکا بر کوزل مثالدر. ایکی بویوك جلد تشکیل ایدن بو اثر بوندن برقاچ سنه اول استانبولده طبع ونشر ایدلمش بولوندوغی ایچون طلاب علم آره‌سنده اونك اسمنی ایشیتمه‌ین یوق کبیدر.

عثمانلی علمای مشهوره‌سندن (طاشکوپری زاده) بوکتابنی محضا تصنیف علوم مقصدیله یازمشدی. طبیعی چوق زمان اول یازلمش اولان بو اثر، تماماً (سقولاستیق) در. [scholastique کلمه‌سنه باقیکز ا.]

اوراده دخی تقسیمات علومه نهایت یوقدر. او برعمّان که ایچنه دوشن بوغولور، چیقاماز. ذکر ایدیلن علوم نا معدوده آره‌سنده رابطهٔ منطقیه اولمادیغی کبی، علم تعبیری‌ده اصطلاح معناسیله ممتاز برحیثیتی حائز دکل. چونکه (علم ملاحت) یعنی کیمجیلك، (علم سباحت) یعنی یوزمك دخی خصوصی بر (علم) عد ایدلمشدر. معمافیه اورده‌ك یاوروسی انسانلرك علامه‌سندن ایی یوزمك بیلیر. حالبوکه بونلری طاشکوپری زاده هندسه شعبه‌سنك فروعندن اوله‌رق کوسترمشدر. شو تقدیره کوره هندسه علمنی بزم کبی آکلامادیغی اشکاردر. صوکره (البسه‌لردن لکه چیقارمق) ودها بوکبی عجیب شیلردخی مصنّف مرحومك اعتقادنجه برر علم معین تشکیل ایدییور. بونلری تفصیل ایده‌جك دکلم؛ چونکه بوکون زحمته دکمز. یالکز برمهم نقطه وارکه شرح وتعریف ایتمکه بورجلویم:

بوکبی تصنیفلرده کوردوکمز غرابته سبب نه‌در ؟..

بوکا سبب (علم) کلمه‌سنك معنای لغوی‌سی ایله معنای اصطلاحی‌سی آره‌سنده‌کی فرقه رعایت ایتمه‌مکدر. (علم) لغتده بیلمکه، لاعلی التعیین بیلمکه دەنیلیر. اوحالده برشی بیلمك‌ده علی الاطلاق بر علمدر. مثلا تحته‌یه چیلا اورمق، آغاجلره آشی یاپمق ویاخود برخطاطه لازم اولان ادواتك (مثلا قلمتراش، مقطع، لیف، مرکب الخ) نه کبی شیلردن عبارت اولدوغنی بیلمك، البته برشیلر بیلمکدر. نته‌کیم بوده ذکر ایتدیکم تصنیفده باشلی

clas. des scien.

باشقه برعلم اوله‌رق کوسترلمشدر وداها یك چوق امثالی‌ده واردرکه تعدادینه لزوم کورمه‌دم .

بوتورلو بیلگیلره — اصطلاح معناسیله — علم دینیله‌مز . اویله بیلگیجلرده بوکون عالم دیمك طوغرو اوله‌ماز . عکسی تقدیرده عالم ایله جاهل آره‌سنده امتیاز اولماز وفرق قالمازدی . چونکه هرکس حدینه کوره بوکیبی شیلردن برشی بیلیر . [connaissance ایله science تعبیرلرینه باقیکز .]

برایکنجی سببده — ظن ایدرسه‌م — برعلمه خاصةً موضوع بحث اوله‌جق حادثات طبیعیه‌نك جنسیت اعتباریله قطعی بردائرهٔ خصوصیته ارجاع وحصر ایدیلوب لایقیله تعیین اولونه‌مامسیدر . یوقاریده عرض اولنان فهرستلرده تاریخه ، بلاغته ، سیر وتراجم احواله ، اتنوغرافی‌یه متعلق اولماسی لازمکلن تورلو تورلو معلوماتك علوم عربیه زمره‌سنه ادخال ایدلمش اولماسی بودعوایی پك کوزل اثبات ایدر برمثالدر . اسکی زمانلرده معلومات ، شیمدیکنه نسبتله پك آزدی واوقادار متنوع اولمامقله برابر پك مشوش وترتیبسز ایدی . قرون وسطا مؤلفاتندن هرهانکیسنه باقیلیرسه مابعدالطبیعیاته ، طبه ، الکیمیایه ، سحره ، (آسترولوژی astrologie) یه ، تصوفه ، هندسه‌یه ، فیزیولوژی‌یه عائد اولماسی لازمکلن — اکری طوغرو — برچوق معلوماتك قارماقاریشیق برخلیطه‌سندن باشقه برشی کورولمز ؛ حتی آره‌یه شعر ومناقب‌ده قاریشدیرلمشدر . اسلاف — بر درجه‌یه قادار — بونده معذور ایدیلر ؛ چونکه طبیعتی تحلیلی برنظرله مشاهده خصوصنده هنوز ممارسه صاحبی اولمادقلری کیبی ، ساحهٔ مشاهده‌یی توسیع وتجاربی اصلاح وا کمال ایدن وسائطه‌ده‌خی مالك دکل ایدیلر . آلات فنیه مفقود ایدی . ایشته اونك ایچوندرکه چوق دفعه‌لر شایان شکر ظن ایتمشلر واوندن طولایی یا کلش ، عندی وفضولی تصنیفلر یاپمشلردر . مثلا میقروسقوب اولمادیجه (سونکر éponge) ك ویاخود (مرجان Corail)ك معادن ، نباتات ویاحیوانات صنفلرندن هانکیسنه داخل اولماسی لازمکله‌جکی قولایلقله کسدیریله‌مز . نته‌کیم (میقروبیولوژی microbiologie) ، (تشریح مرضی anatomie pathologique) ، (انساج hystologie) ،

(مبحث جنین embryologie) کبی شعبات علمیه تعین ایده‌مز . بر علمك موضوعات و موادینی تصنیف خصوصنده دخی اویله‌در . مثلا کیمیاده عناصری معقول بر صورتده تصنیف ایده‌بیلمك ایچون (تحلیل طیفی analyse spectrale) نی نظر اعتباره آلماق ممکن دکلدر . الی آخره !.. clas. des scien.

هله هیچ اونوتولماملی‌درکه بر علمك بالخاصه موضوعنی تشکیل ایده‌جك اولان حادثات نه‌قادار (معضل complexe) ایسه اودرجه‌ده تحلیلی بر صورتده ماهیتنه انفاذنظر ایله اوحادثاتی تتبع ایتمك اصولاً برشرط اساسی‌در. بر حادثه نه‌قادار معضل ایسه تصنیف ایچون البته اوقادار وجوه نظر عرض ایده‌بیلیر . هانکی نقطهٔ‌نظردن ونه‌وجهله‌اولورسه برترتیب ویرملی‌درکه تصنیف ـ تعبیر معروفنجه ـ (افرادینی جامع ، اغیارینی مانع) اوله‌بیلسین ؟. بو سؤاله جواب‌ویره‌بیلمك ایچون‌اجناس حادثاتی ، همان‌هروجهله تتبع‌وتدقیق ایتمش بولونمق کرکدر . شئونات عالمی‌عرض ایتدکلری وجوه مختلفه‌یه‌نظرله تلقی ایدیش اهم اموردندر . زیرا اوصاف مشترکه و عمومیه‌لرینه کوره موضوعات علومی اجناس وانواعه آییره‌بیلمك بوتقیداته وابسته ومحتاجدر . واقعا علمای اسلام ، بو کیفیت مهمه‌یی یك ایی آکلامش و (تمایزالعلوم بتمایزالموضوعات) دیمشدر . فی‌الحقیقه‌ده اویله‌در . انجق موضوعاتك تمایزی ایله علوم تمایز ایده‌بیلیر . فقط بونی تحقیق ایده‌بیلمك ـ همان شمدی ایضاح ایتدیکم وجهله ـ تحلیلی برتتبع ایله اولور . اوکاده یالکز ذکا دکل، مادی برچوق آلات ووسائط دخی ایستر .

یونان قدیم حکماسندن بر ایکی داهی خارق‌العاده استثنا ایدیلیرسه ادعا اولونه‌بیلیرکه دور جدیده کلنجه‌یه قادار ، اسلاف ، خصوصا قرون وسطی علماسی (روح علم l'esprit de la science) دن اولدقجه غافل ایدیلر . یك نظرده بر هرج ومرج وقوعات و بر کرداب تصادفات کبی کورونن حادثات عالمده بر (انتظام ordre) ، بر (اطراد uniformité) کشف ایده‌بیلمك وبو آهنك عمومی‌یی اسباب قویمه‌یه ربط و اسناد ایله تعریفه یول بولمق علمك روحی‌در . (مبدأ علیت principe de causalité) دلالتیله

clas. des scien.

قوانین طبیعیه کوندن کونه انکشاف ایدییور ، واوقانونلر آره‌سنده‌کی روابط تعین ایتدکجه آهنك کائناتك پلانی دها زیاده‌وضوح وصراحتله ترسیم ایدییور ، وعاقبت انسانده اویله براعتقاد قویم وجازم حاصل اولویور که قوانین طبیعیه‌فوقنده برحادثهٔ مستثنانك احتمال وقوعنه‌اینانه‌بیلمك امکانه میدان براقمیور . بناءً علیه (خارق‌عاده l'extraordinaire) ، یعنی (مافوق‌الطبیعه le surnaturel) برحادثه‌یه اینانه‌بیلن کیمسه‌لرنه‌قادار چوق اولورسه‌اولسون روح‌علم – تعبیرك بوکونکی حیثیت معناسیله – خارق‌عاده‌یه اینانه‌میور . حالبوکه قرون وسطا علماسنك همان بلااستثنا جمله‌سنده وبالذات علمنده‌بواعتقاد قصوری‌واردی . اونك‌ایچوندرکه علم جفر ، قرطاسیه ، علم‌دعوت‌الجن ، علم خواص‌الحروف ، علم سحر وداها بویله بر سوری شارلاطانلقلری زمرهٔ علومدن عد ایدرلر واونلرك احکامنه اینانمقدن بر تورلو قورتوله‌مازلردی . عالم اسلامده فلسفهٔ تاریخك حقیقتاً واضع ومؤسسی اولان وبوتون عالم مدنیتده دهات نادره‌دن اولمق اوزره معروف بولونان ابن خلدون کبی بر آدم بیله – اوفوق‌العاده قدرت مشاهده‌سنه رغماً – بوکبی صاچمه شیلردن بحث ایتمش واونلری‌علوم صیره‌سنده تصنیف ایله‌مشدی . کذلك فلسفه‌ده دورجدیدك فاتحی و (اصول تجربیه méthode expérimentale) نك بحقِ واضعی‌اولان فیلسوف‌شهیر (فرانسیس‌بەی‌قن Francis Bacon) دخی بویله‌شیلره اینانیردی . بناءً علیه قرون وسطایی آطلایوب (بەی‌قن) زماننه کله‌بیلیرز . زیرا فلسفه تاریخنده دورجدید ، اوفیلسوفك اصولده ایقاع ایتدیکی انقلاب‌افکار ایله باشلار واوکا کلنجیه قادار آدام عقللی برتصنیف علوم یوقدر . قرون وسطا مدرسه‌لرنده رسمی برپروغرام قبول ایدلمشدی ؛ اونده (صناعات‌سبعه arts libéraux) نامیله یدی علم اوقوتولور ایدی . [بوتعبیره و trivium ایله quadrivium کلمه‌لرینه باقیکز !.]

قرون وسطا عرفانته قارشی – بر نیت تجددپرورانه ایله – جدّی بر جهاد آچان وموفق اولان (بەی‌قن) ، بالخاصه (اصول تجربیه méthode expérimentale) یی تأسیس و ترویجه موفق اولدیغی کبی برده معقوله

بر (تصنیف علوم) پلانی یاپمشدی . بو مسئله ایله متوغل اولان فلاسفهٔ معاصرین او انکلیز فیلسوف مشهورینك تصنیفنی بر مبدأ تاریخی اتخاذ ایده کلمشدر ، حالبوکه ـ یوقاریدن بری ایضاح ایتدیکم وجهله ـ اوندن چوق اول علومی تصنیفه چالیشانلر اولمشدی . (سقوچیا Ecosse) ده (آبردین Aberdeen) دارالفنونی معلمیندن ومشهورفلاسفهٔ معاصریندن پروفسور (آلکساندەر بەین A. Bain) ، نشر ایتمش اولدیغی (منطق) کتابنده بوبحثك برتاریخچەسنی یاپمش وبالخاصه (سپنسر Spencer) ك تصنیفنی تنقید ایتمشدر . پروفسورك ادعاسنه کوره الك اول تصنیف علوم ایچون بر پلان دوشونن (بەیقن) اولمشدر . clas. des scien.

(بەیقن واقعا بر (اصول méthode) طوتمشدی : اولا معلومات بشریەیی (تاریخ histoire) ، (فلسفه philosophie) و(شعر poésie) نامیله اوچ بیوك صنفه آییرمش ، و بو تقسیمی (ملکات عقلیه facultés intellectuelles) میاننده باشلیجه اوچ قوته اسناد ایتمك صورتیله پسیقولوژی یه توفیق ایتمك ایستەمشدر . بونلرده (حافظه la mémoire) ، (عقل ونظر la Raison) و مخیّله l'imagination) در . ایشته بوملکاتك هربری ـ صیرەسیله ـ تاریخ، فلسفه وشعرك منبعی ومستندالیهی در. تاریخ حافظه محصولی در؛ و(وقوعات مشخصه = faits individualisés = individualised facts) ایله مشغول اولور ، یعنی معین و محقق وقوعات ایله اوغراشیر . فلسفه ، عقلك محاکمەسندن طوغمشدر، یعنی (ملکهٔ نظر faculté de spéculation) محصولی در؛ واومەوادی یعنی حادثات ووقوعاتی تصنیف و (اعمال élaborer) ایدر . مخیلەنك محصولیده شعر و بالجمله موهومات و مخیلاتدر . تاریخده حادثات ، کماهی (یعنی حدذاتنده ناصل ایسەلر اویلەجه ! .) تلقی ایدیلیر . فاسفەده ینه اویلەجه فقط مرتب ومنتظم اولەرق نظر اعتباره آلنیر . شعرده ایسه ایش تماماً عکسنەدر : اشیا ووقوعاتك خیالی ووهمی صورتلرندن بحث اولونور . ایشته (فرانسیس بەیقن) ك تصنیفنده اساس بودر .

آکلاشیلیورکه بوانکلیز حکیم مجدّدی بوتون معلومات بشریەیی اوچ

clas. des scien.

نوعه حصر ایدەرك تاریخ ، فلسفەوشعر ناملریلهآییریرکن تعبیرات مذکورەیی پك واسع معنالر ایله قبول ایتمش اولمق کرکدر . فضله اولەرق محاکمەنك کرك تاریخ ، کرکسه تخیلاتده قطعاً دخلی اولمادیغنه قناعتیده ـ ضمناً اولسون ـ عرض ایتمش بولونیور . بو جهتلری تنقید ایتمەدن کچەمەیز . بناءً علیه برایکی سوزله ماهیت مسئلەیی توضیح ایتمك لازمدر .

اصلی فصلی اولمایان ، (امور صحیحەوثابته faits exactes و positifs)دن معدود بولونمایان بالجمله موهومات وخیالاته اوروپالیلر بعضاً (شعر) دیرلرکه (خیالات fictions) معناسنه تلقی ایدلمش برسوزدر . نته کیم بزده اویلەدیرز . بو تقدیرجه (اساطیر mythologie) و بوتون پری پادشاهی ماصاللری بو تعبیرك شمول معناسنده داخل اولدوغی کبی مثلا افلاطونك (ادارۀ جمهوریه la Republique) سی ؛ (ژان ژاق روسو J. J. Rousseau)نك (معاهدۀ اجتماعیه contrat social) سی ، ودها بویله (اوتوپیا Utopia) نوعندن اولان برچوق تصورات غریبه دخی (شعر) دن معدود اولمق لازمکلیر . ایشته (بەیقن) شعر تعبیرینی بو انکین معنا ایله تلقی ایتمشدر . حالبوکه بوکونکی اصطلاح معناسیله شعر محضا وهمیات و خیالاتدن عبارت دکلدر . شعرده قوۀ خیالیەنك ، حتی واهمەنك زیادەسیله دخلی اولدوغی بوکونکی (ئەستەتیق esthétique) نظرندەده مسلم بولونمقله برابر شعر (هیجان بدیعی émotion esthétique) مزك سوزله طرزافادەسی اولمق اوزره تلقی ایدلمکدەدر ؛ هیجان ایسه موهوم وخیالی برشی دکل ، (بنلکمز notre Moi) ایله یعنی روحمزله اك زیاده علاقەدار بولونان حادثات طبیعیه وحقیقیەدندر . [بومهم بحثك مناقشەسی ایچون esthétique و émotion) تعبیرلرینه باقیکمز !.] فضله اولەرق موهوماتده بیله عقل و نظرك آز چوق دخلی اولدوغی محققدر . هله فن ماکنەده (حرکت دائمه mouvement perpétuel) وهندسەده (درت بعدلی مکان espace à quatre dimensions) تصوری کبی تخیلات صرفەواردرکه فوق العاده بر (قدرت نظر pouvoir de spé - culation) محصولیدر ؛ بناءً علیه محاکمەسز بویله تصورلره احتمال یوقدر.

معمافیه (بەیقن) ك تعریفنه کوره بوتون بو تصورات شعر نوعنده داخل اولمق لازم کلیر واویلەدر. بونلر (ایده آل یعنی خیالی = idéal) شیلردرکه تحقق ایدەمەمسی بعضی اسبابه تابعدر . فقط هرخیال بوکون ــ معنای صحیح واصطلاحیسی ایله ــ شعر صاییله ماز . cals. des. scien.

کذلك تاریخی یالکز حافظەیه اسناد ایتمك دخی اوقبیلدن بر خطادر ؛ ویاخود عینی خطانك بر صورت دیکرله جلوەسیدر . واقعا قیود تاریخیه ضبطنده حافظەنك بردخلی وارکه انکاراولونه ماز . فقط بوملکەنك خدمتی، ظن ایتمکه ــ حادثات تاریخیەیی ضبط وتنسیق ایدوب اونلره برترتیب ویرمك امرنده واوترتیبدن بر (معنا) چیقارمقده ــ عقل ونظرك ومحاکمەنك رولی درجەسنده اولەبیلسین !؟. بوکون بعضی آثار عتیقه کشف اولونویور ؛ صوکره او آثار دلالتیله بعضی علامات استدلال ایدیلەبیلیور. بوقادارمعلومات هنوز تاریخ دکلدر . بو (معطایات données) ی ذهن تتبع و محاکمه ایدییور ؛ زمان اعتباریله تسلسل وقوعاتی تعقیب ایدەرك ــ اولجه مجهولمز اولان ــ بعض حادثات مدنیه واجتماعیەیه دائر برفکر ایدینیور . صوکره قیود تاریخیەیی حسابه آلوب زمان ومکان اعتباریله برچوق روایات وعنعناتی تصحیح ایدەبیلیور . بو تحقیقات وبو استدلالات سایەسنده برطاقم وقوعات سیاسیه وحادثات اجتماعیەیه کسب اطلاع ایتمش اولویورزکه اولجه حافظەمزده اونلره دائر براماره بیله موجود دکلدی . بوکبی (کشفیات تاریخیه) ده حافظەنك رولی یوقدر ؛ بونلر صرف استدلالات نتیجەسنده استخراج ایدەبیلدیکمز معلوماتدر . بناءً علیه بوقبیلدن بعضی معلومات تحصیل ایدینمك ایچون محاکمەنك برنجی درجەده خدمتی اولدوغنی انکار ایتمك ممکن میدر ؟. معاصریندن مورخ مشهور (پروفسور مومسن Pr. Momsen) ك (روما تاریخی) هپ آثار عتیقه تتبعاتیله استدلال وقوعات ایدەرك (روایاته مستند بولونان تاریخ histoire anecdotique) ك خطالرینی تصحیح اصولنه توفیقاً یازلمشدر ؛ یعنی باشدن باشه محاکمه اثریدر . ذاتاً روایاتی عیناً قبول وضبط ایتمك بوکون تاریخ دیمك دکلدر . بالخاصه (تنقید critique) ، تاریخده

clas. des scien.

وبلکه هرشیده اساسدر . تنقید دخی محاکمه دیمکدر . ایش یالکز حافظه‌یه قالسه تاریخک علوم سائره‌یه قارشی مابه‌الامتیازی اولمازدی . اول امرده حافظه‌دن مستغنی قاله‌بیلن معلومات تصور ایدیله‌بیلیرمی‌که اوملکه یالکز معلومات تاریخیه‌نك خدمتکاری عد ایدیله‌بیلسین ؟! بر انسان احساسنك اسملرینی ، کندی لسانی ، یاپدیغنی یاپه‌جغنی انجق اوسایه‌ده ضبط و تخطر ایده‌بیلیر . بسیط برحساب یاپه‌بیلمك ایچون بیله کرّات جدولنی ازبرله‌مش اولمالیدر . فقط بوبیلکیلره معلومات تاریخیه دیه‌بیلیرمی‌یز ؟..

واقعا بوبیوك انکلیز فیلسوفنك‌شو تقسیمنده برمبدأ اساسی تشکیل‌ایدن فکری باشقه برمعنا ایله تفسیر ایده‌بیلیرز ؛ اوسطو دخی (معلومات‌تدریبیه connaissance empirique) و (معلومات تاریخیه con. historique) تعبیرلرینی اصطلاح اوله‌رق قوللانمش و ایکیسنی بر معناده ـ یعنی تعبیرات مترادفه‌دن‌اوله‌رق ـ قوللانمشدی . (ذات‌وقعه‌یه‌عائد معلومات-la connais sance du fait - même) ه ارسطو«(تاریخی)ویاخود(تدریبی)»دیرایدی‌که هرنه اولورسه اولسون، برشیئك (نه‌اولدوغنی = τὸ ὅτι ἔστι) بیلمکدن عبارت قالان علم ایدی . بوکا مقابل اولمق اوزره دخی (معلومات فلسفیه conn. philosophique) ، او شیئك (نیچون اویله اولدوغنی بیلمك = Γνῶσις διότι ἔστι) مقصدینی تعقیب ایدن علم ایدی . [بو بحثلر ایچون connaissance کلمه‌سنه باقیکز !.]

ارسطونك نفوذ عالمشمولنی قیرمق وسقولاستیق عرفانه نهایت ویرمك غیرتی اوغورنده عمرینی صرف ایدن (بەی‌قن) ، تقسیم‌معلومات خصوصنده ارسطونك بوسیاق نظرینی قبول ایتمش فرض اولونسه بیله ینه ملاحظات واقعه‌سی نظر تنقیددن قورتوله‌ماز . اولا برشیئك ـ هله‌بروقعهٔ تاریخیه‌نك ـ نه‌اولدوغنی بیلمك محاکمه لزومندن هیچ بر وقت مستغنی قاله‌ماز . ثانیاً تاریخ ـ بوکونکی حیثیتی ایله تاریخ ! ـ سلسلهٔ وقوعاتك جریانی تعقیب ایتمکله برابر ، اسبابنیده آراماز و کورمز دکلدر . واقعا حادثات سیاسیه وتاریخیه‌دن بعضی عمومی وثابت قانونلر استخراج ایتمکه چالیشان (فلسفهٔ

clas. des scien.

تاریخ philosophie de l'histoire) بر باشقه‌جه علم صاییلمقده ایسه‌ده ، (بالخاصه تاریخ l'his. proprement dite) دخی بر وقعه‌نك (نه اولدوغنی) تحقیق ایتدکدن صوکره (نیچون اویله اولدوغنی) ده دوشونور ، چونکه اسبابنی آرار ، حتی (فرضیه hypothèse) لر ترتیب ایدر . بناءً علیه تنقید ومحاکمه‌دن فارغ ومستغنی اوله‌ماز . وظیفه‌سنده بوده داخلدر . الحاصل نه‌تورلو معنا ویرلسه (بیکن) ك بو تصنیفی تعریضات محقه‌دن قورتوله‌ماز . فقط بز بو فیلسوفی مجددی وبوتون اسلاف کرامی معذور کوروز ؛ چونکه اوزمانلر علومك ابتدائی بر حالده بولونماسی حسبیله غایه‌سی حدودی واصولی بوکونکی قادار معین وصریح دکل ایدی . لکن بوکون بو ملاحظاتی قبول ایده‌مه‌یز .

هر حالده ینه (بیکن) ك تصنیفی پك بیوك بر اهمیتی حائزدر ؛ زیرا بو فیلسوف مجدد ، مسئله‌یی لایق اولدوغی درجه جدیتله نظر تتبعه آلمش وحله تشبث ایتمشدی. شکلاً بوکون ـ بالطبع ـ متروکدر؛ چونکه یاکلشدر؛ فقط نیتی بیوکدی. (Instauratio Magna) عنوانیله وجوده کتیردیکی عظیم القدر اثر ایله معلومات بشریه‌ده جدی بر انقلاب وقوعه کتیرمك ایستیوردی. [علمك حیثیتی وترقیسی حقنده - of the dignity and advancement of learning] و [کرهٔ عقلیه‌نك تعریفی - Description of the intellectual globe] نامیله عالم افکار و معقولاته دائر یازدیغی اثرلرده بالالتزام تصنیف علوم مسئله‌سنی کمال اهمیتله تذکر ایتمشدی . ذاتاً بو ایکی اثر ، ایلك اوکجه ذکر ایتدیکم بیوك کتابك اقسامنی تشکیل ایتمك اوزره وجوده کتیرلمشدی .

هر نه اولورسه اولسون ، تصنیفی وداها برچوق آثاری ایسترسه بوسبوتون یاکلش اولسون ، شوراسی هرتورلو شبهه‌دن وارسته‌درکه بوتون بو مهم مسئله‌لری ، هله فلسفه وعامده (اصول méthode) مسئله‌سنی ـ مستحسن ومبجل بر نیت تجددپرورانه ایله ـ اساسندن قورجالایان وقرون وسطا بناسنك تملی صارصوب (مدرسه اصولی la méthode scholastique) نی ییقان

Clas. des scien.

بوقوجه انکلیز فیلسوفی اولمشدر ؛ ــ متعاقباً عرض ایده‌جکم وجهله ــ بو تصنیف علوم مسئله‌سنده‌ده اخلاف طوغرودن طوغرویه اونك ایزینی تعقیب ایتمشلر ویاواش یاواش اصلاحات وتعدیلات ایله بوکونکی پلانی چیزه بیلمشلردر. (بەی‌قن) ك البته قصوری واردر ؛ هم یالکز تصنیف علومده دکل اعتقادات علمیه وفلسفیه‌سنده‌ده واردر . زمانمزدن درت بچق عصر اول دوشونمش واثر یازمش اولان بر آدمك البته قصورلری اولمق کرکدر . فقط اوراسنی اونوتماملی که قویدوغی اصول طوغرودر وبوکون حالا رهبر ترقیدر ؛ برده اوزمان اونك فلسفه‌ده دوشوندوکی شیلری احتمالکه هیچ کیمسه خاطرینه کتیره‌مه‌مشدی . مشهور (ده‌قارت R. Descartes) بیله اوندن اوتوزبش اوتوزآلتی سنه صوکره طوغمشدر . بناءً علیه ، بوکون بوتون فیلسوفلرجه مسلم اولدوغی اوزره (فلسفۀ تجربیه la philosophie expérimentale)نك پیری واصول جدیدك واضعی و مؤسسی صاییلان (بەی‌قن) ك تصنیفنده اساسلری تشکیل ایدن پلانی واضحاً عرض ایتمك چوق فائده‌لیدر . صوکره ضعیف جهتلرینی کورمك وکوسترمك قولای اوله بیلیر .

(بەی‌قن) معلومات بشریه‌یی باشلیجه اوچ ملکه‌یه اضافت ایده‌رك اولا اجمالاً تقسیم ایدییور ؛ فلسفه‌یه (عاقله la Raison) یی ، تاریخه (حافظه la mémoire) یی ، شعره‌ده (مخیّله l'imagination) ی منشأ اوله‌رق کوسترییور دیمشدم .

بواوچ بویوك شعبات علمی تکرار تقسیمات تالیه‌یه اوغراتیور وتصنیفی تفصیل ایدییور . بحثك اهمیتنه مبنی بو تصنیفاتك برر تابلوسنی بروجه‌آتی عرض ایدییورم :

اولا عقلدن نشأت ایدن واونکله علاقه‌دار بولونان فلسفه ــ داها طوغروسی ــ فلسفیات دائره‌سی ایکی قسمه آیریلیور . برنجیسی (حکمت طبیعیه natural philosophy) فقط بوکونکی معناسیله فیزیق دکل (فلسفۀ طبیعیه) اوله‌رق تلقی ایدلمشدر . ایکنجیسی (علم آلهی Divinity) در . فلسفۀ طبیعیه‌نك باشلیجه موضوعاتی (انسان Man) ، (طبیعت Nature) و(الله God)در. (علم آلهی) یالکز (وحی والهام وکشف ضمیر revelation) مسئله‌لریله

مشغول اولویور . شیمدی حکمت طبیعیه شعبه‌سنده داخل اولان انسانه متعلق اولمق اوزره بر زمرهٔ علوم وارکه اوده اولا ایکی قسمه آیریلمشدر . برنجیسی (فلسفهٔ مدنیه civil philosophy) در . [بونك ضمننده باشلیجه اوچ نوع علم واردر . (intercourse یعنی معاملات بین البشریه علمی)، (business یعنی ایش ، کاروکسب، تجارت علمی)، برده (government حکومت) علمی‌در .] ایکنجیسی (فلسفهٔ انسانیت philosophy of Humanity) درکه (بەی‌قن) بوکا (علم انسان anthropology) دخی دییور . وبو قسمی‌ده تکرار ایکی‌یه آیرییور . بریسی (جسم body) ، دیکری (روح soul) علملری‌در . جسم انسانه تعلق ایدن معلومات (طب medicine) ، (ریاضات بدنیه athletics) وامثالی شیلردر . روح انسانه عائد علملر ینه ایکی قسمدر . بری (منطق logic) دیکری (اخلاق ethics)در. بو شعباتك هیئت عمومیه‌سنی بر حله‌ده مشمول نظر ایده بیلمك ایچون شو آشاغیکی تابلویه برکره باقمق کفایت ایدر . clas. des scien.

برنجی تقسیم

منشأی وتعلق اعتباریله معلومات بشریه‌نك صورت انقسامی

عقل	حافظه	مخیله
فلسفه	تاریخ	شعر

عقله تعلق اولان فلسفیاتك تقسیماتی

حکمت طبیعیه	الهیات
(موضوعاتی)	(موضوعاتی)
انسان ، طبیعت ، الله	وحی ، الهام

حکمت طبیعیه‌ده یالکز انسانه متعلق اولان علوم شتانك تابلوسی

(انسان)

فلسفهٔ مدنیه			فلسفهٔ انسانیت (مبحث الانسان)			
معاملات بین البشریه	ایش کوچ	حکومت	جسم انسانه متعلق علوم		روح انسانه متعلق علوم	
			طب	ریاضت بدنیه	منطق	اخلاق

(بەی‌قن) بوزمرهٔ علومك هیئت مجموعه‌سنی (فلسفهٔ اولی = philoso- phia prima) اوله‌رق تلقی ایدییور، وبوکا (ساپیەنچه = sapience)

clas. des scien.

دیبوردی‌که لغت معناسیله لاتینجه‌ده بوکلمه (علم science) مقابلیدر. فقط (بەی‌قن) بوکلمه‌یی بوکون بزم آکلادیغمز علملك فوقنده‌اسرارانکیز بربیلکی، مثلا صوفیه‌نك (عرفان gnose) ی کیبی بر شی اوله‌رق قبول ایدییور ، بوبیلکی‌یه اویله فوق‌العاده برحیثیت ویریبوردی . خلاصه ، بوعادتا بر علم دکل بوسبوتون قرون وسطی اصطلاحنجه بر (معرفت) دیمکدی . بوتون بودوشونوشلر ، بوتعبیرلر وبواعتقادلر فی‌الحقیقه هپ قرون وسطی مالیدر . اولجه‌ده مکرراً سویله‌دیکم کیبی فلسفیات واصولده دور جدیدك فاتحی‌اولان بویله داهی برفیلســوف مجدددن بوقادار عجائب افکار وتصوراتك صدوری فنا برتناقض تشکیل ایدر . مع‌مافیه کندیسنی وافکار و آثارینی لایقیله تتبع وبی‌طرفانه تنقید ومحاکمه ایدن علما وفلاســفهٔ معاصرین ، بو عجایبلکلری ضروری و پك طبیعی بولویورلر . ازان جمله ـ لوندره‌ده (یونی‌وه‌رسیتی قولج = University College) ده ریاضیات‌عالیه مدرسی‌اولان ـ (قارل پیرسن Karl Pearson) مبادی‌وحقایق‌علمیه‌یه‌واصوله‌دائر یازمش‌اولدوغی جدّی برأثرده تصنیف علوم بحثنی‌ده اطرافیله تتبع و تنقید ایدرکن انکلیز فیلسوف مجدّدی حقنده شوطوغرو سوزلری‌سویلویور : [معلومات‌بشریه‌ده عظیم برانقلاب یاپمق تشبثنی مقصد اتخاذ ایدن (بەی‌قن) ســائر بر چوق انقلابجیلر کیبی ذم وقدح ایتدیکی سیستمك، ییقمق ایسته‌دیکی اصولك‌بالذات محصولی ایدی . قرون وسطا سقولاستیق سیستمنك (یعنی مدرســه اصول تعلیماتنك !.) فنالقلرینی کوردوکی حالده اوآدملرك طرز تفکر و اســلوب افاده‌سندن کندیسنی هیچ بروقت بوسبوتون سرآزاد ایده‌مه‌مشدی. یاپدیغی تصنیف علوم، تاریخاً پك‌شایان اهمیت‌اولمقله برابرعصرحاضرعلمنك‌نقطهٔ‌نظرینه موافق‌دکلدر .] دییور . ارباب‌صلاحیتك جمله‌سی هپ‌بوفکر ومطالعه‌ده‌در. فی‌الحقیقه اویله‌در ؛ زیرا یوقاریده عرض ایتدیکم او تابلویه شویله بر کوز کزدیریلیرســه او ترتیب علومی بوکون غریب بولمامق ممکن اوله‌ماز . مثلا بوکون (آنتروپولوژی) دیدیکمز علم مخصوص بوسبوتون باشقه بر شی‌در ؛ هم تمامیله (مشخّص Concret) برعلمدر . [بوتعبیره باقیکز !.] یالکز

clas. des scien.

انسانك زمان ومكان ظرفنده تكاملندن بحث ايدر . (قبل التاريخ علمندن la préhistorique) ، (علم مستحاثات paléontologie) دن (تشريح anatomie) دن (طبقات الارض géologie) دن وداها برچوق علومدن وبرچوق شيلردن مواد ابتدائيه آلير ، فكر آلير وهر وجهله استعانه ايدر . بوبله برعلمى ، (منطق la logique) كبى بوسبوتون مجرد برعلمله وصوكره هر ايكيسنى اخلاق ايله برزمره يه ادخال ايتمك و اخلاق ايله منطق — ترتيب اعتباريله — آنتروپولوژينك ايكى مهم شعبه سى اوله رق كوسترمك ، شبهه سز هر وجهله وهر نقطهٔ نظردن مردود برتصنيفدر . آنتروپولوژى يه نه تورلو معنا وحيثيت ويريله بيليرسه ويرلسين !.. كذلك سيويل يعنى مدنى فلسفه شعباتنده (معاملات intercourse) تعبير شـامل ومبهمى بوكون هيچ بر علم معينه اشارت ودلالت ايده مز . بوتعبيرك ضمننده (حقوق بين الدول dr. intern.) ايله برابر بالجمله فنون حقوقيه مندرج اوله بيله جكى كبى اخلاق علمنك بوتون شعباتى ده داخل اوله بيلير ؛ چونكه بوتون بوعلومك موضوعى ومنشأ مشتركى معاملات ناس ومناسبات بين البشريه در . انسانلر وجماعتلر بيننده بومناسبات متقابله اولماسه يدى نه اخلاق ، نه حكومت ، نه تجارت ، نه ده سياست اوله بيليردى . اونك ايچوندركه بوكون (علوم سياسيه و اخلاقيه sciences morales et politiques) يكديكريله پك صـميمى قرابت عرض ايتمكده در . حالبوكه (بەى قن) اخلاقى طبابت ومنطق ايله برابر عينى زمره ده تصنيف ايتمشدر . (كنديسنى بوترتيبه مجبور ايدن بر نقطهٔ نظر واردر !) ده يوبده قالماملى ؛ البته وار : منطقك ، طبابتك ، اخلاقك بالخاصه انسانله علاقه سنى نظر دقته آلمشدر . نته كيم ، معاملاتك ، امور تجاريه نك ، حكومتك انسـانيت ، يعنى جماعت متمدنه ايله مناسبتنى دوشونمش اولسه كركدر . فقط بوقادارى كافى مى در؟. ينه بومناسبات اساسيه يى كوزتمكله برابر ، علومك (طبيعت ذاتيه nature essentielle) سنه كوره داها معقول واساسلى و رابطه لى بر تصنيف ياپمق ممكندر ؛ نته كيم بونلرك الك ايى لرينى كوره جكز . بناءً عليه فلان علمك انسانه نسبتى واردر ، فلان علمك بوقدر ديمك طوغرو دكلدر . موضوعى

clas. des sojen.

نه اولورسه اولسون علم انسان ایچوندر . دیمك كه مسئله یی بویله (صرف انفسی purement subjectif) بر (نقطهٔ نظردن تلقی envisager) ایتمك مهم بریاکاشلقدر . بوكون بالعكس تصنیفی، علومك كندی ماهیتنه كوره یاپارز . بزه درجهٔ فائده سنه ونسبتنه كوره دكل !.. براز ایلریده كوره جكسز كه (اوكوست قونت Auguste Comte) ك طرز تصنیفنی تنقید ایدن (هربرت سپنسر H. Spencer) فرانسز فیلسوفنك انفسی برنقطهٔ نظردن علومی تلقی ایدوب اوكا كوره برپلان تعقیب ایتمش اولدوغنی وبوسببله خطاایتدیكنی ادعاایتمشدر؛ وحقلیدر . بوجهتی صوكره مناقشه ایده جكم . شیمدی (بهی‌قن)ك فلسفیات تصنیفنده ایكنجی زمره نك موضوع مشتركنی تشكیل ایدن (طبیعت) دائره سنه كله لم واوكا تعلق ایدن باشلیجه علومك جدولنی كوزدن كچیره لم :

. بودائره ده بولونان علوم دخی اولا (نظری speculative) و (عملی operative) اولمق اوزره ایكی شقه آییرلمشدر . (خاطرده اولمق كركدركه بوتقسیم ـ بدایت بحثده عرض ایتمش اولدوغم وجهله ـ ارسطونك تصنیفنی یاد آكدیرر .) نظری قسمنده ایكی علم وار ؛ بری (فیزیق physics) ، دیكری‌ده (مابعدالطبیعیات metaphysics) در . (فیزیق) (اسباب تالیه ومادیه material and secondary causes) یی تتبع ایدر. مابعدالطبیعیات، صورت علل غائیه یی تتبع ایدر . بو علملرك هر بری‌ده ایكی وجهله تلقی ایدیلیور. بری (مشخص concrete) اوله‌رق ، بری‌ده (مجرد abstract) اوله‌رق . شو تقدیرجه بر (مشخص علم حكمت یعنی فیزیق) وار ؛ برده (مجرد فیزیق) وار . نته‌كیم بر (مشخص مابعدالطبیعیات) وار ؛ برده (مجرد مابعدالطبیعیات) وار . ایلری‌ده (قونت Comte) ك تصنیفنی تدقیق وتنقید ایتدیكمز زمان كوره جكسز كه بوصاحب مسلك فرانسز فیلسوفی بوترتیبی عیناً قبول ایتمش ویاخود عینیله دوشونمشدر .

طبیعیات شعبه سنك (نظری) قسمی بو !. كله لم (عملی operative) قسمنه: بونده آنجق ایكی نوع علم وار ؛ بری (میخانیكیات mecanics) دركه بوكون فن ماكنه دیدیكمز واسع علمك نظری قسمندن ماعدا بالجمله متعلقاتنی شاملدر.

clas. des scien.

ایکنجی‌سی‌ده (سحر مصفّا = magie purifiée = purified magics) در. عجائب دکلمی ؟.. بوکون عالملر میانده دکل، عقلی باشنده اولان و (سلامت طبع bon sens) نی محافظه ایتمش بولونان کیمسه‌لرده بیله سحره اینانان آدمی آنتیقه نوعندن بر شی عد ایدرز. حالبوکه — اولجه عرض ایتدیکم کبی — قرون وسطاده بویله بر علم اوله‌بیله‌جکنه شرقده ابن خلدون، غربده ده (بەی‌قن) کبی داهیلر بیله قولای قولای اینانه‌بیلیورلردی. حتی انکلیز فیلسوفی سحرک مصفا اولماسنی التزام ایتمکله شایان دقت بر ذهنیت کوسترمشدر که زمانمزده او ذهنیت حالا حکمفرمادر؛ هم بعضی داهی علمانک اعتقادینه بیله تحکم ایتمکده‌در. یالکز باشقه بر زمرهٔ حادثاته متعلق اولدوغی ایچون باشقه بر صورتده کورونویورده آلدانیورز. کیفیتک اهمیت فوق‌العاده‌سی و موضوع بحثمزه پك یاقیندن تعلقی اعتباریله بونی‌ده مختصراً شرح ایتملی‌یم.

بوکون (سپیریتیزما spiritisme) نامیله بر علمه اینانانلر پك چوقدر. شرقده (خُدّام medium) جیلق هنری ایله (ارواح کذشته les âmes trépassées) نی و (اَجنّه) نی یعنی جنلری دعوت ایتمك اوته‌دنبری معروف بر علم حتی بر (زه‌ناعت métier) ایدی؛ بر چوق کشی بو سایه‌ده کچینیر وخلق عندنده مظهر حرمت اوله‌رق کچینیردی. شیخ اکبر وصوفیٔ موقر محی‌الدین بن عربی‌نك (محاضرات) نامیله معروف اولان مفصل کتابنده وهله اوندن داها بویوك بر حجمی حائز بولونان (فتوحات مکیه) سنده بر چوق شیلر واردرکه مشهور (سپیریتیست spiritiste)، (آللان قارده‌ق Allan Kardeck) ك یاخود اسوه‌جلی (سوئی‌ده‌نبرغ Swedenberg) ك ادعاسنك واعتقادینك همان عینی‌در. اوزمانلر یالکز بو آدملر دکل دیندار فیلسوفلر وعالملر هپ بو اعتقادده ایدی. چونکه — بزده — سحر حقدر. خرستیانلقده دخی حکماً اویله ایدی؛ چونکه اوزمانك سرمایهٔ معلوماتی ایله بعضی حادثات غریبه‌یی تعریف ایتمك امکانی یوقدی. حالبوکه او کبی حادثات (امور بدیهیه faits évidents) دن معدود بولوندوغی جهتله انکاره دخی مجال بولونه‌میوردی. اونك ایچون اووقتلر (علوم غریبه)

clas. des scien.

ویاخود (علوم غیبیه sciences occultes) عنوانیله پك معتبر بر زمرهٔ علوم‌دخی واردی .! [بوخصوصات ایچون science كلمه‌سنده‌اوزون‌مناقشات وتفصیلات واردر . باقیکز !.]

بوكون سحر ایله بر باستونك ییلانه تبدیل ایدیله‌بیله‌جكنی هپ خندهٔ استهزا ایله قارشیلارز . چونكه بویله خارق‌عاده بر معرفت ممكن اولسه بیله لزومسزدر ؛ بیهوده زحمتدر . طبیعتده ییلانك قیطلغی‌می واركه صوپایی ییلان یاپمق ایچون بویله (مافوق‌البشر surnaturel) بر قدرت صرفنه حاجت الویرسین ؟!. اوندن صوكره بویله برشیئه زور ایناتیرز . زیرا قطعیاً قناعت كتیرمشزدركه ایسته‌دیكمزدن زیاده ییلان یاراته‌بیلن‌طبیعت قورومش اودون دالنه یكیدن حیات و حس و حركته قابلیت ویروبده اوندن ییلان یاپماز . كندی قانوننه قطعیاً مغایر واساساً منافی اولان بویله برحادثهٔ (مافوق‌الطبیعه surnaturel) بی طبیعت هیچ بر جلوه‌سنده كوسترمه‌دیكی كبی علم‌ده رد ایدر . حالبوكه‌بوكون سپیریتیزمایه ایناتانلر عینی‌ذهنیتده‌درلر ؛ ومعذوردرلر، چونكه معنویات عالمنده آره‌صیره تجارب ذاتیه‌لریله تلقی ایتمكده بونوندقلری بعضی احوال و حادثات عجیبه‌یی بوكونكی علمك قوانینی ایله — معقول بر صورتده — تعریف ایده‌میورلر . مع‌مافیه بو كبی تجربه‌لرده اونوع حادثاتك وقوعنه دائر ضبط و قید اولونان روایتلرده برچوق صاحبه‌لر، یا كلشلقلر وكچمش زمانلردن انتقال ایتمش بر سوری خرافات بولوندوغنی‌ده اعتراف ایتمكدن قورتوله‌مادقلری ایچون ، تعلیق‌حكم ایتمك مجبوریتنده بولونویورلر: [هله شیمدیلك اصول مشاهده méthode d'bservation) یی اصلاح ایده‌لم، بوحادثات‌معنویه‌نك‌طوغروسنی اكریسندن‌آییروب موضوع تتبعاتمزی تصفیه ایده‌لم‌ده كیفیتی تعریف چاره‌لرینی صوكره دوشونورز !.] دییورلر . ایشته ایچنده یاشامقده بولوندیغی محیطك تأثیراتیله (سحر) ه ایناتان وفقط اونك تصفیه ایدلمه‌سنی تمنی‌ایدن (بەی‌قن) دخی طبقی بویله دوشونویورایدی صانیرم . بویله برقیاس‌یاپارسه‌ق اوبویوك آدمك‌بوذهنیت‌غریبه‌سنی — بردرجه‌یه قادار — تعریف وایضاح ایتمش اولورز .

علومك بو ایکنجی تابلوده‌کی ترتیبنه کلنجه اونی‌ده تعریف ایچون – آز چوق مشروع – بر وسیله بوله‌بیلیرز. مثلا : (میخانیکیات) ایله (سحر مصنّفا) نك هیچ برمناسبت ظاهره‌سی اولمادیغی حالده ایکیسنی‌ده هر وجهله عملی وادوات ووسائطه محتاج شیلر اولدوغی ایچون ، بلکه انجق بو خصوصی نقطهٔ نظردن، برابر تصنیف ایدلمشلردر ؛ دهیه‌بیلیرز. clas. dss scien,

شیمدی بر طبیعیات زمره‌سنك‌ده تابلوسنی عرض ایدییورم .

طبیعت					
نظری اوله‌رق تتبع ایدیلیر				عملی اوله‌رق تتبع ایدیلیر	
فیزیق (اسباب تالیه ومادیه علمی) در.		مابعدالطبیعیات (صورت ایله علل غائیه علمی) در.		میخانیکیات	سحر مصنّفی
یامشخص اولور .	یامجرد اولور.	یامشخص اولور .	یامجرد اولور .		

بو تابلولردن اوچونجیسی ، یعنی فلسفیاتك اوچونجی بویوك شعبه‌سی (الله) ی موضوع بحث ایدینن نوع علمدر. بو زمره‌ده دخی (علم لاهوتی طبیعی théologie naturelle = natural theology) ایله (ملائکه‌نك و ارواحك فطرت ذاتیه‌لری nature of angels and spirits) نی تتبع ایدن تحف برعلم واردر . بونك تابلوسنی عرض ایتمکه حاجت یوق ، چونکه چوق بسیطدر .

ایشته محضا عقله استناد و تعلق ایدن فلسفیاتك – بالخاصه انسانی ، طبیعتی واللهی موضوع بحث ایدینن – باشلیجه اوچ بویوك شعبه‌سی تفصیلاتیله کورمش اولویورز . مع‌مافیه بو تصنیفده بکا پك غریب کورونن برجهت داها وارکه اونی‌ده نظر دقته حواله ایتمه‌دن کچه‌میه‌جکم :

(بهی‌قن) فلسفیاتك برنجی زمره‌سنی تشکیل ایدن وبالخاصه انسانی تدقیقه چالیشان علومك هیئت مجموعه‌سنه (فلسفهٔ اولی) و (عرفان sapience) دهیه‌رك (متعال transcendant) برحیثیت ویردیکی حالده اللهی و ملائکه ایله ارواحی موضوع بحث ایدینن زمرهٔ علومه هیچ اویله برصفت فوق‌العاده اسناد ایتمیور . حالبوکه بو صفت اصل اوزمره‌یه یاقیشیرایدی . صوکره یالکز